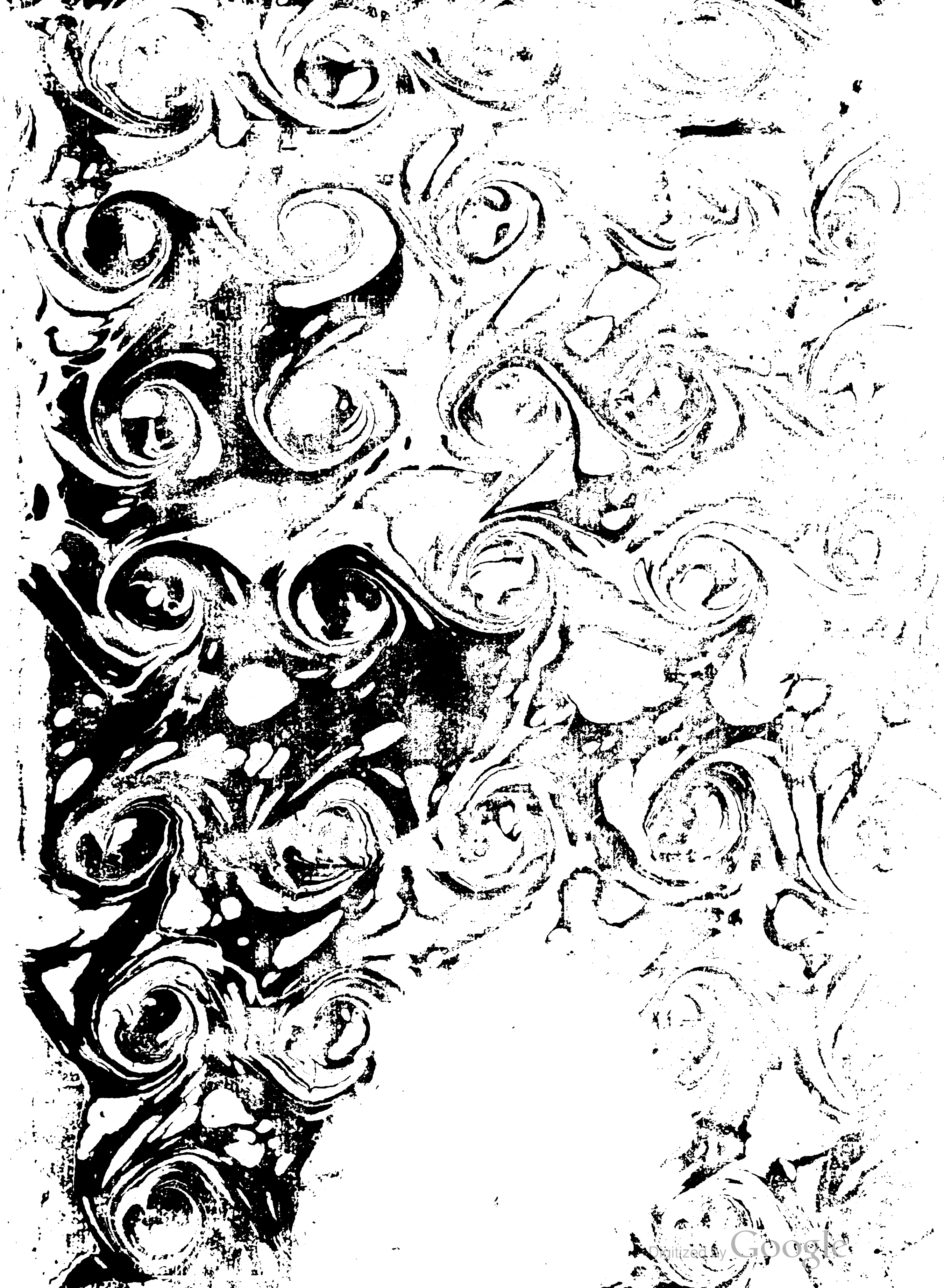

GRAMMATICA HEBRAICA ET CHALDAICA,

EX OPTIMIS, QUÆ HACTENUS prodierunt, nova faciliqúe methodo concinnata.

AD SYNTAXIM,

In qua peculiares omnes Scripturæ loquutiones, quos vocant Idiotiſmos, fuſe & accurate explicantur,

ACCEDUNT

VARIA LITERATURAM HEBRAICAM SPECTANTIA, & multiplicis generis INDICES locupletiſſimi.

TOMUS I.

Complectens Grammaticæ Hebraïcæ analogiam, ſeu etymologiam, cum Syntaxi ejus ſimplici.

Auctore Domno PETRO GUARIN, *Preſbytero & Monacho Ordinis Sancti Benedicti, è Congregatione S. Mauri.*

LUTETIÆ PARISIORUM,

Typis JACOBI COLLOMBAT, Regis Chriſtianiſſimi Typographi ordinarii, &c. viâ Jacobæâ, ſub ſigno Pelicani.

M. DCC. XXIV,

CUM APPROBATIONE ET PRIVILEGIO REGIS.

דברי חכמים כדרבנות כמשמרות נטועים בעלי אספות נתנו מרעה אחד · קהל פר' יב פס' יא

PRÆFATIO.

Um in more positum sit apud plerosque Grammaticos, ut linguæ, cujus elementa tradunt, antiquitatem, si quam habeat, dignitatem, utilitatemque commendent; Hebraïcæ, quæ ceteras his aliisque dotibus facile vincit, meritis suis laudibus exornandæ hîc esset locus. Verum cum partes illas præoccupaverint, qui ante nos erudite, copioseque de hoc argumento disputarunt; longiorem hac de re sermonem instituere haud operæ pretium esse arbitror. Paucis itaque dicere sufficiat eam esse linguæ hujus antiquitatem, ut illam mundi coævam, primisque nostris parentibus à Deo ipso concessam putent eruditi quamplurimi, iique nec spernendis rationibus adducti.

Dignitatem ejus probant, quæ hoc idiomate, majorem sui partem, scripta sunt sacra Testamenti Veteris oracula. Hinc nobilissimis לְשׁוֹן יְהוָֹה *linguæ Domini*, לְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ *linguæ sanctæ*, לְשׁוֹן מַלְאָכִים *linguæ angelorum*, לְשׁוֹן צַדִּיקִים *linguæ justorum*, & לְשׁוֹן לִמּוּדִים *linguæ eruditorum*, titulis decoratur.

Ejus denique utilitatem ad perfectam universæ Scripturæ sacræ cognitionem habendam cordatus, opinor, diffitetur nemo. At innumeros videas, qui, quod linguam illam ignorent, vel ut levissimum ejus addiscendæ laborem defugiant, ejus inficientur necessitatem. Hi quanto in errore versentur, ostendemus in prima hujusce præfationis parte, in qua etiam argumenta, quibus opinionem suam conantur

adstruere, diluemus. Secunda pars, quid nos ad opus istud aggrediendum impulerit, quamque in eo exsequendo viam ac methodum tenuerimus, declarabit. In tertia denique parte, studii Hebraïci feliciter instituendi, & nostra hac Grammatica utendi rationem proponemus.

Ceterum, cum Hebraïcæ linguæ cognitionem ad sacros Codices perfecte intelligendos necessariam dicimus, mens nostra non est, ut Hebræi sermonis imperitus salutem nequeat adipisci; sed unum id potissimum volumus, nimirum linguæ hujus peritia instructum esse oportere eum, qui Christianæ Catholicæque Religionis dogmata cum adversus Judæos, tum etiam adversus nonnullos alienæ communionis homines, argumentis ex Scriptura elicitis, tueri aut demonstrare sibi proposuerit.

PARS PRIMA.

§. I.

Ad Scripturam perfecte intelligendam, non solum utilis, verum etiam necessaria est linguæ Hebraïcæ cognitio.

Tit. 1. v. 9. SACERDOTIBUS, Theologis, & Verbi Divini præconibus, quorum est παρακαλεῖν ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῇ ὑγιαινούσῃ, καὶ τοὺς ἀντιλέγοντας ἐλέγχειν, *exhortari in doctrina sana, & eos, qui contradicunt, arguere*, ad genuinos Scripturæ sensus eruendos, linguæ Hebraïcæ cognitionem esse necessariam, nemo est, opinor, qui facto periculo nesciat, nisi se Divinis in literis peregrinum fateatur atque hospitem. Quis enim, v. g. Gallicum, Hispanicum, Germanicum, Italicum, &c. diploma intelligere, & singulas ejus voces appendere valeat, nisi, quo illud scriptum est, adprime calleat idioma? Sacræ paginæ Dei diploma sunt, in quo, propositis certis quibusdam conditionibus, & bona nobis promittit æterna, & mala numquam desitura minitatur. Qua autem ratione conditiones illas perfecte intelligere, hoc est, Divinam verborum, quibus proponuntur, ἐνέργειαν sentire, eamque ceteris, sine linguæ Hebraïcæ notitia, poterimus inculcare?

Fateor equidem singulari Dei providentia factum, ut, quæ ab Ecclesia Catholica probantur Scripturæ versiones, Græca videlicet, quæ Septuaginta interpretum nomine circumfertur, & Vulgata editio Latina, in iis, quæ credenda, facienda, fugiendaque præcipiuntur, ab archetypo suo, Hebraïca nimirum veritate, plerumque non discre-

pent : attamen Divinum illud exemplar cum omnibus nativis ejus coloribus ac lineamentis ut referant, quam longe abesse videntur eruditis! Enim vero quæ vocum singularium Hebraïcarum proprietas? quæ virtus? quæ efficacitas, qua *sermo Dei omni gladio ancipiti penetrabilior,* Heb. 4. v. 12. *usque ad divisionem animæ ac spiritus, compagum quoque ac medullarum pertingit?* Quam simplex & naturalis earum inter se collocatio, quæ simplicissimam auctoris sui naturam quodam modo videtur imitari! Quanta in sententiis gravitas! Quanta denique, & quam digna Deo loquente in tota oratione majestas, quæ humanam eloquentiam tantum supereminet, *quantum lenta solent inter viburna cupressi.* Virg. Eclog. 1. v. 26.

Testes appello Linguæ Sanctæ peritos, qui quidem ea omnia sentiunt, alii vero minime. Neque id mirum; *οὐ γὰρ ἰσοδυναμεῖ αὐτὰ ἐν ἑαυτοῖς Ἑβραϊστὶ λεγόμενα, καὶ ὅταν μεταχθῇ εἰς ἑτέραν γλῶσσαν*, *non enim eandem vim habent hæc, cum in seipsis Hebraïce dicuntur, atque cum ad alteram transferuntur linguam.* Prolog. Eccli. Sive, ut Vulgati interpretis Latini verbis utar: *deficiunt verba Hebraïca, quando translata fuerint ad alteram linguam.* Quî aliter fieri possit, cum lingua quælibet suos habeat tropos, sua idiomata, suos peculiares loquendi modos, sua proverbia, &c. quæ in aliam linguam conversa, aut frigent, aut intereunt? Id non semel expertus est S. Hieronymus, trium linguarum licet peritissimus. Quapropter exponens illud: *qui* (Spiritus sanctus) *est pignus hæreditatis nostræ in redemtionem τῆς περιποιήσεως adoptionis* (sic Itala vetus), ita loquitur: *Non habet in Græco υἱοθεσίαν* (*ADOPTIONEM*), *sed περιποίησιν, quam nos ACQUISITIONEM, seu POSSESSIONEM possumus dicere: nec tamen vim sermonis expressimus; multa enim verba sunt, quæ nec de Græco in Latinum transferri valent, nec de Hebraïco in Græcum; & reciproce, nec de Latino in Græcum, nec de Græco in Hebræum.* Ephes. cap. 1. v. 14. Tom. 4. nov. edit. part. 1. col. 333. Idem confirmat ex Origene S. doctor. *Licet & illud in libris suis, quos ἐξηγητικοὺς* (commentarios) *vocant, Origenes asserat propter vernaculum linguæ uniuscujusque idioma non posse* (verba quædam Hebraïca) *ita apud alios sonare, ut apud suos dicta sunt; & multo melius esse non interpretata ponere, quam vim eorum interpretatione tenuare.* Epist. ad Marcellam, tom. 2. nov. edit. col. 75. Origeni & Hieronymo succinit Augustinus. *Latinæ linguæ homines*, inquit, *duabus aliis ad Scripturarum Divinarum cognitionem opus habent, Hebræa scilicet & Græca, ut ad exemplaria præcedentia recurratur, si quam dubitationem attulerit Latinorum interpretum infinita varietas. Quanquam & Hebræa verba non interpretata sæpe inveniamus in libris, sicut* Amen, Halleluia *&* Racha *&* Hosanna..... *sunt enim quædam verba certarum linguarum, quæ in usum alterius linguæ per interpretationem transire non possunt...... Sed non propter* Lib. 2. de Doct. Christ. cap. 11. tom. 3. nov. edit. part. 1. col. 25.

hæc pauca, quæ notare atque interrogare facillimum est, sed propter diversitates interpretum, illarum linguarum est cognitio necessaria. Qui enim Scripturas ex Hebræa lingua in Græcam verterunt, numerari possunt: Latini autem interpretes, nullo modo. Ut enim primis cuique fidei temporibus in manus venit codex Græcus, & aliquantulum facultatis sibi utriusque linguæ habere videbatur, ausus est interpretari. Sed quid opus est, congestis pluribus Patrum testimoniis, fusius approbare, quod ad singula pene verba experiuntur etiam interpretum doctissimi? Aliis itaque supersedeo, ut eorum, qui Scripturam universam sine linguæ Hebraïcæ subsidio perfecte intelligere se posse arbitrantur, rationibus, quam brevissime potero, faciam satis.

§. II.

Adversariorum argumenta proponuntur simul & confutantur.

I. ARGUMENTUM

Ex Hebræo textu in Christianæ religionis odium à Judæis, literas & voces quod attinet, depravato petitum.

» NON desunt cum ex veteribus Ecclesiæ Patribus, tum ex recentioribus Scriptoribus, qui textum Hebræum à Judæis Christianæ religionis odio corruptum existiment, idque exemplis non paucis ostendant. Inter veteres recensentur [a] Justinus, [b] Origenes, [c] Eusebius, [d] Chrysostomus, [e] Hieronymus, &c. Inter recentiores, [f] Lyra, [g] Paulus Burgensis, [h] Porchetus, [i] Nebiensis, [k] Canus, [l] Lindanus, [m] Leo Castrius, [n] Garcias, [o] Salmero, [p] Augustinus Steuchus, [q] Mercennus, [r] Gregorius de Valentia, [s] Serarius, [t] Gordonus, & alii non pauci. Frustra igitur perfectam Scripturæ intelligentiam in Hebræo textu hodierno quæsieris, qui ad versiones antiquas emendandus, restituendusque potius est, quam versiones illæ ad eum exigendæ.

a *Dialog. cum Tryph. p. 297. edit. Paris.* 1615. b *Homil. 16. in Jerem. tom. 1. p. 157. edit. Huet. Paris.* 1668. c *L. 4. hist. cap. 18. pag. 140. edit. Paris.* 1659. d *Homil. 5. in Matth. p. 57. edit. Paris.* 1636. e *In cap. 3. Epist. ad Galat. tom. 4. novæ editionis, part. 1. col. 257. Et in Mich. 5. v. 2. tom. 3. col. 1532. Et Epist. 74. alias 89. ad Augustinum, tom. 4. part. 2. col. 627.* f *In Ose. 9. v. 12.* g *In Psalm. 21. Hebr. 22.* h *In victor. contra Judæos, part. 1. cap. 2. & 15.* i *In Psalm. 21. Hebr. 22.* k *Loc. lib. 2. cap. 13.* l *De opt. gen. interpr. lib. 1. cap. 1.* m *Prolegom. in Isaiam.* n *Contra perfid. Jud.* o *Prolegom. 4.* p *In recognitione Veteris Testamenti.* q *In Genes. 3. v. 18.* r *Analy. lib. 8. cap. 5.* s *Prolegom. cap. 12. quæst. 2.* t *Controv. 1. cap. 9. Vide* Morinum, *l. 1. Exercit. Bibl. cap. 2.*

CONFUTATIO.

HEBRÆI textus, Christianæ religionis odio, à Judæis depravati commentum tot viri eruditi, totque gravissimis argumentis confutarunt, ut quæstionem hanc fusius eo loci retractare supervacaneum sit atque inutile. Sufficiat igitur his, quibus librorum illorum copia non suppetit, Origenem veteri illi calumniæ breviter dilucideque, ex Hieronymi verbis, audire respondentem. *Quod si aliquis dixerit Hebræos libros à Judæis esse falsatos, audiat Origenem, quid in octavo volumine explanationum Isaiæ huic respondeat quæstiunculæ, quod nunquam Dominus & Apostoli, qui cetera crimina arguunt in Scribis & Pharisæis, de hoc crimine, quod erat maximum, reticuissent.* Pergit S. Doctor. *Sin autem dixerint post adventum Domini Salvatoris & prædicationem Apostolorum libros Hebræos fuisse falsatos, cachinnum tenere non potero, ut Salvator, & Evangelistæ, & Apostoli ita testimonia protulerint, ut Judæi postea falsaturi erant.* Eodem argumento evincitur codices Hebræos ab Apostolis, ad ætatem usque Hieronymi à Judæis corruptos non fuisse; quovis enim tempore non defuerint ex eis, qui Christo nomen dederint, quique fraudem, si qua facta fuisset, Christianis procul dubio retexissent. Neque etiam post Hieronymi tempora depravati existimandi sunt illi libri; nisi dixeris S. Doctorem eos vertisse, quomodo erant à Judæis adulterandi; ejus enim interpretatio, quales nunc habemus, eos exhibet, & si quid ab eis recedit, discrimen istud aliunde, quam ab eorum depravatione, repetendum. Præterea, ut recte observavit Bellarminus, *si Judæi falsare voluissent Divinas Scripturas in odium Christianorum, sine dubio præcipua vaticinia sustulissent. Id autem minime fecerunt, siquidem ea, in quibus discrepant Hebræa à Græcis & Latinis, sæpe nullius momenti sunt, quantum attinet ad fidem & religionem; & sæpe codices Hebræi magis Judæos vexant, quam Græci aut Latini.* Hoc ut probet doctissimus Cardinalis, affert in exemplum נַשְּׁקוּ־בַר *osculamini filium*, hoc est, *adorate filium*, eum videlicet de quo superius dictum est: *Filius meus es tu, ego hodie genui te;* Orientales enim adorationem osculo exprimebant, ut liquet ex Jobo: *Si vidi Solem..... & osculatus sum manum meam*, &c. Unde Symmachus, προσκυνήσατε καθαρῶς, S. Hieronymus, *adorate pure.* Vox בַר & *filium*, & *pure*, pro diversis radicibus & dialectis significat. Septuaginta autem interpretantur: δράξασθε παιδείας, Vulg. Lat. *apprehendite disciplinam.* Ex qua interpretatione *nihil aperte contra Judæos deduci potest*, pergit Bellarminus, *at in Hebræo OSCULAMINI FILIUM, locus est invictissimus contra eos,*

Comment. in Isai. cap. 6. tom. 3. nov. edit. col. 64.

Lib. 2 de Verbo Dei, cap. 2. col. 71. tom. 1. edit. Paris. 1608.

Psal. 2. v. 12.

Ibid. v. 7.

Cap. 31. vv. 26. 27.

Anne igitur credibile est, concludit idem vir eruditissimus, *Judæos mutasse Scripturam, ut luculentius Dei filio testimonium perhiberent?*

Veteres, fateor, Ecclesiæ Patres & Scriptores Justinus, Origenes, Eusebius & Chrysostomus, Judæos, quasi ex Hebræis codicibus quædam eraserint, quædam etiam in odium Christianorum corruperint, accusant: sed de Septuaginta, Aquilæ, Theodotionis & Symmachi versionibus loquuntur, ut probant vel ipsa eorum verba, quæ, si vacat, locis in objectione citatis, potes consulere. Utrum autem veritate fundata sit isthæc Patrum illorum criminatio, præsentis hujus instituti nostri non est disquirere. At silere non possumus, quod objiciunt ex Hieronymo, cujus maximi profecto ponderis est auctoritas, quippe qui omnium ætatis suæ Christianorum in Hebræis literis fuerit exercitatissimus. Is itaque exponens illud Epistolæ ad Galatas: *Maledictus OMNIS, qui non permanserit IN OMNIBUS, quæ scripta sunt in libro Legis, ut faciat ea*, (qui contextus est Deuteronomii) postquam admonuit voces *omnis* & *in omnibus*, quæ apud Septuaginta leguntur, in Aquilæ, Symmachi & Theodotionis versionibus, quas Latinas affert, necnon in Hebræo desiderari, sic loquitur: *Ex quo intelligimus Apostolum, ut in ceteris, sensum magis testimonii posuisse, quam verba: & incertum habemus utrum Septuaginta interpretes addiderint OMNIS HOMO, & IN OMNIBUS: an in veteri Hebraïco ita fuerit, & postea à Judæis deletum sit. In hanc me autem suspicionem illa res stimulat: quod verbum OMNIS & IN OMNIBUS, quasi sensui suo necessarium ad probandum illud, quod quicunque ex operibus Legis sunt, sub maledicto sint, Apostolus vir Hebrææ peritiæ, & in Lege doctissimus, nunquam protulisset, nisi in Hebræis voluminibus haberetur. Quam ob causam Samaritanorum Hebræa volumina relegens, inveni CHOL, quod interpretatur OMNIS, sive OMNIBUS, scriptum esse: & cum Septuaginta interpretibus concordare. Frustra igitur illud tulerunt Judæi, ne viderentur esse sub maledicto, si non possent omnia complere, quæ scripta sunt: cum antiquiores alterius quoque gentis literæ id positum fuisse testentur.* Argumentorum omnium, quæ adversus Hebræi textus sinceritatem ex auctoritate ducuntur, illud videtur esse gravissimum. Tamen si Hieronymi verba, & rationes, quibus conjecturam suam adstruit, nonnihil attendas, id nullo negotio posse dilui, tute fateberis. Primo enim agnoscit ipse Hieronymus Apostolum in hoc contextu, sicut & in ceteris, quos ex Veteri Testamento adducit, sensum magis quam verba posuisse. Deinde cum S. Paulus Græcis scriberet, testimonia ex versione Græca ipsis nota proferre magis debuit, quam ex Hebræo textu, quem plane ignorabant.

Cap. 3. v. 10.

Cap. 27. v. 26.

Comment. in Epist. ad Gal. tom. 4. nov. edit. part. 1. col. 257.

ignorabant. Tum dubitanter, non fidenter, loquitur S. Doctor: *incertum habemus*, inquit, *utrum*, &c. Denique, quod spectat ad textum Samaritanum, in quo legitur ࠊࠋ *COL*, sive, ut Hieronymus, *CHOL*, *omnis*, *omnibus*, præterquam quod, fatentibus omnibus, textus ille consulto à Samaritanis ipsis corruptus est, Deut. 27. v. 4. ubi, Templo suo conciliandæ auctoritatis gratia, pro ࠏࠉࠁࠋ *Hebal*, reposuerunt ࠄࠓࠂࠓࠆࠉࠌ *Gerizim*, seu *Garizim*: is etiam aliis in locis insigniter depravatus est, & ad Græcam Septuaginta interpretum versionem refectus. Certe, si Pentateuchum Samaritanum Hebræo puriorem credidisset Hieronymus, eum procul dubio vertisset potius, quam Hebræum; cumque id minime fecerit, hinc colligere est tantam non fuisse, nec esse debere ejus auctoritatem, quantam existimavit Morinus.

Alia, quæ objiciunt S. Doctoris loca, nihil eorum causæ patrocinantur; in iis siquidem, vel dubitando loquitur; vel aliorum, tacitis eorum nominibus, non suam, refert sententiam; vel denique per Judæos, quos depravati Hebræi textus insimulare videtur, Græcos interpretes, Septuaginta, Aquilam, Symmachum, Theodotionem, &c. ut Justinus & alii Patres supra laudati, intelligit. Ea autem loca citantur maxime, 1°. ex commentariis in caput V. Mich. v. 2. ubi postquam animadvertit S. Doctor in Hebræo, Jos. XV. post versum 59. desiderari urbes undecim, quas inter numeratur Ephratha, seu Bethlehem, quæque apud Septuaginta leguntur, hæc addit: *Sive* (istud) *de veteribus libris erasum sit malitia Judæorum, ne Christus de tribu Juda ortus videretur, sive à Septuaginta additum, nequaquam liquido cognoscentes, certum quid novimus.* Dubitans, ut vides, & sine asseveratione loquitur Hieronymus. 2°. ex Epist. LXXIV. alias LXXXIX. ad Augustinum: *Ego non tam vetera abolere conatus sum, quæ lingua mea hominibus emendata de Græco in Latinum transtuli, quam ea testimonia, quæ à Judæis prætermissa sunt vel corrupta, proferre in medium, ut scirent nostri, quid Hebraïca veritas contineret.* De Septuaginta interpretibus S. Doctorem loqui, ex ejus verbis qui non videt, hic sit talpa cœcior necesse est.

Comment. in c. 5. Mich. Tom. 3. nov. edit. col. 1532.

Tom. 4. nov. edit. part. 2. col. 627.

Recentiores nihil moror, quippe qui vel nihil diversum à veteribus afferant; vel si quid dicant novi, illud confutatione non indigeat. Hi enim depravationi sæpius adscribunt, quod mendum est graphicum, aut varia lectio, quibus nec ipsum sacrum Codicem plane immunem esse, post argumentum sequens confutatum, ostendemus.

Vocem כָּאֲרִי *sicut leo*, pro כָּאֲרוּ, aut potius כָּרוּ *foderunt*, quam in meditatæ corruptionis exemplum non sine aliqua verisimilitudine adducunt, expendemus in libro III. cap. V. art. III. num. IV.

Psal. 21. Heb. 22. v. 17.

II. ARGUMENTUM

Ex eodem Hebræo textu à Massorethis, cum puncta sua vocalia et inscripserunt, corrupto elicitum.

CONSTAT apud omnes eam esse literarum consonantium naturam, ut vocalibus destitutæ nihil significent; adeo ut, si literis iisdem diversas vocales adjunxeris, ut diversos sonos, sic diversos sensus efficias. Cum autem textus Hebræus à Mose ad Massorethas usque, sine vocalibus, aut saltem cum vocalibus incertis admodum & ambiguis descriptus fuerit: Judæi illi, qui puncta hodierna judicio arbitrioque suo adjecere, pravum animi sui erga Christianos affectum sequuti, punctis inscriptis, quæ literas alienum in sensum deflecterent, textum illum plurimis in locis insigniter depravarunt. Unum exemplum hîc ponere sufficiat. Isai. 9. v. 5. al. 6. *Parvulus enim natus est nobis......* ויקרא *& vocabitur nomen ejus Admirabilis, Consiliarius, Deus, Fortis, Pater futuri sæculi, Princeps pacis.* Hoc ut nobis eriperent invictum Christi Divinitatis argumentum, voci ויקרא puncta subjecerunt, quæ illam ad sensum activum determinarent, hoc modo; וַיִּקְרָא *& vocavit*, seu *& vocabit nomen ejus, Admirabilis, Consiliarius, Deus, Fortis, Pater futuri sæculi, Principem pacis*; adeo ut priora quinque nomina, seu epitheta, *Admirabilis, Consiliarius, Deus, Fortis, Pater futuri sæculi*, ad Deum Patrem referantur, posterius vero *Principem pacis*, ad Messiam. Falsam, & ex pravo Massoretharum animo profectam esse hanc punctationem liquet ex Paraphraste Chaldæo, Septuaginta, Aquila, Symmacho, & Vulgato interprete Latino, qui omnes vocem illam *passive* interpretati sunt, quia eam *passive* legerunt וְיִקָּרֵא. Chald. וְאִתְקְרֵי *& vocabitur.* Septuaginta, καὶ καλεῖται, *& vocatur.* Aquila, καὶ ἐκλήθη, *& vocatum est.* Symmachus, καὶ κληθήσεται, S. Hieronymus, *& vocabitur.* Ita quoque vocem illam exponunt veteres Ecclesiæ Patres, *SS. Ignatius, Irenæus*, &c. *Quo in loco Massoretharum insidias omnes ab una licet discere.*

D. Masclef, prolegom. Grammat. Hebr. p. 38.

CONFUTATIO.

SI alias omnes Massoretharum insidias ex his unis licet cognoscere, illi sane de textus Hebræi corrupti crimine non modo purgare se facile possunt, verum etiam accusatores suos calumniæ, summæque primorum linguæ sanctæ idiotismorum ignorantiæ accusare. Quem enim unius aut alterius mensis tyrunculum fugit, tertias verborum

activorum personas cum singulares, tum plurales, *passive*, & *impersonaliter*, ut loquuntur, sæpius accipi? Quod tamen nesciunt boni illi viri, qui Massorethas de textus Hebræi corruptione postulant, quod in eo Isaiæ loco voci ויקרא puncta vocalia activa supposuerint. Quas in sententiæ suæ confirmationem adducunt veterum interpretationes, illæ magis magisque produnt eorum imperitiam; quis enim nescit Chaldæum Paraphrasten, maxime vero Septuaginta, aliosque Græcos interpretes, loquutionem Hebraïcam interdum retinere; sæpius vero ad linguæ suæ indolem, quod hîc fecerunt, eam accommodare? Hinc Aquila in altera sua versione, quam *κατ' ἀκρίβειαν* elaboravit, & Theodotio, interpretati sunt *καὶ ἐκάλεσε*, *& vocavit*. Legerunt ergo ויקרא, ut vocem illam quadringentis fere post annis legerunt, punctaruntque Massorethæ. Chald. Septuaginta, Symmachus, & S. Hieronymus, eodem quoque modo illam legere potuerunt; sed sensum ejus, non idiotismum, expresserunt.

Scio equidem contextum illum à RR. Davide Qimhhi, & Salomone Jarhhi, necnon ab omnibus fere Judæis recentioribus exponi pravo illo, qui Massorethis affingitur, sensu: at præterquam quod casus diversos comminiscuntur, alios nominandi, alios accusandi, quorum tamen in Hebræo nulla est distinctio; recedunt à veterum Judæorum, maxime Thalmudistarum sententia, qui uni eidemque personæ, Ezechiæ scilicet, omnia illa nomina tribuunt, quamvis eorum nonnulla homini nequeant convenire. Thalmudis locum afferre juvat, eumque punctis vocalibus instruere, ut ab iis, qui in legendis Hebræis non punctatis rudes sunt, facilius intelligatur. Hæc itaque in tractatu Sanhedrin legere est: יבא חזקיהו שיש־לו ח׳ שמות ויפרע מסנחריב שיש־לו ח׳ שמות חזקיהו דכתיב כי־ילד ילד־לנו בן־נתן־לנו..... ויקרא שמו פלא יועץ אל גבור אבי־עד שר־שלום וגו׳, *veniet Ezechias, cui sunt octo nomina, & ulciscetur se de Sennacheribo, cui sunt octo nomina. Ezechias, de quo scriptum est: quia parvulus natus est nobis, filius datus est nobis...... & vocabit*, hoc est, *vocabitur nomen ejus, Admirabilis, Consiliarius, Deus, Fortis, Pater, Æternitas, Princeps, Pax, &c.* Sic nomina illa distinguenda sunt & interpretanda, ut octonarius eorum numerus, secundum Thalmudistas, inveniatur. Cum igitur Massorethæ paulo post absolutum Thalmud, hoc est, sexto ineunte sæculo, ut censet Elias Levita, puncta vocalia à se excogitata Hebræis voluminibus inscripserint; vero simile non est eos, subjectis voci ויקרא apicibus, qui illam ad activum sensum deflecterent, fraudem facere voluisse Christianis. At etiam si voluissent, quid inde profecissent? Nonne ad prædictum

Comment. in h. l.

Cap. ult. fol. 94. pag. 1. paulo post medium.

idiotismum ; quo nullus in Scriptura frequentior, ut exemplis quamplurimis in Syntaxi simplici ostendemus, provocassent Christiani? Præterea, si is fuisset Judæorum illorum animus, nunquid unum illum locum depravassent? Nonne sollicitassent & alia? Quod tamen ab eis non factum modo, sed ne tentatum quidem, probant cetera de Christo vaticinia, quæ intacta reliquerunt, quanvis fraude simili in alienum sensum ea facile potuissent detorquere, ut norunt viri Hebraïce periti.

Pag. 531. can. 3.

Denique argumenta, quæ pro Hebræi textus integritate probanda, ex singulari Dei providentia ducuntur, punctorum etiam vocalium auctoritatem adstruunt. Judæis enim, ex Apostolo, ἐπιστεύθησαν τὰ λόγια τοῦ Θεοῦ, *credita sunt eloquia Dei.* Si autem Deus solas literas consonantes sine vocalibus Judæis credidit, quid illis credidit, nisi nasum cereum, corpus expers animæ, & oracula Pythiis Dodonæisque longe obscuriora? Sic sunt enim, ut jam monuimus, in qualibet lingua literæ consonantes, ut vocalibus expressis aut subintellectis destitutæ, nihil sonent, significent nihil? Si ergo vocales una cum literis populo Judaïco creditæ non fuerunt, jam textus Hebræus nullus est : aut, si judicio arbitrioque suo illas Judæi addere potuerunt, is nullius est auctoritatis, cum pro earum varietate, alius atque alius exoriatur sensus. Frustra *per omnes fere terras gentesque, unius veri Dei providentia, dispersi sunt* (Judæi), *ut de codicibus eorum probetur, quod cum legeretur in nostris, à nobis putaretur esse confictum.*

Rom. 3. v. 2.

Aug. lib. 4. de Civit. Dei, cap. 34. tom. 7. nov. edit. col. 114.

Sed irritum factum esse Dei consilium cave existimes ; non enim frustra Judæi *capsarii librariique nostri* sunt, ut eos vocat idem Augustinus, quandoquidem sacros codices puros integrosque nobis conservant, non solum literas quod attinet, verum etiam vocales ; adeo ut verborum grammaticam potestatem teneant, licet in iis, quæ ad Christum pertinent, pravos & alienos sensus eis conentur affingere. *Quid enim est aliud hodie gens ipsa,* (inquit iterum Augustinus), *nisi quædam scriniaria Christianorum, bajulans legem & Prophetas ad testimonium assertionis Ecclesiæ, UT NOS HONOREMUS PER SACRAMENTUM, QUOD NUNTIAT ILLA PER LITERAM?* Ergo Scripturæ literam, eo, quo diximus, sensu, intelligit Judæus. Aut si illam ignorat, quod certum est, si, quæ vocales cum literis consonantibus conjungendæ sint, nesciat ; jam Christianæ religionis Sacramenta incerto, proindeque ruinoso nituntur fundamento. Jam frustra *codicem portat Judæus, unde credat Christianus* ; cum illum nec Judæus, nec Christianus, queat intelligere.

Enarrat. in Psal. 40. & 56. tom. 4. nov. edit. col. 353 354.

Lib 12. contra Faust. tom 8. nov. edit. col. 238.

Aug. enarrat. in Psal. 56. tom. 4. nov. edit. col. 534.

Verum id argumenti fusius in disputatione ad tomi secundi calcem edenda prosequemur, in qua probabimus puncta vocalia, si spectes eorum significandi vim, ejusdem esse antiquitatis auctoritatisque, cujus sunt ipsæ literæ consonantes, quanvis alia atque alia ratione, pro locorum diversitate, à Judæis & Christianis proferantur. In quo hallucinatus est non nemo, qui variam punctorum illorum pronuntiationem cum eorumdem potestate grammatica confundens, perperam colligit antiquam & genuinam linguæ Hebraïcæ prolationem hodie ignorari: quod quidem illi haud ægre concesserim, si antiquæ pronuntiationis nomine intelligat eosdem plane sonos, easdemque vocis inflexiones, quibus non solum vocales, verum etiam consonantes literæ, Mosis aut Davidis temporibus, efferebantur. Quis enim id asserere audeat, cum linguarum longe recentiorum, Græcæ & Latinæ, eadem, quæ Demostenis & Ciceronis ætate vigebat, pronuntiatio ad nos usque minime pervenerit? At si vocalium naturam, earumque cum literis compositionem ad certum sensum in qualibet Hebræi textus voce efficiendum intelligat (ut re vera debet intelligere, si ipse sibi consentiat) quam longe opinione fallitur! Puncta enim vocalia hoc modo considerata, literis posteriora non sunt, sed earum æqualia, licet figura illorum & inscriptio à Massorethis inventa sit atque excogitata. Rem exemplum illustrabit. In legendis tribus illis literis ברא, quæ sunt secundi Geneseos vocabuli consonantes, jam inde à Mosis tempore supplebantur vocales, quæ illas ad activum sensum *creavit*, non vero passivum *creatus est*, determinarent. Quæ lectio ad Massorethas usque, ut in prædicta diatriba demonstrabimus, perpetua & constanti traditione pervenit. Cum autem ob varia Judæorum exsilia, lingua Hebraïca magis magisque in dies oblivioni traderetur; veriti Rabbini illi Tyberienses, aut quivis alii, ne his tribus literis aliæ adjungerentur vocales, proindeque alius efficeretur sensus: suppleri solitas expresserunt figura (ּ), quam ipsis placuit appellare *qaméts*, quamque geminatam duabus prioribus literis ב & ר hoc modo supposuerunt: בָּרָא. Quavis autem ratione proferatur illa vox, sive *bara*, ut eam nobiscum pronuntiant Judæi Lusitani & Constantinopolitani; sive *boro*, ut fere à Judæis Germanis effertur; apud omnes significat *creavit*, quia inter omnes de hac significatione convenit. Quemadmodum Græca vox βῆμα, sive *bema*, sive *vima* pronuntietur, semper est *tribunal*; vocalium enim natura, non sonus, aut pronuntiatio, una cum literis, sensum efficit. Frustra vocales inter Græcas & Hebræas aliquid excogitaretur discriminis, quod illæ quidem perpetuo expressæ

fuerint, hæ vero ad Massorethas usque subintellectæ; aliæ enim non sunt aliis certiores; nam si Græcas retinuit scriptura, Hebræas conservavit usus, isque, ex quo lingua desiit esse vernacula, inter populi Judaïci Sacerdotes, primores & eruditos, singulari Dei providentia, minime intermissus. Enimvero, si in captivitate Babylonica, aut sequutis proxime temporibus, antiqua linguæ Hebraïcæ pronuntiatio, hoc est, certa vocalium supplendarum cognitio periit, ut imprudenter asserunt quidam, periit etiam textus Hebræus, ut jam à nobis est observatum. Actum quoque est de Græca Septuaginta interpretum, & Vulgata Latina versione, quarum auctores vocum Hebræarum intelligentiam habere minime potuerunt, cum potiorem earum partem, nempe vocales, ignoraverint. Quod non satis diligenter attendisse videtur *Grammaticæ Hebraïcæ à punctis aliisque inventis Massorethicis liberæ auctor*. Sed de his in memorata diatriba fusius.

Quanvis autem textus Hebræus, Christianæ religionis odio, sive in literis, sive in punctis vocalibus, à Judæis consulto depravatus non sit; eum tamen mendis quibusdam graphicis, variisque lectionibus, sed nullius momenti, prorsus immunem non fuisse, nec etiamnum esse, probant I. Voces nonnullæ, quæ eruditis non paucis mendosæ videntur, ut גֵּה גְּבוּל pro זֶה גְּבוּל, Ezech. 47. v. 13. quæ verba Septuaginta interpretantur, *ταῦτα τὰ ὅρια*, *hi sunt termini*. Vulg. *hic est terminus*. Hi profecto legebant זֶה, unde mutato ז in ג amanuensium incuria, cui ansam dedisse videtur τὸ ג prima sequentis vocabuli litera, factum est גֵּה. Quod tamen Qimhhi explicat per literarum commutationem
Cap. 4. art. 3. Qabbalisticam, de qua lib. 3°. affertque exemplum aliud ex ejusdem
Tab. 1. Alph. 5. & Tab. 2. Alph. 9. Ezech. cap. 25. v. 7. ubi pro לְבַז, quod Septuaginta vertunt, *εἰς διαρπαγήν*, Vulg. *in direptionem*, legitur לְבַג cum ג loco ז. II. Decem & octo
Cap. 5. art. 3. Scribarum correctiones, quas vocant תִּקּוּן סוֹפְרִים, & de quibus in eodem lib. 3°. differemus. III. כְּתִיבִים & קְרִיִּים, hoc est, voces aliter *scripta* & aliter *lecta*, de quibus etiam vide eundem librum, caput & articulum. IV. Versuum quorumdam in nonnullis codicibus cum manuscriptis, tum editis, alias accuratissimis, prætermissio. Exemplo est caput XXI. Josue, in quo post versum 35. omittuntur duo, qui urbes quatuor Meraritis in tribu Ruben assignatas continebant. Hos autem versus in antiquis Hebræis codicibus exstitisse liquet, cum ex Septuaginta & Vulgato interprete Latino, qui eos, illi Græce, hic Latine, conversos exhibent; tum ex versibus 7. & 38. ubi filiis Merari duodecim civitates de tribu Ruben, de tribu Gad, & de tribu Zabulon concessæ leguntur, cum tamen versibus 34. 35. 36. & 37. octo

duntaxat urbium nomina recenseantur, quatuor nempe de tribu Zabulon, & quatuor de tribu Gad, nulla facta mentione tribus Ruben, & quatuor urbium ejus, quæ tamen ad numeri duodenarii complementum sunt necessariæ. Desideratur etiam in Psal. 144. Heb. 145. qui *Alphabeticus* est, versus à litera נ incipiens, de quo egimus lib. 1. pag. 4. col. 1. V. Locorum quorumdam secum invicem collatio. Conferas v. g. Psal. 117. Heb. 118. cum 2. Samuelis, seu Regum cap. 22. & quatuor supra Septuaginta varietates, si illas accurate numeravit R. Abarbanel, invenies. Unde, quæso, in uno eodemque Psalmo tanta lectionum diversitas, nisi ex codicum ipsorum varietate?

Huc etiam pertinent variæ lectiones *Ben Ascher* & *Ben Nephtali*, quæ circa solos accentus & puncta vocalia versantur: & variæ itidem Judæorum Orientalium & Occidentalium lectiones, quæ spectant literas, quæque, uti & præcedentes, nullius sunt momenti, ut ex utrarumque catalogo in Bibliis Polyglottis Londinensibus excuso, judicare potest lector quilibet Hebraïce doctus. *Tom. 6. pagg. 8. & 14.* Et sane, cur hujuscemodi varietatibus immunis potius fuerit Hebræus Veteris Testamenti textus, quam Græcus novi, cujus innumeras pene varias lectiones ex SS. Patribus, codicibus manuscriptis, versionibus, & variis editionibus collectas edidit doctissimus *Millius*, pluresque adhuc prope diem editurus est vir antiquitatis cum sacræ tum profanæ consultissimus D. *Bentleius*.

III. ARGUMENTUM

Ex versionibus perfectæ SS. Scripturarum cognitioni habendæ sufficientibus ductum.

OMNES canonicæ Scripturæ libri in Græcum & Latinum sermonem conversi sunt à viris linguarum illarum peritissimis, iisque temporibus, quibus Hebraïcæ linguæ longe major erat cognitio, quam iis, quibus eam pene oblivioni traditam instaurare se putaverunt Judæi, & post eos Christiani: quo magis enim lingua demortua ab eo tempore, quo erat vernacula, recedit; eo magis ignoratur. Ex his autem versionibus duæ sunt, Græca scilicet, quæ septuaginta Senibus tribuitur, & Vulgata Latina, quas non vituperare modo, verum etiam non sequi, grande foret homini Christiano piaculum. Primam Christi ipsius & Apostolorum testimoniis consecratam quis gravissimæ auctoritatis esse negaverit? Illam Ecclesia vel ab ipsis, ut aiunt, incunabulis adhibuit, Græca quidem usu non interrupto, Latina vero ad ætatem usque Hieronymi. Illam SS. Patres in scriptis

» cum Polemicis, tum Exegeticis usurpare, imo Spiritus Sancti afflatu
» factam, ex eis nonnulli pronuntiare minime dubitarunt. Altera ver-
» sio, quæ, maximam sui partem, vel auctorem, vel emendatorem
» habet Hieronymum, visa est Oecumenicæ Synodo Tridentinæ tanti
» esse pretii, ut, qui illam non reciperent, eos anathemate perculsos
» voluerit.

CONFUTATIO.

GRÆCAM Septuaginta interpretum, & Vulgatam Latinam versionem in docendis dogmatis, & moribus informandis, Hebræo, sensum quod attinet, consonare jam confessus sum, idque pro certo habent omnes ad unum Catholici; Judæi vero, & heterodoxi quamplurimi, non item. Si igitur res tibi sit cum hujusmodi hominibus, qui, spretis illis versionibus, rejectaque traditione, altera fidei nostræ regula, ad unum textum Hebræum provocant; quî illos confutabis? Quî cornicum, ut aiunt, oculos configes, hoc est, quî Christianæ Catholicæque veritatis hostes, suis ipsorum armis, si hæc ignoras, debellabis?

At, inquies, missa linguæ Hebraïcæ peritis, eorum, quæ nos inter & Judæos, hæreticosque in controversiam vocantur, disceptatione; ad solam meam institutionem augendam, alendamque pietatem, Sacra Volumina legere mihi propositum est, quo alio mihi opus est subsidio, quam Græca Septuaginta, & Vulgata Latina interpretatione, quibus alias etiam cum Græcas, tum Latinas, necnon sanctorum Patrum, recentiorumque Scriptorum lucubrationes in locis difficilioribus adjungam?

Christiana igitur Catholicaque signa deseris, mensium aliquot laboris impatiens? Proh pudor! maxime si Sacerdotem agis; cum labia tua custodire debeant scientiam, & ex ore tuo sit requirenda lex. An non times ne, quia scientiam repulisti, repellat te & Deus, ne fungaris ei sacerdotio? Sed quî, amabo te, privatæ tuæ eruditioni augendæ adlaborabis, si ne ipsam quidem eruditorum linguam intelligas; &, ignorata clave scientiæ, non solum iis, qui introire volunt, aperire nequeas, sed ne tu quidem ipse possis introire? Pietatem quod attinet, animæ quidem cibus est Scriptura, sed recte intellecta; quot enim, quantisque mentis ludificationibus plerumque obnoxius est sensus mysticus, nisi literali, tanquam fundamento, nitatur? Quam multos reperire est, qui Spiritus sancti nec sensum, nec scopum assequuti, quod ejus linguam non intellexerint, φαντασίας suas venerentur,

Malach. 2. v. 7. *Ose. 4. v. 6.* *Isai. 50. v. 4.* *Luc. 11. v. 52.*

venerentur, aliisque cum gravitate venditent. Quid plura? Solida pietas nonnisi veritate alitur. Ea fortasse veritas solo versionum auxilio innotesceret, si, quales ab auctoribus suis profectæ sunt, illæ ad nos usque pervenissent sinceræ. Verum ut à Græca Septuaginta interpretum, utpote omnium antiquissima, ducamus exordium, quot in locis ea vitiata est εἴτε ἀπὸ ῥαθυμίας τινῶν γραφέων, εἴτε ἀπὸ τόλμης τινῶν, μοχθηρᾶς τε διορθώσεως τῶν γραφομένων, εἴτε καὶ ἀπὸ τῶν τὰ ἑαυτοῖς δοκοῦντα ἐν τῇ διορθώσει προστιθέντων, ἢ ἀφαιρούντων, *tum propter Scribarum nonnullorum indiligentiam, tum propter quorumdam audaciam, pravamque scripturæ emendationem, tum propter eos, qui dum corrigerent, quædam pro arbitrio addiderunt, vel detraxerunt?* *Origen. in Matth. pag. 381. edition. Huet. Paris. 1679.*

Id etiam non semel conquestus est Hieronymus, qui prætermissionum, quæ in hac versione deprehenduntur, aliam insuper affert causam; nempe quod *Septuaginta Ptolemæo regi Alexandriæ mystica quæque in Scripturis sanctis prodere noluerint, & maxime ea, quæ Christi adventum pollicebantur, ne viderentur Judæi & alterum Deum colere: quos ille Platonis sectator, magni idcirco faciebat, quia unum Deum colere dicerentur. Sed & Evangelistæ, & Dominus quoque noster atque Salvator, necnon & Paulus Apostolus, multa quasi de veteri Testamento proferunt, quæ in nostris codicibus non habentur. Super quibus in suis locis plenius differemus.* Loca illa ex parte affert Hieronymus in sua ad Pammachium epistola. *Præfat. in Quæst. Hebr. tom. 2. nov. edit. col. 506.* *Tom. 4. nov. edit. part. 2. col. 252.*

Depravatam adeo Septuaginta interpretum versionem pristinæ suæ integritati restituere conatus est Origenes. Hoc ut perficeret, quæ in illa desiderabantur, quæque in Hebræo exstabant, hæc ex aliis interpretibus, sæpius autem ex Theodotione, præfixo asterisco, adjecit; quæ vero supervacanea erant, nec in Hebræo reperiebantur, ea, veru anteposito, resecuit. Sed Origenem ipsum de hoc suo labore disserentem audiamus: τὴν μὲν οὖν ἐν τοῖς ἀντιγράφοις τῆς παλαιᾶς διαθήκης διαφωνίαν, Θεοῦ διδόντος, εὕρομεν ἰάσασθαι, κριτηρίῳ χρησάμενοι ταῖς λοιπαῖς ἐκδόσεσιν. τῶν γὰρ ἀμφιβαλλομένων παρὰ τοῖς ἑβδομήκοντα διὰ τὴν τῶν ἀντιγράφων διαφωνίαν, τὴν κρίσιν ποιησάμενοι ἀπὸ τῶν λοιπῶν ἐκδόσεων, τὸ συνᾷδον ἐκείναις ἐφυλάξαμεν, καὶ τινὰ μὲν ὠβελίσαμεν ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ μὴ κείμενα, οὐ τολμήσαντες αὐτὰ πάντη περιελεῖν, τινὰ δὲ μετ' ἀστερίσκων προσεθήκαμεν, ἵνα δῆλον ᾖ ὅτι μὴ κείμενα παρὰ τοῖς ἑβδομήκοντα ἐκ τῶν λοιπῶν ἐκδόσεων συμφώνως τῷ Ἑβραϊκῷ προσεθήκαμεν. *Huic porro differentiæ, quæ in exemplaribus veteris Testamenti occurrit, Deo juvante, remedium attulimus reliquis editionibus usi, ut ex iis judicium faceremus. Nam quæ apud Septuaginta interpretes, propter exemplarium varietatem,* *Loco supra laudato.*

dubia erant, è reliquis editionibus æstimatione facta, quæ cum illis conveniebant, retinuimus; quædam vero, utpote quæ in Hebraïco non exstarent, obelis notavimus, ea penitus auferre non ausi: quædam autem alia cum asteriscis adjecimus, ut hinc indicaretur, nos ea, quæ in Septuaginta interpretibus non reperiebantur, ex reliquis editionibus, ut in Hebræo erant, adjecisse. Hanc Origenis emendationem, incorruptam & immaculatam Septuaginta interpretum translationem appellat Hieronymus. *Illud breviter admoneo*, inquit, *ut sciatis aliam esse editionem, quam Origenes, & Cæsariensis Eusebius, omnesque Græciæ tractatores* κοινὴν, *id est*, communem *appellant, atque* vulgatam, *& à plerisque nunc* Λουκιανὸς *dicitur; aliam Septuaginta interpretum, quæ & in* ἑξαπλοῖς *codicibus reperitur....,* κοινὴ *autem ista, hoc est*, communis editio, *ipsa est, quæ & Septuaginta: sed hoc interest inter utramque, quod* κοινὴ *pro locis & temporibus, & pro voluntate scriptorum, vetus corrupta editio est. Ea autem, quæ habetur in* ἑξαπλοῖς, *& quam nos vertimus, ipsa est, quæ in eruditorum libris INCORRUPTA & IMMACULATA Septuaginta interpretum translatio reservatur. Quidquid ergo ab hac discrepat, nulli dubium est, quin ita & ab Hebræorum auctoritate discordet.* Cave autem ex postremis illis Hieronymi verbis existimes editionem hanc hexaplarem, adjectis quæ desiderabantur, & quæ abundabant resectis, de cetero Hebræum in omnibus exprimere; contrarium enim liquet ex locis quamplurimis, quæ sensum ab eo diversum exhibent, quanvis in eis nihil additum, detractum nihil constet apud eruditos. Alia itaque S. Doctoris, cum hæc scriberet, mens non erat, quam ut in hac versione asteriscis obelisque notata, nihil reperiretur, quod in Hebræo non esset, nihil desideraretur, quod haberet, si verba numeres, minime vero si sensum ubique attendas.

Epist. ad Sun. & Fretel. tom. 2. nov. edit. col. 627.

At incorrupta & immaculata diu non perseveravit Origeniana hæc editio; asteriscis enim & obelis ab amanuensibus, dum illam describerent, neglectis; quæ addenda, quæque detrahenda notaverat Origenes, ea cum iis, quæ relinquenda censuerat, in codicibus hodiernis confuse posita reperiuntur. Imo quibusdam in locis, verborum eorumdem geminam videas interpretationem, alteram Septuaginta, alius interpretis alteram. Cum enim Septuaginta versio Hebraïcam veritatem accurate exprimere non videbatur Origeni, is, ea obelo aut potius lemnisco notata, aliam asterisco signatam adjiciebat. Exemplo est versus 1. Psalmi 28. Heb. 29. הָבוּ לַיהוָה בְּנֵי אֵלִים, quarum vocum duplex interpretatio in codicibus hodiernis legitur; prima Septuaginta, ἐνέγκατε τῷ κυρίῳ υἱοὶ θεοῦ, *afferte Domino filii Dei*;

ſecunda alius interpretis, *ἐνέγκατε τῷ κυρίῳ υἱοὺς κριῶν*, *afferte Domino filios arietum*; quia voces בְּנֵי אֵלִים & *filios Dei*, & *filios arietum* ſignificant. S. Hieronymus in ſua Pſalmorum ex Hebræo interpretatione, neglecta priori commatis hujus verſione (*afferte Domino filii Dei*), quam neque in Hebræo, neque apud alios interpreres; Aquilam ſcilicet, Symmachum, Theodotionem, &c. reperiri aſſerit Euſebius; poſteriorem (*afferte Domino filios arietum*) ſequutus eſt.

Comment. in h. l. pag. 107. edit. Pariſ. 1706.

Fruſtra igitur puram Septuaginta interpretum verſionem hodie quæſieris, etiam in editione Romana, in qua non ſolum integra Danielis tranſlatio opus Theodotionis eſt; verum etiam non paucæ aliarum verſionum lectiones deprehenduntur. Exempla inter alios ſuppeditat liber Eccleſiaſtis, in quo haud obſcura Aquilæ tranſlationis reperire eſt veſtigia. Is *contentioſus interpres*, ut eum vocat Hieronymus, *qui non ſolum verba, ſed etymologias quoque verborum, & ſyllabas ac literas transferre conatus eſt*, voculam את vulgarem caſus accuſandi notam, interpretari ſolet *σὺν cum*, quæ eſt primaria ejus ſignificatio, ut: Gen. 1. v. 1. *In principio creavit Deus* אֵת הַשָּׁמַיִם וְאֵת הָאָרֶץ, Aquila, *σὺν τὸν οὐρανὸν, καὶ σὺν τὴν γῆν*, *cum cœlum, & cum terram* tranſtulit. Eodem modo particula illa converſa legitur Eccle. 7. v. 29. al. 30. עָשָׂה הָאֱלֹהִים אֶת־הָאָדָם יָשָׁר, *ἐποίησεν ὁ θεὸς σὺν τὸν ἄνθρωπον εὐθῆ*, *fecit Deus cum hominem rectum.* Cap. 8. v. 15. וְשִׁבַּחְתִּי אֲנִי אֶת־הַשִּׂמְחָה, *καὶ ἐπῄνεσα ἐγὼ σὺν τὴν εὐφροσύνην*, *& laudavi ego cum lætitiam.* Et v. 17. כִּי לֹא יוּכַל הָאָדָם לִמְצוֹא אֶת־הַמַּעֲשֶׂה, *ὅτι οὐ δυνήσεται ἄνθρωπος τοῦ εὑρεῖν σὺν τὸ ποίημα*, *quia non poterit homo invenire cum opus*, &c.

Epiſt. ad Pammach. tom. 3. nov. edit. col. 255.

Vulgata interpretatio Latina longe propius ad Hebræum accedit, quam Græca Septuaginta. Quare plurimi eam faciunt ipſorum etiam Proteſtantium doctiſſimi; idque non ſolum habita veteris Teſtamenti ratione, verum etiam novi; cum illa verſio ad veteres codices recentioribus nonnunquam accuratiores fuerit adornata. Hinc [a] *Theodorus Beza* eam ſe *maxima ex parte amplecti, & ceteris omnibus anteponere* profitetur. [b] *Iſaacus Caſaubonus* ejus lectionem Græco textui hodierno, ſuis in notis ad Evangelia & Actus, non ſemel prætulit. *Ludovicus de Dieu* de ejus auctore hæc ſcribit: [c] *Si Vulgatum interpretem, quiſquis is tandem fuerit, doctum, imo doctiſſimum virum fuiſſe aſſeram, non me peccaſſe judicavero. Suos habet nævos, fateor, habet ſuos barbariſmos, ſed quin paſſim ejus fidem, judiciumque admirer, etiam ubi barbarus videtur, negare non poſſum.* In eadem ſententia erat *Hugo Grotius*, qui, cur notas ſuas ad Vulgatæ textum retulerit, rationem reddens, teſtatur [d] *ſe Vulgatum interpretem ſemper plurimi feciſſe, non*

a Præfat. in verſion. ſuam Nov. Teſt.
b Vide not. in Matth. 15. v. 39. c. 21. v. 7. Joan. c. 12. v. 40. c. 18. v. 1. Act. c. 3. v. 2. c. 12. v. 8 &c.
c Præfat. in not. ad Evang.
d Præf. annot. in Vet. Teſt.

modo quod nulla dogmata insalubria contineat, sed etiam quod multum habeat in se eruditionis, quanquam in dicendi genere satis horrido. Versionis hujus præstantiam plus omnibus commendat *Paulus Fagius.* Imo in sciolos, qui eam, si quando ab Hebræo dissentire videatur, reprehendunt, libenter invehitur. *Satis temere agunt*, inquit, *qui sicubi Vulgatam Latinam illam editionem non ad literam per omnia textui Hebraïco correspondere vident, exsibilant, damnant, rejiciunt, atque penitus explodunt, non attendentes quid vel quem sequitur Vulgatus auctor; cum enim à veritate Hebraïca dissentire videtur, vel Septuaginta, vel Paraphrastem Chaldæum, vel aliquem ex Rabbinis sequutum fuisse, fere semper deprehendo. Non est ergo temere nata Vulgata editio, ut quidam scioli stulte & imprudenter clamitant.* Denique vir doctissimus, & de Sacrarum Literarum studiosis optime meritus *Brianus Waltonus*, licet versionem illam *proprie authenticam* non agnoscat, quia αὐθεντίας vocabulum aliter quam Synodus Tridentina, & docti omnes Catholici, vult intelligere; concludit tamen eam *magni faciendam, & non temere proscindendam, tum propter ejus antiquitatem, & usum generalem per Occidentem per mille annos: tum propter interpretis, quem Hieronymum ex parte majore agnoscimus, doctrinam & fidelitatem, quem de Ecclesia bene meruisse gratis animis prædicant Protestantium doctissimi.... Ob easdem causas eandem in hac nostra Bibliorum editione exhibemus, reliquis Latinis hodiernis omissis, quæ cum omnes ex Hebræi veteris, & Græci novi Testamenti hodiernis codicibus factæ sint; haud æquum judicavimus inter antiquas, quæ propter canitiem suam venerabiles existunt, neotericas hasce collocare.*

Not. in cap. 4. verf. sua Lat. Paraph. Chal. ad cap. 4. Gen. v. 8.

Prolegom. 10. num. 11.

Jure itaque optimo Vulgata Latina à Synodo Tridentina declarata est authentica, hoc est, in iis saltem, quæ ad fidem & mores pertinent, erroris expers. Neque enim audiendi sunt, qui hoc decreto Hebræum Græcumque textum aut abrogatum, aut Vulgatæ postpositum volunt. Sane, Tridentini Patres & doctiores erant, & Hieronymi ipsius observantiores, quam ut, declarata ejus versione authentica, ab ejusdem sententia tam immane discederent. Is autem sexcentis in operum suorum locis, Hebræos Græcosque fontes consulendos ait, si qua Græcos inter & Latinos codices reperiatur diversitas. Unum aut alterum hîc laudare sufficiat. *Sicut in Novo Testamento, si quando apud Latinos quæstio exoritur, & est inter exemplaria varietas, recurrimus ad fontem Græci sermonis, quo novum scriptum est Testamentum; ita in veteri Testamento, si quando inter Græcos Latinosque diversitas est, ad Hebraïcam confugimus veritatem, ut quidquid de fonte*

Sess. 4. can. 2.

Epist. ad Sun. & Fretel. tom. 2. nov. edit. col. 627.

proficiscitur, hoc quæramus in rivulis. Et alio in loco: *Ut veterum librorum fides de Hebræis voluminibus examinanda est: ita novorum veritas Græci sermonis normam desiderat.* Aureum istud Hieronymi effatum tanti momenti semper fuit in Ecclesia Romana, ut vim legis in jure Canonico obtinuerit. Hîc observatum velim Hieronymum, cum hæc scriberet, Bibliorum Hebræorum partem maximam in Latinum sermonem jam transtulisse, proindeque in ea non fuisse sententia, ut, publici juris facta sua interpretatione, fontem Hebræum adire non liceret, cum eam inter & veterem Italam, reperiretur diversitas. Ea profecto erat S. Patris & modestia & æquitas, ut, quem Septuaginta interpretibus Spiritus sancti afflatum negaverat, eum sibi non arrogaret. *Nescio*, inquit, *quis primus auctor Septuaginta cellulas Alexandriæ mendacio suo exstruxerit, quibus divisi eadem scriptitarent, cum Aristæus ejusdem Ptolemæi ὑπερασπιστής, & multo post tempore Josephus, nihil tale retulerint, sed in una basilica congregatos contulisse scribant, non prophetasse. Aliud est enim vatem, aliud esse interpretem. Ibi spiritus ventura prædicit, hic eruditio & verborum copia, ea, quæ intelligit, transfert. Nisi forte putandus est Tullius Oeconomicum Xenophontis, & Platonis Protagoram, & Demosthenis pro Ctesiphonte, afflatus rhetorico spiritu transtulisse.* Sed tantum abest, ut suam versionem quasi Divino afflatu confectam, nec veritatis Hebraïcæ trutina examinandam crediderit S. Hieronymus: ut è contrario, qui illam exagitabant, eos sæpius ad Judæorum tribunal provocaverit. *Edidi aliquid*, inquit, *quod non habetur in Græco, vel aliter habetur, quam à me versum est: quid interpretem laniant? Interrogent Hebræos, & ipsis auctoribus, interpretationi meæ vel arrogent, vel derogent fidem.*

Epist. ad Luc. tom. 4. nov. edit. part. 2. col. 579.

Grat. dist. 9. cap. ut veterum.

Prolegom. in Gen. tom. 1. nov. edit.

Lib. 2. advers. Ruff. tom. 4. nov. edition. col. 427. Vide etiam proleg. in Gen.

Ecclesia itaque Tridenti congregata, cum Vulgatam editionem Latinam authenticam declaravit, eam duntaxat Latinis aliis versionibus, quæ tunc temporis circumferebantur, anteposuit; seu, repudiatis aliis, unam hanc Catholicis sequendam proposuit. Rei hujus testis est locupletissimus Alphonsus Salmero, è Societate Jesu, qui & ipse Concilio, Summorum Pontificum Pauli III. Julii III. & Pii IV. Theologus, interfuit. Is autem sic loquitur: *Jam secundo loco ostendamus non ita fuisse Vulgatam Hieronymi editionem approbatam, ut propterea rejecta sint intelligenda vel Græca, vel Hebraïca volumina: quod non est difficile ostendere. Nihil enim ibi de exemplaribus aut Græcis, aut Hebræis agebatur; tantum inter tot editiones Latinas, quot nostra sæcula parturierant, quænam ex illis præstaret, sermo erat: & rejectis reliquis Latinis, unam hanc Vulgatam reliquis tanquam veriorem, puriorem,*

Proleg. 3. pag. 24. edit. Colon. 1602.

dilucidiorem, ac suis fontibus, unde est orta, magis consentientem pronuntiavit..... liberum autem reliquit omnibus, qui Scripturas profundius meditantur, fontes Græcos aut Hebræos, quatenus opus sit, consulere, quo nostram vitio librariorum, vel temporum injuria corruptam emendare valeant...... voluit (enim) *sancta Synodus ad hanc Latinam editionem amplectendam & in omnibus consectandam nos arctare, non quidem simpliciter; sed dummodo esset à vitiis, quæ in eam irrepserunt, & ab omnibus mendis & erroribus emaculata atque repurgata..... Licebit* (igitur) *nobis, salva concilii Tridentini generalis auctoritate, sive Græci, sive Hebræi exemplaris lectionem variam producere, eamque uti verum Bibliorum textum expendere & enarrare; nec tantum bonos mores per eam ædificare, verum etiam fidei dogmata comprobare & stabilire; atque adeo ab illa sumere efficax argumentum, tanquam ex textu Spiritus sancti.* Doctissimo Salmeroni adstipulantur [a] *Andreas Vega*, qui & ipse concilio interfuit, [b] *Ribera*, [c] *Serarius*, [d] *Bellarminus*, [e] *Mariana*, [f] *Adamus Contzen*, [g] *Bonfrerius*, [h] *Pallavicinus*, aliique plures eruditi cum Theologi, tum Scripturæ interpretes, qui Vulgatam editionem Latinam Hebræis, Græcisque fontibus à concilio Tridentino non solum prælatam non fuisse sentiunt, sed nequidem in iis, quæ ad fidem & mores non spectant, declaratam authenticam, nisi quatenus emendatam. Et sane si alia fuit Patrum Tridentinorum sententia, quorsum Pius IV. Pontifex Maximus, [i] *lectissimis aliquot S. R. E. Cardinalibus, aliisque tum sacrarum Literarum, tum variarum linguarum peritissimis viris, eam provinciam demandavit, ut Vulgatam editionem Latinam, adhibitis antiquissimis codicibus manuscriptis, inspectis quoque HEBRAICIS GRÆCISQUE BIBLIORUM FONTIBUS, consultis denique veterum Patrum commentariis, accuratissime castigarent?* Cur idem institutum prosequuti sunt Pius V. & Sixtus itidem V. & alii, qui eos exceperunt, Summi Pontifices, donec tandem sub initium Pontificatus Clementis VIII. [k] *quanta fieri potuit diligentia castigata*, ex Vaticana typographia prodiit? Neque enim præfationis hujus auctores editionem illam *omnibus numeris absolutam, pro humana imbecillitate* affirmare audent: sed aiunt duntaxat eam *ceteris omnibus, quæ ad hanc usque diem prodierunt, emendatiorem, puriorem que esse, minime dubitandum.* Imo fatentur *in hac pervulgata Lectione, sicut nonnulla consulto mutata, ita etiam alia, quæ mutanda videbantur, consulto immutata relicta; quod ita faciendum esse, ad offensionem populorum vitandam, sanctus Hieronymus non semel admonuit*, &c.

a *Lib. 5. de Justif. c. 9.*
b *In cap. 9 Ose. num. 11.*
c *Proleg. Bibl. c. 19. qq. 11. 12*
d *Lib 2. de Verb. Dei c. 10.*
e *Tract. de Vulg. Lat. c. 9.*
f *Polit. lib. 5. c. 23.*
g *Præloq. in Script. S c. 14.*
h *Hist. conc. Trid. l 6. c. 17.*
i *Præfat. in Bibl. Sixti V. jussu recognita, & Clem. VIII. auctoritate edita.*
k *Ibid.*

Alias versiones cum Græcas Aquilæ, Theodotionis, Symmachi, &c.

quarum fragmenta postremus omnium auctiora edidit noster D. *Bernardus de Montfaucon*; tum Latinas recentiores ad veritatem Hebraïcam adornatas, locis Sacrorum Voluminum difficilioribus intelligendis perutiles esse haud inficiamur, sed quibus hominibus? Hebraïce peritis tantum, qui illas ad textum Hebræum exigere possunt, & de earum ἀκριβείᾳ judicare. Aliis autem plus obesse solent, quam prodesse; cum varia unius ejusdemque vocis interpretandæ ratio suspensos incertosque teneat eorum animos, & quam, utpote Hebræo magis consentaneam sequantur, nesciant. Hinc sæpe illis accidit, *quod sapientissimo cuidam apud Græcos* ætate sua contigisse testatur Hieronymus, *ut interdum Scripturæ sensum relinquens, uniuscujuslibet interpretis sequeretur errorem.* Is autem Græcorum sapientissimus, sed Hebræarum literarum rudis, videtur esse Apollinarius, de quo paulo post idem S. Doctor: *Prætermitto Apollinarium, qui bono quidem studio, sed non secundum scientiam, de omnium translationibus in unum vestimentum pannos assuere conatus est, & consequentiam Scripturarum, non ex regula veritatis* (Hebræo scilicet textu) *sed ex suo judicio texere.*

Lib. 2. adv. Ruff. tom. 4. nov. edition. part. 2. col. 427.

Ibid. col. 433.

Frustra sunt igitur, qui sine linguæ Hebraïcæ subsidio, & solis versionibus instructi, germanum universæ Scripturæ sensum assequi se posse existimant. Et certe, si verum est axioma illud Rabbinicum: אין בתורה אפילו אות אחת שאין הרים גדולים תלויים בה *non est in Lege vel una litera, à qua non montes magni dependeant.* Si vera est isthæc Chrysostomi sententia: οὐδὲν ἁπλῶς καὶ ὡς ἔτυχεν φθέγγεται ἡ θεία γραφή· ἀλλὰ κἂν συλλαβὴ τυγχάνῃ, κἂν κεραία μία, ἔχει τινὰ ἐγκεκρυμμένον θησαυρόν, *nihil temere vel fortuito loquitur Divina Scriptura; sed & syllaba, & apiculus unus reconditum habet thesaurum.* Et alio in loco: οὐδὲ συλλαβὴ, οὐδὲ κεραία μία ἐστὶν ἐγκειμένη παρὰ τῇ γραφῇ, ἣ μὴ πολὺς ἐναπόκειται θησαυρὸς ἐν τῷ βάθει, *neque syllaba, neque apiculus unus est in Scriptura, in cujus profundo non sit ingens thesaurus.* Si hæc, inquam, vera sunt, montes illi magni, ingentesque sensuum reconditorum thesauri pereunt in versionibus, quæ voces omnes integras, nedum earum syllabas & apiculos, omni ex parte nequeunt exprimere, ut jam ex Eccli. prologo, Origene, Hieronymo, & Augustino probatum dedimus, utque vel unico exemplo facile est ostendere. Christus Dominus v. g. non semel in Scripturis appellatur גאל, quam vocem Vulgatus interpres Latinus transtulit *redemtorem*; sed vocabulum istud nec modum redemtionis, nec redemtoris personam exprimit. Lxx. interpretati sunt λυτρωτὴν, quæ vox innuit quidem pretium, quod in redemtione solvitur; at redemtoris qualitatem non aperit. Amplius adhuc signi-

Homil. 18. in Gen. tom. 4. nov. edition. pagg. 156. E. 157. A.

Homil. 21. in Gen. ibidem pagg. 180. E. 181. A.

ficat dictio Hebraïca גֹּאֵל; eum nempe, qui vel propinqui interfecti
ſanguinem ulciſcitur; vel ejus bona, donatione, venditione, vel
quoquomodo devoluta, aut quovis contractu implicata, jure propin-
quitatis ſibi aſſerit & vendicat. Ex quo patet qualem exoptaverint
exſpectaverintque redemtorem Patriarchæ, Prophetæ, aliique quot-
quot exſtitêre in veteri Teſtamento Sancti. Is enim alius eſſe non
poterat ab Homine-Deo, Chriſto videlicet Servatore noſtro, qui
propinquus, imo & frater noſter, ut ſe ipſe vocat, necem noſtram
Luc. 11. *vv.* 21. 22. ultus eſt ſua; & victo forti armato, universa ejus arma, in quibus
confidebat, abſtulit; & ſpolia ejus, bona nempe, quibus ille nos
ſpoliaverat, ſibi nobiſque poſtliminio reſtituit, aſſeruit, vendicavit.

Pereunt etiam, ut plurimum, in verſionibus propriorum nominum
etymologiæ, quæ ſæpe myſterio non vacant, maxime cum à Deo
vel Prophetis imponuntur. Quis enim Hebræi ſermonis imperito ſen-
ſus, v. g. cum in Græca aut Latina tranſlatione legit Hevam primo-
genitum ſuum appellaſſe *Cain*, eo quod dixerit: *poſſedi hominem per
Deum?* Quæ convenientia inter nomen *Cain*, & verbum *poſſedi*, quod
in hac originatione reſpexit cunctorum viventium mater? Nulla ſane
Gen. 4. *v.* 1. in verſionibus; at in Hebræo maxima. *Adam vero cognovit uxorem ſuam
Hevam, quæ concepit & peperit* קַיִן *CAIN, dicens:* קָנִיתִי *CANITHI
poſſedi hominem per Deum.* Heva eadem tertium filium ſuum vocavit
Ibid. v. 25. *SETH*, vel, ut Hebræi pronuntiant, *SCHETH*, dicens: *POSUIT
mihi Deus ſemen aliud pro Abel, quem occidit Cain.* Quæ analogia no-
men inter *Seth*, & verbum *poſuit?* Hebræum intelligas, & voces illas
inter ſe quam aptiſſime cohærere deprehendes; ideo enim nomen
iſtud huicce filio ſuo indidit Heva, quia dixit: שָׁת *SCHATH poſuit
mihi Deus ſemen aliud pro Abel, quem occidit Cain.* Mitto nomina pri-
mis aliis hominibus impoſita, quorum origines in Hebræo plerumque
inveniuntur, & ex quibus linguam hanc mundi coævam eſſe colligunt
eruditi non pauci. Quod tamen argumentum aliis non videtur ἀπο-
δεικτικόν. Quidni enim, inquiunt, fieri potuit, ut nomina illa He-
braïco ſermone fuerint à Moſe expreſſa, Hebræorum gratia, & in
eundem ſignificatum, quem in primæva lingua obtinuerant? Rei hu-
jus exempla ponere difficile non eſt. S. Hieronymus exponens illud:
Gen. 2. *v.* 23. *hæc vocabitur* אִשָּׁה (iſchſchá) *quoniam* מֵאִישׁ (meiſch) *ſumta eſt*, ean-
dem originationem nominibus Latinis eundem ſenſum, ſed diverſum
ab Hebræis ſonum habentibus expreſſit: *hæc vocabitur VIRAGO,
quoniam de VIRO ſumta eſt.* Eandem etymologiam in verſione ſua
Græca retinuit quoque Symmachus: αὕτη κληθήσεται ἀνδρὶς, ὅτι ἀπὸ
ἀνδρὸς

ἀνδρὸς ἐλήφθη, *hæc vocabitur VIRA, quia de VIRO ſumta eſt.*

Sed quid opus eſt in peregrinis linguis exempla quærere, cum in Hebraïca Moſes ipſe luculentum nobis ſuppeditet? Sancti hujus legiſlatoris nomen purum putum Hebraïcum eſt; & tamen ex Ægyptiaca lingua ductum, quod ipſi primum impoſitum fuit. Nemo enim, opinor, finget ſibi Pharaonis filiam, Hebraïcæ, ut veriſimillimum eſt, ignaram linguæ, Hebraïcum nomen Moſi tribuiſſe. Sic tamen de ſe ipſe ſcribit: Heb. *Cum autem creviſſet puer, adduxit eum* (mater ejus) *ad filiam Pharaonis, fuitque illi in filium, & vocavit nomen ejus* מֹשֶׁה *MOSCHE, dicens: quia de aqua* מְשִׁיתִהוּ *MESCHITHIHOU extraxi eum.* Viden' & nomen iſtud, & verbum, ex quo fluit, eſſe Hebraïcum? Quod erat igitur nomen Moſis Ægyptium? Μωϋσῆς, aut Μωυσῆς, ut illud expreſſerunt Septuaginta, qui, cum in Ægypto verſionem ſuam confecerint, (ſi tamen & ipſi non fuerunt Ægyptii) nomen iſtud vel ab Ægyptiis accipere, vel traditione πατροπαραδότῳ ſcire facile potuerunt. At, inquies, quo fundamento nititur tua iſthæc aſſeveratio? [a] Philonis, [b] Joſephi, [c] Clementis Alexandrini, & [d] Euſtathii auctoritate, qui ſcribunt vocem Ægyptiacam μῶς, ſive μῶ, aut μῶϋ, *aquam* ſignificare; & [e] Joſephi [f] Euſtathiique verbis, quorum ille ait ὕσης, hic σὴς, *ſervatum* exprimere. Itaque ex μῶ & ὕσης, vel ex μῶϋ & σὴς, factum eſt nomen Μωϋσῆς, aut Μωυσῆς, ex *aqua ſervatus;* quod genuinum eſt Moyſi nominis etymon, cuique ex parte reſpondet Hebraïcum מֹשֶׁה, quod *extractum* ſignificat. Is enim, ut ſupra vidimus, ſic à filia Pharaonis appellatus eſt, quod extractus fuerit ex aqua; unde in ſuppoſititiis [g] Orphicis dicitur ὑδογενὴς, *in aqua genitus*, quod in ea natus crederetur, ex qua fuerat eductus. At lingua Hebraïca hodierna, lingua ſit Adami, necne, parvi refert; cum θεόπνευστοι Veteris Teſtamenti Scriptores, in conſignandis Dei oraculis, ſi pauca capita Danielis & Eſdræ, quæ Chaldaïca ſunt, excipias, ea uſos eſſe conſtet apud omnes.

Sæpius etiam in aliis linguis evaneſcunt jucundæ illæ *paronomaſiæ*, luſuſque verborum, quibus puncti, aut literæ unius, pluriumve adjectione, detractione, trajectione, vel immutatione, alia efficitur ſententia; ut cum Abraham dicit ſe עָפָר וָאֵפֶר aphár vaépher, *pulverem & cinerem.* Item: *Exſpectavit* (Dominus) לְמִשְׁפָּט lemiſchpát *judicium, & ecce* מִשְׂפָּח miſpáhh *contumacia*, Vulg. *iniquitas*, לִצְדָקָה litſdaqá *juſtitiam, & ecce* צְעָקָה tſeaqá *clamor.* Et illud..... *quid tu vides Jeremia? Et dixi: virgam* שָׁקֵד ſchaqédh, LXX. καρυΐνην, nu-

Exod. 2. *v.* 10.

a *Lib.* 1. *de vita Moſ. pag.* 605. *edit. Pariſ.* 1640.

b *Lib.* 2. *Antiq. c.* 5. *pag.* 56. *edit. Genev.* 1611.

c *Lib.* 1. *Strom. pagin.* 251. *edition. Lugd. Batav.* 1616.

d *In Hexaëm. pag.* 79. *edit. Lugd.* 1629.

e *Ibidem.*

f *Ibidem.*

g *Vide Voſſ. de Idol. lib.* 1. *c.* 30. *pag.* 85. *edit. Amſtel.* 1700 *& Huet. Demonſtrat. Evang. pag.* 61. 104. *edit. Pariſ.* 1679.

Gen. 18 *v* 17.

Iſai. 5. *v.* 7.

Jerem. 1. *vv.* 11. 12.

ceam, Theod. ἀμυγδαλίνην, *amygdalinam ego video. Et dixit Dominus ad me : bene vidisti ; quia* שֹׁקֵד schoqédh *vigilabo ego super verbo meo, ut faciam illud.* S. tamen Hieronymus, &, ipso teste, Aquila, necnon Symmachus, ut paronomasiam Hebraïcam servarent, verterunt *virgam vigilantem.* Sed quid virga vigilans? Mitto innumeros alios orationis Hebraïcæ flosculos, quos in Syntaxi figurata reperies, quosque in versionibus frustra quæsieris; linguæ enim sanctæ, sicuti & aliis, suæ sunt dicendi veneres, sui Atticismi, sui lepores; nedum inculta sit & barbara, qualis ejus imperitis, aut parum in ea exercitatis, videtur.

Comment. in h. l. tom. 3. novæ edition. col. 530.

IV. ARGUMENTUM

Ex Commentariis linguæ Hebraïcæ intelligentiam supplentibus conflatum.

» SI duobus abhinc sæculis tanta linguæ Hebraïcæ comparata est
» intelligentia, quantam crepant ætatis nostræ Hebraïzantes; in-
» numeros habemus in universam Scripturam commentarios à viris He-
» braïcæ peritissimis elaboratos, in quibus Hebræarum vocum potestas
» accurate disquiritur, linguæ hujus idiotismi erudite explicantur, &
» reconditiora quæque illius mysteria Latine tantum scientibus aperiun-
» tur. Quid igitur opus est ut in addiscenda lingua difficili, barbara,
» à Græca & Latina, nostrisque vulgaribus idiomatis plane diversa,
» tempus aliis in studiis utilius ponendum conteramus?

CONFUTATIO.

NON minor sæpe est de ejusdem vocabuli aut commatis sensu; in optimis etiam quibusque commentariis, quam in versionibus, opinionum diversitas. Præterquam quod igitur, ut verbis Hieronymi utar, *magnorum sumtuum est, & infinitæ difficultatis* (eorum) *exempla habere omnia : qui habuerint, & Hebræi sermonis ignari sunt, magis errabunt ignorantes quis è multis verius dixerit.* Vocum potestatem, sermonis idiotismos, &c. in commentariis exponi non inficior equidem; at quomodo ipsos etiam commentarios intelliges, nisi aliqua saltem linguæ Hebraïcæ cognitione imbutus ad eos accesseris? Quomodo picturæ rudis variam egregiæ alicujus tabellæ pulchritudinem ab eximio licet pictore tibi ostensam poteris animadvertere, nedum mirari? *Quam multa enim*, inquit Tullius, *vident pictores in umbris & in eminentia, quæ nos non videmus? Quam multa*, ut cum

Lib. 2. adv. Ruff. tom. 4. nov. editionis, part. 2. col. 427.

Acad. quæst. IV. num. Grut. 7. Vulg. 20.

eodem Tullio aliam è musica ducamus similitudinem, *quæ nos fugiunt in cantu, exaudiunt in eo genere exercitati, qui primo inflatu tibicinis, Antiopam esse aiunt, aut Andromacham, cum nos ne suspicemur quidem?* Sed quid opus est in eo probando diutius immorari, quod verissimum esse quotidiana docet experientia? Quotus enim quisque est, qui Hebræi sermonis ignarus, istiusmodi opera & perfecte intelligere, & iis, sine ullo erroris periculo, uti possit? *Ibidem.*

Cum igitur & in literis, & in vocalibus, mendorum saltem alicujus momenti, purus atque integer, singulari Dei beneficio, ad nos usque pervenerit textus Hebræus; ejusque intelligentia ad genuinos Scripturæ sensus eruendos sit necessaria: eam quovis pretio comparare debent SS. Literarum studiosi. Nihil autem est, quod eis hac in re majori adjumento esse possit, quam accurata Grammaticæ Hebrææ cognitio. Nam ut recte scribit Qimhhi in fine Michlól:

אֲשֶׁר לָמַד וְתוֹרָה לוֹ לְקִנְיָן
וְלֹא לָמַד יְסוֹד דִּקְדּוּק וְלֹא בָן
כְּמוֹ חוֹרֵשׁ אֲשֶׁר יִנְהַג שְׁוָרִים
וְיָדוֹ מִבְּלִי מַלְמַד וְדָרְבָן

Qui discit, ut Lex (sit) *ei in possessionem;*
Et non discit fundamentum Grammaticæ, neque intelligit,
(Est) *sicut arator, qui agit boves,*
Et manus ejus (est) *sine baculo aut stimulo.*

Qimhhio adjungimus *Aben-Esram*, qui comment. in cap. V. Ecclesiastis ridet eos, qui Grammaticarum institutionum ignari, cibis benedicendis obscœnitatem adhibent. אנחנו חייבים לדעת דקדוק הלשון היטב שלא נטעה כמו המברכים ברכת המזון שיאמרו זננו ולא ידעו כי זננו הוא מן זנה כמו עננו מן ענה ולא יאמרו מן זן כי אם זוננו. כמו שובנו אלהי ישענו וגו׳ *linguæ grammaticam scire accurate tenemur, ut non erremus sicut ii, qui cibum benedicentes dicunt* זַנֵּנוּ, *& nesciunt* זַנֵּנוּ *esse à* זָנָה, *sicut* עַנֵּנוּ (exaudi nos) à עָנָה; *neque dici à* זָן, *nisi* זוּנֵנוּ (ciba nos), *ut:* שׁוּבֵנוּ אֱלֹהֵי יִשְׁעֵנוּ converte nos Deus salutis nostræ, &c.

Vides ad Hebræum intelligendum, recteque pronuntiandum, quantæ sit necessitatis accurata grammaticæ cognitio. Jam nostræ, in secunda præfationis hujus parte, exponenda est occasio, distributio, & argumentum.

PARS SECUNDA.

§. I.

Suscipiendi hujus operis occasio, ejusque in libros ac volumina distributio.

TAMETSI duobus abhinc sæculis Grammaticarum Hebræarum numerus adeo excreverit, ut minuendus potius videatur quam augendus: nullam tamen hactenus publici juris esse factam, quæ & auctorum promissis, & legentium exspectationi responderet, diu est quod queruntur eruditi. Ex iis enim, inquiunt, qui ad id scribendi genus animum adpulêre, alii, dum breves esse laborarunt, facti sunt obscuri; dumque in tabellas & compendia adornanda toti incubuerunt, maximam artis illius partem silentio præteriêre, quam tamen qui nescit, is, cum Hebræi textus interpretationem aggreditur, in singulis pene versibus, imo & verbis, hæreat necesse est. Ex quo fit, ut in comparandis prolixioribus Grammaticis, duplicem sumtum facere cogatur; quod omnibus per eorum facultates non licet. Alios è contrario videas, qui omne punctum tulisse existiment, cum omnia fuse, sæpius etiam & confuse, ita prosequuntur; ut non tam necessaria perspicue docendi consilio, quam studio nihil omittendi, Grammaticas scripsisse videantur. Arduum sane opus ita brevitati simul & perspicuitati studere, ut nihil omittatur utile, & inutile ingeratur nihil. Geminum hunc scopulum ut declinarem, omni ope atque opera enisus sum. Utrum vero res ex sententia successerit, mediamque feliciter tenuerim viam, aliorum sit judicium: eam certe, qua potui diligentia, investigavi.

Ceterum nova hæc Grammatica tres in libros dividitur, quorum primus tractat Etymologiam, seu, ut accuratius loquar, Analogiam. Secundus tradit Syntaxim, seu vocum constructionem. Tertius varia cum ad grammaticam, tum ad literaturam Hebraïcam pertinentia complectitur; ita ut opus istud his, qui in Hebræis plus sapere nolunt, quam oportet sapere; sed sapere volunt ad sobrietatem, bibliothecæ Hebraïcæ loco esse posse videatur.

Tres autem illi libri duobus voluminibus comprehenduntur, quorum primum quidem Etymologiam cum Syntaxi simplici continet; alterum vero Syntaxim figuratam & Grammaticæ Chaldaïcæ compendium, una cum variis tractatibus in quarto secundæ hujus partis paragrapho recensendis, & indicibus.

§. II.

Libri primi argumentum.

LIBRUM primum quod attinet, id ante omnia cavendum in eo duximus, ne præceptionum mole, tyronum obrueretur memoria. Unde, quæ primo aut altero mense discenda sunt, ea majori charactere, & ducto per integram paginam versu, edenda curavimus: quæ vero peritioribus, aut saltem per aliquod tempus hac in palæstra exercitatis conveniunt, ea duplici columna, minoribusque literis excusa reperies. Paginarum itaque numero, & voluminis spissitate, nequaquam terreatur linguæ sanctæ candidatus; omissis enim præsens in tempus Notis, Appendicibus, Exceptionibus, &c. pauca supererunt plane rudibus addiscenda. Nam quemadmodum in omnibus perspicuitati, ita & in iis, quæ aut facilia sunt, aut quæ incipientibus non sunt necessaria, brevitati consuluimus. At quæ sunt intricatiora, hæc paulo fusiori oratione prosequuti sumus, rati nihil nos in brevitatem peccaturos, modo ab omnibus intelligeremur, & regulas quasdam satis difficiles, tyronum omnium captui accommodaremus. Quapropter punctorum vocalium in nominibus ob constructionem & affixa mutatio quadruplici ratione proponitur, ut, quibus hac forte non successerit, alia aggrediantur via. Non solum verba perfecta, & simpliciter imperfecta: verum etiam quæ dupliciter imperfecta sunt, aut speciali aliqua ratione à perfectis, vel imperfectis discrepant, sic integra flectuntur; ut nullam in posterum exhibitura sint, opinor, tyronibus molestiam. Præter integram conjugationem *Qál* verbi מָסַר *tradidit*, cum affixis descriptam, exhibuimus etiam in appendice alias ejusdem verbi conjugationes, quæ affixa suscipiunt; necnon verborum imperfectorum personas singulas cum omnibus, aut saltem cum præcipuis affixis conjunctas: adeo ut quamlibet hujuscemodi personam cum affixis compositam in textu Biblico invenerit candidatus, adeat prædictam illam appendicem, in ea personam illam, aut aliam ei similem, reperiat. Quod quidem sine prolixitate aliqua fieri non potuit; sed eam non mediocri labore tyrones levaturam existimo. Haud minori ipsis erunt adjumento alia schemata, seu paradigmata, quæ longe plura in hac Grammatica, quam in aliis, reperiuntur; cum enim regulas variis in locis traditas, uno in conspectu collectas exhibeant; ad faciliorem earum intelligentiam ac recordationem non parum videntur conducere.

Ex variis modis, quibus regulas illas proponere licet, is à me selectus est, & aliis antepositus, quo illas statim, aut saltem facilius, ab omnibus intellectas animadverti, cum sodales meos linguam Hebraïcam, Chaldaïcam, & Græcam edocendi munus mihi à Præpositis meis decem annos & amplius assignatum sustinerem. Quid plura? Prima linguæ Hebraïcæ & Chaldaïcæ rudimenta ea brevitate, eaque, ut mihi videtur, perspicuitate tradita sunt, ac per schemata & tabellas disposita: ut bimestri ad summum labore, etiam qui præceptore destituuntur, ea facillime queant addiscere, & utrumque textum haud mediocriter interpretari; modo studii hujus feliciter instituendi rationem inferius proponendam accurate sequantur. Nec vero arroganter aut ὑπερβολικῶς hoc dictum existimari velim; nam præterquam quod rei hujus periculum jam fecit non nemo; alias aliis scientias concedens; quod est grammatici proprium, clare distinteque artis hujus regulas tradere, quoniam in eo studio maximam ætatis meæ partem consumsi, si id mihi assumo, videor id meo jure quodam modo vindicare. His de etymologia generatim observatis, quædam etiam de notis, appendicibus, & exceptionibus speciatim dicenda sunt.

Præcipua notarum argumenta sunt disquisitiones aliquot criticæ & historicæ; maxime vero fundamentorum, quibus pleraque artis hujus præcepta innituntur, expositio. Neque enim Lingua Hebraïca in otiosorum hominum loquacitate, aut arbitrio fundatur; sed in ratione ipsa: adeo ut vel Deum ipsum auctorem habeat necesse sit, ut arbitrantur quamplurimi; vel ipsam naturæ, quæ in primis hominibus totam se conspiciendam exhibebat, simplicitatem. Si enim quæratur v. g. cur in verbis Latinis primæ conjugationis, secunda persona singularis præteriti indicativi modi desinat in *avisti*, ut *amavisti*, nulla alia ratio reddi potest, quam *sic voluit usus.* At in Hebræo secus est; אָהַבְתָּה enim vel אָהַבְתָּ *amavisti*, componitur ex verbo אָהַב *amavit*, & ultima pronominis secundæ personæ syllaba אַתָּה vel אַתְּ attá *tu.* Neque etiam primariæ vocis, cum ex masculina fit feminina; aut cum ex singulari numero mutatur in dualem vel pluralem; aut cum recipit affixa, &c. puncta vocalia temere mutantur. Vicissitudinis hujus causæ sunt ex linguæ ipsius natura petitæ, quas his in notis passim expositas reperies; maxime vero in libri primi fine, & interdum etiam in observationibus mutationi illi præmissis, iisque majori charactere excusis. Cum enim opus istud non pueris, sed viris subacto ingenio, qui fere soli apud Christianos linguæ sanctæ operam navant, adornatum sit; futurum nihil credidimus, quod eos ad id studii exacueret magis, quam si

Cap. XVII. Art. III. pag. 413. & seqq.

regularum cum ratione ipsa, quoad ejus fieri potest, consensionem ostenderemus.

Appendices ea complectuntur, quæ licet ad argumentum, de quo disputatur, pertineant; incipientibus tamen non sunt plane necessaria. Nihil enim est, quod diligentius præcavere debeat is, qui linguæ cujusvis rudimenta tradit, quam ne regulis generalibus quid admisceat, quod in aliud tempus differri posse videatur. Secus, tyrones præceptionum multitudine terrentur, & vix stadium ingressi despondent animum. Permagni interest igitur, ut non solum anomala ab analogis, verum etiam regulæ minus necessariæ ab iis, sine quibus linguæ cognitio generalis haberi nequit, diligentissime secernantur.

In exceptionibus continentur voces anomalæ, quarum non minimam partem, fictis aliis nominum verborumque formis, ad analogiam revocare studuimus. Cum enim unicus nobis supersit liber purus putus Hebraïcus, Veteris nempe Testamenti codex, quî fieri potest, ut is omnes & nominum & verborum species complectatur? In definiendis autem vocibus analogis & anomalis, hanc sequuti sumus regulam: quas plures numero, sive in constructione, sive cum affixis, &c. eandem servare analogiam deprehendimus, ex his generales à nobis constitutæ sunt regulæ; ex aliis vero ejusdem formæ, sed paucioribus, & diversam sequentibus analogiam, fecimus exceptiones. Cum autem anomaliæ illæ, sive exceptiones, alia atque alia ratione à grammaticis exponantur, varias eorum, unà cum nostra, sententias attulimus, imo quamplures ex his anomaliis ad Chaldæorum Syrorumque dialectum, cum doctissimo *Altingio*, retulimus, ut quæ sibi magis arriserit explicandi ratio, eam sequatur diligens vocum Hebraïcarum indagator. Cum etiam hæ anomaliæ in solis plerumque punctis vocalibus positæ sint, hinc colligere est, ut jam observarunt viri eruditi, puncta illa à Massorethis non ad arbitrium suum, sed ad traditionis fidem, Hebræis voluminibus adjecta esse; alioquin Rabbini illi & planiorem & expeditiorem nobis tradidissent lectionem. Hîc etiam lectorem monitum velim, nos in ponendis regularum exceptionumque exemplis, Scripturæ loca, unde illa petuntur, sæpius non laudasse: tum ne volumen istud, quod jam sat spissum est, nimiam in molem excresceret; tum quia vocum regularium exempla non pauca ex ipsa analogia, ut ea magis ac magis pateret, attulimus; tum denique quod id tyronibus supervacaneum duximus atque inutile; cum in alterius voluminis fine, dictionum anomalarum & difficilium indicem habituri sint locupletissimum.

Lib. I. Cap. XVII. Artic. I. II. pag. 406. & seqq.

§. III.

Libri secundi argumentum.

LIBER secundus in tradenda Syntaxi cum simplici, tum figurata, totus occupatur.

In Syntaxi simplici, singulis orationis partibus diligenter excussis, quod in earum qualibet Hebraïcæ linguæ proprium est, id & distinctis canonibus explicatur, & exemplis cum ex Veteri, tum ex Novo Testamento, sæpius etiam ex profanis auctoribus, adductis confirmatur. Quanvis enim Novi Fœderis scriptores θεόπνευστοι Græcis vocibus usi sint; eorum tamen phrasis, pluribus in locis, sapit Hebraïsmum; nec sine accurata linguæ hujus notitia potest intelligi. Quid mirum? Cum enim Hebræi essent Apostoli, linguæ suæ idiotismum plerumque retinuerunt; adeo ut politioris literaturæ Græcis eorum scribendi ratio extranea videatur atque barbara. Unde doctiss. *Heinsius* non in uno exercitationum suarum in *Nonni* paraphrasin loco observat S. Joannem Evangelistam *Hellenistica lingua scripsisse, sed in Syriaca ea, qua scripsit, concepisse.* Eodem plane modo de Septuaginta Græcis interpretibus judicandum, quorum eloquutio non solum sæpissime Hebraïca est, sed voces etiam quamplurimæ sensu Hebraïco, & à puriori Græcitate diverso sunt accipiendæ; quod in Novo etiam Testamento faciendum. Hinc librorum illorum dialectus non male ab erudito quodam, *Synagogæ Græcismus* appellatur.

Rich. Simon. Hist. Crit. V.T. l. 2. c. 3. p. 200. col. 2. edition. Amstel. 1685. Vide eund. in præf. vers. sua Gall. N. T. edit. Trevult. 1702. paulo ante med.

Vera narras, inquies, de Græcis Veteris Testamenti interpretibus, & scriptoribus Novi. Sed quid profanis auctoribus cum Hebræis? Quid? Jam audies. Lingua Hebraïca, cum sit omnium prima, aut saltem antiquissima, nihil ab aliis mutuatur, sed non vicissim; aliæ enim ab illa acceperunt non solum voces quamplurimas, quas collegerunt eruditi, verum etiam idiotismos non paucos, qui linguæ hujus imperitis vocantur ἀρχαϊσμοὶ archaïsmi, seu *veteres loquendi formulæ.* Ita Donato (aut saltem scholiorum, quæ ejus nomine inscribuntur, auctori) appellatur Terentiana illa loquutio: *Nescio quid profecto absente nobis turbatum est domi.* Hæc in verba sic scribit ille Grammaticus: *aut subdistinguendum est & subaudiendum* me; *aut* ἀρχαϊσμὸς *figura est,* absente nobis, *pro* nobis absentibus. Verum archaïsmus ille fundatur in Hebræo, in quo adjectivum singulare nonnunquam construitur cum substantivo plurali; qua Syntaxi distributio significatur. Vide hunc canonem in lib. II. pag. 467. exemplis tum ex Hebræo, tum

Eunuch. Act. IV. Sc. III. v. VII.

tum ex Varrone, Pomponio, Catullo, Tibullo, petitis confirmatum. Quanto igitur in errore versantur, qui linguæ Hebraïcæ cognitionem ad unius Scripturæ intelligentiam utilem ad summum esse, quasi ex tripode pronuntiant!

In Syntaxi figurata traduntur figuræ cum Grammaticæ tum Rhetoricæ. Utraque autem Syntaxis ex *Salomonis Glassii* Philologia Sacra, eruditis omnibus notiori, quam ut de illa uberius hîc præfari necesse sit, maxima ex parte concinnata est. Neque enim doctissimi hujus viri opus ad verbum nobis transcriptum existimes. Nam quæ minus necessaria visa sunt, ea ipsi reliquimus, maxime vero prolixas illas, in quas identidem excurrit adversus Catholicos controversias, ex quibus nullum solidum conficitur argumentum. Vice versa, quæ deesse credidimus, hæc ex aliis auctoribus, qui in eodem argumento cum laude versati sunt, sæpius etiam ex nobis, adjecimus. Quænam vero illa sint, qui utriusque operis contentionem fecerit, is facile, ut ego quidem arbitror, animadvertet. Unum hîc commemorabo, nempe rationem, quam identidem atque obiter attuli, cur in vertendo uno eodemque Scripturæ loco aut verbo, sæpius & à se invicem, & ab Hebræo ipso dissideant interpretes. Ea autem est multiplex.

I. Literarum quarumdam similitudine decepti, aliam pro alia legerunt, ut: *Maledicta terra* בַּעֲבוּרֶךָ *propter te.* Lxx. ἐν τοῖς ἔργοις σου, *in operibus tuis.* Vulg. *in opere tuo.* Legebant בַּעֲבוֹדֶךָ cum ד loco ר, ab inusitato nomine עָבוֹד, formæ חָרוּל. Gen. 3. v. 17.

II. Codices eorum voces Hebraïcas cum unius aut plurium literarum trajectione exhibebant. Unius: כִּתְּרוּ אֶת־בִּנְיָמִן *cinxerunt Benjamin,* Jud. 20. v 43.
vel *Benjaminitas.* Lxx. κατέκοψαν τὸν Βενιαμὶν, *conciderunt Benjamin.* Legebant כִּרְתוּ in piél hodie inusitato, vel כָּרְתוּ in qál. Trajectis pluribus literis: *Ipse diripiet* אוֹצַר *thesaurum omnis vasis desiderabilis.* Lxx. Ose. 13. v. 15.
Ipse arefaciet τὴν γῆν αὐτοῦ, *terram ejus, & omnia vasa desiderabilia ejus,* pro אוֹצַר *thesaurum*, legebant אַרְצוֹ *terram ejus.*

III. Literas ejusdem organi quandoque invicem commutarunt. פֶּרֶא Ibid. c. 8. v. 9.
בּוֹדֵד לוֹ, Aquila, ὄναγρος μονάζων ἑαυτῷ, Vulg. *onager solitarius sibi.* Theodotio & V. editio, ὄναγρος μονάζων καθ' ἑαυτὸν, *onager solitarius apud seipsum.* Lxx. ἀνέθαλε καθ' ἑαυτὸν, *refloruit apud seipsum.* Symmachus, ἀνέθαλλεν ἐν ἐμοὶ, *reflorebat in me.* Pro פֶּרֶא nomine substantivo, Lxx. & Symm. legerunt פָּרַח *floruit, refloruit*, in præterito qál verbi פָּרַח; aut א in ח ejusdem organi literam commutandum existimaverunt. Præterea Symmachus pro לוֹ *sibi*, legit לִי *mihi*, vel בִּי *in me.*

IV. Voces hodie separatas conjunxerunt. *Humiliavi omnes inimicos* 1. Paral. 17. v. 10.

tuos, וְאַגֵּד לָךְ *& annuntio tibi*, &c. Vulg. *annuntio ergo tibi*, &c. Lxx. καὶ αὐξήσω σε, *& augebo te*, vel *magnificabo te*, &c. pro וְאַגֵּד לָךְ, conjunctim legerunt וְאַגְדִּלְךָ, à גָּדַל in hiphîl.

V. Vice versa, voces conjunctas separarunt; idque vel simpliciter, vel mutata, aut addita aliqua litera.

Ose. 11. v. 2. Simpliciter: *Vocaverunt eos, sic abierunt* מִפְּנֵיהֶם לַבְּעָלִים יְזַבֵּחוּ *à facie eorum, Baalim immolabant*, &c. Sic Vulg. At Lxx. καθὼς μετεκάλεσα αὐτοὺς, οὕτως ἀπῴχοντο ἐκ προσώπου μου, αὐτοὶ τοῖς Βααλεὶμ ἔθυον, *ut vocavi eos, sic abierunt à facie mea, ipsi Baalim immolabant*. Pro מִפְּנֵיהֶם divisim legebant מִפָּנַי, aut in pausa מִפָּנַי הֵם *à facie mea, ipsi*; juncto pronomine הֵם *ipsi* cum sequenti pericope, *Baalim immolabant*.

Psal. 4. v. 3. Mutata litera: *Filii hominum, usquequo* כְבוֹדִי לִכְלִמָּה *gloriam meam* (vertetis) *in ignominiam?* Lxx. *Filii hominum, usquequo* βαρυκάρδιοι; ἵνα τί ἀγαπᾶτε ματαιότητα, &c. *graves* (estis) *corde, ut quid diligitis vanitatem*, &c. Pro כְּבוֹדִי *gloriam meam*, legerunt כִּבְדֵי *graves*, & vocem לִכְלִמָּה tribuerunt in duas, nempe לִכְ, ex qua fecerunt לֵב *cor*, mutato כ in ב, & לָמָּה, cujus loco legerunt לָמָּה *ut quid? quare?*

Psal. 10. Heb. 11. v. 1. Addita litera: *In Domino confido, quomodo dicitis animæ meæ: transmigra* הַרְכֶם צִפּוֹר (in) *montem vestrum, ô avis?* Lxx. & Aquila, εἰς vel ἐπὶ τὰ ὄρη, ὡς στρουθίον, *in montes*, Vulg. Lat. *in montem, sicut passer?* S. Hieron. *in montem, ut avis?* Divisim legerunt הַר כְּמוֹ, adjecto (ו) ad secundæ vocis finem, unde factum est adverbium similitudinis

Jon. 1. v. 9. כְּמוֹ, de quo pag. 376. col. 2. pro כְּ *sicut*. Item: *Et dixit ad eos:* עִבְרִי אָנֹכִי Vulg. *Hebræus ego sum*. Lxx. δοῦλος κυρίου εἰμὶ ἐγώ, *servus Dei sum ego*. Legerunt עֶבֶד יָהּ אָנֹכִי, mutato ר in ד, & adjecto ה ad (י); quod ex priori voce detraxerunt, ut ex illo & ה addito, nomen Dei יְהוָה efficerent. Vel sic præ se ferebant eorum codices.

VI. Cum aliis vocalibus legerunt, seu alias inter legendum vocales

Gen. 47. v. 31. suppleverunt, quod omnium sæpissime accidit. וַיִּשְׁתַּחוּ יִשְׂרָאֵל עַל־רֹאשׁ הַמִּטָּה, Aquila, καὶ προσεκύνησεν Ἰσραὴλ ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τῆς κλίνης, *& adoravit Israël super caput lecti*. Symmachus, καὶ προσεκύνησεν Ἰσραὴλ ἐπὶ τὸ ἄκρον τῆς κλίνης, *& adoravit Israël super summitatem lecti*. Vulg. Lat. *adoravit Israël* (Deum) *conversus ad lectuli caput*. Lxx. autem,

Heb. 11. v. 21. &, qui eos sequutus est, Apostolus: καὶ προσεκύνησεν Ἰσραὴλ ἐπὶ τὸ ἄκρον τῆς ῥάβδου αὐτοῦ, interp. Lat. *& adoravit Israël* (Græc. super) *fastigium virgæ ejus*. Pro הַמִּטָּה *lecto*, Lxx. legerunt הַמַּטֶּה *virgam*; quam

Tom. 2. nov. edit. part. 1. col. 544. lectionem non videtur approbare S. Hieronymus quæst. in Gen. ubi sic loquitur: *Et in hoc loco quidam frustra simulant adorasse Jacob summitatem sceptri Joseph, quod videlicet honorans filium, potestatem ejus adoraverit;*

tum in Hebræo multo aliter legatur, & adoravit, *inquit*, Iſraël ad caput lectuli, *quod ſcilicet poſtquam ei juraverat filius, ſecurus de petitione, quam rogaverat, adoravit Deum contra caput lectuli ſui.*

VII. Textus Hebræus quibuſdam in locis amanuenſium vitio potuit eſſe corruptus. אַךְ אִם־אַתָּה לוּ שְׁמָעֵנִי *veruntamen, ſi tu, quæſo, audias me.* Quæ verba obſcura ſunt, nec ſine vocum plurimarum ellipſi poſſunt intelligi. Vulg. *Quæſo, ut audias me*, voces אַךְ אִם־אַתָּה, ut ſenſum planiorem efficeret, neglexit. Lxx. ἐπειδὰν πρὸς ἐμοῦ εἶ, ἄκουσόν μου, *quandoquidem à me es, audi me*, hoc eſt, quandoquidem mihi faves, &c. Pro לוּ legebant לִי, ut habet etiam Samaritanus: ࠀࠌ ࠀࠕࠄ ࠋࠉ *ſi tu mihi es*, &c. Occurrit eadem loquutio 4. Reg. 10. v. 6. אִם־לִי אַתֶּם, Lxx. εἰ ἐμοὶ ὑμεῖς, *ſi mihi vos* eſtis. Vulg. *ſi mei eſtis*, i. e. ſi à me ſtatis, &c. Gen. 23. v. 13.

VIII. Verſiones ipſæ eadem librariorum indiligentia vel etiam imperitia depravatæ ſunt, quod frequentiſſimum eſt. צֵידָהּ בָּרֵךְ אֲבָרֵךְ mſ. Alex. & alii quidam, τὴν χήραν αὐτῆς εὐλογῶν εὐλογήσω, Vulg. Lat. & Æthiop. *viduam ejus benedicens benedicam*, quod mendoſum eſt, pro τὴν θήραν *venationem*, ut habent Lxx. Vatic. Theod. & V. editio. Eodem ſenſu Aquila ἐπισιτισμὸν, Symmachus σίτησιν *cibum, eſcam*, interpretantur. Et alio in loco: בַּלֹּתִי בְּשֶׁמֶן רַעֲנָן S. Hieron. *ſenectus mea in oleo uberi.* Symm. ἡ παλαίωσίς μου ὡς ἐλαία εὐθαλὴς, *inveteratio*, ſeu *ſenectus mea ut oliva florida.* Legebat כְּשֶׁמֶן cum כ pro ב. Lxx. Vatic. mendoſe: τὸ γῆράς μου ἐν ἐλέῳ πίονι, Vulg. Lat. *ſenectus mea in miſericordia uberi.* Recte editt. Aldina & Complutenſis: ἐν ἐλαίῳ, *in oleo*, &c. Quin & olim ita verterint Lxx. nullus dubito. Pſal. 131. Heb. 132. v. 15. Pſal. 91. Heb. 92. v. 11.

IX. Denique variis interpretationibus locum dedit, 1°. Varia unius ejuſdemque vocis Hebraïcæ, etiam eodem modo lectæ, ſignificatio, quam alia atque alia ratione, pro ut ſeries orationis ſibi poſtulare videbatur, reddiderunt interpretes. 2°. Diverſa commatum interpunctio; in antiquis enim Hebræis codicibus, ſicut & in Græcis ac Latinis, nulla erat ſententiarum, imo & vocum diſtinctio: ſed illæ eodem ductu, & nullo relicto ſpatio, ſcribebantur. Unde Doctores Thalmudici aiunt totam legem fuiſſe primo traditam, quaſi eſſet unum *paſouq*, ſeu verſiculus. 3°. Minor, quam par erat, in quibuſdam interpretibus linguæ Hebraïcæ cognitio. In libris enim difficilioribus, puta Pſalmis, Jobo & Proverbiis, ipſi interdum Septuaginta ſic interpretantur, ut, aut alium codicem Hebræum habuiſſe, aut parum admodum in eo exercitati videantur eruditis quamplurimis. Sæpe tamen immerito caſtigantur, idque maxime in vocum quarumdam ſenſibus, quos interdum jure amplifi-

ũ ij

cant, cum eorum plerique in linguis ab Hebræa derivatis inveniantur. Præterea verbis Græcis, Hebræorum potestatem nonnunquam affingunt. Unde, quæ in aliis Græcis scriptoribus unicam & simplicem actionem significant, aut etiam intransitiva sunt, in hac Græca interpretatione duplicem, more *hiphil* Hebræorum, includunt, ut [a] ἐξανατέλλειν, *oriri facere*, seu *producere*; [b] κατασκηνῶσαι, *habitare facere*, *collocare*; [c] βασιλεύειν, *regnare facere*, *regem constituere*, &c. Et in Novo Testamento, cujus oratio eadem fere est atque Septuaginta, [d] θριαμβεύειν, *triumphare facere*; [e] πλεονάζειν & περισσεύειν, *abundare & superare facere*, &c. Ex his, aliisque observationibus, quas brevitatis gratia prætereo, liquet Septuaginta & aliorum etiam Græcorum interpretum versionem ad purioris Græcitatis normam semper exigendam non esse, sed sæpius ad linguæ Hebrææ indolem, sine qua non potest intelligi. 4°. Quam sibi non raro assumunt interpretes licentiam. Sæpe enim paraphrastas agunt, & sensum magis quam verba curant reddere. Imo, sensus plenioris efficiendi gratia, voces nonnullas interdum adjicere nihil dubitant. Contra vero, sententias, quas, ut in animis nostris altius imprimeret, iteravit Spiritus sanctus, sæpe contrahunt. Quod Vulgato interpreti Latino præ ceteris accidit.

a Gen. 2. v. 9. Psal. 146. v. 8.
b Psal. 7. v. 5.
c In libr. Reg. aliquoties.
d 2. Cor. 2. v. 14.
e 1. Thess. 3. v. 12.

Hæ sunt, ni fallor, præcipuæ regulæ, quibus explicari possunt varia & ab Hebræo, & à se invicem, interpretum dissidia. Alias, quas hîc longius esset persequi, qui in Hebræis Græcisque nonnihil versatus fuerit, is facile, ut puto, reperiet. Adeat etiam *Ludovici Cappelli* Criticam sacram, in qua tamen plures, quam necessitas ipsa rogabat, Hebræi textus varias lectiones excogitatas inveniet.

Erunt, sat scio, qui de hac Syntaxi, quod sit plus æquo prolixior, conquerantur; at si plusculum temporis in ea evolvenda contriverint, illud, uti spero, abunde compensabit, quam ex ea percipient utilitatem. Qui enim illam semel atque iterum attente legerit, is in peculiaribus Scripturæ sacræ loquutionibus, locisque difficilioribus, sensum literæ quod attinet, intelligendis nihil aut parum admodum laborabit; neque indigebit ponderosis illis interpretum voluminibus, quæ nec ab omnibus comparari possunt, nec per temporis angustias legi.

§. IV.

Libri tertii argumentum.

LIBRUM tertium quod spectat; cum opus istud ea ratione, eoque consilio à nobis scriptum sit, ut parvæ cujusdam bibliothecæ Hebraïcæ, aut plurium saltem librorum, quos ubique locorum minime

repereris, vices suppleret: plura in librum istum congesta sunt cum ad Grammaticam, tum ad Scripturæ Sacræ intelligentiam, literaturamque Hebraïcam, ut jam diximus, pertinentia, quorum hîc indicem texere sufficiat. In eo itaque libro continentur,

I. Fusior de Accentibus disputatio; de iis enim, quantum satis est tyronibus, lib. I. cap. 3. pag. 19. & seqq. disseruimus. Cumque apiculi illi hodiernæ Judæorum musicæ, qui in synagogis textum Hebræum non legunt modo, sed etiam cantillant, inserviat: Germanorum, Italorum, Hispanorumque Judæorum musicam, curiosorum gratia, in æs curavimus incidendam.

II. Recens Hebræorum Poëtica; veteris enim natura prorsus ignoratur; aut potius satis constat positam eam non esse in certo syllabarum longarum aut brevium numero, & in rythmis magna cum cura conquisitis: sed in dicendi genere conciso, sublimi, allegorico hyperbolicoque, & quibuslibet figurarum luminibus illustri; sive, ut loquitur Scaliger, *in mere soluta oratione charactere poëtico animata.* *Animad. in Chron. Euseb. pag. 6. col. 2. edit. Amstelod. 1658.*

III. Numeri tum literis, seu notis arithmeticis, tum vocibus integris expressi; necnon peculiaris eorum constructio.

IV. Qabbalæ, vel, ut alii scribunt, Kabbalæ, aut Cabbalæ, triplicisque ejus speciei adumbratio, cui subjiciuntur tres tabulæ varia Alphabetha Qabbalistica complexæ; ut quo fundamento nitatur illa scientia, lectis septem aut octo paginis, intelligatur.

V. Massoræ cum magnæ tum parvæ notio, cum utriusque specimine.

VI. Brevissima Thalmudis recensio, ut, quæ ex eo in Christianorum Judæorumque scriptis citantur loca, ab iis, qui ea consulere voluerint, facilius inveniantur.

VII. Kalendarium Hebraïcum, in quo de Judæorum horis, diebus, hebdomadis, mensibus, & annis; item de festis ac jejuniis, variisque eorum ritibus, quantum ad loca quædam Scripturæ intelligenda satis est, disseritur. Neomeniæ mensis *Tischri*, à quo incipit annus Judæorum civilis, & neomeniæ *Nisan*, qui anno sacro dat initium, & omnium gentis hujus in quolibet anno proposito festorum inveniendorum ratio traditur. *Paraschoth*, sive majores Pentateuchi sectiones, & *Haphtaroth*, seu sectiones Propheticæ, quæ illis respondent, describuntur; simulque exhibentur quatuor & decem Kalendaria, quorum ope facile inveniet consuetudinum Judaïcarum curiosus, quænam Parascha cum sua Haphtara, quovis sabbatho aut festo in Germanorum Hispanorumque synagogis, cum illæ à se invicem discrepant, legatur.

VIII. Nummorum, ponderum, mensurarumque Hebraïcarum æsti-

matio, & cum nostris instituta collatio. Utque cavarum mensurarum capacitas ab iis etiam intelligeretur, qui mensuras nostras ignorant; earum æstimationem à D. *Le Pelletier* Rothomagensi, viro doctissimo, mihique, dum viveret, amicissimo, per pollices cubicos habitam exhibui. Siclos etiam aliquot antiquis literis Hebraïcis, hoc est, Samaritanis inscriptos una cum integro veterum literarum illarum alphabetho, & nummo Phœnicio, in æs incidi curavi.

IX. Descriptiones & figuræ 1°. תְּפִלִּין *Tephillín*, seu Phylacteriorum. 2°. Indumenti צִיצִית *Tsitsíth*, sive טַלִּית *Talléth* nuncupati. 3°. מְזוּזָה *Mezouzá*, seu duarum Legis pericoparum, quæ dextro januæ posti infiguntur. 4°. תָּגִין *Taghín*, seu corollarum, aut cuspidum, quibus literæ quædam in libris, iisque præsertim ad usum synagogarum, manu exaratis, coronantur.

X. Exercitatio grammatica in Canticum Moysi, Exod. XV. cujus textus literis Hebræis quadratis, rotundis seu Rabbinicis, & Samaritanis hodiernis, eorum gratia, qui Pentateuchum Samaritanum legere voluerint, describitur.

XI. Grammaticæ Chaldaïcæ compendium ad intelligendas SS. voluminum partes hoc idiomate scriptas adornatum; cui subjicitur etiam exercitatio grammatica in diploma Artaxerxis, 1. Esdræ, cap. VII.

XII. Principiorum, quibus innititur *Nova Grammatica à punctis aliisque inventis Massorethicis libera*, confutatio; & punctorum Massorethicorum, naturam seu potestatem eorum in significando quod attinet, antiquitas vindicata.

XIII. Triplicis generis indices copiosissimi, quorum primus est locorum S. Scripturæ, qui fere innumeri vel integri, vel ex parte explicantur. Secundus vocum anomalarum, & difficilium, quæ præsertim in etymologia expenduntur. Tertius denique rerum & verborum.

Ea est operis hujus ratio, quod, ut vel in ipsa ejus fronte declaravimus, ex optimis, quæ hactenus prodierunt tum Grammaticis, tum Philologiis sacris adornatum est. Neque enim is ego sum, qui non multo reddere mutuum, quam in furto deprehendi malim. Quapropter vel à limine gratum erga eos, per quos profecimus, & quorum opera usi sumus, testamur animum. Sed audire mihi videor, qui id nobis vitio vertant, atque in eo disputent, sic contaminari non decere Grammaticas. At, pace illorum dixerim, faciunt ne intelligendo ut nihil intelligant; auctores enim habemus eruditos non paucos, qui Grammaticas Hebræas, Græcas, & Latinas, quæ apud omnes maximo habentur in pretio, eadem ratione ac methodo scripserunt; & quorum æmulari

exoptamus negligentiam potius, quam aliorum quorumdam inutilem satis diligentiam. Lectis igitur optimis, quæ ad nos, amicosque nostros pervenere, Grammaticis; quæ convenerunt, in nostram hanc fatemur transtulisse, atque usos pro nostris. Hausimus itaque judicio arbitrioque nostro, quantum, quoque nobis visum est modo, è fontibus *R. Davidis Qimhhi*, *Sanctis Pagnini*, *Buxtorfii*, *Glassii*, *Altingii*, nostri *D. Thomæ Du Four*, aliorumque plurimorum, quos longius esset appellare. Sed præterire nequeo nostrum itidem *D. Antonium Pouget*, virum religiosissimum, & in linguis Orientalibus, si quis unquam fuit, versatissimum. Is ab annis viginti & amplius è Vasconia in Normanniam accitus, me, meosque sodales in Hebræis Græcisque literis, suis prælectionibus erudivit; nihil enim de linguis illis, magno earum detrimento, publici juris fecit; tanta erat docti hujus viri modestia. Verum si scriptis suis alios non docet mortuus, eos saltem discipulis, quos vivus bene multos instituit, docet suis; ex quo enim studiorum illorum, eo moderante, instaurata sunt curricula, ea nunquam in Congregatione fuerunt intermissa. Brevissimam hanc, in quam me conjecit erga præceptorem summa mihi observantia, quoad vixero, colendum, grati animi testificatio, digressionem ignoscat lector benevolus.

De operis hujus oratione ac stylo dicere nihil attinet; perspicuitati enim magis, quam elegantiæ studuimus, quandoquidem *ornari res ipsa negat contenta doceri*. Sive, ut Tullii verbis utar, quanvis eorum postrema mihi arrogare nolim: *omne, quod de re bona dilucide dicitur, mihi præclare dici videtur. Istiusmodi autem res dicere ornate velle, puerile est: plane autem & perspicue expedire posse, docti & intelligentis viri.* Nonnullas itaque voces, quibus uti solent Grammatici, quasque apud Tullium, ceterosque purioris Latinitatis auctores minime repereris, interdum usurpare nulla nobis fuit religio.

Manil. lib. 3. v. 39.

De fin. lib. 3. num Grut. 5. vulg. 19.

Adhibitam in emendandis speciminibus curam atque diligentiam, operæ quoque pretium non est commemorare; eam siquidem facile animadvertet lector in Hebræis Græcisque nonnihil exercitatus. Quanvis igitur menda quædam oculorum nostrorum aciem effugerint, & in folia, dum prelo committerentur, irrepserint (quod vix aliter fieri potest); tamen nullum fortasse hujus generis opus eo emendatius in lucem hactenus prodiisse, haud temere possumus affirmare.

Verum officio nostro ex parte deesse videremur, nisi eorum gratia, qui magistrum non habent, Hebraïci studii feliciter instituendi, & nostra Grammatica utendi rationem in ultima præfationis hujus parte traderemus.

PARS TERTIA.

Studii Hebraïci feliciter instituendi, & hac Grammatica utendi ratio.

ID in primis linguæ sanctæ tyronibus cavendum, ne varias simul grammaticas legant. Quamlibet igitur in manus sumserint, ei uni adhærescant. Alioquin varia elementorum tradendorum ratio maximam in eorum animis pariet confusionem, ex qua procul dubio consequetur linguæ fastidium. Qui hac nostra grammatica uti voluerit, ea solummodo legat, quæ majori charactere, & ducto per integram paginam versu excusa sunt; notas vero, appendices, exceptiones, &c. in aliud tempus differat; ne, lectis simul generalibus regulis & earum exceptionibus, analoga cum anomalis, &, vice versa, anomala cum analogis confundat.

Hæc præmonitus tyro, literarum omnium figuram curiose inspiciat, earum, quæ fere similes sunt, discrimen pag. 9. assignatum diligenter observet, & omnium potestatem pagg. 3. 5. 6. 7. 8. notatam accurate expendat. Utque isthæc omnia magis magisque ejus memoriæ insigantur, & characteribus eleganter pingendis paulatim adsuescat, alphabethum integrum sæpius describet, aptato calamo, formatisque characterum ductibus, eo, quem pag. 13. præscripsimus, modo. Idem faciet in punctis vocalibus, quorum figura & potestate cognita, ad lectionis regulas accedet, quas in praxi pag. 41. ipsis attexta periclitabitur, occultata prius superiori linea, in qua voces Hebraïcæ Latinis characteribus exarantur. Sic autem inter legendum pronuntiet, ut se ipse saltem audiat; si enim oculis tantum legerit, nunquam accurate & expedite leget. Idque cum accentuum synopsi, pag. 19. sit primæ hebdomadis pensum.

Sequenti hebdomada discat quæ spectant nomina; nempe eorum genera, numeros & casus; præsertimque punctorum mutationem, quam experiuntur, cum mutantur è singulari in dualem aut pluralem numerum, & è masculino in femininum genus. Perspecta atque cognita illa mutatione, nihil aut parum negotii facesset ea, quæ fit itidem in nominibus ob affixa & regimen; in multis enim utrique convenit. Utramque tamen seorsim tradendam duximus, ne simul proposita nimio foret tyronibus impedimento.

Tertiæ hebdomadis labor erit in addiscendis pronominibus cum integris seu separatis, tum mutilis seu affixis; & quam postrema illa pronomina efficiunt in nominibus, quibus affiguntur, punctorum mutationem,

tionem, cui etiam adjunximus eam, quam inducit regimen; seu status, quem vocant constructum; cum videlicet nomen aliquod regit aliud in gignendi casu. Cumque pars illa Hebrææ grammaticæ sit intricatior, auctores candidato nostro sumus, ut, lectis novem observationibus pagg. 85. 86. & 87. mutationi illi præmissis, discat tantum synopticam puncta illa mutandi rationem, quæ pag. 103. & sequentibus traditur, posteaque adeat varias nominum in regimine & cum affixis compositorum formas, quæ exhibentur pag. 111. & seqq. illæ enim ad regulas generales cum facilius intelligendas, tum ad usum revocandas, haud mediocriter conducent.

Quarta hebdomada, caput septimum, quod de verbis perfectis est, aggrediatur. Cognitis conjugationum characteribus & formis, maxime vero personarum in quolibet tempore inflexionibus, quæ verborum omnium, etiam imperfectorum, communes sunt; verbum integrum מָסַר. *tradidit*, cujus paradigma exhibetur pagg. 154. & 155. memoriter addiscat. Flectat ad ejus normam unum aut alterum verbum, cujus nulla è tribus literis radicalibus sit gutturalis, aut daghésch recipiendi incapax, ut לָמַד *didicit*, מָשַׁל *dominatus est*, &c. Tum legat pagg. 156. & 157. canones de schevá sub litera gutturali dilatatione, daghésch ex gutturali aut ר ejecti compensatione, & patháhh furtivi inscriptione, quorum omnium usum discat in verbo ficto אָהַע pagg. 158. & 159. quod si tenuerit, omnia verba perfecta facile expediet. Maximi autem momenti est, ut verba illa non dimittat, quin ea prius ad unguem perspecta explorataque habuerit. Alioquin imperfecta nunquam, ut par est, sciet.

Quintam hebdomadam verbis imperfectis ediscendis assignamus. Ea, notis perfectis, non erunt multum difficilia; nam præterquam quod plurimorum ex eis non pauca tempora, imo & conjugationes integræ, sequuntur analogiam perfectorum; quæ ab ea recedunt, quæque imperfecta vocantur, exceptiones potius & anomalias constituunt, quam novos flectendi modos. Ceteris paulo difficiliora sunt defectiva & quiescentia ע; sed quæ descripsimus schemata pagg. 213. & 245. in quibus forma eorum tum perfecta, tum imperfecta in primariis illorum vocibus exhibetur, eorum expedient flexionem. Verba dupliciter imperfecta nonnihil etiam negotii solent facessere: sed eorum integra, quæ pag. 308. & sequentibus eduntur paradigmata, difficultatem tollunt omnem.

Sexta hebdomada verborum cum perfectorum tum imperfectorum cum pronominibus affixis conjunctioni addiscendæ sufficiet. Cognita enim punctorum, quæ fit in nominibus ob affixa, mutatione; nullam

poteſt tyronibus exhibere moleſtiam ea, quam verba ob eadem pronomina, experiuntur.

Septima denique hebdomada facile diſcentur, quæ ſuperſunt incipientibus neceſſaria, nempe adverbia tum ſimplicia, tum cum affixis conjuncta; præpoſitiones itidem ſimplices & cum hiſce pronominibus compoſitæ; conjunctiones & interjectiones.

Septem itaque hebdomadis, aut, ſi tempus iſtud nonnullis brevius videatur, duobus ad ſummum menſibus, prima linguæ ſanctæ rudimenta tyro quilibet facile poteſt addiſcere. His imbutus ad Hebræi codicis interpretationem accedat, incipiatque à libris hiſtoricis, utpote facilioribus, à quibus ad propheticos poëticoſque procedat. Interea temporis relegat regulas generales cum exceptionibus, notis & appendicibus; ut, cum in vocem aliquam anomalam aut difficilem inciderit, ſciat ubinam illa, aut ejus ſimilis, quærenda ſit; neque ad indicem paſſim cogatur recurrere. Si magiſtro caret, ſit ipſe ſibi magiſter; nullamque vocem abire ſinat, quin prius grammaticam ejus analyſin, qua potuerit diligentia, expenderit. Si nomen eſt, v. g. quærat à ſe utrum maſculinum ſit an femininum, ſingulare an plurale, abſolutum an conſtructum, ſimplex an cum affixo compoſitum. Si jungatur affixo, videat quale ſit iſtud affixum; maſculini an feminini generis; ſingularis an pluralis numeri; abſoluti an conſtructi ſtatus; primæ, an ſecundæ, an tertiæ perſonæ; utram punctorum mutationem inducat, analogam an anomalam, &c. Eandem diligentiam in verbis, aliiſque orationis partibus adhibeat. Quapropter exercitationes aliquot grammaticas inſtar illius, quam in caput XV. Exodi compoſuimus, ſibi poterit adornare.

Iſthæc tam accurata vocum omnium diſquiſitio bene multis, ſat ſcio, minime probabitur, qui multum ſe profeciſſe putant, cum multa legerint. At quantum hallucinantur! Cum enim voces eædem ſæpius recurrant, niſi eas ſtatim perſpectas exploratáſque habuerint, illæ perpetuum ipſis faceſcent negotium; ac in iis denuo alibi expendendis tantumdem fere temporis inſument, quanto ipſis opus erat, ut vel prima vice perfecte enuclearentur. Contra vero, qui unum aut alterum Scripturæ librum ſic accurate interpretatus fuerit, is nullo negotio ceteros intelliget, ſeque hac in lingua progreſſum ſpe ſua majorem intra paucos menſes habuiſſe mirabitur. In his tamen adhibendus eſt modus; neque enim regulis grammaticis tyronem plus æquo volumus immorari. Imo auctores ipſi ſumus, ut, cum in aliqua difficultate excutienda nonnihil temporis fruſtra contriverit, ulterius progrediatur; quod enim ignorat modo, id ſciet poſtea.

Cognita vocum analogia, discat linguæ indolem in Syntaxi cum simplici, tum figurata, in quam non minori diligentia, quam in etymologiam incumbet; in ea siquidem peculiares linguæ Hebraïcæ loquutiones fuse & accurate tractantur, ac innumerorum fere Scripturæ locorum sensus grammaticus & literalis exponitur.

Tametsi liber tertius plurima non minus utilia, quam curiosa complectatur; potest tamen in aliud tempus differri ejus lectio; nihil enim est, quod tyroni antiquius esse debeat, quam ut linguæ notitiam quantocyus sibi comparet; quem enim progressum in ea se fecisse deprehenderit, is addet ipsi animos, ac in dies ad studium illud prosequendum alacriorem efficiet. Maximo autem ad id erit ipsi adjumento, si cum regularum lectiòne, Hebræi codicis interpretationem indefesso labore conjungat.

De grammatica Chaldaïca præfari nihil attinet; qui enim Hebræam noverit, is quindecim ad summum diebus Chaldæam, quantum ad interpretanda Danielis & Esdræ capita hoc idiomate scripta necesse est, facile intelliget.

Hebræa sine punctis legendi methodum hìc etiam frustra præscribemus; cum nulla usu ipso certior, sit atque expeditior. Quis enim est, qui, si punctis instructos codices bis terve attente legerit, eosdem postea hisce apiculis destitutos facile & expedite non legat?

Haud multo etiam difficilius erit Rabbinorum in Vetus Testamentum commentarios legere atque intelligere, modo adsit accuratior Hebrææ, & mediocris Chaldææ grammaticæ peritia. Qui hujuscemodi studio delectatur, incipiat à R. Davide Qimhhi scriptore terso, facili, & styli Biblici æmulo. Ab eo ad Aben-Esram, à quo ad Salomonem Jarhhi progrediatur. Ut autem Rabbinorum illorum scripta facilius intelligat, legat inter alios libros, clarissimi Joannis Leusdeni *Joëlem explicatum*, in quo eorum commentarii Latinitate donati, brevibus, sed eruditis notis philologicis illustrantur. His addat, quibus Rabbini frequenter utuntur, abbreviaturas à clariss. Buxtorfio collectas, & à doctissimo Wolfio haud mediocri accessione locupletatas.

Biblioth. Heb. part. 2. pag. 575. edit. Hamburg. 1721.

Ea est, Sodales amantissimi, quorum potissimum in usus opus istud elaboratum est, quam in edocenda lingua Hebraïca sequuti sumus methodum. Faxit Deus, ut ea duce, & citius & facilius illam discere, & Divinam Spiritus sancti verborum ἐνέργειαν sentire atque intelligere valeatis. Vobis, quos abscondit Deus in abscondito faciei suæ, datum est nosse mysterium regni ejus, & videre non per speculum & in ænigmate, sed quasi facie ad faciem. Quid igitur cum plebe in atriis stan-

tes è longinquo ſacra contuemini? Quin potius cum Sacerdotibus in ipſa penetralia admiſſi, omnium, quæ intus aguntur, teſtes eſtis & arbitri. Pudeat alienis oculis cernere, quod facile & cito veſtris intueri licet. Cur à recta, brevi, & plana veritatis Hebraïcæ via ſponte aberratis, ut flexuoſas, longas, &, ne quid amplius dicam, aſperas interpretum ſemitas ineatis? His enim quantacunque tribuatur terræ ſanctæ itinerum ſcientia, non ſunt tamen ubique certi duces exiſtimandi; cum & ipſi non raro viam quæſierint potius, quam aliis commonſtraverint. Sive, ut miſſa metaphora, & ſecundum naturam cum [a] Hieronymo loquar, *rationem verbi uniuſcujuſque magis opinati ſint, quam expreſſerint.* Quare denique relicto fonte puriſſimo, ex quo limpidiſſimas aquas nullo fere negotio poteſtis haurire, [b] *cænoſos rivulos bibitis?* Purius, mihi credite, & dulcius ex ipſis hauritur fontibus unda. Macti igitur, qui Divina eloquia melle & favo dulciora vobis eſſe deſideratis. Iſthæc ab ore Dei potius, quam interpretis, accipite.

[a] *Epiſt. ad Marcellam, tom. 4. nov. edit. part. 2. col. 62.*
[b] *Idem, ibid.*

Eo majori ſtudio ad linguæ hujus cognitionem adipiſcendam ferri debetis, quod ſit omnium facillima, ejuſque principia rationibus fere geometricis innitantur. Enim vero quis eam, quod ſit difficilis, merito conqueratur? Longe paucioribus anomaliis, quam alia pleraque idiomata, laborat; & quæ in ea reperiuntur, illæ majorem ſui partem regulis, quas hîc illic tradidimus, ad analogiam facile revocantur. In illa non variantur nominum caſus. Verba, ſi variam temporum inflexionem attendas, deſtituuntur modis. Septemplex eorum flectendorum ratio, quæ inexpertos terrere ſolet, & facilior & brevior eſt, quam vel unica Latini verbi activa aut paſſiva conjugatio. Vocum in oratione ſeries inſtitutum à natura ſequitur, ut plurimum, ordinem; neque illæ, ut in Græca & Latina lingua fieri ſolet, fere trajiciuntur. Denique in uno Veteri Teſtamento continentur vocabula omnia, quæ ſuperſunt, pura puta Hebraïca. Ex quo fit, ut, qui menſium aliquot laborem hoc in ſtudio impenderit, is haud mediocrem Hebræi codicis adepturus ſit intelligentiam.

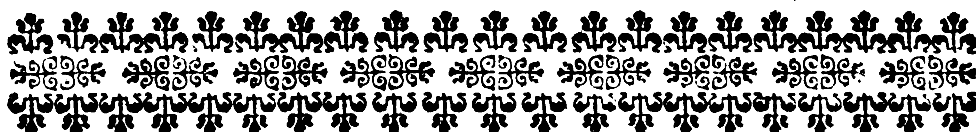
Ad id etiam ſtudii maxime ſtimulare atque excitare vos debet primis Congregationis noſtræ inſtitutoribus obtemperandi cupiditas. Hi enim quantæ foret neceſſitatis ad Scripturam perfecte intelligendam linguæ ſanctæ notitia; uſu atque exercitatione edocti, ſtudia Hebraïca in ſingulis provinciis inſtituenda ſanxerunt. In quo etiam morem geſſere Paulo V. Pontifici maximo, cujus ſuper ea re diplomatis ſummam huicce præfationi attexere, ab inſtituto noſtro non erit alienum.

PAULUS EPISCOPUS,

Servus servorum Dei.

AD PERPETUAM REI MEMORIAM.

Felicis recordationis Clementis Papæ V. prædecessoris nostri, quantum conditio temporis patitur, vestigiis insistentes..... hac nostra perpetuo valitura constitutione sancimus, statuimus, & ordinamus, ut in cujuscumque Ordinis, & instituti Regularium.... studiis omnibus, trium linguarum hujusmodi Hebraïcæ videlicet, Græcæ & Latinæ; in majoribus vero ac celebrioribus, etiam Arabicæ, doctores Regulares quidem, & ejusdem Ordinis, si in illo harum linguarum sufficientem notitiam habentes sint: sin minus, sæculares, aut alterius Ordinis Regulares, qui illas actu & diligenter doceant, habeantur; si studia in urbibus & locis existunt, ubi Linguarum prædictarum peritos conducendi facultas est: studiis vero locorum, ubi hujusmodi doctores desunt, cum primum in aliis studiis, ubi hujusmodi Linguæ docebuntur, scholares tantum profecerint, ut docendis aliis idonei sint, de iisdem scholaribus provideatur. Quod ut citius & facilius fieri possit, & sperati fructus ex Linguarum hujusmodi studio appareant; omnibus & singulis Regularium Superioribus sub indignationis nostræ pœna, eadem auctoritate tenore præsentium præcipimus & mandamus; &, si ipsi negligentes fuerint, eorumdem ordinum Regularium apud Nos & Sedem Apostolicam protectoribus injungimus, eorum conscientias desuper onerantes, ut omni cura & sollicitudine quantocius provideant, ut scholæ linguarum hujusmodi quamprimum instituantur, ac doctores prædicti deputentur, earumdemque linguarum lectionibus scholares assignentur, qui illis sedulam & assiduam operam navent. Hi vero scholares, ut alacrius huic studio incumbant, volumus & decernimus, ut in promotione ad doctoratus gradus, & ad alios sui ordinis honores, illi, ceteris paribus, præferantur, qui in cognitione trium saltem linguarum profecerint, ita ut ad illas docendas apti sint..., Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrorum sanctionis, statuti, ordinationis, præcepti, mandati, injunctionis, onerationis, voluntatis, decreti, & derogationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus, se noverit incursurum. Datum Romæ apud S. Marcum prid. Kalend. Augusti, Incarnationis Dominicæ M. DC. X. Pontificatus nostri anno sexto.

SYLLABUS

Eorum quæ in hoc Tomo primo continentur.

LIBER PRIMUS.

De Etymologia, seu Analogia.

§. XXIX.

DE VERBIS IMPERFECTIS.

LIBER II.

De Syntaxi.

PARS I.

De Syntaxi simplici.

Vocum

Vocum quarumdam abbreviatarum, aliarumque apud grammaticos frequentium explicatio.

NE quid hoc in opere legendo moretur candidatum, abbreviaturas, quibus ad minuendam hujus voluminis ſpiſſitatem uſi ſumus; necnon voces quaſdam grammaticorum aliorumque auctorum proprias, hîc non ab re fuerit explicare.

Abſ. Abſol. Abſolut. abſolutus.
Æthiop. Æthiops, Æthiopicus.
Aff. Affix. affixum.
Al. alius, aliàs.
Ald. Septuaginta interpretum Aldina editio.
Alex. mſ. codex Alexandrinus.
Ἀναμάρτητος, *erroris expers, qui falli nequit.*
Antepen. ante penultima, ſeu tertia ante finem ſyllaba aut litera.
Aphæreſis [ἀφαίρεσις] detractio literæ initio dictionis.
Apoc. Apocope [ἀποκοπὴ] detractio literæ in fine dictionis.
Ἀποδεικτικὸς, *demonſtrativus, demonſtrandi vim habens, &c.*
Apoſiopeſis [ἀποσιώπησις] reticentia.
Aq. Aquila, Græcus interpres.
Arab. Arabs, Arabicus.
Auxeſis [αὔξησις] augmentum, incrementum.
Begh. beghadh, ſeu בגד.
Ben. bénoni.
Buxt. D. Buxtorfius.
Cacophonia [κακοφωνία] injucunda pronuntiatio, ſonus aſper.
Cantab. mſ. codex Cantabrigienſis.
Chald. Chaldæus.
Cod. codex.
Codd. codices.
Com. Commun. communis.
Comm. Comment. commentarii.
Compl. Complut. Septuaginta interpretum Complutenſis editio.
Conjug. conjugatio.
Conſt. Conſtruct. conſtructio, conſtructus.
Curcell. mſ. codex Curcellæus.
Dagh. daghéſch.
Def. Defect. defectivus.
Dual. dualis numerus.
Ellipſis [ἔλλειψις] defectus.
Emphaſis [ἔμφασις] ſignificationis efficacia.
Emphaticus, habens ſingularem ſignificandi vim.
Emphatice, ſignificanter, efficaciter.
Enallage [ἐναλλαγὴ] immutatio, commutatio.
Ἐνέργεια, *vis, efficacia.*
Epentheſis [ἐπένθεσις] adjectio literæ in medio dictionis.
Epentheticus, in medio dictionis adjectus.
Euphonia [εὐφωνία] ſuavis & jucunda pronuntiatio.
Euphonicus, ad pronuntiationis jucunditatem pertinens.
Exegeticus [ἐξηγητικὸς] explanatorius.
Fem. femininus.
Fut. futurum.
Gut. Gutt. Guttur. gutturalis.
H. e. hoc eſt.
H. l. hic locus.
Heb. Hebræus, Hebraïce.
Hhol. hhólem.
Hiph. Hiphíl.
Hith. Hithpaél.
Hoph. Hophál.
Hypallage [ὑπαλλαγὴ] vocum aut ſententiæ membrorum inverſio.
Hyperbaton [ὑπέρβατον] vocum in oratione trajectio.
I. id eſt.
Imperat. imperativus.

Infin. Infinit. infinitivus.
Interp. interpres.
Interpp. interpretes.
Keph. kephath, seu כפת.
L. locus.
Legeb. legebat; legebant.
Loc. locus, localis.
Lxx. Septuaginta duo interpretes Græci, qui numero rotundo dicuntur Lxx.
Masc. masculinus.
Massor. Massora, Massorethæ.
Meiosis [μείωσις] imminutio, extenuatio.
Metathesis [μετάθεσις] trajectio.
Metonymia [μετωνυμία] transnominatio, positio nominis pro nomine.
Mill. D. Millius.
Mut. Mutt. mutat, mutant, mutatur, mutantur, &c.
Ms. manuscriptus codex.
Mss. manuscripti codices.
Niph. Niphal.
Orig. Origenes.
Ox. Oxon. ms. codex Oxoniensis.
Paragoge [παραγωγή] adductio, adjectio literæ in fine.
Parag. paragogicus, in fine adjectus.
Paraph. paraphrasis, paraphrastes.
Pen. Penult. penultima, sive secunda ante finem syllaba aut litera.
Pers. persona.
Pleonasmus [πλεονασμὸς] abundantia, redundantia.
Pleonasticus, redundans, abundans.
Pleonastice, redundanter, abundanter.
Plur. Plural. pluralis.
Polemicus [πολεμικὸς] hic ad controversiam pertinens.
Præc. Præced. præcedens, &c.
Præt. præteritum.
Prosthesis [πρόσθεσις] adjectio initio dictionis.
Prostheticus, adjectus initio dictionis.
Q. d. quasi dicas, quasi diceretur.
Quiesc. quiescens.
Quiescent. quiescentes.
R. Rabbi.
RR. Rabbini.
Rad. Radic. radix, radicalis.
Reg. Regim. regimen.
Samar. Samaritanus.
Seq. sequens.
Seqq. sequentes, sequentia.
Sing. singularis numerus.
Steph. ms. codex Stephani.
Sup. Supp. supple.
Sym. Symmachus, Græcus interpres.
Synchysis [σύγχυσις] confusio.
Synecdoche [συνεκδοχὴ] acceptio totius pro parte, & vicissim.
Synt. syntaxis.
Syr. Syrus interpres.
Thalm. Thalmud.
Theod. Theodotio, Græcus interpres.
Thren. Threni seu lamentationes Jeremiæ.
Tmesis [τμῆσις] sectio, divisio.
Va. edit. quinta editio, seu interpretatio Græca Hierichunte ab Origene reperta.
VIa. edit. sexta editio ab eodem Nicopoli ad Actium inventa.
VIIa. edit. septima editio ab eodem, sed loco incerto, reperta.
Vat. Vatic. Vaticana editio Lxx. interpretum.
Velef. ms. codex Velesii.
Ult. ultima syllaba aut litera.
Ὑπερβολικῶς, *hyperbolice, supra fidem.*
Vulg. Vulgatus interpres Latinus, Vulgata editio Latina.

Aliæ abbreviaturæ vocesque omnibus, opinor, erunt perviæ. Imo quædam in hoc syllabo positæ sunt, quæ nonnullis procul dubio minus necessariæ videbuntur. At cum rudibus potius quam eruditis scribamus: operam nostram abundare malumus, quam in ulla re deficere. Verum antequam præfari desinamus, quædam monendus est lector.

I. Duos Samuëlis libros nomine primi & secundi Regum, prout à Catholicis laudari solent, citavimus. Qui igitur apud Hebræos primus Samuëlis

vocatur, is apud nos primus Regum dicitur; & quem Samuëlis secundum nominant, eum nos secundum Regum nuncupamus. Quod vero pertinet ad duos libros Regum, hi tertius & quartus Regum à nobis appellantur. Esdræ etiam & Nehemiæ libros sic interdum laudavimus, ut, qui Nehemiæ liber est, is secundus Esdræ dicatur. Sæpe tamen libri illi auctorum suorum nominibus indicantur.

II. Hebræi, Græci, Latinique versiculi sibi invicem ubique non respondent. Quapropter sicubi versum aliquem loco citato minime repereris, superiorem aut inferiorem consulas necesse est. Interdum etiam diversa sunt capita, quod vulgo curavimus adnotandum. Præterea cum Psalmum ix. in duos tribuant Hebræi, & vice versa ex cxlvi. & cxlvij. unicum efficiant; Psalmos intercurrentes ita numerant, ut, qui Græcis & Latinis decimus est, is Hebræis sit undecimus. Psalmorum sequentium eadem est ratio ad cxlvij. in quo numerando Hebræi cum Græcis & Latinis consentiunt; idque discriminis perpetuo à nobis est observatum.

III. In vertendis Hebræis Græcisque Scripturæ locis, quos in exempla proposuimus, sequuti sumus fere Vulgatum interpretem Latinum, à quo utpote peritissimo & interdum etiam elegantissimo, quam rarissime fieri potuit, recessimus. Eum itaque non deseruimus, nisi cum vel ipse ab Hebræo nimis recedere videtur, in iis videlicet, quæ ad fidem & mores non pertinent; vel cum ipsi, ut candidatis nostris, quæ sit linguæ indoles ostenderemus, loca quædam verbo ad verbum reddenda curavimus.

IV. Sanctorum Patrum testimonia, quæ interdum hoc in opere citantur, ex eorum editionibus, quas adornarunt nostri, protulimus. Cum etiam R. Davidis Qimhhi Michlól *sive Grammatica sæpius laudetur, ea usi sumus, quam Daniel Bombergus Venetiis anno* 1545. *in octavo, ut vocant, modulo typis mandavit.*

V. Locorum S. Scripturæ, quas proposuimus explanationes, Ecclesiæ Catholicæ solius ἀναμαρτήτου Scripturarum interpretis judicio libentissime subjicimus. Si quid igitur in eis præter animum nobis exciderit, quod rectæ fidei non sit plane consentaneum, illud revocatum jam volumus ac damnatum.

VI. Denique licet ex variis sensibus, quibus interdum subjectus est unus idemque Scripturæ locus, eum duntaxat, qui & commodior nobis visus est, & ex orationis ipsius serie naturaliter magis fluere, attulerimus: non idcirco tamen alios, modo veritate nitantur, improbamus. Neque enim nos fugit verissima illa, quam Catholici amplectuntur, Augustini sententia. Quando ex eisdem Scripturæ verbis, *inquit*, non unum aliquid, sed duo vel plura sentiuntur, etiamsi latet quid senserit ille qui scripsit, nihil periculi est, si quodlibet eorum congruere veritati ex aliis locis Sancta-

rum Scripturarum doceri potest; id tamen eo conante, qui divina scrutatur eloquia, ut ad voluntatem perveniatur auctoris, per quem Scripturam illam sanctus operatus est Spiritus; sive hoc assequatur, sive aliam sententiam de illis verbis, quæ fidei rectæ non refragatur, exsculpat, testimonium habens à quocunque alio loco divinorum eloquiorum. Ille quippe auctor in eisdem verbis, quæ intelligere volumus, & ipsam sententiam forsitan vidit; & certe Dei Spiritus, qui per eum hæc operatus est, etiam ipsam occursuram lectori vel auditori, sine dubitatione prævidit; immo ut occurreret, quia & ipsa est veritate subnixa, providit. *S. Aug. lib. 3. de Doct. Christ. cap. 27. tom. 3. nov. edit. part. 1. col. 56.*

APPROBATIO.

Jubente illustrissimo Galliarum Cancellario, legi librum cui titulus: *Grammatica Hebraïca & Chaldaïca*, &c. in quo nihil reperi quod fidei, bonisque moribus adversetur, imo inveni opus omni doctrina, eruditione ac pietate refertum, quod in totum textum Hebraïcum, Græcum & Latinum totius S. Scripturæ legitimus & completus commentarius dici possit. Datum Parisiis anno supra millesimum septingentesimo vigesimo secundo, die vero quinta mensis Februarii.

PINSSONNAT.

PERMISSIO

RR. Superioris Generalis Congregationis S. Mauri.

F. DIONYSIUS DE SAINTE MARTHE, Superior Generalis Congregationis S. Mauri, Ordinis S. Benedicti, facultatem concedimus carissimo fratri nostro *D. Petro Guarin*, ejusdem Congregationis Presbytero & Monacho, ut librum, cui titulus est: *Grammatica Hebraïca & Chaldaïca*, &c, duobus tomis in 4°. comprehensum, quem elaboravit, quemque vir clarissimus & eruditissimus Dominus Jacobus PINSSONNAT Sacræ Facultatis Parisiensis Doctor Theologus, SS. Literarum professor, necnon librorum censor Regius, jubente illustrissimo Galliarum Cancellario, approbavit, in lucem edere possit. In cujus rei fidem has literas propria manu subscriptas, & à Secretario nostro subsignatas dedimus. Parisiis in Monasterio S. Germani à Pratis, die decima quinta mensis Maii, anno Domini millesimo septingentesimo vigesimo quarto.

Fr. DIONYSIUS DE STE MARTHE,
Superior Generalis.

De mandato Reverendissimi Patris Superioris Generalis.
Fr. JOSEPHUS CASTEL,
Secretarius.

PRIVILEGE DU ROY.

LOUIS, par la grace de Dieu, Roy de France & de Navarre : A nos amez & feaux Conseillers les Gens tenans nos Cours de Parlement, Maîtres des Requêtes ordinaire de notre Hôtel, Grand Conseil, Prevôt de Paris, Baillifs, Sénéchaux, leurs Lieutenans Civils & autres nos Justiciers qu'il appartiendra, SALUT. Notre bien-amé JACQUES COLLOMBAT l'un de nos Imprimeurs ordinaire, & le seul à notre Service pour notre Cabinet, Maison, Bâtimens, Arts & Manufactures ; Nous ayant fait remontrer qu'il desireroit imprimer & donner au Public un Manuscrit intitulé, *Grammatica Hebraïca & Chaldaïca ; cum Lexico Hebraïco & Chaldaïco*, &c. s'il Nous plaisoit luy accorder nos Lettres de Privilege sur ce necessaires. A CES CAUSES, Nous voulant favoriser ledit Collombat, & luy marquer la satisfaction où nous sommes de son attachement auprès de notre Personne, Nous luy avons permis & accordé, permettons & accordons par ces Presentes, d'imprimer ou faire imprimer ledit Livre ci-dessus specifié en un ou plusieurs volumes, conjointement ou separément, marge & caractere, & autant de fois que bon luy semblera ; de le faire vendre & debiter par tout notre Royaume, pendant le temps & espace de quinze années entieres & consecutives, à compter du jour de la date des Presentes ; durant lequel temps faisons défenses à toutes sortes de personnes de quelque qualité & condition qu'elles soient d'en introduire d'impression étrangere dans aucun lieu de notre Royaume. Comme aussi à tous Imprimeurs, Libraires & autres, d'imprimer ou faire imprimer, vendre, faire vendre & debiter, ni contrefaire ledit Livre en tout ni en partie, ni d'en faire aucuns extraits, sous prétexte d'augmentation, correction, changement de titre ou autrement, sous quelque prétexte que ce puisse être, sans le consentement par écrit dudit Exposant, ou de ses ayans causes, à peine de confiscation des Exemplaires contrefaits, de six mil livres d'amende, (de confiscation des Exemplaires contrefaits, Presses & Caracteres qui auront servi à ladite contrefaçon, que Nous entendons être saisis en quelque lieu qu'ils soient trouvez ;) dont un tiers à Nous, un tiers à l'Hôtel-Dieu de Paris, l'autre tiers audit Exposant, & de tous dépens, dommages & interêts. A la charge que ces Presentes seront enregistrées tout au long sur le Registre de la Communauté des Imprimeurs & Libraires de Paris, & ce dans trois mois de la date d'icelles. Que l'impression de ce Livre sera faite dans notre Royaume & non ailleurs, en bon papier & en beaux caracteres, conformement aux Reglemens de la Librairie ; & qu'avant que de l'exposer en vente, le Manuscrit ou Imprimé qui aura servi de copie à l'impression dudit Livre, sera remis dans le même état où l'Approbation y aura été donnée, és mains de notre tres-cher & feal Chevalier Garde des Sceaux de France le Sieur Fleuriau d'Armenonville, Commandeur de nos Ordres ; & qu'il en sera ensuite remis deux Exemplaires dans notre Bibliotheque publique, un dans celle de notre Château du Louvre, & un dans celle de notredit tres-cher & feal Chevalier Garde des Sceaux de France le Sieur Fleuriau d'Armenonville, Commandeur de nos Ordres ; le tout à peine de nullité des Presentes : Du contenu desquelles vous mandons & enjoignons de faire joüir l'Exposant ou ses ayans causes pleinement & paisiblement, sans souffrir qu'il leur soit fait aucun trouble ou empêchement. Voulons que la Copie desdites Presentes, qui sera imprimée tout au long au commencement ou à la fin dudit Livre, soit tenu pour duëment signifiée, & qu'aux Copies collationnées par l'un de nos amez & feaux Conseillers & Secretaires, foy soit ajoûtée comme à l'Original. Commandons au premier notre Huissier ou Sergent de faire pour l'execution d'icelles tous actes requis & necessaires, sans demander autre permission, & nonobstant clameur de Haro, Charte-Normande, & Lettres à ce contraires ; Car tel est notre plaisir. DONNÉ à Paris le quatriéme jour du mois de May, l'an de grace mil sept cent vingt-quatre, & de notre Regne le neuviéme. Par le Roy en son Conseil. *Signé*, CARPOT.

Registré sur le Registre V. de la Chambre Royale des Imprimeurs & Libraires de Paris, num. 846. *folio* 532. *conformement aux anciens Reglemens, confirmez par celuy du* 28. *Fevrier* 1723. *A Paris le vingt-six May mil sept cent vingt-quatre, Signé*, BRUNET, *Syndic.*

ADMONITIO AD TYRONES.

Linguæ S. candidatum, qui hac grammatica uti voluerit, denuo monitum volumus, ut primum ea solummodo discat, quæ majoribus excusa sunt literis, & ducto per integram paginam versu. Quæ vero minoribus typis, & columna duplici edita sunt, isthæc in aliud differat tempus; utpote quæ sint cum minus necessaria, tum forte etiam paulo difficiliora, quam ut ab eo possint intelligi.

Tomi I. menda sic emenda.

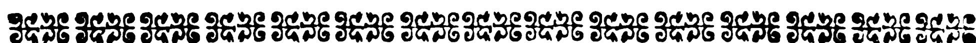
IN Præfat. pag. x. l. 27. lege ἐκλήθη. In Opere, pag. 40. c. 1. l. 11. תרקיע. Pag. 43. c. 2. l. 8. במעגלו. Pag. 48. c. 1. l. 20. מאותי. Pag. 59. l. penult. ספר. Pag. 75. c. 2. l. 14. שיעשה. Pag. 82. l. 27. תלמיד. Pag. 92. c. 1. l. 27. שאלת. Pag. 93. c. 2. l. 4. ante fin. חבל. Pag. 102. c. 1. l. 13. מימי. Pag. 138. in Hiphil, *Forma infinitivi, imperativi & futuri* (:) *sub prima radicali*, &c. Pag. 174. l. 1. & c. 2. l. 10. פרשו. Pag. 230. c. 2. l. 15. *pluralis.* Pag. 243. l. 23. *bénoní hiphil.* Pag. 271. c. 2. l. 9. ante fin. צאת. Pag. 278. c. 1. l. 4. ante fin. *invenire fac.* Pag. 280. c. 2. l. 3. ante fin. תנשא. Pag. 298. c. 2. l. 19. dele & (,) *in* (-); & pro ישנא lege ישנא. Pag. 380. c. 1. l. 24. בקדש, בחקדש. Pag. 414. c. 2. l. 19. *eandem.* Pag. 429. l. penult. lege *secundi.* Pag. 547. c. 2. l. penult. ἤλπισεν. Pag. 580. c. 1. l. 23. παρασυνεβλήθη. Pag. 622. c. 1. l. 18. ἀποκτείνας. Pag. 623. c. 1. l. 12. *ferrati.* Alia emendet lector benevolus.

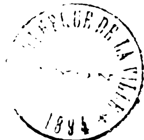

GRAMMATICA

GRAMMATICA HEBRAICA.

LIBER PRIMUS.

De Etymologia.

CAPUT PRIMUM.

De Literis.

HEBRÆI, [a] necnon cæteri Orientales, [b] & antiquitùs Græci, inter legendum & ſcribendum incipiunt à dextrâ ſiniſtram versùs. Eorum Grammatica definitur : *Ars purè loquendi Hebraïcè.* Rabbinis dicitur דִּקְדּוּק diqdóuq, id eſt, *ſubtilitas*, quia ſubtiliter & accuratè literas, puncta, inflexiones, & vocum omnium naturam conſiderat.

NOTÆ.

[a] *Necnon cæteri Orientales.* Chaldæi, Syri, Perſæ, Arabes, Turcæ, &c. à dextrâ pariter ad ſiniſtram ſcribunt. Hallucinatur *Quinquarboreus* cùm Grammaticæ ſuæ initio dicit Phœ-

Duabus constat partibus: Etymologiâ, [c] meliùs Analogiâ; & Syntaxi.

Etymologia *vocum singularum* naturam & proprietates expendit.

Syntaxis *vocum conjunctarum* ex quibus sermo conficitur, rationem & elegantiam explicat.

Vox est pars orationis quæ ex instituto hominum aliquid significat. Componitur ex una vel pluribus syllabis.

Syllaba est vox articulata unius integri soni. Ejus vulgò partes sunt litera & vocalis.

Litera vel *absolutè* & in se consideratur, vel *relativè*. Si absolutè, est vox articulata individua: si relativè, est pars orationis sive dictionis itidem individua.

Literæ Hebræis vocantur אוֹתִיּוֹת óthiiíoth *signa*, quòd vocis legendæ ac proferendæ signa sint & characteres. Græci quoque suas literas σημεῖα, vel σήματα *signa* appellant: undè à Cadmo è Phœniciâ in Græciam allatæ Φοινικήϊα σήματα *Phœnicia signa* nuncupantur.

Duæ & viginti sunt Hebræis literæ, omnes consonantes, nulla hodie vocalis. Earum omnium pagina sequens exhibet 1°. Numerum & ordinem. 2°. Figuram cum antiquam sive Samaritanam, tum hodiernam sive Chaldaïcam; & Rabbinicam. 3°. Nomen Hebraïcis & Latinis characteribus exaratum. 4°. Potestatem tam Grammaticam quàm Numericam.

nices à sinistrâ ad dextram scripsisse ac legisse; contrarium enim probant eorum quæ supersunt numismata. Vide lib. 3. cap. 8.

[b] *Et antiquiùs Græci.* Græcos more Phœnicum à quibus literas suas acceperunt, à dextrâ ad sinistram olim scripsisse testatur Pausanias lib. 5. pag. 338. edit. Hannov. 1613. de nomine Agamemnonis in ejus statuâ exarato sic loquens: γέγραπται δὲ τοῦτο ἐπὶ τὰ λαιὰ ἐκ δεξιῶν, *scriptum est autem illud* (nomen) *à dextrâ ad sinistram.* Posteà verò boum in arando versuras imitati, primam lineam à dextrâ ad sinistram; sequentem statim à sinistrâ ad dexteram; tertiam à dextrâ ad sinistram, & sic deinceps, inchoarunt: quod scribendi genus βουστροφηδὸν, id est, *boum arantium more*, appellatum est. Hujus meminit idem Pausanias Eliacorum lib. 1. pag. 320. ejusd. edit. in arcæ à Cypselidis dicatæ inscriptionibus, quæ exaratæ erant γράμμασι τοῖς ἀρχαίοις *antiquis literis*, h. e. Ionicis; sed alia scribendi forma quæ βουστροφηδὸν dicitur; nam inquit, ἀπὸ τοῦ πέρατος τοῦ ἔπους ἐπιστρέφει τῶν ἐπῶν τὸ δεύτερον, ὥσπερ ἐν διαύλου δρόμῳ, *à superioris versûs fine continuò fit versura ad initium sequentis, sicut curritur in diaulo.* Hesychius quoque ad vocem βουστροφηδὸν hæc habet: οὕτως ἔλεγον ἐπὰν ὁμοίως τοῖς ἀροτριῶσι βουσὶ τὰς ἀντιστροφὰς ποιῇ τις, *sic dicebant cùm* (inter scribendum) *instar arantium boum versuras quis facit.* Eadem etiam scribendi ratione exaratæ erant Solonis leges, teste Didymo cujus verba vide sis apud Harpocrationem. Tandem Græci quos sequuti sunt Latini, &c. lineas omnes à sinistrâ dexteram versùs inchoarunt.

[c] *Meliùs Analogiâ.* Etymologia enim vocum origines propriè inquirit: Analogia verò tota est in considerandâ earum analogiâ & anomaliâ; unde à potiori parte Analogia vocatur.

LITERARUM HEBRAICARUM

Numerus & Ordo.	*Figura*: Antiqua, seu Samaritana.	Hodierna, seu Chaldaïca.	*Quinque literæ finales.*	Rotunda, seu Rabbinica.	*Quinque literæ finales.*	*Nomen*: Hebraicè	Latinè exaratum.	*Potestas*: Grammatica.		Numerica.
1	ࠀ	א		א		אָלֶף	Áleph.	(')	Aspiratio lenissima, qualis est spiritus lenis Græcorum. *Vide Appendicem.*	1
2	ࠁ	ב		ב		בֵּית	Béth.	b *vel* bh. *seu* V.	*b* cum puncto in medio, sic: בּ; *bh* vero, sive *v* consonans sine puncto, sic: ב.	2
3	ࠂ	ג		ג		גִּימֶל	Gímel.	g *vel* gh.	*g* cum puncto in medio, sic: גּ; *gh* verò, sine puncto, sic: ג. *Vide Appendicem.*	3
4	ࠃ	ד		ד		דָּלֶת	Dáleth.	d *vel* dh.	*d* cum puncto in medio, sic: דּ; *dh* verò, sine puncto, sic: ד.	4
5	ࠄ	ה		ה		הֵא	Hé.	h.	Aspiratio densa ut spiritus asper Græcorum, aut *h* in voce Gall. *heros.*	5
6	ࠅ	ו		ו		וָו	Váv.	V *vel* W *seu* υ *Græc.*	*Vide Appendicem.*	6
7	ࠆ	ז		ז		זַיִן	Zaïn.	z.	Melius *s* litera lenissima inter duas vocales. *Vide Appendicem.*	7
8	ࠇ	ח		ח		חֵית	Hhéth.	hh.	Aspiratio densior. *Vide Appendicem.*	8
9	ࠈ	ט		ט		טֵית	Téth.	t.	*Vide Appendicem.*	9
10	ࠉ	י		י		יוֹד	Jódh.	j. *conson.*	*Vide Appendicem.*	10
11	ࠊ	כ	ך	כ	ך	כַּף	Cáph.	c *vel* ch. k *vel* kh.	*c vel k* cum puncto in medio, sic: כּ; *ch* verò, seu *kh* sine puncto, sic: כ.	20
12	ࠋ	ל		ל		לָמֶד	Lámedh.	l.		30
13	ࠌ	מ	ם	מ	ם	מֵם	Mém.	m.		40
14	ࠍ	נ	ן	נ	ן	נוּן	Nún.	n.	*Vide Appendicem.*	50
15	ࠎ	ס		ס		סָמֶךְ	Sámech.	ſ *durum*	*Vide Appendicem.*	60
16	ࠏ	ע		ע		עַיִן	Aïn.	hhh *vel* h *aut* (') *græ*	Aliis est aspiratio vehementissima; aliis verò lenissima. *Vide Appendicem,*	70
17	ࠐ	פ	ף	פ	ף	פֵּה	Pé.	p *vel* ph. *seu* φ *græc.*	*p* cum puncto in medio, sic: פּ; *ph* verò sine puncto, sic: פ.	80
18	ࠑ	צ	ץ	צ	ץ	צָדִי	Tsadhé.	ts *vel* tz. *aut* ſſ.	Sic vulgò literam illam pronuntiant, sed melius effertur per simplex *s. Vide App.*	90
19	ࠒ	ק		ק		קוֹף	Qóph.	q.	*Vide Appendicem.*	100
20	ࠓ	ר		ר		רֵישׁ	Résch.	r.		200
21	ࠔ	שׁ } שׂ		ש		שִׁין Schin. } שִׂין Sín.		ſch. } ſ	*Vide Appendicem.*	300
22	ࠕ	ת		ת		תָּו	Táv.	t *vel* th. *seu* ϑ *græc.*	*t* cum puncto in medio, sic: תּ; *th* verò, seu θ Græcum sine puncto, sic: ת.	400

&c. א̈	ץ	ף	ן	ם	ך
1000.	900.	800.	700.	600.	500.

Literæ quæ ad dextram ך, ם, ן, ף, ץ, pinguntur, eædem sunt, sed finales de quibus infrà art. 2. Alphabethum Rabbinicum suas etiam habet finales; Samaritanum vero minimè.

De hac potestate numerica Literarum speciatim agemus infrà lib. 3. cap. 3. ubi Hebræorum arithmeticam trademus.

NOTÆ.

Numerus & ordo literarum Hebraïcarum colligitur cum ex praxi, tum ex quibusdam S. Scripturæ locis in quibus versus incipiunt à singulis Alphabethi literis. Ea autem loca inter cætera sunt cap. ult. Prov. à versu 10. ad finem usque capitis. Thren. capp. 1. 2. 3. 4. sed in capp. 2. 3. 4. ע & פ librariorum, ut videtur, oscitantiâ transponuntur. Psalm. 33. Heb. 34. sed deest ו, aut ה & ו in versu 6. comprehenduntur, ut quibusdam placet. Psal. 144. Heb. 145. at in eo deficit versus à נ incipiens, qui tamen adfuisse videtur tempore Lxx. Interpretum qui eum sic reddidere: Πιστὸς Κύριος ἐν πᾶσι λόγοις αὐτοῦ, καὶ ὅσιος ἐν πᾶσι τοῖς ἔργοις αὐτοῦ. Verosimile est eos in Hebræo suo codice sic legisse: נאמן יהוה בכל־דבריו וחסיד בכל־מעשיו: *Fidelis Dominus in omnibus verbis suis: & sanctus in omnibus operibus suis.* Hic tamen versus in Hebræo desiderabatur jam à Divi Hieronymi temporibus; neque etiam apud Græcos Interpretes Aq. Sym. Theod. &c. exstabat, teste antiquo scholiastâ. Denique in Psal. 118. Heb. 119. octoni versus à singulis Alphabethi literis sumunt exordium; quare Psalmus iste *Alphabethum magnum* appellatur.

Figura literarum quibus exarati sunt Sacri codices à captivitate Babylonicâ, alia est ab eâ quâ ante id temporis utebantur Hebræi; characteres enim Phœnicios sive Samaritanos, ante Templi Jerosolymitani à Chaldæis eversionem, Judæis & Samaritanis communes fuisse, testificantur veteres cum Christiani tum Judæi.

Origenes in fragmento msſ. cod. Regii num. 1818. fol. 10. à nostro D. Bernardo *De Montfaucon* in Palæogr. Græcâ pag. 119. & in Hexaplis Origenis pag. 86. Præliminn. edito, sic scribit: ἐν τοῖς ἀκριβέσι τῶν ἀντιγράφων, ἑβραϊκοῖς ἀρχαίοις γράμμασι γέγραπται· ἀλλ' οὐχὶ τοῖς νῦν· φασὶ γὰρ τὸν Ἔσδραν ἑτέροις χρήσασθαι μετὰ τὴν αἰχμαλωσίαν, *in accuratioribus exemplaribus, antiquis Hebraïcis literis scriptum est* (nomen Dei tetragrammon יהוה) *sed non hodiernis; aiunt enim Esdram aliis usum fuisse post captivitatem.* Græci Judæos imitati, idem tetragrammon Dei nomen literis Hebraïcis sed hodiernis, suis etiam in libris interdum scribebant, *quod quidam non intelligentes propter elementorum similitudinem, cùm in Græcis libris repererint*, ΠΙΠΙ (pro יהוה) *legere consueverant*, scribit S. Hieron. Epist. ad Marcellam, tom. 2. nov. edit. col. 705. Hi nimirum à sinistrâ ad dextram, more Græcorum legentes, ה pro Π, י autem & י pro I accipiebant. Vide ibidem col. 276. Evagrii fragmentum in quo pro יהוה scribitur ΠΙΠΙ. Lege pariter notas Editoris in hoc fragmentum.

Eusebius in Chron. ad annum mundi 4740. *Fuit Esdras eruditissimus Legis divinæ..... affirmaturque divinas Scripturas memoriter condidisse; & ut Samaritanis non miscerentur* (Judæi è captivitate Babylonicâ reduces) *literas Judaïcas commutasse.* Quæ sunt autem antiquæ illæ literæ quibus Dei nomen tetragrammon in accuratioribus exemplaribus Hebraïcis scribebatur, teste Origene; & quas commutavit Esdras, secundùm Eusebium? Procul dubio Samaritanæ, ut disertè asserit S. Hieron. præfat. in libros Reg. tom. 1. nov. edit. col. 317. *Certum est*, inquit, *Esdram Legis Doctorem, post captam Hierosolymam, & instaurationem Templi sub Zorobabel, alias literas reperisse quibus nunc utimur: cùm ad illud usque tempus iidem Samaritanorum & Hebræorum characteres fuerint.* Quod ait S. Hieronymus alias ab Esdra repertas fuisse literas, id intelligendum non est quasi novas cuderit; sed quod Chaldaïcas quibus assuefacti erant Judæi tempore captivitatis, suâ authoritate invexerit, aut saltem permiserit.

Antiquis Christianis succinunt Judæi veteres. In Thalmude Babylonico, tractatu Sanhedrin, sect. 2. fol. 21. hæc leguntur; בתחלה ניתנה תורה לישראל בכתב עברי ולשון הקדש: חזרה וניתנה להם בימי עזרא בכתב אשורית ולשון ארמי: בררו להן לישראל כתב אשורית ולשון הקדש והניחו להדיוטות כתב עברית ולשון ארמית: *Initio data est lex Israëli cum Scripturâ Hebraïcâ & Linguâ Sanctâ. Deinde data est ipsis in diebus*

Esra cum scripturâ Assyriacâ & Linguâ Aramæâ (sive Chaldaïcâ). *Elegerunt autem pro Israëlitis scripturam Assyriacam & Linguam Sanctam : & reliquerunt Idiotis scripturam Hebraïcam & linguam Aramæam.* Cùm dicit *Mar-Zutra* in hoc contextu Legem datam esse sub Esdrâ scripturâ Assyriacâ, linguâ autem Aramæâ seu Chaldaïcâ; sensus non est Legem translatam fuisse ab Esdrâ in Chaldæorum linguam; sed vulgus Judæorum quod linguam & characteres Chaldaïcos melius callebat quàm Hebræos, exemplaria Legis lingua & literis Chaldaïcis sibi descripsisse: quæ exemplaria abrogavit Esdras retento solùm charactere Assyriaco seu Chaldaïco; relictis verò Hebræo, & versionibus Chaldaïcis לְהֶדְיוֹטוֹת *idiotis*, h. e. Cuthæis seu Samaritanis, ut explicat ibidem Rabbi Hhasda. Et sane Pentateuchi Samaritana versio parùm à Chaldaïcâ dialecto recedit.

In eodem tractatu Sanhedrin, capite I. Rabbi Jose Esdram cum Mose comparans sic scribit: *Quanquam autem data non fuerit Lex per manum ejus* (Esdræ) *immutata est per manum ejus Scriptura...* לָמָּה נִקְרָאת אַשּׁוּרִית שֶׁעָלְתָה עִמָּהֶם מֵאַשּׁוּר *Quare* (Scriptura per Esdram mutata) *vocata est Assyria? Quia ascendit cum eis ex Assyria.* Nihil moror ridiculam Rabbinorum quorumdam expositionem, quâ volunt scripturam hodiernam vocari אַשּׁוּרִית quòd sit *beata*, à verbo אִשֵּׁר *beavit*, quasi verò literæ & linearum ductus beatitatis essent capaces. Haud solidiori fundamento nititur characteris Hebraïci in sacrum & profanum distinctio, quam inter alios Ludov. Capellus in eruditâ suâ de antiquis Hebræorum literis diatribâ, invictis argumentis confutavit.

Jure itaque Samaritanos characteres, utpote vetera Linguæ Sanctæ elementa, è regione Judaïcorum seu Chaldaïcorum edendos curavimus eâ quam in Bibliis impressis habent figuram; ut qui Pentateuchum Samaritanum legere voluerit, is alio non indigeat Alphabetho. Qui veteres eorum formas inspicere desiderat, adeat lib. 3. cap. 8. ibi deprehendet verissimum esse quod scribit Origenes in cap. 9. Ezech. τὰ ἀρχαῖα στοιχεῖα ἐμφερὲς ἔχειν τὸ Ταῦ τῷ τοῦ σταυροῦ χαρακτῆρι, *vetera elementa* Tav *crucis figuræ simile præferre.* Et S. Hieronym. in eumdem locum, col. 754. tom. 3. nov. edit. *Antiquis Hebræorum literis quibus usque hodie utuntur Samaritani, extrema* (Alphabethi) Tav *litera crucis habet similitudinem.* Eam siquidem crucis formam [+] in Nummis Samaritanis passim observavit doctissimus *Toinardus.* Immeritò igitur S. Doctorem castigat Vossius lib. I. de Arte Grammaticâ, cap. 32. in fine, *quòd figuram quidem crucis videre sit in Græco* T, inquit, *at non item* Tav *Hebræo vel Samaritano.* Verùm hallucinatur Vossius qui procul dubio literas Samaritanas alias ab iis quæ in libris editis excusæ sunt, non viderat: ut ipse ibidem innuit vir alioquin doctissimus.

APPENDIX

De Literarum quarumdam potestate fusiùs explicatâ.

Cum per chartæ spatium, literarum quarumdam prolationem ac potestatem satis explicare non licuerit, hîc de iis paulò fusius operæ pretium est disserere.

אָלֶף *Aleph.* Aspiratio lenissima fallens magis quàm feriens aures; non enim sonus ejus auditur, sed tantùm motionis quâ afficitur, ut: אַל ál *non*, אֵל él *Deus*, &c. non *hál*, *hél*, &c. neque *aál*, *aél*, &c. nam א non est *h*, aut *a*; sed sola aspiratio lenissima.

גִּימֶל *Gimel.* Profertur ubique *Guimel*, sive ut *g* antè *a*, *o* & *u*, non ut *j* consonans, sive *g* in voce Gallicâ *regir.* ג itaque cum *i* & *e* pronunciatur ut *g* in vocibus Gallicis *guitarre*, *guérir.*

וָו *Vav* cum *v* consonante in fine, non *Vau* cum *u* vocali; nam ultimum elementum ו in hac voce וָו *vav* non minùs est litera consonans, quàm primum. Eâdem de causâ proferendum est *Tav*, non *Tau*.

Cæterum ו quodammodo respondet τῷ v consonanti Latinorum. Quare Qimhhi in *Michlol* fol. 96. col. 2. monet distinguendum inter ב lene seu Daghesch destitutum, & inter ו; quod argumento est sonum literæ ו ad sonum ב lenis accedere; ו enim quiddam crassius densiusve sonat τῷ ב leni quod valet v consonans Latinorum. Judæi tamen Orientales ו per *ou* efferunt; v. gr. וָ per *oua* monosyllabωs, ut w Germanicum. Græci quoque hanc literam exprimunt per ȣ, ut: וַיְחִי ȣαϊεχι (sic enim legebant) *& vixit.* Iidem etiam v consonans Latinorum per ȣ interdùm expressêre, ut Σεȣῆρος *Severus*, Οὐῆρος *Verus*, Οὐάρων *Varon*, Οὐεσπασιανὸς *Vespasianus*, &c.

זַיִן *Záiin.* Græci hanc literam semper exprimunt per Z; sed melius effertur per s lene, seu inter duas vocales, ut in voce *Misericordia*; nam Z constat ex *d* & *s*, quæ compositio Hebræis ignoratur. מִזְמוֹר itaque pronuntiandum est *mismór*, non *mizmor*.

חֵית *Hhéth.* Aspiratio densior, qualis est halitus hominis ex nimio cursu, aut alio quovis labore fortiter spirantis ac respirantis: aut cùm quis rigentes digitos ex imo fovet gutture. Græci & Latini characterem huic literæ respondentem non habent. Lxx. Interpretes eam per χ sæpius exprimunt, ut יְרֵחוֹ Ἱεριχὼ, חֲרֹשֶׁת Χαρσεὶθ, &c. Hos sequuntur Grammatici non pauci, sed perperam. Si enim ח proferatur per χ aut *ch*, sonus ejus confundetur cum sono τῷ כ lenis quod effertur per *ch*. S. Hieron. in nominibus de Genesi, ad vocem *Cham* hæc scribit: *Sciendum est quod* Chi *literam in Hebræo non habeat; scribitur autem per* Heth *quæ duplici aspiratione profertur.* Vide eumdem comm. in Jerem. 19. v. 2. Cùm itaque ח sit aspiratio densior; sive ut scribit Sanct. Hieron. cum duplici aspiratione proferatur; hanc literam per duplex *h* exprimimus.

טֵית *Téth.* Ore pleniore ac voce crassiori proferendum est quam *t* Latinum; illud enim format lingua latior anteriora palati pulsando. Hinc docet Qimhhi in loco Michlol suprà laudato, distinguendum inter ט & ת Daghesch affectum, quod ת cum illo Daghesch sonat ut nostrum *t*. Prætereà in 7. Conjugatione Verborum quæ incipiunt à צ, mutatur ת cum Daghesch notatum in ט euphoniæ gratiâ. Quod evincit ת & ט non eodem planè modo sonare; proindeque ט sonum nonnihil diversum à *t* Latino obtinere.

יוֹד *Iódh.* Melius יוֹת *Ióth.* Eusebius enim lib. 10. de Præp. Evang. legit Ἰώθ. Cod. msſ. PP. Jesuitarum Collegii Ludovici Magni, in Thr. Jeremiæ: Codex Coislinianus N. 191. aliique innumeri Codd. Græci msſ. habent Ἰώθ, unde ἰῶτα Græcorum, mutatâ aspiratâ in tenuem. Psalterium nostrum S. Germani undecim saltem abhinc sæculis descriptum, & Alphabethum Murbacense mille circiter annorum, habent pariter *Ioth*. Porrò י est quidem *j* consonans, sed non profertur ut nostrum *j* in vocibus Gallicis *jour*, *jardin*, &c. verùm sonat ut *ï* in *faïence*, vel ut *y* in *Mayence*. Sic etiam profertur י à Judæis Orientalibus, Syris & Arabibus. Atque ita proferendum esse probat quod docet Qimhhi in Michlol folio 71. col. 2. nempè in אֶפְקֹד eppaqédh *visitabor*, א affici (ֶ) quamvis aliæ literæ characteristicæ hujus Futuri afficiantur *hhiriq qaton*, ne, si proferretur אִפְקֹד *ippaqédh*, prima illa persona, quantùm ad sonum attinet, confunderetur cum tertiâ singulari masculinâ יִפְקֹד *ïippaqédh*. Quod sane non accideret, si pronuntiaretur *gippaqédh*; h. e. si י sonaret ut *g* molle, aut nostrum *j* consonans. Proferendum itaque *ioth* monosyllabωs, non *joth*; יוֹם iom, monosyll. non jom, *dies*.

כַּף *Cáph.* Eodem modo profertur ante *i* & *e*, ac ante *a*, *o* & *u*. Sic כִּי Ki, non çi, *quia*. כֶּלֶב Kélev, non çélev, *canis*.

נוּן *Noún* cum *u* German. quod respondet τῷ ו: non *Nún* cum *u* Gallico quod sonat ut (ֻ) Sic Græc. Νῦν, non Νῦν.

סָמֶךְ *Sámech.* S durum, ut initio dictionum *Sanctus*, *Sacerdos*, &c. Eumdem sonum retinet in media dictione, etiam inter duas vocales, ut חֲמָסִים hhamasim, vel potius hhamacim, ut nos Galli pronuntiamus *c* ante *i*, non hhamazim, *violentiæ*.

עַיִן *Aïin.* Aspiratio densissima Judæis Orientalibus, Syris & Arabibus, qui hanc

literam summi gutturis & narium adminiculo proferunt. Quare potestatem ejus triplici *h* in Alphabetho expressimus. Aliis è contrariò ע ferè pronunciatur ut א. Unde monet Qimhhi folio 96. col. 2. unicuique diligenter cavendum esse ne, cùm א profert, audiatur ע; cùm verò ע, audiatur א. Quod ostendit ע & א affinis esse soni; proindeque τῷ ע tantam non esse aspirationem quantam ipsi affingunt nonnulli. Veteres etiam Rabbini, teste eodem Qimhhi loco mox laudato, monuerunt cùm legeretur illud Deuteronomii capite 11. v. 9. אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְהוָה לַאֲבֹתֵיכֶם *quam* (terram) *juravit Dominus patribus vestris*, &c. ע verbi נִשְׁבַּע disertè esse proferendum; ne quis dici ac legi putet נִשְׁבָּה *captivus abductus est.* Ex mente igitur veterum illorum Rabbinorum ע ferè ἄφωνον est, i. e. *mutum*; nam ה in fine vocum planè silet, ut videbimus infrà. Cùm autem litera ע Græcis & Latinis barbara sit, sicuti ח de quo suprà; eam exprimere conati sunt modò Græci per γ, Latini per *g*, ut: עַזָּה Γάζα *Gaza*, עֲמֹרָה Γομόῤῥα *Gomorrha*, &c. Modò eam planè omiserunt, ut: עָדָה Ἀδὰ *Ada* Lamechi uxor, עֵשָׂו Ἡσαῦ *Esau*, &c. Nos quoque hanc literam in vocibus Hebraïcis Latino charactere scribendis omittemus.

צָדֵי *Tsadhé* vel *Tzadhé*. Melius *Sadhé*. Est enim *S*, at densius aliquanto & plenius quam ס *Samech*: Hebræi enim compositionem ex *ts* aut *tz* non agnoscunt. Cùm tamen litera illa sic communiter scribatur, pronuntieturque: nos quoque vulgarem in hac & in aliis quibusdam, modum sequemur. De ejus prolatione sic S. Hieronym. comm. in cap. 9. Isai. tom. 3. novæ edit. col. 99. *Sciendum est quod hîc* Nezer *per* Sade *literam scribatur, cujus proprietatem & sonum inter* z *&* s *Latinus sermo non exprimit; est enim stridulus, & strictis dentibus vix linguæ impressione profertur.* Idem in nominibus de Matthæo, in voce Nazareth; tom. 2. col. 65. novæ edit. *Scribitur autem non per* z *literam, sed per Hebræum* Sade *quod nec* z *nec* s *literam sonat.* Et in lib. de nominibus Hebraïcis ad vocem *Ramesses*, col. 11. ejusdem tomi & edit. Sade *nostræ aures penitus reformidant.*

קוֹף *Qoph.* Q Latinum, sive figuram, (modo tamen invertatur, i. e. scribatur à dexterâ ad sinistram) sive potestatem attendas; densius enim profertur quam *C* Latinum aut Κ Græcum. Unde Qimhhi in Michlol fol. 96. col. 2. scribit distinguendum inter כ Daghesch affectum quod sonat ut *C* Latinum, & inter ק cujus sonus similis est voci quam edit gallina facto ovo.

שִׁין *Schin.* }
שִׂין *Sin.* } Figura illa ש cum puncto in dextro cornu sic: שׁ, profertur cum stridore, ut *ch* in vocibus Gallicis *charité*, *chemin*, *chien*, &c. sive ut *sch* Germanorum, aut *sh* Anglorum. At cum punctum illud in sinistro cornu pingitur sic: שׂ, eumdem fermè sonum obtinet ac ס *Samech* cum quo à vulgo etiam Judæorum hodie confunditur. Imò Ephrathæi שׁ olim pronuntiabant ut שׂ; nempè שִׂבֹּלֶת *sibbóleth* pro שִׁבֹּלֶת *chibbóleth*, aut *schibbóleth*; quo symbolo proditi, perierunt ex eis 42000. Vide lib. Judic. cap. 12. Quare שׂ dicitur *Sin Sibboleth*, seu Ephrathæum; שׁ verò *Schin Schibboleth*, seu Hebræum. Ceterùm literam illam, sive in dextro, sive in sinistro cornu punctum habeat, Græci per Σ, Latini per *S* semper exprimunt. Unde S. Hieronym. comm. in Epist. ad Titum, tom. 4. nov. edit. col. 437. *Nos & Græci*, inquit, *unam tantùm literam* S *habemus, illi vero* (Hebræi) *tres*: Samech, Sade & Sin *quæ tres diversos sonos possident.* Quartam, nempè שׁ, non meminit S. Doctor, vel forte quia sonus ejus, jam eâ ætate, cum sono τῷ ס confundebatur; vel quia *varietatem accentûs*, quæ mox explicabitur, pro soni & literæ diversitate non accipiebat. Ex hoc, ut videtur, S. Hieronymi silentio, male colligit D. *Masclefius* Grammaticæ suæ pagg. 14 & 213. duplicem pronuntiationem שׁ & שׂ veteribus ignotam recentiores ab Arabibus accepisse: contrarium enim liquet ex plurimis Sancti Patris contextibus. Unum pro omnibus hîc afferre sufficiat. Is quæst. in Gen. tom. 2. nov. edit. coll. 509. & 510.

in hæc verba cap. 2. v. 23. *Hæc vocabitur mulier, quoniam ex viro ſumta eſt*, hæc adnotat: [*Non videtur in Græco & Latino ſonare cur* (Heva) *mulier appelletur, quia ex viro ſumta ſit : ſed etymologia in Hebræo ſermone ſervatur. Vir quippe vocatur* IS (אִישׁ) *& mulier* ISSA (אִשָּׁה.) *Recte ab* IS *appellata eſt mulier* ISSA. *Unde & Symmachus pulchre etymologiam etiam in Græco voluit cuſtodire dicens : hæc vocabitur* ἀνδρὶς, ὅτι ἀπὸ ἀνδρὸς ἐλήφθη ; *quod nos Latinè poſſumus dicere : hæc vocabitur* virago, quia ex viro ſumta eſt. *Porro Theodotio aliam etymologiam ſuſpicatus eſt dicens :* hæc vocabitur *aſſumtio*, quia ex viro ſumta eſt. *Poteſt quippe* ISSA *ſecundùm* varietatem accentûs, *&* aſſumtio *intelligi ;*] nimirum ſi proferatur אִשָּׁה, & deducatur ex נָשָׂה vel נָשָׂא *ſumſit, aſſumſit.* Hîc, ut liquet, per *varietatem accentûs*, nihil aliud intelligit S. Hieronym. quàm variam literæ ש pronuntiationem; quod etiam conſtat ex pluribus aliis S. Doctoris teſtimoniis. Vide imprimis commentarium ejus in caput 27. Ezech. tom. 3. nov. edition. col. 887. & in cap. 12. Eccle. v. 5. tom. 2. ejuſd. edit. col. 784. Veteres itaque duplicem literæ ש pronuntiationem, quæcumque illa fuerit, nequaquam ignorarunt. Fruſtrà hîc opponeretur author libri Judic. qui, ut exprimeret Ephrathæum שִׁבֹּלֶת *ſibbóleth*, illud ſcripſit cum ס *Samech*, non vero cum שׂ *Sin*; quia cùm tunc temporis puncta non eſſent inventa, ſi ſcripſiſſet שבלת *Sibboleth*, diſtinctionem, & variam pronuntiationem שִׂבֹּלֶת & שִׁבֹּלֶת planè indicare non potuiſſet. Majoris itaque perſpicuitatis gratiâ, non quòd ignota eſſet duplex pronunciatio literæ ש, eo in loco uſurpavit *Sámech*; ſcripſitque סבלת non שבלת.

Hæc ſunt quæ docent melioris notæ Grammatici circa literarum Hebraïcarum prolationem, de quâ plus æquo ſolliciti eſſe non debent Linguæ S. candidati, cùm ea ferè pro regionum varietate mutetur. Et ſane fieri non poteſt ut literæ illæ hiſce temporibus cum eâdem prorſus vocis inflexione proferantur, quâ eas pronuntiabant qui tempore Moſis, Davidis, aut captivitatis Babylonicæ Hebraïcè loquebantur. Satis ſit, ut ipſa, ſi fas ita loqui, pronuntiationis *ſubſtantia* ſervata fuerit, quamvis ejus *accidentia* fuerint immutata.

Miſſas facio nominum literis Hebraïcis impoſitorum quas vulgò afferunt etymologias, ut אָלֶף *Dux, Princeps*, בַּיִת *domus*, גִּימֶל *camelus*, &c. quòd illæ vel incertæ ſint, vel nullæ; diverſæ ſiquidem à diverſis aſſignantur. Vide, ſi vacat, inter veteres Euſebium lib. 10. de Præpar. Evang. & S. Hieron. in Epiſt. ad Paulam, tom. 2. nov. edit. col. 709. ubi horumce elementorum nomina, etymologias & myſteria in eorum connexione expoſita reperies. Inter recentiores, Quinquarboreum, Bellarminum, &c.

Denique è regione characterum hodiernorum Hebraïcorum excuſi ſunt Rabbinici qui apud Judæos Hiſpanos & Italos in uſu ſunt; quique à Biblicis non diſcrepant niſi in formâ tenuiori, rotundiorique; & ad ſcribendi celeritatem magis accommodatâ.

ARTICULUS I.

De Literarum ferè ſimilium diſcrimine.

CUM plures alphabethi Hebraïci literæ pene ſimiles ſint, diſcrimen quod inter eas reperitur, diligenter eſt attendendum, ne inter legendum altera pro alterâ accipiatur. Ea autem differentia vel in *quantitate*, vel in *qualitate* poſita eſt. In quantitate, cùm lineæ ſive deorsùm, ſive in tranſverſum ductæ, aliæ alias ſuperant. In qualitate, cùm in quibuſdam literis anguli magis recti, in aliis ſunt obtuſiores.

Ut

Ut autem discrimen illud intuenti melius pateat, affines hujusmodi literas unà congerendas, atque alias aliis supponendas duximus.

Béth.	Gimel.	Dáleth.	Dáleth.	Hé.	Váv.	Váv.	Váv.	Zaiin.	Hhéth.	Téth.	Sámech.	Aiin.	Schin.
ב	ג	ד	ד	ה	ו	ו	ו	ז	ח	ט	ס	ע	שׁ
כ	נ	ר	ך	ח	ז	י	ן	ן	ת	מ	ם	צ	שׂ
Cáph.	Noún.	Résch.	Cáph *fin.*	Hhéth.	Zaiin.	Iódh.	Noún *fin.*	Noún *fin.*	Táv.	Mém.	Mém *fin.*	Tsadhé.	Sin.

DISCRIMINANTUR

ב *béth* & כ *cáph.* Linea inferior τοῦ ב *béth* lateralem tantillum excedit, & cum ea angulum rectum efficit; כ *cáph* verò supra & infra rotundum est ut C latinum ad sinistram versum.

ג *gímel* & נ *noún.* Ductus perpendicularis literæ ג *gímel* in apicem desinit; idem vero ductus in נ *noún* sine apice ad sinistram continuo flectitur.

ד *dáleth* & ר *résch.* Angulus cum interior; tum exterior τοῦ ד *dáleth* rectus est: ר *résch* vero ibidem rotundum est, ac fere medium circulum imitatur.

ד *dáleth* & ך *cáph* finale. ד *dáleth* lineam inferiorem non excedit: ך *cáph* vero finale infra eam protenditur.

ה *hé* & ח *hhéth.* Inter lineam lateralem sinistram & superiorem τοῦ ה *hé* relinquitur spatium: ח *hhéth* vero ibidem clauditur.

ו *váv* & ז *zaíin.* In ו *váv* linea deorsum ducta recta est, & à dextra puncti quadrati superioris inferne protenditur: in ז *zaíin* autem linea illa à mediâ fere parte puncti quadrati tenue ducit exordium, & in apicem desinit.

ו *váv* & י *iódh.* ו *váv* ad extremam usque lineam descendit: י *iódh* vero minime.

ו *váv* & ן *noún* finale. ו *váv* lineam inferiorem non excedit: contra vero ן *noún* finale.

ז *zaíin* & ן *noún* finale eadem fere ratione à se invicem discrepant.

ח *hhéth* & ת *táv.* In ח *hhéth* utraque linea lateralis recta est, & cum superiori angulum rectum constituit: in ת *táv* vero linea dextra recta quidem est, sed sine angulo in superiori sui parte. Linea autem sinistra paululum inflectitur, & in crassiusculum apicem sinistram versus desinit.

ט *téth* & מ *mém.* ט *téth* superne, מ *mém* vero inferne apertum est.

ס *sámech* & ם *mém* finale. ס *sámech* fere rotundum est; at ם *mém* finale quadratum.

ע *aïn* & צ *tsadhé*. Cauda ע *aïn* à dextra ad sinistram curvatur: in צ *tsadhé* autem à sinistra ad dextram; & iterum à dextra ad sinistram replicatur.

שׁ *schín* & שׂ *sín*. שׁ *schín* habet punctum in dextro cornu; שׂ *sín* vero in sinistro.

Ea sunt præcipua literarum pene similium discrimina. Cætera facile animadvertet qui eas diligenter inspexerit, aut paginas aliquot evolverit.

ARTICULUS II.

De Literarum divisione.

VIGINTI & duæ Hebræorum literæ dividuntur

I. In Literas quæ in principio, medio, & fine dictionis suam retinent figuram, & in Literas quæ cùm in fine vocis reperiuntur, suam ex parte immutant formam. Omnes alphabethi literæ, quinque exceptis, ubique sunt eædem; at כ, מ, נ, פ, צ initio & in medio tantùm dictionis hanc servant figuram; nam in fine, h. e. quando sunt ultima vocis litera, hâc formâ describuntur:

	Cáph.	Mém.	Noún.	Pé.	Tsadhé.
Figura initio & in medio dictionis.	כ	מ	נ	פ	צ
Figura in fine dictionis tantum.	ך	ם	ן	ף	ץ

Quinque illæ literæ, memoriæ juvandæ gratiâ, in hoc vocabulo; כַּמְנַפֶּץ cammenappéts *sicut dispergens*, inclusæ sunt.

II. In quinque classes, secundùm præcipua quinque organa quæ natura cuique sono distinctè proferendo destinavit; nempe in Literas

1°. *Gutturis.*	scilicet	א ה ח ע	Quæ spiritu in gutture formato pronuntiantur	vulgò dictas	אֲהַחַע	*Abhhá.*
2°. *Palati.*		ג י כ ק	Quæ aëre ad palatum oris protruso efferuntur.		גִּיכַק	*Gicháq.*
3°. *Linguæ.*		ד ט ל נ ת	Quæ linguâ ad radices superiorum dentium affixâ proferuntur.		דַּטְלֵנַת	*Datlenáth.*
4°. *Dentium.*		ז ס צ ר ש	Quæ dentibus anterioribus pulsatis sonant.		זַסְצֵרַשׁ	*Zastseráſch.*
5°. *Labiorum.*		ב ו מ ף	Quæ labiis compressis erumpunt.		בּוּמַף	*Boumáph.*

Literæ illæ vulgò vocantur à gutture, *gutturales*; à palato, *palatinæ*; à linguâ, *linguales*; à dentibus, *dentales*; denique à labiis, *labiales*. Ex his autem literis *gutturales* & *labiales* à tyronibus potissimum observandæ sunt, ac memoriâ tenendæ. Finales literæ, de quibus num. 1°.

ad easdem etiam classes pertinent, ad quas revocantur, cùm in principio, vel in medio dictionis collocantur.

III. In *sonantes*, seu prolatas, aut pronuntiatas; & in *quiescentes*, sive mutas. Omnes literæ; si quatuor excipias, semper sonantes sunt, seu pronuntiantur. At quatuor illæ א ה ו י quæ memoriæ causâ his punctis vocalibus affectæ אֶהֱוִי *ëheví* nuncupantur, quando motione, seu vocali expressâ aut subintellectâ carent, non proferuntur. Quare vocantur *quiescentes*, seu mutæ. De his infrà cap. 4. art. 2.

Ad literarum divisionem quodammodo pertinent literæ *productæ*, seu protractæ. Hebræi enim in fine versuum, seu linearum, voces non interscecant, ita ut pars dictionis lineam terminet, pars sequentem lineam incipiat. Sed ne quid remaneat spatii, sex illas literas אהל תמר his vocibus comprehensas: אֹהֶל תָּמָר óhel Tamár, *tabernaculum Tamar*, latiùs in transversum diducunt hoc modo: אהל תמר Rarius tamen ל & ר sic producuntur.

APPENDIX.

Duæ & viginti Hebræorum literæ dividuntur insuper in *Radicales* & *Serviles*. Radicales, quas etiam *fundamentales* appellant, sic vocantur; quod sint dictionis radix ac fundamentum, ejusque essentiam constituant. Sic v. g. in voce Latinâ *amaverunt*, *a* & *m* literæ radicales sunt, utpote quæ essentiam Verbi *amo* constituant; reliquæ vero serviles. Undecim porrò literæ radicales numerantur; videlicet:

ג ד ז ח ט ס ע פ צ ק ר

Undecim illæ literæ radicales quatuor his vocibus includuntur: טִפְסַר חָג זָע צֶדֶק tiphsár hhágh, zá tsédheq, *princeps tripudiavit, mota est justitia.*

Serviles literæ sic dictæ sunt, quod radicalibus additæ, numeris, generibus, personis, &c. formandis serviant. Sic in exemplo superiùs allato *amaverunt*, præter duas priores literas *a* & *m*, reliquæ censentur serviles, & tertiam personam pluralem præteriti hujus perfecti constituunt. Undecim pariter numerantur literæ serviles, nimirum:

א ב ה ו י כ ל מ נ ש ת

Has undecim literas serviles complectuntur tria hæc vocabula: מֹשֶׁה כָּתַב אֵלֵינוּ Moschè chathâv elénou, *Moyses ad nos scripsit.* Id autem discriminis est radicales inter & serviles; quod radicales munia servilium numquam obeant, nisi forte ד & ט quæ in septima Verborum conjugatione interdum ponuntur loco ת. Sed de his suo loco. At sæpe serviles naturâ, fiunt officio radicales. Imò voces non paucas reperire est quæ meris constent servilibus, ut tria superiora vocabula מֹשֶׁה, &c. tuncque, cùm opus est, pro formandis modis, seu accidentibus dictionum in quibus serviles illæ sunt radicales, aliæ serviles adjiciuntur. Qui Nomina & Verba leviter attigerit, is quandonam serviles literæ suas, aut radicalium partes agant, facilè intelliget.

Porrò omnes Alphabethi Hebraïci literæ, etiam finales; imò & puncta omnia vocalia, si *hhatéph qaméts hhatoúph* excipias, in hoc versu octavo capitis 3. Sophoniæ continentur.

לָכֵן חַכּוּ־לִי נְאֻם־יְהוָה לְיוֹם קוּמִי לְעַד כִּי מִשְׁפָּטִי לֶאֱסֹף גּוֹיִם לְקָבְצִי מַמְלָכוֹת לִשְׁפֹּךְ עֲלֵיהֶם זַעְמִי כֹּל חֲרוֹן אַפִּי כִּי בְּאֵשׁ קִנְאָתִי תֵּאָכֵל כָּל־הָאָרֶץ׃

Quapropter exspectate me (vulg. *exspecta me*) *dixit Dominus, in die resurrectionis meæ in æternum: quia judicium meum ut congregem gentes, ut colligam regna, ut effundam super eos indignationem meam, omnem iram furoris mei; in igne enim zeli mei devorabitur omnis terra.*

NOTÆ.

I. QUAMVIS literæ finales non reperiantur nisi in fine dictionum, ם tamen legitur in mediâ voce לְםַרְבֵּה *ad multiplicationem*, Isai. 9. v. 7. quod Judæi & Christiani quidam Mysterio adscribunt. Existimant enim hac literâ quæ in numeris 600. repræsentat, Prophetam indicare voluisse annos qui fluxuri erant à tempore quo vaticinium illud edidit, ad ortum usque Messiæ quem eo loci prædicit. Vide horumce annorum computationem apud Petrum *Galatinum* lib. 4. de Arcan. Cath. veritatis, cap. 19. At in fere sesquiseculo hallucinatur; Christus enim natus est annis 735. post istud Oraculum. Consule Annales *Usserii.* Christiani quidam autumant hoc charactere clauso, B. Mariæ Virginis integritatem post Divinum puerperium prænuntiari. Alii alia Mysteria comminiscuntur.

E contrario Nehem. sive 2. Esd. cap. 2. v. 13. מ apertum, seu non finale videre est in fine vocis הֵמ *ipsi*, muri scilicet; quo murorum Jerusalem aperturam pingere, atque ob oculos ponere voluisse prophetam hariolatur R. Abraham.

Sic Job. 38. v. 1. & 40. v. 6. legitur מִנ pro מִן *de*. Quæ priorum amanuensium sphalmata à posterioribus scrupulosiùs descripta eruditis non paucis videntur. Idem judicium ferunt de literis *Majusculis* quæ in nonnullis Scripturæ locis occurrunt, ut: א 1. Paralip. cap. 1. v. 1. ב Genes. 1. v. 1. ג Levit. 13. v. 33. ד & ע Deut. 6. v. 4. ה Deut. 32. v. 6. ו Lev. 11. v. 42. & Esth. 9. v. 9. ז Malach. 3. v. 3. ח Esth. 1. v. 6. ט Job. 9. v. 34. Eccle. 7. v. 1. י Num. 14. v. 17. כ Psal. 79. Heb. 80. v. 16. ל Deut. 29. v. 28. Lev. 11. v. 30. מ in titulo Proverbiorum. נ Exod. 34. v. 7. ן Num. 27. v. 5. ס Eccle. 12. v. 13. ע Deut. 6. v. 4. פ Dan. 6. v. 20. ף Gen. 30. v. 4. צ Isai. 56. v. 10. ק Psal. 83. Heb. 84. v. 4. ר Exod. 34. v. 14. ש in titulo Cant. ת Deut. 18. v. 13. & Esth. 9. v. 29.

Minusculis, א Levit. 1. v. 1. ב Prov. 30. v. 15. ג Job. 7. v. 15. ד Prov. 28. v. 17. ה Gen. 2. v. 4. ו Num. 25. v. 12. Psal. 23. Heb. 24. v. 4. ז Esth. 9. v. 9. ח Job. 33. v. 9. ט Thren. 2. v. 9. י Deut. 32. v. 18. כ Gen. 23. v. 2. ל Thren. 1. v. 12. ן Isai. 44. v. 14. Jerem. 39. v. 13. Prov. 16. v. 28. ס Nah. 1. v. 3. Psal. 26. Heb. 27. v. 5. ע Thren. 3. v. 36. פ Dan. 6. v. 20. צ Jerem. 14. v. 2. Job. 16. v. 14. ק Exod. 32. v. 25. Gen. 27. v. 46. ש Esth. 9. v. 7. ת ibidem.

Suspensis, נ Jud. 18. v. 30. ע Psal. 79. Heb. 80. v. 14. Job. 38. v. 13. 15.

Inversis, נ Num. cap. 10. post v. 34. & 35.

Huc pertinet ו abscissum in voce שָׁלוֹם *pax*, Num. 25. v. 12. Qui Rabbinorum sententiam circa insolitas hujusmodi literas scire desiderat, legat Clariss. *Buxtorfii* Tyberiadem, sive Commentarium Massorethicum, Historicum & Didacticum, capp. 14. 15. & 16. ubi generatim significari volūt literis *majusculis* magnum aliquid ac singulari attentione dignum: *minusculis* vile quid & contemtibile: *inversis* populi Israelitici, vel hostium ejus perversitatem, &c. Verùm circa omnes illas literas neque Massora magna cum parva, neque libri mss. cum editis ubique concordant; quod argumento est mysticos sensus quos in iis latere volunt, nullo alio fundamento niti, quam mendis graphicis, ut mox diximus, & evanidis otiosorum hominum commentationibus.

II. Literarum in quinque classes divisio non solum ratione præcipuorum quinque organorum instituta est; verum etiam quia ejusdem ordinis elementa invicem facile permutantur. Sic V. G.

Ex *Gutturalibus*, א & ה, ut: שֵׁנָא, pro שֵׁנָה, *somnus*. ה & א, ut: מִקְשָׁה, pro מִקְשָׁא, *cucumerarium*, &c.

Ex *Palatinis*, ק & כ, ut: קוֹבַע & כּוֹבַע, *galea*.

Ex *Lingualibus*, ד & ת, ut: הִזְדַּמֵּן, pro הִזְתַּמֵּן, *præparavit se*. ט & ת, ut: הִצְטַדֵּק, pro הִצְתַּדֵּק *justificavit se*.

Ex *Dentalibus*, שׂ & ס, ut: שִׂכְלוּת, & סִכְלוּת *stultitia*.

Ex *Labialibus*, ב & פ, ut: בָּצַע & פָּצַע *vulneravit*.

Hæc autem literarum ejusdem, sæpe etiam diversi ordinis permutatio frequens est in vo-

tibus quas Linguæ quæ cum Hebraïcâ affinitatem habent, puta Chaldaïca, Syriaca & Arabica, ab eâ mutuantur. Linguæ Chaldaïcæ, ob eosdem cum Hebraïcâ Characteres, nonnulla ex Doctiss. *Buxtorfio* proponemus exempla; quæ ad linguam illam cujus Grammaticam infrà libro tertio trademus, instar isagoges erunt.

Mutantur itaque:

א & י ; ראש Heb. ריש Chald. *caput.*
ב & פ ; ברזל Heb. פרזל Chald. *ferrum.*
ג & כ ; גפרית Heb. כברית Chald. *sulphur.* ubi insuper פ mutatur in ב.
ז & ט ; דבה Heb. טבה Chald. *infamia.*
ז & ד ; זהב Heb. דהב Chald. *aurum.*
כ & ק ; כפל Heb. קפל Chald. *duplicavit.*
ל & ר ; אלמנה Heb. ארמלה Chald. *vidua.* ubi præterea נ mutatur in ל.
ם & ן ; מלכים Heb. מלכין Chald. *reges.* & sic semper in pluralibus terminationis masculinæ.
ס & ז ; סור Heb. זור Chald. *recessit.*
ע & א ; זרע Heb. זרא Chald. *semen.*
צ & ע ; ארץ Heb. ארע Chald. *terra.* צ & ט ; יעץ Heb. יעט Chald. *consuluit.* צ & ס ; עץ Heb. קס Chald. *lignum*, ubi etiam ע mutatur in ק.
ק & ע, & א ; קרה Heb. ארע & ערע Chald. *evenit.* (ubi insuper ה mutatur in ע.) item ק & כ ; תקן Heb. תכן Chald. *ordinavit.*
ש & ט ; קשר Heb. קטר Chald. *ligavit.* ש & ת frequentissime; שלג Heb. תלג Chald. *nix.* ש & ס, שמר Heb. סמר Chald. *custodivit.*
ת & ט ; תעה Heb. טעה Chald. *erravit.* &c.

Hæc de literis Hebraïcis ad quarum decorem & elegantiam pertinet ut lineæ superiores & inferiores, rectæ vel transversæ, pinguiores sint lateralibus quæ macrescunt & extenuantur. Punctum etiam quod quibusdam virgulis dat initium & finem, debet esse crassius, & quadratum imitari. Hæc autem singula commodè præstabit calamus si cuspis ejus æqualiter præcisa non fuerit; sed pars sinistra quæ inter scribendum pollicem respicit, dexterâ sit paululo brevior.

CAPUT II.

De Vocalibus.

HEBRÆI vocales suas תנועות tenouóth *motiones* vocant, quòd per eas *moveantur*, h. e. proferantur consonantes; sicuti per animam, ut volunt, movetur corpus. Dicuntur etiam *puncta vocalia*, quia punctis ut plurimum componuntur, & vocales repræsentant.

Triplicis autem generis sunt *motiones* quæ in Bibliis punctatis repe-riuntur. Aliæ magnæ, seu longæ. Aliæ parvæ, seu breves. Aliæ denique minimæ, seu brevissimæ, quæque *puncta rapta* vocantur, quia raptim, & cum maxima celeritate proferuntur. Quinque magnas; quinque parvas, & quatuor minimas motiones numerant, quarum omnium figuram, nomen & potestatem schema sequens exhibet.

PUNCTORUM VOCALIUM

	Figura.	*Nomen.*		*Potestas.*		
Motiones magnæ, seu longæ.	◌ָ	קָמֶץ	Qaméts.	ā.	*Vide*	*App.*
	◌ֵ	צֵרֵי	Tseré.	ē.	*Vide*	*App.*
	◌ִי	חִירִיק גָּדוֹל	Hhiríq gadhól, seu *magnum*.	ī.	*Vide*	*App.*
	וֹ (◌ֹ) *	חוֹלֶם	Hhólem.	ō.	*Vide*	*App.*
	וּ	שׁוּרֶק	Schouréq.	ū.	*Vide*	*App.*
Motiones parvæ, seu breves.	◌ַ	פַּתַח	Páthahh.	ă.	*Vide*	*App.*
	◌ֶ	סֶגוֹל	Seghól.	ĕ.	*Vide*	*App.*
	◌ִ	חִירִיק קָטוֹן	Hhiríq qatón, seu *parvum*.	ĭ.	*Vide*	*App.*
	◌ָ	קָמֶץ חָטוּף	Qaméts hhatoúph.	ŏ.	*Vide*	*App.*
	◌ֻ	קִבּוּץ	Qibbúts.	ŭ.	*Vide*	*App.*
Motiones minimæ, seu brevissimæ, vel puncta rapta.	◌ְ	שְׁוָא	Schevá.	ĕ̆.	*Vide*	*App.*
	◌ֲ	חֲטַף פַּתַח	Hhatéph páthahh.	ă̆.	*Vide*	*App.*
	◌ֱ	חֲטַף סֶגוֹל	Hhatéph seghól.	ĕ̆.	*Vide*	*App.*
	◌ֳ	חֲטַף קָמֶץ חָטוּף	Hhatéph qaméts hhatoúph.	ŏ̆.	*Vide*	*App.*

Motiones omnes conglobatæ, ac circa literam ב descriptæ.								
	בָּ	בַּ	בֲּ		bā.	bă.	bă̆.	
	בֵּ	בֶּ	בֱּ	בְּ	bē.	bĕ.	bĕ̆.	bĕ̆.
	בִּי	בִּ			bī.	bĭ.		
	בּוֹ	בֹּ	בָּ	בֳּ	bō.	bō.	bŏ.	bŏ̆.
	בּוּ	בֻּ			bou.	bŭ.		

* *Hhólem* duplicis est generis; aliud cum ו otioso, ut: קוֹל qól *vox*, quod *Hhólem* plenum vocatur. Aliud sine ו, estque punctum ad latus sinistrum, & superius literæ cujus est vocalis, descriptum sic: כֹּל cól *omnis*; illudque dicitur *Hhólem* deficiens, quia ו deficit. *Hhólem* hujus deficientis munere sæpe fungitur punctum quod in *dextro*, vel *sinistro* cornu שׁ ש pingitur.

In dextro, cùm litera præcedens caret motione, ut: חֹשֶׁן hhóſchen *rationale.* Tuncque punctum illud & *Hhólem* deficiens eſt, & *Schín* conſtituit.

In ſiniſtro, cùm figura illa שׂ motione deſtituitur, ut: שֹׂבַע ſóva *ſaturitas.* Ibi quoque punctum iſtud vices agit *Hhólem* deficientis, & *Sín* efficit.

Si utrumque cornu puncto coronetur ſic: שׁׂ; vel aliqua litera præcedit, vel non præcedit.

Si præcedit, vel motionem habet litera illa præcedens, vel eâ deſtituitur. Si motionem habet, punctum quod eſt in dextro cornu, *Schín* connotabit; quod vero eſt in ſiniſtro cornu, erit *Hhólem* deficiens, ut: מֹשֶׁךְ meſchóch *trahe.* Si litera illa præcedens motione careat; punctum dextrum erit *Hhólem* deficiens, ſiniſtrum vero *Sín* conſtituet, ut: עֹשֶׂה oſé *faciens.*

At quando nulla præcedit litera; punctum quod dextro cornu inſidet, *Schín* efficit: quod vero ſiniſtro imminet, *Hhólem* deficiens exprimit, ut: שֹׁנֶה ſchoné *iterans.*

Diligenter notandum eſt *Hhólem* iſtud deficiens quando poſt ו ſcribitur, ac ejus eſt motio; ne cum *Hhólem* pleno confundatur, ut: עֲוֹנוֹת avonóth, non עֹוֹנוֹת aonóth, *iniquitates.*

Cavendum quoque eſt ne ו cum dagheſch in medio ſic וּ confundatur cum ſchouréq. In eo diſcriminantur quod וּ cum dagheſch ſemper habet infrà ſe, vel poſt ſe motionem, ut: קִוָּה qivvá *expectavit.* קַוֹּה qavvó *expectare.* Schouréq verò minime.

APPENDIX.

Motiones magnæ, ſeu *longæ.*

קָמֵץ (ָ) qaméts, *a* obſcurum & mixtum ex *a* & *o*; ita ut ſonus *a* prævaleat. Olim ſic pingebatur, ָ, atque ita facile à *qaméts hhatouph* de quo infra, diſtinguebatur. Grammaticis Hebræis vulgo dicitur *qaméts gadhól*, i. magnum, ad diſcrimen ֵ (ֵ) *tſeré* quod etiam ab iis vocatur *qaméts qatón*, hoc eſt, *qaméts parvum.*

צֵרֵי (ֵ) tſeré, quibuſdam tſerí; *e* clarum & apertum ut *η* Græcorum: vel ut *e* in vocibus Gallicis *bête*, *fête*, *tête*, &c. Veteres illud etiam appellarunt *qaméts qatón*; vel ſimpliciter *qaméts.*

חִירִיק גָּדוֹל (ִי) hhiríq gadhól, ſeu hhiríq magnum, *i* longum. Differt ab *hhiríq qatón* ſeu parvo, de quo infra, quod *hhiríq gadhól* præter punctum ſub litera quam afficit exaratum, habeat inſuper ad latus ſiniſtrum ejuſdem literæ י depictum. At vero *hhiríq qatón* conſtat puncto ſimplici infra literam cujus eſt vocalis, deſcripto.

חוֹלֶם (וֹ) hhólem *o* craſſum, quale eſt *ω* Græcorum. Sæpe etiam deficit ו, ut diximus ſupra, & conſtat puncto ſimplici ad latus ſiniſtrum & ſuperius literæ quam afficit, ſic notato: (ֹ), tuncque vocatur *hhólem* deficiens; & æque eſt magna motio atque *hhólem* plenum, ſeu *hhólem* cum וֹ; in quo hallucinati ſunt quidam Grammatici qui *hhólem* deficiens parvis motionibus annumerarunt. At

quandonam plenum, quandonam deficiens scribendum sit; hac de re certas regulas tradere difficile est. Generatim tamen observatur Hhólem deficiens usurpari 1. in penultimâ vocum desinentium in (׳) aut in (-) cum litera sonante in fine, & accentu in penultimâ, ut: קֹדֶשׁ qódesch *sanctitas*, גֹּבַהּ góvah *altitudo*. 2°. Sæpè in fine pluralium fœmininorum constructorum, ut: צִדְקֹת אָדָם tsidhqóth adhám *justitiæ hominis*. 3. Sæpius in ultimâ syllabâ infinitivi, imperativi, & futuri primæ conjugationis, ut: שְׁמֹר *schemór custodire*, vel *custodi*. יִשְׁמֹר iischmór *custodiet*. 4°. Cùm gutturalibus aut ר contiguum est, idque sæpius, ut: אֱלֹהִים elohím *Deus* גָּאֹה ghaó *magnificando*, דֹּרֹתָיו dórotháv *generationes ejus*. 5. Interdùm cum in syllabâ immediatè sequenti est ׳, aut alterum ו, aut י mobile, ut: אֲדֹנָי adhonai *Dominus*, כְּבֹדוֹ kevodhó *gloria ejus*, לֹוֶה lové *mutuans*. 6°. quandoque cùm sequitur daghesch forte, ut: סֹבִּי Sóbbi *circumda*.

שׁוּרֶק (וּ) schouréq, *ου* Græcorum, vel *u* Germanicum, seu Italicum, h. e. ut Germani & Itali pronuntiant *u*; non *u* Gallicum, sive ut nos Galli hanc vocalem pronuntiamus. Quare in vocibus Hebræis Latino charactere scriptis, ו per *ou* expressimus.

Motiones parvæ, seu *breves*.

פַּתַח (-) páthahh, *a* clarum & apertum, quale est *a* Latinum. Hebræis vulgo dicitur *páthahh gadhól*, i. *páthahh magnum*, ad differentiam ... (׳) *seghól* quod etiam *qaméts qatón*, h. e. *qaméts parvum*, appellant.

סְגוֹל (׳) seghól, *e* apertum, sed minus quam (..) *tseré*; profertur enim ut prius *e* in vocibus Gallicis *pére*, *mére*, &c. Rabbinis plerumque vocatur *páthahh qatón*, id est, *páthahh parvum*.

חִירִיק קָטוֹן (.) hiriq qatón, hoc est, *hhiriq parvum*, seu *i* parvum, vel *i* breve. Est punctum infra literam quam afficit, notatum; in quo differt ab *hholem* deficiente quod etiam punctum est, sed ad latus sinistrum & superius literæ cujus est vocalis, exaratum. In quo discriminetur ab *hhiriq gadhól*, vide ibi.

קָמֶץ חָטוּף (׳) qaméts hhatoúph, h. e. *qaméts abbreviatum*, *correptum* (id enim sonat vox חָטוּף hhatoúph) *o* breve, seu *o* Græcorum. Grammaticis Hebræis dicitur etiam *qaméts hhatéph*, *qibbúts*, & quandoque *schouréq*; quia tres illæ motiones facile invicem permutantur. Qua ratione distinguatur à *qaméts magno*, vide infra. cap. 4. art. 5.

קִבּוּץ (⋱) qibbúts, *υ* Græcorum, vel *u* Gallicum, seu *u* more nostro Gallico pronuntiatum.

Motiones minimæ, seu *Puncta rapta*.

שְׁוָא (:) schevá, *e* brevissimum ac mutum, quale est *e* in fine vocum Gallicarum *homme*, *femme*, &c. Hæc motio cum tribus aliis, nempe (-) *páthahh*, (׳) *seghól*, & (׳) *qaméts hhatoúph* composita, ex parvis facit minimas, & ex brevibus brevissimas; seu puncta rapta. Quare vocantur etiam *schevá páthahh*, *schevá seghól*, *schevá qaméts hhatoúph*.

חֲטַף פַּתַח (-:) hhatéph páthahh, seu שְׁוָא פַּתַח schevá páthahh, *a* brevissimum.

חֲטַף סְגוֹל (׃׳) hhatéph seghól, seu שְׁוָא סְגוֹל schevá seghól, *e* brevissimum.

חֲטַף קָמֶץ חָטוּף (׃׳) hhatéph qaméts hhatoúph, seu שְׁוָא קָמֶץ חָטוּף schevá qaméts hhatoúph, *o* brevissimum.

NOTÆ.

CODICES Hebræos absque certis ac definitis vocalibus olim exaratos fuisse opinantur doctiores cum Judæi, tum Christiani. Enimvero literæ אהוי, vel, ut aliis placet, אוי quæ vocales erant, non eumdem ubique sonum obtinebant. א siquidem sæpe per *e*, sæpius per *a*; interdum etiam per *i* & *o* pronuntiabatur. ה sæpius per *e*; sæpe etiam per *a* exprimebatur, teste S. Hieron. quæst. in Gen. tom. 2. nov. edit. col. 522. ו initio di-

ctionis per א semper; in medio autem & in fine, modo per א, modo per *o* efferebatur. י denique *i* & *e* sonabat.

Ex his colligere est difficilem admodum, & ambiguam olim fuisse Hebraïcè legendi rationem; idque tribus de causis. 1°. quia eadem litera pro diversis vocalibus usurpabatur; nec cuique obvium erat divinare hujusne, an illius obtineret locum. 2°. quia eædem literæ interdum suo, id est, consonantium, interdum alieno, nempe vocalium munere fungebantur; nec facile dijudicari poterat quando alio aut altero fungerentur officio. Sic in עור, v. g. secunda litera ו modo erat consonans, ut: עִוֵּר ivvér *cæcus*; modo vocalis, ut: עוֹר ór *pellis*, *cutis*; עוּר oúr *evigilare*, *expergisci*. 3°. Denique quia sæpe nulla harumce literarum in vocibus Hebraïcis exprimebatur, teste S. Hieron. epist. ad *Evangelium*, al. *Evangelum*, tom. 2. novæ editionis, col. 574. *Nec refert*, inquit, *utrum* (שלם) SALEM, *aut* SALIM *nominetur, cùm vocalibus in medio literis perraro utantur Hebræi; & pro voluntate lectorum, aut varietate regionum, eadem verba diversis sonis atque accentibus proferantur.* Et sane Linguæ Hebraïcæ, sicuti & aliis, suas olim fuisse dialectos, nemo sanus, opinor, negaverit. Præterea in nominibus propriis, quale est *Salem*, aliæ atque aliæ vocales, salvâ textûs Biblici authoritate, pro voluntate lectorum, aut varietate regionum poterant inter legendum suppleri: at non item in aliis vocibus, in quibus secundùm diversas vocales cum literis consonantibus compositas, diversus, ut plurimum, exoritur sensus. Quapropter Judæi Tiberienses veriti ne germana vocum Biblicarum pronuntiatio, proindeque genuinus earum sensus interiret, si privatorum indoctorumque hominum arbitrio vocales subintelligendæ permitterentur; puncta, seu figuras pro singulis vocalibus exprimendis adinvenerunt sexto ineunte sæculo, ut censet *Elias Levita* Judæorum ætatis suæ peritissimus, qui præfat. lib. 3. *Massoreth Hammassoreth* id contigisse scribit anno post dirutum Templum secundum 436. hoc est, Æræ Christianæ 506. Porrò Judæi illi in lectione SS. codicum definiendâ, haud præconceptas suas opiniones, neque aniles fabulas sequuti sunt, ut gratis asserunt nonnulli; sed traditionem παραδεδομένην apud eruditos omnes; imo ipsos etiam *Qaraïtas* eorum hostes infensissimos, & aliarum fere omnium traditionum osores, receptam. Quare punctorum illorum authores *Massorethæ* dicti sunt, i. e. traditionis sequaces, seu interpretes; à verbo מָסַר masar *tradidit*.

Verum de hac punctorum vocalium ætate & origine inter omnes eruditos non convenit. Judæi quidam cum nonnullis Protestantibus, ea Moysi ipsi accepta referunt; quæ tamen in posterum brevitatis gratiâ in libris describendis fuerunt omissa. Alii Esdram virosque Synagogæ Magnæ qui Sacros Codices recensuere, punctorum authores, aut saltem instauratores faciunt. Sicque sentit Judæorum neotericorum maxima pars, quorum plerique volunt puncta illa ore tenus à Mose tradita Josuæ & illius temporis Senioribus, deinde traditione ad Esdram pervenisse. Ceteri verò hæc ab Esdrâ excogitata, ac Sacro Textui inscripta contendunt. Alii denique ut Elias Levita qui XVI. seculo ineunte florebat, Massorethas qui post Talmud absolutum, ac D. Hieronymi ætatem vixere, puncta vocalia reperisse, ac Bibliis apposuisse, autumant. In hanc sententiam concedunt Christianorum Judæorumque peritissimi, quorum præcipua argumenta paucis hîc referemus.

I. Samaritani nulla puncta inscribunt suo Pentateucho quem procul dubio receperunt à sacerdote quem Rex Assyriæ misit ut illos Legem & cultum Dei edoceret. Vide 4. Reg. cap. 17. Quod argumento est Codicem illum quem secum advexerat iste Sacerdos, aut à Judæis Tribûs Juda mutuatus fuerat, punctis quoque fuisse destitutum. Neque etiam volumina sacra quibus Judæi hodierni in Synagogis utuntur, cum punctis vocalibus describuntur.

II. In toto Talmude, tam Mischnâ quam Gemarâ, nulla fit punctorum mentio, cùm tamen sexcentis in locis de iis commemorandi sese dederit occasio; ut v. g. quando controversia erat de vocabuli alicujus lectione,

quod variis punctis vocalibus instructum, varios sensus efficere poterat; tunc solas consonantes repetere contenti, vulgarem lectionem sequendam non esse innuunt. Sic in illo Isai. 54. v. 13. ubi in Bibliis punctatis legimus בָּנַיִךְ banáiich *filii tui*, notant Talmudistæ in disputatione ad finem lib. *Berachoth*, non legendum esse בניך sed בניך, quo indicare volunt non legendum בָּנַיִךְ *filii tui*, cum (ָ) sub ב, sed בֹּנַיִךְ bonáiich *ædificatores tui*, cum hholem deficiente motione τοῦ ב.

Si puncta tunc temporis in usu fuissent, Rabbinis istis dictu proclive fuisset: *ne legas cum qaméts, sed cum hhólem.* Talmudistarum autem, cùm vocis ambiguæ solas consonantes repetunt, mens intelligitur *attentâ Textûs Sacri & Talmudici consideratione; nam cùm linguam Hebraïcam primarii illi Rabbini probè callerent, quot modis dictio illa sic scripta juxtà usum linguæ pronuntiari posset, perpendebant; deinde perpensis Talmudis, seu Midraschim circumstantiis, colligebant de quâ lectione inter eos esset disceptatio*, scribit Morinus lib. 2. exercit. Biblic. exercit. 12. cap. 3. Porrò cùm Talmudistæ voces aliquot aliter legendas esse pronuntiant ac Massorethæ illas punctarunt, non inde sequitur alios aliis esse contrarios, quasi vocum illarum incerta esset lectio: sed Talmudistæ sic loquuti sunt, quòd literali ac genuinæ vocis explicationi aliam adjungere voluerint, non ad verum vocis sensum tradendum, sed ad alium allegoricum inde eliciendum per modum disputandi opinabilem. Quæ communis est Rabbinorum consuetudo.

III. Antiqui Interpretes Græci, & versionum Chaldaicæ & Syriacæ authores, sæpè diversè interpretantur voces Hebraïcas quæ licet iisdem constent literis consonantibus, pro diversis tamen punctis vocalibus quæ ipsis affingi possunt, diversa significant. Unum aut alterum ex sexcentis exemplis hîc retulisse sufficiat. Gen. 47. v. 31. dictionem משה Lxx. Author epist. ad Hebræos, cap. 11. v. 21. & Syrus Interpres reddunt *virgam.* Aq. Sym. Paraph. Chald. & S. Hieron. interpretantur *lectum.* Unde ista interpretationum varietas, nisi ex eo quod vox מטה pro diversis punctis & *virgam* & *lectum* significet? Si enim cum punctis hodiernis legatur מִטָּה mittá, erit *lectus, cubile*; si מַטֶּה matté, erit *virga.* Isai. 9. v. 6. המשרה à Lxx. Syro, Arabe, & S. Hieron. redditur *principatus*, quia legebant מִשְׂרָה misrá. Aquila verò transtulit *μέτρον mensuram*, quia legebat מְשׂוּרָה mesurá. Habacuc, 3. v. 5. *Ante faciem ejus ibit.* דבר Aq. *pestis*, legebat ut Codd. hodierni דֶּבֶר déver. Sic etiam legebant Sym. v^a. edit. & S. Hieron. qui *mortem* interpretantur. Lxx. & Theodotio, λόγος *sermo*, legebant דָּבָר davár. Vide S. Hieron. comm. in h. l. tom. 3. nov. edit. col. 756. Si tunc temporis adscripta fuissent puncta vocalia, sane non ita variassent Interpretes.

IV. Punctorum vocalium nomina quæ plerumque Chaldaïca sunt, aut Syriaca, illorum novitatem arguunt; haud secus ac multiplex eorum figura pro longis, brevibus ac brevissimis designandis excogitata. Si Hebraïcam exceperis, nulla est lingua in quâ figuræ distinctæ longarum & brevium inveniantur. In Græca quidem sunt η & ω pro *e* & *o* longis exprimendis; at Græci veteres figuras illas ignorarunt, ut liquet ex Platone in Cratylo. Præterea Massorethæ veteres, duas tantum motiones nominant, nempe *qaméts* sub quo *tseré* comprehendunt; & *páthahh*, quo etiam nomine *seghól* nuncupant, Aben-Esra qui medio 12°. seculo florebat, septem duntaxat motiones memorat, nimirum: *qaméts, tseré, hhólem, schouréq; páthahh, hhiríq & seghól*, quarum Massorethas Tiberienses authores agnoscit. Posteriores itaque Rabbini ceteras addiderunt.

V. Linguæ Orientales quæ Hebraïcæ affines sunt, nullas olim vocales præter veteres Hebræas, nempe אהוי receperunt. Chaldaïcæ puncta in posterum adjecta fuisse probat literarum illarum, punctis inscriptis, redundantia in Bibliis Venetis & Regiis; quas literas in editione suâ Basileensi, maximâ ex parte sustulit clarissimus Buxtorfius. Eadem de causa antiquæ illæ vocales in Hebræo punctis Massorethicis instructo interdum ut superfluæ notantur. Quin plures in eo, ante punctorum hodiernorum inscriptionem, exstiterint, non dubito. Syri quinque tantùm vocales habent, quarum figuras ferè à Græcis

mutuati sunt. Tres sunt duntaxat Arabibus, nempè, *Phatha* quod valet *a* & *e*; *Damma* nunc *u* purum & clarum, nunc *o* obscurum; & *Kesre i* simplex. Easdem nec plures habent Persæ & Turcæ, quarum ope cum paucis regulis, & ex consuetudine, omnes vocalium sonos distinguunt, & verum loquendi modum assequuntur.

VI. Non desunt inter Judæos doctissimi qui sententiam istam propugnarunt. Hos inter primas tenent Elias Levita jam laudatus, & Aben-Esra qui in libro Elegantiarum sic scribit: וְכֵן הַמִּנְהָג חַכְמֵי טִיבֶרְיָא וְהֵם הָעִקָּר כִּי מֵהֶם הָיוּ אַנְשֵׁי הַמָּסוֹרֶת וּמֵהֶם קִבַּלְנוּ כָּל־הַנִּקּוּד *talis est consuetudo sapientum Tiberiadis; ipsi autem norma sunt* (lectionis;) *ex iis enim sunt Massorethæ à quibus totam punctationem accepimus.* h. e. totam punctationem quæ Rabbini hujus tempore exstabat.

Hæc sunt præcipua argumenta pro novitate punctorum vocalium demonstranda. Plura alia vide apud Lud. Capellum in suo *Arcano punctationis revelato.* Vossium lib. 1. de Arte Gram. c. 31. Waltonum Prol. 3. num. 40. &c.

Quamvis autem per solas literas consonantes textus Hebraïcus olim legeretur, incerta tamen & anceps non erat ejus lectio; quas enim Massorethæ vocales postea adscripserunt, eas inter legendum supplebant veteres. Frustra sunt qui contrarium ex interpretum circà voces quasdam dissensione probare nituntur; Judæis enim potius quam aliis hac in re credendum docet ipsa ratio. Genuinam porrò Linguæ Hebraïcæ pronuntiationem, saltem quantum ad ejus *substantiam* pertinet, ad Massorethas usque certa & inconcussa traditione pervenisse probabimus in confutatione novæ Grammaticæ cui author titulum fecit: *Grammatica Hebraïca à punctis, aliisque inventis Massorethicis libera.*

CAPUT III.

Accentuum Hebræorum Synopsis.

QUANDOQUIDEM in regulis de lectione Hebraïcâ mox tradendis, diversorum apud Hebræos accentuum mentionem faciemus, non abs re fuerit quædam de iis hîc præmittere; ceteris quæ accuratiorem eorum notitiam spectant, ad librum tertium ablegatis.

Accentus Hebraïcus duplicis est generis: *Tonicus*, sive Grammaticus; & *Euphonicus* seu Rhetoricus. Accentus tonicus is est qui vulgò syllabam in quâ reperitur, attollit. Accentus vero euphonicus tonico in eadem voce præmissus pronuntiationem suaviorem efficit. Sic in voce תּוֹלְדוֹת tóledhóth *generationes*, prior accentus sub ת euphonicus est; posterior verò sub ד, tonicus.

Ex accentibus tonicis alii sunt *Reges*, alii *Ministri*. Accentus reges spiritum vel leviuscule suspendunt, vel plenius sistunt, sermonemque aliquo membro incidunt; ut *punctum*, *colon*, *semicolon* & *comma*; quamvis nec omnes, nec semper id muneris fungantur. Vulgò tamen *Siloúq* puncto æquivalet; *Athnáhh* duobus punctis; *Zaqéph qatón* & *Revía*, quandoque etiam ceteri, virgulæ aut puncto cum virgula. Unde qua-

tuor primi illi accentus *pausantes* vocantur, quod pausam in oratione efficiant.

Ministri Reges antecedendo, spiritum & sermonem ad ipsos usque promovent, ac continuant. Accentus reges decem & septem numerant, quorum duodecim suprà, quinque verò infrà dictiones scribuntur. Ministri octo recensentur; superiores, sive suprà scripti duo; sex verò inferiores, seu infrà dictionem exarati. Qui plures accentus tam reges quam ministros numerant, varia nomina pro variis muniis imposita, loco accentuum habent. Ut autem eorum omnium situs meliùs dignoscatur, illos circà literam א hîc describemus.

ACCENTUS REGES.

	Figura.	*Nomen.*	
1.	אֽ׃	סִלּוּק *vel* סוֹף פָּסוּק	Siloúq, *vel* Sóph pasoúq, i. e. *finis versûs.*
2.	א֑	אַתְנָח	Athnáhh.
3.	א֔	זָקֵף קָטוֹן	Zaqéph qatón, i. e. *parvum.*
4.	א֗	רְבִיעַ	Revía.
5.	א֒	סְגוֹלְתָּא	Segholtá.
6.	א֕	זָקֵף גָּדוֹל	Zaqéph gadhól, i. e. *magnum.*
7.	א֛	תְּבִיר	Tevír.
8.	א֖	תִּפְחָא	Tiphhhá, *al.* Tarhhá.
9.	א֙	פַּשְׁטָא	Paschtá.
10.	א֮	זַרְקָא	Zarqá.
11.	א֜	גֶּרֶשׁ	Géresch.
12.	א֞	גֵּרְשַׁיִם	Geraschaíim.
13.	א֡	פָּזֵר	Pázer.
14.	א֠	תְּלִישָׁא גְדוֹלָה	Telischá Ghedholá.
15.	א֓	שַׁלְשֶׁלֶת	Schalschéleth.
16.	א֟	קַרְנֵי פָרָה	Qarné Phará.
17.	א֚	יְתִיב	Iethív.
	א׀	פְּסִיק	Pesíq Accentibus Regiis subjungimus, quia instar eorum, literis בְּגַד כְּפַת initio dictionis daghesch lene imprimit.

ACCENTUS MINISTRI.

Figura.		*Nomen.*	
1.	א֣	מוּנַח	Mounáhh.
2.	א֤	מַהְפָּךְ	Mahhpách.
3.	א֥	מֵרְכָא	Mérechá.
4.	א֦	מֵרְכָא כְפוּלָה	Mérechá khephoulá, i. e. *duplex.*
5.	א֧	דַּרְגָּא	Dargá.
6.	א֠	תְּלִישָׁא קְטַנָּה	Telischá qetanná, i. e. *parvum.*
7.	א֨	קַדְמָא	Qadmá.
8.	א֪	יֶרַח־בֶּן־יוֹמוֹ	Iérahh-ben-iomó.

Unicus est Accentus Euphonicus, nempe אֽ, מֶתֶג Méthegh, id est, *frænum*; ut enim frænum dirigit incessum equi: sic accentus ille vocis lectionem moderatur. Ejus figura est linea recta, ac infrà dictionem scripta. Differt à *Siloúq* quando in eadem voce cum illo concurrit, quòd *Siloúq* sit dictionis ultimus, *Méthegh* verò eum antecedat.

Grammatici quidam accentui euphonico *Méthegh*, adjungunt מַקָּף Maqqáph, i. *vinculum.* Linea est similis פַּתַח (-) Pathahh, sed paulò crassior, quæ duas vel tres dictiones simul conjungit. Verùm hallucinantur; non solùm enim *Maqqáph* accentus euphonicus non est, sed naturæ accentuum è diametro opponitur. In causâ enim est cur è duabus vocibus quas conjungit, prior accentu tonico, sæpe etiam & euphonico destituatur, ut: זַרְעוֹ־בוֹ zaro-vó, *semen ejus in eo.*

Præter Méthegh, omnes accentus tam reges quam ministri, tonici sunt; & à se invicem discrepant figurâ vel situ. Cùm figura diversa est, discrimen facile agnoscitur. At cùm figura est eadem, vario situ sic discriminantur.

א֚ *Iethív* & א֤ *Mahhpách* distinguuntur, quòd *Iethív* primam dictionis motionem antecedat, sic: אֵ֚לֶּה élle, *illi.* *Mahhpách* verò nequaquam, ut: הָיוּ haiou, *fuerunt.*

א֙ *Paschtá* differt à א֨ *Qadmá*; quòd *Paschtá* suprà ultimam dictionis literam scribatur, sæpeque geminetur; *Qadmá* verò non item, ut: וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לָאוֹר vaiiiqrá elohím laór, *& vocavit Deus lucem.* In לָאוֹר est *Paschtá*, in וַיִּקְרָא *Qadmá.*

א֨ *Telischá ghedholá* & א֩ *Telischá qetanná* א֖ *Tiphhhá* & א֥ *Mérechá* א֜ *Géresch* & א֙ *Paschtá* & א֨ *Qadmá* א֑ *Athnâhh* & א֪ *Iérahh-ben-iomó*	contrario situ differunt.

Vox quælibet Hebraïca suum habet accentum tonicum in ultimâ vel in penultimâ, nisi jungatur alteri per *Maqqáph*, de quo suprà; tunc enim solo accentu euphonico quandoque insignitur, tonico verò nunquam. Quandonam autem accentus tonicus reponendus sit in ultimâ vel in penultimâ, & accentus euphonicus adhibendus; dicemus in tractatu prolixiori de Accentibus, lib. 3. cap. 1.

In hoc opere Grammatico accentum tonicum rectâ virgulâ exprimemus in vocibus singularibus quæ in exempla proferentur. Si alia virgula recta in eadem dictione præcesserit, erit accentus euphonicus *Méthegh*, posterior vero accentus tonicus: v. g. in הָֽרָקִ֫יעַ háraqía *expansum*, *firmamentum*, prior virgula post (·) est *Méthegh*, posterior vero sub ק post hhiríq, est accentus tonicus.

CAPUT IV.

De Scripturam Hebraïcam legendi ratione.

ID discriminis interest Linguam Hebraïcam inter & Latinam, v. g. quod qui consonas & vocales Latinas, earumque potestatem noverit, is scripturam Latinam facile legat. At in Linguâ Hebraïcâ res aliter se habet; quædam enim literæ modo leguntur, modo silent. Aliæ interdum duplicantur, interdum simplices sonant. Eædem hîc cum aspiratione, illîc citra aspirationem proferuntur. Sic ex punctis vocalibus, quædam figurâ similia sunt, licet sono dissimilia: Schevá modò legitur, modò inter legendum negligitur, &c. Quare præter consonantium & vocalium cognitionem, ut quis Hebraïcè legere possit, necesse est ut sciat 1°. Punctorum vocalium cum literis consonantibus compositionem, sive situm. 2°. Prolationem quatuor literarum אהוי. 3°. Naturam puncti *Daghésch*. 4°. Lectionem שְׁוָא *Schevá*. 5°. Distinctionem *Qaméts* magni & *Qaméts hhatoúph*. Has quinque leges, seu conditiones in quinque sequentibus articulis expendemus.

ARTICULUS I.

De Punctorum vocalium situ, & eorum prolationis ordine.

PUNCTA vocalia Hebræorum literis consonantibus subjiciuntur, ac post ipsas proferri debent; ita ut syllaba à consonante, non vero à vocali incipiat, ut בָּ *ba*, non *ab*.

Duæ tamen motiones וּ *Schouréq* & וֹ *Hhólem* cum plenum tum deficiens, non subjiciuntur; sed ad latus sinistrum literæ, cujus sunt vocales, describuntur hoc modo: לוּ lóu *utinam*, לֹו ló *illi*, אֱלֹהִים elohím *Deus*. Hhiríq gadhól, quantum ad (י) otiosum, non subscribitur etiam, sed ad latus sinistrum suæ consonantis reponitur, ut: לִי lí *mihi*.

Quod ad punctorum vocalium post consonantes prolationem attinet, excipitur (-) páthahh, quod interdum reperitur sub literis ח, ע, & הּ cum puncto dicto *Mappíq*, quando sunt ultima dictionis litera; istud enim *páthahh* raptim, & quasi furtim ante ipsas pronuntiari debet, unde dicitur *páthahh furtivum*, ut: מָשִׁיחַ maschíahh, non maschíhha, *Messias*: רָקִיעַ raqíaע non raqíעa, *expansum, firmamentum*: אֱלוֹהַּ elóah non elóha, *Deus*.

Idem páthahh furtivum est, & pronuntiatur ante ח & ע, quando sunt penultima litera dictionis, cujus ultima habet in medio sui punctulum, quod vocant *daghéſch*, & insuper afficitur (:) *schevá*, ut: מָשַׁחַתְּ maschaahht, non maschahhat, *unxisti*: יִחַדְּ iiahhd, non iihhad, *lætabitur*: שָׁמַעַתְּ schamáaעt, non schamáעat,, *audivisti*.

Denique וּ *schouréq* initio dictionis syllabam incipit, aut potius constituit, ut: וּשְׁמוֹ oulchemó, *& nomen ejus*.

NOTÆ.

PUNCTORUM vocalium subscriptio eorum novitatem probat; si enim literarum essent coæva, ipsis insererentur, sicuti antiquæ vocales אהוי, quarum idcirco ו, ex quo componitur *hhólem* & *schouréq*, & (י) ex quo partim constat *hhiríq gadhól*, non subscribuntur, sed inter alias literas suum habent locum. Massorethæ igitur Sacrum Textum interpolare non ausi, suos apices infra literas consonantes pinxerunt.

Ut facilius intelligatur quam ob causam *páthahh furtivum* subjiciatur literis ח, ע & הּ cum puncto in medio dicto *mappíq*, quod soli ה, non duabus aliis literis competit, & ante ipsas proferatur, sciendum est sub qualibet litera sonante in fine dictionis, (sonant autem omnes præter אהוי) subintelligi *schevá* quiescens, sive mutum, quod efficit ut ultima illa litera cum vocali & consonante præcedente in unam syllabam coalescat. Sic v. g. in דָּבָר davar *verbum*, schevá subintelligitur sub ר hoc modo: דָּבָרְ; quod schevá in causâ est cur ר pronuntietur vi (-) præcedentis, & cum eo & ב supra scripto, unam syllabam

efficiat, ſic: דָּבָר da-vár. Idque linguarum omnium commune eſt. At in Hebraïca, ſchevá iſtud mutum ſeu quieſcens & ſub aliis literis vulgo ſubintellectum, exprimitur 1°. in gremio ך finalis, ut: בָּרַךְ barach *benedixit.* 2°. ſub ultima dictionis litera, quando præcedit aliud ſchevá, aut páthahh furtivum ſub litera penultima, ut: שָׁאַלְתְּ ſchaált *periiſti*, יַחַדְּ iíahhd *lætabitur.* Excipitur ן, cui non ſubjicitur ſchevá poſt páthahh, quod furtivum eſſe volunt in voce שְׁמַעַןְ ſchemáaען *audite*, pro שְׁמַעְנָה ſchemáענa. 3°. ſub prædictis literis ח, ע, & ה, modo non præcedat (ֻ) & (ֶ) ſub penultima dictionis litera; ſed iſtud ſchevá ſub his literis mutatur in páthahh furtivum, ut facilius proferantur. Páthahh enim os dilatat, & ſonum his gutturalibus, ut par eſt, pronuntiandis idoneum emittit, ut: שַׁבֵּחַ ſchabbéahh *laudans*, שׁוֹמֵעַ ſchoméaע *audiens*, גָּבֹהַּ gavóah *altus.* At cum immediate præcedit (ָ) vel (ַ), literæ illæ non aſſumunt iſtud páthahh furtivum, quia duæ illæ motiones cum os diducant, ſonum ſufficientem edunt ut & litera, cui ſubjiciuntur, & ſequens gutturalis commode proferantur, ut: נִמְשָׁח nimſcháhh *unctus*: שָׁמַע ſchamáע *audivit*: גֹּבַהּ góvah *altitudo.*

Sic facilioris pronuntiationis gratia, quando ח & ע (non ה) ſunt penultima dictionis litera, & ex analogia requirunt ſub ſe ſchevá mutum; pro hujuſmodi ſchevá muto, ſumunt páthahh furtivum, etiam ſi præceſſerit (ָ) aut (ַ); quia motiones illæ non ſufficiunt ut litera, cui ſubjiciuntur, gutturalis ſequens, & ultima dictionis litera commode proferantur, ut: לָקַחַתְּ laqáahht pro לָקַחְתְּ laqáhht *accepiſti*: יָדַעַתְּ iadháaעt pro יָדַעְתְּ iadháעt *noſti.* ה excluditur ex hac regula, quia nunquam reperitur cum iſto *mappíq*, niſi in fine dictionis.

Liquet ex dictis páthahh furtivum eſſe loco ſchevá muti ſeu quieſcentis, nec proinde ſyllabam conſtituere; ita ut אֱלוֹהַּ elóah ſit vox diſſyllaba, non triſyllaba. Sic לָקַחַתְּ laqáahht, יָדַעַתְּ iadháaעt, duabus tantum conſtant ſyllabis.

ARTICULUS II.

De Literis אֱהֱוִי éhevi *dictis.*

QUATUOR illæ literæ *quieſcentes* ſeu *mutæ* vulgo appellantur, quod vocali expreſſa aut ſubintellecta deſtitutæ quieſcant, ſeu non proferantur. Vocalis autem non ſubintelligitur niſi interdum *ſchevá*, idque in fine dictionis, & ſub ו & (י) tantum. Subintelligitur ſchevá

1°. Sub ו quando non eſt comes τῷ hhólem vel ſchouréq, tuncque pronunciatur ut *v* conſonans; ſic: קָו qáv non qáu, *linea*: אֲדֹנָיו adhonáv non adhonáu, *Dominus ejus.* שָׁלֵו ſchalév non ſchaléu, *tranquillus.* פִּיו píy non píu, *os ejus.* At quando ו comes eſt τῷ hhólem vel ſchouréq, tunc non ſubintelligitur ſchevá, ac proinde quieſcit, ut: דְּבָרוֹ devaró non devaróv, *verbum ejus.* כָּלוּ caloú non caloúv, *conſumti ſunt.*

2°. Schevá ſubintelligitur ſub (י) in fine dictionis, cum immediate præcedit vel (ָ) vel (ַ) vel (וֹ) vel (וּ), ut: אֲדֹנָי adhonái *Dominus.* דַּי dái *ſufficiens*; tuncque (ָ) & (ַ) cum (י) pronuntiantur ut Græcorum diphthongus *αι* in voce *μȣσαι* *muſæ*: ſive ut *ay* in vocabulo Gallico *fayence*: non vero ut Gallice *j'ay* (habeo); neque cum diphthongi diæreſi

diæresi, *adhonâï*, *dâï*, ut voces illæ à linguæ S. imperitis pronuntiantur.

גּוֹי gói *gens*, ut Græcorum diphthongus *οι* in *λόγοι sermones;* sive ut *oy* in voce Gallica *loyer* (merces); non *goy*, ut Gallice *moy* (ego): neque cum diæresi & dissyllabως *göï*.

גָּלוּי galóui *revelatus*, ut *ouy* in voce Gallica *louyez* (laudetis); non *galóüi* trisyllabως; neque *galóuy*, ut Gallice *ouy* (ita.)

Præcedente qualibet alia motione, (י) in fine quiescit, ut: דְּבָרִי devarí, non devaríi, *verbum meum.* דִּבְרֵי divré, non divréi, *verba.* Silet pariter in media dictione cum puncto vocali destituitur, ut: דְּבָרָיו devaráv, non devaráiv, *verba ejus.* הֵיכָל hechál, non heichál, *palatium.*

Quod pertinet ad א & ה, sive in medio, sive in fine dictionis reperiantur, silent cum motione destituuntur, ut: רֵאשִׁית reschíth *principium*, בָּרָא bará *creavit*, חֲזָהאֵל *Hhazaél*, nomen proprium, צְדָקָה tsedhaqá *justitia.*

At quando ה notatur cum puncto *mappíq*, הּ, pronuntiatur, ut: יָהּ iáh *Deus:* בִּגְדָהּ bighdháh *vestis ejus*, &c.

NOTÆ.

Ideo quatuor illæ literæ אהוי sæpius hodie mutæ sunt, quod olim, ut jam monuimus, vocalium munere fungerentur. Postquam vero Massorethæ puncta vocalia hodierna sacro textui inscripserunt, antiquæ illæ vocales pronuntiari desiere. Neque tamen propterea ubique supervacaneæ sunt; pertinent enim ad substantiam & formam essentialem vocis, quæ sine illis non esset integra. In aliis autem locis, ubi erant duntaxat vocales, à Massorethis sublatæ sunt. Id liquet 1°. ex pluribus S. Scripturæ vocibus, in quibus literæ illæ, quæ priorum Massorethaxum diligentiam effugerunt, à posterioribus ut otiosæ & redundantes, adscriptis punctis vocalibus, vulgo notantur. Sic in קָאם qám *surrexit*, Ose. 10. v. 14. א superfluum est ex quo vocalis *a*, quam olim exprimebat, per (ָ) sub ק signata est. Eandem ob causam א nunc vacat in מַלְאָכִים melachím *reges*, 2. Reg. cap. 11. v. 1. הֶלְאמָה Hhelâma *in Hhelam*, ibid. cap. 10. v. 17. &c.

ה vacat in עֲשָׂהאֵל *Asaél* nomine proprio, 2. Reg. 2. v. 18. &c. חֲזָהאֵל *Hhazaél* nomine itidem proprio, 2. Paral. 22. v. 5. quod 3. Reg. 19. v. 17. scribitur absque ה in medio חֲזָאֵל.

ו supervacaneum est in קָסוֹמִי qósomí *hariolare*, 1. Reg. 28. v. 8. אֶצּוֹרְךָ etstsorchá *formarem te*, Jerem. 1. v. 5. (י) redundantis exempla hic missa facio; sexcenta quippe in hoc opere passim observabuntur. 2°. ex antiquis mss. codicibus, qui sine punctis exarati sunt, & in quibus literæ illæ vocalium antiquarum notæ longe plures reperiuntur, quam in codicibus hodiernis; quas literas puncta posteriori manu inscribendo erasere Judæi in quorum manus inciderunt. Exstat in Bibliotheca PP. Oratorii Parisiensis in vico S. Honorati, ms. codex Josue, cujus meminit Rich. *Simon*, lib. 1. hist. critic. Vet. Test. cap. 22. & quem R. P. *Desmolets* doctissimus hujusce Bibliothecæ Præfectus, pro singulari sua humanitate cum editis conferendum mihi permisit. Is Codex anno Domini 1207. ex antiquiori pro Theodoro Levita filio Rabbi Meir exscriptus est cum punctis vocalibus, quæ mihi videntur ejusdem esse ætatis cum literis, quanvis aliter sentiat Rich. *Simon* mox laudatus. In eo autem cod. literæ ו & (י) abrasæ sunt, ubi in libris editis, & ad Massoram exactis desiderantur. Lituræ hujus exempla & notæ conspiciuntur cap. 1. vers. 11. in צֵידָה *viaticum*, cap. 2. v. 14. נַפְשֵׁנוּ *anima nostra.*

Ibid. v. 19. בְּרֹאשֵׁינוּ *in caput nostrum;* ubi (י) erasi locus cernitur. (י) similiter sublatum est in בְּרִאשֹׁנָה *ante*, cap. 8. v. 5. Alia exempla brevitatis ergo missa facio. Harum autem literarum detractio S. Scripturæ auctoritati non officit; nam præterquam quod Rabbini, qui illas sustulere, linguam Hebraïcam apprime callebant; ac proinde quæ erant puræ vocales, quæ vero ad formam & substantiam vocum pertinebant, optime dignoscere poterant: Textus Hebræus hodiernus, in his saltem quæ ad fidem & mores pertinent, cum antiquis Versionibus ab Ecclesia Catholica probatis, mirum in modum concordat.

Grammatici non pauci tres tantum literas אוי (excluso ה) vocales olim fuisse contendunt, eaque de causa *matres lectionis* appellatas: sed falluntur; nam 1°. Josephus lib. 6. de bello Jud. cap. 14. edit. Græc. Lat. Genev. 1635. scribit nomen Dei tetragrammon יהוה cum quatuor vocalibus in lamina aurea, quæ tiaram summi Sacerdotis ornabat, descriptum fuisse. περὶ ἣν χρυσοῦς ἄλλος ἦν στέφανος ἐκτύπωμα φέρων τὰ ἱερὰ γράμματα· ταῦτα δ' ἐστὶ φωνήεντα τέσσαρα, *circa quam* (tiaram) *alia corona erat aurea, scriptas ferens sacras literas, quæ sunt quatuor elementa vocalia.*

2°. Antiqui Græci interpretes literam ה per vocalem exprimunt, ut; Jud. 3. vv. 20. 23. nomen proprium אהוד, Symmachus & alius interpres legunt Ἀώδ. Cant. 7. v. 6. ברהטים *in canalibus*, vetus interpres legit βερεχτείμ. Vide supra duo nomina propria, in quibus ה erat antiquitus vocalis *a*.

3°. S. Hieron. quæst. in Gen. tom. 2. nov. edit. col. 522. sic loquitur: *Nec mirandum quare cum apud Græcos & nos* A *litera videatur addita* (nomini *Abram*) *nos* He *literam Hebræam dixerimus; idioma enim linguæ illius est per* He *quidem scribere, sed per* A *legere.*

Imo antiquis interpretibus Græcis ה & ע vocales fuisse videntur. Ac ה quidem initio dictionis sæpe exprimunt per ἑ aspiratum, ut Gen. 2. v. 14. חדקל ἑδδεκέλ. Jos. 15. v. 30. חרמה ἑρμά. Sæpius per ἁ, Psal. 9. v. 7. חרבות ἁρβώθ, &c. In medio, sæpe per ε vel α, ut: Psal. 7. v. 15. יחבל ἰεβέλ. Isai. 15. v. 5. לחות λαειθ. 4. Reg. 1. v. 2. אחזיה Ἀχζία, &c. In fine, modo per ε, modo per η, Deut. 16. v. 1. פסח φεσέ. Psal. 48. Heb. 49. v. 1. קרח κορέ. Gen. 3. v. 8. לרוח λαρουή. Psal. 8. v. 1. למנצח λαμανασσή. &c.

Quod spectat ad ע, initio dictionis legebatur modo per ἑ vel ἡ, modo per ἀ. Per ἑ, Gen. 2. v. 8. עדן ἐδέν. Jos. 7. v. 24. עמק ἐμέκ, &c. עשו ἡσαῦ, &c. Per ἀ, Gen. 3. v. 1. ערום ἀρούμ. Jos. 7. v. 24. עכור ἀχώρ, &c. In medio, modo per ε, modo per α; & quidem frequentius, Malach. 2. v. 13. תעשו θεσού. Ose. 11. v. 1. נער νέρ, &c. Psal. 8. v. 6. מעט μάτ. 4. Reg. 1. v. 2. בעל βάαλ, &c. In fine, per ε fere semper, 1. Paral. 7. v. 26. יהושע ἰησουέ. 4. Reg. 18. v. 34. הנע ἀνέ, &c. Interdum etiam per α, Deut. 1. v. 38. יהושע ἰησουά. Jos. 15. v. 26. שמע σαμαά, &c. Vide Hexapla Orig. D. Bernardi *de Montfaucon*, tom. 2. pagg. 396. 397. Nisi dixeris, quod vero similius est, hasce literas à Græcis neglectas fuisse utpote ipsis barbaras, & in earum locum vocales substitutas.

Græcis interpretibus adstipulatur S. Hieronymus, qui in nominibus propriis ex lib. 2. Reg. deductis, ad nomen חִירָם dicit illud *apud Hebræos per diphthongum scribi.* Et comm. in Ose. cap. 2. v. 16. al. 18. *Hunc* (בעל) *Sidonii & Phœnices appellant* Baal, *eadem enim inter* Beth *&* Lamed *literas consonantes,* Ain *vocalis litera ponitur, quæ juxta linguæ hujus proprietatem nunc* Beel, *nunc* Baal *legitur.* Vide eundem in nominibus Hebraïcis ad voces *Gomorrha*, *Gaza* & *Segor*, ubi *Ain* vocalem esse scribit. Non videtur tamen sibi ipse constare S. Doctor in comm. epist. ad Titum, tom. 4. col. 436. nov. edit. ubi sic loquitur: *Septuaginta interpretes, per quos in Græcum sermonem Lex Divina translata est; specialiter* Heth *literam &* Ain.... *quia cum duplici aspiratione in Græcam linguam transferre non potuerunt, aliis literis additis expresserunt, ut dicerent* Rahel, Rachel, &c.

Plurimi Grammatici diphthongos constituunt ex ָו, ֵו, ִו, ַי, ָי, ֵי, ֹי, וי, וּי, sic: *au, eu, iu, ai, oi, oui*; sed perperam. Nam 1°. diphthongus est sonus ex duarum vocalium sonis conflatus, adeo ut utraque vo-

calis ſub uno eodemque ſpiritu audiatur. ו autem & י quibus ut partibus conſtant fictæ illæ diphthongi non ſunt hodie vocales, ut fatentur artis periti; veras itaque diphthongos cum vocali præcedente non efficiunt. 2°. Præter Páthahh furtivum de quo ſupra, nunquam duæ vocales apud Hebræos ſeſe immediate conſequuntur, quod in diphthongis fieri neceſſe eſt. 3°. Quidquid addatur poſt diphthongum, ea integra remanet, ut apud Græcos τυπτεῖ, & τυπτεῖ-τον; at in illis Grammaticorum diphthongis res aliter ſe habet, ut: עָנָו anáv *afflictus*, pl. עֲנָ־וִים ana-vím, non anau-ím, *afflicti.* שָׁלֵו ſchalév *tranquillus*, plur. שְׁלֵ־וִים ſchele-vím, non ſcheleu-ím, *tranquilli*, &c. 4°. Judæi Germani, Luſitani & alii qui linguam Hebraïcam melius pronuntiant, hujuſmodi diphthongos non agnoſcunt; legunt enim עָנָו anáv, non anáu: קָו qáv, non qáu: אָבִיו avív, non avíu, &c. Neque in voce יְרוּשָׁלַםִ ierouſchaláim *Jeruſalem*, páthahh & hhiriq qatón veram diphthongum conſtituunt, defective enim ſcribitur pro יְרוּשָׁלַיִם uti quater in Scriptura legitur. Judæi itaque, ſaltem hodierni, diphthongos non habent.

Nulla vox Hebraïca per magnam motionem abſque litera quieſcente poſt ipſam expreſſa vel ſubintellecta terminatur. Quare poſt dictiones finitas in ךָ, תָּ, ו, תָ, ut: לְךָ lechá *tibi*, בָּגַדְתָּ baghádhta *prævaricatus es*; תִּלְבַּשְׁןָ tilbáſchna *veſtientur*, צִוָּתָה tſivváthha *præcepit ei*, ſubintelligitur ה quod etiam ſæpe exprimitur, ut: לְכָה, בָּגַדְתָּה, תִּלְבַּשְׁנָה, צִוָּתָה, contractè pro צִוְּתָהּ. In vocibus deſinentibus in (י.) & (וֹ), poſt motionem magnam ſunt י & ו quieſcentes, ut: דְּבָרִי devarí *verbum meum*, דְּבָרוֹ devaró *verbum ejus.* Cum vero dictiones terminantur in ſchouréq, poſt magnam illam motionem eſt pars literæ quieſcentis, nempe pars curva capitis τοῦ ו, ut: מָרוּ maroú *rebellarunt*, &c. nam ו proprie ו non eſt, ſed punctum in eo deſcriptum.

ARTICULUS III.

De דָּגֵשׁ *Daghéſch.*

DAGHESCH punctum eſt quod omnium fere literarum medio quandoque inſcribitur. Duplex eſt, *forte* & *lene.*

Daghéſch forte literas in pronuntiatione geminat, ut: שִׁלַּח ſchilláhh *miſit*. Ejus recipiendi omnes ſunt capaces, exceptis gutturalibus & ר; illis quidem ob difficultatem eas in pronuntiatione geminandi: hoc vero propter ſoni aſperitatem. א tamen & ר in pauciſſimis Scripturæ locis daghéſch iſtud recipiunt. Vide Appendicem.

Daghéſch lene competit tantum ſex illis literis בגדכפת quæ memoriæ causâ בְּגַד כְּפַת beghádh kepháth appellantur. Eas non duplicat, ut daghéſch forte, ſed roborat tantum, aſpirationem ab eis tollendo, ita ut proferantur

	b.	g.	d.	c.	p.	t.
cum daghéſch,	בּ	גּ	דּ	כּ	פּ	תּ
	bh. *vel* v *conſ.*	gh.	dh.	ch. *vel* χ.	ph. *vel* φ.	th. *vel* θ.
ſine daghéſch,	ב	ג	ד	כ	פ	ת

Porro ſex illæ literæ daghéſch lene vulgo recipiunt 1°. initio dictio-

nis, ut: בָּכָה bachá *flevit*, גָּדוֹל gadhól *magnus*, דָּבָר dabhár vel davár *verbum*, כָּתַב cathábh vel catháv *scripsit*, פֶּגֶר pégher *cadaver*, תָּפַר taphár *consuit*. Vides in his exemplis sex illas literas cum daghésch sine aspiratione, sine daghésch cum aspiratione proferri. 2°. in medio & in fine dictionis, cum immediate præcedit schevá quiescens, de quo in art. seq. aut páthahh furtivum. In medio, ut: חַרְבִּי hharbí *gladius meus*, יִדְגּוּ iidhgóu *multiplicabuntur*, תַּרְדֵּמָה tardemá *sopor*, דַּרְכּוֹ darcó *via ejus*, נֶחְפְּשׂוּ nehhpesóu *pervestigata sunt*, אָמַרְתִּי amárti *dixi*. In fine, ut: קַמְתְּ qámt *surrexisti*; שָׁמַעַתְּ schamáat *audivisti*, cum páthahh furtivo sub ע loco schevá quiescentis.

Alias, hoc est, cum sex illæ literæ dictionem non incipiunt, aut non sunt in medio aut in fine dictionis, post schevá quiescens, aut páthahh furtivum, daghésch quod in illis reperitur, forte est, easque, sicuti ceteras, duplicat, & aspirationem ab eis removet, ut: שַׁבָּת schabbáth *sabbathum*, מִגֵּן miggén *tradidit*, צַדִּיק tsaddíq *justus*, הִכָּה hiccá *percussit*, לַפִּיד lappídh *lampas*, יִתֵּן iittén *dabit*. Unde in דִּבַּרְתָּ dibbárta *loquutus es*, primum daghésch in ד lene est initio dictionis: secundum in ב forte est, quia est in medio, nec præcedit schevá quiescens: tertium in ת lene est post schevá quiescens sub ר. Quandonam autem & quibus de causis daghésch forte sex illis literis, & aliis interdum imprimatur, per totum hujus operis librum primum declarabimus. Generatim tamen observari potest illud scripturæ abbreviandæ gratia adhiberi, ut; לִמֵּד pro לִמְמֵד limmádh *docuit*.

APPENDIX.

De Daghésch forti, ac præsertim ejus compensatione.

QUAMVIS literæ gutturales & ר daghésch fortis vulgo sint incapaces; in א tamen & ר recipitur in his Scripturæ locis.

In א quidem, Gen. 43. v. 26. & 1. Esd. 8. v. 18. וַיָּבִּיאוּ vaiiaviou *& adduxerunt*. Lev. 23. v. 17. תָּבִּיאוּ taviou *adducetis*. Job. 33. v. 21. in Athianis & aliis quibusdam Bibliis, רֻאּוּ ruóu *videntur*.

In ר, 1. Reg. cap. 1. v. 6. הַרְּעִמָהּ harreimmáh *provocabat eam*, ad verbum, *fremere faciebat eam*. Ibidem cap. 10. v. 24. cap. 17. v. 25. 4. Reg. 6. v. 32. הַרְּאִיתֶם harreithém *videtisne?* Cant. 5. v. 2. שֶׁרֹּאשִׁי scherroschí *quod caput meum*. Jerem. 39. v. 12. מְאוּמָה רָּע meóumar rá *ullum malum*. Ezech. 16. v. 4. לֹא־כָרַּת שָׁרֵּךְ ló-chorráth schorréch *non est præcisus umbilicus tuus*. Prov. 3. v. 8. לְשָׁרֶּךָ leschorréch *umbilico tuo*. cap. 11. v. 21. מָרַּת נַפְשׁוֹ morráth naphschó *amaritudo animæ ejus*. In quibusdam Bibliis ר afficitur etiam Daghésch in tribus locis sequentibus. Psal. 51. Heb. 52. v. 5. אָהַבְתָּ רָּע ahávtar rá *dilexisti malum*. Prov. 11. v. 21. לֹא־יִנָּקֶה רָּע ló-iinnáqer rá *non fit impunis malus*. cap. 15. v. 1. מַעֲנֶה־רַּךְ maaner-rách *responsio mollis*.

Alias daghésch forte quod literis gutturalibus אחהע & ר ex analogia imprimendum est, excidit; ejusque jactura, seu excidium compensatur plerumque per magnam motionem loco parvæ sub litera gutturalem aut ר immediate præcedente. Illa autem magna motio est

(ּ) Si præcessit (ָ), ut: הָאָדָם háadhám, pro הַאָדָם hannadhám, *homo.* בָּהָר bahár, pro בְּהָר bahhár, *in monte.* כַּחֵשׁ cahhésch, pro כַּחֵשׁ cahhhésch, *mentiri.* הָעָם hayám, pro הַעָם hayyám, *populus.* הָרֹמֵשׂ háromés, pro הרמשׂ harromés, *reptans.*

(ּ) Si præcessit (.) hhiriq qatón, vel (ֵ) duæ enim illæ motiones in lingua Hebraïca sicut & in aliis *i* & *e* sæpius permutantur, ut: בֵּאֵר beér, pro בִּאֵר binnér *declaravit.* אאמר éamér, pro אֶאֱמַר ennamér, *dicar.* אֵהַב ehév, pro אִהֵב ihhév, *dilexit.* אֶהֱרֹג éharégh, pro אהרג ehharégh, *occidar.* אֵחַר ehhár, pro אִחַר ihhhár, *distulit.* אֵחַל ehhál, pro אחל ehhhál, *profanabor.* רֵעָה revá, pro רִעָה riyyá, *sociavit.* אֵעָבֵד eyavédh, pro אֶעָבֵד eyyavédh, *colar.* בֵּרֵךְ beréch, pro בִּרֵךְ birréch, *benedixit.* אֵרָאֶה éraé, pro אֵרָאֶה erraé, *apparebo.*

ו (ּ) Si præcessit (ֹ), vel (ָ hhatoúph), nam duæ illæ motiones sæpius etiam invicem commutantur, ut: מְגֹאָל, vel מְגֹאָל meghoál, pro מגאל meghunnál; aut cum (ָ hhatoúph) מְגֹאָל meghonnál, *pollutus.* מְבֹהֶלֶת mevohéleth, pro מְבֻהֶלֶת mevuhhéleth, aut cum (ָ hhatoúph) מְבֹהֶלֶת mevohhéleth *accelerata.* רֹחַץ rohháts, pro רֻחַץ ruhhháts; vel cum (ָ hhatoúph) רָחַץ rohhháts, *ablutus est.* מְבֹעֶרֶת mevoyéreth, pro מְבֻעֶרֶת mevuyyéreth; aut cum (ָ hhatoúph) מְבֹעֶרֶת mevoyyéreth, *accensa.* מְבֹרָךְ mevorách, pro מְבֻרָךְ mevurrách; vel cum (ָ hhatoúph) מְבֹרָךְ mevorrách, *benedictus.*

Sæpe tamen ad euphoniam daghésch forte ex א & ע; sæpissime ex ה & ח excidit absque compensatione; tuncque parva motio quæ in magnam mutanda erat si daghésch excidens fuisset compensatum, fulcitur vulgo accentu euphonico, cum sequitur immediate *schevá* dilatatum; aut cum parva illa motio distat ab accentu tonico plus una syllaba, ut: נִאֲצוּ niatsoú, pro נִאֲצוּ néatsoú, *spreverunt.* הַהֹלֵךְ, pro הַהֹלֵךְ háholéch *ambulans*, &c.

Sæpius etiam ob eamdem euphoniam daghésch istud excidit ex literis ejus recipiendi capacibus, quando afficiuntur scheva, ut: תְּבַקְשׁוּ tevaqeschoú, pro תְּבַקְּשׁוּ tevaqqeschoú *quæretis*, &c.

Vocales longas rarissimè & impropriè sequitur daghésch forte; illæ etenim cum sua consonante syllabam efficiunt, quod non fit accedente daghésch forti. Raro tamen post magnum qaméts, idque intercedente accentu, venit illud daghésch, ut: לָמָּה lámma *quare.* שָׁמָּה schámma *illic*, *illuc.* Post (ֵ) & (וּ) sæpiusculè, & interstante pariter accentu, ut: הֵנָּה hénna *huc.* שֹׁמּוּ schómmou, *obstupescite.* Post hhiriq gadhól plane anomalωs, ut: וָהֲמִיתִּיו váhamittiv *interficiebam eum.* בִּיקְּרוֹתֶיךָ biqqerothécha *inter pretiosas tuas.* Denique post schouréq raro admodum, ut: נוּלְּדוּ noúlledhóu *nati sunt*, הוּלֶּדֶת houllédh *nasci*, גְּדוּלָּה gedhoullá *magnificentia.*

At post vocales breves quæ longarum vices non obeunt, sequitur semper daghésch forte, nisi sequatur accentus, aut schevá. Post motiones autem brevissimas nunquam venit daghésch forte, quia prolationis earum nimia est celeritas, quam ut literæ cui subjiciuntur, & alteri quam annectit daghésch istud, pronuntiandis inserviant.

Præter artis regulas, & solius euphoniæ gratia, daghésch forte quibusdam vocibus imprimitur, ut: מִקְּדָשׁ miqqedhásch, pro מִקְדָּשׁ miqdásch (quod etiam invenitur) *sanctuarium.* יִקְּהָה iiqqehá, pro יִקְהָה iiqhá, *congregatio.* עִקְּבֵי iqqevé, pro עִקְבֵי iqvé, *calces.* מִטֹּהַר mittohár, unde מִטֳּהָרוֹ, mittoharó pro מִטְהָרוֹ mitharó *nitor ejus.* וָאֶכְּרֶהָ váekkeréha, pro וָאֶכְרֶהָ váechréha, *& comparavi eam.*

Huc pertinet daghésch illud quod post voces penacutas desinentes in ה ָ, ה ֶ, ה ֵ, & ה ֻ, primæ literæ sequentis dictionis sæpe infigitur, ut: יְהַלְלוּךָ סֶּלָה iehaleloúchas séla *laudabunt te semper.* מָשַׁחְתָּ שָּׁם maschâhhtasch schám *unxisti illic.* יָלְדָה בַּת iáledhab báth *peperit filiam.* וָאֶכְרֶה לִּי váekkeréhal lí *& comparavi mihi.* עֹשֶׂה לָּךְ ósel lách, *faciens tibi.* Sic cum prima vox per maqqáph alteri jungitur, ut: עָשָׂה־לִּי ásal-li *fecit mihi.* עֹשֶׂה־פְּרִי ósep-peri *faciens fructum.*

זֶה־ & מַה־ primæ quoque literæ dictionis sequentis daghésch forte semper imprimunt, quando ipsi mediante Maqqáph adhærent, ut: מַה־תַּעֲשֶׂה־לּוֹ mat-táasel-ló *quid facies ei?* זֶה־לְּךָ zel-lechá *hoc tibi.*

Specialia sunt illa: Exod. 12. v. 31. קוּמוּ צְּאוּ qóumouts tséou *surgite, exite*. Deut. 2. v. 24. קוּמוּ סְּעוּ qóumous seoú *surgite, proficiscimini* 1. Reg. 8. vers. 19. וַיֹּאמְרוּ לֹּא vaiiómeroúl ló *& dixerunt; non*: cum dagh. forti in צ, ס, & ל. Et illud Exod. 13. v. 1. & alibi אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר el-Moschél lemór *ad Moysen dicens*; ubi ל afficitur daghésch, quamvis dictio præcedens non sit penacuta.

In his porro exemplis, & in aliis quibusdam supra allatis, cum prima litera dictionis sequentis vi daghésch impressi geminetur, inter legendum altera voci præcedenti, altera sequenti annectitur, ut characteribus Latinis expressimus. Sic הוֹשִׁיעָה נָּא hoschian ná Psal. 117. Heb. 118. v. 25. unde per elisionem vocalis *i*, hosanná *serva quæso*.

Quidam Grammatici volunt punctum illud quod imprimitur τῷ י post hhiriq qatón, ut in voce שְׁתִיָּה schethiiia *potus*, non esse daghésch forte, sed mappiq quod efficit ut י istud proferatur, neque spectetur à tyronibus ut hhiriq gadhól. Verum falluntur; nam punctum illud in quibusdam verbis, tertiæ conjugationis character est quem daghésch forte constituit, non mappiq, ut: קִיֵּם qiiiam *stabilivit*, חִיָּה hhiiia *vivificavit*, &c. Mappiq itaque soli ה quandoque infigitur, non י.

Porro ut antè punctorum hodiernorum inventionem, plures literas א ה ו י in Hebræo olim exstitisse puto, quàm in eo nunc conspiciuntur: sic ante daghésch à Massorethis ad literas geminandas excogitatum, eas in scriptura duplicatas fuisse suspicor. Id conjicio ex quibusdam sanctæ Scripturæ locis, in quibus altera ex literis geminatis post inscriptum daghésch redundat. Sic יִשָּׂשכָר *Issachar*, nomen proprium, ubique cum ש redundante scribitur, quia prius שׂ geminatur hodie per daghésch. Eadem de causa צ superfluum est in לַמַחְצְצְרִים lámehhatserím, *tuba clangentibus*, 2. Paral. 5. v. 13. ubi daghésch ex priori צ ejicitur ob schevá ipsi subjectum, quod sæpius accidit.

APPENDIX.

De Daghésch leni, & Raphe.

DAGHESCH lene, ut diximus suprà, sex literis בגד כפת *beghádh kephàth* imprimitur 1°. initio dictionis. 2°. in medio post schevá quiescens. 3°. in fine post schevá itidem quiescens, aut pàthahh furtivum ejus vicarium.

INITIO dictionis semper 1°. cum vox immediate præcedens in literam sonantem desinit, ut: בְּרֵאשִׁית בָּרָא bereschìth bará *in principio creavit*. Quod etiam accidit cum voces per maqqáph junguntur, ut: אֶת־כָּל־ eth-col- *omnes, omnia*, &c.

2°. Cum vox illa præcedens accentu regio insignitur, quamvis litera quiescens eam terminet, ut: וַאֲנִי בְּרֹב váani beróv *ego autem in multitudine*. יְהוּדָה גַּם iehoudhá gám *Juda quoque*. בְּרִיתוֹ דָּבָר berithó davár *fœdus verbi*. וַיְהִי כִּי vàiehí kí *factum est cum*. כִּי פִּי יְהוָה kí pí adhonái *quia os Domini*. אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת élle tóledhóth *hæ sunt generationes*, &c.

At quando vox præcedens per literam quiescentem finita, accentu tantum ministro fulcitur, aut omninò caret; sequens *beghádh kephàth* aspiratur, seu daghésch lene non recipit initio dictionis, ut: כְּסֻכָּה בְכָרֶם kesuccá bhecharem *sicut umbraculum in vinea*, כִּי־גָדוֹל יְהוָה ki-ghadhól Adhonái *quoniam magnus est Dominus*, רָגְשׁוּ גוֹיִם ragheschóu ghoiim *fremuerunt gentes*, דִּבְרֵי דָוִד divré Dhavidh *verba Davidis*, בְּבוֹא כְשׁוֹאָה bevó cheschoá *cum venerit sicut desolatio*, זֶה פַעֲמַיִם zé phaamáiim *jam duabus vicibus*, כִּי־תִזְכְּרֶנּוּ ki-thiskerénnou *quoniam memor es ejus*. אָבוֹא בֵיתְךָ בְעוֹלוֹת abhó bhéthechá bheolóth *introibo in domum tuam cum holocaustis*. In voce בֵּיתְךָ subintelligitur ה post ךָ sic: בֵּיתְכָה. Vide suprà Notas ad art. 2. pag. 27. col. 2.

Interdum tamen licet vox præcedens accentu regio destituta sit, ac per literam quiescentem finiatur, sequens *beghádh kephàth* daghésch lene recipit. 1°. cum dictio à duabus literis ex *beghádh kephàth* ejusdem organi incipit, ut: אֱמוּנָתְךָ בְּפִי emounáthechá

bephi *veritas tua in ore meo* ; ita habent plurima exemplaria. In בְּפִי , ב & פ ejusdem sunt organi , nempe labiorum. 2°. cum litera ex *beghádh kephâth* geminatur , ac prior afficitur schevá , ut : וַתִּתְפְּשֵׂהוּ בְּבִגְדוֹ vattithpeséhou bebhighdhó *& apprehendit eum veste ejus*. 3°. cum intercedit virgula dicta *Pesiq* , ut : וְעַתָּה׀פֶּן־יִשְׁלַח veattá pen-iischláhh *& nunc ne mittat.* מִי־כָמֹכָה׀בָּאֵלִם mi-chamócha báelim *quis sicut tu inter Deos*. 4°. cum vox præcedens terminatur per א antecedente schevá muto , ut : וַיַּרְא בָּלָק vaiiár Baláq *& vidit Balaq*.

Sunt præterea voces nonnullæ, quæ anomalas habent daghésch lene post dictionem litera quiescente cum accentu ministro finitam, ut : Exod. 15. v. 1. כִּי־גָאֹה גָּאָה kí-ghaó gaá *quia magnificando magnificatus est.* Ibidem v. 11. מִי כָּמֹכָה mí camócha *quis sicut tu*. Ibidem v. 13. עַם־זוּ גָּאָלְתָּ am-zou gaálta *populum quem redemisti*. Ibidem v. 16. יִדְּמוּ כָּאָבֶן iiddemóu caáven *conticescant sicut lapis*. Isai. 54. v. 12. וְשַׂמְתִּי כַּדְכֹד vesamtí cadhcódh *& ponam jaspidem*. Jerem. 20. v. 9. וְנִלְאֵיתִי כַּלְכֵל venilléthi calkél *& defeci ferens*. Dan. 3. vers. 2. גְּדָבְרַיָּא דְּתָבְרַיָּא gedhavraiiá dethavraiiá *quæstores , jurisperiti*. Ibidem cap. 5. v. 11. וְחָכְמָה כְּחָכְמַת־ vehhochmá kehhochmáth- *& sapientia secundum sapientiam*. Pagninus in Institutionibus Hebraïcis alia quædam profert exempla , quæ in Bibliis accuratioribus desiderantur.

Post ה cum mappíq sic , הּ , *beghádh kephâth* daghésch lene recipit ; tunc enim non quiescit ה , sed sonat , ut diximus sup. art. 2. p. 25. בְּצִדָּהּ תָּשִׂים betsiddáh tasím *in latere ejus pones* , Gen. 6. v. 16. Idem daghésch in his literis recipitur post ו , quod non est schouréq nec hhólem , quia tunc temporis sonat , ut : עֵשָׂו בְּכֹרֶךָ Esav bechorécha *Esau primogenitus tuus* , Gen. 27. v. 19. Item post (י) , quod antecedunt (־) vel (ֵ) , (ָ) vel (ֹ) , quia (י) istud post istas motiones pariter non silet , sed profertur , ut diximus supra art. 2. pagg. 24. & 25. Psal. 50. Heb. 51. v. 17. שְׂפָתַי תִּפְתָּח sephathái tiphtháhh *labia mea aperies*. Tria excipiuntur. Primum , Psal. 67. Heb. 68. v. 18. אֲדֹנָי בָּם adhonái vám *Dominus in eis*. Secundum , Isai. 34. v. 11. קַו־תֹהוּ qav-thóhou *linea vacuitatis* , seu *deformationis*. Tertium, Ezech. 23. vers. 42. שָׁלֵו בָהּ schalév váh , *tranquilla* (multitudo) *in ea*.

Voces יֱהֹוִה & יְהוָה quanvis accentu ministro instructæ *beghádh kephâth* sequenti daghésch lene imprimunt , quia pro יְהוָה legitur אֲדֹנָי , & pro יֱהֹוִה profertur אֱלֹהִים , proindeque in literas quiescentes non desinunt. Vide infra lib. III. cap. V. art. III.

Denique in Psalmis , Jobo & Proverbiis , accentus regii *Tiphhhá* & *Athnáhh* sæpe instar ministrorum literas *beghádh kephâth* post se aspiratas relinquunt. Vide ibid. c. I. art. I. §. IV.

In medio dictionis post schevá quiescens *beghádh kephâth* daghésch leni insignitur. Excipe tamen

1°. Cum schevá illud quiescens natum est ex (ֵ) vel (־) ; ut : כִּדְבָרְךָ kidhvárechá *secundum verbum tuum* ; à דָּבָר davár *verbum*. מַלְכֵי malché *reges* , plur. const. ab absoluto מְלָכִים melachím. רִשְׁפֵּי rischphé *pruna* , plural. itidem const. ab absol. רְשָׁפִים reschaphím. Tamen Cant. 8. v. 6. legitur רִשְׁפֵּי rischpé , cum daghésch. בִּלְבַב bilváv *in cor* , constr. ab absol. לֵבָב leváv. Id etiam interdum accidit cum (׃) natum est ex (ֵ) , ut : סִבְכוֹ suvchó *perplexitas ejus* , à סְבָךְ sóvech *perplexitas*.

2°. Post schevá initiale , cui præponitur aliqua particula motione brevi affecta, sive illud schevá nativum sit , sive sit deductum ex alia motione , ut : בִּגְדֹל bighdhól *in magnitudine* , à גְּדֹל gedhól *magnitudo*. לִגְבוּל lighvoúl *termino* , à גְּבוּל gevoúl *terminus*. לִקְבָרוֹת liqvaróth *ad sepulchra* , à קְבָרוֹת qevaróth *sepulchra* , cujus sing. קֶבֶר qéver *sepulchrum*. Sic in infinitivo *Qál* præcedentibus ב & כ , ut : בִּכְתֹב bichthóv *in scribendo*. כִּנְבֹל kinvól *sicut defluit*. At præcedente ל , daghésch sæpius imprimitur , ut : לִסְגֹּר lisgór *ad claudendum*.

3°. Post schevá quiescens sub secunda rad. in Infinitivo & Imperativo ejusdem *Qál* , ut ; רָדְפִי ródhphí *persequi me*. (Quære רָהְבָּם *præstantissimum eorum* , Psal. 89. Heb. 90. v. 10. est potius nomen substant. רֹהַב róhav *robur* , *præstantissimum* , cum affixo ; quam infinitivus *qál* verbi רָהַב *corroborari*.) עָרְכָה erchá *dispone* , cum ה paragogico , à simplici עֲרֹךְ

eróch. מַלְכִי molchí *regna*. מַלְכוּ molchóu *regnate*. שִׁכְבוּ schichvóu *cubate*, &c.

4°. Post schevá quiescens, quod in causa fuit cur motio composita in simplicem mutaretur, ut: יַעַבְדֶנּוּ iaavdhénnou, pro יַעֲבְדֵנוּ, *colet eum*. נַעַמְדָה náamdhá *stabimus*. At si motio composita ad schevá simplex reducatur, tunc imprimitur daghésch, ut: יַחְפֹּץ iahhpóts, pro יַחֲפֹץ iahhaphóts *volet*. יֶהְגֶּה iéhgé, pro יֶהֱגֶה iéheghé *meditabitur*, &c.

5°. Pronomina affixa ךָ, כֶם, כֶן post schevá quiescens aspirantur, ut: יֹצֶרְךָ iótserchá *formator tuus*. דְּבַרְכֶם devarchém *verbum vestrum*, viri. דְּבַרְכֶן devarchén *verbum vestrum*, mulieres. Excipitur אֶתְּקֶנְךָּ etteqénka *evellam te*, Jerem. 22. v. 24.

6°. Nomina quædam usu aspirata remanent, ut: בִּגְדוֹ bighdó *vestis ejus*, & sic cum omnibus affixis cum hoc nomine בֶּגֶד conjunctis; quia, ut diximus supra, *beghádh keph//áth* post (:) quiescens natum ex (ּ) interdum *aspiratur*. יַלְדוּת ialdhoúth *pueritia*. יָקְתְאֵל *Ioqtheél*, יָקְדְעָם *Ioqdheám*, quæ duo nomina sunt propria, & in quibus secundum etiam schevá quiescere ob sequentem gutturalem scribit Qimhhi, sic: *Ioqthél*, *Ioqdhám*. צָרְפַת Tsórpháth *Gallia*, צָרְפָתִי Tsórphathí *Gallus*, secundum Rabbinos; in quibus duobus nominibus (ּ) sub צ est qaméts hhatoúph, de quo in artic. V. quanvis in accuratioribus Bibliis, inter (ּ) & schevá reperiatur accentus euphonicus. מַלְכוּת malchoúth *regnum*, נֶגְדָּה neghdhá *coram*, עַבְדוּת avdhoúth *servitus*. Et si quæ sunt alia.

7°. In בַּיְתָה báietha *in domo*, ת aspiratur, quia schevá præcedens mobile est ob accentum, quo páthahh sub ב quasi producitur; sive ut scribit doctissimus *Buxtorfius*, quia *Páthahh* in בַּיִת (unde בַּיְתָה cum ה paragogico) חַיִת *& similibus*, *habet naturam vocalis longæ*. Verum cum ex supra traditis regulis schevá quiescat post vocalem longam accentu tonico suffultam, schevá in בַּיְתָה debet quiescere, ac proinde ת sequens daghésch leni affici. Cum autem aspiretur, malim vocem hanc aliis in num. præcedenti recensitis adjungere, & schevá sub (י) reticere. At in voce חַיְתוֹ־ hháietho *bestia*, Gen. 1. v. 24. recte ת aspiratur; schevá enim præcedens mobile est, quia subjicitur literæ daghésch notandæ; est enim ab חַיָּה hhaiiá *bestia*, const. חַיַּת hhaiiáth, & cum ו paragogico, חַיְתוֹ־ hháietho; mutato anomalus (-) in (:), ejecto daghésch ex (י) ob istud schevá ipsi suppositum, quod sæpius fieri jam monuimus, & posito accentu euphonico inter (-) & (:); cum enim vox illa sequenti per *maqqáph* jungatur, accentu tonico caret.

Cum literæ *beghádh kephath* utroque daghésch destituebantur, olim supra ipsas scribebatur lineola (-), quam *raphé* vocabant, h. e. *remissum*; eaque lineola indicabat literas illas cum aspiratione esse proferendas, ut: דָּבָר dabhár, vel davár *verbum*. Sic in mss. Josue, supra pag. 25. laudato, literæ illæ cum *raphé* notantur quoties carent utroque daghésch. Raphé hujus vestigia etiam supersunt Exod. cap. 20. vv. 9. 13. 14. & 15. Sed prorsus anomala; daghésch enim cum illa lineola conjunctum ibidem repetitur. Vide lib. III. c. I. art. 1. §. IV. Nunc vero nota hæc in desuetudinem abiit ut plane inutilis; nosse enim satis est literas *beghádh kephath* absente daghésch cum aspiratione esse proferendas.

Varia sex illarum literarum prolatio cum daghésch afficiebantur, vel eo erant destitutæ, Lxx. aliisque interpretibus Græcis, & S. Hieronymo latuisse videtur. Illi enim tres priores ב, ג, ד semper exprimunt per β, γ, δ; S. Hieron. *b. g. d.* Tres vero posteriores כ, פ, ת, per χ, φ, θ, S. Hieron. *ch*, *f* vel *ph*, & *th*. Id liquet cum ex nominibus propriis, tum ex fragmentis quibusdam Hexaplorum Origenis à SS. Patribus laudatis. Videatur in primis liber S. Hieronymi de Nominibus Hebraïcis. Unicum vocabulum refert S. Doctor, in quo פ pronuntiatur ut *p* Latinum. Illud est *Apadno*, Dan. 11. v. 45. de quo sic loquitur comm. in h. l. tom. 3. col. 1134. nov. edit. *Notandum autem est, quod* p *literam Hebræus sermo non habeat, sed pro ipsa utatur* phe, *cujus vim Græcum* φ *sonat; in isto tantum loco apud Hebræos scribatur quidem* phe, *sed legatur* pe. Ex his recentiores nonnulli pronuntiationem Massorethicam omnium esse pessimam inferunt: sed male; nam præterquam

quam quod in Linguæ Hebraïcæ prolatione Judæi præ ceteris audiendi sunt, ut jam diximus; antiqui illi interpretes Græci eodem modo prædictas literas expresserunt, ne, si pro variis Grammatices circumstantiis, earum variassent potestatem, vocabula in quibus reperiuntur, quæque jam Græcis & Latinis auribus erant barbara, his duriora adhuc, & asperiora viderentur. Neque etiam hodie discrimen inter literas illas daghésch leni affectas, aut eo destitutas, à Judæis ipsis observatur, nisi in duabus duntaxat, nempe in ב quod cum daghésch בּ proferunt *b*; sine daghésch, ב *bh*, vel *v* consonans; & in פ quod daghésch affectum פּ ab iis pronuntiatur *p*; absque daghésch, פ *ph*, vel *f*.

ARTICULUS IV.

De Lectione (:) *Schevá.*

SCHEVA duplicis est generis, aliud *simplex* quod constat duobus punctis quorum alterum alteri superscribitur hoc modo (:), aliud *compositum* quod est schevá simplex præpositum tribus parvis motionibus (-), (ᵥ) & (· hhatoúph), sic : (ֲ) (ֱ) (ֳ); & est gutturalium proprium. De schevá composito nulla est difficultas, illud enim semper legitur. At schevá simplex modò *mobile* est, id est, profertur; modò *quiescit*, hoc est, silet seu non legitur.

Movetur seu legitur schevá simplex 1°. initio dictionis, ut : פְּרִי perí *fructus*. עַל־פְּנֵי al-pené *super facies*; (quamvis enim duæ illæ voces per Maqqáph jungantur, & unam veluti dictionem in prolatione efficiant; re tamen ipsa diversæ sunt, & veluti duæ quantum ad lectionem τῦ schevá considerantur.) Excipitur vox unica שְׁתַּיִם schtáiim *duæ*, in quâ volunt schevá quiescere. 2°. sub literâ daghésch notatâ, modò tamen non sit ultima dictionis litera sub quâ schevá nunquam legitur, ut : לִמְּדוּ limmedhóu *docuerunt*. 3°. post aliud schevá, modò pariter posterius illud schevá non sit sub ultima dictionis litera, ut : יִלְמְדוּ iilmedhóu *discent*. 4°. post motionem magnam non fultam accentu tonico, ut : לָמְדוּ lámedhóu *didicerunt*. Cum plures in voce aliquâ sunt accentus, ultimus vulgo tonicus est.

Quiescit seu non legitur schevá simplex 1°. ante socium, ut : אֶלְמְדָה elmedhá, non elemedhá, *discam*. 2°. in fine dictionis, ut : לִמַּדְתְּ limmádht, non limmádhte, *docuisti*. קֹשְׁטְ qóscht, non qóschte, *veritas*. לָךְ lách, non láche, *tibi*. 3°. post motionem magnam fultam accentu tonico, ut : לְמֹדְנָה lemódhna, non lemódhena, *discite*. 4°. post motionem parvam, ut : לִמְדוּ limdhoú, non limedhoú, *discite*. Quarta hæc regula triplicem exceptionem patitur; schevá enim legitur post motionem parvam, 1°. quando schevá istud reperitur sub litera repetita, eaque

priori, ut: הִנְנִי hineni *ecce ego.* 2°. cùm idem schevá occurrit sub litera daghésch notanda, quamvis eo non sit notata, ut: לַמְנַצֵּחַ lámenatstséahh *victori.* 3°. cùm parva illa motio posita est loco magnæ, ut: יְגוּרְךָ ieghúrechá, pro יְגוּרְךָ ieghóurechá *habitabit tecum.* Quando autem literæ daghésch imprimi debet, quamvis ipsi non imprimatur; & parva motio locum magnæ occupat, in Bibliis accuratius editis inter parvam motionem & schevá istud mobile, accentus euphonicus vulgò pingitur.

APPENDIX.

De dilatatione schevá, & ejus concursu.

SCHEVA compositum gutturalium proprium est, & earum gratiâ excogitatum. Cum enim literæ illæ ob suam aspirationem moram aliquam in prolatione requirant, moveri, seu legi non possunt per schevá simplex quod citissime pronuntiatur. Quare cum ex analogia sub literis illis reperitur hujusmodi schevá simplex mobile, dilatatur vulgo per (ֲ), fitque (ֲ), ut: חָכָם hhachám *sapiens*, plur. חֲכָמִים hhachamím, pro חְכָמִים hhechamím, *sapientes.* Interdum etiam dilatatur in (ֱ), ac præsertim sub א initiali, ut: עֱרוּךְ eroúch, pro עְרוּךְ, *ordinatus.* הָאֹהֱלָה haóhelá, pro הָאֹהְלָה, *in tabernaculum.* אֱכֹל echól, pro אְכֹל, *comedere, comede*, &c.

Schevá mutum sæpius quoque dilatatur sub gutturali, sed habita ratione parvæ motionis præcedentis quæ si fuerit (ַ), schevá dilatatur in (ֲ), ut: מַעֲמִיד maamídh, pro מַעְמִיד mamídh, *stare faciens.* Si fuerit hhiriq vel (ֶ), schevá simplex dilatatur in (ֱ), ut: הֶעֱשִׁיר heeschír, pro הִעְשִׁיר hischír, *ditavit*; tuncque loco hhiriq reponitur (ֶ), secundùm hanc regulam: *Litera gutturalis notat se & præcedentem eodem sono, licet non eodem puncto.* אֶעֱרֹךְ eéroch, pro אֶעְרֹךְ eróch, *ordinabo.* Denique si fuerit (ָ hhatoúph) vel (ֻ), schevá dilatatur in (ֳ), ea tamen lege ut subjiciatur (ָ hhatoúph) loco (ֻ) secundùm præcedentem regulam, ut: הָעֳמַד hóomádh, pro הָעְמַד homádh, *stare factus est.* מָעֳמָד móomádh, pro מֻעְמָד mumádh, *stare factus, constitutus.*

Sæpe tamen schevá istud mutum, seu quiescens non dilatatur sub literâ gutturali, ac 1°. quidem sub tertia radicali in secundis & primis personis Præteritorum, cum singularibus, tum pluralibus, ut: שָׁמַעְתָּ schamáta *audivisti*, masc. שָׁמַעַתְּ schamáat *audivisti*, fem. ubi est (ַ) furtivum sub ע loco (ְ). שָׁמַעְתִּי schamáti *audivi.* שְׁמַעְתֶּם schematém *audivistis*, masc. שְׁמַעְתֶּן schematén *audivistis*, fem. שָׁמַעְנוּ schamánou *audivimus.* 2°. post accentum tonicum, ut: תִּשְׁמַעְנָה tischmana *audient.* 3°. non raro post motiones (ִ) (ַ) (ֵ) existentes sub litera servili, ut: יִהְיֶה iihié, pro יְהְיֶה iéheié, *erit.* אַחְזֵק ahhzéq, pro אַחֲזֵק ahhazéq, *confirmabo.* אֶהְיֶה éhié, pro אֶהֱיֶה éheié, *ero.* 4°. denique sæpius etiam alibi schevá simplex quiescens non dilatatur sub gutturali, ut זַעְמִי zaami, pro זַעֲמִי zaámi, *indignatio mea*, &c.

Quando post hujusmodi schevá dilatatum sequitur aliud schevá; ut vitetur concursus duplicis schevá mobilis, alterius utpote compositi; alterius quatenus post socium; tunc schevá compositum resolvitur vel in parvam motionem ex qua componitur, ut: יַאַרְכוּ iaarchóu, pro יַאֲרְכוּ iaarechóu, *prolongabuntur.* נֶעֶרְמוּ neermoú, pro נֶעֱרְמוּ neéremoú, *coacervatæ sunt.* מָאָסְכֶם móoschém, pro מָאֳסְכֶם móosechém, *aspernari vos.* Vel in simplex schevá, ut: יַעְזְרוּ iazeroú, pro יַעַזְרוּ iaazroú, *auxiliabuntur.* יֶאְשְׁמוּ ieschemoú, pro יֶאֶשְׁמוּ ieéschmoú, *desolabuntur.* הָעָמְדוּ homedhoú, pro הָעָמְדוּ hóomdhoú, *stare facti sunt.* Quod fit etiam interdum solius euphoniæ gratiâ, & sine concursu duplicis schevá, ut: נֶחְבֵּאתָ nahhbétha, pro נַחֲבֵאתָ nahhabhétha, *abscondisti te.* יֶהְגֶּה iehgé, pro יֶהֱגֶּה iéheghé, *meditabitur.* הָחְתֵּל hohhtél, pro הָחָתֵּל hóhhothél, *fasciis involvi.* In hac autem reductione schevá compositi ad schevá simplex; vel ad par-

vam motionem ex qua componitur, prima dictionis litera servat motionem quâ afficiebatur antequam schevá compositum sic resolveretur; vel quam habebat ob schevá simplex sic dilatatum; h. e. retinet (-), vel (ִ) vel qaméts hhatoúph.

Quamvis schevá compositum gutturalium causâ propriè excogitatum fuerit, ut diximus suprà, interdum tamen sub aliis etiam repetitur, ut: אֶשְׁקֳטָה eschqotá *quiescam*, כֻּתֳּנוֹת cuttonóth *tunica*, לֻקֳּחָה luqohhá *sumta est*, &c. Quod præsertim fieri volunt sub literis repetitis, earumque priori, ad pronuntiationem ejus dilatandam, ut: מְחַלֲלֶיהָ mehhálaléha *profanantes illud*, צָלֲלוּ tsalalóu *profundum petierunt*, &c. Verùm circa hujusmodi schevá compositum sub literis repetitis variant codices cum mss. tum editi.

Schevá mobile sive simplex, sive compositum, syllabam cum sua litera non constituit; sed suam literam sequenti syllabæ sono rapidissimo adjungit, ut: יְבָרְכוּ ievá-rechóu *benedicent*, dissyllabus. הֶעֱמַדְתָּ hé-emádh-ta *constituisti*, trisyllabus. Hinc לְךָ lechá *tibi* in הִשָּׁמֶר לְךָ hischschámer lechá *cave tibi*, censetur vox monosyllaba, quare in הִשָּׁמֶר accentus retrahitur ab ultima ad penultimam, ne duo accentus tonici sese immediatè consequantur. De hoc concursu fusius infra lib. 3.

E contrario schevá quiescens literam suam eadem celeritate syllabæ præcedenti annectit, ut: יִשְׁמָרְכֶם iisch-mor-chém *custodiet vos*, &c.

Duo schevá mobilia ob nimiam qua pronuntiantur celeritatem nunquam sibi proximè succedunt. Quapropter cùm initio dictionis reperiuntur, eorum prius mutatur vulgo in hhiriq qatón, ut: בֶּגֶד béghedh *vestis*, cum affixis duo (ֶ) in singulari numero mutat in duo schevá quorum prius ob concursum transit in hhiriq qatón, sic: בִּגְדוֹ bighdhó, pro בְּגְדוֹ beghedhó, *vestis ejus*. Interdum prius schevá convertitur in (-) ut קֶשֶׁת qéscheth *arcus*, קַשְׁתּוֹ qaschtó, pro קְשְׁתּוֹ qeschethó, *arcus ejus*. Quandoque in (ֶ), ut: חֵלֶק hhéleq *pars*, חֶלְקוֹ hhelqó, pro חְלְקוֹ hheleqó *pars ejus*. Cum prius schevá compositum est, sequente altero resolvitur vulgò in motionem ex qua componitur, h. e. (ֲ) in (-); (ֱ) in (ֶ); & (ֳ) in (ָ hhatouph), ut: חֲכָמִים hhachamím, const. חַכְמֵי hhachmé *sapientes*. עֲרֹךְ eróch, cum ה paragogico עָרְכָה erchá *dispone*. חֳדָשִׁים hhodhaschím, const. חָדְשֵׁי hhodhsché *menses*.

At quando duo schevá concurrunt in media dictione; vel eorum prius venit post motionem parvam, tuncque silet, & legitur posterius; vel prius illud schevá est post motionem magnam; tuncque mutatur vulgò in (ֶ), & quiescit alterum schevá utpote post motionem parvam, ut: כֹּרֵם corém *vinitor*, כֹּרֶמְךָ córemchá, pro כֹּרְמְךָ córemechá *vinitor tuus*. Quandoque in hhiriq qatón, ut: אֹיֵב oiév *inimicus*, אֹיִבְךָ óivchá, pro אֹיְבְךָ óievechá *inimicus tuus*. Interdum etiam in (-), ut: גֹּאֵל goél *redemtor*, גֹּאַלְךָ góalchá, pro גֹּאֲלְךָ góelechá *redemtor tuus*.

Si denique duo schevá sese immediatè consequantur in fine dictionis, ibi silent ambo; nam eorum prius vel sequitur motionem parvam, tuncque mutum est; vel motio illa præcedens magna est, sed fulta accentu tonico, quare post ipsam silet quoque schevá. Ultimum vero schevá mutum est quatenus in fine dictionis ubi nunquam legitur, ut mox in notis probabimus.

Hæc de dilatatione & concursu schevá instar prolusionum sint eorum quæ dicturi sumus de mutatione punctorum in nominibus ob regimen: in Verbis ob flexionem; & in utrisque ob affixa.

NOTÆ.

De mobilitate, seu lectione schevá, & ejus quiete.

IDEO schevá legitur post motionem magnam non fultam accentu tonico, quia motionis magnæ proprietas est, ut cum sola sua litera syllabam efficiat, ut: אֵלִי e-li *Deus meus*. גָּלוּ ga-lóu *revelarunt*. הָיִיתִי ha-ü-thi *fui*, &c. eaque syllaba simplex vocatur. At quando magna motio habet accentum tonicum, tunc quiescit schevá, quamvis enim mobile syllabam non constituat, ut in superiori appendice diximus, auget tamen semisse temporis

syllabam cui literam suam adjungit; quare si legeretur post accentum tonicum, vocis hujuscemodi tonus esset ferme in antepenultima, quod prosodiæ Hebraïcæ adversatur, ut videbimus infra lib. 3. in tractatu prolixiori de accentibus. Legitur itaque לְמְדְנָה lemódhna, cum schevá muto, & accentu in penultima: non lemódhena, cum schevá mobili, & accentu fere in antepenultima. Si tamen ob accentuum tonicorum concursum de quo infra lib. 3. accentus ab ultima prioris vocis retrahatur ad ferme antepenultimam, schevá legitur post motionem magnam etiam accentu tonico munitam, ut: עָנְתָה בָּנוּ ánetab bánou *respondet pro nobis*, ubi ת aspiratum argumento est legi schevá præcedens. Vide superiorem articulum, pag. 28.

Plures Grammatici docent schevá quiescere post ו initiale, sic וּרוֹמְמָה ounrómemá, non ounerómemá, *& exaltemus*, istud enim schouréq, inquiunt, ibi est loco hhiriq qatón, nempe: וְנְרוֹמְמָה vinrómemá. Verum hallucinantur. 1°. quia si sequatur post istud schevá aliqua ex literis בְּגַד כְּפַת *beghádh kephâth*, de quibus in art. præced. litera illa dagheśch lene non recipit, ut fit post schevá quiescens, sic Psal. 1. v. 1. וּבְדֶרֶךְ ouvedhéreq, non וּבְדֶּרֶךְ ouvdéreq, *& in via*. 2°. quia post istud ו schevá compositum pro simplici sub literis non gutturalibus interdum conspicitur; quod non accidit, nisi cum schevá mobile est, ut: וּתְבַקְשִׁי oúthavúqeschí, pro וּתְבַקְשִׁי outhevúqeschí, *& quæreris*, Ezech. 26. v. 21. וּשֲׁבֵה oúschavé, pro וּשְׁבֵה ouschevé, *& captivam abducito*, Jud. 5. v. 12. Hoc ultimo argumento probatur etiam schevá legendum esse post parvam motionem sub litera repetita, eaque priori; ibi enim schevá compositum loco simplicis interdum cernere est, ut: רְבָבוֹת rivavóth, pro רִבְבוֹת rivevóth, *myriades*. At schevá quiescit post motionem parvam, cum illud reperitur sub secunda litera repetita, ut: רוֹמַמְתִּי romámti *extuli*.

Schevá legitur in media dictione sub litera dagheśch notata, quia dagheśch istud syllabæ compendium efficit; nam v. g. in לִמְּדוּ limmedhóu *docuerunt*, contractio est pro לִמְמְדוּ, unde tollitur prius מ cum suo schevá, & retinetur posterius cum suo itidem schevá mobili post socium. Legitur quoque schevá sub litera dagheśch notanda, quamvis eo non sit notata, ex ea enim solius euphoniæ gratia dagheśch excidit; nimirum ut litera cui dagheśch istud imprimendum erat, in prolatione non geminetur, ut: הַמְכַסֶּה hamechassé, pro הַמְּכַסֶּה hammechassé, *operiens*. Non videtur tamen legi cum sequitur schevá compositum, alioquin duo schevá mobilia proximè jungerentur, ut: כִּסְאֲךָ kisachá, non kiseachá, *solium tuum*, à כִּסֵּא kissé. Verum כִּסְאֲךָ venire potest à forma inusitata in hac significatione, כֶּסֶא, vel כְּסֵא kesé.

Schevá non legitur in fine dictionis, etiam post socium, & sub litera dagheśch notata. 1°. quia vox sequens, si ab aliqua ex literis בְּגַד כְּפַת *beghádh kephâth* incipiat, dagheśch lene recipit, quod non fit nisi post schevá quiescens, ut: וְיָלַדְתְּ בֵּן veialádht bén *& paries filium*. Nec quidquam ibi discriminis affert vocum distinctio, illæ siquidem conjunctim proferuntur, quomodo etiam, ut ex mss. codicibus liquet, olim scribebantur. 2°. quia si schevá legeretur in fine, duo schevá mobilia aliquando concurrerent; alterum in fine dictionis præcedentis, alterum initio sequentis; quod Hebraïcæ lectionis analogiæ plane adversatur, ut: וְלָקַחַתְּ בְּיָדְךָ velaqáahht beiádhechá *& accipies in manu tua*. 3°. quia schevá mobile literam suam sequenti syllabæ sono rapidissimo adjungit, ut dictum est supra, quod fieri nequit, cum schevá istud sit in fine dictionis, interdum & sententiæ; quamvis enim voces conjunctim legantur; ultima tamen syllaba dictionis præcedentis cum priori syllaba sequentis nequaquam conjungitur. Gen. 45. v. 14. וַיֵּבְךְּ וּבִנְיָמִן בָּכָה vaiiévk, ouviniamin bachá, *& flevit* (Joseph), *& Benjamin flevit*. Vide cap. 21. v. 16. ubi וַתֵּבְךְּ vattévk *& flevit*, versum & sensum claudit.

Schevá quiescit post motionem parvam ex qua syllaba composita constituitur. Sic autem vocatur syllaba quæ ex parva motione cum duabus saltem literis consonantibus componitur, ut: גִּלְגַּל gil-gál *rota*, הִפְקַדְתֶּם hiph-qadh-tém, *præfecistis*, &c. Quare post parvam

motionem sequitur semper VEL daghésch forte quod cum geminet literam cui imprimitur, prior litera geminata jungitur cum litera præcedente quam afficit parva motio, ut: לִמֵּד lim-médh *docuit.* VEL schevá mutum quod pariter suam literam præcedenti adjungit, ut: לָמַדְתָּ la-mádh-ta *didicisti.* VEL denique accentus qui syllabam in qua est parva motio, retinet; ac fere producit: unde Pagnino syllaba ista dicitur longa, ut: מֶלֶךְ mé-lech *rex.*

Cæterum lingua Hebraïca, quantum ad schevá mutum in medio, & interdum etiam in fine dictionis expressum attinet, nihil håbet ab aliis linguis diversum, in quibus schevá, seu *e* istud ibidem inter legendum suppletur. Sic *tartarus* v. g. pronuntiatur quasi scriberetur *taretarus*, &c.

Antiqui interpretes Græci circà lectionem τȣ̃ schevá regulas longè diversas ab iis quas tradunt hodierni grammatici, sequebantur, 1°. enim illud sæpe non legebant initio dictionis, ut: Gen. I. v. I. בְּרֵאשִׁית beréschith *in principio*, Græci βρησίθ. Levit. 13. v. 19. שְׂאֵת séeth *tumor*, Græci σήθ. Psal. 117. Heb. 118. v. 10. בְּשֵׁם beschém *in nomine*, Græci βσήμ. E contrario quandò duo schevá initio dictionis concurrunt, prius secundum grammatices hodiernæ canones mutatur vulgo in hhiriq qatón; posterius vero quiescit: illi verò interdum utrumque legebant, ut: Psal. 150. v. 2. בִּגְבוּרֹתָיו bighbhóurothàv *in potentiis ejus*, pro בְּגְבוּרֹתָיו, sic Græci βεγεβυραθαῦ. Quandoque prius tantum, posteriori suppresso, efferebant, idque modo per ε, modo per α. Per ε, Psal. II. Heb. 12. v. 9. לִבְנֵי livné *filiis*, pro לְבְנֵי levené; Græci λεβνή. Per α, Psal. 115. Heb. 16. v. I. מִכְתָּם michtám *aureum*, pro מְכְתָּם, Græci μαχθάμ. קִבְרוֹת qivróth, pro קְבְרוֹת qeveróth, *sepulchra*, Num. II. v. 34. Græci χαβρώθ, melius καβρώθ, solent enim ק per κ exprimere, 2°. schevá initiale sæpissime cum eodem sono pronuntiabant quo vocalem immediate sequentem, ut Gen. 14. v. 5. רְפָאִים Rephaím, Græci Ραφαείμ. Psal. 45. Heb. 46. v. 8. צְבָאוֹת tsebhaóth *exercitus*, Græci σαβαώθ. Si סְדֹם Sedhóm, Græci Σόδομα. שְׁלֹמֹה Schelomó, Græci Σολομών. כְּנַעַן Kenáan, Græci Χαναάν, &c.

Sic etiam à Qimhhio, Pagnino, Genebrardo, Bellarmino, Drusio, &c. Schevá initio dictionis legitur voce puncti literæ gutturalis sequentis, ut: תְּהִי tihí, non tehí, *eris.* Eâdem euphoniâ leguut per *i* schevá initiale, quando sequitur (י) alio puncto vocali quam schevá affectum, ut: בְּיָד biiádh, non beiádh, *in manu*, לְיוֹם liióm, non leióm, *diei*, *ad diem.* 3°. schevá quod in medio dictionis post socium mobile est, Græcis interdum silebat, ut: Psal. 47. Heb. 48. v. 3. יַרְכְּתֵי iarkethé *latera*, Græci ἰερχθί. Schevá quod ibidem post parvam motionem quiescit, interdum pronuntiabant, ut: Psal. 109. Heb. 110. v. 4. יַלְדֻתֶךָ ialdhuthécha *nativitatis tuæ*, Græci ἰελεδθέχ, ubi insuper *a* & *u* Massoretharum per ε legebant. Ex his aliisque plurimis exemplis quæ passim occurrunt in Origenis Hexaplis à nostro D. Bern. de *Montfaucon* editis, videtur constare variam admodum ac incertam fuisse apud veteres schevá legendi rationem; si tamen hac in re mss. codicibus fides habenda: vero enim simile est librariis, in peregrinis illis vocibus exscribendis, menda non pauca irrepsisse. De hac amanuensium oscitantia vel imperitia conqueritur S. Hieron. comm. in cap. 40. Ezech. v. 7. tom. 3. nov. edit. col. 981. *Et diligentem, & studiosum lectorem admonendum puto*, inquit, *si tamen scientia Scripturarum, & non vanis oratorum declamationibus ducitur; ut sciat omnia prope verba Hebraïca, & nomina quæ in Græca & Latina translatione sunt posita, nimia vetustate corrupta; & dum de inemendatis scribuntur inemendatiora, de verbis Hebraïcis facta esse Sarmatica, imo nullius gentis; dum & Hebræa esse desierint, & aliena esse non cœperint.* De his fuse infra lib. 3. ubi fundamenta quibus innititur nova D. *Masclefii* Grammatica, speciali diatribâ convellemus. Sed etiam si veteres illos interpretes ita legisse pro certo haberemus; non idcirco tamen explodenda foret Massorethica pronuntiatio; Judæi enim quorum pars sanior linguam Hebraïcam semper excoluit, audiendi sunt potius quam illi interpretes quibus, si forte LXX. exceperis, lingua illa perinde ac nobis, barbara erat atque extranea.

ARTICULUS V.

De ratione distinguendi Qaméts magnum à Qaméts hhatoúph.

QAMETS magnum olim sic pingebatur (־) quam formam in antiquis editionibus adhuc retinet ; qaméts verò hhatoúph sic , (ּ) atque ita alterum ab altero facile secernebatur. Nunc autem librariorum incuriâ , utraque figura confunditur : quamobrem regulas excogitarunt Grammatici quibus cognoscatur quandonam illa figura (ּ) vel per qaméts magnum seu *a* , vel per qaméts hhatoúph seu *o* , inter legendum proferenda sit.

I. REGULA.

Illa figura (ּ) est qaméts hhatoúph immediatè ante (׳ hhatéph qaméts hhatoúph) ut : אָהֳלִיאָב vulg. *Ooliab* , Exod. 31. v. 6. אָהֳלָה Lxx. Ὀολά , vulg. *Oola*. אָהֳלִיבָה Lxx. Ὀολιβά , vulg. *Ooliba* , Ezech. 23. v. 4. &c. quæ sunt nomina propria. פָּעֳלוֹ póoló *opus ejus* , &c. Excipe tamen cùm (ּ) est sub ה articulo , tunc enim est qaméts magnum , ut : הָחֳלִי háhholí , non hóhholí , *morbus ille*. Vel cùm (ּ) est sub ב , ל , כ , ו , quæ quatuor literæ sæpe ה articulum excludunt assumtâ ejus motione , ut : בָּחֳלִי báhholí , non bóhholí , *in morbo illo*. Sic לָחֳלִי láhholí *morbo illi*. כָּחֳלִי cáhholí *sicut morbus ille*. וָחֳלִי váhholí *& morbus ille*.

II. REGULA.

Illa figura (ּ) est qaméts hhatoúph ante aliud qaméts hhatoúph quod non est ultima dictionis motio , ut : אָהָלְךָ óholchá *tabernaculum tuum*. (Cur (ּ) sub ה sit qaméts hhatoúph , docebit regula quinta.) Excipe pariter cùm (ּ) est sub ה articulo , aut sub quatuor literis ב , ל , כ , ו , tunc enim est qaméts magnum , non qaméts hhatoúph , ut : הָאָהָלְךָ haóholchá , non hoóholchá , *tabernaculum tuum*. Sic בָּאָהָלְךָ baóholchá , non boóholchá , *in tabernaculo tuo* , &c.

III. REGULA.

Illa figura (ּ) est qaméts hhatoúph ante daghésch forte nullo interstante accentu , ut : חָנֵּנִי hhonnéni , non hhannéni , *miserere mei*. רָנּוּ ronnoú , non rannoú , *cantate*. [Accentus sub נ in 2°. exemplo pertinet ad ultimam syllabam , proindeque non est inter (ּ) & daghésch ; in vocibus enim desinentibus in י vel ו , accentus post illas motiones , sicuti post ceteras , non ponitur ; sed subjicitur (si sit inferior) literæ conso-

nanti cujus ו vel י sunt motiones, ut: לָו, non לוֹ, loú *utinam.* לוֹ, non לָו, ló *illi.*] Excipitur vox בָּתִּים battím, non bottím, *domus*, plur. At quando intercedit accentus inter (·) & daghésch, tunc (·) est magnum qaméts, seu *a* longum, ut : לָמָּה lámma *quare.*

IV. REGULA.

Illa figura (·) est qaméts hhatoúph, quando est ultima motio dictionis quæ in literam sonantem desinit; nec accentus ponitur inter literam illam sonantem, & figuram (·), ut : וַיָּקָם vaiiáqom, non vaiiáqam, *& surrexit.* Sic cùm vox illa sequenti per *Maqqáph* jungitur, ut : יִקְבָּץ־אָוֶן iiqbots-áven *congregabit iniquitatem*, כָּל־בּוֹ col-bó *omnia in eo.*

V. REGULA.

Illa figura (·) est qaméts hhatoúph ante (:) schevá, nullo intercedente accentu, expresso aut subintellecto, ut : קָרְבָּן qorbán, non qarebán, *donum*, &c. In Bibliis autem accuratius editis, putà Roberti Stephani, Josephi Athiæ; præsertimque in editione Amstelædamensi & Ultrajectinâ quam adornavit doctissimus *Everardus Vander Hooght* anno 1705, quoties subintelligitur accentus inter (·) & (:), toties ibidem exprimitur; sicque tollitur omnis difficultas : nam si reponatur accentus inter (·) & (:), tunc (·) est qaméts magnum seu *a*, ut : חָכְמָה hháchemá *sapiens fuit*, fem. Si vero abest iste accentus inter (·) & (:), neque etiam ibidem subintelligitur; ac proinde (·) est qaméts hhatoúph secundùm hanc regulam, ut : חָכְמָה hhochmá *sapientia.*

APPENDIX.

Accentus inter (·) & (:) ubique subintelligitur, præterquam 1°. in nominibus substantivis, ut : עָרְמָה ormá *astutia*, חָכְמָה hhochmá *sapientia*, &c. 2°. in adverbiis, ut : אָמְנָם omnám *vere.* 3°. in Infinitivo *Qal*, & in 2. perf. sing. masc. Imperativi ejusdem conjugationis, quando accedit ה paragogicum, aut affixum, ut : שָׁמְרָה schomrá *custodire*, *custodi* : שָׁמְרוֹ schomró *custodire eum*, vel *custodi eum*, &c. In 2. perf. sing. fem. שָׁמְרִי schomrí *custodi.* In 2. perf. plur. masc. שָׁמְרוּ schomroú *custodite.* Sic in Futuro cum pronominibus affixis ךָ, כֶם, כֶן, ut : יִשְׁמָרְךָ iischmorchá *custodiet te*, יִשְׁמָרְכֶם iischmorchém *custodiet vos*, masc. יִשְׁמָרְכֶן iischmorchén *custodiet vos*, fem. & sic in 3. perf. sing. femin. & in 1. tam sing. quam plur. cum iisdem affixis. 4°. in tota conjugatione *Hophal*, ut : הָפְקַד hophqádh *præfectus est*, מָפְקָד mophqádh *præfectus*, הָפְקֵד hophqédh *præfici*, יָפְקַד iophqádh *præficietur*, &c. Hæ sunt præcipuæ regulæ circa distinctionem (· *a*) & (· *o.*) Paucæ quæ supersunt, pro datâ occasione, in hoc opere proponentur.

Quamvis (·) ante (:) sit qaméts magnum, seu *a*, quando inter utramque figuram exprimitur accentus, sunt tamen voces nonnullæ in quibus (·) ante (:) est qaméts hhatoúph, licet intercedat accentus, ut : צָרְפַת tsórphath 3. Reg. 17. v. 9. Abd. v. 20. *Gallia*, secundùm Rabbinos. Inde צָרְפָתִי tsórphathi *Gallus.* יָרְדִי iórdhi *descendere me*, Psal. 29. Heb. 30. v. 4. רָדְפִי ródhphí *persequi me*, Psal. 37. Hebr. 38. v. 21. Vide infrà in Append. ad Infinit. *Qal* cum affixis.

NOTÆ.

Cum figura illa (ּ) occurrit sub ה articulo ante (׃), non est qaméts hhatoúph; quia motio genuina ה illius articuli est páthahh cum daghésch forti in literâ sequente, ut: סֵפֶר séphér, *liber*, cum ה articulo הַסֵּפֶר hasséphér, *liber ille*. Cùm autem litera illa sequens cui daghésch imprimi debet, ejus recipiendi est incapax, utpote gutturalis aut Resch; daghésch istud ejectum compensatur per qaméts magnum loco páthahh sub ה articulo, ut: הָרָקִיעַ háraqía, pro הַרָּקִיעַ harraqía *expansum*, *firmamentum*.

Eadem ratione (ּ) subjectum literis וכלב est magnum qaméts ante (׃), non qaméts hhatoúph; quia literæ illæ excluserunt ה articulum motione ejus assumtâ, quæ cum sit qaméts magnum, ut mox diximus, perseverat sub quatuor illis literis cum quibus fit contractio; nam בָּחֳלִי bahholi v. g. contractè est pro, בְּהָחֳלִי behahholi, *in morbo*. Sic in secundâ regulâ cui etiam observatio illa competit, בָּאָהָלְךָ baóholchá, per contractionem est, pro: בְּהָאָהָלְךָ behaóholchá, *in tabernaculo tuo*. Illa itaque figura (ּ) sub ה articulo, & quatuor literis וכלב ante (׃) est naturâ suâ qaméts magnum, non verò qaméts hhatoúph quod non ponitur nisi loco hhólem, schouréq & qibbúts; minime verò loco páthahh & daghésch fortis ejecti, pro quo semper usurpatur magnum qaméts, & interdum (ּ). Unde cùm figura (ּ) terminat dictionem quæ in literam sonantem desinit ante maqqaph, & caret accentu, illa, inquam, figura non est (ּ hhatoúph,) secundum quartam regulam, nisi oriatur ex hhólem; si enim ex alia motione deducatur, est qaméts magnum, non qaméts hhatoúph, ut: עַם־רָב am, non om, rábh, *populus multus*; יָם־הַמֶּלַח iam, non iom, hammélahh *mare salsum*, &c. Sic in vocibus קָבָלוֹ qavolló *contra eum*, קָטְבְךָ qatovkhá *excisio tua*, קָטַנִּי qatonni *minimus meus*, illa figura (ּ) non est qaméts hhatoúph licet sit ante (׃) ex prima regula; & ante (ּ hhatoúph non finale, ex secunda regula; sed est qaméts magnum, quia non pro hhólem, vel schouréq, aut qibbúts ponitur; sed est ipsum (ּ) magnum quod in his dictionibus anomalis retinetur.

Omnes ferè Grammatici, etiam Judæi, qaméts hhatoúph cum hhatéph qaméts hhatoúph confundunt. Accuratior fuit Elias Levita qui *o* breve vocat qaméts hhatoúph; *o* verò brevissimum, hhatéph qaméts appellat. Quam rectè sentiat is Judæus sequentia declarant argumenta.

I°. Hhatéph qaméts hhatoúph componitur ex (ּ) & (׃) hoc modo: (ֳ) porro (׃) quod jungitur cum illâ figurâ (ּ), vel jungitur cum qaméts magno, vel cum qaméts hhatoúph. Componi non potest cum qaméts magno, alioquin figura illa (ֳ) sonaret *a*, ut idem schevá junctum cum (-) sic: (ֲ) profertur *a*; & cum (ּ) hoc modo: (ֱ) pronuntiatur *e*. In hac itaque motione (ֳ) quæ effertur *o*, jungitur (׃) cum qaméts hhatoúph quod corripit, sicuti cùm sociatur τῷ (-) illud ex *a* brevi facit *a* brevissimum; & cum jungitur τῷ (ּ), illud ex *e* brevi mutat in *e* brevissimum.

II°. Puncta rapta, seu motiones brevissimæ ob gutturales quibus subjiciuntur loco schevá simplicis, excogitatæ sunt. Eodem munere hîc fungitur hhatéph qaméts hhatoúph cum initio, tum in medio dictionis.

Initio dictionis. Nomina hujus formæ פְּרִי peri *fructus*, h. e. quæ habent schevá sub prima radicali, & hhiriq gadhól cum secunda, si primam radicalem gutturalem habeant, hæc prima radicalis pro schevá simplici afficitur schevá composito, seu puncto rapto, ut: חֲלִי hhalí, *ornamentum*, עֱלִי eli, *pistillum*. Sicquoque adhibetur (ֳ) ut: חֳלִי hholi, *morbus*, חֳרִי hhorí, *æstus*, &c. Illa itaque figura (ֳ) æque est motio brevissima atque (ֲ) & (ֱ).

In medio dictionis. Nomina formæ קֹדֶשׁ qódesch *sanctitas*, i. quorum prima radicalis afficitur hhólem, secunda vero (ּ) cum literâ sonante in fine; cum pronominibus affixis mutant hhólem in qaméts hhatoúph; & (ּ) in (׃), ut: קָדְשׁוֹ qodschó *sanctitas ejus*. Si secunda radicalis fuerit gutturalis, pro schevá simplici, ea afficitur hhatéph qaméts hhatoúph.

toúph, ut: אָהֳלוֹ óholó *tabernaculum ejus*, ab אֹהֶל óhel *tabernaculum*. Ibi, ut vides, (ֳ) locum occupat תוֹ ſchevá ſimplicis, quod non accidit תוֹ qaméts hhatoúph, niſi forte per accidens, & cum ſequitur aliud ſchevá. Itaque hhatéph qaméts hhatoúph diſtinguitur à qaméts hhatoúph.

III°. Poſt motiones parvas ſeu breves, quæ pro magnis, ſeu longis non uſurpantur, ſequitur ſemper vel ſchevá expreſſum aut ſubintellectum; vel daghéſch forte; vel accentus: poſt hhatéph qaméts hhatoúph vero nunquam. Igitur aliud eſt à qaméts hhatoúph. In nonnullis quidem Bibliis qaméts hhatoúph pingitur interdum cum ſchevá, ut hhatéph qaméts hhatoúph, ſic: הָפְקַד hhophqádh *præfectus eſt*; verum id fit rudiorum gratia, & ut facilius qaméts hhatoúph à qaméts magno diſtinguant; neque legant *a* ubi *o* legendum eſt. Alioquin duo ſchevá mobilia ſeſe invicem conſequerentur, prius initio dictionis, & quatenus compoſitum; poſterius poſt ſocium; quod lectionis analogiæ è diametro adverſatur.

IV°. In metris hodiernis qaméts hhatoúph, ſicuti & aliæ parvæ motiones, ſyllabam longam efficit; hhatéph qaméts hhatoúph vero brevem duntaxat, ſicuti ſchevá ſimplex mobile, (ְ) & (ֳ). Ergo ejuſdem eſt naturæ cum minimis illis motionibus, ſeu punctis raptis.

V°. His rationibus accedit auctoritas doctiſſimorum Grammaticorum Eliæ Levitæ, Buxtorfii, Muiſii, noſtri Thomæ Du Four, &c. qui qaméts hhatoúph parvis motionibus; & hhatéph qaméth hhatoúph minimis, ſeu punctis raptis annumerant. Hos ſequuti, qaméts hhatoúph ab (ֳ) diſtinximus.

ARTICULUS VI.

Lectionis Hebraïcæ Praxis.

UT facilius ad praxim reducantur, quas ſupra tradidimus de lectione Hebraïca regulas: earum exempla paucis lineis, Hebræiſque characteribus per Latinos expreſſis proponere, regulas ipſas ſummatim repetere, ſimulque loca, ubi fuſius explicantur, indicare operæ pretium eſſe duximus.

I.

.ór —váichi , ór iehí : amárta aschér ſchaddái El

אֵל שַׁדַּי אֲשֶׁר־אָמַרְתָּ יְהִי אוֹר וַיְהִי־אוֹר׃

.lux eſt facta &, lux fiat : dixiſti qui , omnipotens Deus

אֵל él *Deus*. א æquivalet ſpiritui leni Græcorum, p. 3. Fallit magis quam ferit aures; nihil enim addit motioni qua afficitur, p. 5. col. 1.

שַׁדַּי ſchaddái *omnipotens*. Dagh. forte in ד quanvis ex *beghádh kephâth*, quia non præcedit ſchevá quieſcens, aut páthahh furtivum, p. 28. י legitur in fine quia præcedit (ַ), p. 24.

אֲשֶׁר־ aſchér *qui*. Réſch productum, p. 11.

אָמַרְתָּ amárta *dixiſti*. Schevá quieſcens ſub ר poſt magnam motionem fultam accentu tonico, p. 33. Daghéſch lene in ת utpote ex *beghádh kephâth* poſt ſchevá quieſcens, p. 28.

יְהִי iehí *fiat*. Schevá mobile initio dictionis, pag. 33. י in fine quieſcit, quia non præcedit (ִ) vel (ַ) vel (ֹ) vel (ֻ), pag. 25.

אוֹר ór *lux*. Hhólem non ſubjicitur תוֹ א, ſed poſtponitur, pag. 23.

וַיְהִי־ vaiehi *& facta eſt*. Schevá mobile ſub י, quod תוֹ daghéſch afficiendum eſt, licet eo non afficiatur; unde inter (ַ) & (ְ) ponitur accentus euphonicus, pag. 34.

אוֹר ór *lux*. אוֹ productum, pag. 11.

II.

.hhoschcáh - col - eth vehavríahh : naphschí ené ná Hairan

הָאִירָה נָא עֵינַי נַפְשִׁי וְהַבְרִיחַ אֶת־כָּל־חֶשְׁכָּהּ׃

.ejus tenebras omnes fuga & : meæ mentis oculos quæso Illumina

הָאִירָה hairan *illumina.* ה silet in fine quia caret motione expressa & subintellecta, p. 25. In fine adjicitur *noún* ex altero *noún* initio dictionis sequentis ob dagh. forte geminato desumtum, pag. 29. col. 2. & pag. 30. col. 1.

נָא ná *quæso.* Daghésch forte in נ quod proinde geminatur, p. 27. א quiescit in fine, caret enim motione expressa & subintellecta, pag. 25.

עֵינַי ené *oculos.* Utrumque י mutum est, quia motione expressa & subintellecta destituitur, pag. 25.

נַפְשִׁי naphschí *mentis meæ.* Schevá quiescens sub פ post motionem parvam, pag. 33. פ aspiratur, quia nullo daghésch afficitur, pag. 27.

וְהַבְרִיחַ vehavríahh *& fuga.* Schevá mobile initio dictionis, pag. 33. Schevá quiescens sub ב post motionem parvam, ibid. ב aspiratur, quia caret daghésch, pag. 27. Páthahh furtivum sub ח utpote in fine dictionis, proindeque ante ipsum ח mobile, pag. 23.

אֶת־כָּל־ eth-col- *omnes.* Voces junctæ per maqqáph, pag. 21. quare accentu tonico destituuntur, ibid. Daghésch lene in כ initio dictionis; quanvis enim vox illa præcedenti jungatur per maqqáph, nihilominus tamen divisa censetur quantum ad daghésch impressionem, pag. 30. col. 1. Qaméts hhatoúph sub כ, quia sequitur litera sonans inter quam & figuram (ּ) non intercedit accentus, pag. 39.

חֶשְׁכָּהּ hhoschcáh *tenebras ejus.* Qaméts hhatoúph sub ח, quia sequitur schevá, inter quod & (ּ) præced. non exprimitur, neque subintelligitur accentus, p. 39. Schevá quiescens sub ש post motionem parvam, pag. 33. Daghésch lene in כ post schevá quiescens in media dictione, pag. 28. ה legitur in fine, quia notatur cum mappíq, pag. 25. Producitur, pag. 10.

III.

.áven báh veiérd : meórehhothécha titté Pén

פֶּן תִּטֶּה מֵאָרְחוֹתֶיךָ וְיֵרְדְּ בָּהּ אָוֶן׃

.iniquitas ea in dominetur & : tuis semitis à declinet Ne

פֶּן pén *ne.* Daghésch lene in פ initio dictionis, quare non aspiratur, pagg. 27. 28. Noún finale, pag. 10.

תִּטֶּה titté *declinet.* Daghésch lene in ת initio dictionis, pagg. 27. 28. Daghésch forte in ט, non est enim ex *beghádh kephath*, quare ט duplicatur, pag. 27. ה quiescit in fine, quia motione expressa & subintellecta caret, pag. 25.

מֵאָרְחוֹתֶיךָ meórehhothécha *à semitis tuis.* Schevá mobile sub ר post motionem magnam non fultam accentu tonico, sed tantum euphonico, pag. 33. ת aspiratur, quia caret daghésch, pag. 27. י quiescit, motione enim expressa & subintellecta destituitur, pag. 25. Caph finale, pag. 10.

וְיֵרְדְּ veiérd *& dominetur.* Schevá mobile initio dictionis, pag. 33. Duo schevá sub ר & ד quiescunt, prius ante socium, & post motionem magnam fultam accentu tonico; posterius quia est in fine dictionis, ibid. Daghésch lene in ד, quia præcedit schevá quiescens, pag. 28.

בָּהּ bah *in ea.* Daghésch lene in ב initio dictionis, p. 28. ה profertur ob mappíq, p. 25.

אָוֶן áven *iniquitas.* Noún finale, pag. 10.

IV.

.tsédheq	bemagelé	vethanhéni	, aschurái	taggíah	: Adhonái	attá	nerí	Kí
צֶדֶק׃	בְמַעְגְּלֵי	וְתַנְחֵנִי	אֲשֻׁרַי	תַּגִּיהַּ	אֲדֹנָי	אַתָּה	נֵירִי	כִּי
.justitiæ	*semitas in me deduces &*		*, meos gressus*	*illuminabis*	*: Domine*	*(es) tu*	*mea lucerna*	*Quia*

כִּי kí *quia.* Daghésch lene initio dictionis, ideo caph non aspiratur, pag. 27.

נֵירִי nerí *lucerna mea.* י quiescens, quia vocali expressa & subintellecta caret, pag. 25.

אַתָּה attá *tu.* Daghésch forte in ת licet ex *beg. keph.* quia non præcedit schevá quiescens, pag. 28. ה quiesc. in fine, quia ibi motione expressa & subintellecta destituitur, pag. 25.

אֲדֹנָי Adhonái *Domine.* ד aspiratur, quia caret utroque dagh. pag. 27. Hhólem deficiens, pagg. 14. 15. י legitur in fine post (ָ), p. 24.

תַּגִּיהַּ taggiáh *illuminabis.* Daghésch lene in ת initio dictionis, pag. 27. Dagh. forte in ג quamvis ex *beg. keph.* quia non præcedit schevá quiesc. aut (-) furtivum, p. 28. Páthahh furtivum sub ה, ac proinde ante ipsum mobile, pag. 23. ה legitur ob mappíq, pag. 25.

אֲשֻׁרַי aschurái *gressus meos.* Iódh legitur in fine post páthahh, pag. 24.

וְתַנְחֵנִי vethanhéni *& deduces me.* Schevá legitur initio dictionis, pag. 33. ת aspiratur, quia nullum ei daghésch imprimitur, p. 27. Schevá quiescens sub נ post parvam motionem, p. 33. י quiesc. in fine quia non præcedit immediate vel (ֵ) vel (-) vel (ִ) vel (וּ) p. 25.

בְמַעְגְּלֵי bemagelé *in semitas.* Schevá mobile sub ב initio dictionis, pag. 33. Eadem ratione ב habet daghésch lene, ideoque non aspiratur, pag. 27. Schevá quiesc. sub ע post motionem parvam, pag. 33. Schevá mobile sub ג post socium non in fine, ibid. ג habet dagh. lene post schevá quiesc. pag. 28. י silet in fine, quia vocali expressa aut subintellecta caret, pag. 25.

צֶדֶק tsédheq *justitiæ.* ד aspiratur quia non habet daghésch, pag. 27.

V.

.bách	hhósch-	anáv	thoschíay	kí	: batáhhti	bhaadhám	ló	, bechá	kén-Al
בָּךְ׃	חוֹסֵה־	עָנָו	תּוֹשִׁיעַ	כִּי	בָּטַחְתִּי	בְאָדָם	לֹא	בְּךָ	עַל־כֵּן
. te in	*confidentem*	*humilem*	*salvabis*	*quia*	*: speravi*	*homine in*	*non*	*, te in*	*Quapropter*

עַל־כֵּן al-kén *quapropter.* עַל־ caret accentu tonico, imo & euphon. quia jungitur voci sequenti per maqqáph, p. 22. כ in כֵּן non aspiratur quia dagh. leni afficitur initio dictionis, p. 28.

בְּךָ bechá *in te.* Daghésch lene in ב initio dictionis, pag. 28. Caph finale, pag. 10.

לֹא ló *non.* א quiescit in fine, quia caret motione expressa & subintellecta, pag. 25.

בְאָדָם bhaadhám *in homine.* ב & ד aspirantur quia carent dagh. p. 27. ם finale, p. 10.

בָּטַחְתִּי batáhhti *speravi.* Daghésch lene in ב initio dictionis, p. 28. Schevá sub ח quiescit post motionem magnam fultam accentu tonico, pag. 33. Daghésch lene in ת post schevá quiesc. pag. 28. י quiescit in fine.

כִּי kí *quia.* Vide supra vers. 4. I.

תּוֹשִׁיעַ toschíay *salvabis.* ת aspiratur initio dictionis quia daghésch destituitur, pag. 27. Páthahh furtivum sub ע, quod proinde ante ע pronuntiatur, pag. 23.

עָנָו anáv *humilem.* ו legitur in fine, quia non est schouréq, neque hhólem; & quia præcedit (ָ), pag. 24.

חוֹסֵה־ hhóseh- *confidentem.* ה quiescit in fine quia caret motione expressa & subintellecta, pag. 25. In fine jungitur *b* vocis sequentis, pag. 29. col. 2. & 30. col. 1.

בָּךְ bách *in te.* Dagh. forte in ב quia vox præcedens desinit in ה ֵ, sine accentu in ult. p. 29. col. 2. Caph finale, p. 10. & aspiratum, quia caret dagh. p. 27. Schevá in eo exprimitur, p. 24. col. 1. sed non legitur utpote in fine, pag. 33.

VI.

. hhattothái lechol- veſa : hhaſdécha kerobh- Hhonnéni

חָנֵּנִי כְּרֹב־ חַסְדֶּךָ וְשָׂא לְכָל־ חַטֹּאתָי׃

. *mea delicta omnia dimitte & : tua miſericordiæ multitudinem ſecundum mei Miſerere*

חָנֵּנִי hhonnéni *miſerere mei.* Qaméts hhatoúph ſub ח ante daghéſch forte, nullo intercedente accentu, pag. 38.

כְּרֹב־ kerobh-*ſecundum multitudinem.* Schevá mobile initio dictionis, pag. 33. כ ibidem daghéſch leni instructum, proindeque non aſpiratum, pagg. 27. 28. Qaméts hhatoúph ſub ר, quia eſt ultima vocis motio expreſſa quam ſequitur litera ſonans abſque accentu inter eam & (׃), pag. 39.

חַסְדֶּךָ hhaſdécha *miſericordiæ tuæ.* Schevá quieſc. ſub ס poſt motionem parvam, pag. 33. Daghéſch lene in ד poſt ſchevá quieſc. in medio dictionis, pag. 28. Caph finale & aſpiratum, quia caret daghéſch, pagg. 10. & 27.

וְשָׂא veſa *& dimitte.* Schevá mobile initio dictionis, pag. 33. א quieſcens in fine ubi caret motione expreſſa & ſubintellecta, pag. 25.

לְכָל־ lechol- *omnia.* Schevá mobile initio dictionis, & qaméts hhatoúph ſub כ ut ſupra in כְּרֹב־. כ aſpiratum, quia nullum habet daghéſch, pag. 27.

חַטֹּאתָי hhattothái *peccata mea.* Daghéſch forte in ט quod idcirco duplicatur, pag. 27. א quieſcit, quia non habet motionem expreſſam, nec ſubintellectam, pag. 25. ת aſpiratur, quia caret utroque daghéſch, pag. 27. י legitur in fine poſt (׃) pag. 24.

VII.

. ráſcha ló táhhſchov- aſchér vehoí : páſcha neſoúi haíſch Aſchré

אַשְׁרֵי הָאִישׁ נְשׂוּי פֶּשַׁע וְהוֹי אֲשֶׁר תַּחְשָׁב־ לוֹ רֶשַׁע׃

. *iniquitatem illi imputabis cui væ & : prævaricatio* (eſt) *dimiſſa* (cui) *ille vir Beatus*

אַשְׁרֵי aſchré *beatus.* Schevá quieſcens poſt parvam motionem, pag. 33. Iódh quieſcit in fine, quia non præcedit (ִ) (ֵ) (ו & (וֹ), pag. 25.

הָאִישׁ haíſch *vir ille.* nulla difficultas.

נְשׂוּי neſoúi *dimiſſa.* Schevá mobile initio dictionis, pag. 33. י itidem mobile poſt וּ, pag. 25.

פֶּשַׁע páſcha *prævaricatio.* פ non aſpiratur ob daghéſch lene ipſi impreſſum initio dictionis, pag. 27.

וְהוֹי vehoí *& væ.* Schevá mobile initio dictionis, pag. 33. Iódh itidem mobile in fine poſt וֹ, pag. 25.

אֲשֶׁר aſchér *cui.* nulla difficultas.

תַּחְשָׁב־ táhhſchov *imputabis.* ת non aſpiratur ob daghéſch lene initio dictionis, pag. 27. Schevá quieſcens ſub ח poſt parvam motionem, pag. 33. Qaméts hhatoúph ſub ש, quia vox deſinit in literam ſonantem, inter quam & (׃) non eſt accentus, pag. 39. ב aſpiratur, quia daghéſch non habet, pag. 27.

לוֹ ló *illi.* } nulla difficultas.
רֶשַׁע ráſcha *iniquitas.* }

VIII.

. avónothécha miccól pedhénna : naphſchí naſáthi Elécha

אֵלֶיךָ נָשָׂאתִי נַפְשִׁי פְּדֵנָה מִכֹּל עֲוֹנוֹתֶיהָ׃

, *ejus iniquitatibus omnibus ex eam redime : meam animam levavi te Ad*

אֵלֶיךָ elécha *ad te.* י quieſcit quia motione expreſſa & ſubintellecta caret, pag. 25.

נָשָׂאתִי naſathi *levavi.* א quieſcit, pag. 25. ת aſpiratur, quia dagh. deſtituitur, pag. 27.

נַפְשִׁי naphſchí *animam meam.* Schevá quieſcit poſt motionem parvam, pag. 33. פ aſpiratur, quia caret daghéſch, pag. 27.

פְּדֶנָּה pedhénna *redime eam.* Schevá mobile initio dictionis, pag. 33. ד aſpiratur quia daghéſch deſtituitur, pag. 27. נ habet daghéſch forte, idcirco duplicatur, ibid. ה quieſcit in fine, quia caret motione expreſſâ & ſubintellectâ, pag. 25.

מִכֹּל miccól *ex omnibus.* Daghéſch forte in כ quamvis ex *beghádh kephàth*, quia non præcedit ſchevá quieſc., aut (-) furtivum, pag. 28. Ideo duplicatur, ibidem.

עֲוֹנוֹתֶיהָ avónothéha *iniquitatibus ejus.* Hhólem deficiens poſt ו quod proinde conſonat, pag. 15. lin. 19. & 20. Tav aſpiratur, quia daghéſch deſtituitur, pag. 27. Iódh quieſcit, caret enim motione expreſſâ & ſubintellectâ, pagin. 25. Hé movetur in fine, quia afficitur motione.

IX.

Meſchóch alέha ráhhamécha : váhhaſóch otháh méhhato- lách.

מְשֹׁךְ עָלֶיהָ רַחֲמֶיךָ וַחֲשֹׂךְ אוֹתָהּ מֵחֲטֹא־לָךְ׃

Extende ſuper eam miſericordias tuas : & cohibe eam ne peccet tibi.

מְשֹׁךְ meſchóch *extende.* Schevá mobile initio dictionis; pag. 33. Punctum in ſiniſtro cornu ש̇ vices ſupplet hhólem defic. pag. 15. Caph finale in quo exprimitur ſchevá ſub aliis literis ſonantibus ſubintellectum, p. 24. col. 1.

עָלֶיהָ aléha *ſuper eam.* י quieſcit, quia motione expreſſâ & ſubintellectâ deſtituitur, p. 25.

רַחֲמֶיךָ ráhhamécha *miſericordias tuas.* י quieſcit in medio, quia motione expreſſâ & ſubintellectâ caret, pag. 25.

וַחֲשֹׂךְ váhhaſóch *& cohibe.* Punctum in ſiniſtro cornu ש̇, & ſin ſibbóleth conſtituit, & vices hhólem defic. ſupplet, pag. 15. Caph fin. vide ſupra in מְשֹׁךְ, & infra in לָךְ.

אוֹתָהּ otháh *eam.* ת aſpiratur quia caret daghéſch, pag. 27. ה legitur in fine ob mappíq ipſi impreſſum, pag. 25.

מֵחֲטֹא־ méhhato- *ne peccet.* א quieſcit in fine, quia caret motione cum expreſſâ, tum ſubintellectâ, pag. 25. Vox deſtituitur accentu tonico, quia jungitur alteri per maqqáph, p. 21.

לָךְ lách *tibi.* Caph finale, pag. 10. & aſpiratum quia caret daghéſch, pag. 27. In eo exprimitur ſchevá quod ſub aliis literis ſonantibus in fine dictionis ſubintelligitur, pag. 24. col. 1.

X.

Qavvó qivvathchá ghóaláh veattá lebhádh mahhſéha.

קַוֹּה קִוִּתְךָ גֹּאֲלָהּ וְאַתָּה לְבַד מַחְסֶהָ׃

Expectans te expectat ſuum redemtorem : nam tu ſolus (es) refugium ejus.

קַוֹּה qavvó *exſpectans.* Daghéſch forte in ו quod proinde non eſt ſchouréq, habet enim motionem, pagin. 15. duplicatur, pagin. 27. ה quieſcit in fine, pag. 25.

קִוִּתְךָ qivvathchá *exſpectat te.* Daghéſch forte in ו quod idcirco duplicatur, pag. 27. ת aſpiratum quia caret dagh. ibid. Eadem ratione Caph fin. cum aſpiratione profertur.

גֹּאֲלָהּ ghóaláh *redemtorem ſuum.* ג aſpiratur quia caret daghéſch, pag. 27. ה legitur in fine ob mappíq, pag. 25.

וְאַתָּה veattá *nam tu.* Schevá mobile initio dictionis, pag. 33. Daghéſch forte in ת licet ex *beghádh kephàth*, quia non præcedit ſchevá quieſcens, aut (-) furtivum, pag. 28. ה quieſcit in fine ubi caret motione expreſſâ & ſubintellectâ, pag. 25.

לְבַד lebhádh *ſolus.* Schevá legitur initio dictionis, pag. 33. ב & ד aſpirantur, quia non habent daghéſch, pag. 27.

מַחְסֶהָ mahhſéha *refugium ejus.* (:) quieſcens ſub ח poſt parvam motionem, pag. 33.

XI.

.leolám póolchá teabbédh veál óiebhéha becháph tittenáh Ál

אַל תִּתְּנָהּ בְּכַף אֹיְבֶיהָ וְאַל־תְּאַבֵּד פָּעָלְךָ לְעוֹלָם׃

.æternum in tuum opus perdas ne & : ejus inimicorum manum in eam tradas Ne

אַל ál *ne.* א spiritus lenis Græcorum , pag. 3.

תִּתְּנָהּ tittenáh *tradas eam.* Daghésch lene in priori ת initio dictionis , pag. 27. Daghésch forte in altero , quia non præcedit schevá quiescens , aut (-) furtivum , pag. 28. Schevá mobile sub ת , quia cum daghésch notatur , nec est ultima dictionis litera , pag. 33. ה mobile in fine ob mappiq , pag. 25.

בְּכַף becháph *in manum.* Daghésch lene in ב initio dictionis , pagin. 27. Schevá ibidem & eadem de causa mobile , pag. 33. כ aspiratum ob defectum daghésch , pag. 27. ף finale , pag. 10. & aspiratum propter τῶ daghésch absentiam , pag. 27.

אֹיְבֶיהָ óievéha *inimicorum ejus.* Schevá mobile sub י post motionem magnam non fultam accentu tonico , pag. 33. ב aspiratur quia caret daghésch , pag. 27. י quiescit , motione enim expressa & subintellecta destituitur , pag. 25.

וְאַל־ veál *& ne.* Schevá mobile initio dictionis , pag. 33. ל producitur , pag. 11.

תְּאַבֵּד teabbédh *perdas.* ת cum daghésch leni , & schevá mobili initio dictionis , p. 27. 33. Daghésch forte in ב , quia non præcedit schevá quiescens , aut (-) furtivum , pag. 28. quare duplicatur , ibid. Aspiratur ד ob daghésch absentiam , pag. 27.

פָּעָלְךָ póolchá *opus tuum.* Daghésch lene in פ initio dictionis , pag. 28. Qaméts hhatoúph sub eadem litera ob aliud qaméts hhatoúph non finale sequens sub ע , pag. 38. Illa autem figura (◌ָ) sub ע est qaméts hhatoúph ob schevá sequens inter quod & (◌ָ) non exprimitur , nec subintelligitur accentus , pag. 39. Schevá quiesc. sub ל post motionem parvam , pag. 33. Caph fin. pag. 10. & aspiratum ob daghésch absentiam , pag. 27.

לְעוֹלָם leolám *in æternum.* Schevá mobile sub ל initio dictionis , pag. 33.

XII.

háqedhoschím-ben vesimáh ,qahhénna : meóholáh betsetháh ím-Ki

כִּי־אִם בְּצֵאתָהּ מֵאָהֳלָהּ קָחֶנָּה וְשִׂימָהּ בֵּין־הַקְּדֹשִׁים

sanctos inter eam pone & , eam suscipe : suo tabernaculo de ipsa egredietur cum Sed

.laádh iireschoúcha ascher

אֲשֶׁר־יִרָשׁוּךָ לָעַד׃

.finem in te possidebunt qui

כִּי־אִם ki-ím *sed.* Daghésch lene in כ initio dictionis , pag. 27. ם finale productum , p. 11.

בְּצֵאתָהּ betsethá *cum egredietur ipsa.* Daghésch lene in ב initio dictionis , pagin. 28. Schevá ibidem & eadem de causa mobile , pag. 33. א quiescit , quia caret motione cum expressa tum subintellecta , pag. 25. ת aspiratur ob τῶ dagh. absentiam , pag. 27. ה legitur in fine propter mappiq , pag. 25.

מֵאָהֳלָהּ meóholáh *de tabernaculo suo.* Qaméts hhatoúph sub א ob sequens hhatéph qaméts hhatoúph sub ה , pag. 38. ה legitur propter mappiq , pag. 25.

קָחֶנָּה qahhénna *suscipe eam.* Daghésch forte in נ quod idcirco duplicatur , pag. 27. ה quiescit in fine , pag. 25. forma ejus producta est , pag. 11.

וְשִׂימָהּ vesimáh *& pone eam.* Schevá mobile

initio dictionis, pag. 33. ה itidem legitur in fine ob mappiq, pag. 25.

בֵּין־ ben- *inter.* Daghésch lene in ב initio dictionis, pag. 28. י quiescit, pag. 25. ן finale, pag. 10.

הַקְּדוֹשִׁים háqedhoschím *sanctos.* Schevá mobile sub ק dagh. notando, quamvis eo non sit notatum; quare est accentus euphonicus inter (-) & (:) pagg. 33. 34. ד aspiratur, quia caret daghésch, pag. 27. Punctum in dextro cornu τῆς ש & hhólem defic. vices supplet, & schín schibbóleth constituit, pag. 15.

אֲשֶׁר־ ascher *qui.* Vox sequenti juncta per maqqáph, pag. 21. ideoque caret accentu tonico, ibid. א producitur, pag. 11.

יִרָשׁוּךָ iireschoúcha *possidebunt te.* Schevá mobile sub ר post motionem parvam positam loco magnæ, quapropter apponitur accentus euphonicus, inter hhiriq qatón & schevá, pag. 34.

לָעַד laádh *in finem.* ד aspiratur quia caret daghésch, pag. 27.

XIII.

. séla	outhevárechechá	: hhaiíim	meqór	bechá	tíahhd	Schám
סֶלָה׃	וּתְבָרֶכְךָ	חַיִּים	מְקוֹר־	בְּךָ	תִּתַּחַד	שָׁם
. semper	tibi benedicet &	: vitæ	fonte	te in	lætabitur	Ibi

שָׁם schám *ibi.* Mém finale, pag. 10.

תִּתַּחַד tíahhd *lætabitur.* Daghésch lene in ת initio dictionis, pag. 27. ת illud producitur, pag. 11. Pathahh furtivum sub ח quod proinde ante ח pronuntiatur, pag. 23. Dagh. lene in ד post pathahh istud furtivum, pagin. 28. Schevá exprimitur sub eodem ד ob (-) furtivum præcedens, p. 24. col. 1. Silet quia est in fine dictionis, pag. 33.

בְּךָ bechá *in te.* Daghésch lene in ב, p. 27. & schevá mobile sub eodem initio dictionis, pag. 33.

מְקוֹר־ meqór *fonte.* Schevá mobile initio dictionis, pag. 33. Résch producitur, p. 10.

חַיִּים hhaiíim *vita.* Daghésch forte in priori י quod idcirco duplicatur, pag. 27.

וּתְבָרֶכְךָ outhevárechechá *& benedicet tibi.* ת aspiratur, quia caret daghésch, pag. 27. Schevá sub eodem legitur post motionem magnam non fultam accentu tonico, pag. 33. & pag. 36. col. 1. Schevá itidem legitur sub כ quia repetitur, pag. 33. Caph utrumque & ב aspirantur ob τῆς daghésch absentiam, pag. 27.

סֶלָה séla *semper.* ה quiescit in fine, quia non habet motionem expressam, nec subintellectam, pag. 25.

CAPUT V.

De Orationis partibus secundum Hebræos.

HEBRÆIS tres sunt principes orationis partes. שֵׁם *Nomen*, quod & pronomen; פֹּעַל *Actio* seu *Verbum*, quod & Participium; & מִלָּה *Dictio*, quæ Adverbia, Præpositiones, Conjunctiones & Interjectiones complectitur. Unamquamque ex tribus illis orationis partibus cum suis appendicibus explicaturi, initium faciemus à Nomine.

NOTÆ.

PARTIUM orationis numerum, uti & methodum, ab Arabibus mutuati ſunt Judæi qui de arte Grammatica ſcribere cœperunt, cum illi deſiêre. Primus inter Judæos hancce materiam cum aliqua diligentia tractandam ſuſcepit Rabbi *Juda Hhiough* oriundus ex Feza urbe Africæ, qui circa annum Chriſti M. XL. duos edidit libellos, unum de *Raphe*, ſive de literis *beghádh kephâth* modo durius, modo mollius pronuntiandis: alterum de *geminatione*, ſive de vocibus literam quampiam geminantibus.

Proximus ab eo R. *Jonas* Cordubenſis, qui itidem libros ſcripſit duos; unum *de artis præceptis*, alterum *de ſignificationibus verborum*. Tertius *Aben-Eſra* Hiſpanus, qui circa annum Chriſti M. CLX. floruit. Is præter commentarios in Sacram Scripturam, ſcripſit ספר צחות בדקדוק *librum elegantiarum Grammaticarum*: & ספר מאזני לשון הקדש *librum bilancis linguæ ſanctæ*. Quartus R. *David Qimhhi* qui vixit circa annum Chriſti M. CXC. Hic cum videret multa confuſe diffuſeque ſcripta fuiſſe à RR. *Juda* & *Jona*, multaque ſcitu digna ab iis prætermiſſa fuiſſe, ea plenius complecti ſtuduit, atque idcirco operi ſuo nomen fecit: ספר מכלול *liber comprehenſionis*. Duabus conſtat partibus; Grammatica & Lexico. Quintus R. *Abraham de Balmis* qui circa annum Chriſti M. DXX. ſcripſit Grammaticam cui titulus: מקנה אברהם *poſſeſſio Abraham*. Sextus *Elias Levita* Germanus qui eodem tempore florebat, multoſque Chriſtianos, etiam Cardinales, invitis licet popularibus, cum viva voce, tum multis editis libellis linguam Hebraïcam docuit.

Hi ſunt præcipui Judæorum Grammatici. Rich. *Simon* lib. I. cap. 30. hiſt. critic. V. T. catalogum refert 38. Grammaticorum Hebr. à ſæculo X. ad annum Chriſti M. DC. in quo primum obtinet locum R. *Saadias Gaon* qui ſcholæ in Babylonia præerat anno Chriſti 927. ſeptimum vero R. *Juda Hhioug*. Verum R. *Saadias* ut quinque ſequentes cum id genus argumenti ſubtiliter, jejune & ſine methodo tractarint, jure merito Grammaticorum Hebræorum primus ſtatuitur R. *Juda*.

Græci quoque veteres tres tantum principes orationis partes agnoſcebant, nempe ὀνόματα *nomina*, ῥήματα *verba*, & συνδέσμους *conjunctiones*. Id diſerte aſſerit Dionyſius Halicar. lib. de compoſitione verborum, pag. 3. novæ edit. Oxon. 1704. ταῦτα δὲ Θεοδέκτης, καὶ Ἀριστοτέλης, καὶ οἱ κατ' ἐκείνους φιλοσοφήσαντες τοὺς χρόνους ἄχρι τριῶν προήγαγον, ὀνόματα, καὶ ῥήματα, καὶ συνδέσμους, πρῶτα μέρη τῆς λέξεως ποιοῦντες. οἱ δὲ μετ' αὐτοὺς γενόμενοι, καὶ μάλιστα οἱ τῆς Στωϊκῆς αἱρέσεως ἡγεμόνες, ἕως τεττάρων προὐβίβασαν, χωρίσαντες ἀπὸ τῶν συνδέσμων τὰ ἄρθρα. εἶθ' οἱ μεταγενέστεροι τὰ προσηγορικὰ διελόντες ἀπὸ τῶν ὀνομάτων, πέντε ἀπεφήναντο τὰ πρῶτα μέρη. ἕτεροι δὲ καὶ τὰς ἀντωνυμίας ἀποζεύξαντες ἀπὸ τῶν ὀνομάτων, ἕκτον στοιχεῖον τοῦτο ἐποίησαν. οἱ δὲ καὶ τὰ ἐπιρρήματα διεῖλον ἀπὸ τῶν ῥημάτων, καὶ τὰς προθέσεις ἀπὸ τῶν συνδέσμων, καὶ τὰς μετοχὰς ἀπὸ τῶν προσηγορικῶν. οἱ δὲ καὶ ἄλλας τινὰς εἰσαγαγόντες τομὰς, πολλὰ τὰ πρῶτα μόρια τῆς λέξεως ἐποίησαν. *Theodectes & Ariſtoteles, & qui eorum temporibus philoſophabantur, ad ternarium reduxere, Nomina, Verba & Conjunctiones; quæ primas orationis partes ſtatuêre. Qui vero poſtea ſequuti, ac præcipue Stoïcæ ſectæ principes, Articulos à Conjunctionibus ſeparando, ad quaternarium uſque proceſſerant. Recentiores autem ſejungendo Appellativa à Nominibus ipſis, quinque primas eſſe partes oſtendebant. Aliqui & Pronomina ſejungendo à Nominibus, ſextum fecere elementum. Alii item & Adverbia diviſere à Verbis, & Præpoſitiones à Conjunctionibus, & Participia à Nominibus Appellativis. Aliqui & alias inducendo ſectiones, multas fecere vocum partes.*

Idem docet Quintilianus, lib. I. cap. 4. *Veteres*, inquit, *quorum fuerunt Ariſtoteles & Theodectes, Verba modo, & Nomina, & Convinctiones tradiderunt..... paulatim à Philoſophis, ac maxime Stoïcis auctus eſt numerus; ac primum Convinctionibus Articuli adjecti; poſt Præpoſitiones; Nominibus Appellatio; deinde Pronomen; deinde mixtum Verbo Participium; ipſis Verbis Adverbia*, &c. Vide etiam Priſcianum, lib. 2.

CAPUT

CAPUT VI.

De Nomine.

NOMEN vox eſt quæ ex inſtituto hominum aliquid nominat. Dividitur in *proprium*, & in *appellativum.* Nomen proprium uni convenit, ut: דָּוִד *David*, כֵּיפָא *Cephas*, ſeu *Petrus*, &c. Appellativum pluribus tribuitur, ut: אָדָם *homo*, quod nomen omnibus hominibus competit. In hoc capite agemus de nomine appellativo; de proprio autem in Syntaxi.

Tres ſunt communes nominis affectiones, videlicet *genus*, *numerus*, & *caſus* ſeu *declinatio*, quas in ſequentibus articulis expendemus.

APPENDIX.

NOMEN dividitur inſuper 1°. in *ſubſtantivum* & in *adjectivum.* Subſtantivum quod Hebræis dicitur שֵׁם הַדָּבָר *nomen rei*, illud eſt quod per ſe ſubſiſtit in oratione, & ſolam rei aut perſonæ ſubſtantiam, nulla habita ratione accidentium ejus ſeu modorum exprimit, ut: אֱלֹהַּ *Deus*, &c. Nomen adjectivum quod Hebræi vocant שֵׁם הַתֹּאַר *nomen formæ*, ſubſtantivo cujus ope in oratione indiget, adjectum; rei aut perſonæ accidentia ſeu modos deſignat, ut: קָדוֹשׁ *ſanctus*: ſupponit enim rem aut perſonam cui ſanctitas adjicitur, unde & nomen adjectivum appellatur.

2°. Nomen, potiſſimum ratione Grammatices, dividitur in *primitivum* & in *derivativum*, ſeu *derivatum.* Nomen primitivum dicitur illud quod eſt ipſa radix, ut: אִישׁ *vir*, סוּס *equus*, &c. Nomen vero derivatum eſt quod à verbo ceu à radice derivatur, ut: דָּבָר *verbum*, à verbo דָּבַר, vel דִּבֵּר, aut דִּבֶּר *loquutus eſt.* Nomen autem derivatum vel *perfectum* eſt, vel *imperfectum.* Derivatum perfectum dicitur quod ex verbo perfecto derivatur, ut: זָכָר *maſculus*, ex verbo perfecto זָכַר *recordatus eſt.* Derivatum imperfectum appellatur quod ex verbo imperfecto deducitur, ut: גַּן *hortus*, ex verbo imperfecto גָּנַן *protexit.*

Denique ex nominibus derivatis, cum perfectis, tum imperfectis, alia ſunt *ſimplicia*; alia *compoſita.* Nomina ſimplicia ea ſunt quæ puris conſtant radicalibus, ut: חָכָם *ſapiens*, à verbo perfecto חָכַם *ſapiens fuit.* שָׁלָל *ſpolium*, à verbo imperfecto שָׁלַל *ſpoliavit.* Nomina compoſita cenſentur quæ præter radicales aliquam ex hiſce ſex literis האמנתי quæ memoriæ cauſa his motionibus afficiuntur: הֶאֱמַנְתִּי héemánti *credidi*, in principio vel in fine; & interdum etiam utrobique aſſumunt; eaque nomina idcirco vocantur *heemantica*, ut: מִשְׁפָּט *judicium*, à verbo perfecto שָׁפַט *judicavit.* הַצָּלָה *liberatio*, à verbo imperfecto נָצַל in Hiphil *liberavit.* אַשְׁמֹרֶת *cuſtodia*, *vigilia*, à verbo perfecto שָׁמַר *cuſtodivit*, &c.

ARTICULUS I.

De Nominum Hebræorum generibus.

GENUS eſt Nominis ratione utriuſque ſexûs differentia. Quare iis quæ ſexum non habent, improprie tribuitur; ea tamen in ſubſtantivi & adjectivi convenientia, ſexum habentium naturam ſequuntur.

Ut autem duplex est duntaxat sexus, masculinus videlicet & femininus; ita Hebræi duplex tantummodo genus agnoscunt, masculinum scilicet & femininum.

Tertium, nempe neutrum Græcorum & Latinorum ignorant. Quare in adjectivis quæ absolute ponuntur, neutrum illud genus exprimunt modo masculino, modo feminino genere. Masculino, ut Gen. 2. v. 18. לֹא־טוֹב הֱיוֹת הָאָדָם לְבַדּוֹ *bonus* (i. bonum) *non est hominem esse solum*. Feminino, ut Psal. 26. Heb. 27. v. 4. אַחַת שָׁאַלְתִּי מֵאֵת־יְהוָה אוֹתָהּ אֲבַקֵּשׁ *unam* (i. unum) *petii à Domino*, *hanc* (i. hoc) *requiram*. Sic in plurali numero, in quo tamen genus femininum frequentius usurpatur, ut videbimus in Syntaxi. Genus commune & epicœnum ad masculinum & femininum pertinet.

Nominum Hebr. genus dignoscitur vel *significatione* vel *terminatione*.

Significatione masculina sunt 1°. Nomina propria virorum, officiorumque virilium, ut: שְׁלֹמֹה *Salomon*, מֶלֶךְ *Rex*, פֶּחָה *dux*, פֻּרָה *Pura*, nomen proprium pueri Gedeonis, שַׂר *princeps*, &c. 2°. Fluviorum, ut: פִּישׁוֹן *Phison*, יַרְדֵּן *Jordanis*, &c. 3°. Montium, ut: כַּרְמֶל *Carmel*, הֹר *Hor*, &c. 4°. Populorum, ut: עִבְרִי *Hebræus*, מִצְרִי *Ægyptius*, צָרְפָתִי tsórphathí *Gallus*, secundum Rabbinos. 5°. Mensium, ut: נִיסָן *Nisán*, אִיָּר *Iiár*, &c.

Significatione feminina sunt 1°. Nomina mulierum, & officiorum muliebrium, ut: חַוָּה *Eva*, רָחֵל *Rachel*, אֵם *mater*, שֵׁגָל *conjux*, &c. 2°. Urbium, ut: בָּבֶל *Babel*, שֹׁמְרוֹן *Samaria*, יְרִיחוֹ *Jericho*, &c. 3°. Provinciarum & Regionum, ut: מִצְרַיִם *Ægyptus*, עֲרָב *Arabia*, צָרְפַת tsórpháth *Gallia*, ut volunt Rabbini. 4°. Membrorum corporis præsertim geminorum, ut: יָד *manus*, רֶגֶל *pes*, יָרֵךְ *femur*, כָּתֵף *humerus*, &c. Eorum tamen quædam communis sunt generis, sed sæpius feminini.

Terminatione masculina sunt quæ aliter desinunt ac sequentia, nisi infra excipiantur.

Terminatione feminina sunt quæ desinunt 1°. in ה cum accentu post (·), ut: צְדָקָה *justitia*, חָכְמָה hhochmá *sapientia*, שִׂמְחָה *lætitia*, &c. Si accentus desideretur post (·), masculina sunt, ut: לַיְלָה *nox*, אַחְלָמָה *amethystus*, quamvis aliis sit fem. generis, הַחִיצוֹנָה *exterior*, שְׁפָלָה *humilis*, בֹּעֵרָה *ardens*, *succensus*, &c. 2°. in תָה cum accentu in penultima, ut: יְשׁוּעָתָה *omnimoda salus*, עֶזְרָתָה *præsens auxilium*, אֵימָתָה *terror maximus*, hæc enim forma auxesim importat. 3°. in ת servile, h. e. quod non est de radice nominis, ut: מַלְכוּת *regnum*, à radice מָלַךְ *regnavit*. דַּעַת *scientia*, à radice יָדַע *scivit*, &c. Excipitur דְּמוּת *similitudo*, masc. à radice דָּמָה *similis fuit*.

APPENDIX.

Nomina quantum ad genus anomala.

I. Nomina ſequentia, licet terminatione maſculina, ſunt tamen genere feminina.

אַגָּן	*crater.*	בֶּרֶךְ	*genu.*	לְחִי	*maxilla.*	רָחֵל	*ovis.*
אֶזְרוֹעַ	*brachium.*	בַּת	*bathus.*	נֹגַהּ	*ſplendor.*	שֶׁבַע	*ſeptem.*
אָח	*focus.*	גֹּרֶן	*area.*	נַעַל	*calceus.*	שֵׁגָל	*conjux.*
אֵם	*mater.*	גַּת	*torcular.*	סֹלֶת	*ſimila.*	שְׂלָו	*coturnix.*
אֶפְעֶה	*vipera.*	דָּת	*lex.*	עָב	*nubes.*	שָׁלֹשׁ	*tres.*
אֶצְבַּע	} *digitus.*	חָמֵשׁ	*quinque.*	עַיִשׁ	*arcturus.*	שְׁמֹנֶה	*octo.*
אֶצְבָּע		חֶרֶב	*gladius.*	עֶרֶשׂ	*ſponda.*	שׁוֹק	*armus.*
אַרְבַּע	*quatuor.*	יָמִין	*dextera.*	עֶשֶׂר	*decem.*	שֵׁשׁ	*ſex.*
אַשּׁוּר	*inceſſus.*	יָתֵד	*paxillus.*	פִּילֶגֶשׁ	*concubina.*	תֵּבֵל	*orbis.*
אָתוֹן	*aſina.*	כַּד	*cadus.*	פַּת	*buccella.*	תֵּשַׁע	*novem.*
בְּאֵר	*puteus.*	כִּכָּר	*talentum.*	צֹאן	*ovis.*	In סֹלֶת *ſimila*,	
בֶּטֶן	*venter.*	כּוֹס	*calix.*	צָפוֹן	*ſeptentrio.*	ת radicale eſt.	

II. Nomina ſequentia, licet terminatione maſculina, ſunt genere communia.

אֳנִי	*navis.*	זָקָן	*barba.*	מַחֲנֶה	*caſtra.*	שָׁמִיר	*ſentis.*
אָרוֹן	*arca.*	חַלּוֹן	*feneſtra.*	מֵצַח	*frons.*	שֵׁן	*dens.*
אוֹת	*ſignum.*	יָצִיעַ	*ſubſtructio.*	סִיר	*olla.*	תַּעַר	*novacula.*
גָּדֵר	*maceria.*	מִזְבֵּחַ	*altare.*	רֹתֶם	*juniperus.*		

III. Nomina ſequentia, licet terminatione maſculina, ſunt tamen communia, ſed ſæpius maſculina.

אַיָּל	*cervus.*	חֶבֶל	*funis.*	מָגֵן	*clypeus.*	קֶרֶן	*cornu.*
בֶּגֶד	*veſtis.*	חֲמוֹר	*aſinus.*	מִקְנֶה	*poſſeſſio.*	שֵׁבֶט	*ſceptrum.*
הָמוֹן	*multitudo.*	לֵב	*cor.*	עָם	*populus.*	שֶׂה	*pecus parva.*
זַיִת	*oliva.*	לֶחֶם	*panis.*	עֶרֶב	*veſpera.*	In זַיִת ת radicale eſt.	

IV. Nomina ſequentia, licet terminatione maſculina, ſunt tamen genere communia, ſed ſæpius feminina.

אֶבֶן	*lapis.*	זְרוֹעַ	*brachium.*	עַיִן	*oculus.*	רֶגֶל	*pes.*
אֹרַח	*ſemita.*	חָצֵר	*atrium.*	עִיר	*civitas.*	רוּחַ	*ventus.*
אֶרֶץ	*terra.*	יוֹבֵל	*aries.*	עֶצֶם	*os, oſſis.*	רְחוֹב	*platea.*
אֵשׁ	*ignis.*	יָד	*manus.*	עֵת	*tempus.*	שְׁאוֹל	*ſepulchrum.*
גֶּפֶן	*vitis.*	כָּנָף	*ala.*	פַּעַם	*ictus.*	שַׁבָּת	*ſabbathum.*
דֹּב	*urſus.*	לָשׁוֹן	*lingua.*	צִפּוֹר	*avis.*	שֶׁמֶשׁ	*ſol.*
דֶּלֶת	*porta.*	מַטֶּה	*virga.*	צָפוּן	*abſconditum.*	תְּהוֹם	*abyſſus.*
דֶּרֶךְ	*via.*	נֶפֶשׁ	*anima.*	קֶשֶׁת	*arcus.*	In דֶּלֶת, &c. ת radicale.	

V. Nomina ſequentia, licet terminatione feminina, ſunt tamen genere maſculina.

אַרְבָּעָה *quatuor.*	נַחֲלָה *torrens.*	שִׁבְעָה *ſeptem.*	שְׁמֹנָה *octo.*
חֲמִשָּׁה *quinque.*	עֲשָׂרָה *decem.*	שָׂדֶה *ager.*	תִּשְׁעָה *novem.*
מִקְשָׁה *cucumeratium.*	פֶּחָה *dux.*	שְׁלֹשָׁה *tres.*	In צָבָא, מוֹרָה, מִקְשָׁה,
מוֹרָה *novacula.*	צָבָא *exercitus.*	שִׁשָּׁה *ſex.*	ה eſt loco א.

VI. Nomina ſequentia, licet terminatione feminina, ſunt tamen genere communia.

בַּיִת *domus*, מֵאָה *centum*, מִנְחָה *munus*, נְחֹשֶׁת *æs*, שָׁנָה *annus.*

Nomina Epicœna.

In animalium & volucrum nominibus, uterque ſexus fere unico genere quod *epicœnum*, ſeu promiſcuum vocant, comprehenditur. Sic in terminatione maſculina; חֲזִיר *porcus*, tam mas quam femina. כֶּלֶב *canis*, mas & femina. נֶשֶׁר *aquila*, mas & femina, &c. In terminatione feminina: חֲסִידָה *ciconia*, mas & femina. יַעֲנָה *ulula*, mas & femina. Sic אַרְנֶבֶת *lepus*, דַּיָּה *milvus*, &c.

Ad ſexum diſtinguendum ſemel in Scripturis adduntur voces זָכָר *maſculus*, & נְקֵבָה *femina*; nempe Levit. cap. 4. v. 23. שְׂעִיר עִזִּים זָכָר *hircum caprarum maſculum.* Ibid. v. 28. שְׂעִירַת עִזִּים נְקֵבָה *capram caprarum feminam.*

Denique adjectivum כֹּל *omnis*, &c. eſt utriuſque generis & numeri.

ARTICULUS II.

De Nominum Hebræorum numeris.

NUMERUS eſt differentia vocis ſecundum unitatem & multitudinem. In Nominibus Hebraïcis triplex eſt; *Singularis*, *Dualis* & *Pluralis*.

Singularis numerus proprie numerus non eſt, ſed numeri initium; quemadmodum nec punctum linea; nec momentum, tempus eſt; ſed ejus initium.

Nomina ſingularia varias habent formas, ut ex articulo præcedente liquet, & infra melius adhuc patebit.

Dualis numerus tam in Maſculinis quam in femininis Nominibus, deſinit in ַיִם, formaturque à ſingulari cui adjicitur illa terminatio, ut: יוֹם *dies*, maſc. יוֹמַיִם *duo dies.* שָׁנָה *annus*, fem. שְׁנָתַיִם *duo anni.* De mutatione (ּ) ṫ ש in (ׁ), & ה in ת, agemus infra, art. III. Duali autem numero utuntur Hebræi ad exprimendas 1°. res natura geminas, ut: יָדַיִם *duæ manus*, à ſingulari יָד *manus*, 2°. arte geminatas, ſed rarius, ut; נַעֲלַיִם *duo calcei*, à ſing. נַעַל *calceus.*

Pluralis Numerus maſculini generis deſinit in ִים; feminini vero generis in וֹת; fitque à ſingulari cui terminationes illæ adjiciuntur, ut:

טוֹב *bonus*, plur. masc. טוֹבִים *boni*. Plur. fem. טוֹבוֹת *bonæ*. Quæ igitur nomina non desinunt in ים, ַיִם, & וֹת, ea, ut plurimum, singularia censenda sunt.

Præterea singularis numerus movetur etiam è masculino in femininum genus, adjecta terminatione femin. ָה; idque tam in substantivis (quod tamen rarius accidit) quam in adjectivis nominibus.

In substantivis, ut: אִישׁ *vir*, אִשָּׁה *vira*. מֶלֶךְ *rex*, מַלְכָּה *regina*, &c.

In adjectivis, ut: גָּדוֹל *magnus*, גְּדוֹלָה *magna*. עִוֵּר *cæcus*. עִוְּרָה *cæca*, &c. De mutatione (ֵ) & (ָ) in (ְ) in his duobus exemplis, infra.

In hac porro mutatione singularis masculini in femininum; & ejusdem in dualem & pluralem numerum tam masculinum quam femininum, quando sing. masc. desinit in ֶה, tollitur illa terminatio, & ejus loco reponitur ָה pro formando sing. feminino; ַיִם pro duali masculino; ִים pro plurali masculino, & וֹת pro plurali feminino, ut: יָפֶה *pulcher*, יָפָה *pulchra*, יָפַיִם *duo pulchri*, יָפִים *pulchri*, יָפוֹת *pulchræ*. Dualis numerus femin. est יָפָתַיִם *duæ pulchræ*. De cujus formatione, infra.

At cum singularis numerus masc. desinit in ִי, ad femininum exprimendum additur ָה vel ת altera terminatio feminina, ut: שֵׁנִי *secundus*, fem. שֵׁנִיָּה, vel שֵׁנִית *secunda*, שֵׁנִיִּים *secundi*, שֵׁנִיּוֹת *secundæ*. Sic מִצְרִי *Ægyptius*, מִצְרִיָּה vel מִצְרִית *Ægyptia*, &c.

APPENDIX I.

Singulari masculino vel communi interdum accedit ה paragogicum præcedente (ְ) sed cum accentu in penultima, in quo singularia illa differunt à femininis quæ accentum habent in ultima, ut: לַיִל, & cum ה paragogico, לַיְלָה masc. *nox*. Sic: בַּיִת & בַּיְתָה *domus*, מָוֶת & מוֹתָה *mors*, &c.

Ex Nominibus Hebraïcis alia sunt quæ singularem, alia quæ dualem, alia quæ pluralem tantum habent numerum.

Singularia tantum sunt 1°. Nomina propria, ut: דָּוִד *David*, כֵּיפָא *Cephas*, רָחֵל *Rachel*, &c. 2°. Nomina metallorum, ut: זָהָב *aurum*, כֶּסֶף *argentum*, cujus tamen pluralis invenitur, sed sumitur pro nummis argenteis. בְּדִיל *stannum*, cujus pariter pluralem numerum reperire est, sed significat stanni scorias quibus improbi metaphorice designantur. בַּרְזֶל *ferrum*, עֹפֶרֶת *plumbum*, נְחֹשֶׁת *æs*. 3°. Nomina liquorum, ut: יַיִן *vinum*, תִּירוֹשׁ *mustum*, יִצְהָר *oleum*, שֵׁכָר *sicera*, &c. 4°. plurima alia, ut: גָּפְרִית *sulphur*, בֹּרִית *smegma*, יַלְדוּת *juventus*, גָּזֵל *rapina*, עֹשֶׁק *calumnia*, &c.

Dualem tantum numerum agnoscunt hæc nomina quæ res natura geminas, aut arte geminatas, interdum etiam & alias significant, ut: חָפְנַיִם *pugilli*, מָתְנַיִם *lumbi*, מֹאזְנַיִם *bilances*, מִכְנָסַיִם *femoralia*, כִּלְאַיִם *heterogenea*, כִּירַיִם *testu*. vas fictile; אָבְנַיִם *sella parturientium*, & *sella*, vel potius *rota figuli*, רֵחַיִם *duæ molæ*, שְׁפַתַּיִם *duæ strues lapidum*, מִשְׁפְּתַיִם *duæ sarcinæ*, צָהֳרַיִם *meridies*, מַיִם *aquæ*, שָׁמַיִם *cæli*, &c.

Hîc observandum est terminatione duali pluralem numerum quandoque designari, ut: Lev. 11. v. 23. *Quidquid autem ex volucribus habet* אַרְבַּע רַגְלַיִם *quatuor pedes*. 1. Reg. 2. v. 16...,. *& habebat fuscinulam* שְׁלֹשׁ הַשִּׁנַּיִם *trium dentium*. Ezech. 1. v. 6. וְאַרְבַּע כְּנָפַיִם *& quatuor alæ*. Zach. 3. v. 9, שִׁבְעָה עֵינַיִם *septem oculi*. Et sine adject. numerali, 2. Reg.

12. v. 6. *ovem restituet* אַרְבַּעְתָּיִם *in quadruplum*, seu *quadruplicatam*, non bis quadruplicatam. Prov. 6. v. 31. .... *reddet* שִׁבְעָתָיִם *septuplum*; non bis septuplum, &c.

Plurali tantum gaudent numero hæc status & ætatis nomina. בְּתוּלִים *virginitas*, זְקֻנִים *senectus*, נְעוּרִים *pueritia*, עֲלוּמִים *adolescentia*. Sic: פָּנִים *facies*, חַיִּים *vita*, &c.

In plurali terminationis masculinæ pro ִים cum hhiriq gadhól, sæpe usurpatur ִם cum hhiriq qatón; non raro enim ad euphoniam parva motio pro magna reponitur. תַּנִּינִם *dracones*, pro תַּנִּינִים. Sic תְּמִימִם *integri*, נְשִׂיאִם *principes*, צַדִּיקִם *justi*, גּוֹיִם *gentes*, לְוִיִּם *levitæ*, נְתוּנִם *dati*.

In eodem plurali nonnunquam pro ִים adhibetur terminatio Chaldaïca ִין, ut Job. 31. v. 10. אֲחֵרִין pro אֲחֵרִים *alii*. Sic Ezech. 26. v. 18. אִיִּין *insulæ*. Ibid. cap. 4. v. 9. חִטִּין *tritica*. Job. 24. v. 22. חַיִּין *vita*. Dan. 12. vers. 13. יָמִין *dies*. Job. 12. v. 11. מִלִּין *sermones*. Prov. 31. v. 3. מְלָכִין *Reges*. Mich. 3. v. 12. עִיִּין *acervi*. 3. Reg. 11. v. 13. רָצִין *cursores*. Ibidem, v. 33. צִידֹנִין *Sidonii*. Thren. 1. v. 4. שֹׁמֵמִין *desolatæ*, (portæ.) Cum Chaldaïca dialecto uterentur qui post captivitatem Babylonicam sacros codices exscripserunt, mirum non est eos in quibusdam nominibus Chaldaïcas terminationes loco Hebraïcarum incogitantia usurpasse.

Eadem ratione nomina quædam in hoc plurali numero formam Nominum Syrorum construct. imitantur, hoc e. desinunt in ִי pro ִים, ut: גֹּבַי *locustæ*, Nah. 3. v. 17. pro גֹּבִים. Sic הָרַי *montes*, Zach. 14. v. 5. חַלֹּנַי *fenestræ*, Jerem. 22. v. 14. חֹרַי *alba opera*, vel ut Vulg. *subtilia*, Isai. 19. v. 9. חֲשׂוּפַי *retecti*, ibid. cap. 20. v. 4. סוּרַי *recedentes*, Jerem. 17. v. 13. שָׂדַי *agri*, Ose. 10. v. 4. שָׂרַי *principes*, Jud. 5. v. 15.

Interdum etiam fit apocope ם, sic: חִצַּי *sagittæ*, 1. Reg. 20. v. 38. pro חִצִּים, ut legendum monent Massorethæ. Ita: עַמִּי *populi*, 2. Reg. 22. v. 4. Psal. 144. Heb. 145. v. 2. Thren. 3. v. 14. חֹרַי *foramina*, ut quidam interpretantur, Gen. 40. v. 16. קַדְמֹנִי *antiqui*, 1. Reg. 24. v. 14. כָּרִי *primores*, 4. Reg. 11. v. 4. & 19. רֹעַי *pastores*, Isai. 38. v. 12. צִדֹנִי *Sidonii*, Ezech. 32. v. 30. רִמֹּנִי *malogranata*, Cant. 8. v. 2. פְּלִילִי *Judices*, Job. 31. v. 28. pro quo v. 21. legitur פְּלִילִים. Sic יָדַי *manus*, Ezech. 13. v. 18. pro dual. יָדַיִם. Denique in plurali numero forma masculina, & forma feminina interdum concurrunt, ut: רַאֲשׁתִים unde מְרַאֲשֹׁתַי *à cervicibus*, 1. Reg. 26. v. 12. ex רָאשׁוֹת & רָאשִׁים. Sic, בָּמוֹתִים unde בָּמוֹתֵי cum ו olim vocali *o*, sed nunc otioso post adscriptum (ֵ) sub ם, *excelsa*, Deut. 32. v. 13. Isai. 14. v. 14. ex בָּמִים & בָּמוֹת. Nisi potius fingantur singularia רַאֲשׁוֹת & בָּמוֹת, unde plural. const. רַאֲשֹׁתֵי & בָּמֳתֵי, mutato ad euphoniam in ultimo nomine (ו) in (ֳ), ut à צִפֹּר *avis*, fit in plur. צִפֳּרִים *aves*.

APPENDIX II.

Nomina in motione è singulari in pluralem numerum anomala.

I. Nomina sequentia licet masculina, in plurali numero sumunt terminationem femininam.

אָב	*pater.*	חָזֶה	*pectus.*	מָטָר	*pluvia.*	קוֹל	*vox.*
אוֹב	*Pytho.*	חוּץ	*platea.*	מַעֲשֵׂר	*decima.*	קִיר	*paries.*
אוֹצָר	*thesaurus.*	חֲלוֹם	*somnium.*	מַקֵּל	*baculus.*	קְרָב	*conflictus.*
אַרְמוֹן	*palatium.*	חֶשְׁבּוֹן	*numerus.*	מָצָד	*arx.*	רַתּוֹק	*catena.*
אֶשְׁכּוֹל	*botrus.*	טֶפַח	*palmus.*	מָקוֹם	*locus.*	שֻׁלְחָן	*mensa.*
בֹּהֶן	*pollex.*	כֹּחַ	*virtus.*	נֹאד	*uter.*	שֵׁם	*nomen.*
בּוֹר	*fovea.*	כִּסֵּא	*solium.*	נֵר	*lucerna.*	שֶׁמֶשׁ	*sol.*
גַּג	*tectum.*	לַיִל	*nox.*	עָפָר	*pulvis.*	שׁוֹפָר	*buccina.*
גּוֹרָל	*sors.*	לוּחַ	*tabula.*	עוֹר	*pellis.*	שׁוּר	*murus.*
דָּרְבָן	*stimulus.*	מִזְבֵּחַ	*altare.*	עֵשֶׂב	*herba.*	שֵׁת	*nates.*
זָנָב	*cauda.*	מַזְלֵג	*fuscinula.*	פּוֹת	*cardo.*		
חָזוֹן	*visio.*	מָחוֹל	*chorus.*	צְרוֹר	*loculus.*		

II. Nomina ſequentia, licet feminina, in plurali numero habent terminationem maſculinam.

אלה	*quercus.*	זמורה	*palmes.*	לבנה	*later.*	רצפה	*pavimentum.*
אשור	*ſemita.*	זנות	*ſcortatio.*	מלה	*dictio.*	שבלת	*ſpica.*
בת	*bathus.*	חשכה	*tenebra.*	נמלה	*formica.*	שבות	} *captivitas.*
ביצה	*ovum.*	חטה	*triticum.*	סאה	*ſatum.*	שבית	
בכרה	*dromas.*	יונה	*columba.*	פת	*buccella.*	שטה	*cedri ſpecies.*
דבלה	*carica.*	יענה	*ſtruthio.*	פשתה	*linum.*	שערה	*hordeum.*
דברה	*apis.*	כד	*cadus.*	פילגש	} *concubina.*	תאנה	*ficus.*
דת	*lex.*	כסמת	*ſpelta.*	פלגש		תזנות	*ſcortatio.*

III. Nomina ſequentia maſculina, ſumunt in plurali numero utramque terminationem.

ארי	} *leo.*	כנור	*cithara.*	מסב	*accubitus.*	פה	*os, oris.*
אריה		לבב	*cor.*	מעגל	*orbita.*	פרץ	*ruptio.*
גב	*dorſum.*	מאור	*luminare.*	מעין	*fons.*	צבא	*exercitus.*
גדוד	*turma.*	מבצר	*munitio.*	מקצע	*angulus.*	צואר	*collum.*
דור	*generatio.*	מגדל	*turris.*	משכב	*cubile.*	קבר	*ſepulchrum.*
היכל	*palatium.*	מגרש	*ſuburbium.*	משכן	*tabernaculum.*	קנה	*canna.*
זבח	*ſacrificium.*	מוסר	*vinculum.*	נוה	*habitaculum.*	קרדם	*ſecuris.*
זכרון	*memoriale.*	מועד	*conventus.*	סביב	*circuitus.*	שדה	*ager.*
יום	*dies.*	מוקש	*laqueus.*	סף	*limen.*	שריון	*lorica.*
יער	*ſylva.*	מושב	*ſedes.*	עבות	*funis contortus.*	תענוג	*deliciæ.*
זיק	*ſcintilla.*	מורק	*pelvis.*	עון	*iniquitas.*		
כיור	*urna.*	מכאב	*dolor.*	עקב	*calcaneus.*		

IV. Nomina ſequentia feminina, in plurali numero ſumunt utramque terminationem.

אימה	*terror.*	חנית	*lancea.*	מכה	*plaga.*	פרסה	*ungula.*
אלמה	*manipulus.*	ככר	*talentum.*	ערמה	*acervus.*	קינה	*lamentum.*
אשרה	*lucus.*	כתף	*humerus.*	עב	*nubes.*	שנה	*annus.*
בכורה	*primogenitura.*	מדה	*menſura.*	פנה	*angulus.*	תהלה	*laus.*

V. Nomina ſequentia communis generis, ſumunt tantum terminationem maſculinam.

אבן	*lapis.*	דרך	*via,*	יובל	*aries.*	רתם	*juniperus.*
גפן	*vitis.*	דב	*urſus,*	צפור	*avis.*	שבט	*tribus, &c.*

VI. Nomina ſequentia communia, ſumunt tantum terminationem femininam.

אני	*navis.*	כנף	*ala.*	ערב	*veſpera.*	רחוב	*platea.*
אות	*ſignum.*	לשון	*lingua.*	קרן	*cornu.*	שבת	*ſabbathum.*
ארץ	*terra.*	נפש	*anima.*	קשת	*arcus.*	תהום	*abyſſus.*
יד	*manus.*	עין	*oculus.*	רוח	*ventus.*		

VII. Cætera nomina communia ſumunt utramque terminationem.

איל	*cervus.*	זרע	*brachium.*	מגן	*clypeus.*	סיר	*olla.*
בגד	*veſtis.*	חלון	*feneſtra.*	מחנה	*caſtra.*	עצם	*os, oſſis.*
גדר	*maceria.*	חצר	*atrium.*	מטה	*virga.*	עת	*tempus, &c.*

ARTICULUS III.

Mutatio punctorum ob motionem singularis numeri in dualem & pluralem; & masculini in femininum genus.

IN motione singularis numeri in dualem & pluralem; & masculini in femininum genus, puncta sæpius mutantur. Sed antequam mutationem illam expendamus, quædam observanda sunt.

I°. Puncta omnia non sunt mutationi obnoxia; sed vulgo tantum quatuor, nempe (ָ) (ֵ) (וֹ) & (ָ) cum suis vicariis (ַ) & (ֵי) Vide appendicem. Imo puncta illa remanent cum ad compensandum daghésch ex gutturali aut ר ejectum usurpantur, ut: חָרָשׁ *artifex*, plur. חָרָשִׁים *artifices.* חֵרֵשׁ *surdus*, plur. חֵרְשִׁים *surdi.* חוֹר *nobilis*, plur. חוֹרִים *nobiles.* גַּחַל *carbo*, plur. גֶּחָלִים *carbones*, &c.

II°. Puncta illa mutantur duntaxat in penultima & in ultima nominis syllaba, nulla habita ratione antepenultimæ, nisi forte ob schevá quod si ibi occurrat, sequente immediate altero, mutatur communiter in (ִ), quandoque in (ַ), raro in (ֶ), ut: בְּרָכָה *benedictio*, dual. בִּרְכָתַיִם *duæ benedictiones*, seu *duplex benedictio.*

III°. Isthæc punctorum mutatio fit maxime ob accentum tonicum qui in vocibus Hebraïcis à magna motione plus una syllaba distare non solet. Si ulterius removeatur, magna motio præcedens vel mutatur in (ְ) simplex sub litera à gutturali diversa; & in (ֲ) compositum sub gutturali; vel accentu euphonico sustentatur: ea est enim Hebræorum pronuntiandi ratio, ut ad tonum, seu syllabæ elevationem, quam fieri potest, citius perveniant. Accedente autem terminatione feminina ad masculinum genus; & duali vel plurali ad singularem numerum, augetur numerus syllabarum, & accentus qui sæpius est in ultima, removetur plus una syllaba à penultima in qua si fuerit magna motio, ea vulgo mutatur in (ְ); aucto enim syllabarum numero, minuitur ut plurimum quantitas motionum, ut: גָּדוֹל *magnus*, גְּדוֹלָה *magna*, גְּדוֹלִים *magni*, גְּדוֹלוֹת *magnæ.* חָלָץ *lumbus*, in duali חֲלָצַיִם *lumbi*, &c.

IV°. Puncta etiam mutantur interdum ad *euphoniam*, hoc est, ad prolationis suavitatem & elegantiam. Ea autem mutatio locum habet maxime in magnis motionibus quæ convertuntur in parvas sibi respondentes, VEL simpliciter, ut: חָגוּר *accinctus*, fem. חֲגֻרָה cum (ֻ) pro (וּ) *accincta.* VEL cum daghésch forti quod literæ sequenti imprimitur, ut:

גָּמָל

גָּמָל *camelus*, plur. גְּמַלִּים pro גַּמָּלִים *cameli*, &c. quæ ultima conversio fit per legem *æquivalentiæ*, parva enim motio cum daghésch in litera sequenti æquivalet magnæ; & vicissim magna motio respondet parvæ cum eodem daghésch literæ sequenti impresso. Sæpius etiam ad euphoniam in lingua Hebraïca (.) (-) (ͮ) sicuti *i*, *a* & *e* in aliis linguis, invicem permutantur.

V°. Páthahh furtivum de quo supra pag. 23. in motione singularis numeri in dualem & pluralem; & masculini in femininum genus, plane excidit, uti & (ְ) sub ultima vocis litera expressum, ut: שׁוֹמֵעַ *audiens*, dual. שׁוֹמְעַיִם *audientes duo*, plur. שׁוֹמְעִים *audientes*. שָׂמֵחַ *lætus*, fem. שְׂמֵחָה *læta*. דֶּרֶךְ *via*, plur. דְּרָכִים *viæ*, &c. Excidit quoque punctum mappíq, ut: אֱלוֹהַּ *Deus*, plur. אֱלֹהִים *Dii*. גָּבֹהַּ *altus*, plur. גְּבֹהִים *alti*, &c.

VI°. Hæc generatim circa punctorum illorum mutationem observanda sunt. (ͮ) (ͨ) & (ͮ) cum altero è suis vicariis (-), mutantur communiter in (:) in penultima, quod etiam τῷ (ֹ) interdum ibidem accidit. In ultima autem, (ͮ) & (ֹ) vulgo remanent, sicuti & (ͨ) quod præcedit (ͮ) in penultima. Cùm alia motio occurrit in hac penultima, (ͨ) ultimæ mutatur in (:). Quod pertinet ad (ͮ) ultimæ cum suis vicariis (-) & (ִי) mutatur in (ͮ) in plurali; in (:) in motione singularis numeri in dualem, & masculini in femininum genus. Quæ omnia fusius in sequentibus paragraphis explicanda, exemplis illustranda, & exceptionibus confirmanda sunt.

APPENDIX.

De (-) *&* (ִי) *vicariis* τῷ (ͮ).

PATHAHH vices gerit τῷ (ͮ) in nominibus quæ terminanda in (ͮ) habent pro ultima litera ה, ח, aut ע; tunc enim in ultima eorum syllaba reponitur (-) loco (ͮ) ut gutturalis litera facilius, & distinctius proferatur, sic: גֹּבַהּ *altitudo*, פֶּתַח *ostium*, נֶגַע *plaga*; pro גֹּבֵהּ, נֶגֵע, פֶּתֵח. Idem etiam contingit semper, cum penultima litera est ח aut ע, ut: רֹחַב pro רֹחֵב *latitudo*, פֹּעַל pro פֹּעֵל *opus*. Et interdum quando penultima illa litera est א aut ה, ut: תֹּאַר *forma*, רֹהַב *robur*, *excellentia*. Sic quando nomina in duplex (ͮ) terminanda sunt, pro illo duplici (ͮ) habent duplex (-) cum eorum penultima litera est ה, ח, aut ע, ut: לַהַב pro לֶהֶב *flamma*, שַׁחַר pro שֶׁחֶר *aurora*, בַּעַל pro בֶּעֶל *Dominus*. Excipiuntur duo, nempe לֶחֶם *panis*, & רֶחֶם *vulva*. Argumentum autem páthahh sive unicum, sive geminum positum esse pro (ͮ), est accentus in penultima quam in exemplis allatis, ut vides, afficit; nomina enim quæ desinunt in (-) genuinum, seu quod non est vicarium τῷ (ͮ), habent accentum in ultima, ut: מֵרַע *malignus*, אַחַת *una*, אַחַר *post*, *postea*, *posteaquam*, &c.

Hhiríq gadhól ponitur etiam pro (ͮ) in nominibus dissyllabis, quorum penultima afficitur schevá simplici vel composito; & ultima desinit in (ִי) purum, h. e. post quod nulla sequitur litera, ut: פְּרִי *fructus*, חֲלִי *ornamentum*, עֱלִי *pistillum*, חֳלִי *morbus*, &c.

Cum autem (-) & (ִי) ponuntur loco (ͮ), eodem modo mutantur ac ipsum (ͮ). Vide infra paragraph. 7. & 9.

§. I.

Mutatio (ָ) in penultima.

QAMETS penultimæ mutatur in (ְ) simplex sub non gutturali; in schevá compositum, nempe (ֲ) sub gutturali, ut: יָשָׁר יְשָׁרָה *rectus*, *recta*, יְשָׁרִים *recti*, יְשָׁרוֹת *rectæ*. חָכָם *sapiens*, masc. חֲכָמָה *sapiens*, fem. חֲכָמִים *sapientes*, masc. חֲכָמוֹת *sapientes*, fem. Sic in duali; דָּבָר *verbum*, דְּבָרִים *duo verba*. יָרֵךְ *femur*, יְרֵכַיִם *duo femora*.

EXCIPIUNTUR

I°. Nomina quæ ibi (ָ) habent ad compensandum daghésch ex gutturali aut ר ejectum, magna enim motio quæ hujusmodi daghésch, & literæ quiescenti compensandis inservit, vix mutatur, ut: חָרָשׁ pro חָרָּשׁ *artifex*, plur. חָרָשִׁים *artifices*. Invenitur etiam חֲרָשִׁים, sed est ex forma דָּבָר. Sic עָרִיץ *latro*, plur. עָרִיצִים *latrones*. סָרִיס *eunuchus*, plur. סָרִיסִים *eunuchi*. His adjunguntur שָׁלִישׁ *tribunus*, plur. שָׁלִישִׁים *tribuni*, servato (ָ) ad differentiam שְׁלִישִׁים *tertii*. Et שָׁבוּעַ *septimana*, plur. שָׁבֻעוֹת *septimanæ*, ut discrepet à שְׁבֻעוֹת *juramenta*. (ֻ) est pro ו ut sæpe fit; magnæ enim motiones non raro ad euphoniam mutantur in parvas. בָּגוֹדָה *prævaricatrix* retinet (ָ) præter morem, venit enim à בָּגוֹד formæ גָּדוֹל. Accedente ה paragogico, remanet quoque (ָ) penult. quia plus æquo non distat accentus, ut: שְׁפָלָה *humilis*, &c.

II°. Dissyllaba in ָה & in ֶה finita, ut: קָמָה *seges*, plur. קָמוֹת *segetes*. צָרָה *angustia*, plur. צָרוֹת *angustiæ*, &c. Verum in duali numero (ָ) mutatur in (ְ), ut: שָׁנָה *annus*, dual. שְׁנָתַיִם *duo anni*, quia removetur accentus. אָמָה *ancilla*, habet in plur. אֲמָהוֹת *ancillæ*, ubi (ָ) mutatur in schevá & quidem compositum ob gutturalem, quia remanet ה præter analogiam, ac proinde aucto syllabarum numero, accentus tonicus plus una syllaba distat à (ָ). בָּלֶה *vetus*, masc. בָּלָה *vetus*, fem. בָּלִים *veteres*, masc. בָּלוֹת *veteres*, fem. In duali retinetur etiam (ָ) penultimæ, ut: שָׂדֶה *ager*, dual. שָׂדַיִם *duo agri*. Quædam hujus formæ nomina mutant ה in ו (ex facili permutatione literarum אהוי, & (ָ) in (ְ), quia augetur numerus syllabarum, ut: קָצֶה *extremitas*, plur. קְצָוִים *extremitates*, ubi צ afficitur (ְ) quasi à sing. קָצָו formæ שָׁלֵו *tranquillus*.

III°. Dissyllaba ex verbis duplicantibus orta, quibus præponitur מ heemanticum, seu servile, ut: מָגֵן *clypeus*, plur. מָגִנִּים *clypei*, à rad. גָּנַן *protexit*. מָעוֹז *fortitudo*, plur. מָעֻזִּים *fortitudines*, ab עָזַז *robustus fuit*, &c.

IV°. Nomina formæ צְדָקָה *justitia*, h. e. quæ habent sub prima rad. schevá sive simplex sive compositum; & quæ desinunt in duplex (ָ) cum ה in fine, ut: צְדָקָה *justitia*; plur. צְדָקוֹת *justitiæ*. חֲרָבָה *vastitas*, cum (ֲ) ob gutturalem, plur. חֲרָבוֹת *vastitates*. At in duali, (ָ) penult. mutatur in (ְ) & prius schevá in (ִ) ob concursum, ut: בְּרָכָה *benedictio*, dual. בִּרְכָתַיִם *duæ benedictiones*.

V°. Trisyllaba finita in ה præcedente duplici (ָ), & quorum primæ radicali affectæ schevá præponitur מ servile notatum cum (ַ) (ָ) vel (ִ) ut: מַמְלָכָה *regnum*, plur. מַמְלָכוֹת *regna*. מֶמְשָׁלָה *dominium*, plur. מֶמְשָׁלוֹת *dominia*. מִלְחָמָה *bellum*, plur. מִלְחָמוֹת *bella*.

VI°. Trisyllaba in ה finita præcedente duplici (ָ), & quorum secunda radic. afficitur daghésch forti, ut: בַּצָּרָה *cohibitio*, pl. בַּצָּרוֹת *cohibitiones*. Sic בַּקָּשָׁה *petitio*, בַּקָּרָה *inquisitio*, חַטָּאָה *peccatum*, &c. Et cum (ַ) sub prima rad. ad compensandum dagh. ejectum, נָאָצָה *contumelia*, plur. נָאָצוֹת *contumeliæ*. Sic פָּרָשָׁה *expositio*, חָרָבָה *siccum*, *siccitas*. Et cum (ָ) euphonico sub prima radic. pro (ַ), בָּהָלָה *perturbatio*, &c.

§. II.

Mutatio (ֶ) *in ultima.*

QAMÉTS ultimæ vulgo remanet in nominibus masculinis, ut : לָבָן *albus*, לְבָנָה *alba*. כּוֹכָב *stella*, dual. כּוֹכָבַיִם *duæ stellæ*, plur. כּוֹכָבִים *stellæ*. Remanet quoque in duali femininorum, sed ה mutatur in ת, ut: שָׁנָה *annus*, dual. שְׁנָתַיִם *duo anni*. At in plur. numero (ָ) istud mutatur in (וֹ), & ה in ת; vel, si malueris, pro terminatione singulari femin. ָה substituitur וֹת, ut : צְדָקָה *justitia*, plur. צְדָקוֹת *justitiæ*, &c. Vide except. num. 2.

EXCIPIUNTUR

I°. Nomina quædam quæ (ָ) illud mutant in (ַ) cum daghésch forti in litera sequente, per legem æquivalentiæ de qua supra, pag. 56. ut : אוֹפָן *rota*, dual. אוֹפַנַּיִם *duæ rotæ*. Plur. אוֹפַנִּים *rotæ*, pro אוֹפָנִים, &c. Sic גָּמָל *camelus*, זְמָן *tempus*, נִכְבָּד *honoratus*, קָטָן *parvus*, שָׁפָן *mus-montanus*, שַׁאֲנָן *tranquillus*, &c. At מוֹרָג *tribula*, habet מוֹרִגִּים *tribulæ*, 2. Reg. 24. v. 22. cum (.) pro (ַ) quia duæ illæ motiones, sicut & (ָ), sæpius invicem euphoniæ gratia permutantur.

II°. Nomina terminationis femininæ ָה in quorum plurali numero (ָ) mutatur in (וֹ) & ה in ת, ut : חָכְמָה *sapientia*, plur. חָכְמוֹת *sapientiæ*, &c. At in duali remanet (ָ), & solum ה mutatur in ת, ut : מַלְכָּה *regina*, dual. מַלְכָּתַיִם *duæ reginæ*, יַרְכָה *latus*, יַרְכָתַיִם *duo latera*.

Quædam nomina feminina retinent etiam (ָ) istud in plurali numero, & mutant ה in ו, vel י, vel א, ob harumce literarum inter se affinitatem, & ת pro terminatione plurali feminina adsciscunt, ut : קָצָה *extremitas*, plur. קְצָוֹת *extremitates*. קָשָׁה *dura*, plur. קָשׁוֹת *duræ*. מָנָה *pars*, plur. מְנָיוֹת, מָנוֹת & מְנָאוֹת *partes*. אָמָה *ancilla*, retinet ה, ut : אֲמָהוֹת *ancillæ*. Vide except. §. præced. num. 2.

III°. Monosyllaba ex Verbis secundam radicalem duplicantibus orta, quæ (ָ) mutant in (ַ) sequente daghésch forti literæ excidentis compensandæ gratia, ut : חָם *calidus*, ab חָמַם *incaluit*, plur. חַמִּים *calidi*, dual. חַמַּיִם *duo calidi*. Sic יָם *mare*, תָּם *perfectus*, &c.

Alia vero monosyllaba ex aliis verbis derivata, servant (ָ), ut: דָּג *piscis*, dual. דָּגַיִם *duo pisces*, plur. דָּגִים *pisces*. Sic דָּם *sanguis*, זָר *alienus*, עָר *inimicus*, עָב *nubes*, צָר *hostis*, רָשׁ *pauper*, רָם *excelsus*, שָׂר *princeps*, &c. in quibus (ָ) remanet ad literam ו quiescentem & occultam compensandam; veniunt enim à verbis in secunda rad. quiescentibus דוּג *piscari*, זוּר *alienum esse*, &c. אָח *frater*, habet in plurali אַחִים *fratres*, ad euphoniam pro אָחִים.

§. III.

Mutatio (ֵ) *in penultima.*

TSERÉ penultimæ mutatur in (ְ) simplex sub non gutturali; in schevá compositum sub gutturali, ut : לֵבָב *cor*, plur. לְבָבִים, & ex terminatione feminina, לְבָבוֹת *corda*. In duali, לְבָבַיִם *duo corda*. עֵנָב *uva*, plur. עֲנָבִים *uvæ*. אֵסוּר *vinculum*, plur. אֲסוּרִים *vincula*. אֵמוּן *fidelis*, plur. אֱמוּנִים *fideles*, &c. סֵפֶר *liber*, סְפָרִים *libri*, &c. cur (ֵ) in ultimo exemplo mutetur in (ְ), videbimus in §. 8.

EXCIPIUNTUR

I°. Dissyllaba finita in ה ֵ & ה ֶ quæ in plurali numero (ֵ) penultimæ retinent, quia non augetur syllabarum numerus, ut: שֵׁנָה *somnus*, plur. שֵׁנוֹת *somni*. עֵצָה *consilium*. plur. עֵצוֹת *consilia*, &c. גֵּאֶה *superbus*, plur. גֵּאִים *superbi*. Sic in trisyllabis femininis, ut: תּוֹעֵבָה *abominatio*, plur. תּוֹעֵבוֹת *abominationes*, &c.

II°. Nomina in quibus ante illud (ֵ) penultimæ præcedit (ְ) sive simplex, sive compositum; aut post illud (ֵ) sequitur litera otiosa expressa vel subintellecta, ut: תְּאֵנָה *ficus*, plur. in forma masc. תְּאֵנִים *fici*. אֲפֵלָה *caligo*, plur. אֲפֵלוֹת *caligines*. אֵיתָן *fortis*, plur. אֵיתָנִים *fortes*. אֵלוֹן pro אֵילוֹן *planicies*, plur. אֵלוֹנִים, *planicies*, &c.

III°. Nomina in quibus (ֵ) istud penultimæ daghésch ejectum compensat, ut: חֵרֵשׁ pro חֵרֵשׁ *surdus*, plur. חֵרְשִׁים *surdi*, &c. magnæ enim motiones quæ ad compensandum daghésch deperditum, aut literam quiescentem adhibentur, vix mutationi sunt obnoxiæ, ut monuimus, supra pag. 56.

§. IV.

Mutatio (ֵ) *in ultima.*

TSERE' ultimæ, modo non præcedat (ֵ) in penultima, mutatur quoque in (ְ) simplex sub non gutturali; compositum sub gutturali, ut: עִוֵּר *cæcus*, dual. עִוְרִים *duo cæci*, plur. עִוְרִים *cæci*. מוֹעֵד *solemnitas*, plur. מוֹעֲדִים *solemnitates*, &c. At quando præcedit (ֵ) in penultima, (ֵ) ultimæ remanet. Vide except. num. 1.

EXCIPIUNTUR

I°. Nomina quæ habent (ֵ) in penultima, ea enim (ֵ) ultimæ retinent, ut: זָקֵן *senex*, dual. זְקֵנַיִם *duo senes*, plur. זְקֵנִים *senes*. Sic קָרֵב *propinquus*, אָבֵל *lugens*, חָצֵר *atrium*, יָבֵשׁ *aridus*, קָדֵשׁ *cinædus*, *scortator*, femin. קְדֵשָׁה *meretrix*, &c.

II°. Quæ habent (ְ) in penultima, ut: בְּאֵר *puteus*, plur. בְּאֵרוֹת *putei*. Et à singulari inusitato בְּאֵרָה, plur. בְּאֵרֹת, Gen. 14. v. 10. idem. Vel (ֵ) mutatur ibi in (ֶ) ob statum regiminis de quo infra. Sic זְאֵב *lupus*, פְּאֵר *ornamentum*, מַקְהֵל *congregatio*, אַבְנֵט *balteus*, פַּרְדֵּס *paradisus*, סַנְוֵר *cæcitas*, &c.

III°. Nomina quædam quæ præter artis regulas, & solius euphoniæ gratia, (ֵ) illud retinent, ut: שׁוֹמֵם *desolatus*, fem. שׁוֹמֵמָה *desolata*, plur. masc. שׁוֹמֵמִים *desolati*. Sic מוֹסֵר *vinculum*, שִׁלֵּשׁ *abnepos*, רִבֵּעַ *quartanus*, seu quartæ generationis filius, מִתְנַכֵּר unde in fem. מִתְנַכֵּרָה *alienam se gerens*.

IV°. Monosyllaba ex aliis verbis quam ex duplicantibus secundam radicalem derivata, ut: אֵל *Deus*, *fortis*, plur. אֵלִים *Dii*, *fortes*. Sic גֵּר *peregrinus*, זֵד *superbus*, עֵד *testis*, עֵץ *arbor*, כֵּן *rectus*, *probus*, &c. quæ (ֵ) retinent ad literam quiescentem & excidentem compensandam, nam אֵל v. g. est pro אֵיל cum (׳) quod exprimitur in plur. constructo Ezech. 17. v. 13. אֵילֵי הָאָרֶץ *Dii terræ*. At בֵּן *filius*, facit anomalos בָּנִים *filii*, quasi à sing. בָּנֶה.

Verum cum monosyllaba ista nata sunt ex verbis duplicantibus secundam radicalem, mutant (ֵ) in hhiriq qatón sequente daghésch forti ad literam excidentem compensandam, ut: חֵץ *sagitta*, ab חָצַץ *discidit*, duale חִצַּיִם *duæ sagittæ*, plur. חִצִּים *sagittæ*. Sic לֵב *cor*, קֵן *nidus*, שֵׁן *dens*. &c. Quam formam imitantur dissyllaba ex iisdem verbis prognata, ut: מָגֵן *clypeus*, plur. מָגִנִּים *clypei*, ubi servatur (ֵ) penult. Vide supra §. 1. except. 3. pag. 58.

§. V.

Mutatio (׳) in penultima.

HHólem penultimæ non mutatur, nisi sequatur in ultima (ֶ), aut (ַ) pro (ֶ) cum litera sonante in fine; tunc enim in plurali numero mutatur in (ֳ) etiam sub litera non gutturali, ut: קֹדֶשׁ *sanctitas*, plur. קֳדָשִׁים *sanctitates.* אֹרַח *semita*, plur. אֳרָחוֹת *semitæ*, &c.

In duali autem numero, hhólem istud mutatur in (ָ hhatoúph), ut: אֹזֶן *auris*, dual. אָזְנַיִם oznáiim *duæ aures.* אֹהֶל *tabernaculum*, dual. אָהֳלַיִם óholáiim *duo tabernacula*, &c.

EXCIPIUNTUR

Nomina quædam in quorum plurali numero hhólem istud penultimæ mutatur in (ֻ), ut: קֹמֶץ *pugillus*, plur. קְמָצִים *pugilli.* פֹּעַל *opus*, plur. פְּעָלִים *opera.* Sic רֹתֶם *juniperus*, רֹמַח *lancea*, &c. Nisi pluralia illa sint à singularibus inusitatis, רֻתֶם, פֻּעַל, קֻמֶץ, רֻמַח, &c. Aut רֻמַח, רֻתֶם, פֻּעַל, קֻמֶץ, &c.

Hhólem istud videtur etiam mutari in (ָ) ut: קֹדֶשׁ *sanctitas*, plur. קָדָשִׁים *sanctitates*, nisi sit à sing. inusit. קֹדֶשׁ unde plur. קָדָשִׁים, & cum (ָ) pro (ַ) & daghésch per legem *æquivalentiæ* קָדָשִׁים. Ita שֹׁרֶשׁ *radix*, plur. שָׁרָשִׁים *radices*, servato (ָ) ad compensandum daghésch ejectum, pro שָׁרְשִׁים à sing. inusit. שָׁרֶשׁ.

Quædam nomina hhólem istud modo retinent, modo mutant in (ֳ), ut: אֹהֶל *tabernaculum*, plur. אֹהָלִים & אֳהָלִים *tabernacula.*

Quando ultima dictionis litera est ה præcedente seghól, hhólem penult. remanet, ut: בּוֹנֶה *ædificans*, plur. בּוֹנִים *ædificantes.*

§. VI.

Mutatio (׳) in ultima.

HHólem ultimæ vulgo remanet, ut: קָדוֹשׁ *sanctus*, plur. קְדוֹשִׁים *sancti.* יָתוֹם *pupillus*, dual. יְתוֹמַיִם *duo pupilli*, plur. יְתוֹמִים *pupilli.* גָּדוֹל *magnus*, גְּדוֹלָה *magna*, &c.

EXCIPIUNTUR

I°. Nomina quædam quæ (׳) istud mutant in (ֻ), sequente daghésch forti; idque solius euphoniæ gratia, & per legem *æquivalentiæ*, ut: אָדֹם *rufus*, plur. אֲדֻמִּים *rufi.* Sic: חַרְטֹם *magus*, נָקֹד *punctatum*, עֵירֹם *nudus*, קַרְדֹּם *securis*, עָקֹד *cruribus varium*, עָמֹק *profundum*, &c. Mirum non est hhólem in horumce nominum plurali mutari in (ֻ) loco (ָ hhatoúph) sequente dagh. forti, nam in linguis omnibus *o* & *u* sæpius invicem permutantur. Nisi dixeris pluralia illa esse à singularibus inusitatis אָדֻם, חַרְטֻם, נָקֻד, &c.

Interdum etiam hhólem istud ad euphoniam convertitur in (ֳ), ut: צִפּוֹר *avis*, plur. צִפֳּרִים, & צִפֳּרִים *aves.* שִׁבֹּל sing. inusit. *spica*, unde plur. שִׁבֳּלִים *spicæ.* Videtur etiam mutari in (ָ), ut: אֱנוֹשׁ *homo*, plur. אֲנָשִׁים *homines*, sed venit potius à sing. inusitato אֱנָשׁ.

Rarissime convertitur in (ֻ), ut: אַרְמוֹן *palatium*, plur. אַרְמְנוֹת *palatia*, nisi sit à sing. inusitato אַרְמְנָה, formæ אַלְמָנָה *vidua*; in reg. plur. אַלְמְנוֹת, sic אַרְמְנוֹת; vox enim

illa spectari potest in forma constructa in omnibus Scripturæ locis ubi occurrit. Vide concordantias. אֶשְׁכֹּל *botrus*, plur. אֶשְׁכֹּלוֹת, & cum (-) pro (׳) אַשְׁכְּלוֹת *botri*.

II°. Monosyllaba ex verbis secundam radicalem geminantibus nata quæ ו istud mutant in (ֻ) sequente daghésch forti ad literam excidentem compensandam, ut: חֹק *decretum*, à rad. חָקַק *decrevit*, plur. חֻקִּים *decreta*. Sic תֹּם *perfectio*, plur. תֻּמִּים *perfectiones*. Cum secunda & tertia rad. gutturalis est aut ר, remanet hhólem ad compensandum daghésch ejectum, ut: חֹר *foramen*, plur. חֹרִים *foramina*.

Hanc formam sequuntur dissyllaba ex iisdem verbis derivata, ut: מָעוֹז *robur*, ab עָזַז *roboratus est*, plur. מָעֻזִּים *robora*, *fortitudines*.

Alia monosyllaba ex aliis verbis orta retinent hhólem, ut: טוֹב *bonus*, plur. טוֹבִים *boni*. Sic אוֹר *lux*, גּוֹי *gens*, דּוֹד *dilectus*, עוֹר *pellis*, קוֹל *vox*, &c. Excipiuntur tamen יוֹם *dies*, plur. יָמִים, quasi à יָם; & רֹאשׁ *caput*, plur. רָאשִׁים *capita*, quasi à רָאשׁ; שׁוֹר *bos*, שְׁוָרִים *boves*, cum ו sonante, quasi à sing. שָׁוֶר; חוֹחַ *spina*, plur. חוֹחִים & חֲוָחִים *spinæ*, quasi à sing. חָוָח. Contractum est תֹּמִים pro תְּאוֹמִים *gemelli*, Gen. 25. v. 24.

§. VII.

Mutatio (ֶ) *&* (ַ) *vicarii* (ֶ) *in penultima.*

SEGHÓL, & Páthahh positum pro seghól in penultima, mutantur in (ְ) sub litera non gutturali; in (ֲ) sub gutturali, ut: בֶּגֶד *vestis*, plur. בְּגָדִים *vestes*. (ֶ ultimæ mutari in (ָ) videbimus in §. seq.) הֶבֶל *vanitas*, plur. הֲבָלִים *vanitates*. בַּעַל *Dominus* (cum duplici (-) pro duplici (ֶ)) plur. בְּעָלִים *Domini*, &c.

In duali numero duo (ֶ) mutantur in duo (ְ), quorum prius ob concursum transit in hhiríq qatón, vel in (-), maxime si prima aut secunda radicalis daghésch recipiendi sit incapax, aut ultima litera ת, ut: בֶּגֶד *vestis*, dual. בִּגְדַיִם *duæ vestes*. רֶגֶל *pes*, dual. רַגְלַיִם *duo pedes*. קֶשֶׁת *arcus*, dual. קַשְׁתַּיִם *duo arcus*. נַעַל *calceus*, נַעֲלַיִם *duo calcei*. Eodem modo puncta mutantur, cum singularis numerus è masculino in femininum genus movetur, ut: מֶלֶךְ *rex*, מַלְכָּה *regina*.

EXCIPIUNTUR

I°. Nomina in quibus post illud (ֶ) penultimæ sequitur (ְ), tunc enim remanet (ֶ), ut: אֶצְבַּע *digitus*, plur. אֶצְבָּעוֹת *digiti*. אֶפְרֹחַ *pullus avium*, plur. אֶפְרֹחִים *pulli*, &c.

II°. Quæ habent (ֶ) in penultima ad euphoniam loco (-) & daghésch in litera sequente, ut: גֶּחָל pro גַּחָל, est enim formæ גַּנָּב, & ejecto dagh. ex ח, eoque compensato per (ֶ) גֶּחָל, & mutato (ֶ) penultimæ in (ֶ) euphonicum ob aliud (ָ) sequens sub gutturali, גֶּחָל, unde plur. גֶּחָלִים *carbones*. Sic in trisyllabis, בֶּהָרוֹת *papula alba*, à sing. inusit. בֶּהָרָה pro בַּהָרָה quod & ipsum est pro בַּהֶרֶת.

Nomen פִּלֶגֶשׁ *concubina*, anomalum est in plurali פִּלַגְשִׁים pro פִּלְגָשִׁים *concubinæ*.

III°. Quæ desinunt in ת servile præcedente duplici (ֶ), aut duplici (-) pro (ֶ); illa enim mutant prius (ֶ) aut (-) in (ֶ); & posterius (ֶ) aut (-) in (ו), servato ת pro formanda terminatione feminina, ut: עֲטֶרֶת *corona*, plur. עֲטָרוֹת *coronæ*. לֶהָבָה *flamma*, plur. לֶהָבוֹת *flammæ*, mutato insuper (-) ל in (ֶ) ad euphoniam ob sequentem gut-

turalem (ֶ) affectam: vel est à sing. inusit. לְחֶכֶת, vide num. præced. אֲדַמְדֶּמֶת *subrubida*, in plur. habet אֲדַמְדַּמּוֹת *subrubidæ*, cum (ַ) sub posteriori ד, & daghéſch in literam seq. injecto, pro (ֶ), per legem *æquivalentiæ*. Sic יְרַקְרַקּוֹת *subvirides*, quasi à sing. יְרַקְרֶקֶת.

Eadem fit mutatio duplicis (ֱ) pro duplici (ֶ) positi, ut: תּוֹכַחַת *redargutio*, plur. תּוֹכָחוֹת *redargutiones*. Sic אַמְתַּחַת *saccus*, plur. אַמְתָּחוֹת *sacci*. טַבַּעַת *annulus*, טַבָּעוֹת *annuli*, &c. Interdum tamen assumitur novum ת pro formando isto plur. numero, ut à שֹׁקֶת *canalis*, fit שְׁקָתוֹת, & in constructo anomalo שִׁקְתוֹת pro שִׁקְתוֹת, Gen. 30. vers. 38. nempe cum ſchevá páthahh sub non gutturali, pro ſchevá simplici. At quando ת radicale est, servatur analogia, ut: קֶשֶׁת *arcus*, plur. קְשָׁתוֹת *arcus*, *arcuum*.

§. VIII.

Mutatio (ֶ) *&* (ַ) *ejus vicarii in ultima.*

SEGHÓL ultimæ cum vicario suo (ַ), in pluralibus nominibus quæ desinunt in literam sonantem vel א, mutatur in (ָ), ut: מֶלֶךְ *rex*, plur. מְלָכִים *reges*. נֶגַע cum (ַ) pro (ֶ) *plaga*, plur. נְגָעִים *plagæ*, &c. Hîc literæ sonantis munere fungitur א, ut: גֶּבֶא *lacuna*, plur. גְּבָאִים *lacunæ*. Sic כֶּלֶא *carcer*, פֶּלֶא *miraculum*, &c. At cum nomen desinit in ה, litera illa tollitur cum (ֶ) præcedente; & in ejus locum substituitur terminatio pluralium masculinorum ִים, ut: מִקְנֶה *possessio*, plur. מִקְנִים *possessiones*.

In duali autem numero (ֶ) istud vel (ַ) ultimæ in literam sonantem aut א desinentis, mutatur in (ַ) simplex aut compositum ratione literæ cui subjicitur. Vide exempla in paragr. præced. Si vero post (ֶ) sequatur litera ה, ea cum (ֶ) præcedente exsulat, & ejus loco reponitur dualium terminatio ַיִם, ut: מַחֲנֶה *castra*, dual. מַחֲנָיִם *duo castra*.

§. IX.

Mutatio (ִי) *vicarii* τῦ (ֵ).

HHIRÍQ gadhól vices gerit τῦ (ֵ) in fine nominum dissyllaborum quæ habent in penultima (ְ) sive simplex sive compositum. Vide supra pag. 57. in append. col. 2. Quapropter hhiríq istud eodem modo mutatur ac (ֵ), h. e. in (ָ) in plurali numero, remanente (י) quod movetur per hhiríq gadhól terminationis ִים. ut: גְּדִי *hædus*, plur. גְּדָיִים *hædi*. עֲדִי *ornamentum*, plur. עֲדָיִים *ornamenta*. חֳלִי *morbus*, plur. חֳלָיִים *morbi*, &c. Quædam ex vicaria literarum אֶהֱוִי permutatione, mutant (י) in א, ut: חֲלִי *ornamentum*, plur. חֲלָאִים pro חֲלָיִים *ornamenta*. Hæc imitatur לָבִיא *leo*, plur. לְבָאִים *leones*. Quædam utramque formam habent, ut: פְּתִי *simplex*, *fatuus*, plur. פְּתָיִם cum unico (י)

pro פְּתָיִים, & פְּתָאִים *simplices.* Sic צְבִי *caprea*, plur. צְבָיִם pro צְבָיִים, & צְבָאִים, & fem. צְבָאוֹת *capreæ.*

In duali numero Hhiríq iſtud vicarium τῶ (ִ) mutatur ut (ִ) ibid. h. e. in (ִ), & ſchevá penultimæ, ſi fuerit ſimplex, mutatur vulgo in hhiríq qatón, ut: גְּדִי *hædus*, dual. גִּדְיַיִם *duo hædi*, &c. Si fuerit compoſitum, reſolvitur in parvam motionem ex qua componitur, ut: עֲדִי *ornamentum*, עֲדָיַיִם *duo ornamenta.* חֳלִי *morbus*, חֳלָיַיִם hholiáiim *duplex morbus.* Quæ dualia ſecundum analogiam ſunt formata.

§. X.

Mutatio (ִי) *non vicarii* τῶ (ִ).

NOMINA quæ deſinunt in (ִי) quod vices non gerit τῶ (ִ), id eſt, quæ ſunt monoſyllaba, aut quorum penultima non afficitur (ְ) ſimplici vel compoſito, formant pluralem numerum adſcita terminatione integra ִים, & impreſſo daghéſch forti τῷ (י) ſingularis numeri, quod (י) ex muto factum mobile per ִים, in cauſa eſt cur hhiríq magnum mutetur in parvum ſequente dagh. forti; nam poſt motiones parvas ſequitur ſemper vel dagh. hujuſmodi, vel accentus, vel ſchevá quieſcens, ut diximus ſupra, pag. 37. col. 1. אִי *inſula*, plur. אִיִּים *inſulæ.* עִי *acervus*, plur. עִיִּים *acervi.* נָקִי *innocens*, plur. נְקִיִּים, & cum unico (י) נְקִיִם *innocentes.* Sic לְוִיִּם *levitæ*, שְׁנִיִּם *ſecundi*, שְׁלִישִׁיִּים *tertii*, &c. Quædam ſumunt ſimpliciter ם, ut: חָפְשִׁי hhophſchí *liber*, plur. חָפְשִׁים hhophſchím *liberi*, &c. Sic יְהוּדִי *Judæus*, מִצְרִי *Ægyptius*, צָרְפָתִי tſórphatí *Gallus*, נָכְרִי nochrí *alienus*, &c. ſed eſt contractio pro חָפְשִׁיִּים aut חָפְשִׁיִם; nam נָכְרִי de quo mox, habet in fem. נָכְרִיָּה nochriiiá *aliena.*

Dualis numerus, ſi eſſet in uſu, facile ſecundum hanc analogiam formaretur, ſic: אִיַּיִם *duæ inſulæ*, עִיַּיִם *duo acervi*, &c.

§. XI.

Mutatio punctorum quorumdam vocalium quæ vulgo non ſunt mutationi obnoxia.

PUNCTA vocalia *ſchouréq*, *hhiríq gadhól*, *hhiríq qatón*, *páthahh* quod non eſt pro ſeghól, & *ſeghol* ipſum penultimæ, ſequente ſchevá, quamvis communiter ſint immutabilia; interdum tamen mutantur ad euphoniam. Ac 1°. quidem magnæ motiones *ſchouréq* & *hhiríq gadhól* ultimæ nonnunquam convertuntur ad euphoniam in parvas ſibi

ſibi reſpondentes, cum daghéſch forti quod ſequenti literæ imprimitur. 2°. *Hhiriq qatón*, *páthahh* & *ſeghól* penultimæ quandoque tranſeunt in *ſchevá* quod & ipſum ibidem mutatur in *qaméts*, &c. Verum cum iſthæc mutatio ab uſu communi recedat, nec incipientibus ſit plane neceſſaria; eam duntaxat in ſequenti appendice duximus proponendam.

APPENDIX.

Mutatio (וּ) *&* (וֹ) *in ultima ſyllaba.*

SCHOUREQ ultimæ mutatur interdum in (ֻ) ſequente daghéſch forti, per legem *æquivalentiæ*, ut: חָרוּל *urtica*, plur. חֲרֻלִּים *urticæ*. Sic: בָּרוּד *grandine tactus*, נָקוּד *punctatus*, *punctis reſperſus*, עָקוּד *varius*, *maculoſus*, אָמוּץ unde אֲמֻצִּים *fortes*, &c.

Quandoque (ו) ut (וּ) conſonat, ut: שׁוּק *platea*, plur. שְׁוָקִים *plateæ*, quaſi à ſing. inuſit. שָׁוָק. Sic: דּוּד *caniſtrum*, plur. דּוּדִים, & דְּוָדִים quaſi à דָּוָד. At שִׁקּוּי *potio*, habet in plur. שִׁקּוּיִים, & mutato ſchouréq in qibbúts, & (ו) conſonante, שִׁקֻּוִים *potiones*.

Quando poſt (וּ) ſequitur ת ſervile, ſeu *heemanticum*, vide ſup. pag. 50. ut (וּ) mutatur in (ֻ) cum daghéſch notatum, & punctum quod proprie ſchouréq conſtituit, convertitur in (ֻ), ut: מַלְכוּת *regnum*, à מָלַךְ *regnavit*, plur. מַלְכֻיּוֹת *regna*. חָנוּת *cellula*, *manſiuncula*, ab חָנָה *manſit*, plur. חֲנֻיּוֹת *manſiunculæ*. Interdum tamen remanet (וּ), ut: זְנוּת *ſcortatio*, plural. ex terminatione maſc. זְנוּתִים *ſcortationes*. Sic ex eadem terminatione, אַלְמָנוּת *viduitas*, plur. אַלְמְנוּתִים *viduitates*.

Per eamdem æquivalentiæ legem (ִי) mutatur interdum in hhiriq qatón ſequente daghéſch forti, ut: סִיג *ſcoria*, plur. סִגִּים pro סִיגִים *ſcoriæ*.

Mutatio (ַ) *in penultima & in ultima ſyllaba.*

PATHAHH penultimæ, ſequente (י) cum hhiriq qatón notato, & litera ſonante in fine; mutatur cum hhiriq in (ֵ) remanente (י) otioſo, ut: זַיִת *oliva*, plur. זֵיתִים *olivæ*. עַיִן *oculus*, dual. עֵינַיִם *oculi*. לַיִל *nox*, plur. ex terminatione femin. לֵילוֹת *noctes*.

Excipiuntur חַיִל *exercitus*, plur. חֲיָלִים *exercitus*. תַּיִשׁ *hircus*, plur. תְּיָשִׁים *hirci*. עַיִר *pullus*, plur. עֲיָרִים *pulli*. Verum ſunt à ſingularibus inuſitatis חָיָל, תָּיָשׁ, עָיָר. Nomen עִיר *civitas* ſemel etiam habet in plur. עֲיָרִים *civitates*, Jud. 10. v. 4. Alibi eſt עָרִים à ſing. inuſit. in hoc ſenſu עָר. Denique בַּיִת *domus*, facit in plurali anomalo בָּתִּים battím *domus*, cum (ָ) magno quamvis ſequatur daghéſch forte, nec intercedat accentus. Vide ſupra pag. 39.

Pathahh ultimæ quod non eſt pro (ָ), vulgo ibi remanet, ſed ſequente daghéſch forti quod venit ſemper poſt motiones parvas quas non ſequitur ſchevá quieſcens, aut accentus, vide ſupra pag. 29. col. 2. ut: הֲדַס *myrtus*, plur. הֲדַסִּים *myrti*. Sic אֶתְנַן *merces meretricia*, מַשְׁבֵּת *ceſſatio*, מִשְׁמָן *pinguedo*, &c. Rariſſime (ַ) iſtud mutatur in (ְ), ut: גַּרְגַּר *granum*, plur. גַּרְגְּרִים *grana*.

Monoſyllaba ex verbis ſecundam radicalem geminantibus orta, retinent illud (ַ), ſed ſequente daghéſch forti ad literam excidentem compenſandam, ut: דַּל *tenuis*, à rad. דָּלַל, plur. דַּלִּים *tenues*. Sic גַּן *hortus*, עַם *populus*, רַב *multus*, &c. Cum daghéſch iſtud recipi non poteſt in litera ſequente quatenus gutturali aut ר, páthahh iſtud mutatur in (ָ), vide ſupra pag. 29. col. 1. ut: הַר *mons*, plur. הָרִים pro הַרִּים *montes*. Sic פַּר *juvencus*, &c. Quandoque tamen daghéſch iſtud excidit abſque compenſatione, ut: לַח *virens*, plur. לַחִים pro לַחִּים *virentes*.

Interdum etiam usurpatur hhiriq qatón loco hujusce pathahh, quia duæ illæ motiones sæpius invicem permutantur, vide supra pag. 57. ut: סַף *postis*, plur. סִפִּים pro סַפִּים *postes*. Sic מַס *tributum*, צַד *latus*, פַּת *frustum*, &c. Quibus adde מֵסַב *circuitus*, à סָבַב *circuivit*, plur. מְסִבִּים *circuitus*, ubi insuper (-) penult. mutatur in (:). Vide supra p. 59.

Mutatio (.), (-), (‧) *in penultima.*

Nomina feminina dissyllaba desinentia in ה, quibus nulla præmittitur litera servilis, seu *heemantica* de qua supra pag. 49. col. 2. & quorum penultima afficitur vel (.), vel (-), vel (‧) cum (:) in eadem penultima, mutant in plurali numero (.), (-), (‧) in (:); & (:) sequens in (‧), ut: שִׂמְחָה *lætitia*, à שָׂמַח *lætatus est*, plur. שְׂמָחוֹת *lætitiæ*. מַלְכָּה *regina*, à מָלַךְ *regnavit*, plur. מְלָכוֹת *reginæ*. נַחֲלָה *possessio*, cum (-) loco (:) simplicis sub gutturali, plur. נְחָלוֹת *possessiones*. חֶלְקָה *pars*, ab חָלַק *partitus est*, plur. חֲלָקוֹת *partes*. At in duali numero nulla fit mutatio in horumce nominum penultima, ut: שִׂמְחָה *lætitia*, dual. שִׂמְחָתַיִם *duplex lætitia*. מַלְכָּה *regina*, מַלְכָּתַיִם *duæ reginæ*. חֶלְקָה *pars*, חֶלְקָתַיִם *duæ partes*.

Cum vero prima radicalis alia motione afficitur quam (.), (-), (‧), nulla pariter fit mutatio in hac penultima, in duali & plurali numero, ut: חָכְמָה hhochma *sapientia*, plur. חָכְמוֹת hhochmóth *sapientiæ*. Ibi quoque prædicta puncta remanent quando literæ servili, seu heemanticæ subjiciuntur, ut: מִרְמָה *dolus*, à רָמָה in quinta conjugatione *decepit*, plur. מִרְמוֹת *doli*. מַרְאָה *visio*, à רָאָה *vidit*, plur. מַרְאוֹת *visiones*. מִצְוָה *præceptum*, à צִוָּה *præcepit*, plur. מִצְוֹת *præcepta*, &c.

§. XII.

Dualia & pluralia quædam specialiter anomala.

PRÆTER dualium & pluralium anomalias in superioribus appendicibus expositas, speciales adhuc supersunt in appendice sequenti explicandæ. 1°. enim sunt quædam dualia quæ ex duali & plurali numero compositam habent formam. 2°. dualia & pluralia non pauca reperire est quæ à singulari inusitato formantur. Duplicis hujus anomaliæ exempla in subjecta appendice proponemus.

APPENDIX.

Dualia ex duali & plurali numero composita.

Nomina sequentia habent in duali formam ex ipso duali & plurali numero compositam.

חֹמָה vel חוֹמָה *murus*, plur. חוֹמוֹת *muri*. Dual. חֹמֹתַיִם pro חֹמָתַיִם, *duo muri*.

לוּחַ *tabula*, plur. לֻחוֹת cum (‧) euphonico pro (ו) לוּחוֹת *tabulæ*. Dual. לֻחֹתַיִם pro לֻחַיִם, aut לוּחַיִם, *duæ tabulæ*.

לְחִי *maxilla*, ubi (‧) est pro (‧), plur. לְחָיִים *maxillæ*. Dual. לְחָיַיִם pro לְחָיַיִם, *duæ maxillæ*.

רִבּוֹ *myrias*, plur. רִבֹּאוֹת, & contracte רִבּוֹת *myriades*. Dual. רִבֹּתַיִם pro רִבֹּאַיִם, *duæ myriades*.

מֵאָה *centum*, format dualem numerum secundum analogiam, nisi quod fiat punctorum contractio in antepenultima, sic מָאתַיִם pro מְאָתַיִם *ducenta*.

Dualia & pluralia à singulari inusitato formata.

Nomina sequentia formant dualem numerum à singulari inusitato, quod frustra in vocabulariis quæreretur.

דְּרָכַיִם *duæ viæ*, non à דֶּרֶךְ, sed à דְּרָךְ inusitato formatur.

נַחֲרַיִם *duo flumina*, non à נָהָר, sed ab inusit. נַחַר.

עֲצַלְתַּיִם *duplex pigritia*, non ab עַצְלָה, sed ab inusit. עֲצֶלֶת.

Quæ sequuntur nomina pluralem suum numerum à singulari inusitato mutuantur.

אַחְיוֹת *sorores*, venit à sing. inusit. אַחְיָה cujus ה mutatur in (י), non ab אָחוֹת.

אַשְׁפַּתּוֹת *stercora*, ab אַשְׁפַּת aut אַשְׁפֹּת, non ab אַשְׁפּוֹת.

בִּירָנִיּוֹת *palatia*, à sing. inusit. בִּירָנִיָּה.

גֵּאָיוֹת, vel גֵּיאָיוֹת *valles*, à גֵּאָה vel גֵּיאָה mutato ה in (י), non à גַּיְא.

חֲנִיתוֹת *lanceæ*, non ab חֲנִית cujus plurale analogum esset חֲנִיוֹת, sed ab חֲנִיתָה cujus rad. חָנָה inusit.

עֲיָנוֹת *fontes*, non ab עַיִן, sed ab עֲיָן, aut עֲיָנָה. Et sic de aliis dualibus aut pluralibus anomalis quæ à singularibus analogis, licet inusitatis, repetenda sunt; cum enim unicus supersit liber Hebraïce scriptus, quin plura interierint nomina, & nominum formæ, nullus est dubitandi locus. Quare in hocce articulo dualia non pauca secundum analogiam, ut ea magis pateret, formavimus. Si cui paulo difficiliora videantur, is præsens in tempus ea potest omittere; pro iis enim formandis regulam unicam & breviorem & certiorem trademus in mutatione punctorum in nominibus ob affixa. Vide infra cap. VII. art. VI. initio.

Satis superque, ni fallor, de mutatione punctorum in nominibus quæ moventur è singulari in dualem ac pluralem numerum; & è masculino in femininum genus. Hanc qui recte noverit, is facile intelliget eam quæ fit in nominibus ob affixa cum eis conjuncta; utraque enim eadem fere est, & iisdem nititur principiis.

ARTICULUS IV.

De nominum Hebræorum casibus.

NOMINUM Hebræorum casus non varia terminatione, ut apud Græcos & Latinos, sed quatuor articulis nominibus præmissis utcunque distinguuntur.

Illi autem articuli sunt ה pro nominativo, genitivo, vocativo, & interdum etiam aliis casibus. ל pro dativo, sæpe etiam & genitivo. את pro accusativo. מן vel מ pro ablativo. Ex his quatuor articulis, ה, ל & מ in eamdem dictionem cum nominibus coalescunt.

Articulorum illorum communes motiones quod attinet, ה afficitur (-) cum daghésch in litera sequenti, ut: הַסֵּפֶר *liber, libri*, &c. Vide appendicem.

ל notatur cum (:) ut: לְסֵפֶר *libro*. Vide appendicem.

את habet (-) sub א si non jungatur nomini sequenti per maqqáph,

ut: אֶת סֵפֶר *librum*. Si intercedat maqqáph, א afficitur (ֶ) ut: אֶת־הָאוֹר *lucem* Vide appendicem.

מִן, vel per apocopen ן, מ notatur cum hhiríq qatón, ut: מִן סֵפֶר; vel מִסֵּפֶר *à libro*. Vide appendicem.

Paradigma nominum Hebraeorum cum articulis.

Nomen mascul. תַּלְמִיד *Discipulus.*			Nomen femin. תּוֹרָה *Lex:*		
Singul. Numerus.			**Singul. Numerus.**		
Discipulus.	הַתַּלְמִיד	Nomin.	*Lex.*	הַתּוֹרָה	Nomin.
Discipuli.	הַתַּלְמִיד	Genitiv.	*Legis.*	הַתּוֹרָה	Genitiv.
Discipulo.	לַתַּלְמִיד	Dativ.	*Legi.*	לַתּוֹרָה	Dativ.
Discipulum.	אֶת־הַתַּלְמִיד	Accusat.	*Legem.*	אֶת־הַתּוֹרָה	Accusat.
ô Discipule.	הַתַּלְמִיד	Vocativ.	*ô Lex.*	הַתּוֹרָה	Vocativ.
à Discipulo.	מֵהַתַּלְמִיד	Ablativ.	*à Lege.*	מֵהַתּוֹרָה	Ablativ.
Dual. Numerus.			**Dual. Numerus.**		
Duo discipuli.	הַתַּלְמִידַיִם	Nomin.	*Duae Leges.*	הַתּוֹרָתַיִם	Nomin.
Duorum discipulorum.	הַתַּלְמִידַיִם	Genitiv.	*Duarum Legum.*	הַתּוֹרָתַיִם	Genitiv.
Duobus discipulis.	לַתַּלְמִידַיִם	Dativ.	*Duabus Legibus.*	לַתּוֹרָתַיִם	Dativ.
Duos discipulos.	אֶת־הַתַּלְמִידַיִם	Accusat.	*Duas Leges.*	אֶת־הַתּוֹרָתַיִם	Accusat.
ô duo Discipuli.	הַתַּלְמִידַיִם	Vocativ.	*ô duae Leges.*	הַתּוֹרָתַיִם	Vocativ.
à duobus Discipulis.	מֵהַתַּלְמִידַיִם	Ablativ.	*à duabus Legibus.*	מֵהַתּוֹרָתַיִם	Ablativ.
Plural. Numerus.			**Pluralis Numerus.**		
Discipuli.	הַתַּלְמִידִים	Nomin.	*Leges.*	הַתּוֹרוֹת	Nomin.
Discipulorum.	הַתַּלְמִידִים	Genitiv.	*Legum.*	הַתּוֹרוֹת	Genitiv.
Discipulis.	לַתַּלְמִידִים	Dativ.	*Legibus.*	לַתּוֹרוֹת	Dativ.
Discipulos.	אֶת־הַתַּלְמִידִים	Accusat.	*Leges.*	אֶת־הַתּוֹרוֹת	Accusat.
ô Discipuli.	הַתַּלְמִידִים	Vocativ.	*ô Leges.*	הַתּוֹרוֹת	Vocativ.
à Discipulis.	מֵהַתַּלְמִידִים	Ablativ.	*à Legibus.*	מֵהַתּוֹרוֹת	Ablativ.

NOTÆ.

Casus secundum vulgus Grammaticorum est ratio diversa cadendi, i. desinendi, à nominativo qui proprie casus non est, sed aliorum casuum origo. Si accurata esset illa casus definitio, neutra nomina apud Græcos & Latinos tres tantum haberent casus, siquidem tres duntaxat inflexiones diversæ pro quovis numero in iis reperiuntur. Et Nomina Hebraïca & Gallica omnibus destituerentur casibus, cum iis nulla sit diversa inflexio à nominativo.

Casus itaque non tam diversa est *cadendi* quam *significandi* ratio. Etenim casuum ministerio varia rerum inter se cohærentia, seu relatio designatur. Nam v. g.

Nominativus vulgo Verbis præponitur, estque propositionis subjectum, ut: *Dominus regit me.*

Genitivus indicat rei convenientiam cum altera ad quam pertinet, ut: totius ad partem; partis ad totum. Subjecti ad accidens; accidentis ad subjectum. Causæ ad effectum;

effectus ad causam, &c.

Dativo casu exprimitur id in cujus commodum aut detrimentum aliquid cedit, ut: *utilis Ecclesiæ*, *perniciosus reipublicæ*.

Accusativus indicat subjectum, vel objectum ad quod transit, vel tendit actio Verbi, ut: *cædo lignum*, *amo Deum*.

Vocativus denotat rem aut personam ad quam dirigitur oratio, ut: *Domine exaudi orationem meam*.

Ablativus denique non unum exprimit respectum, sed pene innumeros habet. Sæpius tamen instrumentum aut modum actionis significat, ut: *baculo percussit*, *fecit cum sapientia*, &c. Jungitur semper cum præpositione expressa aut subintellecta; unde Grammaticis dicitur *Casus perpetuus præpositionis*.

Cum autem in linguis omnibus isthæc reperiatur rerum inter se convenientia quam varii exprimunt casus; patet nomina Hebraïca suos etiam habere casus, non vero declinationes quæ varia ceterorum casuum à nominativo inflexione constituuntur.

Verum Nominum Hebræorum casus longe melius ex structura sermonis, & ratione syntactica distinguuntur, quam ex quatuor articulis supra memoratis. ה enim casibus omnibus convenit, ut jam diximus. ל non modo dativum, verum etiam genitivum possessoris sæpissime denotat; non raro etiam alium usum obtinet. את accusativum quidem vulgo indicat, interdum tamen ablativum; imo & nominativum, maxime cum Verbis passivis & intransitivis. Sæpe etiam est præpositio *cum*,

APPENDIX.

Variæ articulorum Hebræorum motiones.

ARTICULUS ה.

Articulus ה afficitur (-) cum daghésch forti in litera sequente, quia desumitur ex adverbio demonstrativo הֵן *ecce*, cujus ן tollitur, & compensatur per istud daghésch forte quod sequitur post ה articulum. Si illud daghésch recipi nequeat in prima dictionis litera (utpote gutturali aut ר) cui ה præponitur, pro (-) sub ה subscribitur (ָ), ut: הָאָדָם *homo*, הָרָקִיעַ *expansum*, *firmamentum*, &c.

Ante literas ה, ח & ע affectas (ָ) (modo vox non sit monosyllaba) pro (ָ) sub ה, reponitur (ֶ) ad euphoniam, ne duo qamèts immediate se se consequantur sub gutturalibus, ut: הֶהָמוֹן *copia*, הֶחָרָשׁ *artifex*, הֶעָרֵל *incircumcisus*. Quod etiam interdum accidit ante (ֳ), ut: הֶחֳרָבוֹת *vastitates*. At ante monosyllaba, ה articulus habet (ָ), ut: הָהָר *mons*, הָעָם *populus*. Excipitur הֶחָג *festum*, Ezech. 45. v. 23. Sic ante dissyllaba ab א inchoata, הָאָרֶץ *terra*, ab אֶרֶץ, sed in hoc nomine prius (ֶ) semper mutatur in (ָ) cum ה articulo.

Ante ה & ח quamvis daghésch excidat, sæpissime retinetur (-) sub ה articulo, ut: הַהֶבֶל *vanitas*, הַחֵרֶם *anathema*, הַחַי *vivens*. Invenitur etiam הֶחָי cum (ֶ) ad euphoniam; & הָחָי cum (ָ) ex analogia. Rarius ante alias gutturales daghésch excidit citra compensationem, ut: הַעִוְרִים 2. Reg. 5. v. 6. 8. *cæci*, pro הָעִוְרִים, ut habent ibidem codd. accuratiores.

Sæpissime etiam ex litera schevá affecta tollitur daghésch ad euphoniam, nec compensatur sub ה per (ָ) loco (-), ut: הַלְוִיִּם *Levitæ*, הַיְקָרִים *pretiosi*, &c. At si illa litera schevá affecta, fuerit (י) ante gutturalem, ipsi infigitur daghésch, ut: הַיְּעֵלִים *rupicapræ*, הַיְּהוּדִים *Judæi*. Excipiuntur duo, nempe בַּיְעֵנִים, pro כְּהַיְעֵנִים *sicut ululæ*. הַיְאוֹר *rivus*, & plur. הַיְאֹרִים *rivi*.

Plurimis Grammaticis שֶׁל est articulus genitivi casus; at in textu Biblico hunc usum non habet, sed tantum apud Rabbinos. Legitur quidem Cant. 8. v. 12. שֶׁלִּי at non est genitivus; sed pronomen relativum שֶׁ *qui*, *quæ*, *quod*, &c. junctum cum dativo singulari לִי *mihi*, hoc sensu: *vinea mea quæ mihi est*; i. vinea mea, mea inquam, לִי enim pronom. possessiv. *meus*, &c. etiam exprimit.

ARTICULUS ל.

ARTICULUS ל habet pro motione communi ſchevá. Vide ſupra. Cum ſequitur aliud (ְ) ſimplex ſub prima dictionis litera cui ל præponitur, (ְ) τῶ ל mutatur in hhiriq qatón, ut: לִגְבוּל termino, à גְּבוּל. Vide ſupra pag. 35. col. I.

Verum ſi prima illa dictionis litera fuerit (י), ex ſchevá ipſi ſuppoſito, & ex ſchevá τῶ ל fit hhiriq gadhól, ut: יְהוּדָה Juda, לִיהוּדָה Judæ, pro לְיְהוּדָה. Sic יְשָׁרִים recti, לִישָׁרִים rectis. יְשׁוּעָה ſalus, לִישׁוּעָה ſaluti, vel in ſalutem, &c.

Ante motionem compoſitam, ל afficitur motione ſimili ejus quæ cum ſchevá componitur, ut: אֲבוֹתֶיךָ patres tui, לַאֲבוֹתֶיךָ patribus tuis אֱלוּל menſis Auguſtus, לֶאֱלוּל menſi Auguſto. At ante (ֳ), ל habet (ָ magnum) non (ָ hhatoúph), quamvis illud analogia requirat, quia excluditur ה articulus, ut: חֳדָשִׁים menſes, לֶחֳדָשִׁים lahhodaſchím, non lóhhodaſchím, menſibus. Loco (ָ) interdum etiam ibidem aſſumit (ַ) ad euphoniam, ut: לַחֳרָבוֹת vaſtitatibus.

Scheva pathahh ſub א, & (ְ) ſub ל ſæpe contrahuntur, remanente ſolo (ַ) τῶ ל, ut: לַאֲדֹנָי Dominus, אֲדֹנָי, & contracte לַאדֹנָי Domino. Sic לַיהוָה quia legitur ládhonâi, non láhovâ, ut probabimus infra lib. 3. Idem (ֲ) ſub א contrahi etiam videtur, ſed in (ָ) ſub ה articulo, in הָאסַפְסֻף, pro הָאֲסַפְסֻף colluvies, turba promiſcua, Num. II. v. 4. Ita quoque (ֱ) ſub א, & (ְ) ſub ל ſæpe contrahuntur in (ֵ) ſub ל, ut: לֶאֱלֹהִים, contracte לֵאלֹהִים Deo.

Denique ל articulus ſæpe excludit ה alterum articulum cujus motionem aſſumit, ut: לַחֹשֶׁךְ pro לְהַחֹשֶׁךְ tenebris. Sic לָאֱלֹהִים pro לְהָאֱלֹהִים Diis. לָרָקִיעַ pro לְהָרָקִיעַ expanſo. לֶחָכָם pro לְהֶחָכָם ſapienti. לֶעָנִי pro לְהֶעָנִי pauperi. לֶחַי pro לְהֶחַי viventi, &c.

ARTICULUS אֵת.

ARTICULUS את habet (ֶ) ſub א quando jungitur dictioni ſequenti per maqqáph, ſic: אֶת־; ſecus, א afficitur (ֵ) ut diximus ſupra pagg. 67. 68. Tamen ſemel cum maqqaph habet (ֵ) nempe Job. 41. v. 26. אֵת־כָּל־גָּבֹהַּ omnem altum, vulg. omne ſublime; ubi Leuſdeni Biblia habent אֵת כָּל־גָּבֹהַּ ſine maqqáph. E contrario ter abſque maqqáph את notatur cum (ֶ); ſcilicet, Pſal. 46. Hebr. 47. v. 5. אֶת גְּאוֹן יַעֲקֹב ſuperbiam, vulg. ſpeciem Jacob. Pſ. 59. Hebr. 60. v. 2. אֶת אֲרַם נַהֲרַיִם Meſopotamiam Syriæ, ſic Vulg. Alii, Meſopotamiam interamnem, hoc e. quæ Euphratem inter & Tigrim ſita eſt. Prov. 3. v. 12. אֶת אֲשֶׁר־יֶאֱהַב quem diligit. In duobus tamen prior. exemplis codd. nonnulli habent אֶת־ cum maqqáph.

ARTICULUS מִן vel מ.

ARTICULUS integer מִן a, ab, ex, de, &c. vulgo uſurpatur ante ה alterum articulum, ut: מִן־הָאָדָם ab homine. Alias tollitur נ cujus defectus compenſatur per daghéſch forte in litera ſequenti, modo ſit illius recipiendi capax; ſecus, daghéſch ejectum compenſatur per (ֵ) loco hhiriq qatón ſub מ, ut: מֵעִיר ex civitate. Sæpe tamen ante ח, ה & ר nulla fit compenſatio daghéſch excidentis, ut: מִהְיוֹת ab eſſe, pro מֵהְיוֹת, ubi (ְ) non legitur ſub ה quamvis ſit ſub litera daghéſch afficienda; quia, ut diximus ſupra pag. 34. in appendice, columna I. ſchevá ſimplex nunquam mobile eſt ſub gutturali. מִחוּט à filo. מִחוּץ extra. מִרָגְזְךָ míroghzechá à commotione tua.

Ante (י) ſchevá affectum, craſis fit in hhiriq gadhól, ſchevá & daghéſch ſublatis, ut: יְגוֹעָם labor eorum, מִיגוֹעָם à labore eorum. יָמַי dies, מִימַי à diebus. יְקָבִים torcularia, מִיקָבִים à torcularibus, &c. Duo excipiuntur quæ analogiam ſervant, מִיְּשֵׁנֵי à dormientibus. מִיְּרֻשָּׁתְךָ ab hæreditate tua. Invenitur etiam מִיהוּדָה ex Juda, Jud. 15. v. II.

Ab alia litera ſchevá affecta daghéſch ſæpe excidit ſine compenſatione, ut: מִקְצֵיהֶם

pro מִקְּצֵיהֶם *ab extremitatibus eorum*, &c.

Nomini tetragrammo יְהוָה præpositum מ afficitur (ֵ) quasi ante אֲדֹנָי quod nomen legitur pro יְהוָה, ſic: מֵיְהוָה méadhonái, non méhova, *à Deo.* Vocales enim quæ componuntur cum quatuor illis literis יהוה non ſunt hujus nominis propriæ, ſed nominis אֲדֹנָי. Nec contrarium probat (ֲ) ſub א, cum (ְ) ſimplex ſubjiciatur τῷ (י) nominis יְהוָה; nam ſchevá ſimplex mobile non reperitur ſub gutturali qualis eſt hîc א, ſed dilatatur in (ֲ) aut (ֱ), cum autem (י) τῷ יְהוָה non ſit litera gutturalis, ideo (ְ) ſimplici ſecundum analogiam afficitur. Vide infra lib. 3.

Rariſſime מ iſtud notatur cum (ַ) loco hhiriq qatón, quia duæ illæ motiones ſæpius invicem permutantur, ut: לְמַבָּרִאשׁוֹנָה, pro לְמִבָּרִאשׁוֹנָה *inde à principio.* לְמַפְּנֵי, pro לְמִפְּנֵי, *à ſufficientia.* Forte etiam errores ſunt amanuenſium.

Articulo integro מִן quandoque additur (י) quod vocant paragogicum, ut: מִבְּנֵי־בֶטֶן *à ventre.* מִבְּנֵי־רָחֶם *à vulva.* Et cum (ִ) loco hhiriq ſub נ, inſtar nominum pluralium conſtructorum, מִבְּנֵי־דֶרֶךְ *à via*, מִבְּנֵי־אֹרַח *à ſemita.* Forte (י) iſtud quod nunc redundare volunt, erat antiqua vocalis *e* quæ ſubintelligitur ſub ז, quæque interdum exprimitur per (ֵ). Vide ſupra pagg. 23. 24. col. 1.

Daghéſch forte in his exemplis imprimitur τῷ נ, quia poſt motionem parvam ſequitur ſemper hujuſmodi daghéſch, vel accentus, vel ſchevá. Vide ſupra pag. 37. col. 1. Vel potius quia articulus ille, ſeu præpoſitio derivatur à radice inuſitata מנן, ut nonnullis videtur.

CAPUT VII.

De Pronomine.

PRONOMEN vox eſt quæ primario nomen reſpicit, ſecundario verò rem ſignificat. Hebræis dicitur כִּנּוּי à radice כָּנָה *cognominavit*, *occultavit*, ſeu *occulto nomine appellavit.* Pronomen enim quoddam eſt nominis principalis *cognomen*, illudque occulte ſignificat. Illius excogitandi cauſa fuit in eadem oratione de iiſdem rebus ſæpius differendi neceſſitas, quarum nomina continuo repetere incommodum fuiſſet ac injucundum.

Pronomina Hebræorum alia ſunt *ſeparata*, ſeu *ſeparabilia*; alia *conjuncta*, ſeu *inſeparabilia.* Pronomina ſeparata ea ſunt quæ ſeparatam dictionem conſtituunt; conjuncta vero quæ cum certis quibuſdam orationis partibus conjunguntur, & cum eis vocem unicam efficiunt.

ARTICULUS I.

De Pronominibus ſeparatis.

EX Pronominibus ſeparatis alia ſunt *primitiva*, alia *demonſtrativa*, alia *relativa*, alia denique *interrogativa.*

§. I.

De Pronominibus primitivis.

PRONOMINA primitiva vocantur ea ex quibus alia deducuntur; nempe conjuncta, ſeu inſeparabilia. Tria ſunt tres perſonas indicantia. Pronomen primæ perſonæ tam in ſingulari quam in plurali numero, communis eſt generis. Secundæ vero, & tertiæ perſonæ pronomina utroque genere donantur.

	Prima perſ. cōmunis.	Femin.	Sec. Perſ.	Maſc.	Femin.	Tert. Perſ.	Maſc.
Singul.	Ego אָנֹכִי vel אֲנִי	אַתְּ	Tu	אַתָּה	illa הִיא		הוּא ille.
Plural.	Nos אֲנַחְנוּ	אַתֵּן	Vos	אַתֶּם	illæ הֵן		הֵם illi.

Horumce pronominum caſus obliquos formant pronomina inſeparabilia cum nominibus & articulis conjuncta. Sed de his infra art. 2. §. 3.

APPENDIX.

אֲנִי] Pronomen iſtud cum accentu diſtinguente, ſeu pauſante, vulgo penacutum eſt, & א afficitur (ָ), ut: אָנִי *ego.* Eadem etiam motione afficitur א, quamvis accentus pauſans aut regius remaneat in ultima, ut: אָנִי, אָנִי, &c.

אָנֹכִי] formatur ex præcedente אֲנִי inſerto כ. Cum accentu diſtinguente fit pariter penacutum, ut: אָנֹכִי cum revía, אָנֹכִי cum athnáhh, &c. Interdum tamen cum ultimo illo accentu in fine acuitur, ut: אָנֹכִי *ego.*

אֲנַחְנוּ] In pauſa (ַ) τῶ נ producitur in (ָ), ſic: אֲנָחְנוּ *nos.* Anomalum eſt אֲנוּ, Jerem. 42. v. 6. quod ſecundum motiones legendum אֲנַחְנוּ, ſecundum vero conſonantes, אֲנוּ forma Rabbinis uſitata. Ter legitur נַחְנוּ, & in pauſa נָחְנוּ, per aphæreſin τῶ א. Ea porro loca ſunt: Gen. 42. v. 11. Thren. 3. v. 42. Num. 32. v. 32.

אַתָּה] In pauſa accentus tranſit ab ultima ad penultimam & mutat (ַ) in (ָ), ut: אָתָּה *tu.* Interdum tamen cum illo accentu, & aliis quibuſdam pauſantibus, (ַ) penultimæ remanet, ut: אַתָּה, Pſal. 2. v. 7. & Pſal. 24. Heb. 25. v. 7. אַתָּה Iſai. 44. v. 21. In hoc pronomine ת habet daghéſch forte ad compenſandum נ deperditum; nam, teſte Aben-Eſra, pronomen iſtud derivatur ab אֲנִ, quaſi אַנְתָּה, ut in lingua Chaldaica dicitur אַנְתְּ *tu.* Quinquies reperitur abſque ה in fine ſic: אַתְּ; ut enim punctis vocalibus a[...]ptis veteres quædam vocales in textu ſuperfluæ relictæ ſunt: ita quædam neceſſariæ ſaltem ad formam vocis conſtituendam, librariorum, ut videtur, oſcitantia exciderunt. Ex earum numero eſt ה illud quod Maſſorethæ poſteriores reſtituerunt, ac legendum notarunt אַתָּה. Vel eſt enallage fem. generis pro maſculino.

אַתְּ] In pauſa אָתְּ. Daghéſch forte imprimitur τῶ ת ob נ deperditum ut in pronomine maſculino, אַתְּ enim eſt pro אַנְתְּ; unde (ְ) exprimitur ſub ת quia præceſſit aliud. Vide ſupra pag. 24 col. 1. אַתְּ ſepties ſcribitur cum (י) redundante ſic: אַתִּי, vel ob daghéſch forte τῶ ת infixum, illud enim daghéſch in ultima dictionis litera analogus non occurrit; vel potius quia (י) iſtud erat antiquitus vocalis *e* quæ nunc per (ְ) ſub ת exprimitur; quare (י) iſtud ut ſuperfluum à Maſſorethis notatur. Ter legitur אַתְּ femin. pro אַתָּה maſculino. Remotis punctis, את (cujus

(cujus ה sublatum fuerit ut supra in אַתָּה) tam potest significare *tu*, masc. quam *tu*, femin. unde si recte hic conjicio, אַתְּ *tu*, masc. octies, non quinquies erit sine ה in fine. Forte etiam in tribus illis locis error est amanuensium qui scripsere אַתְּ pro אַתָּ.

אַתֶּן] cum (ֶ) sub ת, ut scribunt fere omnes Grammatici, & ut nos quoque in pagina praecedente hanc vocem expressimus; vel אַתֵּן cum (ֵ) sub eodem ת, ut legitur Ezech. 34. v. 31. quam lectionem deinceps sequemur, quater est cum ה paragogico & accentu in penultima, sic: אַתֵּנָה *vos*. Vide Massoram magnam ad caput 31. Geneseos v. 6. ubi loca illa adducuntur.

הוּא] 3. Reg. cap. 17. v. 15. anomalωs legitur הִוא־וָהִיא, ubi secundum literas legendum הוא־והיא *ille & illa*. Verum cum praecedat וַתֹּאכַל feminini generis, Massorethae punctis transpositis legendum notarunt הִיא־וָהוּא *illa & ille*.

הִיא] Ex facili & mutua permutatione literarum אהוי, saepissime י ponitur loco (ִ), ut: הִוא *illa*. Quod in Pentateucho perpetuum est, exceptis undecim duntaxat locis quae vide sis in Massora ad cap. 14. v. 2. & cap. 38. v. 25. Geneseos.

הֵמָּה] Cum ה paragogico, daghésch euphonico, & accentu in penultima, quapropter (ֵ) remanet, הֵמָּה *illi*.

הֵן] Cum ה paragogico, &c. ut in masc. הֵנָּה *illae*. Bis reperitur הֵן pro הֵם, id est, femininum pro masculino, quod videtur ex amanuensium errore profectum.

Primae & secundae personae pronomina in recto tantum casu, seu nominativo occurrunt; at tertiae personae pronomen alios etiam casus, maxime accusativum & ablativum quandoque agnoscit, praesertim cum ei praeponitur ה articulus. Accusativum, Eccle. 9. v. 15. אֶת־הָאִישׁ הַמִּסְכֵּן הַהוּא *virum illum pauperem*. Vide Ezech. 30. v. 18. Ablativum, יוֹם הַהוּא *die isto*. Et sine articulo, בַּלַּיְלָה הוּא *nocte ista*. Sic in feminino, בָּעֵת הַהִיא *in tempore illo*. Idem ה articulus nominativis etiam praeponitur, ut: הַהוּא *ille ipse*, הַהִיא *illa ipsa*. הָהֵם *illi ipsi*. הָהֵנָּה *illae ipsae*, cum ה paragogico.

§. II.

De Pronominibus demonstrativis.

Pronomina *demonstrativa* ea sunt quae rem, aut personam praesentem demonstrant. Hebraei in singulari numero, alia pro masculino, alia pro feminino, alia denique pro communi genere exprimendo habent pronomina demonstrativa. At in plurali, אֵל vel אֵלֶּה communis est generis. Ea autem pronomina demonstrativa sunt:

	Masc.	Commun.	Feminin.
Singul.	זֶה *hic.*	זוּ & זוֹ *hic, haec.*	זֹה, vel זֹאת *haec.*
Plural.		אֵל, vel אֵלֶּה *hi, hae.*	

APPENDIX.

Ut magis adhuc pronomina illa demonstrent, his interdum praeponitur ה articulus, ut: הַזֶּה *hic iste*. Cum ל epenthetico nihil significationi addente, הַלָּזֶה; & sublato ה ultimo per apocopen, הַלָּז idem, quod etiam femininum est 4. Reg. 4. v. 25. Sic ex זוּ cum eodem ל epenthetico, sed cum (ֵ) notato, הַלֵּזוּ *hic iste*, vel *haec ista*. הַזֹּאת *haec ista*. הָאֵל & הָאֵלֶּה *hi isti, hae istae*.

Pro הַזֶּה usurpatur interdum עֶצֶם *ille ipse*,

ipſemet. Et ſic frequentiſſime apud Rabbinos. Ezech. 47. v. 13. legitur גֵּה pro זֶה *hic.* Quod procul dubio error eſt amanuenſium qui pro ז ſcripſere ג, harum literarum ſimilitudine decepti. Et ſane voces Hebraïcas גֵּה גְּבוּל Lxx. interpretantur *ταῦτα τὰ ὅρια hi ſunt termini.* Vulg. *hic eſt terminus.* Qabbaliſtæ volunt ג hîc poſitum fuiſſe pro ז ex nono Alphabetho dicto אט בח *at babh.* Vide infra lib. 3.

Pronomen commune זוּ ſæpius maſculinum eſt, זוֹ vero ſæpius femininum. Utrumque formatur à זֶה mutato ה in ו ex facili literarum אהוי permutatione. Ab eadem origine prodit זֹאת mutato ה in ת, ut ſæpe fit, & interpoſito א.

אֵלֶּה derivatur ab אֵל cum daghéſch euphonico in ל, & ה paragogico præcedente (ֶ) quod rariſſimum eſt; ה enim iſtud paragogicum habet vulgo ante ſe (ָ), ut plurimis exemplis infra patebit.

Ceterum pronomina illa ſæpe etiam neutrius ſunt generis, ſeu adhibentur ad exprimendum neutrum genus, quo Hebræos carere diximus ſupra p. 50. ut: Pſ. 117. Heb. 118. v. 23. *A Domino factum eſt,* זֹּאת *iſtud,* &c.

§. III.

De Pronominibus relativis.

PRONOMINA relativa ſic vocantur, quod ad antecedens ſive nomen, ſive pronomen referantur. Duo ſunt Hebræis, aut potius unicum ex quo aliud deducitur. Unicum illud pronomen eſt:

אֲשֶׁר *qui, quæ, quod, cujus,* &c. *qui, quæ, quorum,* &c.

pro omnibus generibus, numeris, caſibus & perſonis.

Ex illo pronomine formatur aliud, nempe:

שֶׁ quod idem eſt cum אֲשֶׁר

cujus prima litera א per aphæreſin tollitur, ſicuti & ultima ר per apocopen; quæ ultima litera ſublata compenſatur per daghéſch forte in prima dictionis cui שֶׁ præponitur (modo tamen ſit illius recipiendi capax) & cum qua in unam vocem coaleſcit. Pronomen iſtud apud Rabbinos frequentiſſimum eſt; at in textu Biblico rarius. Communis ejus motio eſt (ֶ), ut: שֶׁתַּקִּיף מִמֶּנּוּ *qui potentior eſt ipſo.* שֶׁבְּשִׁפְלֵנוּ *qui in humilitate noſtra,* &c. Vide appendicem.

APPENDIX.

QUAMVIS pronomen שֶׁ imprimat dagh. forte primæ literæ dictionis cui præfigitur, tamen ſi prima illa litera fuerit gutturalis aut ר, daghéſch iſtud ſine compenſatione excidit, ut: שֶׁעֲמָלוֹ *cujus labor ejus.*

Raro ש afficitur (ַ) loco (ֶ), ut: שַׁקַּמְתִּי *quod ſurrexi.* שַׁלָּמָּה *quia adquid?* שַׁדִּין *quod judicium.*

Raro etiam uſurpatur (ְ) pro eodem (ֶ) ut: שְׁהוּא עָמֵל *quo ipſe laborat,* Eccle. 2. v. 22. ubi tamen codices etiam accuratiores habent שֶׁהוּא cum (ֶ) ſub ש. שְׁהֵם *quod ipſi.*

Denique ſemel legitur (ָ) pro (ֶ), ut: שָׁאַתָּה *qui tu,* Jud. 6. v. 17. Niſi ſit error amanuenſium; ex (ֶ) enim cujus puncta ſeſe contingunt, facile naſcitur (ָ).

§. IV.

De Pronominibus interrogativis.

HEBRÆIS duo sunt pronomina interrogativa : alterum personæ, rei alterum.

Pronomen interrogativum personæ est מִי *quis ? quæ ? qui ? quæ ?* &c. pro omnibus generibus, numeris & personis, ut : מִי אַתָּה בְּנִי *quis es tu fili mi ?* מִי אַתְּ בִּתִּי *quæ es tu filia mea ?* מִי אֵלֶּה *qui sunt isti ?* &c.

Pronomen interrogativum rei est מָה, vel מַה, vel מֶה *quis ? quid ? quæ ?* &c. Pro omnibus generibus & numeris, ut: מַה־תָּאֳרוֹ *quæ est forma ejus ?* מָה־אֱנוֹשׁ *quid est homo ?* מֶה מִשְׁפַּט הָאִישׁ *quis est habitus viri illius ?*

APPENDIX.

PRONOMEN interrogativum personæ מִי *quis ?* quandoque videtur esse etiam interrogativum rei; sed exempla quæ proferuntur, ad personam facile revocari possunt, ut :

1. Reg. 18. v. 8. מִי חַיַּי *quæ vita mea ?* h. e. quis sum ego vita mea ?

Gen. 33. v. 8. מִי לְךָ כָּל־הַמַּחֲנֶה הַזֶּה *quæ tibi tota acies illa ?* h. e. *quis est ille cui mittis totam aciem*, sive *turmam istam ?* ut Aben-Esra & Qimhhi explicant. Prior ibidem, מִי, inquit, *semper reperitur de homine.* Posterior in fine hujus radicis לֹא־תִמְצָא מִי כִּי־אִם עַל חַי מְדַבֵּר *non invenies* מִי *nisi de animali loquente*, h. e. de persona dictum.

Jud. 9. v. 28. מִי שְׁכֶם *quæ est Sichem ?* i. e. qui sunt habitatores Sichem ? Qui sunt Sichemitæ ?

Ibid. cap. 13. v. 17. מִי שְׁמֶךָ *quod est nomen tuum ?* i. quis es tu nomine tuo ?

Mich. 1. v. 5. מִי־פֶשַׁע יַעֲקֹב .... מִי בָּמוֹת יְהוּדָה *quæ prævaricatio Jacob ? .... quæ excelsa Judæ ?* i. quis fuit causa prævaricationis Jacob ? .... quis fuit causa excelsorum Judæ ? ut interpretatur Qimhhi in lib. radicum.

Quando מִי substantivo, aut ל *postponitur*, genitivum possessoris notat, ut : בֶּן־מִי אַתָּה *filius cujus es tu ?* 1. Reg. 17. v. 58. בַּת־מִי אַתְּ *filia cujus es tu ?* Gen. 24. v. 23. לְמִי אַתָּה וּלְמִי אֵלֶּה לְפָנֶיךָ *cujus es, & cujus sunt ista ante te ?* Gen. 32. v. 17. לְמִי הַנַּעֲרָה הַזֹּאת *cujus est puella hæc ?* Ruth. 2. v. 5. In his exemplis לְמִי proprie est *ad quem*, scilicet spectat, vel pertinet.

Pronomen interrogativum rei מַה imprimit daghésch forte primæ literæ dictionis cui præponitur, nisi prima illa litera sit gutturalis aut ר, tunc enim daghésch excidit absque compensatione, ut : מַה־לִּי *quid mihi ?* מַה־חֶפְצוֹ *quæ voluntas ejus ?* sicque sæpius est cum maqqáph.

Sequente relativo שׁ, pronomen interrogans מַה fit & ipsum relativum, exponiturque per *id*, ut : מַה־שֶּׁהָיָה הוּא שֶׁיִּהְיֶה *id quod fuit idem (est) quod futurum est*, Eccle. 1. v. 9. וּמַה־שֶּׁנַּעֲשָׂה הוּא שֶׁיֵּעָשֶׂה *& id quod fit, idem (est) quod fiet.* Ibidem.

מָה quinquies tantum legitur ante vocem ab ה vel ע incipientem, sæpius vero ante alias voces, vel intercedente maqqáph, vel sine eo.

מֶה vigesies quater solummodo reperitur, secundum Massoram, maxime ante voces quarum prima litera afficitur (ֳ).

Pronomina interrogativa cum personæ, tum rei, in media phrasi indefinite & citra interrogationem sumuntur, ut : וְלֹא יֵדַע מִי אֹסְפָם *& nescit quis congregabit ea*, Psal. 38. Heb. 39. v. 7.

כִּי הִגִּידָה אֶסְתֵּר מַה־הוּא לָהּ *nam indicaverat Esther quid ipse (esset) sibi*, Esth. 8. v. 1.

זְכָר־אֲנִי מֶה־חָלֶד *recordare ego quod tempus sim*, hoc est, quantuli ævi sim, Psal. 88.

Heb. 89. verſ. 48.

Pronomen interrogativum מָה, & demonſtrativum זֶה contrahuntur Exod. 4. v. 2. מַזֶּה *quid eſt hoc?* quod Maſſorethæ legendum docent מַה־זֶּה.

Sic cum dativo plur. maſc. pronom. ſecundæ perſonæ, מַלָּכֶם pro מַה־לָּכֶם, ut legunt Maſſorethæ, *quid vobis?* Iſai. 3. v. 15. Ita quoque מָה cum nominat. plural. maſc. tertiæ perſonæ מָהֵם pro מַה־הֵם *quid illi?* Ezech. 8. v. 6. Huc pertinet מַתְּלָאָה *quantum defatigationis?* Malach. 1. v. 13. pro מַה־תְּלָאָה.

ARTICULUS II.

De Pronominibus conjunctis, ſeu inſeparabilibus.

PRONOMINA conjuncta ſeu inſeparabilia ea ſunt quæ cum dictionibus quibus junguntur, in unam vocem coaleſcunt. Junguntur autem vel in principio, vel in fine dictionum. Si in principio, *præfixa*; ſi in fine, *ſuffixa*, ſeu *affixa* vocantur.

Pronomina præfixa duo ſunt, nempe ה articulus, & שֶׁ de quibus ſupra pagg. 67. & 74.

Pronomina ſuffixa, ſeu affixa plura numerantur quæ ex pronominibus primitivis quorum particulæ quædam ſunt, hoc modo deducuntur.

§. I.

Pronominum affixorum ex primitivis origo.

Numer.		Prima Perſona Communis.	Secunda Perſona Feminina.	Secunda Perſona Maſculina.	Tertia Perſona Feminina.	Tertia Perſona Maſculina.
Singul.	primitivum	*Ego* אָנֹכִי vel אֲנִי	אַתְּ *Tu*	אַתָּה	*Illa* הִיא	*Ille* הוּא
	producit	י , נִי	ךְ	ךָ	הּ , הָ , נָה	וֹ , ו , הוּ , נוּ
Plural.	primitivum	*Nos* אֲנַחְנוּ	אַתֵּן *Vos*	אַתֶּם	*Illæ* הֵן	*Illi* הֵם
	producit	נוּ	כֶן	כֶם	הֶן , ן	הֶם , ם

NOTÆ.

PRONOMINA illa affixa ex ultimis fere Primitivorum syllabis formantur, ut patet ex hoc schemate.

In affixis secundæ personæ, ת pronominis primitivi mutatur in ך, sic: ךָ pro תָּ, ךְ pro תְּ; כֶם pro תֶּם; כֶן pro תֶּן; quia תָּ, תְּ, תֶּם תֶּן in Verbis formant secundas personas præteritorum, ut videbimus infra cap. 8. Ut ergo nomina cum affixis illis conjuncta à secundis præteritorum personis distinguantur, ת mutatur in ך.

Post affixa ךָ & תָּ subintelligitur ה quod etiam interdum exprimitur, ut: לְכָה *tibi*, כָּמֹכָה *ſicut tu*, &c. quia nunquam magna motio ultimam dictionis literam afficit, nisi sequatur litera quiescens saltem subintellecta. Vide supra pag. 27. col. 2. Loco istius ה subintellecti & nonnunquam expressi, reponitur א in וְאַתִּיקֵיהָא *& periſtylia ejus*, Ezech. 41. v. 15.

In tertia persona sing. tam masc. quam feminina, ה mutatur in נ pro formandis ultimis pronomin. affixis נו masc. & נָה femin.

Interdum ex facili permutatione literarum אחיו, usurpatur ה pro ו affixo tertiæ personæ sing. masculinæ; pro quo etiam raro usurpatur הִי Chaldaïcum. Quandoque etiam כִי itidem Chaldaïcum ponitur pro ךְ, sicut מוֹ affixum poëticum pro ם, vel הֶם affixis tertiæ personæ plur. masculinæ; & interdum etiam pro ו affixo tertiæ personæ sing. masculinæ. Horum omnium exempla reperiuntur in libris poëticis, scilicet Psalmis, Jobo, & Proverbiis. Sed de his fusius infra in anomaliis affixorum cum nominibus conjunctorum.

§. II.

Orationis partes quibus affixa conjunguntur.

PRONOMINA affixa cum sex orationis partibus componuntur. 1°. cum articulis. 2°. cum nominibus. 3°. cum verbis. 4°. cum participiis. 5. cum præpositionibus. 6°. denique cum adverbiis. Juncta articulis ל, את, מ, vel מִן, formant pronominum primitivorum casus obliquos. Eadem cum nominibus composita dant pronomina possessiva quibus integris carent Hebræi. De obliquis pronominum primitivorum casibus, & pronominibus possessivis, in §. sequenti.

§. III.

De obliquis pronominum primitivorum casibus, & pronominibus possessivis.

PRONOMINA primitiva in recto tantum casu, seu nominativo, communiter accipi diximus supra pag. 72. Eorum casus obliquos formant pronomina affixa juncta nominibus & articulis ל, את, מִן hoc modo:

Genitivus fit per affixa juncta cuilibet nomini quod in schemate mox subjiciendo triplici stellula *** designatur. Hoc genitivo, seu hac affixorum cum nominibus compositione, exprimuntur pronomina pos-

ſeſſiva ***meus***, ***tuus***, ***ſuus***, quibus integris & abſolutis carent Hebræi. In hac autem affixorum cum nominibus conjunctione, nulla habetur ratio generis & numeri nominis cui adjiciuntur; ſed tantummodo generis & numeri rei vel perſonæ de qua agitur. Adeo ut ſi de viro, eoque ſingulari & unico ſermo ſit; affixa maſculina, eaque ſingularia cum nomine feminino & plurali recte conjungantur. Et vice verſa, ſi agatur de muliere unica & ſingulari; affixa feminina, & ſingularia cum nomine maſculino & plurali ſocientur. Horum itaque affixorum alia eſt ratio atque nominum adjectivorum quæ cum ſuis ſubſtantivis in genere, numero & caſu concordare debent, cum affixa generi & numero perſonæ vel rei de qua agitur, tantummodo reſpondeant. Sic v. g. ſi ſermo ſit de viri alicujus uxore, recte dicitur אִשְׁתּוֹ ***uxor ejus***, ubi affixum וֹ quod maſculinum eſt, quia refertur ad virum, conjungitur cum nomine feminino אִשָּׁה ***uxor***. E contrario affixum femininum הּ bene cohæret cum nomine maſculino אִישׁ ***vir***, ſi agatur de mulieris alicujus viro, ſic אִישָׁהּ ***vir ejus***. Idem dicendum de numeri diſcrepantia, ut: רָעוֹתָיו ***malitiæ ejus***, ubi affixum ו ſingulare eſt & maſculinum, quia ad virum unicum referri hîc ſupponitur; nomen vero femininum & plurale. דְּבָרֶיהָ ***verba ejus***, affixum הָ ſingulare eſt & femininum, quia cenſetur pertinere ad mulierem; nomen vero maſculinum & plurale. Sic nomina ſingularia & maſculina cum affixis pluralibus & femininis; & viciſſim nomina ſingularia & feminina cum affixis pluralibus & maſculinis, pro ratione generis & numeri perſonæ vel rei de qua ſermo eſt, recte componuntur. Hæc de affixorum natura, eorumque cum nominibus conjunctione ſemel monuiſſe ſufficiat.

Dativus exprimitur per eadem affixa juncta τῷ ל quod ante affixa conſona & ךָ afficitur (ְ). Excipe tamen ךָ ante quod ל notatur ad euphoniam cum (ְ) loco (ָ) ne duo qamèts ſeſe ibi conſequantur. Affixa vero vocalia motiones ſunt τῶ ל; ſeu ל iſtud aliis motionibus non afficitur, quam ipſiſmet affixis vocalibus.

Affixa autem vocalia ea ſunt quæ puris conſtant vocalibus, ut: וֹ, & ִי; aut quorum vocalis auditur ante conſonantem ſubſequentem, ut הּ, ךְ, ם, ן. Cetera vero affixa conſona ſunt, quia eorum litera conſonans in prolatione prius auditur quam vocalis ei ſubjecta, ut: הוּ, נוּ, הָ, נָה, ךָ, נִי, הֶם, הֶן כֶם, כֶן, נוּ.

Accuſativus formatur ex iiſdem affixis additis articulo אֶת־ qui hanc formam retinet ante affixa הֶם, הֶן, כֶם, כֶן. Ante alia vero, mutatur in אוֹת cujus ת afficitur (ְ) ante affixa conſona & ךָ. Excipe pariter ךָ ante quod notatur ad euphoniam cum (ְ) ut præcedens ל. Cum affixis

vero vocalibus nullas alias motiones præter ipsa affixa vocalia recipit.

Vocativus in usu non est, nisi forte in secunda persona ubi nominativo similis est, præposito duntaxat articulo ה, ut: הָאַתָּה *ô tu*, הָאַתֶּם *ô vos*, &c.

Ablativus componitur ex affixis & præpositione, seu articulo מִן cujus ן excidit, & compensatur per daghésch forte in litera sequente, modo illius recipiendi sit capax. Secus, compensatur & ipsum daghésch ejectum per (..) sub מ loco hhiríq qatón, vide supra pag. 29. col. 1. ut: מֵהֶם *ab illis*, masc. מֵהֶן *ab illis*, femin. Ante alia affixa geminatur præpositio מִן utroque ן excidente, ac compensato priori quidem per daghésch forte in secundo מ; posteriori vero per aliud daghésch forte in affixo, ut: מִמֶּנִּי *à me*, pro: מִנְמִנְנִי. Si tamen motio quæ immediate præcedit affixum, sit magna, aut (:); ן posterioris מִן sine compensatione excidit: quia post (:) nunquam, post motionem magnam improprie sequitur daghésch forte. Vide supra pag. 29. col. 2. Sic: מִמְּךָ, non מִמֶּךָּ *à te*, מִמֶּנוּ secundum Judæos orientales, non מִמֶּנּוּ *à nobis*. At Judæi occidentales (..) sub secundo מ mutant in (.) ut daghésch habeat locum, sic: מִמֶּנּוּ; atque ita primam illam personam pluralem communem confundunt cum tertia singulari masculina מִמֶּנּוּ *ab illo*.

Cum plura ex uno eodemque pronomine primitivo deducuntur affixa, ל & אֵת prima suscipiunt. In tertia tamen persona plurali אֵת utraque sibi vindicat. Quod pertinet ad מ, ultima tantum affixa recipit, præterquam in tertia persona plurali, ubi cum primis jungitur.

Verum ea omnia ex sequenti schemate melius patebunt, in quo præter pronomina affixa juncta nominibus & articulis ad exprimendos prononimum primitivorum casus obliquos, pronomina ipsa primitiva iterum exhibentur, ut ea magis magisque à linguæ sanctæ candidatis addiscantur. E regione gignendi casus, tres conspiciuntur stellulæ quibus indicantur tres literæ radicales quibus, ut plurimum, constant nomina Hebraïca, præsertim perfecta & simplicia. Post stellulas sequuntur pronomina affixa quæ juncta nomini cuilibet his astericis significato, formant pronomina possessiva, ut: תַּלְמִידִי *discipulus mei*, hoc est, *meus*, nam pronomina illa eodem modo in lingua Hebraïca exprimuntur ac in Græca *μαθητής μου* idem. Quando plura affixa sequuntur astericos, ea seligenda sunt quæ formæ nominum cum iis componendorum conveniunt. Is autem affixorum, imo & motionum quæ illa solent antecedere, delectus in schemate pag. 83. apponendo, breviter &, uti spero, perspicue explicabitur.

SCHEMA

Pronominum primitivorum cum obliquis eorum casibus.

Singularis Numerus.

	Prima persona Communis.		Secunda persona Femin.		Secunda persona Masc.	Tertia Persona Femin.		Tertia Persona Masc.
Nomin.	*Ego.*	אָנֹכִי vel אֲנִי	אַתְּ	*Tu.*	אַתָּה	הִיא	*Illa. Ille.*	הוּא
Genit.	*Mei.*	*** י	*** ךְ	*Tui.*	*** ךָ	*** הּ , הָ	*Illius.*	*** ו , ו , הוּ
Dativ.	*Mihi.*	לִי	לָךְ	*Tibi.*	לְךָ	לָהּ	*Illi.*	לוֹ
Accus.	*Me.*	אוֹתִי	אוֹתָךְ	*Te.*	אוֹתְךָ	אוֹתָהּ	*Illam. Illum.*	אוֹתוֹ
Ablativ.	*A me.*	מִמֶּנִּי	מִמֵּךְ	*A te.*	מִמְּךָ	מִמֶּנָּה	*Ab illa. Ab illo.*	מִמֶּנּוּ

Pluralis Numerus.

	Prima persona Communis.		Secunda persona Femin.		Secunda persona Masc.	Tertia Persona Femin.		Tertia Persona Masc.
Nomin.	*Nos.*	אֲנַחְנוּ	אַתֵּן	*Vos.*	אַתֶּם	הֵן	*Illæ. Illi.*	הֵם
Genit.	Noſtrûm.	*** נוּ	*** כֶן	*Veſtrûm.*	*** כֶם	*** הֶן , ן	*Illarum. Illorũ.*	*** הֶם ם
Dativ.	*Nobis.*	לָנוּ	לָכֶן	*Vobis.*	לָכֶם	לָהֶן	*Illis.*	לָהֶם
Accus.	*Nos.*	אוֹתָנוּ	אֶתְכֶן	*Vos.*	אֶתְכֶם	אֶתְהֶן vel אוֹתָן	*Illas. Illos.*	אֶתְהֶם vel אוֹתָם
Ablativ.	Judæi Orient. *A nobis.* Judæi Occid.	מִמֶּנּוּ / מִמֵּנוּ	מִכֶּן	*A vobis.*	מִכֶּם	מֵהֶן	*Ab illis.*	מֵהֶם

NOTÆ.

GENITIVO ſingulari & plurali tertiæ perſonæ plura in præcedenti ſchemate tribuuntur affixa, ob varias nominum formas. Ex iis enim formis aliæ cum certis quibuſdam affixis; aliæ cum aliis duntaxat conjunguntur, ut in proximo ſchemate videbimus. At quando unicum eſt affixum, illud neceſſario adhibendum, nec optioni datur locus.

APPENDIX.

Prima perſona.

מִמֶּנִּי] Cum unico מ, מִנִּי, & cum (ּ) pro (·), & accentu in penultima ob pauſam מֶנִּי *à me.*

מִמֶּנּוּ] ſecundum Judæos Orientales, h. e. qui in Babylonia degunt; vel

מִמֵּנוּ] ſecundum Judæos Occidentales qui in terra Iſraelis habitant, *à nobis.* Invenitur 4. Reg. 6. v. 11. מִשֶּׁלָּנוּ compoſitum 1°. ex מִן cujus ן tollitur & compenſatur per daghéſch forte in שׁ ſequenti. 2°. ex pronomine relativo שֶׁ de quo ſupra pag. 74. 3°. ex dativo plur. לָנוּ, q. d. *ex iis qui nobis*, vel *nobiſcum* ſunt. Dagh. forte imprimitur ל in שֶׁ ob relativum שֶׁ præced. Vide pag. 74.

Secunda

Secunda persona.

לָךְ masc.] Expresso ה subintellecto de qu... supra pag. 27. col. 2. לְכָה *tibi*. In pausa (ׇ) & (ׅ) ... לָךְ sedem commutant sic : לָךְ idem, tuncque non differt, nisi sensu, à sequenti לָךְ fem.

לָךְ fem.] Cum י paragogico לְכִי *tibi*, 4. Reg. 4. v. 2. Iódh istud hodie superfluum, erat antiqua vocalis *e* quæ nunc exprimitur per (ׅ) in ך sic, לָךְ, ut ibi legendum docent Massorethæ. Sic ibid. v. 3. cum nomine plurali, שְׁכֵנָיְכִי cum (ׅ) loco (ׇ) ob pausam, pro שְׁכֵנַיִךְ *vicini tui*. Vide etiam vv. 7. 23.

אוֹתָךְ masc.] In pausa (ׇ) & (ׅ) invicem commutatis ut supra in לָךְ, אוֹתְךָ *te*. Expresso in fine ה quod ibi latebat, vide supra pag. 27. col. 2. אוֹתְכָה, & in pausa אוֹתָכָה, idem.

מִמֶּךָּ masc.] Schevá secundi מ mutato in (ׅ) ob pausam, daghésch forte infigitur affixo ך ad compensandum נ hujus מ ejectum, sic : מִמֶּךָּ *à te*.

אוֹתְכֶם masc.] אֶת mutato in אוֹת, אֶתְכֶם *vos*, Jos. 23. v. 15.... עַד־הַשְׁמִידוֹ אוֹתְכֶם .... *donec disperdat ipse vos*, &c.

מִמְּכֶם masc.] Cum unico מ, seu præpositione מִן nequaquam geminata, מִכֶּם *à vobis*, masc.

מִמְּכֶן fem.] Cum unico מ, ut supra in eadem persona masc. מִכֶּן *à vobis*, fem.

Tertia persona.

לָה *illi*, fem.] Ter legitur לָה sine mappiq in ה, nempe Num. 32. v. 42. Ruth. 2. v. 14. Zach. 5. v. 11.

מִמֶּנּוּ *ab illo*.] Cum unico מ affecto (ׅ) loco (ׇ), & affixo וּ cum hac forma anomalo, מֶנְהוּ ejecto daghésch ex נ ob (ׅ) ei suppositum, vide supra p. 29. col. 1. in fine; & מֶנְהוּ *ab illo*, ubi נ notatur cum dagh. quia מִן venit ab inusit. מנן. Vide infra מֵהֶם in מֵהֶם. Quinquies מִמֶּנּוּ legitur pro מִמֶּנָּה per enallagen generis masc. pro feminino.

לָהֶן fem.] Cum ה paragogico, dagh. in נ, (ׇ) sub ה, & accentu in penult. לָהֵנָּה *illis*.

אוֹתָהֶם] אֶת mutato in אוֹת, אוֹתְהֶם *illos*, Ezech. 23. v. 45.

אוֹתְהֶן] אֶת mutato pariter in אוֹת, אוֹתְהֶן *illas*, Ezech. 23. v. 47.

אוֹתָן] Cum ה paragogico, אוֹתָנָה *illas*, Exod. 35. v. 26.

מֵהֶם masc.] Cum præpositione integra, מִנְהֶם *ab illis*, masc. Job. 11. v. 20. נ afficitur daghésch forti ad compensandum aliud נ ejectum, מִן enim venit à radice inusit. מנן. Cum ה paragogico, מֵהֵמָּה *ab illis*, masc.

מֵהֶן fem.] Cum ה paragogico, מֵהֵנָּה *ab illis*, fem.

ARTICULUS III.

De pronominibus affixis cum nominibus.

PRONOMINA possessiva integra & separata more Græcorum ἐμός, σός, ὅς, &c. & Latinorum *meus*, *tuus*, *suus*, &c. Hebræi non habent, ut diximus supra p. 78. sed mira brevitate, & singulari artificio illa exprimunt per *affixa* nominibus addita. Lege iterum quæ ibidem scripsimus.

Cum autem ex uno eodemque pronomine primitivo plura deducuntur affixa, ea non sine delectu adhibentur : alia siquidem nominibus

non conveniunt, ut : נו , נָה , נִי ; quare in sequenti schemate, quod affixa cum nominibus tantum conjungenda exhibet, desiderantur. Alia conveniunt quidem, sed tantum in singulari; alia in plurali duntaxat; alia denique tum in singulari, tum in plurali numero.

Præterea ex affixis, alia sunt quæ cum certis quibusdam nominum formis sociantur; alia sunt è contrario, quæ formas illas refugiunt.

Insuper affixa reperire est quæ nominibus junguntur *ad purum*, h. e. absque ulla prævia motione; vel quia affixa illa meræ sunt motiones, ut : וֹ & יִ ; vel quia nominibus desinentibus in vocalem adjunguntur, ut ו nominibus terminatis in יִ adscitium; sic אָב *pater*, cum affixis assumit יִ , אָבִי , unde cum affixo ו , אָבִיו , & cum affixo הוּ , אָבִיהוּ *pater ejus*.

Alia secum afferunt certas quasdam motiones, quibus afficitur ultima litera nominum, quæ cum affixis illis componuntur, modo tamen illa nomina non desinant in vocalem; tunc enim perit motio quam secum apportat affixum : nam, si (ַ) furtivum excipias, in lingua Hebraïca nunquam duæ motiones sese absque literis consonantibus immediate consequuntur.

Denique affixorum genera quod attinet; cum primæ personæ pronomen primitivum ac integrum communis sit generis : affixa, quæ ex illo deducuntur, sunt quoque communia. Cum vero secundæ & tertiæ personæ pronomina utrumque genus agnoscant; sic eorum affixa utroque genere donantur; alia siquidem masc. sunt, alia vero femin.

Hæc autem omnia ex sequenti schemate patent, in quo affixorum cum variis nominum formis convenientiam definientes, methodo exclusoria, utpote breviori, usi sumus; adeo ut affixa cum præviis eorum motionibus, his nominum formis conveniant, à quibus non excluduntur. Sic v. g. affixum וֹ convenit nomini תַּלְמִיד *discipulus*, in singulari numero; quia excluditur tantum à pluralibus, & à singularibus desinentibus in הָ, aut sumentibus (יִ); proindeque cum nomen istud non sit plurale, neque desinat in הָ aut sumat (יִ) : recte componitur cum וֹ sic : תַּלְמִידוֹ *discipulus ejus*. Alia duo affixa respuit; nempe ו, quia non sumit (יִ) : & הוּ, quia non terminatur in הָ. Eadem ratione ex duobus affixis tertiæ personæ sing. femin. sumit tantum הָּ.

In eodem etiam schemate distinximus inter τὸ desinere in יִ, & inter τὸ assumere יִ. Nomina quædam analogως terminantur in יִ, ut : פְּרִי *fructus*, &c. Quædam licet aliter desinant, in singulari tamen numero cum omnibus affixis יִ in fine adsciscunt, ut : אָב *pater*, vide supra, אָח *frater*, חָם *socer* : quibus adjunge פֶּה *os, oris*, quod mutat ה in (י), & (ֶ) in (ִ), sic : פִּי, cum affix. פִּיו *os ejus*, &c.

SCHEMA

Pronominum affixorum cum prævijs eorum motionibus.

AFFIXA

Feminina. — Communia. — Maſculina.

III. p. ſing.

- Feminina: הָ — Non ſingularibus niſi terminentur in ה, aut ſumant (ָ)
- Feminina: הָ — Non pluralibus, nec ſingularibus deſinentibus in ה, aut ſumentibus (ָ)
- Maſculina: הוּ — Non pluralibus, nec ſingularibus, niſi terminentur in ה; aut (ָ) vel geminum, vel adſcititium.
- Maſculina: ו ad purũ ſing. — Non ſingularibus niſi ſumant (ָ) ut: אָבִיו *pater ejus*, אָחִיו, &c.
- Maſculina: יו ad purũ pluralibus. — Non pluralibus, nec ſingularibus deſinentibus in ה, aut ſumentibus (ָ) ut: אָבִיו, אָחִיו, &c.

II. perſ. ſingul.

- Feminina: ךְ plur. / ſing.
- Maſculina: ךָ plural. / ſingul.

I. perſ. ſingul. communis. י pluralibus. / ſingularibus.

III. perſ. plur.

- Feminina: ן — Non pluralibus, niſi femininis, idque rarius, & ſine (ָ) indice pluralis numeri.
- Feminina: הֶן — Non ſingularibus, niſi terminentur in ה, aut (ָ) ſive geminum, ſive adſcititium.
- Maſculina: ם — Non pluralibus, niſi femininis, idque rarius, & ſine (ָ) indice pluralis numeri.
- Maſculina: הֶם — Non ſingularibus, niſi terminentur in ה, aut (ָ) ſive geminum, ſive adſcititium.

II. perſ. plur.

- Feminina: כֶן pluralibus. / ſingularibus.
- Maſculina: כֶם plural. / ſingul.

I. perſona plural. communis. נוּ

Schema iſtud diligenter à tyronibus obſervandum eſt, ac memoria retinendum; eo enim cognito, facile intelligent quodnam affixum, ubi plura occurrunt, aſſumendum ſit, & cum nominis cujuſlibet propoſiti forma conjungendum. Eadem etiam facilitate cognoſcent motiones, quæ in ſingulari aut plurali numero affixis præmittendæ ſunt vel omittendæ; maxime ſi in ſequentia duo nomina, quæ idcirco cum affixis conjuncta deſcripſimus, nonnihil intendant animum.

SCHEMA

Pronominum affixorum cum nominibus conjunctorum.

AFFIXA

Feminina.	Communia.	Masculina.
	Singul. masc. תַּלְמִיד *Discipulus.*	
תַּלְמִידָהּ	*ejus.*	תַּלְמִידוֹ
תַּלְמִידֵךְ	*tuus.*	תַּלְמִידְךָ
	meus. תַּלְמִידִי	
תַּלְמִידָן *earum.*		*eorum.* תַּלְמִידָם
תַּלְמִידְכֶן	*vester.*	תַּלְמִידְכֶם
	noster. תַּלְמִידֵנוּ	
	Plural. תַּלְמִידִים *discipuli.*	
תַּלְמִידֶיהָ	*ejus.*	תַּלְמִידָיו
תַּלְמִידַיִךְ	*tui.*	תַּלְמִידֶיךָ
	mei. תַּלְמִידַי	
תַּלְמִידֵיהֶן *earum.*		*eorum.* תַּלְמִידֵיהֶם
תַּלְמִידֵיכֶן	*vestri.*	תַּלְמִידֵיכֶם
	nostri. תַּלְמִידֵינוּ	

AFFIXA

Feminina.	Communia.	Masculina.
	Singul. femin. תּוֹרָה *Lex.*	
תּוֹרָתָהּ	*ejus.*	תּוֹרָתוֹ
תּוֹרָתֵךְ	*tua.*	תּוֹרָתְךָ
	mea. תּוֹרָתִי	
תּוֹרָתָן *earum.*		*eorum.* תּוֹרָתָם
תּוֹרַתְכֶן	*vestra.*	תּוֹרַתְכֶם
	nostra. תּוֹרָתֵנוּ	
	Plural. תּוֹרוֹת *Leges.*	
תּוֹרוֹתֶיהָ	*ejus.*	תּוֹרוֹתָיו
תּוֹרוֹתַיִךְ	*tua.*	תּוֹרוֹתֶיךָ
	mea. תּוֹרוֹתַי	
תּוֹרוֹתֵיהֶן *earum.*		*eorum.* תּוֹרוֹתֵיהֶם
תּוֹרוֹתֵיכֶן	*vestra.*	תּוֹרוֹתֵיכֶם
	nostra. תּוֹרוֹתֵינוּ	

Horumce pronominum affixorum cum his duobus nominibus conjunctorum interpretationes diligenter notandæ sunt, ac memoriæ tradendæ: eas enim in aliis paradigmatis, brevitatis causa, omittemus. Cum autem pronomina affixa æque sint indeclinabilia ac nomina ipsa quibus conjunguntur; idem affixum, pro ratione syntactica, per varios casus explicari debet, ut: תַּלְמִידוֹ *discipulus ejus*, *discipuli ejus*, vel *sui*; *discipulo ejus*, vel *suo*; *discipulum ejus*, vel *suum*; *ô discipule ejus*; *à discipulo ejus*, vel *suo*. Et sic in aliis numeris, personis & generibus.

In nomine תַּלְמִיד nulla fit punctorum ob affixa mutatio, quare illud in exemplum protulimus. De ם in plurali cum affixis abjecto, agemus in §. sequente. In nomine vero תּוֹרָה, (ָ) interdum remanet, interdum mutatur in (ַ), interdum etiam convertitur in ו, ut in paradigmate vides; ה vero cum omnibus affixis, sicut & in plurali, mutatur in ת. De quibus omnibus in eodem §. sequente.

Alia etiam de causa motiones in nominibus mutantur; nempe ob *regimen*; cum videlicet nomen aliquod ab alio in gignendi casu regitur, ut: דְּבַר יְהוָה *verbum Domini.* In hoc exemplo nomen regens est דָּבָר *verbum*, quod, cum regat יְהוָה in genitivo, mutat prius (ָ) in (ְ); posterius vero (ָ) convertit in (ַ). Nomen autem rectum יְהוָה puncta

ſua retinet ; haud ſecus ac ſi diceretur *verbi Dominus.* Hanc punctorum mutationem cum ea quæ fit ob affixa , conjungemus ; ſunt enim affixa quædam quorum gratia puncta non aliter mutantur, ac propter ipſum regimen. Vide §. ſequentem , num. IV.

§. I.

Mutatio punctorum in nominibus ob affixa & regimen.

ANTEQUAM mutationis hujus leges proponamus , quædam obſervanda ſunt, quibus cognitis, ea punctorum mutatio, quæ tyronibus pluſculum negotii exhibere ſolet , facile , opinor , intelligetur.

I. Mutatio punctorum ob affixa plurimum accedit ad eam, quæ fit ob motionem ſingularis numeri in dualem & pluralem , & è maſculino in femininum genus. Eædem enim motiones , & iiſdem in locis mutationi obnoxiæ ſunt ; nempe (ָ) (ֵ) (ֹ) & (ָ) cum ſuis vicariis (ְ) & (ֲ). Vide ſupra pag. 56. num. 1. 2.

II. Nomina ſub duplici ratione conſiderantur ; ſunt enim vel in *ſtatu abſoluto* , vel in *ſtatu conſtructo* , ſeu in *regimine.* Dicuntur eſſe in ſtatu abſoluto , quando nec cum affixis junguntur , nec aliud alio regitur. Status conſtructus , ſeu regimen , eſt cum nomen aliquod regit aliud in gignendi caſu. Vide paulo ſupra.

III. Nomina pluralia terminationis maſculinæ quæ eſt ִים , & dualia quæ in maſculinis & femininis nominibus deſinunt in ַיִם , cum affixis & in regimine abjiciunt ם cum (.) in pluralibus , cum (.) & (-) in dualibus , remanente (י) quieſcente pro nota pluralis aut dualis numeri ; quod (י) quieſcens in pluralibus & dualibus conſtructis requirit (ֵ) ſub litera immediate præcedente , ut : דָּבָר *verbum* , plurale abſolutum דְּבָרִים *verba* , cum affixis דְּבָרָיו *verba ejus* , &c. In regimine דִּבְרֵי דָוִד *verba Davidis.* אֱלֹהַּ *Deus* , plur. abſol. אֱלֹהִים , conſtruct. אֱלֹהֵי אָבִי *Deus patris mei.* רֶגֶל *pes* , in duali abſoluto רַגְלַיִם , in duali conſtructo רַגְלֵי הַכֹּהֲנִים *pedes ſacerdotum* , in duali cum affixis רַגְלֶיךָ *pedes tui.* In prima tamen perſona ſingulari , (י) iſtud etiam abjicitur ; tuncque (י) affixum duplici munere fungitur , pronominis videlicet , & notæ pluralis numeri , ut : דְּבָרַי non דְּבָרַיי *verba mea.* Sic רַגְלַי non רַגְלַיי *pedes mei.* In ſecunda autem perſona ſingulari feminina , (י) iſtud remanet quidem , ſed pronuntiatur , ut : דְּבָרַיִךְ *verba tua* , רַגְלַיִךְ *pedes tui.*

Nomina pluralia terminationis femininæ וֹת adſciſcunt pariter י iſtud otioſum cum affixis , præterquam cum ם & ן , ut : אָב *pater* , plur. abſol. אָבוֹת *patres* , plur. cum affixis אֲבוֹתֵינוּ *patres noſtri* , &c. At cum affi-

xis ם & ן, י istud negligitur, ut: אֲבוֹתָם *patres eorum*, אֲבוֹתָן *patres earum*. Sic in plurali constructo sola terminatio וֹת usurpatur, vel potius retinetur ex plurali absoluto, ut: צִדְקוֹת יְהוָה *justitiæ Domini*, à sing. צְדָקָה; plur. absol. צְדָקוֹת, plur. const. & cum affixis צִדְקוֹת; pluralia enim terminationis femininæ affixa omnia fere suscipiunt in forma constructa.

IV. Ex affixis, alia sunt *absoluta*, alia *constructa* seu *regiminis*.

Affixa absoluta sic vocantur, quod in nominibus quibus junguntur, puncta status absoluti, saltem in plurali numero terminationis masculinæ, patiantur, ut: דָּבָר *verbum*, plur. absol. דְּבָרִים *verba*, cum affixis absolutis, דְּבָרָיו *verba ejus*, &c. Omnia autem affixa absoluta sunt, præter הֶם, הֶן, כֶם, כֶן, quæ appellantur affixa constructa, seu regiminis, quia iis accedentibus ad nomina, retinetur, ut plurimum, ea punctorum mutatio, quæ fit ob regimen, ut: דָּבָר *verbum* constr. דְּבַר, cum affixis construct. דְּבַרְכֶם *verbum vestrum*. Sic in plur. constr. דִּבְרֵי; cum affixis constructis, דִּבְרֵיהֶם *verba eorum*, &c.

V. Nomina desinentia in ָה, in regimine singulari & cum omnibus affixis, h. e. tam absolutis quam constructis, mutant ה in ת, ut: מַלְכָּה *regina*, const. מַלְכַּת שְׁבָא *regina Saba*, cum affixis absol. מַלְכָּתוֹ *regina ejus*, &c. Cum affixis regim. מַלְכַּתְכֶם *regina vestra*, &c. At in nominibus quæ desinunt in ֶה, ה remanet tantum in regimine singulari, præcedente (ֵ), ut: מִקְנֶה *possessio*, constr. מִקְנֵה צֹאן *possessio ovium*. Alibi, ה cum (ֶ) præcedente abjicitur, ut: מִקְנֵהוּ *possessio ejus*, מִקְנְךָ *possessio tua*, &c. Plur. absol. מִקְנִים *possessiones*, constr. מִקְנֵי, cum omnibus affixis, מִקְנֵיהֶם *possessiones eorum*, מִקְנֵינוּ *possessiones nostræ*, &c.

VI. In mutatione punctorum ob affixa & regimen, (ֵ) (ַ) & (ֶ) sæpius invicem permutantur, ut jam diximus. Quare cum ex analogia schevá mutandum est in (ֵ), sæpe mutatur in (ַ) aut in (ֶ), & vicissim quando in (ַ) convertendum est, sæpe transit in (ֵ) vel in (ֶ), &c. quia tres illæ motiones cognatæ sunt, & sibi invicem affines.

VII. Lex *æquivalentiæ*, de qua supra pag. 56. hîc etiam locum habet; interdum enim parva motio cum daghésch forti literæ sequenti impresso, vel etiam sine hujusmodi daghésch, pro magna euphonice usurpatur, ut: גָּמָל *camelus*, plur. cum affixis גְּמַלֶּיךָ pro גְּמָלֶיךָ *cameli tui*. גְּמוּל *retributio*, cum affixis גְּמֻלְךָ pro גְּמוּלְךָ *retributio tua*. לְחֻמָם pro לְחוּמָם *caro eorum*, &c.

VIII. Pathähh furtivum perit cum affixis, sicuti in motione è singulari in pluralem & dualem numerum, &c. vide supra p. 57. ut: רוּחַ *spiritus*, cum affixis רוּחֲךָ *spiritus tuus*, &c. Accedentibus affixis, exci-

dit quoque mappíq, quod interdum imprimitur ה ṫσ, vide ibidem, ut: גֹּבַהּ altitudo, גָּבְהוֹ govhó altitudo ejus, &c. נֹגַהּ ſplendor, נָגְהָם ſplendor eorum, &c. Perit ſimiliter (ּ) τῶ ךְ finalis, ut: דֶּרֶךְ via, affix. דַּרְכּוֹ via ejus, &c.

IX. Denique accentus pauſantes, de quibus ſupra pagg. 19. 20. & fuſius infra lib 3. mutant in (ְ) τὸ ſchevá quod præmittitur affixo ךְ, ut: דְּבָרְךָ, in pauſa דְּבָרֶךָ verbum tuum. Iidem accentus mutant etiam in (ֶ) τὸ pathháh affixi ךָ, ut: דְּבָרֶיךָ, in pauſa דְּבָרֶיךָ verba tua. Sic in prima perſona ſingulari דְּבָרַי, in pauſa דְּבָרָי verba mea.

His prænotatis, punctorum mutationem in nominibus ob affixa & regimen expendamus.

§. II.

Mutatio (ָ) in penultima.

QAMETS penultimæ ob quamcumque cauſam, h. e. ſive ob regimen, ſive ob affixa cum abſoluta tum conſtructa, mutatur in (ְ) ſimplex ſub non gutturali; in (ֲ) compoſitum, nempe (ֲ) ſub gutturali. Sequente autem altero ſchevá in ultima, ſchevá iſtud penultimæ, ſi ſimplex fuerit, mutatur in hhiríq qatón, raro in ſeghól; ſi compoſitum, videlicet (ֲ), reſolvitur in ſimplex (ַ), cujus loco interdum etiam ponitur hhiríq qatón, ut: דָּבָר verbum, cum affix. abſolut. דְּבָרוֹ verbum ejus, &c. Conſt. דְּבַר, cum affix. conſt. דִּבְרְכֶם verbum veſtrum, &c. Plur. abſ. דְּבָרִים verba, cum affix. abſ. דְּבָרָיו verba ejus, &c. Conſt. דִּבְרֵי, cum affix. conſt. דִּבְרֵיהֶם verba eorum, &c. Sic חָכָם ſapiens, cum affix. abſol. חֲכָמוֹ ſapiens ejus, &c. Conſt. חֲכַם, cum affix. conſt. חַכְמְכֶם ſapiens veſter, &c. Plur. abſol. חֲכָמִים ſapientes, cum affix. abſol. חֲכָמָיו ſapientes ejus, &c. Conſt. חַכְמֵי, cum affixis conſtruct. חַכְמֵיהֶם ſapientes eorum, &c.

EXCIPIUNTUR

I. Nomina quædam ex Verbis quieſcentibus, & defectivis in ſecunda rad. nata, ut: צָרָה anguſtia, conſt. צָרַת. Affix. צָרָתָהּ anguſtia ejus, &c. Plurale abſol. & construct. צָרוֹת anguſtiæ. Affix. צָרוֹתֵיהֶם anguſtiæ eorum. צָרוֹתֵיכֶם anguſtiæ veſtræ, &c. Sic אֱיָלוּת fortitudo, אָסוּךְ lecythus, בָּבָה pupilla, בָּמָה excelſum, מָגֵן clypeus, מָסָךְ tegumentum, מָעוֹז robur, נָפָה agitatio, קָמָה ſeges, קָרָה frigus, &c. Et pluralia הָרוֹת gravidæ, זָוִיּוֹת anguli, עָרִים urbes, שָׂרִים principes, רָאשִׁים capita. Ita quoque ex Verbis quieſcentibus in tertia radicali ה orta, אָלָה execratio, יָפָה pulchra, מָנָה pars, גָּלוּת deportatio, הָגוּת meditatio, חָזוּת viſio, רָמוּת excelſum, &c. quæ ſaltem ob affixa (ָ) penultimæ retinent.

Huc pertinent nomina quædam diſſyllaba in ה finita, & ex verbis quieſcentibus lámedh ה derivata, quæ cum affixis abſolutis ſervant (ָ) penultimæ; in regimine vero, & cum affixis regiminis, illud mutant in (ְ) ſimplex ſub non gutturali; in (ֲ) ſub gutturali, ut: עָלֶה folium conſtruct. עֲלֵה. Affix. עָלֵהוּ folium ejus, &c. Sic יָפֶה pulcher, קָצֶה,

extremitas, שָׂדֶה *ager*, קָנֶה *calamus*, &c.

II. Quæ habent (ָ) in penultima pro (ַ) & dagh. retinent ibi (ָ) istud ad compensandum daghésch ejectum, ut: חָרָשׁ pro חַרָּשׁ *artifex*, const. חָרַשׁ. Cum affixis חָרָשׁוֹ *artifex ejus*, &c. חָרַשְׁכֶם *artifex vester*, &c. Plur. absol. חָרָשִׁים *artifices*. Const. servato anomalως (ָ) ultimæ, חָרָשֵׁי. Affix. חָרָשָׁיו *artifices ejus*, חָרָשֵׁיהֶם *artifices eorum*, &c. Sic מְשָׁרֵת *minister*, סָרִיס *eunuchus*, פָּרִיץ *latro*, פָּרָשׁ *eques*, שָׂרִיג *palmes*, &c. In regimine tamen, & cum affixis, סָרִיס & פָּרִיץ mutant interdum (ָ) in (ְ) secundum analogiam, tuncque sunt formæ קָצִיר, non צַדִּיק. Nomen שָׁלִישׁ *princeps*, *tribunus*, servat etiam (ָ) ut distinguatur à שְׁלִישִׁי *tertius*; unde in plurale cum affix. שָׁלִישָׁיו *principes ejus*.

III. Trisyllaba quædam feminina, quæ (ָ) penultimæ retinent sub litera daghésch affecta, ut: הַכָּרָה *agnitio*. Affix. absol. הַכָּרָתוֹ *agnitio ejus*, &c. Const. הַכָּרַת, affix. const. הַכָּרַתְכֶם *agnitio vestra*, &c. Sic אַזְכָּרָה cum daghésch leni, *sacrificium memoriale*, בַּקָּשָׁה *petitio*, עַוָּתָה *perversitas*, בַּלָּהָה *terror*, quod tamen in plur. const. mutat (ָ) in (ְ) secundum analogiam, ut: בַּלְהוֹת *terrores*, ejecto daghésch ex ל ob schevá ipsi suppositum. Sic cum affix. דִּבְרוֹת *sermones*, à sing. inusitato דִּבְרָה. Sic etiam חַטָּאָה *peccatum*, sed sæpius contrahitur in חַטָּאת. Const. & interdum etiam absol. חַטַּאת idem. Cum affix. absol. חַטָּאתוֹ *peccatum ejus*. Cum affix. const. חַטַּאתְכֶם *peccatum vestrum*. Plur. absol. חַטָּאֹת, const. & cum omnibus affixis, חַטֹּאת *peccata*, חַטֹּאותַי cum ו otioso, *peccata mea*, חַטֹּאתֵיהֶם *peccata eorum*. Ejusdem formæ est פָּרָשָׁה *expositio*, cum (ָ) sub פ loco (ַ) & daghésch in litera sequente, sic: פַּרָּשָׁה; quare utrumque (ָ) retinetur.

Huc pertinent quantum ad (ָ) penultimæ servatum, מְעָרָה *spelunca*, קְעָרָה *scutella*, תְּעָלָה *aquæductus*. Const. מְעָרַת, &c. Plur. absol. & cum affix. תְּעָלוֹת, unde תְּעָלֹתֶיהָ *aquæductus ejus*, קְעָרֹתָיו *scutellæ ejus*.

Verum alia hujus formæ nomina (ָ) penultimæ mutant in (ְ); & schevá antepenultimæ ob concursum, in hhiriq qatón, vel in (ַ), aut (ֶ), si prima vel secunda radicalis fuerit gutturalis, ut: צְדָקָה *justitia*; affix. absol. צִדְקָתוֹ *justitia ejus*, &c. Const. צִדְקַת, cum affix. const. צִדְקַתְכֶם *justitia vestra*, &c. Plur. absol. צְדָקוֹת *justitiæ*, const. & cum omnibus affixis (nomina enim pluralia terminationis femininæ vulgo suscipiunt affixa, etiam absoluta, in forma regiminis) צִדְקוֹת. Cum omnibus affixis צִדְקוֹתָיו *justitiæ ejus*, צִדְקוֹתֵיכֶם *justitiæ vestræ*, &c. Sic צְעָקָה *clamor*; cum affixis absolutis צַעֲקָתוֹ *clamor ejus*, &c. Const. צַעֲקַת, cum affix. const. צַעֲקַתְכֶם *clamor vester*. Plur. absolutum צְעָקוֹת *clamores*. Const. צַעֲקוֹת. Cum omnibus affix. צַעֲקוֹתָיו *clamores ejus*. צַעֲקוֹתֵיהֶם *clamores eorum*, &c. עֲגָלָה *plaustrum*. Affix. עֶגְלָתוֹ *plaustrum ejus*. Plur. absolut. עֲגָלוֹת, const. עֶגְלוֹת *plaustra*. קְרָאָה *occursus*, contrahitur in קְרָאת, unde cum affix. absolutis לִקְרָאתוֹ *in occursum ejus*, &c. const. & cum affix. const. לִקְרַאת, &c.

IV°. Nomina polysyllaba terminata in ה præcedente duplici (ָ), & quibus præponitur litera servilis מ affecta (ַ), vel (ְ), vel (ִ), sequente (ְ) sub prima radicali, in reg. singulari mutant utrumque (ָ) in (ֶ), ut: מַמְלָכָה *regnum*, à מָלַךְ *regnavit*; const. מַמְלֶכֶת *regnum*. At in eodem numero cum omnibus affixis, utrumque (ָ) mutatur in duo schevá, quorum prius ob concursum convertitur in (ַ), ut: מַמְלַכְתּוֹ *regnum ejus*, &c. מַמְלַכְתְּכֶם *regnum vestrum*, &c. In plur. numero absol. (ָ) penultimæ, formæ מַמְלָכָה remanet, ut: מַמְלָכוֹת *regna*. At in regimine, & cum omnibus affixis, (ָ) illud mutatur in (ְ), ut: מַמְלְכוֹת; affix. מַמְלְכוֹתָיו *regna ejus*, &c. מַמְלְכוֹתֵיהֶם *regna eorum*, &c. Sic מִלְחָמָה *bellum*, מֶמְשָׁלָה *dominium*, מֶרְכָּבָה *currus*, plur. absol. מֶרְכָּבוֹת, const. & cum affix. מַרְכְּבוֹת, cum (ַ) sub מ pro (ֶ), nisi potius sit à forma מַרְכָּבָה.

V°. Nomina desinentia in literam sonantem, quam præcedit ו cum (ָ), & quorum prima rad. afficitur (ָ); illa, inquam, nomina mutant (ָ) & (ָ) in hhólem, quod ex ו conficiunt, ut: מָוֶת *mors*. Const. & cum omnibus affixis, מוֹת *mors*, מוֹתוֹ *mors ejus*, מוֹתְכֶם *mors vestra*, &c. Plur. absol. מוֹתִים *mortes*,

mortes, conft. מוֹתֵי. Cum affixis, מוֹתָיו *mortes ejus*, מוֹתֵיהֶם *mortes eorum*, &c. Sic אָוֶן *iniquitas*, *moleftia*, &c. unde בְּאוֹנִי *in iniquitate*, vel *in moleftia mea*. תָּוֶךְ *medium*, &c. Excipiunt עָוֶל *iniquitas*, cujus conft. eft עֶוֶל, & cum affixis עַוְלוֹ *iniquitas ejus*. Sed eft potius à forma abfol. עָוֶל, de qua infra.

VI°. קָבוֹל *contra*, קְטוֹב *excifio*, קָטוֹן *minimus*, retinent (ָ) cum affixis, ut: קָבְלוֹ *contra eum*, קָטָבְךָ *excifio tua*, קְטַנִּי *minimus meus*. In regimine tamen fingulari קָטוֹן mutat (ָ) in (ְ), ut: קְטוֹן בָּנָיו *minimus filiorum ejus*, 2. Paralip. 21. v. 17. Denique חֲגוֹר *accinctus*, in regimine fing. retinet (ָ) Jud. 18. v. 11. per enallagen ftatus abfolut. pro conftructo.

Nomen כָּנָף *ala*, in plur. conft. & cum affixis conft. pro hhiriq qatón fub prima rad. habet (ַ), ut: כַּנְפֵי, affix. conft. כַּנְפֵיהֶם *ala eorum*, &c. quia hhiriq qatón & (ַ) facile invicem permutantur.

Denique מוֹצָאוֹת *egreffus*, *egreffiones*, cum affixis retinet (ָ), ut: מוֹצָאֹתָיו *egreffus ejus*, Mich. 5. v. 1.

§. III.

Mutatio (ָ) in ultima.

Qamets ultimæ in regimine fingulari, & cum affixis regiminis; mutatur in (ַ); in regimine vero plurali, & cum affixis regiminis, mutatur in (ְ); &, fi aliud (ְ) præcefferit in penultima, fchevá illud præcedens mutatur in hhiriq qatón, fi fuerit fimplex; in (ַ), fi fuerit compofitum, nempe (ֲ). Alibi remanet (ָ) ultimæ fyllabæ, ut: מָשָׁל *parabola*, affix. abfol. מְשָׁלוֹ *parabola ejus*, &c. Conft. מְשַׁל, affix. conft. מְשַׁלְכֶם *parabola veftra*, &c. Plur. abfol. מְשָׁלִים *parabola*, affix. abfol. מְשָׁלָיו *parabola ejus*, &c. Plur. conftr. מִשְׁלֵי, affix. conftr. מִשְׁלֵיהֶם *parabola eorum*, &c. Sic חָכָם *fapiens*, conft. חֲכַם, &c.

In nominibus definentibus in ה, ה ubique mutatur in ת, & (ָ) in (ַ) in reg. fing. & cum affix. reg. Cum affix. autem abfol. ibidem remanet. In plur. vero abf. conft. & cum omnibus affix. (ָ) iftud mutatur in (וֹ), ut: צְדָקָה *juftitia*, conft. צִדְקַת, affix. abfol. צִדְקָתוֹ *juftitia ejus*, affix. conft. צִדְקַתְכֶם *juftitia veftra*, plur. abfol. צְדָקוֹת *juftitia*, conft. צִדְקוֹת, cum omnibus affixis, צִדְקוֹתֶיךָ *juftitia tua*, צִדְקוֹתֵינוּ *juftitia noftra*; צִדְקֹתָם, & צִדְקוֹתֵיהֶם *juftitia eorum*, &c. Vide infra num. 5.

EXCIPIUNTUR

I. Nomina quædam diffyllaba, in quorum penultima eft fchevá five folum, five cum parva motione præcedente conjunctum, ut: כְּתָב *fcriptura*, conftruct. כְּתָב בֵּית יִשְׂרָאֵל *fcriptura domus Ifrael*, Ezech. 13. v. 9. Sic שְׁאָר *refiduum*, שְׁאָט *contemtus*, יְקָר *gloria*, (quamvis reperiatur etiam in conft. יְקַר, & præcedente כ, כִּיקַר, Pf. 36. Heb. 37. v. 20.) מַתָּן pro מַתַּן *donum*, פִּתְגָם *verbum*, *decretum*. Quibus adjunge אוּלָם *porticus*, unde plur. conft. אוּלַמֵּי, & cum (ַ) & daghéfch forti per legem æquivalentiæ, אֵלַמֵּי, ubi infuper א afficitur (ֵ) ad euphoniam, pro (וּ). Vice verfa מִשְׁפָּט *judicium*, in ftatu abfol. habet (ַ) Levit. 24. verf. 22. nifi fit error amanuenfium.

II. Nomina non pauca in quibus (ָ) iftud fupponitur literæ daghéfch affectæ, quæque

ſaltem in plur. conſt. & cum affix. conſt. retinent (ִ) , ut : חֹטֵא peccator , plur. conſt. חֹטְאֵי עַמִּי peccatores populi mei , Amos 9. v. 10. אִכָּר agricola , plur. cum affix. conſt. אִכָּרֵיכֶם agricolæ veſtri , Iſai. 61. v. 5. מַטָּע plantatio , מוֹרָשׁ pro מֹרָשׁ morraſch , aut מוֹרָשׁ poſſeſſio , כַּשָּׁף præſtigiator , &c. Et ſine dagh. תּוֹשָׁב inquilinus , pl. conſt. תּוֹשָׁבֵי inquilini , 3. Reg. 17. verſ. 1.

Huc pertinent חָרָשׁ artifex & פָּרָשׁ eques , de quibus in §. præced. in except. num. II. ſunt enim pro חָרָּשׁ & פָּרָּשׁ , ut ibidem diximus.

III. Nomina deſinentia in א , quæ (ָ) ultimæ retinent ob א quieſcens , ut : צָבָא exercitus , conſt. צְבָא מִלְחָמָה exercitus belli. Sic מִקְרָא convocatio , plur. conſt. מִקְרָאֵי convocationes , מִבְטָא pronuntiatum , מַשָּׂא onus , &c.

IV. Nomina aliquammulta , quæ mutant (ָ) ultimæ in (ַ) ſequente daghéſch , per legem æquivalentiæ , ut : מִשְׂגָּב munitio , conſt. מִשְׂגַּב . Affix. מִשְׂגַּבִּי munitio mea , &c. Sic ; אוֹפָן rota , אֶתְנָן merces meretricia , גָּמָל camelus , זְמָן tempus , לְשָׁד præſtans humor , קָטָן parvus , שַׁאֲנָן tranquillus , tranquillitas , שָׁפָן mus-montanus , &c. Hanc formam ſequitur שַׁבָּת in ſing. cum affix. Nomen לָבָן albus , & ſubſt. albedo , in regim. ſing. mutat (ָ) in (ֶ) loco (ַ) , ſic ; לְבֶן־ Gen. 49. v. 12. pro לְבַן .

Idem (ָ) mutatur in (ַ) cum affixis in fine nominum , quæ deſinunt in ח , idque euphoniæ gratia , ne videlicet ſeſe immediate conſequantur duo (ָ) , quorum poſterius literam gutturalem afficit , ut : מִבְטָח fiducia , cum affix. מִבְטַחָם pro מִבְטָחָם fiducia eorum.

V. Feminina terminata in ָה , in quorum ſingulari quidem conſtructo , & cum affixis conſtructis , (ָ) mutatur in (ַ) ; cum affix. vero abſolutis remanet , ſecundum regulas communes. At in plurali abſoluto & conſtructo , necnon cum omnibus affixis , (ָ) mutatur in (ֹ) ; ה vero ubique convertitur in ת , ut : חָכְמָה ſapientia , affix. abſol. חָכְמָתוֹ ſapientia ejus , &c. Conſt. חָכְמַת , cum affix. conſt. חָכְמַתְכֶם ſapientia veſtra , &c. Plurale abſol. & conſt. חָכְמוֹת ſapientiæ. Cum omnibus affixis , חָכְמוֹתָיו ſapientiæ ejus , &c. חָכְמוֹתֵיהֶם ſapientiæ illorum , &c.

VI. Monoſyllaba (ָ) affecta , & ex verbis quieſcentibus in ſecunda radicali nata , quæ in regimine tantum ſing. & cum affixis regiminis , mutant (ָ) in (ַ) ; interdum etiam (ָ) illud ibidem retinent. At in ſing. cum affixis abſolutis , & in plurali tam abſoluto , quam conſtructo , & cum omnibus affixis , ſervant (ָ) ad literam quieſcentem & ejectam compenſandam , ut : צָר à rad. צוּר , conſt. צַר hoſtis , cum affixis abſolutis צָרוֹ hoſtis ejus , &c. Cum affixis conſt. צָרְכֶם hoſtis veſter , &c. Plur. abſol. צָרִים , conſt. צָרֵי hoſtes. Cum omnibus affixis , צָרָיו hoſtes ejus , צָרֵיהֶם hoſtes eorum , &c. Sic זָר alienus , עָב nubes , רָשׁ pauper , רָע malus , &c. Sic etiam Participia Benoni quieſcent. Aiin , ut : קָם inſurgens , plur. cum affix. קָמֶיךָ inſurgentes in te , &c. צַר & רַע cum (ַ) in ſtatu abſol. melius deducuntur ex verbis duplicantibus ſecundam radicalem צָרַר & רָעַע , quam ex verbis צוּר & רוּעַ ; ut enim verba quieſcentia & defectiva in ſecunda radic. formas ſæpe commutant : ſic & nomina ex eis derivata. Unde viciſſim ex verbis duplicantibus ſecundam radicalem , monoſyllaba quædam deducta cum (ַ) , quaſi ex quieſcentibus in ſecunda radicali proficiſcerentur , notata reperire eſt , ut : הַר mons , זַךְ purus , חַם calidus , יָם mare , תָּם integer , &c. pro הַר , זַךְ , חַם , יַם , תַּם , &c. quod (ַ) in ſingul. conſt. & cum affixis conſtructis retinent , in plurali autem abſoluto , conſtructo , & cum omnibus affixis , adſciſcunt inſuper daghéſch forte in litera ſequenti ad compenſandam ſecundam radicalem deperditam. Si autem litera cui daghéſch iſtud imprimi debet , gutturalis fuerit vel ר , pro (ַ) adhibetur (ָ) , ut : הַר conſt. הַר mons. Cum affix. conſtruct. הַרְכֶם mons veſter. Plur. abſol. הָרִים pro הַרִּים , conſt. הָרֵי pro הַרֵּי montes. Cum omnibus affixis , הָרָיו pro הַרָּיו montes ejus , &c. הָרֵיהֶם pro הַרֵּיהֶם montes eorum , &c. Sic nomen diſſyllabum מֵצַר anguſtia , in plur. conſtruct. מְצָרֵי anguſtiæ , à צָרַר . Quandoque tamen in ſing. conſt. retinetur (ָ) , ut : יָם הָעֲרָבָה mare ſolitudinis , Deut. 4. v. 49. vel eſt enal-

lage ſtatus abſol. pro conſtr. de qua infra.

At quando monoſyllaba iſta (ָ) inſignita deducuntur ex verbis quieſcentibus in tertia rad. ה, aut radices ſunt, in regimine ſingulari & cum affixis regiminis, mutant vulgo (ָ) in (ַ), יָד *manus*, conſt. יַד cum affixis conſt. יֶדְכֶם cum (ֶ) loco (ַ), pro יַדְכֶם *manus veſtra.* Sic דָּם *ſanguis*, conſt. דַּם, cum affix. conſt. דִּמְכֶם *ſanguis veſter*, cum (ִ) pro (ַ). Alibi in ſing. retinent (ָ), ut: יָדִי *manus mea*, &c. In plurali autem & duali abſoluto & cum affixis abſol. (ָ) retinent, ut: יָדַיִם dual. *manus.* Affixa abſol. יָדָיו *manus ejus.* Sic דָּמָיו *ſanguines ejus.* At in plur. & duali conſt. & cum affix. conſt. (ָ) mutatur in (ְ), ut: יְדֵי *manus.* Affix. conſtruct. יְדֵיהֶם *manus eorum.* Sic דְּמֵי, דְּמֵיהֶם *ſanguines*, ſeu *cædes eorum.* Alia nomina monoſyllaba ex his verbis deducta, quæ (ָ) iſtud retinent in ſing. conſtructo, pertinent, quoad formam iſtam, ad verba quieſcentia in ſecunda rad. ut: עֵץ עָב *trabs ligni*, i. *lignea.*

Tria illa nomina אָב *pater*, אָח *frater*, חָם *ſocer*, in regimine ſing. & cum omnibus affixis in eodem ſingulari, adſciſcunt י; vel, ſi malueris, tertia rad. ה verborum unde derivantur, mutatur in י. Præterea in reg. ſingul. & cum affixis regim. mutant (ָ) in (ֲ), ut: אָב, conſt. אֲבִי (bis ſine י & cum (ַ) אַב *pater.* Cum affix. conſt. אֲבִיכֶם *pater veſter*, &c. cum affix. abſol. remanet (ָ) אָבִיו vel אָבִיהוּ *pater ejus*, &c. Sic אָח conſt. אֲחִי *frater*, cum affix. conſt. אֲחִיכֶם *frater veſter*, &c. Cum affix. abſol. אָחִיו *frater ejus*, &c. חָם *ſocer* reperitur tantum cum affix. abſol. הָ & ךָ, ſic: חָמִיהָ *ſocer ejus*, חָמִיךָ *ſocer tuus.* In plurali autem numero, primum ex tribus illis nominibus אָב *pater*, terminatur in וֹת more nominum feminin. ac in abſoluto quidem retinet (ָ), ſic: אָבוֹת. In conſtructo autem, & cum omnibus affixis (ָ) mutatur in (ֲ), ut: conſt. אֲבוֹת *patres.* Cum omnibus affixis, אֲבוֹתַי *patres mei*, &c. אֲבוֹתֵיהֶם *patres eorum*, &c. אָח *frater*, in plur. num. abſoluto & cum affix. abſol. mutat (ָ) in (ַ), ut: אַחִים *fratres.* Affix. abſol. אַחֶיךָ *fratres tui*, אַחֵינוּ *fratres noſtri*, &c. Si ח afficiatur (ָ), pro (ַ) ſub א ſcribitur (ֶ) ad euphoniam, ut: אֶחָיו *fratres ejus*, אֶחָי *fratres mei*; cum (ָ) loco (ַ) ob accentum athnáhh. In plurali autem conſt. & cum affixis conſt. א afficitur (ֲ), ut: אֲחֵי *fratres.* Affix. conſt. אֲחֵיכֶם *fratres veſtri*, &c. Tertii nominis חָם *ſocer*, exempla non inveniuntur in plur. numero, ſed tantum in ſingulari cum affix. הָ & ךָ, ut mox diximus.

§. IV.

Mutatio (ֵ) *in penultima.*

TSERÉ penultimæ, ſequente (ָ) in ultima, mutatur in (ְ) ſimplex ſub litera quæ gutturalis non eſt; in (ֲ) compoſitum, ſeu (ֲ) ſub gutturali. Sequente autem altero (ְ) in ultima, ſchevá iſtud penultimæ mutatur in (ִ), ſi fuerit ſimplex; reducitur ad (ַ), ſi fuerit compoſitum, ut: לֵבָב *cor*, conſtruct. לְבַב, cum affix. abſol. לְבָבוֹ *cor ejus*, &c. Cum affixis regiminis לְבַבְכֶם *cor veſtrum*, &c. Plur. abſol. לְבָבִים *corda*, conſtruct. לִבְבֵי, cum affix. abſol. לְבָבֵינוּ *corda noſtra*, &c. Cum affixis conſt. לִבְבֵיהֶם *corda eorum*, &c. Sic עֵנָב *uva*, conſtruct. עֲנַב, cum affix. abſolut. עֲנָבוֹ *uva ejus*, &c. Cum affix. conſt. עֲנַבְכֶם *uva veſtra*, &c. Plur. abſol. עֲנָבִים *uvæ*, conſt. עַנְבֵי, & cum (ַ) ſub ע loco (ֲ), & cum daghéſch anomalo in נ, עִנְּבֵי *uvæ*, Deut. 32. v. 32. Cum affixo poëtico עִנְּבֵמוֹ *uvæ eorum*, ibidem.

At quando non sequitur (ּ) in ultima, (ּ) istud penultimæ remanet tantum in regimine singulari, ut: סֵפֶר הַזִּכְרוֹנוֹת *liber annalium*, יֵשַׁע יְהוָה *salus Domini*, אֵבוּס בְּעָלָיו *præsepe Domini sui*, &c. Alibi mutatur in (ּ) simplex sub non gutturali; in (ּ) sub gutturali; quod (ּ) sequente altero transit in (ּ) si fuerit simplex; in (ּ) si fuerit compositum. Sic: סֵפֶר *liber*, cum affix. סִפְרוֹ *liber ejus*, סִפְרְכֶם *liber vester*, &c. Plur. absol. סְפָרִים *libri*, construct. סִפְרֵי, cum affix. absolut. סְפָרָיו *libri ejus*, &c. Cum affix. const. סִפְרֵיהֶם *libri eorum*, &c. חֵלֶב *adeps*, cum affix. חֶלְבְּכֶם *adeps eorum*, &c. Plur. absol. חֲלָבִים *adipes*, construct. חֶלְבֵי, cum affixis absol. חֲלָבָיו *adipes ejus*, &c. Cum affixis const. חֶלְבֵהֶן, pro חֶלְבֵיהֶן *adipes earum*, &c.

EXCIPIUNTUR

I. Nomina quamplurima in quibus (ּ) penultimæ remanet, quamvis sit (ּ) in ultima eorum syllaba. Illud autem (ּ) perseverans fere habet ante se (ּ) sive simplex, sive compositum; vel post se literam quiescentem aut expressam, aut subintellectam. Si præcedat (ּ), remanet (ּ) ut duplicis (ּ) mobilis, quantum fieri potest, vitetur concursus. Si sequatur litera otiosa, servatur pariter (ּ) ad ejus quietem compensandam. Sic; אֲבֵדָה *perditio*, const. אֲבֵדַת pro אֲבֵדָת idem. אֵיבָה *inimicitia*, const. אֵיבַת pro אֵיבָת idem. Alia exempla sunt: אֵימָה *terror*, אֲפֵלָה *caligo*, בְּרֵכָה *piscina*, גְּזֵלָה *rapina*, הֵיכָל *palatium*, זֵעָה *sudor*, טְמֵאָה *impura*, הֲפֵכָה *subversio*, מֵיטָב *optimum*, מְכֵרָה *pactio*, al. *machæra*, מַצֵּבָה pro מַצֶּבֶת *plaga*, מַגֵּפָה pro מַגֵּפָה *statua*, נְבֵלָה *cadaver*, פְּלֵיטָה *evasio*, *residuum*, צֵאָה *excrementum*, שְׁאֵלָה *petitio*, שֵׂיבָה *canities*, תְּאֵנָה *ficus*, תֵּבָה *arca*, &c. A נְבֵלָה tamen legitur etiam in const. נִבְלַת *cadaver*; & cum affix. נִבְלָתוֹ *cadaver ejus*, quasi à נִבְלָה. Invenitur etiam נִבְלָתִי *cadaver meum*, servato (ּ) secundum hanc exceptionem. Sic à שְׁאֵלָה, est שְׁאֵלָתְךָ *petitio tua*, שְׁאֵלָתִי, & שְׁאֶלָתִי *petitio mea*, quasi à שְׁאֵלָה, unde cum affixis שְׁלֵאת, & dilatato (ּ) sub א per (ּ) (quare pro hhiriq qatón sub שׁ, repositum est (ּ) secundum dilatationis leges supra pag. 34. col. 1.) שְׁאֶלֶת, & cum affixis שְׁאֶלָתִי *petitio mea*.

Nomen בְּהֵמָה *bestia*, habet in singulari const. בֶּהֱמַת, mutato videlicet ex analogia (ּ) in (ּ), & priori (ּ) in hhiriq qatón; deinde dilatato (ּ) sub ה in (ּ), & reposito (ּ) sub ב loco hhiriq qatón, ut in voce שְׁאֶלָתִי, fit singul. const. בֶּהֱמַת. In eodem singulari cum omnibus affixis usurpatur forma בֶּהֱמַת, unde בְּהֶמְתְּךָ *bestia tua*, &c. cum (ּ) sub ה loco (ּ) sic: בְּהֶמְתְּךָ; in nominibus enim hujus formæ cum affixis, duo seghól mutantur in duo schevá, quorum prius ob concursum transit in (ּ), ut videbimus infra. In plur. absoluto retinetur (ּ) בְּהֵמוֹת *bestiæ*. At in regimine, & cum omnibus affixis, quæ ex analogia adjungi possunt, (ּ) istud mutatur in (ּ) ob gutturalem, quare ב notatur cum (ּ) sic: בַּהֲמוֹת שָׂדָי *bestiæ agri*, Psal. 8. vers. 8. Cum affixis בַּהֲמוֹתָיו *bestiæ ejus*, בַּהֲמוֹתֵיהֶם *bestiæ eorum*, &c.

II. Nomina (ּ ּ) h. e. quæ habent (ּ) in penultima, & (ּ) in ultima cum litera sonante in fine, in quibus (ּ) literæ gutturali subjectum, in singul. numero cum affixis omnibus; & plurali const. necnon cum affixis constructis, mutatur quidem in (ּ), sed concurrente altero non mutatur vulgo in hhiriq qatón, sed in (ּ), ut: עֵגֶל *vitulus*, affix. absol. עֶגְלוֹ *vitulus ejus*, &c. affix. const. עֶגְלְכֶם *vitulus vester*, &c. Plur. absol. עֲגָלִים *vituli*. affix. absol. עֲגָלָיו, *vituli ejus*, &c. Plur. const. עֶגְלֵי, affix. const. עֶגְלֵיהֶם *vituli eorum*, &c. Sic חֵלֶק *pars*, חֵפֶץ *voluntas*,

עֵזֶר *auxilium*, עֵרֶךְ *æstimatio*, &c. Analogiam sequuntur, אֹמֶר אֵמֶר *sermo*, אֵשֶׁת *uxor*, חֵיק חֹזֶק *fortitudo*, חֵקֶר חֹקֶר *pervestigatio*, חֵשֶׁק *desiderium*, נֵרְדְּ, vel resoluto (ּ) in duplex (:) נֵרְדְּ נֵרְדְּ *nardus*, &c. quæ prius schevá natum ex (..) mutant in (·) loco (ּ), ut: אִמְרִי *sermo meus*, &c. חִקְרֵי plur. const. *pervestigationes*, &c. אֵשֶׁת tamen semel mutat istud schevá in (ּ), ut: אֶשְׁתְּךָ *uxor tua*, Psal. 127. Hebr. 128. v. 3.

Quando ultima nominis syllaba desinit in ה præcedente (..), tseré penultimæ remanet, quia vicinus est accentus, ut: רֵעֶה *amicus*, *socius*, cum affix. רֵעֵהוּ *amicus ejus*. At מֵרֵעַ idem, cum affixis modo servat (..) penultimæ, ut: מֵרֵעֵהוּ *amicus ejus*, Gen. 26. v. 26. modo mutat illud in (:), ut: מֵרֵעֵהוּ, Prov. 19. vers. 7. ubi tamen exemplaria quædam, etiam accuratiora, habent (..). Utrobique autem affixum הו præter analogiam est loco ו, sed de hac anomalia infra. Nisi pro מֵרֵעַ fingatur forma מֵרֵעֶה.

§. V.

Mutatio (..) in ultima.

TSERE ultimæ, præcedente (ּ) in penultima, eodem modo mutatur aut remanet ac (ּ) ultimæ; hoc est, in regimine singulari & cum affixis regiminis, mutatur in (-). In plurali constructo & cum affixis constructis convertitur in (.). Alibi remanet, ut: זָקֵן *senex*, affix. absol. זְקֵנוֹ *senex ejus*, &c. Const. זְקַן, affix. const. זְקַנְכֶם *senex vester*, &c. Plur. absol. זְקֵנִים, affix. absol. זְקֵנָיו *senes ejus*, &c. Plur. const. זִקְנֵי, affix. const זִקְנֵיהֶם *senes eorum*, &c.

At quando non præcedit (ּ) in penultima, (..) ultimæ remanet tantum in singul. constructo, ut: יוֹצֵר *formator*, const. יוֹצֵר הָאָרֶץ *formator terræ*. Alibi mutatur in schevá, quod, concurrente altero, convertitur in (ּ), quandoque in (·), interdum etiam in (-), maxime si secunda aut tertia radicalis fuerit gutturalis, ut: יוֹצְרוֹ *formator ejus*, יוֹצֶרְךָ *formator tuus*, יוֹצֶרְכֶם *formator vester*. Plur. absol. יוֹצְרִים *formatores*, affix. absol. יוֹצְרָיו *formatores ejus*, &c. Plur. const. יוֹצְרֵי *formatores*, cum affix. const. יוֹצְרֵיהֶם *formatores eorum*. Sic רֹכֵב *ascensor*, רֹכְבוֹ *ascensor ejus*, &c. אוֹיֵב *inimicus*, אוֹיִבְךָ *inimicus tuus*, cum hhiriq pro (ּ). גּוֹאֵל *redemtor*, גֹּאַלְךָ *redemtor tuus*, cum (-) pro (ּ). Sic בּוֹרֵא *creator*, בּוֹרַאֲךָ *creator tuus*: מִזְבֵּחַ *altare*, מִזְבַּחֲךָ *altare tuum*, &c. ubi (.) simplex dilatatur in (-) ob gutturalem cui subjicitur.

EXCIPIUNTUR

I. Aliquot nomina, quæ saltem in regimine tam singulari quam plurali, (..) ultimæ retinent, quamvis præcesserit (ּ) in penultima, ut: אָבֵל *lugens*, const. כַּאֲבֶל־אֵם *sicut lugens matrem*, Psal. 34. Heb. 35. v. 14. ubi est (ּ) pro (..) ob maqqáph. Vel (ּ) istud est loco (ּ), sicque servatur analogia. Plur. absol. אֲבֵלִים, const. אֲבֵלֵי, unde אֲבֵלֵי צִיּוֹן *lugentes Sionis*, Isai. 61. v. 3. Sic הֶבֶל חָבֵל *vanitas*, חָלָב *lac*, חָפֵץ *volens*, יָשֵׁן *dormiens*, שָׁכֵחַ *oblitus*, שָׂמֵחַ *lætans*, יָוֵן *lutum*, יָפֵחַ *spirans*, &c.

II. Quæ ante illud (-) immediate habent (ּ) ut: פְּאֵר *ornamentum.* Affix. פְּאֵרְךָ *ornamentum tuum*, &c. Plur. פְּאֵרִים *ornamenta.* Affix. פְּאֵרֵיכֶם *ornamenta vestra.* Invenitur in plur. conſt. פַּאֲרֵי pro פְּאֵרֵי, ſed venit à forma inuſit. פְּאַר aut פַּאַר. Sic אַבְנֵט *balteus*, בְּאֵר *puteus*, cujus plur. conſtruct. eſt בְּאֵרֹות quaſi à בְּאֵרָה, זְאֵב *lupus*, כְּאֵב *dolor*, מֻרְאָה *ingluvies*, מַשְׁחֵת *perditio*, שְׁאֵר *caro*, &c. מוֹסֵר *vinculum*, retinet etiam (-) in plur. cum affixis, ut: מוֹסֵרַי *vincula mea.* מִזְבֵּחַ *altare*, in regimine ſing. contrahit (··) & (-) furtivum in (-), ſic: מִזְבַּח. In eodem regimine מַקֵּל *baculus* mutat (-) in (-) מַקַּל quaſi ab abſoluto מַקָּל.

III. Monoſyllaba ex verbis ſecundam radicalem geminantibus orta, quæ in ſingulari tantum abſol. & conſt. (-) retinent, alibi vero illud mutant in hhiriq qatón ſequente daghéſch forti ad literam excidentem compenſandam, ut: עֵת *tempus*, conſt. idem. Affix. עִתּוֹ *tempus ejus*, &c. Plur. abſol. עִתִּים *tempora*, conſt. עִתֵּי. Affix. עִתֶּיךָ *tempora tua*, &c. à rad. עָתַת. Sic אֵם *mater*, אֵשׁ *ignis*, חֵךְ *palatum*, חֵן *gratia*, חֵץ *ſagitta*, לֵב *cor*, &c. קֵן *nidus* invenitur cum (-) in regimine ſing. קֶן, niſi ſit error amanuenſium: ex (··) enim cujus duo puncta ſeſe contingunt, facile naſcitur (-). כֵּן *baſis*, *officium*, cum affixis mutat etiam (··) in (-) ſic, כַּנּוֹ, & in pauſa כַּנֶּךָ *baſis tua.* Vel eſt ab inuſitato כַּן à rad. itidem inuſit. כנן.

His monoſyllabis adjungenda ſunt diſſyllaba ex iiſdem verbis ſecundam radicalem geminantibus orta, ut: מָגֵן *clypeus*, à rad. גָּנַן *protexit*, cum affix. מָגִנִּי *clypeus meus*, &c.

Quæ vero monoſyllaba proficiſcuntur à verbis quieſcentibus in ſecunda radicali, (-) ubique retinent ad compenſandam ſecundam rad. deperditam, ut: עֵד *teſtis*, ab עוּד *teſtari*, in conſt. עֵד, cum affixis, עֵדִי *teſtis meus*, עֵדְכֶם *teſtis veſter*, &c. plur. abſol. עֵדִים *teſtes*, conſt. עֵדֵי, cum omnibus affixis, עֵדַי *teſtes mei*, עֵדֵיהֶם *teſtes illorum*, &c. Sic אֵל *Deus*, אֵלִי *Deus meus*, &c. גֵּר *peregrinus*, נֵזֶר *corona*, כֵּן *rectus*, גֵּד *acervus*, נֵר *lucerna*, עֵר *vigil*, רֵעַ *vociferatio*, unde בְּרֵעֹה *in vociferatione ejus*, cum ה pro ו. רֵשׁ *pauper*, שֵׂחַ *meditatio*, שֵׂחוֹ *meditatio ejus*, &c. כֵּן *baſis*, &c. vide in præced. numero.

Quæ autem ex aliis quieſcentibus derivantur, aut ſunt radices, partim retinent (-), partim illud mutant in (ּ).

Retinent, דֵּעַ *ſcientia*, רֵעַ *amicus*, &c. ut: דֵּעִי *ſcientia mea*, רֵעוֹ *amicus ejus*, רֵעֲךָ, & in pauſa רֵעֶךָ *amicus*, *proximus tuus*, רֵעִי *amicus meus*, &c.

Mutant, שֵׁם *nomen*, בֵּן *filius*, עֵץ *lignum*, &c.

שֵׁם quidem in ſing. conſt. & in plur. abſoluto retinet (··); alibi vero illud mutat in (ּ), quod, altero concurrente, tranſit in hhiriq qatón, ut: שֵׁם *nomen*, conſt. idem. Affix. שְׁמוֹ *nomen ejus*, &c. שִׁמְךָ *nomen tuum*, &c. Plur. abſol. in forma fem. שֵׁמוֹת *nomina.* Conſtruct. & cum omnibus affixis, שְׁמוֹת, unde שְׁמוֹתָם *nomina eorum*, שְׁמוֹתֵיכֶם *nomina veſtra*, &c.

בֵּן *filius* in reg. ſing. præſertim ante maqqáph, mutat (··) in (-), quandoque etiam in hhiriq qatón, ut: בֶּן־מָוֶת *filius mortis*, בִּן הַכּוֹת *filius percuſſionis.* In hoc ſing. cum omnibus affixis, (··) mutatur in (ּ), & ob alterius concurſum, in (·), ut: בְּנוֹ *filius ejus*, בִּנְךָ *filius tuus*, &c. At in plur. abſol. & cum affixis abſol. (··) mutatur in (-), ut: בָּנִים *filii.* Cum affix. abſol. בָּנָיו *filii ejus*, &c. Vel (-) iſtud venit à ſing. inuſit. בָּנָה. In plur. conſt. & cum affix. conſt. (··) mutatur in (ּ), ut: בְּנֵי, cum affix. conſt. בְּנֵיהֶם *filii eorum*, &c.

Nomen plur. פָּנִים *facies*, mutat vel retinet (-) ut בֵּן, ſic: פָּנָיו *facies ejus*, maſc. פָּנֶיהָ *facies ejus*, fem. פָּנֶיךָ *facies tua*, maſc. פָּנַיִךְ, & in pauſa פָּנָיִךְ *facies tua*, fem. פָּנַי, & in pauſa פָּנָי *facies mea*, com. Plur. conſt. פְּנֵי *facies.* Cum affix. conſt. פְּנֵיהֶם *facies eorum*, פְּנֵיכֶם *facies veſtra*, &c.

עֵץ *lignum* ubique retinet (··), præterquam in plurali conſtructo, ut: עֵצוֹ *lignum ejus*, עֵצְךָ *lignum tuum.* Plur. abſol. עֵצִים *ligna.* Cum affix. abſol. עֵצָיו *ligna ejus*, maſc. עֵצֶיהָ *ligna ejus*, fem. עֵצֶיךָ *ligna tua*, maſc. עֵצַיִךְ *ligna tua*, fem. עֵצֵינוּ *ligna noſtra.* At in plur. conſt. (··) mutatur in (:), ut: עֲצֵי *ligna.*

§. VI.

Mutatio (ֹ) *in penultima.*

HHólem penultimæ non mutatur, niſi ſequatur in ultima (ֶ), vel (ַ) pro (ֶ), cum litera ſonante in fine; tunc enim remanet in regimine ſingulari tantum; nam in eodem numero cum omnibus affixis, in plur. conſt. & cum affix. conſt. mutatur in qaméts hhatoúph. In plurali autem abſoluto & cum affixis abſolutis, mutatur in hhatéph qaméts hhatoúph, ut: קֹדֶשׁ *ſanctitas*, conſtruct. idem; cum omnibus affixis קָדְשׁוֹ qodhſchó *ſanctitas ejus*, קָדְשְׁךָ qodhſchechá *ſanctitas tua*, קָדְשְׁכֶם qodhſchechém *ſanctitas veſtra*, &c. Plur. abſol. קֳדָשִׁים *ſanctitates*, cum affix. abſol. קֳדָשָׁיו *ſanctitates ejus*, &c. Plur. conſt. קָדְשֵׁי qodhſché *ſanctitates*, cum affixis conſtruct. קָדְשֵׁיהֶם qodhſchehém *ſanctitates eorum*, &c.

Sic cum (ַ) ponitur pro (ֶ), ut: אֹרַח *ſemita*, conſt. idem, cum omnibus affixis אָרְחוֹ orhhó *ſemita ejus*, אָרְחֲכֶם orhhachém *ſemita veſtra*, &c. Quando ſecunda radicalis guttur. eſt, pro (ְ) ſimplici in quod mutatur (ֶ) aut (ַ) ultimæ, ut dicemus infra §. 8. reponitur (ֳ) ſi non ſequatur (ְ); ſi vero ſequatur hujuſmodi (ְ), ſubjicitur qaméts hhatoúph, ut: אֹהֶל *tabernaculum*, אָהֳלוֹ óholó *tabernaculum ejus*, אָהָלְךָ óholchá *tabernaculum tuum*, &c. Sic quando (ַ) eſt pro (ֶ), ut: פֹּעַל *opus*, פָּעֳלוֹ póoló *opus ejus*, פָּעָלְךָ póolchá *opus tuum*, &c.

EXCIPIUNTUR

I. Nomina quædam, quæ in plurali abſoluto, & cum affixis abſol. retinent hhólem, quamvis etiam illud mutent in (ֳ) ex analogia, ut: אֹרַח *ſemita*, plur. abſol. אֳרָחוֹת, & אֹרְחוֹת *ſemitæ*. Cum affixis, אֳרְחוֹתָיו, & ſecundum Judæos Orientales, אֹרְחוֹתָיו *ſemitæ ejus*, אֳרְחוֹתֶיךָ, & אֹרְחוֹתֶיךָ *ſemitæ tuæ*, אֳרְחוֹתַי, & אֹרְחוֹתַי *ſemitæ meæ*. Ita אֹהֶל *tabernaculum*, in plur. abſol. אֹהָלִים *tabernacula*. Cum affix. abſol. אֹהָלָיו *tabernacula ejus*, &c. Forte etiam plurale iſtud eſt à ſing. inuſitato אֹהָל, formæ כּוֹכָב. At in plur. conſt. & cum affixis conſt. hhólem mutatur in (ָ) hhatoúph, ſecundum ſuperiorem doctrinam, ut: אָהֳלֵי, & cum affixis conſt. אָהֳלֵיהֶם *tabernacula eorum*, &c.

II. Aliquot itidem nomina, quæ hhólem iſtud in plur. abſoluto, & cum affixis abſolutis, mutant in (ָ), ut: קֳדָשִׁים, & קָדָשִׁים *ſanctitates*; unde קֳדָשָׁיו, & קָדָשָׁיו *ſanctitates ejus*, קָדָשַׁי *ſanctitates meæ*. Sic à שֹׁרֶשׁ *radix*, invenitur שָׁרָשָׁיו *radices ejus*, &c. Poſtremum iſtud exemplum referri poteſt ad formam חָדָשׁ, de qua ſupra pag. 88. col. 1. Vide etiam pag. 61. §. V. in except.

III. Nomina פֹּעַל *opus*, תֹּאַר *forma*, & ſi quæ ſunt alia, quæ in ſingulari numero cum affixis ſaltem abſol. hhólem retinent, & mutant ex analogia, ut: פָּעֳלוֹ & פֹּעֳלוֹ *opus ejus*; תָּאֳרוֹ & תֹּאֳרוֹ *forma ejus*.

IV. Nonnulla nomina in quibus hhólem mutatur in (ֻ) loco (ָ hhatoúph): duæ enim illæ motiones ſæpius ad euphoniam invicem permutantur, ut: גֹּדֶל *magnitudo*.

גדלו *magnitudo ejus*, משכרת *merces*, משכרתי *merces mea*, חפש *libertas*, חפשרה *libertas ejus*, absque mappiq in ה; סבך *perplexitas*, סבכו *perplexitas ejus*. חצן *brachium*, habet חצני, & חצני cum hhiriq qatón, *brachium meum*. At vel hhiriq istud error est amanuensium; vel חצני venit ab inusitato חצן, aut חצן.

Nomen fem. גלגלת *caput*, &c. in plur. cum affix. habet גלגלתם *capita eorum*, quasi à singul. גלגלת, unde plur. absol. גלגלת, const. & cum affix. גלגלת.

Nomen masc. צפרן *unguis*, in plurali numero sumit affixa absol. in forma duali, sic: צפרניה tsippornéha, Deut 21. v. 12. quasi à duali צפרנים tsippornáiim, pro צפרניה tsipporanéha, aut צפרניה *ungues ejus*. Vel reipsa numerus dualis est cum affixo.

Cum post (ֶ) ultimæ sequitur litera quiescens, nempe ה, hhólem penultimæ remanet; & in const. (ֶ) mutatur in (ֵ), ut: רעה *pastor*, const. רעה צאן *pastor ovium*. Cum affixis, ה & (ֶ) præcedens excidunt, ut: רעי *pastor meus*. Sed de his infra.

Quamvis א in fine quiescat, nihilominus tamen puncta mutat perinde ac si ibidem legeretur, ut: דבא *sermo*, const. idem. Cum affixis, דבאך dobhéch *sermo tuus*. Sic סבא *merum*, *vinum*, סבאך sobhéch *merum tuum*, סבאם sobhám *merum eorum*, &c. Denique pro (ֵ) in quod mutatur (ְ) natum ex (ֶ) vel (ַ), interdum reponitur simplex (ְ), ut: באש *fætor*, באשו boschó *fætor ejus*, באשם boschám *fætor eorum*, pro באשו, &c.

§. VII.

Mutatio (וֹ) *in ultima.*

HHÓLEM ultimæ vulgo non mutatur, nisi in nominibus ex verbis secundam radicalem geminantibus, derivatis; tunc enim extra regimen singulare ubi remanet, mutatur in (ֻ) vel in (ָ hhatoúph) sequente daghésch forti ad secundam radicalem excidentem compensandam, ut: מעוז *fortitudo*, à verbo עזז *fortis fuit*, *roboratus est*, &c. Const. idem. Cum omnibus affix. מעזו *fortitudo ejus*, מעזי, & cum ו pro (ֻ) & dagh. per legem æquivalentiæ, מעוזי *fortitudo mea*, מעזכם *fortitudo vestra*, &c. Plur. absol. מעזים *fortitudines*, const. מעזי, cum omnibus affix. מעזיו *fortitudines ejus*, מעזיהם *fortitudines eorum*, &c. Sic monosyllaba ex iisdem verbis orta, ut: חק *decretum*, à rad. חקק *decrevit*, cum affix. חקי vel חקי hhoqqí *decretum meum*, &c. In his enim, ut mox diximus, (ָ hhatoúph) pro (ֻ) non raro usurpatur. עז *fortitudo*, עזי ozzí *fortitudo mea*, עזך ozzekhá *fortitudo tua*, &c. כל *omnis*, *omnes*, *omnia*; *totus*, *universus*, &c. cujusvis generis & numeri, כלה pro כלו *totus ipse*, כלם *universi ipsi*, &c. Alia vero monosyllaba, quæ ex verbis secundam radicalem geminantibus non derivantur, retinent hholém, ut: אור *lux*, const. idem, cum affixis אורך *lux tua*, אורכם *lux vestra*, &c.

EXCIPIUNTUR

I. Nomina ex verbis secundam radicalem geminantibus orta, quibus à fine accedit litera servilis: illa enim hhólem retinent, ut: חלון *fenestra*, ab חלל *perforatus est*, plur. absol.

abſ. חלונים *feneſtræ*, conſt. חַלּוֹנֵי, cum affix. חַלּוֹנֵינוּ *feneſtræ noſtræ*, &c. Sic גָּרוֹן *guttur*, סִלּוֹן vel סַלּוֹן *ſpina*, רִמּוֹן *malus punica*, &c. Ratio exceptionis eſt, quod hhólem mutetur in (ֻ) ob ſequens daghéſch forte, quod non venit communiter poſt motiones magnas, vide ſupra pag. 29. col. 2. Cum autem in his nominibus daghéſch non ſequatur poſt hhólem iſtud, ideo hhólem invariatum remanet.

Quidam huc referunt מָחוֹל *chorus*, ab חָלַל in poél *ſaltavit*, unde cum affix. מְחוֹלֵנוּ *chorus noſter*; ſed derivatur potius ab inuſit. מָחַל: diſſyllaba enim à verbis duplicantibus ſecundam rad. formata, (ָ) penultimæ non mutant, cum è contrario in מָחוֹל convertatur in (ְ), ut ex exemplo mox allato liquet. מָחוֹל itaque eſt formæ קָדוֹשׁ.

II. Nomina quorum ſecunda & tertia radicalis gutturalis eſt, aut ר, ac proinde daghéſch recipiendi incapax: illa enim retinent hhólem daghéſch excidentis compenſandi gratia, ut: חֹר *foramen*, ab חָרַר, plur. abſol. חֹרִים, pro חֹרִּים hhorrím, aut חֹרִים *foramina*. Conſt. חֹרֵי. Cum affix. חֹרֵיהֶם *foramina eorum*, &c.

III. Pauca nomina, quæ licet ex verbis ſecundam radicalem geminantibus non ſint orta, mutant tamen hhólem ultimæ, alia quidem in (ְ), ut: אַרְמוֹן *palatium*, plur. cum affixis, אַרְמְנוֹתָיו *palatia ejus*; niſi ſit à ſing. inuſitato אַרְמְנָה. Vide ſupra pag. 61. col. 2. in fine. Alia vero in (ֳ) etiam ſub non gutturali, ut: סֵבֶל *onus*, סֻבֳּלוֹ *onus ejus*. Sic קָדְקֹד qodhqódh *vertex*, cum affix. קָדְקֳדוֹ qodhqodhó, & ſecundum alia exemplaria קָדְקֳדוֹ qodhqedhó *vertex ejus*, &c. Alia denique in (ָ hhatoúph) ſequente daghéſch forti, idque per legem *æquivalentiæ*, ut: קָטֹן *minimus*, affix. קָטָנִּי *minimus meus*. קֹבֶל *contra*, קָבְלוֹ *contra eum*. In quibus (ֳ) ſcribitur pro (ָ hhatoúph) in favorem rudiorum; nam poſt (ֳ) verum ac genuinum, nunquam ſequitur daghéſch forte. Vide ſupra pag. 29. col. 2. קֶטֶב *excisio*, קָטָבְךָ qátovechá *excisio tua*, ubi daghéſch ex litera ב excidit ad euphoniam, ob ſchevá ipſi ſuppoſitum. In his tribus nominibus (ָ) ſub prima rad. eſt (ָ) magnum, quamvis ante (ָ hhatoúph) non finale: quia ut illa figura (ָ) ſit qaméts hhatoúph ante aliud qaméts hhatoúph non finale, neceſſe eſt ut veniat ab hhólem; nam qaméts magnum non mutatur in qaméts hhatoúph. Vide ſupra pag. 40. col. 1.

IV. Tria nomina אֱנוֹשׁ *homo*, יוֹם *dies*, רֹאשׁ *caput*, quæ in plurali abſoluto, & cum affixis abſolutis, mutant hhólem in (ָ), ut: אֲנָשִׁים *homines*, אֲנָשָׁיו *homines ejus*, &c. יָמִים *dies*, יָמָיו *dies ejus*, &c. רָאשִׁים *capita*, *primores*, רָאשָׁיו *primores eius*, &c. At in plur. conſt. & cum affix. conſt. (ָ) natum ex hhólem mutant in (ְ), ſic: אַנְשֵׁי, & cum affix. אַנְשֵׁיהֶם *homines eorum*. יְמֵי, & cum affix. conſt. יְמֵיהֶם *dies eorum*. At רָאשׁ retinet (ָ) ob א quieſcens, ut: רָאשֵׁי, & & cum affix. רָאשֵׁיהֶם *primores eorum*, &c. Forte pluralia illa veniunt ab inuſitatis ſingularibus אֱנָשׁ, יָם, & רָאשׁ; vel ideo hhólem ſingularis numeri mutatur in (ָ) in plurali, quia ſonus ָ qaméts compoſitus eſt ex *a* & *o*. Vide ſupra pag. 15.

§. VIII.

Mutatio (ֶ) *in penultima & in ultima ſyllaba.*

SEGHÓL in penultima remanet, niſi ſequatur in ultima aliud (ֶ), aut (-) pro (ֶ), cum litera ſonante in fine, aut א, quod ibi literæ ſonantis, quantum ad punctorum mutationem attinet, vices fungitur, ut: אֶשְׁכָּר *munus*, cum affix. אֶשְׁכָּרְךָ *munus tuum*. גַּחֶלֶת *carbo*, plurale cum affix. גֶּחָלָיו *carbones ejus*, &c. At quando ſequitur hujuſmodi (ֶ), aut (-) pro (ֶ), in ultima ſyllaba dictionis, quæ deſinit in literam ſo-

nantem, vel א; tunc (ֵ) penultimæ remanet in solo regimine singulari. Alibi mutatur in (ִ) quod, altero concurrente, transit vulgo in hhiríq qatón. Exempla mox proferentur.

Seghól ultimæ sequente litera sonante, aut א, retinetur duntaxat in regimine singulari. Alibi, h. e. in toto singulari cum omnibus affixis; in plurali constructo & cum affixis constructis, mutatur in (ִ). In plurali autem absoluto & cum affixis absolutis, mutatur in (ָ), ut: בֶּגֶד *vestis*, const. idem, cum omnibus affixis בִּגְדוֹ *vestis ejus*, &c. בִּגְדְכֶם *vestis vestra*, &c. Plur. absol. בְּגָדִים *vestes*, cum affix. absol. בְּגָדָיו *vestes ejus*, &c. Plur. const. בִּגְדֵי *vestes*, cum affix. const. בִּגְדֵיהֶם *vestes eorum*, &c. De (ַ) vicario שְׁוָא (ֶ) in §. sequenti.

EXCIPIUNTUR

NOMINA quorum prima aut secunda radicalis gutturalis est, vel ר; aut ultima ח: illa enim nomina in concursu שְׁוָא (ִ), pro hhiríq qatón nato ex priori (ִ) sub prima radicali, habent (ַ), ut: אֶרֶץ *terra*, const. idem, cum affix. אַרְצוֹ *terra ejus*, אַרְצְכֶם *terra vestra*, &c. Plur. absol. אֲרָצוֹת *terræ*, const. אַרְצוֹת, cum affix. אַרְצוֹתָם *terræ eorum*, &c. Sic אֶבֶן *lapis*, אֶרֶז *cedrus*, דֶּלֶת *porta*, דֶּרֶךְ *via*, חֶרֶב *gladius*, חֶסֶד *misericordia*, טֶרֶף *rapina*, כֶּרֶם *vinea*, לֶחֶם *panis*, רֶחֶם *vulva*, *uterus*, עֶבֶד *servus*, עֶצֶם *os*, *ossis*, קֶרֶן *cornu*, קֶרֶשׁ *asser*, קֶשֶׁת *arcus*, רֶגֶל *pes*, &c.

Hanc nominum formam imitantur sequentia, quamvis eorum prima aut secunda rad. non sit gutturalis, aut ר; vel ultima ח, ut: גֶּפֶן *vinea*, affix. גַּפְנוֹ *vinea ejus*, &c. sic: טֶנֶא *corbis*, כֶּלֶב *canis*, כֶּסֶף *argentum*, מֶלֶךְ *rex*, נֶפֶשׁ *anima*, סֶלַע *rupes*, (cum (ַ) in fine pro (ֶ)) פֶּלֶג *rivus*, פִּילֶגֶשׁ *concubina*, צֶלֶם *imago*, צֶלַע *costa*, צֶמֶר *lana*, קֶלַע *funda*, שֶׁוַע *clamor*, שֶׁלֶם *pacificum*, שֶׁמֶן *oleum*, & si quæ sunt alia.

Sunt è contrario quædam nomina, quæ licet habeant literam ר pro prima aut secunda radicali, vel ח pro ultima; sequuntur tamen analogiam, h. e. sumunt hhiríq qatón sub prima radicali, ut: פֶּרֶד *mulus*, cum affix. פִּרְדּוֹ *mulus ejus*. Sic יְבֶמֶת *glos*, גֶּרֶשׂ *contusum*, מֵינֶקֶת *nutrix*, פֶּרַח *flos*, cum (ַ) pro (ֶ), פֶּרֶץ *ruptura*, פֶּרֶשׁ *fimus*, קֶרֶב *intimum*, רֶבַע *accubitus*, cum (ַ) pro (ֶ), רֶשַׁע *improbitas*, cum (ַ) pro (ֶ) רֶשֶׁת *rete*, &c. Et sic Infinitivi Verborum quiesc. Pe י, ut: שֶׁבֶת *sedere*, לְשִׁבְתְּךָ *sessionis*, vel *habitationis tuæ*; sæpe enim Infinitivi nominum naturam induunt.

Pro hhiríq qatón, vel (ַ) sub prima radicali, nomina quædam habent (ֶ), tres enim illæ motiones sæpius invicem, ut jam sæpius diximus, permutantur, ut: הֶבֶל *vanitas*, הֶבְלְךָ *vanitas tua*. חֶבֶל *funiculus*, *caterva*, plur. const. חֶבְלֵי. Cum affix. const. חֶבְלֵיהֶם, & cum (ַ) חַבְלֵיהֶם *funes eorum*. Sic גֶּבֶב ... חֶלֶד *ævum*, חֶרֶם *anathema*, נֶגֶד *coram*, נֶגֶב *meridies*, יֶשַׁח *depressio*, &c.

Polysyllaba desinentia in ת præcedente duplici (ֶ), aut duplici (ַ), mutant cum affixis prius (ֶ) VEL in (ַ), ut: מוֹלֶדֶת *cognatio*, מוֹלַדְתְּךָ *cognatio tua*. Sic מַחְבֶּרֶת *commissura*, אַדֶּרֶת *magnificentia*, תִּפְאֶרֶת *gloria*, &c. Sic cum duplex (ַ) pro duplici (ֶ) usurpatur, ut: תּוֹכַחַת *redargutio*, cum affix. תּוֹכַחְתִּי *redargutio mea*, &c. VEL in hhiríq qatón, ut: גְּבֶרֶת *domina*, גְּבִרְתּוֹ *domina ejus*. אֱמֶת *veritas*, contracte pro אֱמֶנֶת, cum affix. אֲמִתּוֹ *veritas ejus*, per contractionem pro אֲמִנְתּוֹ; ubi insuper (ֱ) שְׁוָא אֱמֶת vel אֱמֶנֶת, mutatur in (ֲ); quia ut (ְ) simplex sæpe cum (ְ) itidem simplici permutatur: sic (ֱ) cum (ֲ). Nisi אֲמִתּוֹ sit à forma inusit. אֲמֶנֶת. VEL denique (ֶ) retinetur, ut: חֲבֶרֶת *socia*, cum affix. חֲבֶרְתְּךָ *socia tua*, sic שְׁכֶנֶת *vicina*.

Quando ultima dictionis litera est ה, in solo regimine singulari servatur istud ה, & (ֶ) præcedens convertitur in (ֵ), ut: מִקְנֶה *possessio*, const. מִקְנֵה צֹאן *possessio ovium.* Sic עֹשֶׂה *factor*, נָוֶה *habitaculum*, צִחֶה *arens*, *ficus*, &c. Alibi ה cum (ֶ) præcedente plane excidit, ut: מִקְנֵהוּ *possessio ejus*, ubi ה non ad nomen, sed ad affix. הו pertinet; מִקְנְךָ *possessio tua*, מִקְנְכֶם *possessio vestra*, &c. Plur. absol. מִקְנִים, const. מִקְנֵי *possessiones*. Cum affix. מִקְנָיו *possessiones ejus*, מִקְנֵיהֶם *possessiones eorum*, &c. Sic מַרְאֶה *aspectus*, מִשְׁנֶה, *duplum*, מַחְסֶה *perfugium*, מַחֲנֶה *castra*, מַעֲשֶׂה *opus*, מַשְׁקֶה *pincerna*, עָלֶה *folium*, קָצֶה *extremitas*, קָנֶה *calamus*, שָׂדֶה *ager*, &c.

Nomen substantivum פֶּה *os*, *oris*, in reg. singulari, & cum omnibus affixis, mutat ה in י ex facili permutatione literarum אהוי, & (ֶ) in hhiriq, ut: פִּי יְהוָה *os Domini.* Cum affix. פִּיו, vel פִּיהוּ, *os ejus*, פִּיךָ *os tuum*, פִּיכֶם *os vestrum*, &c. Plur. פִּים contracte pro פִּיִּים, & in forma femin. פִּיּוֹת, & cum (ִ) pro hhiriq, פִּיּוֹת *ora*, *acies*, de gladio.

שֶׂה *pecus*, *agnus*, in reg. singul. mutat (ֶ) in (ֵ), & retinet ה secundum superiorem doctrinam, ut: שֵׂה כְשָׂבִים *pecus ovium.* At cum affixis ה mutatur in י, ut, שֵׂיו, & שֵׂיהוּ *pecus ejus*, vel est à forma שֵׂיה, ut גֵּאֶה, unde per syncopen factum est שֵׂה. Caret plur. numero, & aliis affixis.

רֵעֶה *socius*, *amicus*, in regimine singulari retinet (ֶ), 2. Reg. 15. v. 37. רֵעֶה דָוִד *amicus Davidis.* Sed vel est error amanuensium, vel status absolutus pro constructo, de qua enallage infra.

At cum vox desinit in א, seghól sive simplex, sive geminum, eodem modo mutatur ac si vox desineret in literam sonantem, ut: כֶּלֶא *carcer*, cum affix. כִּלְאוֹ *carcer ejus*, &c. Sic חֵטְא, & (ֵ) mutato in (ֱ) חֵטְא *peccatum*, cum affix. חֶטְאוֹ *peccatum ejus*, &c. Plur. absolutum & cum affix. absol. חֲטָאִים *peccata*, חֲטָאַי *peccata mea*, &c. const. חַטְאֵי anomalos pro חֶטְאֵי.

§. IX.

Mutatio (ַ) *&* (ִי) *vicariorum* τῦ (ֶ).

PATHAHH & Hhiríq gadhól interdum pro (ֶ) reponi diximus supra pag. 57. in appendice. Patháhh autem sive unicum pro unico (ֶ), sive geminum pro gemino (ֶ) positum, mutatur aut remanet ut ipsum (ֶ). Consule §. superiorem; ut: זֶבַח pro זֶבֶח *sacrificium*, const. idem, cum affix. זִבְחוֹ *sacrificium ejus*, זִבְחֲכֶם *sacrificium vestrum*, &c. Plur absol. זְבָחִים *sacrificia*, cum affix. absol. זְבָחָיו *sacrificia ejus*, &c. Plur. const. זִבְחֵי *sacrificia*, cum affix. const. זִבְחֵיהֶם *sacrificia eorum*, &c. Sic בֶּצַע *quæstus*, טֶבַח *victima*, יֶשַׁע *salus*, נֶגַע *plaga*, פֶּשַׁע *defectio*, פֶּתַח *ostium*, שֶׁלַח *missile*, שֶׁמַע *fama*, &c. Cum prima aut secunda radicalis est ר, pro hhiríq qatón in quod mutatur prius (ֶ) sequente schevá, usurpatur (ַ), sicuti cum vox desinit in duplex (ֶ), ut: זֶרַע *semen*, cum affix. זַרְעוֹ *semen ejus*, &c.

Eodem modo mutatur aut remanet duplex (ַ) pro duplici (ֶ) positum, ac mutatur vel remanet ipsum duplex (ֶ); sed pro hhiríq qatón sub prima radicali, usurpatur (ַ); & pro (ְ) simplici sub secunda, adhibetur (ֲ), quod sequente altero (ְ) reducitur ad simplex (ַ), ut: בַּעַל *dominus*, const. idem, cum affixis בַּעְלוֹ *dominus ejus*, בַּעְלֵךְ

dominus tuus, בַּעַלְכֶם *dominus vester*, &c. Plurale absol. בְּעָלִים *domini*; cum affix. absol. בְּעָלָיו *domini ejus*, &c. Plur. const. בַּעֲלֵי, cum affixis const. בַּעֲלֵיהֶם *domini eorum*, &c. Sic דַּעַת *scientia*, זַעַם *indignatio*, זַעַף *æstus*, *ira*, כַּחַשׁ *mendacium*, נַעַר *puer*, צַעַד *gressus*, רַעַם *tonitru*, שַׁחַר *aurora*, שַׁחַת *corruptio*, שַׂעַר *pilus*, &c.

Hhiríq gadhól positum pro (ֶ) in fine nominum, eodem modo remanet aut mutatur ac ipsum (ֶ), h. e. remanet in singulari constr. Cum affixis in eodem numero convertitur in (ְ); & schevá præcedens si fuerit simplex, transit in hhiríq qatón, interdum in (ֶ). Si autem fuerit compositum, reducitur ad parvam motionem ex qua componitur. At in plurali absoluto & cum affixis absolutis, hhiríq istud mutatur in (ָ) sicuti & (ֶ) ibidem. In plurali autem constructo & cum affixis constructis, mutatur in (ְ); & schevá penultimæ convertitur in hhiríq qatón, si fuerit simplex; vel reducitur ad parvam motionem ex qua constat, si fuerit compositum, ut: פְּרִי *fructus*, const. idem, cum affix. פִּרְיוֹ *fructus ejus*, פִּרְיְךָ, & cum (ֶ) pro (ִ) פֶּרְיְךָ *fructus tuus*, masc. פִּרְיֵךְ *fructus tuus*, fem. פִּרְיִי *fructus meus*, פִּרְיָם, & cum affixo הֶם, quod etiam huic formæ integræ convenit, פִּרְיֵהֶם *fructus eorum*, פֶּרְיְכֶם *fructus vester*, masc. &c. Sic בְּכִי *fletus*, לְחִי *maxilla*, (unde schevá nato ex hhiríq dilatato in (ֶ), quare ל afficitur (ֶ), לֶחְיוֹ *maxilla ejus*) מְרִי *rebellio*, שְׁבִי *captivitas*, &c. Cum (ֲ) composito, עֲדִי *ornamentum*, const. idem, cum affix. עֶדְיוֹ *ornamentum ejus*, ubi (ֶ) est loco (ַ); vel est à forma inusitata עֲדִי ut עֲלִי. Sic חֲצִי *dimidium*, const. idem, cum affix. חֶצְיוֹ pro חֲצְיוֹ, *dimidium ejus*; vel est quoque ab חֲצִי inusit. vel (ַ) mutatur similiter in (ֶ), חֳלִי *morbus*, const. idem, cum affix. חָלְיוֹ hholió *morbus ejus*, חָלְיְכֶם *morbus vester*, חָלְיִי *morbus meus*. Plurale absol. חֳלָיִים *morbi*, cum affix. absol. חֳלָיֵינוּ *morbi nostri*. Plur. const. חָלְיֵי hholié *morbi*, cum affix. const. חָלְיֵיהֶם hholiehém *morbi eorum*.

EXCIPIUNTUR

Nomina quædam in hhiríq gadhól vicarium τῶ (ֶ) desinentia, quæ in duali & plurali tum constructo, tum cum affixis conjuncto, patiuntur anomaliam.

גְּדִי *hædus*, pro גְּדָיֵי *hædi*, in plur. constructo habet גְּדָיֵי, vel secundum alia exemplaria, גְּדָיֵי Gen. 27. v. 9. cum (ַ) & dagh. pro (ֶ) per legem *æquivalentiæ*.

דְּלִי *situla*, format pluralem numerum analogos דְּלָיִים *situlæ*. Cum affixis absolutis, דְּלָיָיו, unde punctis transpositis, דָּלְיָו, & absque (י) indice pluralis numeri, דָּלְיָו *situlæ ejus*, Num. 24. v. 7.

לְחִי *maxilla*, in duali numero anomalo habet לְחָיַיִם ex terminatione duali ַיִם, & ex plur. לְחָיִים, ut diximus supra pag. 66. col. 1. in fine, pro לְחָיַיִם. Hinc in const. לְחָיֵי pro לְחָיֵי *maxillæ*, Isai. 30. v. 28. Plur. cum affix. absol. לְחָיַי *maxillæ meæ*, לְחָיו *maxillæ ejus*, cum syncopa, & deficiente (י) indice pluralis numeri, pro לְחָיָיו. Sic cum affix. const. לְחָיֵהֶם *maxillæ eorum*, pro לְחָיֵיהֶם.

Vel לְתַּן, & לְחַיֵּהֶם veniunt à plurali abſol. & inuſitato לְחַיִּים.

Cum autem hhiríq gadhól in fine non eſt pro (ֵ), aut cum ſequitur aliqua litera poſt iſtud hhiríq; tunc non mutatur, ſed in nominibus deſinentibus in (ִי) purum, (י) movetur per daghéſch forte ipſi impreſſum, ut: עָנִי *pauper*, cum affix. עֲנִיֶּךָ, & in pauſa עֲנִיֶּךָ *pauper tuus.* Plur. conſt. עֲנִיֵּי *pauperes*, cum affix. abſol. עֲנִיָּיו *pauperes ejus*, &c.

Quando poſt (ִי) ſequitur litera, tunc illud remanet, ut: עִיר *civitas*, cum affix. עִירוֹ *civitas ejus*, &c. In plurali numero mutari videtur in (ָ) in hoc nomine, ſic עָרִים *civitates.* Cum affixis עָרָיו *civitates ejus*, &c. Plur. conſt. עָרֵי, cum affix. conſt. עָרֵיהֶם *civitates eorum*, עָרֵיכֶם *civitates veſtræ*, &c. Verum plur. iſtud formatur potius à ſing. inuſit. in hoc ſenſu עָר, ut diximus ſup. p. 65. col. 1.

Denique hhiríq iſtud magnum mutatur interdum in hhiríq qatón ſequente daghéſch forti, per legem æquivalentiæ, ut: סִיג *ſcoria.* Plur. סִגִים & סִיגִים *ſcoriæ.* Cum affixis סִגַיִךְ *ſcoriæ tuæ*, &c.

§. X.

Mutatio (ַ) *genuini, ſeu non vicarii* τῶ (ָ).

PATHÁHH, quod genuinum eſt, ſeu quod vice τῶ (ָ) non fungitur, ſive ſit in penultima, ſive in ultima dictionis ſyllaba, ibi communiter immutabile eſt. Tamen

In penultima vocum quæ deſinunt in literam ſonantem, & quarum penultima litera eſt (י) affectum hhiríq qatón, patháhh primæ literæ, & hhiríq qatón ſecundæ contrahuntur in (ֵ) ſub prima dictionis litera, remanente (י) otioſo, ut: חַיִל חֵיל *virtus*, *exercitus*, &c. Conſtr. חֵיל, cum omnibus affixis חֵילוֹ *virtus ejus*, חֵילְכֶם *virtus veſtra*, &c. Plur. abſol. ex analogia חֲיָלִים *virtutes*, conſtr. חֵילֵי, cum omnibus affixis חֵילָיו *virtutes ejus*, חֵילֵיהֶם *virtutes eorum*, &c. Sic זַיִת *oliva*, יַיִן *vinum*, לַיִל *nox*, עַיִן *oculus*, צַיִד *venatio*, &c.

In ultima ſyllaba vulgo remanet (ַ), ſed ſequente daghéſch forti, quod venit ſemper poſt motionem parvam, quam non ſequitur (ְ) quieſcens, aut accentus tonicus, vide ſupra pag. 29. col. 2. ut: מַחְמָד *deſiderium*, plurale abſol. מַחֲמַדִּים *deſideria*, conſtruct. מַחֲמַדֵּי, cum affixis, מַחֲמַדַּי *deſideria mea.* Sic אֶתְנַן *merces meretricia*, &c. At in nominibus monoſyllabis aut diſſyllabis, quæ ex verbis ſecundam radicalem geminantibus deducuntur, daghéſch iſtud ad ſecundam radicalem excidentem compenſandam imprimitur, ut: גַּן à גָּנַן, *hortus*, conſt. idem, cum omnibus affixis גַּנִּי *hortus meus*, &c. Sic טַל *ros*, עַם *populus*, מַד *menſura*, *veſtimentum*, מַדּוֹ, & cum (ִ) de quo mox, מִדּוֹ *veſtimentum ejus*, &c.

In hujuſmodi nominibus (ַ) ſæpe convertitur in hhiríq qatón ob maximam, quæ inter duas illas motiones intercedit neceſſitudinem, ut: סַף *limen*, conſtruct. idem, cum affixis סִפָּם *limen eorum*, &c.

Sic בַּז *præda*, צַד *latus*, מַס *tributum*, פַּת *buccella*, &c. Ita etiam dissyllab. מֵסַב *accubitus*, cum affixis מְסִבּוֹ *accubitus ejus*, &c.

APPENDIX.

FORMAM חַיִל imitatur in singulari numero בַּיִת *domus*. Construct. בֵּית. Cum omnibus affixis, בֵּיתוֹ *domus ejus*, בֵּיתְכֶם *domus vestra*, &c. At in plurali, ב afficitur (ָ) magno cum daghésch forti in litera sequente, sic: בָּתִּים *domus*. Construct. בָּתֵּי. Cum omnibus affixis, בָּתֶּיךָ *domus tuæ*, בָּתֵּיכֶם *domus vestræ*, &c. Nomen שַׁיִת *vepres*, mutat (-) in hhiriq, ut: שִׁיתוֹ *vepres ejus*. Verum forma illa venit potius à sing. inusit. in hac significatione שִׁית. Denique מַיִם aquæ habet in duali constructo מֵי, & geminato nomine, מֵימֵי *aquæ*.

Nomen בַּת *filia*, quamvis ex verbo quiescente lámedh ה deducatur, nempe בָּנָה, cum affixis, in singulari numero, eodem modo mutat (-), ac monosyllaba ex verbis secundam radical. geminantibus orta, h. e. in hhiriq qatón, sequente daghésch ad compensandam secundam radicalem נ excidentem: forma enim ejus integra esset בֶּנֶת, sublato נ cum sua motione בֶּת, & mutato (ֶ) in (-), בַּת. Const. idem. Cum omnibus affixis, בִּתּוֹ *filia ejus*, בִּתְּכֶם *filia vestra*, &c. Plur. absol. בָּנוֹת *filiæ*; sed est à singul. inusitato בָּנָה, & sequitur analogiam.

Denique (-) ultimæ mutatur interdum in (ְ), ut: דְּבַשׁ *mel*. Const. idem. Cum affix. דִּבְשִׁי *mel meum*. טִפְסַר, vel טַפְסַר *princeps*, plur. cum affix. טַפְסְרַיִךְ *principes tui*, &c.

§. XI.

Mutatio punctorum ob ה *locale nominibus adjectum.*

LOCO præpositionum motum vel quietem exprimentium, Hebræi sæpius usurpant ה præcedente (ָ), & cum accentu vulgo in penultima. Istud autem ה eamdem fere punctorum mutationem inducit, ac affixa absoluta, aut ה paragogicum. Hinc

(ָ) ultimæ retinetur, ut: הַמִּדְבָּר, cum ה articulo, *desertum*; cum alio ה locali, הַמִּדְבָּרָה *in desertum*. מִזְרָח *oriens*, מִזְרָחָה *ad orientem*. Invenitur etiam מִזְרָחָה, sed est à forma מִזְרַח cum (-) loco (ָ) ob ultimam literam gutturalem ח. עָפְרָה *Ophra*, nomen proprium, עָפְרָתָה *in Ophram*.

(ֵ) ultimæ remanet, maximè cum accentu pausante, ut: בְּאֵר *puteus*, בְּאֵרָה *ad puteum*. יַרְדֵּן *Jordanus*, יַרְדֵּנָה *ad Jordanem*. מִזְבֵּחַ *altare*, הַמִּזְבֵּחָה *super, ad, versus altare*. Sine accentu pausante mutatur vulgo in (ְ), ut: מִזְרְחָה *ad orientem*, à forma inusit. מִזְרַח, vel מִזְרֵח.

(ו) penultimæ, sequente (ֶ) in ultima, cum litera sonante in fine, remanet; (ֶ) vero mutatur in (ְ), & accentus modo penultimam, modo ultimam occupat, ut: חֹרֶשׁ *sylva*, חֹרְשָׁה *in sylvam*. גֹּרֶן *area*, גֹּרְנָה *in aream*.

(-) penultimæ, sequente (ִ) affecto hhiríq qatón, & voce in literam sonantem desinente, istud, inquam (-) remanet, nisi mutetur in (ָ) ob pausam; sed hhiríq qatón mutatur in (ְ), ut: מִצְרַיִם *Ægyptus*,

מִצְרַיְמָה, & in pausa, מִצְרָיְמָה in *Ægyptum*, בַּיִת *domus*, בַּיְתָה, & in pausa, בָּיְתָה *in domum*, &c.

Duplex (ֶ) mutatur ut cum affix. sic: אֶרֶץ *terra*, אַרְצָה, & in pausa, אָרְצָה *in terram*. נֶגֶב *meridies*, נֶגְבָּה *versus meridiem*. חֶדֶר *conclave*, חַדְרָה, & in pausa, חָדְרָה *in conclave*. קֶדֶם *oriens*, קֵדְמָה cum (ֵ) pro (ֶ), aut (ֶ), quasi à קֵדֶם, *ad orientem*.

Denique (ֶ) ultimæ, maxime in pausa, & præcedente (ְ), remanet, ut: שְׁכֶם *Sichem*, שְׁכֶמָה *in Sichem*. Sic בָּבֶלָה *in Babylonem*, &c.

Mutationem punctorum, quam inducunt accentus pausantes in nominibus absolutis, & in pronominibus cum integris, tum affixis, expendemus infra lib. 3. in prolixiori de accentibus tractatu.

ARTICULUS IV.

Generalis mutationis punctorum ob affixa & regimen synopsis.

NE forte prolixior tyronibus videatur, quam in præcedentibus paragraphis tradidimus de mutatione punctorum ob affixa & regimen doctrinam: eam in sequentibus contrahere visum est, ac synopticωs exhibere. In iis itaque punctorum mutatio cum in penultima, tum in ultima nominum syllaba conjunctim proponitur, simulque loca ubi fusius explicatur, & firmatur exceptionibus, post regulas generales indicantur.

§. I.

Mutatio (ָ) in penultima & in ultima syllaba.

QAMÉTS penultimæ mutatur in (ְ) simplex sub non gutturali, in (ֲ) sub gutturali. Sequente altero (ְ) in ultima, schevá istud penultimæ si fuerit simplex, mutatur in hhiriq qatón; si fuerit compositum nempe (ֲ), reducitur ad simplex (ַ). Vide supra pag. 87.

Qaméts ultimæ mutatur in (ַ) in regimine singulari, & cum affixis regiminis; in (ְ) in regimine plur. & cum affixis regiminis. Alibi, h. e. in singulari & plurali cum affixis absolutis remanet, ut: דָּבָר *verbum*, cum affix. absol. דְּבָרוֹ *verbum ejus*, דְּבָרְךָ *verbum tuum*, &c. Const. דְּבַר. Cum affix. const. דִּבַרְכֶם *verbum vestrum*, &c. Plur. absol. דְּבָרִים *verba*. Cum affix. absolut. דְּבָרָיו *verba ejus*, &c. Plur. const. דִּבְרֵי *verba*. Cum affix. const. דִּבְרֵיהֶם *verba eorum*, &c. Sic חָכָם *sapiens*. Cum affix. absol. חֲכָמוֹ *sapiens ejus*, &c. Construct. חֲכַם. Cum affix. constr. חֲכַמְכֶם *sapiens vester*, &c. Plur. absol. חֲכָמִים *sapientes*. Cum affixis absolutis, חֲכָמָיו *sa-*

pientes ejus, &c. Plur. conſt. חַכְמֵי *ſapientes*. Cum affix. conſt. חַכְמֵיהֶם *ſapientes eorum*, &c. Vide ſupra pag. 89.

§. II.

Mutatio (ֵ) *in penultima & in ultima ſyllaba.*

TSERE vel eſt contiguum צֵרֵי (ֵ), vel non eſt contiguum. Eſt contiguum צֵרֵי (ֵ), quando eſt in penultima, & (ֵ) eſt in ultima, ut: לֵבָב *cor*. Vel quando (ֵ) eſt in penultima, (ֵ) vero in ultima, ut: זָקֵן *ſenex*. Tſeré ſic contiguum צֵרֵי (ֵ), mutatur, vel remanet, ut (ֵ): h. e. in penultima mutatur in (ְ) ſimplex ſub non gutturali, in (ֲ) ſub gutturali. Sequente vero altero (ְ) nato ex (ֵ) in ultima, (ְ) ſimplex penultimæ convertitur in (ִ); ſchevá vero compoſitum reducitur ad motionem ſimplicem ex qua componitur, nempe ad (ַ), cujus loco interdum etiam reponitur (ִ), quia duæ illæ motiones ſæpius invicem permutantur, ut: לֵבָב *cor*, conſt. לְבַב, cum affix. abſol. לְבָבוֹ *cor ejus*, maſc. לְבָבָהּ *cor ejus*, fem. לְבָבְךָ, & in pauſa לְבָבֶךָ *cor tuum*, maſc. לְבָבֵךְ *cor tuum*, fem. לְבָבִי *cor meum*, com. לְבָבָם *cor eorum*, לְבָבֵנוּ *cor noſtrum*, com. Cum affix. conſt. לְבַבְכֶם *cor veſtrum*, maſc. Plur. abſol. לְבָבִים *corda*, unde conſt. לִבְבֵי, & cum affix. conſt. לִבְבֵיהֶן *corda earum*, &c. Sic עֵנָב *uva*, conſt. עֵנַב, plur. abſol. עֲנָבִים *uvæ*, cum affixo poëtico עֲנָבֵימוֹ *uva eorum*, plur. conſt. עִנְּבֵי cum daghéſch anomalo in נ, pro עִנְבֵי *uva*, Deut. 32. v. 32.

Cum (ֵ) eſt in ultima, (ָ) vero in penultima; (ֵ) iſtud ultimæ in regimine ſingulari, & cum affixis regiminis in eodem numero, mutatur in (ַ); in regimine vero plurali, & cum affixis regiminis, convertitur in (ְ). Alibi, h. e. in ſingulari & plurali abſoluto & cum affixis abſolutis, remanet, ut: זָקֵן *ſenex*, conſt. זְקַן, plur. abſolut. זְקֵנִים *ſenes*, conſt. זִקְנֵי, cum affix. abſol. זְקֵנָיו *ſenes ejus*, maſc. זְקֵנֶיהָ *ſenes ejus*, fem. זְקֵנַיִךְ *ſenes tui*, maſcul. זְקֵנַי *ſenes mei*, com. Cum affixis conſt. זִקְנֵיכֶם *ſenes veſtri*, maſc. Sic שָׁכֵן *vicinus*, cum affix. שְׁכֵנוֹ *vicinus ejus*, &c. Vide ſupra pagg. 91. 93.

At quando (ֵ) non eſt contiguum צֵרֵי (ֵ), vel eſt in penultima, vel in ultima. Si in penultima; remanet in ſolo regimine ſingulari. Alibi mutatur in (ְ), quod in alterius concurſu fit (ִ) ſub non gutturali, (ֶ) ſub guttur. ut: סֵפֶר *liber*. Conſt. idem. Cum omnibus affixis, סִפְרוֹ *liber ejus*, סִפְרְכֶם *liber veſter*, &c. Plur. abſol. סְפָרִים *libri*. Cum affix. abſolut. סְפָרָיו *libri ejus*, &c. Plur. conſt. סִפְרֵי *libri*. Cum affix. conſt. סִפְרֵיהֶם *libri eorum*, &c. חֵלֶק *pars*. Conſt. idem. Cum omnibus affixis, חֶלְקוֹ *pars ejus*, חֶלְקְכֶם

חֶלְקְכֶם *pars vestra*, &c. Plur. absol. חֲלָקִים *partes*, cum (ֲ) loco (ְ) simplicis ob gutturalem. Cum affix. absol. חֲלָקָיו *partes ejus*, &c. Plur. const. חֶלְקֵי *partes*. Cum affix. construct. חֶלְקֵיהֶם *partes eorum*, &c. Vide supra pag. 92.

Cum (ֵ) est in ultima, remanet in solo regimine singulari. Alibi mutatur in (ְ), quod, concurrente altero, transit vulgo in (ֶ), quandoque in (ַ), interdum etiam in (ִ), ut: כּוֹרֵם *vinitor*. Const. idem. Cum affix. כּוֹרְמוֹ *vinitor ejus*, כּוֹרֶמְךָ *vinitor tuus*, &c. Plur. absol. כּוֹרְמִים *vinitores*. Construct. כּוֹרְמֵי. Cum omnibus affixis, כּוֹרְמָיו *vinitores ejus*, כּוֹרְמֵיהֶם *vinitores eorum*, &c. Sic גּוֹאֵל *redemtor*, גֹּאֲלוֹ *redemtor ejus*, גֹּאֲלֵךְ *redemtor tuus*, &c. אוֹיֵב *inimicus*, אֹיְבוֹ *inimicus ejus*, אֹיִבְךָ *inimicus tuus*, &c. Vide supra pag. 93.

§. III.

Mutatio (ֹ) *in penultima & in ultima syllaba.*

HHÓLEM penultimæ, quod non sequitur in ultima (ָ), vel (ַ) pro (ָ), cum litera sonante in fine; non mutatur, ut: אוֹצָר *thesaurus*, const. אוֹצַר, cum affixis absolutis אוֹצָרוֹ *thesaurus ejus*, &c. Plur. absol. ex terminatione feminina אוֹצָרוֹת, const. & cum omnibus affix. אוֹצְרוֹת *thesauri*, cum affix. אוֹצְרוֹתָיו *thesauri ejus*, masc. אוֹצְרוֹתֶיהָ *thesauri ejus*, femin. אוֹצְרוֹתֶיךָ *thesauri tui*, mascul. אוֹצְרוֹתַי *thesauri mei*, com. אוֹצְרוֹתָם *thesauri eorum*.

At cum (ָ), vel (ַ) sequitur in ultima syllaba, quæ desinit in literam sonantem: tunc hhólem penultimæ remanet in solo regimine singulari. Alibi, hoc est, in singulari cum omnibus affixis, in plurali constructo, & cum affixis constructis, mutatur in (ָ hhatoúph). In plurali autem absoluto, & cum affixis absolutis, mutatur in (ֳ), ut: קֹדֶשׁ *sanctitas*, const. idem, cum omnibus affixis קָדְשׁוֹ qodhschó *sanctitas ejus*, קָדְשְׁכֶם qodhschechém *sanctitas vestra*, &c. Plur. absol. קֳדָשִׁים *sanctitates*, cum affix. absol. קֳדָשָׁיו *sanctitates ejus*, &c. Plur. const. קָדְשֵׁי qodhsché *sanctitates*, cum affix. const. קָדְשֵׁיהֶם qodhschehém *sanctitates eorum*, &c.

Litera א, quod ad illam punctorum mutationem attinet, in fine dictionis munere literæ sonantis fungitur, ut: דֹּבֶא *sermo*, al. *robur*, vulg. *senectus*, cum affixis דָּבְאֶךָ dovécha Deut. 33. v. 25. *sermo*, *robur*, *senectus tua*, masc. דָּבְאֵךְ dovéch, ex analogia, *sermo tuus*, &c. femin. Vide supra pag. 96. col. 2.

Sic cum (ֶ) est pro (ָ), ut: תֹּאַר *forma*, constructum idem, cum

affixis תָּאֳרוֹ tóoró *forma ejus* , תָּאָרְךָ tóorchá *forma tua* , &c. Vide supra pag. 95.

Hholém ultimæ vulgo non mutatur , nisi in nominibus , quæ ex verbis secundam radicalem geminantibus deducuntur ; tunc enim remanet in solo regimine singulari. Alibi mutatur vulgo in (ֻ) , interdum etiam in (ָ hhatoúph) , sequente post utramque motionem daghésch forti , ut : עֹז *fortitudo* , à verbo עָזַז *fortis fuit* , const. idem , cum omnibus affix. עֻזּוֹ , vel עָזּוֹ ozzó *fortitudo ejus* , עֻזְּכֶם , vel עָזְּכֶם ozzechém *fortitudo vestra* , &c. Plur. absol. עֻזִּים & עָזִּים ozzím *fortitudines* , cum affix. absl. עֻזָּיו , vel עָזָּיו ozzáv *fortitudines ejus* , &c. Plur. const. עֻזֵּי vel עָזֵּי ozzé *fortitudines* , cum affixis const. עֻזֵּיהֶם , vel עָזֵּיהֶם ozzehém *fortitudines eorum* , &c. Vide supra pag. 96.

§. IV.

Mutatio (ֶ) & vicariorum ejus (ַ) & (ִ) in penultima & in ultima syllaba.

SEGHÓL penultimæ non mutatur , nisi sequatur in ultima aliud (ֶ) , aut (ַ) pro (ֶ) , cum litera sonante in fine ; tunc enim (ֶ) penultimæ remanet in solo regim. singulari : alibi mutatur in (ְ) , quod , altero concurrente , transit in (ִ) , quandoque in (ַ) , maxime cum prima aut secunda litera gutturalis est vel ר , aut ultima ח ; interdum etiam , sed rarissime , in (ֵ) convertitur. Vide supra pagg. 97. 98.

Seghól ultimæ , sequente litera sonante in fine , remanet tantum in regimine singulari : alibi , h. e. in singulari cum omnibus affixis , in plurali constructo & cum affixis constructis , mutatur in (ְ) : in plurali autem absoluto & cum affixis absolutis , convertitur in (ָ) , ut : בֶּגֶד *vestis* , const. idem , cum omnibus affixis בִּגְדוֹ *vestis ejus* , בִּגְדְכֶם *vestis vestra* , &c. Plur. absolutum בְּגָדִים *vestes* , cum affix. absol. בְּגָדָיו *vestes ejus* , &c. Plur. constructum בִּגְדֵי *vestes* , cum affixis const. בִּגְדֵיהֶם *vestes eorum* , &c.

Cum prima aut secunda radic. gutturalis est , aut ר , vel ultima ח , pro hhiríq qatón sub prima radicali , scribitur páthahh , ut : חֶרֶב *gladius* , cum affix. חַרְבּוֹ *gladius ejus* , &c. קֶשֶׁת *arcus* , cum affix. קַשְׁתּוֹ *arcus ejus* , &c.

Páthahh sive unicum , sive geminum , pro (ֶ) positum , eodem modo mutatur ac ipsum (ֶ). Unicum , ut : זֶרַע *semen* , const. idem , cum affix. זַרְעוֹ *semen ejus* , Plur. absol. זְרָעִים *semina* , cum affix. absol. זְרָעָיו *semina ejus* , &c. Plur. const. זַרְעֵי *semina* , cum affix. const. זַרְעֵיכֶם *semi-*

na vestra, &c. Sic (-) geminum, ut: בַּעַל *dominus*, constr. idem, cum affixis בַּעְלוֹ *dominus ejus*, בַּעַלְךָ *dominus tuus*, &c. Plurale absolutum בְּעָלִים *domini*, cum affixis absolutis בְּעָלָיו *domini ejus*, &c. Plurale constructum בַּעֲלֵי *domini*, cum affix. const. בַּעֲלֵיהֶם *domini eorum*, &c. Vide supra pagg. 99. 100.

Hhiríq gadhól vicarium צֵרֵי (..) eodem modo remanet, aut mutatur ac ipsum (..); nempe remanet in singul. constructo: in eodem vero singulari cum omnibus affixis, in plur. const. & cum affix. construct. mutatur in ( ), & quod præcedit schevá, si fuerit simplex, mutatur in hhiríq qatón, quandoque in (..): si fuerit compositum, ad simplicem motionem ex qua constat, revocatur. In plurali absol. & cum affixis absol. (.) istud mutatur in (..), ut: פְּרִי *fructus*, constructum idem, cum affixis פִּרְיוֹ *fructus ejus*, &c. Sic חֳלִי *morbus*, constructum idem, cum affixis חָלְיוֹ hholió *morbus ejus*, &c. Plurale absolutum חֳלָיִים *morbi*, cum affixis absolutis חֳלָיֵינוּ *morbi nostri*. &c. Constructum חָלְיֵי hholié, cum affixis constructis חָלְיֵיהֶם hholiehém *morbi eorum*, &c. Vide supra pag. 99. 100.

At cum (-) vicarium non est צֵרֵי (..), tunc vel remanet sequente daghésch forti, ut: גַּן *hortus*, cum affixis גַּנִּי *hortus meus*, &c. vel mutatur in (..) sequente itidem daghésch forti, ut: מֵסַב *accubitus*, cum affixis מְסִבּוֹ *accubitus ejus*, &c. vel denique mutatur in ( ), ut: דְּבַשׁ *mel*, cum affixis דִּבְשִׁי *mel meum*. Vide supra pag. 101.

Sic quando hhiríq vices non gerit צֵרֵי (..), remanet; sed daghésch forte imprimitur יוּד (ִ) ex quo hhiríq istud componitur, ut: עָנִי *pauper*, plur. absol. עֲנִיִּים *pauperes*, const. עֲנִיֵּי, cum affixis עֲנִיֶּיךָ *pauperes tui*. Vide supra pag. 101. col. 1.

ARTICULUS V.

Alia mutationis punctorum ob affixa & regimen synoptica ratio.

CUM punctorum vocalium ob affixa & regimen mutatio, pars sit Grammaticæ Hebraïcæ intricatior: Linguæ S. tyronibus gratissimum fore existimavi, si eam in sequenti tabella summatim adhuc proponerem. In ea itaque quatuor vocales mutationi vulgo obnoxiæ cum in penultima, tum in ultima dictionis syllaba exhibentur iterum, & quandonam, ac qua ratione ibi mutentur, aut remaneant, exemplis aliquot allatis, brevi oratione declaratur.

- penult.
  - mutatur: in (·) simplex sub non gutturali; in (-) sub gutturali. Sequente autem altero (:) in ultima, prius, si fuerit simplex, mutatur in (·); si fuerit (-), reducitur ad simplex (-), ut: דָּבָר *verbum*, constructum דְּבַר, cum affixis דְּבָרוֹ *verbum ejus*, &c. Plurale constructum דִּבְרֵי *verba*. חָכָם *sapiens*, constructum חֲכַם, cum affixis חֲכָמוֹ *sapiens ejus*, &c. Plur. constructum חַכְמֵי, &c.
  - remanet:
    - 1°. in nominibus in quibus ponitur vice (-) & daghésch in litera sequenti, ut: חָרָשׁ pro חָרָשׁ *artifex*, const. חָרַשׁ, &c.
    - 2°. in quibusdam nominibus ex verbis in 2ª. rad. quiesc. aut def. derivatis, ut: צָרָה à צוּר, *angustia*. מָגֵן à גָּנַן, *clypeus*.
    - 3°. sub litera cum daghésch notata, ut: הַכָּרָה *agnitio*, &c. Vide supra pagg. 87. 88.
- ultim.
  - mutatur: in (-) in regimine singulari, & cum affixis regiminis. In plurali autem constructo, & cum affixis constructis, mutatur in (:), ut: מָשָׁל *parabola*, constructum מְשַׁל *parabola*, cum affixis constructis מְשַׁלְכֶם *parabola vestra*, &c. Plurale constructum מִשְׁלֵי *parabolæ*, cum affixis constructis מִשְׁלֵיהֶם *parabolæ eorum*, &c.
  - remanet: in singulari cum affixis absolutis, & in plurali absoluto, & cum affixis absolutis, ut: מָשָׁל *parabola*, cum affixis absolutis מְשָׁלוֹ *parabola ejus*, &c. Plurale absolutum מְשָׁלִים *parabolæ*, cum affixis absolutis מְשָׁלָיו *parabolæ ejus*, &c. Alia nomina, in quibus retinetur (·) in regimine & cum affixis, vide supra pag. 89.

- penult.
  - mutatur: in (:) simplex sub non gutturali, in (-) sub gutturali. Sequente altero, prius illud (·) convertitur in (·) sub litera non gutturali; in (·) sub gutturali, ut: סֵפֶר *liber*, cum affixis, סִפְרוֹ *liber ejus*, &c. Plur. absol. סְפָרִים *libri*, cum affix. absol. סְפָרָיו *libri ejus*, &c. חֵלֶק *pars*, cum affix. חֶלְקוֹ *pars ejus*, &c. Plur. absol. & cum affix. absol. חֲלָקִים *partes*, חֲלָקָיו *partes ejus*, &c.
  - remanet:
    - 1°. in regimine singulari quando non sequitur in ultima (·), ut: סֵפֶר *liber*, constructum idem. יֵשַׁע *salus*, constructum idem, &c.
    - 2°. ubique cum præcedit (:), aut sequitur litera quiescens; ut: בְּרֵכָה *piscina*, אֵיבָה *inimicitia*, נְבֵלָה *cadaver*, שֵׂיבָה *canities*, &c. Vide supra pag. 92.
- ultim.
  - mutatur:
    - 1°. in (-) in regim. sing. & cum affix. reg. quando præcedit (·) in penult. ut; זָקֵן *senex*, const. זְקַן, affix. const. זְקַנְכֶם *senex vester*.
    - 2°. in (·) quod in concursu alterius transit vulgo in (·), quandoque in (-), interdum etiam in (·), ut: כּוֹרֵם *vinitor*, cum affixis כּוֹרְמוֹ *vinitor ejus*, כּוֹרֶמְךָ *vinitor tuus*, &c. גֹּאֵל *redemtor*, גֹּאַלְךָ *redemtor tuus*, אֹיֵב *inimicus*, אֹיִבְךָ *inimicus tuus*.
  - remanet:
    - 1°. in regimine singulari quando non præcedit (·) in penultima, ut: יוֹצֵר *formator*, constructum idem.
    - 2°. in sing. & plur. cum affix. abs. quando præcedit (·) in penult. ut: זָקֵן *senex*, זְקֵנוֹ *senex ejus*; זְקֵנִים *senes*, זְקֵנָיו *senes ejus*, &c.
    - 3°. ubique cum præcedit (·) in penult. ut: פְּאֵר *ornamentum*, cum affixis פְּאֵרוֹ *ornamentum ejus*, פְּאֵרְךָ *ornamentum tuum*, &c.

1

- **penult.**
  - **mutatur** in (׳ hhatoúph) in singul. cum omnibus affix. in plur. const. & cum affix. constr. In (׳) in plur. abs. & cum affix. abs. in nomin. in quorum ult. est (׳), aut (-) pro (׳), cum litera sonante in fine, ut : קֹדֶשׁ קָדְשׁ *sanctitas*, קָדְשׁוֹ qodhschó *sanctitas ejus*, &c. קָדְשֵׁי qodhsché *sanctitates*, קָדְשֵׁיהֶם qodhschehém *sanctitates eorum*, &c. קֳדָשִׁים *sanctitates*, קֳדָשָׁיו *sanctitates ejus*, &c.
  - **remanet**
    - 1°. in regimine tantum singulari nominum, quæ desinunt in (׳), vel (-) pro (׳), cum litera sonante in fine, ut : חֹדֶשׁ *mensis*, constructum idem.
    - 2°. ubique in alterius formæ nominibus, ut : אוֹצָר *thesaurus*, constr. אוֹצַר, cum affix. אוֹצָרוֹ *thesaurus ejus*, &c. Plur. absol. אוֹצָרוֹת *thesauri*, const. & cum omnibus affix. אוֹצְרוֹת, &c.
- **ultim.**
  - **mutatur** in (׳ hhatoúph), vel (׳), sequente post utramque motionem daghésch forti, in nominibus, quæ ex verbis secundam radicalem geminantibus deducuntur, ut : עֹז, ab עָזַז, *fortitudo*, cum affixis עֻזּוֹ ozzó, vel עָזּוֹ *fortitudo ejus* : sicque in toto singulari cum omnibus affixis ; in plurali absoluto, constructo, & cum omnibus pariter affixis.
  - **remanet** in solo regimine singulari nominum, quæ ex verbis in secunda radicali defectivis oriuntur, ut : חֹק, ab חָקַק, *decretum*, constructum idem. Sic עֹז *robur*, עֹל *jugum*, תֹּם *integritas*, &c. In aliis nominibus ubique remanet hhólem ultimæ, ut : קָרוֹב *propinquus*, constructum קְרוֹב *propinquus*, cum affixis קְרוֹבוֹ *propinquus ejus*, &c.

2

- **penult.**
  - **mutatur** in (׳) quod, sequente altero, transit in (׳), interdum etiam in (-), maxime cum prima aut secunda radicalis daghésch recipiendi incapax est, aut ultima ח, ut : בֶּגֶד *vestis*, בִּגְדוֹ *vestis ejus*, &c. Plurale absolutum & cum affixis absolutis, בְּגָדִים *vestes*, בְּגָדָיו *vestes ejus*, &c. רֶגֶל *pes*, רַגְלִי *pes meus*, &c. קֶשֶׁת *arcus*, קַשְׁתּוֹ *arcus ejus*, &c.
  - **remanet** ubique cum non sequitur in ultima (׳) aut (-) pro (׳), ut : אֶשְׁכָּר *munus*, cum affixis אֶשְׁכָּרְךָ *munus tuum*, &c. גַּחֶלֶת *carbo*, plurale גֶּחָלִים, cum affixis גֶּחָלָיו *carbones ejus*, &c. At cum sequitur in ultima (׳) vel (-), remanet tantum in regimine singulari, ut : מֶלֶךְ *rex*, constructum idem ; זֶרַע *semen*, constructum idem.
- **ultim.**
  - **mutatur**
    - 1°. in (׳) in singulari cum omnibus affixis, in plurali constructo, & cum affixis constructis, ut : בֶּגֶד *vestis*, בִּגְדוֹ *vestis ejus*, &c. בִּגְדְכֶם *vestis vestra*, &c. בִּגְדֵי *vestes*, בִּגְדֵיהֶם *vestes eorum*, &c.
    - 2°. in (׳) in plurali absoluto, & cum affixis absolutis, ut : בְּגָדִים *vestes*, בְּגָדָיו *vestes ejus*, &c.
  - **remanet** in singulari constructo, modo ultima dictionis litera non sit ה, ut : בֶּגֶד *vestis*, constructum idem. At cum ultima litera est ה, tunc (׳) mutatur in (׳), ut : מִקְנֶה *possessio*, constructum מִקְנֵה אַבְרָהָם *possessio Abrahami.* (-) & (׳) cum vices gerunt τῶ (׳), eodem modo remanent, aut mutantur ac ipsum (׳). Vide supra pag. 99.

ARTICULUS VI.

Varia nominum in regimine & cum affixis conjunctorum formæ; necnon dualium absolutorum, constructorum, & cum affixis conjunctorum formatio.

UT nihil in hoc opere grammatico desideretur, quod ad punctorum vocalium mutationem in nominibus ob affixa & regimen facilius intelligendam, addiscendamque conducat: varias nominum in regimine, & cum pronominibus affixis conjunctorum formas in sequentibus paradigmatis describere operæ pretium esse judicavimus. Præcipuas insuper mutationis hujus regulas in capite cujuslibet formæ summatim retractare visum est, tum ut tyronum animo magis magisque obversentur, tum ut eas in superioribus articulis & paragraphis quærendi minuatur labor.

In his autem paradigmatis dualia prætermisimus, quod ea sive in regimine, sive cum affixis, eamdem vulgo punctorum mutationem retineant, cum ea quam status dualium absolutus inducit, ut: עַיִן *oculus*, dual. absol. עֵינַיִם *duo oculi*, const. עֵינֵי, cum omnibus affixis עֵינָיו *oculi ejus*, עֵינֵיהֶם *oculi eorum*, &c. Excipitur (·) quod daghésch excidentis compensandi gratia non adhibetur; illud enim in statu constructo, & cum affix. constructis, mutatur in (:), ut: יָד *manus*, dual. absol. יָדַיִם *amba manus*, const. יְדֵי, cum affix. const. יְדֵיהֶם *manus eorum*, &c. At cum affixis absolutis remanet istud (·), ut: יָדָיו *manus ejus*, &c. Sic: שָׂפָה *labium*, dual. absol. שְׂפָתַיִם *labia*, const. שִׂפְתֵי, cum affix. absol. שְׂפָתַי *labia mea*, &c. Cum affix. const. שִׂפְתֵיהֶם *labia eorum*, &c.

Ceterum cognita punctorum mutatione, quæ fit ob affixa absoluta; dualia nullo negotio formantur: ea siquidem habebis, si in locum affixi absoluti, dualium terminationem ַיִם substitueris, ut: חֶלֶץ *lumbus*, cum affix. חַלְצוֹ *lumbus ejus*, dual. חֲלָצַיִם *lumbi*. שָׂפָה *labium*, cum affix. שְׂפָתוֹ *labium ejus*, dual. שְׂפָתַיִם *labia*. יָרֵךְ *femur*, cum affix. יְרֵכוֹ *femur ejus*, dual. יְרֵכַיִם *femora*. אֹזֶן *auris*, cum affix. אָזְנוֹ oznó *auris ejus*, dual. אָזְנַיִם oznaíim *aures*. עַיִן *oculus*, cum affix. עֵינוֹ *oculus ejus*, dual. עֵינַיִם *oculi*. בֶּרֶךְ *genu*, cum affix. בִּרְכּוֹ *genu ejus*, dual. בִּרְכַּיִם *genua*. רֶגֶל *pes*, cum affix. רַגְלוֹ *pes ejus*, dual. רַגְלַיִם *pedes*, &c. Quæ dualia aliter formantur, ea censenda sunt anomala. Vide supra pag. 66. & 67.

§. I.

NOMINA formæ דָּבָר *verbum*, ſive ob reg. ſive ob affix. mutant (ָ) penult. in (ְ) ſimplex ſub non gutt. in (ֲ) ſub gutt. quod in concurſu alterius mutatur in (ִ), ſi fuerit ſimplex; in (ַ), ſi fuerit compoſitum.

At (ָ) ult. mutant in (ַ) in regim. ſingul. & cum affix. regim. in (ְ), in plur. conſt. & cum affix. conſt. Alibi (ָ) iſtud ultimæ retinent.

Sing. { Abſol. דָּבָר / Conſt. דְּבַר } *verbum.*

AFFIXA

Femin.	Commun.	Maſcul.
דְּבָרָהּ		דְּבָרוֹ
דְּבָרֵךְ		דְּבָרְךָ
	דְּבָרִי	
דְּבָרָן		דְּבָרָם
דְּבַרְכֶן		דְּבַרְכֶם
	דְּבָרֵנוּ	

Plur. { Abſol. דְּבָרִים / Conſt. דִּבְרֵי } *verba.*

Femin.	Commun.	Maſcul.
דְּבָרֶיהָ		דְּבָרָיו
דְּבָרַיִךְ		דְּבָרֶיךָ
	דְּבָרַי	
דִּבְרֵיהֶן		דִּבְרֵיהֶם
דִּבְרֵיכֶן		דִּבְרֵיכֶם
	דְּבָרֵינוּ	

QUANDO 1ª. rad. gutt. eſt, pro (ְ) ei ſubjicitur (ֲ) & pro (ִ), (ַ); ut: חָכָם *ſapiens*, cum affix. חֲכָמוֹ, conſt. חֲכַם, affix. conſt. חֲכַמְכֶם. Plur. abſ. חֲכָמִים, affix. abſ. חֲכָמַי, conſt. חַכְמֵי, affix. conſt. חַכְמֵיהֶם. &c. Pro (ַ) ſub 1ª. gutt. interdum reponitur (ִ), ut: חִזְקֵי *fortes*, &c. Et pro (ִ) ſub eadem 1ª. litera rad. ſed non gutt. quandoque conſpicitur (ֻ), ut: גִּלֻּלֵי *ſtercora*, &c.

§. II.

NOMINA formæ צְדָקָה *juſtitia*, retinent (ָ) penult. in ſolo plur. abſol. Alibi mutant illud in (ְ) ſub non guttur. in (ֲ) ſub guttur. & (ְ) antepen. in (ִ) ante (ְ), in (ַ) ante (ֲ). Ultimæ autem (ָ) mutant in (ַ) in reg. ſing. & cum affixis regim. Cum aliis affixis illud ibidem retinent. In plurali autem abſol. conſtr. & cum omnibus affixis illud mutant in (וֹ), & ה ubique in ת.

Sing. { Abſol. צְדָקָה / Conſt. צִדְקַת } *juſtitia.*

AFFIXA

Femin.	Commun.	Maſcul.
צִדְקָתָהּ		צִדְקָתוֹ
צִדְקָתֵךְ		צִדְקָתְךָ
	צִדְקָתִי	
צִדְקָתָן		צִדְקָתָם
צִדְקַתְכֶן		צִדְקַתְכֶם
	צִדְקָתֵנוּ	

Plur. { Abſol. צְדָקוֹת / Conſt. צִדְקוֹת } *juſtitiæ.*

Femin.	Commun.	Maſcul.
צִדְקוֹתֶיהָ		צִדְקוֹתָיו
צִדְקוֹתַיִךְ		צִדְקוֹתֶיךָ
	צִדְקוֹתַי	
צִדְקוֹתֵיהֶן		צִדְקוֹתֵיהֶם
צִדְקוֹתֵיכֶן		צִדְקוֹתֵיכֶם
	צִדְקוֹתֵינוּ	

PRO צִדְקוֹתֵיהֶם & צִדְקוֹתֵיהֶן, dicitur etiam צִדְקוֹתָם *juſtitiæ eorum*, & צִדְקוֹתָן *juſtitiæ earum*. Cum ſecunda rad. gutturalis eſt, pro (ְ) ſimpl. afficitur (ֲ), & prima radic. notatur cum (ַ) loco (ִ), ut: צְעָקָה *clamor*, conſt. צַעֲקַת, cum affix. צַעֲקָתוֹ. Plur. abſol. צְעָקוֹת, conſtr. & cum affixis צַעֲקוֹת. Contractum eſt לַבַּת pro לַהֶבֶת conſt. *flamma*, ab abſoluto לֶהָבָה.

§. III.

NOMINA formæ מִלְחָמָה *bellum*, מַמְלָכָה *regnum*, מֶמְשָׁלָה *dominium*, (ָ) penult. retinet in ſolo plur. abſ. In pl. autem conſt. & cũ omnibus affix. illud mut. in (ְ) vel in (ֲ). At in ſing. conſt. ſumunt formam ת præc. dupl. (ֶ), ſic: מִלְחֶמֶת, quam formam ſervant in toto ſing. cum omnibus affixis ſed mut. duo (ֶ) in duo (ְ), quorum prius fit (ַ) ob concurſũ. Plur. deſinit in וֹת ut in §. præc.

Sing. { Abſol. מִלְחָמָה / Conſt. מִלְחֶמֶת } *bellum.*

AFFIXA

Femin.	Commun.	Maſcul.
מִלְחַמְתָּהּ		מִלְחַמְתּוֹ
מִלְחַמְתֵּךְ		מִלְחַמְתְּךָ
	מִלְחַמְתִּי	
מִלְחַמְתָּן		מִלְחַמְתָּם
מִלְחַמְתְּכֶן		מִלְחַמְתְּכֶם
	מִלְחַמְתֵּנוּ	

Plur. { Abſol. מִלְחָמוֹת / Conſt. מִלְחֲמוֹת } *bella.*

Femin.	Commun.	Maſcul.
מִלְחֲמוֹתֶיהָ		מִלְחֲמוֹתָיו
מִלְחֲמוֹתַיִךְ		מִלְחֲמוֹתֶיךָ
	מִלְחֲמוֹתַי	
מִלְחֲמוֹתֵיהֶן		מִלְחֲמוֹתֵיהֶם
מִלְחֲמוֹתֵיכֶן		מִלְחֲמוֹתֵיכֶם
	מִלְחֲמוֹתֵינוּ	

SIC מַמְלָכָה *regnum*, מֶמְשָׁלָה *dominium*. Sed pro (ֲ) ſub ſecunda radicali, ſubjicitur ſchevá ſimplex, quia non eſt gutturalis. Pro מִלְחֲמוֹתֵיהֶם & מִלְחֲמוֹתֵיהֶן, dicitur etiam מִלְחֲמֹתָם & מִלְחֲמֹתָן, ut in paragrapho præcedenti. Hanc formam imitatur מְלָאכָה *opus*. Conſtructum מְלֶאכֶת, cum omnibus affixis מְלַאכְתּוֹ *opus ejus*, מְלַאכְתְּךָ, & in pauſa, מְלַאכְתֶּךָ *opus tuum*, &c.

§. IV.

NOMINA formæ מַלְכָּה *regina*, &c. h. e. quæ habent sub 1ª. rad. (-), (·) vel (ֶ), & sub 2ª. (ָ), motiones illas ubique retinent, excepto plur. absol. ubi (-), (·), (ֶ) mutantur in (ְ) simplex sub non guttur. in (ֲ) sub gutturali: secundæ autem rad. (ָ) mutatur ibid. in (ְ). Quod attinet (ָ) ultimæ, remanet vel mutatur ut (ָ) ultimæ nominis in secundo §. descripti.

Sing. { Absol. מַלְכָּה / Const. מַלְכַּת } *regina.*

AFFIXA

Femin.	Commun.	Mascul.
מַלְכָּתָהּ		מַלְכָּתוֹ
מַלְכָּתֵךְ		מַלְכָּתְךָ
	מַלְכָּתִי	
מַלְכָּתָן		מַלְכָּתָם
מַלְכַּתְכֶן		מַלְכַּתְכֶם
	מַלְכָּתֵנוּ	

Plur. { Absol. מְלָכוֹת / Const. מַלְכוֹת } *reginæ.*

Femin.	Commun.	Mascul.
מַלְכוֹתֶיהָ		מַלְכוֹתָיו
מַלְכוֹתַיִךְ		מַלְכוֹתֶיךָ
	מַלְכוֹתַי	
מַלְכוֹתֵיהֶן		מַלְכוֹתֵיהֶם
מַלְכוֹתֵיכֶן		מַלְכוֹתֵיכֶם
	מַלְכוֹתֵינוּ	

SIC לִשְׁכָּה *conclave*, unde cum ה locali לִשְׁכָּתָה *in conclave*. חֶלְקָה *pars*, constr. חֶלְקַת, cum affix. חֶלְקָתִי *pars mea*, &c. נַחֲלָה *possessio*, (cum (ֲ) loco (ְ) ob gutt.) const. נַחֲלַת, affix. abs. נַחֲלָתִי *possessio mea*, affix. const. נַחֲלַתְכֶם *possessio vestra*, Plur. absol. נְחָלוֹת *possessiones*.

At cum prima rad. alia motione afficitur, ea remanet, ut: חָכְמָה *sapientia*, cum affix. חָכְמָתוֹ *sapientia ejus*, &c.

§. V.

NOMINA formæ זָקֵן *senex*, mutant (ָ) in (ְ) sub non gutt. in (ֲ) sub gutt. ubi sequente altero, transit in (ִ) si fuerit simplex; in (-), si fuerit compositum.

At (ֵ) ult. mutant in (-) in reg. sing. & cum affix. reg. in (ְ) vero in reg. plur. & cum affix. reg. Alibi remanet. Uno verbo (ֵ) contiguum צֵרֵי (ֵ), ut est eo loci, remanet, aut mutatur ut (ֵ). Vide §. 1.

Sing. { Absol. זָקֵן / Const. זְקַן } *senex.*

AFFIXA

Femin.	Commun.	Mascul.
זְקֵנָהּ		זְקֵנוֹ
זְקֵנֵךְ		זְקֵנְךָ
	זְקֵנִי	
זְקֵנָן		זְקֵנָם
זְקַנְכֶן		זְקַנְכֶם
	זְקֵנֵנוּ	

Plur. { Absol. זְקֵנִים / Const. זִקְנֵי } *senes.*

Femin.	Commun.	Mascul.
זְקֵנֶיהָ		זְקֵנָיו
זְקֵנַיִךְ		זְקֵנֶיךָ
	זְקֵנַי	
זִקְנֵיהֶן		זִקְנֵיהֶם
זִקְנֵיכֶן		זִקְנֵיכֶם
	זְקֵנֵינוּ	

ITA חָצֵר *atrium*, &c. Sed cum prima rad. gutt. est, pro (ְ) simplici afficitur (ֲ), ut: חֲצֵרוֹ *atrium ejus*, &c. Cum sequitur aliud (ְ), tunc (ֲ) reducitur ad simplex (-) cujus loco interdum etiam ponitur (ֶ), ut: plurale const. חַצְרֵי *atria*, cum affix. const. חַצְרֵיהֶם *atria eorum*, חַצְרֵיהֶן *atria earum*. Et cum (ֶ) pro (-), עֶמְקֵי *profundus*, pl. const. עִמְקֵי pro עַמְקֵי *profundi*, Isai. 33. v. 19.

§. VI.

NOMINA formæ לֵבָב *cor*, mutant (ֵ) in (ְ) sub non gutt. in (ֲ) sub gutt. Cum sequitur aliud (ְ), prius illud mutatur in (ִ) si fuerit simpl. in (-) si fuerit compositum.

Verum (ָ) ult. mutatur ut (ָ) ultim. nominis דָּבָר, vide §. 1. h. e. mutatur in (-), in reg. sing. & cum affix. reg. in (ְ) in reg. plur. & cum affix. regim. Alibi, h. e. in sing. & plur. cum affix. abs. remanet.

Sing. { Absol. לֵבָב / Const. לְבַב } *cor.*

AFFIXA

Femin.	Commun.	Mascul.
לְבָבָהּ		לְבָבוֹ
לְבָבֵךְ		לְבָבְךָ
	לְבָבִי	
לְבָבָן		לְבָבָם
לְבַבְכֶן		לְבַבְכֶם
	לְבָבֵנוּ	

Plur. { Absol. לְבָבִים / Const. לִבְבֵי } *corda.*

Femin.	Commun.	Mascul.
לְבָבֶיהָ		לְבָבָיו
לְבָבַיִךְ		לְבָבֶיךָ
	לְבָבַי	
לִבְבֵיהֶן		לִבְבֵיהֶם
לִבְבֵיכֶן		לִבְבֵיכֶם
	לְבָבֵינוּ	

SIC שֵׂעָר *pilus*, const. שְׂעַר, cum affixis שְׂעָרוֹ *pilus ejus*, masc. שְׂעָרָהּ *pilus ejus*, femin. שְׂעָרֵךְ *pilus tuus*, femin. עֵנָב *uva*, cum affix. עֲנָבוֹ *uva ejus*, &c. cum (ֲ) pro (ְ) sub ע, quia litera guttur. est cui (ְ) simpl. mobile nunquam subjicitur. Constr. עֲנַב. Plurale absol. עֲנָבִים *uvæ*, const. עִנְּבֵי, Deut. 32. v. 32. cum daghésch anomalo in נ pro עִנְבֵי, aut, servata analogia, עִנְבֵי *uvæ*.

§. VII.

§. VII.

NOMINA formæ ספר *liber*, eam in solo regimine singulari retinent. Alibi mutant (··) in (:) simplex sub non gutturali, in (-:) sub gutturali. Si sequatur aliud schevá, prius natum ex (-) mutatur in hhiriq qatón sub litera non gutturali, in (ֶ) sub gutturali.

(ֶ) ultimæ mutatur ubique in (:), præterquam in plurali absoluto, & cum affixis absolutis, ubi mutatur in (ֶ).

Sing. { Absol. ספר / Const. ספר } *liber.*

AFFIXA

Femin.	Commun.	Mascul.
ספרה		ספרו
ספרך		ספרך
	ספרי	
ספרן		ספרם
ספרכן		ספרכם
	ספרנו	

Plur. { Absol. ספרים / Const. ספרי } *libri.*

Femin.	Commun.	Mascul.
ספריה		ספריו
ספריך		ספריך
	ספרי	
ספריהן		ספריהם
ספריכן		ספריכם
	ספרינו	

EODEM modo mutatur (-) positum pro (ֶ), ut: ישע *salus*, const. idem, cum affixis ישעו *salus ejus*, &c. Quando prima litera guttur. est, pro (·) afficitur (ֶ), ut: חפץ *voluntas*, constructum idem, cum affix. חפצו *voluntas ejus*, חפצך *voluntas tua*, &c. Plur. absolutum חפצים *voluntates*, cum affixis absolutis, חפציך *voluntates tuæ*, &c. Plurale constructum חפצי, &c.

§. VIII.

NOMINA formæ כורם *vinitor*, eam retinent in solo regimine singulari. Alibi hhólem ubique retinent; tseré vero ultimæ ubique mutant in schevá, quod altero concurrente cum affixis כם, ך, כן, mutatur vulgo in (ֶ), interdum in (-), quandoque etiam in (·); quia tres illæ parvæ motiones sæpius invicem commutantur, ut diximus supra pagg. 57. 86. &c.

Sing. { Absol. כורם / Const. כורם } *vinitor.*

AFFIXA

Femin.	Commun.	Mascul.
כורמה		כורמו
כורמך		כורמך
	כורמי	
כורמן		כורמם
כורמכן		כורמכם
	כורמנו	

Plur. { Absol. כורמים / Const. כורמי } *vinitores.*

Femin.	Commun.	Mascul.
כורמיה		כורמיו
כורמיך		כורמיך
	כורמי	
כורמיהן		כורמיהם
כורמיכן		כורמיכם
	כורמינו	

SIC גואל *redemtor*, constr. idem, cum affix. גואלו *redemtor ejus*, גואלי *redemtor meus*, גואלם *redemtor eorum*, &c. cum (-:) sub א pro (:), quod mobile nunquam subjicitur literæ gutt. גואלך *redemtor tuus*, גואלכם *redemtor vester*, &c. cum (-) pro (ֶ), ut diximus supra. אויב *inimicus*, constr. idem, cum affixis אויבי *inimicus meus*, אויבך *inimicus tuus*, &c. cum (·) pro (ֶ).

§. IX.

NOMINA formæ קדש *sanctitas*, eam in solo reg. sing. retinent. Alibi, h. e. in sing. cum omnibus affix. in plurali constr. & cum affixis constr. mutant hhólem penultimæ in qaméts hhatoúph. At in plur. absol. & cum affixis absol. illud vulgo mutant in (-:). Seghól autem ultimæ mutatur in (:), præterquam in plurali absol. & cum affix. absolutis, ubi mutatur in (ֶ).

Sing. { Absol. קדש / Const. קדש } *sanctitas.*

AFFIXA

Femin.	Commun.	Mascul.
קדשה		קדשו
קדשך		קדשך
	קדשי	
קדשן		קדשם
קדשכן		קדשכם
	קדשנו	

Plur. { Absol. קדשים / Const. קדשי } *sanctitates.*

Femin.	Commun.	Mascul.
קדשיה		קדשיו
קדשיך		קדשיך
	קדשי	
קדשיהן		קדשיהם
קדשיכן		קדשיכם
	קדשינו	

SIC Polysyllaba, ut: קטרת *suffitus*, cum affix. קטרתי *suffitus meus*, &c. In hac nominum forma, easdem mutationis leges subit (-) positum pro (ֶ), ob ultimam ח aut ע, ut: ארח *semita*, const. idem, cum affixis ארחו *semita ejus*, &c. Plur. abs. ארחות, const. ארחות *semitæ*, affix. ארחותיו *semitæ ejus*, &c. Interdum tamen nomina illa in plur. saltem cum affix. absol. retinent hhólem.

§. X.

NOMINA formæ אֹהֶל *tabernaculum*, mutant aut retinent hhólem & seghól ut nomina in §. præced. descripta; nisi quod in locis ubi seghól mutatur in schevá, in his nominibus mutetur in schevá compositum ob gutturalem, nempe in (ֱ), quod sequente altero schevá, mutatur in (ָ hhatoúph), ne duo schevá mobilia se se immediate consequantur.

Sing. { Absol. אֹהֶל / Const. אֹהֶל } *tabernaculum.*

AFFIXA

Femin.	Commun.	Mascul.
אָהֳלָהּ		אָהֳלוֹ
אָהָלֵךְ		אָהָלְךָ
	אָהֳלִי	
אָהֳלָן		אָהֳלָם
אָהָלְכֶן		אָהָלְכֶם
	אָהֳלֵנוּ	

Plur. { Absol. אֹהָלִים / Const. אָהֳלֵי } *tabernacula.*

Femin.	Commun.	Mascul.
אֹהָלֶיהָ		אֹהָלָיו
אֹהָלַיִךְ		אֹהָלֶיךָ
	אֹהָלַי	
אָהֳלֵיהֶן		אָהֳלֵיהֶם
אָהֳלֵיכֶן		אָהֳלֵיכֶם
	אֹהָלֵינוּ	

PATHAHH positum pro (ֶ) eodem modo mutatur ac ipsum (ֶ), ut: פֹּעַל *opus*, constructum idem, cum affixis פָּעֳלוֹ *opus ejus*, פָּעָלְךָ *opus tuum*, &c.

In plurali absoluto, & cum affixis absolutis, hhólem interdum remanet, ut: אֹהָלִים *tabernacula*, cum affix. אֹהָלָיו *tabernacula ejus.* Quandoque mutatur in (ְ), ut: פְּעָלָיו *opera ejus*, &c. Vide supra p. 61.

§. XI.

NOMINA formæ בֶּגֶד *vestis*, eam retinent in singul. constr. tantum. Alibi mutant (ֶ) penult. in (ִ) quod altero concurrente convertitur in (ֵ), interdum in (ַ).

Seghól ultimæ mutatur pariter in (ְ) in singulari cum omnibus affixis; in plurali constructo, & cum affixis constructis. In plurali autem absoluto, & cum affixis absolutis mutatur in (ָ).

Sing. { Absol. בֶּגֶד / Const. בֶּגֶד } *vestis.*

AFFIXA

Femin.	Commun.	Mascul.
בִּגְדָהּ		בִּגְדוֹ
בִּגְדֵךְ		בִּגְדְךָ
	בִּגְדִי	
בִּגְדָן		בִּגְדָם
בִּגְדְכֶן		בִּגְדְכֶם
	בִּגְדֵנוּ	

Plur. { Absol. בְּגָדִים / Const. בִּגְדֵי } *vestes.*

Femin.	Commun.	Mascul.
בְּגָדֶיהָ		בְּגָדָיו
בְּגָדַיִךְ		בְּגָדֶיךָ
	בְּגָדַי	
בִּגְדֵיהֶן		בִּגְדֵיהֶם
בִּגְדֵיכֶן		בִּגְדֵיכֶם
	בְּגָדֵינוּ	

QUANDO 1a. aut 2a. radic. gutt. est vel ר, pro (ִ) vulgo reponitur (ַ) sub 1a. rad. ut: עֶבֶד *servus*, עַבְדּוֹ *servus ejus*: כֶּרֶם *vinea*, כַּרְמִי *vinea mea.* Sic cum ult. est ת, ut: קֶשֶׁת *arcus*, קַשְׁתּוֹ *arcus ejus.* Hanc formam imitantur alia quædam nomina, ut: מֶלֶךְ *rex*, מַלְכּוֹ *rex ejus*, &c. (ַ) ultimæ pro (ֶ) mutatur ut (ֶ), sic: זֶבַח *sacrificium*, זִבְחוֹ *sacrificium ejus*, &c.

§. XII.

NOMINA formæ בַּעַל *dominus*, in quibus dupl. (ַ) pro dupl. (ֶ) ponitur ob secund. radic. gutt. ח aut ע; duo illa (ַ) mutant, aut retinent, ut duo (ֶ) in §. præcedenti; nisi quod ubi (ֶ) ultimæ mutatur in (ְ) simplex sub non gutturali, (ַ) ibidem in his nominibus mutetur sub gutturali in (ֲ), quod sequente (ְ) cum affixo, reducitur ad simplex (ַ).

Sing. { Absol. בַּעַל / Const. בַּעַל } *dominus.*

AFFIXA

Femin.	Commun.	Mascul.
בַּעְלָהּ		בַּעְלוֹ
בַּעְלֵךְ		בַּעַלְךָ
	בַּעְלִי	
בַּעְלָן		בַּעְלָם
בַּעַלְכֶן		בַּעַלְכֶם
	בַּעְלֵנוּ	

Plur. { Absol. בְּעָלִים / Const. בַּעֲלֵי } *domini.*

Femin.	Commun.	Mascul.
בְּעָלֶיהָ		בְּעָלָיו
בְּעָלַיִךְ		בְּעָלֶיךָ
	בְּעָלַי	
בַּעֲלֵיהֶן		בַּעֲלֵיהֶם
בַּעֲלֵיכֶן		בַּעֲלֵיכֶם
	בְּעָלֵינוּ	

INTERDUM ad euphoniam schevá pathâhh reducitur ad simplex (ְ), ut: זַעַם *indignatio*, cum affixis זַעְמוֹ, pro זַעֲמוֹ *indignatio ejus*, זַעְמֶךָ in pausa, *indignatio tua*, זַעְמִי *indignatio mea*, &c.

Sic לֶחֶם *panis*, & רֶחֶם *vulva*, cum duplici (ֶ) pro duplici (ַ), quamvis secunda eorum radicalis sit ח, ut: לַחְמוֹ *panis ejus*, mascul. רַחְמָהּ *vulva ejus*, femin. &c.

§. XIII.

NOMINA formæ מִקְנֶה *possessio*, hoc est, quæ desinunt in ה præcedente (ֶ), ה istud retinent in solo regimine singulari, ubi insuper (ֶ) mutatur in (ֵ). Alibi, id est, in singul. cum omnibus affix. in plur. absol. constr. & cum omnibus affixis, ה, & (ֶ) præcedens abjiciuntur. Nam in מִקְנֵהוּ, v. g. ה pertinet ad affixum, minime vero ad nomen substantivum מִקְנֶה.

Sing. { Absol. מִקְנֶה / Const. מִקְנֵה } *possessio*.

AFFIXA

Femin.	Commun.	Mascul.
מִקְנָהּ		מִקְנֵהוּ
מִקְנֵךְ		מִקְנְךָ
	מִקְנִי	
מִקְנָן		מִקְנָם
מִקְנְכֶן		מִקְנְכֶם
	מִקְנֵנוּ	

Plur. { Absol. מִקְנִים / Const. מִקְנֵי } *possessiones*.

Femin.	Commun.	Mascul.
מִקְנֶיהָ		מִקְנָיו
מִקְנַיִךְ		מִקְנֶיךָ
	מִקְנַי	
מִקְנֵיהֶן		מִקְנֵיהֶם
מִקְנֵיכֶן		מִקְנֵיכֶם
	מִקְנֵינוּ	

HANC formam imitantur nomina formæ שָׂדֶה *ager*, quæ (ָ) penultimæ ubique retinent, præterquam in singulari constructo, & cum affixis constr. Item in plurali const. & cum affix. const. ubi mutatur in (ְ), ut: sing. const. שְׂדֵה, cum affix. const. שְׂדֵכֶם, cum affix. absol. שָׂדֵהוּ. Plurale absol. שָׂדִים, cum affix. absol. שָׂדֵינוּ. Plur. const. שְׂדֵי, cum affix. const. שְׂדֵיהֶם, &c.

§. XIV.

NOMINA dissyllaba formæ פְּרִי *fructus*, עֲדִי *ornamentum*, עֱלִי *pistillum*, חֳלִי *morbus*, mutant vel retinent (ִי) ultimæ, quod est pro (ֶ), ut ipsum (ֶ) ultimæ. Vide supra §. XI. Cum autem (ִי) istud mutatur in (ְ), schevá penult. si fuerit simplex, mutatur in (ִ), quandoque in (ֶ); si composit. revocatur ad parvam motionem ex qua componitur. Exemplum sit

Sing. { Absol. חֳלִי / Const. חֳלִי } *morbus*.

AFFIXA

Femin.	Commun.	Mascul.
חָלְיָהּ		חָלְיוֹ
חָלְיֵךְ		חָלְיְךָ
	חָלְיִי	
חָלְיָן		חָלְיָם
חָלְיְכֶן		חָלְיְכֶם
	חָלְיֵנוּ	

Plur. { Absol. חֳלָיִים / Const. חֳלָיֵי } *morbi*.

Femin.	Commun.	Mascul.
חֳלָיֶיהָ		חֳלָיָיו
חֳלָיַיִךְ		חֳלָיֶיךָ
	חֳלָיַי	
חֳלָיֵיהֶן		חֳלָיֵיהֶם
חֳלָיֵיכֶן		חֳלָיֵיכֶם
	חֳלָיֵינוּ	

SIC דְּכִי *contritio*, עֳנִי *afflictio*, חֲצִי *dimidium*, quod cum affixis mutat (ֲ) in (ֶ) pro (ֲ), quia duæ illæ motiones facile invicem permutantur, ut: חֶצְיוֹ *dimidium ejus*, masc. חֶצְיָהּ *dimidium ejus*, fem. חֶצְיָם *dimidium eorum*, &c. Cum (ְ) simpl. פְּרִי *fructus*, const. idem, cum affix. פִּרְיוֹ *fructus ejus*, פֶּרְיְךָ *fructus tuus*, cum seghól pro hhiriq qatón: פֶּרְיָם & פִּרְיָם *fructus eorum*, &c.

§. XV.

NOMINA formæ מָוֶת *mors*, hoc est, quæ desinunt in literam sonantem præcedente ו cum seghól; & qaméts antepenultimæ supposito, mutant ubique qaméts & seghól in hhólem. Vel, si malueris, in regimine & cum affixis usurpatur forma inusitata מוֹת; insolens enim videtur contractio qaméts & seghól in hhólem. Istud porro hhólem ubique est immutabile.

Sing. { Absol. מָוֶת / Const. מוֹת } *mors*.

AFFIXA

Femin.	Commun.	Mascul.
מוֹתָהּ		מוֹתוֹ
מוֹתֵךְ		מוֹתְךָ
	מוֹתִי	
מוֹתָן		מוֹתָם
מוֹתְכֶן		מוֹתְכֶם
	מוֹתֵנוּ	

Plur. { Absol. מוֹתִים / Const. מוֹתֵי } *mortes*.

Femin.	Commun.	Mascul.
מוֹתֶיהָ		מוֹתָיו
מוֹתַיִךְ		מוֹתֶיךָ
	מוֹתַי	
מוֹתֵיהֶן		מוֹתֵיהֶם
מוֹתֵיכֶן		מוֹתֵיכֶם
	מוֹתֵינוּ	

HUJUS formæ sunt אָוֶן *iniquitas*, const. אוֹן, cum affix. אוֹנוֹ *iniquitas ejus*, אוֹנָם *iniquitas eorum*, &c. תָּוֶךְ *medium*, const. תּוֹךְ, cum affix. תּוֹכוֹ *medium ejus*, masc. תּוֹכָהּ *medium ejus*, femin. תּוֹכִי *medium mei*, comm. תּוֹכָם *medium eorum*, &c. Excipitur עָוֶל *iniquitas*, quod habet in singulari constructo עֶוֶל, & cum affixis, עַוְלוֹ, sed venit potius à forma עַוְל.

§. XVI.

NOMINA formæ זַיִת *oliva*, hoc est, quæ desinunt in literam sonantem, præcedente Iódh cum hhiriq, & supposito pathahh antepenultimæ literæ, contrahunt ubique pathahh & hhiriq in tseré, remanente Iódh otioso, quod efficit ut tseré istud ubique immutabile perseveret: nam magna motio, quæ literam quiescentem præcedit, vix est mutationi obnoxia.

Sing. { Absol. זַיִת / Const. זֵית } *oliva.*

AFFIXA

Femin.	Commun.	Mascul.
זֵיתָהּ		זֵיתוֹ
זֵיתֵךְ		זֵיתְךָ
	זֵיתִי	
זֵיתָן		זֵיתָם
זֵיתְכֶן		זֵיתְכֶם
	זֵיתֵנוּ	

Plur. { Absol. זֵיתִים / Const. זֵיתֵי } *olivæ.*

Femin.	Commun.	Mascul.
זֵיתֶיהָ		זֵיתָיו
זֵיתַיִךְ		זֵיתֶיךָ
	זֵיתַי	
זֵיתֵיהֶן		זֵיתֵיהֶם
זֵיתֵיכֶן		זֵיתֵיכֶם
	זֵיתֵינוּ	

SIC חַיִל *exercitus*, יַיִן *vinum*, לַיִל *nox*, מַיִם *aqua*, עַיִן *oculus*, צַיִד *esca*, &c. Sic etiam בַּיִת *domus*, in sing. numero construitur & recipit affixa, ut: constructum בֵּית, cum affixis בֵּיתוֹ *domus ejus*, &c. At in plurali numero sumit qaméts magnum, sequente daghésch forti, ut: בָּתִּים *domus*, constructum בָּתֵּי, cum omnibus affixis, בָּתֵּינוּ *domus nostra*, בָּתֵּיהֶם *domus eorum*, &c.

§. XVII.

MONOSYLLABA ex verbis quiescentibus in secunda radicali nata, & (ָ) affecta, ut: צַר *hostis*, à radice צוּר *hostiliter egit*, (ָ) ubique retinent, excepto singul. const. & cum affix. const. ubi interdum mutatur in (-), quod tamen venit potius à צָרַר: nam magna motio, quæ ad literam quiesc. aut excidentem compensandam usurpatur, immutabilis vulgo perseverat.

Sing. { Absol. צַר / Const. צַר } *hostis.*

AFFIXA

Femin.	Commun.	Mascul.
צָרָהּ		צָרוֹ
צָרֵךְ		צָרְךָ
	צָרִי	
צָרָן		צָרָם
צָרְכֶן		צָרְכֶם
	צָרֵנוּ	

Plur. { Absol. צָרִים / Const. צָרֵי } *hostes.*

Femin.	Commun.	Mascul.
צָרֶיהָ		צָרָיו
צָרַיִךְ		צָרֶיךָ
	צָרַי	
צָרֵיהֶן		צָרֵיהֶם
צָרֵיכֶן		צָרֵיכֶם
	צָרֵינוּ	

ITA עָב *nubes*, ab עוּב, plur. abs. עָבִים, const. עָבֵי, &c. Et sic de reliquis monosyllabis ex iisdem verbis quiesc. in secunda rad. derivatis, & cum (ָ) notatis. Sunt tamen nonnulla, quæ in plur. const. mutare videntur (ָ) in (:), ut: דָּג *piscis*, plur. abs. דָּגִים, const. דְּגֵי, &c. Sed nomen istud, & ei similia, deducuntur potius ex verbis quiesc. in tertia rad. ה, de quibus in §. sequente.

§. XVIII.

MONOSYLLABA ex verbis quiescentibus in tertia radicali ה deducta, & cum qaméts notata, ut: דָּם *sanguis*, in regimine singulari mutant qaméts in pathahh; & sic cum affixis constructis, cum quibus tamen illud etiam interdum mutant in (ִ), quandoque in (ָ). At in plurali constructo, & cum affixis constructis, illud mutant in (:). Alibi (ָ) retinent.

Sing. { Absol. דָּם / Const. דַּם } *sanguis.*

AFFIXA

Femin.	Commun.	Mascul.
דָּמָהּ		דָּמוֹ
דָּמֵךְ		דִּמְךָ
	דָּמִי	
דָּמָן		דָּמָם
דִּמְכֶן		דִּמְכֶם
	דָּמֵנוּ	

Plur. { Absol. דָּמִים / Const. דְּמֵי } *sanguines.*

Femin.	Commun.	Mascul.
דָּמֶיהָ		דָּמָיו
דָּמַיִךְ		דָּמֶיךָ
	דָּמַי	
דְּמֵיהֶן		דְּמֵיהֶם
דְּמֵיכֶן		דְּמֵיכֶם
	דָּמֵינוּ	

PRO (-) in singul. cum affix. constr. quandoque usurpatur (ִ) ut supra: interdum etiam (ָ), ut: יָד *manus*, const. יַד, cum affixis constr. יֶדְכֶם, pro יַדְכֶם, *manus vestra*.

Monosyllaba, quæ ex verbis secundam radicalem geminantibus deducuntur, quæque (ָ) ob pausam afficiuntur, mutant (ָ) in (-) sequente dagh. forti, ut: שַׂק *saccus*, שַׂקּוֹ *saccus ejus*, &c.

§. XIX.

MONOSYLLABA ex verbis secundam radicalem geminantibus orta, & cum (-) notata, ut: גַּן *hortus*, à גָּנַן, vulgo retinent patháhh, sed insuper assumunt dagh. forte, quod tertiæ literæ radic. ad secundam excidentem compensandam imprimitur, quando singulari numero accedit affixum tum absol. tum constr. aut terminatio pluralis absoluta, vel constructa.

Sing. { Absol. / Const. } גַּן { *hortus.*

AFFIXA

Femin.	Commun.	Mascul.
גַּנָּהּ		גַּנּוֹ
גַּנֵּךְ		גַּנְּךָ
	גַּנִּי	
גַּנָּן		גַּנָּם
גַּנְּכֶן		גַּנְּכֶם
	גַּנֵּנוּ	

Plur. { Absol. גַּנִּים / Const. גַּנֵּי } *horti.*

Femin.	Commun.	Mascul.
גַּנֶּיהָ		גַּנָּיו
גַּנַּיִךְ		גַּנֶּיךָ
	גַּנַּי	
גַּנֵּיהֶן		גַּנֵּיהֶם
גַּנֵּיכֶן		גַּנֵּיכֶם
	גַּנֵּינוּ	

QUÆDAM ex his monosyllabis pro (-) sumunt (·), ut: סַף *limen*, סִפִּי *limen meum*, plur. absol. סִפִּים *limina.* Sic צַד *latus*, affix. צִדּוֹ *latus ejus*, plur. absol. צִדִּים, constr. צִדֵּי *latera*, cum affixis צִדָּיו *latera ejus*, צִדֵּיכֶם *latera vestra*, &c. פַּת *buccella*, affix. פִּתִּי *buccella mea*, &c. Ita etiam dissyllaba ex iisdem verbis derivata, ut: מֵסַב *accubitus*, cum affix. מְסִבּוֹ *accubitus ejus*, &c.

§. XX.

MONOSYLLABA tseré affecta, & ex verbis secundam radicalem geminantibus orta, ut: עֵת *tempus*, ab עָתַת *tempestive loquutus est*, tseré istud retinent in solo regim. singul. Alibi illud mutant in (·), sequente dagh. forti ad secundam radicalem excidentem compensandam: nam post motionem magnam non sequitur analogωs dagh. forte, nisi intercedat accentus.

Sing. { Absol. / Const. } עֵת { *tempus.*

AFFIXA

Femin.	Commun.	Mascul.
עִתָּהּ		עִתּוֹ
עִתֵּךְ		עִתְּךָ
	עִתִּי	
עִתָּן		עִתָּם
עִתְּכֶן		עִתְּכֶם
	עִתֵּנוּ	

Plur. { Absol. עִתִּים / Const. עִתֵּי } *tempora.*

Femin.	Commun.	Mascul.
עִתֶּיהָ		עִתָּיו
עִתַּיִךְ		עִתֶּיךָ
	עִתַּי	
עִתֵּיהֶן		עִתֵּיהֶם
עִתֵּיכֶן		עִתֵּיכֶם
	עִתֵּינוּ	

DISSYLLABA ex iisdem verbis prognata sic etiam (··) ult. mutant vel retinent, ut: מָגֵן *clypeus*, מָגִנִּי *clypeus meus*, &c.

Monosyllaba ex verb. quiesc. in secunda rad. derivata, (··) illud ubique retinent, ut: עֵד *testis*, ab עוּד, affix. עֵדִי *testis meus*, &c. Quæ vero ex aliis verbis deducuntur, mutant illud in (:), & seq. altero (:), in (·), ut: שֵׁם *nomen*, שְׁמוֹ *nomen ejus*, שִׁמְךָ, &c.

§. XXI.

MONOSYLLABA hhólem affecta, & ex verbis secundam radicalem geminantibus orta, ut: עֹז *robur*, *fortitudo*, ab עָזַז, hhólem istud retinent in solo regimine singulari. Alibi illud mutant in qibbúts, vel in qaméts hhatoúph, sequente post utramque motionem dághésch forti, ad secundam radicalem excidentem compensandam. Vide quæ in §. præced. diximus.

Sing. { Absol. / Const. } עֹז { *robur.*

AFFIXA

Femin.	Commun.	Mascul.
עֻזָּהּ		עֻזּוֹ
עֻזֵּךְ		עָזְּךָ
	עֻזִּי	
עֻזָּן		עֻזָּם
עָזְּכֶן		עָזְּכֶם
	עֻזֵּנוּ	

Plur. { Absol. עֻזִּים / Const. עֻזֵּי } *robora.*

Femin.	Commun.	Mascul.
עֻזֶּיהָ		עֻזָּיו
עֻזַּיִךְ		עֻזֶּיךָ
	עֻזַּי	
עֻזֵּיהֶן		עֻזֵּיהֶם
עֻזֵּיכֶן		עֻזֵּיכֶם
	עֻזֵּינוּ	

SIC כֹּל, & sequ. maqqáph כָּל־ col *omnis*, &c. כֻּלּוֹ, & cum ה pro ו, כֻּלֹּה *universus ipse*, כֻּלָּהּ *universa ipsa*, &c.

Ita etiam dissyllaba ex iisdem verbis orta, ut: מָעֹז *robur*, מָעֻזּוֹ *robur ejus*, &c. Sic cum (hhatoúph): עָזְּךָ ozzechá *robur tuum*, &c.

Alia monosyllaba ex aliis verbis deducta (ו) ubique retinent, ut: אוֹר *lumen*, cum affixis אוֹרוֹ *lumen ejus*, &c.

Quæ hucusque descripsimus nomina cum affixis conjuncta, ea sequuntur analogiam, & similium sunt norma: quæ vero sequuntur, specialia sunt, nec aliorum regula.

§. XXII.

אָב *pater.*

Sing. { Absol. אָב / Const. אֲבִי } *pater.*

AFFIXA

Femin.	Commun.	Mascul.
אָבִיהָ		אָבִיו vel אָבִיהוּ
אָבִיךְ		אָבִיךָ
	אָבִי	
אֲבִיהֶן		אֲבִיהֶם
אֲבִיכֶן		אֲבִיכֶם
	אָבִינוּ	

Plur. { Absol. אָבוֹת / Const. אֲבוֹת } *patres.*

Femin.	Commun.	Mascul.
אֲבוֹתֶיהָ		אֲבוֹתָיו
אֲבוֹתַיִךְ		אֲבוֹתֶיךָ
	אֲבוֹתַי	
אֲבוֹתֵיהֶן		אֲבוֹתֵיהֶם
אֲבוֹתֵיכֶן		אֲבוֹתֵיכֶם
	אֲבוֹתֵינוּ	

Nomen istud in singulari tam constructo, quam cum omnibus affixis conjuncto, sumit hhiriq gadhól in fine; quare omnia affixa junguntur ad purum, hoc est, sine prævia motione. Quod qaméts attinet, servatur in singulari cum affixis absolutis, & in plurali absoluto. At in singulari constructo, & in plurali cum omnibus affixis, mutatur in (ֲ).

Pro אֲבוֹתֵיהֶם *patres eorum*, & אֲבוֹתֵיהֶן *patres earum*, dicitur etiam אֲבוֹתָם & אֲבוֹתָן sine Iódh indice pluralis numeri.

§. XXIII.

אָח *frater.*

Sing. { Absol. אָח / Const. אֲחִי } *frater.*

AFFIXA

Commun.	Femin.	Mascul.
	אָחִיהָ	אָחִיו vel אֲחִיהוּ
	אָחִיךְ	אָחִיךָ
אָחִי		
	אֲחִיהֶן	אֲחִיהֶם
	אֲחִיכֶן	אֲחִיכֶם
אָחִינוּ		

Plur. { Absol. אַחִים / Const. אֲחֵי } *fratres.*

Commun.	Femin.	Mascul.
	אַחֶיהָ	אֶחָיו
	אַחַיִךְ	אַחֶיךָ
אַחַי		
	אֲחֵיהֶן	אֲחֵיהֶם
	אֲחֵיכֶן	אֲחֵיכֶם
אַחֵינוּ		

Hoc nomen, sicut & præcedens, sumit hhiriq gadhól in sing. tam const. quam cum omnibus affixis conjuncto. In eodem singulari servatur (ָ) cum affixis absolut. cum affixis vero const. in utroque numero, sicut in singul. & plurali constr. mutatur in (ֲ). Alibi, h. e. in plur. absol. & cum affixis absol. mutatur in (ַ) quod sequente (ּ), fit (ֶ) euphoniæ gratia.

חָם *socer* adsciscit quoque hhiriq gadhól, ut: חָמִיהָ *socer ejus*, חָמִיךְ *socer tuus*. Cum aliis affixis non invenitur.

§. XXIV.

אָחוֹת *soror.*

Sing. { Absol. אָחוֹת / Const. אֲחוֹת } *soror.*

AFFIXA

Femin.	Commun.	Mascul.
אֲחוֹתָהּ		אֲחֹתוֹ
אֲחוֹתֵךְ		אֲחֹתְךָ
	אֲחֹתִי	
אֲחוֹתָן		אֲחֹתָם
אֲחוֹתְכֶן		אֲחוֹתְכֶם
	אֲחוֹתֵנוּ	

Plur. { Absol. אֲחָיוֹת / Const. אַחְיוֹת } *sorores.*

Femin.	Commun.	Mascul.
אַחְיוֹתֶיהָ		אַחְיוֹתָיו
אַחְיוֹתַיִךְ		אַחְיוֹתֶיךָ
	אַחְיוֹתַי	
אַחְיוֹתֵיהֶן		אַחְיוֹתֵיהֶם
אַחְיוֹתֵיכֶן		אַחְיוֹתֵיכֶם
	אַחְיוֹתֵינוּ	

In hoc nomine qaméts penultimæ mutatur ubique in schevá pathāhh, quod sequente altero schevá, mutatur in pathāhh.

In plurali interdum deficit (י), quod assumitur post ח, vel potius in quod mutatur tertia radicalis ה, ut: אַחְוֹתֶיךָ pro אַחְיוֹתֶיךָ *sorores tuæ*, &c. E contrario ה remanet in plurali numero nominis אָמָה *ancilla*, ut: אַמָּהוֹת pro אָמוֹת *ancillæ*, constructum אַמְהוֹת *ancillæ*, cum omnibus affixis אַמְהֹתָיו *ancillæ ejus*, אַמְהֹתֵיהֶם *ancillæ eorum*, &c.

§. XXV.

בֵּן *filius.*

Sing. { Absol. בֵּן / Const. בֶּן־ } *filius.*

AFFIXA

Femin.	Commun.	Mascul.
בְּנָהּ		בְּנוֹ
בְּנֵךְ		בִּנְךָ
	בְּנִי	
בְּנָן		בְּנָם
בִּנְכֶן		בִּנְכֶם
	בְּנֵנוּ	

Plur. { Absol. בָּנִים / Const. בְּנֵי } *filii.*

Femin.	Commun.	Mascul.
בָּנֶיהָ		בָּנָיו
בָּנַיִךְ		בָּנֶיךָ
	בָּנַי	
בְּנֵיהֶן		בְּנֵיהֶם
בְּנֵיכֶן		בְּנֵיכֶם
	בָּנֵינוּ	

In hoc nomine, (ֵ) mutatur in (ֶ) ante maqqaph in regimine singulari. Pro (ֶ) ibidem interdum est (ֵ), ut: בֵּן, etiam sine maqqaph. In singul. cum omnibus affixis, in plurali constructo, & cum affixis constructis, (ֵ) mutatur in (ְ), quod sequente altero, convertitur in (ִ) In plurali autem absoluto, & cum affix. absolutis, (ֵ) istud mutatur in (ָ), quasi à singulari בְּנָה.

Nomen plurale פָּנִים *facies*, formam בֵּן in plurali imitatur, ut: פָּנָיו *facies ejus*, &c. Constructum פְּנֵי *facies*, cum affixis constructis פְּנֵיהֶם *facies eorum*, quasi à singulari פְּנָה

§. XXVI.

בַּת *filia.*

Sing. { Absol. / Const. בַּת } *filia.*

AFFIXA

Femin.	Commun.	Mascul.
בִּתָּהּ		בִּתּוֹ
בִּתֵּךְ		בִּתְּךָ
	בִּתִּי	
בִּתָּן		בִּתָּם
בִּתְּכֶן		בִּתְּכֶם
	בִּתֵּנוּ	

Plur. { Absol. בָּנוֹת / Const. בְּנוֹת } *filiæ.*

Femin.	Commun.	Mascul.
בְּנוֹתֶיהָ		בְּנוֹתָיו
בְּנוֹתַיִךְ		בְּנוֹתֶיךָ
	בְּנוֹתַי	
בְּנוֹתֵיהֶן		בְּנוֹתֵיהֶם
בְּנוֹתֵיכֶן		בְּנוֹתֵיכֶם
	בְּנוֹתֵינוּ	

Nomen istud formatur à בְּנַת, unde sublato נ cum sua motione, בַּת, & cum patháhh pro seghól, בַּת. Vide supra pag. 102. coll. 1. 2. In singulari constructo remanet patháhh. In eodem singulari cum omnibus affixis, mutatur in hhiriq qatón, sequente daghésch forti, ad literam נ excidentem compensandam. Vide ibidem. In plurali absol. patháhh mutatur in qaméts, quod in plurali constructo, & cum omnibus affixis, convertitur in (ְ) more nominum femininorum. Vel potius plurale absol. בָּנוֹת, constr. בְּנוֹת, cum affix. בְּנוֹתָיו, &c. venit à singulari inusitato בֶּנֶת formæ שָׁנָה *annus.*

§. XXVII.

חַטָּאת *peccatum.*

Sing. { Absol. חַטָּאת / Const. חַטַּאת } *peccatum.*

AFFIXA

Femin.	Commun.	Mascul.
חַטָּאתָהּ		חַטָּאתוֹ
חַטָּאתֵךְ		חַטָּאתְךָ
	חַטָּאתִי	
חַטָּאתָן		חַטָּאתָם
חַטַּאתְכֶן		חַטַּאתְכֶם
	חַטָּאתֵנוּ	

Plur. { Absol. חַטָּאוֹת / Const. חַטֹּאת } *peccata.*

Femin.	Commun.	Mascul.
חַטֹּאתֶיהָ		חַטֹּאתָיו
חַטֹּאתַיִךְ		חַטֹּאתֶיךָ
	חַטֹּאתַי	
חַטֹּאתֵיהֶן		חַטֹּאתֵיהֶם
חַטֹּאתֵיכֶן		חַטֹּאתֵיכֶם
	חַטֹּאתֵינוּ	

חַטָּאת contractum est pro חַטָּאָה, unde contr. utroque (ָ) in unum, & mutato ה in ת more Syrorum, חַטָּאת. In sing. const. & cum affix. const. (ָ) ex analogia mutatur in (ַ). Plur. constr. & cum omnibus affix. חַטֹּאת, quod contractum quoque est pro חַטָּאֹת. Interdum etiam redundat ו, sic: חַטֹּאות, &c. Speciem etiam contractionis refert חֵטְא *peccatum*, pro חֵטֶא formæ חֵפֶץ, supra §. 7. in notis; unde cum affix. חֶטְאוֹ *peccatum ejus*, &c. Plurale absol. חֲטָאִים *peccata*, construct. חַטָּאֵי, cum omnibus affixis חֲטָאָיו *peccata ejus*, חַטָּאֵיהֶם *peccata eorum*, &c. servato (ָ) præter analogiam, pro חַטְאֵיהֶם, &c.

§. XXVIII.

יוֹם *dies.*

Sing. { Abſol. / Conſt. יוֹם } *dies.*

AFFIXA

Femin.	Commun.	Maſcul.
יוֹמָהּ		יוֹמוֹ
יוֹמֵךְ		יוֹמְךָ
	יוֹמִי	
יוֹמָן		יוֹמָם
יוֹמְכֶן		יוֹמְכֶם
	יוֹמֵנוּ	

Plur. { Abſol. יָמִים / Conſt. יְמֵי } *dies.*

Femin.	Commun.	Maſcul.
יָמֶיהָ		יָמָיו
יָמַיִךְ		יָמֶיךָ
	יָמַי	
יְמֵיהֶן		יְמֵיהֶם
יְמֵיכֶן		יְמֵיכֶם
	יָמֵינוּ	

PLURALE abſolutum יָמִים, & conſtructum יְמֵי, ſumi videtur ex alia forma, nempe יָם, aut יָמֶה, ab inuſit. verbo יָמָה: neque enim fieri poteſt, ſicuti jam monuimus ſupra, pag. 67. col. 2. ut qui nobis ſupereſt Hebraice ſcriptus unicus liber, nempe vetus Teſtamentum, omnes nominum formas, imo & radices complectatur. Alias itaque, ut vocum anomalarum minueretur numerus, interdum fingere nihil dubitavimus.

Forte etiam ו ſing. numeri mutatur in (ָ) in plur. abſol. & cum affix. abſol. quia (ָ), quantum ad ejus ſonum attinet, componitur ex *a* & *o*, ut diximus ſupra pag. 15.

§. XXIX.

רֹאשׁ *caput.*

Sing. { Abſol. / Conſt. רֹאשׁ } *caput.*

AFFIXA

Femin.	Commun.	Maſcul.
רֹאשָׁהּ		רֹאשׁוֹ
רֹאשֵׁךְ		רֹאשְׁךָ
	רֹאשִׁי	
רֹאשָׁן		רֹאשָׁם
רֹאשְׁכֶן		רֹאשְׁכֶם
	רֹאשֵׁנוּ	

Plur. { Abſol. רָאשִׁים / Conſt. רָאשֵׁי } *capita.*

Femin.	Commun.	Maſcul.
רָאשֶׁיהָ		רָאשָׁיו
רָאשַׁיִךְ		רָאשֶׁיךָ
	רָאשַׁי	
רָאשֵׁיהֶן		רָאשֵׁיהֶם
רָאשֵׁיכֶן		רָאשֵׁיכֶם
	רָאשֵׁינוּ	

IN hoc pariter nomine hhólem ſingularis numeri mutatur in (ָ) in plurali: quia, ut in præcedenti §. diximus, (ָ) componitur ex *a* & *o*. Vel plurale iſtud formatur à ſingulari inuſitato רָאשׁ, cujus (ָ) ſervatur etiam in plurali conſtructo, & cum affixis conſtructis, ob א quieſcens: nam magna motio, quæ hujuſmodi literam quieſcentem præcedit, & ad ejus quietem compenſandam uſurpatur, vix eſt mutationi obnoxia, ut diximus ſupra pag. 58. col. 1. in exceptionibus. Cum itaque magna illa motio plus una ſyllaba diſtat ab accentu tonico, fulcitur accentu euphonico, ut hîc cernere licet.

§. XXX.

כְּלִי *vas.*

Sing. { Abſol. / Conſt. כְּלִי } *vas.*

AFFIXA

Femin.	Commun.	Maſcul.
כֶּלְיָהּ		כֶּלְיוֹ
כֶּלְיֵךְ		כֶּלְיְךָ
	כֶּלְיִי	
כֶּלְיָן		כֶּלְיָם
כֶּלְיְכֶן		כֶּלְיְכֶם
	כֶּלְיֵנוּ	

Plur. { Abſol. כֵּלִים / Conſt. כְּלֵי } *vaſa.*

Femin.	Commun.	Maſcul.
כֵּלֶיהָ		כֵּלָיו
כֵּלַיִךְ		כֵּלֶיךָ
	כֵּלַי	
כְּלֵיהֶן		כְּלֵיהֶם
כְּלֵיכֶן		כְּלֵיכֶם
	כֵּלֵינוּ	

SINGULARI numero hujus nominis affixa ex analogia addidimus; neque enim in ſacris Scripturis cum hoc numero conjuncta reperiuntur.

Plurale abſolutum כֵּלִים, & conſtructum כְּלֵי, venit à ſingulari inuſit. כֶּלֶה, formæ גֶּאֶה; ſi enim formaretur à ſingul. כְּלִי; plur. eſſet כְּלִיִּים, conſtructum כְּלִיֵּי, cum affixis abſolutis כְּלִיָּיו, &c. Cum affixis conſtructis כְּלִיֵּיהֶם, &c. In hoc enim nomine (י) vices gerit דּג (ּ), proindeque eodem modo mutandum foret ac ipſum (ֶ), hoc eſt, in (ֵ), in plurali abſol. & cum affixis abſol. in (ְ), in plurali conſtr. & cum affixis conſtr. Vide ſupra pag. 100.

NOTÆ.

NOTÆ

In præcedentia ſchemata.

IN præcedentibus ſchematis, imo in toto hoc capite, non pauca exempla conſulto protulimus, quæ fruſtra in S. Scripturis quærerentur; ea enim ex ſola analogia, ut ea magis pateret, non raro exhibuimus. Et ſane cum unicus ſuperſit liber Hebraice ſcriptus, fieri non poteſt ut omnia affixa, quæ cum nominibus conjungi poſſunt, cum ipſis revera in eo conjuncta reperiantur.

Nominibus quorum forma diverſa eſt ab iis, quæ in his paradigmatis deſcripſimus, facile eſt affixa adjungere. Si enim nomina illa habeant punctum aliquod mutabile, illud ſecundum regulas ſupra traditas mutandum eſt. Sic v. g. in קָצִיר *meſſis*, כָּבוֹד *gloria*, עָצוּם *robuſtus*, (ָ) penultimæ ubique mutatur in (ְ) ſimplex ſub non gutturali; compoſitum, ſeu (ֲ) ſub gutturali. Hhiriq autem & (וּ) invariata remanent, quia non ſunt è numero punctorum mutabilium. Remanet pariter (וֹ) in כָּבוֹד, quia nomen illud à verbo ſecundam radicalem geminante non venit. Sic in עֹלָם *ſæculum*, &c. hholem penultimæ remanet, quia non ſequitur in ultima (ֵ), vel (ַ) pro (ֵ), cum litera ſonante in fine; ſed (ָ), quod ibidem eſt, mutatur aut remanet ut (ָ) ultimum in דָּבָר *verbum*, ſupra §. I. pag. III.

In nominibus deſinentibus in ת, diligenter obſervandum eſt utrum ת illud ſit radicale, necne. Si radicale eſt, pro plurali terminationis femininæ exprimendo aliud ת adjiciendum eſt, ut: קֶשֶׁת *arcus*. Plur. abſol. קְשָׁתוֹת, conſtruct. & cum omnibus affixis קַשְׁתוֹת *arcus*, קַשְׁתוֹתָם *arcus eorum*, &c. Si vero ת iſtud ſervile ſit, hujuſmodi plurali formando inſervit, ut: כְּתֹנֶת fem. *tunica*. Plurale abſol. כֻּתֳּנוֹת *tunicæ*. Cum affixis, כֻּתְּנֹתָם *tunicæ eorum*, Levit. 10. v. 5.

Denique ſi aliqua anomalia occurrat, quæ in hac Grammatica non fuerit explicata, ea in Lexico noſtro diſcutietur, in quo non paulo doctioribus modo; verum etiam plane rudibus prodeſſe conabimur.

ARTICULUS VII.

Speciales quædam nominum in regimine, & cum affixis compoſitorum anomaliæ.

§. I.

Anomaliæ in regimine.

ANOMALIÆ reginimis ſpectant vel ipſam nominum formam, vel puncta vocalia. Forma nominum anomala eſt, cum ſtatus abſolutus pro ſtatu conſtructo: & vice verſa, ſtatus conſtructus pro abſoluto ponitur. Anomalia punctorum in eo poſita eſt, quod vel puncta omnia mutabilia non mutentur; vel aliter quam debent, mutentur.

FORMA NOMINUM ANOMALA.

Status abſolutus pro conſtructo, per ellipſin nominis conſtructi, poſitus.

NOMINA ſtatus abſoluti pro conſtructo, in ſacris Codicibus ſæpe reperiuntur, ut: Exod. 28. v. 17. טוּרִים אָבֶן cum (ֶ) ſub א loco (ֵ) ob pauſam, *ordines lapidis*, pro טוּרֵי.

Deut. 16. v. 21. אֲשֵׁרָה כָּל־עֵץ *lucus omnis arboris*, pro אֲשֵׁרַת.

Jos. 3. v. 14. הָאָרוֹן הַבְּרִית *arca fœderis*, pro אֲרוֹן.

Jud. cap. 5. v. 13. לְאַדִּירִים עָם *magnificis populi*, pro לְאַדִּירֵי.

Alia exempla vide Ruth. 2. v. 17. 3. Reg. 3. v. 14. cap. 7. v. 42. cap. 22. v. 27. 4. Reg. 5. v. 23. cap. 7. v. 1. cap. 16. v. 17. 1. Paral. 15. v. 19. Job. 31. v. 11. Isai. 42. v. 25. Psal. 44. Heb. 45. v. 5. Psal. 59. Heb. 60. v. 5. Psal. 68. Heb. 69. v. 7. Prov. 22. v. 1. Isai. 22. v. 17. cap. 24. v. 22. Jerem. 25. v. 15. Ezech. 22. v. 18. cap. 40. v. 38. cap. 45. v. 16. cap. 47. v. 4. Habac. 2. v. 5. Zach. 1. v. 13. &c.

Hæc anomalia ad analogiam facile revocatur per ellipsin nominis constructi, quod in exemplis mox allatis ita supplendum est:

Exod. 28. v. 17. טוּרִים טוּרֵי אָבֶן *ordines, ordines*, inquam, *lapidis.*

Deut. 16. v. 21. אֲשֵׁרָה אֲשֵׁרַת כָּל־עֵץ *lucus, lucus*, inquam, *omnis arboris.*

Jos. 13. v. 14. הָאָרוֹן אֲרוֹן הַבְּרִית *arca, arca*, inquam, *fœderis.*

Jud. 5. v. 13. לְאַדִּירִים אַדִּירֵי עָם *magnificis, magnificis*, inquam, *populi.* Et sic de aliis exemplis.

Neque loquutionum hujusmodi integrarum exempla in Scripturis desunt, ut:

Exod. 38. v. 21. אֵלֶּה פְקוּדֵי הַמִּשְׁכָּן מִשְׁכַּן הָעֵדֻת *ista sunt numerata*, Vulg. *instrumenta tabernaculi, tabernaculi*, inquam, *testimonii.* Vide Num. 32. v. 1. 4. Psal. 132. Heb. 133. v. 2. Ezech. 47. v. 3.

Status constructus pro absoluto, per ellipsin substantivi, &c. positus.

VICE versa, nomina status constructi pro nominibus status absoluti sæpius ponuntur; tuncque *vel* nomen aliquod supplendum est, quod regatur ab eo, quod formam constructam habet. *Vel* nomen sequens post illud, quod est in regimine, non ut nomen adjectivum: sed ut nomen substantivum spectari debet. *Vel* denique aliqua subintelligenda est ex his præpositionibus ב , ל , מ , vel מִן; quibus adde pronomen relativum שֶׁ, vel אֲשֶׁר, quæ sæpius in causa sunt cur nomina præcedentia in regimine ponantur. Hujus autem status constructi pro absoluto positi, hæc inter alia in nominibus masculinis proferuntur exempla.

Num. 5. vers. 18. מֵי הַמָּרִים *aquæ amaræ*, pro מַיִם. Vel potius הַמָּרִים hîc adjectivum non est: sed substantivum *amaritudines*, ut id significati interdum obtinet. Sensus itaque est: *aquæ amaritudinum*, id est, *amarissimæ*, ut Vulg. interpres reddidit.

Judicum 19. v. 22. אַנְשֵׁי בְנֵי־בְלִיַּעַל *viri filii Belial*, pro אֲנָשִׁים. Verum nulla hîc anomalia est: אַנְשֵׁי enim regit בְנֵי־, & בְנֵי־ regit בְלִיַּעַל. Sensus itaque est: *viri filiorum Belial*, h. e. qui nati sunt ex filiis Belial, ac proinde nequissimi.

3. Reg. 6. v. 4. חַלּוֹנֵי שְׁקֻפִים *fenestræ prospectui accommodatæ*, pro חַלּוֹנִים. Sed שְׁקֻפִים substantivum est in hoc exemplo, non adjectivum; *fenestræ prospectuum*, h. e. prospectabiles, seu ad prospiciendum accommodatæ.

4. Reg. 12. v. 10. אֲרוֹן אֶחָד *arcam unam*, pro אָרוֹן. At vel error est amanuensium, qui pro (ָ) scripsere (ֲ); vel ellipsis est vocis *sacerdotis*, h. e. arcam unius sacerdotis.

Ibidem cap. 17. v. 13. בְּיַד כָּל־נְבִיאֵי *in manu omnium prophetarum*, pro נְבִיאִים. Sed Textus lectio נביאו anteponenda est lectioni Massoretharum, qui נְבִיאֵי legendum docent; cum textûs literæ ferant נְבִיאָו *prophetarum ejus*, cum י deficiente, pro נְבִיאָיו, de qua ellipsi infra. Legi etiam potest נְבִיאוֹ *prophetæ ejus*, in sing. ut sequitur aliud sing. nempe כָּל־חֹזֶה *omnis videntis.*

Psal. 15. Heb. 16. v. 3. אַדִּירֵי כָּל־חֶפְצִי־בָם *fortes, omnis voluntas mea in eis*, pro אַדִּירִים. Verum subintelligitur אֲשֶׁר, hoc modo: אַדִּירֵי אֲשֶׁר כָּל־חֶפְצִי־בָם *fortes*, quibus est *omnis voluntas mea in eis*, pro בַּאֲשֶׁר *in quibus* est *omnis voluntas mea.* Hebraismus, qui in Syntaxi explicabitur.

Psal. 77. Heb. 78. v. 49. מַלְאֲכֵי רָעִים *angeli mali*, vel potius *malorum*; vox enim רַע, & *malum* adjective, & *malum*, seu *malitiam* substantive significat.

Job. 18. v. 2..... *ponetis* קִנְצֵי לְמִלִּין *fines sermonibus*. At ל præpositum voci מִלִּין, præcedentem in regimine ponit, ut infra videbimus.

Cant. 7. v. 10. כְּיֵין הַטּוֹב *ficut vinum optimum*, pro כְּיַיִן. Verum subintelligitur טַעַם *sapor*, *ficut vinum saporis optimi*. Vel טוֹב spectatur hîc ut nomen substantivum, *bonum*, *bonitas*; vinum bonitatis, hoc est, vinum optimum.

Isai. 17. v. 10. *plantabis* נִטְעֵי נַעֲמָנִים *plantationes amœnas*, pro נְטָעִים; sed aut vox illa subintelligitur, *plantationes plantationum amœnarum*; aut נַעֲמָנִים substantivum est, *plantationes amœnitatum*, h. e. *amœnissimas*.

Ezech. 23. v. 14..... *& vidit* אַנְשֵׁי מְחֻקֶּה *viros depictum*, distributio de qua in Syntaxi, h. est, unumquemque virum depictum. Sed מְחֻקֶּה considerari potest ut nomen substantivum *pictura*, hoc modo: *viros pictura*, id est, depictos; tuncque enallage constructi pro absoluto locum non habet.

Amos. 6. v. 6..... *bibentes* בְּמִזְרְקֵי יַיִן *in phialis vinum*, pro מִזְרָקִים. At subintelligitur כֶּסֶף *argentum*, vel זָהָב *aurum*, hoc modo: *in phialis auri*, vel *argenti*, id est, aureis, vel argenteis.

Zach. 11. v. 17. עֵין יְמִינוֹ *oculus dexter ejus*, pro עַיִן. Verum יָמִין & *dexter*, & *dextera manus* interpretatur; potest igitur dici: oculus dexteræ ejus, id est, ad dexteram ejus respiciens, seu *dexter*.

Sic ex nominibus femininis:

Levit. 8. v. 26. חַלַּת מַצָּה *placentam azymam*, pro חַלָּה. Sed supplenda est vox לֶחֶם *panis*, quæ immediate sequitur. Sensus itaque est: *cepit placentam panis azymi*.

4. Reg. 9. v. 17. שִׁפְעַת אֲנִי רֹאֶה *agmen ego video*, pro שִׁפְעָה. Sed subintelligitur עָם *populus*, sic: *agmen populi*, &c.

Isai. 14. v. 6. מַכַּת בִּלְתִּי סָרָה *plaga sine recessione*, pro מַכָּה. At subintelligenda est vox יָד *manus*, hoc modo: *plaga manus*, &c.

Ibidem cap. 15. v. 5. עֶגְלַת שְׁלִשִׁיָּה *vitula trima*, pro עֶגְלָה. Sed subintelligitur שָׁנָה *annus*, sic: *vitula anni tertii*, h. e. *triennis*.

Ibidem cap. 28. v. 4. *Et erit* צִיצַת נֹבֵל צְבִי תִפְאַרְתּוֹ *flos decidens ornamenti gloriæ ejus*, pro צִיצָה. Verum ibi est trajectio verborum pro צִיצַת צְבִי תִפְאַרְתּוֹ נֹבֵל *flos ornamenti gloriæ ejus decidens*. Discrepantiam generis inter צִיצַת femin. & נֹבֵל masc. expendemus alibi.

Ibidem cap. 33. v. 6..... *divitiæ salutis* חָכְמַת וָדָעַת *sapientia & scientia*, pro חָכְמָה. At subintelligenda est vox יְהוָה *Dominus*, hoc est, *sapientia Domini*, nempe à Domino concessa, vel sapientia maxima. Hebraïsmus, quem explicabimus in Syntaxi.

Ibidem cap. 35. v. 2. גִּילַת וְרַנֵּן *exsultatione & cantu*, pro גִּילָה. Sed subintelligitur vox לֵב *cor*, *exsultatione cordis*, &c. ut supplet Rabbi Salomon.

Ezech. 41. v. 21. מְזוּזַת רְבֻעָה *postis quadratus*, pro מְזוּזָה. Sed supplenda est vox דֶּלֶת, vel שַׁעַר *porta*, *ostium*, sic: *postis ostii*, &c.

Psal. 57. Heb. 58. v. 5. חֲמַת לָמוֹ *venenum eis*, pro חֵמָה. Sed ל ponit in regimine vocem præcedentem חֲמַת. Sic:

Thren. 2. v. 18. אַל תִּתְּנִי פוּגַת לָךְ *ne des requiem tibi*, ubi est פוּגַת pro פוּגָה ob lamedh sequens.

Denique in urbium compellationibus, non raro vox בְּתוּלָה *virgo* conjuncta cum nomine בַּת *filia*, statum constructum pro absoluto recipit, ut: Isai. 23. v. 12. &c. בְּתוּלַת בַּת צִידוֹן *virgo filia Sidonis*, pro בְּתוּלָה. Verum ibi πλεονάζει, seu redundat vox בַּת *filia*, & בְּתוּלַת regit nomen urbis; quare in hujusmodi loquutionibus sæpius omittitur בַּת, ut: *virgo Israel*, Jerem. cap. 18. v. 13. cap. 31. v. 4. &c.

Status constructus pro absoluto, ob præpositiones ב, ל, מ, *&c. relativum* אֲשֶׁר, *vel* שֶׁ, *& adverbia, positus.*

DIXIMUS supra præpositiones ב, ל, מ, & pronomen relativum אֲשֶׁר & שֶׁ, in causa esse cur nomina antecedentia interdum in statu regiminis ponantur. Id exemplis aliquot pro singulis illis præpositionibus, &c. operæ pretium est confirmare.

ב

2. Reg. 1. v. 21. הָרֵי בַגִּלְבֹּעַ *montes in Gelboe*, pro הָרִים.

Psal. 2. v. 12. חוֹסֵי בוֹ *confidentes in eo*, pro חוֹסִים.

Isai. 9. v. 3. כְּשִׂמְחַת בַּקָּצִיר *secundum lætitiam in messe*, pro כְּשִׂמְחָה. Vide Jud. 8. v. 11. Isai. 5. v. 11. Psal. 83. Heb. 84. v. 7. &c.

ל

1. Paralip. 23. v. 28. וְעַל־טָהֳרַת לְכָל־קֹדֶשׁ *& in purgatione ad omnem sanctitatem*, pro טָהֳרָה.

Ezech. 10. v. 3. מִימִין לַבַּיִת *à dextra domus*, pro מִימִין. Et sic sæpissime quando ל istud gignendi casum denotat. Vide etiam Job. 18. v. 2. Psal. 57. Heb. 58. v. 5. Thren. 2. v. 18. Isai. 64. v. 3. &c.

מ

Jerem. 23. v. 23. אֱלֹהֵי מִקָּרֹב *Deus è propinquo*, & אֱלֹהֵי מֵרָחֹק *Deus è longinquo*, pro אֱלֹהִים.

Ezech. 13. v. 2. לִנְבִיאֵי מִלִּבָּם *prophetis ex corde eorum*, i. secundum cor, beneplacitum eorum prophetantibus, pro לִנְבִיאִים.

Ose. 7. v. 5. חֲמַת מִיָּיִן *uter de vino*, pro חֵמָה. Vide Isai. 28. v. 9. &c.

Idem etiam præstant quædam præpositiones integræ, ut:

Isai. 8. v. 6. מְשׂוֹשׂ אֶת־רְצִין *gaudium cum Rasin*, pro מָשׂוֹשׂ.

Ibidem cap. 14. v. 19. יוֹרְדֵי אֶל־אַבְנֵי־בוֹר *descendentibus ad lapides foveæ*, pro יוֹרְדִים.

Ezech. 21. v. 17. מְגוּרֵי אֶל־חֶרֶב *formidines ad gladium*, pro מְגוּרִים.

Jud. 5. v. 10. יוֹשְׁבֵי עַל־מִדִּין וְהֹלְכֵי עַל־דֶּרֶךְ *sedentes in Middin, & proficiscentes per viam*, &c. pro יוֹשְׁבִים, וְהֹלְכִים. Vide etiam Ezech. 38. v. 12. Quæ omnia facile explicari possunt per præpositionis tam conjunctæ quam separatæ pleonasmum, ut: *secundum lætitiam messis, à dextera domus, uter vini, descensoribus lapidum foveæ, formidines gladii*, &c.

אֲשֶׁר

Gen. 39. v. 20. ....מְקוֹם אֲשֶׁר אֲסוּרֵי הַמֶּלֶךְ *loco in quo erant vincti regis*, pro מָקוֹם.

Ibidem cap. 40. v. 3. ....מְקוֹם אֲשֶׁר יוֹסֵף *loco in quo erat Joseph*, pro מָקוֹם.

Levit. 4. v. 24. בִּמְקוֹם אֲשֶׁר *in loco in quo mactat holocaustum*, &c. pro בַּמָּקוֹם.

Ezech. 21. v. 30. al. 35. בִּמְקוֹם אֲשֶׁר־נִבְרֵאת *in loco in quo creata es*.

ש

Eccle. 1. v. 7. אֶל־מְקוֹם שֶׁהַנְּחָלִים *ad locum in quem eunt flumina*.

Ibidem cap. 11. v. 3. מְקוֹם שֶׁיִּפּוֹל הָעֵץ *loco quo cadit arbor*.

Interdum relativum istud אֲשֶׁר, vel שֶׁ subintelligitur, ut:

Levit. 14. v. 46. כָּל־יְמֵי הִסְגִּיר *omnibus diebus* quibus *clausit*, vel *clausa est* (domus).

Isai. 29. v. 1. קִרְיַת חָנָה דָוִד, pro קִרְיַת אֲשֶׁר *urbs* in qua *castra metatus est David*.

Psal. 80. Heb. 81. v. 6. שְׂפַת לֹא־יָדַעְתִּי, pro שְׂפַת אֲשֶׁר, vel שְׂפַת שֶׁלֹּא *labium*, Vulg. *linguam*, quam *non noveram*.

Job. 18. v. 21. מְקוֹם לֹא־יָדַע אֵל *locus*, qui *ignorat Deum*. Vulg. *locus ejus, qui ignorat Deum*; pro: מְקוֹם אֲשֶׁר לֹא־יָדַע אֵל, vel מְקוֹם שֶׁלֹּא־יָדַע אֵל.

Aliud exemplum vide supra p. 122. col. 2. in Psal. 15. Heb. 16. v. 3.

Interdum etiam מַה־ substantivum antecedens ponit in regimine, ut: Num. 23. v. 3. וּדְבַר מַה־יַּרְאֵנִי *& verbum, quod ostenderit mihi*, &c. ubi מַה־ est pro אֲשֶׁר.

Adverbia, quæ adjectivorum munere funguntur, interdum etiam antecedentia nomina in regimine constituunt, ut:

3. Reg. 2. v. 31. דְּמֵי חִנָּם *sanguines innoxie*, h. e. innoxii, pro דָּמִים.

Ezech. 30. v. 16. צָרֵי יוֹמָם *hostes interdiu*, h. e. diurni, pro צָרִים.

Prov. 26. v. 2. קִלְלַת חִנָּם *maledictio gratis*, h. e. immerita, pro קְלָלָה.

Alia exempla vide Prov. 3. v. 25. cap. 15. v. 24. cap. 24. v. 28. Zach. 12. v. 6. &c.

MUTATIO PUNCTORUM ANOMALA.

PUNCTA interdum non mutantur; vel aliter quam debent, mutantur.

Puncta, saltem omnia, non mutantur, ut: Isai. 11. v. 15. בַּעְיָם רוּחוֹ *in fortitudine spiritûs ejus*, ab עְיָם, pro בַּעְיָם. Vel עְיָם est adjectivum.

Psal. 59. Heb. 60. v. 13. עֶזְרַת מִצָּר *auxilium de tribulatione*, pro עֶזְרַת in construct. ob sequens מ.

Psal. 62. Heb. 63. v. 11. מְנָת שֻׁעָלִים *pars vulpium*, pro מְנַת. Vide etiam Psal. 10. Heb. 11. v. 6. 2. Paral. 31. v. 3. &c.

Psal. 131. Heb. 132. v. 4. *Si dedero*, שְׁנָת לְעֵינָי *somnum oculis meis*, pro שְׁנַת in constructo ob ל sequens.

Dan. 1. v. 18. וּלְמִקְצָת הַיָּמִים *& à fine dierum*, pro וּלְמִקְצַת.

Eadem forma interdum occurrit, quamvis nomina non sint constructa, ut:

Psal. 117. Heb. 118. v. 14. *fortitudo mea*, וְזִמְרָת יָהּ *& laus Dominus*, pro זִמְרָה.

Psal. 15. Heb. 16. v. 6. נַחֲלָת שָׁפְרָה עָלָי *hæreditas, possessio præclara facta est mihi*, pro נַחֲלָה.

At in his duobus exemplis deest affixum primæ personæ, quod expresserunt Lxx. & Vulg. nempe זִמְרָתִי *laus mea*; נַחֲלָתִי *possessio mea*.

Huic formæ singulari constructæ nonnunquam accedit (י), quod vocant paragogicum, ut: דִּבְרָתִי *ordo*, cum accentu in ultima, Psal. 109. Heb. 110. v. 4. שָׂרָתִי *domina*, רַבָּתִי *multa*, Thren. 1. v. 1. cum accentu in penultima. Mutato (ּ) in (ָ), גְּנֻבְתִי *furto sublatum*, Gen. 31. v. 39. מְלֵאֲתִי *plena*, Isai. 1. v. 21. pro גְּנֻבַת, מְלֵאַת. Huc pertinet מַלְכִּי־צֶדֶק *rex justitiæ*, vel *Melchisedek*, Psal. 109. Heb. 110. v. 4. pro מֶלֶךְ־צֶדֶק. Iódh istud redundans videtur esse antiqua vocalis *e*, quæ nunc per (ֵ) subintellectum sub ח exprimitur. Imo librariorum incuria idem (י) mutatum videtur in ו ex quo factum est hhólem, ut: חַיְתוֹ־אֶרֶץ *bestia terræ*, Gen. 1. v. 24. vide etiam Psal. 49. Heb. 50. v. 10. Psal. 103. Heb. 104. v. 11. 20. Isai. 56. v. 9. Soph. 2. v. 14. &c. pro חַיַּת, quod olim sic scribebatur חיתי, & mutato י in ו, חיתו; & punctis adscriptis, חַיְתוֹ; vel sequente maqqaph חַיְתוֹ־.

Sic מַעְיָן *fons*, לְמַעְיְנוֹ־מָיִם *in fontem aquarum*, Psal. 113. Heb. 114. v. 8. pro לְמַעְיַן; ubi, sicut in voce præcedenti חַיְתוֹ, (ַ) mutatur anomalως in (ְ) loco (ַ).

Quandoque puncta aliter quam deberent, mutantur, ut:

Prov. 27. v. 27. חֲלֵב עִזִּים *lac caprarum*, pro חֲלַב ab absol. חָלָב.

Eccle. 1. v. 2. הֲבֵל הֲבָלִים *vanitas vanitatum*, pro הֲבַל, ab absol. הֶבֶל. At vel error est amanuensium, qui pro (ַ) scripsere (ֵ); ex (ַ) enim cujus media pars abrasa fuerit, facile nascitur (ֵ); vel duo illa singularia constructa deducuntur ab absolutis inusit. הֲבֵל, חֲלֵב, quorum (ֵ) ultimæ remanet in sing. const. quamvis præcesserit (ָ) in penultima. Vide supra pag. 93. col. 2. in fine.

אֲגַם *stagnum*, plur. absol. אֲגַמִּים cum daghésch forti in מ, quia post parvam motionem sequitur semper vel hujusmodi dagh. vel accentus, vel (ְ). Plur. const. אַגְמֵי pro אַגְמֵּי; sed plurale istud const. venit potius à singulari inusitato אֶגֶם, aut אָגָם.

עַצֶּבֶת *dolor*, constructum עַצְּבַת. Verum forma illa constructa venit ab עַצֶּבֶת, formæ בַּקָּשָׁה *petitio*, quamvis nomina illa (ַ) penultimæ vulgo retineant ob daghésch literæ, cujus est vocalis, impressum.

§. II.

Anomaliæ cum affixis.

AFFIXORUM anomaliæ ad quinque classes revocari possunt; 1°. paragogen & epenthesin literæ ה. 2°. affixorum enallagen. 3°. eorum contractionem. 4°. literæ (י), notæ pluralis numeri, pleonasmum

& ellipsin, necnon τοῦ mappiq in ה affixo tertiæ personæ singul. femininæ absentiam. 5°. literarum א, ה, י, ו; & motionum affixa præcedentium enallagen.

I.

Literæ ה paragoge & epenthesis.

FREQUENS est literæ ה paragoge,

1°. post ן, ut: לְבַדְּנָה *seorsim eas*, Gen. 21. v. 29. pro לְבַדָּן. כֻּלָּנָה *omnia hæc*, pro כֻּלָּן, Gen. 42. v. 36.

קִרְבֶּנָה *ventrem earum*, Gen. 41. v. 21. cum (ֶ) præter normam, pro (ָ), sic: קִרְבָּנָה, & simplici קִרְבָּן.

לָכֵנָה *vobis*, Ezech. 13. v. 18. pro לָכֵן.

כְּסְתוֹתֵיכֶנָה *pulvillos vestros*, Ezech. 13. v. 20. pro כְּסְתוֹתֵיכֶן.

וְזִמַּתְכֶנָה *scelus vestrum*, Ezech. 23. v. 48. pro זִמַּתְכֶן.

בּוֹאֲנָה *adventus earum*, Jerem. 8. v. 7. pro בּוֹאָן.

גְּוִיּוֹתֵיהֶנָה *corpora ipsarum*, Ezech. 1. v. 11. pro גְּוִיּוֹתֵיהֶן.

2°. post כ affixi ךָ frequentissime, ut:

בְּשִׁמְכָה *in nomine tuo*, Jerem. 29. v. 25. pro בְּשִׁמְךָ. Sed ה istud non tam est paragogicum, quam ex subintellecto expressum. Vide supra pag. 27. col. 2.

Specialis anomaliæ est מַלְאָכֵכֵה *nuntiorum tuorum*, Nahum. 2. v. 14. al. 13. ubi procul dubio librariorum mendum est, pro מַלְאָכֵיכֵה, deficiente (י) pluralis numeri indice, ut interdum fieri videbimus infra num. 4. Quod attinet generis discrepantiam affixum inter masculini generis, & Niniven ad quam refertur; ea facile conciliari potest, si non tam urbs ipsa, quam ejus incolæ, attendantur. מַלְאָכֵכֵה igitur mendose est pro מַלְאָכֵיכֵה, aut sine ה in fine, מַלְאָכֵיךְ.

3°. post ם, ut: אֵלֵיהֶמָּה *superliminaria eorum*, Ezech. 40. v. 16. cum daghésch euphonico in ם, pro אֵלֵיהֶם.

Eadem litera ה nonnunquam per epenthesin in media dictione reperitur, ut:

כֻּלְּהֶם *universi ipsi*, 2. Reg. 23. v. 6. pro כֻּלָּם.

לְכֻלְּהֶנָה *omnibus ipsis*, 3. Reg. 7. v. 37. pro לְכֻלָּן; ubi insuper est aliud ה paragogicum.

בְּתוֹכְהֶנָה *in medio earum*, Ezech. 16. v. 53. cum ה quoque paragogico in fine, pro בְּתוֹכָן.

II.

Affixorum enallage.

AFFIXORUM enallage est,

1°. cum affixum in forma plurali, jungitur cum nomine singulari, ut:

וַחֲמִשִׁתָיו *& quintam partem ejus*, Levit. 5. v. 24. pro וַחֲמִשִׁתוֹ.

עֲצָתָיִךְ cum (ָ) sub ת loco (ַ) ob pausam, *consiliorum tuorum*, Isai. 47. v. 13. pro עֲצָתֵךְ.

וְאַחוֹתַיִךְ *& sorores tuæ*, Ezech. 16. v. 55. pro וְאַחוֹתֵךְ. Hac porro enallage *distributionem* significari volunt hoc modo: *Quintam cujuslibet rei partem. Uniuscujusque consiliorum tuorum. Et unaquæque ex sororibus tuis.* Si in his exemplis spectetur (י) ut superfluum, (de quo infra) & puncta nonnihil mutentur, affixa illa ad formam singularem facile revocabuntur. Alia exempla vide Isai. 54. v. 4. Ezech. 16. v. 15. 53. &c.

2°. cum vice versa affixum sing. numeri cum nomine plurali conjungitur, ut: אַחְיוֹתֵךְ *sorores tuas*, pro אַחְיוֹתַיִךְ Ezech. 16. v. 52.

עֵינֵיהוּ *oculi ejus*, Job. 24. v. 23. pro עֵינָיו.

גִּבּוֹרֵהוּ *fortium ejus*, Nahum. 2. v. 3. pro גִּבּוֹרָיו.

מַעֲלוֹתֵהוּ *gradus ejus*, Ezech. 43. v. 17. pro מַעֲלוֹתָיו.

יָדֵיהוּ *manus suas*, Habac. 3. v. 10. pro יָדָיו.

רֵעֵהוּ, vel מֵרֵעֵהוּ, Prov. 19. v. 7. & רֵעֵהוּ, Job. 42. v. 10. *amici ejus*, pro רֵעָיו, מֵרֵעָיו.

Huc pertinent duo illa nomina pluralia, quibus affixis adjungitur ea forma, qua singularibus solet adjici.

עֵדוֹתִי *testimonia meum*, Psal. 131. Heb. 132. v. 12. h. e. unumquodque testimoniorum meorum; ea enim enallage indicatur quoque distributio. Sic:

מַכּוֹתְךָ *plagas tuam*, Deut. 28. v. 59. h. e. quamque plagarum tuarum. Nisi sint errores amanuensium, pro עֵדוֹתַי, מַכּוֹתֶךָ cum (י) deficiente de quo infra.

3°. quando componitur affixum cum forma nominis, cui non competit, ut:

אוֹרֵהוּ *lux ejus*, Job. 25. v. 3. pro אוֹרוֹ.

מוֹטֵהוּ *jugum ejus*, Nahum. 1. v. 13. pro מֹטוֹ.

פִּילַגְשֵׁהוּ *concubina ejus*, Jud. 19. v. 24. pro פִּילַגְשׁוֹ.

לְמִינֵהוּ *secundum speciem suam*, Gen. 1. v. 12. pro לְמִינוֹ, ut legitur v. 11. Vel est à forma inusit. מִינָה.

מִלִּבְהֶן *ex corde suo*, Ezech. 13. v. 17. pro מִלִּבָּן.

לְבַדְּהֶן *solas ipsas*, Gen. 21. v. 28. pro לְבַדָּן.

שְׁבִיתְהֶן pro שְׁבִיתָן *captivitatem earum*, Ezech. 16. v. 53.

4°. cum usurpatur affixum masculinum pro feminino, ut:

בְּעֵינֵיהֶם *in oculis eorum*, Num. 36. v. 6. pro בְּעֵינֵיהֶן *in oculis earum*.

אֲבִיהֶם *patris eorum*, ibid. pro אֲבִיהֶן *patris earum*, sermo enim est de filiabus *Tselophhhádh*, sive ut legit Vulg. *Salphaad*.

5°. cum sumitur affixum tertiæ personæ pro affixo secundæ, ut:

כֻּלָּם תָּשֻׁבוּ *omnes ipsi revertemini*, Job. 17. vers. 10. pro כֻּלְּכֶם *omnes vos*, &c.

שִׁמְעוּ עַמִּים כֻּלָּם *audite populi omnes ipsi*, 3. Reg. 22. v. 28. pro כֻּלְּכֶם *omnes vos*.

Huc pertinent affixa poëtica & Chaldaïca, pro communibus & Hebraïcis usurpata. Poëtica, ut: מוֹסְרוֹתֵימוֹ *vincula eorum*, עֲבֹתֵימוֹ *funes eorum*, Psal. 2. v. 3. pro מוֹסְרוֹתֵיהֶם, &c.

פִּרְיָמוֹ *fructum eorum*, Psal. 20. Heb. 21. v. 11. pro פִּרְיָם, vel פִּרְיָהֶם.

לָמוֹ *eis*, pro לָהֶם, Psal. 2. v. 4. אֵלֵימוֹ pro אֲלֵיהֶם idem, ibid. v. 5.

פִּימוֹ *ore suo*, Psal. 16. Heb. 17. v. 10. pro פִּיהֶם, &c.

Affixum istud videtur etiam singulariter accipi, ut: Job. 27. v. 23. יִשְׂפֹּק עָלֵימוֹ כַפֵּימוֹ *plaudet super eum manibus suis*, ubi עָלֵימוֹ est pro עָלָיו, ut liquet ex hemistichio sequenti MS. Alexand. Ald. & Compl. interpretantur ἐπαυτὸν, Vulg. *super eum.* Lxx. edit. Vat. ἐπαυτοὺς *super eos.* Sic Paraph. Chald. עֲלֵיהוֹן *super eis*, h. e. eorum quolibet, sensus enim singularem numerum postulat. Sic לָמוֹ pro לוֹ *illi*. Isai. 44. v. 15.

Chaldaïca, ut: תַּגְמוּלוֹהִי *beneficia, retributiones ejus*, Psal. 115. Heb. 116. v. 12. pro תַּגְמוּלָיו. Sic in Dan. 4. v. 9. וּבְעַנְפּוֹהִי & *in ramis ejus*.

Chaldaïca & poëtica simul, ut: לִמְנוּחָיְכִי *in requiem tuam*, Psal. 115. Heb. 116. v. 7. pro לִמְנוּחָתֵךְ cum (ּ) loco (-) ob pausam. Sic in eadem pausa, תַּחֲלוּאָיְכִי *morbos tuos*, Ps. 102. Heb. 103. v. 3. חַיָּיְכִי *vitam tuam*, ibid. v. 4. נְעוּרָיְכִי *juventutem tuam*, ibid. v. 5. עֲוֹנֵכִי *iniquitatem tuam*, ibid. v. 3. pro עֲוֹנֵךְ. רָעָתֵכִי *malum tuum*, pro רָעָתֵךְ, Jerem. 11. v. 15. בְּתוֹכֵכִי *in medio tui*, Psal. 115. Heb. 116. v. 19. pro בְּתוֹכֵךְ. Sic cum præpositione, עָלָיְכִי pro עָלַיִךְ *super te*, ibidem v. 7.

Ceterum mirum non est affixa Chaldaïca in libris Hebraïce scriptis identidem reperiri; vel enim ad dialectos pertinent, quibus etiam non carebat lingua Hebraïca; vel Chaldaïsmi illi Sacrorum Codicum exscriptoribus, qui Chaldaïca dialecto in captivitate Babilonica usi fuerant, eique erant assuefacti; incogitantia, quæ Sacræ Scripturæ αὐθεντίᾳ nihil officit, facile excidere potuerunt.

III.

Affixorum contractio.

ACCEDENTIBUS affixis ad nomina in ה desinentia, fit interdum contractio, seu potius syncope literæ ת in quod mutatum fuerat ה, ut;

נִצָּהּ *flos ejus*, Gen. 40. v. 10. pro נִצָּתָהּ, à נִצָּה.

לְמַשְׁעִי *ad aspectum meum*, Ezech. 16. v. 4. pro לְמַשְׁעָתִי à מִשְׁעָה. Vulg. *in salutem meam*, referebat ad ישע.

וְגֻלָּהּ *& lecythus ejus*, Zach. 4. v. 2. pro וְגֻלָּתָהּ à גֻּלָּה.

בְּעָרְמָם beormám *in astutia eorum*, Job. 5. v. 13. pro בְּעָרְמָתָם, ab עָרְמָה.

פִּנָּהּ *angulum ejus*, Prov. 7. v. 8. pro פִּנָּתָהּ, à פִּנָּה.

פִּשְׁתִּי *linum meum*, Ose. 2. vers. 5. al. 7. pro פִּשְׁתָּתִי, à פִּשְׁתָּה.

וְצוּרָם *& forma eorum*, Psal. 48. Heb. 49. v. 15. pro וְצוּרָתָם, à צוּרָה. Lxx. καὶ ἡ βοήθεια αὐτῶν, Vulg. *& auxilium eorum*, וְצוּרָם deducebant ex צוּר *rupes*, & metaphoricè *auxilium*.

שׂוֹכֹה cum ה in fine loco ו, *ramum suum*, Jud. 9. v. 49. pro שׂוֹכָתָה, aut שׂוֹכָתוֹ, à שׂוֹכָה.

בִּתְבוּנָם *pro intellectu suo*, Ose. 13. v. 2. pro בִּתְבוּנָתָם, à תְּבוּנָה.

פֶּחָם *dux eorum*, 2. Esd. 5. v. 14. pro פֶּחָתָם, à פֶּחָה; ut dicitur לְפֶחָתֶךָ *duci tuo*, Malach. 1. v. 8.

Anomaliæ illæ ad analogiam facile revocantur, si aliæ nominum formæ fingantur. v. g. pro נִצָּה, נֵץ; pro גֻּלָּה, גֻּל; pro עָרְמָה, עֹרֶם; pro פִּנָּה, פֵּן ab inusit. פנן; pro מִשְׁעָה, מִשְׁעֶה, פִּשְׁתָּה; pro שׂוֹכָה, שׂוֹךְ, &c. Vero enim simile non est, ut jam sæpius monuimus, omnes nominum Hebræorum formas in Sacris Bibliis contineri.

IV.

Litera (י) nota pluralis numeri ellipsis, pleonasmus; & τῦ mappíq absentia.

IN Nominibus plural. cum Affixis, (י) nota pluralis numeri quandoque deficit, ut:

וְעַמֻּדָו *& columnæ ejus*, Exod. 27. v. 11. pro וְעַמֻּדָיו.

מִטַּבְּעֹתָו *ex annulis ejus*, Ibidem cap. 28. v. 28. pro מִטַּבְּעֹתָיו.

דְּרָכֶךָ *vias tuas*, ibidem cap. 33. v. 13. pro דְּרָכֶיךָ.

עֲנָבֵמוֹ *uvæ eorum*, cum affixo poëtico, Deut. 32. v. 32. pro עֲנָבֵימוֹ.

צֹפָו *contemplatores ejus*, Isai. 56. v. 10. pro צֹפָיו.

חֲפָצֶךָ *voluntates tuas*, ibid. 58. v. 13. pro חֲפָצֶיךָ.

חַסְדְּךָ *misericordiæ tuæ*, Psal. 118. Heb. 119. v. 41. pro חֲסָדֶיךָ.

וּמֵחֶלְבֵהֶן *& de adipibus earum*, Gen. 4. v. 4. pro וּמֵחֶלְבֵיהֶן. Vel est sing. cum enallage affixi. הֶן pro ן, sic: וּמֵחֶלְבָּן.

Sic cum præpositione אֶל *ad*, ut: אֲלֵהֶם, 3. Reg. 12. v. 16. &c. pro אֲלֵיהֶם *ad eos*. אֲלֵכֶם Exod. 7. v. 4. pro אֲלֵיכֶם *ad vos*, &c.

E contrario interdum (י) istud redundat in sing. ut:

אֹיְבֶיךָ pro אֹיִבְךָ *inimicus tuus*, 1. Reg. 24. v. 5.

דְּבָרֶיךָ pro דְּבָרְךָ *verbum tuum*, 3. Reg. 8. v. 26. &c. (י) istud adscriptis punctis vocalibus supervacaneum, erat antiqua vocalis *e*, quæ nunc per (:) sub ultima nominis litera radicali exprimitur.

Punctum *mappíq* quod attinet, illud 18. vicibus, si bene numerarunt Massorethæ, deficit in litera ה affixo tertiæ personæ sing. femininæ, ut:

וּשְׂעָרָה *& pilus ejus*, Levit. 13. v. 4. pro וּשְׂעָרָהּ.

לְחֵילָה *ad antemurale ejus*, Vulg. *in virtute ejus*, Psal. 47. Heb. 48. v. 14. pro לְחֵילָהּ.

מִבְטַחָה *fiducia ejus*, Prov. 21. v. 22. pro מִבְטֶחָהּ, ubi insuper ad euphoniam (‥) ultimæ mutatur in (-), ob aliud (-) sequens sub gutturali; absolutum enim est מִבְטָח *fiducia*.

וְרַחְמָה *& vulva ejus*, Jerem. 20. v. 17. pro וְרַחְמָהּ, quod etiam habent codd. accuratiss.

נְתִיבָה *semita ejus*, Prov. 12. v. 28. pro נְתִיבָהּ.

אַנְחָתָה *gemitum ejus*, Isai. 21. v. 2. pro אַנְחָתָהּ.

Alia loca vide apud Massoram magnam in ordine literæ ה, ad hunc titulum יח מלין.

V.

V.

Literarum א , ה , ו , *& motionum affixa præcedentium enallage.*

Ex facili permutatione literarum אהוי, interdum usurpatur ה pro ו, ut:

אָהֳלֹה pro אָהֳלוֹ *tabernaculum ejus*, Gen. 13. v. 3.

עֶזְרֹה pro עֶזְרוֹ *auxilium ejus*, Ezech. 12. v. 14.

שִׁירֹה pro שִׁירוֹ *canticum ejus*, Psal. 41. Heb. 42. v. 9. &c.

Reperitur etiam א pro ה, in כֻּלָּא pro כֻּלָּה *universa ipsa*, Ezech. 36. v. 5.

Interdum etiam affixa prævias habent motiones alias ab iis, quas vulgo secum afferunt, quando nominibus conjunguntur, ut: מֹדַעְתָּנוּ *cognationis nostræ*, pro מֹדַעְתֵּנוּ, Ruth. 3. v. 2. nempe cum (ָ) pro (ֵ).

תְּפוֹצוֹתִיכֶם *dispersiones vestræ*, Jerem. 25. v. 34. secundum exemplaria non pauca, pro תְּפוֹצוֹתֵיכֶם, ut habent Biblia accuratius edita. Hhiriq itaque pro (ֵ) hîc mendose positum videtur.

CAPUT VIII.

De Verbo & Participio.

VERBUM recte Hebræis dicitur פֹּעַל *actio*; vox enim est, quæ mentis affirmantis actionem proprie exprimit. Vide notas.

Duplicis sunt generis Hebræorum verba: *perfecta* scilicet, & *imperfecta*.

Verba perfecta ea sunt, quorum tres literæ radicales ubique exprimuntur & sonant, seu proferuntur, ut: מָסַר *tradidit*.

Verba imperfecta censentur, quorum aliqua ex tribus literis radicalibus, in quibusdam saltem conjugationibus, aut conjugationum temporibus, vel *deficit*, vel *quiescit*. De his Verbis in capite sequenti agemus; in hoc vero de perfectis, quibus adprime notis, nullo fere negotio intelligentur & imperfecta.

NOTÆ.

VERBA Hebraïca sunt vulgo radices, ex quibus nomina & aliæ orationis partes, instar surculorum, nascuntur. Tribus, ut plurimum, constant nativis literis; raro quatuor, aut quinque. Ut autem Verborum Hebræorum natura melius intelligatur, quædam circa Verbum in genere observanda sunt.

Verbum, ut diximus supra, vox est, quæ affirmationem significat, seu quæ actum mentis attributum cum subjecto in propositione conjungentis exprimit. In lingua Hebraïca, sicuti & in aliis, ad actionem illam mentis exprimendam, verbum unicum, nempe substantivum *sum*, sufficeret. Verum ut citius ac brevius illa mentis actio exprimeretur, plurima alia verba excogitata sunt, quorum nonnulla subjectum cum copula, seu affirmatione; quædam affirmationem cum attributo;

quædam denique subjectum, affirmationem, & attributum exprimunt.

Affirmatio autem, quæ est verbi stricte sumti natura, spectat 1°. vel primam personam, vel secundam, vel tertiam, cum singularem, tum pluralem; & in Hebraïca lingua, masculinam vel femininam; atque inde natæ sunt diversæ verborum personæ, numeri, & genera. 2°. affirmatio illa fit, vel de tempore præsenti, vel de præterito, vel de futuro; & inde variorum temporum origo. 3°. denique affirmatur vel simpliciter, vel adjecta conditione, vel cum voto ac desiderio; hinc modi *Indicativus*, *Conjunctivus*, seu *Subjunctivus*, & *Optativus*. Quod spectat *Infinitivum*, est potius nomen substantivum, quam modus. *Imperativus* non tam modus est, quam futurum; quare futurum primum etiam appellatur.

Verbum itaque secundum essentiam suam spectatum, est *vox affirmationem exprimens.* Si vero præcipua ejus adjuncta considerentur, ac in ejus definitione includantur, est *vox significans affirmationem cum designatione personæ, numeri, temporis, conditionis, desiderii;* & sæpius etiam apud Hebræos, *generis.*

ARTICULUS I.

De Conjugationum Hebraïcarum numero, nomine, ac potestate.

VERBI conjugatio, quæ Hebræis dicitur בִּנְיָן *structura, ædificium*, est varia ejus thematis per tempora, numeros, ac personas inflexio. Secundum eam conjugationis definitionem, Hebræis proprie non esset nisi unica, quandoquidem omnia illorum verba, si terminationem spectes, eodem prorsus modo inflectuntur. Verum, quia hæc ipsa conjugatio, quantum significationem & primas cujuslibet temporis voces attinet, septem modis variatur: ideo unius ejusdemque verbi septem conjugationes admittimus, quarum sequens schema exhibet

Num.	*Nomen.*	*Potestatem.*
I.	קַל, vel פָּעַל *Paál*, vel *Qál.*	Activa est, & actionem simplicem importat, ut: *fecit, amavit*; &c. Nonnunquam intransitiva est, ut: *stetit, ambulavit*, &c. Vide appendicem.
II.	נִפְעַל *Niphál.*	Præcedentis passiva est, & passionem simplicem, aut actionem immanentem, vel reciprocam denotat, ut: *factus est, similitudinem contraxit, cavit sibi*, &c. Vide appendicem.
III.	פִּעֵל *Piél.*	Activa est, & actionem intensam repræsentat, ut: *perfecit, peramavit*, &c. Vide appendicem.
IV.	פֻּעַל *Puál.*	Præcedentis immediate passiva est, & passionem intensam significat, ut: *perfectus est, peramatus est*, &c. Vide appendicem.
V.	הִפְעִיל *Hiphíl.*	Activa est, & actionem duplicem includit, ut: *amare fecit*, &c. Vide appendicem.
VI.	הָפְעַל *Hophál.*	Passiva est immediate præcedentis, & duplicem passionem, aut actionem cum passione complectitur, ut: *amari*, vel *amare factus est*, &c. Vide appendicem.
VII.	הִתְפַּעֵל *Hithpaél.*	Activa & passiva est, exprimitque actionem, aut passionem reciprocam, re, aut simulate, ut: *laudavit se, divitem se fecit*, &c. Vide appendicem.

NOTÆ.

De conjugationum Hebraïcarum nomine & numero.

CONJUGATIONUM Hebraïcarum nomina desumta sunt ex primis cujuslibet conjugationis vocibus verbi פָּעַל *fecit*, *operatus est*, quo, ceu paradigmate, olim utebantur Grammatici. Sicut enim verbum istud in primaria voce primæ suæ conjugationis erat פָּעַל *paál*: sic prima conjugatio cujusvis alterius verbi appellata est פָּעַל *paál*. Sæpius tamen קַל *qál*, i. *levis*, nominatur: quia, excepto futuro, in primis temporum suorum vocibus, solis literis radicalibus constat; nec ullam servilem admittit, aut ullo puncto daghésch oneratur. Et quemadmodum idem verbum פָּעַל in secunda conjugatione incipiebat à voce נִפְעַל *niphál*; sic aliorum verborum secunda conjugatio dicitur *niphál*. Et sic de ceteris. Haud secus ac si apud Græcos, prima conjugatio vocitaretur τύπτω, secunda τύπτομαι. Vel apud Latinos, prima *amo*, secunda *amor*, &c.

Circa conjugationum Hebraïcarum numerum, non convenit inter Grammaticos. Alii siquidem nobiscum septem admittunt; alii quatuor duntaxat: *qál* enim & *niphál* pro prima conjugatione; *piél* & *puál* pro secunda; *hiphíl* & *hophál* pro tertia; denique *hithpaél* pro quarta accipiunt. Nec male: activa enim & passiva ejusdem verbi conjugatio, non duplex: sed unica censeri potest, ut apud Græcos & Latinos. Septenario tamen numero calculos adjecimus, utpote qui apud melioris notæ Grammaticos obtinuerit. At sine fundamento Grammatici quidam cum veteres, tum recentiores, octavam conjugationem addunt, quam פּוֹעֵל *poél*, seu מְרֻבָּע *quadratam*, aut 4. literarum, appellant. Nam 1°. tria aut quatuor tantummodo verba reperire est, quæ fictam illam conjugationem sequantur, & quorum anomalia in eo posita est, quod loco daghésch fortis in secunda radicali, sumant ו pro motione primæ. Satius itaque est verba illa ut anomala considerare, quam eorum gratia novam conjugandi rationem fingere. 2°. Immerito nova illa conjugatio *quadrata*, aut quatuor literarum à suis patronis appellatur; nam v. g. in שׁוֹפֵט *judicavit*, quatuor non sunt literæ, sed tres duntaxat: ו enim motio est non litera. Recte id nominis consequuta est tertia conjugatio verborum quiescentium in secunda ו, de quibus in capite sequenti, illud enim ו in בּוֹנֵן v. g. revera litera est, & quidem radicalis, cum thema sit בִּין *intelligere*. 3°. In sententiam nostram concedunt doctissimi Grammatici, Rabbi *Elias Levita* Germanus, *Buxtorfius*, noster *Thomas Dufour*, *Simeon Muisius*, qui in notis ad Bellarmini Grammaticam editam Parisiis anno 1622. pag. 126. sic concludit: *Est igitur conjugatio illa* Poél, *quidquid auctor* (Bellarminus) *ex veterum Grammaticorum sententia dicat, excludenda, rejiciendaque. Quod si illam admittere volueris, pari jure nona conjugatio* Hithpoél *tibi erit admittenda: quod nemo hactenus attentavit* Sic doctissimus Muisius L. S. in Acad. Paris. Professor Regius.

APPENDIX.

De conjugationum Hebraïcarum potestate.

PRÆTER ea, quæ in superiori schemate de conjugationum Hebraïcarum potestate diximus, hæc insuper observanda sunt.

1°. Conjugationes, quam supra assignavimus significandi rationem & ordinem, non semper retinent: vix enim reperiuntur verba in omnibus conjugationibus usitata. Cum verbum aliquod in prima conjugatione nihil significat, quæ prior est usitata, assumit significationem simplicem primæ, ut: שָׁבַע in qál nihil significat, in niphál נִשְׁבַּע *juravit*. Quod etiam accidit quando radix quidem est in usu in qál, aut in alia conjugatione, sed aliud omnino significat, ut: פָּלַל inusit. in qál, in piél פִּלֵּל *judicavit*, in hithpaél הִתְפַּלֵּל *oravit* simpliciter; quia verbum istud

significat quidem in piél, sed aliud, nempe *judicavit*. Quando radix in qal intransitiva est, in piél fit transitiva, ut: הָלַךְ *ivit*, in piél הִלֵּךְ *deduxit*. Quandoque etiam prima conjugatio significationem quintæ sibi vindicat, ut: Exod. 25. v. 17. וְעָשִׂיתָ כַפֹּרֶת *& facies propitiatorium*, id est, *fieri curabis*. 3. Reg. 6. v. 9. וַיִּבֶן אֶת־הַבַּיִת *& ædificavit domum*, hoc est, *ædificandam curavit*, &c. Quod linguis omnibus commune est, ut cum dicitur *Ludovicus XIV. Versalias ædificavit*, &c.

II°. Secunda conjugatio, quæ dicitur niphál, in verbis intransitivis, & etiam in qál usitatis, sæpe idem significat ac ipsa conjugatio qál, ut: נִשְׁעַן *innixus fuit*, נִכְסַף *desideravit*, &c. Idem fit in verbis, quæ etiam in qál transitiva sunt, ut: Isai. 66. vers. 16. כִּי בָאֵשׁ יְהוָה נִשְׁפָּט *quia in igne Dominus judicat*, vel *judicabit*. Jerem. 2. v. 35. הִנְנִי נִשְׁפָּט אוֹתָךְ *ecce ego judico te*. Ezech. 6. v. 9. נִשְׁבַּרְתִּי אֶת־לִבָּם הַזּוֹנֶה *contrivi cor eorum fornicans*. LXX. ὀμώμοκα τῇ καρδίᾳ αὐτῶν τῇ ἐκπορνευούσῃ *juravi cordi eorum fornicanti*. Pro נִשְׁבַּרְתִּי *contrivi*, legebant נִשְׁבַּעְתִּי *juravi*. Quandoque etiam in hac conjugatione augetur significatio, ut: כְּצֵל כִּנְטוֹתוֹ נֶהֱלָכְתִּי *sicut umbra, cum declinat, evanui, abire coactus fui*, Psal. 108. Heb. 109. v. 23. אָז נִדְבְּרוּ *tunc obloquuti sunt*, Malach. 3. v. 16. יְהוָה יִלָּחֵם לָכֶם *Dominus strenue pugnabit pro vobis*. Exod. 14. v. 14.

III°. Verba quædam in tertia conjugatione piél, neutralem habent significationem, ut: פִּתַּח הַסְּמָדַר *aperit se*, vel *aperitur uva*, Cant. 7. v. 13. חִתַּתָּה קַשְּׁתוֹתָם *confractus est arcus eorum*, Jerem. 51. v. 56. וּפִתְּחוּ שְׁעָרַיִךְ *& aperientur portæ tuæ*, Isai. 60. vers. 11. לֹא־פִתְּחָה אָזְנֶךָ *non fuit aperta auris tua*, Isai. 48. v. 8. וּשְׂעָרֵךְ צִמֵּחַ *& pilus tuus germinavit*, Ezech. 16. v. 7. כִּי רִוְּתָה בַשָּׁמַיִם חַרְבִּי *quia inebriatus est in cœlo gladius meus*, Isai. 34. v. 5.

Quandoque significatio piél à significatione qal parum, vel nihil discrepat, ut: דָּבַר & דִּבֵּר *loquutus est*, קָרַב & קֵרֵב *accessit*, &c.

E contrario, quædam verba, quæ sunt intransitiva in qál, non solum actionem intensam in piél habent: verum etiam duplicem, ut in hiphil, sic: לָמַד *didicit*, לִמֵּד *discere fecit*, seu *docuit*. קָם *surrexit*, קִיֵּם *surgere fecit*, *erexit*. חָיָה *vixit*, חִיָּה *vivificavit*, &c. Et reciproce, שִׁחֵת *corrupit se*.

Interdum in hac conjugatione significatum plane diversum à qál obtinent, ut: אָנָה qál, *mœstus fuit*; אִנָּה piél, *obvenire fecit*, *objecit*, *tradidit*. אָשַׁר qál, *incessit*; אִשֵּׁר piél, *beavit*. גָּאַל qál, *vindicavit*, *redemit*; גֵּאֵל piél *contaminavit*. הָלַל qál, *insanivit*; הִלֵּל piél, *laudavit*, &c. Imo quandoque contrarium, ut: תָּאַב qál, *desideravit*; תִּאֵב piél, *abominatus est*. חָטָא qál, *peccavit*; חִטֵּא piél, *à peccato expiavit*, &c.

IV°. In conjugatione puál passionem ab alio, non vero à se ipso, significari volunt Hebræi. Quia vero agens fere non commemoratur, conjugationem illam vocant בִּנְיַן שֶׁלֹּא נִזְכַּר פָּעֳלוֹ *conjugationem, cujus non commemoratur agens*. Ea quandoque non respondet, quod significationem attinet, ילד piél; sed simpliciter instar niphál significat, ut: יָלַד *genuit*, in piél יִלֵּד *parere fecit*, *obstetricavit*; puál יֻלַּד *natus est*, non *factus est gignere*, &c.

V°. Vis primaria conjugationis hiphil ea est, qua actionem significat, sive per modum causæ primæ, & immediate, ut: עָמַד *stetit*, in hiph. הֶעֱמִיד *stare fecit*, *collocavit*, *statuit*, &c. sive per modum causæ secundæ & mediate, ut: אָכַל *comedit*, in hiph. הֶאֱכִיל *comedere fecit*, præcepit, suasit, impulit, &c. ad comedendum. Duæ igitur actiones significantur, *facere* scilicet & *comedere*, quarum prior transit in eum, qui comedit: posterior vero in cibum qui comeditur.

Quæ verba in qál intransitiva sunt, hic fiunt transitiva, ut: שָׁכַב *jacuit*, הִשְׁכִּיב *jacere fecit*, *collocavit*, בָּרַח *fugit*, הִבְרִיחַ *fugere fecit*, *fugavit*, &c.

Cum in conjugationibus præcedentibus inusitata sunt, in hiph. significationem qal, aut piél obtinent, ut: שָׁלַךְ in qál, niph. piél & puál inusitatum, in hiph. הִשְׁלִיךְ *jecit*, *projecit*, &c. נָכָה in qál inusitatum, hiph. הִכָּה *percussit*, &c.

Verba aliquammulta in hiphil transitiva & intransitiva significatione gaudent, ut:

הִשְׂכִּיל *intellexit*, & *intelligere fecit.* הִבְאִישׁ *fœtuit*, & *fœtidum reddidit.* הִקְרִיב *appropinquavit*, & *appropinquare fecit.* הִלְבִּין *albuit*, & *album reddidit.* הֶאֱרִיךְ *prolongatus est*, & *prolongavit.* הֵצַר vel הֵצֵר *angustiavit*, & *in angustiis fuit*, à צָרַר, &c.

Quædam intransitive tantum significant, ut: הִשְׁכִּים *matutino tempore surrexit*, הֶאְדִּים *rubuit*, הִזְקִין *senuit*, &c. Imo verba quædam in hac conjugatione passive sumuntur, ut: כָּל־יְמֵי הַזִּירוֹ *omnibus diebus separari eum*, seu *separationis suæ*, Num. 6. v. 6.

Quæ in qál & hiphíl intransitiva sunt, in hiph. significationem habent intensiorem & magis emphaticam, ut: אָדַם *rubuit*, in hiph. הֶאְדִּים *in summo gradu rubuit.* Sic חָרַשׁ *siluit*, הֶחֱרִישׁ *altum siluit.* רָחַב *dilatatus est*, הִרְחִיב *maxime dilatavit se*, quamvis etiam ibidem active significet.

Sic quoque in qál & hiphíl transitiva, in hiphíl novam aliquam intensionem recipiunt, ut: צָמַח *germinavit*, הִצְמִיחַ *valde germinavit.*

VI°. Conjugatio hophál unicam, vel duplicem passionem pro ratione activæ hiphíl significat. Unicam, ut: הָשְׁכַּב *factus est jacere.* Duplicem, ut: הָאֳכַל *factus est comedi.* Interdum tamen simplicem passionem, eamque in secundo agente sitam denotat, ut: הָרְאֵיתָ *factus es videre*, Exod. 26. v. 30. In hac quoque conjugatione, sicut supra in puál, non commemoratur agens, ut passim scribit Qimhhi in lib. radicum, & Abenesra, Genes. 24. v. 33.

VII°. Septima conjugatione denotatur agentis in semetipsum actio sive *vera*, sive *ficta*. Vera, ut: הִתְגָּאֵל *polluit se*, הִתְגַּדֵּל *magnificavit se*, &c. Ficta, ut: Jos. 9. vers. 4. וַיִּצְטַיָּרוּ & *legatos se finxerunt.* 2. Reg. 13. v. 5. *cuba in cubili tuo*, & הִתְחָל *ægrotum te simula.* Prov. 13. v. 7. מִתְעַשֵּׁר *qui se divitem facit*, i. jactat. Ibidem מִתְרוֹשֵׁשׁ *qui se pauperem facit*, hoc est, simulat, &c.

Præterea isthæc conjugatio significat

1°. *Active*, ut: Exod. 32. v. 3. וַיִּתְפָּרְקוּ כָּל־הָעָם אֶת נִזְמֵי הַזָּהָב & *abrupit* (ad verbum, *abruperunt*) *omnis populus inaures aureas.* Sic הִתְחַטֵּא *expiavit*, *purgavit*, Num. 31. v. 20. הִתְפַּלֵּל *oravit*, 4. Reg. 19. v. 20. הִתְחַנֵּן *deprecatus est*, Esther 4. v. 8. &c.

2°. *Passive*, ut: וְיִשְׁתַּכְּחוּ & *oblivioni tradentur*, Eccl. 8. v. 10. הִתְפָּרְקוּ *rupti sunt*, seu *fracti sunt*, Ezech. 19. v. 12. וְהִתְבָּרְכוּ & *benedicentur*, Gen. 22. v. 18. quod cap. 12. v. 3. exprimitur per niph. וְנִבְרְכוּ.

3°. *Neutraliter* & *intransitive*, ut: וְלֹא יִתְבֹּשָׁשׁוּ & *non erubescebant*, Gen. 2. v. 25. *Ne intuearis vinum quando* יִתְאַדָּם *rubescit*, vel *flavescit*, ut vulg. interpretatur, Prov. 23. v. 31. Sic הִתְאַבֵּן *lamentatus est*, &c.

4°. *Frequentative*, cum videlicet frequentatio, assiduitas, excellentia, & continuatio actionis significatur, ut: הִתְהַלֵּךְ *itavit*, ambulavit continenter, הִתְחוֹלֵל *expectavit assidue.* הִתְדַּפֵּק *pulsavit continuo*, *pultavit*, הִתְמַכֵּר *venditavit se totum*, &c.

ARTICULUS II.

De conjugationum Hebraïcarum characteribus.

CONJUGATIONUM Hebraïcarum characteres sunt: vel literæ serviles, de quibus supra pag. 11. primæ radicali præpositæ; vel dagh. forte secundæ radic. impressum; vel denique literæ serviles cum dagh. forti, quod secundæ itidem radicali infigitur. Hi characteres una cum formis, de quibus in art. seq. conjugationes Hebraïcas χαρακτηρίζουσι, h. e. alias ab aliis discriminant. Illi porro characteres sunt:

QAL.

Character hujusce conjugationis est ejus simplicitas, i. literarum servilium, & τῦ daghésch in omnibus temporibus absentia, præterquam in futuro, quod י futurorum omnium characterem adsciscit. Unde conjugatio illa vulgo dicitur *qál*, i. *levis*, *expedita*, &c. Vide supra pag. 131. col. 1.

NIPHAL.

Character præteriti & bénoní, seu participii præsentis, est litera נ affecta hhiríq qáton, sic: נִ. Infinitivi & imperativi, ה cum eodem hhiríq qatón, & daghésch in prima radicali, sic: הִּ. Futuri, י cum hhiríq qatón, & daghésch pariter forti in prima radicali, sic: יִּ.

PIEL.

Character omnium conjugationis hujus temporum, est daghésch forte secundæ radicali impressum, excepto bénoní, quod insuper habet præfixum מ cum schevá notatum, sic: מְ; & futuro, cui præponitur י schevá quoque affectum, sic: יְ.

PUAL.

Character omnium hujusce conjugationis temporum, idem est ac præcedentis conjugationis character; cum eo solo discrimine, quod illa conjugatio participio paoúl gaudeat, quo destituitur piél. Huic autem participio præponitur מ cum schevá, sic: מְ. Caret imperativo.

HIPHIL.

Character præteriti, infinitivi, & imperativi, est ה affectum (·) in præterito, sic: הִ; (-) in infinitivo, & imperativo, ut: הַ. Futuri autem character est י itidem cum (-) hoc modo: יַ. Denique character bénoní est מ cum eodem (-) notatum, ut: מַ.

HOPHAL.

Character præteriti & infinitivi, ה cum (ּ hhatoúph) & interdum (ֻ), ut: הָ & quandoque הֻ. Futuri י cum (ּ hhatoúph) sic: יָ. Paoúl, caret enim bénoní & imperativo, מ cum (ֻ), & nonnunquam cum (ּ hhatoúph), sic: מֻ, & מָ.

HITHPAEL.

Character præteriti, infinitivi, & imperativi הִתְ; futuri יִתְ; participii מִתְ. Præterea secundæ radicali omnium temporum imprimitur dagh.

forte ; ficuti in piél & puál. Metathefin literæ ת, & ejus mutationem in ד & ט, vide infra art. XI. in append. ad hithpaél.

Hi funt communes Hebraïcarum conjugationum characteres, quos una conjunctos exhibet fequens tabella, in qua punctum ad finiftram literæ fervilis characterifticæ pofitum, indicat daghéfch forte, quod primæ radicali infigitur. Idem punctum numero 2 fubjectum, repræfentat daghéfch forte fecundæ radicali impreffum. Figura ֳ notat (ֳ hhatoúph). Denique cellulæ vacuæ oftendunt characteris abfentiam: quæ vero habent o, & temporis, & characteris defectum innuunt.

Tabella conjugationum Hebraïcarum characteres complectens.

Futura.	Imperativi.	Infinitivi.	Paoúl.	Bénoni.	Præterita.	VII. Conjugationes Hebraicæ.
יְ						Qál.
·יִ	·הִ	·הִ	o	נִ	נִ	Niphál.
2יְ	2	2	o	2מְ	2	Piél.
2יְ	o	2	2מְ	2	2	Puál.
יַ	הַ	הַ	o	מַ	הִ	Hiphíl.
יָo	o	הָo	מָ	o	הָo	Hophál.
2יִתְ	2הִתְ	2הִתְ	o	2מִתְ	2הִתְ	Hithpaél.

NOTÆ.

De Conjugationum Hebraïcarum literis characterifticis, & earum motionibus.

Conjugationum Hebraïcarum literæ characterifticæ funt, ut ex dictis liquet, ה, מ, נ, י, & dagh. forte; excepta VII[a]. conjugatione, quæ præter ה, מ, י, & dagh. in fecunda radicali, adfcifcit infuper ת, fic: יִתְ, מִתְ, הִתְ. Horum autem characterum motio genuina eft (ְ) five fimplex, five compofitum, ut: מְמַסֵּר, יְמַסֵּר, &c. Si alia afficiantur, puta (ִ) (ַ) (ֳ hhatoúph), &c. id accidit, vel ob aliud (ְ) fequens, quod in caufa eft cur (ְ) literæ characterifticæ mutetur in (ִ), &c. fecundum leges concurfus traditas fupra p. 35. coll. 1. 2. ut: יִמְסֹר pro יְמְסֹר, in fut. qál. נִמְסַר pro נְמְסַר, in præt. niphál, &c. Vel quia fpecialis character temporis excludit communem conjugationis characterem, motione ejus affumta, ut: מַמְסִיר pro מְהַמְסִיר, bénoni hiphíl. יַמְסִיר pro יְהַמְסִיר, fut. ejufdem conjugationis. מָמְסָר pro מְהָמְסָר, paoúl hophál. יָמְסַר iomfar pro יְהָמְסַר, iehomfar, fut. ejufd. conjugationis. Motio propria τῶ ה eft etiam (ְ), quod alte-

ro concurrente vel expreſſo, vel ſubintellecto, mutatur in (·), ſi fuerit ſimplex, vel in (-), vel in (- hhatoúph), ſi compoſitum. Expreſſo, ut: הִמְּסִיר pro הִמְסִיר, præt. hiphíl. הַמְּסֵר pro הֲמְסֵר, infinitivus ejuſdem conjug. הָמְסַר homſar, & cum (·) הֻמְּסַר, pro הָמְסַר, præterit. hophál. Subintellecto, ut: הִמָּסֵר pro הִנְמָסֵר, infinitiv. niphál.

Sic in fut. ejuſd. conjugationis (') afficitur (·) loco (:), ut: יִמָּסֵר pro יִנְמָסֵר. Vel ה & ' ibi afficiuntur (·) non (:); quia daghéſch forte, quod hîc uſurpatur ad communem conjugationis characteriſticam נ excidentem compenſandam, nunquam ſequitur puncta rapta, ſeu motiones breviſſimas, ut diximus ſupra pag. 29. col. 2.

ARTICULUS III.

De conjugationum Hebraïcarum formis, temporibus, & modis.

CONJUGATIONUM Hebraïcarum formas appellamus puncta vocalia, quæ primam & ſecundam radicalem primariarum vocum, in omnibus conjugationum temporibus, afficiunt.

Voces primariæ illæ ſunt à quibus temporis inflexio, & in participiis mutatio maſculini in femininum genus, & ſingularis in pluralem & dualem numerum incipit. Sic v. g. in præteritis, vox primaria eſt tertia perſona ſingularis maſculina, quæ verborum Hebraïcorum flexionis dat initium. In participiis, numerus ſingularis maſculinus. In imperativis, ſecunda perſona ſing. maſculina. Denique in futuris, ſecundum noſtram methodum, tertia perſona ſing. maſculina, ut in præteritis. Vox primaria infinitivorum nulla eſt præter ipſoſmet infinitivos, abſque literis gerundia conſtituentibus, ſpectatos.

Tempora conjugationes Hebraïcæ ſex habent, ſed latiſſime ſumta; ſiquidem inter ea numerantur participia. Illa autem tempora ſunt: ***Præteritum***, ***Bénoní***, ſeu Participium præſens, ***Paoúl***, ſeu Participium præteritum, ***Infinitivus***, ***Imperativus***, & ***Futurum***. Tempore præſenti caret lingua Sancta. Quomodo illud exprimat, docebimus infra, art. V. in notis ad Præteritum; & fuſius in Syntaxi.

Modos, ſi eorum formam, ſeu variam inflexionem ſpectes, non habent verba Hebraïca. At ſi eorum naturam attendas, iis minime deſtituuntur, ut in notis ſubjiciendis probabimus.

Jam formæ communes vocum in qualibet conjugatione primariarum declarandæ. Ut autem facilius percipiantur à tyronibus, eas una cum characteribus in verbo מָסַר *tradidit*, quo ceu paradigmate verborum perfectorum utemur, proponere operæ pretium eſſe arbitror. Formæ autem minus uſitatæ in appendice cuilibet conjugationi ſubjecta conſpiciuntur.

QAL.

QAL.

Forma præteriti, eſt (ָ) ſub prima radicali; (ַ) vero ſub ſecunda, ut: מָסַר *tradidit.*

Forma bénoní, ו cum prima radicali; (ֵ) ſub ſecunda, ut: מוֹסֵר *tradens.*

Forma paoúl, (ָ) ſub prima radicali; ו cum ſecunda, ut: מָסוּר *traditus.*

Forma infinitivi, (ְ) ſub prima radicali; hhólem plerumque deficiens cum ſecunda, ut: מְסֹר *tradere.*

Forma imperativi, (ְ) ſub prima radicali; hhólem communiter deficiens cum ſecunda, ut: מְסֹר *trade.* Infinitivi & imperativi ſemper ſimiles ſunt, & ſenſu tantum diſtinguuntur.

Forma futuri, (ְ) ſub prima radicali; hhólem vulgo deficiens cum ſecunda, ut: יִמְסֹר *tradet.*

APPENDIX.

In præterito, pro (ַ) ſub ſecunda radic. interdum ponitur (ֵ), ut: חָפֵץ *voluit*, &c. Quandoque ו, ut: יָכוֹל *potuit*, &c.

In bénoní, prima rad. interdum afficitur (ָ) loco ו, ut: אָבֵל *lugens*, &c. Interdum etiam ſecunda rad. notatur cum (ַ) pro (ֵ), maxime cum ultima rad. gutturalis eſt, ut: אֹבֵד *periens*, נֹטֵעַ *plantans*, &c. Bis ibidem reponitur hhiriq, ut: יוֹסִף *addens*, תּוֹמִיךְ *ſuſtentans.*

In paoúl, pro ו cum ſecunda rad. interdum ponitur (ֻ) ad euphoniam, ut: לָבֻשׁ *indutus.*

In infinitivo, loco (ְ) ſub prima rad. nonnunquam ſubſcribitur (ָ), ut: מָסֹר *tradere*, eaque forma fere tantum uſitata eſt in gerundiis, ut: מָסֹר תִּמְסֹר *tradendo trades.*

In eodem infinitivo, imperativo & futuro, ſecunda radicalis afficitur etiam (ַ) loco hhólem, maxime in verbis intranſitivis, aut quorum ultima radicalis eſt gutturalis, שְׁכַב *accumbere*, שְׁמַע *audi*, יִפְתַּח *aperiet.*

NIPHAL.

Forma præteriti, (ִ) ſub prima radicali; (ַ) ſub ſecunda, ut: נִמְסַר *traditus eſt.*

Forma bénoní, (ִ) ſub prima radicali; (ָ) ſub ſecunda, ut: נִמְסָר *traditus*, vel *qui traditur.*

Forma infinitivi, imperativi & futuri, (ִ) ſub prima radicali; (ֵ) ſub ſecunda, ut: הִמָּסֵר *tradi*, הִמָּסֵר *tradere*, *traditor tu*, יִמָּסֵר *tradetur.*

APPENDIX.

In præterito, pro (ַ) ſub ſecunda radicali reponitur ו in נֶהְפּוֹךְ *ſubverſus eſt*, נֶחְתּוֹם *obſignatus eſt*, נַעְתּוֹר *exoratus eſt.* Quæ forma interdum etiam in infinitivo uſurpatur, ut: הֵאָכוֹל *comedendo*, הִנָּתוֹן *tradendo.*

In imperativo & futuro, ſecunda radicalis nonnunquam afficitur (ַ) loco (ֵ), ut: הֵאָנַח *ſuſpira*, יִנָּפַשׁ *reſpirabit*, &c.

PIEL.

Forma præteriti, (·) ſub prima radicali; (‐) ſub ſecunda, ut: מִסֵּר *diligenter tradidit.*

Forma bénoní, infinitivi, imperativi & futuri, (‐) ſub prima radicali; (‐) ſub ſecunda, ut: מְמַסֵּר *diligenter tradens*, מַסֵּר *diligenter tradere*, מַסֵּר *diligenter trade*, יְמַסֵּר *diligenter tradet.*

APPENDIX.

In præterito, prima radicalis rariſſime afficitur ˈ pro (·); & hæc eſt conjugatio, quam Grammatici non pauci *quadratam* male appellant. Vide ſupra pag. 131. col. 2. ut: שׁוֹפֵט *judicavit*, &c. In eodem præterito, ſicut & in aliis hujuſce conjugationis temporibus, pro (‥) ſub ſecunda radicali, non raro ponitur (‐), præſertim quando ultima litera radicalis gutturalis eſt, aut ר, ut: אִבַּד *perdidit*, מְקַרְקַר *deſtruens*, חַרְחַר *accendere*, שַׂמַּח *latifica*, יְבַקַּע *diſcindet*, &c. Hîc autem (‐) uſurpatur, ut guttur. aut ר, facilius proferatur.

PUAL.

Forma præteriti, (ֻ) ſub prima radicali; (‐) ſub ſecunda, ut: מֻסַּר *diligenter traditus eſt.*

Forma bénoní & paoúl (ֻ) ſub prima radicali; (‐) ſub ſecunda, ut: מְסֻפָּר bénoní, *qui diligenter traditur*, מְמֻסָּר paoúl, *diligenter traditus.*

Forma infinitivi, (ֻ) ſub prima radicali; ו cum ſecunda, ut: מֻסּוֹר *diligenter tradi.*

Forma futuri, caret enim imperativo, (ֻ) ſub prima radicali; (‐) ſub ſecunda, ut: יְמֻסַּר *diligenter tradetur.*

APPENDIX.

In præterito & paoúl, prima radicalis nonnunquam notatur cum (ָ hhatoúph) loco (ֻ), quia duæ illæ motiones non raro ad euphoniam invicem permutantur, ut: כָּרַּת corráth *præciſus eſt.* Sic in paoúl מְאָדָּם meoddám *rubricatus*, *rubro colore tinctus.*

HIPHIL.

Forma præteriti & benoní, (ְ) ſub prima radicali; & (ִי) ſub ſecunda, ut: הִמְסִיר *tradere fecit*, מַמְסִיר *tradere faciens.*

Forma infinitivi, imperativi, & futuri, (‐) ſub prima radicali; & (ִי) vel (‐) ſub ſecunda, ut: הַמְסִיר, vel הַמְסֵר *tradere facere*, הַמְסִיר, vel הַמְסֵר *tradere fac*, יַמְסִיר, vel יַמְסֵר *tradere faciet.*

APPENDIX.

In bénoní, pro (ִי) ſub ſecunda radicali, rariſſime ponitur (‐), ut: מַסְתֵּר *abſcondens.*

In infinitivo, imperativo, & futuro, præter (ִי) & (‐), ſecunda radicalis afficitur etiam (‐), maxime quando ſecunda illa radicalis gutturalis eſt; aut tertia ח, vel ר, ut: הַמְצַר *repugnare.* הַמְעַר *nutare fac.* יַבְטַח *confidere faciet.* In his etiam tribus ultimis temporibus pro (ִי) ſub ſecunda radicali, ſæpius uſurpatur (·).

HOPHAL.

Forma præteriti, (:) sub prima radicali; (-) sub secunda, ut: הָמְסַר homsár *tradere*, vel *tradi factus est.*

Forma paoúl, caret enim bénoní, (:) sub prima radicali; (-) sub secunda, ut: מָמְסָר *tradere*, vel *tradi factus.*

Forma infinitivi, (:) sub prima radicali; (-) sub secunda, ut: הָמְסֵר homsér *tradere*, vel *tradi fieri.*

Forma futuri, caret enim imperativo, (:) sub prima radicali; (-) sub secunda, ut: יָמְסַר iomsár *tradere*, vel *tradi fiet.*

HITHPAEL.

Forma omnium hujusce conjugationis temporum est (-) sub prima radicali; (-) & interdum (-) sub secunda, ut: הִתְמַסֵּר *tradidit se*, מִתְמַסֵּר *tradens se*, הִתְמַסֵּר *tradere se*, הִתְמַסֵּר *trade te*, יִתְמַסֵּר *tradet se.*

APPENDIX.

In præterito, imperativo, & futuro hujusce conjugationis, secunda radicalis non raro afficitur (-) loco (-), ut: הִתְחַזַּק *confirmavit se.* הִתְעַנַּג *oblectare, oblecta te.* יִתְהַדָּר *gloriosum exhibebit se.* Metathesin literæ characteristicæ ת, vide infra art. XI. in append. ad conjugationem hithpaél, ubi etiam exempla mutationis ejus in ד & ט afferuntur.

Hæ sunt communes primariarum cujuslibet conjugationis vocum formæ, quæ, ut melius adhuc à linguæ S. candidatis addiscantur, in subjecto post notas diagrammate, seu schemate, una cum earum characteribus conjunctim, & in uno conspectu exhibentur. In eo itaque laterculo puncta subjecta duabus prioribus literis ex tribus מסר, à dextra sinistram versus legendo, sunt formæ. Literæ vero tribus illis מסר præpositæ cum suis motionibus, prius מ, cum duo consequenter ponuntur, & daghésch forte, characteres censentur.

NOTÆ.

De Conjugationum Hebraïcarum modis.

Quamvis lingua Hebraïca variam temporum inflexionem pro modis exprimendis non habeat; iis tamen carere minime censenda est. Et sane cum modus natura sua nihil aliud sit, quam vox affirmationem exprimens vel simplicem, ut: *amavi*, qui est modus *indicativus*: vel cum aliqua conditione conjunctam, ut: *si amavissem*, & est modus *conjunctivus*, seu *subjunctivus*: vel votum ac desiderium complectentem, ut: *utinam amavissem*, qui modus dicitur *optativus*: lingua Hebraïca modis nequaquam destituitur; quandoquidem & actionem simplicem recte exprimit, & particulis affirmationem ad conditionem & desiderium restringentibus non caret, ut: אָהַבְתִּי *amavi.* אִם־אָהַבְתִּי *si amavissem.* לוּ אָהַבְתִּי *utinam amavissem.* Idem de futuro dicendum.

Linguis itaque Græca & Latina hac in parte inferior non est Hebraica. Imo ipsis eo perfectior videtur, quo simplicior; constat enim ex dictis modos ad summum ampliori affirmationis declarationi utiles esse, minime vero necessarios. Id etiam liquet ex optimis quibusque Græcis Latinisque scriptoribus, qui modis fere indiscriminatim utuntur. Exemplorum Græcorum silvulam vide in Guill. Budæi commentariis linguæ Græcæ pag. 948. edit. Paris. 1548. Latinorum vero in Grosippi Grammaticis institutionibus, pag. 57. & seqq. & in Latina methodo D. Lancelotii, sect. 3. cap. 2. num. 4.

Denique circa modorum naturam & numerum adeo variant Grammatici, ut nihil prorsus certi hac in re nobis constituerint. Alii enim eos vocant divisiones, alii qualitates, alii status. Numerum quod attinet, aliis quatuor, aliis quinque, aliis sex, aliis octo, aliis plures sunt modi; ita ut, judice Sanctio in sua *Minerva*, pag. 43. edit. Amstelædam. 1664. in iis explicandis nullum tenuerint modum. Hanc Sanctii mentem lepide expressit Vossius lib. 3. de arte Gramm. cap. 8. pag. 45. tom. 2. editionis Amstelædamensis 1662.

Qui finxere modos, ratione modoque carebant.

SCHEMA

Complectens omnium coniugationum primarias voces cum earumdem characteribus, formis, ac significationibus.

Futura.	Imperativi.	Infinitivi.	Paoúl.	Bénoni.	Præterita.	Conjugat.
יִמְסֹר *tradet.*	מְסֹר *trade.*	מְסֹר *tradere.*	מָסוּר *traditus.*	מוֹסֵר *tradens.*	מָסַר *tradidit.*	Qál.
יִמָּסֵר *tradetur.*	הִמָּסֵר *tradere.*	הִמָּסֵר *tradi.*	caret.	נִמְסָר *traditus.*	נִמְסַר *traditus est.*	Niphál.
יְמַסֵּר *diligenter tradet.*	מַסֵּר *diligenter trade.*	מַסֵּר *diligenter tradere*	caret.	מְמַסֵּר *diligenter tradens.*	מִסֵּר *diligenter tradidit,*	Piél.
יְמֻסַּר *diligenter tradetur*	caret.	מֻסֹּר *diligenter tradi.*	מְמֻסָּר *diligenter traditus.*	מְסֻסָּר *qui diligent. traditur.*	מֻסַּר *diligent. traditus est.*	Puál.
יַמְסִיר *tradere faciet.*	הַמְסֵר *tradere fac.*	הַמְסֵר *tradere facere.*	caret.	מַמְסִיר *tradere faciens.*	הִמְסִיר *tradere fecit.*	Hiphíl.
יָמְסַר *tradere fiet.*	caret.	הָמְסַר *tradere fieri,*	מָמְסָר *tradere factus.*	caret.	הָמְסַר *tradere factus est.*	Hophál.
יִתְמַסֵּר *tradet se.*	הִתְמַסֵּר *trade te.*	הִתְמַסֵּר *tradere se.*	caret.	מִתְמַסֵּר *tradens se.*	הִתְמַסֵּר *tradidit se.*	Hithpaél.

NOTÆ

In præcedens schema.

I. In hoc schemate eum temporum ordinem servavimus, qui in Grammaticis ac Lexicis vulgo receptus est; præcedere enim deberent 1°. tempora finita, ut: Præterita, futura, & imperativi. 2°. infinita. 3°. Participia tanquam nomina verbalia, ut apud Græcos & Latinos. Idem ordo in aliis etiam schematis verba sive perfecta, sive imperfecta spectantibus, necnon in conjugationibus integris, servabitur.

II. Formas tantum communes hîc expressimus: aliæ enim partim supra pagg. 137. 138. 139. expositæ sunt: partim in appendicibus ad quodlibet conjugationum tempus infra adjungendis explicabuntur.

III. In conjugationibus, quæ imperativo gaudent, tempus illud, quod ad primariam vocem attinet, infinitivo plane simile est, ut jam monuimus pag. 137. ab eoque sensu duntaxat distinguitur.

IV. Participium dictum paoûl, quod à Bellarmino, Mayro, &c. in conjugationibus activis perperam collocatur, cum passive significet, passivis conjugationibus cum doctissimo Buxtorfio, nostro Thoma Dufour, aliisque melioris notæ Grammaticis reddidimus. In prima tamen conjugatione collocatur; verum hîc repositum est non ob ejus significationem, eo enim nomine pertinet ad niphâl; sed propter ejus simplicitatem, literis enim servilibus, & daghésch solutum est atque expeditum.

ARTICULUS IV.

De verborum Hebræorum generibus, numeris, & personis.

GENUS non respuunt verba Hebraïca. Eorum tamen prima persona in utroque numero, & in omnibus temporibus conjugatis, communis est. Secunda ubique generibus distinguitur. Tertia diversum genus admittit in singulari numero præteritorum, & in singulari & plurali futurorum: seu utroque genere donatur ubique, præterquam in præteritis pluralibus, ubi communis est generis.

NUMERUM duplicem agnoscunt verba Hebraïca: *singularem* videlicet & *pluralem*. Dualem ignorant.

PERSONAS in præteritis & futuris tres habent: primam, secundam, & tertiam. Imperativi secundis tantum personis gaudent ob rationem, quam expendemus infra art. 8. Inter flectendum à tertia sing. masculina incipiunt, utpote simpliciori, hoc est, daghésch, & literis servilibus nihil, aut minus onusta. Deinde per secundam ad primam deveniunt. Eumdem in futuris servabimus ordinem, etsi in illis à prima persona vulgo incipiant Grammatici.

Porro genera, numeri ac personæ constituuntur, distinguunturque incrementis quibusdam, quæ primariæ voci in fine adjiciuntur.

ARTICULUS V.

De Præteritis.

UNICUM est in qualibet conjugatione præteritum, quod Hebræis dicitur עָבָר; illudque, prout sensus postulat, sumitur pro præterito imperfecto, perfecto, & plusquam perfecto, indicativi, sub-

junctivi, & optativi modi, ut: מָסַר *tradebat*, *tradidit*, *tradiderat*, *tradidisset*. Sic autem reliquæ temporis hujus personæ formantur:

Tertia persona singularis feminina formatur addendo ָה voci primariæ, seu masculinæ, puta מָסַר.

Secunda persona sing. masculina addendo תָּ.

Secunda persona sing. feminina addendo תְּ.

Prima persona singularis communis addendo תִּי.

Tertia persona pluralis itidem communis addendo וּ.

Secunda persona pluralis masc. addendo תֶּם.

Secunda persona pluralis femin. addendo תֶּן.

Prima denique persona pluralis communis addendo נוּ.

Illa igitur incrementa ָה, תָּ, תְּ, תִּי, וּ, תֶּם, תֶּן, נוּ primariæ voci adjecta, formant in præteritis genera, numeros, & personas, ut ex sequenti diagrammate liquet, in quo triplex stellula primariam vocem præteritorum in qualibet conjugatione indicat, puta מָסַר in qál, נִמְסַר in niphál, מִסֵּר in piél, מֻסַּר in puál, הִמְסִיר in hiphíl, הָמְסַר in hophál, הִתְמַסֵּר in hithpaél.

INCREMENTA

	Feminina.	Communia.	Masculina.	
III. perf. sing. femin.	ָה		***	III. perf. sing. masc.
II. perf. sing. femin.	תְּ		תָּ	II. perf. sing. masc.
I. perf. sing. comm.		תִּי		I. perf. sing. commun.
III. perf. plur. comm.		וּ		III. perf. plur. commun.
II. perf. plur. femin.	תֶּן		תֶּם	II. perf. plur. masc.
I. perf. plur. comm.		נוּ		I. perf. plur. commun.

Accedentibus autem hujusmodi incrementis ad primariam vocem, in ea vulgo fit punctorum mutatio, quæ ut melius intelligatur, duas in classes dividuntur illa incrementa: in *vocalia* scilicet, & *consona*. Incrementa vocalia ea sunt, quæ vel pura constant vocali; vel quorum vocalis sola auditur, consonante otiosa remanente. Incrementa consona dicuntur illa, quorum litera consonans auditur ante vocalem. In præteritis duo sunt incrementa vocalia, videlicet ָה & וּ. Alia vero incrementa, nempe תָּ, תְּ, תִּי, תֶּם, תֶּן, נוּ, sunt consona.

Porro cum primariæ voci adduntur incrementa vocalia, motio secundæ radicalis mutatur in (ְ) mobile, præterquam in hiphíl ubi remanet hhiríq gadhól. Tertiam vero radicalem afficit incrementum vocale.

Cum vero adjunguntur incrementa consona, si fuerit (-) sub secunda radicali in primaria voce, ut in qál, niphál, puál & hophál, remanet: si ibidem fuerit alia motio, ea mutatur in (-), etiam in hiphíl. Tertia vero radicalis notatur cum (׃) quiescente.

Præterea in secunda persona plurali tam masculina quam feminina præteriti qál, prima rad. habet (׃) loco (ּ), ob accentum tonicum plus una syllaba ab eo (ּ) remotum. Exempla sint

PRÆTERITA

	Qal. Personæ Femininæ.	Qal. Personæ Commun.	Qal. Personæ Mascul.	Hiphil. Personæ Femininæ.	Hiphil. Personæ Commun.	Hiphil. Personæ Mascul.	
III. perf. fing.	מָסְרָה	*tradidit.*	מָסַר	הִמְסִירָה	*tradere fecit.*	הִמְסִיר	III. perf. fing.
II. perf. fing.	מָסַרְתְּ	*tradidisti.*	מָסַרְתָּ	הִמְסַרְתְּ	*tradere fecisti.*	הִכְסַרְתָּ	II. perf. fing.
I. perf. fing.		*tra-* מָסַרְתִּי *didi.*			*tradere* הִמְסַרְתִּי *feci.*		I. perf. fing.
III. perf. plur.		*tra-* מָסְרוּ *diderunt.*			*tradere* הִמְסִירוּ *fecerunt.*		III. perf. plur.
II. perf. plur.	מְסַרְתֶּן	*tradidistis.*	מְסַרְתֶּם	הִמְסַרְתֶּן	*tradere fecistis.*	הִמְסַרְתֶּם	II. perf. plur.
I. perf. plur.		*tra-* מָסַרְנוּ *didimus.*			*tradere* הִמְסַרְנוּ *fecimus.*		I. perf. plur.

NOTÆ.

De tempore præsenti, & Incrementorum origine.

PRÆTERITUM Hebræis dicitur עָבַר à verbo עָבַר *præteriit.* Ab eo verborum conjugatio incipit, tum quia ordine naturæ reliqua præcedit tempora, tum quia præsens tempus proprium nullum habet lingua Sancta. Nec immerito, ut doctiores quidam opinantur, stricte enim & proprie loquendo, præsens tempus nullum est, sed tantum præteritum & futurum: nam quod præsens dicitur, est potius *τὸ νῦν*, i. *instans*, & temporis copula, quæ futurum cum præterito conjungit, quam tempus perseverans. Neque tamen Hebræis desunt loquutiones, quibus aliarum linguarum tempus præsens exprimant: illud enim vulgo efferunt modo per participium, ut: *Ecce ego* שֹׁלֵחַ *mittens* sum, i. *mitto Angelum meum*, &c. *Et ego* הֹלֵךְ *vadens* sum, id est, *vado ad habitandum*, &c. Modo per præteritum aut futurum in generalibus sententiis, cum significatur non quod fuit, aut futurum est; sed quod perpetuo esse, aut fieri debet, ut: Psal. 1. v. 1. *Beatus vir qui non* הָלַךְ *ambulavit*, i. ambulat, *in consilio impiorum; & in via peccatorum non* עָמָד *stetit*, h. e. stat; *& in cathedra pestilentiæ*, vel secundum Heb. *derisorum*, *non* יָשָׁב *sedit*, i. sedet. v. 2.... *& in lege ejus* יֶהְגֶּה *meditabitur*, i. meditatur, *die ac nocte*, &c. Hinc Aben-Esra in hunc Psalmum: *Quando volunt* (Hebræi) *loqui per tempus stans* (i. præsens,) *loquuntur sermone præteriti, vel sermone futuri*; h. e. præsens tempus quandoque per præteritum, quandoque per futurum efferunt. Idem in Job. 3. v. 2. *Notum est quod in lingua sancta non est signum aliquod temporis præsentis, neque habent in lingua sua, nisi futurum & præteritum. Unde quidquid repereris in Jobo, quod est futurum, illud etiam pro præsenti, vel præterito capiendum.* De his plura in Syntaxi.

Incrementa ex quibus temporum genera, personæ, & numeri formantur, haud incerto hominum arbitrio, ut in lingua Græca & Latina, conficta sunt; sed ex pronominibus

integris desumuntur, nempe: תָ, ex הִיא *ipsa*, pronomine tertiæ personæ singularis femininæ. תָּ ex אַתָּה *tu*, pronomine secundæ personæ singularis masculinæ. תְּ ex אַתְּ *tu*, pronomine secundæ personæ singularis femininæ. תִּי ex אֲנִי *ego*, pronomine primæ personæ communis, (quare illa persona ubique communis est,) sed adscito ת epenthetico; ne, si diceretur נִי, confunderetur illa syllaba formativa cum pronomine affixo & significativo נִי. ו ex pronominibus הוּא *ipse*, & הִוא pro הִיא *ipsa*; quare illa persona in præteritis communis est. תֶּם ex אַתֶּם *vos*, pronomine secundæ personæ pluralis masculinæ. תֶּן ex אַתֶּן, vel אַתֵּן cum (‥), ut scribunt fere omnes Grammatici, & nos quoque pag. 72. *vos*, pronomine secundæ personæ pluralis femininæ. Denique נוּ ex אֲנַחְנוּ *nos*, pronomine primæ personæ plur. communis; unde etiam & illa persona ubique communis est.

ARTICULUS VI.

De Participiis.

PARTICIPIA sic dicta sunt, quod partem capiant & à nomine & à verbo. Instar nominum, moventur è singulari in pluralem ac dualem numerum; & è masculino in femininum genus. More autem verborum, eumdem casum regunt, quem verba ipsa ex quibus oriuntur.

Hebræis duo sunt participia: *præsens* & *præteritum*.

Participium præsens activum est in verbis activis, ut: מוֹסֵר *tradens*; passivum in passivis, ut: נִמְסָר *qui traditur*, vel *nunc traditus*. Vocatur בֵּינוֹנִי bénoní, i. *intermedium*, quod medium tempus inter præteritum & futurum, nempe *præsens*, vulgo significet. Dicitur etiam פּוֹעֵל *poél*, ab antiquo paradigmate פָּעַל *operatus est*, quod in illo participio habet פּוֹעֵל, perinde ac si apud Latinos participium activum primæ conjugationis appellaretur *amans*, à verbo *amo*.

Participium præteritum appellatur פָּעוּל *paoúl* eadem de causa, qua participium præsens dictum est פּוֹעֵל *poél*, quia nempe verbum פָּעַל in hoc participio habet פָּעוּל *paoúl*. Passivum est, ac rem præteritam designat, ut: מָסוּר *traditus*. Verbis activis non competit, nisi קַל qál; idque non habita ratione significationis, sed solum formæ simplicis, ut monuimus supra pag. 141. coll. 1. & 2.

Duo in participiis consideranda sunt: *character* & *incrementum* ex quo ultimo numeri & genera formantur.

Character est litera מ affecta (:) in bénoní piél, & in paoúl puál: (-) in bénoní hiphíl: (ֻ) in paoúl hophál: & hhiríq qatón cum ה in hithpaél. Cetera participia, aut charactere destituuntur, aut alium non habent à præterito, ut bénoní niphál.

Incrementa, seu terminationes participiorum eædem sunt ac illæ, quas supra pagg. 52. 53. nominibus adjectivis assignavimus; nempe הָ,

pro

pro sing. feminino, ים pro plurali masculino, ות pro plurali feminino, sic:

TERMINATIONES

	Femin.	Masc.
Singul.	ה	***
Plur.	ות	ים

Cum autem illæ terminationes, seu incrementa sint *vocalia*: motio secundæ radicalis vocis primariæ cui adjunguntur, mutatur in (ְ), sicuti in præteritis. Excipiuntur tamen passivarum conjugationum participia, & bénoní hiphíl, in quibus motio illa secundæ radic. remanet. Quod vero primæ radicalis vocalem attinet, ea ubique retinetur, præterquam in paoúl qál, ubi (ָ) mutatur in (ְ), ob accentum tonicum longius remotum. Exempla sint

	Benoni qal. Terminationes Femin.		Mascul.	Paoul qal. Terminationes Femin.		Masc.	Benoni hiphil. Terminationes Femin.		Masc.
Sing.	מוֹסְרָה	*tradens.*	מוֹסֵר	מְסוּרָה	*tradit* { *us.* *a.*	מָסוּר	מַמְסִירָה	*tradere faciens.*	מַמְסִיר
Plur.	מוֹסְרוֹת	*tradētes.*	מוֹסְרִים	מְסוּרוֹת	*tradit* { *i.* *æ.*	מְסוּרִים	מַמְסִירוֹת	*tradere facientes.*	מַמְסִירִים

NOTÆ.

De significatione paoúl qál, & bénoní niphál.

In assignando discrimine, quod intercedit paoúl qál inter & bénoní niphál, quantum ad eorũ significationẽ attinet, variant Grãmatici.

Elias Levita docet significatum τȣ̃ paoúl componi ex præterito & præsenti; adeo ut rem præteritam, quæ tamen adhuc duret, exprimat, ut: חַבַּיִת בָּנוּי *domus ædificata*, i. quæ jam exstructa est, adhucque perseverat. At vero bénoní niphál, secundum eumdem Grammaticum, rem præteritam, forte etiam nec amplius existentem denotat, ut: חַבַּיִת נִבְנָה *domus ædificata*, quæ tamen jam diruta esse potest, aut combusta.

Keckermannus in Grammatica Heb. participium paoúl in qál vocat *participium durantis*: quia ejusmodi passionem significat, quæ adhuc durat & continuatur; bénoní vero niphál, *participium cessantis.*

Bertramus in Gramm. Hebræo-Aramica, participium paoúl in qál dicit perfectam passionem significare, quæ tamen adhuc duret; participium vero niphál, præsentem & durantem passionem, sed non perfectam.

Georgius Mayr opinatur paoúl qál præsentis & imperfecti esse temporis, remque designare jam agi cœptam, quæ etiamnum fiat, ut: נָגוּף *vapulans, qui percutitur. Optime*, inquit, *Græci per participium passivum præsens explicare possunt* istud paoúl.

Noster D. *Thomas Dufour* docet paoúl esse participium passivum ac præteritum; eoque significari *rem in facto esse*, i. præteritam; bénoní vero passivorum *rem in fieri*, id est, quæ etiamnum fit: prius enim dixerat bénoní esse *participium præsens*, *activum in activis*, *passivum in passivis.*

Hanc opinionum diversitatem peperit varia horumce participiorum in diversis Scripturæ locis significandi ratio. Paoúl enim modo rem præteritam nec amplius durantem significat: modo rem etiamnum perseverantem exprimit. Rem præteritam ac finitam, ut: Gen. 31. v. 39. גְּנֻבְתִי denotat rem *furto sublatam*, non quæ adhuc furto tollitur. Sic Jud. 5. v. 27. שָׁדוּד *vastatus*, *vita spoliatus*, non qui continuo vita spoliatur; sermo enim est de occiso Sisara. Rem perseverantem, ut: Prov. 31. v. 21. *domus ejus* (i. domestici) לָבֻשׁ *vestita est duplicibus*, & adhuc vestitur; unde Lxx. Ald. edit. mſ. cod. Alexand. & vetus scholiasta, ἐνδιδύσκονται *vestiuntur*, nempe *domestici ejus*. Joel 1. v. 8. *quasi virgo* חֲגֻרַת־שַׂק *accincta sacco*, id est, *quæ accingitur*, &c.

Sic bénoní niphál interdum rem præteritam ac finitam denotat, ut: Isai. 65. v. 4... וּבַנְּצוּרִים *& in custoditis*, seu *observatis*, (Vulg. *in delubris idolorum*,) id est, *in iis*, *quæ jam observari desierunt*, inquit Arias Montanus in idiotismis linguæ Hebrææ, num. 22. Interdum de re adhuc durante accipitur, ut: Joel 2. v. 13.... נִחָם *pœnitens*, & quem jam pœnitet; ibi enim propheta loquitur de Deo, quem continuo pœnitet super malitia; unde Lxx interpretantur μετανοῶν *pœnitens*. Isai. 57. v. 5. נֵחָמִים *incalescentes*, & qui adhuc incalescitis, ab חָמַם: Lxx. παρακαλοῦντες *advocantes*, vel *consolantes*, Vulg. *qui consolamini*, à נָחַם. Horum itaque participiorum usus in Scripturis attendendus est: fere enim indiscriminatim usurpantur.

Participia sive activa, sive passiva, non raro pro nominibus usurpantur, seu in nomina degenerant, ut: רֹעֶה *pascens*, & *pastor*; אוֹהֵב *amans*, & *amicus*; רֹכֵב *ascendens*, & *ascensor*; נִבְחָר *electus*, & *eximius*; נִכְסָף *desideratus*, & *desiderabilis*; מְהֻלָּל *laudatus*, & *laudabilis*; מוֹשִׁיעַ *salvans*, & *salvator*; verba enim passiva, seu in forma passiva, active interdum significant. Vide supra, pagin. 132. col. 1. Sic in Novo Testamento, ὁ πειράζων *tentans*, & *tentator*; ὁ ἀπολλύων *perdens*, & *perditor*; ὁ ἀγωνιζόμενος *certans*, & *certator*, &c. De his fusius in Syntaxi participiorum.

Denique participia passiva quandoque etiam pro activis usurpantur, ut: שְׁכוּנֵי *habitantes*, pro שֹׁכְנֵי, plur. constructum. אֲחוּזֵי *tenentes*, pro אֹחֲזֵי, plurale itidem constructum, &c. quæ participiorum mediorum apud Græcos, & deponentium apud Latinos naturam imitantur.

ARTICULUS VII.

De infinitivis & gerundiis.

INFINITIVUS Hebræis dicitur מָקוֹר *fons*, *origo*, unde scilicet rivi definitæ significationis in reliqua finita tempora deducuntur. Ut autem temporis: sic quoque numeri, generis, & personæ differentia caret.

Nulla est conjugatio, quæ suum non habeat infinitivum, cujus characterem & formam vide supra pag. 140. in schemate primariarum cujuslibet conjugationis vocum. Eo utuntur Hebræi eodem fere modo, quo Græci, ad exprimenda gerundia, quibus caret lingua Sancta. Id autem muneris fungitur infinitivus cum ipsi præponuntur quatuor particulæ, seu præpositiones, nempe: ב, כ, ל, מ, quæ his motionibus affectæ: בִּכְלָם *bikhlâm*, vel *bichlâm*; aliis (-) supposito literæ ב, בְּכְלָם *bakhlâm*, vel *bachlâm*, memoriæ causa, appellantur.

Motio particularum ב , כ & ל , est (ִ), quod concurrente altero sub prima litera infinitivi, mutatur in hhiríq qatón. Quod ad מ pertinet, illud afficitur quoque hhiríq qatón, sequente daghésch forti in prima infinitivi litera, quæ si illius recipiendi sit incapax, utpote gutturalis, aut ר ; loco hhiríq qatón sub מ, reponitur (ֵ). Vide appendicem.

Quod particularum illarum in gerundiis constituendis vim communem attinet:

ב format gerundium in *do*, & explicatur per: *quando*, *cum*, *dum*, & infinitivus per tempus finitum. Vide appendicem.

כ eodem modo explicatur, sed fere notat tempus præteritum. Vide appendicem.

ל dat gerundium in *dum*, quandoque in *di*. Vide appendicem.

מ denique constituit quoque gerundium in *do*: sed sumitur fere negative, redditurque per: *ne*, *ut non*; aut comparative, & explicatur per: *quam*. Vide appendicem.

Conjugationes puál & hophál istud *bikhlám* non admittunt, proindeque carent gerundiis.

In infinitivo hiphíl, qui fere indiscriminatim terminatur in (ֵ), aut (ִי); cum hujusmodi *bikhlám*, fere semper usurpatur forma (ִי); rarissime forma (ֵ). Exempla sint

INFINITIVUS QAL

מְסֹר , מְסוֹר , מָסוֹר *tradere.*

Cum gerundiis,

בִּמְסֹר	*In tradendo*, seu *cum traderem*, *traderes*, *traderet*, &c.
כִּמְסֹר	*Cum traderem*, aut *tradidissem*, *tradidisses*, *tradidisset*, &c.
לִמְסֹר	*Ad tradendum*, vel *tradendi*, vel *ut traderem*, *traderes*, *traderet*, &c.
מִמְּסֹר	*A tradendo*, seu *ne traderem*, *traderes*, &c. vel, *quam tradere*, &c.

INFINITIVUS HIPHIL

הַמְסֵר , vel הַמְסִיר *tradere facere.*

Cum gerundiis,

בְּהַמְסִיר	*In tradere faciendo*, seu *cum tradere facerem*, *faceres*, *faceret*, &c.
כְּהַמְסִיר	*Cum tradere facerem*, aut *fecissem*, *fecisses*, *fecisset*, &c.
לְהַמְסִיר	*Ad tradere faciendum*, vel *tradere faciendi*, &c.
מֵהַמְסִיר	*A tradere faciendo*, vel *ne tradere facerem*, &c. aut, *quam tradere facere.*

APPENDIX.

De verborum Hebræorum gerundiis.

GERUNDIA sic vocantur, quod verborum ex quibus deducuntur, vices gerant. Latinis nomina sunt verbalia, & quidem substantiva, quæ sæpe casum verbi sui regunt. Quare mirum videri non debet Hebræos, & forte ex ipsis Græcos, gerundia sua ex infinitivo, qui sæpius nomen est, præfixis quibusdam particulis, seu præpositionibus, composuisse.

Ex tribus autem formis infinitivi qál, scilicet מְסֹר , מְסוֹר & מָסוֹר , de quibus supra, duæ posteriores tantum particulas gerundia constituentes recipiunt. Prima, nempe מְסֹר, cum illis nunquam jungitur; neque hujus formæ usus est, nisi fere in ejusdem verbi repetitione, ut: טָרֹף טֹרַף *discerpendo discerptus est.*

De variis תּ׳ בכלם *motionibus.*

Præter motiones supra literis בְּכָלָם assignatas, aliis etiam, quas hic operæ pretium est declarare, afficiuntur.

Quando prima litera radic. infinitivi qál gutturalis est, ea pro (:) afficitur (-:), vel (‥:); maxime si sit א; tuncque ל, כ, ב, afficiuntur (-), si prima rad. notetur cum (-:); vel (ִ) si eadem moveatur per (‥:): מ vero notatur cum (ֵ) ad compensandum daghésch deperditum, quod & ipsum imprimitur ad damnum תּ׳ נ sarciendum: מ enim est pro מִן, ut diximus supra pag. 70. ut: עֲמֹד *stare*, pro עְמֹד; cum *bichlám*, בַּעֲמֹד *in stando*, כַּעֲמֹד *cum starem*, לַעֲמֹד *ad standum*, מֵעֲמֹד *à stando*. Sic quando (‥:) subscribitur loco (:) simplicis, ut: אֱכֹל *comedere*, pro אְכֹל; cum *bichlám*, בֶּאֱכֹל *in comedendo*, כֶּאֱכֹל *cum comederem*, לֶאֱכֹל *ad comedendum*, מֵאֱכֹל *à comedendo*. Sæpius tamen (‥:) sub א, & (ֶ) sub *bichlám* contrahuntur in (ֹ), א otioso remanente, ut: לֵאמֹר *dicendo*, pro לֶאֱמֹר, &c. Quod si ad euphoniam (-:), vel (‥:) ad simplex (:) reducantur, ut sæpe fit, nihilominus *bichlám* retinet (-), vel (ֶ), ut: לַעְמֹד pro לַעֲמֹד *ad standum*. לֶאְכֹל, pro לֶאֱכֹל *ad comedendum*. לֶאְסֹר pro לֶאֱסֹר *ad ligandum*, &c.

Si prima litera infinitivi qál fuerit (י), ex schevá, quod ei supponitur, & hhiriq qatón sub *bichlán*, fit hhiriq gadhól sub eodem *bichlám*, ut: יְסֹד *fundare*, בִּיסֹד pro בִּיְסֹד *in fundando*. Sic כִּיסֹד *cum fundarem*, לִיסֹּד cum daghésch anomalo in ס, *ad fundandum*: quod etiam interdum imitatur מ, ut: מִיסֹּד *à fundando*. Invenitur etiam לְרָא *ad timendum*, pro לִירֹא 1. Reg. 18. v. 29. à verbo יָרֵא *timuit*. Denique ante infinitivos penacutos & monosyllabos, ל afficitur (ָ), ut: לָשֶׁבֶת *ad habitandum*, לָלִין *ad pernoctandum*, &c.

מ interdum solo hhiriq afficitur ante gutturalem, vel ר, absque תּ׳ daghésch excidentis compensatione, ut: מִהְיוֹת *ab essendo*, *ne sint*; & ita semper cum hoc verbo. Sic: מִרְדֹּף *à persequendo*. Cum autem motio parva loco magnæ his in locis ponatur, accentu euphonico méthegh sustentatur, & quodammodo producitur. Vide p. 37. col. 1.

In niphál & hiphil, sæpe excluditur ה characteristicum post ל, כ, ב, quæ motionem illius assumunt, neglecto suo scheva.

In niphal, בִּכָּשֵׁל pro בְּהִכָּשֵׁל *in impingendo*, בֵּעָטֵף pro בְּהֵעָטֵף *cum obrueretur*, בֵּהָרֵג cum (ֵ) euphonico sub ב loco (-) ob sequens (ֵ) sub ה, pro בְּהֵהָרֵג *cum occiderentur*, לֵרָאוֹת pro לְהֵרָאוֹת *ad comparendum*, לֵעָנוֹת pro לְהֵעָנוֹת *humiliari*, לֵאוֹר pro לְהֵאוֹר *illuminari*, &c.

In hiphil, בָּעִיר pro בְּהָעִיר *in evigilando*, כַּגְלוֹתְךָ, & cum daghésch euphonico in ג, כַּגְּלוֹתְךָ, ut habent exemplaria quædam etiam accuratiora, כַּגְּלוֹתְךָ pro כְּהַגְלוֹתְךָ *cum absolveris tu*, לַחְלִיק pro לְהַחֲלִיק *ad dividendum*, לַחֲטִיא pro לְהַחֲטִיא *ad peccare faciendum*, לָבִיא pro לְהָבִיא *ad offerendum*, לָדִין pro לְהָדִין *ad judicandum*, לָלִין pro לְהָלִין *ad pernoctandum*, לָרִיב pro לְהָרִיב *ad litigandum*, לַנְפִּיל pro לְהַנְפִּיל *ad dejiciendum*, לַסְתִּיר pro לְהַסְתִּיר *ad abscondendum*, לַעְשֵׂר cum (-), pro לְהַעֲשִׂר, aut לְהַעֲשִׂיר *decimas dare*, *decimare*, לַשְׁמִיעַ pro לְהַשְׁמִיעַ *ad audire faciendum*, לַשְׁמִיד pro לְהַשְׁמִיד *ad perdendum*, בַּגְלוֹתוֹ pro בְּהַגְלוֹתוֹ *cum transferret ipse*, לַמְרוֹת pro לְהַמְרוֹת *ad irritandum*, לַמְחוֹת pro לְהַמְחוֹת *ad delendum*, לַרְאוֹת pro לְהַרְאוֹת *ad ostendendum*, לַצְבּוֹת pro לְהַצְבּוֹת *ad tumidum reddendum*, &c.

De varia gerundiorum interpretatione.

ב constituit gerundiorum in *do*, ut diximus supra, explicaturque per *quando*, &c. vel per duos ablativos, alterum nominis, alterum participii, ut: Psal. 50. Heb. 51. v. 2. בְּבוֹא־אֵלָיו נָתָן, Lxx. ἐν τῷ εἰσελθεῖν πρὸς αὐτὸν Ναθάν, *in veniendo ad ipsum Nathan*, hoc est, *veniente ad eum Nathane*, vel *cum veniret*, aut *venisset*, aut *venit ad eum Nathan*. Psalm. 101. Heb. 102. v. 23. בְּהִקָּבֵץ עַמִּים *in conveniendo populos*, Vulg. vel *in congregando se*, i. *cum congregarentur populi*, vel *congregantibus se populis*.

כ Explicatur quoque per כַּאֲשֶׁר *cum*, *quando*, *postquam*, &c. Sic Græci ἡνίκα, ὅτε, ὅταν, ὡς. Quandoque etiam in duos ablativos resolvitur, ut: Deut. 20. v. 9. כְּכַלֹּת הַשֹּׁטְרִים *secundum finire moderatores istos*,

five *duces exercitus*, ut Vulg. hoc eft; ὅταν παύσωνται, ut Lxx. interpretantur, *cum finirent*, vel *finierint*, vel *finientibus*, *desinentibus moderatoribus* loqui, &c.

Interdum per adverbium fimilitudinis *ut*, *ficut*, &c. explicatur, ut: 1. Reg. 15. v. 22. *nunquid voluntas Dei* (eft) *in holocaustis & sacrificiis*, כִּשְׁמֹעַ *ut obtemperare voci Domini*. Lxx. ὡς τὸ ἀκοῦσαι *ficut audire*, &c. i. ut cum quis aufcultat, &c.

ל gerundium in *dum*, & in *di* format, ut fupra diximus.

In *dum*: Ezech. 44. v. 13. לֹא־יִגְּשׁוּ אֵלַי לְכַהֵן *non accedent ad me ad facerdotio fungendum*, Lxx. τοῦ ἱερατεύειν, Vulg. *ut facerdotio fungantur*. Quandoque in interpretatione præpofitio omittitur, ut: 4. Reg. 4. v. 13. מֶה לַעֲשׂוֹת לָךְ *quid faciendum tibi*, pro *ad faciendum*, Vulg. *quid vis ut faciam tibi?* Lxx. τί δεῖ ποιῆσαί σοι *quid oportet facere tibi?*

In *di*: Eccle. 3. v. 5. עֵת לְהַשְׁלִיךְ אֲבָנִים *tempus projiciendi lapides*. Quandoque ל per *ut* exponitur, ut: Ifai. 5. v. 4. *expectavi* לַעֲשׂוֹת *ut faceret* uvas, &c. ל iftud interdum etiam πλεονάζει, i. fuperfluum eft, ac folus infinitivus fpectatur, ut: Jud. 19. v. 10. *noluit vir ille* לָלוּן *pernoctare*. Lxx. καὶ οὐκ εὐδόκησεν ὁ ἀνὴρ αὐλισθῆναι, *& non probavit vir manere*. Denique nonnunquam infinitivus cum ifto ל ut nomen fubftantivum ufurpatur, ut: 2. Paral. 16. v. 13...... *& mortuus eft anno quadragefimo primo* לְמָלְכוֹ, Lxx. τῆς βασιλείας αὐτοῦ, Vulg. *regni fui*.

מ dat gerundium in *do*, & fumitur fere *negative*, & *comparative*.

Negative, ut: 1. Reg. 8. v. 7. *spreverunt*, feu *abjecerunt me* מִמְּלֹךְ *à regnando*, hoc eft, ut Lxx. verterunt, τοῦ μὴ βασιλεύειν ἐπ' αὐτῶν, Vulg. *ne regnem fuper eos*. Ifai. 24. v. 10. *claufa eft omnis domus* מִבּוֹא *ab ingrediendo*, id eft, τοῦ μὴ εἰσελθεῖν, ut reddidere Lxx. *ne quifquam ingrediatur*. Vulg. *nullo introeunte*.

Comparative, ut: Pfal. 117. Heb. 118. v. 8. *bonum eft* (melius eft) *confidere in Domino*, מִבְּטֹחַ Lxx. ἢ πεποιθέναι, Vulg. *quam confidere in homine*. Habac. 1. verf. 13. *Mundus es oculis* מֵרְאוֹת *præ videre malum*, id eft, *mundior*, *purior es oculis*, *quam ut videas malum*.

ARTICULUS VIII.

De Imperativis.

IMPERATIVUM Hebræi vocant צִוּוּי *tfivvoúi*, à verbo צִוָּה *imperavit*. Cum autem futurum tempus refpiciat, *futurum primum* etiam appellatur. Secundis tantum conftat perfonis, quæ tum in fingulari, tum in plurali numero, generibus diftinguuntur. Incrementa feu terminationes, quæ voci primariæ adjiciuntur, genera, numeros, & perfonas, ut fupra in præterito, conftituunt. Illa vero incrementa funt: (ִי) pro fecunda perfona fingulari feminina, (וּ) pro fecunda plurali mafculina, & נָה pro fecunda plurali feminina.

Porro cum ex illis incrementis, ִי & וּ fint vocalia: his accedentibus ad vocem primariam, motio fecundæ radicalis mutatur in (ְ). Quod fi aliud præcefferit, prius illud tranfit in hhiríq qatón. Excipitur imperativus hiphíl; in quo retinetur hhiríq gadhól, vel affumitur, fi vox primaria hujus temporis definat in (ֵ). Cum vero incre-

mentum נָה sit consonans, eo adjecto, motio primariæ vocis, quæcunque illa sit, sub secunda radicali servatur. In hiphíl tamen, si imperativus terminetur in (ִי), usurpatur (ְ), quod proinde cum illo incremento remanet, si fuerit in primaria voce hujus temporis. Sic autem incrementa illa genera, numeros & personas formant.

TERMINATIONES

	Fem.	Masc.
Sing.	ִי	***
Plur.	נָה	וּ

Conjugationes puál & hophál carent imperativo ob rationem mox in notis afferendam. Flexionis exempla sint

	IMPERATIVUS QAL.			IMPERATIVUS HIPHIL.		
	Personæ			Personæ		
	Femin.		Mascul.	Femin.		Mascul.
Singul.	מִסְרִי	*trade.*	מְסֹר	הַמְסִירִי	*tradere fac.*	הַמְסֵר
Plural.	מְסֹרְנָה	*tradite.*	מִסְרוּ	הַמְסֵרְנָה	*tradere facite.*	הַמְסִירוּ

NOTÆ.

INCREMENTA, seu terminationes, quæ genera, numeros, & personas imperativorum constituunt, ex pronominibus integris deducuntur, ut in præterito. Sic (ִי) secundæ personæ sing. femininæ terminatio desumitur ex forma אַתִּי *tu* femin. Vide supra pag. 72. col. 2. וּ secundæ personæ plur. masc. nota venit ex א pronominis אַתֶּם *vos*, masc. gen. א enim & ו non raro permutantur, cum sint ex אֶהֱוִי. Denique נָה secundæ personæ plur. fem. incrementum, formatur ex אַתֵּנָה *vos*, fem. generis, cum ה paragogico, pro אַתֵּן. Vide supra, pag. 73. col. 1.

Verborum Hebræorum imperativi secundas tantum personas habent. Primas & tertias respuunt: quia nemo sibi ipse imperat; neque etiam apud Hebræos imperium ad tertiam personam dirigitur: proprie enim non imperamus, nisi iis, quos in oratione præsentes compellamus.

Conjugationes passivæ carent imperativis: id enim imperare non possumus, quod situm non est in potestate illius, cui imperamus. Ut v. g. si quis alteri dicat: הֵהָרֵג *occiditor*, nempe ab alio, si alius nolit occidere, frustra erit imperium. At ubi *patiens* & *agens* idem est, tunc imperio est locus, ut: הִשָּׁמֵר *observa te*, *cave tibi*, &c. Sic הִנָּקֵם *ulcifcere*. h. e. *ultorem teipsum exhibe*; eoque sensu secunda conjugatio habet imperativum, nempe quatenus significationem reciprocam obtinet, quæ quum aliis conjugationibus passivis competere nequeat, ideo eo tempore destituuntur.

Diximus supra, accedente cremento vocali, motionem secundæ radic. mutari in schevá, & schevá primæ, transire in hhiriq qatón: mutationis hujus exempla videre est in secunda perf. sing. feminina, & in secunda plur. mascul. conjug. qál. At in secunda plur. feminina, cum servetur motio primariæ vocis, resumitur (ֹ) sub prima radicali, quia non concurrit amplius cum altero. De hoc concursu duplicis schevá initio dictionis, vide supra pag. 35. coll. 1. 2.

ARTICULUS IX.

De Futuris.

FUTURUM Hebraïce dicitur עָתִיד *paratum*, quod res futura per illud designata parata sit ut fiat, sicuti docent *Bellarminus* & *Mayrus*; eaque forsitan de causa præsentis temporis vices interdum sustinet, ac *paulo-post-futuro* Græcorum respondere videtur. Sæpius tamen pro futuro indefinito, id est, sive proximo, sive remoto, usurpatur.

Futurum, sicut & præteritum, in utroque numero tres habet personas, quæ, si primas communes exceperis, utroque genere, masculino scilicet & feminino, separatim donantur. Illæ autem personæ & characteribus, & incrementis utcunque discriminantur: nam in singulari numero tertia persona feminina, & secunda masculina; in plurali tertia feminina, & secunda itidem feminina similes sunt, ac solo sensu, aut adjunctis nominibus, distinguuntur.

Characteres personarum futuri quatuor sunt literæ א, י, ת, נ, quas Hebræi in nomine proprio אֵיתָן *Ethán* includunt; unde vulgo memoriæ causa, *literæ Ethán* appellantur. Ex his, א format primam personam singularem communem, נ primam personam pluralem itidem communem, י tertiam personam singularem masculinam, & tertiam personam pluralem pariter masculinam, ת denique ceteras, nempe: tertiam personam singularem femininam, secundam singularem tam masculinam quam femininam, tertiam pluralem femininam, & secundam pluralem cum masculinam, tum femininam.

Characterum illorum motio genuina est (ִ), quod, altero concurrente, mutatur in hhiríq qatón. Vide supra pag. 35. coll. 1. 2. Tamen ubi י, נ & ת afficiuntur illo hhiríq qatón, ibi א notatur vulgo cum (ֶ) ob rationem, quam attulimus supra pag. 6. col 2. Et cum literæ illæ moventur per (ְ), idem א afficitur (ֲ); quia (ְ) simplex mobile nunquam reperitur sub gutturali, ut diximus supra pag. 34. col. 1.

Incrementa futuri eadem sunt ac imperativi, nempe: י, ו, נָה, quibus ad personam, cui competunt, accedentibus, eodem modo mutatur, aut remanet secundæ radicalis motio, ac in imperativo, quem vide in articulo præcedenti.

Cum autem incrementa illa desumantur ex imperativo, qui secundas tantum personas habet: consequens foret ut ea secundis duntaxat

futuri personis adjungerentur; quod in singulari quidem numero fieri manifestum est: at in plurali, tertiæ personæ secundarum incrementa sibi vindicant, masculinæ, masculinarum; femininæ femininarum. Nec male: nam alioqui tertiæ illæ personæ plurales cum tertiis personis singularibus confunderentur.

Hujus autem temporis characteres una cum eorum motionibus, & incrementa, seu terminationes in qualibet conjugatione synopticωs exhibet tabella sequens, in qua figura illa .o denotat (. hhatoúph).

Tabella futurorum characteres cum eorum motionibus exhibens.

Voces primariæ.	1. p. plur. comm.	2. p. plur. femin.	2. p. plur. masc.	3. p. plur. femin.	3. p. plur. masc.	1. p. sing. comm.	2. p. sing. femin.	2. p. sing. masc.	3. p. sing. femin.	3. p. sing. masc.	Conjugationes Hebraïcæ.
	נ	ת	ת	ת	י	א	ת	ת	ת	י	
מְסֹר	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	Qál.
מָּסֵר	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	Niphál.
מַסֵּר	:	:	:	:	:	-:	:	:	:	:	Piél.
מֻכַּר	:	:	:	:	:	-:	:	:	:	:	Puál.
מְסִיר	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Hiphíl.
מְסַר	.o	.o	.o	.o	.o	.o	.o	.o	.o	.o	Hophál.
מַסֵּר	תְ.	תְ.	תְ.	תְ.	תְ.	תֶ	תְ.	תְ.	תְ.	תְ.	Hithpaél.
		נָה	ו	נָה	ו		י				

Terminationes vocibus primariis adjungendæ.

Tabellæ praxis.

SCIRE vis tertiam personam singularem masculinam futuri qál, v. g.? Quære illius characterem in capite tabellæ, & invenies (י) cum (.) infra scripto. Adde vocem primariam, quæ è regione qál sita est, nempe מְסֹר; & habebis יִמְסֹר. Si tibi persona investiganda est ex earum numero, quibus subjicitur aliqua ex terminationibus י., ו, נָה; quære eadem methodo characterem illius & vocem primariam, quibus adde terminationem suppositam; & mutata motione secundæ radicalis, ratione habita terminationis, quæ personæ illi subjicitur; eam facile invenies. Sic v. g. inventæ tertiæ personæ singulari masculinæ futuri qál

יִמְסֹר

יִמְסֹר adde terminationem ו, muta hhólem secundæ radicalis in (ְ), quia terminatio illa vocalis est, & habebis יִמְסְרוּ tertiam personam pluralem masculinam ejusdem futuri qál. Flexionis integræ exempla sint

FUTURA

	QAL. Personæ			PIEL. Personæ			
	Femin.	Commun.	Mascul.	Femin.	Commun.	Mascul.	
III. perf. sing.	תִּמְסֹר	*tradet.*	יִמְסֹר	תְּמַסֵּר	*diligenter tradet.*	יְמַסֵּר	III. perf. sing.
II. perf. sing.	תִּמְסְרִי	*trades.*	תִּמְסֹר	תְּמַסְּרִי	*diligenter trades.*	תְּמַסֵּר	II. perf. sing.
I. perf. sing.		*tra-* אֶמְסֹר *dam.*			*diligenter* אֲמַסֵּר *tradam.*		I. perf. sing.
III. perf. plur.	תִּמְסֹרְנָה	*tradent.*	יִמְסְרוּ	תְּמַסֵּרְנָה	*diligenter tradent.*	יְמַסְּרוּ	III. perf. plur.
II. perf. plur.	תִּמְסֹרְנָה	*tradetis.*	תִּמְסְרוּ	תְּמַסֵּרְנָה	*diligenter tradetis.*	תְּמַסְּרוּ	II. perf. plur.
I. perf. plur.		*tra-* נִמְסֹר *demus.*			*diligenter* נְמַסֵּר *trademus.*		I. perf. plur.

NOTÆ.

De Futuri characterum origine, & motionibus.

FUTURI characteres ex pronominibus quoque integris, seu *personalibus*, sic formantur: א desumitur ex אֲנִי *ego.* י ex הוּא *ille*, mutato ו in י, ex facili permutatione literarum אֶהְוִי. ת pro tertiis personis tam singularibus quam pluralibus femininis, ex הִיא & הֵן, converso ה in ת, ut sæpe fit.; pro secunda autem sing. masc. ex אַתָּה *tu*, masc. pro secunda sing. fem. ex אַתְּ *tu*, fem. pro secunda plur. mascul. ex אַתֶּם *vos*, masc. pro secunda plur. fem. ex אַתֵּן *vos*, fem. נ denique ex אֲנַחְנוּ *nos*. Characterum autem illorum motio genuina est (ִ), quod altero concurrente, fit (ְ). Alias vide supra pagg. 139. 140. in notis.

MONITUM

In sequens paradigma.

HÆ sunt septem verborum Hebræorum conjugationes cum earum characteribus, formis, & temporibus. Ut autem ea omnia uno oculorum intuitu perspiciantur, verbum integrum מָסַר tradidit, *in sequenti schemate flectendum duximus. Verbum istud ideo in exemplum selegimus, quod in eo nulla sit daghésch excidentis compensatio, nulla sive mobilis, sive quiescentis schevá dilatatio, ut in* פָּעַל fecit, operatus est, *veterum Grammaticorum paradigmate. Neque etiam commodum nobis visum est verbum* פָּקַד visitavit, *quo usi sunt plerique recentiores, ob variam primæ ejus radicalis pronuntiationem, quæ modo* p *effertur, cum videlicet ei daghésch imprimitur; modo* ph, *aut* f, *cum hujuscemodi daghésch non habet. In eo autem paradigmate, ad cujus normam alia plurima deinceps adornabuntur, vocum flexarum significationes consulto omisimus, tum confusionis vitandæ gratia, tum quia ex articulis præcedentibus satis superque eas innotescere judicavimus. Cetera facile animadvertet lector diligens & curiosus.*

HITHPAEL.			HOPHAL.			HIPHIL.			PUAL.		
Perſonæ			Perſonæ			Perſonæ			Perſonæ		
Fem.	Com.	Maſc.	Fem.	Com.	Maſc.	Fem.	Com.	Maſc.	Fem.	Com.	Maſc.
התמסרה		התמסר	המסרה		המסר	המסירה		המסיר	מסרה		מסר
התמסרת		התמסרת	המסרת		המסרת	המסרת		המסרת	מסרת		מסרת
	התמסרתי			המסרתי			המסרתי			מסרתי	
	התמסרו			המסרו			המסירו			מסרו	
התמסרתן		התמסרתם	המסרתן		המסרתם	המסרתן		המסרתם	מסרתן		מסרתם
	התמסרנו			המסרנו			המסרנו			מסרנו	
מתמסרה		מתמסר		caret.		ממסירה		ממסיר	מסרה		מסר
מתמסרות		מתמסרים				ממסירות		ממסירים	מסרות		מסרים
	caret.		ממסרה		ממסר		caret.		ממסרה		ממסר
			ממסרות		ממסרים				ממסרות		ממסרים
	בהתמסר כהתמסר להתמסר מהתמסר	התמסר			המסר		בהמסיר כהמסיר להמסיר מהמסיר	המסר			מסור
התמסרי		התמסר		caret.		המסירי		המסר		caret.	
התמסרנה		התמסרו				המסרנה		המסירו			
תתמסר		יתמסר	תמסר		ימסר	תמסיר		ימסיר	תמסר		ימסר
תתמסרי		תתמסר	תמסרי		תמסר	תמסירי		תמסיר	תמסרי		תמסר
	אתמסר			אמסר			אמסיר			אמסר	
תתמסרנה		יתמסרו	תמסרנה		ימסרו	תמסרנה		ימסירו	תמסרנה		ימסרו
תתמסרנה		תתמסרו	תמסרנה		תמסרו	תמסרנה		תמסירו	תמסרנה		תמסרו
	נתמסר			נמסר			נמסיר			נמסר	

PIEL. Personæ Fem.	Com.	Masc.	NIPHAL. Personæ Fem.	Com.	Masc.	QAL. Personæ Fem.	Com.	Masc.			
מִסְּרָה		מִסֵּר	נִמְסְרָה		נִמְסַר	מָסְרָה		*tradidit.* מָסַר	3.	Sing.	PRÆTERITA.
מִסַּרְתְּ		מִסַּרְתָּ	נִמְסַרְתְּ		נִמְסַרְתָּ	מָסַרְתְּ		מָסַרְתָּ	2.		
	מִסַּרְתִּי			נִמְסַרְתִּי			מָסַרְתִּי		1.		
	מִסְּרוּ			נִמְסְרוּ			מָסְרוּ		3.	Plur.	
מִסַּרְתֶּן		מִסַּרְתֶּם	נִמְסַרְתֶּן		נִמְסַרְתֶּם	מְסַרְתֶּן		מְסַרְתֶּם	2.		
	מִסַּרְנוּ			נִמְסַרְנוּ			מָסַרְנוּ		1.		
מְמַסְּרָה		מְמַסֵּר	נִמְסָרָה		נִמְסָר	מוֹסְרָה		מוֹסֵר		Sing.	BENONI.
מְמַסְּרוֹת		מְמַסְּרִים	נִמְסָרוֹת		נִמְסָרִים	מוֹסְרוֹת		מוֹסְרִים		Plur.	
	caret.			caret.		מְסוּרָה		מָסוּר		Sing.	PAOUL.
						מְסוּרוֹת		מְסוּרִים		Plur.	
	בְּמַסֵּר	מַסֵּר		בְּהִמָּסֵר	הִמָּסֵר		בִּמְסֹר	מְסֹר			INFINITIVI ET GERUNDIA.
	כְּמַסֵּר			כְּהִמָּסֵר			כִּמְסֹר				
	לְמַסֵּר			לְהִמָּסֵר			לִמְסֹר				
	מִמַּסֵּר			מֵהִמָּסֵר			מִמְּסֹר				
מַסְּרִי		מַסֵּר	הִמָּסְרִי		הִמָּסֵר	מִסְרִי		מְסֹר		Sing.	IMPERATIVI.
מַסֵּרְנָה		מַסְּרוּ	הִמָּסַרְנָה		הִמָּסְרוּ	מְסֹרְנָה		מִסְרוּ		Plur.	
תְּמַסֵּר		יְמַסֵּר	תִּמָּסֵר		יִמָּסֵר	תִּמְסֹר		יִמְסֹר	3.	Sing.	FUTURA.
תְּמַסְּרִי		תְּמַסֵּר	תִּמָּסְרִי		תִּמָּסֵר	תִּמְסְרִי		תִּמְסֹר	2.		
	אֲמַסֵּר			אִמָּסֵר			אֶמְסֹר		1.		
תְּמַסֵּרְנָה		יְמַסְּרוּ	תִּמָּסַרְנָה		יִמָּסְרוּ	תִּמְסֹרְנָה		יִמְסְרוּ	3.	Plur.	
תְּמַסֵּרְנָה		תְּמַסְּרוּ	תִּמָּסַרְנָה		תִּמָּסְרוּ	תִּמְסֹרְנָה		תִּמְסְרוּ	2.		
	נְמַסֵּר			נִמָּסֵר			נִמְסֹר		1.		

ARTICULUS X.

1°. de dilatatione (ְ) sub gutturali, & ejus concursu. 2°. de daghésch ex litera guttur. aut ר excidentis compensatione. 3°. de (ַ) furtivo ח, ה, ע ultimis, & ח aut ע penultimis vocum literis supposito.

IN exponendis supra conjugationum Hebraïcarum characteribus, formis, & temporibus, diximus literas quasdam radicales schevá simplici modo mobili, modo quiescente interdum affici; primis vel secundis radicalibus nonnunquam imprimi daghésch forte, &c. Ea in præcedenti schemate ad praxim revocata conspiciuntur. Verum quando litera, cui supponendum est (ְ) sive mobile sive quiescens, aut daghésch forte infigendum, gutturalis est: tunc illud vulgo dilatatur vel in (ֲ), vel in (ֱ), vel in (ֳ); hoc vero compensatur, ut plurimum, per magnam motionem loco parvæ sub litera præcedente repositam. Hæc omnia, una cum (ַ) furtivo, in seqq. parag. breviter expendenda.

§. I.

De dilatatione (ְ) sub gutturali, & ejus concursu.

SCHEVA simplex mobile nunquam reperitur sub gutturali; quare cum ex analogia flexionis eam afficit, dilatatur vulgo in (ֲ), & interdum in (ֱ). Vide supra pag. 34. col. 1. Quando autem (ְ) sic dilatato, sequitur aliud; prius sub prima radicali mutatur in (ִ), ut: עֲמֹד *sta*, עִמְדוּ *state*, אֱכֹל *comede*, אִכְלוּ *comedite*. Iterum tamen (ֱ) convertitur in (ֶ), ut: עֱרֹךְ, cum ה paragogico, עֶרְכָה *dispone*.

Schevá quiescens sæpe etiam dilatatur sub gutturali. Ubi, & quomodo fiat ista dilatatio, vide supra pag. 34. coll. 1. 2. Hîc addere sufficiat (ְ), quod dilatandum fuerat in (ֱ), sæpius dilatari in (ֲ); quia gutturales, ac præsertim ע, amant plurimum vocalem *a*, qua facilius proferuntur, ut: יַעֲמֹד pro יֶעֱמֹד *stabit*. Cum vero post (ְ) istud dilatatum sequitur aliud (ְ); tunc prius (ְ) dilatatum vel reducitur ad parvam motionem ex qua componitur, vide supra pag. 34. col. 2. & in seq. paradigmate futur. qál, & præteritum niphál. Vel resolvitur in simplex (ְ), vide paginam & columnam mox laudatas, & in eodem paradigmate præteritum & futurum hophál.

Ut autem schevá istud quiescens facilius dilatetur, vox in qua dilatari debet, ad communem flectendi modum revocanda est, ac sine gutturali consideranda. Sic v. g. tertia persona sing. masc. fut. hiphíl

verbi עָמַד *stetit*, formanda est ut eadem persona verbi מָסַר, nempe יַעֲמִיד ut יַמְסִיר. Verum quia (ִ) dilatandum est sub ע, ibi dilatatur in (ֲ), quia præcedit (ַ); fitque יַעֲמִיד *constituet*. Ita נִמְסַר ut נֶאֱמַר; & dilatato (ְ) sub א in (ֱ) ob (ֶ) præcedens, נֶאֱמַר *dictum est*. מְמֻסָּר ut מְאֻחָז, dilatato (ְ) τῶ א in (ֲ), quia præcedit (ֻ), מְאֻחָז *apprehensus*, &c.

§. II.

De Daghésch ex gutturali, aut ר, excidentis compensatione.

DAGHESCH forte in gutturalibus & ר vulgo non recipi, diximus supra pag. 27. Cum itaque his literis ex analogia flexionis imprimendum est; ex eis excidit, ac motione magna loco parvæ literæ præcedenti subjecta analogus compensatur. Vide supra pag. 29 col. 1. ubi de ista compensatione ita egimus, ut nihil hîc addere necesse sit.

§. III.

De (ַ) furtivo ה ח, vel ע ultimis, & ח aut ע penultimis vocum literis supposito.

PATHAHH furtivum subjici literis ה ח aut ע quando terminant dictionem, nec immediate præcedit (ָ) vel (ַ), diximus supra p. 23. quam vide cum sua appendice. Cum autem (ַ) istud hisce literis subscribatur loco (ְ) subintellecti, exsulat in flexione, ut: יַרְשִׁיעַ *condemnabit*, יַרְשִׁיעוּ, non יַרְשִׁיעֲוּ *condemnabunt*, &c. Sæpe etiam ut vitetur (ַ) istud furtivum, secunda radicalis, quæ afficienda erat vel (ֵ), vel (ִ) vel (ֹ), notatur cum (ַ), ut: נֹטַע pro נֹטֵעַ *plantans*, יִגְבַּהּ pro יִגְבֹּהַּ *exaltabitur*, יַצְלַח pro יַצְלִיחַ *prosperabitur*, &c.

Idem (ַ) furtivum ponitur etiam pro (ְ) sub ח & ע, quando sunt penultima litera dictionis, cujus ultima notatur cum dagh. leni & (ְ) expresso, quamvis præcedat (ָ), aut (ַ), vide supra pag. 24. col. 2. eaque regula locum habet in omnibus secundis pers. sing. fem. præteriti verborum, quorum ult. radic. est ח, aut ע. Vide sequens paradigma.

Jam vero schevá simplicis & mobilis dilatati; ejusdem quiescentis pariter dilatati, aut in sua simplicitate absque dilatatione perseverantis; daghésch excidentis compensati; pathâhh denique furtivi ultimæ, aut penultimæ dictionis literæ suppositi, in uno eodemque verbo tribus literis radic. guttur. constante proponenda sunt exempla. Cum autem nullum hujuscemodi, saltem usitatum, in lingua Hebraïca reperiatur: ideo אָחַע fingendum duximus, ac integrum in sequenti paradigmate flectendum.

HITHPAEL.	HOPHAL.	HIPHIL.	PUAL.
Personæ Fem. Com. Masc.	Personæ Fem. Com. Masc.	Personæ Fem. Com. Masc.	Personæ Fem. Com. Masc.
התאחעה התאחע התאחעת התאחעת התאחעתי התאחעו התאחעתן התאחעתם התאחענו	האחעה האחע האחעת האחעת האחעתי האחעו האחעתן האחעתם האחענו	האחיעה האחיע האחעת האחעת האחעתי האחיעו האחעתן האחעתם האחענו	אוחעה אוחע אוחעת אוחעת אוחעתי אוחעו אוחעתן אוחעתם אוחענו
מתאחעה מתאחע מתאחעות מתאחעים	caret.	מאחיעה מאחיע מאחיעות מאחיעים	אוחעה אוחע אוחעות אוחעים
caret.	מאחעה מאחע מאחעות מאחעים	caret.	מאוחעה מאוחע מאוחעות מאוחעים
בהתאחע כהתאחע להתאחע } התאחע מהתאחע	האחע	בהאחיע כהאחיע להאחיע } האחע מהאחיע	אוחע
התאחעי התאחע התאחענה התאחעו	caret.	האחיעי האחע האחענה האחיעו	caret.
תתאחע יתאחע תתאחעי תתאחע אתאחע תתאחענה יתאחעו תתאחענה תתאחעו נתאחע	תאחע יאחע תאחעי תאחע אאחע תאחענה יאחעו תאחענה תאחעו נאחע	תאחיע יאחיע תאחיעי תאחיע אאחיע תאחענה יאחיעו תאחענה תאחיעו נאחיע	תאוחע יאוחע תאוחעי תאוחע אאוחע תאוחענה יאוחעו תאוחענה תאוחעו נאוחע

PIEL. Personæ Fem.	Com.	Masc.	NIPHAL. Personæ Fem.	Com.	Masc.	QAL. Personæ Fem.	Com.	Masc.			
אחעה		אחע	נאחעה		נאחע	אחעה		אחע	3.	Sing.	Præterita.
אחעת		אחעת	נאחעת		נאחעת	אחעת		אחעת	2.		
	אחעתי			נאחעתי			אחעתי		1.		
	אחעו			נאחעו			אחעו		3.	Plur.	
אחעתן		אחעתם	נאחעתן		נאחעתם	אחעתן		אחעתם	2.		
	אחענו			נאחענו			אחענו		1.		
מאחעה		מאחע	נאחעה		נאחע	אוחעה		אוחע		Sing.	Benoni.
מאחעות		מאחעים	נאחעות		נאחעים	אוחעות		אוחעים		Plur.	
	caret.			caret.		אחועה		אחוע		Sing.	Paoul.
						אחועות		אחועים		Plur.	
באחע, כאחע, לאחע, מאחע		אחע	בהאחע, כהאחע, להאחע, מהאחע		האחע	באחוע, כאחוע, לאחוע, מאחוע		אחוע			Infinitivi et Gerundia.
אחעי		אחע	האחעי		האחע	אחעי		אחוע		Sing.	Imperativi.
אחענה		אחעו	האחענה		האחעו	אחוענה		אחעו		Plur.	
תאחע		יאחע	תאחע		יאחע	תאחוע		יאחוע	3.	Sing.	Futura.
תאחעי		תאחע	תאחעי		תאחע	תאחעי		תאחוע	2.		
	אאחע			אאחע			אאחוע		1.		
תאחענה		יאחעו	תאחענה		יאחעו	תאחוענה		יאחעו	3.	Plur.	
תאחענה		תאחעו	תאחענה		תאחעו	תאחוענה		תאחעו	2.		
	נאחע			נאחע			נאחוע		1.		

ARTICULUS XI.

De verborum perfectorum anomaliis, ac speciatim de punctorum vocalium mutatione ob accentus pausantes, literas ה *&* ן *paragogicas, & maqqáph.*

QUAS hucusque tradidimus de verborum perfectorum conjugationibus regulas, illæ communem & analogam spectant flexionem. Nunc conjugationes singulas retractare, & quidquid in iis speciale & anomalum occurrit, in appendicibus ad singula tempora, temporumque personas, opus est adnotare.

Illæ autem anomaliæ fere solas motiones spectant, quas non modo mutat flexio, ut in articulis præcedentibus cernere est: verum etiam accentus, qui *pausantes* vocantur, de quibus supra pagg. 19. 20. & literæ ה & ן, quæ nonnullis temporibus, temporumque personis, in fine paragogicæ adjiciuntur.

Accentus pausantes mutant vulgo parvam motionem penultimæ & ultimæ syllabæ in magnam, puta (-) in (ָ), ut: אָהָבְתִּי pro אָהַבְתִּי *dilexi* אָמָר pro אָמַר *dixit*, &c. In eamdem motionem ob eosdem accentus sæpius etiam convertitur (ֶ), aut (-) positum pro (ֶ) in penultima participiorum desinentium in ת præcedente duplici (ֶ), aut duplici (-) pro (ֶ), ut: אוֹכָלֶת pro אוֹכֶלֶת *comedens*. שֹׁמָעַת ex analogia, pro שֹׁמַעַת *audiens*, &c.

In vocibus desinentibus in ָה, וּ, ִי, accentus illi ascendunt communiter ab ultima ad penultim. ac insuper reducunt primariæ vocis motionem, quæ si fuerit (-), producitur in (ָ), ut: שָׁקָטָה pro שָׁקְטָה *quievit*, fem. à שָׁקַט *quievit*, masc. שָׁכֵחָה pro שָׁכְחָה *oblita est*, à שָׁכַח *oblitus est*. עָבָרוּ pro עָבְרוּ *transierunt*, ab עָבַר *transiit*. גָּבֵרוּ pro גָּבְרוּ *fortiores fuerunt*, à גָּבַר *fortior fuit*. יָכֹלוּ pro יָכְלוּ *potuerunt*, à יָכֹל *potuit*. גֹּזוּרוּ pro גִּזְרוּ *dividite*, à גְּזוֹר *divide*. שְׁמָעוּ pro שִׁמְעוּ *audite*, à שְׁמַע *audi*. עֲבֹרִי pro עִבְרִי *transi*, fem. ab עֲבֹר *transi*, masc. שְׂמָחִי pro שִׂמְחִי *lætare*, fem. à שְׂמַח *lætare*, masc. &c. quibus in locis sunt accentus pausantes.

Litera paragogica ה præcedente (ָ), sæpe in fine adjicitur 1°. infinitivo. 2°. secundæ personæ singulari masculinæ imperativi. 3° primæ personæ tam singulari quam plurali futuri. 4°. rarissime tertiæ personæ singul. femininæ, & secundæ personæ singulari masculinæ ejusdem futuri; ibique eamdem punctorum mutationem inducit ac incrementum vocale, vel affixum. Punctorum mutationem ob hujusmodi incremen-

tum,

tum, vide in præcedentibus articulis; ob affixum vero, infra in pronominibus affixis cum verbo conjunctis. Hîc tantum monebimus in infinitivo & imperativo qál formæ מְסֹר, hhólem cum affixis mutari in (ׇ hhatoúph), quandoque in (ְ), inter quod & (ִ) primæ radicalis fit transpositio. In futuro autem, hhólem mutatur in (ִ) tantum absque metathesi. Sic in infinitivo formæ מְסַר, (ַ) illud mutatur in (ְ), & prius (ְ) convertitur in hhiríq ob concursum. At in imperativo & futuro ejusdem formæ, (ַ) mutatur in (ְ). Exempla

Ex infinitivo, לְמָשְׁחָה lemoschhhá *ad ungendum*, ex forma מְשֹׁחַ cum affix. לְרִבְעָה *ad ineundum*, *ad concumbendum*, ex forma רְבַע, sive in flexione, sive cum affixis.

Ex imperativo, שָׁמְרָה *custodi*, ex forma שְׁמֹר cum affixis, שִׁכְבָה *cuba*, ex forma שְׁכַב in flexione, סְלָחָה *condona*, ex forma סְלַח cum affixis.

Ex futuro, אֶשְׁמְרָה ex forma אֶשְׁמֹר in flexione, *custodiam*. אֶשְׁכְּבָה ex forma אֶשְׁכַּב in flexione, *cubabo*. נִלְבְּנָה ex forma נִלְבַּן, vel נִלְבֵּן in flexione, *lateres faciamus*. Sicque in aliis personis, & conjugationibus.

Eadem litera sæpe etiam adjicitur secundæ personæ singulari masculinæ præteritorum, ut: בָּגַדְתָּה *prævaricatus es*. Verum ה istud paragogicum ibi non est, sed ex latente & subintellecto expressum; nam post voces desinentes in (ָ) purum, h. e. quod nulla sequitur litera in fine, ut: בָּגַדְתָּ, semper subintelligitur ה, quod ibidem sæpius etiam exprimitur. Vide supra pag. 27. col. 2.

Altera litera paragogica ן interdum quoque additur personis præteritorum & futurorum desinentibus in ו & י, servata punctorum mutatione, quæ fit vel ob flexionem, vel ob affixum, vel ob accentum pausantem, ut: יָדְעוּן pro יָדְעוּ *cognoverunt*, יֵדְעוּן pro יֵדְעוּ *cognoscent*, תִּדְבָּקִין punctis mutatis ut fit cum affixis, pro תִּדְבְּקִי *adhærebis*, תִּכְרֹתוּן, remanente hhólem primariæ vocis ob accentum pausantem, pro תִּכְרְתוּ *succidetis*, &c.

Cæterum literæ illæ paragogicæ nihil addunt significationi vocum quibus adjiciuntur: sed soli serviunt euphoniæ.

Denique maqqáph, de quo supra pag. 21. & fusius infra lib. 3. cap. 1. in causa est cur hhólem ultimæ mutetur in (ׇ hhatoúph), ut: מְלָךְ־ pro מְלֹךְ *regnare*, &c. Idem maqqáph mutat etiam (ֵ) ultimæ in (ֶ), ut: בִּקֶּשׁ־ pro בִּקֵּשׁ *quæsivit*, &c.

His in antecessum notatis, jam singulæ conjugationes excutiendæ, & quidquid in eis à communi analogia recedit, in sequentibus appendicibus observandum.

§. I.

CONJUGATIO QAL.

APPENDIX

AD PRÆTERITUM.

III. persona singularis masculina.

[מָסַר, in pausa מָסָר *tradidit.*] Ex forma (ַ), חָפֵץ *voluit*, יָבֵשׁ *aruit*, שָׁפֵל *humiliatus est*, &c. Quædam verba habent utramque formam, h. e. (ַ) & (ֵ), ut: שָׁמַע & שָׁמֵעַ *audivit*, &c.

Ex forma hhólem, יָגֹר *timuit*, יָכֹל *potuit*, קָטֹן *minor*, *minimus fuit.* Hæc ultima forma rarior est ob nomina similiter desinentia.

In pausa, עָמָד *stetit*, רָכָשׁ *acquisivit*, &c. Et anomalos cum mounáhh שָׁפָט *judicavit*, 1. Reg. 7. v. 17.

Per aphæresin primæ radicalis, יָרַד pro יַד *descendit*, קַח & in pausa קָח, pro לָקַח *accepit.* Sed hæc verba referri possunt ad inusitata secundam radicalem geminantia יָדַד, קָחַח, de quibus in capite sequenti.

III. persona singularis feminina.

[מָסְרָה, in pausa מָסָרָה *tradidit.*] Ex forma (ַ), quæ sequitur communem, חָפְצָה, & in pausa חָפֵצָה *voluit*, *complacuit sibi*, &c.

Ex forma hhólem, quæ pariter formam (ַ) imitatur, יָכְלָה & in pausa יָכֹלָה, *potuit.*

Ex forma communi, & ה mutato in א, גָּבְהָא *extulit se*, Ezech. 31. v. 5. pro גָּבְהָה, ne, inquiunt, duo ה concurrant.

Mutato ה in ת, & (ְ) præcedente in (ַ) ex Chaldaismo, אָזְלַת pro אָזְלָה, *abiit.*

Cum accentu pausante, עָזָבָה *dereliquit*, מָשָׁלָה *dominata est*, נָשַׁתָּה cum daghésch euphonico, *defecit*, &c.

Qaméts primæ radicalis, & (ְ) secundæ invicem commutatis, propter accentum tonicum ab ultima ad penultimam ascendentem, quem ferre non potest (ְ) ob ejus velocitatem, שְׁמָרָה *custodivit*, Amos. 1. v. 11.

II. persona singularis masculina.

[מָסַרְתָּ, in pausa מָסָרְתָּ, *tradidisti.*] Ex forma (ַ), quæ hîc eadem est ac forma (ַ), חָפַצְתָּ, & in pausa חָפָצְתָּ, *voluisti.*

Ex forma hhólem, quæ ibi perseverat, modo accentus remaneat in penultima, יָגֹרְתָּ *timuisti.* At quando accentus à penultima descendit ad ultimam ob ו convertens de quo infra lib. 3. hhólem mutatur in (ָ hhatoúph) וְיָכָלְתָּ veiácholtá *& poteris*, ubi (ָ) sub (י) est qaméts magnum, non qaméts hhatoúph, quamvis ante aliud qaméts hhatoúph non finale: quia (ָ) illud non ponitur pro hhólem, &c. sed est natura sua magnum qaméts. Vide supra pag. 40. col. 1.

Cum ה expresso in fine, בָּגַדְתָּה *prævaricatus es*, vide supra pag. 161.

Ejecta, scripturæ abbreviandæ gratia, tertia radicali ת, eaque compensata per dagh. forte in ת terminationis, sive incrementi, ut fit quoties tertia illa radicalis est ת, & sequitur incrementum ab altero ת incipiens, ut: כָּרַתָּ, & in pausa כָּרָתָּ *succidisti*, pro כָּרַתְתָּ aut כָּרַתָּה. Et sic in secundis personis plural.

Cum aphæresi primæ radicalis, תַּתָּ *dedisti*, 2. Reg. cap. 22. v. 41. pro נָתַתָּ, ut legitur Psal. 17. Heb. 18. v. 41. ubi insuper ejicitur tertia radic. ן, quæ compensatur per dagh. forte in ת incrementi, quod isti verbo נָתַן accidit quoties sequitur litera ת. De hoc verbo speciatim in cap. seq. agemus post verba defectiva Pé נ.

In pausa, גָּאָלְתָּ *redemisti*, לָבָשְׁתָּ *induisti*, שָׂבָעְתָּ *saturatus es*, &c.

II. persona singularis feminina.

[מָסַרְתְּ, in pausa מָסָרְתְּ *tradidisti.*] Ex forma (ַ) & (ֵ) secundum analogiam, חָפַצְתְּ *voluisti*, יָכֹלְתְּ *potuisti.*

Cum tertia radicalis est ה, vel ע, pro (··) ei subjicitur (-) furtivum, vide supra pag. 157. ut: לקחת *accepisti*, שכחת *oblita es*, יגעת, & in pausa יגעת *laborasti*, שמעת *audivisti*, &c.

Cum י superfluo in fine, הלכתי *ambulasti*, וירדתי *& descendes*, ושכבתי cum (·) sub ב loco (-) ob pausam, *& cubabis*, &c. י istud supervacaneum, erat olim vocalis *e*, quæ nunc exprimitur per (:) sub ת.

I. persona singularis communis.

[מסרתי, in pausa מסרתי, *tradidi.*] Ex forma (-), חפצתי, & in pausa חפצתי, *volui.*

Ex forma (ו), יגרתי *timui*, יקשתי *laqueum tetendi*, שכלתי *orbatus sum*, &c.

Cum hhiriq qatón in fine pro hhiriq gadhól, ידעת *cognovi*, Job. 42. v. 2. &c.

Cum hhiriq qatón sub secunda radic. loco (-), quia duæ illæ motiones sæpius invicem permutantur, ילדתי *genui*, שאלתי *petii.*

Ejecta tertia radic. ת ut supra in secunda persona sing. masc. כרתי, pro כרתתי, *succidi*, *excidi.*

Per aphæresin primæ radical. ut quibusdam placet, ושבתי, Psal. 22. Heb. 23. v. 6. pro וישבתי, *& habitabo*, vel *& ut habitem.* Verum prima illa persona formam suam habet à שוב verbo quiescente in secunda rad. ו, de quo in cap. seq.

III. persona pluralis communis.

[מסרו, in pausa מסרו, *tradiderunt.*] Ex forma (-), גברו, & in pausa גברו, *fortiores facti sunt*, חדלו cum dagh. euphonico & in pausa, *cessaverunt.*

Ex forma ׳ו, יכלו, & in pausa יכלו, *potuerunt.* Cum dagh. euphonico & in pausa, נזלו *fluxerunt.*

Ex forma communi in pausa, עברו *transierunt*, דרשו *quæsierunt*, &c.

Cum א paragogico ex lingua Arabica desumto, ההלכוא Jos. 10. v. 24. *qui iverant.*

Cum ה similiter paragogico, שפכה Deut. 21. v. 7. quod Massorethæ legendum docent שפכו, vel cum (ֹ) pro (ו), שפכ *effuderunt.* Verum τὸ כתיב, seu textûs lectio retineri potest, nempe שפכה *effudit* manus nostræ, plur. h. e. quælibet manuum nostrarum: verbo enim singulari cum plurali, aut duali composito, significatur distributio, qua de re in Syntaxi.

Denique cum ן paragogico, ידעון *sciverunt*, *cognoverunt*, צקון *effuderunt*, per aphæresin primæ rad. pro יצקון, ut volunt nonnulli. At צקון in hac persona formam suam mutuatur à verbo quiesc. aïin ו, de quo in cap. seq.

II. persona pluralis masculina.

[מסרתם *tradidistis.*] Ex forma (-), חפצתם, *voluistis.*

Ex forma hhólem secundum analogiam, יכלתם iecholtém, mutato (ו) in (ֳ hhatóuph) ob accentum in ultima collocatum, *potuistis.*

Cum hhiriq qatón sub secunda rad. pro (-), ירשתם, unde cum ו conversivo, de quo in Syntaxi, וירשתם, *& possidebitis.*

Cum (·) sub eadem radicali loco (-), quia duæ illæ motiones sæpius invicem permutantur, שאלתם *petiistis.*

Cum ה interrog. השכחתם *an obliti estis?*

II. persona pluralis masculina.

[מסרתן *tradidistis.*] Nulla in hac persona occurrit, opinor, anomalia. Si qua forte reperiatur, ea facile explicabitur ex iis, quæ in persona præcedenti observavimus.

I. persona pluralis communis.

[מסרנו, in pausa מסרנו, *tradidimus.*] Ex forma (-), חפצנו, & in pausa חפצנו *voluimus.*

Ex forma (ו) secundum analogiam, יכלנו *potuimus.*

In verbis quorum tertia rad. est נ, ea excidit ac compensatur per daghésch forte in נ terminationis, ut supra ת in secunda & prima persona sing. נתנו pro נתננו *dedimus.*

Sic ex forma (-) secundum analogiam, זקנו *senuimus.*

Ex forma ו, secundum eamdem analogiam, קטנו *minores sumus.*

APPENDIX

AD BENONI.

Singulare masculinum.

[מוֹסֵר *tradens.*] Cum (-) sub secunda radicali, loco (‥), quod fit maxime cum ultima radicalis est ח, aut ע, ut: אֹבַד *perdens, periens*, אֹרַח Job. 31. v. 32. Vulg. *viator.* Lxx. ἐλθὼν *veniens, hospes.* In aliis tamen exemplaribus, etiam accuratioribus, אֹרַח accentum habet in penultima, proindeque *viam, iter*, & metonymice tantum *viatorem* significat. נֹטַע *plantans*, רֹגַע *scindens*, &c.

Cum hhiriq sub eadem radicali, יוֹסִף *addens*, תּוֹמִיךְ *sustentans.*

Cum ה paragogico, unde accentus est in penultima, בֹּעֲרָה *ardens.*

Cum י itidem paragogico, ut volunt, sed quod erat antiqua vocalis *e*, quæ nunc exprimitur per (:) quiescens sub ultima radicali subintellectum, אֹסְרִי *ligans*, חֹקְקִי *exscindens*, חֹצְבִי *cadens*, יֹשְׁבִי *habitans*, שֹׁכְנִי *commoratus*, תֹּפְשִׂי *apprehendens*, &c. ubi (-) mutatur in (:), quasi י istud esset affixum.

Cum (‥) sub prima litera radicali, אָבֵל *lugens*, גָּדֵל *crescens*, דָּבֵק *adhærens*, &c. Aliis voces istæ sunt potius nomina verbalia, quam participia.

Singulare femininum.

[מוֹסְרָה, מוֹסֶרֶת, & in pausa מוֹסָרֶת *tradens.*] Servato (-) masculini generis, quod ibi sæpe accidit, בֹּגֵדָה *prævaricans*, יֹלֵדָה *pariens*, נֹטֵרָה *custodiens*, &c.

Ex forma ת præcedente duplici (∵), אֹמֶנֶת *nutriens*, מֹלֶכֶת *regnans*, נֹפֶלֶת *cadens*, עֹמֶדֶת, & in pausa עֹמָדֶת, *stans*, יֹשֶׁבֶת, & in pausa יֹשָׁבֶת, *habitans*, &c.

Quando ultima radicalis est ח aut ע, pro duplici (∵) usurpatur duplex (-), etiam in pausa, ut: בֹּרַחַת *fugiens*, שֹׁמַעַת *audiens*, &c. Hæc autem forma ת frequentissima est in hoc participio singulari.

Cum י paragogico ex quo & hhiriq ultimæ radicali supposito fit hhiriq gadhol, ut in masculino genere, duo (∵) mutantur in duo (:), quorum prius ob concursum convertitur in (-), ut fit cum affixis, vide supra pag. 98. col. 2. & accentus præter analogiam reponitur in penultima, ut: אֹהַבְתִּי *amans*, אֹיַבְתִּי *inimica.* Et cum (·) sub ת loco (·) יֹשַׁבְתִּי *habitans*, שֹׁכַנְתִּי *commorata.* Et sine י paragogico, יֹלַדְתְּ *pariens.* Istud (י) hodie paragogicum, erat antiquitus vocalis *e*, quæ suppletur sub ת in מוֹסֶרֶת; unde suspicor veteres olim legisse אֹהֶבֶת, יֹשֶׁבֶת, יֹלֶדֶת, &c.

Plurale masculinum.

מוֹסְרִים *tradentes.*

Plurale femininum.

מוֹסְרוֹת *tradentes.*

APPENDIX

AD PAOUL.

Singulare masculinum.

[מָסוּר *traditus.*] Verba intransitiva, seu neutra carent hoc participio: non enim à נָפַל v. g. *cecidit*, dicitur נָפוּל *casus.* Si quandoque habeant, tunc paoul proprie non est, sed nomen formale, ut vocant, seu adjectivum, ut: עָצוּם *fortis*, ab עָצַם *fortis fuit*, *roboratus est.* Attamen à שָׁכַן *habitavit*, invenitur Jud. 8. v. 11. הַשְּׁכוּנֵי בָאֳהָלִים *habitantes in tabernaculis*, ubi anomalus ה articulus nomini constructo præfigitur. De hoc in Synt.

Cum (ׇ) euph. pro ו cum secunda rad. בָּטֻחַ *fisus, confidens*, זָרֻעַ *satus, ortus*, לָבֻשׁ *indutus*, נְאֻם *dictus*, סָתֻם *occultus*, &c.

Singulare femininum.

[מְסוּרָה *tradita.*] Qaméts masculini generis hîc mutatur in (ְ) ob accentum plus una syllaba ab eo remotum; sicque in plurali tam mascul. quam femin.

Cum (ֻ) pro וּ, ut supra in masculino, בְּעֻלָה *maritata*, חֲגֻרָה *accincta*, גְּנֻבָה *furto sublata* res; unde in constr. בְּעֻלַת, חֲגֻרַת, & cum (י) paragogico, seu potius antiqua vocali *e*, quæ subintelligitur sub ת, & mutato insuper anomalωs (ַ) in (ְ), גְּנֻבְתִי Gen. 31. v. 39. pro גְּנֻבַת *furto sublatum* diei, i. die.

Plurale masculinum.

[מְסוּרִים *traditi.*] Cum (ֻ) pro וּ, אֱמֻנִים *nutriti.* Cum eodem (ֻ) & daghésch per legem *æquivalentiæ*, חֲקֻקִּים *sculpti*, *expressi*, *depicti.*

Plurale femininum.

[מְסוּרוֹת *tradita.*] Cum (ֻ) pro וּ, גְּרֻשׁוֹת *expulsæ*, &c.

APPENDIX

AD INFINITIVUM.

[מְסוֹר *tradere.*] Sic הֲלוֹךְ *ire*, פָּגוֹשׁ *occurrere*, &c. Verum forma illa sæpius usitata est in verbi conduplicatione, tuncque infinitivus per gerundium in *do* exprimitur, ut: פָּרֹחַ תִּפְרַח *germinando germinabit*, שָׁמוֹר תִּשְׁמְרוּן *custodiendo custodietis*, &c.

[מְסֹר vel מְסוֹר *tradere.*] Cum ה paragogico, hhólem ultimæ mutatur in (ֳ hhatoúph), & quandoque in (ֻ), quod sedem commutat cum (ְ) penultimæ, ut: אָכְלָה ochlá *comedere.* Tamen ה istud rarissime cum simplici infinitivo jungitur, ne videlicet confundatur cum imperativo, cui eadem litera etiam adjicitur. Sed sæpius accedit infinitivo cui ל præponitur, ut: לְמָשְׁחָה *ad ungendum*, לְגָבְהָה *ad efferendum se*, לְחֶמְלָה *ad parcendum*, &c.

Quando secunda rad. gutturalis est, (ְ) dilatatur in (ֳ), ut diximus supra pag. 34. col. 1. Sic: לְרָחֳקָה *ad elongandum.* Interdum tamen ibi non dilatatur, ut: לְרָחְצָה *ad lavandum.* Quandoque etiam remanet hhólem, ut: פְּשֹׁטָה Isai. 32. v. 11. *spoliare.* Quibusdam imperativus est in quo tollitur נ per Chaldaïsmum, pro פְּשֹׁטְנָה. Vide infra appendic. ad imperativum, in secunda pers. plur. fem. pag. 167. col. 2.

Cum י epenthetico ac mobili, & (ְ) sub prima rad. loco (ִ), לִדְרִיוֹשׁ 1. Esd. 10. v. 16. pro לִדְרוֹשׁ *ad quærendum.* י istud videtur transpositum, ac olim scriptum fuisse inter ר & ד, sic: לְדִירְוֹשׁ, ita ut esset vocalis *e*, quæ in forma communi exprimitur per (ִ) sub prima radicali. Vel amanuensium oscitantia duplex quondam exaratum fuit ו, sic: לדרווש, & prioris infima tantum parte obliterata, remansit caput, quod à sequentibus exscriptoribus ut (י) spectatum est ac descriptum.

Sequente maqqáph, hhólem mutatur in (ֳ hhatoúph,) ut: מְלָךְ־ *regnare*, בְּעָנְשׁ־ *cum mulctaverit*, &c.

[מְסַר, & in pausa מְסָר *tradere.*] Forma illa in hoc & duobus sequentibus temporibus, fere tantum convenit verbis intransitivis, raro transitivis, nisi terminentur in ח, aut ע, ut: לִשְׁכַּב *ad dormiendum*, שְׁלַח *extendere*, בְּקַע *scindere*, &c.

Cum ה paragogico, (ַ) mutatur in (ָ), & prius (ְ) ob concursum convertitur in (ִ), vel in (ַ) sub gutturali, ut: לְרִבְעָה *ad ineundum*, לְאַשְׁמָה *ad delinquendum*, &c. Quando secunda radicalis gutturalis est, (ְ) dilatatur in (ֲ), & prima radicalis notatur cum (ַ), ut: שַׁחֲטָה *mactare*, לְאַהֲבָה *ad diligendum*, לְתַאֲבָה *ad desiderandum*, לְדַאֲבָה *ad dolendum*, &c. Aliis infinitivi illi sunt nomina verbalia, *mactatio*, *amor*, *desiderium*, *dolor*, &c. quæ casum verbi sui regunt, ut apud Latinos: *Quid tibi hanc curatio est rem?* Plaut. in Amphit. Act. 1. sc. 3. De his in Syntaxi.

APPENDIX

AD IMPERATIVUM.

II. persona singularis masculina.

[מְסֹר vel מְסוֹר *trade.*] Prima radicali affecta (ְ) loco (ִ), סְמוֹךְ *sustenta*, שְׁמוֹר *custodi.* Aliis sunt infinitivi pro imperativis positi.

Cum ה paragogico, hhólem mutatur in (ָ hhatoúph) inter quod & (ְ) primæ rad. fit transpositio, ut supra in infinitivo, sic: זָכְרָה zochrá *memento*, קָרְבָה *accede*, שָׁמְרָה, & cum (ָ) magno seu *a*, ut indicat méthegh, שָׁמְרָה Psal. 85. Heb. 86. v. 2. *custodi.* Vel méthegh ibi male apponitur, vel non impedit quominus (ָ) sit (ָ hhatoúph), vide supra pag. 39. col. 2.

Cum hhólem loco (ָ hhatoúph) sub prima rad. quare (ְ) sequens fit mobile, proindeque dilatatur in (ֲ), וְזֹעֲמָה Num. 23. v. 7. pro וְזָעֲמָה *detestare.*

Mutato hhólem in (ְ) absque metathesi, & priori (ְ) converso in (ִ), vel in (ַ) sub gutturali ob concursum, ut fit in flexione, מִכְרָה *vende*, אִסְפָה *congrega*, עִרְכָה *dispone*, &c. Et cum daghésch euphonico in secunda rad. נִצְּרָה *custodi.* Vel imperativi illi sunt ex forma מְסַר de qua mox.

Cum (ָ hhatoúph) loco hhólem ob sequens maqqáph, זְכָר־ *recordare*, סְמָךְ־ *fulci*, &c.

[מְסַר, & in pausa מְסָר *trade.*] In pausa, שְׁכָב *dormi*, שְׁמָע *audi*, חֲכָם *sapiens esto*, אֱמָץ *roborare*, *robustus esto*, &c. Et cum accentu ministro dargá, סְעַד *fulci*, Jud. 19. vers. 5.

Cum ה paragogico, (ַ) mutatur in (ְ), & prius (ְ) ob concursum transit in hhíriq qatón, ut: שִׁכְבָה *dormi*, שִׁלְחָה *mitte*, שִׁמְעָה *audi*, &c.

Et (ַ) ultimæ mutato in (ָ), vel ob accentum pausantem ab ultima ad penultimam ascendentem, vel quia ה istud parag. eodem modo mutat (ַ) ac affixum. Vide supra pag. 161. סְלָחָה *condona*, שְׁאָלָה *pete*, שְׁמָעָה *audi*, &c. ubi retinetur (ְ) primæ radicalis, quia non concurrit cum altero. Et cum (ֲ) sub non gutturali, וְסַעֲדָה & *fulci te*, & *confortare.*

II. persona singularis feminina.

[מִסְרִי, in pausa ex forma hhólem, מְסֹרִי, ex forma (ַ) מְסָרִי *trade.*] In pausa ex forma hhólem, עֲבֹרִי *transi.* In eadem pausa ex forma (ַ), וּשְׂמָחִי & *lætare*, חֲרָבִי *desolare*, cum (ֲ) loco (ֲ) sub ח, quod rarissime accidit. Cum eodem (ֲ) sub litera non gutturali, וְצַעֲקִי & *clama.*

Posito (ָ) pro (ְ) sub prima rad. חֶשְׂפִּי *denuda.* Schevá sub secunda rad. gutturali dilatato in (ֲ), unde prima afficitur (ַ) וְשַׁחֲנִי & *mole.*

Cum (ָ hhatoúph) sub prima rad. loco (ְ), מָלְכִי molchi *regna*, וְעָלְזִי & *exsulta*, &c. Istud (ָ hhatoúph) natum est ex hhólem primariæ vocis, quod cum (ְ) primæ radicalis sedem commutavit. Quando in hac forma secunda radicalis gutturalis est, (ְ) quo afficitur, dilatatur in (ֳ); vide supra pag. 34. col. 1. ut: וְאֶחֱזִי cujus loco legitur וְאָחֳזִי & *apprehende*, Ruth. 3. v. 15. cum (ָ) pro (ָ hhatoúph), sphalmate, ut videtur, graphico; ex (ָ) enim male formato facile nascitur (ֶ). Ibi tamen exemplaria quædam habent וְאָחֳזִי analogus. Cum eodem (ֳ) sub litera à gutturali diversa, קָסֳמִי *divina*, *hariolare*, 1. Reg. 28. v. 8. ubi ו antiqua vocalis *o* superfluum est, ex quo puncta Massorethica textui Biblico inscripta sunt.

II. persona pluralis masculina.

[מִסְרוּ, in pausa ex forma hhólem מְסֹרוּ, ex forma (ַ) מְסָרוּ *tradite.*] Sic extra pausam, מִשְׁכוּ *trahite*, רִגְזוּ *irascimini*, &c. Cum eodem (ְ) sub prima rad. eaque gutturali, loco (ַ), aut (ֶ), חִדְלוּ *cessate*, עִבְדוּ *servite*, עִמְדוּ *state*, &c. Schevá sub secunda rad. gutturali dilatato in (ֲ), quare prima afficitur (ַ), טַעֲמוּ *gustate*, סַעֲדוּ *ful-*

cite, שַׁחֲטוּ *jugulate*, &c. Et cum (·) mendoso, ut videtur, pro (-) שִׁחֲדוּ *munera date*, Job. 6. v. 22. Eodem (·) ibidem dilatato secundum analogiam in (··), unde prima radic. notatur cum (·), אֶהֱבוּ *diligite*, אֶחֱזוּ *apprehendite, tenete.* Cum (· hhatouph) sub prima rad. loco (·), ut supra in secunda persona sing. femin. חָרְבוּ *desolamini*, מָשְׁכוּ *trahite*, שָׁדְדוּ *vastate*, Jerem. 49. v. 28. ubi (·) quiescit sub priori ד quamvis repetito.

In pausa ex forma hhólem, גְּזוֹרוּ *dividite*, הֲרֹגוּ *occidite*, עֲבֹדוּ *servite*, עֲמֹדוּ *state*, &c. In eadem pausa ex forma (-), אֱהָבוּ *diligite*, וּזְעָקוּ *& clamate*, חֲדָלוּ *cessate*, וַחֲכָמוּ *& sapientes estote*, שְׁמָעוּ *audite*, וּתְמָהוּ *& admiramini*, &c.

II. persona pluralis feminina.

[מְסֹרְנָה, vel מְסֹרְנָה, & in pausa ex forma illa ultima, מְסֹרְנָה *tradite.*] Ex forma hhólem חֲגֹרְנָה *accingimini*, סְפֹדְנָה *plangite*, &c. Ex forma (-), צְעַקְנָה *clamate*, שְׁמַעְנָה, & sublato ה cum (·) præcedente, ac posito (-) furtivo, ut nonnulli placet, sub ע loco (·), שְׁמַעַן *audite.* Resecto נ incrementi ex Chaldaismo, רְגָזָה pro רְגֹזְנָה, & in pausa, רְגָזְנָה *contremiscite*, Isai. 32. v. 11. Sic ibidem, פְּשֹׁטָה pro פְּשֹׁטְנָה *spoliamini*, חֲגוֹרָה pro חֲגֹרְנָה *& accingimini.* Aliis infinitivi sunt cum ה paragogico pro imperativis positi. Vide supra infinitivum.

APPENDIX

AD FUTURUM.

III. persona singularis masculina.

[יִמְסֹר, vel יִמְסוֹר *tradet.*] Cum prima radicalis gutturalis est, scheva ei suppositum dilatatur analogωs in (··), unde (י) notatur cum (·), vide supra pag. 34. col 1. ut: יֶחֱשֹׂף *revelabit*, *denudabit*, &c. Schevá istud sæpius etiam dilatatur ibidem in (-), quare (י) afficitur (-), ut: יַעֲבֹד *serviet*, יַעֲבֹר *transibit*, &c. Et (-) ad simplex (·) euphoniæ gratia reducto, servatoque (-) sub (י), יַחְפֹּץ *volet*, יַחְגֹּר *accinget*, &c.

Sequente maqqáph, hhólem mutatur vulgo in (· hhatouph), ut: יִמְשָׁל־ *dominabitur*, יִקְבָּץ־ *congregabit*, &c.

[יִמְסַר, & in pausa יִמְסָר *tradet.*] Sic extra pausam, יִשְׁלַח *mittet*, &c. In pausa, יִשְׁמָע *audiet*, יִשְׂמָח *lætabitur*, יִשְׂבָּע *saturabitur*, &c. Prima gutturali, יֶחְכַּם cum (·) simplici sub ח loco (··) ad euphoniam, pro יֶחֱכַּם *sapiens erit.* Sic: יֶחְסַר *deficiet*, &c. Cum (-) loco (·) sub non gutturali, & cum (·) pro (-) sub (י), יִצְחַק *ridebit*, Gen. 21. v. 6.

III. persona singularis feminina.

[תִּמְסֹר, vel תִּמְסוֹר; & ex forma (-), תִּמְסַר, in pausa תִּמְסָר *tradet.*] Ex forma (-) extra pausam, תִּשְׁכַּב *dormiet*, &c. In pausa, וַתִּרְעָד *& tremuit*, &c. Prima gutturali, schevá dilatatur analogωs in (··), quare ת, notatur cum (·), ut: תֶּחֱרַב, cum (·) pro (-) ob pausam, *desolabitur*, וַתֶּחֱנַף *& polluit*, &c. Idem (·) ibidem dilatatur etiam in (-), & ת afficitur (-), ut: תַּהֲלֹךְ cujus loco mendose, ut videtur, legere est וַתִּהֲלַךְ *ibit*, Psal. 72. Heb. 73. v. 9. Sic: וַתִּהֲלַךְ *& ivit*, Exod. 9. v. 23. Cum ה parag. וַתַּעְגְּבָה *& amavit*, Ezech. 23. v. 20. ubi (-) sub ע reductum est ad simplex (·) loco (-), ob aliud (·) sequens, pro וַתַּעֲגְבָה.

II. persona singularis masculina.

[תִּמְסֹר, vel תִּמְסוֹר; & ex forma (-) תִּמְסַר, in pausa תִּמְסָר *trades.*] Ex forma hhólem, תִּזְרֹק *fundes*, &c. Prima gutturali, (·) dilatatur analogωs in (··), & ת afficitur (·), ut supra in tertia pers. singul. masc. Sæpe etiam ibidem dilatatur in (-), quare ת notatur cum (-), ut: תַּעֲבֹר *coles.*

Ex forma (-) תִּשְׁמַע, & in pausa תִּשְׁמָע, *audies*, &c. Si prima fuerit gutturalis (·) dilatatur ut in forma hhólem, sic: תֶּחֱרַשׁ *sileas*, תֶּחְכַּם cum (·) simplici sub ח ad euphoniam, pro (··) תֶּחֱכַּם *sapiens eris*, &c.

Cum maqqáph, hhólem corripitur in (ּ hhatoúph), ut: ־תִּפְעָל *operaberis*, &c.

II. persona singularis feminina.

[תִּמְסְרִי, in pausa ex forma hhólem, תִּמְסֹרִי; ex forma (-), תִּמְסְרִי *trades.*] Schevá sub secunda rad. gutturali mutato in (ֲ), loco (ְ), nisi sit lapsus amanuensium, וַתִּשְׁחֲדִי, Ezech. 16. v. 33. *& munera dedisti.* In pausa ex forma hhólem, תִּשְׁקֹטִי *quiesces*, תַּחְשְׂכִי cum (ְ) simplici ad euphon. pro (ֲ), sic: תַּחְשְׂכִי, *prohibebis*, תְּאַמְּצִי *roborabis te*, ubi (ְ) sub prima rad. dilatatur in (ֲ) loco (ְ), proindeque ת afficitur (-). Vide supra pag. 156. Servato hhólem extra pausam, & cum accentu in ultima, תַּעֲבֹרִי *transibis*, Ruth. 2. v. 8. ubi mendose legitur תַּעֲבוּרִי cum ו. In pausa ex forma (ָ), תִּלְבָּשִׁי *vestieris*, &c. Et cum ן paragogico תִּדְבָּקִין *adhaerebis.*

I. persona singularis communis.

[אֶמְסֹר, vel אֶמְסוֹר, & ex forma (-) אֶמְסַר, in pausa אֶמְסָר *tradam.*] Cum ה paragogico extra pausam, hhólem & (-) secundae rad. mutantur in (ְ), ut: אֶשְׁמְרָה ab אֶשְׁמֹר *custodiam*, &c. אֶשְׁכְּבָה ab אֶשְׁכַּב *cubabo, dormiam*, &c. Pro illo (ְ) simplici interdum invenitur (ֳ) etiam sub litera non gutturali, ut: אֶשְׁקֳלָה *incedam*, אֶפְשְׂעָה אֶשְׁקֳטָה *quiescam*, *appendam*, ubi ו antiqua vocalis *o*, punctis Massoretharum adscriptis, redundat. Si schevá dilatatum fuerit sub prima rad. illud ob concursum reducitur vel ad simplex (ְ), ut: אֶעְבְּרָה *transibo*, אֶחְדְּלָה ab אֶחְדַּל pro אֶחֱדַל, *desistam*, *cessabo*. Vel reducitur ad parvam motionem ex qua componitur, ut: אֶעֶזְבָה *derelinquam*, אֶעֶלְצָה *exultabo*, וְאֶהֶרְגָה *& occidam*, &c. At in pausa cum isto ה paragogico hhólem formae hujus remanet, ut: אֶשְׁמֹרָה *custodiam*, אֶעֱלֹזָה *exultabo*, וְאֶשְׁכֹּנָה *& habitabo*, אֶעֱמֹדָה *stabo*, &c. Alterius autem formae (-) mutatur in (ָ), ut: אֶחְכָּמָה, contracte pro אֶחְכְּמָה, *sapiens ero*, אֶטְבָּעָה *infigar*, וְאֶצְעָקָה *& clamabo*, &c. Sic in eadem forma & pausa, sed absque ה paragogico, (-) mutatur in (ָ), ut: אֶשְׁאָב *hauriam*, אֶזְעָק *clamabo*, אֶשְׂחָק, *ridebo*, אֶקְרָע *scindam*, &c.

Cum maqqáph, hhólem corripitur in (ּ hhatoúph), ut: ־אֶתְמָךְ *sustentabo*, ־אֶכְתָּב *scribam*, ־אֶשְׁמוֹר *custodiam*, ubi punctis inscriptis, ו antiqua vocalis *o* abundat ut supra.

In אֶסְלוֹחַ *condonabo*, Jerem. 5. v. 7. duplex forma conspicitur, altera ex hhólem, quam indicat ו redundans; altera ex (-), ut ibi legendum docent Massorethae.

III. persona pluralis masculina.

[יִמְסְרוּ, in pausa ex forma hhólem יִמְסֹרוּ, ex forma (-) יִמְסְרוּ *tradent.*] Cum ן parag. extra pausam, יִשְׁמְעוּן *audient*, &c. Cum eodem ן in pausa ex forma hhólem, יִקְצֹרוּן *metent*, &c. Ex forma (-) in eadem pausa, יִדְחָקוּן *prement*, יֶחְדָּלוּן, contracte pro יֶחֶדְלוּן *desistent*, *deficient*, יִרְגָּזוּן *contremiscent*, יִשְׁאָלוּן *interrogabunt*, &c. In pausa item absque ן paragogico, ex forma hhólem, יִצְפֹּנוּ *abscondent se*, יִשְׁפּוֹטוּ *judicabunt*, cujus loco legitur mendose, ut videtur, יִשְׁפּוּטוּ Exod. 18. v. 26. extra pausam, & cum accentu in ult. Ex forma (-), יִשְׁכָּבוּ *dormient*, יִלְבָּשׁוּ *induent se*, &c.

Quando (ְ) sub prima radicali gutturali dilatatum est in (ֲ), unde (י) afficitur (ַ); vel in (ֱ), quare (י) notatur cum (-); in concursu alterius, schevá istud dilatatum vel reducitur ad parvam motionem ex qua componitur; vel revocatur ad simplex (ְ), remanente tamen sub (י) parva motione, qua afficiebatur ob hujusmodi (ְ) dilatatum, ut: יֶחֶרְדוּ *trepidabunt*, יַאַרְכוּ *prolongabuntur*, יַעְזְרוּ *adjuvabunt*, &c.

Cum ה redundante in fine, יִקְרְחָה Levit. 21. v. 5. *radent*, seu *decalvabunt*. Verum istud ה vel est affixum, יִקְרְחֻהָ *radent ipsum* (calvitium); vel est ה articulus vocis sequentis קָרְחָה qorhhá *calvitium*, sic: יִקְרְחוּ הַקָּרְחָה, cum (ֻ) sub ח loco וּ. Cum enim antiquitus voces omnes conjunctim scriberentur, eorum, qui illas postea distinxerunt, incogitantia forte contigit, ut ה illud in fine vocis praecedentis positum fuerit, cum initio sequentis praefigi debuisset.

III. persona pluralis feminina.

[תִּמְסֹרְנָה, ex forma (-) תִּמְסַרְנָה, in pausa

תִּמְסֹרְנָה *tradent.*] Sic ex forma hhólem, תִּקְצַרְנָה *breviabuntur*, תַּעֲבֹרְנָה *transibunt*, &c. Ex forma (-) תִּשְׁמַעְנָה *audient*, תֶּחֱרַשְׁנָה *obsurdescent*, תֶּחְשַׁכְנָה, contracte pro תֶּחֱשַׁכְנָה, *obscurabuntur*, &c. In pausa ex eadem forma, תִּשְׂבַּעְנָה *saturabuntur*, תִּשְׁכַּחְנָה *oblivi∫centur*, &c.

Relicto (י) antiqua vocali *e*, quæ nunc exprimitur per (·) sub tertia radicali, וַתִּגְבְּהֶינָה *& extulerunt se*, Ezech. 16. v. 50. pro וַתִּגְבַּהְנָה. Aliis forma ista desumta est ex verbis quiescentibus in tertia rad. ה, de quibus cap. seq.

Sublato per apocopen ה, altera incrementi litera, תִּלְבַּשְׁן *induent se*, ut olim legebatur 2. Reg. cap. 13. v. 18. pro תִּלְבַּשְׁנָה, ut habent codices hodierni.

Quando tertia radicalis est נ, ea tollitur scripturæ abbreviandæ gratia, ac compensatur per daghésch forte in נ terminationis, ut: תִּשְׁכֹּנָּה, pro תִּשְׁכֹּנְנָה, *habitabunt.*

Denique Dan. 8. v. 22. legitur forma composita ex hac persona feminina, & eadem masculina, יַעֲמֹדְנָה *stabunt*, pro תַּעֲמֹדְנָה; refertur enim ad מַלְכֻיוֹת *regna*, femin. generis. Nisi dixeris prophetam & regna, & eorum incolas hîc exprimere voluisse. Illa autem vox è tribus est, quas Massorethæ אַנְדְּרוֹגִינוֹס *androgynas* appellant, à voce Græca ἀνδρόγυνος *utriusque sexûs*, *utrumque sexum habens*. Vocum illarum prima legitur Gen. 30. v. 38. יֵחַמְנָה *& conceperunt* (oves). Secunda 1. Reg. 6. v. 12. וַיִּשַּׁרְנָה *& recta ibant* (vaccæ). Tertia ea est de qua hîc sermo, nempe יַעֲמֹדְנָה *stabunt.* Ideo autem voces illæ *androgyna* vocantur, quod signum masculinum & femininum habeant: nempe י tertiæ perf. mascul. characterem, & נָה personæ femininæ incrementum, seu terminationem. Ceterum charactere illo masculino vires masculas significari volunt. Quid si errores sint amanuensium?

II. persona pluralis masculina.

[תִּמְסְרוּ, in pausa ex forma hhólem תִּמְסֹרוּ, ex forma (-) תִּמְסָרוּ *tradetis.*] Persona illa eodem modo puncta mutat in flexione, in pausa, & cum ן paragogico, ac tertia pers. plur. masc. ut: תִּשְׁמְרוּ, in pausa ex forma hhólem, תִּשְׁמֹרוּ *custodietis*, &c. Cum ן paragogico in eadem forma & pausa, תִּכְרֹתוּן *succidetis*, תַּעֲבֹדוּן *servietis*, &c. Ex forma (-), תִּשְׁלָחוּ *mittetis*, &c. Cum ן paragogico, תִּשְׁמָעוּן *audietis*, &c. In pausa, תִּשְׁלָחוּ *mittetis*, תֶּהֱבָלוּ, contracte pro תֶּהְבָּלוּ, *evanescetis*, תֶּאֱהָבוּ *diligetis*, &c. Cum ן paragogico in eadem pausa, תִּשְׁמָעוּן *audietis*, &c. Et extra pausam, תֶּאֱהָבוּן *diligetis*, Psal. 4. v. 3. ubi ן istud eodem modo puncta mutat, atque affixum. Anomalum est תְּאֵהֲבוּ idem, Prov. 1. v. 22. pro תֶּאֱהֲבוּ, aut תֶּאֱהָבוּ. Verum תְּאֵהֲבוּ est secunda perf. plur. masc. futuri piél cum (··) mendoso, ut videtur, sub א, loco (-), sic: תְּאַהֲבוּ, sine daghésch ejecti compensatione.

II. persona pluralis feminina.

[תִּמְסֹרְנָה, ex forma (-) תִּמְסַרְנָה, & in pausa תִּמְסַרְנָה *tradetis*, fem.] Hæc persona, si tamen ejus exempla in verbis perfectis reperiantur, eadem plane est ac tertia plural. feminina, quam vide; soloque sensu ab ea distinguitur.

I. persona pluralis communis.

[נִמְסֹר, vel נִמְסוֹר; & ex forma (-) נִמְסַר, in pausa נִמְסָר *trademus.*] Illa persona eodem modo puncta retinet, aut mutat, ac tertia perf. sing. masc. quam vide supra p. 167. col. 1. Hinc ex forma hhólem, vel (-) cum ה parag. extra pausam, & punctis ut in flexione mutatis, נִלְבְּנָה *lateres faciamus*, נִזְבְּחָה *sacrificemus*, נִקְרְבָה *appropinquemus*, נִרְדְּפָה *persequemur*, נַעְבְּרָה, cum (:) simplici, pro נַעַבְרָה *transeamus*, &c. In pausa ex forma hhólem, וְנַחְקֹרָה, contracte pro וְנַחֲקֹרָה, *& inquiramus*, וְנַעֲבֹרָה, *transibimus*, &c. Ex forma (-), וְנִכְרָעָה *& incurvemus nos*, נִקְרָבָה *appropinquemus*, &c. Et sine ה parag. נִשְׁמַע *obediemus*, נִזְרַע *seremus*, נִרְכַּב *equitabimus*, &c. Sequente maqqáph, forma hhólem corripitur in (ְ hhatoúph), ut: נִרְדָּף־ *persequemur*, &c.

§. II.

CONJUGATIO NIPHAL.

APPENDIX

AD PRÆTERITUM.

III. persona singularis masculina.

[נִמְסַר, in pausa נִמְסָר *traditus est.*] Sic in pausa, נִשְׁאָר *remansit*, *relictus est*, נִכְתָּב *scriptum est*, נִזְהָר *cavit*, &c. Cum prima litera rad. gutturalis est, (ְ) ei subjectum dilatatur analogæs in (ֱ), & נ præcedens afficitur (ֶ), ut: נֶאֱמַר *dictum est*, *dicitur*, נֶאֱחַז *tenebatur*, נֶאֱסַף *collectus est*, &c. Et (ֱ) ad simplex (ְ) euphoniæ gratia reducto, וְנֶאְמַן *& stabilis erit*, נֶעְכָּר cum (ָ) loco (ַ) ob pausam, *turbatus est*, &c. Interdum etiam (ְ) istud dilatatur in (ֲ), & נ notatur cum (ַ), ut: וְנַהֲפוֹךְ *& conversus est*, cum hhólem in ultima loco (ַ), sicut & in duobus sequentibus exemplis, ubi (ֲ) ad euphoniam revocatur ad simplex (ְ), ut: וְנַחְתּוֹם *& obsignatum est*, וְנַעְתּוֹר *& exoratus est.* Hhólem istud natum videtur ex tertia forma præteriti qál quam vide supra pag. 162. col. 1.

III. persona singularis feminina.

[נִמְסְרָה, in pausa נִמְסָרָה *tradita est.*] Schevá sub prima radicali dilatatum in (ֱ), ut supra in hac persona masculina, hîc ob concursum mutatur in (ֶ), remanente altero (ֶ) sub נ, ut: נֶאֶמְנָה *creditus est* (spiritus), נֶהֶפְכָה *versa est*, &c. At in pausa remanet (ֱ), quia non sequitur (ְ), ut: נֶאֱלָמָה Isai. 53. v. 7. ubi alia exemplaria habent נֶאֱלָמָה, quædam נֶאֱלָמָה cum accentu in fine ut in participio, *obmutuit*, נֶעֶלְסָה *exsultavit*, &c. In eadem pausa, nec schevá dilatato, quia non subjicitur gutturali, נִשְׁבָּרָה *contritum est* (os, ossis), נִכְרָתָה *succisa est*, נִסְתָּרָה *abscondita est*, &c.

II. persona singularis masculina.

[נִמְסַרְתָּ, in pausa נִמְסָרְתָּ *traditus es.*] Quando tertia radicalis est ת, excidit scripturæ abbreviandæ gratia, & compensatur per daghésch forte in ת incrementi, ut: וְנִכְרַתָּ, pro וְנִכְרַתְתָּ *& exscinderis*, Abd. 1. v. 10.

II. persona singularis feminina.

[נִמְסַרְתְּ, in pausa נִמְסָרְתְּ *tradita es.*]

I. persona singularis communis.

[נִמְסַרְתִּי, in pausa נִמְסָרְתִּי *traditus*, vel *tradita sum.*] Tertia radicalis ת excidit, ut supra in secunda perf. sing. masc. & compensatur per daghésch forte in ת incrementi, ut: נִבְעַתִּי pro נִבְעַתְתִּי *consternatus sum.* Sic: נִצְמַתִּי *succisus sum.* Schevá quiesc. sub prima rad. gutturali dilatatur in (ֱ), unde נ afficitur (ֶ), ut: וְנֶעֱזַרְתִּי *& adjutus sum.*

III. persona pluralis communis.

[נִמְסְרוּ, in pausa נִמְסָרוּ *traditi*, vel *traditæ sunt.*] In pausa נִלְכָּדוּ *capti sunt*, נִסְמָכוּ *sustentati sunt*, &c. Anomalum est נִשְׁבְּרָה 3. Reg. 22. v. 49. ubi secundum puncta vocalia legendum נִשְׁבְּרוּ cum (ֻ) pro ו, sic: נִשְׁבְּרוּ *confractæ sunt* (naves). At secundum literas consonantes, נִשְׁבְּרָה *confracta est* (quælibet navium.) Vide supra p. 163. coll. 1. 2. Schevá mobile sub secunda rad. gutturali dilatatur in (ֲ), ut: נִבְהֲלוּ *conturbati sunt.* Schevá vero quiescens sub prima rad. itidem gutturali dilatatur in (ֱ), & נ afficitur (ֶ); sequente autem altero (ְ), ut fit in hac persona, (ֱ) reducitur vel ad (ֶ), ut: נֶהֶפְכוּ *versi sunt*, נֶעֶרְמוּ *coacervatæ sunt*, נֶחֶרְבוּ *destructæ sunt*, &c. Vel ad (ְ) simplex, ut: נֶחְשְׂפוּ *discoopertæ sunt*, וְנֶהְפְּכוּ *& versi sunt*, נֶחְפָּזוּ cum (ָ) sub פ loco (ְ) ob pausam, *irati sunt*, &c.

Prima radicali notata anomalæs cum hhólem loco (ְ) quiescentis, quare נ retinet

(ִ) nativam literarum characteristicarum motionem, ut diximus supra pag. 135. col. 1. נְגֹאֲלוּ Thren. 4. v. 14. pro נִגְאֲלוּ *contaminati sunt*. Aliis vox est composita ex niphál & puál; q. d. contaminarunt se mutuis cædibus, & ab hostibus contaminati sunt cædibus.

Ex forma quiescentium pé (י), de quibus in cap. seq. litera characteristica afficitur hhólem loco (ִ) in וְנֹאחֲזוּ Num. 32. v. 30. pro וְנֵאחֲזוּ, aut וְנֶאֱחֲזוּ *& possessores constituentur*.

II. persona pluralis masculina.

[נִמְסַרְתֶּם *traditi estis.*]

II. persona pluralis feminina.

[נִמְסַרְתֶּן *traditæ estis.*]

I. persona pluralis communis.

[נִמְסַרְנוּ, in pausa נִמְסָרְנוּ *traditi*, vel *traditæ sumus.*] Schevá primæ literæ radicali gutturali subjecto dilatato in (ֲ), unde נ afficitur (ֶ); & (ֲ) reducto ad simplex (ְ) euphonicum, remanente interea (ֶ) sub characteristica, נֶחְשַׁבְנוּ pro נֶחֱשַׁבְנוּ *reputati sumus*.

Tertia radicali נ abjecta, & per daghésch forte in נ incrementi compensata, נִשְׁעַנּוּ pro נִשְׁעַנְנוּ *innitimur*.

APPENDIX

AD BENONI.

Singulare masculinum.

[נִמְסָר *traditus*, vel *qui traditur.*] Prima gutturali, (ְ) quiescens ei subjectum dilatatur in (ֲ), quare נ afficitur (ֶ), ut: נֶאֱנָח, unde (ֲ) ad simplex (ְ), euphoniæ gratia reducto, נֶאְנָח *gemens*. Sic: נֶאְדָּרִי *magnificus*, Exod. 15. v. 6. cum (י) paragogico ex quo & hhiriq תַּחַת ר supposito, factum est hhiriq gadhól. Verum (י) istud erat antiquitus vocalis *e*, quæ nunc per (ְ) sub ר subintellectum exprimitur. Aliis נֶאְדָּרִי nomen est participale femininum per apocopen ת Chaldæis familiarem, pro נֶאְדָּרִית *magnificata est* (dextera tua); sicque refertur ad יָמִין fem. *dextera*. Speciali anomalia laborat וְנֶאְשָׁאַר *& residuus*, Ezech. 9. vers. 8. cum epenthesi תַּחַת א, quod erat olim vocalis *e*, quæ nunc exprimitur per (ְ) sub נ; item cum (ָ) sub שׁ loco (ְ) simplicis, & cum (ַ) in fine pro (ָ). Vox illa analoga esset וְנִשְׁאָר.

Singulare femininum.

[נִמְסֶרֶת, vel נִמְסָרָה, & in pausa נִמְסָרֶת *tradita.*] Ex terminatione ת præcedente duplici (ֶ), נֶאֱכֶלֶת *quod comeditur*, נֶאֱמֶנֶת *fidelis*, ubi (ְ) sub א dilatatur in (ֱ), quare נ notatur cum (ֶ); נִכְחֶדֶת *quod succiditur*, נִמְרֶצֶת *violenta*, נִשְׁבֶּרֶת *confracta*, &c. Et cum duplici (ַ) pro duplici (ֶ), ob ultimam radicalem ח, נִשְׁכַּחַת *oblivioni tradita*.

Plurale masculinum.

[נִמְסָרִים *traditi.*]

Plurale femininum.

[נִמְסָרוֹת *traditæ.*]

APPENDIX

AD INFINITIVUM.

[הִמָּסֵר *tradi.*] In hoc & sequenti tempore, seu modo, assumitur character specialis ה, qui excludit נ communem hujusce conjugationis characterem, cujus defectus compensatur per daghésch forte in prima litera radicali, modo sit illius recipiendi capax: secus, daghésch istud excidens compensatur per (ָ) loco (ִ) sub characteristica ה, ut: הֵאָסֵף *congregari*. Sic ex terminatione hhólem, quæ in hoc infinitivo infrequens non est, הֵאָכֹל *comedendo*. Ex eadem terminatione, הִנָּתוֹן *dari*.

Servata communi conjugationis characteristica, ac forma præteriti, נִשָּׂא *petendo*, נִלְחַם *pugnando*, נִכְסֹף *desiderando*, נִשְׁלֹחַ *mittendo*, נִגּוֹף *percutiendo*, à נָגַף verbo defectivo *Pé* נ, de quo in cap. seq. pro נִנְגּוֹף, &c. Et cum ה speciali hujus infinitivi characteristica, הִנָּדֵף, unde כְּהִנָּדֵף *sicut propellitur*. Cum א pro ה, הַאִדָּרֹשׁ pro הַהִדָּרֹשׁ *an requirendo? consulendo?* Ezech. 14. v. 3.

Accedentibus literis *bichlám*, sæpe excluditur ה characteristicum, cujus motionem sibi vindicat litera *bichlám*, ut: בֵּעָטֵף pro בְּהֵעָטֵף *in deficiendo*, בֵּהָרֵג cum (ֵ) ad euphoniam loco (ִ), pro בְּהֵהָרֵג *in occidendo*, *cum occisa fuerit*, &c. Vide supra, pagin. 148. col. 2.

APPENDIX

AD IMPERATIVUM.

II. persona singularis masculina.

[הִמָּסֵר, vel הִמָּסֵר *tradere.*] Pro characteristica ה, & daghésch primæ radicali impresso, vide infinitivum præcedentem. Cum prima illa radicalis est gutturalis, aut ר, daghésch ipsi infigendum excidit, & compensatur per (ֵ) loco (ִ) sub ה, ut: הֵאָסֵף *congregare*, *congrega te.* Sic ex terminatione (ַ), הֵאָנַח *suspira*, *ingemisce.* Cum ה paragogico, (ֵ) vel (ַ) mutatur in (ְ), ut: הִשָּׁבְעָה *jura*, &c. Accentu ab ultima ad penultimam ob duorum tonicorum concursum ascendente, (ֵ) corripitur in (ֶ), ut: הִשָּׁמֶר לְךָ *cave tibi.* De hoc concursu infra lib. 3. cap. 1.

II. persona singularis feminina.

[הִמָּסְרִי, in pausa ex forma (ֵ), הִמָּסֵרִי; ex forma (ַ), הִמָּסֵרִי *tradere.*]

II. persona pluralis masculina.

[הִמָּסְרוּ, in pausa ex forma (ֵ), הִמָּסֵרוּ; ex forma (ַ), הִמָּסֵרוּ *tradimini.*] Sic in pausa ex forma (ַ), הִשָּׁמֵרוּ *cavete*. Ex forma (ַ) mutati in (ֶ) eamdem ob pausam, וְנִקְבָּצוּ Joel 3. al. 4. v. 11. *& congregamini*, cum characteristica & forma præteriti, ut supra in infinitivo; unde quibusdam est præteritum.

II. persona pluralis feminina.

[הִמָּסַרְנָה, & ex forma (ֵ), הִמָּסֵרְנָה, in pausa, הִמָּסַרְנָה *tradimini.*] Hîc in memoriam revocandum, quod diximus supra pag. 150. col. 2. conjugationis hujus imperativum in sensu tantum reciproco & neutrali; non verò passivo accipi.

APPENDIX

AD FUTURUM.

III. persona singularis masculina.

[יִמָּסֵר, ex forma (ַ) יִמָּסַר, in pausa יִמָּסֵר *tradetur.*] Character specialis futurorum in hoc excludit pariter נ communem hujusce conjugationis characterem, qui compensatur per daghésch forte in prima litera radicali, quæ si ejus recipiendi fuerit incapax, compensatur & ipsum per (ֵ) sub (י), & aliis literis characteristicis, loco (ִ), vel (ֶ), ut: יֵאָסֵף *congregabitur*, יֵעָדֵר *fodietur*, &c.

Ex terminatione (ַ), וַיִּגָּמַל *& ablactatus est*, וַיִּנָּפַשׁ *& respiravit*, וַיֵּאָמַר *& renuntiatum fuit*, &c.

Accentu sublato ob maqqáph, vel ab ultima ad penultimam ascendente ob ו conversivum, aut ob concursum; (ֵ) ultimæ corripitur in (ֶ), ut: יִכָּרֶת־ *exscindetur*, וַיִּנָּגֶף *& percussus est*, וַיִּצָּמֶד *& copulavit se*, יִלָּכֶד בָּהּ *capietur in ea*, &c.

III. persona singularis feminina.

[תִּמָּסֵר, ex forma (ַ) תִּמָּסַר, & in pausa תִּמָּסֵר *tradetur.*] Prima gutturali, תֵּחָרֵם *destruetur*, &c. Ex forma (ַ), וַתֵּעָצַר *& cohibita est*, &c. Ex eadem forma in pausa, תִּזָּכָר *masculus*, vel *masculum nascetur*, *efficietur.* Duobus accentibus tonicis concur-

tentibus, (-) corripitur in (·), vel in (-), & accentus ascendit ab ultima ad penultimam, ut: וְתִשָּׁבֵר *& conteretur*, תֵּעָזֵב *derelinquetur*, &c. Sic ob ו conversivum, וַתִּפָּעֶם *& consternatus est* (spiritus meus.)

II. persona singularis masculina.

[תִּמָּסֵר, ex forma (-) תִּמָּסֵר, & in pausa תִּמָּסֵר *tradêris.*] Ex forma (-) extra pausam, תִּשָּׁבֵר *confringeris.*

II. persona singularis feminina.

[תִּמָּסְרִי, in pausa ex forma (-) תִּמָּסֵרִי, ex forma (-) תִּמָּסְרִי *tradêris.*]

I. persona singularis communis.

[אִמָּסֵר, ex forma (-) אִמָּסֵר, & in pausa אִמָּסֵר *tradar.*] Cum (·) pro (·) sub א, quod non raro accidit: אִדָּרֵשׁ *consular*, אִמָּלֵט *eripiar*, אִשָּׁבֵעַ *jurabo*, &c. Sic cum ה paragogico, quod extra pausam mutat (-) in (·), ut: אִמָּלְטָה *eruar, eruam me*, אִשָּׁפְטָה *dijudicabor*, vel *judicio contendam*, וְאִנָּקְמָה *& ulciscar me*, אִכָּבְדָה, & per apocopen ה, אִכָּבֵד, cum (·) sub א, Agg. 1. v. 8. *honorabor*, &c.

III. persona pluralis masculina.

[יִמָּסְרוּ, in pausa ex forma (·) יִמָּסֵרוּ, ex forma (-) יִמָּסְרוּ *tradentur.*] In pausa ex forma (-), יִסָּגֵרוּ *claudentur.* Cum ן paragogico יִכָּרֵתוּן *exscindentur.* Cum eodem ן paragogico & in pausa, יִכָּרֵתוּן *succidentur*, יֵהָרֵסוּן *destruentur*, יֵחָפֵזוּן *festinabunt*, &c.

III. persona pluralis feminina.

[תִּמָּסַרְנָה, ex forma (-) תִּמָּסַרְנָה *tradentur.*] Forma (-) in hac persona frequens est, ut: תִּזָּכַרְנָה, & sublato ה per apocopen, תִּזָּכַרְן *commemorabuntur*, תִּפָּתַחְנָה *aperientur*, תִּשָּׁאַרְנָה *remanebunt*, תִּשָּׁבַרְנָה *contererentur*, &c. Prima radicali gutturali, aut ר, תֵּאָכַלְנָה *comedentur*, תֵּהָרַגְנָה *occidentur*, תֵּרָמַסְנָה *conculcabuntur.* Tertia radicali נ abjecta, nec per daghésch forte, ut fieri solet, in נ terminationis compensata, תֵּאָמַנָה Isai. 60. v. 4. pro תֵּאָמַנְנָה, aut תֵּאָמַנָּה *nutrientur.*

II. persona pluralis masculina.

[תִּמָּסְרוּ, in pausa ex forma (·) תִּמָּסֵרוּ, ex forma (-) תִּמָּסְרוּ *trademini.*] In pausa ex forma (-), תִּגָּאֵלוּ *redimemini.*

II. persona pluralis feminina.

[תִּמָּסַרְנָה, ex forma (-), תִּמָּסַרְנָה *trademini.*] Abjecta tertia radic. נ, nec compensata per daghésch forte in נ incrementi, תֵּעָגֵנָה Ruth. 1. v. 13. pro תֵּעָגַנְנָה, aut תֵּעָגַנָּה *tardabitis.* Vide supra tertiam personam pluralem femininam.

I. persona pluralis communis.

[נִמָּסֵר, ex forma (-) נִמָּסֵר, in pausa נִמָּסֵר *trademur.*] Cum ה paragogico, (-) & (-) ultimæ mutantur in (·), ut: נִשָּׁפְטָה *judicemur.*

§. III.

CONJUGATIO PIEL.

AD hanc conjugationem pertinent 1°. verba, quæ loco daghésch fortis secundæ radicali impressi, habent primam cum hhólem notatam, ut: שׁוֹרֵשׁ *radicare fecit*; eaque conjugatio à forma appellatur פּוֹעֵל *poél*, & à multis Grammaticis *quadrata*, sed perperam, ut probavimus supra pag. 131. 2°. quæ pro eodem daghésch, unam aut alteram radicis literam ingeminant, ut: גִּלְגֵּל (à גָּלַל) *volvit, devolvit.* Vel quæ quatuor, aut quinque literis diversis componuntur,

ut.: פִּרְשֵׁן *expandit*, &c. quorum omnium exempla in sequentibus appendicibus proferentur.

Quando secunda radicalis est gutturalis, aut ר, daghésch ab ea excidens compensatur vulgo per motionem magnam loco parvæ sub prima radicali, secundum regulas supra traditas pag. 29. col. 1. Sæpius tamen absque compensatione excidit. Vide ibidem, & sequent. appendices.

APPENDIX

AD PRÆTERITUM.

III. persona singularis masculina.

[מִסֵּר, ex forma (-) מִסַּר *diligenter tradidit.*] Ex forma (-), quæ usurpatur præsertim quando secunda, vel tertia radicalis est gutturalis, aut ר, ut: אִבַּד *perdidit*, גִּדַּל *exaltavit*, וְשִׁלַּח *& mittat*, בִּלַּע *absorpsit*, פִּתַּח & פִּתַּח *aperuit*, נִקַּר *perfodit*, חִבַּר *sociavit*, מִסַּר *tradidit*, שִׁבַּר *confregit*, &c. Et ex defectivis in secunda radicali, de quibus in cap. seq. כִּתֵּת *fregit*.

Quando secunda radicalis est gutturalis, aut ר, quæ daghésch vulgo non recipiunt, daghésch istud excidens compensatur per (-) loco (·) sub prima radicali, ut: בֵּאֵר *explanavit*, מֵאֵן *renuit*, אֵחַר *distulit*, חֵרֵף *probris affecit*, בֵּרֵךְ *benedixit*, &c. Hanc formam in tota hac conjugatione imitatur חִלֵּל, quamvis secunda ejus litera radicalis non sit daghésch recipiendi incapax, ut: חֵלֵל *illusit*, cum (-) sub ח pro (·) & daghésch in litera sequenti, per legem *æquivalentiæ*. Sæpe tamen daghésch ex secunda radicali gutturali, aut ר, excidit absque compensatione, ut: נִאֵר *detestatus est*, נִאֵץ *irritavit*, טִהַר *mundavit*, לִחֵשׁ *inflammavit*, נִהַג *duxit*, נִחַם *consolatus est*, בִּעֵר *removit*, &c.

Sequente maqqáph, vel accentu tonico concurrente, (-) ultimæ sæpius mutatur in (-), ut: בִּקֶּשׁ־ *quæsivit*, חִלֶּל בִּי *illusit*, *circumvenit me.* Sine maqqáph, & accentus tonici concursu, tria illa verba דִּבֶּר *loquutus est*, כִּבֵּס *lavit*, כִּפֶּר *expiavit*, in piél sæpe mutant (-) in (-), sic: דִּבֶּר, כִּבֶּס, כִּפֶּר: In pausa autem vulgo retinent (-).

Ex forma poél, שֹׁרֵשׁ *radices egit*.

Geminatis radicalibus, קִלְקֵל (à קָלַל) *tersit*, שִׁעֲשַׁע (à שָׁעָה, vel potius ab inusit. שָׁעַע) *oblectavit se*, שַׁאֲנַן (ab inusit. שָׁאַן) *tranquillus fuit*, cum (-) sub prima radicali, vel ob (-) sequens sub secunda, vel ex forma Chaldaïca, quæ etiam adhibetur in קַרְקַר (à קִיר *paries*) *destruxit.* Et cum (·) sub eadem prima radicali, סְחַרְחַר (à סָחַר) *palpitavit.*

Ex verbis quadriliteris פַּרְשֵׁן *expandit*, cum (-), ut supra, loco (·) sub prima radicali.

III. persona singularis feminina.

[מִסְּרָה, in pausa ex forma (-) מִסָּרָה, ex forma (-) מִסְּרָה *diligenter tradidit.*] Secunda gutturali, aut ר, daghésch excidens compensatur per (-) sub prima radicali, ut: מֵאֲנָה *renuit*, &c. Sæpe tamen excidit absque compensatione, ut: לִחֲשָׁה *inflammavit*, מִהֲרָה *festinavit*, נִאֲפָה *scortata*, *mœchata est*, &c. Et sic ex litera etiam non gutturali, sed cui (·) supponitur, sæpius exsulat, ut: שִׁלְחָה *misit*, שִׁפְּרָה *ornavit*, &c.

In pausa ex forma (-), לִקֵּשָׁה *collegit*, לִחֵכָה, sine compensatione daghésch ejecti, *linxit.* In eadem pausa, ex forma (-) mutati in (-), קִבֵּצָה *congregavit*, רַעֲנָנָה geminata tertia radicali, *virens*, *viridis fuit.*

Ex forma poél, שֹׁפְטָה *judicabat*, quod potest esse benoní femininum conjugationis qal, *judicans erat.*

II. persona singularis masculina.

[מִסַּרְתָּ, & in pausa מִסָּרְתָּ *diligenter tradidisti.*] Media gutturali, ac daghésch ejecto

per (ֶ) ſub prima radicali compenſato, נֵאַרְתָּה, cum ה expreſſo in fine, quod ibi latebat, *deteſtatus es*, *projeciſti*, נִחַלְתָּ *deduxiſti*, &c. Sic חִלַּלְתָּ *illuſiſti*. Et daghéſch excidente abſque compenſatione, נִאַצְתָּ *ſprevisti*, שִׁחַתָּ *corrupiſti*, ubi tertia radicalis ת abjicitur, compenſaturque per daghéſch forte in ת incrementi, pro שִׁחַתְּתָּ. Et cum affixo, וְחִתַּתַּנִי & *conteres me*, ab חָתַת.

II. perſona ſingularis feminina.

[סִפַּרְתְּ, & in pauſa, סִפָּרְתְּ *diligenter tradidiſti.*] Daghéſch ex ſecunda rad. ejecto, compenſatoque per (ֵ) ſub prima, מֵאַנְתְּ *renuiſti*, &c. Eodem excidente abſque compenſatione, מִהַרְתְּ *feſtinaſti*, &c. Cum י paragogico antiqua vocali *e*, quæ nunc exprimitur per (ְ) ſub ת, לִמַּדְתִּי *docuiſti*, דִּבַּרְתִּי *loquuta es*, &c.

I. perſona ſingularis communis.

[סִפַּרְתִּי, & in pauſa, סִפָּרְתִּי *diligenter tradidi.*] Daghéſch ejecto ex ſecunda radicali gutturali, vel ר, abſque compenſatione, וְרִחַמְתִּי & *miſerebor*, יִחַלְתִּי, & in pauſa, יִחָלְתִּי *exſpectavi*, &c.

Geminatis radicalibus, גִּלְגַּלְתִּי (à גלל) unde cum ו converſivo & affixo, וְגִלְגַּלְתִּיךָ & *devolvam te*, וְכִלְכַּלְתִּי (à כּוּל) & *ſuſtentabo*, שִׁעֲשַׁעְתִּי (à שָׁעַע), cum (ַ) ſub ſecundo ש loco (ֶ) ob pauſam, *oblectavi me*, &c.

Ex forma poël, יוֹדַעְתִּי *indicavi*, *notum feci*, &c.

III. perſona pluralis communis.

[סִפְּרוּ, & in pauſa ex forma (ֵ) סִפֵּרוּ, ex forma (ַ) סִפָּרוּ *diligenter tradiderunt.*] Media gutturali, aut ר, & daghéſch excidente compenſato per (ֵ) ſub prima radic. מֵאֲנוּ *renuerunt*, בֵּרְכוּ *benedixerunt*, &c. Et dagh. ex his literis abſque compenſatione ejecto, נִאֲצוּ *ſpreverunt*, שִׁחֲתוּ *corruperunt*, וְכִהֲנוּ *ut ſacerdotio fungantur*, &c.

Schevá ſub ſecunda radicali dilatato in (ֳ) loco (ְ), quaſi ibi eſſet quieſcens, unde prima radicalis afficitur (ֵ), אֵחֲרוּ *diſtulerunt*.

Eodem daghéſch excidente ex ſecunda radicali non gutturali, ob (ְ) ei ſuppoſitum, שִׁלְחוּ *miſerunt*, &c.

In pauſa ex forma (ֵ), וַיְחַלוּ & *ſpem faciunt*, cum daghéſch euphonico in ל, & daghéſch characteriſtico ex ſecunda radicali ſine compenſatione ejecto.

In eadem pauſa ex forma (ֵ), & geminata tertia radicali, שַׁאֲנַנּוּ *tranquilli ſunt*. Geminata eadem tertia radicali, צִמְּתֻתוּ pro צִמְּתוּ, unde cum affixo, צִמְּתֻתוּנִי *exciderunt me*.

Ex forma poël, זֹרְמוּ *exundarunt*, שֹׁרְשׁוּ ex forma (ֵ) mutati in (ָ) ob pauſam, *radices egerunt*, quæ vox referri etiam poteſt ad poâl.

II. perſona pluralis maſculina.

[סִפַּרְתֶּם *diligenter tradidiſtis.*] Tertia radicali ת ſublata, ac compenſata per daghéſch forte in ת terminationis, וְשִׁחַתֶּם pro וְשִׁחַתְּתֶּם & *perdetis*, ubi inſuper daghéſch ex ſecunda radicali excidit abſque compenſatione. Cetera quæ hanc perſonam & duas ſequentes ſpectant, in præcedentibus ſatis ſuperque expoſita ſunt.

II. perſona pluralis feminina.

[סִפַּרְתֶּן *diligenter tradidiſtis.*]

I. perſona pluralis communis.

[סִפַּרְנוּ, & in pauſa סִפָּרְנוּ *tradidimus.*] Sic extra pauſam, דִּבַּרְנוּ *loquuti ſumus*, &c.

APPENDIX

AD BENONI.

Singulare maſculinum.

[מְסַפֵּר *diligenter tradens.*] Cum ſecunda radicalis eſt gutturalis, aut ר, daghéſch ex ea excidens compenſatur per (ָ) loco (ַ) ſub prima radicali, ut: מְתָאֵב *deteſtans*, מְתָעֵב *abominans*, vel *abominabilis*, מְבָרֵךְ *benedi-*

cens, &c. Sæpissime tamen daghésch istud excidit absque compensatione, ac præsertim quando secunda illa radicalis est ה, ח, aut ע, ut: מְנַחֵל *deducens*, מְפַחֵד *pavens*, מְבַעֵר *succendens*, unde in plurali מְבַעֲרִים *succendentes*.

Contractum est מַלֵּף pro מְאַלֵּף, unde cum affixo, מַלְּפֵנוּ, pro מְאַלְּפֵנוּ *docens nos*, Job. 35. v. 11.

Sequente maqqáph, aut accentu tonico concurrente, (··) mut. in (·), ut: מְאַמֶּץ־כֹּחַ *roborans*, vel *roborat vires*, Prov. 24. v. 5. מְבַקֶּשׁ־לָחֶם *quærens panem*, Psal. 36. Heb. 37. v. 25.

Literis geminatis, מְכַלְכֵּל (à כּוּל) *sustentans*, מְכַרְכֵּר (ab inusit. כָּרַר) *saltans*, מְטַלְטֵל, unde cum affixis, מְטַלְטֶלְךָ *obtegens*, vel *transferens te* (à טָלַל *obtexit*, *protexit*), מְקַרְקַר cum (-) in fine loco (··), (à קִיר), *destruens*, מִתַעְתֵּעַ (à תָּעָה) *seducens*.

Ex forma poél, מְשֹׁפֵט, unde cum affix. מְשֹׁפְטִי *judicans me*, *judex meus*, מְלוֹשֵׁן, unde cum (י), quod vocant paragogicum, sed quod erat olim vocalis *e*, quæ nunc per (:) subintellectum sub ן exprimitur, מְלָשְׁנִי meloschni *detrahens*, ubi insuper hhólem mutatur anomalωs in (· hhatoúph), redundante ו antiqua vocali *o*.

Singulare femininum.

[מְמַסֶּרֶת, vel מְמַסְּרָה, & in pausa מְמַסָּרֶת *diligenter tradens.*] Interdum (··) ult. anomalωs retinetur, ut: מְכַשֵּׁפָה *præstigiatrix*, מְשַׁכֵּלָה *abortiens*, מְרַקֵּדָה *saliens*, &c.

Ex forma ת, præcedente duplici (·), מְרַחֶפֶת, daghésch excidente absque compensatione, pro מְרַחֶפֶת *incubans*, מְשַׁכֶּרֶת *inebrians*, מְנָאֶפֶת *adulterans*, &c. Hinc per syncopen, מְשָׁרֶת pro מְשָׁרֶתֶת *ministrans*, ut dicitur לֶלֶת pro לָלֶדֶת, *ad pariendum*, אַחַת pro אַחֶדֶת *una*, &c.

Plurale masculinum.

[מְמַסְּרִים *diligenter tradentes.*] Daghésch ex secunda radicali gutturali, aut ר, in hoc plurali excidens compensatur, vel non compensatur ut in singulari numero, quem vide. Idem etiam sæpe excidit ex secunda illa radicali non gutturali ob (:) ei suppositum, ut: מְבַקְשִׁים *quærentes*, &c. Cum posteriori צ superfluo post impressum daghésch priori, לְמַחְצְצִרִים *tuba clangentibus*, 2. Paral. 5. v. 13. ubi in codicibus quibusdam, etiam accuratioribus, prius צ destituitur daghésch ob (:) ipsi subscriptum. Ex hoc exemplo, & aliis quibusdam, quæ in textu Biblico conspiciuntur, conjicere licet literas, quæ nunc per daghésch forte in prolatione duplicantur, olim in scriptura fuisse geminatas. Vide supra pag. 30. col. 2.

Plurale femininum.

[מְמַסְּרוֹת *diligenter tradentes.*] Daghésch excidente ex sec. radic. gutt. aut ר, absque compensatione, מְנַחֲוֹת *deducentes*, &c.

APPENDIX

AD INFINITIVUM.

[מַסֵּר, vel מַסֵּר *diligenter tradere.*] Quando secunda radicalis est א, vel ר, daghésch excidens compensatur vulgo per (·) sub prima radicali, ut: מָאֵן *renuendo*, לְפָאֵר *ad glorificandum*, בָּרֵךְ *benedicere*, הָרֵס *destruendo*, &c. Sic הָתֵל *illudere*. At cum secunda illa radicalis est ה, ח, aut ע, daghésch plerumque excidit absque compensatione, ut: לְמַהֵר *ad festinandum*, לְכַהֵן *ad sacerdotio fungendum*, שַׁחֵת *perdere*, יַחֵם *concipere*, לְצַחֵק *ad ludendum*, מְרַחֵם *ut non misereatur*, לְבַעֵר *ad succendendum*, *ad removendum*, Isai. 6. v. 13. ubi tamen alia exemplaria habent לְבָעֵר.

Ex forma (-) ob ultimam gutturalem, aut ר, לְשַׁלַּח *dimittere*, pro לְשַׁלֵּחַ, quod etiam legitur Exod. 8. v. 2.

Cum hhólem in fine loco (··), יַסּוֹר *castigando*, &c. Et cum (·) sub prima radicali pro (-), ex forma præteriti, ut mox videbimus, יִסּוֹד; unde cum crasi & ל præfixo, לְיִסּוֹד 2. Paral. 31. v. 7. pro לְיַסֵּד *fundare*. Aliis est infinitivus qal cum daghésch anomalo

anomalo, pro לִיסּוֹד, aut ex analogia לְיַסֵּד.

Prima radicali affecta (·) loco (-), ex forma præteriti, נָאֵץ absque daghésch ejecti compensatione, *irritando*, חַלֵּץ *eruere*. Alii infinitivi formæ hujus sunt nomina substantiva, ut: דַּבֵּר דִּבֵּר *sermo*, קִשֵּׁר קַשֵּׁר *jussitus*, &c.

Cum ה paragogico, (-) ultimæ mutatur in (:), ut: זַמְּרָה *psallere*, צַדְּקָה *justificare*, &c.

Sequente maqqaph, (-) corripitur in (ּ), ut: דַּבֶּר־ *loqui*, &c.

Geminatis radicalibus, לְכַלְכֵּל (à כּוּל) *ad sustentandũ*, לְחַרְחֵר (ab חָרַר) *ad accendendũ*.

APPENDIX

AD IMPERATIVUM.

II. persona singularis masculina.

[סַפֵּר, vel סַפֵּר *diligenter trade.*] Daghésch ex secunda radicali gutturali, aut ר, excidens eodem modo compensatur, aut non compensatur in hoc imperativo, ac in infinitivo præcedenti, quem vide, ut: פָּאֵר *glorifica*, בָּרֵךְ *benedic*, מַהֵר, absque compensatione, *festina*, &c.

Ex forma (-), quæ præsertim usitata est cum tertia radicalis est gutturalis, aut ר, ut: פַּלַּג *divide*, כַּתַּר *exspecta*, שַׁלַּח *mitte*, בַּלַּע *perde*, &c.

Sequente maqqáph, aut accentu tonico concurrente, (-) corripitur in (ּ), ut: דַּבֶּר־ *loquere*, קַדֶּשׁ־ *sanctifica*, &c.

Cum ה paragogico, (-) mutatur in (:), ut: חַלְּצָה *erue*, סַפְּרָה *narra*, קַדְּמָה *præveni*, מַהֲרָה *festina*, &c.

Geminatis radicalibus, סַלְסֵל (à סָלַל); unde cum affixo, סַלְסְלֶהָ *extolle eam.*

II. persona singularis feminina.

[סַפְּרִי, & in pausa סַפֵּרִי *diligenter trade.*] Ejecto daghésch absque compensatione, מַהֲרִי pro מַהֲרִי *festina*. Excidente pariter daghésch ex litera non gutturali, ob (:) ei suppositum, הַלְלִי *lauda*; quod sæpius accidit cum litera geminatur.

II. persona pluralis masculina.

[סַפְּרוּ, & in pausa סַפֵּרוּ *diligenter tradite.*] Sic: הַלְלוּ *laudate*, הַלְלוּ־יָהּ *laudate Dominum*, sine dagh. in priori ל ob (:) suppositum. Compensato daghésch ex gutturali, aut ר, ejecto, בָּרְכוּ *benedicite*, &c. Eodem excidente absque compensatione, נַחֲמוּ *consolamini*, &c.

II. persona pluralis feminina.

[סַפֵּרְנָה, & ex terminatione (-), סַפַּרְנָה *diligenter tradite.*]

APPENDIX

AD FUTURUM.

III. persona singularis masculina.

[יְסַפֵּר, & ex terminatione (-), יְסַפַּר *diligenter tradet.*] In hac, & sequentibus futuri hujus personis, daghésch ex secunda radicali gutturali, aut ר, ejectum eodem modo compensatur, aut excidit absque compensatione, ac in infinitivo, de quo supra. Daghésch compensato, יְפָאֵר *glorificabit*, וַיְמָאֵן *& renuit*, יְתָאֵר *formabit*, unde cum affixo, יְתָאֲרֵהוּ, & cum (-) loco (-) sub א, יְתָאַרֵהוּ *formabit illud*, יְתָעֵב *abominabitur*, &c. Eodem absque compensatione excidente, יְנַהֵג *deducet*, יְרַחֵם *miserebitur*, יְבַעֵר *removebit*, &c.

Ex terminatione (-), maxime ob ultimam gutturalem, יְגַלַּח *radet*. יְשַׁבַּח *laudabit*, יְבַקַּע *rumpet*, &c.

Sequente maqqáph, aut accentu tonico concurrente, (-) corripitur in (ּ), ut: יְחַבֶּל־אָוֶן *parturiet iniquitatem*, יְדַבֶּר־פִּי *loquetur os meum*, &c.

Abjecta prima radicali, cujus י motionem assumit, & (-) mutato in (ּ) ob accentum ab ultima ad penultimam, propter ו convertens retractum, וַיְּרֶב, pro וַיְאָרֵב &

insidiatus est, יְחַל pro יְיַחֵל *& exspectavit*. Cum affixis וַיֹּבִשֵׁהוּ pro וַיְיַבְּשֵׁהוּ *& arefecit illud* (mare), וַיְּשָׁרֵם remanente י radicali, pro וַיְיַשְּׁרֵם *& recta deduxit eos*.

Cum ה paragogico, (‥) mutatur in (:), ut: יְדַשְּׁנֶה cum (ֵ) loco (ֶ), quod rarissime accidit, *in cineres redigat*.

Anomala est vox יְרַדֹּף *persequatur*, Psal. 7. v. 6. quam compositam volunt ex fut. qal יִרְדֹּף, & ex fut. piel יְרַדֵּף.

Geminatis radicalibus, יְכַלְכֵּל (à כּוּל) *sustentat*, *sustentabit*, & cum affix. יְכַלְכְּלֶךָ *sustentabit te*.

Ex verbis quadriliteris, יְכַרְסֵם *suffodiet* (à כִּרְסֵם), unde cum affix. יְכַרְסְמֶנָּה *suffodiet eam*.

III. persona singularis feminina.

[תְּסַפֵּר, & ex forma (‑), תְּסַפַּר *diligenter tradet*.] Hæc persona sequitur præcedentem.

II. persona singularis masculina.

[תְּסַפֵּר, & ex forma (‑), תְּסַפַּר *diligenter trades*.] Ex forma (‑), תְּשַׁלַּח *mittes*, תְּאַחַר absque compensatione daghésch, *moreris*.

Sublata prima radicali, & ה motionem ejus assumente, וַתְּזְרֵנִי 2. Reg. 22. v. 40. pro וַתְּאַזְּרֵנִי, ut legitur Psal. 17. Heb. 18. v. 40. *& accingis me*.

II. persona singularis feminina.

[תְּסַפְּרִי, & in pausa תְּסַפֵּרִי *diligenter trades*.] In pausa, תְּדַבֵּרִי *loquêris*. Sic ex geminatis radicalibus, תְּשַׂגְשֵׂגִי (à שָׂגָה vel שָׂגָא) *crescere facies*.

I. persona singularis communis.

[אֲסַפֵּר, vel ex terminatione (‑), אֲסַפַּר *diligenter tradam*.] Dagh. excidente compensato, אֲפָאֵר *glorificabo*; אֲבָרֵךְ *benedicam*, &c. Eodem excidente absque compensatione, אֲרַחֵם *miserebor*, &c. Cum ה paragogico, אֲבָרְכָה *benedicam*, אֲחַלְּקָה *dividam*, &c. Et servato (‥) ob pausam, אֲשַׁלֵּמָה *retribuam*, &c.

Sublata per aphæresin characteristica א cum sua motione; vel, ut aliis placet, excidente prima radicali א, cujus motionem sibi vindicat characteristica, אַבֵּד pro אֲאַבֵּד, unde cum affixo, אַבֶּדְךָ *perdam te*. Facta crasi punctorum vocalium (‥) & (‑) in (ֹ), & ejecta characteristica, aut prima radicali א, אֹסֵף pro אֶאֱסֹף *congregabo*, quæ vox melius ad סוּף, aut ejus formam, ab aliis refertur.

Geminatis radicalibus, אֲצַפְצֵף (à צָפַף) *pipiam*.

III. persona pluralis masculina.

[יְסַפְּרוּ, & in pausa יְסַפֵּרוּ *diligenter tradent*.] Daghésch ex secunda radicali guttur. aut ר, excidente ac compensato, וַיְמָאֲנוּ *& renuerunt*, יְבָרְכוּ *benedicent*, &c. Et sine compensatione, וַיְנַאֲפוּ *& adulterati sunt*, &c.

In pausa, יְהָתֵלּוּ *illudent*, Jerem. 9. v. 4. cum daghésch anomalo in ל, quod tamen daghésch in quibusdam exemplaribus desideratur. יְיַחֵלוּ sine compensatione daghésch ejecti, *exspectabunt*. In eadem pausa, & cum ן paragogico, יְרַקֵּדוּן *saltabunt*.

Geminatis radicalibus, יְשַׁעַשְׁעוּ (à שָׁעָה) *oblectabunt*.

III. persona pluralis feminina.

[תְּסַפֵּרְנָה, vel ex terminatione (‑), etiam in pausa, תְּסַפַּרְנָה *diligenter tradent*.] Sic: וַתְּדַבֵּרְנָה *& loquuta sunt*, &c. Ex forma (‑), תְּעַכַּסְנָה *ornabunt*, vel *ornant*; alii, *compedita incedunt*, תְּבַקַּעְנָה *discindent*, תְּפַלַּחְנָה *divident*, תְּנָאַפְנָה compensato daghésch, *adulterabuntur*, &c. Sublata tertia rad. נ ob aliud נ sequens, neque ea per daghésch forte, ut fieri solet, compensata: quia post motionem magnam anomalus sequitur daghésch hujusmodi, תְּרַנֵּנָּה (à רָנַן in forma perfectorum) *cantabunt*, pro תְּרַנֵּנְנָה, aut תְּרַנֵּנָה.

II. persona pluralis masculina.

[תְּסַפְּרוּ, & in pausa תְּסַפֵּרוּ *diligenter tradetis*.] Daghésch excidente absque compensatione, תְּבַעֲרוּ *succendetis*, &c. In pausa, תְּהָתֵלּוּ Job. 13. v. 9. *illudetis*, cum daghésch anomalo in ל. Vide supra tertiam personam pluralem masculinam.

II. persona pluralis feminina.

[תְּמֻסַּרְנָה, vel ex forma (-), תְּמֻסַּרְנָה, *diligenter tradetis.*] Sic ex forma (-), תְּשֻׁבַּרְנָה, *exspectabitis*, &c. ut in tertia plurali feminina, cujus analogiam persona illa in omnibus conjugationibus sequitur.

I. persona pluralis communis.

[נְמֻסַּר, vel ex terminatione (-), נְמֻסַּר *diligenter trademus.*] Cum ה paragogico, וּנְשַׁלְּמָה *& retribuemus*, נְזַמְּרָה *cantabimus*, נְגַשְּׁשָׁה, & in pausa, נְגַשֵּׁשָׁה *palpabimus*, à גִּשֵּׁשׁ in forma perfectorum.

§. IV.

CONJUGATIO PUAL.

HÆc conjugatio, sicut & præcedens, habet pro charactere daghésch forte secundæ radicali impressum. Quum autem secunda illa radicalis est gutturalis, aut ר; daghésch ab ea excidens compensatur vulgo per motionem magnam loco parvæ sub prima radicali, iis legibus, quas statuimus supra pag. 29. in append. col. 1. Sæpe tamen daghésch istud absque compensatione excidit, ut in sequentibus appendicibus cernere licet. Denique reperiuntur etiam in hac conjugatione verba literam aliquam radicalem geminantia, & ex quatuor literis composita.

APPENDIX

AD PRÆTERITUM.

III. persona singularis masculina.

[מֻסַּר, & in pausa מֻסָּר *diligenter traditus est.*] In pausa, עֻזָּב Isai. 32. v. 14. *derelictus est*, vel *derelicta est* multitudo, copia. Prima radicali affecta ו, pro (ֻ) & daghésch, per legem æquivalentiæ, הוּתַל *illusus est.* Et cum (וּ) pro (ֻ), יוּלַּד *natus est.* Cum (ָ hhatoúph) pro (ֻ), כָּרַּת corráth *præcisus est*, ubi ר in כָּרַּת imprimitur daghésch, vide supra pag. 28. in append. col. 1.

Media gutturali, aut ר; daghésch excidens compensatur per hhólem, ut: הֹרַג *occisus est*, טֹרַף *discerptus est*, זֹרַק *aspersus est*, &c. Sæpe tamen daghésch ex his literis excidit absque compensatione, ut: רֻחָץ cum (ָ) loco (ַ) ob pausam, *lota*, *abluta est* generatio, Prov. 30. v. 12.

Geminata tertia radicali, אֻמְלַל *elanguit*, ab אָמַל.

Ex verbis quadriliteris, רֻטֲפַשׁ *recreatus fuit*, Job. 33. v. 25. cum (ֲ) pro (ְ) simplici sub ט licet non gutturali.

III. persona singularis feminina.

[מֻסְּרָה, & in pausa מֻסָּרָה *diligenter tradita est.*] Cum (ָ hhatoúph) pro (ֻ) sub prima radic. שָׁדְּדָה schoddedhá *vastata est.* Cum (ֳ) loco (ְ) sub secunda radicali non gutturali, לֻקֳּחָה, vel sine daghésch secundum plurima exemplaria, לֻקֳחָה *sumta est*, Gen. 2. v. 23. שֻׁפְּכָה vide infra in tertia persona plurali.

Media gutturali, aut ר; סֹעֲרָה *procellis agitata est.* Sic in pausa כֹּרָתָה *succisa est*, מֹרָטָּה Ezech. 21. v. 15. 16. *politus est* gladius, cum daghésch anomalo in ט. Et sine compensatione daghésch excidentis, רֻחָמָה *misericordiam consequuta est*, נֻחָמָה *consolatione affecta est*, *consolationem accepit*, &c.

Geminata tertia radicali, & in pausa אֻמְלָלָה *languit*, *elanguit*.

II. persona singularis masculina.

[מְסֻרַּתָּ, & in pausa מְסֻרָּתָּ *diligenter traditus es.*]

II. persona singularis feminina.

[מְסֻרַּתְּ, & in pausa מְסֻרַּתְּ *diligenter tradita es.*] Sic in pausa חֻתָּלְתְּ *fasciis involuta es.*

I. persona singularis communis.

[מְסֻרַּתִּי, & in pausa מְסֻרָּתִּי *diligenter traditus*, vel *tradita sum.*]

III. persona pluralis communis.

[מְסֻרוּ, & in pausa מְסֻרוּ *diligenter traditi*, vel *tradita sunt.*] Compensato daghésch ex secunda rad. gutturali, aut ר, excidente, דֹּעֲכוּ *extincti sunt*, מֹעֲכוּ *compressa sunt*, &c. Et in pausa, חֹרָבוּ *siccata sunt*, שֹׁרָשׁוּ *radicati sunt*, &c. Et cum (ו) pro (ֻ) sub prima radicali, חוּלְלוּ *laudata sunt.*

Geminata tertia radicali, אֻמְלְלוּ, & in pausa אֻמְלָלוּ *languerunt.*

Geminata secunda & tertia radic. חֳמַרְמְרוּ *lutulenta facta sunt*, cum (ֳ) loco (ֻ) sub prima radicali, & cum (ָ) ob pausam pro (ְ) sub ultimo מ. Extra pausam חֳמַרְמְרָה Job. 16. v. 16. *turbatæ*, *turbidæ factæ sunt* (facies meæ.) De hac forma in voce sequenti.

Huc pertinet, quantum ad puncta vocalia attinet, vox שֻׁפְּכָה Psal. 72. Heb. 73. v. 2. ubi secundum vocales, & lectionem Massorethicam, est שֻׁפְּכוּ *effusi sunt* (gressus mei); at secundum literas, שֻׁפְּכָה *effusus est* (quilibet gressuum, seu pedum meorum.) Vide similem anomaliam supra in qál, p. 163. col. 2.

II. persona pluralis masculina.

[מְסֻרַּתֶּם *diligenter traditi estis.*]

II. persona pluralis feminina.

[מְסֻרַּתֶּן *diligenter traditæ estis.*]

I. persona pluralis communis.

[מְסֻרְנוּ *diligenter traditi*, vel *traditæ sumus.*]

APPENDIX
AD BENONI.

Singulare masculinum.

[מְסֻר *diligenter traditus.*] Sic יֻלָּד, & cum (ו) pro (ֻ), יוּלָּד *natus.*

Singulare femininum.

[מְסֻרָּה, & ex terminatione ת præcedente duplici (ֶ), מְסֻרֶּת, in pausa מְסֻרָּת *diligenter tradita.*] Cum (ְ) sub secunda radicali loco (ָ), pronuntiationis accelerandæ gratia, גֻּשְׁמָהּ Ezech. 22. v. 24. ubi LXX. βρεχομένη, Vulg. *compluta* (terra.) Daghésch è secunda radicali exsulat ob (ְ) ei suppositum, & ה notatur anomalus cum mappiq. Aliis est nomen גֶּשֶׁם *pluvia*, cum affixo, sic: גֻּשְׁמָהּ *pluvia ejus*, cum (ֻ) sub ג, loco (ָ hhatoúph), ut hujus formæ nominibus interdum accidit. Vide supra pag. 95. col. 2.

Secundum hanc ultimam interpretationem, subintelligendum est pronomen relativum אֲשֶׁר *qui*, *quæ*, *quod*, &c. hoc modo: אֲשֶׁר לֹא גֻשְׁמָהּ *cujus non* (est) *pluvia ejus*, hoc est, in quam non decidit pluvia ejus. De hac pronominis hujus ellipsi, necnon de affixi cum eo conjuncti pleonasmo agemus in Syntaxi.

Ex terminatione ה, ת, מוּעֶדֶת, unde in pausa מוּעָדֶת *luxatus* (pes), cum (ו) loco hhólem, quod ibi analogus ad daghésch excidens compensandum usurpari deberet.

Plurale masculinum.

[מְסֻרִים *diligenter traditi.*] Cum (ו) pro (ֻ) & daghésch per legem æquivalentiæ, יוּקָשִׁים *irretiti*, *illaqueati.*

Plurale femininum.

[מְסֻרוֹת *diligenter traditæ.*]

APPENDIX

AD PAOUL.

Singulare masculinum.

[מְמֻסָּר *diligenter traditus.*] Secunda gutturali, aut ר, daghéſch excidens compenſatur per hhólem, ut: מְגֹאָל *pollutus*, מְבֹרָךְ *benedictus*, &c. Cum (ֻ hhatoúph) pro (ֹ), מְאָדָּם meoddám *rubefactus*, *rubricatus*, *rubro tinctus.*

Ex verbis quadriliteris, מְכֻרְבָּל *paludatus*, *veſtitus.*

Singulare femininum.

[מְמֻסָּרָה, & ex terminatione ת præcedente duplici (ֶ) מְמֻסֶּרֶת, in pauſa מְמֻסָּרֶת *diligenter tradita.*] Sic ex terminatione ת, מְעֻלֶּפֶת *tectus* (nitor.) Vulg. *diſtinctus* (venter.) Daghéſch excidente compenſato, מְבֹעֶרֶת *accenſa* (arula), מְבֹרֶכֶת *benedicta.*

Cum י paragogico, quod erat olim vocalis *e*, quæ nunc exprimitur per (ְ) ſub ת, &, pronuntiationis accelerandæ gratia, duplici (ֶ) mutato in duplex (ְ), quorum prius convertitur in (ַ), ut fit cum affixis, מְקֻנַּנְתִּי Jerem. 22. v. 23. *nidificans*, Vulg. *quæ nidificas*, pro מְקֻנֶּנֶת. Aliis vox illa compoſita eſt ex præterito קִנַּנְתְּ, & ex hoc participio מְקֻנֶּנֶת; ita ut ſenſus ſit: quæ jam ante nidulata es, & etiamnum nidularis, ut ſcribit Qimhhi in Michlol fol. 77. col. 2.

Plurale masculinum.

[מְמֻסָּרִים *diligenter traditi.*] Cum (ֻ hhatoúph) pro (ֹ), מְאָדָּמִים meoddamim *rubricatæ*, *rubro tinctæ* (pelles.)

Plurale femininum.

[מְמֻסָּרוֹת *diligenter traditæ.*]

APPENDIX

AD INFINITIVUM.

[מֻסֹּר *diligenter tradi.*] Sic גֻּנֹּב *furando*, Gen. 40. v. 15.

APPENDIX

AD FUTURUM.

III. persona singularis masculina.

[יְמֻסַּר, & in pauſa יְמֻסָּר *diligenter tradetur.*] Media gutturali, aut ר, daghéſch excidens compenſatur vulgo per hhólem deficiens, ut: יְסֹעַר Oſe. 13. v. 3. cum (ַ) loco (ָ), *turbine abripietur.* Quidam ad *poél* referunt, *turbine afficiet.* יְבֹרַךְ *benedicetur*, &c. Daghéſch non compenſato, יְרֻחָם *miſericordia afficietur*, *miſericordiam conſequetur.*

In pauſa, יְשֻׁלָּם *retribuetur*, יְכֻבָּד *glorificabitur*, יְדֻשָּׁן *impinguabitur*, יְבֹרָךְ *benedicetur*, &c.

Cum (ֻ hhatoúph) pro (ֹ), יְחֻבַּר, aut יְחֻבָּר, unde cum affix. mutato (ַ) vel (ָ) in (ְ), & excidente daghéſch ex ב ob (ְ) iſtud ipſi ſuppoſitum, יְחֻבְרְךָ iehhovrechá *ſociabitur tibi*, vel *tecum*, Pſal. 93. Heb. 94. v. 20. quod contractum eſt pro יְחֻבַּר עִמְּךָ; verba enim paſſiva proprie non ſuſcipiunt affixa, ut infra videbimus.

III. persona singularis feminina.

[תְּמֻסַּר, & in pauſa תְּמֻסָּר *diligenter tradetur.*] In pauſa, תְּדֻשָּׁן *impinguabitur.*

II. persona singularis masculina.

[תְּמֻסַּר, & in pauſa, תְּמֻסָּר *diligenter traderis.*]

II. persona singularis feminina.

[תְּמֻסְּרִי, & in pauſa תְּמֻסָּרִי *diligenter tra-*

deris.] Excidente daghéſch ex ſecunda radicali quamvis non gutturali, aut ר, ob (ְ) ei ſuppoſitum, & cum (ֲ) ſub characteriſtica loco (ְ) ſimplicis, וְתְבֻקְשִׁי *& quæreris*, Ezech. 26. v. 21.

I. perſona ſingularis communis.

[אֲסַפֵּר, & in pauſa אֲסַפֵּר *diligenter tradar.*]

III. perſona pluralis maſculina.

[יְסַפְּרוּ, & in pauſa יְסַפֵּרוּ *diligenter tradentur.*] Daghéſch excidente compenſato, יְזֹרְבוּ *diffluent*; יְשֹׁרָשׁוּ cum (ָ) loco (ְ) ob pauſam, *eradicabuntur.*

III. perſona pluralis feminina.

[תְּסַפֵּרְנָה, & in pauſa תְּסַפֵּרְנָה *diligenter tradentur.*]

II. perſona pluralis maſculina.

[תְּסַפְּרוּ, & in pauſa תְּסַפֵּרוּ *diligenter tra-demini.*] Cum (ָ hhatoúph) pro (ֻ), תְּרָצְּחוּ, & ejecto daghéſch ex צ ob (ְ) ei ſuppoſitum, תְּרָצְחוּ Pſal. 61. Heb. 62. v. 4. *interficiemini*, vel *interficimini.* Judæi Orientales hîc legunt תְּרַצְּחוּ in piél, *interficietis*, vel *interficitis.* Sic Lxx. φονεύετε, Vulg. Lat. *interficitis.*

Geminatis radicalibus, & cum eodem (ָ hhatoúph) pro (ֻ), תְּשָׁעֳשָׁעוּ teſchóoſchaou Iſai. 66. v. 12. *oblectabimini*, ubi pro (ְ) ſub priori ש reponitur (ֳ) ob præcedens (ָ hhatoúph), & poſterius ש afficitur (ָ) loco (ְ) ob pauſam. Thema שָׁעָה cujus prima & ſecunda radicalis geminantur.

II. perſona pluralis feminina.

[תְּסַפֵּרְנָה, & in pauſa תְּסַפֵּרְנָה *diligenter trademini.*]

I. perſona pluralis communis.

[נְסַפֵּר, & in pauſa נְסַפֵּר *diligenter trademur.*]

§. V.

Conjugatio Hiphil.

Appendix ad Præteritum.

III. perſona ſingularis maſculina.

[הִסְפִּיר *tradere fecit.*] Prima gutturali, (ְ) dilatatur vulgo in (ֱ), unde ה notatur cum (ֶ), ut: הֶאֱמִין *credidit*, הֶעֱמִיד *ſtare fecit*, &c. Et (ֱ) euphoniæ gratia reducto ad ſimplex (ְ), ſervato tamen (ֶ) ſub characteriſtica, הֶחְתִּים *obſtruxit*, הֶעְלִים *celavit*, &c. Schevá ſub eadem radicali dilatato in (ֲ), quare ה afficitur (ַ), וְהַאֲזִין *& aures præbuit.* Atque illa dilatatio (ְ) in (ֱ) vel in (ֲ), in toto hocce præterito obtinet.

III. perſona ſingularis feminina.

[הִסְפִּירָה *tradere fecit.*] Accentus eſt in penultima, quia perſona illa deſinit in ה ָ, nec (ְ) immediate præcedit, ut docebimus infra lib. 3. in prolixiori de accentibus tractatu. Si tamen præponatur ו convertens præteritum in futurum, accentus deſcendit à penultima ad ultimam, ut: וְהִבְדִּילָה *& dividet*, &c.

II. perſona ſingularis maſculina.

[הִסְפַּרְתָּ, & in pauſa הִסְפַּרְתָּ *tradere feciſti.*] Prima gutturali, ſchevá dilatatur ut in tertia ſingulari maſculina, ſic: הֶעֱמַדְתָּ *conſtituiſti*, וְהַעֲמַדְתָּ, accentu ad ultimam ob ו converſivum deſcendente, *& ſistes.* Cum (ֲ) mendoſo, ut videtur, ſub ה loco (ֱ) הַעֲבַרְתָּ Joſue 7. v. 7. *traduxiſti.* Expreſſo ה in fine, quod ibi latebat, הֶעֱמַדְתָּה *conſtituiſti*, וְהִזְהַרְתָּה *& monebis*, &c. Excidente

tertia radicali ה, ac compensata per daghésch forte in ה incrementi, הִשְׁבַּתָּ, pro הִשְׁבַּתְּתָּ *cessare fecisti.* Sic: הִצְמַתָּה (à צָמַת) *perdidisti*, ubi insuper exprimitur ה in fine, quod ibi occultatum erat.

II. persona singularis feminina.

[הִמְסַרְתְּ, & in pausa הִמְסָרְתְּ *tradere fecisti.*] Sub tertia radicali ח aut ע reponitur (-) furtivum loco (:) simplicis, ut: הִשְׂבַּעַתְּ *satiasti.*

I. persona singularis communis.

[הִמְסַרְתִּי, & in pausa הִמְסָרְתִּי *tradere feci.*] Prima gutturali, (:) dilatatur ut supra in tertia perf. sing. masc. sic: הֶעֱמַדְתִּי *constitui*, הֶאֱכַלְתִּי *comedere feci*, וְהֶחֱרַבְתִּי, cum accentu in ultima ob ו conversivum, *& exsiccabo.* Sic: וְהַאֲבַדְתִּי *& perdam*, &c. (-:) reducto ad simplex (·), וְהַעְתַּרְתִּי *& orabo.* Cum (·) sub secunda rad. loco (-), quia duæ illæ motiones sæpius invicem permutantur, הִשְׁאִלְתִּי, unde cum affixo, הִשְׁאִלְתִּיהוּ *expetivi eum.* Tertia rad. ה sublata per apocopen, & compensata per daghésch forte in ה incrementi, הִשְׁבַּתִּי *cessare feci.* Sic cum ו convertente, quod accentum à penultima ad ultimam protrudit, וְהִשְׁבַּתִּי *& cessare faciam*, וְהִכְרַתִּי *& exscindam*, וְהַחִתֹּתִי, cum (:) simplici sub ה ad euphoniam, loco (-:), sic: וְהַחְתַּתִּי *& pavere faciam*, ab חָתַת in forma perfectorum. Cum א ex forma Chaldaïca, pro ה characteristico, אֶגְאַלְתִּי Isai. 63. v. 3. ubi insuper est (·) sub א pro (·), *pollui.* Cum ת mendoso, ut videtur, pro eodem ה, תִּרְגַּלְתִּי Ose. 11. v. 3. *assuefeci.* Denique cum (י) pro illo ה, יוֹדַעְתִּי 1. Reg. 21. v. 2. *notum feci.* Sed referri potest ad Poël. Vide supra pag. 175. col. 1.

III. persona pluralis communis.

[הִמְסִירוּ *tradere fecerunt.*] Prima gutturali, הֶאֱזִינוּ *aures præbuerunt.* Cum א, quod volunt esse epentheticum, sed quod nobis videtur antiqua vocalis ה, הֶאֶזְנִיחוּ Isai. 19. v. 6. pro וְהִזְנִיחוּ *& retro abierunt.* Aliis est forma Hebraïca & Chaldaïca permixta: Chaldæi enim in hac conjugatione pro ה litera characteristica Hebræorum, usurpant א. Vide Grammaticam Chaldaïcam.

II. persona pluralis masculina.

[הִמְסַרְתֶּם *tradere fecistis.*] Prima radicali gutturali, וְהַעֲבַרְתֶּם *& transire facietis.* Schevà pathahh reducto ad simplex (:), וְהַעְתַּרְתֶּם Ezech. 35. v. 13. *& multiplicastis*, Vulg. *& derogastis.* Sublata tertia rad. ה, eaque per daghésch forte in ה incrementi compensata, וְהִשְׁבַּתֶּם (à שָׁבַת) *& cessare facietis*, וְהִשְׁחַתֶּם (à שָׁחַת) *& corrumpetis.*

II. persona pluralis feminina.

[הִמְסַרְתֶּן *tradere fecistis.*] Cum ה paragogico in hac persona plane inusit. וְהִשְׁלַכְתֶּנָה Amos 4. v. 3. *& abjicietis.* Quibusdam vox illa composita videtur ex hac persona הִשְׁלַכְתֶּן, & ex secunda persona plurali feminina fut. תַּשְׁלֵכְנָה.

I. persona pluralis communis.

[הִמְסַרְנוּ, & in pausa הִמְסָרְנוּ *tradere fecimus.*] Prima gutturali, הֶעֱמַדְנוּ *constituimus.* Cum (·) pro (·) sub characteristica, הִכְלַמְנוּ *injuria affecimus.*

APPENDIX

AD BENONI.

Singulare masculinum.

[מַמְסִיר *tradere faciens.*] Prima gutturali, מַאֲכִיל *cibans*, מַעֲמִיד *constituens*, &c. Hoc (:) dilatato in (-:), quare מ afficitur (-), מַאֲזִין; unde sublato א, & (-:) ac (-) contractis in (..) sub מ, מֵזִין *advertens*, Prov. 17. v. 4. Posset referri ad זוּן, quod Arabibus, ut ex nominibus derivatis liquet, *intelligere* significat. Cum י paragogico, vel potius antiqua vocali *e*, quæ subintelligitur sub tertia radicali sonanti, הַמַּשְׁפִּילִי *humi-*

liars, *demittens se.* Sic : חַמְגְבִּיהִי *exaltans.* Vide supra bénoní qál. Cum (·) in fine loco hhiriq, מַסְתִּר Isai. 53. v. 3. *abscondens.*

Singulare femininum.

[מַמְסִירָה, & ex terminatione ה praecedente duplici (··), מַמְסֶרֶת *tradere faciens.*] Prima gutturali, מַחְכִּימָה, & (··) ad simplex (:) reducto, מַחְכִּמָה, unde in construct. מחכימת *sapientiam praestans*, *sapientem efficiens.* Ex terminatione ה praecedente duplici (-) pro duplici (··), ob tertiam radicalem ע, & cum (·) sub characteristica מ loco (-), חַמַּרְשַׁעַת 2. Parap. 24. v. 7. *improbe agens*, *improba*, *impia.* Aliis est nomen substantivum *improbitas*, *impietas*, quod adjective hîc & cum emphasi accipitur, q. d. *impiissima*, *improbissima.*

Plurale masculinum.

[מַמְסִירִים *tradere facientes.*] Secunda radicali affecta (:) loco (ִי) pronuntiationis accelerandae gratia; aut potius ex forma Chaldaïca, מַהְלְכִים Zach. 3. v. 7. pro מַהֲלִיכִים *ambulantes*, *ambulare facientes*, *deducentes.* Sic : מַעֲזְרִים *auxiliantes*, מַחְלְמִים *somniare facientes*, מַחְצְצְרִים *tubis clangentes*, 2. Paral. 29. v. 28. ubi redundat צ. Sed est potius bénoní piél מְחַצְּרִים cum posteriori צ superfluo, ex quo prius per dághésch forte duplicatum est. Vide supra pag. 176. col. 2.

Plurale femininum.

[מַמְסִירוֹת *tradere facientes.*] Secunda radicali א sublata, & motione ejus ad primam radicalem transeunte, & litera characteristica מ cum motione primae radicalis notata, ומדיבות Levit. 26. v. 16. pro ומדאיבות (à דָּאַב) *cruciantes.* Aliis est Syriasmus in quo א nunquam ante se patitur (:), sed in ejus locum suam vocalem transfert, & in ea quiescit, aut etiam plane occultatur. Referri etiam posset ad bénoní hiphil verbi דוב Hebraeis inusitati, sed Chaldaeis & Arabibus *liquefecit* cor, h. e. dolore affecit, cruciavit.

APPENDIX

AD INFINITIVUM.

[הַמְסִר *tradere facere.*] Sic : הַחֲרֵשׁ *tacendo*, הַשְׁלֵךְ *projicere*, הַשְׂכֵּל *intelligendi*, &c. Cum (ִי) nunc superfluo, sed olim vocali *e*, quae exprimitur hodie per (··) sub secunda radicali, הַעֲנֵיק *&* וְהַקְטִיר *adolendo*, *munerando*, הַשְׁמִיד הַעֲמִיד *statuere*, *perdendo*, &c. Sic cum א loco ה, אַשְׁכִּים *mane surgendo.* Et cum eodem א, sed sine ִי otioso, אַבְרֵךְ *genua flectere*, Gen. 41. v. 43. ubi אַבְרֵךְ infinitivum esse liquet ex alio infinitivo sequente וְנָתוֹן *& dare.* Aquila, teste S. Hieron. quaest. in Gen. tom. 2. nov. edit. col. 541. hanc vocem interpretatus est *adgeniculationem.* Sym. verbum Hebraïcum ABRECH retinuit. Idem S. Hieron. *genua flectere* transtulit. Origenes in omnibus catenis Regiis ad hanc vocem sic scribit : τὸ Ἑβραϊκὸν ἔχει ἀβρὶχ, ὃ κυρίως σημαίνει πατὴρ ἁπαλὸς, καὶ εἰκότως· ἁπαλὸς γὰρ ὢν κατὰ τὴν ἡλικίαν, ὡς πατὴρ σωτήριον ἀρχὴν Αἰγυπτίοις ἐνεδείξατο. δηλοῖ δ' οὐδὲν ἡ λέξις, ἢ τὸ γονατίζειν· φανερὰ γάρ ἐστιν ἡ φωνὴ τοῦ κήρυκος, &c. *Hebraïcum habet :* ABRECH, *quod proprie* PATER TENER *significat. Et merito quidem : nam cum aetate tener esset* (Josephus), *quasi pater salutarem principatum Aegyptiis exhibuit. Haec autem vox* (abrech) *nihil aliud significat quam genua flectere : clara quippe est vox praeconis*, &c. Unde S. Hieron. in quaestionibus mox laudatis : *vox* ABRECH *mihi videtur*, inquit, *non tam adgeniculatio*, *quae in salutando*, *vel adorando Joseph accipi potest*, *intelligenda : quam illud*, *quod Hebraei tradunt*, *dicentes patrem tenerum & hoc sermone transferri :* AB *quippe dicitur* PATER, RECH *delicatus*, *sive tenerrimus ; significante Scriptura*, *quod juxta prudentiam quidem*, *pater omnium fuerit : sed juxta aetatem*, *tenerrimus adolescens & puer.* Vide Hexapla D. Bern. *de Montfaucon*, tom. 1. p. 49. col. 2.

Alii

Alii אַבְרֵךְ interpretantur : *pater regni*, ſive *regis* ; ab אָב *pater*, & רֵךְ, ſive רִכָּא Thalmudiſtis *regnum*, aut *rex* : ut Romani dixerunt : *pater patriæ*. Alii volunt אַבְרֵךְ eſſe primam perſonam futuri hujuſce conjugationis, quaſi unuſquiſque ex turba clamarit : אַבְרֵךְ *genua flectam*. Aliis denique vox eſt Ægyptiaca *πιωανισμὸν* quemdam ſignificans.

Cum ſecunda vel tertia radicalis eſt gutturalis, aut ר, pro (-) vel (י.) in ultima, ſæpius ibi reponitur (-), ut : הַרְקַח *condire*, הַפְצַר *repugnare*, הַזְכַּר, unde cum affixo, הַזְכַּרְכֶם *memorare vos*, &c.

[הַמְסִיר *tradere facere.*] Forma illa rarior eſt in infinitivo ſimplici, ut : הַכְלִים *erubeſcere*, הַעֲבִיר *tranſire faciendo.* At cum particulis *bichlám* fere perpetua eſt, ut : לְהַבְדִּיל *ad dividendum*, לְהַשְׁבִּית *ad ceſſare faciendum*, לְהַעֲבִיר *ad tranſire faciendum*, &c. Cum hiſce particulis, ſæpe extruditur ה articulus, ut : לַשְׁבִּית pro לְהַשְׁבִּית *ad ceſſare faciendum.* Sic : לַסְתִּיר *ad abſcondendum*, &c. Vide ſupra pag. 148. col. 2. Et cum (·) in fine, pro (י.), לְנַפֵּל *ad dejiciendum*, לַשְׁמַע *ad audire faciendum*, לַשְׁמַד *ad perdendum*, &c. Cum (-) in fine, quod rariſſime accidit cum *bichlám*, לַעְשַׂר contracte pro לְהַעְשַׂר *ad decimandum*, הַלְבֵּן *& ad dealbandum.*

Quandoque in hoc infinitivo ה afficitur (·) loco (-) ex forma præteriti, ut : הֶמְלִיט *liberare*, הֶרְגִּיז *commovere*, הֶרְגִּיעַ *quietum reddere*, &c. Sic cum affixis, עַד־הֶשְׁמִדוֹ *donec perdidit ipſe*, הֶדְרִיכָהּ *calcandi eam*, הֶחֱזִיקִי *apprehendere me*, ubi ה afficitur (··), quia (·) ſub ה dilatatum fuit in (··).

Anomalum, aut potius mendoſum eſt הַצְּפִינוֹ *abſcondere eum*, Exod. 2. v. 3. cum daghéſch in צ, quod imprimendum erat רפה, ſic : הַצְפִּינוֹ.

Contractum eſt לְהָכִיל pro לְהַאֲכִיל *ad comedendum*, *ad conſumendum*, Ezech. 21. v. 28. al. 33. Vel eſt ex forma כּוּל in hiphîl.

Prima & ſecunda radicalis tranſponuntur, ac inſuper litera characteriſtica ה excluditur in לַאֲדִיב *ad cruciandum*, 1. Reg. 2. v. 33. pro לְדַאֲיב, & cum ה characteriſt. לְהַדְאִיב.

APPENDIX
AD IMPERATIVUM.

II. perſona ſingularis maſculina.

[הַמְסֵר, vel הַמְסִיר *tradere fac.*] Sic ex forma (··), הַחֲזֵק *apprehende*, הַעֲמֵק *profundum pete*, &c. Sequente maqqáph, aut accentu tonico concurrente, (··) corripitur in (··), ut : הַעֲבֶר־ *tranſire fac*, &c.

Media gutturali, aut tertia ר, pro (··) vel (י.) in ultima, ſæpius adhibetur (-), ut : הַרְחַק *elonga*, הַנְחַת *deſcendere fac*, הַמְעַד *nutare fac*, הוֹשַׁר Pſal. 5. v. 9. quod Maſſorethæ legendum docent הַיְשַׁר *dirige*, &c.

II. perſona ſingularis feminina.

[הַמְסִירִי *tradere fac.*] Schevá primæ radicalis dilatato in (··), הַחֲזִיקִי *inſtaura*, Nah. 3. v. 14. וְהַחֲזִיקִי *& apprehende*, Gen. 21. v. 18.

II. perſona pluralis maſculina.

[הַמְסִירוּ *tradere facite.*] Prima gutturali, הַחֲזִיקוּ *confortate*, *confirmate*.

II. perſona pluralis feminina.

[הַמְסֵרְנָה *tradere facite.*] Tertia radicali נ abjecta, ac per daghéſch forte in נ incrementi compenſata, הַאֲזֵנָּה pro הַאֲזֵנְנָה *audite*, *auſcultate*, Gen. 4. v. 23.

APPENDIX
AD FUTURUM.

III. perſona ſingularis maſculina.

[יַמְסִיר, vel יַמְסֵר, vel יַמְסֶר *tradere faciet.*] Sic ex terminatione (··), יַשְׁכֵּן *collocabit*, יַאֲמֵן *credet*, וַיַּמְלֵךְ *& regnare fecit*, וַיַּקְהֵל *& congregare fecit*, &c. Sequente maqqáph, (··) corripitur in (··), ut : יַחֲזֶק־

& apprehendit , תַּשְׁלֵךְ & projecit , &c.

Cum ultima radicalis est gutturalis , sæpe in fine adhibetur (-) loco (‥) aut (׳.) , ut : יַבְטַח confidere faciet , תַּכְנַע & humiliavit , תַּצְמַח & germinare fecit , תַּצְלַח & prosperatus est , &c.

Abjecta prima radicali א cum sua motione , יָהֵל pro יַאֲהֵל temoria figet , Isai. 13. v. 20.

Remanente eadem prima radicali א , sed motione ejus (‥) , & (-) præcedente contractis in (·) sub characteristica , תָּאצֶל & seposuit , Num. 11. v. 25. pro תַּאֲצֵל . In תַּאצֶל autem (·) ultimæ mutatur in (·) ob accentum ab ultima ad penultimam retractum , qua de re in fusiori de accentibus tractatu. Posset etiam futurum istud referri ad צוּל ; quod Arabibus idem significat ; & א spectari ut antiqua vocalis רּוּ (׳).

III. persona singularis feminina.

[תַּמְסִיר , vel תַּמְסֵר , aut תַּמְסַר tradere faciet.] Ut in tertia singulari masculina.

II. persona singularis masculina.

[תַּמְסִיר , vel תַּמְסֵר , aut תַּמְסַר tradere facies.] Prima gutturali , תַּאֲכִל cibabis. Ultima gutturali ח aut ע , תַּשְׁמַע audire facies , &c.

II. persona singularis feminina.

[תַּמְסִירִי tradere facies.] Servatur hhiriq ob incrementum vocale.

I. persona singularis communis.

[אַמְסִיר , vel אַמְסֵר , aut אַמְסַר tradere faciam.] Ex forma (׳.) , & cum hhiriq qatón pro hhiriq gadhól , אַחֲרִשׁ silebo. Cum ה paragogico usurpatur forma hhiriq , ut : אַשְׁלִיכָה projiciam , אֹבִידָה (ab אָבַד in forma quiescent. Pé א , de qua in cap. seq.) perdam. Cum eadem litera paragogica , & א epenthetico mobili , וְאַשְׂמְאִילָה & sinistram petam , Gen. 13. v. 9. Schevá רּוּ ו copulativi , & (-) characteristicæ contractis in (-) sub ו , וָאַעְשִׁר pro וְאַעֲשִׁר , non dilatato ( ) sub ע , & ditatus sum , Zach. 11. v. 5. Vel, ut aliis videtur , anomalia illa nata est ex Syriasmo , quo א non fert ante se (:) , sed in ejus locum vocalem suam substituit , in qua silet , seu quiescit , & interdum etiam plane occultatur. Quod analogiæ magis consonum est ; nam ex duabus vocalibus contractis nascitur magna. Eodem ( ) remanente simplici sub prima radicali gutturali , seu non dilatato ad euphoniam , וְאַחְזִק & confirmabo.

Excidente prima radicali , & motione ejus (‥) contracta cum (-) characteristicæ in (·) sub eadem characteristica , אָזִין auscultabo , אֹסִף congregabo , pro אַאֲזִין ab אָזַן , & אֹסִף ab אָסַף . Vel forma illa desumitur ex verbis quiesc. in secunda radicali זוּן , & סוּף , de quibus in cap. sequenti ; verba enim imperfecta nonnunquam formas suas , interdum & significationes , ut dicemus ibidem , confundunt.

III. persona pluralis masculina.

[יַמְסִירוּ tradere facient.] Secunda radicali affecta (·) loco (׳.) , ex forma Chaldaïca , & accelerandæ pronuntiationis gratia , תַּדְבְּקוּ & assequuti sunt , יַדְרְכוּ & intenderunt , vel intendunt. Cum ן paragogico , & (ׁ) euphonico pro (וּ) in fine , יַרְשִׁעֻן condemnabunt.

III. persona pluralis feminina.

[תַּמְסֵרְנָה tradere facient.] In hac & secunda persona plurali feminina , usurpatur forma (‥).

II. persona pluralis masculina.

[תַּמְסִירוּ tradere facietis.] Cum א epenthetico & mobili , ut supra in prima persona singulari , תַּשְׂמְאִילוּ ad dexteram ibitis.

II. persona pluralis feminina.

[תַּמְסֵרְנָה tradere facietis.] Vide supra tertiam personam pluralem masculinam.

I. persona pluralis communis.

[נַמְסִיר , vel נַמְסֵר tradere faciemus.] Cum ה paragogico , נַשְׁחִיתָה perdamus , corrumpamus.

§. VI.

CONJUGATIO HOPHAL.

APPENDIX

AD PRÆTERITUM.

III. persona singularis masculina.

[הָמְסַר , & in pausa הָמְסָר *tradere* , vel *tradi factus est.*] Cum prima radicalis est gutturalis , (ְ) vulgo dilatatur in (ֳ) ; & sic in tota illa conjugatione , ut : הָעֳמַד ex analogia , *constitutus est.* Hoc (ְ) non dilatato ad euphoniam , & pronuntiationis accelerandæ gratia , הָהְפַּךְ *subversus est.* Cum (ֻ) pro (ָ hhatoúph) , ut non raro in hac conjugatione accidit , הֻשְׁלַךְ *projectus est* , הֻשְׁכַּב *& prostrabitur.*

III. persona singularis feminina.

[הָמְסְרָה , & in pausa הָמְסָרָה *tradere* , vel *tradi facta est*] Sic in pausa הֻשְׁלָכָה *projecta est.* (ְ) sub prima radicali gutturali dilatato in (ֳ) , הָחֳרָבָה *vastata est.*

II. persona singularis masculina.

[הָמְסַרְתָּ , & in pausa הָמְסָרְתָּ *tradere* , vel *tradi factus es.*] Sic extra pausam , הָשְׁלַכְתָּ *projectus es.*

II. persona singularis feminina.

[הָמְסַרְתְּ , & in pausa הָמְסָרְתְּ *tradere* , vel *tradi facta es.*] Cum (ֻ) pro (ָ hhatoúph) sub characteristica , & (ַ) furtivo loco (ְ) simplicis sub tertia radicali ח , הֻמְלַחַתְּ *salita es.*

I. persona singularis communis.

[הָמְסַרְתִּי , & in pausa הָמְסָרְתִּי *tradere* , vel *tradi factus* , aut *facta sum.*] Sic extra pausam , הָשְׁלַכְתִּי *projectus sum.* Speciali anomalia laborat הֶחֳדַלְתִּי Jud. 9. vv. 9. 11. 13. LXX. μὴ ἀπολείψασα *nunquid deserens* ? Vulg. *nunquid possum deserere* ? ubi , secundum Grammaticos non paucos , הֶ duplici munere fungitur ; nempe ה interrogantis , quare notatur cum (ֶ) ob gutturalem sequentem : & ה characteristici. Forte error est amanuensium , qui pro (ָ hhatoúph) ה illi supponendo , scripsere (ֶ) , sic : הָחֳדַלְתִּי , pro הֶחֳדַלְתִּי *desistam-ne* ? Vel alio sphalmate graphico , pro (ֳ) sub ח , reposuerunt (ֲ) ; ita ut scripserint הֶחֱדַלְתִּי pro הֶחֱדַלְתִּי in hiphil , *nunquid cessare faciam* ? Unde sequitur אֶת־ communis accusativi articulus. In hac utraque conjectura subintelligenda est litera ה interrogans , quod interdum accidit , ut videbimus in Syntaxi. Præterea in priori expositione supplenda est præpositio מ ante אֶת־ , sic : *desistam-ne* מֵאֶת־ *à* pinguedine mea ? Aliis הֶחֳדַלְתִּי est prima persona singularis præteriti qal , cum ה interrogante præfixo , ita ut (ְ) vel (ֳ) sub ח natum sit ex obscuriore méthegh , sic : הֶחְדַלְתִּי ; tum méthegh illo mutato in (ְ) ex amanuensium oscitantia , הֶחְדַלְתִּי ; & adjecto alio méthegh , הֶחֳדַלְתִּי.

III. persona pluralis communis.

[הָמְסְרוּ , & in pausa הָמְסָרוּ *tradere* , vel *tradi facti* , aut *factæ sunt.*] Sic in pausa , הָרְעָלוּ Nah. 2. v. 4. *agitatæ* , *commotæ sunt* (abietes).

II. persona pluralis masculina.

[הָמְסַרְתֶּם *tradere* , vel *tradi facti estis.*]

II. persona pluralis feminina.

[הָמְסַרְתֶּן *tradere* , vel *tradi factæ estis.*]

I. persona pluralis communis.

[הָמְסַרְנוּ , & in pausa הָמְסָרְנוּ *tradere* , vel *tradi facti* , aut *factæ sumus.*]

APPENDIX

AD PAOUL.

Singulare masculinum.

[מְמֻסָּר *tradere*, vel *tradi factus.*] Cum (ֻ hhatoúph) pro (ֻ) sub litera characteristica, מָשְׁחָת *corruptus*, מְשֻׁזָּר *contortus*, *conduplicatus.* Prima gutturali, (ְ) dilatatur in (ֳ), unde מ afficitur (ֻ hhatoúph), מָאֳחָז *apprehensus*, מָעֳמָד *constitutus.*

Singulare femininum.

[מְמֻסָּרָה, ex terminatione ה, præcedente duplici (ָ), מְמֻסֶּרֶת, in pausa מְמֻסָּרֶת *tradere*, vel *tradi facta.*] Ex terminatione ת extra pausam, מֻשְׁלֶכֶת *projectum* (cadaver).

Plurale masculinum.

[מְמֻסָּרִים *tradere*, vel *tradi facti.*] Schevá sub prima radicali gutturali dilatato in (ֳ), ut supra in singulari masculino, מָאֳחָזִים *contenti*, *contigui.*

Plurale femininum.

[מְמֻסָּרוֹת *tradere*, vel *tradi facta.*] Prima gutturali, מָחֳרָבוֹת *vastata*, *desolata.* Vide plurale masculinum præcedens. Servata characteristica communi conjugationis cum characteristica speciali hujus participii, quod in lingua Chaldaïca infrequens non est, מְהֻקְצָעוֹת *angulata*, ubi מ afficitur (ְ) motione vulgari servilium. Vide supra p. 135. coll. 1. 2. מֻבְדָּלוֹת *separata*, aut potius *separationes*, vide in Lexico sub litera מ: est enim nomen substantivum potius quam participium.

APPENDIX

AD INFINITIVUM.

[הָמְסַר *tradere*, vel *tradi fieri.*] Schevá sub prima radicali gutturali dilatato in (ֳ), הָחֳרֵב *desolando.* Et schevá ad euphoniam non dilatato, הָחְתֵּל *fasciando.* Cum ה paragogico, (ֵ) mutatur in (ָ), ut: וְהָשְׁכְּבָה Ezech. 32. v. 19. *& prosterni*, qui infinitivus hic loco est imperativi: præcedit enim רְדָה *descende.* LXX. & Vulg. per imperativum reddiderunt; illi quidem: καὶ κοιμήθητι, hic vero: *& dormi.*

APPENDIX

AD FUTURUM.

III. persona singularis masculina.

[יָמְסַר, & in pausa יָמְסָר *tradere*, vel *tradi fiet.*] Prima gutturali, יָעֳמַד *constituetur*, *sistetur*, יָחֳרַם, & in pausa יָחֳרָם *devovebitur*, *ut anathema perdetur.*

III. persona singularis feminina.

[תָּמְסַר, & in pausa תָּמְסָר *tradere*, vel *tradi fiet.*] Sic in pausa תָּקְטָר *adolebitur.*

II. persona singularis masculina.

[תָּמְסַר, & in pausa תָּמְסָר *tradere*, vel *tradi fies.*]

II. persona singularis feminina.

[תָּמְסְרִי, & in pausa תָּמְסָרִי *tradere*, vel *tradi fies.*]

I. persona singularis communis.

[אָמְסַר, & in pausa אָמְסָר *tradere*, vel *tradi fiam.*]

III. persona pluralis masculina.

[יָמְסְרוּ, & in pausa יָמְסָרוּ *tradere*, vel *tradi fient.*] Cum (ֻ) sub characteristica pro (ָ hhatoúph, & (ֵ) loco (ְ) sub secunda radicali ob pausam, יֻשְׁלָכוּ *projicientur.*

III. persona pluralis feminina.

[תִּמָּסַרְנָה , & in pausa תִּמָּסַרְנָה *tradere*, vel *tradi fient.*]

II. persona pluralis masculina.

[תִּמָּסְרוּ , & in pausa תִּמָּסֵרוּ *tradere* , vel *tradi fietis.*]

II. persona pluralis feminina.

[תִּמָּסַרְנָה , & in pausa תִּמָּסַרְנָה *tradere* , vel *tradi fietis.*]

I. persona pluralis communis.

[נִמָּסֵר , & in pausa נִמָּסֵר *tradere* , vel *tradi fiemus.*]

§. VII.

CONJUGATIO HITHPAEL.

CONJUGATIO illa formatur ex piél , mutato (.) in (-) , & præposito charactere הִתְ præterito , infinitivo , & imperativo ; מִתְ participio , יִתְ denique futuro. Secundæ ejus radicali daghésch quoque imprimitur, quod ab ea, utpote gutturali, aut ר , excidens compensatur vulgo per (ֶ) loco (-) sub prima radicali. Sæpe tamen perit absque compensatione.

Syllabæ characteristicæ הִתְ accedit *syncopa* & *metathesis.*

Syncopa , cum litera ה , aut litera ת seorsim tolluntur ; vel cum utraque abjicitur.

Litera ה tollitur , cum accedit characteristica propria temporis , ut fit in participio & futuro , ut : מִתְמַסֵּר , pro מְהִתְמַסֵּר *tradens se* , יִתְמַסֵּר , pro יְהִתְמַסֵּר *tradet se.*

Litera ת exsulat , cum euphoniæ causa in primam radicalem contrahitur , ac in ea per daghésch forte compensatur , ut : הִנַּבֵּאתִי pro הִתְנַבֵּאתִי *prophetavi.* Sicque semper , quando prima radicalis est ד , ט , ת. Alias in Bibliis id rarum est ; sed apud Thalmudicos frequentissimum.

Interdum perit utraque , & saltem ultima ת compensatur per daghésch forte in prima litera radicali , ut : מִדַּבֵּר , pro מְהִתְדַּבֵּר *loquens* , *sermocinans* , וְתִנַּשֵּׂא , pro וְתִתְנַשֵּׂא *& exaltetur.*

Literæ ת fit metathesis , quando prima radicalis est ז , ס , צ , שׁ vel שׂ, tunc enim literis illis postponitur , ac insuper post ז mutatur in ד , & post צ convertitur in ט ; idque euphoniæ gratia : quod argumento est ט & ת cum daghésch notatum non eodem plane modo sonare , ut diximus supra pag. 6. col. 2. Metathesis hujus exempla sint : הִזְדַּמַּן *præparavit se* , (verbum Chaldaïcum ; nam lingua Hebraïca non suppeditat exemplum hujusce metatheseos in verbis à ז incipientibus ,) pro הִתְזַמַּן : הִסְתַּבֵּל pro הִתְסַבֵּל *oneravit se* : הִצְטַדֵּק pro הִתְצַדֵּק *justificavit se* : הִשְׁתַּבַּח pro הִתְשַׁבַּח *laudavit se.* Verbum unicum שׁוּט *circuire* , *cursitare* , de quo in cap. seq. hanc metathesim non admittit.

Ad hanc etiam conjugationem pertinent verba, quæ unam aut alteram radicalem geminant, & de quibus supra in piél pag. 173.

APPENDIX

AD PRÆTERITUM.

III. persona singularis masculina.

[הִתְמַסֵּר, vel הִתְמַסַּר, & in pausa הִתְמַסָּר *tradidit se.*] Sic ex terminatione (-), הִתְמַכֵּר *vendidit se*, הִתְאַמֵּץ *roboravit*, *confirmavit se*, &c. Sequente maqqáph, aut accentu tonico concurrente, (‥) corripitur in (ֶ), ut: הִתְהַלֶּךְ *ambulavit*, &c. Ex forma, seu terminatione (-), הִתְחַזֵּק *confirmavit se*, הִתְגַּלַּח *rasit se*, &c. Ex eadem forma, & in pausa, הִתְאַזָּר *accinxit se*, וְהִתְגַּלָּח *& radet se*, &c. Media gutturali, aut ר, daghésch excidens vulgo compensatur per (ָ) sub prima radicali, ut: וְהִתְבָּרֵךְ *& benedicet se*, &c.

Cum א affecto (ֶ) loco ה characteristici, ex forma Chaldaïca, אֶתְחַבַּר *consociavit se*, 2. Paral. 20. v. 35. Formam compositam ex niphál & hithpaél, quæ apud Rabbinos frequens est, agnoscunt Grammatici in וְנִכַּפֵּר *& expiabitur*, Deut. 21. v. 8. נ est ex niphál נִכְפַּר, כַּפֵּר vero ex hithpaél הִתְכַּפֵּר, cujus ה excidens compensatur per daghésch forte in כ vocis וְנִכַּפֵּר. Si puncta sic mutentur: וְנִכְפַּר, erit purum putumque præteritum niphál.

III. persona singularis feminina.

[הִתְמַסְּרָה, in pausa ex forma (‥), הִתְמַסֵּרָה, ex forma (-), הִתְמַסָּרָה *tradidit se.*] Formam compositam ex hophál & hithpaél esse volunt in הֻדַּשְּׁנָה *impinguatus est* (gladius), Isai. 34. v. 6. הֻ est ex hophál cum (ֻ) pro (ָ hhatoúph); reliquum vero ex hithpaél, ita ut daghésch forte impressum fuerit in ד, ad compensandum ה characteristicum ejectum; & aliud daghésch forte conjugationis character exciderit ex שׁ, ob (ְ) ei suppositum. Punctis sic mutatis: הֻדְשְׁנָה, vel הָדְשְׁנָה, erit præteritum hophál.

II. persona singularis masculina.

[הִתְמַסַּרְתָּ, & in pausa הִתְמַסָּרְתָּ *tradidisti te.*]

II. persona singularis feminina.

[הִתְמַסַּרְתְּ, & in pausa הִתְמַסָּרְתְּ *tradidisti te.*]

I. persona singularis communis.

[הִתְמַסַּרְתִּי, & in pausa הִתְמַסָּרְתִּי *tradidi me.*] Cum (ָ) loco (-) sub secunda radic. quod & in qál observatum est supra p. 163. col. 1. וְהִתְקַדִּשְׁתִּי *& sanctificabo me*, וְהִתְגַּדִּלְתִּי *& magnificabo me*, *& magnificum ostendam me*, in quibus duobus exemplis accentus est in ultima ob ו convertens præteritum in futurum. Secunda radicali gutturali, daghésch ab ea excidens compensatur per (ָ) loco (-) sub prima, ut: הִתְנַחַמְתִּי, unde cum ו convertente, & in pausa, quapropter (-) secundæ radicalis mutatur in (ָ), וְהִנֶּחָמְתִּי *& consolabor me*, Ezech. 5. v. 13. ubi ה resectum compensatur per daghésch forte in נ, quod afficitur (ִ) loco (ִ), ob aliud (ִ) sequens sub gutturali ח. Accentus denique non descendit ad ultimam, ut in duobus exemplis præcedentibus, quia ibi pausam efficit; qua de re infra lib. 3. in prolixiori de accentibus tractatu.

Geminatis radicalibus, & in pausa, הִתְמַהְמָהְתִּי (à מָהַהּ) *cunctatus sum.*

III. persona pluralis communis.

[הִתְמַסְּרוּ, הִתְמַסֵּרוּ, & in pausa ex forma (‥) הִתְמַסֵּרוּ ex forma (-) הִתְמַסָּרוּ *tradiderunt se.*] Compositum est ex hophál & hithpaél, ut volunt Grammatici, הָתְפָּקְדוּ Num. 1. v. 47. &c. *recensiti*, *numerati fuerunt.* Qaméts hhatoúph sub ה est ex hophál, cetera vero ex hithpaél, in quo verbum istud pro (-) sub prima radicali & daghésch forti in secunda, habet (ָ) sub prima per legem æquivalentiæ. Si ה in hoc exemplo afficiatur (ִ), loco (ָ hhatoúph), vox erit analoga in hac conjugatione hithpaél, sic: הִתְפָּקְדוּ, ut legitur Jud. 20. v. 17.

Compositum etiam volunt ex puál & hithpaél הִתְגֹּעֲשׁוּ *& concutientur*, Jerem. 25. v. 16. הִתְ est ex hithpaél, גֹּעֲשׁוּ vero ex puál cum hhólem pro (ֻ) ad compensandum dagh. ejectum. Vox illa referri etiam potest ad hithpoél, vel hithpoál: ut enim ex piél formatur poél, & ex puál fingitur poál: sic ex poél formari potest hithpoél, & ex poál fingi potest hithpoál.

Cum prima rad. est ט vel ת, quæ sunt literæ ejusdem organi, ת characteristicum excidit, & compensatur per daghésch forte in prima illa radicali, ut: הִטַּהֲרוּ pro הִתְטַהֲרוּ *purificaverunt se*, 1. Esd. 6. v. 20. cum (ֲ) sub ט loco (ְ) ad compensandum daghésch ejectum.

In pausa ex forma (ָ), הִתְאַפָּקוּ *continuerunt se*, וְהִטֶּהָרוּ *& purificabunt se*, ubi ת excidit, ut mox diximus, & pro (ְ) sub ט reponitur (ֶ) ob aliud (ָ) sequens sub gutturali ה.

Geminatis radicalibus, הִתְמַהְמָהוּ (à מָהַהּ) *cunctantur*, הִשְׁתַּעַשְׁעוּ cum metathesi ת, (à שָׁעָה) *delicias agunt* Et in pausa, הִתְגַּלְגָּלוּ (à גָּלַל) *devolvunt se*, הִתְקַלְקָלוּ (à קָלַל) *velociter moventur*, *conturbantur*.

II. persona pluralis masculina.

[הִתְמַסַּרְתֶּם *tradidistis vos.*] Cum (ִ) sub secunda rad. pro (ַ), וְהִתְקַדִּשְׁתֶּם *& sanctificabitis vos.*

II. persona pluralis feminina.

[הִתְמַסַּרְתֶּן *tradidistis vos*] ut in eadem secunda persona plurali masculina.

I. persona pluralis communis.

[הִתְמַסַּרְנוּ, & in pausa הִתְמַסָּרְנוּ *tradidimus nos.*] Geminatis radicalibus, & in pausa, הִתְמַהְמָהְנוּ *cunctati sumus.*

APPENDIX

AD BENONI.

Singulare masculinum.

[מִתְמַסֵּר *tradens se.*] Compensato dagh. ejecto ex secunda radicali ejus recipiendi incapaci, מִתְבָּרֵךְ *benedicens sibi.* Eodem excidente absque compensatione, מִתְנַחֵם *consolans se.* Sublato per syncopen ת characteristico, eoque compensato per daghésch forte in prima radicali, מִדַּבֵּר pro מִתְדַּבֵּר *loquens*, *sermocinans*, מִטַּהֵר pro מִתְטַהֵר, non compensato daghésch ejecto, *purificans se.* Eodem ת characteristico post primam radicalem transposito, מִסְתַּתֵּר pro מִתְסַתֵּר *latitans*, מִשְׂתַּכֵּר pro מִתְשַׂכֵּר *mercedem reportans.*

Compositum ex puál & hithpaél, מִנֹּאָץ Isai. 52. v. 5. *irritatum*, ubi ת characteristicum excidens compensatur per daghésch forte in נ, נֹאָץ est ex puál cum hhólem pro (ֻ) ad compensandum daghésch ejectum. Si punctis mutatis legatur מְנֹאָץ, erit paoál analogum τῷ puál.

Geminatis radicalibus, מִתְמַהְמֵהַּ (à מָהַהּ) *cunctans*, *cunctatus*, מִתְלַהְלֵהַּ (à לָהַהּ) *insaniens.*

Singulare femininum.

מִתְמַסֶּרֶת, & ex terminatione ת, præcedente duplici (ֶ), מִתְמַסֶּרֶת, & in pausa, מִתְמַסָּרֶת *tradens se.*] Sic ex terminatione ת extra pausam, מִתְאַמֶּצֶת *roborans se.* Et cum duplici (ַ) pro duplici (ֶ) ob tertiam radicalem ח, מִתְלַקַּחַת *comprehensus*, *immixtus* (ignis.)

Plurale masculinum.

[מִתְמַסְּרִים *tradentes se.*] Geminatis radicalibus, & ת characteristico excidente compensato per daghésch forte in prima radicali, מִתַּעְתְּעִים pro מִתְתַּעְתְּעִים (à תָּעָה) *errantes.*

Plurale femininum.

[מִתְמַסְּרוֹת *tradentes se.*]

APPENDIX

AD INFINITIVUM.

[הִתְמַסֵּר, & ex forma (-) הִתְמַסַּר, & in pausa הִתְמַסָּר *tradere se.*] Media gutturali, aut ר; ac daghésch ab ea excidente compensato, לְהִתְפָּאֵר *ad gloriandum*, לְהִתְגָּרֵד *ad scalpendum se.* Eodem excidente absque compensatione, הִתְנַחֵל *possessorem constituere se*, לְהִתְנַחֵם *ad consolandum se.* Ex forma (-) extra pausam, הִתְגַּלַּע *misceri.* Cum metathesi literæ ת; הִסְתַּפֵּחַ pro הִתְסַפֵּחַ *adjungere se*, לְהִשְׁתַּבֵּחַ pro לְהִתְשַׁבֵּחַ *ad laudandum se*, מִתְשׁוֹרֵעַ pro מִתְשָׁרֵעַ, daghésch excidente compensato, *ut non excresceret.* Compositum, ut volunt, ex hophál & hithpaél, הִכַּבֵּס *lavari*, ה est ex hophál cum (ֻ) pro (ָ hhatoúph) sub ה, ut in hac conjugatione interdum fieri diximus supra p. 187. col. 1. Dagh. forte in כ compensat ת ejectum. Cetera ex hithpaél. Si, punctis leviter mutatis, legas הֻכְבֵּס huchbés, vel הָכְבֵּס hochbés, habebis infinitivum analogum hophál.

APPENDIX

AD IMPERATIVUM.

II. persona singularis masculina.

[הִתְמַסֵּר, ex terminatione (-) הִתְמַסַּר, & in pausa הִתְמַסָּר *trade te.*] Ex forma (-), הִתְחַזַּק *robora te, robustus esto*, הִתְעַנַּג *oblecta te*, &c. Hinc in pausa, & cum ה paragogico, הִתְיַצְּבָה *statue te.* Daghésch excidente compensato, הִתְפָּאֵר *gloriare.*

II. persona singularis feminina.

[הִתְמַסְּרִי, in pausa ex forma (-) הִתְמַסָּרִי, & ex forma (-) הִתְמַסְּרִי *trade te.*] Daghésch excidente ex media gutturali, aut ר, absque compensatione, הִתְאַחֲדִי *uni te*, הִתְנַעֲרִי *excute te ipsam.* In pausa ex forma (-), & cum ת epenthetico ac superfluo, הִתְפַּלָּשְׁתִּי Mich. 1. v. 10. pro הִתְפַּלָּשִׁי, ut legendum monent Massorethæ, *voluta te.* Forte vox illa composita est ex הִתְפַּלְּשִׁי extra pausam, *voluta te, volutare*, & ex אַתְּי *tu*, fem. cum (ִ) sub א loco (-) ob pausam; & cum (ִ) superfluo in fine, de quo supra pag. 72. col. 2.

II. persona pluralis masculina.

[הִתְמַסְּרוּ, in pausa ex forma (-) הִתְמַסָּרוּ, ex forma (-) הִתְמַסְּרוּ *tradite vos.*] Sublato per syncopen ת characteristico, eoque per daghésch forte primæ radicali impressum compensato, הִטַּהֲרוּ, & daghésch excidente compensato, הִטָּהֲרוּ *purificate vos*, הִתַּמְּהוּ *obstupescite*, pro הִתְטַהֲרוּ, הִתְתַּמְּהוּ. In pausa ex forma (-), הִתְקַדָּשׁוּ *sanctificamini, sanctificate vos.*

Geminatis radicalibus, הִתְמַהְמְהוּ (à מָהַהּ), *tardi estote.*

II. persona pluralis feminina.

[הִתְמַסֵּרְנָה, & ex forma (-) הִתְמַסַּרְנָה, & in pausa הִתְמַסָּרְנָה *tradite vos.*]

APPENDIX

AD FUTURUM.

III. persona singularis masculina.

[יִתְמַסֵּר, & ex forma (-) יִתְמַסַּר, in pausa יִתְמַסָּר *tradet se.*] Ex forma (-), וַיִּתְאַפַּק *& confirmavit se*, &c. Ex eadem forma, & in pausa, יִתְגַּלָּע *miscebitur*, וַיִּתְעַבָּר *& iratus est*, יִתְנֶחָם *pœnitebit eum*, compensato daghésch ex secunda radic. ejecto per (ֵ) sub prima ad euphoniam loco (ַ) ob aliud (ַ) sub gutturali ח. Ex forma (-) correpti in

in (ֵ) ob maqqáph, aut accentum tonicum concurrentem, יִתְנַכֶּר־ *agnoſcetur.*

Cum metatheſi literæ ת, יִסְתַּבֵּל pro יִתְסַבֵּל *onerabitur*, יִשְׁתַּמֵּר pro יִתְשַׁמֵּר *obſervabit*, vel *obſervat aſſidue.* Geminatis radicalibus, יִתְמַהְמַהּ (à מָהַהּ) *cunctabitur*, יִתְמַרְמַר (à מָרַר) *exacerbabit ſe.*

III. perſona ſingularis feminina.

[תִּתְמַכֵּר, & ex forma (ַ) תִּתְמַכַּר, in pauſa תִּתְמַכָּר *tradet ſe.*] Specialiter anomalum, aut potius mendoſum eſt וַתֵּתַצַּב *& ſtiterat ſe*, Exod. 2. v. 4. pro וַתִּתְיַצַּב, ejecta prima radicali (י) cujus motio tranſit ſub ſecundum ת characteriſticum, priori affecto (ֵ) loco (ִ) ad euphoniam. Forte etiam וַתֵּתַצַּב eſt à verbo Hebræis inuſitato תָּצַב, cujus ת characteriſticum excidens compenſatur per daghéſch forte in ת radicali, ſic: וַתִּתַּצַּב pro integro וַתִּתְתַּצַּב; & poſito (ֵ) ſub priori ת pro (ִ) & daghéſch in ת ſeq. per legem æquivalentiæ, וַתֵּתַצַּב. Adde verbum תָּצַב in lingua Arabica uſitatum eſſe, ac ſignificare *deſcendere*, qui ſenſus hîc ſat commodus eſt: *& deſcenderat* (ad flumen) *ſoror ejus*, &c.

Daghéſch excidente compenſato, & retracto accentu ob ו converſivum; quare (ָ) corripitur in (ֶ), וַתִּתָּפֶעַם *& conſternatus eſt* (ſpiritus ejus.)

Geminata prima & tertia radic. וַתִּתְחַלְחַל *& dolore affecta eſt*, Eſth. 4. v. 4. (à חוּל).

II. perſona ſingularis maſculina.

[תִּתְמַכֵּר, & ex forma (ַ) תִּתְמַכַּר, in pauſa תִּתְמַכָּר *trades te.*] Ex forma (ָ) extra pauſam, תִּתְהַדָּר *decorem arrogabis tibi.* In pauſa ex eadem forma תִּתְחַסָּד *benignum exhibebis te.* Sic cum ſyncopa literæ charact. ת, quæ compenſatur per daghéſch forte in prima rad. תִּתַּמָּם pro תִּתְתַּמָּם *integrum præbebis te*, תִּתַּפָּל *perverſum*, *diſtortum exhibebis te*, 2. Reg. 22. v. 27. pro תִּתְפַּתָּל, ubi literarum ת & פ metatheſis eſt, pro תִּתְפַּתָּל, ut legitur Pſal. 17. Heb. 18. v. 27. duo enim illa loca ſunt parallela; à verbo פָּתַל in hithpaël *luctari*, & more luctantium *diſtorqueri.*

Daghéſch excidente ex ſecunda rad. ר, ac per (ָ) loco (ַ) ſub prima compenſato, & ex forma (ַ) in pauſa, תִּתְבָּרָר Pſal. 17. Heb. 18. v. 27. *purum exhibebis te*, cujus loco legitur 2. Reg. 22. v. 27. תִּתַּבָּר, ubi tertia rad. ר tollitur, motio ſecundæ tranſit ſub primam, & (ָ) primæ ſub ת characteriſticum, cui imprimitur daghéſch forte, quod venit ſemper poſt motionem parvam, quam non ſequitur accentus, vel (ְ). Vide ſupra pag. 29. col. 2. Aliis תִּתַּבָּר futurum eſt conjugationis Chaldaicæ Ittaphál verborum defectivorum ע, pro תִּתְבַּר; unde mutato (ַ) ultimæ in (ָ) ob pauſam, & reſoluto (ְ) alterius ת, & daghéſch ת‍ּ‍ in ב, in (ָ) ſub eodem ſecundo ת, per legem æquivalentiæ, תִּתַּבָּר.

II. perſona ſingularis feminina.

[תִּתְמַכְּרִי, in pauſa ex forma (ָ) תִּתְמַכָּרִי, ex forma (ַ) תִּתְמַכָּרִי *trades te.*] In pauſa ex forma (ַ), & cum ן paragogico תִּתְחַפָּקִין *ſubduces te.* Et cum metatheſi ת, תִּשְׁתַּכָּרִין, *ebria eris.*

I. perſona ſingularis communis.

[אֶתְמַכֵּר, ex forma (ַ) אֶתְמַכַּר, in pauſa אֶתְמַכָּר *tradam me.*] Daghéſch excidente compenſato, אֶתְפָּאַר *gloriabor.* Ex forma (ַ) mutati in (ָ) ob pauſam, אֶתְאַפָּק *continebo me*, וָאֶתְאַפַּק *& continui me*, אֶתְפָּאַר *gloriabor*, ubi daghéſch excidens compenſatur per (ָ) loco (ַ) ſub פ. Sic: אֶתְנֶחָם *conſolabor me*, cum (ֶ) loco (ַ) ſub נ ob aliud (ָ) ſequens ſub gutturali ח. Vide ſupra tertiam perſonam ſing. maſculinam. Cum ה paragogico; אֶתְהַלְּכָה *indeſinenter ibo*, אֶתְיַצְּבָה *ſiſtam me*, &c. Litera ת tranſpoſita, אֶשְׁתַּמֵּר, & cum ה paragogico אֶשְׁתַּמְּרָה *obſervabo me*, *cavebo mihi*, à שָׁמַר, pro אֶתְשַׁמֵּר, & אֶתְשַׁמְּרָה.

III. perſona pluralis maſculina.

[יִתְמַכְּרוּ, in pauſa ex forma (ָ) יִתְמַכָּרוּ, ex forma (ַ) יִתְמַכָּרוּ *tradent ſe.*] Daghéſch excidente ex ſecunda rad. etiam non gutturali, ob (ְ) ei ſuppoſitum, וַיִּתְיַלְדוּ *& natales ſuos profeſſi ſunt*, Num. 1. v. 18. Eo-

dem daghésch ex media gutturali, aut ר, excidente ac compensato, יִתְפָּרְדוּ *dividentur*, &c. Sic ex פָּקַד, וַיִּתְפָּקְדוּ *& recensiti sunt*, cum (ָ) loco (ַ) & daghésch per legem æquivalentiæ. Cum ן paragogico, & in pausa ex forma (-), יִתְהַלָּכוּן *ambulabunt*. Et absque ן paragogico, יִתְבַּקָּעוּ *scindentur*, וַיִּתְאַבָּלוּ *& luxerunt*, &c. Forma composita ex poál & hithpaél, יִתְגָּעֲשׁוּ *commovebuntur*. Vox illa referri potest ad hithpoél, vel hithpoál. Vide supra pag. 191. col. 1. Geminatis radicalibus, transposito ת characteristico, & cum ן paragogico, יִשְׁתַּקְשְׁקוּן (à שָׁקַק) *collident se*, Nah. 2. v. 5.

III. persona pluralis feminina.

[תִּתְמַסֵּרְנָה, & ex forma (-) תִּתְמַסַּרְנָה, in pausa תִּתְמַסָּרְנָה *tradent se.*] Ex forma (-) extra pausam, תִּתְעַלַּפְנָה *animo deficient*.

II. persona pluralis masculina.

[תִּתְמַסְּרוּ, in pausa ex forma (-) תִּתְמַסָּרוּ, ex forma (-) תִּתְמַסְּרוּ *tradetis vos.*] Ex forma (-), & in pausa, תִּתְיַמָּרוּ *superbe loquemini, superbietis*; ab אָמַר, mutato א in (י) ex facili permutatione literarum אהוי. Daghésch ex secunda radicali, vel ר excidente, ac compensato, תִּתְנֶחָלוּ cum (ֶ) sub נ loco (ַ) ad euphoniam, propter aliud (ָ) sequens sub gutturali ח, vide primam personam singularem præteriti. Istud autem (ָ) pro (ַ) ibi reponitur ob pausam. Et sine daghésch excidentis compensatione, ac extra pausam, תִּתְנַחֲלוּ *possidebitis*.

II. persona pluralis feminina.

[תִּתְמַסֵּרְנָה, & ex forma (-) תִּתְמַסַּרְנָה, in pausa תִּתְמַסָּרְנָה *tradetis vos.*] ut tertia persona pluralis feminina.

I. persona pluralis communis.

[נִתְמַסֵּר, & ex forma (-) נִתְמַסַּר, & in pausa נִתְמַסָּר *trademus nos.*] Ex forma (-) in pausa, & transposito ת characteristico, ac in ט mutato, נִצְטַדָּק (à צָדַק) *justificabimus nos*.

Huc usque de verbis Hebræorum perfectis, quorum analogia, quæ majoribus literis, & ducto per integram paginam versu exponitur, à linguæ Sanctæ candidatis diligenter est addiscenda priusquam verba imperfecta aggrediantur: ea enim, ut par est, cognita, nullo fere negotio imperfectorum notitiam sibi comparabunt. Secus, perfecta cum imperfectis, & vicissim, imperfecta cum perfectis confundent; cumque se multum profecisse crediderint, vestigia non sine tædio ac molestia cogentur relegere. Nunc itaque de verbis imperfectis, servata eadem methodo, differendum.

CAPUT IX.

De Verbis imperfectis.

Verba imperfecta ea sunt, ut diximus supra pag. 129. quorum aliqua è tribus literis radicalibus vel *deficit*, vel *quiescit*. Hinc duplex oritur verborum imperfectorum genus: alia siquidem *defectiva* sunt; alia vero *quiescentia*.

Verba *defectiva* vocantur, quorum aliqua radicalis in quibusdam saltem conjugationibus, aut conjugationum temporibus, *deficit*, seu *excidit*. Ea autem litera deficiens, seu excidens, compensatur analogως per daghésch forte, quod imprimitur literæ immediate sequenti, modo tamen litera illa sequens non sit prima dictionis litera, quæ non recipit daghésch forte, nisi rarissime euphonicum & anomalum, de quo supra pag. 29. col. 2. & de quo hîc non agitur: modo etiam litera illa non sit ultima vocis, & postquam non subintelligitur alia; illi enim ultimæ literæ nunquam pariter infigitur daghésch forte. Si igitur litera, quæ excidentem sequitur, prima, aut ultima dictionis fuerit; litera excidens minime compensatur, ut ex plurimis exemplis infra proferendis constabit.

Verba *quiescentia* ea sunt, quorum aliqua radicalis in quibusdam pariter conjugationibus, aut saltem temporibus, *quiescit*, vel etiam *deficit*; sed per magnam motionem loco parvæ sub litera immediate præcedente compensanda: in quo verba illa discrepant à defectivis, quæ literam excidentem per daghésch forte solent compensare. De hoc duplici verborum imperfectorum genere, in duobus sequentibus articulis agemus. Sed prius nonnulla verbis utrisque communia opus est observare.

I°. Plurima verba imperfecta, maxime defectiva, non raro perfectorum more flectuntur. Imo unum idemque tempus modo perfectam, modo imperfectam habet formam.

II°. Terminationes, seu incrementa, quæ genera, numeros, ac personas constituunt, eadem plane sunt in verbis imperfectis, atque in perfectis. Literæ characteristicæ conjugationum, temporum & personarum, sunt quoque eædem, & iisdem etiam sæpius afficiuntur motionibus. Adeo ut in solas fere radicales, & earum puncta vocalia, cadat, cum adest, anomalia.

III°. Verba imperfecta ejusdem, sæpe etiam & diversi ordinis, formas suas interdum confundunt, h. e. verba defectiva in prima radicali quandoque flectuntur ut verba defectiva in secunda; & vicissim. Sic verba quiescentia non solum inter se, verum etiam cum defectivis formas suas inter flectendum non raro commutant; quorum omnium exempla in appendicibus afferentur.

IV°. Verborum imperfectorum litera quælibet radicalis, brevitatis ergo, designatur tribus literis radicalibus verbi פָּעַל antiqui, ut diximus, conjugationum perfectarum paradigmatis. Unde verba, quorum prima radicalis deficit, aut quiescit, dicuntur defectiva, vel

quiescentia פ *Pé* : quia פ est prima litera hujusce verbi פָּעַל. Sic verba, quæ deficiunt, aut quiescunt in secunda radicali, vocantur defectiva, aut quiescentia ע *Aïin* : quia ע inter literas פָּעַל secundum obtinet locum. Denique verba, quorum tertia radicalis quiescit, appellantur quiescentia ל *Lámedh* : quia ל tertia est litera τῶ פָּעַל.

ARTICULUS I.

De Verbis defectivis.

ILLA omnia & sola verba apud Hebræos censentur defectiva,

I°. Quæ incipiunt à litera נ *Noún*, appellanturque defectiva *Pé* נ *Noún*, ut: נָגַשׁ *accessit*, נָדַר *vovit*, נָפַל *cecidit*, &c. Vide appendicem.

II°. Quorum secunda & tertia radicalis est eadem, seu quæ secundam radicalem duplicant, ut: גָּלַל *volvit*, סָבַב *circumdedit*, רָבַב *multiplicatus est*, &c. Eaque verba appellantur *defectiva* ע, seu in secunda radicali, quæ, ut in articulo sequenti videbimus, sæpe deficit: & *duplicantia*, seu *geminantia* ע, quia secundam suam radicalem geminant.

APPENDIX

De Verbis defectivis Pé י, & Pé ל.

PLERIQUE omnes Grammatici verbis defectivis *Pé* נ adjungunt septem verba, quæ vocant defectiva *Pé* (י). Ea autem sunt: יָצַב *statuit*, יָצַג idem, יָצַע *stravit*, יָצַק *fudit*, יָצַת *arsit*, יָנַח *reposuit*, יָקַף *circumdedit*, quæ primæ radicalis, quam fingunt (י), defectum patiuntur iis in locis, ubi excidit נ in verbis ab hac litera incipientibus. Verum cum ex conjectura potius quam ex rei veritate, ut docet Qimhhi in Michol fol. 93. horumce verborum prima radicalis statuatur (י); ea enim in præterito non sunt usitata, nihil impedit quominus eorum themata fingantur נָצַב, נָצַג, &c. Sic: נָנַח *reposuit*, quamvis in Scriptura non inveniatur aliud verbum à duplici נ inchoatum. Nomina itaque derivata יָצוּעַ, v. g. *stratum*, יָצִיעַ *substructio*, &c. erunt à יָצַע: futurum vero יַצִּיעַ in hiphil, *sternet*, erit à נָצַע; interdum enim in lingua Hebraica verba in diversis imperfectorum generibus idem significant, ut: בָּרַר & בָּרָה *elegit*, מוּל & נָמַל *circumcidit*, נָקַשׁ & יָקַשׁ *illaqueavit*, *laqueos tetendit*, מָשַׁשׁ & מוּשׁ *palpavit*, &c. quare non raro formas suas confundunt, ut diximus supra pag. 195.

Opus igitur non est fingere classem verborum defectivorum *Pé* (י), uti nec defectivorum *Pé* ל, quamvis duo verba לָקַח *cepit*, לָתַע *evulsit*, primam suam radicalem vulgo amittant, ubi ea in defectivis *Pé* נ abjicitur: nam fingi etiam possunt themata נָקַח & נָתַע. Ne tamen à trita via nimium deflectere videamur, illa quoque verba cum aliis Grammaticis defectiva *Pé* (י), & defectiva *Pé* ל appellabimus, eorumque exempla in sequentibus defectivis *Pé* נ, afferemus. Ut autem ab iis verba illa facilius secernantur, eorum themata parenthesi inclusa, vel alia ratione indicata exhibebimus.

§. I.

De Verbis defectivis Pé נ.

VERBA defectiva Pe נ primæ radicalis defectum patiuntur, ubi ea ex analogia flexionis (ְ) muto afficienda est: nempe in futuro qál, præterito & bénoní niphál, & in tota conjugatione hiphíl & hophál. His in locis prima radicalis excidens compensatur per daghésch forte literæ secundæ radicali impressum; modo tamen secunda illa radicalis, abjecto נ, non sit prima dictionis litera, quæ vulgo daghésch istud non admittit; tunc enim נ absque compensatione excidit. Alibi, hoc est, in præterito, bénoní, paoúl, infinitivo & imperativo qál: in infinitivo, imperativo, & futuro niphál: & in conjugationibus integris piél & puál, verba illa sunt perfecta. Vide append. & seq. paradigma.

Formas & characteres verborum illorum quod attinet; imperativus & futurum qál desinunt communiter in (ַ) sæpe etiam in hhólem. Vox primaria præteriti piél terminatur in (ֵ), sensuque à primaria voce præteriti niphál, & à prima persona plurali futuri qál formæ (ַ), distinguitur. Literæ characteristicæ hophál afficiuntur (ֻ) loco (ָ hhatoúph), ut fit etiam interdum in verbis perfectis: quia duæ illæ motiones facile invicem permutantur.

Horum autem verborum paradigma sit verbum נָגַשׁ *accessit*, quod ex eorum numero est, quæ in temporibus supra notatis, & in appendice sequenti indicandis, primam suam radicalem נ amittunt. Istud autem verbum non solum ubi imperfectum est; verum etiam ubi perfectorum analogiam sequitur, integrum flectere operæ pretium esse judicavimus.

APPENDIX

De verbis defectivis* Pé נ, Pé (י), & Pé ל, *quæ vel in infinitivo, vel in imperativo, vel in utroque illo modo, seu tempore conjugationis qál prima sua radicali destituuntur.

QUAMVIS verba defectiva *Pé* נ, *Pé* י, & *Pé* ל, primam suam radicalem communiter amittere incipiant in solo futuro qál: sunt tamen tria, quorum prima illa radicalis excidit in hujusce conjugationis infinitivo, quem terminant in ת præcedente duplici (ֶ), aut duplici (ַ) pro duplici (ֶ), quando ultima eorum litera radicalis est ח aut ע, ut: צֶקֶת (à יָצַק) *fundere*, פַּחַת (à נָפַח) *respirare*, טַעַת (à נָטַע) *plantare*. Horum imperativus perfectorum more vulgo flectitur.

E contrario tria illa verba: נָסַע *profectus est*, נָשַׁל *extraxit*, נָשַׁק *osculatus est*, in infinitivo perfecta sunt; at in imperativo, qui vulgo desinit in (ַ), primam suam radicalem amittunt, sic: סַע *proficiscere*, שַׁל *extrahe*, שַׁק *osculare*.

Denique verborum נָגַע *percussit*, נָגַשׁ *accessit*, נָשָׂא *tulit*, נָתַן *dedit*, לָקַח *cepit*, prima radicalis utrobique, h. e. cum in infinitivo, tum in imperativo deficit; quamvis etiam in eorum nonnullis more perfectorum retineatur, ut in appendicibus sequenti paradigmati subjiciendis videbimus.

HITHPAEL.	HOPHAL.	HIPHIL.	PUAL.
Personæ Fem. Com. Masc.	Personæ Fem. Com. Masc.	Personæ Fem. Com. Masc.	Personæ Fem. Com. Masc.
התנגש התנגשה התנגשת התנגשת התנגשתי התנגשו התנגשתם התנגשתן התנגשנו	הגש הגשה הגשת הגשת הגשתי הגשו הגשתם הגשתן הגשנו	הגיש הגישה הגשת הגשת הגשתי הגישו הגשתם הגשתן הגשנו	נגש נגשה נגשת נגשת נגשתי נגשו נגשתם נגשתן נגשנו
מתנגש מתנגשה מתנגשים מתנגשות	caret.	מגיש מגישה מגישים מגישות	נגש נגשה נגשים נגשות
caret.	מגש מגשה מגשים מגשות	caret.	מנגש מנגשה מנגשים מנגשות
התנגש { בהתנגש כהתנגש להתנגש מהתנגש }	הגש	הגש { בהגיש כהגיש להגיש מהגיש }	נגוש
התנגש התנגשי התנגשו התנגשנה	caret.	הגש הגישי הגישו הגשנה	caret.
יתנגש תתנגש תתנגש תתנגשי אתנגש יתנגשו תתנגשנה תתנגשו תתנגשנה נתנגש	יגש תגש תגש תגשי אגש יגשו תגשנה תגשו תגשנה נגש	יגיש תגיש תגיש תגישי אגיש יגישו תגשנה תגישו תגשנה נגיש	ינגש תנגש תנגש תנגשי אנגש ינגשו תנגשנה תנגשו תנגשנה ננגש

PIEL. Personæ Fem.	PIEL. Com.	PIEL. Masc.	NIPHAL. Personæ Fem.	NIPHAL. Com.	NIPHAL. Masc.	QAL. Personæ Fem.	QAL. Com.	QAL. Masc.			
נגשה		נגש	נגשה		נגש	נגשה		נגש *accessit.*	3.	Sing.	PRÆTERITA.
נגשת		נגשת	נגשת		נגשת	נגשת		נגשת	2.		
	נגשתי			נגשתי			נגשתי		1.		
	נגשו			נגשו			נגשו		3.	Plur.	
נגשתן		נגשתם	נגשתן		נגשתם	נגשתן		נגשתם	2.		
	נגשנו			נגשנו			נגשנו		1.		
מנגשה		מנגש	נגשה		נגש	נוגשה		נוגש		Sing.	BENONI.
מנגשות		מנגשים	נגשות		נגשים	נוגשות		נוגשים		Plur.	
	caret.			caret.		נגושה		נגוש		Sing.	PAOUL.
						נגושות		נגושים		Plur.	
בנגש			בהנגש			בגשת					INFINITIVI ET GERUNDIA.
כנגש		נגש	כהנגש		הנגש	כגשת		גשת			
לנגש			להנגש			לגשת					
מנגש			מהנגש			מגשת					
נגשי		נגש	הנגשי		הנגש	גשי		גש		Sing.	IMPERATIVI.
נגשנה		נגשו	הנגשנה		הנגשו	גשנה		גשו		Plur.	
תנגש		ינגש	תנגש		ינגש	תגש		יגש	3.	Sing.	FUTURA.
תנגשי		תנגש	תנגשי		תנגש	תגשי		תגש	2.		
	אנגש			אנגש			אגש		1.		
תנגשנה		ינגשו	תנגשנה		ינגשו	תגשנה		יגשו	3.	Plur.	
תנגשנה		תנגשו	הנגשנה		תנגשו	תגשנה		תגשו	2.		
	מנגש			ננגש			נגש		1.		

CUM verba illa, exceptis conjugationibus, conjugationumque temporibus supra recensitis, perfecta sint: eorum anomalias in capitis præcedentis appendicibus exposuimus. Eorum igitur quatenus imperfectorum conjugationes, & tempora in sequentibus excutere sufficiet.

CONJUGATIO QAL.

APPENDIX

AD INFINITIVUM.

[גשת, & in pausa גשת *accedere.*] Sic extra pausam, בצקת (à יצק) *in fundendo.* In hoc verbo, uti & in aliis supra memoratis, quæ primæ suæ radicalis in hoc infinitivo defectum patiuntur, ea excidit absque compensatione; quod secunda radicalis fiat prima dictionis litera, quæ daghésch forte non recipit, nisi euphonicum, de quo supra pag. 29. col. 2. Daghésch igitur, quod τῷ ג in גשת inscribitur, lene est, ac literis *beghâdh kephâth* initio dictionis familiare, ut diximus supra pag. 27. Quamvis etiam literæ בכלם huicce infinitivo præponantur: nihilominus tamen prima radicalis excidit absque compensatione, licet secunda non sit prima vocis litera. Nam ex quatuor illis literis, duæ priores ב & כ afficiuntur (:), post quod non sequitur daghésch forte. Vide supra pag. 29. col. 2. ל afficitur (-), quod etiam post se non patitur istud daghésch, nisi intercedat accentus, qui locum hîc non habet. Post מ imprimitur quidem daghésch forte secundæ radicali: at daghésch istud hîc adhibetur ad compensandum נ τῶ מן deperditum, minime vero ad damnum primæ radicalis in hoc infinitivo excidentis sarciendum. Adde τὸ בכלם infinitivo esse adventitium, proindeque cum modo adsit, modo absit; secundam radicalem natura censeri primam dictionis literam.

Cum duplici (-) pro duplici (·) ob tertiam rad. gutturalem ח, aut ע, בגעת *cum attigerit*, קחת (à לקח) *accipere*; & cum (:) sub ק loco (-) accelerandæ pronuntiationis gratia, קחת־ idem, 4. Reg. 12. v. 9. Invenitur etiam לקח, Deut. 31. v. 26. in forma perfect. Cum *bikhlâm*, לצקת (à יצק) *ad fundendum*, ubi ל afficitur (-) motione ipsi communi ante infinitivos penacutos, quales sunt isti, & monosyllabos, ut diximus supra pag. 148. col. 1. Sic cum duplici (-), לטעת *ad plantandum*, לפחת *ad sufflandum*, לקחת (à לקח) *ad accipiendum*, &c. Aliorum verborum infinitivi servant נ, ut: נסוג *recedere.*

APPENDIX

AD IMPERATIVUM.

II. persona singularis masculina.

[גש, in pausa גש; ex forma (-) גש, ex forma hhólem גש *accede.*] In hoc imperativo, sicut in infinitivo præcedente, excidit prima radicalis absque compensatione. Ex forma (-) גע *tange*, של *extrahe*, צק, & perfecte ex forma hhólem, יצק (à יצק) *funde*, קח, & perfecte לקח (à לקח) *accipe.* Cum ה paragogico, גשה *accede*, נשקה cum (-) loco (:) sub ש, *& osculare.* Ex forma (··) correpti in (·) ob maqqáph, גש־הלאה *accede, concede ultra*, Gen. 19. v. 9.

II. persona singularis feminina.

[גשי *accede.*] Sic: פחי *& suffla*, קחי, & perfecte, לקחי (à לקח) *accipe.* Servato hhólem primariæ vocis, licet extra pausam, גשי *accede*, Ruth. 2. v. 14. ubi vox illa præter

præter analogiam cum duplici accentu notatur, altero in penultima, quare retinetur hhólem secundæ personæ sing. masculinæ; accentus enim sive tonicus, sive euphonicus, proprie cum (ּ) non conjungitur: altero in ultima, quasi à forma גְּשִׁי. De hoc duplicis in una eademque dictione accentus consortio, infra lib. 3. cap. 1. differemus.

II. persona pluralis masculina.

[גְּשׁוּ, & in pausa ex forma (-) גַּשׁוּ *accedite.*] Sic: סְעוּ *proficiscimini*, קְחוּ, & in pausa קָחוּ *accipite*, à לָקַח. Remanente hhólem primariæ vocis ob accentum ab ultima ad penultimam, propter concursum, transeuntem, גֹּשׁוּ *accedite*, Jos. 3. v. 9.

APPENDIX

AD FUTURUM.

III. persona singularis masculina.

[יִגַּשׁ, in pausa יִגָּשׁ; ex forma hhólem יִגֹּשׁ *accedet.*] Sic ex forma (-) יִגַּע *tanget*, וַיִּגַּע & *tetigit*, וַיִּדַּר & *vovit*, וַיִּקַּח (à לָקַח) & *cepit*, &c. Ex eadem forma & in pausa, וַיִּפָּל & *succisus est.* Media gutturali, aut ר, & daghésch excidente compensato per (··) loco (·) sub characteristica, יֵחַת *descendet.* Ex forma hhólem יִבּוֹל *decidet*, יִגֹּשׂ *exactorem aget*, יִדּוֹד *fugiet*, יִגֹּף *percutiet*, יִצּוֹק (à יָצַק) *fundet*, &c. Anomalum est יִשֵּׁל pro יִשַּׁל *excutiet*, Job. 27. v. 8. ubi est (··) pro (·) & daghésch, per legem æquivalentiæ; (··) loco (-), quia duæ illæ motiones sæpius invicem permutantur; & accentus in penultima præter analogiam, non enim concurrit cum tonico, neque ulla regula ad hanc syllabam retrahitur; nisi (ֱ) in voce sequenti אֱלוֹהַּ syllabam non constituat, ut diximus supra pag. 35. col. 1. Servata prima radicali, quod non raro accidit, maxime cum secunda radicalis est gutturalis, יִנְעַם ex forma (-) mutati in (·) ob pausam, *jucundus erit*, יִנְטוֹר ex forma hhólem, *custodiet*, &c.

III. persona singularis feminina.

[תִּגַּשׁ, in pausa תִּגָּשׁ, ex forma hhólem תִּגֹּשׁ *accedet.*] Ex forma (-) וַתִּתַּךְ & *effusa est*, וַתִּדַּד & *fugit*, וַתִּצַּת (à יָצַת) & *arsit*, &c. Media gutturali, תֵּחַת Prov. 17. v. 10. cum accentu in penult. præter analogiam; & in forma perfecta, תִּנְחַת *descendet.* Ex forma hhólem, תִּפֹּל *cadet*, תִּצּוֹק (à יָצַק) *fundet*, &c.

II. persona singularis masculina.

[תִּגַּשׁ, in pausa תִּגָּשׁ; ex forma hhólem תִּגֹּשׁ *accedes.*] Sic ex forma (-), תִּטַּע *plantabis*, תִּקַּח (à לָקַח) *accipies*, &c. Ex forma hhólem, תִּגֹּשׂ *exiges*, תִּדֹּר *vovebis*, תִּצֹּר *custodies.* In forma perfecta תִּנְדֹּף *impelles*, תִּנְחַל *possidebis*, &c.

II. persona singularis feminina.

[תִּגְּשִׁי, in pausa ex forma (-) תִּגַּשִׁי, ex forma hhólem תִּגְּשִׁי *accedes.*] Sic: תִּקְחִי (à לָקַח) *accipies*, ejecto daghésch ex ק ob (ְ) suppositum.

I. persona singularis communis.

[אֶגַּשׁ, in pausa אֶגָּשׁ; ex forma hhólem אֶגֹּשׁ *accedam.*] Ex forma (-), אֶסַּק *ascendam*, אֶקַּח, & cum ה paragog. אֶקְחָה absque daghésch in ק ob (ְ) subscriptum, *accipiam*, (à לָקַח) &c. Ex forma hhólem, אֶגֹּף *percutiam*, אֶצֹּר *custodiam*, אֶתֹּץ *destruam*, אֶצֹּק (à יָצַק) *fundam*, אֶצֹּר, cum ה parag. אֶצְּרָה, & in pausa אֶצֹּרָה *custodiam*, &c.

III. persona pluralis masculina.

[יִגְּשׁוּ, in pausa ex forma (-) יִגַּשׁוּ, ex forma hhólem יִגְּשׁוּ *accedent.*] Sic: יִנָּתְקוּ *avellentur*, יִצְּקוּ (à יָצַק) *fundent*, יִקְחוּ (à לָקַח) *accipient*, &c. Et daghésch excidente ex secunda radic. ob (ְ) suppositum, וַיִּסְעוּ & *profecti sunt*, וַיִּצְקוּ & *fuderunt*, &c. Media gutturali, & daghésch excidente per (··) loco (·) sub characteristica compensato, יֵחָתּוּ Job. 21. v. 13. *descendent*, ubi est (-)

ſequente daghéſch per legem æquivalentiæ, loco (ּ) ſub ח ob pauſam, pro יֵחַתּוּ. Sic: יִצַּתּוּ *exurentur*, à יָצַת. In eadem pauſa ex forma (-), יִקָּלוּ *ſuccidentur*, יִקָּחוּ *accipient*, à לָקַח. Et cum ן paragogico in eadem forma & pauſa, יִשָּׁקוּן *oſculabuntur*, &c. In pauſa ex forma hhólem, יִתֹּצוּ *diruent*, &c. Et cum ן paragogico, יִבֹּלוּן *decident*, יִדֹּדוּן *fugient*, &c. Ex forma perfectorum, וַיִּנְהֲגוּ *& abduxerunt*, וַיִּנְאֲפוּ *& mœchati ſunt*, וַיִּנְאֲמוּ *& dixerunt*, &c. In pauſa ex terminatione (-) & cum ן paragogico יִנְאָצוּן *ſpernent*, &c. Ex terminatione hhólem abſque illo ן paragogico, יִנְקְפוּ *concident*, &c.

III. perſona pluralis feminina.

[תִּגַּשְׁנָה, in pauſa תִּגַּשְׁנָה, ex forma hhólem תִּגַּשְׁנָה *accedent.*] Ex forma (-) cum apocopa ה in fine, וַתִּגַּשְׁןָ *& acceſſerunt.* Servato ה, תִּצַּתְנָה (à יָצַת) *ſuccendentur.* Ex forma hhólem תִּטֹּפְנָה *ſtillabunt.*

II. perſona pluralis maſculina.

[תִּגְּשׁוּ, in pauſa ex forma (-) תִּגָּשׁוּ, ex forma hhólem תִּגֹּשׁוּ *accedetis.*] Sic: תִּקְּחוּ, vel ſine daghéſch in ק ob (:) ſubſcriptum, תִּקְחוּ (à לָקַח) *accipietis.* Ex forma hhólem in pauſa, & cum ן paragogico, תִּתֹּצוּן *deſtruetis.*

I. perſona pluralis communis.

[נִגַּשׁ, in pauſa נִגָּשׁ; & ex forma hhólem נִגֹּשׁ *accedemus.*] Ex forma (-) נִקַּח (à לָקַח) *accipiemus.* Cum ה paragogico, נִפְּלָה *cademus.* Et abjecto daghéſch ex ſecunda rad. ob (:) ſubſcriptum, נִקְחָה (à לָקַח) *accipiemus*, נִסְעָה *proficiſcemur.*

CONJUGATIO NIPHAL.

APPENDIX

AD PRAETERITUM.

III. perſona ſingularis maſculina.

[נִגַּשׁ, & in pauſa נִגָּשׁ *accedere juſſus eſt.*] Sic extra pauſam, נִתַּךְ *effuſus eſt*, &c. In pauſa, & in forma perfecta, נִלְקָח (à לָקַח) *capta eſt* (arca). Media gutturali, & daghéſch excidente abſque compenſatione, נִחַם pro נִחַּם *conſolationem accepit*, item, *pœnituit.* Geminata tertia radic. וְנִפְלַל Ezech. 28. v. 23. (à נָפַל) *& corruet.* Alii, *& judicabitur*, à פָּלַל. Vide infra in præterito niphál defectivorum ע. Ex forma hhólem, quæ etiam in verb. perfect. interdum conſpicitur, נִמּוֹל *circumciſus eſt*, נֵעוֹר, ſecundum nonnullos, *excitatus*, *ſuſcitatus eſt*; cum (..) ſub נ loco (.) ad compenſandum daghéſch ejectum. Vide etiam infra præteritum niphál verborum quieſc. ע.

III. perſona ſingularis feminina.

[נִגְּשָׁה, & in pauſa נִגָּשָׁה *accedere juſſa eſt.*] Extra pauſam, נִדְּחָה *depulſa eſt*, נִצְּתָה (à יָצַת) *accenſa eſt*, נִצְּבָה, & in pauſa נִצָּבָה (à יָצַב) *ſtatuit ſe*, *ſtans erat.* Analogum eſt נִלְקָחָה in pauſa (à לָקַח) *capta eſt.*

I. perſona ſingularis communis.

[נִגַּשְׁתִּי, in pauſa נִגָּשְׁתִּי *accedere juſſus*, vel *juſſa ſum.*] Analogum eſt נִנְעַרְתִּי (à נָעַר) *excuſſus ſum.*

III. perſona pluralis communis.

[נִגְּשׁוּ, in pauſa נִגָּשׁוּ *accedere juſſi*, vel *juſſæ ſunt.*] Sic: נִקְּבוּ *expreſſi ſunt*, *nominati ſunt*, נִצְּבוּ (à יָצַב) *ſteterunt*, נִצְּתוּ (à יָצַת) *ſuccenſæ ſunt*; cujus loco legitur Jerem. 2. v. 15. נִצְּתָה, h. e. ſecundum literas, נִצְּתָה *ſuccenſa eſt* quælibet ex ejus urbibus; ſecundum autem puncta vocalia, נִצְּתוּ, ut legendum monent Maſſorethæ, *ſuccenſæ ſunt* urbes ejus. Vide ſimilem anomaliam ſupra pag. 163. coll. 1. 2. pag. 170. col. 2. 180. col. 2. Daghéſch excidente ex ſecunda rad. abſque compenſatione, נִחֲתוּ *demiſſæ ſunt.* Ex forma hhólem remanentis ob accentum Tiph-

hhá, נִמֹּלוּ *circumcisi sunt*, Gen. 17. v. 27. quæ tamen vox melius pertinet ad niphál quiescentium Aïin ו, de quibus in articulo sequenti. In pausa ex forma (-) נִתְּצוּ (à לָתַץ) *commoliti, evulsi sunt.*

II. persona pluralis masculina.

[נִגַּשְׁתֶּם *accedere jussi estis.*] Sic: וְנִתַּכְתֶּם *& conflabimini.*

APPENDIX

AD BENONI.

Singulare masculinum.

[נִגָּשׁ *accedere jussus.*] Sic: נִגָּף *percussus*, נִדָּח *impulsus*, נִצָּב (à יָצַב) *constitutus, stans.* Media gutturali, & daghésch excidente non compensato, נִחָם *pœnitens.*

Singulare femininum.

[נִגָּשָׁה, & ex forma ת præcedente duplici (..), נִגֶּשֶׁת, in pausa נִגָּשֶׁת *accedere jussa.*] Sic: נִצָּבָה, & ex forma ת, נִצֶּבֶת (à יָצַב) *stans, subsistens.* Ex eadem terminatione ת, נִתֶּכֶת *effusa*, &c. Et cum duplici (-) pro duplici (..) ob tertiam radicalem gutturalem ח, נִדַּחַת *depulsa*, נִצַּחַת *fortis, pervicax, contentiosa*, &c.

Plurale masculinum.

[נִגָּשִׁים *accedere jussi.*] Sic: נִגָּפִים *percussi*, נִדָּחִים *depulsi*, נִצָּבִים (à יָצַב) *subsistentes*, &c. Ex forma hhólem, נִמֹּלִים *circumcisi*, quod referri potest ad bénoní niphál verborum quiescentium ע, de quibus in articulo sequenti. נֵאָרִים vide in bénoní niphál defectivorum ע.

Plurale femininum.

[נִגָּשׁוֹת *accedere jussæ.*] Sic: הַנִּצָּבוֹת cum ה articulo, à יָצַב, *adstantes*, &c.

Cetera hujus conjugationis tempora perfecta sunt: quare eorum anomalias in verbis perfectis observavimus.

CONJUGATIO HIPHIL.

APPENDIX

AD PRÆTERITUM.

III. persona singularis masculina.

[הִגִּישׁ *admovit.*] Sic: הִגִּיד *nuntiavit*, הִכִּיר *agnovit*, &c. Ex defectivis *Pé* (י), הִצִּיב *statuit*, הִצִּיג idem, unde cum affixo, הִצִּיגַנִי *statuit me*, הִצִּית *accendit*, הִנִּיחַ *reposuit*, הִקִּיף *circumdedit.*

III. persona singularis feminina.

[הִגִּישָׁה *admovit.*] Ex defectivis *Pé* (י), הִקִּיפָה *circumdedit*, &c.

II. persona singularis masculina.

[הִגַּשְׁתָּ, in pausa הִגָּשְׁתָּ *admovisti.*] Ex defectivis *Pé* (י), הִצַּבְתָּ *statuisti*, הִנַּחְתָּ *reposuisti.* Et cum affixis, וְהִנַּחְתּוֹ *& repones illud*, וְהִנַּחְתָּם *& repones eas* (virgas).

II. persona singularis feminina.

[הִגַּשְׁתְּ, in pausa הִגָּשְׁתְּ *admovisti.*] Tertia radicalis ח, aut ע ibi afficitur (-) furtivo loco (:), ut: הִגַּעַתְּ *pervenisti*, Esth. 4. v. 14.

I. persona singularis communis.

[הִגַּשְׁתִּי, in pausa הִגָּשְׁתִּי *admovi.*] Sic extra pausam, הִדַּחְתִּי *depuli*, וְהִתַּכְתִּי *& fundam*, &c. In pausa, הִפָּחְתִּי *efflare feci.* Ex defectivis *Pé* (י) הִנַּחְתִּי *reposui*, הִצַּגְתִּי, unde cum affixis, וְהִצַּגְתִּיו *& statuam eum*, וְהִצַּגְתִּיהָ *& statuam eam*, וְהִצַּתִּי *& accendam*, Jerem. 17. v. 27. cum accentu in penultima, licet præponatur ו conversivum; quia concurrit tonicus in voce monosyllaba sequenti. Præ-

terea abjicitur tertia radicalis ח, & compensatur per daghésch forte in תּ incrementi, pro הִצַּתִּי. Servata analogia perfectorum, הִנְחַלְתִּי *possidendum tradidi.*

III. persona pluralis communis.

[הִגִּישׁוּ *admoverunt.*] Sic: הִצִּיקוּ *fuderunt*, &c. Ex defectivis *Pé* (י), הִנִּיחוּ *reposuerunt*, הִקִּיפוּ *circumdederunt*, הִצִּיבוּ *statuerunt*, הִצִּיתוּ *accenderunt.*

II. persona pluralis masculina.

[הִגַּשְׁתֶּם *admovistis.*] Sic: וְהִגַּשְׁתֶּם *& admovebitis*, &c. Ex defectivis *Pé* (י), הִקַּפְתֶּם *circumdedistis*, unde cum ו conversivo, וְהִקַּפְתֶּם *& circumdabitis*, 4. Reg. 11. v. 8.

APPENDIX

AD BENONI.

Singulare masculinum.

[מַגִּישׁ *admovens.*] Sic: מַגִּיד *annuntians*, מַכִּיר *agnoscens*, מַצִּיל *eruens*, &c. In forma perfectorum, מַנְחִיל *possidere faciens.* Ex defectivis *Pé* (י), מַנִּיחַ *reponens*, מַקִּיף *circumdans*, מַצִּיב, מַצִּיג *statuens*, &c.

Singulare femininum.

[מַגִּישָׁה, & ex terminatione ת, praecedente duplici (ֶ), מַגֶּשֶׁת, in pausa מַגָּשֶׁת *admovens.*] Sic ex terminatione ת, מַגֶּדֶת *annuntians*, מַשֶּׂגֶת *assequens*, מַגַּעַת cum duplici (ַ) pro duplici (ֶ) ob ע, *pertingens.*

Plurale masculinum.

[מַגִּישִׁים *admoventes.*] Sic: מַכִּירִים *agnoscentes*, מַפִּילִים *procidere facientes*, מַגִּידִים, unde plur. const. מַגִּידֵי *annuntiantes.* Ex defectivis *Pé* (י), מַקִּיפִים *circumdantes*, &c.

APPENDIX

AD INFINITIVUM.

[הַגֵּשׁ, vel הַגִּישׁ *admovere.*] Ex forma (ֵ), הַסֵּךְ *fundere*, &c. Ex defectivis *Pé* (י), הַקֵּף *circumdare*, הַצֵּג *statuere*, &c. Cum (י) nunc superfluo; sed olim vocali *e*, quae nunc exprimitur per (ֵ) sub secunda radicali, הַבֵּיט *aspicere*, הַגֵּיד *nuntiare*, הַסֵּיךְ *fundere*, &c. Ex defectivis *Pé* (י), הַקֵּיף *circumdare*, *circumdando.*

Ex forma hhiriq, הַגִּיד *nuntiare*, הַבִּיט *aspicere*, &c. Cum (ִ) pro (ַ) sub characteristica, ex forma praeteriti, וְהִצִּיל *& liberare.* Vide supra infinitivum hiphil verborum perfectorum, pag. 185. col. 2. Accedentibus literis *biklám*, usurpatur vulgo forma (ִ), ut: לְהַגִּיד *ad annuntiandum*, לְהַפִּיל *ad cadere faciendum*, *ad dejiciendum*, &c. Ex defectivis *Pé* (י), לְהַצִּיב *ad statuendum*, לְהַנִּיחַ, unde cum affixis, לְהַנִּיחוֹ *ad reponendum eum*, &c. Servata prima radicali more perfectorum, בְּהַנְחִל cum (ְ), *in possidere faciendo*, לְהַנְחִיל *ad possidere faciendum*, לְהַנְסִיךְ *ad fundendum*, לַנְפִּיל extruso ה characteristico, pag. 148. col. 2. pro לְהַנְפִּיל *ad dejiciendum*, &c.

APPENDIX

AD IMPERATIVUM.

II. persona singularis masculina.

[הַגֵּשׁ, vel הַגִּישׁ *admove.*] Sic ex forma (ֵ), הַסֵּךְ *funde*, &c. Ex defectivis *Pé* (י), הַצֵּג *statue*, &c. Sequente maqqáph, (ֵ) corripitur in (ֶ), ut: הַבֶּט־ *respice*, וְהַגֶּד־ *& nuntia*, הַכֶּר־ *agnosce*, &c. Cum ה paragogico usurpatur forma hhiriq, ut: הַגִּישָׁה *admove*, הַבִּיטָה *respice*, הַגִּידָה *nuntia*, &c. Sic ex defectivis *Pé* (י), הַנִּיחָה *dimitte.* Ex

iisdem defectivis, sed absque ה paragogico, הַצֵּב הַצִּיב *statue*, הַנַּח cum (-) loco (י.) ob ultimam gutturalem ח, pro הַנִּיח *repone*. Ex forma perfectorum, הַנְחַת (à נָחַת) *descendere fac*, *demitte*, cum (-) in fine, ut fit etiam in perfectis. Vide supra p. 185. col. 1.

II. persona singularis feminina.

[הַגִּישִׁי *admove.*] Sic: הַגִּידִי *nuntia*, &c.

Ex defectivis *Pé* (י), הַצִּיבִי *statue*, &c.

II. persona pluralis masculina.

[הַגִּישׁוּ *admovete.*] Sic: הַבִּיטוּ *respicite*; *intuemini*, הַגִּידוּ *nuntiate*, הַפִּילוּ *projicite*, הַצִּילוּ *liberate*, *eripite*, &c. Ex defectivis *Pé* (י), הַצִּיבוּ *statuite*, הַצִּיתוּ *succendite*, הַנִּיחוּ, & sine י, הַנִּחוּ *relinquite*, *finite*, *reponite*, הַקִּיפוּ *circumdate*, &c.

APPENDIX
AD FUTURUM.

III. persona singularis masculina.

[יַגִּישׁ, vel יַגֵּשׁ, vel יַגֶּשׁ *admovebit.*] Sic: יַבִּיט *respiciet*, וַיַּבֵּט *& respexit*, וַיַּגֵּשׁ *& obtulit*, &c. Sed forma illa (-) usurpatur maxime cum tertia radicalis est ח, aut ע, ut: וַיַּדַּח *& impulit*, 4. Reg. 17. v. 21. ubi sic legendum docent Massorethæ, quamvis scriptum sit וַיַּדָּא cum א loco ח, וַיַּגַּע *& tetigit*, יַסַּע *proficisci faciet*, וַיַּסַּע *& proficisci fecit*, &c.

Ex defectivis *Pé* (י), יַצִּיב, יַצֵּב יַצִּיב & יַצֵּב *statuet*, יַצִּיעַ *sternet*, יַצִּיק *fundet*, יַצִּת, unde (-) correpto in (·) ob maqqáph sequens, וַיַּצֶּת־ *& accendit*, וַיַּקֵּף *& circumdedit*, יַנִּיחַ *reponet*; & cum (-) in fine, וַיַּנַּח *& reposuit*.

Cum (·) sub characteristica loco (-) & daghésch in litera sequente, per legem æquivalentiæ, & correpto (-) in (·) ob accentum ab ultima ad penultimam retractum propter ו conversivum, וַיָּזֶד (à נָזַד) pro וַיַּזֵּד *& coxit*. Sic: וַיָּשֶׁר (à נָשַׁר) cum (-) pro (·) ob ultimam radicalem ר, pro וַיָּשֵׁר, aut וַיַּשֵּׁר *& serravit*. Vel, quod vero similius est, futura illa sunt ex forma futurorum hiphíl verborum quiescentium ע, de quibus in articulo sequenti.

Ex forma perfecta, יַנְחִיל, & sine (י), יַנְחֵל *possidendum tradet*.

III. persona singularis feminina.

[תַּגִּישׁ, vel תַּגֵּשׁ, vel תַּגֶּשׁ *admovebit.*] Ex terminatione (-), וַתַּגֵּד *& nuntiavit*, &c.

Ex terminatione (-), וַתַּגַּע *& tetigit*. Sic ex defectivis *Pé* (י), וַתַּנַּח *& reposuit*.

II. persona singularis masculina.

[תַּגִּישׁ, vel תַּגֵּשׁ, vel תַּגֶּשׁ *admovebis.*] Ex forma (-), וַתַּגֵּר *& diffluere fecisti*, תַּפֵּל *cadere sines*, *permittes*, תַּצֵּל *eripies*, *auferes*, &c. Ex defectivis *Pé* (י), תַּצִּיב, תַּצֵּב *statues*, תַּנַּח *repones*, *subtrahes*, &c. Ex forma perfectorum, תַּנְחִיל, unde cum affixo, תַּנְחִילֶנָּה *hæreditare facies eam*.

I. persona singularis communis.

[אַגִּישׁ *admovebo.*] Sic: אַשִּׂיג *attingam*, &c. Cum ה paragogico, וְאַבִּיטָה *& respiciam*, וְאַגִּידָה *& annuntiabo*, &c. Ex defectivis *Pé* (י), אַצִּיג, unde cum ה paragogico, אַצִּיגָה *statuam*. Sic: אַצִּיעָה *sternam*. Cum affixo נוּ, & præfixo שֶׁ, שֶׁאַנִּיחֶנּוּ (ab יָנַח) *quod deponam eum*.

III. persona pluralis masculina.

[יַגִּישׁוּ *admovebunt.*] Sic: יַבִּיעוּ, & cum ן paragog. יַבִּיעוּן *eructabunt*, &c. Cum (:) loco (י.) sub secunda radicali, accelerandæ pronuntiationis gratia, וַיַּכְּתוּ *& contriverunt*, cum affix. וַיַּכְּתוּם *& contriverunt eos*, à verbo inusit. נָכַת. Alii referunt ad hiphíl כָּתַת. Cum eodem affix. & ex forma perfect. וַיַּנְעִילוּם *& calcearunt eos*. Ex defect. *Pé* (י), וַיַּצִּיבוּ, וַיַּצִּיגוּ *& statuerunt*, וַיַּצִּיקוּ *& fuderunt*, וַיַּצִּיתוּ *& accenderunt*, יַנִּיחוּ *reponent*, וַיַּנִּיחוּ *& reposuerunt*, יַקִּיפוּ *circumdabunt*.

III. persona pluralis feminina.

[תַּגַּשְׁנָה , ex forma (-) תְּגַּשְׁנָה *admovebunt.*] Sic ex forma (-) תְּקַעְנָה *eructabunt.*

II. persona pluralis masculina.

[תַּגִּישׁוּ , & cum ן paragogico תַּגִּישׁוּן *admovebitis.*] Ex defectivis *Pé* (י), תַּצִּיתוּ *accendetis*, *succendetis*, תַּקִּיפוּ *circumdabitis.*

I. persona pluralis communis.

[נַגִּישׁ , vel נַגֵּשׁ *admovebimus.*] Cum (-) sub characteristica loco (-) & daghesch, & correpto (·) in (·), ob accentum retractum, ut supra in tertia persona singulari masculina, quam vide, וַנִּבֵּל, pro תַּבֵּל *&* *defluximus.*

CONJUGATIO HOPHAL.

APPENDIX

AD PRAETERITUM.

[הֻגַּשׁ , & in pausa הֻגָּשׁ *admotus est.*] Ex defectivis *Pé* (י), הֻצַּב, הֻצָּב *constitutus est.*

[הֻגְּשָׁה , & in pausa הֻגָּשָׁה *admota est.*] Ex defectivis *Pé* (י), & compositum ex hiphil & hophál, וְהֻנִּיחָה *&* *reponetur*, Zach. 1. vers. 11. cum accentu in penultima ob concursum, cum deberet esse in ultima, propter ו convertens prӕterit. in futurum. Si in hac voce spectetur (י) ut antiqua vocalis *e*, quӕ nunc per (:) sub secunda radicali exprimitur, erit purum hophál הֻנְּחָה.

[הֻגַּשְׁתִּי , & in pausa הֻגָּשְׁתִּי *admotus sum.*] In forma perfectorum, & cum (· hhatoúph), ut in iisdem perfectis, pro (·), הָנְחַלְתִּי *possidere factus sum.*

[הֻגְּשׁוּ , & in pausa הֻגָּשׁוּ *admoti*, vel *admotӕ sunt.*] In forma perfecta, הָנְתְּקוּ *avulsi sunt.*

AD PAOUL.

[מֻגָּשׁ *admotus.*] Ex defectivis *Pé* (י), מֻצָּב *constitutus*, *erectus*, מֻצָּק *fusus*, מֻנָּח *repositus.*

AD FUTURUM.

[יֻגַּשׁ , & in pausa יֻגָּשׁ *admovebitur.*] Ex defectivis *Pé* (י), יֻצַּב *statuetur*, יֻצַּע *sternetur.* Ex defectivis *Pé* ל, יֻקַּח *sumetur.*

[תֻּגְּשׁוּ , & in pausa תֻּגָּשׁוּ *admovebimini.*] Sic extra pausam, תֻּתְּכוּ *fundemini*, *conflabimini*, Ezech. 22. v. 22.

MANTISSA

De Verbo נָתַן dedit.

CUM specialibus anomaliis obnoxium sit verbum נָתַן *dedit* : hic speciatim de eo juvat differere.

I°. Verbum istud primam suam radicalem amittit etiam in infinitivo & imperativo qál, ut diximus supra pag. 197. col. 2.

II°. Tertia ejus radicalis ן abjicitur ubicunque post ipsam sequitur ת, aut aliud נ ; hoc est, in secundis & primis personis prӕteritorum, & in infinitivo qál ex forma ת prӕcedente duplici (·).

III°. Infinitivus, imperativus, & futurum qál desinunt in (·), ut : תֵּת *dare*, תֵּן *da*, יִתֵּן *dabit.* Denique verbum istud usitatum duntaxat reperitur in conjugatione qál & niphál ; & in tertia persona singulari masculina futuri hophál.

NIPHAL. Personæ Fem.	Com.	Masc.	QAL. Personæ Fem.	Com.	Masc.			
נִתְּנָה		נִתַּן	נָתְנָה		*dedit.* נָתַן	3.	Singul.	PRAETERITA.
caret.		caret.	נָתַתְּ		נָתַתָּ	2.		
	caret.			נָתַתִּי		1.		
	נִתְּנוּ			נָתְנוּ		3.	Plural.	
caret.		נִתַּתֶּם	caret.		נְתַתֶּם	2.		
	נִתַּנּוּ			נָתַנּוּ		1.		
caret.		נִתָּן	caret.		נֹתֵן		Singul.	BENONI.
caret.		caret.	caret.		נוֹתְנִים		Plural.	
	caret.		caret.		נָתוּן		Singul.	PAOUL.
			נְתֻנוֹת		נְתוּנִים		Plural.	
		הִנָּתֵן			נָתוֹן נְתֹן תֵּת } לָתֵת תִּתֵּן תֵּתֶן			INFINITIVI ET GERUNDIA.
	caret.		תְּנִי		תֵּן		Singul.	IMPERATIVI.
			caret.		תְּנוּ		Plural.	
תִּנָּתֵן		יִנָּתֵן	תִּתֵּן		יִתֵּן	3.	Singul.	FUTURA.
caret.		תִּנָּתֵן	תִּתְּנִי		תִּתֵּן	2.		
	caret.			אֶתֵּן		1.		
caret.		יִנָּתְנוּ	caret.		יִתְּנוּ	3.	Plural.	
caret.		caret.	caret.		תִּתְּנוּ	2.		
	caret.			נִתֵּן		1.		

APPENDIX.

CONJUGATIO QAL.

PRAETERITUM.

נָתַן, in pausa נָתָן *dedit*, masc.

נָתְנָה, in pausa נָתָנָה *dedit*, fem.

נָתַתָּ, & expresso ה in fine, quod ibi latebat, נָתַתָּה *dedisti*, masc. In hac persona, uti & in sequentibus, tertia rad. ן abjicitur ob ת, vel נ sequens, in quo compensatur per daghésch forte, pro נָתַנְתָּ, &c. Porro תָּ in נָתַתָּ non est proprie ultima vocis litera cui istud daghésch nunquam imprimitur: nam post illam literam subintelligitur ה, quod, nonnunquam exprimitur, ut mox diximus. Vide etiam supra pag. 27. col. 2. Cum aphæresi primæ rad. תַּתָּה pro נָתַתָּה. Vide supra pag. 162. col. 2. ubi voces illæ scribuntur sine ה in fine, quia ibi agitur tantum de literæ נ aphæresi.

נָתַתְּ, abjecto נ pro נָתַנְתְּ *dedisti*, fem. נ istud excidens compensatur per daghésch forte in תְּ, quod non est ultima dictionis litera; quandoquidem post illud subintelligi potest (י), quod exprimitur Ezech. 16. v. 36. sic: נָתַתִּי. Vide etiam supra pag. 163. col. 1.

נָתַתִּי, in pausa נָתָתִּי *dedi*, comm. excidente tertia rad. נ pro נָתַנְתִּי. Vide præcedentes personas.

נָתְנוּ, in pausa נָתָנּוּ, Ezech. 27. v. 19. cum daghésch euphonico in נ, *dederunt*.

נְתַתֶּם, abjecto נ ob ת sequens, pro נְתַנְתֶּם *dedistis*.

נָתַנּוּ *dedimus*, ejecto נ rad. ob aliud נ sequens, quod etiam in verbis perfectis observatum est supra pag. 163. col. 2.

BENONI ET PAOUL.

Verbi hujus participia perfecta sunt, excepto plurali feminino paoúl, in quo secunda radicalis afficitur (ֻ) loco (וּ) ad euphoniam, sic: נְתֻנוֹת *data*.

INFINITIVUS.

Infinitivus ille verborum perfectorum & imperfectorum formam sequitur. Perfectorum,

נָתוֹן, נְתֹן, & sequente maqqáph, נְתָן־ nethon- *dare*.

Imperfectorum, תֵּת *dare*, pro תֶּנֶת, cujus נ abjicitur ob ת sequens, in quo נ istud excidens non compensatur per daghésch forte, quia ת illud est ultima dictionis litera.

Cum ל præfixo, quod ibi, utpote ante infinitivum monosyllabum, afficitur (ָ), vide supra pag. 148. col. 1. לָתֵת *ad dandum*. Pro (ֵ) sub priori ת reponitur (ֶ), quando sequitur vox monosyllaba, aut penacuta, propter quam accentus retrahitur ab ultima ad penultimam, ut: לָתֶת לְךָ *ad dandum tibi*, Gen. 51. v. 7. ubi לְךָ monosyllabum est, (ְ) enim, ut diximus supra pag. 35. col. 1. syllabam proprie non efficit. לָתֶת לָנוּ *ad dandum nobis*. Cum ן paragogico præcedente (ֵ), & נ radicali excidente compensato per daghésch forte in secundo ת, quare prius afficitur (ִ) loco (ֵ); quia post motiones magnas non sequitur analogus daghésch istud, תִּתֵּן *dare*, unde לְתִתֵּן 3. Reg. 6. v. 19. *ad dandum*, *ad ponendum*. Anomalum est, aut potius mendosum, תִּתֵּן 3. Reg. 17. v. 14. ubi Massorethæ legendum docent תֵּת *dare*. Si literarum habeatur ratio, erit תִּתֵּן, ut supra.

IMPERATIVUS.

תֵּן, & sequente maqqáph תֶּן־, & cum ה paragogico תְּנָה *da*, masc.

תְּנִי, & in pausa תֵּנִי *da*, femin.

תְּנוּ *date*, masc.

FUTURUM.

יִתֵּן, & sequente maqqáph, יִתֶּן־ *dabit*, masc.

תִּתֵּן, & sequente maqqáph, תִּתֶּן־ *dabit*, fem.

תִּתֵּן, & sequente maqqáph, תִּתֶּן־ *dabis*, masc.

תתנו

תִּתְּנִי *dabis*, fem. Thren. 2. v. 18. &c.
אֶתֵּן, sequente maqqáph, אֶתֶּן־, & cum ה paragogico, אֶתְּנָה, in pausa אֶתֵּנָה *dabo.*
יִתְּנוּ, in pausa יִתֵּנוּ *dabunt*, masc.

תִּתְּנוּ, in pausa תִּתֵּנוּ *dabitis*, masc.
נִתֵּן, sequente maqqáph, נִתֶּן־ cum (-) loco (·), & cum ה paragogico נִתְּנָה *dabimus.*

CONJUGATIO NIPHAL.

PRAETERITUM.

נִתַּן *datus est.*
נִתְּנָה, in pausa נִתָּנָה *data est.*
נִתְּנוּ, in pausa נִתָּנוּ *dati, æ, a, sunt.*
נִתַּנּוּ, abjecto נ radicali ob aliud נ sequens, in quo compensatur per daghésch forte, pro נִתַּנְנוּ, *dati sumus.*

BENONI ET INFINITIVUS.

Bénoní, נִתָּן *datus*, ut in verbis defectivis *Pé* נ.

Infinitivus הִנָּתֵן *dando*, לְהִנָּתֵן *ad dandum*, ut in perfectis.

FUTURUM.

יִנָּתֵן, & sequente maqqáph, aut concurrente accentu tonico, יִנָּתֶן־ *dabitur*, *masc.* Sic:
תִּנָּתֵן, & תִּנָּתֶן־ *dabitur*, fem.
יִנָּתְנוּ *dabuntur*, masc.

CONJUGATIO HOPHAL.

Conjugatio illa nullum habet tempus in Scripturis usitatum, præter tertiam personam singularem masculinam futuri יֻתַּן *dabitur.* Invenitur 2. Reg. 21. v. 6. יֻנְתַּן, quod Massorethæ notant legendum יֻתַּן. Verum si spectentur literæ, erit vel futurum hophál in forma perfecta יֻנְתַּן cum (ֻ) pro (ָ hhatóuph), ut in hoc futuro interdum accidit: vide supra pag. 188. col. 2. in fine; vel futurum niphal יִנָּתֵן, ut supra.

§. II.

De verbis defectivis ע Aiin.

ALTERUM verborum defectivorum genus eorum est, quorum secunda & tertia radicalis est eadem, ut: גָּנַן *protexit*, &c. Hæc verba sæpe perfecta sunt, seu more perfectorum flectuntur, expressis tribus literis radicalibus, ut: זָמַם *cogitavit*, כָּלְלוּ *perfecerunt*, וְחִלְלוּ *& profanabunt*, &c. tuncque vocantur *duplicantia*, seu *geminantia* ע, h. e. secundam radicalem.

At cum verba illa imperfecta sunt, eorum secunda radicalis deficit, seu excidit; & compensatur per daghésch forte in tertia radicali, modo sit illius recipiendi capax, vide supra pag. 195. ut: תַּם pro תָּמַם *consumtus est*, תַּמּוּ pro תָּמְמוּ *consumti sunt*, &c. Quare verba illa vocantur *defectiva* ע, seu in secunda radicali.

Porro secunda illa radicalis, cum hæc verba imperfecte flectuntur, deficit in conjugationibus qál (exceptis participiis, quæ sunt perfecta) niphál, hiphíl & hophál. Conjugationes piél, puál, & hithpaél, quod attinet, *vel* perfectæ sunt, ut: זִקֵּק *defæcavit*, חֹצְצוּ *discissi sunt*, אֶתְחַנַּן

deprecabor, &c. *Vel* imperfectæ; tuncque à perfectis in hoc tantum discrepant, quod pro daghésch forti secundæ radicali impresso, prima afficiatur hhólem immutabili, ut: עוֹלַלְתָּ pro עִלַּלְתָּ *fecisti*, עוֹלַל pro עֻלַּל *factus est*, הִתְרֹצְצוּ pro הִתְרַצְּצוּ *collidebant se.* Unde à grammaticis appellantur vulgo *poél*, *poál*, & *hithpoél.*

Solæ igitur quatuor conjugationes qál, niphál, hiphíl & hophál, quatenus imperfectæ, nonnihil tyronibus facessere possunt negotii, quod ut expediatur, regulæ quædam cum generales, tum particulares paradigmati describendo præmittendæ sunt.

REGULÆ GENERALES.

I. SECUNDA litera radicalis deficiens compensatur per daghésch forte tertiæ radicali impressum, quando ei accedit incrementum. Secus; secunda illa radicalis excidit absque compensatione: cum enim tertia radicalis, absente incremento, sit ultima dictionis litera, daghésch hujusmodi respuit. Vide supra pag. 195. & infra pag. 216. in tertia persona singulari masculina. Quum, accedente incremento, tertia radicalis est gutturalis, aut ר: daghésch ab ea excidens compensatur vulgo per magnam motionem loco parvæ sub prima radicali. Vide infra pag. 216. col. 1. in tertia persona singulari feminina.

II. In secundis & primis personis præteritorum, tertia radicalis afficitur hhólem loco (ֹ) quiescentis, quod ferre non potest accentum tonicum, qui in his personis penultimam occupat. Vide ibidem in secunda persona singulari masculina.

III. Personæ imperativorum & futurorum, quæ in verbis perfectis desinunt in נָה, in his terminantur in ֶינָה. Vide paradigma.

IV. Literæ characteristicæ magnis motionibus pro parvis afficiuntur; nempe (ָ) in futuro qál, præterito & bénoní niphál, infinitivo, imperativo, & futuro hiphíl. (ֵ) in præterito & bénoní ejusdem hiphíl. (וּ) denique in toto hophál. Ex his autem motionibus (ָ) & (ֵ) remanent, cum accentus est in syllaba immediate sequente: at cum ulterius removetur, mutantur in (ְ) sub non gutturali, in (ֲ) sub gutturali. וּ vero nunquam mutatur, nisi raro in (ֻ), aut in (ָ hhatoúph), sequente daghésch forti; idque ad euphoniam, & per legem æquivalentiæ. Vide paradigma.

V. Verba illa quandoque flectuntur more defectivorum *Pé* נ, de quibus in §. præcedente; & quiescentium ע *Aín*, quæ in artic. seq. expendemus.

REGULÆ PARTICULARES.

QAL.

Præteritum definit in (-), rarissime in (ִ).

Participia *bénoní* & *paoúl* perfecta sunt.

Infinitivus, imperativus, & futurum terminantur in (ֹ), aliquando in (וּ) ex forma quiescentium ע, de quibus in art. seq. raro in (-). Hhólem autem remanet cum habet secum accentum tonicum; secus, mutatur in (ֻ) sequente dagh. forti ad secundam radicalem excidentem compensandam. Patháhh vero in hac & sequentibus conjugationibus retinetur, sequente pariter post ipsum daghésch forti, eadem de causa, qua venit post hhólem ipsum, cum ei incrementum adjicitur.

NIPHAL.

Præteritum definit in (-), raro in (ֵ), vel (ִ).

Participium bénoní sing. masculinum definit in (ָ), & interdum in (ֵ). At in singulari feminino, & plurali tam masculino quam feminino, (ָ) mutatur in (-), & (ֵ) in (ִ), sequente post utramque motionem daghésch forti ad compensandum secundæ radicalis excidium.

Infinitivus exit in (ֹ), aliquando in (ֵ), raro in (-).

Imperativus & futurum terminantur in (ֵ), rarissime in (ִ).

HIPHIL.

Tota hæc conjugatio definit in (ֵ), etiam in infinitivo cum literis בכלם. Interdum tamen pro illo (ֵ) usurpatur (-) immutabile, maxime cum tertia radicalis est ח, ע, aut ר. Quod (ֵ) attinet, mutatur in (ִ) sequente daghésch forti, quoties accentu tonico destituitur. Vide paradigma.

HOPHAL.

Præteritum & futurum terminantur in (-) immutabile.

Infinitivus definit in (-), sæpe etiam in (ֵ).

Paoúl singulare masculinum exit in (ָ), quod in singulari feminino, & in plurali cum masc. tum fem. mutatur in (-) sequente dagh. forti.

Hæ sunt conjugationum illarum voces primariæ, quæ subjectis *Memorialibus*, seu vocibus technicis, facilius adhuc, opinor, & intelligentur, & in quolibet verbo secundam radicalem geminante formabuntur. Ea autem memorialia accommodantur verbo סָבַב *circumdedit*, quod infra pagg. 214. 215. ceu defectivorum ע paradigma flectetur.

MEMORIALIA.

Ut conjugationum illarum voces primariæ facilius memoria tenerentur, memorialia quædam excogitata sunt, quibus cognitis, modorum, seu temporum cujuslibet è quatuor illis conjugationibus characteres ac formæ nullo negotio à tyronibus addiscentur. Illa autem memorialia sunt pro conjugatione

QAL.

סַבְיָסוֹב, cujus prima syllaba סַב dat præteritum; secunda יְ characterem futuri; tertia סוֹב infinitivum, imperativum, & futurum formæ communis. Bénoní & paoúl, ut diximus, perfecta sunt.

NIPHAL.

נִהִיסַּב, נִ character est præteriti & bénoní; הִ sequente daghésch forti, character infinitivi & imperativi; יִ sequente pariter daghésch forti, character futuri; סַב denique communis temporum omnium terminatio, excepto bénoní, quod desinit in (ָ); & infinitivo, qui vulgo terminatur in hhólem.

HIPHIL.

הֵמֵהֵיסֵב, הֵ format characterem præteriti; מֵ bénoní; הָ infinitivi & imperativi; יְ futuri; סֵב vulgarem conjugationis hujus terminationem.

HOPHAL.

הומויוסַב, הו characterem exhibet præteriti & infinitivi, יו futuri; סַב conjugationem terminat, si paoúl excipias, quod desinit in (ָ); & infinitivum, qui communiter exit in (ֵ), quamvis etiam non renuat (ַ), ut supra diximus.

Alia memorialia ad istorum normam pro aliis verbis facile est fingere. Sic v. g. pro qál verbi גָּלַל, גַּלְיָגוֹל. Pro niphál, נִהִיגַּל. Pro hiphíl, הֵמֵהֵיגֵל. Pro hophál הומויוגַל. Ita etiam pro qál verbi חָרַר, חַרְיָחוֹר. Pro niphál, נֵהֵיחַר cum (ֵ) sub ה loco (ִ), ad compensandum dagh. ex prima rad. ח ejectum. Pro hiphíl, הֵמֵהֵיחֵר. Pro hophál, הומויוחַר, &c.

Ut autem voces primariæ tum conjugationum illarum, tum trium aliarum poél, poál & hithpoél melius adhuc tyronum & animis & oculis obversentur: eas in sequenti schemate describendas duximus, in quo exhibentur etiam quatenus perfectæ; ut quid inter eas intercedat discriminis, primo oculorum intuitu advertatur.

SCHEMA

Complectens voces primarias cum perfectas, tum imperfectas omnium conjugationum verborum defectivorum ע.

Futura.	Imperat.	Infinitiv.	Paoúl.	Bénoní.	Præterit.	Conjugationes
יִסְבּוֹב יָסוֹב	סְבוֹב סוֹב	סְבוֹב סוֹב	סָבוּב	סוֹבֵב	סָבַב סַב	Perfectæ Defectivæ } Qál.
יִסָּבֵב יִסַּב	הִסָּבֵב הִסַּב	הִסָּבֵב הִסַּב	caret.	נִסְבָּב נָסָב	נִסְבַּב נָסַב	Perfectæ Defectivæ } Nipháł.
יְסַבֵּב יְסוֹבֵב	סַבֵּב סוֹבֵב	סַבֵּב סוֹבֵב	caret.	מְסַבֵּב מְסוֹבֵב	סִבֵּב סוֹבֵב	Perfectæ Defectivæ } Piél. Poél.
יְסֻבַּב יְסוֹבַב	caret.	סֻבּוֹב סוֹבוֹב	מְסֻבָּב מְסוֹבָב	סֻבָּב סוֹבָב	סֻבַּב סוֹבַב	Perfectæ Defectivæ } Puál. Poál.
יַסְבִּיב יָסֵב	הַסְבֵּב הָסֵב	הַסְבֵּב הָסֵב	caret.	מַסְבִּיב מֵסֵב	הִסְבִּב הֵסֵב	Perfectæ Defectivæ } Hiphíl.
יֻסְבַּב יוּסַב	caret.	הֻסְבַּב הוּסַב	מֻסְבָּב מוּסָב	caret.	הֻסְבַּב הוּסַב	Perfectæ Defectivæ } Hophál.
יִסְתַּבֵּב יִסְתּוֹבֵב	הִסְתַּבֵּב הִסְתּוֹבֵב	הִסְתַּבֵּב הִסְתּוֹבֵב	caret.	מִסְתַּבֵּב מִסְתּוֹבֵב	הִסְתַּבֵּב הִסְתּוֹבֵב	Perfectæ Defectivæ } Hithpaél. Hithpoél.

His præmissis, jam verbum סָבַב *circuivit*, *circumdedit*, quatenus imperfectum flectendum est. In hujus autem septima conjugatione hithpoél prima radicalis ס præponitur literæ characteristicæ ת; seu, quod idem est, litera illa characteristica postponitur primæ radicali ס, quæ ex earum numero est, quæ hancce metathesin patiuntur. Vide supra pag. 189. ubi trajectionis hujus leges fuse explicantur.

Denique in secundis personis pluralibus præteritorum poél & poál, prima radicalis retinet hhólem quo afficitur, quamvis accentus tonicus longius una syllaba ab eo removeatur; quia hhólem istud in daghésch excidentis supplementum usurpatur, proindeque mutationi non est obnoxium.

HITHPOEL.	HOPHAL.	HIPHIL.	POAL.
Personæ Fem. Com. Masc.	Personæ Fem. Com. Masc.	Personæ Fem. Com. Masc.	Personæ Fem. Com. Masc.
הסתובבה הסתובב הסתובבת הסתובבת הסתובבתי הסתובבו הסתובבתן הסתובבתם הסתובבנו	הוסבה הוסב הוסבות הוסבות הוסבותי הוסבו הוסבותן הוסבותם הוסבונו	הסבה הסב הסבות הסבות הסבותי הסבו הסבותן הסבותם הסבונו	סובבה סובב סובבת סובבת סובבתי סובבו סובבתן סובבתם סובבנו
מסתובבה מסתובב מסתובבות מסתובבים	caret.	מסבה מסב מסבות מסבים	סובבה סובב סובבות סובבים
caret.	מוסבה מוסב מוסבות מוסבים	caret.	מסובבה מסובב מסובבות מסובבים
הסתובב { בהסתובב, כהסתובב, להסתובב, מהסתובב }	הוסב	הסב { בהסב, כהסב, להסב, מהסב }	סובב
הסתובבי הסתובב הסתובבנה הסתובבו	caret.	הסבי הסב הסב־נה הסבו	caret.
תסתובב יסתובב תסתובבי תסתובב אסתובב תסתובבנה יסתובבו תסתובבנה תסתובבו נסתובב	תוסב יוסב תוסבי תוסב אוסב תוסבינה יוסבו תוסבינה תוסבו נוסב	תסב יסב תסבי תסב אסב תסבינה יסבו תסבינה תסבו נסב	תסובב יסובב תסובבי תסובב אסובב תסובבנה יסובבו תסובבנה תסובבו נסובב

POEL. Personæ Fem.	Com.	Masc.	NIPHAL. Personæ Fem.	Com.	Masc.	QAL. Personæ Fem.	Com.	Masc.			
סֹובְבָה		סֹובֵב	נָסַבָּה		נָסַב	סַבָּה	*circum-*	סַב	3.	Sing.	PRÆTERITA.
סֹובַבְתְּ		סֹובַבְתָּ	נְסַבּוֹת		נְסַבּוֹתָ	סַבּוֹת	*dedit.*	סַבּוֹתָ	2.		
	סֹובַבְתִּי			נְסַבּוֹתִי			סַבּוֹתִי		1.		
	סֹובְבוּ			נָסַבּוּ			סַבּוּ		3.	Plur.	
סֹובַבְתֶּן		סֹובַבְתֶּם	נְסַבּוֹתֶן		נְסַבּוֹתֶם	סַבּוֹתֶן		סַבּוֹתֶם	2.		
	סֹובַבְנוּ			נְסַבּוֹנוּ			סַבּוֹנוּ		1.		
מְסוֹבְבָה		מְסוֹבֵב	נְסַבָּה		נָסָב	סֹובְבָה		סֹובֵב		Sing.	BENONI.
מְסוֹבְבוֹת		מְסוֹבְבִים	נְסַבּוֹת		נְסַבִּים	סֹובְבוֹת		סֹובְבִים		Plur.	
	caret.			caret.		סְבוּבָה		סָבוּב		Sing.	PAOUL.
						סְבוּבוֹת		סְבוּבִים		Plur.	
	בְּסוֹבֵב			בְּהִסּוֹב			בְּסֹוב				INFINITIVI ET GERUNDIA.
	כְּסוֹבֵב	סֹובֵב		כְּהִסּוֹב	הִסּוֹב		כְּסֹוב	סֹוב			
	לְסוֹבֵב			לְהִסּוֹב			לָסֹוב				
	מִסּוֹבֵב			מֵהִסּוֹב			מִסֹּוב				
סֹובְבִי		סֹובֵב	הִסַּבִּי		הִסַּב	סֹבִּי		סֹוב		Sing.	IMPERATIVI.
סֹובֵבְנָה		סֹובְבוּ	הִסַּבֶּינָה		הִסַּבּוּ	סַבֶּינָה		סֹבּוּ		Plur.	
תְּסוֹבֵב		יְסוֹבֵב	תִּסַּב		יִסַּב	תָּסֹוב		יָסֹוב	3.	Sing.	FUTURA.
תְּסוֹבְבִי		תְּסוֹבֵב	תִּסַּבִּי		תִּסַּב	תָּסֹבִּי		תָּסֹוב	2.		
	אֲסוֹבֵב			אֶסַּב			אָסֹוב		1.		
תְּסוֹבֵבְנָה		יְסוֹבְבוּ	תִּסַּבֶּינָה		יִסַּבּוּ	תְּסֻבֶּינָה		יָסֹבּוּ	3.	Plur.	
תְּסוֹבֵבְנָה		תְּסוֹבְבוּ	תִּסַּבֶּינָה		תִּסַּבּוּ	תְּסֻבֶּינָה		תָּסֹבּוּ	2.		
	נְסוֹבֵב			נִסַּב			נָסֹוב		1.		

CONJUGATIO QAL.

APPENDIX

AD PRAETERITUM.

III. persona singularis masculina.

[סַב, in pausa סָב, & ex forma hhólem סֹב circumdedit.] In hac persona excidit secunda radicalis absque compensatione, quia tertia in qua compensanda erat per daghésch forte, est ultima dictionis litera, quæ daghésch hujusmodi non admittit; idque in omnibus personis, aut temporibus incremento destitutis accidit. Verum (-) secundæ illius radicalis deficientis transit ad primam, quæ eo afficitur loco (ְ). In pausa, רָב Psal. 17. Heb. 18. v. 15. *multiplicavit.* Ex forma hhólem, גֹּל Psal. 21. Heb. 22. v. 9. *volvit*, *devolvit se*, *speravit*, &c. Aliis est infinitivus pro præterito positus. De hac enallage in Syntaxi.

III. persona singularis feminina.

[סַבָּה, & in pausa סָבָּה *circumdedit.*] Sic חַתָּה, & in pausa חָתָּה *contrita est*, וְחַתָּה & *conteretur*, &c. Tertia radicali gutturali, aut ר; daghésch ab ea excidens compensatur per (ָ) loco (-) sub prima, ut: שָׁחָה *incurvata*, *humiliata est*, וְחָרָה & *exuratur*, &c.

II. persona singularis masculina.

[סַבּוֹתָ, vel סַבֹּתָ *circumdedisti.*] Sic: קַלּוֹתָ *vilis*, *contemtibilis factus es*, שַׁלּוֹתָ *spoliasti*, &c. Expresso ה, quod in fine latebat, סַכּוֹתָה *obumbrasti*, וְקַצּתָה & *abscindes*, cum accentu in ultima ob ו conversivum. In hac persona, necnon in aliis primis ac secundis tam singularibus quam pluralibus præteritorum qál, niphál, hiphíl & hophál, tertia radicalis afficitur hhólem loco (ִ) ob accentum tonicum, qui in his personis penultimam occupat, quique componi non potest cum (ִ) nativa in verbis perfectis tertiæ hujus radicalis motione: dici enim non potest סַבִּתָ, סַבִּתָ, סַבִּתִי, &c.

II. persona singularis feminina.

[סַבּוֹת, vel סַבֹּת *circumdedisti.*] ת in hac persona, sicuti & in aliis secundis personis singularibus conjugationum niphal, hiphíl & hophál, caret daghésch leni & (ְ) expresso: quia non præcedit aliud (ְ), aut (-) furtivum. Vide supra pag. 24. col. 1.

I. persona singularis communis.

[סַבּוֹתִי, vel סַבֹּתִי *circumdedi.*] Sic: דַּלּוֹתִי *attenuatus sum*, קַלֹּתִי *contemtibilis factus sum*, &c. Cum accentu in ultima præter analogiam חַמּוֹתִי Isai. 44. v. 16. *incalui.* Daghésch ex tertia radicali gutturali, aut ר excidente, ac compensato per (ָ) sub prima loco (-), וְאָרוֹתִי & *maledicam*, וּבָרוֹתִי & *eligam*, cum accentu in ultima ob ו conversivum. Et daghésch excidente absque compensatione, שַׁחוֹתִי *humiliavi me*, &c.

III. persona pluralis communis.

[סַבּוּ, in pausa סָבּוּ *circumdederunt.*] Sic: תַּמּוּ *defecerunt*, תַּמּוּ *perfecerunt*, &c. Cum accentu in ultima præter analogiam, vel ex forma quiesc. Lam. ה, de quibus in art. seq. זַכּוּ *mundiores facti sunt*, רַכּוּ *molliora sunt*, &c. In pausa, רָבּוּ *multiplicata sunt*, &c. Ex forma hhólem, רֹמּוּ *elevati sunt*, וְרֹבּוּ & *jaculati sunt.* Daghésch excidente absque compensatione, צַחוּ *candidi facti sunt*, שַׁחוּ *incurvati sunt*, cum accentu in ultima, ut in aliis mox recensitis. Ex forma perfectorum, & in pausa: חָנְנוּ *miserti sunt.* Sic extra pausam, וְסָבְבוּ & *circuibunt.* Et cum א epenthetico, aut mutata tertia radic. in א, בָּזְאוּ *diripuerunt.* At vox illa melius refertur ad verbum inusitatum בָּזָא ex quiescentibus Lámedh א, de quibus in art. seq.

II. persona pluralis feminina.

[סַבּוֹתֶם, vel סַבֹּתֶם *circumdedistis.*] Sic cum

cum ו convertente præteritum in futurum, וְסַבֹּתֶם & *circumdabitis*, & *circuibitis*, וּמַדֹּתֶם & *mensurabitis*.

I. persona pluralis communis.

[סַבּוֹנוּ, vel סַבֹּנוּ *circumdedimus*.] Sic: בַּזּוֹנוּ *prædati sumus*, דַּלּוֹנוּ *attenuati sumus*, &c. Ejecto daghésch ex tertia radicali, ac mutato hhólem in (ּ), accelerandæ pronuntiationis gratia; vel ex forma quiesc. ע, de quibus in art. seq. תַּמְנוּ, & in pausa תָּמְנוּ Jerem. 44. v. 18. &c. *consumti sumus*, *defecimus*, *cessavimus*, &c. Est & aliud תַּמְנוּ Psal. 63. Heb. 64. v. 7. quod Lxx. interpretantur ἐξέλιπον, Vulg. Lat. & S. Hieron. *defecerunt*. Hebræi etiam in tertia persona exponunt. Ibi igitur vel נ est pro ם, sic: תַּמְמוּ in forma perfect. Vel ת ponitur pro ט, sic: טָמְנוּ *abscondunt*, ut explicat R. Salomon. Vel denique, quod vero similius est, fingendum verbum תָּמַן, unde תָּמְנוּ, & mendose, ut videtur, תַּמְנוּ.

APPENDIX

AD INFINITIVUM.

[סוֹב, vel סֹב; & ex forma (-) סַב *circumdare*.] Sequente maqqáph, hhólem formæ סֹב mutatur in (ּ hhatoúph), ut: בָּרָן־ beron- *in cantando*. Cum ה paragogico רֹעָה *frangendo*, servato hhólem ad compensandum daghésch ex tertia rad. ע ejectum, pro רֹעַת, aut רֹעָה roγyá; accedente enim incremento, vel ה paragogico, secunda radicalis, secundum analogiam, compensari debet per dagh. forte in tertia, & hhólem mutari in (ּ), aut in (ּ hhatoúph). Ex forma (-), רַע *frangendo*, כְּשַׁךְ *secundum tendere*, i. cum tenduntur, לְרַד *ad sternendum*, quod syncopa videtur pro לִרְדֹּד; nam ל ante infinitivos monosyllabos & penacutos afficitur (ּ), ut diximus supra pag. 148. col. 1. Daghésch excidente ex tertia gutturali, aut ר, ac compensato per (ּ) loco (-) sub prima radicali, לְבָרָם pro לְבָרָם *ad declarandum eos*, à בָּרַר, unde infinitivus cum ל, לָבַר, & mutato (ּ) in (:) ob accentum nimis distantem, לְבָרָם. Ex forma quiescentium ע, de quibus in art. seq. לָבוּר *ad declarandum*, לָחוּל *ad saltandum*, לָעוּת *ad tempestive loquendum*, &c. Ex forma infinitivi *piél* quiescentium lamédh ה, de quibus in eodem articulo, חַנּוֹת, quasi ab חָנָה, *gratiam facere*, שַׁמּוֹת, veluti à שָׁמַם *desolare*. Denique in forma perfectorum, אָרוֹר *maledicere*, צָרוֹר *oppugnare*, בְּעָזוֹז *in roborando*, לְסֹבֵב *ad circumeundum*, &c. Sic ex forma (-) mutatâ in (ּ) ob accentum pausantem, לָחֹם, contracte pro לַחְמָם, *ad incalescendum*, *ad calefaciendum se*, Isai. 47. v. 14.

APPENDIX

AD IMPERATIVUM.

II. persona singularis masculina.

[סוֹב, vel סֹב; & ex forma (-) סַב *circumda*.] Sic: גֹּל, & ex forma (-) גַּל *devolve*, *aufer*. Ex eadem forma (-), & cum ה paragogico, אָרָה *maledic*, ubi daghésch excidens ex ר compensatur per (ּ) sub א loco (-), pro אַרָּה. Sic cum eodem (ּ) pro (-) & daghésch per æquivalentiæ legem, קָבָם *exsecrare*, *maledic*, pro קַבָּה. Huc etiam referunt קָבְנוֹ qovnó *exsecrare eum*, cum נ epenthetico, pro קָבוֹ qobbó, aut קַבּוֹ ex forma hhólem. Sed est potius à themate inusitato קָבַן. Vel si legas cum aliis punctis קָבְּנוֹ qobbénnou, vel קַבְּנוֹ, vox erit analoga. Ex forma quiescentium ע (excepto daghésch) & cum ה paragogico, עוּזָה *confirma*, Psal. 67. Heb. 68. v. 29.

II. persona pluralis feminina.

[סוֹבִּי, vel סֹבִּי *circumda*.] Sic: וְרֹנִּי & *canta*, servato hhólem ob accentum in penultima collocatum. At si reponatur in ul-

tima, hhólem mutatur in (ָ hhatoúph), ut: רָנִּי idem, גֹּזִּי *tonde*, חָגִּי *celebra*, &c.

II. persona pluralis masculina.

[סֹבּוּ, vel סֹבּוּ *circumdate.*] Sic: וָדֹמּוּ & *tacete*, כֹּתּוּ *concidite*, שֹׁמּוּ *obstupescite*, וְהִשֹּׁשׁוּ & *excutite vos*, & *congregamini*, &c. cum accentu in penultima. Verum si occupet ultimam, hhólem corripitur in (ָ hhatoúph) ut in secunda persona singul. fem. sic: רָנּוּ *cantate*.

APPENDIX

AD FUTURUM.

III. persona singularis masculina.

[יָסוֹב, vel יָסֹב *circumdabit.*] Sic: יָעֹז *roborabitur*, &c. Accentu ab ultima ad penultimam ob ו conversivum ascendente, hhólem ultimæ mutatur in (ָ hhatoúph), ut: וַיָּבָל viiávol & *pabulum præbuit*, וַיָּהָם & *contrivit*, וַיָּחָם & *calefacta est* (caro), וַיָּסָב & *circuivit*, &c. Et cum (ַ) ad euphoniam pro (ָ hhatoúph), וַיָּרַם & *vermes produxit*. At cum pausante, remanet hhólem, ut: וַיָּהֹם & *contrivit*, 2. Reg. 22. v. 15.

Qaméts characteristicæ mutato in parvam motionem sequente daghésch per legem æquivalentiæ, וַיִּדֹּם & *conticuit*, וַיִּסֹּב & *circuivit*, וַיִּקֹּד & *inclinavit se*, וַיִּקֹּב & *maledixit*, יִשֹּׁם *obstupescet*, וַיִּתֹּם & *defecit*, &c. Sic ex terminatione (ֵ), יִגֵּר, unde in pausa יִגַּר *ruminabit*, יֵחַת, & in pausa יֵחָת *conteret*, ubi daghésch ex secunda radicali excidens compensatur per (ֵ) loco (ִ) sub characteristica. Sunt tamen qui futura illa referunt ad niphál; vide ibi. Alii illa repetunt à verbis defectivis *Pé* נ, quorum formam verba illa interdum imitantur, ut diximus supra pag. 210.

Ex forma quiescentium ע, יָרֹן *cantabit*, יָרוּץ *quassabit*, יָשׁוּד *vastabit*, &c.

In forma perfectorum, יָחֹנַן *gratiam faciet*.

III. persona singularis feminina.

[תָּסוֹב, vel תָּסֹב *circumdabit.*] Cum ה paragogico, תָּרֹנָּה *cantabit*, *prædicabit*. Ex forma quiescentium ע, וַתָּרֹץ & *conteratur*, cum (ַ) euphonico pro (ֹ). Cum (ִ) sub charact. & daghésch in prima rad. pro (ָ), ut in persona præcedenti, וַיִּתֹּם & *completus est* (annus.)

II. persona singularis masculina.

[תָּסוֹב, vel תָּסֹב *circumdabis.*] Sic: תָּחֹן *misereberis*, &c. Ex forma defectivorum *Pé* נ, & cum affixo, תִּקָּבֶנּוּ *maledices ei*, Num. 23. v. 25. ubi est (ֻ) sub ק loco (ֹ), ex terminatione hhólem. Quædam exemplaria ibidem habent (ָ) sic: תִּקָּבֶנּוּ ex forma (ֶ), quod in hoc futuro cum affixis mutatur in (ָ), ut videbimus infra.

I. persona singularis communis.

[אָסוֹב, vel אָסֹב *circumdabo.*] Sic: אָחֹן *miserebor*, &c. Cum (ֶ) sub א, & daghésch in prima radicali, per legem æquivalentiæ; vel ex forma defectivorum *Pé* נ; vel denique in futuro niphál, אֶקֹּב *maledicam*, וָאֶכֹּת & *contrivi*. Vide supra tertiam personam sing. masculinam.

III. persona pluralis masculina.

[יָסֹבּוּ, vel יָסֹבּוּ *circumdabunt.*] Sic: יָחֹגּוּ *titubabunt*, יִמַּכּוּ & *attenuati sunt*, וַיָּשֹׁחוּ & *humiliati sunt*, ubi daghésch excidit ex ח absque compensatione, quia jam præcedit magna motio.

III. persona pluralis feminina.

[תְּסֻבֶּינָה *circumdabunt*. Gen. 37. v. 27.] Cum (ִ) sub prima rad. loco (ָ), תְּצִלֶּינָה *tinnient*. Vel potius est futurum hiphil, de quo infra. Ex forma defectivorum *Pé* נ, תִּמַּקְנָה *contabescent*, תִּצַּלְנָה *tinnient*.

I. persona pluralis communis.

[נָסוֹב, vel נָסֹב *circumdabimus.*] Cum ה paragogico, & sine daghésch in tertia radicali ejus recipiendi licet capaci, וְנָבֹזָּה 1. Reg.

14. v. 36. pro וְנָבֹזָּה *& prædemur.* Vel est ex forma quiescentium ע; quæ etiam in hoc futuro interdum desinunt in hhólem, ut in articulo seq. videbimus. Cum eodem ה paragogico, mutato hhólem in (ְ) accelerandæ pronuntiationis gratia, & ejecto daghésch ex tertia radicali: quia illud nunquam sequitur post (ְ) sive simplex, sive compositum, ut diximus supra pag. 29. col. 2. וְנָבְלָה Gen. 11. v. 7. pro וְנָבֹלָּה *& confundamus.* Aliis est tertia persona singularis feminina præteriti niphál, mutato eadem de causa (ַ) in (ְ), pro וְנָבַלָּה *& confundatur.* Aliis est prima persona pluralis futuri hiphíl, mutato pariter (ֵ) in (ְ) pro וְנָבֵלָה *& confundamus.* Vide ibi.

CONJUGATIO NIPHAL.

APPENDIX

AD PRÆTERITUM.

III. persona singularis masculina.

[נָסַב, in pausa נָסָב; ex forma (ֵ) נָסֵב; ex forma hhólem נָסֹב *circumdatus est.*] Sic ex forma (ַ) extra pausam, נָחַר *exustum est*, וְנָסַב *& circuivit*, וְנָקַל *& leve erit*, &c. In pausa, נָקָל *levis fuit*, וְנָמָס *& liquefactus est*, נָחָר *consumtus, exustus est, defecit*, &c. Ex forma defectivorum *Pé* נ, & daghésch excidente absque compensatione, נִחַר pro נֵחַר *exustum est.* Sic: נִחַת *contritus est*, נִחַל, & in pausa נִחָל *profanatus est*, &c. Ex forma (ֵ), וְנָמֵס *& liquescet*, נָקֵל *levis fuit*, הֲנָקֵל *num leve fuit?* Ex forma hhólem, נָגֹז *attonsus est, totondit se*, וְנָרֹץ *& confringatur.* Ex forma perfectorum, וְנִפְלַל *& judicabitur*, alii, *& cadet*, à נָפַל. Vide supra pag. 202. col. 1.

III. persona singularis feminina.

[נָסַבָּה, in pausa נָסָבָּה; ex forma (ֵ) נָסֵבָּה *circumdata est.*] Ex forma (ַ), & extra pausam, נָשַׁמָּה *desolata est*, &c. Ex forma (ֵ), נָסֵבָּה *conversa est, convertit se.* Mutato (ַ) in (ְ), & sublato daghésch ex tertia radicali, accelerandæ & allevandæ pronuntiationis gratia, וְנָבְקָה *& exhaurietur, & dirumpetur*, וְנָסְבָה *& ambiebatur.* Et secundum nonnullos, וְנָבְלָה *& confundatur.* Vide supra primam personam plur. fut. qál. Ex forma defectivorum *Pé* נ, & sine daghésch excidentis compensatione, וְנִחֲתָה Psal. 17. Heb. 18. v. 35. *& confractus est* (arcus), ubi Lxx. καὶ ἔθου, Vulg. Lat. *& posuisti*, legebant וְנִחַתָּה, uti & S. Hieron. qui interpretatur: *& componens.*

II. persona singularis feminina.

[נְסַבּוֹת, vel נְסַבֹּת *circumdata es.*] Ex forma defectivorum *Pé* נ, daghésch excidente compensato, & cum (י) superfluo in fine, ubi olim fungebatur munere vocalis *e*, quæ nunc exprimitur per (ְ) sub ת, נֵחַנְתְּי Jerem. 22. v. 23. *gratiosa es*, vel *eris.* Et sine daghésch excidentis compensatione, וְנִחַלְתְּי *& profanata es, & profana facta es*, Ezech. 22. v. 16. ubi Lxx. καὶ κατακληρονομήσω, Vulg. *& possidebo*, legebant וְנָחַלְתִּי, à נָחַל. Punctis sic mutatis, & sublato י hodie superfluo, נֵחַנְתְּ, וְנִחַלְתְּ, voces illæ ad analogiam revocabuntur.

I. persona singularis communis.

[נְסַבּוֹתִי, vel נְסַבֹּתִי *circumdatus sum.*] Sic: וְנְקַלֹּתִי *& vilior fiam*, 2. Reg. 6. v. 22.

III. persona pluralis communis.

[נָסַבּוּ, in pausa נָסָבּוּ; ex forma hhólem, נָסֹבּוּ vel נָסֹבוּ *circumdati*, vel *circumdatæ sunt.*] Sic ex forma (ַ), & extra pausam, נָמַקּוּ *contabuerunt*, נָשַׁמּוּ *desolati sunt*, &c. Ex forma defectivorum *Pé* נ, & daghésch excidente non compensato, נִחֲתוּ, pro נֵחַתּוּ, Psal. 37. Heb. 38. v. 3. *confractæ sunt.* Alii, *descenderunt*, à נָחַת. Sic: נִחַרוּ Psal. 101. Heb. 102. v. 4. cum (ָ) loco (ֲ) ob pausam, *exardescunt*, וְנִחָלוּ Lxx. καὶ μιανθήσονται

(*τὰ ἅγια*) *& polluentur*, *& profanabuntur*, (sanctuaria, sancta) Ezech. 7. v. 24. ubi Vulg. *& possidebunt*, legebat וְנִחֲלוּ à נָחַל in tertia persona plurali præteriti qal. Ex forma hhólem, נָגֹזּוּ *tonsi sunt*, וְנָגֹלּוּ *& convolventur*, וְנָקֹטוּ *& succidentur*, &c.

I. persona pluralis communis.

[נְסַבּוֹנוּ *circumdati*, vel *circumdata sumus.*] Sic: נְשַׁדֵּנוּ *vastati sumus*, Mich. 2. v. 4. ubi pro hhólem repositum erat וּ, quod & ipsum ad euphoniam mutatum est in (ּ).

APPENDIX

AD BENONI.

Singulare masculinum.

[נָסָב, ex forma (ּ) נָסֵב *circumdatus.*] Sic: נָבָר *purus*, *mundus*, וְנָמֵס *& liquescens*, הֲנָקַל *an leve* fuit? 3. Reg. 16. v. 32. ubi forte melius legeretur הֲנָקֵל, ibi enim minime necessaria videtur interrogatio, quæ idcirco à Lxx. & Vulg. negligitur.

Singulare femininum.

[נְסַבָּה *circumdata.*] In hoc singulari feminino, & in plurali tam masculino quam feminino, (ּ) characteristicæ mutatur in (ּ) ob accentum plus una syllaba ab eo remotum; ultimæ vero (ּ) vel (ּ) mutatur illud quidem in (ּ); hoc vero in (ּ) sequente daghésch ad secundam radicalem excidentem compensandam, ut diximus supra pag. 211. nam post motiones magnas, quales hîc sunt (ּ) & (ּ), non sequitur daghésch hujusmodi, nisi intercedat accentus tonicus, qui in participiis quatenus nominibus ultimam, non vero penultimam syllabam occupat. Sic: נְקַלָּה, & cum ה interrogativo הֲנְקַלָּה *an levis est* res? *an leviusculum?* Cum ה articulo, הַנְּשַׁמָּה *desolata.* Ex forma (ּ), נְסִבָּה 2. Paral. 10. v. 15. *caussatum*, fem. pro neutro genere quo carent Hebræi. Aliis est nomen substantivum *caussa.* Lxx. *μεταστροφὴ conversio.* Vulg. *voluntas.*

Plurale masculinum.

[נְסַבִּים *circumdati.*] Sic: נְמַקִּים *tabescentes.* Ex forma defectivorum Pé נ, נֵאָרִים Malach. 3. v. 9. *maledicti*, ubi (ּ) reponitur sub נ ad daghésch excidens compensandum. Sic etiam cum ה artic. הַנֵּחָמִים *incalescentes*, Isai. 57. v. 5. ubi Lxx. *παρακαλοῦντες consolantes.* Vulg. *qui consolamini*, à נָחַם *consolationem accepit.*

Plurale femininum.

[נְסַבּוֹת *circumdata.*] Sic: נְשַׁמּוֹת *desolata*, Isai. 54. v. 3.

APPENDIX

AD INFINITIVUM.

[הִסּוֹב, ex forma (ּ) הִסֵּב, ex forma (ּ) הִסַּב *circumdari.*] Sic ex forma hhólem, הִבּוֹק *evacuando*, וְהִבּוֹז *& diripiendo.* Ex forma (ּ), הִמֵּס *liquescendo*, כְּהִמֵּס *ut liquefit*, הֵחַל cum (ּ) sub characteristica ob dagh. ejectum, *profanari.* Et ex forma (ּ), unde cum affixo, לְהֵחַלּוֹ Levit. 21. v. 4. *ut polluat se*, *ut polluatur.*

APPENDIX

AD IMPERATIVUM.

II. persona pluralis masculina.

[הִסַּבּוּ, in pausa הִסָּבּוּ; ex forma hhólem, הִסֹּבּוּ *circumdamini.*] Sic ex forma (ּ), הִזַּכּוּ *purificamini*, *purificate vos.* Vide etiam imperativum hithpaél quiescentium lámedh ה.

In pausa, & daghésch ex tertia rad. excidente per (ּ) sub prima compensato, הִבָּרוּ *mundamini, purgate vos.* Ex forma hhólem, הֵרֹמּוּ *tollite vos*, cum (ֵ) loco (ִ) sub characteristica, ad compensandum daghésch ex prima radicali ejectum.

APPENDIX
AD FUTURUM.

III. persona singularis masculina.

[יִסַּב, in pausa יִסָּב; ex forma hhólem יִסֹּב *circumdabitur.*] Sic ex forma (ַ) extra pausam, יִנַּח *auferetur*, וַיִּשַּׁח & *incurvavit se*, יִדַּל *attenuabitur*, יִמַּךְ *humiliabitur*, יִמַּד *mensurabitur*, וַיִּמַּס & *contabuit*, יֵרַךְ cum (ֵ) loco (ִ) sub (י) ad compensandum daghésch ejectum, *mollescat*; & sic per legem æquivalentiæ, יֵמַר *amarescet*, &c. In pausa, יִמָּס *tabescet*, *liquefiet*, יֵחָל *profanabitur*, יֵחָר *exardescet*, יֵחָם *calefiet*, &c. cum (ֵ) sub (י) ob daghésch ex prima rad. ejectum. Ex forma hhólem, יִדֹּם *silebit*, יִשֹּׁם *obstupescet*, וַיִּתֹּם & *consumta est* (pecunia), יֵרֹץ *confringetur*, cum (ֵ) sub (י) loco (ִ) ob daghésch ejectum. Vide etiam futurum qál, ad quod exempla illa referri possunt. Ex forma perfectorum, sed secunda radicali mutata in א, יִמָּאֵס *liquefiet*. Job. 7. v. 5. pro יִמָּסֵס. Verum aut א istud erat antiqua vocalis *a*, quæ nunc exprimitur per (ָ) sub מ, quare א male afficitur (ֵ), pro יִמָּאס, & sublato א utpote inutili post adscripta puncta vocalia, יִמָּס. Aut persona illa formata est ex מָאַס *aspernatus est*, &c.

III. persona singularis feminina.

[תִּסַּב, in pausa תִּסָּב; ex forma hhólem תִּסֹּב *circumdabitur.*] Ex forma (ַ), תִּמַּק *tabescet.* Cum (ָ) loco (ַ) ob pausam, & cum (ֵ) sub ת loco (ִ) ad compensandum daghésch ejectum, תֵּחַת *conteretur.* Cum (ֵ) sub eodem ת loco (ִ) & daghésch, per legem æquivalentiæ, וַתֵּקַל & *vilis facta est.* Ex forma hhólem תִּבּוֹק *evacuabitur*, תִּבּוֹז *diripietur*, &c. vide supra fut. qál. Et hhólem mutato in (ֻ) ad euphoniam, תִּתֻּם *consumetur.* Ex forma (ֵ), quæ hîc communis non est, תֵּחֵל Levit. 21. v. 9. cum (ֵ) loco (ִ) sub ת ob dagh. ejectum, *polluerit*, *profanaverit se.* Lxx. βεβηλωθῇ *profanata fuerit.* Quidam, *cœperit*, quasi scriptum esset תָּחֵל in futuro hiphil, de quo infra.

II. persona singularis masculina.

[תִּסַּב, in pausa תִּסָּב; ex forma hhólem תִּסּוֹב, aut תִּסֹּב *circumdaberis.*] Ex forma (ַ), תֵּחַת, & in pausa תֵּחָת *consterneris*, *paveas*, ubi ת afficitur (ֵ) loco (ִ) ob daghésch ejectum & compensatum. Sic ex forma hhólem, תֵּרֹץ *confringêris*, *conquassaberis.*

II. persona singularis feminina.

[תִּסַּבִּי, ex forma hhólem תִּסֹּבִּי *circumdaberis.*] Sic ex forma hhólem תִּדַּמִּי *excinderis*, quod etiam referri potest ad futurum qál. Vide illic.

I. persona singularis communis.

[אִסַּב, in pausa אִסָּב; ex forma hhólem אִסֹּב *circumdabor.*] Ex forma (ַ), & cum (ִ) sub א pro (ֵ) אִכַּף *incurvabo me.* Daghésch excidente ex prima radicali gutturali aut ר, & compensato per (ֵ) loco (ִ) sub א, וָאֵחַל & *profanatus sum.* Sic per legem æquivalentiæ, וָאֵקַל pro וָאֵקַל & *contemtibilis fui.* Et cum י superfluo, sed quod erat antiqua vocalis *e*, quæ exprimitur hodie per (ֵ) sub א, אֵיתָם *integer ero.* Cum ה paragogico, אֵחַתָּה *pavebo*, *consternabor.* Ex forma hhólem, וָאִדֹּם & *tacui*, quod referri etiam potest ad qal, quod vide.

III. persona pluralis masculina.

[יִסַּבּוּ, in pausa יִסָּבּוּ; ex forma hhólem יִסֹּבּוּ *circumdabuntur.*] Sic ex terminatione (ַ), יִקַּלּוּ *leves erunt*, Isai. 30. v. 16. יִדַּמּוּ, & in pausa יִדָּמּוּ *excindentur*, *conticescent*, יִמַּקּוּ, & in pausa יִמָּקּוּ *tabescent*, יִתַּמּוּ, & in pausa יִתָּמּוּ *deficient*, &c. Daghésch exci-

dente ex tertia rad. absque compensatione, וַיִּשַׁחוּ & humiliabuntur. Eodem excidente ex prima rad. ac per (ֻ) loco (ֹ) sub (י) compensato, יֵחַמּוּ incalescent, יֵחַתּוּ conterentur, timebunt, &c. Sic cum (ֵ) sub (י) loco (ִ) & daghésch, per legem æquivalentiæ, יֵקַלּוּ 1. Reg. 2. v. 30. cum (ָ) loco (ַ) ob pausam, leves fient. Eodem ejecto ex prima & tertia radicali, ac priori quidem compensato per (ֵ) sub characterist. posteriori vero per (ָ) sub prima radicali, יֵחָרוּ adurentur. Mutato (ַ) primæ radicalis in (ְ) accelerandæ pronuntiationis gratia, & daghésch excidente ex tertia radicali, quia nunquam venit post (ְ), וַיִּתַּמּוּ & consumti sunt, וַיִּקְּדוּ & inclinati sunt, &c. Et ejecto daghésch etiam ex prima radicali ob (ְ) suppositum יִדְּמוּ conticescent. Ex forma hhólem, וַיֵּרֹמּוּ & extulerunt se, cum (ֵ) sub י loco (ִ) ob daghésch ejectum. Ex forma perfectorum, & mutata secunda rad. in א, יִמְאֲסוּ liquescent. Sed venit potius à מָאַס. Vide supra tertiam pers. sing. masc.

III. persona pluralis feminina.

[תְּסֻבֶּינָה circumdabuntur.] Huc referunt nonnulli תְּצִלֶּנָה tinnient, תִּמַּקְנָה marcescent, abjecto (י) terminationem præcedente, & mutato (ָ) in (ְ) sub tertia radicali, ex qua ejicitur daghésch tum ob (ְ) suppositum, tum accelerandæ pronuntiationis gratia. Verum futura illa melius revocantur ad קַל, ex forma defectivorum Pé נ. Vide supra pag. 218. col. 2.

II. persona pluralis masculina.

[תָּסֹבּוּ, & in pausa תָּסֹבּוּ circumdabimini.] Sic extra pausam, תִּתַּמּוּ exscindemini. In pausa, תֵּחָתּוּ consternabimini, pavebitis, cum (ֵ) sub ת ob daghésch ex prima radicali ejectum.

I. persona pluralis communis.

[נָסֹב, & in pausa נָסֹב circumdabimur.] Cum ה paragogico, & mutato (ָ) primæ rad. in (ְ) accelerandæ, & allevandæ pronuntiationis gratia, וְנִדְּמָה & sileamus.

CONJUGATIO POEL.

CONJUGATIO illa vel perfecta est, vel imperfecta, ut diximus supra pagg. 209. 210. Si perfecta: ejus anomaliæ in conjugat. perfectarum appendicibus expositæ sunt, ubi etiam afferuntur exempla verborum illorum, cum primam tantum radicalem geminatam secundæ postponunt, ut: גִּלְגֵּל volvit, &c. Ea enim inter flectendum analogiam perfectorum sequuntur.

Si conjugatio illa imperfecte flectatur, ejus anomalia in eo solo posita est, quod loco daghésch fortis secundæ radicali impressi, prima afficiatur hhólem immutabili, quantumvis ab eo distet accentus tonicus: magna enim motio, quæ daghésch excidentis compensandi gratia adhibetur, vix est mutationi obnoxia.

Ceterum conjugatio illa, quod ad (ֵ) ultimæ syllabæ mutationem attinet, eodem prorsus modo flectitur ac verborum perfectorum piél, ut ex superiori paradigmate, & exemplis subjectis liquet.

Cum autem exempla illa, in hac & sequenti conjugatione, frequenter admodum in Scripturis non occurrant; neque anomalia multa laborent: varias temporum personas titulis distinguere operæ pretium esse nequaquam existimavimus.

APPENDIX

AD PRÆTERITUM.

[סוֹבְבָה *circumdedit*, fem.] Sic : עוֹלְלָה *confecit*, Thren. 3. v. 51.

[סוֹבַבְתָּ *circumdedisti*, masc.] Sic : עוֹלַלְתָּ *fecisti*, Thren. 1. v. 22.

[סוֹבַבְתִּי *circumdedi*, com.] Sic cum ו copulativo, וְעוֹלַלְתִּי & *confeci*, Job. 16. v. 15. וְדוֹמַמְתִּי & *sedavi*, S. Hieron. & *silere feci*, Psal. 130. Heb. 131. v. 2. ubi Lxx. ὕψωσα, Vulg. Lat. & *exaltavi*, legebant וְרוֹמַמְתִּי à רָמַם, vel רוּם. Ceterum prima illa persona referri etiam potest ad דּוּם. Vide infra Poél quiesc. ע.

AD BENONI.

[מְסוֹבֵב *circumdans*, masc.] Sic : מְחוֹקֵק *legem ferens*, *legifer*, *legislator*, Deut. 33. v. 21. &c. מְחוֹנֵן *gratiam faciens*, Prov. 14. v. 21. מְעוֹדֵד *erigens*, *statuminans*, Psal. 146. Heb. 147. v. 6. מְעוֹלֵל *conficiens*, Isai. 3. v. 12. מְעוֹנֵן *præstigiator*, Deut. 18. v. 10. מְקֹשֵׁשׁ *colligens*, Num. 15. v. 32. &c.

[מְסוֹבְבָה, & ex terminatione ה præcedente duplici (ֶ), מְסוֹבֶבֶת *circumdans*, fem.] Sic : מְקֹשֶׁשֶׁת *colligens*, 3. Reg. 17. v. 12.

[מְסוֹבְבִים *circumdantes*, masc.] Sic : מְחֹקְקִים *legislatores*, Jud. 5. v. 14.

[מְסוֹבְבוֹת *circumdantes*, fem.] Sic : מְתוֹפְפוֹת *tympanizantes*, *tympana pulsantes*, Nah. 2. v. 7.

AD INFINITIVUM.

[סוֹבֵב *circumdare.*] Sic : עוֹלֵל *racemando*, Jerem. 6. v. 9. לְקֹשֵׁשׁ *ad conquirendum*, *ad colligendum*, Exod. 5. v. 12.

AD IMPERATIVUM.

[סוֹבֵב *circumda*, masc.] Sic : עוֹלֵל *fac*, Thren. 1. v. 22.

AD FUTURUM.

[תְּסוֹבֵב *circumdabis*, masc.] Sic : תְעוֹלֵל *racemabis*, Levit. 19. v. 10.

[יְסוֹבְבוּ *circumdabunt*, masc.] Sic : יְעוֹלְלוּ *racemabunt*, Jerem. 6. v. 9. וַיְרֹצְצוּ & *contriverunt*, Jud. 10. v. 8.

CONJUGATIO POAL.

Illa conjugatio, quatenus imperfecta, nihil discrepat à Poél unde venit, nisi in sola ultima motione quæ est (ַ) loco (ֵ). Excipitur paoúl, quod more participiorum passivorum desinit in (ָ). Bénoní non est in usu. Si ex analogia formetur, erit סוֹבָב, ut in paradigmate descriptum est.

APPENDIX

AD PRÆTERITUM.

[סוֹבַב *circumdatus est.*] Sic : עוֹלַל *factus est*, Thren. 1. v. 12. רוֹמָם cum (ָ) loco (ַ) ob pausam, & *exaltatus est*, Psal. 65. Heb. 66. v. 17. quod etiam referri potest ad poál verbi רוּם. Vide infra poál quiescentium ע.

AD PAOUL.

[מְסוֹבָב *circumdatus.*] Sic : מְהוֹלָל *insanus factus*, Eccle. 2. v. 2. מְחוֹלָל *vulneratus*, Isai. 53. v. 5.

[מְסוֹבָבָה *circumdata.*] Sic : מְגוֹלָלָה *volutatum* (vestimentum) Isai. 9. v. 5.

[מְסוֹבָבִים *circumdati.*] Sic : מְהוֹלָלִים, unde cum affixo, מְהוֹלָלַי *insani mei*, *insanientes in me*, Psal. 101. Heb. 102. v. 9. ubi Lxx. οἱ ἐπαινοῦντές με, Vulg. Lat. *qui laudabant me*, verbum הָלַל & *laudare* & *insanire* significat. S. Hieron. *exsultantes*, legebat מְחוֹלְלַי ab חָלַל *saltavit*, *tripudiavit*, &c.

[מְסוֹבָבוֹת *circumdata.*] Sic : מְגֹרָרוֹת *serrati*, *serra dissecti* (lapides) 3. Reg. 7. v. 9.

CONJUGATIO HIPHIL.

APPENDIX

AD PRÆTERITUM.

III. persona singularis masculina.

[הֵסֵב, ex forma (-) הֵסַב *circumdedit.*] Sic ex forma (-), הֵסֵב *circuire*, *circumdare fecit*, הֵחֵל *incœpit.* Ex forma (-) הֵדֵק *comminuit*, הֵמַר *amaritudine affecit*, הֵקַל *levius affecit*, הֵרֵךְ *emollivit*, הֵשַׁח *depressit*, הֵתַז *amputavit*, &c.

III. persona singularis feminina.

[הֵסֵבָּה *circumdedit.*] Sic: הֵחֵלָּה *incœpit.* Absque daghésch in tertia rad. הֵעֵזָה Prov. 7. v. 13. pro הֵעֵזָּה *confirmavit.* Vel est ex forma quiescentium ע, de quibus in articulo seq. Vel errore amanuensium daghésch istud excidit.

II. persona singularis masculina.

[הֲסִבּוֹתָ, vel הֵסַבֹּתָ *circumdedisti.*] Sic: הֲשִׁמּוֹתָ *desolasti.* Quando prima rad. est gutturalis, ה afficitur (-); schéva enim compositum gutturales præcedere non solet, ob ejus nimiam in prolatione celeritatem, quæ cum gutturalium gravitate pugnat, ut: הַחִלּוֹתָ *incœpisti*, Deut. 3. v. 4. הַחִתּוֹתָ *confregisti.* Isai. 9. v. 3. Vide primam personam sing.

II. persona singularis feminina.

[הֲסִבּוֹת *circumdedisti.*] Sic: הֲדִקּוֹת & *comminues.*

I. persona singularis communis.

[הֲסִבּוֹתִי, vel הֵסַבֹּתִי *circumdedi.*] Sic: הֲסִבּוֹתִי & *averti*, וַהֲשִׁמּוֹתִי & *admirari*, *obstupescere faciam*, cum accentu in ultima ob ו conversivum. Cum (-) loco (-) sub characteristica ob gutturalem sequentem, הַחִלֹּתִי *incœpi.* Vide secundam perf. sing. masc. Ex forma perfectorum, וְהַחִתֹּתִי Jerem. 49. v. 17. & *pavere faciam*, & *consternabo*, ubi ה afficitur (-) loco (-), sic: וְהַחִתֹּתִי. Vide supra pag. 34. col. I. Præterea tertia radic. ת excidit, & compensatur per daghésch forte in ת incrementi, pro: וְהַחְתַּתְּתִי. Si puncta sic mutaveris: וְהַחִתֹּתִי, vox erit analoga.

III. persona pluralis communis.

[הֵסֵבּוּ, ex forma (-), הֵסַבּוּ, quod legitur I. Reg. 5. v. 9. *circumdederunt.*] Sic ex forma (-), הֵחֵלּוּ *cœperunt.* Ex forma (-), etiam cum accentu pausante, הֵתַמּוּ *absolverunt*, *perfecerunt*, הֵשַׁמּוּ *desolarunt.*

APPENDIX

AD BENONI.

Singulare masculinum.

[מֵסֵב, ex terminatione (-), מֵסַב *circumdans.*] Sic ex terminat. (-), מֵחֵל *incipiens*, מֵסֵב *circumdans.* Ex termin. (-) מֵסַב idem, מֵצַל *obumbrans.* In forma perfector. מַשְׁמִים *stupore correptus.* Vulg. *mœrens*, Ezech. 3. v. 15. al. 16.

Singulare femininum.

[מְסִבָּה *circumdans.*] Quando tertia radicalis gutturalis est, aut ר, retinetur (-) sub prima radicali ad compensandum daghésch ejectum, ut: מְצֵרָה Jerem. 48. v. 41. *afflicta.* Vulg. optime, *parturiens.*

Plurale masculinum.

מְסִבִּים, unde cum affixo מְסִבַּי *circumdantium me*, Psal. 139. Heb. 140. v. 10. ubi est (-) sub ב loco (-), ob pausam.

Plurale femininum.

מְסִבּוֹת *circumdantes*, *circumeuntes*, Job. 37. v. 12.

APPENDIX

AD INFINITIVUM.

[הָסֵב, ex forma (-) הָסֵב *circumdare.*] Sic ex forma (··), הָמֵר *& amaritudine afficere, amarum reddere*, מֵהָחֵל *ab incipere*, הָתֵם *consumere*, כְּהָתֵם *secundum consummari*, *cum consummati fuerint*, וּלְהָתֵם, ut legendum docent Massorethæ Dan. 9. v. 24. *& ut perficiatur, consummetur.* Vulg. *& impleatur.* Theodotio καὶ τοῦ σφραγίσαι *& ad signandum*, legebat וְלַחְתֹּם cum ח pro ה, ut fert textùs lectio, seu כְּתִיב. Ex forma (-), לְהָבֵר *ad purgandum*, לְהָדֵק *ad comminuendum*, 2. Paral. 34. v. 7. cum (-) anomalo, vel potius mendoso, sub ה loco (·). Vide infra tertiam personam singul. femininam futuri. In forma perfectorum, הַשְׁמֵם *desolare.*

APPENDIX

AD IMPERATIVUM.

II. persona singularis masculina.

[הָסֵב, ex forma (-) הָסֵב *circumda.*] Sic ex forma (··), הָחֵל *incipe.*

II. persona singularis feminina.

הָסֵבִּי Cant. 6. v. 4. *verte, averte.*

II. persona pluralis masculina.

[הָסֵבּוּ, ex forma (-) הָסֵבּוּ *circumdate.*] Sic ex forma (··), הָבֵרוּ *purgate, tergite, acuite*, Jerem. 51. v. 11. ubi daghésch excidit absque compensatione; quia jam præcedit motio magna. Ex termin. (-), הָשַׁמּוּ *& obstupescite.* In forma perfecta, הָרְנִינוּ *cantate.*

APPENDIX

AD FUTURUM.

III. persona singularis masculina.

[יָסֵב *circumdabit.*] Sic: יָגֵן *proteget*, יָחֵל *incipiet*, &c. Accentu ab ultima ad penultimam ob ו conversivum retracto, quare (-) mutatur in (·), וַיָּגֶל *& revolvit*, וַיָּדֶק *& comminuit*, וַיָּסֶךְ *& texit*, וַיָּטֶל *& jecit*, &c. Mutato (·) characteristicæ in (-) sequente daghésch, per legem æquivalentiæ, וַיַּתֵּם *& perficiet, & consummabit*, וַיַּסֵּב *& circumduxit.* Sic ex forma quiescentium ע, יַשִּׁים *desolabit.* Et daghésch illo excidente ex gutturali, absque compensatione, יַחֵל *profanabit*, ut distinguatur à superiori יָחֵל *incipiet.* Ex forma quiescentium *Pé* א, de quibus in artic. seq. יַאֲהִיל *splendebit*, Job. 25. v. 5. Vel potius א istud erat antiquitus vocalis *a* τοῦ י characteristici, sic: יַאחִיל ex forma quiesc. ע, aut יַאֲחִיל, ita ut י posterius ex quo factum est hhiriq, fuerit etiam olim vocalis *e*, quæ in verborum illorum forma communi exprimitur per (··) sub prima radicali, ut: יָחֵל.

III. persona singularis feminina.

[תָּסֵב *circumdabit.*] Cum (-) anomalo, vel potius mendoso, sub characteristica, pro (·), ut supra in infinitivo, תָּחֵל *incipiet, cœperit.* Vel est ex forma quiescentium *Pé* י in qál, de quibus in art. seq. Cum (.) loco (·), quod & ipsum est pro (-), ob accentum ab ultima ad penultimam propter ו convertens retractum, וַתָּרֶץ *& confregit*, Jud. 9. v. 53. pro וַתָּרֶץ; quia duæ illæ motiones sæpius invicem commutantur.

II. persona singularis masculina.

[תָּסֵב *circumdabis.*] Mutato (·) characteristicæ in (-) & daghésch, per legem

æquivalentiæ, ut ſupra in tertia ſingul. maſc. תַּמֵּר תַּתֵּם *exacerbabis*, *perficies*, *integras facies* vias tuas, Job. 22. v. 3.

I. perſona ſingularis communis.

[אָסֵב *circumdabo.*] Sic: אָחֵל *incipiam*, à quo diſtinguitur אָחַל *profanabo*, cujus characteriſtica in hac perſona, uti in tertia ſing. maſc. afficitur (-) loco (ּ). In forma perfectorum, אֲרַנֵּן *cantabo.*

III. perſona pluralis maſculina.

[יָסֹבּוּ *circumdabunt.*] Sic: וַיָּחֵלּוּ *& cœperunt*, &c. Mutato (ּ) characteriſticæ in (-) ſequente daghéſch, per legem æquivalentiæ, וַיָּסַבּוּ *& circumduxerunt.* Ejecto daghéſch ex tertia radicali, & converſo (ּ) primæ in (:), accelerandæ pronuntiationis gratia, וַיְכַתּוּ *& contriverunt.* Sic cum affixo, וַיַּכְּתוּם *& contriverunt eos.* Quidam futura illa referunt ad hiphil verbi inuſit. נָכַת. Vide pag. 205. col. 2.

III. perſona pluralis feminina.

[תְּסֻבֶּינָה *circumdabunt.*] Sic: תְּצִלֶּינָה *tinnient*, תְּחִלֶּינָה *incipient.*

II. perſona pluralis maſculina.

[תָּסֹבּוּ *circumdabitis.*] Sic: תָּחֵלּוּ *incipietis.*

I. perſona pluralis communis.

[נָסֹב *circumdabimus.*] Cum ה paragogico, וְנָסֵבָּה 1. Paral. 13. v. 3. *& reducamus.* Huc referunt quidam וְנָבְלָה *& confundamus*, Gen. 11. v. 7. mutato (ּ) primæ rad. in (:), & ejecto dagh. ex tertia, pronuntiationis accelerandæ gratia. Vide ſupra pag. 219. coll. 1. 2. in prima perſona plurali futuri qál; & ibidem col. 1. in tertia perſona ſingulari feminina præteriti niphál: ad tres enim illas perſonas vox iſta à Grammaticis revocatur. Mutato (ּ) characteriſticæ in (-) & dagh. per legem æquivalentiæ, & ex terminatione quieſcent. ע, וַנַּשִּׁים *& deſolavimus.*

CONJUGATIO HOPHAL.

APPENDIX AD PRÆTERITUM.

III. perſona pluralis communis.

[הוּסַבּוּ *circumdati ſunt.*] Mutato ו characteriſticæ in (ֻ) ſequente daghéſch forti, per legem æquivalentiæ, converſo item (-) primæ radicalis in (:) accelerandæ pronuntiationis gratia, & ejecto dagh. forti ex tertia rad. quia dagh. iſtud nunquam venit poſt motiones breviſſimas, vide ſupra pag. 219. coll. 1. 2. הֻמְּכוּ Job. 24. v. 24. pro הֻמַּכּוּ, & ſervato ו, וְהוּמַכּוּ *& humiliabuntur*, *& deprimentur.*

APPENDIX AD PAOUL.

Singulare maſculinum.

[מוּסָב *circumdatus.*] Ezech. 41. verſ. 7. מוּסַב־הַבַּיִת *circumdata domus*, cum (-) ſub ס loco (ּ) ob maqqáph ſequens; vel potius ob regimen: videtur enim eſſe nomen ſubſtantivum conſtr. *ambitus*, *circuitus*, *cochlea domus*, &c. nam maqqáph non mutat vulgo (ּ) in (-); ſed hhól. in (ּ hhat.) & (ּ) in (ּ).

Plurale femininum.

[מֻסַבּוֹת *circumdata.*] Cum (ֻ) euphonico ſub מ loco (ו), מֻסַבֹּת מִשְׁבְּצוֹת זָהָב Exod. 28. v. 11. *circumdatos*, *incluſos* (lapides onychinos) *incluſoriis*, *ocellaturis*, *fundis*, *cælaturis aureis*; ſic enim vocem מִשְׁבְּצוֹת interpretantur. Nos Galli dicimus: *enchaſſées dans des chatons d'or.*

APPENDIX

AD INFINITIVUM.

[הוּסֵב, vel ex forma (-), הוּסַב *circumdari.*] Ex terminatione (-), cum affixo tertiæ personæ sing. femin. & cum (ֳ hhatóuph) sequente daghésch forti, per legem æquivalentiæ, loco ו, הָשַּׁמָּה hoschschammá Levit. 26. v. 35. *desolari*, vel *desolatio ejus*, ubi ה affixum caret mappiq, quod interdum accidere diximus supra pag. 128. col. 2. in fine. Hinc cum בּ præfixo, & punctis transpositis, בָּהְשַׁמָּה bohschammá, ibidem v. 43. pro בְּהָשַּׁמָּה behoschschammá, *in desolari*, vel *desolatione ejus*; ubi daghésch forte ejicitur ex שׁ ob (ְ) præcedens post quod nunquam sequitur daghésch hujusmodi, ut diximus supra pag. 219. coll. 1. 2. & ה affixum caret quoque mappiq.

APPENDIX

AD FUTURUM.

III. persona singularis masculina.

[יוּסַב, in pausa יוּסָב *circumdabitur.*] Sic: יוּאַר *maledicetur*, יוּעַם *obscurabitur*, &c. Cum daghésch anomalo in prima radicali, & in pausa, יִסָּב *circumdabitur*, *circumagetur*, יוּשַׁד *vastabitur.* Cum (ְ) euphonico pro (וּ), יְחַן *misericordia*, *gratia fiet.* Cum (ְ) & daghésch forti, per legem æquivalentiæ, pro eodem ו, יֻכַּת *contentur.*

III. persona pluralis masculina.

[יוּסַבּוּ, in pausa יוּסָבּוּ *circumdabuntur.*] Cum (ְ) & daghésch forti, pro ו, ut mox in tertia persona singulari masculina, & in pausa, יֻכָּתּוּ *conterentur.* Ex forma quiescentium ע, de quibus in articulo sequenti, cum (ְ) euphonico pro ו sub characteristica, & in pausa, וְיֻחָקוּ *& describentur*, Job. 19. v. 23.

CONJUGATIO HITHPOEL.

ISTHÆC conjugatio in his verbis, uti in perfectis, deducitur ex poél, cui præmittitur character הִתְ, &c. In ea itaque hhólem penultimæ ubique remanet: tseré vero ultimæ mutatur, aut remanet, ut supra in poél, vel ut in hithpaél perfectorum.

In hac autem conjugatione verbi סָבַב, prima radicalis ס præponitur ת characteristico, secundum regulas traditas supra pag. 189.

APPENDIX

AD PRÆTERITUM.

[הִסְתּוֹבְבָה *circumdata est.*] Sic: הִתְרֹעֲעָה *contrita est*, Isai. 24. v. 19.

[הִסְתּוֹבְבוּ *circumdati sunt.*] Cum metathesi literæ ת, & cum א affecto (ֶ) pro ה cum hhiriq qatón, ex Chaldaismo, אֶשְׁתּוֹלְלוּ, Psal. 75. Heb. 76. v. 6. pro הִשְׁתּוֹלְלוּ *in prædam tradiderunt se.* Lxx. ἐταράχθησαν, Vulg. Lat. *turbati sunt.* S. Hieron. *spoliati sunt.*

AD BENONI.

[מִסְתּוֹבֵב *circumdatus.*] Sic: מִתְרוֹנֵן *cantillans*, Psal. 77. Heb. 78. v. 65. מִסְתּוֹלֵל, cum metathesi ת, *extollens se*, Exod. 9. v. 17.

[מִסְתּוֹבְבִים *circumdati.*] Sic: מִתְגּוֹדְדִים *incidentes se*, Jerem. 41. v. 5.

[מִסְתּוֹבְבוֹת *circumdatæ.*] Sic: מִתְנוֹסְסוֹת *erecti*, *elevati* erunt (lapides) *instar vexilli*, Zach. 9. v. 16. ubi Vulg. *elevabuntur.*

AD INFINITIVUM.

[הִסְתּוֹבֵב *circumdari.*] Sic cum ל præfixo, לְהִתְגַּלֵּל *ad volutandum, ad devolvendum se*, Gen. 43. v. 18.

AD IMPERATIVUM.

[הִסְתּוֹבְבוּ *circumdamini*, mascul.] Sic: הִתְקוֹשְׁשׁוּ Soph. 2. v. 1. *excutite vos.* Alii, *congregate vos, congregamini, convenite.*

AD FUTURUM.

[יִסְתּוֹבֵב *circumdabitur*, masc.] Sic cum metathesi ת, יִשְׁתּוֹמֵם *obstupescet*, Psal. 142. Heb. 143. v. 4.

[תִּסְתּוֹבֵב *circumdabitur*, fem.] Ex terminatione (-) mutati in (·) ob pausam, תִּשְׁתּוֹחֵח *deprimit, dejicit se, dejicitur*, Psal. 41. Heb. 42. v. 7.

[תִּסְתּוֹבְבִי *circumdaberis*, femin.] Sic: תִּשְׁתּוֹחֲחִי *deprimeris, dejiceris, tristis es*, Psal. 41. Heb. 42. v. 6. 12. Psal. 42. Heb. 43. v. 5. תִּתְגּוֹדְדִי Mich. 4. v. 14. al. cap. 5. v. 1. & in pausa ex forma (-), תִּתְגּוֹדָדִי Jerem. 47. v. 5. *incides te.* Alii, ut Vulg. *vastaberis, concideris.*

[אֶסְתּוֹבֵב *circumdabor*, com.] Sic cum metathesi ת, וְאֶשְׁתּוֹמֵם *& obstupescam*, Isai. 63. v. 5. Sic etiam ex terminatione (-) mutati in (·) ob pausam, אֶשְׁתּוֹנָן *acuar*, Psal. 72. Heb. 73. v. 21. Et cum syncopa ת, cujus excidium compensatur per daghésch infixum primæ radicali, quæ cum illud recipere nequeat, compensatur & istud daghésch excidens per (-) sub א in אֵרוֹמָם, pro אֶתְרוֹמֵם, *exaltabor*, Isai. 33. v. 10. Vide etiam hithpoél quiesc. ע, ad quod nonnulli pers. illam referunt. Si punctis mutatis legas אֲרוֹמֵם, erit futurum poél.

[יִסְתּוֹבְבוּ *circumdabuntur*, masc.] Sic: וַיִּתְרֹצְצוּ *& collidebant se*, Gen. 25. v. 22. Et ex forma (-) mutati in (·) ob pausam, יִתְגּוֹדָדוּ *turmatim convenient*, Jerem. 5. v. 7.

ARTICULUS II.

De Verbis quiescentibus.

VERBA *quiescentia* ea sunt, quorum aliqua è tribus literis radicalibus est א, ה, ו, vel י, quas literas supra pag. 24. *quiescentes* diximus; quod sæpius *quiescant*, seu non proferantur. Ut autem literæ illæ verba quiescentia constituant, certum ordinem inter radicales servare debent. Nam, v. g. א, vel י primum locum: ו, vel י secundum: א vel ה tertium occupare tenentur. Si alio ordine disponantur, tunc non verba quiescentia & imperfecta, sed perfecta efficiunt, ut: גָּאַל *redemit*, הָלַךְ *ambulavit*, מָהַר *dotavit*, &c.

Quæ verba incipiunt ab א, vel י, ut: אָהַב *dilexit*, יָשַׁב *sedit*; ea appellantur quiescentia *Pé* א, vel quiescentia *Pé* י. Quæ vero habent pro secunda radicali ו, vel י, ut: קוּם *surgere*, גִּיל *exsultare*; illa nuncupantur quiescentia *Aïin* ו, vel quiescentia *Aïin* י. Quæ denique desinunt in א vel ה, ut: מָצָא *invenit*, גָּלָה *migravit*, ea vocantur quiescentia *lámedh* א, vel *lamédh* ה.

Horum autem verborum anomalia in eo posita est, quod eorum litera radicalis, quæ ex אֶהֱוִי est, in quibusdam conjugationibus, aut sal-

tem conjugationum temporibus, ***quiescat***, vel etiam ***excidat***, sed compensanda vulgo per magnam motionem loco parvæ, sub litera præcedenti; in quo verba illa discrepant à defectivis, quæ hujusmodi literam excidentem, non per magnam motionem, sed per daghésch forte literæ sequenti impressum solent compensare.

§. I.

De verbis quiescentibus Pé א.

HÆc verba ex imperfectorum albo jure expungit doctissimus ***Buxtorfius***: ea siquidem sæpius perfecta sunt; nec quietem, aut excidium primæ suæ radicalis patiuntur, nisi in solo futuro qál, & interdum hiphíl, quod etiam sæpius analogum est, ut: תֶּאֱבַל ***lugebit***, qál; יַאֲמִין ***credet***, hiphíl. Cum autem futura illa imperfecta sunt, prima radicalis א quiescit in hhólem vulgo deficiens, quo literæ characteristicæ afficiuntur. Interdum etiam א istud plane excidit, idque præsertim in prima persona singulari; ne duo א se se immediate consequantur, alterum characteristicum, radicale alterum. Præterea futurum istud in qál terminatur in (-), vel in (..); in hiphíl autem desinit in hhiríq, vel in (..) more perfectorum.

Sufficiat igitur duo illa futura quatenus imperfecta hîc integra flectere.

Futurum Hiphil.			Futurum Qal.				
Fem.	Comm.	Masc.	Fem.	Comm.	Masc.		
תַּאֲכִיל	*cibabit.*	יַאֲכִיל	תֹּאכַל	*comedet.*	יֹאכַל	3	Sing.
תַּאֲכִילִי	*cibabis.*	תַּאֲכִיל	תֹּאכְלִי	*comedes.*	תֹּאכַל	2	
	ciba- אֲכִיל *bo.*			*come-* אֹכַל *dam.*		1	
תַּאֲכֵלְנָה	*cibabunt.*	יַאֲכִילוּ	תֹּאכַלְנָה	*comedent.*	יֹאכְלוּ	3	Plur.
תַּאֲכֵלְנָה	*cibabitis.*	תַּאֲכִילוּ	תֹּאכַלְנָה	*comedetis.*	תֹּאכְלוּ	2	
	ciba- נַאֲכִיל *bimus.*			*come-* נֹאכַל *demus.*		1	

APPENDIX
AD FUTURUM QAL.

III. persona singularis masculina.

[יֹאכַל, vel יֹאכֵל *comedet.*] Ex forma (-) mutati in (..) ob accentum ab ultima ad penultimam à ו conversivo retractum, & cum (-) loco (..) וַיֹּאמֶר *& dixit*, Job. 3. v. 1. &c. Sic א deficiente, וַיֹּסֶף pro וַיֹּאסֶף *& addidit.*

III. persona singularis feminina.

[תֹּאכַל, vel תֹּאכֵל *comedet.*] Abjecta prima radicali א, & (-) ultimæ correpto in

(ּ) ob accentum ab ultima ad penultimam retractum, ut in tertia sing. mascul. וַיֹּחֶז 2. Reg. 20. v. 9. pro וַיֹּאחֶז, quod legitur Ruth. 3. v. 15. *& apprehendit.* Sic cum affixo, וַתֹּפֵהוּ *& coxit eam* (farinam), ab אָפָה.

II. persona singularis masculina.

[תֹּאכַל, vel תֹּאכֵל *comedes.*] Ex forma (ֹ), & abjecto א, תֹּסֵף *recipies.*

II. persona singularis feminina.

[תֹּאכְלִי *comedes.*] Sublato א, & hhólem mutato in (ֵ) sub characteristica ex forma Chaldaïca, תֵּזְלִי *abibis*, *digredieris.* Vel est ex forma quiescentium Pé י, de quibus in §. sequenti.

I. persona singularis communis.

[אֹכַל vel אֹכֵל *comedam.*] In hac persona abjicitur א radicale, pro אֹאכַל, &c. Sic ex forma (ֹ) אֹמַר *dicam.* Ex forma (ֹ) וָאֹחֵז *& apprehendi.* Cum ה paragogico, quod mutavit (ֹ), vel (ֵ) in (ְ), אֹכְלָה *comedam*, אֹמְרָה *dicam*, אֹחֲזָה *apprehendam*, אֹסְפָה *congregabo*, &c. Et cum ו loco (ְ) sub secunda radicali, quasi ex forma quiescentium ע, de quibus infra §. 3. וָאֵנוּשָׁה *& languidus fui.*

Ex forma Chaldaïca, אֵהַב, & in pausa, אֵהָב *diligam*, וָאֵחַר *& moratus sum.* Vide supra secundam personam singularem femin.

III. persona pluralis masculina.

[יֹאכְלוּ, & in pausa יֹאכֵלוּ *comedent.*] Abjecto א, aut mutato in ו, יוֹכְלוּ, Ezech. 42. v. 5. *absumebant.* Alii, *capiebant*, *continebant.* Vulg. *supportabant*, legebant יֻכְלוּ, ut habent exemplaria quædam, à יָכוֹל, vel כּוּל. Extruso plane א, יֹמְרוּ, unde cum affixo, יֹמְרוּךָ *obloquentur tibi.* Schevá nato ex (ֹ) dilatato in (ֳ) pro (ֹ), יֹאחֲזוּךָ *apprehendent te.* Ex quiescentibus Pé א & Lámedh ה, יֹאבוּ *volent*, *acquiescent.*

II. persona singularis masculina.

[תֹּאכְלוּ, & in pausa תֹּאכֵלוּ *comedetis.*] Cum ן paragogico, & (ְ) euphonico pro (ו), תֹּאמְרוּן, sed absque ן paragogico & א, sed cum ו, תֹּמְרוּ *dicetis.* Ex quiescentibus Pé א, & Lámedh ה, תֹּאבוּ *volueritis.*

I. persona pluralis communis.

[נֹאכַל, vel נֹאכֵל *comedemus.*] Cum ה paragogico, וְנֹאכְלָה *& comedemus*, נֹאבְדָה *peremus*, *peribimus*, &c.

APPENDIX

AD FUTURUM HIPHIL.

III. perf. sing. masc. & I. comm.

[יֹאכִיל, vel יֹאכֵל *cibabit.*] א abjecto, aut mutato in ו, ex facili permutatione literarum אוֹזִין, & (ֵ) ultimæ correpto in (ֶ) ob ו conversivum, quod accentum ab ultima ad penultimam retrahit, וַיּוֹחֶר *& sivit ut tardaret*, *& moratus est.* Vel est ex forma quiescentium Pé (י), de quibus in §. sequenti : nam verba illa formas suas interdum commutant.

In prima perf. cum ה parag. & (ְ) sub secunda radicali accelerandæ pronuntiationis gratia, וָאוֹצְרָה 2. Esd. seu Neh. 13. v. 13. *& thesaurarios constitui.* אָזִין pro אַאֲזִין *auscultabo*, & אָסֵף, vel אָסִיף, pro אַאֲסִיף *congregabo*, vide supra pag. 186. col. 2.

§. II.

De verbis quiescentibus Pé (י).

VERBA quorum prima radicalis est (י), ut : יָשַׁב *sedit*, appellantur quiescentia Pé (י), quod vel *quiescit*, vel *excidit*, vel mutatur in ו, ubi ex analogia flexionis (ְ) muto, seu quiescente afficien-

dum est, h. e. in futuro qál, præterito & bénoní niphál, & in conjugationibus integris hiphíl & hophál.

Quiescit י in futuro qál, *vel* in hhiríq; tuncque futurum istud desinit vulgo in (-), quandoque in (··), ut: אִיבַשׁ *arescam*, אִינַק *sugam*, אִישַׁן *dormiam*, &c. יִיצֶר *formabit*, unde וַיִּיצֶר *& formavit*, mutato (··) in (∵) ob accentum ab ultima ad penultimam retractum. *Vel* in (··) in quod pariter futurum istud terminatur, ut: אֵילֵךְ, unde cum ה paragogico, אֵילְכָה *ibo*. Verum sæpissime

Deficit י in eodem futuro qál, cujus characteristica afficitur *vel* (··), in quod pariter tempus illud communiter desinit, quamvis etiam terminetur in (-), maxime ob ultimam gutturalem, aut ר, ut: יֵשֵׁב *sedebit*, יֵדַע *sciet*, יֵצַר *arctabitur*, וַיֵּלֶךְ *& ibit*, &c. *Vel* hhiríq; tumque futurum istud desinit vulgo in (-), quandoque etiam in (··), ut: יִבַשׁ *arescet*, יִחַם *incalescet*, וַיִּשַׁר *& rectum fuit*, יִצֶר, unde (··) correpto in (∵) propter accentum ab ultima ad penultimam retractum, ut supra, וַיִּצֶר *& formavit*.

Mutatur denique י in ו quiescens in hhólem in præterito & bénoní niphál, & in tota conjugatione hiphíl; in ו quiescens in schouréq in tota conjugatione hophál. Vide paradigma. Istud autem ו vel ו ubique in flexione remanet, quamvis accentus tonicus plus una syllaba ab eo removeatur: quia magna motio, quæ ad literam quiescentem, aut excidentem compensandam adhibetur, vix est mutationi obnoxia. Iódh istud mutatur etiam in ו consonans in infinitivo, imperativo, & futuro niphál, sed solius euphoniæ causa; ו enim cum daghésch forti notatum facilius pronuntiatur, quam י eodem puncto insignitum.

De cetero verba illa perfecta sunt, præter יָדַע *scivit*, יָלַד *genuit*, יָלַךְ *ivit*, יָצָא *exivit*, יָרַד *descendit*, יָרַשׁ *possedit*, יָשַׁב *sedit*, quæ infinitivum & imperativum qál communiter formant ut quædam defectiva *Pé* נ, de quibus supra pag. 197. in appendice, h. e. quæ in his duobus modis primæ suæ radicalis י defectum patiuntur, ac infinitivum vulgo terminant in ת præcedente duplici (∵), ut: שֶׁבֶת *sedere*; vel duplici (-) ob ultimam radicalem ע, ut: דַּעַת *scire*. Eorum autem imperativus desinit vel in (··), ut: שֵׁב *sede*; vel in (-), præsertim si ultima radicalis sit gutturalis, ut: דַּע *scito*.

Horumce verborum paradigma sit יָשַׁב, quod omnes anomalias continet, & cujus etiam conjugationes perfectas, ut tyronum animis altius infigantur, hîc integras describere non pigebit, ut supra pagg. 198. 199. in verbis defectivis *Pé* נ fecimus: permagni enim interest ut, dum verba imperfecta addiscuntur, non negligantur perfecta.

HITHPAEL.	HOPHAL.	HIPHIL.	PUAL.
Personæ Fem. Com. Masc.	Personæ Fem. Com. Masc.	Personæ Fem. Com. Masc.	Personæ Fem. Com. Masc.
הִתְיַשְּׁבָה הִתְיַשֵּׁב הִתְיַשַּׁבְתְּ הִתְיַשַּׁבְתָּ הִתְיַשַּׁבְתִּי הִתְיַשְּׁבוּ הִתְיַשַּׁבְתֶּן הִתְיַשַּׁבְתֶּם הִתְיַשַּׁבְנוּ	הוּשְׁבָה הוּשַׁב הוּשַׁבְתְּ הוּשַׁבְתָּ הוּשַׁבְתִּי הוּשְׁבוּ הוּשַׁבְתֶּן הוּשַׁבְתֶּם הוּשַׁבְנוּ	הוֹשִׁיבָה הוֹשִׁיב הוֹשַׁבְתְּ הוֹשַׁבְתָּ הוֹשַׁבְתִּי הוֹשִׁיבוּ הוֹשַׁבְתֶּן הוֹשַׁבְתֶּם הוֹשַׁבְנוּ	יֻשְּׁבָה יֻשַּׁב יֻשַּׁבְתְּ יֻשַּׁבְתָּ יֻשַּׁבְתִּי יֻשְּׁבוּ יֻשַּׁבְתֶּן יֻשַּׁבְתֶּם יֻשַּׁבְנוּ
מִתְיַשְּׁבָה מִתְיַשֵּׁב מִתְיַשְּׁבוֹת מִתְיַשְּׁבִים	caret.	מוֹשִׁיבָה מוֹשִׁיב מוֹשִׁיבוֹת מוֹשִׁיבִים	יֻשָּׁבָה יֻשָּׁב יֻשָּׁבוֹת יֻשָּׁבִים
caret.	מוּשָׁבָה מוּשָׁב מוּשָׁבוֹת מוּשָׁבִים	caret.	מְיֻשָּׁבָה מְיֻשָּׁב מְיֻשָּׁבוֹת מְיֻשָּׁבִים
בְּהִתְיַשֵּׁב כְּהִתְיַשֵּׁב לְהִתְיַשֵּׁב } הִתְיַשֵּׁב מֵהִתְיַשֵּׁב	הוּשַׁב	בְּהוֹשִׁיב כְּהוֹשִׁיב לְהוֹשִׁיב } הוֹשֵׁב מֵהוֹשִׁיב	יֻשּׁוֹב
הִתְיַשְּׁבִי הִתְיַשֵּׁב הִתְיַשֵּׁבְנָה הִתְיַשְּׁבוּ	caret.	הוֹשִׁיבִי הוֹשֵׁב הוֹשֵׁבְנָה הוֹשִׁיבוּ	caret.
תִּתְיַשֵּׁב יִתְיַשֵּׁב תִּתְיַשְּׁבִי תִּתְיַשֵּׁב אֶתְיַשֵּׁב תִּתְיַשֵּׁבְנָה יִתְיַשְּׁבוּ תִּתְיַשֵּׁבְנָה תִּתְיַשְּׁבוּ נִתְיַשֵּׁב	תּוּשַׁב יוּשַׁב תּוּשְׁבִי תּוּשַׁב אוּשַׁב תּוּשַׁבְנָה יוּשְׁבוּ תּוּשַׁבְנָה תּוּשְׁבוּ נוּשַׁב	תּוֹשִׁיב יוֹשִׁיב תּוֹשִׁיבִי תּוֹשִׁיב אוֹשִׁיב תּוֹשֵׁבְנָה יוֹשִׁיבוּ תּוֹשֵׁבְנָה תּוֹשִׁיבוּ נוֹשִׁיב	תְּיֻשַּׁב יְיֻשַּׁב תְּיֻשְּׁבִי תְּיֻשַּׁב אֲיֻשַּׁב תְּיֻשַּׁבְנָה יְיֻשְּׁבוּ תְּיֻשַּׁבְנָה תְּיֻשְּׁבוּ נְיֻשַּׁב

PIEL.

PIEL. Fem.	PIEL. Com.	PIEL. Masc.	NIPHAL. Fem.	NIPHAL. Com.	NIPHAL. Masc.	QAL. Fem.	QAL. Com.	QAL. Masc.	Personæ		
יִשְּׁבָה		יִשֵּׁב	נוֹשְׁבָה		נוֹשַׁב	יָשְׁבָה	*sedit.*	יָשַׁב	3.	Sing.	PRÆTERITA.
יִשַּׁבְתְּ		יִשַּׁבְתָּ	נוֹשַׁבְתְּ		נוֹשַׁבְתָּ	יָשַׁבְתְּ		יָשַׁבְתָּ	2.		
	יִשַּׁבְתִּי			נוֹשַׁבְתִּי			יָשַׁבְתִּי		1.		
	יִשְּׁבוּ			נוֹשְׁבוּ			יָשְׁבוּ		3.	Plur.	
יִשַּׁבְתֶּן		יִשַּׁבְתֶּם	נוֹשַׁבְתֶּן		נוֹשַׁבְתֶּם	יְשַׁבְתֶּן		יְשַׁבְתֶּם	2.		
	יִשַּׁבְנוּ			נוֹשַׁבְנוּ			יָשַׁבְנוּ		1.		
מְיַשְּׁבָה		מְיַשֵּׁב	נוֹשָׁבָה		נוֹשָׁב	יוֹשְׁבָה		יוֹשֵׁב		Sing.	BENONI.
מְיַשְּׁבוֹת		מְיַשְּׁבִים	נוֹשָׁבוֹת		נוֹשָׁבִים	יוֹשְׁבוֹת		יוֹשְׁבִים		Plur.	
	caret.			caret.		יְשׁוּבָה		יָשׁוּב		Sing.	PAOUL.
						יְשׁוּבוֹת		יְשׁוּבִים		Plur.	
	בְּיַשֵּׁב	יַשֵּׁב		בְּהִוָּשֵׁב	הִוָּשֵׁב		בְּשֶׁבֶת	שֶׁבֶת			INFINITIVI ET GERUNDIA.
	כְּיַשֵּׁב			כְּהִוָּשֵׁב			כְּשֶׁבֶת				
	לְיַשֵּׁב			לְהִוָּשֵׁב			לָשֶׁבֶת				
	מִיַּשֵּׁב			מֵהִוָּשֵׁב			מִשֶּׁבֶת				
יַשְּׁבִי		יַשֵּׁב	הִוָּשְׁבִי		הִוָּשֵׁב	שְׁבִי		שֵׁב		Sing.	IMPERATIVI.
יַשֵּׁבְנָה		יַשְּׁבוּ	הִוָּשַׁבְנָה		הִוָּשְׁבוּ	שֵׁבְנָה		שְׁבוּ		Plur.	
תְּיַשֵּׁב		יְיַשֵּׁב	תִּוָּשֵׁב		יִוָּשֵׁב	תֵּשֵׁב		יֵשֵׁב	3.	Sing.	FUTURA.
תְּיַשְּׁבִי		תְּיַשֵּׁב	תִּוָּשְׁבִי		תִּוָּשֵׁב	תֵּשְׁבִי		תֵּשֵׁב	2.		
	אֲיַשֵּׁב			אִוָּשֵׁב			אֵשֵׁב		1.		
תְּיַשֵּׁבְנָה		יְיַשְּׁבוּ	תִּוָּשַׁבְנָה		יִוָּשְׁבוּ	תֵּשַׁבְנָה		יֵשְׁבוּ	3.	Plur.	
תְּיַשֵּׁבְנָה		תְּיַשְּׁבוּ	תִּוָּשַׁבְנָה		תִּוָּשְׁבוּ	תֵּשַׁבְנָה		תֵּשְׁבוּ	2.		
	נְיַשֵּׁב			נִוָּשֵׁב			נֵשֵׁב		1.		

CONJUGATIO QAL.

APPENDIX

AD INFINITIVUM.

Præcedentia conjugationis hujus tempora perfecta sunt. Si quæ in iis occurrant anomaliæ, illæ in verborum perfectorum appendicibus fuerunt expositæ.

[שֶׁבֶת, & in pausa שָׁבֶת *sedere.*] Sic: לֶכֶת & in pausa לָכֶת *ire*, רֶדֶת *descendere*, & cum בְּרֶדֶת *in descendendo*, בְּכָלְם, לָרֶדֶת cum (ִ) sub ל ob accentum in penultima, vide supra pag. 148. col. 1. *ad descendendum*, מֵרֶדֶת *à descendendo*, לֶדֶת *parere*, לָלֶדֶת, & cum syncopa ד ת״ש, לָלֶת *ad pariendum*, לָרֶשֶׁת *ad possidendum*, &c. Et cum duplici (ַ) pro duplici (ֶ) ob ultimam radicalem gutturalem ע, דַּעַת *scire*, לָדַעַת *ad sciendum*, &c. Ex forma perfectorum, יְשׁוֹב, & per aphæresin primæ radicalis, שׁוֹב, quod etiam referri potest ad שׁוּב, *sedendo*, *manendo*, יְלֹד *parere.* Sic alia verba quiescentia *Pé* (י), quæ ex numero supra exceptorum non sunt, in hoc infinitivo perfectorum analogiam sequuntur, ut: יְסוֹד *fundare*, unde cum ל affecto hhiriq ob sequens י cum (ְ) notatum, vide supra pag. 148. col. 1. לִיסוֹד *ad fundandum*, ubi insuper est daghésch anomalum in ס. Vide etiam supra pagin. 176. col. 2. Sic יְבוֹשׁ *arescere*, & cum ב affecto hhiriq ob eamdem rationem qua ל præcedens, בִּיבוֹשׁ *in arescendo*.

Voces יְכֹלֶת *posse*, יְבֹשֶׁת *exsiccari*, quas volunt nonnulli infinitivos esse compositos ex perfect. יְכֹל & imperfect. כֹּלֶת, יְבֹשׁ & בֹּשֶׁת, sunt nomina verbalia, quæ verbi sui casum regunt, & de quibus in Syntaxi. Idem dicendum de דֵּעָה, לֵדָה, & cum (ֵ) רֵדָה, quæ magis sunt nomina substantiva: *scientia*, *partus*, *descensus*; quam infinitivi *scire*, *parere*, *descendere.* Vide supra pag. 165. col. 2. in fine.

APPENDIX

AD IMPERATIVUM.

II. persona singularis masculina.

[שֵׁב, vel שֵׁב *sede.*] Sic ex forma (ֵ), רֵשׁ *possside*, לֵךְ, sequente maqqáph, לֶךְ־, cum ה paragogico לְכָה, & ter sine isto ה expresso, sed subintellecto, לְכָ, Num. 23. v. 13. Jud. 19. v. 13. 2. Paral. 25. v. 17. *ito*; שֵׁב, & cum ה paragogico שְׁבָה *sede*, רֵד, cum ה paragogico רְדָה, in pausa רֵדָה *descende*, &c. Ex forma (ַ), דַּע *scito*, רַשׁ cum (ַ) loco (ֵ) ob pausam, *posside*, הַב *da*, à יְהַב Chald. quod in hoc infinitivo amittit pariter primam suam radicalem; & cum ה paragogico, quod ibi eodem modo puncta mutat ac affixum, הָבָה, quod semel accentum habet in ultima, nempe Gen. 9. v. 21. Ex forma perfectorum יְרַשׁ, unde cum ה paragogico, & in pausa, quare (ַ) mutatur in (ָ), יְרָשָׁה *posside.*

II. persona singularis feminina.

[שְׁבִי, in pausa שֵׁבִי *sede.*] Sic in pausa, לְכִי *vade.* Et cum (ָ) sub secunda radicali loco (ְ), הָבִי *da*.

II. persona pluralis masculina.

[שְׁבוּ, in pausa שֵׁבוּ *sedete.*] Sic extra pausam, רְדוּ *descendite*, וּרְשׁוּ *& possidete*, &c. In pausa, לֵכוּ *ite*, שֵׁבוּ *sedete*, &c. Et extra pausam, הֵבוּ, Ose. 4. v. 18. & cum (ָ) הָבוּ *date*, ubi accentus est in ultima præter analogiam.

II. persona pluralis feminina.

[שֵׁבְנָה *sedete.*] Sic: לֵכְנָה, & sublato ה in fine, לֵכְןָ *ite.*

APPENDIX
AD FUTURUM.

III. persona singularis masculina.

[יֵשֵׁב , יֵשֵׁב , יֵשֵׁב , יֵשֵׁב *sedebit.*] Sequente immediate maqqáph, vel accentu tonico, aut accentu ab ultima ad penultimam ob ו conversivum retracto, (··) ultimæ corripitur in (··), ut: יֵלֶךְ־ *ibit*, וַיֵּלֶךְ *& ivit*, וַיֵּשֶׁב *& sedit*, וַיִּצֶר *& formavit*, וַיֵּצֶר *& in angustia fuit*, &c. Et cum (-) pro (··) ob ultimam radicalem ע, וַיֵּרַע *& displicuit*, &c. Ex forma (-), וַיִּשַׁר *& rectum fuit*, וַיִּקַץ *& expergefactus est*, ubi insuper est daghésch forte in secunda radicali ק, per legem æquivalentiæ; (י) enim ibi deficiens compensandum foret per (··) sub characteristica, ut sæpe fit, vel per (י.). Pro hujusmodi autem (··) aut (י.), hîc reponitur hhiríq qatón, sequente daghésch forti, quod supplendum videtur, quoties præcedit parva illa motio; nam quando sequitur (:), illud mobile est, ut liquet ex accentu méthegh ipsi præposito, ut: יִרְשׁוּ *possidebunt*, Abd. v. 20. &c. ubi (:) legitur vel quia est sub litera daghésch notanda, quamvis eo non sit notata: vel quia ibi hhiríq qatón loco hhiríq gadhól usurpatur. Ex eadem forma, & cum hhiríq modo gadhól, modo qatón sub characteristica, יֵחַם *incalescet*, יִקַץ, & in pausa יִיקָץ *evigilabit*, יִסָךְ in pausa, *unget*, &c. Et cum (··) sub characteristica; יֵקַד *ardebit*, יֵקַר *pretiosus erit*, יֵרַע, & cum accentu in penultima præter analogiam, ut Job. 20. v. 26. יֵרַע *affligetur*, &c. Formam perfectam & imperfectam mixtam volunt in יֵידַע Psal. 137. Heb. 138. v. 6. *cognoscet*, ? ex forma perfectorum est, cum (:) motione nativa harumce literarum characteristicarum quando non sequitur aliud (:), יֵדַע vero ex forma imperfectorum & in pausa. Quid, si pro יֵידַע vel יֵידַע errore graphico irrepserit יֵידַע?

III. persona singularis feminina.

[תֵּשֵׁב, vel תֵּשֵׁב, & in pausa תֵּשֵׁב *sedebit.*] Ex forma (-), תֵּחַד *uniatur*, תֵּרֵד *descendet*, תֵּרַע *displicebit*, תֵּשַׁם, & in pausa תֵּשָׁם *desolabitur*, תֵּקַע *recedat*, &c. Accentu ab ultima ad penultimam ob ו conversivum retracto, & (··) ultimæ correpto in (··), וַתֵּלֶד *& peperit*, וַתֵּצֶר *& in angustia fuit*, &c. Et cum (-) pro (··) ob ultimam radicalem ע, וַתֵּקַע *& luxatum est* (acetabulum femoris) Gen. 32. v. 26.

II. persona singularis feminina.

[תֵּשְׁבִי *sedebis.*] (י) quiescente in (··), הֲתֵיטְבִי *an melior es?* Ex forma (-) mutati in qaméts ob pausam, תֵּדָעִי *scies*, תֵּינָקִי י quiescente in (··) *suges*, &c.

I. persona singularis communis.

[אֵשֵׁב, &c. *sedebo.*] Cum ה paragogico, & ex forma (··) in penultima, & in ultima syllaba, וָאֵשְׁבָה *& sedebam.* In pausa, וָאֵשֵׁבָה *& habitabo*, *& sedebo.* Iódh quiescente in (··), אֵילְכָה *ibo.* Ex forma (-) in ultima & cum (··) in penult. וָאֵלֵךְ *& ivi*, אֵדַע, in pausa אֵדָע *sciam.* Cum ה paragogico, וְאֵדְעָה *& cognoscam*, & in pausa, וָאֵדָעָה *& cognovi.* Ex eadem forma, sed cum hhiríq in penultima, אִינָק *sugam*, אִיבַשׁ *arescam*, &c. Cum ה paragogico & extra pausam, אִיעֲצָה *consulam.* In pausa, וָאִישָׁנָה *& dormivi.* Ex forma defectivorum Pé נ, אֶצָּרְךָ eetsórchá *formarem te*, וְאֶצָּרְךָ veetstsorchá *& formabo te.* Sic: וְאֶסָּרֵם *& castigabo eos*, cum (··) sub ס pro (:) simplici. Aliis (··) characteristicæ resolvitur in (··) sequente daghésch, per legem æquivalentiæ, & usurpatur forma hhólem, licet in his verbis inusitata.

III. persona pluralis masculina.

[יֵשְׁבוּ, in pausa יֵשֵׁבוּ *sedebunt.*] Sic: יֵלְכוּ, in pausa יֵלֵכוּ, & cum ן parag. יֵלְכוּן *ibunt.* Cum (··) loco (··) sub secunda radicali ח, quare characteristica afficitur (··), יֵחַמּוּ pro וַיֵּחַמּוּ *& incalescebant.* Vel est ex

forma quiescentium Lámedh ה, de quibus infra §. 5. Ex forma hhiriq sub characteristica, יִרְשׁוּ *possidebunt*, יִשְׁנוּ *dormient*, &c. pro יִירְשׁוּ, aut יֵרְשׁוּ, &c. Vide supra tertiam personam singularem masculinam. Ex eadem forma, & terminatione (-) mutati in (ׄ) ob pausam, יִעָפוּ *laborabunt.* Ex forma hhólem in his verbis insolita, יֵאֹתוּ לָנוּ *acquiescent nobis*, Gen. 34. v. 22. ubi retinetur hhólem, licet extra pausam, ob accentum ab ultima ad penultimam retractum, quia concurrit alter in לָנוּ.

III. persona pluralis feminina.

[תֵּשַׁבְנָה, vel תֵּשֶׁבְנָה, in pausa תֵּשַׁבְנָה *sedebunt.*] Sic ex forma (-), תֵּלַכְנָה *ibunt*, וַתֵּלַדְנָה *& pepererunt*, &c. In pausa ex eadem forma, & (י) quiescente in hhiriq, תִּישַׁמְנָה *desolabuntur.* Mixta forma masculina & feminina, quia in lingua Hebraïca genera sæpius confunduntur, תֵּחַמְנָה *ut conciperent*, vel *& conceperunt*, Gen. 30. v. 38. וַיִּשַּׁרְנָה *& recta contenderunt*, 1. Reg. 6. v. 12. ubi שׁ notatur cum daghésch forti, quia (י) afficitur hhiriq qatón pro hhiriq gadhól. Vide supra tertiam personam singularem masculinam. Ceterum his characteribus masculinis vires masculas significari volunt Hebræi. Vide supra pag. 169. col. 1.

II. persona pluralis masculina.

[תֵּשְׁבוּ, in pausa תֵּשֵׁבוּ *sedebitis.*] Sic: תֵּלְכוּ, in pausa תֵּלֵכוּ, cum ן paragogico & extra pausam, תֵּלְכוּן, in pausa תֵּלֵכוּן *ibitis.*

I. persona pluralis communis.

[נֵשֵׁב *sedebimus.*] Cum ה paragogico, נֵרְדָה *descendemus*, נֵלְכָה, & in pausa נֵלֵכָה *ibimus*, נֵדְעָה, & in pausa ex forma (-), נֵדָעָה *sciemus.* Cum eodem ה paragogico, & ex terminatione hhólem, נֵאוֹתָה *acquiescamus*, Gen. 34. v. 23.

CONJUGATIO NIPHAL.

APPENDIX

AD PRÆTERITUM.

III. persona singularis masculina.

[נוֹשַׁב, & in pausa נוֹשָׁב *habitatus est.*] Prima radicalis (י) in hoc præterito, & in bénoni sequente, mutatur in ו quiescens in hhólem, ut diximus supra pag. 231. Sæpe tamen ו istud excidit, & hhólem est deficiens. נֹודַע *cognitus est*, נוֹלַד *genitus est*, *natus est*, נוֹקַשׁ *illaqueatus est*, נוֹשַׁע *salvatus est*, &c. In pausa, נוֹאָשׁ *desperatum*, *conclamatum est.*

I. persona singularis communis.

[נוֹשַׁבְתִּי *habitatus sum.*] Cum hhólem deficiente, נֹעַדְתִּי *conveni.*

III. persona pluralis communis.

[נוֹשְׁבוּ, & in pausa נוֹשָׁבוּ *habitati*, vel *habitatæ sunt.*] Sic: וְנוֹקְשׁוּ *& illaqueabuntur*, וְנוֹעֲדוּ *& convenient*, &c. In pausa, נוֹדָעוּ *cognita sunt.* Cum ו pro ו, & cum daghésch in secunda radicali, quasi vox composita esset ex niphál & puál, נוּלְּדוּ 1. Paral. 3. v. 5. cap. 20. v. 8. *nati sunt*, pro נוֹלְדוּ, quod forte olim sic legebatur; nam post vocales longas, ac præsertim post schouréq, rarissime & improprie sequitur daghésch forte, ut diximus supra pag. 29. col. 2.

Anomalum est נוֹשָׁבָה Jerem. 22. v. 6. ubi secundum literas est נוֹשָׁבָה *habitata est* urbs quælibet, in tertia persona singulari feminina, & in pausa: secundum autem puncta vocalia, נוֹשָׁבוּ, vel cum (ׄ) in fine pro ו, נוֹשָׁב, utrobique in pausa, *habitatæ sunt* urbes. Vide similem anomaliam supra pag. 163. coll. 1. 2. pag. 170. col. 2. &c.

I. persona pluralis communis.

[נוֹשַׁבְנוּ, & in pausa נוֹשָׁבְנוּ *habitati*, vel *habitatæ sumus.*] Sic in pausa, נוֹשָׁעְנוּ Jerem. 8. v. 20. *salvati sumus.*

APPENDIX
AD BENONI.

Singulare masculinum.

[נוֹשָׁב *habitatus.*] Sic : נוֹלָד *natus*, & cum ה præfixo, הַנּוֹלָד *qui natus est*, &c. Et cum (ְ) in fine loco (ָ), ut nonnullis placet, נוֹקֵשׁ *illaqueatus*, Psal. 9. v. 17. Lxx. συνελήφθη Vulg. Lat. *comprehensus est.* Aliis est bénoni qál verbi נָקַשׁ *illaqueavit se*, *illaqueatus est.*

Singulare femininum.

נוֹשָׁבֶת, & ex forma ת præcedente duplici (ַ), נוֹשֶׁבֶת *habitata*, Ezech. 26. v. 17.

Plurale masculinum.

[נוֹשָׁבִים *habitati.*] הַנְּחָמִים, quod huc referunt nonnulli, vide supra pag. 220. col. 2.

APPENDIX
AD INFINITIVUM.

[הִוָּשֵׁב *habitari.*] In hoc infinitivo, sicuti in imperativo & futuro hujusce conjugationis, prima radicalis י, facilioris pronuntiationis causa, mutatur in ו, ut diximus supra pag. 231. Sic : הִוָּלֵד, unde retracto accentu ab ultima ad penultimam ob concursum, proindeque (ֵ) correpto in (ֶ), בְּהִוָּלֶד לוֹ *quando natus est ei*, Gen. 21. v. 5. Et cum affixo, בְּהִוָּסְדָם *cum consultarent ipsi*, seu *consilium caperent*, Psal. 30. Heb. 31. v. 14.

APPENDIX
AD IMPERATIVUM.

II. persona singularis feminina.

[הִוָּשְׁבִי *habitare.*] Sic : הִוָּסְרִי *erudire*, Jerem. 6. v. 8. ubi euphoniæ gratia י mutatur in ו, ut supra in infinitivo, quem vide.

II. persona pluralis masculina.

[הִוָּשְׁבוּ *habitamini.*] Sic : הִוָּסְרוּ *erudimini*, *eruditionem accipite*, Psal. 2. v. 10. הִוָּשְׁעוּ *salvamini*, Isai. 45. v. 22.

APPENDIX
AD FUTURUM.

III. persona singularis masculina.

[יִוָּשֵׁב, & ex forma (ֶ) יִוָּשֶׁב *habitabitur.*] Sic : וַיִּוָּתֵר *& relictus est*, יִוָּשַׁע *salvabitur*, יִוָּדַע, & ex forma (ֶ), יִוָּדֶעַ *cognoscetur*, וַיִּוָּעַץ *& consilium iniit*, &c. Analogum est וַיִּיָּחֶל *& expectavit*, cum (ֶ) in fine loco (ֵ) ob accentum ab ultima ad penultimam à ו conversivo retractum.

II. persona singularis masculina.

[תִּוָּשֵׁב *habitaberis.*] Sic : תִּוָּרֵשׁ *pauper efficiaris*, significatione desumta à יָרַשׁ *pauperem esse*, vel *fieri.*

II. persona singularis feminina.

[תִּוָּשְׁבִי, & in pausa תִּוָּשֵׁבִי *habitaberis.*] Sic in pausa, תִּוָּשֵׁעִי *salvaberis.*

I. persona singularis communis.

[אִוָּשֵׁב, & ex terminatione (ֶ), אִוָּשֶׁב *habitabor.*] Cum (ִ) sub א loco (ֶ), quod in hoc futuro sæpius fieri diximus supra pag. 173. col. 1. אִוָּשַׁע *salvus ero*, אִוָּרֵשׁ *pauper efficiar*, אִוָּעֵד *conveniam*, &c. Cum ה paragogico, & servato (ָ) ob pausam, וְאִוָּשֵׁעָה *& salvus ero.* Accentu ad penultimam retracto ob concursum, proindeque

mutato (ֶ) ultimæ in (ִ), אוּלַּד בּוֹ *in qua* (die) *natus sum*. Ex terminatione (ַ), וָאִוָּדַע *& innotui*.

III. persona pluralis masculina.

[יוּשְׁבוּ, in pausa יוּשָׁבוּ *habitabuntur.*] Sic: וַיִּוָּתְרוּ *& remanserant*, &c. Anomalum est וַיִּלְדוּ *& nati sunt*, 2. Reg. 3. v. 2. ubi secundum puncta Massorethica legendum וַיִּוָּלְדוּ; secundum autem literas, יֻלְּדוּ in præterito puál.

II. persona pluralis masculina.

[תּוּשְׁבוּ, in pausa תּוּשָׁבוּ *habitabimini.*] Sic extra pausam, תּוּסְרוּ *erudiemini*, &c. In pausa, & cum ן paragogico, תּוּשָׁעוּן *salvi eritis*.

I. persona pluralis communis.

[נוּשַׁב *habitabimur.*] Cum ה paragogico, וְנִוָּכְחָה *& increpemus*, *arguamus nos invicem*, *disceptemus*, &c.

CONJUGATIO HIPHIL.

APPENDIX

AD PRÆTERITUM.

III. persona singularis masculina.

[הוֹשִׁיב *habitare fecit.*] Sic: הוֹאִיל Deut. 1. v. 5. *voluit*, *acquievit*; vel, ut interpretantur Lxx. ἤρξατο, Vulg. *cœpit*. Cum hhólem defectivo, ut sæpe accidit in hac conjugatione, maxime quando sequitur gutturalis, aut ר, ut: הֹלִיד *genuit*; quod sic undecies, observantibus Massorethis, scribitur; הֹרִישׁ *expulit*, &c. Sæpe etiam deficit י in fine, ut: הוֹרִד *demisit*, *descendere fecit*, הוֹשַׁע *salvavit*, &c.

Ex forma defectivorum ע, de quibus supra, vel quiescentium itidem ע, de quibus in parag. seq. vel, ut aliis placet, ex Syriasmo, verba quædam in hac conjugatione habent (ֵ) sub characteristica, prima radicali (י) otiosa remanente, aut etiam exsulante, הֵיטִיב *benefecit*, וְהֵילִל *& ejulavit*, vel *ejulabit*, &c. Et sic in aliis modis, seu temporibus, & personis.

III. persona singularis feminina.

[הוֹשִׁיבָה *habitare fecit.*] Characteristica affecta (ֵ), & prima radicali sublata, הֵנִיקָה. *lactavit*. Vide tertiam personam singularem masculinam.

II. persona singularis masculina.

[הוֹשַׁבְתָּ, & in pausa הוֹשָׁבְתָּ *habitare fecisti.*] Sic: הוֹלַדְתָּ *genuisti*, הוֹפַעְתָּ, cum (ָ) sub פ loco (ַ) ob pausam, *illustrasti*, &c. Cum (ֵ) sub characteristica loco hhólem, הֵיטַבְתָּ *benefecisti*. Vide tertiam personam singularem masculinam.

II. persona singularis feminina.

[הוֹשַׁבְתְּ *habitare fecisti.*] Characteristica notata cum (ֵ) loco hhólem, הֵיטַבְתְּ *benefecisti*. Vide tertiam personam singularem masculinam.

I. persona singularis communis.

[הוֹשַׁבְתִּי *habitare feci.*] Sic: הוֹאַלְתִּי *volui*, וְהוֹדַעְתִּי *& notum faciam*, &c. Et cum י pro ה, יוֹדַעְתִּי *notum feci*, 1. Reg. 21. v. 2. al. 3. quod alii ad poél referunt. Vide supra pag. 175. col. 1.

III. persona pluralis communis.

[הוֹשִׁיבוּ *habitare fecerunt.*] Cum (ֵ) loco ו sub characteristica, הֵיטִיבוּ, vel הֵטִיבוּ *benefecerunt*. Vide supra tertiam personam singularem masculinam.

I. persona pluralis communis.

[הוֹשַׁבְנוּ *habitare fecimus.*] Sic: הוֹאַלְנוּ *acquievimus*, &c. Characterist. affecta (ֵ) loco ו, וְהֵיטַבְנוּ, vel וְהֵטַבְנוּ *benefaciemus*. Vide supra tertiam pers. singul. masculinam.

APPENDIX

AD BENONI.

Singulare masculinum.

[מוֹשִׁיב *habitare faciens.*] Sic : מוֹשִׁיעַ *salvans*, &c. Cum י paragogico, quod erat olim vocalis *e*, quæ subintelligitur sub ultima rad. מוֹשִׁיבִי *habitare faciens*, Psal. 112. Heb. 113. v. 9. Vide supra bénoní qál perfectorum. Cum (··) sub characterist. pro ו, מֵיטִיב, vel מֵטִיב, vel מֵטִב *benefaciens.* Vide præteritum.

Singulare femininum.

[מוֹשִׁיבָה, & ex terminatione ת præcedente duplici (··), מוֹשֶׁבֶת, in pausa מוֹשָׁבֶת *habitare faciens.*] Ex verbo deficiente Pé י, quod tamen hîc quiescentium formam imitatur, מוֹצֶקֶת, unde in pausa מוֹצָקֶת *fundens*, 4. Reg. 4. v. 5. ubi secundum literas, seu כְּתִיב legendum מְיַצֶּקֶת in piél. Cum (··) sub charact. pro ו, מֵינֶקֶת *lactans.* Vide præteritum.

Plurale masculinum.

[מוֹשִׁיבִים *habitare facientes.*] Sic : מוֹדִיעִים *notum facientes*, &c. Analogum, seu perfectum est מֵימִינִים *dexterantes*, h. e. *dextera manu utentes*, 1. Paral. 12. v. 2. Cum (··) loco hhólem sub charact. מֵיטִיבִים, vel מֵטִיבִים *benefacientes.* Vide præteritum.

Plurale femininum.

[מוֹשִׁיבוֹת *habitare facientes.*] Cum (··) pro ו sub characteristica, מֵינִיקוֹת *lactantes*, *nutrices.* Vide præteritum.

APPENDIX

AD INFINITIVUM.

[הוֹשֵׁב, vel הוֹשִׁיב *habitare facere.*] Sic : הוֹכֵחַ *increpando*, לְהוֹרִיד *ad dejiciendum*, &c. Cum י antiqua vocali *e*, sed punctis adscriptis superfluo, הוֹלִיד *parere*, וְהוֹעִיל & *prodesse*, &c. Cum (··) sub charact. הֵיטֵב, & cum י superfluo הֵיטִיב *benefacere*; cum ל, לְהֵיטִיב *ad benefaciendum.* Suppresso י rad. לְהֵמִין *dexteram petere*, *ad dexteram ire.* Vide præteritum. Cum י parag. aut potius antiqua vocali *e*, quæ subintelligitur sub ultima radicali, לְהוֹשִׁיבִי *ad collocandum.* Vide supra bénoní.

APPENDIX

AD IMPERATIVUM.

II. persona singularis masculina.

[הוֹשֵׁב, vel הוֹשִׁיב *habitare fac.*] Sic : הוֹרֵד *demitte*, הוֹאֵל, & sequente maqqáph, aut accentu tonico, הוֹאֶל־ *velis*, *acquiescas.* Ultima guttur. aut ר, sæpius usurpatur (-) in fine, ut : הוֹדַע *notum fac*, הוֹשַׁע *salva*, וְהוֹקַע & *suspende*, הֹקַר *pretiosum habe*, &c. Cum ה paragogico, הוֹשִׁיעָה *salva*, &c. Ex forma perfectorum, הַיְשַׁר *dirige*, Psal. 5. v. 9. ut ibi legendum docent Massorethæ, pro הוֹשַׁר, ut ferunt textûs literæ consonantes. Cum (··) pro ו sub characteristica, & prima radicali י otiosa remanente, הֵילֵל *ejula*, הֵיטֵב, unde cum ה paragogico, הֵיטִיבָה *benefac.* Vide præteritum.

II. persona singularis feminina.

[הוֹשִׁיבִי *habitare fac.*] Cum (··) loco ו sub characteristica, הֵילִילִי *ejula*, הֵימִינִי *dexteram pete*, הֵילִיכִי *abduc*, הֵינִיקִי, unde cum affixo הֵינִיקִהוּ & *lacta eum*, Exod. 2. v. 9. ubi pro (י.) sub ק, reponitur simplex (.), pro וְהֵינִיקִיהוּ. Quod attinet (··) characterist. Vide præteritum.

II. persona pluralis masculina.

[תּוֹשִׁיבוּ *habitare facite.*] Sic : תּוֹאִילוּ *velitis, acquiescite*, &c. Characteristica affecta (ֵ) pro ו, הֵילִילוּ *ejulate*, תֵּיטִיבוּ, vel תֵּטִיבוּ *benefacite.* Vide præteritum.

APPENDIX
AD FUTURUM.

III. persona singularis masculina.

[יוֹשִׁיב, vel יוֹשֵׁב *habitare faciet.*] Sic : יוֹשִׁיעַ *salvabit*, יוֹכִיחַ *arguet*, יוֹסִף *adjiciet*, &c. Accentu ab ultima ad penultimam ascendente ob ו conversivum, (ֵ) corripitur in (ֶ), ut: וַיּוֹאֶל *& voluit*, וַיּוֹלֶד *& genuit*, וַיּוֹלֶךְ *& deduxit*, וַיֹּסֶף *& adjecit*, &c. Pro eodem (ֵ) ultimæ, interdum etiam usurpatur (ַ), maxime quando ultima radicalis gutturalis est, vel ר, ut: וַיּוֹלַךְ *& deduxit*, Thren. 3. v. 2. יוֹכַח *arguet*, &c. Servata characteristica conjugationis ex forma Chaldaïca, quare י notatur cum (ִ) motione genuina servilium, ac præsertim literarum futuri & aliorum temporum characteristicarum, vide supra pag. 135. coll. 1. 2. יְהוֹשִׁיעַ *salvabit.* Cum (ֵ) sub charact. loco ו, vide præteritum, יֵיטִיב, יֵיטֵב, יֵיטִיב, & prima radicali י mobili, יְיֵטַב *bene erit*, *benefaciet.* Sic: יֵידַע *notum faciet*, יְיֵלִיל *ejulabit.*

III. persona singularis feminina.

[תּוֹשִׁיב, vel תּוֹשֵׁב *habitare faciet.*] Sic : תֹּסֵף *addet*, & retracto accentu ab ultima ad penultimam ob ו conversivum, וַתֹּסֶף *& addidit.* Ultima gutturali, aut ר, pro (ֵ), vel (ִי) ultimæ, sæpius usurpatur (ַ), ut: תּוֹפַע *splendeat*, & retracto accentu ob ו conversivum, & posito (ַ) loco (ֶ) propter ultimam gutturalem, וַתֹּפַע *& splenduit.* Cum (ֶ) in ultima loco (ַ) ob pausam, וַתּוֹתֶר *& reliquum fecit.* Characterist. affecta (ֵ) pro ו, vide præteritum, וַתֵּינַק *& lactet.* Cum ו conversivo, וַתֵּינֶק *& lactavit*, וַתֵּיטֶב *& bene instruxit*, *bene ornavit*, ubi hhiriq vel (ֵ) corripitur in (ֶ) ob accentum retractum ad penultimam.

II. persona singularis masculina.

[תּוֹשִׁיב, vel תּוֹשֵׁב *habitare facies.*] Sic: תּוֹשִׁיעַ *salvabis*, תּוֹסִיף, & תּוֹסֵף, & ex terminatione (ֵ), תּוֹסֵף *addes*, &c. Ex eadem terminatione (ֵ), תּוֹתֵר *crescas*, *excellas*, תּוֹכַח *corripias*, &c. (ֵ) ultimæ resoluto in duplex (ֵ:), & sine daghésch leni in ף licet post (:) quiescens, תּוֹסְףְּ Prov. 30. v. 6. pro תּוֹסֵף *addes.* Cum (ֵ) sub characteristica loco ו, תֵּיטִיב, & sublato י radicali, תֵּטִיב *benefacies.* Vide præteritum.

II. persona singularis feminina.

[תּוֹשִׁיבִי *habitare facies.*] Sic: תּוֹסִיפִי, & bis cum accentu in ultima præter analogiam, תּוֹסִיפִי *addes.* Cum (ֵ) sub characteristica loco ו, תֵּיטְבִי *benefacies.* Vide præteritum. Hhiriq secundæ rad. mutato in (:) accelerandæ pronuntiationis gratia, הֲתֵיטְבִי *num bona eris?* Potest esse etiam ex qal, vide supra pag. 235. col. 2.

I. persona singularis communis.

[אוֹשִׁיב, vel אוֹשֵׁב *habitare faciam.*] Sic: אֹסִף, vel אֹסֵף *addam*, &c. Cum ה paragogico, אוֹחִילָה אוֹדִיעָה *notum faciam*, 2. Reg. 18. v. 14. *exspectabo*, Vulg. *aggrediar.* LXX. hîc duplicem exhibent versionem, nempe ἄρξομαι *incipiam*, cujus interpretationis autor legebat אָחֵלָה, vel אָחִלָּה, ita ut (ִי) esset vocalis *e*, quæ nunc per (ֵ) exprimitur, ab חָלַל in hiphil. Altera versio est μενῶ *exspectabo*, à יָחַל secundum præsentem analogiam. Est & aliud אוֹחִילָה Jerem. 4. v. 19. quod LXX. vertunt ἀλγῶ, Vulg. *doleo*, sumta significatione à חוּל in cujus futuro qal esse potest secundum literas, seu כְּתִיב, sic: אחולה; scribitur enim cum ו, sic: אוֹחִילָה. Cum (ֵ) sub charact. loco (ו), vide præteritum, אֵיטִיב, & cum ה parag. אֵיטִיבָה *benefaciam.* Sic: אֵימִנָה *ad dexteram ibo*, וְאֵילִילָה *& ejulabo.* Et lecto (י) radicali, ut supra in tertia singulari masculina, אֲיֵלִיל *ejulabo.*

Perfectum

Perfectum est אֵיסִיר, unde cum affixo, אֵיסִירֵם *castigabo eos.* Ose. 7. v. 12.

III. persona pluralis masculina.

[יוֹשִׁיבוּ *habitare facient.*] Sic cum hhólem deficiente, וַיֹּסִפוּ *& adjecerunt.* Servata characteristica præteriti, eaque affecta (‥) loco hhólem, vide præteritum, יְהֵילִילוּ, & exclusa illa characteristica, ac י radicali motionem ejus assumente, יְיֵלִילוּ *ejulabunt.* Iódh isto quiescente, יֵיטִיבוּ *bene facient.* In forma perfecta, יְיַשִּׁירוּ Prov. 4. v. 25. *dirigent, dirigant*, vel etiam *dirigantur*, hiphîl enim passive interdum significat.

II. persona pluralis masculina.

[תּוֹשִׁיבוּ *habitare facietis.*] Cum ן parag. & (·) loco (׳.) תּוֹסִפוּן, & ex forma quiescentium Pé א, תֹּאסִפוּן *addetis.* Ex eadem forma, sed perfecta, תְּאַמִינוּ *dexteram petetis, ad dexteram ibitis.* Cum (‥) sub charact. pro ו, vide præteritum, תֵּיטִיבוּ *bene facietis.* Prima radicali י mobili, ut supra in persona præcedenti, תְּיֵלִילוּ *ejulabitis.*

I. persona pluralis communis.

[נוֹשִׁיב *habitabimus.*] Cum ה paragogico, נוֹדִיעָה *notum faciemus*, &c.

CONJUGATIO HOPHAL.

APPENDIX

AD PRÆTERITUM.

III. persona singularis masculina.

[הוּשַׁב *habitare factus est.*] Sic: הוּסַד *fundata est* (domus), הוּצַק *diffusus est*, à יָצַק defectivo Pé י, sed quod hic formam quiescentium imitatur, הוּרַד *descendere factus est*, *demissus est*, &c. Cum ו loco ו cum characteristica, הוֹדַע *notum factum est*; Levit. 4. v. 23. sed potest esse in hiphîl: tertia enim persona verborum activorum sæpe in passiva significatione accipitur, ut videbimus in Syntaxi.

APPENDIX

AD PAOUL.

Singulare femininum.

[מוּשֶׁבֶת, & ex forma ה præcedente duplici (‥) מוּשָׁבָה *habitare facta.*] Sic ex terminatione ת præcedente duplici (‥), pro duplici (‥) ob ultimam radicalem ע, מוּדַעַת *notum factum* sit, Isai. 12. v. 5. Hebræi enim ad neutrum genus, quo carent, exprimendum, sæpe utuntur feminino, ut diximus supra pag. 50. & infra videbimus in Syntaxi.

Plurale masculinum.

[מוּשָׁבִים *habitare facti.*] Sic: מוּעָדִים *constituti, positi*, Jerem. 24. v. 1.

Plurale femininum.

[מוּשָׁבוֹת *habitare facta.*] Cum (ֻ) sub characteristica ad euphoniam, pro ו, מֻעָדוֹת *constitutæ, paratæ, versæ* facies tuæ, Ezech. 21. v. 16. al. 21.

APPENDIX

AD INFINITIVUM.

[הוּשַׁב *habitare fieri.*] Compositum ex hoc infinitivo, & ex infinitivo qal, הֻלֶּדֶת Ezech. 16. v. 4. cum daghésch anomalo in ל; & cum (ֻ) & daghésch per legem æquivalentiæ loco ו, הֻלֶּדֶת Gen. 40. vers. 20. *nasci.*

APPENDIX

AD FUTURUM.

III. persona singularis masculina.

[יוֹשַׁב, & in pausa יוֹשָׁב *habitare fiet.*] Sic extra pausam, יוּכַל *poterit.* In pausa יוּקָד *ardebit,* הַיּוּלָּד *qui nascetur*, cum daghésch anomalo in ל, יוּכַּל *poterit.* Et cum (ִ) sub charact. loco ו, יִכַל *& prævaluit.*

II. persona singularis masculina.

[תּוּשַׁב *habitare fies.*] Sic: תּוּרַד *demittêris*, תּוּכַל, & in pausa תּוּכָל *poteris*, &c. Cum י loco ו, תּוֹתַר *excellas*, *crescas*, secundum Qimhhi & Aben-Esram; at melius refertur ad hiphîl, vide supra pag. 240. col. 2.

I. persona singularis communis.

[אוּשַׁב, in pausa אוּשָׁב *habitare fiam.*] Sic: אוּבַל *ducar*, אוּכַל, in pausa אוּכָל, & cum (ִ) pro ו, אִכַל *potero.*

III. persona pluralis masculina.

[יוּשְׁבוּ, in pausa יוּשָׁבוּ, *habitare fient.*] Sic: יוּכְלוּ, in pausa יוּכָלוּ; & cum (ִ) euphonico sub charact. loco ו, יִכְלוּ, in pausa יִכָלוּ *poterunt.*

II. persona pluralis masculina.

[תּוּשְׁבוּ *habitare fietis.*] Sic: תּוּכְלוּ *poteritis.*

I. persona pluralis communis.

[נוּשַׁב *habitare fiemus.*] Sic: נוּכַל, & cum ה paragogico נוּכְלָה *poterimus.*

CONJUGATIONES

PIEL, PUAL, ET HITHPAEL.

CONJUGATIONES illæ perfectæ sunt, exceptis tribus verbis יָדַע *scivit*, יָכַח *arguit*, & יָסַר *erudivit*, quæ euphoniæ gratia in temporibus, seu modis sequentibus conjugationis hithpaél mutant י in ו, ut:

A יָדַע invenitur in infinitivo בְּהִתְוַדַּע *in innotescendo.* In futuro אֶתְוַדַּע, unde in pausa אֶתְוַדָּע, *innotescam.*

A יָכַח in futuro יִתְוַכָּח ex terminatione (ַ) mutati in (ָ) ob pausam, *disceptabit.*

A יָסַר in præterito וְנִוַּסְּרוּ *& erudientur*, ubi pro ה ponitur נ ex conjugatione niphál, vocem enim illam compositam volunt ex niphál & hithpaél. Deinde ת characterist. tollitur, compensaturque per daghésch forte in ו, pro וְהִתְוַסְּרוּ. Si punctis mutatis legas וְנוֹסְרוּ, vox erit analoga in præterito niphál.

§. III.

De verbis quiescentibus Aíin (ו) *vel* (י).

VERBA quorum secunda radicalis est ו, ut: קוּם *surgere*; vel י, ut: בִּין *intelligere*, vocantur quiescentia *Aíin* ו, vel *Aíin* י. Vide notas. Sive autem verborum illorum secunda radicalis sit ו, vel י, perinde est: nam eodem modo flectuntur, ut: קָם *surrexit*, בָּן *intellexit.* Porro ut anomala eorum conjugandi ratio melius intelligatur: regulæ cum generales, tum particulares statuendæ sunt, ac memoria-

lia proponenda, ut supra pagg. 210. 211. 212. in verbis defectivis *Aíin*, quibuscum verba illa maximam habent necessitudinem; utpote quæ eorum flectendi rationem non raro imitentur.

REGULÆ GENERALES.

I. SECUNDA verborum illorum radicalis ו, aut י, vel *quiescit*, vel *excidit*.

Quiescit in וּ schouréq, h. e. וּ istud, vel (י) fit וּ in paoúl, infinitivo, imperativo, & futuro qál. Quiescit in וֹ hhólem, seu וֹ istud, aut (י) convertitur in וֹ in conjug. niphál, piél, puál, & hithpaél, quibus in locis ו duplici munere fungitur, literæ radicalis scilicet, & vocalis.

Excidit ו, vel י, in præterito & bénoní qál, & in conjugationibus integris hiphíl & hophál. Nam in הֵקִים, v. g. præterito hiphíl, י radicale non est, sed vocale, ut in verbis perfectis.

II. In præterito niphál semper, & hiphíl sæpius, tertia radicalis afficitur וֹ loco (ְ) quiescentis, in primis & secundis personis cum singularibus, tum pluralibus, tam masculinis, quam femininis. Quare aliud וֹ præcedens in præterito niphál, mutatur vulgo in וּ, ne duo hhólem se se immediate consequantur.

III. Literæ characteristicæ futuri qál, præteriti & bénoní niphál, & omnium temporum, seu modorum conjugationum hiphíl & hophál, iisdem magnis motionibus afficiuntur, ac in verbis defectivis ע; nempe: (ָ) in futuro qál, præterito & bénoní niphál, infinitivo, imperativo, & futuro hiphíl; (ֵ) in præterito & bénoní niphál; (וּ) denique in tota conjugatione hophál. Vide supra pag. 210. Reg. IV.

IV. Conjugationes piél, puál, & hithpaél, quæ etiam à forma appellantur poél, poál, & hithpoél, vide supra pag. 210. formantur repetita ultima radicali, & prima affecta hhólem, absque daghésch in secunda. Ceterum flectuntur ut verba perfecta, vel ut poél, poál, & hithpoél verborum defectivorum ע, quæ vide, & paradigma infra subjiciendum. Hîc igitur supersunt quatuor duntaxat conjugationes qál, niphál, hiphíl & hophál expendendæ, circa quas, præter ea, quæ in genere observavimus, hæc in specie notanda sunt.

REGULÆ PARTICULARES.

QAL.

Præteritum, in quo secunda radicalis excidit, terminatur vulgo in (ָ), aliquando in (ֵ), interdum etiam in (וֹ), ut in verbis perfectis.

Ex his autem motionibus, (ָ) & (ַ) remanent tantum in tertiis perſ. alibi mutantur in (ַ); hhólem vero ubique remanet, præterquam in ſecundis perſ. plural. ubi mutatur in (ָ hhatoúph). Vide appendices.

Bénoní, in quo excidit pariter ſecunda radicalis, deſinit etiam vel in (ָ), vel in (ֵ), vel in (וֹ) immutabilia.

Paoúl, infinitivus, imperativus, & futurum deſinunt in וּ, quandoque in וֹ pariter immutabilia. Futurum interdum terminatur etiam in (ַ), cum ultima radicalis eſt gutturalis, aut ר.

NIPHAL.

Omnia conjugationis hujus tempora deſinunt in (וֹ), quod in primis & ſecundis perſonis mutatur in (וּ), ob aliud (וֹ) ſequens. Alibi remanet. Rariſſime præteritum deſinit etiam in (ַ).

HIPHIL.

Conjugatio hæc in omnibus ſuis temporibus, ſeu modis, terminatur vel in (ִי), vel in (ֵ) immutabilia. Quandoque etiam deſinit in (ַ), cum litera ultima radicalis gutturalis eſt, vel ר.

HOPHAL.

Præteritum & futurum deſinunt in (ַ). Paoúl exit in (ָ). Infinitivus denique terminatur in (ֵ) ex analogia perfectorum; nullum enim ejus exemplum in Bibliis uſitatum occurrit. Quare modum, ſeu tempus illud in paradigmate duximus omittendum. Horum autem verborum paradigma ſit קוּם *ſurgere*, cujus hæc ſunt

MEMORIALIA.

QAL.

קָמִיקוּם, קָם dat præteritum & bénoní, יָ characterem futuri, קוּם paoúl, infinitivum, imperativum, & futur. prout vulgo terminantur.

NIPHAL.

נְהִיקוֹם, נָ character eſt præteriti & bénoní, הִ ſequente daghéſch forti, infinitivi & imperativi, יִ, ſequente eodem daghéſch, futuri, קוֹם denique conjugationem vulgo terminat.

HIPHIL.

הֲמֵהֵיקִים, הֵ format characterem præteriti, מֵ bénoní, הָ infinitivi & imperativi, יָ futuri, קִים vulgarem conjugationis terminationem.

HOPHAL.

הומויקם, הו conſtituit characterem præteriti & infinitivi, טּא מו paoúl, יו futuri, קם conjugationem terminat, excepto paoúl, quod, ut diximus, deſinit in (ֶ).

Ut autem verborum illorum magis magiſque pateat imperfectio, ſeu à perfectis diſcrepantia: non abs re fuerit primarias eorum voces imperfectas in ſequenti ſchemate perfectis ſubjicere, ut ſupra pag. 213. in defectivis ע.

SCHEMA

Complectens voces primarias cum perfectas, tum imperfectas omnium conjugationum verborum quieſcentium ע.

Futura.	Imperat.	Infinitiv.	Paoúl.	Bénoní.	Præterit.	Conjugationes	
יָקוּם יָקֹום	קוּם קוּם	קוּם קוּם	קָווּם קוּם	קוֹם קָם	קָוַם קָם	Perfectæ Quieſcent.	} Qál.
יִוָּקֵם יִקּוֹם	הִוָּקֵם הִקּוֹם	הִוָּקֵם הִקּוֹם	caret.	נִקְוָם נָקוֹם	נִקְוַם נָקוֹם	Perfectæ Quieſcent.	} Niphál.
יְקַוֵּם יְקוֹמֵם	קַוֵּם קוֹמֵם	קַוֵּם קוֹמֵם	caret.	מְקַוֵּם מְקוֹמֵם	קִוֵּם קוֹמֵם	Perfectæ Quieſcent.	} Piél. Poél.
יְקֻוַּם יְקוֹמַם	caret.	caret.	מְקֻוָּם מְקוֹמָם	caret.	קֻוַּם קוֹמַם	Perfectæ Quieſcent.	} Puál. Poál.
יַקְוִים יָקִים	הַקְוֵם הָקֵים	הַקְוִים הָקִים	caret.	מַקְוִים מֵקִים	הִקְוִים הֵקִים	Perfectæ Quieſcent.	} Hiphíl.
יָקְוַם יוּקַם	caret.	הָקְוַם הוּקַם	מָקְוָם מוּקָם	caret.	הָקְוַם הוּקַם	Perfectæ Quieſcent.	} Hophál.
יִתְקַוֵּם יִתְקוֹמֵם	הִתְקַוֵּם הִתְקוֹמֵם	הִתְקַוֵּם הִתְקוֹמֵם	caret.	מִתְקַוֵּם מִתְקוֹמֵם	הִתְקַוֵּם הִתְקוֹמֵם	Perfectæ Quieſcent.	} Hithpaél. Hithpoél.

Jam verbum iſtud integrum flectendum eſt, ad cujus normam non ſolum exiguntur alia verba, quorum ſecunda rad. eſt ו; verum etiam ea quæ pro ſecunda illa radic. habent (י), ut diximus ſupra pag. 242.

HITHPOEL.	HOPHAL.	HIPHIL.	POAL.
Personæ Fem. Com. Masc.	Personæ Fem. Com. Masc.	Personæ Fem. Com. Masc.	Personæ Fem. Com. Masc.
הִתְקוֹמֵם הִתְקוֹמְמָה הִתְקוֹמַמְתָּ הִתְקוֹמַמְתְּ הִתְקוֹמַמְתִּי הִתְקוֹמְמוּ הִתְקוֹמַמְתֶּם הִתְקוֹמַמְתֶּן הִתְקוֹמַמְנוּ	הוּקַם הוּקְמָה הוּקַמְתָּ הוּקַמְתְּ הוּקַמְתִּי הוּקְמוּ הוּקַמְתֶּם הוּקַמְתֶּן הוּקַמְנוּ	הֵקִים הֵקִימָה הֲקִימוֹתָ הֲקִימוֹת הֲקִימוֹתִי הֵקִימוּ הֲקִימוֹתֶם הֲקִימוֹתֶן הֲקִימוֹנוּ	קוֹמֵם קוֹמְמָה קוֹמַמְתָּ קוֹמַמְתְּ קוֹמַמְתִּי קוֹמְמוּ קוֹמַמְתֶּם קוֹמַמְתֶּן קוֹמַמְנוּ
מִתְקוֹמֵם מִתְקוֹמְמָה מִתְקוֹמְמִים מִתְקוֹמְמוֹת	caret.	מֵקִים מְקִימָה מְקִימִים מְקִימוֹת	caret.
caret.	מוּקָם מוּקָמָה מוּקָמִים מוּקָמוֹת	caret.	מְקוֹמָם מְקוֹמָמָה מְקוֹמָמִים מְקוֹמָמוֹת
הִתְקוֹמֵם } בְּהִתְקוֹמֵם כְּהִתְקוֹמֵם לְהִתְקוֹמֵם מֵהִתְקוֹמֵם	caret.	הָקִים vel הָקֵם } בְּהָקִים כְּהָקִים לְהָקִים מֵהָקִים	caret.
הִתְקוֹמֵם הִתְקוֹמְמִי הִתְקוֹמְמוּ הִתְקוֹמֵמְנָה	caret.	הָקִים הָקִימִי הָקִימוּ הָקֵמְנָה	caret.
יִתְקוֹמֵם תִּתְקוֹמֵם תִּתְקוֹמֵם תִּתְקוֹמְמִי אֶתְקוֹמֵם יִתְקוֹמְמוּ תִּתְקוֹמֵמְנָה תִּתְקוֹמְמוּ תִּתְקוֹמֵמְנָה נִתְקוֹמֵם	יוּקַם תּוּקַם תּוּקַם תּוּקְמִי אוּקַם יוּקְמוּ תּוּקַמְנָה תּוּקְמוּ תּוּקַמְנָה נוּקַם	יָקִים תָּקִים תָּקִים תָּקִימִי אָקִים יָקִימוּ תָּקֵמְנָה תָּקִימוּ תָּקֵמְנָה נָקִים	יְקוֹמַם תְּקוֹמַם תְּקוֹמַם תְּקוֹמְמִי אֲקוֹמַם יְקוֹמְמוּ תְּקוֹמַמְנָה תְּקוֹמְמוּ תְּקוֹמַמְנָה נְקוֹמַם

POEL. Personæ Fem.	Com.	Masc.	NIPHAL. Personæ Fem.	Com.	Masc.	QAL. Personæ Fem.	Com.	Masc.			
קוֹמֲמָה		קוֹמֵם	נָקוֹמָה		נָקוֹם	קָמָה		קָם *surrexit.*	3.	Sing.	PRÆTERITA.
קוֹמַמְתְּ		קוֹמַמְתָּ	נְקוּמוֹת		נְקוּמוֹתָ	קַמְתְּ		קַמְתָּ	2.		
	קוֹמַמְתִּי			נְקוּמוֹתִי			קַמְתִּי		1.		
	קוֹמֲמוּ			נָקוֹמוּ			קָמוּ		3.	Plur.	
קוֹמַמְתֶּן		קוֹמַמְתֶּם	נְקוּמוֹתֶן		נְקוּמוֹתֶם	קַמְתֶּן		קַמְתֶּם	2.		
	קוֹמַמְנוּ			נְקוּמוֹנוּ			קַמְנוּ		1.		
מְקוֹמֲמָה		מְקוֹמֵם	נְקוֹמָה		נָקוֹם	קָמָה		קָם		Sing.	BENONI.
מְקוֹמְמוֹת		מְקוֹמְמִים	נְקוֹמוֹת		נְקוֹמִים	קָמוֹת		קָמִים		Plur.	
	caret.			caret.		קוּמָה		קוּם		Sing.	PAOUL.
						קוּמוֹת		קוּמִים		Plur.	
בְּקוֹמֵם		קוֹמֵם	בְּהִקּוֹם		הִקּוֹם	בְּקוּם		קוּם			INFINITIVI ET GERUNDIA.
כְּקוֹמֵם			כְּהִקּוֹם			כְּקוּם					
לְקוֹמֵם			לְהִקּוֹם			לָקוּם					
מִקּוֹמֵם			מֵהִקּוֹם			מִקּוּם					
קוֹמְמִי		קוֹמֵם	הִקּוֹמִי		הִקּוֹם	קוּמִי		קוּם		Sing.	IMPERATIVI.
קוֹמֵמְנָה		קוֹמְמוּ	הִקּוֹמְנָה		הִקּוֹמוּ	קוּמְנָה		קוּמוּ		Plur.	
תְּקוֹמֵם		יְקוֹמֵם	תִּקּוֹם		יִקּוֹם	תָּקוּם		יָקוּם	3.	Sing.	FUTURA.
תְּקוֹמְמִי		תְּקוֹמֵם	תִּקּוֹמִי		תִּקּוֹם	תָּקוּמִי		תָּקוּם	2.		
	אֲקוֹמֵם			אִקּוֹם			אָקוּם		1.		
תְּקוֹמֵמְנָה		יְקוֹמְמוּ	תִּקּוֹמְנָה		יִקּוֹמוּ	תָּקוּמְנָה		יָקוּמוּ	3.	Plur.	
תְּקוֹמֵמְנָה		תְּקוֹמְמוּ	תִּקּוֹמְנָה		תִּקּוֹמוּ	תָּקוּמְנָה		תָּקוּמוּ	2.		
	נְקוֹמֵם			נִקּוֹם			נָקוּם		1.		

NOTÆ.

Omnia verba quorum ſecunda radicalis eſt ו, vel י, non ſunt imperfecta; quædam enim ex eis perfectorum analogiam ſequuntur, ut: אֵיַב *inimicitias geſſit*, גָּוַע *exſpiravit*, עָוַת, ſive עִוֵּת in piël, *pervertit*, רָוַח *reſpiravit*, שִׁוַּע *vociferatus eſt*, &c.

Quæ deſinunt in ה, & quorum media radicalis eſt ו, vel י: ea ſunt tantummodo quieſcentia Lámedh ה, de quibus infra §. 5. ut: אָוָה *concupivit*, קָוָה *exſpectavit*, הָיָה *fuit*, חָיָה *vixit*, &c.

Horumce verborum thema deſumitur ex infinitivo qál, in quo tres literæ radicales exprimuntur; non ex præterito, ut in aliis verbis, quia ſecunda radicalis in eo deficit.

Denique verba illa defectivorum ע flexionem, ut jam monuimus, non raro imitantur; ſive ob mutuam, qua inter ſe devinciuntur, neceſſitudinem; ſive quia defectiva ע, præter vulgares eorum interpretationes, olim etiam ſignificabant ut quieſcentia illa ע, quæ eorum formam imitantur. Sic: v. g. בָּזַז præter *diripiendi* ſenſum, qui in vulgaribus Lexicis ipſi affingitur, olim etiam ſignificare poterat *ſpernere*; quo ſenſu accipitur בַּז Zach. 4. v. 10. quod referunt ad בּוּז, quamvis formam habeat à בָּזַז. Idem dicendum de omnibus verbis imperfectis, quæ aliorum imperfectorum ſequuntur analogiam.

CONJUGATIO QAL.

APPENDIX

AD PRÆTERITUM.

III. perſona ſingularis maſculina.

[קָם *ſurrexit.*] Cum א, quod vocant epentheticum, ſed quod erat olim vocalis *a* quæ nunc exprimitur per qaméts ſub ק, וְקָאם Oſe. 10. verſ. 14. *& ſurget.* Sequente maqqáph, remanet (ָ), ut: שָׁת־לִי *poſuit mihi*, Gen. 4. v. 25. ubi apponitur méthegh, quo magis declaretur (ָ) magnum. Vide ſupra pag. 40. col. 1. Ex forma (ֵ), מֵת *mortuus eſt.* Ex forma hhólem, אוֹר *luxit*, *illuxit*, *ſplenduit*: בּוֹשׁ *erubuit*, &c. Sequente maqqaph, hhólem iſtud corripitur in (ָ hhatoúph), ut: אֲשֶׁר־גָּר־שָׁם *ubi habitavit*, Gen. 35. v. 27. Ex forma defectivorum ע, בַּז *ſprevit*, טַח *oblevit*, *obduxit*; vel paſſive *oblitus*, *obductus eſt.* Forte בָּזַז olim ſignificabat etiam *ſprevit*, & טָחַח uſitatum erat in eodem ſenſu ac טוּחַ. Vide notas ſuperior.

III. perſona ſingularis feminina.

[קָמָה *ſurrexit.*] Sic: חָלָה *parturivit*, &c. Cum (ְ) loco (ָ) ſub ultima radicali, niſi ſit error amanuenſium, וְלָנָה *& commorabitur*, Zach. 5. v. 4. Cum א epenthetico ac mobili, וְרָאֲמָה *& exaltabitur*, quaſi à רָאַם. Vel potius א iſtud erat antiqua vocalis *a*, cui nunc reſpondet (ָ) ſub ר, unde melius forte legendum וְרָאמָה. Vide tertiâ perſ. ſing. maſc. Ex forma Chaldaïca, in qua ה mutatur in ת, & (ָ) in (ַ), וְשָׁבַת *& revertetur.* Vide ſupra pag. 162. col. 1. Cum accentu in ultima præter analogiam, בָּזָה *ſprevit*, Iſai. 37. v. 22. At cum ו converſivo accentus ſyllabam illam occupat, ut: וְשָׁבָה *& reverſa fuerit*, וְרָעָה *& malus fuerit* (oculus), וּבָאָה *& veniet*, וְחָלָה *& permanebit*. וְנָחָה *& requieſcet*, &c.

Ex forma (ֵ), מֵתָה *mortua eſt.* Ex forma hhólem, בּוֹשָׁה *erubuit*, *pudore ſuffuſa eſt.*

II. perſona ſingularis maſculina.

[קַמְתָּ, & in pauſa קָמְתָּ *ſurrexiſti.*] In hac & ſequentibus præteriti hujus perſonis, excepta tertia plurali, motio ſecundæ radicalis excidentis tranſit ſub primam: קַמְתָּ enim, v. g. eſt pro קוֹמְתָּ, aut קָוַמְתָּ. Expreſſo in fine ה, quod ibi latebat, רַצְתָּה *cucurriſti*, בִּנְתָּה *intellexiſti*, &c. Sublata per ſyncopen

syncopen ultima radicali ת, eaque compensata per daghésch forte in ת incrementi, שַׁתָּ, ut fert Textûs lectio, *posuisti*, Psal. 89. Heb. 90. v. 8. ubi accentus anomalus est in ultima, pro שַׁתָּ, aut cum ה expresso in fine, ut legendum docent Massorethæ, שַׁתָּה.

II. persona singularis feminina.

[קַמְתְּ, & in pausa קָמְתְּ *surrexisti.*] Ex forma hhólem, בֹּשְׁתְּ *confusa es*, וּבֹשְׁתְּ & *confunderis.* Cum י paragogico, seu potius antiqua vocali *e*, quæ per (ִ) sub ת hodie exprimitur, וְשַׂמְתִּי & *pones*. Vide supra pag. 163. col. 1. pag. 175. col. 1. &c.

I. persona singularis communis.

[קַמְתִּי, & in pausa קָמְתִּי *surrexi.*] Tertia radicali ת sublata per apocopen, & compensata in ת sequenti per daghésch forte, שַׁתִּי *posui*, Psal. 72. Heb. 73. v. 28. ubi accentus est in ultima præter analogiam, וָמַתִּי & *moriar*, pro שַׁתִּי, וָמַתִּי. Sic cum affixo, וְשַׁתִּיהָ & *ponam eam.* In pausa, שַׂשְׂתִּי *lætatus sum*, סַכְתִּי *unxi*, &c. Ex forma hhólem, בֹּשְׁתִּי *erubui.*

III. persona pluralis communis.

[קָמוּ *surrexerunt.*] Ex forma defectivorum ע, vel mutato (ָ) in (ַ) sequente daghésch forti per legem æquivalentiæ, שַׁתּוּ *posuerunt*. Ex forma (ֵ), מֵתוּ *mortui sunt*. Ex forma hhólem, בּוֹשׁוּ, vel בֹּשׁוּ *erubuerunt*, *confusi sunt*. זֹרוּ *alienati sunt*, טֹבוּ *perboni sunt.* Mutato hhólem in (ֻ) sequente daghésch forti, per legem æquivalentiæ, תֻּכּוּ לְרַגְלֶךָ Deut. 33. v. 3. *conjuncti sunt ad pedem tuum.* Lxx. ὑπὸ σὲ εἰσί *sub te sunt.* Vulg. *appropinquant pedibus ejus.* Pagninus deducit ex puál verbi inusitati תָּכַךְ, cui favet accentus in ultima, quamvis non raro in hac persona syllabam istam occupet, ut: נָמוּ *dormitarunt*, נָעוּ *vagati sunt*, טָחוּ *liniverunt*, פָּקוּ *titubarunt*, צָדוּ *venati sunt*, רָבוּ *litigarunt*, &c. quæ formam quiescentium lámedh ה, de quibus infra, imitantur.

II. persona pluralis masculina.

[קַמְתֶּם *surrexistis.*] Cum (ַ) loco (ָ) sub prima radicali: quia duæ illæ motiones sæpius invicem permutantur, וּפִשְׁתֶּם & *crescetis.* Vide supra pag. 163. col. 2. Ex forma hhólem, si esset in usu, בָּשְׁתֶּם boschtém *erubuistis*, mutato hhólem in (ָ hhatoúph), ut schevá sequens quiescat; nam cum accentus sit in ultima, si retineretur hhólem, schevá legeretur post ipsum, utpote post motionem magnam non fultam accentu tonico.

I. persona pluralis communis.

[קַמְנוּ, & in pausa קָמְנוּ *surreximus.*] Sic: מַתְנוּ, & in pausa מָתְנוּ *mortui essemus*, רַדְנוּ *dominati sumus*, Jerem. 2. v. 31. ubi Vulg. *recessimus*, referebat ad יָרַד *descendit*, &c. unde per aphæresin רַדְנוּ pro יָרַדְנוּ. Sublata tertia radicali נ, ac compensata per dagh. forte in נ incrementi, לַנּוּ pro וְלַנְנוּ & *pernoctemus.* Ex forma hhólem, בֹּשְׁנוּ *erubuimus.*

APPENDIX

AD BENONI.

Singulare masculinum.

[קָם *surgens.*] Cum (ָ) loco (ֵ), quasi ex verbis defectivis ע, לַח *virens*, *viridis*, סַר *recedens*, &c. quæ aliis pura sunt nomina adjectiva. Ex forma (ֵ), מֵת *moriens*, *moriturus*, *mortuus*, עֵר *vigilans*, כֵּן *rectus*, &c. Ex forma hhólem, אוֹר *lucens*, גּוֹז, unde cum affix. גּוֹזִי *abripiens me.* Sic: גֹּחִי *educens me*, &c. quæ possunt esse nomina adjectiva.

Singulare femininum.

[קָמָה *surgens.*] Sic: זָבָה, unde in constructo זָבַת *fluens*, servato (ָ) penultimæ. Vide supra pag. 87. col. 1. Ex forma (ֵ), מֵתָה *mortua.*

Plurale masculinum.

[קָמִים *surgentes.*] Cum א epenthetico, aut potius antiqua vocali *a*, quæ nunc ex-

primitur per (ְ) sub שׁ, הַשָּׁאטִים *vastantes.* Ex forma (ֵ), מֵתִים *morientes*, *mortui*, לָנִים *commorantes*, &c. Ex forma hhólem, קוֹמִים, unde cum ה artic. הַקּוֹמִים *insurgentes*, בּוֹשִׁים, vel בֹּשִׁים *erubescentes*, בֹּסִים *conculcantes.* Aliis sunt potius nomina participialia quam participia.

Plurale femininum.

[קָמוֹת *surgentes.*] Cum א epenthetico, ut mox in plurali masculino, רָאמוֹת *alta*, שָׁאטוֹת *vastantes*, *spernentes.* Aliis Syriasmus est, quo ו in hoc participio mutatur in א, quod fit etiam interdum apud Chaldæos.

APPENDIX

AD PAOUL.

Singulare masculinum.

[קוּם *excitatus.*] Participium istud rarum est, cum ex iis verbis pauca sint transitiva. Sic: סוּג *aversus*, בּוּז *spretus*, לוּט *involutus*, מוּל *circumcisus.*

Singulare femininum.

[קוּמָה *excitata.*] Sic: וְסוּרָה & *recedens*, & *declinans*, לוּטָה *involutus* (gladius), שׂוּמָה *positum* (hoc), *posita* (cædes.) Cum (ְ) in fine loco (ָ), nisi sit error amanuensium, זוּרֶה pro זוּרָה *compressum* (ovum), Isai. 59. v. 5. Cum י in penultima loco ו, רֹעָה Prov. 25. v. 19. unde שֵׁן רֹעָה *dens confractus*, Vulg. *putridus.* Aliis est nomen participiale.

Plurale masculinum.

[קוּמִים *excitati.*] Cum (ֻ) euphonico pro ו, מֻלִים *circumcisi.*

APPENDIX

AD INFINITIVUM.

[קוּם vel קֹם *surgere.*] Ex forma ו cujus loco ponitur (ֻ) ad euphoniam, לָנֻס *ad fugiendum*, ubi ל afficitur (ָ) motione ejus communi ante infinitivos monosyllabos & dissyllabos penacutos. Vide supra pag. 148. col. 1. Ex forma hhólem, קוֹם *surgere*, בּוֹשׁ *erubescere*, גּוֹר *peregrinari*, לוֹט *operire*, *operimentum*, סוֹר *recedere*, סוֹךְ *ungi*, *ungere*, צוֹד *venari*, רוֹב *litigare*, שׁוֹב *reverti*, &c. quorum pars maxima per gerundium in *do* exponitur. Sic etiam בּוֹא, & cum ה paragogico & accentu in ultima præter communem analogiam, בְּבֹאָה *cum ingressi fuerint*, 3. Reg. 14. v. 12. Ex forma quiescentium lámedh א, de quibus infra, רָצוֹא pro רוּץ, aut רוֹץ *currendo*, Ezech. 1. v. 14. Cum א prosthethico, seu primæ radicali præposito, אָדוּשׁ *triturando*, Isai. 28. v. 28. Aliis Syriasmus est, quo media radicalis א primæ interdum præmittitur, sic: אָדוּשׁ pro דָּאוּשׁ; unde fingunt verbum דָּאַשׁ, ex quo Arabum דאס *trituravit.* Alii denique אָדוּשׁ repetunt à verbo inusitato אָדַשׁ, quod apud Syros reperitur, sed in alio sensu.

APPENDIX

AD IMPERATIVUM.

II. persona singularis masculina.

[קוּם, vel קֹם *surge.*] Ex forma ו, cujus loco reponitur (ֻ) ad euphoniam, שֻׁב *revertere.* Ex eadem forma, & cum ה paragogico, חוּסָה *parce*, חוּשָׁה *festina*, שׁוּבָה, & cum (ֻ) pro ו, שֻׁבָה, & quinquies cum accentu in ultima, שׁוּבָה *revertere*, קוּמָה & bis קוּמָה *surge.* Ex forma hhólem, מוֹל *circumcide*, צוֹר *liga*, שׁוֹב *revertere*, בּוֹא, & cum ה paragogico, וּבֹאָה, vel וּבֹאָה & *veni.*

II. persona singularis feminina.

[קוּמִי *surge.*] Cum accentu in ultima, quod sæpiuscule accidit, עוּרִי *evigila*, שׁוּבִי *revertere*, &c. Ex forma hhólem, בּוֹשִׁי *erubesce*, וְדוֹשִׁי & *tritura*, וְגוֹחִי & *educ*, & *profer*, &c.

II. persona pluralis masculina.

[קוּמוּ *surgite.*] Ex forma hhólem, שׁוֹטוּ *clamate*, בּוֹשׁוּ *erubescite*, דֹּמּוּ *silete*, Isai. 23. v. 2. ubi alia exemplaria habent דֹּמוּ cum daghésch in מ, quasi à דָּמַם. Cum (ּ) euphonico sub prima radic. loco ו, עֻצוּ *consilium inite.*

II. persona pluralis feminina.

[קוּמְנָה, & ex forma hhólem, קֹמְנָה *surgite.*] Sic ex forma hhólem, שֹׁבְנָה *revertimini.*

APPENDIX
AD FUTURUM.

III. persona singularis masculina.

[יָקוּם, vel יָקֹם, aut יָקֻם *surget.*] Sic ex forma ו, יָמוּת, & ex forma hhólem יָמֹת *morietur.* Ex eadem forma ו, יָקוּט *tædio afficiet*, יָרֹם & *exaltabitur*, וְיָשֹׁב & *revertetur*, &c. Accentu non pausante ad penultimam retracto ob ו conversivum, hhólem corripitur in (ָ hhatoúph), ut: וַיָּגָז & *rapuit*, וַיָּגָר & *timuit*, וַיָּמָת & *mortuus est*, וַיָּרָם & *elevatum est*, וַיָּקָץ & *tædio affectus est*, &c. Loco (ָ hhatoúph) usurpatur vulgo (ַ) ad euphoniam, quando prima, vel tertia gutturalis est, aut etiam tertia ר, ut: וַיָּסַר & *declinavit*, וַיָּצַר & *obsedit*, וַיָּזַר & *compressit*, וַיָּעַד & *contestatus est*, וַיָּעַט & *invectus est*, וַיָּשַׂר & *imperavit*, וַיָּעַף & *defatigatus est*, à perfecto עָף, sed quod in hoc futuro flectitur more imperfectorum, eâque formâ distinguitur à וַיָּעָף & *volavit.* At cùm accentus est pausans, remanet in ultima, ubi retinetur etiam hhólem, ut וַיָּמֹת & *mortuus est*, וַיָּשֹׁב & *reversus est*, וַיָּעֹף & *volavit*, וַיָּצוֹם & *jejunavit*, &c. quibus in locis est Sóph pasoúq, vel Athnáhh. Cum (ֵ) sub characteristica ex forma quiescentium *Pé* י, יֵבוֹשׁ, vel יֵבֹשׁ *erubescet*, quasi à יָבֵשׁ. Et sic in aliis personis. Ex eadem forma, sed י prima radic. servato, mutatoque (ַ) ultimæ in (ֶ) ob accentum ad penult. vi ו convertentis retractum, וַיִּישֶׂם & *reposuit*, Gen. 50. v. 26. i. *repositus est*, ut optime reddidit Vulg. nam verborum activ. tertia pers. sæpe passive sumitur, ut videbimus in Syntaxi.

III. persona singularis feminina.

[תָּקוּם, vel תָּקֹם *surget.*] Sic ex forma hhólem, תָּחֹס *parcat*, וְתָמוֹג & *liquefacta est*, cum accentu pausante; at ubi non distinguit accentus, hhólem corripitur in (ָ hhatoúph), ut supra in tertia persona sing. masc. ut: וַתָּחָס & *pepercit*, וַתָּשָׁב & *reversa est*, &c. Sic quando sequitur vox monosyllaba, aut dissyllaba penacuta, vel maqqáph, ut: תָּשָׁב־נָא *revertatur quæso.* Cum (ַ) loco (ָ hhatoúph), ut supra in tertia sing. masc. וַתָּנַח & *requievit.* Cum (ַ) sub characteristica ex forma quiesc. lamédh ה per apocopen, וַתַּחַשׁ & *festinavit*, Job. 31. v. 5. Cum (ֵ) sub eadem characteristica, תֵּבוֹשׁ *erubescet.* Vide tertiam personam singularem masculinam.

II. persona singularis masculina.

[תָּקוּם, vel תָּקֹם *surges.*] Cum ה paragogico & ex forma ו, quod mutatur in (ֻ) ad euphoniam, תָּעֻפָה *obtenebresces*, vel *evolabis.* Ex forma ו, quod corripitur in (ָ hhatoúph) ob accentum ab ultima ad penultimam ob ו convertens retractum, וַתָּשָׁב & *reversus es*, &c. cum (ַ) loco (ָ hhatoúph), וַתָּגַח & *prodis.* Et sine ו conversivo, nec alio accentu tonico concurrente, תָּצַר *hostiliter agas*, Deut. 2. v. 9.

II. persona singularis feminina.

[תָּקוּמִי, vel תָּקֹמִי *surges.*] Ex forma ו, & cum (ֻ) sub characteristica loco (ָ),

תֵּבוֹשִׁי *confundêris*, *erubesces.* Vide tertiam personam singularem masculinam.

I. persona singularis communis.

[אָקוּם, vel אָקוֹם *surgam.*] Cum ה paragogico, אָפוּנָה *timebo*, *dubitabo*, אָקוּמָה *surgam*, &c. & cum (ְ) pro ו, אָסֻרָה *divertam.* Ex forma hhólem, & cum (ֵ) sub characteristica, vide tertiam personam singularem masculinam, אֵבוֹשׁ, & cum ה paragogico, אֵבוֹשָׁה *erubescam.*

III. persona pluralis masculina.

[יָקוּמוּ, vel יָקוֹמוּ *surgent.*] Ex forma ו & cum ן paragogico, quod cum retrahat accentum à penultima ad ultimam, in causa est cur (ָ) characteristicæ mutetur in (ְ), ut: יְשׁוּבוּן *revertentur*, יְרוּצוּן *current*, יְקוּמוּן & cum (ְ) euphonico pro ו, יָקֻמוּ *surgent*, *resurgent*, &c. Ex forma ו, יָשֹׂרוּ *regnabunt*, *regnant.* Cum ן parag. יְקֹשׁוּן *tendiculas ponent.* Cum (ֵ) sub characteristica, יֵבוֹשׁוּ, vel יֵבֹשׁוּ *erubescent.* Vide tertiam personam singularem masculinam.

III. persona pluralis feminina.

[תְּקוּמֶינָה, vel תָּקֹמְנָה *surgent.*] Ex forma ו, וַתָּאֹרְנָה 1. Reg. 14. v. 27. ut legunt Massorethæ, Vulg. *& illuminati sunt* (oculi ejus). At secundum כְּתִיב כ׳, seu textûs lectionem, וַתִּרְאֶנָה absque י quiescente, ut fit interdum, pro וַתִּרְאֶינָה, Lxx. καὶ ἀνέβλεψαν *& respexerunt*, à רָאָה *vidit*, *respexit.* Ita, secundum eosdem Massoret. תָּשֹׁבְנָה Ezech. 35. v. 9. *revertentur*, ubi textûs literæ ferunt תֵּשַׁבְנָה, Lxx. κατοικηθῶσιν, Vulg. *habitabuntur*, à יָשַׁב *sedit*, *habitavit.*

Sublata per apocopen ultima litera ה, תְּשֻׁבֶן *revertentur.* Ex terminatione defectivorum ע, תְּמוּשֶׁינָה *commovebuntur*, תְּעוּפֶינָה *convolabunt*, תְּפוּצֶין, cum apocopa ה, *dispergentur.* Ejecto ו quiescente, eoque per daghésch forte sequenti נ impressum compensato, תְּמוּתֶנָּה *morientur*, תְּפוּצֶנָּה *dispergentur*; in quibus vocibus (ָ) characteristicæ mutatur in (ְ) ob accentum plus una syllaba ab eo remotum.

II. persona pluralis masculina.

[תָּקוּמוּ, vel תָּקֹמוּ *surgetis.*] Cum ן parag. & (ְ) pro ו, תְּמֻתוּן *moriemini.* Ex forma ו, & cum (ֵ) loco (ָ) sub characteristica, תֵּבֹשׁוּ *erubescetis.* Vide tertiam personam singularem masculinam.

II. persona pluralis feminina.

[תְּקוּמֶינָה, vel תָּקֹמְנָה *surgetis.*] Ex terminatione defectivorum ע, & cum (ְ) euphonico pro ו sub prima radicali, תְּשֻׁבֶינָה *revertemini.* Vide supra tertiam pers. plur. femin.

I. persona pluralis communis.

[נָקוּם, vel נָקֹם *surgemus.*] Cum ה paragogico, נָקוּמָה *surgemus*, נָשׁוּבָה *revertemur*, נָנוּסָה *fugiamus*, וְנָסוּרָה *& divertemus*, וְנָעֻפָה cum (ְ) euphonico pro ו, *& avolavimus*, &c. Ex forma ו, & sine ה paragogico, נָסֹוג *retrocedemus.*

CONJUGATIO NIPHAL.

APPENDIX

AD PRÆTERITUM.

III. persona singularis masculina.

[נָקוֹם *excitatus est.*] Ex forma defectivorum Pé נ, נֵעוֹר *suscitatus est*, *suscitavit se*, ubi (ֵ) est loco hhíriq & daghésch primæ literæ radicali imprimendi. Quanquam vox illa possit esse etiam à נָעַר, vide supra pag. 202. col. 1. Ex forma defectivorum ע, נָמַר, unde in pausa נָמָר, Jerem. 48. v. 11. Vulg. *immutatus est.* Lxx. ἐξέλιπε *defecit.* Quidam, *amarus factus est*, *in amaritudinem factus est*, à מָרַר.

III. persona singularis feminina.

[נָקוֹמָה *excitata est.*] Sic: נָבוֹכָה *perplexa*

erat, נְכוֹנָה *stabilitum est* (regnum), &c. Ex forma defectivorum ע, quæ interdum mutant (-) primæ radicalis in (:), ut diximus supra pag. 219. col. 1. נָקֹטָה *fastidit*. Vox illa potest etiam esse tertia persona singularis feminina præteriti qál verbi נָקֹט Hebræis inusitati, sed Chaldæis *tædio*, *fastidio fuit*, *tædio affecit*, *afflixit*, &c.

I. persona singularis communis.

[נְקוּמוֹתִי *excitatus*, *excitata sum.*] Sic: נְפוּגוֹתִי *debilitatus sum*, נְסוּגוֹתִי *declinavi*. Et cum (ֽ) euphonico pro ו, נְבֻנוֹתִי *intellexi*.

II. persona pluralis masculina.

[נְקוּמוֹתֶם *excitati estis.*] Cum duplici hhólem, נְקֹטוֹתֶם *fastidio fuistis*, נְפוֹצוֹתֶם *dispersi estis*.

APPENDIX

AD BENONI.

Singulare masculinum.

[נָקוֹם *excitatus.*] Sic: נָבוֹן *intelligens*, נָכוֹן *paratum*, *stabile*, &c. Cum ו in fine loco ו, נָצוּר *obsessus*, quod nonnulli referunt ad paoúl qál verbi נָצַר *custodivit*, *obsedit*. נָבוּב *vacuus*, *excavatus*, *excors*, &c. quod pariter venire potest ab inusitato נָבַב.

Singulare femininum.

[נְקוֹמָה *excitata.*] Sic: נְכוֹנָה *rectum*, femininum pro neutro genere, quo destituuntur Hebræi. Cum ו loco hhólem, נְצוּרָה *obsessa*. Vide supra sing. masc. Ex terminatione ת præcedente (ֶ), נְפוֹצֶת *dispersa*, ubi remanet (ֶ) ob accentum in penultima, à quo proinde plus una syllaba non distat.

Plurale masculinum.

[נְקוֹמִים *excitati.*] Sic: וּנְלוֹזִים *&* *perversi*. Cum ו pro hhólem, נְבוּכִים, unde cum (ֽ) euphonico נְבֻכִים *perplexi*.

APPENDIX

AD INFINITIVUM.

[הִקּוֹם *excitari*] Sic: הִטּוֹחַ *illiniri*, *obduci*, הִמּוֹל *circumcidendo*. Prima radicali gutturali, daghésch ex ea excidens compensatur per (-) sub characteristica, ut: הֵאוֹר, unde cum ל excludente ה charact. & motionem ejus assumente, לֵאוֹר *ad illustrandum*, *ut illustretur*. Vide supra pag. 148. col. 2. Cum ו in fine pro ו, כְּהִדּוּשׁ *cum trituratur*, כְּהִתּוּךְ *sicut conflatur*, Ezech. 22. v. 22. ab inusitato הִתּוּךְ, quod etiam est nomen substantivum.

APPENDIX

AD IMPERATIVUM.

II. persona singularis masculina.

[הִקּוֹם *excitare.*] Sic: הִכּוֹן *præparare*.

II. persona pluralis masculina.

[הִקּוֹמוּ *excitamini.*] הִמּוֹלוּ *circumcidimini*.

APPENDIX

AD FUTURUM.

III. persona singularis masculina.

[יִקּוֹם *excitabitur.*] Sic: יִנּוֹן, ut legendum docent Massorethæ Psal. 71. Heb. 72. v. 17. Lxx. διαμενεῖ *permanebit*. Vulg. Lat. *permanet*. S. Hieron. *perseverabit*. Alii, *sobolescet*, *propagabitur*, &, si fas ita loqui, *filiabitur*, à nomine inde derivato נִין *filius*.

Daghésch ex prima radic. gutturali excidente, ac compensato per (ּ) sub characterist. יָעוֹר *excitabitur*, וַיָּאוֹר *& illuxit.*

III. persona singularis feminina.

[תְּקוֹמֵם *excitabitur.*] Sic: וַתֵּהֹם *& perstrepuit, & personuit*, cum (ּ) sub ת ad compensandum daghésch ex prima rad. gutturali ejectum.

III. persona singularis masculina.

[יְקוֹמוּ *excitabuntur.*] Sic: הִמֹּלוּ Gen. 34. v. 24. *& circumcisi sunt*, vel *& circumciderunt*; niphál enim verborum Hebræorum active interdum significat instar mediorum apud Græcos, & deponentium apud Latinos. Vide supra pag. 132. col. 1.

CONJUGATIO POEL.

CONJUGATIO illa, quam מְרֻבָּע *quadratam* recte appellari posse diximus supra pag. 131. col. 2. formatur repetita tertia radicali, & prima affecta hhólem immutabili; ו enim quocum hhólem istud componitur, vel est secunda radicalis, quæ hîc & literæ, & vocalis munere fungitur: vel ad secundam illam radicalem excidentem compensandam adhibetur, ut: קוֹמֵם *statuit, erexit*, &c. Magna autem motio, quæ literæ excidenti, aut quiescenti compensandæ inservit, vix mutatur, ut jam sæpe diximus. Interdum tamen verba illa in hac & VII. conjugatione formam Piél perfectorum imitantur, h. e. recipiunt daghésch in secunda radicali, quæ est י sive genuinum, sive natum ex ו ob facilem literarum אֱהוִי permutationem, ut: קִיֵּם *stabilivit*, הִצְטַיַּדְנוּ *in viaticum accepimus.*

Ceterum conjugatio illa, quod motionem ultimam (ֵ) attinet, eodem plane modo flectitur ac piél perfectorum, vel poél defectivorum ע, quod vide supra pag. 223. Hoc ut planum atque evidens fiat, exempla quædam hîc operæ pretium est congerere.

APPENDIX

AD PRÆTERITUM.

[קוֹמֵם *erexit, excitavit*, masc.] Ex forma perfectorum, קִיֵּם *stabilivit*, Esth. 9. v. 31. ubi ex facili permutatione literarum אֱהוִי, ו convertitur in (י).

[קוֹמְמָה *erexit, excitavit*, femin.] Sic: חֹלְלָה *formavit*, Job. 26. v. 13.

[קוֹמַמְתָּ *erexisti, excitasti*, masc.] Sic: פּוֹרַרְתָּ *dissipasti*, Psal. 73. Heb. 74. v. 13. כּוֹנַנְתָּ Psal. 118. Heb. 119. v. 9. & cum ה expresso in fine, & (ּ) sub priori נ loco (ַ) ob pausam, כּוֹנַנְתָּה Psal. 8. v. 4. *fundasti*, &c.

[קוֹמַמְתִּי *erexi, excitavi*, com.] Sublata per apocopen tertia radicali ת, eaque compensata per daghésch forte in sequente ת terminationis, מֹתַתִּי 2. Reg. 1. v. 16. pro מוֹתַתְתִּי *interfeci.* וְדוֹמַמְתִּי *& silere feci*, quod huc referunt nonnulli, vide supra in poél defectivorum ע. Geminata prima & tertia radic. & ex forma perfectorum, וְסִכְסַכְתִּי *& miscebo*, Vulg. *& concurrere faciam*, Isai. 19. v. 2. Aliud exemplum vide supra in piél perfectorum, pag. 175. col. 1.

[קוֹמְמוּ *erexerunt, excitarunt*, com.] Sic: כּוֹנְנוּ Psal. 10. Heb. 11. v. 2. *paraverunt.* Ex forma perfectorum, קִיְּמוּ *stabilierunt*, Esth. 9. v. 31.

[קוֹמַמְתֶּם *erexistis*, *excitastis*, masc.] Perfectum est וְחִיַּבְתֶּם *& reum peragetis*, *condemnabitis*, Dan. 1. v. 10.

AD BENONI.

[מְקוֹמֵם *erigens*, *excitans*, masc.] Sic: מְחוֹלֵל־כֹּל *formans omnia*, Prov. 26. v. 10. cum (ֶ) loco (ֵ), quamvis sequatur maqqáph. qua de re infra lib. 3. cap. 1. מְמוֹתֵת *interficiens*, 1. Reg. 14. v. 13. מְשׁוֹבֵב *avertens*, Isai. 58. v. 12. מְרוֹמֵם *exaltans*, unde cum affixo מְרוֹמְמִי *exaltans me*, Psal. 9. v. 14.

[מְקוֹמֶמֶת, vel מְקוֹמֶמֶת *erigens*, *excitans*, fem.] Sic ex terminatione ת præcedente duplici (ֶ), מְחוֹלֶלֶת *dolore afficiens*, Isai. 51. v. 9.

[מְקוֹמְמִים *erigentes*, *excitantes*, masc.] Sic: מְשׁוֹטְטִים *peragrantes*, *circumeuntes*, Zach. 4. v. 10. Geminata prima & tertia radicali, מְעוֹעִים, unde cum affixo, מְעוֹעֶיךָ *commoventes*, Vulg. *lacerantes te*, Habac. 2. v. 7.

[מְקוֹמְמוֹת *erigentes*, *excitantes*, fem.] Sic cum ל præfixo, לַמְקוֹנְנוֹת *lamentatrices*, Jerem. 9. v. 16. מְצוֹדְדוֹת *venatrices*, Ezech. 13. v. 20. מְשׁוֹטְטוֹת *discurrentes*, 2. Paral. 16. v. 9.

AD INFINITIVUM.

[קוֹמֵם *erigere*, *excitare*.] Sic: עוֹרֵר *suscitare*, Job. 3 v. 8. לְצוֹדֵד *ad venandum*, Ezech. 13. v. 18. לְשׁוֹבֵב *ad reducendum*, Isai. 49. v. 5. Ex forma perfectorum לְקַיֵּם *ad statuendum*, Esth. 9. v. 21.

AD IMPERATIVUM.

[קוֹמֵם *erige*, *excita*, masc.] Cum ה paragogico, כּוֹנְנָה *dirige*, *præpara*, Psal. 89. Heb. 90. v. 17. עוֹרְרָה *suscita*, *excita*, Psal. 79. Heb. 80. v. 2. Atque ita persona illa cum ה isto paragogico conjuncta solo sensu à tertia singulari feminina præteriti distinguitur.

[קוֹמְמוּ *erigite*, *excitate*, masc.] Sic: רוֹמְמוּ *exaltate*, *excelsum prædicate*, Psal. 98. Heb. 99. v. 5.

AD FUTURUM.

[יְקוֹמֵם *eriget*, *excitabit*, masc.] Sic: יְמוֹלֵל *succidet*, Psal. 89. Heb. 90. v. 6. יְשׁוֹבֵב *convertet*, Psal. 22. Heb. 23. v. 3. יְשׂוֹחֵחַ *meditabitur*, *loquetur*, Isai. 53. v. 8. יְרוֹמֵם, unde cum affixo, יְרוֹמְמֵנִי *exaltabit me*, Psal. 26. Heb. 27. v. 5. Geminata prima & tertia radicali, & ex forma piél perfectorum, וַיְפַרְפְּרֵנִי *& disrupit me*, Job. 16. v. 12. וַיְפַצְפְּצֵנִי *& contritum dispersit me*, ibid.

[תְּקוֹמֵם *eriget*, *excitabit*, fem.] Sic: תְּמוֹתֵת *interficiet*, Psal. 33. Heb. 34. v. 22.

[תְּקוֹמֵם *eriges*, *excitabis*, masc.] Sic: תְּכוֹנֵן *præparabis*, Psal. 20. Heb. 21. v. 13. תְּרוֹמֵם, unde cum affixo, תְּרוֹמְמֵנִי *exaltabis me*, Psal. 17. Heb. 18. v. 49.

[אֲקוֹמֵם *erigam*, *excitabo*, com.] Sic: אֲשׂוֹחֵחַ *meditabor*, *eloquar*, Psal. 142. Heb. 143. v. 5. Ex forma perfectorum cum ה paragogico, & in pausa; quare remanet (ֵ), וַאֲקַיֵּמָה *& statui*, Psal. 118. Heb. 119. v. 106.

[יְקוֹמְמוּ, & in pausa, Isai. 61. v. 4. יְקוֹמֵמוּ *erigent*, *statuent*, *excitabunt*, masc.] Sic in pausa, יְרוֹצֵצוּ *discurrent*, Nah. 2. v. 4. Et geminata prima radicali loco tertiæ, יְעֹעֵרוּ Isai. 15. v. 5. pro יְעוֹרְרוּ *excitabunt*, Vulg. *levabunt*. Quidam referunt ad רִיעַ *vociferari*, ita ut יְעֹעֵרוּ sit per metathesin, pro יְרֹעֲעוּ *vociferabuntur*. Geminata quidem tertia radicali, sed altera ex geminatis primæ præposita, יְעַלְעוּ Job. 39. v. 30. in forma perfectorum, pro יְלַעְלְעוּ *absorbebunt*. Melius vox illa deduceretur ex inusitato עָלַע, quamvis non reperiantur hodie verba perfecta quorum prima & tertia radicalis sit eadem. Ex hoc autem verbo עָלַע, futurum piél erit יְעַלֵּעַ, vel cum (ַ) in fine loco (ֵ) ob gutturalem ע, יְעַלַּע, unde in tertia persona plurali masculina יְעַלְּעוּ, & sine daghésch in ל ob (ְ) ipsi suppositum, vide supra pag. 174. col. 2. in tertia persona singulari feminina præteriti, יְעַלְעוּ *absorbebunt*, Vulg. *lambent*.

[תְּקוֹמַמְנָה *erigent*, *excitabunt*, fem.] Sublata tertia radicali נ repetita, eaque per daghésch forte in נ terminationis compensata, תְּקוֹנֵנָּה Ezech. 32. v. 16. pro תְּקוֹנֵנְנָה *lamentabuntur*.

[תְּקוֹמַמְנָה *erigetis*, *excitabitis*, fem.] Sic: תְּצוֹדֵדְנָה *venamini*, Ezech. 16. v. 18.

CONJUGATIO POAL.

HÆc conjugatio eadem est ac præcedens ex qua formatur, nisi quod desinat in (-) loco (-). Excipitur solum paoúl; quod more participiorum passivorum desinit in (ֻ). Bénoní, infinitivus, & imperativus non sunt in usu; aut eorum exempla in Scripturis saltem desiderantur. Aliorum vero temporum, quæ sunt usitata, hæc exempla referre sufficiat.

PRÆTERITUM.

[קוֹמַם, in pausa קוֹמָם *excitatus est.*] Sic extra pausam, עוֹלַל *factus est*, Thren. 1. v. 12. quod etiam ad poal עָלַל referri potest. Vide supra pag. 223. In pausa וְרוֹמָם *& exaltatus est*, Psal. 65. Heb. 66. v. 17.

[קוֹמַמְתָּ, in pausa קוֹמָמְתָּ *excitatus es.*] Sic in pausa, חוֹלָלְתָּ *formatus es*, Job. 15. v. 7.

[קוֹמַמְתִּי, in pausa קוֹמָמְתִּי *excitatus sum.*] Sic in pausa, חוֹלָלְתִּי *formatus sum*, Psal. 50. Heb. 51. v. 7.

[קוֹמְמוּ, in pausa קוֹמָמוּ *excitati, excitata sunt.*] Sic in pausa, כּוֹנָנוּ *præparata sunt*, Ezech. 28. v. 13.

PAOUL.

[מְקוֹמָם *excitatus.*] Sic: מְחוֹלָל *dolore affectus*, Isai. 53. v. 5. מְרוֹמָם *exaltatum* (nomen) 2. Esd. 9. v. 5. ubi tamen in libris etiam accuratius editis pro (ֻ) sub priori מ reponitur (-).

[מְקוֹמֶמֶת, & ex forma ת præcedente duplici (ֶ), מְקוֹמֶמֶת *excitata.*] Sic: מְשׁוֹבֶבֶת *redux, redire facta*, Ezech. 38. v. 8.

FUTURUM.

[יְקוֹמַם, in pausa יְקוֹמָם *excitabitur*, masc.] Sic in pausa, יְרֹעָע *clamor, vociferatio fiet*, Isai. 16. v. 10.

[יְקוֹמְמוּ, in pausa יְקוֹמָמוּ *excitabuntur*, masc.] Sic in pausa, יְחוֹלָלוּ *reformabuntur*, Job. 26. v. 5.

[תְּקוֹמַמְנָה *excitabuntur*, fem.] Sic: תְּרוֹמַמְנָה *exaltabuntur*, Psal. 74. Heb. 75. v. 11.

CONJUGATIO HIPHIL.

APPENDIX

AD PRÆTERITUM.

III. persona singularis masculina.

[הֵקִים, vel הֵקַם *statuit.*] Sic ex forma hhiriq, הֵסִיר *amovit*, הֵפִיר *dissipavit*, הֵנִיף *elevavit*, הֵפִיץ *dispersit*, הֵעִיר *suscitavit*, הֵמִיר, & cum (י) hodie superfluo, sed antiqua vocali *e*, quæ nunc exprimitur per (-) sub ה, הֵימִיר *mutavit*, &c. Ex forma (-), הֵפַר *irritum fecit, dissipavit*, &c. Quando ultima rad. gutturalis est, aut ר, pro (-) in ultima, sæpe usurpatur (-), ut: הֵרַע *malefecit*, הֵפַר *irritavit, irritum fecit*, הֵצַר *angustiavit*, &c. Cum א epenthetico, & ex forma quiesc. Pé (י), כֹּל הֹבְאִישׁ Isai. 30. v. 5. Vulg. *omnes confusi sunt.* Quidam vocem hanc ad בָּאַשׁ referentes interpretantur: *omnes putruerunt, fœtidi facti sunt.* Secundum hanc expositionem, א radicale est, ac legendum הִבְאִישׁ. Ex eadem forma, & sine א epenthetico, הוֹבִישׁ, vel הֵבִישׁ *erubuit, pudefecit.*

III. persona singularis feminina.

[הֵקִימָה, & הֵקָמָה *statuit.*] Sic ex forma (-) sub prima radicali, הֵקָרָה Jerem. 6. v. 7. *effudit*,

effudit. Lxx. ψύχει, Vulg. interp. *frigidam facit*; deducebant à קָרַר Chaldæis, Arabibus, & procul dubio olim etiam Hebræis, *frigefacio*, *refrigero*. Ex forma defectivor. ע, הֵסַתָּ *incitavit*. Ex forma quiescentium *Pé* (י), de quibus in §. præcedenti, הוֹבִישׁ, vel הֹבִישׁ *erubuit*, *pudefecit*.

II. *persona singularis masculina.*

[הֲקִימוֹתָ, vel הֲקִמוֹתָ, & cum hhólem deficiente הֲקֵמֹתָ *statuisti.*] Sic ex forma (י.), הֲכִינוֹתָ *præparasti*, *stabilivisti*, &c. Ex forma (-), הֵרַעְתָּ *malefecisti*, *malis affecisti*. Et cum accentu tonico in ultima ob ו conversivum, וַהֲקֵמֹתָ *& eriges*, וַהֲרֵמֹתָ *& extolles*. Quando prima radicalis gutturalis est, characteristicæ subjicitur (-) simplex loco (-:), quod gutturales non solet præcedere, ut diximus supra pag. 224. col. 1. in verbis defectivis ע, הֵעַדְתָּ, & expresso ה in fine הֵעַדֹתָה *contestatus es.* Cum (∵) sub characterist. pro (-), הֱשִׁיבוֹתָ *benefecisti*, הֱבִישׁוֹתָ *confudisti*, הֲשִׁיבוֹתָ *avertisti*, &c. Sublata per aphæresin characteristica, רִיבוֹתָ Job. 33. v. 13. pro הֲרִיבוֹתָ *contendisti.*

Cum (:) sub tertia radicali, loco ו, ex forma perfectorum, הֵנַפְתָּ *agitasti*, וְהֵנַפְתָּ *& agitabis*, וְהֵפַרְתָּה *& irritum facies*, ubi exprimitur ה, quod in fine latebat. Ex forma quiesc. *Pé* (י), de quibus in §. præc. הוֹבַשְׁתָּ *confudisti*. Elisa tertia radicali ת, eaque per daghésch forte τῷ ת incrementi impressum compensata, וְהֵמַתָּה pro וְהֵמַתְתָּה *& interficies*, ubi insuper exprimitur ה, quod in fine subintelligebatur.

I. *persona singularis communis.*

[הֲקִימוֹתִי, vel הֲקִמוֹתִי *statui.*] Sic ex forma (י.), הֲרִימוֹתִי *exaltavi*, הֲסִרֹתִי cum hhólem deficiente, *removi*, &c. Et cum hhíriq parvo, & hhólem deficiente, הֲקִמֹתִי *stare feci*, *confirmavi*. Ex forma (-), הֲרֵעֹתִי *malefeci*, וַהֲצֵרֹתִי *& angustiabo*, Jerem. 10. v. 18. cum accentu in penultima præter analogiam; ו enim convertens eum ad ultimam analogos rejicit. Cum simplici (-) sub charact. ob gutturalem sequentem, vide supra secundam pers. sing. masc. הַעִידֹתִי *contestatus sum*, הַעִירוֹתִי *suscitavi*. Cum (∵) sub charact. loco (-), הֱקִיצוֹתִי *evigilavi*, *experrectus sum*. Sublata characteristica, בִּינוֹתִי pro הֲבִינוֹתִי *intellexi*. Vide personam præcedentem.

Cum (:) sub tertia radic. pro ו, וְהֵטַלְתִּי *& projiciam*. Ejecta tertia rad. ת, ac compensata per daghésch forte in ת incrementi, וְהֵמַתִּי, pro וְהֵמַתְתִּי *& interficiam*. Contractum est הֵמִיתִי, vel הֵמַתִּי pro הֲמִיתוֹתִי, unde cum affixo, וַהֲמִיתִיו *& interfeci eum*, 1. Reg. 17. v. 35. Et cum hhíriq qatón sub מ, וַהֲמִתִּיהָ *& interficiam eam*, Ose. 2. v. 3. al. 5.

Compositam formam habent ex his verbis, & ex quiescentibus *Pé* (י), וְהוֹשְׁבוֹתִים *& collocabo eos*, Zach. 10. v. 6. וְהֵטִיבֹתִי *& benefaciam*, Ezech. 36. v. 11. ubi ה afficitur (-) loco (י), ut fit in hac conjugatione in verbo יָשַׁב. Vide supra pag. 238. col. 1.

III. *persona pluralis communis.*

[הֵקִימוּ, vel הֵקֵמוּ *statuerunt.*] Sic ex forma (י.), הֵבִינוּ *intellexerunt*, הֵמִיתוּ *interfecerunt*, וְהֵשִׁיבוּ *& reducent*, &c. Ex forma (-), הֵנֵצוּ *floruerunt*, הֵפֵרוּ *irritum fecerunt*, הֵרֵעוּ *malefecerunt*, à רוּעַ; vel *clamaverunt*, à רִיעַ. Tseré characteristicæ resoluto in (·) sequente daghésch forti, per legem æquivalentiæ: הֵזִילוּ pro הֵזִילוּ *vilipenderunt*, הֵסִיתוּ pro הֵסִיתוּ *incitarunt*. Nisi personæ illæ sint ab inusitatis verbis נָזַל, נָסַת. Cum aphæresi characteristicæ, & cum affixo, וְדִיגוּם Jerem. 16. v. 16. *& piscabuntur eos*, pro וְהֵדִיגוּם, aut הֵדִיגוּם. Quidam, punctis sic mutatis וְדִיגוּם, volunt esse præteritum piél. Ex forma quiescentium *Pé* (י), הוֹבִישׁוּ, vel הֹבִישׁוּ *confusi sunt*, *pudefecerunt*, *confuderunt*.

II. *persona pluralis masculina.*

[הֲקִימוֹתֶם, vel הֲקִמוֹתֶם *statuistis.*] Sic ex forma (י.), הֲבִינוֹתֶם *intellexistis*, וַהֲרִיעֹתֶם (à רִיעַ) *& vociferabimini*, &c. Ex forma (-), הֲרֵעֹתֶם *malefecistis*, (à רוּעַ), וַהֲרֵעֹתֶם *& clangetis*, (à רִיעַ), וַהֲשִׁיבוֹתֶם *& reducetis*, cum (י) nunc superfluo, sed olim vocali *e*,

quæ exprimitur hodie per (ֻ) sub שׁ. Cum syncopa tertiæ radicalis ת, quæ compensatur per dagh. forte in ת terminationis, הֲמִתֶּם, pro הֲמִיתוֹתֶם, aut ex forma perfectorum, ut supra in secunda persona singulari masculina, הֲמִתֶּם, contracte pro הֲמִתַּתֶּם, *interficietis.*

II. persona pluralis feminina.

[הֲקִימוֹתֶן *statuistis.*] Ejecta tertia radicali, eaque per daghésch in ת incrementi compensata, הֲמִתֶּן *interficietis.* Vide personam præcedentem.

I. persona pluralis communis.

[הֲקִימוֹנוּ, vel הֲקֵמוֹנוּ *statuimus.*] Ex forma (׳), & cum (ֵ) sub character. loco (ִ), הֲשִׁבוֹנוּ *retulimus.* Ex forma (ֵ), הֲקֵמוֹנוּ & *statuemus.* Cum (ֵ) sub tertia rad. pro hhól. הֲכִנֵנוּ, unde tertia rad. נ elisa, ac compensata per dagh. forte in נ terminationis, הֲכִנּוּ *præparavimus*, 2. Paral. 29. v. 19.

APPENDIX

AD BENONI.

Singulare masculinum.

[מֵקִים, vel מֵקֵם *statuens.*] Ex terminatione (׳), מֵבִין *intelligens*, ומֵרִים & *exaltans*, מֵנִיחַ *requiescere faciens*, מֵעִיר *excitans*, Ose. 7. v. 4. secundum quosdam interpretes. Alii, *ab excitando*, pro מֵהָעִיר, vide infinitivum. Alii, *à civitate*, ex מִן, & עִיר *civitas.* Vide interpretes. Mutato (ֵ) in (ַ) sequente daghésch, per legem æquivalentiæ, מַסִּית *incitans.* Postularet analogia ut (ַ) istud mutaretur in (ֵ), vel in (ִ) loco (ַ); verum tres illæ motiones invicem convertuntur. Forte etiam מַסִּית venit ab inusitato נָסַת. Cum (׳) paragogico, ex quo & hhiriq literæ præcedenti supposito factum est hhiriq gadhól, מְקִימִי *erigens*, Psal. 112. Heb. 113. v. 7. ubi (ֵ) mutatur in (ְ) ob accentum plus una syllaba ab eo remotum. Pro isto (׳) paragogico, vide supra bénoni qál perfectorum, pag. 164. col. 1.

Ex forma (ֵ) in fine, מֵפֵר *irritans.* Cum (ַ) ibidem ob gutturalem, מֵרַע *malefaciens.*

Singulare femininum.

[מְקִימֶרֶת *statuens.*] Tseré penultimæ in hoc feminino, & in plurali tam masculino quam feminino sequente, mutatur in (ְ) propter auctum syllabarum numerum, & accentum plus una syllaba ab eo distantem. Sic: מְשִׁיבָה *restituens*, מְאִירָה *illuminans*; unde in constructo, מְשִׁיבַת *restitutrix*, מְאִירַת *illuminatrix.*

Plurale masculinum.

[מְקִימִים, vel מְקָמִים *statuentes.*] Sic ex forma hhiriq, מְבִינִים *intelligentes*, מְמִיתִים *interficientes*, מְרִימִים, unde in constructo, כִּמְרִימֵי *sicut exaltantes*, &c. Ex forma (ֵ), מְרֵעִים *malefacientes.* Tseré characteristicæ mutato in (ַ) sequente daghésch, ut supra in sing. masc. מַלִּינִים pro מְלִינִים, *murmurantes*, nisi sit à verbo inusitato נָלַן.

Plurale masculinum.

[מְקִימוֹת *statuentes.*] מְאִירוֹת *illuminantes.*

APPENDIX

AD INFINITIVUM.

[הָקִים, vel הָקֵם *statuere.*] Sic ex forma (׳), הָבִין *intelligere*, הָמִית *interficere*, &c. Ex forma (ֵ), הָשֵׁב *reducendo*, הָמֵת *interficiendo*, &c. Cum (׳) nunc superfluo, sed olim vocali *e*, quæ exprimitur hodie per (ֲ) sub prima radicali, הֲקִים *præstando*, Jerem. 44. v. 25. Interdum abjicitur ה characteristicum, ut: בִּין pro הָבִין *considerando.* Sic: גִּיל *exsultando*, שִׁית, unde וְשִׁית & *ponere*, &c. Et sæpius cum literis *bichlám*, vide supra pag. 148. col. 2. בְּעִיר *in evigilando*, Psal. 72. Heb. 73. v. 20. ubi LXX. ἐν דּ

πόλει σου, Vulg. Lat. *in civitate tua*. S. Hieron. *in civitate*, simpliciter. Retulerunt ad קִיר *civitas*. לָדִין *ad judicandum*, לָלִין *ad pernoctandum*, לָרִיב *ad contendendum*, לָשִׁיר *ad cantandum*, &c. מֵעִיר *ab excitando*, secundum quosdam interpretes, Osé. 7. v. 4. vide supra bénoní sing. masc. Cum ה parag. & (ּ) loco (ִי), vel (ּ), sub prima radicali, לַהֲנָפָה *ad agitandum*, Isai. 30. v. 28. Verum hic, & similes infinitivi ad nominum potius quam ad verborum classem pertinent. Vide supra p. 165. col. 2. in infinit. qál perfectorum.

APPENDIX

AD IMPERATIVUM.

II. persona singularis masculina.

[הָקִים, vel הָקֵם *statue.*] Sic ex terminatione (ּ), quæ altera longe est usitatior, הָאֵר *illumina*, הָסֵר *remove*, וְהָרֵץ *& currere fac*, *defer cito*, הָרֵם, & mutato (ּ) in (ֶ), ob accentum ab ultima ad penultimam retractum, quia concurrit alter tonicus, הָרֶם 4. Reg. 6. v. 7. *tolle*, הָרֵק *exsere*, הָשֵׁב *restitue*, &c. Et cum (ַ) loco (ּ), maxime quando ultima radicalis est gutturalis, הָשַׁב *reduc*, *repone*, הָשַׁע *claude*. Cum ה paragogico usurpatur vulgo forma hhiríq, ut: הָאִירָה *illumina*, הָקִיצָה *evigila*, הָעִירָה *expergiscere*, הָשִׁיבָה *redde*, &c. Et cum (ּ) pro (ִי), הָפֵרָה *irritum fac*.

Quandoque in hoc imperativo tollitur characteristica, ut: שִׂיחַ *loquere*, וּבִין *& intellige*, לִין *pernocta*, וְשִׂים *& pone*, &c. Sic cum ה paragogico, בִּינָה *intellige*, &c. Et cum accentu in ultima præter analogiam, רִיבָה *contende*, *litiga*, *judica*, Psal. 34. Heb. 35. v. 1.... 118. Heb. 119. v. 154. שִׁיתָה *pone*, Psal. 140. Heb. 141. v. 3.

II. persona singularis feminina.

[הָקִימִי *statue.*] Sic: הָרִימִי *exalta*, &c. Sublata per aphæresin characteristica, ut in secunda pers. sing. masc. לִינִי *pernocta*, שִׁיתִי *pone*, שִׂימִי idem, &c. Et cum accentu in ultima, גִּילִי *exsulta*, Zach. 9. v. 9.

II. persona pluralis masculina.

[הָקִימוּ *statuite.*] Sic: וְהָמִיתוּ *& interficite*, הָרִיעוּ *jubilate*, &c. Cum aphæresi characteristicæ, ut in personis præcedentibus, בִּינוּ *intelligite*, גִּילוּ *exsultate*, נִירוּ *novate*, רִיבוּ *litigate*, *judicate*, שִׂיחוּ *loquimini*, שִׂימוּ *ponite*, שִׁירוּ *cantate*, שִׂישׂוּ *gaudete*, &c.

APPENDIX

AD FUTURUM.

III. persona singularis masculina.

[יָקִים, vel יָקֵם *statuet.*] Sic ex forma (ִי), יָדִין *judicabit*, יָלִין *pernoctabit*, &c. Ex forma (ּ), יָרֵב *contendet*, יָפֵץ *disperget*, וְיָעֵר *& excitabit*, יָסֵר *removebit*, יָרֵעַ *malefaciet*, יָגֵל, & cum י nunc superfluo, sed olim vocali *e*, יָגִיל מְאֹד *exsultabit vehementer*, Psal. 20. Heb. 21. v. 2. ubi insuper (ּ) corripitur in (ֶ) ob accentum ab ultima ad penultimam retractum propter alterum concurrentem in voce מְאֹד, quæ monosyllaba censetur; schevá enim propriè syllabam non efficit, ut diximus supra pag. 35. col. 1. Cum א itidem redundante, sed quod erat quoque vocalis *e*, quæ nunc exprimitur per (ּ) sub prima rad. וְיָנֵאץ *& florebit*, Eccle. 12. v. 5. Pro (ִי) vel (ּ), interdum reponitur (ַ), maxime quando ultima rad. gutturalis est, aut ר, ut: יָרַח *odorabitur*, יָלַע *absorbebit*, &c. Qaméts characteristicæ mutato in (ַ) sequente daghésch per legem æquivalentiæ, יַעִּית *excitabit*, nisi sit ab inusitato נָסַת.

Accentu ab ultima ad penultimam retracto, vel ob concursum, vel ob ו conversivum, (ּ) ultimæ corripitur in (ֶ), ut: יָרֶב בּוֹ *judicet de eo*, Jud. 6. v. 32. וַיָּאֶר *& illuxit*, וַיָּבֶן *& intellexit*, וַיָּחֶל *& timuit*.

וַיָּמֶת *& interfecit*, וַיָּשֶׁב *& reduxit*, וַיָּקֶם *& suscitavit*, &c. Et cum (ֶ) loco (ֵ), præsertim quando prima rad. gutturalis est, aut ultima itidem gutturalis, vel ר, ut: וַיָּעַד *& contestatus est*, וַיָּעַר *& excitavit*, וַיָּנַח *& requiescere fecit*, *& requiem dedit*, וַיָּרַע *& malefecit*, וַיָּצַר *& obsedit*, &c. quorum nonnulla referri etiam possunt ad qál, uti quædam in hac conjugatione adducta referri possunt ad hiphil.

Cum ה paragogico in hac persona parum usitato, יָחִישָׁה *festinabit*, Isai. 5. v. 19.

III. persona singularis feminina.

[תָּקִים, vel תָּקֵם *statuet.*] Cum (ֶ) in ultima loco (ִי) vel (ֵ), quamvis tertia radicalis non sit gutturalis, aut ר, תָּלֶן *pernoctabit*, *morabitur.* Cum eodem (ֶ) pro (ֵ) ob accentum ab ultima ad penultimam vi ו conversivi retractum, וַתָּסַר *& removit*, *& deposuit.*

II. persona singularis masculina.

[תָּקִים, vel תָּקֵם *statues.*] Ex forma (ֵ), תָּפֵר *dissipabis*, תָּשֵׁב *reduces*, תָּפֵק *proferes*, *effundes*, &c. Accentu retracto ab ultima ad penultimam, vel ob concursum, vel ob ו conversivum, (ֵ) corripitur in (ֶ), ut: אַל־תָּשֶׁב אֶת־פָּנָי *ne avertas faciem meam*, 3. Reg. 2. v. 20. ubi accentus in תָּשֶׁב retrahitur quamvis non sequatur immediate alter tonicus. Forte olim scribebatur אֵת sejunctum à פָּנָי. Sic cum ו conversivo, וַתָּקֶם *& præstitisti*, וַתָּרֶם *& extulisti*, &c. Et cum (ֶ) loco (ֵ) ob primam, aut ultimam gutturalem, וַתָּעַד *& contestatus es*, quod referri etiam potest ad qál, וַתָּרַע *& male fecisti.* Ex terminatione (ֶ) loco (ֵ) vel (ִי), אַל־תָּלֶן *ne pernoctes*, תָּרַע *malefecisti*, *malum intulisti*, Psal. 43. Heb. 44. v. 3. ubi futurum ponitur loco præteriti. De hac enallage in Syntaxi.

II. persona singularis feminina.

[תָּקִימִי *statues.*] Cum ן paragogico, quod accentum à penultima ad ultimam retraxit; quare ת afficitur (ְ), תְּחִילִין *paries*, *paritura es*, Isai. 45. v. 10.

I. persona singularis communis.

[אָקִים, vel אָקֵם *statuam.*] Sic ex forma (ִי), אָלִין *pernoctabo*, אָרִיק *evacuabo*, *evaginabo*, וָאָשִׂם *& posui*, &c. Ex forma (ֵ), אָפֵר *irritum reddam*, אָסֵף *consumam*, &c. Cum (ֶ) pro (ֵ) vel (ִי) ob ultimam gutturalem, אָרַע *malefaciam.* Cum ה paragogico, אָבִינָה *intelligam*, אָגִילָה *exsultabo*, אָעִירָה *evigilabo*, אָשִׂימָה *ponam*, אָשִׁירָה *cantabo*, &c. Ex forma quiescentium Pé (י), אֹחִילָה *dolebo*, Jerem. 4. v. 19. secundum הַקְּרִי, h. e. Massorетharum lectionem: at secundum הַכְּתִיב, seu textûs Scripturam, אָחוּלָה idem, in futuro qál. Vide etiam supra pag. 240. col. 2. in futuro hiphil quiescentium Pé י.

III. persona pluralis masculina.

[יָקִימוּ, vel יָקֵמוּ *statuent.*] Cum ן paragogico retrahente accentum à penultima ad ultimam; quare (י) afficitur (ְ) loco (ָ), יְחִילוּן *dolebunt*, יְנִיעוּן *movebunt*, יְמִישׁוּן *palpabunt*, &c. Mutato (ָ) characteristicæ in (ַ) sequente daghésch, per legem æquivalentiæ, יַלִּיזוּ *recedere facient*, וַיַּלִּינוּ *& murmurare fecerunt.* Ex forma (ֵ), יָרֵעוּ *malefacient*, וַיָּפֵרוּ *& irritum fecerunt*, וַיָּחֵלּוּ Ose. 8. v. 10. *& doluerunt.* LXX. καὶ κοπάσουσι *& cessabunt.* Vulg. *& quiescent.* Aq. καὶ λιτανεύσουσι *& supplicabunt.* Sym. καὶ μενοῦσι *& manebunt.* Quidam interpretantur *& incipient*, ab חָלַל, leguntque וַיָּחֵלּוּ cum daghésch in ל, ut illud ibidem habent exemplaria etiam accuratiora.

III. persona pluralis feminina.

[תְּקִימֶנָה *statuent.*] Sic: תְּגִילֶנָה *exsultabunt*, תְּשִׁיבֶנָה *reddent*, &c. Ex forma defectivorum ע, excepto daghésch, quod tertiæ radicali non imprimitur, תְּהִימֶנָה Mich. 2. v. 12. *perstrepent*, *tumultuabuntur*, cum dagh. in נ ad compensandum (י) ejectum, est enim pro תְּהִימֶינָה.

II. persona pluralis masculina.

[תָּקִימוּ, vel תָּקֵמוּ *statuetis.*] Sic ex

forma (ְ) , תָּפֵרוּ *irritum facietis* , *&* וְתָרֵעוּ *malefacietis.*

II. persona pluralis feminina.

[תְּקִמְנָה *statuetis.*] Cum. (ִ) loco (ְ) sub prima radicali , הָקִים תְּקִימְנָה Jerem. 44. v. 25. *statuendo statuetis*, vel potius *statuistis*, *præstitistis.* Vulg. *implestis.* Lxx. ἐνεμείνατε *perseverastis.* Hhiriq istud mendose hîc videtur positum pro (ְ) , quod olim exprimebat י ; sic enim scribendum legendumque videtur תְּקִימְנָה cum י hodie superfluo , quod pariter abundat in voce præcedente & correlativa הָקִים.

I. persona pluralis communis.

[נָקִים *statuemus.*] Sic : נָלִין *pernoctabimus* , נָשִׂישׂ *gaudebimus* , נָרִיעַ *clangemus* , &c. Cum (ַ) pro (ִ) ob ultimam radic. ע , נָרַע *malefaciemus* , Gen. 19. v. 9. Cum ה paragogico , נָגִילָה *exsultabimus* , נָלִינָה *pernoctabimus* , נָרִיעָה *clangemus* , &c.

CONJUGATIO HOPHAL.

APPENDIX

AD PRÆTERITUM.

II. persona singularis masculina.

[הוּקַם , & in pausa הוּקָם *constitutus est.*] Sic : הוּכַן *præparatus est* , הוּמַת , & in pausa הוּמָת *interfectus est* , הוּנַח *requies data est* , הוּרַק *evacuatus est* , &c. Cum (ֻ) pro ו , וְהֻכַן *& præparabitur* , הֻרַם *sublatus est* , Dan. 8. v. 11. ubi secundum כְּתִיב *scr*, est הֵרִים *sustulit* , & tertia illa persona passive accepta , ut videbimus in Syntaxi , *sublatus est* ; secundum vero קְרִי *scr* , הוּרַם : (י) enim in הֵרִים scribitur pro ו , quod & ipsum transponitur , cum reponendum sit inter ה & ר. Cum (ֻ) & daghésch per legem æquivalentiæ loco ו , וְהֻסַּג *& aversum est* (judicium) , הֻקַּם *constitutus est.*

III. persona pluralis communis.

[הוּקְמוּ *constituti sunt.*] Cum (ֻ) euphonico pro (ו) , הֻמְתוּ *interfecti sunt.*

APPENDIX

AD PAOUL.

Singulare masculinum.

[מוּקָם *constitutus.*] Sic : מוּזָר *alienus* , *extraneus factus* , מוּסָר *remotus* , מוּמָת *interfectus* , &c. Cum (ֻ) loco (ו) , מֻנָּד *remotus* , מֻעָף *volare jussus.*

Plurale masculinum.

[מוּקָמִים *constituti.*] Sic : הַמּוּסָרִים *remoti* , הַמּוּמָתִים *interfecti* , 4. Reg. 11. v. 2. ut ibi legendum docent Massorethæ ; scribitur enim הַמְּמוֹתִים cum literæ ו metathesi.

APPENDIX

AD FUTURUM.

III. persona singularis masculina.

[יוּקַם , & in pausa יוּקָם *constituetur.*] Sic : יוּמַת , & cum accentu pausante יוּמָת *interficietur* , יוּשַׁר *cantabitur* , יוּטַל , in pausa יוּטָל , & cum (ֻ) pro ו , יֻטַּל *projicietur.* Quædam exemplaria pro יֻטָּל Job. 41. v. 1. habent יֻטַּל cum daghésch in ט , per legem æquivalentiæ , qua parva motio (ֻ) cum daghésch ponitur loco magnæ , nempe ו.

III. persona singularis feminina.

[תּוּקַם , & in pausa תּוּקָם *constituetur.*]

Sic extra pausam, תּוּמַת *interficiatur*, וַתּוּמַת *& interfecta est*, תּוּרַק *effundetur*, &c. Cum (ֻ) loco ו, תֻּפַר *irritum fiet.*

III. persona pluralis masculina.

[יוּקְמוּ, & in pausa יוּקָמוּ *constituentur.*] Sic: יוּמְתוּ, & in pausa יוּמָתוּ *interficientur.*

CONJUGATIO HITHPOEL.

UT in verbis perfectis hithpaël formatur à piël, cui præponitur הִתְ, &c. sic quiescentium hithpoël desumitur ex poël. Et quemadmodum hithpaël non raro terminatur in (ַ), quod in pausa mutatur in (ָ): ita & verborum illorum hithpoël sæpe desinit in (ֵ), quod cum accentu pausante conjunctum producitur in (ֵ), ut sequentia declarant exempla.

PRÆTERITUM.

[הִתְקוֹמֵם, ex forma (ַ) הִתְקוֹמַם, & in pausa הִתְקוֹמָם *stitit se*, masc.] Sic ex forma (ַ) & in pausa, הִתְבּוֹנָן *intellexit*, Isai. 1. v. 3.

[הִתְקוֹמְמָה *stitit se*, fem.] Sic: הִתְמוֹטְטָה *mota est*, הִתְפּוֹרְרָה *dissipata est*, Isai. 24. v. 19.

[הִתְקוֹמַמְתָּ *stitisti te*, masc.] Sic: הִתְבּוֹנַנְתָּ *intellexisti*, Job. 38. v. 18.

[הִתְקוֹמַמְתִּי *stiti me*, com.] Sic: וְהִתְעֹרַרְתִּי *& excitabo*, *suscitabo me*, Job. 31. v. 29.

[הִתְקוֹמְמוּ, in pausa ex forma (ָ) הִתְקוֹמָמוּ, ex forma (ַ) הִתְקוֹמַמוּ *stiterunt se*, com.] Sic ex forma (ַ) & in pausa, הִתְבּוֹנָנוּ *intellexerunt*, Isai. 52. v. 15.

[הִתְקוֹמַמְנוּ *stitimus nos*, com.] Ex forma perfectorum, cum metathesi literæ ת, & ejus conversione in ט, secundum regulas traditas supra pag. 189. הִצְטַיַּדְנוּ, pro הִתְצַיַּדְנוּ *in viaticum cepimus*, Jos. 9. v. 12. à צוּד vel צִיד.

BENONI.

[מִתְקוֹמֵם *sistens se*, *insurgens*, masc.] Sic: מִתְעוֹרֵר *suscitans se*, Isai. 64. v. 7.

[מִתְקוֹמֶמֶת, & ex forma ת præcedente duplici (ֶ), מִתְקוֹמֶמֶת *sistens se*, fem.] Ex poäl & hithpoël, מִתְקוֹמְמָה *insurgens*, Job. 20. v. 27. Ex poäl est מְקוֹמְמָה, ex hithpoël vero מִתְקוֹמְמָה. Ex terminatione ת, מִתְבּוֹסֶסֶת *conculcandam se præbens*, Ezech. 16. v. 6.

[מִתְקוֹמְמִים *sistentes se*, *insurgentes*, masc.] Sublata priori litera characteristica מ, ne, inquiunt, quatuor literæ serviles sese immediate consequantur, וּבִתְקוֹמְמֶיךָ Psal. 138. Heb. 139. v. 21. *& in insurgentes in te*, pro וּבְמִתְקוֹמְמֶיךָ.

IMPERATIVUS.

[הִתְקוֹמֵם, ex terminatione (ַ) הִתְקוֹמַם, & in pausa הִתְקוֹמָם *siste te*, masc.] Sic ex forma (ֵ) וְהִתְבּוֹנֵן *& intellige*, Job. 37. v. 14.

[הִתְקוֹמְמִי, & in pausa ex forma (ָ) הִתְקוֹמָמִי *siste te*, fem.] Sic: הִתְעוֹרְרִי *suscitare*, *suscita te*, Isai. 51. v. 17. Ex forma (ַ) mutati in (ָ) ob pausam, הִתְרוֹעָעִי *clange*, *jubila*, Psal. 59. Heb. 60. v. 10.

[הִתְקוֹמְמוּ *sistite vos*, masc.] Sic: הִתְבּוֹנְנוּ *intelligite*, *animadvertite*, Jerem. 9. v. 16.

[הִתְקוֹמֵמְנָה, & ex terminatione (ַ) הִתְקוֹמַמְנָה *sistite vos*, fem.] Sic ex forma (ַ), הִתְשׁוֹטַטְנָה *cursitate*, *peragrate*, Jerem. 49. v. 3. à שׁוּט, quod solum verbum est à ש incipiens in quo non fit literæ ת metathesis, ne, inquiunt, triplex *T* concurrens κακοφωνίαν pariat.

FUTURUM.

[יִתְקוֹמֵם, ex terminatione (ַ) יִתְקוֹמַם, & in pausa יִתְקוֹמָם *sistet se*, masc.] Sic ex terminatione (ַ), & in pausa, יִתְבּוֹנָן *intelliget*, Job. 11. v. 11. יִתְלוֹנָן *commorabitur*, Psal. 90. Heb. 91. v. 1.

[תִּתְקוֹמֵם, &c. *sistet se*, fem.] Sublata per syncopen litera ת altera characteristica, eaque compensata per daghêsch in prima ra-

dicali, תִּכּוֹנֵן Num. 21. v. 27. pro תִּתְכּוֹנֵן *firmabitur.* Ex terminatione (-) mutati in (·) ob pausam, תִּתְמוֹגָג *liquefiet*, *dissolvet se*, Psal. 106. Heb. 107. v. 26.

[תִּתְקוֹמֵם, &c. *sistes te*, masc.] Sic: וַתִּתְבּוֹנֵן *& intellexisti*, *& considerasti*, Job. 30. v. 20.

[תִּתְקוֹמְמִי, &c. *sistes te*, fem.] Ex terminatione (-) mutati in (·) ob pausam, & cum syncopa alterius ת characteristici, תִּכּוֹנָנִי *firmaberis*, Isai. 54. v. 14. Vide supra tertiam personam singularem femininam.

[אֶתְקוֹמֵם, &c. *sistam me*, com.] Sic: אֶתְבּוֹנֵן, & ex forma (-) in pausa, אֶתְבּוֹנָן *intelligam*, *considerabo*, Job. 23. v. 15. cap. 32. v. 12. &c. אֶתְקוֹטָט *tabescam*, Psal. 138. Heb. 139. v. 21. Et cum ה parag. וָאֶתְקוֹטָטָה *& contabui*, Psal. 118. Heb. 119. vers. 158. אֵרוֹמָם *extollam me*, Isai. 33. v. 10. cum syncopa ת, quod compensatur per dagh. forte in prima radicali, quæ cum ejus recipiendi sit incapax, א afficitur (-) loco (·) ad compensandum daghésch istud ejectum, pro אֶתְרוֹמָם.

[יִתְקוֹמְמוּ, in pausa ex forma (-) יִתְקוֹמָמוּ ex forma (-) יִתְקוֹמְמוּ *sistent se*, masc.] Sic ex forma (··) extra pausam, וְיִתְבּוֹנְנוּ *& considerent*, Psal. 106. Heb. 107. v. 43. Ex forma (-) mutati in (·) ob pausam, יִתְבּוֹנָנוּ *intelligent*, Isai. 14. v. 16. יִתְבֹּשָׁשׁוּ *erubescebant*, Gen. 2. v. 25. יִתְמוֹלָלוּ *exscindentur*, Psal. 57. Heb. 58. v. 8. Sublato ת characteristico, & compensato per daghésch in prima radicali, וְיִכֹּנְנוּ pro וְיִתְכּוֹנְנוּ *& parant se*, Psal. 58. Heb. 59. v. 5.

Ex forma perfectorum, & cum metathesi ת characteristici, quod insuper mutatur in ט euphoniæ gratia, וַיִּצְטַיָּרוּ cum (·) loco (:) sub י ob pausam, *& legatos se finxerunt*, Jos. 9. v. 4.

[תִּתְקוֹמְמוּ, &c. *sistetis vos*, *insurgetis*, masc.] Sic: תִּתְבּוֹנְנוּ Jerem. 23. v. 20. & in pausa ex forma (-), תִּתְבּוֹנָנוּ *considerabitis*, Isai. 43. v. 18.

[תִּתְקוֹמֵמְנָה, vel תִּתְקוֹמַמְנָה *insurgent*, fem.] Sic ex forma (-) sub tertia radicali, תִּתְמוֹגַגְנָה *colliquescent*, Amos. 9. v. 13.

MANTISSA

De Verbis בּוֹא venire, נוֹא frangere, *&* קוֹא vomere.

VERBUM בּוֹא *venire*, quod in secunda & tertia radicali quiescit, in tribus duntaxat conjugationibus usitatum est; nempe in qál, hiphíl & hophál. Imo personæ non paucæ in conjugationum illarum temporibus, seu modis, desiderantur, ut ex subjecto paradigmate liquet. Quæ in Scripturis reperiuntur, eas hîc integras describere operæ pretium esse duximus, eo quod & frequenter occurrant, & tyronibus, ob duplicem cui subjiciuntur imperfectionem, nonnihil negotii soleant facessere.

Alia duo verba נוֹא *frangere*, & קוֹא *vomere*, sequuntur analogiam flexionis verbi בּוֹא *venire*. Quare eorum personas, quæ in textu Biblico conspiciuntur, una cum earum anomaliis, in appendicibus paradigmati sequenti subjectis exhibebimus. Significatio autem tertiæ personæ singularis præteriti hophál, quæ in hoc schemate ob loci angustiam afferri non potuit, ea est *adductus est*, pro masculina, *adducta est*, pro feminina persona.

HOPHAL.			HIPHIL.			QAL.					
Personæ			Personæ			Personæ					
Fem.	Com.	Masc.	Fem.	Com.	Masc.	Fem.	Com.	Masc.			
הֻבָאת		הוּבָא	הֵבִיאָה		*adduxit.* הֵבִיא	בָּאָה		*venit.* בָּא	3.	Sing.	PRÆTERITA.
caret.		הוּבָאתָ	caret.		הֵבֵאתָ	בָּאת		בָּאתָ	2.		
	caret.			הֵבֵאתִי			בָּאתִי		1.		
	הוּבְאוּ			הֵבִיאוּ			בָּאוּ		3.	Plur.	
caret.		caret.	caret.		הֲבֵאתֶם	caret.		בָּאתֶם	2.		
	caret.			הֲבִיאֹנוּ			בָּאנוּ		1.		
	caret.		caret.		מֵבִיא	בָּאָה		בָּא		Sing.	BENONI.
			caret.		מְבִיאִים	בָּאוֹת		בָּאִים		Plur.	
caret.		מוּבָא		caret.			caret.			Sing.	PAOUL.
מוּבָאוֹת		מוּבָאִים								Plur.	
	caret.		בְּהָבִיא		הָבִיא	בְּבוֹא		בּוֹא			INFINITIVI ET GERUNDIA.
			caret.			כְּבוֹא					
			לְהָבִיא			לָבוֹא					
			caret.			מִבּוֹא					
	caret.		הָבִיאִי		הָבֵא	בּוֹאִי		בּוֹא		Sing.	IMPERATIVI.
			caret.		הָבִיאוּ	caret.		בּוֹאוּ		Plur.	
caret.		יוּבָא	תָּבִיא		יָבִיא	תָּבוֹא		יָבוֹא	3.	Sing.	FUTURA.
caret.		caret.	caret.		תָּבִיא	תָּבוֹאִי		תָּבוֹא	2.		
	caret.			אָבִיא			אָבוֹא		1.		
caret.		יוּבְאוּ	תְּבִיאֶינָה		יָבִיאוּ	תָּבוֹאנָה		יָבוֹאוּ	3.	Plur.	
caret.		caret.	caret.		caret.	caret.		תָּבוֹאוּ	2.		
	caret.			נָבִיא			נָבוֹא		1.		

APPENDIX

APPENDIX
AD CONJUGATIONEM QAL.

PRÆTERITUM & BENONI.

[בָּא *venit*, masc.] formam quiescentium ע imitatur.

[בָּאָה *venit*, femin.] eamdem formam sequitur. Cum accentu in ultima ob ו conversivum, וּבָאָה *& veniet*, Ezech. 30. v. 4. Et sine ו conversivo, קָאָה *evomuit*, Levit. 18. v. 28. Aliis est bénoni sing. fem. proindeque cum accentu in ultima, ut postulat analogia.

[בָּאתָ *venisti*, masc.] cum ה expresso in fine, ubi latebat, בָּאתָה 2. Reg. 3. v. 7. Persona illa cum aliis hujus præteriti, excepta tertia plurali, sequitur analogiam verborum quiescentium Lámedh א.

[בָּאת *venisti*, femin.] cum (:) sub ת præter consuetudinem; non enim præcedit aliud sub א, vide supra pag. 24. col. 1. וּבָאתְ *& venies*, 2. Reg. 14. v. 3. &c.

[בָּאוּ *venerunt*, com.] ex forma quiescentium ע. Ex forma hhólem, בֹּאוּ Jerem. 27. v. 18. à בֹּא. Vide supra pag. 249. col. 1.

[בָּאנוּ *venimus*, comm.] Sublato per syncopen א, בָּנוּ 1. Reg. 25. v. 8.

BENONI בָּא masc. *veniens*, &c. sequitur analogiam quiescentium ע.

INFINITIVUS.

[בּוֹא vel בֹּא *venire.*] In hoc & duobus sequentibus temporibus, sæpe scribitur hhólem deficiens. Eadem etiam tempora sequuntur analogiam quiescentium ע, & formam hhólem.

Cum ה paragogico, בֹּאָה, unde cum præfixo ב, בְּבֹאָה *in intrando, cum intrabunt*, 3. Reg. 14. v. 12. Cum hoc infinitivo, utpote monosyllabo, ל afficitur (ָ), ut: לָבוֹא *ad veniendum.* Interdum notatur cum (:), לְבוֹא, sed tunc infinitivus ille ut nomen substantivum consideratur, unde à LXX. & Sym. vulgo redditur εἴσοδος, à Vulg. *introitus.* ל & מ ex forma Chaldaïca conjunctis, מִלְּבוֹא *à veniendo*, 3. Reg. 8. v. 45. &c.

IMPERATIVUS.

[בּוֹא, vel בֹּא *veni*, masc.] Sequitur analogiam quiesc. ע, & formam hhólem. Et sic in reliquis personis.

Cum ה paragogico, בֹּאָה 3. Reg. 13. v. 6.

[בּוֹאוּ, vel בֹּאוּ *venite*, masc.] Mutato א in י, ex facili permutatione literarum אהוי, & prima radicali affecta (:) loco hholem deficientis, וּקְיוּ pro וְקֹאוּ *& evomite*, Jerem. 25. v. 27. Alii brevius, &, ut videtur, melius וּקְיוּ deducunt ex verbo inusitato קָיָה formæ quiescentium Lámedh ה, de quibus infra §. V.

FUTURUM.

[יָבוֹא, vel יָבֹא *veniet*, masc.] Ex forma quiesc. ע, & ex terminatione hhólem, quæ in aliis personis retinetur.

[תָּבוֹא, vel תָּבֹא *veniet*, fem.] Cum ה paragogico, quod rarissime huic personæ adjungitur, וְתָבוֹאָה *& veniet*, Isai. 5. v. 19. Et cum altero ה paragogico, quod in causa est cur prius mutetur in ת, תָּבוֹאתָה *veniet*, Deut. 33. v. 13. ubi insuper est contractio pro תָּבוֹאתָה.

[תָּבוֹאִי *venies*, fem.] Cum inserto ת, וַתָּבֹאתִי *& venisses*, 1. Reg. 25. v. 34. Aliis vox illa composita est ex hac persona וַתָּבֹאִי, & ex secunda persona sing. feminina præteriti, וּבָאת, vel וּבָאתִי cum י superfluo in fine, de quo supra pag. 163. col. 1.

[אָבוֹא, vel אָבֹא *veniam.*] Cum ה parag. אָבֹאָה Jud. 15. v. 1.

[תָּבֹאנָה *venient*, fem.] Cum י epenthetico, תְּבֹאֶינָה 1. Reg. 10. v. 7. Persona illa videtur imitari formam defectivorum ע, ac omissum fuisse (ָ) sub א, pro תְּבֹאֶינָה, quod legitur Psal. 44. Heb. 45. v. 16. &c. Sublato ה in fine per apocopen, תָּבֹאןָ Gen. 30. v. 38.

[נָבוֹא, vel נָבֹא *veniemus.*] cum ה paragogico, נָבוֹאָה Psal. 131. Heb. 132. v. 7.

APPENDIX

AD CONJUGATIONEM HIPHIL.

PRÆTERITUM.

[הֵבִיא *adduxit*, masc.] Hæc persona cum tertia singulari fem. הֵבִיאָה, tertia plurali הֵבִיאוּ, & prima itidem plurali הֵבִיאנוּ, sequitur analogiam quiescentium ע. Aliæ imitantur vulgo formam quiescentium Lámedh א, servata tamen sub characteristica motione quiescentium ע. Ex verbo נוֹא, הֵנִיא *irritum fecerit*, Num. 30. v. 6. 12. *dissipavit*, *reprobavit*, Psal. 32. Heb. 33. v. 10.

[הֵבֵאתָ] Cum י hodie superfluo, sed olim vocali *e*, quæ nunc exprimitur per (..) sub ב, הֵבֵיאתָ *adduxisti*, Num. 14. v. 31. &c. Ex forma quiesc. ע, הֲבִיאֹתָ unde cum affix. הֲבִיאֹתַנִי *adduxisti me*, 2. Reg. 7. v. 18. &c. הֲבִיאֹתָנוּ *introduxisti nos*, Num. 16. v. 14. Cum (..) loco (ִי) sub prima radic. הֲקֵאתָ, unde cum affixo וַהֲקֵאתוֹ *& evomas illud*, Prov. 25. v. 16.

[הֵבֵאתִי] Cum י antiqua vocali *e*, vide præcedentem personam, וַהֲבֵיאתִי *& adducam*, Num. 14. v. 31. Ex forma quiesc. ע, הֲבִיאֹתִי, unde cum affixis, הֲבִיאֹתִיו *adducam illum*, Isai. 48. v. 15. Et mixta forma quiescentium ע, & Lámedh א, הֲבִיאֹתִיהָ *adducam illud*, 4. Reg. 19. v. 25. עַד־שֶׁהֲבֵיאתִיו *donec introducam illum*, Cant. 3. v. 4. quibus in exemplis abundat hodie י antiqua vocalis *e*.

BENONI.

[מֵבִיא, sublato א per apocopen, מֵבִי Jerem. 19. v. 15. & cum ה articulo הַמֵּבִי 2. Reg. 5. v. 2. *adducens.*]

INFINITIVUS.

[הָבִיא *adducere.*] Cum ל, לְהָבִיא Gen. 26. v. 5. &c. & ejecto ה characteristico, cujus motionem assumit ל, לָבִיא 2. Paral. 31. v. 10. &c. *ad adducendum*, *ad offerendum.* Vide supra pag. 148. col. 2.

IMPERATIVUS.

[הָבִיא, vel הָבָא; cum י pleonastico, sed olim vocali *e*, הָבִיא 1. Reg. 20. v. 40. & cum ה paragogico, הָבִיאָה Gen. 27. v. 7. &c. *affer*, *adduc*, &c.]

FUTURUM.

[יָבִיא, cum hhiriq qatón, seu abjecto י יָבֵא, ex forma (..) יָבֵא, & cum י antiqua vocali *e*, יָבִיא *adducet*, masc.] Sic: יָנִיא *irritum fecerit*, Num. 30. v. 9. Cum apocopa אַל א, יָנִי *franget*, & fracto unguenti vasculo, *impinguabit*, Psal. 140. Heb. 141. v. 5. ubi LXX. λιπανάτω, Vulg. Lat. S. Hieron. *impinguet.* Ex forma (..), וַיָּקֵא *& evomuit*, Jon. 2. v. 11.

[תָּבִיא *adducet*, fem.] Sic: תָּקִיא *evomat*, Lev. 18. v. 28. Cum ו conversᶜ. & sine (ִי), וַתָּקֵא *& evomuit*, ibid. v. 25.

[תָּבִיא *adduces*, masc.] Sic ex verbo קוֹא cum affixo, תְּקִיאֶנָּה *evomas ipsam*, Prov. 23. v. 8. ubi (..) charact. mutatur in (:) ob accentum tonicum plus una syllaba ab eo remotum.

[אָבִיא, & sine (ִי) אָבָא, & cum apocopa אַל א, ut supra in benoni, אָבִי 3. Reg. 21. v. 29. Malach. 1. v. 15. *adducam.*]

[יָבִיאוּ *adducent*, masc.] Sic: יְנִיאוּ *& fregerunt*, Num. 32. v. 9. Cum ן paragogico, quod cum accentum à penultima ad ultimam retrahat, in causa est cur (..) characteristicæ mutetur in (:), יְבִיאוּן *adducent*, *referent*, Exod. 18. v. 26.

[תָּבִיאוּ *adducetis*, masc.] Sic cum ן paragogico, תְּנִיאוּן *frangetis*, Num. 32. v. 7.

[תְּבִיאֶינָה Lev. 7. v. 30. *afferent*, *adducent*, fem.] sequitur analogiam defectivorum ע, quibuscum verba illa maximam habent affinitatem, ut diximus supra pag. 243. initio; sicuti verba defect. ע non raro flectuntur ut quiesc. ע. Vide supra pag. 210. in fine.

APPENDIX
AD CONJUGATIONEM HOPHAL.

PRÆTERITUM.

[חוּבְאֵרְתִּ.] Mutato (ו) in (ֻ) euphoniæ gratia, (ֹ) & (ָ) contractis in (ָ) sub ב ob א quiescens, & ה converso in ת ex forma Chaldaïca, de qua supra pag. 162. col. 1. הֻבָאת *adducta est*, Gen. 33. v. 11.

[חוּבְאֵרְתָּ] Ex forma quiesc. Lam. א, & expresso in fine ה, quod ibi latebat, הוּבָאתָה, vel הֻבָאתָה cum (ֻ) pro (ו), ut habent alia exemplaria, *adductus es*, Ezech. 40. v. 4.

FUTURUM.

[יוּבְאוּ] Hinc mutato (ֹ) in (ָ) ob pausam, יוּבָאוּ *adducentur*, Jerem. 27. v. 22.

§. IV.

De Verbis quiescentibus Lámedh א.

VERBA quorum tertia litera radicalis est א, vocantur *quiescentia* Lámedh א, quod litera illa quiescat

I°. In fine vocum omnium primariarum, quæ ad literam illam quiescentem compensandam desinunt in (ָ) in his verbis, quando terminatur in (-) in verbis perfectis. Hinc imperativus & futurum qál, v. g. exeunt in (ָ) in quod mutatum est (-) formæ פְּקֹד & יִפְקֹד.

II°. א in his verbis quiescit, ubi ex analogia flexionis (ֹ) muto afficitur; hoc est, in omnibus personis incremento consonante auctis; tuncque in præterito qál quiescit in (ָ), quod idcirco secundæ radicali subjicitur. In aliis vero præteritis quiescit in (ֵ), quo eadem litera movetur. In personis autem imperativorum & futurorum quæ in נָה terminantur, silet quidem in (ֶ), sed quod accentu tonico fulcitur, & quasi producitur.

Accedente autem incremento vocali, eo א istud movetur, proindeque non quiescit; quare (ָ) præcedens, ubi adest, mutatur in (ֹ), ut in verbis perfectis, quorum de cetero verba illa flexionem imitantur, præterquam in infinitivis qál & piél, & interdum etiam niphál & hithpaél, qui, maxime cum בִּכְלָם, præter communem formam, seu terminationem, desinunt etiam in ת more quiescentium Lámedh ה, de quibus in §. sequenti: nam inter illa duo verborum genera maxima intercedit affinitas, ut constabit ex appendicibus, in quibus afferemus etiam exempla verborum illorum cum dupliciter imperfecta sunt, puta defectiva *Pé* נ, & quiescentia *Lámedh* א, ut: נָשָׂא *tulit*; vel quiescentia *Pé* (י) & *Lámedh* א, ut: יָצָא *exivit*, יָרֵא *timuit*, &c. Interea simplicium paradigma sit מָצָא *invenit*.

HITHPAEL.			HOPHAL.			HIPHIL.			PUAL.		
Personæ			Personæ			Personæ			Personæ		
Fem.	Com.	Masc.	Fem.	Com.	Masc.	Fem.	Com.	Masc.	Fem.	Com.	Masc.
הִתְמַצְּאָה		הִתְמַצֵּא	הֻמְצְאָה		הֻמְצָא	הִמְצִיאָה		הִמְצִיא	מֻצְּאָה		מֻצָּא
הִתְמַצֵּאת		הִתְמַצֵּאתָ	הֻמְצֵאת		הֻמְצֵאתָ	הִמְצֵאת		הִמְצֵאתָ	מֻצֵּאת		מֻצֵּאתָ
	הִתְמַצֵּאתִי			הֻמְצֵאתִי			הִמְצֵאתִי			מֻצֵּאתִי	
	הִתְמַצְּאוּ			הֻמְצְאוּ			הִמְצִיאוּ			מֻצְּאוּ	
הִתְמַצֵּאתֶן		הִתְמַצֵּאתֶם	הֻמְצֵאתֶן		הֻמְצֵאתֶם	הִמְצֵאתֶן		הִמְצֵאתֶם	מֻצֵּאתֶן		מֻצֵּאתֶם
	הִתְמַצֵּאנוּ			הֻמְצֵאנוּ			הִמְצֵאנוּ			מֻצֵּאנוּ	
מִתְמַצֵּאת		מִתְמַצֵּא		caret.		מַמְצִיאָה		מַמְצִיא	מֻצָּאָה		מֻצָּא
מִתְמַצְּאוֹת		מִתְמַצְּאִים				מַמְצִיאוֹת		מַמְצִיאִים	מֻצָּאוֹת		מֻצָּאִים
	caret.		מֻמְצָאָה		מֻמְצָא		caret.		מְמֻצָּאָה		מְמֻצָּא
			מֻמְצָאוֹת		מֻמְצָאִים				מְמֻצָּאוֹת		מְמֻצָּאִים
בְּהִתְמַצֵּאת כְּהִתְמַצֵּאת לְהִתְמַצֵּאת מֵהִתְמַצֵּאת		הִתְמַצֵּא הִתְמַצֵּאת			הֻמְצָא	בְּהַמְצִיא כְּהַמְצִיא לְהַמְצִיא מֵהַמְצִיא		הַמְצִיא הַמְצֵא			מֻצָּא
הִתְמַצְּאִי		הִתְמַצֵּא		caret.		הַמְצִיאִי		הַמְצֵא		caret.	
הִתְמַצֶּאנָה		הִתְמַצְּאוּ				הַמְצֶאנָה		הַמְצִיאוּ			
תִּתְמַצֵּא		יִתְמַצֵּא	תֻּמְצָא		יֻמְצָא	תַּמְצִיא		יַמְצִיא	תְּמֻצָּא		יְמֻצָּא
תִּתְמַצְּאִי		תִּתְמַצֵּא	תֻּמְצְאִי		תֻּמְצָא	תַּמְצִיאִי		תַּמְצִיא	תְּמֻצְּאִי		תְּמֻצָּא
	אֶתְמַצֵּא			אֻמְצָא			אַמְצִיא			אֲמֻצָּא	
תִּתְמַצֶּאנָה		יִתְמַצְּאוּ	תֻּמְצֶאנָה		יֻמְצְאוּ	תַּמְצֶאנָה		יַמְצִיאוּ	תְּמֻצֶּאנָה		יְמֻצְּאוּ
תִּתְמַצֶּאנָה		תִּתְמַצְּאוּ	תֻּמְצֶאנָה		תֻּמְצְאוּ	תַּמְצֶאנָה		תַּמְצִיאוּ	תְּמֻצֶּאנָה		תְּמֻצְּאוּ
	נִתְמַצֵּא			נֻמְצָא			נַמְצִיא			נְמֻצָּא	

PIEL. Personæ Fem.	Com.	Masc.	NIPHAL. Personæ Fem.	Com.	Masc.	QAL. Personæ Fem.	Com.	Masc.			
מִצְּאָה		מִצֵּא	נִמְצְאָה		נִמְצָא	מָצְאָה		מָצָא *invenit.*	3.	Sing.	PRÆTERITA.
מִצֵּאת		מִצֵּאתָ	נִמְצֵאת		נִמְצֵאתָ	מָצָאת		מָצָאתָ	2.		
	מִצֵּאתִי			נִמְצֵאתִי			מָצָאתִי		1.		
	מִצְּאוּ			נִמְצְאוּ			מָצְאוּ		3.	Plur.	
מִצֵּאתֶן		מִצֵּאתֶם	נִמְצֵאתֶן		נִמְצֵאתֶם	מְצָאתֶן		מְצָאתֶם	2.		
	מִצֵּאנוּ			נִמְצֵאנוּ			מָצָאנוּ		1.		
מְמַצְּאָה		מְמַצֵּא	נִמְצָאָה		נִמְצָא	מוֹצְאָה		מוֹצֵא		Sing.	BENONI.
מְמַצְּאוֹת		מְמַצְּאִים	נִמְצָאוֹת		נִמְצָאִים	מוֹצְאוֹת		מוֹצְאִים		Plur.	
	caret.			caret.		מְצוּאָה		מָצוּא		Sing.	PAOUL.
						מְצוּאוֹת		מְצוּאִים		Plur.	
בְּמַצֵּא		מַצֵּא	בְּהִמָּצְאֹת		הִמָּצֵא	בִּמְצֹאת		מְצוֹא			INFINITIVI ET GERUNDIA.
כְּמַצֵּא		מַצְּאֹת	כְּהִמָּצְאֹת		הִמָּצְאֹת	כִּמְצֹאת		מָצוֹא			
לְמַצֵּא			לְהִמָּצְאֹת			לִמְצֹאת		מְצֹאת			
מִמַּצֵּא			מֵהִמָּצְאֹת			מִמְּצֹאת					
מַצְּאִי		מַצֵּא	הִמָּצְאִי		הִמָּצֵא	מִצְאִי		מְצָא		Sing.	IMPERATIVI.
מַצֶּאנָה		מַצְּאוּ	הִמָּצֶאנָה		הִמָּצְאוּ	מְצֶאנָה		מִצְאוּ		Plur.	
תְּמַצֵּא		יְמַצֵּא	תִּמָּצֵא		יִמָּצֵא	תִּמְצָא		יִמְצָא	3.	Sing.	FUTURA.
תְּמַצְּאִי		תְּמַצֵּא	תִּמָּצְאִי		תִּמָּצֵא	תִּמְצְאִי		תִּמְצָא	2.		
	אֲמַצֵּא			אֶמָּצֵא			אֶמְצָא		1.		
תְּמַצֶּאנָה		יְמַצְּאוּ	תִּמָּצֶאנָה		יִמָּצְאוּ	תִּמְצֶאנָה		יִמְצְאוּ	3.	Plur.	
תְּמַצֶּאנָה		תְּמַצְּאוּ	תִּמָּצֶאנָה		תִּמָּצְאוּ	תִּמְצֶאנָה		תִּמְצְאוּ	2.		
	נְמַצֵּא			נִמָּצֵא			נִמְצָא		1.		

CONJUGATIO QAL.

APPENDIX

AD PRÆTERITUM.

III. persona singularis masculina.

[מָצָא *invenit.*] Sic: קָרָא *vocavit*, &c. Ex forma (ֵ), quæ etiam verbis illis competit, יָרֵא *timuit*, מָלֵא *plenus fuit*, *implevit*, שָׂנֵא *odio habuit*, צָמֵא *sitivit*, &c.

III. persona singularis feminina.

[מָצְאָה *invenit.*] Sic: קָרְאָה *vocavit*, &c. Ex forma (ֵ), quod in hac persona mutatur in (ְ) ob incrementum vocale, יָרְאָה *timuit*, &c. Mutato ה in ת ex Chaldaïsmo, & contractis (ְ) & (ָ) in (ָ) sub secunda radicali; vel ejecto (ְ) secundæ radicalis, & (ָ) tertiæ locum ejus subeunte, וְקָרָאת *& vocabit*, Isai. 7. v. 14. ubi LXX. Aq. Sym. & S. Lucas cap. 1. v. 31. καὶ καλέσεις. *& vocabis*, legebant וְקָרָאתְ. Vide aliud וְקָרָאת infra in tertia persona singulari feminina præteriti qál quiescentium Lamdeh ה.

II. persona singularis masculina.

[מָצָאתָ *invenisti.*] Sic: קָרָאתָ *vocasti*, &c. Ex forma (ֵ), יָרֵאתָ *timuisti*, מָלֵאתָ *implevisti*, &c. ubi quiescit א, nec afficitur (ְ) muto, ut in verbis perfectis: quod ei accidit in omnibus præteritorum personis, quibus incrementum consonans adjicitur.

II. persona singularis feminina.

[מָצָאת *invenisti.*] Non exprimitur (ְ) subintellectum sub ת, quia non præcessit aliud sub א. Vide supra pag. 24. col. 1. Sic: וְקָרָאת, & cum י redundante in fine, de quo supra pag. 163. col. 1. קָרָאתִי Jerem. 3. v. 4. *& vocabis*, &c. Ex forma (ֵ), שָׂנֵאת *odio habuisti*, טָמֵאת *polluta es*, &c. Ex forma quiescentium Lamedh ה; וְצָמִת Esth. 2. v. 9. sine י, vel א, pro וְצָמִית *& sities.*

I. persona singularis communis.

[מָצָאתִי *inveni.*] Sic: קָרָאתִי *vocavi*, &c. Extrito א, מָצָתִי *inveni*, Num. 11. v. 11. יָצָתִי *exivi*, Job. [illegible] v. 21. Ex forma (ֵ), יָרֵאתִי *timui*, מָלֵאתִי, & ejecto א, מָלֵתִי Job. 32. v. 18. *plenus sum*. Sic: צָמֵתִי *sitio*, Jud. 4. v. 19. Ex forma quiescentium Lamedh ה, sed servato א, כָּלָאתִי, *inhibui.*

III. persona pluralis communis.

[מָצְאוּ *invenerunt.*] Sic: קָפְאוּ *coagulatæ sunt* (aquæ). Ex forma quiescent. Lamedh ה, sed abjecto א, ut abjicitur ה, כָּלוּ *clauserunt*, מָלוּ *plena sunt*, נָשׂוּ, & cum א paragogico ex forma Arabica, de qua supra pag. 163. col. 1. נָשׂוּא Psal. 138. Heb. 139. v. 20. *tulerunt*. Forte ibi metathesis est literæ א, pro נָשְׂאוּ. Forma (ֵ) mutat illud in (ְ), ut: יָרְאוּ *timuerunt.*

II. persona pluralis masculina.

[מְצָאתֶם *invenistis.*] Sic: קְרָאתֶם *vocastis*, &c. Ex forma (ֵ), יְרֵאתֶם, & ex forma communi, יְרָאתֶם Jos. 4. v. 24. *timuistis.*

I. persona pluralis communis.

[מָצָאנוּ *invenimus.*] Sic ex forma (ֵ), יָרֵאנוּ *timuimus.*

APPENDIX

AD BENONI.

Singulare masculinum.

[מוֹצֵא *inveniens.*] Cum (ֵ) loco (ֹ) sub secunda radicali, ex forma quiescentium lamedh ה, חֹטֶא *peccans*, מוֹצָא *inveniens*, &c. ubi accentus est in ultima quamvis א, quod spectat accentum, literæ sonanti respondeat, quia ibi א ponitur loco ה, ut:

בּוֹטֵה *effutiens*, quod integram formam quiescentium Lámedh ה sequitur.

Singulare femininum.

[מוֹצֵאת, & ex terminatione ת, præcedente duplici (ֵ), מוֹצֵאֵת, unde contracto duplici (ֵ) in (ֶ) מוֹצֶאֶת, *inveniens.*] Sic: נֹשֵׂאת *afferens.* Et facta altera crasi (ֶ) in (ֵ) sub secunda radicali, מוֹצֵאת *inveniens*, *sufficiens*, נֹשֵׂאת *obtinens*, יֹצֵאת. Et abjecto א, ac præposito ה art. הַיֹּצֵאת *egrediens*, *quæ egreditur*, הַחוֹטֵאת, *peccatrix.* Ex forma quiescentium Lámedh ה, sed retento א, ac præposito relativo שֶׁ, שֶׁיֹּצָא *quæ procedit*, Eccle. 10. v. 5. pro שֶׁיֹּצֵאת, aut שֶׁיֹּצְאָה.

Plurale masculinum.

[מוֹצְאִים *invenientes.*] Ex forma quiescentium Lámedh ה, & servata tertia radicali א, חֹטְאִים *peccantes*, קֹרְאִים *clamantes*, &c. pro חוֹטְאִים, &c. Aliis Syriasmus est quo א nunquam patitur ante se (ְ), sed in ejus locum suam vocalem transfert in qua quiescit, aut etiam occultatur.

APPENDIX

AD PAOUL.

Singulare masculinum.

[מָצוּא *inventus.*] Sic: קָרוּא *vocatus*, *invitatus*, &c. Cum (ֻ) euphonico sub secunda radicali loco (וּ), כָּלֻא *clausus*, נָשֻׂא unde const. נְשֻׂא עָוֹן Isai. 33. v. 24. *dimissus*, *condonatus iniquitatis*, h. e. iniquitate; seu cui dimissa, condonata est iniquitas. Sic ex forma quiescentium Lámedh ה, נְשׂוּי־פֶּשַׁע *dimissus prævaricationis*, Psal. 31. Heb. 32. v. 1. h. e. cui dimissa est prævaricatio. Vulg. Lat. *quorum remissæ sunt iniquitates.* Alia (ֻ) pro וּ in hoc participio usurpati exempla vide supra pag. 164. col. 2. in fine.

APPENDIX

AD INFINITIVUM.

[מְצוֹא *invenire.*] Sic: רָצוֹא *currere*, *currendo*, נָשׂוֹא *tollendo*, Ose. 1. v. 6. quod etiam alias formas induit, ut mox videbimus.

[מְצֹא *invenire.*] Sic: נְשֹׂא *ferendo*, Isai. 1. v. 14. Et per aphæresin primæ radicalis, בְּשׂוֹא, Psal. 88. Heb. 89. v. 10. *in elevando se*, i. cum elevabuntur, cum extulerint se (fluctus maris.) יְרֹא *timere*, & cum ל affecto (ְ) loco (ִ), & sublata prima radic. לְרֹא pro לִירֹא *timere*, *ad timendum*, 1. Reg. 18. v. 29. Sublata tertia radicali א, aut ea mutata in ו, מֵחֲטוֹ *à peccando*, *ne peccares*, Gen. 20. v. 6. pro מֵחֲטֹא, aut מֵחֲטוֹא. Cum ה paragogico mutante hhólem ultimæ in (ֳ hhatoúph), quod cum (ְ) penultimæ sedem commutat, ut in verbis perfectis, טָמְאָה tomá *pollui*, לְטָמְאָה letomá *ad polluendum se.* Voces לְיִרְאָה *ad timendum*, Deut. 6. v. 24. בְּחֶטְאָה *in peccando*, Num. 15. v. 27. sunt potius nomina verbalia, quam infinitivi. Vide supra pag. 165. col. 2.

[מְצֹאת ex forma quiesc. Lámedh ה, *invenire.*] Sic: מְלֹאת *implere*, vel *impleri*, קְרֹאת *vocare*, שְׂנֹאת *odio habere*, &c.

Ex defectivis Pé נ, & quiescentibus Lámedh א, שְׂאֵת, unde per priorem crasin, de qua supra in participio, שְׂאֵת *ferre*, Deut. 1. v. 9. & facta altera crasi, שֵׂאת, unde cum ל, לָשֵׂאת idem, Gen. 36. v. 7. Verbum autem istud ex eorum numero est, quæ in hoc infinitivo primam suam radicalem abjiciunt. Vide supra pag. 197. col. 2.

Ex quiescentibus Pé (י) & Lámedh א, צֵאת, unde cum crasi צֵת, ut supra שֵׂאת, *exire*, Gen. 24. v. 11. &c. לָצֵאת *exire*, *ad exeundum*, Deut. 31. v. 2. &c. Interdum etiam ל afficitur (ְ) loco (ָ), sed tunc צֵאת spectatur ut nomen substantiv. non ut infinitivus, sic: לְצֵאת Exod. 19. v. 1. Lxx. τῆς ἐξόδου, Vulg. Lat. *egressionis.* Hoc quoque verbum primæ suæ radicalis jacturam facit in hoc infinitivo. Vide supra pag. 231. paulo post medium.

APPENDIX

AD IMPERATIVUM.

II. persona singularis masculina.

[מְצָא *inveni.*] Hoc & sequens tempus desinunt vulgo in (ֵ), quod natum est ex (ַ) altera forma imperativi qál verborum perfectorum, de qua supra p. 137. in appendice qál, & pag. 166. col. 1. Istud autem (ַ) in his verbis mutatur in (ָ) ob sequens א quiescens. Vide etiam quæ diximus supra pag. 267. Sic: נְשָׂא Psal. 9. Heb. 10. v. 12. & mutato א in ה, conversoque שׂ in ס, נְסָה Psal. 4. v. 7. & abjecta prima radicali, שָׂא Gen. 50. v. 17. &c. *tolle, attolle, eleva*, &c. à נָשָׂא, quod sæpius in hoc imperativo primæ suæ radicalis excidium patitur. Ita quoque mutato א in ה, רְפָה Psal. 59. Heb. 60. v. 4. & ex forma communi cum ה paragogico, & accentu in ultima præter analogiam, רְפָאָה Psal. 40. Heb. 41. v. 5. *sana, cura.*

Ex verbis quiesc. Pé (י) & Lámedh א, & sublata per aphæresin prima radicali, צֵא *egredere.* Cum ה paragogico, & (ֵ) ob pausam servato, וְצֵאָה & *egredere*, Jud. 9. v. 29. à verbo יָצָא, quod in hoc imperativo amittit primam suam radicalem ut diximus supra pag. 231. & insuper desinit in (ֵ), vide ibidem.

II. persona singularis feminina.

[מִצְאִי *inveni.*] Abjecta prima radicali, שְׂאִי (à נָשָׂא) *tolle, sume*, צְאִי (à יָצָא) *egredere.* Vide personam præcedentem.

II. persona pluralis masculina.

[מִצְאוּ *invenite.*] Ex forma quiesc. Lám. ה, יְראוּ יִרְאוּ Psal. 33. Heb. 34. v. 10. &c. pro יְראוּ *timete*, quod etiam legi potest secundum כְּתִיב דּר. Forte יִרְאוּ sic punctatur ut differat à יִרְאוּ *videbunt.* Abjecta prima radicali, שְׂאוּ (à נָשָׂא) *tollite*, צְאוּ & in pausa צֵאוּ *exite, egredimini*, (à יָצָא). Vide præcedentes personas.

II. persona pluralis feminina.

[מְצֶאנָה] unde sublato ה per apocopen, וּמְצֶאןָ & *invenite*, Ruth. 1. v. 9. Sic: קְרֶאןָ, & amoto (ֶ) סגול, (ֶ) à secunda radicali ad tertiam descendente, & (ְ) supposito secundæ radicali, quare (ְ) primæ convertitur in (ִ) ob concursum, קִרְאןָ Exod. 2. v. 20. Ruth. 1. v. 20. *vocate.* Excidente prima radicali cujus (ְ) transit sub secundam, & (ֶ) secundæ afficiente tertiam, צְאֶנָה Cant. 3. v. 11. *exite*, pro יְצֶאנָה, à יָצָא.

APPENDIX

AD FUTURUM.

III. persona singularis masculina.

[יִמְצָא *inveniet.*] Sic: יִקְרָא *vocabit*, &c. Ex defectivis Pé נ & quiesc. Lámedh א, יִשָּׂא *feret.* Ex quiesc. Pé (י) & Lámedh א, יִירָא *timebit.* At יָצָא habet יֵצֵא *exibit*, cum duplici (ֵ) ex forma quiescentium Pé (י); sicque in omnibus futuri hujus personis incremento non auctis, imo & in aliis etiam, quæ cum accentu distinguente notantur.

III. persona singularis feminina.

[תִּמְצָא *inveniet.*] Ex defectiv. Pé נ & quiesc. Lam. א, תִּשָּׂא *feret.* Ex quiesc. Pé י & Lam. א, תִּירָא *timebit.* At תֵּצֵא (à יָצָא) *exibit.* Vide tertiam pers. sing. masc.

II. persona singularis masculina.

[תִּמְצָא *invenies.*] Ex defectiv. Pé נ & quiesc. Lam. א, תִּשָּׂא *feres*, &c. Ex quiesc. Pé י & Lamédh א, תִּירָא *timebis.* Sed תֵּצֵא (à יָצָא) *exibis.* Vide tertiam pers. sing. masc.

II. persona singularis feminina.

[תִּמְצְאִי, & in pausa תִּמְצָאִי *invenies.*] Ex defect.

defect. Pé נ & quiesc. Lám. ה extra pausam, תִּשְׂאִי, & ejecto daghésch ex ש ob (ְ) ei suppositum, תִּשְׂאִי *feres*. Ex quiesc. Pé (י) & Lám. א, תִּירְאִי, & in pausa תִּירָאִי *timebis*, תֵּצְאִי (à יָצָא) *exibis*. Vide tertiam personam singularem masculinam.

I. persona singularis communis.

[אֶמְצָא *inveniam*.] Mutato א in ה quasi ex forma quiesc. Lám. ה, אֶרְפָּה *curabo*. Cum ה paragogico præcedente (ְ) pro (ָ), ut rarissime accidit, וָאֶקְרָאֶה 1. Reg. 28. v. 15. pro וָאֶקְרָאָה *& vocavi*. Ex defect. Pé נ & quiesc. Lám. א, אֶשָּׂא *feram*. Ex quiesc. Pé (י) & Lám. א, אִירָא *timebo*, אֵצֵא (à יָצָא) *egrediar*, *exibo*. Vide tertiam personam singularem masculinam.

III. persona pluralis masculina.

[יִמְצְאוּ, & in pausa יִמְצָאוּ *invenient*.] Sic: יִקְרְאוּ, in pausa יִקְרָאוּ *clamabunt*, &c. Ex defect. Pé נ & quiesc. Lám. א, יִשְׂאוּ, vel sine daghésch ob (ְ) suppositum, יִשְׂאוּ, & in pausa יִשָּׂאוּ *ferent*. Ex quiesc. Pé (י) & Lám. א, יִירְאוּ, & cum unico (י) & méthegh, יִרְאוּ, in pausa יִירָאוּ *timebunt*, יֵצְאוּ, in pausa יֵצֵאוּ *exibunt*. Vide tertiam personam singularem masculinam.

III. persona pluralis feminina.

[תִּמְצֶאנָה, & sublato ה in fine per apocopen, תִּמְצֶאןָ *invenient*.] Ex forma quiesc. Lám. ה, תְּרַפֶּינָה *medicantur*, *sanant*. Ex defect. Pé נ & quiesc. Lám. א, וַתִּשֶּׂנָה *& extulerunt*, Zach. 5. v. 9. ubi deficit tertia rad. א. Ex quiesc. Pé (י) & Lám. א, תִּירֶאנָה, unde cum ו conversivo, & sublato ה in fine, וַתִּירֶאןָ Exod. 1. v. 17. *& timuerunt*. Sic exsulante prima radicali, וַתֵּצֶאןָ & expresso ה, וַתֵּצֶאנָה *& egressæ sunt*, à יָצָא. Vide tertiam personam singularem masculinam.

II. persona pluralis masculina.

[תִּמְצְאוּ, & in pausa תִּמְצָאוּ *invenietis*.] Sic: תִּקְרְאוּ, & in pausa תִּקְרָאוּ *vocabitis*, &c. Cum ן parag. & extra pausam, תִּמְצְאוּן *invenietis*. Ex defect. Pé נ & quiesc. Lám. א תִּשְׂאוּ sine dagh. in ש ob (ְ) suppositum, & in pausa תִּשָּׂאוּ *portabitis*. Ex quiesc. Pé (י) & Lám. א, תִּירְאוּ, cum ן parag. תִּירְאוּן, & in pausa absque ן paragog. תִּירָאוּ *timebitis*, תֵּצְאוּ, & in pausa תֵּצֵאוּ *exibitis*, à יָצָא. Vide tertiam personam singularem masculinam.

II. persona pluralis feminina.

[תִּמְצֶאנָה *invenietis*.] Sic: תִּקְרֶאנָה *vocabitis*, &c. Ex defectivis Pé נ, & ex forma quiesc. Lám. א, & Lám. ה, תִּשֶּׂאינָה Ezech. 23. v. 49. *feretis*, à נָשָׂא; quare abjicitur prima radicalis, quæ compensatur per dagh. in ש. Præterea א quiescens indicat formam quiesc. Lám. א, (י) vero itidem quiescens arguit formam quiescent. Lámedh ה. De cetero, persona illa tertiam pluralem femininam sequitur.

I. persona pluralis communis.

[נִמְצָא *inveniemus*.] Ex defect. Pé נ & quiesc. Lám. א, נִשָּׂא *attollemus*. Ex quiesc. Pé (י) & Lám. א, נִירָא *timebimus*, נֵצֵא (à יָצָא) *egrediemur*. Vide supra tertiam personam singularem masculinam.

CONJUGATIO NIPHAL.

APPENDIX

AD PRÆTERITUM.

III. persona singularis masculina.

[נִמְצָא *inventus est*.] Sic: נִקְרָא *vocatus*, *invocatus est*, נֶחְבָּא contracte pro נֶחְבָּא *absconditus est*, *abscondit se*. Pro hac mutatione punctorum vide supra pag. 170. col. 1. Ex defect. Pé נ & quiesc. Lámedh א, נִבָּא *prophetavit*, וְנִשָּׂא *& feretur*, *& portabitur*.

III. persona singularis feminina.

[נִמְצְאָה *inventa est*.] Sic: נִקְרְאָה *vocata*

est, &c. Mutato ח in ת ex usu Chaldaïco, & (ׇ) tertiæ radicalis transeunte sub secundam, ut supra pag. 270. col. 1. נִפְלָאת Psal. 117. Heb. 118. v. 23. *mirabile est* (istud). Cum duplici signo, seu incremento feminino, quo intensionem significari volunt, נִפְלָאֲתָה 2. Reg. 1. v. 26. *longe admirabilis fuit.* Pro (ׇ) sub א, codices alioquin accuratiores habent (ַ), sed præter analogiam. Ex forma quiescentium Lám. ה, & in pausa, נִרְפָּתָה *sanata est* (Babylon), Jerem. 51. v. 9.

II. persona singularis masculina.

[נִמְצֵאתָ *inventus es.*] Sic: נַחְבֵּאתָ contracte pro נַחְבֵּאתָ *abscondisti te*, Gen. 31. v. 27.

I. persona singularis communis.

[נִמְצֵאתִי *inventus*, vel *inventa sum.*] Ex forma quiesc. Lám. ה, נִפְלֵיתִי Psal. 138. Heb. 139. v. 14. pro נִפְלֵאתִי, *in admirationem rapior*, vel *raptus sum*, vel *magnificatus sum.* Lxx. ἐθαυμαστώθης, Vulg. Lat. *magnificatus es*, legebant נִפְלֵיתָ. S. Hieron. *magnificasti me*, spectabat (י) ut affixum primæ personæ, & sensum activum huicce conjugationi affingebat, pro נִפְלִיתַנִי.

III. persona pluralis communis.

[נִמְצְאוּ, & in pausa נִמְצָאוּ *inventi*, vel *inventa sunt.*] Sic in pausa, נִקְרָאוּ *vocati sunt*, וְנִבְרָאוּ *& creata sunt*, &c. Ex forma quiescentium Lámedh ה, remanente tamen א otioso, וְנִרְפְּאוּ Ezech. 47. v. 8. pro וְנִרְפְּאוּ *& sanabuntur.*

II. persona pluralis masculina.

[נִמְצֵאתֶם *inventi estis.*] Abjecta tertia litera radicali א, נִטְמֵתֶם Levit. 11. v. 43. pro נִטְמֵאתֶם, *polluti estis*, וְנַחְבֵּתֶם Jos. 2. v. 16. pro וְנַחְבֵּאתֶם, aut sine contractione וְנַחְבֵּאתֶם *& abscondetis vos.*

I. persona pluralis communis.

[נִמְצֵאנוּ *inventi*, vel *inventa sumus.*] Ex forma quiescentium Lámedh ה, נִטְמִינוּ Job. 18. v. 3. *sordemus*, *polluti sumus*, *ut polluti reputamur.*

APPENDIX

AD BENONI.

Singulare masculinum.

[נִמְצָא *inventus.*] Cum ה in fine loco א, נֶחְבָּה Jerem. 49. v. 10. contracte pro נֶחְבָּא *absconsus.* Aliis infinitivus est ex forma præteriti. Ex defectivis Pé נ & quiescentibus Lámedh א, נִשָּׂא *sublatus*, *elevatus*, נִבָּא *prophetans.* Ex quiescentibus Pé (י) & Lámedh א, נוֹרָא *terribilis*, &c.

Singulare femininum.

[נִמְצָאָה, & ex forma ת præcedente duplici (ׇ), נִמְצֵאת, *inventa.*] Sic ex forma ת, נִפְלֵאת, unde per contractionem נִפְלָאת, ex quo per crasin alteram de qua supra in bénoní qál, נִפְלָאת *occulta*, *mirabilis.* Ita quoque נִטְמָאָה *polluta*, נִשֵּׂאת (à נִשָּׂא) *allata*, quamvis legatur etiam ex prima forma נִשָּׂאָה *elevatus* (collis), Isai. 30. v. 25. Ex quiesc. Pé (י) & Lámedh א, נוֹרָאָה *formidabilis.*

Plurale masculinum.

[נִמְצָאִים *inventi.*] Sic cum ה articulo הַנִּקְרָאִים *vocati*, Ezech. 48. v. 1. Cum (ׇ) sub secunda radicali loco (ׇ), vel accelerandæ pronuntiationis gratia, vel quia (ׇ) istud natum est ex (ַ), quasi à singulari inusitato נִמְצָא, ut nonnullis placet, vide supra bénoní niphál quiesc. Pé (י), הַנִּמְצָאִים *inventi*, Esth. 1. v. 5. cap. 4. v. 16. 1. Reg. 13. v. 15. נִבָּאִים (à נִבָּא) *prophetantes*, 1. Reg. 19. v. 20. Jerem. 14. v. 15. &c. Invenitur tamen semel הַנִּבָּאִים Ezech. 13. v. 2. נִטְמָאִים *polluti*, Ezech. 20. v. 30. 31. נֶחְבָּאִים *absconditi*, Jos. 10. v. 17.

Plurale femininum.

[נִמְצָאוֹת *inventa.*] Ex defectivis Pé נ & quiescentibus Lámedh א, הַנִּשָּׂאוֹת *elati* (colles). Ex quiescentibus Pé (י) & Lámedh א, נוֹרָאוֹת *terribiles*, *terribilia*, &c.

APPENDIX

AD INFINITIVUM.

[הִמָּצֵא *inveniri.*] Mutato א in ה, & characteristica affecta (ֵ) loco (ִ) ad compensandum daghésch ex prima radicali ejectum, הֵרָפֵה *sanari*, הֵחָבֵה *abscondi.* Ex forma quiescent. Lámedh ה, הִתְנַבְּאוֹת, unde cum ב præfixo, & affixo ו, בְּהִתְנַבְּאוֹתוֹ *in prophetando eo, cum prophetaverit*, Zach. 13. v. 4.

APPENDIX

AD FUTURUM.

III. persona singularis masculina.

[יִמָּצֵא *invenietur.*] Sic ex defectiv. Pé נ & quiescentibus Lámedh א, יִנָּשֵׂא *attolletur.*

II. persona pluralis masculina.

[תִּמָּצֵא *invenieris.*] Ex quiescentibus Pé (י) & Lámedh א, תִּוָּרֵא *timeberis*, ubi (י) mutatur in ו facilioris pronuntiationis gratia. Vide supra pag. 231.

I. persona singularis communis.

[אִמָּצֵא *inveniar.*] Cum ה paragogico, & (ְ) loco (ֵ) sub characteristica, vide supra pag. 173. col. 1. אִמָּלְאָה *replebor.*

III. persona pluralis masculina.

[יִמָּצְאוּ, & cum ן paragogico יִמָּצְאוּן *invenientur.*] Cum א paragogico ex usu Arabico, aut potius ex literarum metathesi, & ex forma quiesc. Lám. ה, יִנָּשׂוּא Jerem. 10. v. 5. pro יִנָּשְׂאוּ *portabuntur.* Ex forma quiesc. eorumdem verborum Lám. ה, & cum (ְ) loco (ִ) sub (י) ad compensandum dagh. ejectum, וַיֵּרָפוּ 4. Reg. 2. v. 22. pro וַיֵּרָפְאוּ *& sanatæ sunt* (aquæ).

II. persona pluralis masculina.

[תִּמָּצְאוּ, & in pausa תִּמָּצֵאוּ *inveniemini.*] Sic in pausa, תִּקָּרֵאוּ *vocabimini*, תִּנָּשֵׂאוּ *portabimini*, &c. Aliæ futuri hujus personæ nullam habent difficultatem.

CONJUGATIO PIEL.

APPENDIX

AD PRÆTERITUM.

III. persona singularis masculina.

[מִצֵּא, vel מִצָּא *invenit.*] Sic ex forma (ָ) מִלָּא *implevit*, קִנָּא *zelatus est*, נִשָּׂא *extulit*, &c. Interdum etiam primaria illa vox desinit in (ֵ), vel ex terminatione quiescentium Lám. ה, vel potius ex forma (ֵ) perfectorum, quod (ֵ) in his verbis mutatur in (ֵ) ob א quiescens, ut: דִּכֵּא *contrivit*, מִלֵּא *implevit*, נִשֵּׂא *tulit*, *donavit*, &c.

II. persona singularis masculina.

[מִצֵּאתָ *invenisti.*] Sic: וְחִטֵּאתָ *& expiabis*, וּמִלֵּאתָ *& implebis*, וּבֵרֵאתָ cum (ֵ) sub ב loco (ִ) ad compensandum daghésch ex ר ejectum, *& excides tibi*, &c. ubi accentus tonicus ultimam occupat ob præfixum ו conversivum. Ex forma quiescentium Lámedh ה, vel א in (י) mutato, נִבֵּיתָ pro נִבֵּאתָ *prophetasti.*

I. persona singularis communis.

[מִצֵּאתִי *inveni.*] Ex altera forma quiesc. Lám. ה, sed א servato, רִפֵּאתִי *sanavi.* Geminatis radicalibus, טֵאטֵאתִי, unde cum ו conversivo, & affixo הָ, וְטֵאטֵאתִיהָ Isai. 14.

v. 23. *& everram, & scopabo eam*, quod alii referunt ad verbum טֵאט, sicque geminatur secunda radicalis. Alii ad טוא, unde repetitur prima & tertia. Alii ad טָאח, quare duplicatur prima & secunda. Vox illa erit analoga si deducatur à טָטָא, & prius א in וְטֵאטֵאתִיהָ spectetur ut antiqua vocalis *i* vel *e* prioris ט; quædam enim exemplaria habent וְטֵאטֵאתִיהָ cum (··) sub utroque ט. Primam autem & secundam radicalem interdum geminari probat דִּדָּה *sensim procedere*.

II. persona pluralis masculina.

[מְצָאתֶם *invenistis*.] Sic: רִפֵּאתֶם *sanastis*, &c. Cum (י) nunc superfluo, sed antiqua vocali ת״ס ת incrementi, וּמִלֵּאתִים Ezech. 11. v. 6. *& replevistis*.

I. persona pluralis communis.

[מְצָאנוּ *invenimus*.] Ex altera forma quiescentium Lám. ה, sed א servato, ut supra in prima persona singulari, רִפֵּאנוּ *sanavimus*, Jerem. 51. v. 9.

APPENDIX

AD BENONI.

Plurale masculinum.

[מְמַצְּאִים *invenientes*.] Sic: מְשַׂנְאִים, unde cum ו conv. & affixo, וּמְשַׂנְאֵינוּ Psal. 43. Heb. 44. v. 8. 11. *& osores nostros*, sine dagh. in נ ob (ֹ) suppositum. Daghésch ex ר excidente ac compensato per (ֵ) loco (ַ) sub (י), מְיָרְאִים Nehem. seu 2. Esd. 10. v. 14. *terrentes*. Plurale femininum, sicut & singulare masculinum nulla laborant anomalia.

APPENDIX

AD INFINITIVUM.

[מַצֵּא *invenire*.] Sic cum ל præfixo, לְמַלֵּא *ad implendum*, לְחַטֵּא *ad expiandum*, &c. Daghésch excidente compensato per (ֵ) loco (ַ) sub prima radicali, לְיָרֵא, unde cum affixo, לְיָרְאֵנִי *ad terrendum me*. Ex forma quiesc. Lám. ה, sed remanente א, קַנֵּא *zelando*, רַפֵּא *sanando*. Et cum ת in fine ex eorumdem verborum altera forma, לְמַלֹּאת *ad implendum*, Exod. 31. v. 5. cap. 35. v. 33. Et cum ו superfluo לְמַלְּאוֹת, quasi esset לְמַלְּאוֹת, ut habent exemplaria quædam 1. Paral. 29. v. 5. & 2. Paral. 36. v. 21.

APPENDIX

AD IMPERATIVUM.

II. persona singularis masculina.

[מַצֵּא *inveni*.] Sic: מַלֵּא *imple*, נַשֵּׂא *extolle*, unde cum ו copul. & affixo, וְנַשְּׂאֵם *& extolle eos*, Psal. 27. Heb. 28. v. 9. Daghésch excidente compensato per (ֵ) loco (ַ) sub prima radicali, ut supra in infinitivo, בָּרֵא *elige*, significatione desumta à בָּרָה.

II. persona pluralis masculina.

[מַצְּאוּ *invenite*.] Excidente daghésch ex secunda radicali ob (ְ) ei suppositum, מַלְאוּ *implete*, Jerem. 4. v. 5. וּמַלְאוּ *& implete*, Ezech. 9. v. 7.

APPENDIX

AD FUTURUM.

III. persona singularis masculina.

[יְמַצֵּא *inveniet*.] Sic: יְמַלֵּא, & cum ה loco א, יְמַלֶּה Job. 8. v. 21. *implebit*. Cum ו copulativo affecto hhiriq ob (י) sequens notatum cum (ְ), וִימַלֵּא *& implebit*, Job. 15.

v. 2. Vide infra in conjunctionibus varias זה motiones.

II. persona singularis feminina.

[תִּמְצְאִי, & in pausa תִּמְצָאִי *invenies.*] Sic geminatis radicalibus, abjecto א, & in pausa, תְּשַׂגְשֵׂגִי *crescere facies*, Isai. 17. v. 11. Vide supra pag. 178. col. 1. in piël perfect.

III. persona pluralis masculina.

[יִמְצְאוּ, & in pausa יִמְצָאוּ *invenient.*] Sic in pausa, יְמַלְּאוּ *implebunt*, Ezech. 7. v. 19. Extra pausam, & ejecto daghésch ex ל ob (:) subscriptum, וַיְמַלְאוּ *& impleverunt*, Gen. 42. v. 25. Ex forma quiescentium Lámedh ה, & א extrito, וַיְרַפּוּ Jerem. 8. v. 11. pro וַיְרַפְּאוּ *& curabant.*

II. persona pluralis masculina.

[תִּמְצְאוּ *invenietis.*] Cum ן paragogico, תְּדַכְּאוּן, unde cum affixo, & servato isto נ, וּתְדַכְּאוּנַנִי *& contereitis me*, Job. 19. v. 2. Plura de isto נ cum affixis retento, infra in verbis cum affixis.

CONJUGATIO PUAL.

CONJUGATIO illa sequitur analogiam Puál verborum perfectorum, nisi quod personæ, quæ in verbis perfectis terminantur in (-), in his desinant in (.) ob א quiescens, ut diximus supra pag. 267.

PRÆTERITUM.

[מֻצָּא *inventus est.*] Daghésch excidente ex secunda radicali, eoque compensato per hhólem, קֹרָא *vocatum, clamatum est*, Ezech. 10. v. 13. וְקֹרָא *& vocabitur*, Isai. 62. v. 2. &c.

PAOUL.

[מְמֻצָּא *inventus.*] Sic dagh. excidente compensato, מְקֹרָא, unde cum affixo מְקֹרָאִי *vocatus meus, vocatus à me*, Isai. 48. v. 12.

[מְמֻצָּאת *inventa.*] Sic: מְטֻמָּאָה *impurata*, Ezech. 4. v. 14.

[מְמֻצָּאִים *inventi.*] Sic: מְמֻלָּאִים *impleti*, Cant. 5. v. 14. מְסֻלָּאִים *æstimati*, Thren. 4. v. 1.

[מְמֻצָּאוֹת *inventa.*] Sic: מְטֻלָּאוֹת *resarta* (calceamenta), Jos. 9. v. 5.

FUTURUM.

[תְּמֻצָּא *invenietur.*] Mutato א in ה, תְּסֻלֶּה Job. 28. v. 16. pro תְּסֻלָּא *æstimabitur.*

CONJUGATIO HIPHIL.

APPENDIX

AD PRÆTERITUM.

III. persona singularis masculina.

[הִמְצִיא *invenire fecit.*] Sic: הִפְלִיא Psal. 30. Heb. 31. v. 22. & sine (י), quod etiam in verbis perfectis sæpe deficit, הִפְלִא Isai. 28. v. 29. *mirificavit.* Prima gutturali, (:) dilatatur in (..), unde ה afficitur (.), ut: הֶחֱטִיא 3. Reg. 14. v. 16. & cum apocopa זה א, הֶחֱטִי 4. Reg. 13. v. 6. *peccare fecit, ad peccandum induxit.* Ex forma quiescentium Lámedh ה, הִפְלָה *& mirificavit*, Deut. 28. v. 59. Ex defectivis Pé נ & quiescentibus Lámedh א, הִשִּׁיא *decepit.* Ex quiescentibus Pé (י) & Lámedh א, הוֹצִיא *eduxit.*

III. persona singularis feminina.

[הִמְצִיאָה *invenire fecit.*] Prima guttur. הֶחְבִּאַתָה Jos. 6. v. 25. contracte pro הֶחְבִּיאָה, & cum duplici terminatione feminina, & hhiriq secundæ radicalis mutato in (:), accelerandæ & alleviandæ pronuntiationis gratia, ut interdum fieri diximus supra pag. 184.

coll. 1. 2. in bénoní plur. hiphíl perfect. & pag. 286. col. 2. in tertia persona plur. masculina futuri ejusdem conjugationis, תַּחְבְּאָתָה Jos. 6. v. 17. *abscondit* fideliter, vel fidelissime, hoc enim duplici signo feminino intensionem significari opinantur.

II. persona singularis masculina.

[הִמְצֵאתָ *invenire fecisti.*] Ex defectivis Pé נ & quiesc. Lám. א, הִשֵּׁאתָ *seduxisti*, Jerem. 4. v. 10. Ex quiesc. Pé (י) & Lám. א, הוֹצֵאתָ *eduxisti*, Deut. 9. v. 12. וְהוֹצֵאתָ *& profers*, Job. 15. v. 13. ubi exemplaria quædam mendose habent וְהוֹצֵאת in secunda persona singulari feminina.

II. persona singularis feminina.

[הִמְצֵאת *invenire fecisti.*] Ex quiescent. Pé (י) & Lám. א, וְהוֹצֵאת *& profers*, Job. 15. v. 13. ubi alia exemplaria melius habent וְהוֹצֵאתָ in pers. masc. Vide præcedentem personam. Cum (ִ) sub ת præter analogiam; neque enim præcedit aliud sub א, וְהוֹצֵאתְ *& afferes*, 3. Reg. 17. v. 13.

I. persona singularis communis.

[הִמְצֵאתִי *invenire feci.*] Ex forma quiesc. Lám. ה, הִמְצֵיתִי, unde cum affixo & hhiríq qatón in fine loco hhiríq gadhól, הִמְצִיתִךָ *invenire*, vel potius *inveniri feci te*, 2. Reg. 3. v. 8. Ex quiescentibus Pé (י) & Lámedh א, הוֹצֵאתִי *eduxi.*

III. persona pluralis communis.

[הִמְצִיאוּ *invenire fecerunt.*] Ex forma quiescentium Lámedh ה, הִשְׂגּוּ *auxerunt.* Ex defectivis Pé נ & quiescentibus Lám. א, הִשִּׂיאוּ *portare fecerunt.* Ex quiescent. Pé (י) & Lámedh א, הוֹצִיאוּ *eduxerunt.*

II. persona pluralis masculina.

[הִמְצֵאתֶם *invenire fecistis.*] Ex quiesc. Pé (י) & Lámedh א, הוֹצֵאתֶם *eduxistis.*

APPENDIX

AD BENONI.

[מַמְצִיא *invenire faciens*, masc.] Sic: מַפְלִיא *mirificans*, &c. Ex forma quiescentium Lámedh ה, מַקְנֶה Ezech. 8. v. 3. pro מַקְנִיא *ad zelotypiam provocans.* Ex forma quiesc. Pé (י) & Lám. א, מוֹצִיא, & ex terminatione (ֶ), מוֹצֵא Psal. 134. Heb. 135. v. 7. *educens.* Aliud exemplum bénoní hujus in (ֶ) desinentis vide supra pag. 184. col. 1.

APPENDIX

AD INFINITIVUM.

[הַמְצִיא, vel הַמְצֵא *invenire facere.*] Sic: לְהַפְלִיא *ad mirificandum*, &c. Sublato א per apocopen, vel mutato in (י), הַחֲטִי pro הַחֲטִיא *peccare facere.* Servato א, לְהַחֲטִיא, & ל assumente motionem characteristicæ excidentis, לַחֲטִיא *ad peccare faciendum.* Vide supra pag. 148. col. 2. Ex defectivis Pé נ & quiesc. Lám. א, הַשֵּׁא *decipiendo.* Ex quiesc. Pé (י) & Lám. א, הוֹצִיא *educere*, לְהוֹצִיא *ad educendum.*

APPENDIX

AD IMPERATIVUM.

[הַמְצִיא, vel הַמְצֵא *educ*, masc.] Ex forma quiesc. Lám. ה, הַפְלֵה Psal. 16. Heb. 17. v. 7. *mirifica.* Ex quiesc. Pé (י) & Lám. א, הוֹצֵא, הוֹצִיא, & sine (י), הוֹצֵא, cum ה parag. הוֹצִיאָה, & ex forma perfectorum הַיְצֵא, ut Massorethæ legendum monent Gen. 8. v. 17. *educ, profer*, &c. Et sic in aliis Imperativi hujus personis.

APPENDIX

AD FUTURUM.

III. persona singularis masculina.

[יַמְצִיא, vel יַמְצֵא *invenire faciet.*] Ex defectivis Pé נ & quiescentibus Lámedh א, יַשִּׁיא *decipiet.* Ex quiescentibus Pé (י) & Lámedh א, יוֹצִיא *educet*, וַיּוֹצֵא *& eduxit.*

III. persona singularis feminina.

[תַּמְצִיא, vel תַּמְצֵא *invenire faciet.*] Sic ex forma (-), תַּדְשֵׁא *germinet.* Ex quiescentibus Pé (י) & Lámedh א, תּוֹצֵא *producat.*

I. persona singularis communis.

[אַמְצִיא *invenire faciam.*] Sic absque (י) in fine, וָאַחְבָּא contracte pro וָאַחְבִּא *& abscondi*, 3. Reg. 18. v. 13. Ex quiescentibus Pé (י) & Lámedh א, אוֹצִיא, & cum ה paragogico, אוֹצִיאָה *educam.* Atque ita se habent reliquæ futuri hujus personæ.

CONJUGATIO HOPHAL.

IN his verbis conjugatio illa nihil discrepat ab hophál perfectorum, nisi quod personæ, quæ in verbis perfectis desinunt in (-), in his terminentur in (ּ) ob א quiescens. Pauca conjugationis hujus reperiuntur exempla. Si alia sint ab iis, quæ subjiciuntur, illa ad eorum normam facile explicabuntur.

PRÆTERITUM.

[הָמְצְאָה, & in pausa הָמְצָאָה *invenire*, vel *inveniri facta est.*] Ex quiescentibus Pé (י) & Lám. א, & in pausa, הוּצָאָה *educta est*, Ezech. 38. v. 8.

[הָמְצְאוּ, & in pausa הָמְצָאוּ *invenire facti*, vel *factæ sunt.*] Sic in pausa, הָחְבָּאוּ contracte pro הָחְבְּאוּ *absconditi sunt*, Isai. 42. v. 22.

PAOUL.

[מָמְצְאָה, vel מָמְצֵאת *invenire*, vel *inveniri facta.*] Sic ex terminatione ה, & ex quiescentibus Pé (י) & Lámedh א, מוּצֵאת, unde per crasin מוּצָאת, & facta alia contractione, מוּצאת *educta*, Gen. 38. v. 25.

[מָמְצָאִים *invenire*, vel *inveniri facti.*] Ex quiescentibus Pé (י) & Lámedh א, & cum ה articulo, הַמּוּצָאִים *educti*, Ezech. 14. v. 22. &c.

[מָמְצָאוֹת *invenire*, vel *inveniri facta.*] Ex quiescentibus Pé (י) & Lámedh א, מוּצָאוֹת Jerem. 38. v. 22. *educta* (erunt), *educentur.*

CONJUGATIO HITHPAEL.

APPENDIX

AD PRÆTERITUM.

III. persona singularis feminina.

[הִתְמַצְאָה, & in pausa ex forma (ּ), הִתְמַצֵּאָה *invenit*, vel *inventa est.*] Forma composita ex hophál & hithpaél, excidente characteristica ה, quæ compensatur per dagheſch in prima radicali, & in pausa, quæ reduxit motionem primariæ vocis, nempe (ּ); illa enim conjugatio desinit vel in (-) ut in perfectis, vel in (ּ), in quod mutatur (-) alterius formæ perfectorum ob א quiescens, הֻטַּמָּאָה *polluta est*, Deut. 24. v. 4. ה est ex hophál cum (ֻ) loco (ּ hhatoúph), reliquum vero ex hithpaél. Si punctis mu-

tatis legatur הָטְמְאָה hotmáa, vel הֻטְמְאָה hutmáa, vox erit analoga in hophál.

II. persona singularis masculina.

[הִתְמַצֵּאתָ *invenisti*, vel *inventus es.*] Ex forma quiescentium Lámedh ה, וְהִתְנַבִּיתָ *& prophetabis*, 1. Reg. 10. v. 6.

I. persona singularis communis.

[הִתְמַצֵּאתִי *inveni*, vel *inventus sum.*] Excidente characteristica ת, eaque compensata per daghésch forte primæ radicali impressum, וְהִנַּבֵּאתִי Ezech. 37. v. 10. pro וְהִתְנַבֵּאתִי *& prophetavi.*

III. persona pluralis communis.

[הִתְמַצְּאוּ *invenerunt*, vel *inventi*, aut *inventæ sunt.*] Abjecta characteristica ת, ut in persona præcedenti, הִנַּבְּאוּ Jerem. 23. v. 13. pro הִתְנַבְּאוּ *prophetarunt.* Et sic de reliquis personis.

APPENDIX
AD INFINITIVUM.

[הִתְמַצֵּא *invenire*, vel *inveniri.*] Ex forma quiescentium Lámedh ה, מֵהִתְנַבּוֹת à *prophetando*, 1. Reg. 10. v. 13. quasi à הִתְנַבָּה, quod forte erat olim etiam usitatum.

APPENDIX
AD FUTURUM.

III. persona singularis masculina.

[יִתְמַצֵּא, vel יִתְמַצָּא *inveniet*, aut *invenietur.*] Ex terminatione (-), & sublata per syncopen characteristica ת, ut supra in præterito, וַיִּנַּשֵּׂא 2. Paral. 32. v. 23. pro וַיִּתְנַשֵּׂא *& extulit se*, *& elatus est.* Ex terminatione (..), יִתְנַשָּׂא *extollet se*, Num. 23. v. 24. Ex eadem forma, sed cum syncopa ת, יִטַּמָּא *polluet se*, Levit. 21. v. 1.

III. persona singularis feminina.

[תִּתְמַצֵּא, vel תִּתְמַצָּא *inveniet*, aut *invenietur.*] Ex terminatione (-), & cum syncopa literæ ת, וְתִנַּשֵּׂא Num. 24. v. 7. *& extollet se*, pro וְתִתְנַשֵּׂא.

II. persona singularis masculina.

[תִּתְמַצֵּא, vel תִּתְמַצָּא *invenies*, aut *invenieris.*] Sic ex forma, seu terminatione (..), תִּתְפַּלָּא *mirum te exhibebis*, Job. 10. v. 16.

III. persona pluralis masculina.

[יִתְמַצְּאוּ, & in pausa ex forma (..), יִתְמַצָּאוּ *invenient*, vel *invenientur.*] Sic cum ן paragogico, & in pausa ex forma (..), יִתְמַלָּאוּן *explebunt se*, Job. 16. v. 10. Sublata per syncopen litera ת characteristica, יִנַּשְּׂאוּ pro יִתְנַשְּׂאוּ *extollent se*, Dan. 11. v. 14. Sic יִדַּכְּאוּ Job. 5. v. 4. & in pausa, ut supra, יִדַּכָּאוּ ibid. cap. 34. v. 25. *& conterentur*, יִטַּמְּאוּ Ezech. 14. v. 10. &c. & in pausa יִטַּמָּאוּ ibid. cap. 44. v. 25. &c. *polluentur.*

II. persona pluralis masculina.

[תִּתְמַצְּאוּ, & in pausa ex forma (..), תִּתְמַצָּאוּ *invenietis*, vel *inveniemini.*] Abjecta characteristica ת, eaque per daghésch in prima radicali compensata, ut in personis præcedentibus, תִּטַּמְּאוּ Levit. 11. v. 43. &c. & in pausa, תִּטַּמָּאוּ ibid. v. 24. &c. *polluemini*, *polluetis vos.*

Frequens est in hoc futuro ת alterius literæ characteristicæ syncopa, cujus jam meminimus supra pag. 189. Verum si puncta vocalia leviter mutaveris, exempla superius adducta ad futurum niphál, vel puál facili negotio revocabuntur. Sic v. g. si pro וַיִּנַּשֵּׂא, legas וַיִּנָּשֵׂא, erit futurum niphál; si pro יִטַּמָּא, punctaveris יְטֻמָּא, habebis futurum puál. Et sic de aliis personis & exemplis.

§. V.

§. V.

De verbis quiescentibus Lámedh ה.

VERBA, quæ tertiam radicalem habent ה, vocantur *quiescentia Lámedh* ה, eo quod ה sæpius in eis *quiescat*, seu non proferatur, nisi notetur cum mappíq sic: הּ; tunc enim legitur, ac verba, quæ sic terminantur, perfecta sunt, & more perfectorum flectuntur, ut: גָּבַהּ *extulit se*, נָגַהּ *splenduit*, תָּמַהּ *admiratus est*, &c. quæ conjugantur ut פָּקַד. At cum mappíq ה illi non imprimitur, tunc quiescit, proindeque verba illa imperfecta sunt. Illorum autem ea est anomalia: Omnia præterita, primariam vocem quod attinet, desinunt in (ָ).

Omnia participia & futura terminantur in (ֶ), præter paoúl qál, quod exit in וּי.

Omnes infinitivi, vel perfecti sunt, vel desinunt in וֹת.

Omnes denique imperativi terminantur in (ֵ). Vide paradigma.

In flexione autem, tertia radicalis ה vel *quiescit*, vel *excidit*, vel *mutatur* in י, aut in ת.

Quiescit in fine vocum omnium primariarum, seu personarum, quibus nullum accedit incrementum.

Excidit quoties adjungitur incrementum vocale. Excipitur tertia persona singularis feminina præteritorum omnium, ubi mutatur in ת, ne duo ה concurrant, alterum radicale, servile alterum. Pereunte autem illo ה, perit & motio præcedens, seu quæ secundæ rad. subjicitur.

Mutatur in י mobile quidem in paoúl qál; alibi vero quiescens vel in (ִ), vel in (ֵ), vel in (ֶ). Quiescit in (ִ) in secundis & primis personis præteritorum qál semper, & piél sæpius, ubi etiam non raro excidit, remanente solo puncto (ִ) sub secunda radicali. Quiescit in (ֵ) in iisdem personis præteriti hophál semper. In his vero aliorum præteritorum personis quiescit modo in (ֵ), modo in (ִ), sæpius tamen in (ֵ). Denique in personis imperativorum & futurorum desinentibus in נָה, Iódh istud quiescit in (ֶ), sic: ֶינָה.

Ceterum verba illa sæpe imitantur formam ac flexionem quiescentium Lámedh א, de quibus in §. præced. Sæpe etiam tertiæ suæ radicalis apocopen patiuntur in imperativis & futuris, ut videre est in appendicibus, in quibus afferentur etiam exempla verborum illorum cum dupliciter imperfecta sunt, puta defectiva Pé נ, & quiescentia Lámedh ה; vel quiescentia Pé י, aut א, & simul Lámedh ה. Simplicium Paradigma sit גָּלָה *migravit*, *revelavit*, &c.

HITHPAEL.			HOPHAL.			HIPHIL.			PUAL.		
Personæ			Personæ			Personæ			Personæ		
Fem.	Com.	Masc.	Fem.	Com.	Masc.	Fem.	Com.	Masc.	Fem.	Com.	Masc.
התגלתה		התגלה	הגלתה		הגלה	הגלתה		הגלת	גלתה		גלה
התגלית		התגלית	הגלית		הגלית	הגלית		הגלית	גלית		גלית
	התגליתי			הגליתי			הגליתי			גליתי	
	התגלו			הגלו			הגלו			גלו	
התגליתן		התגליתם	הגליתן		הגליתם	הגליתן		הגליתם	גליתן		גליתם
	התגלינו			הגלינו			הגלינו			גלינו	
מתגלה		מתגלה		caret.		מגלה		מגלה	גלה		גלה
מתגלות		מתגלים				מגלות		מגלים	גלות		גלים
	caret.		מגלה		מגלה		caret.		מגלה		מגלה
			מגלות		מגלים				מגלות		מגלים
בהתגלות		התגלות			הגלה	בהגלות		הגלה			גלה
כהתגלות					הגלות	כהגלות		הגלות			גלות
להתגלות						להגלות					
מהתגלות						מהגלות					
התגלי		התגלה		caret.		הגלי		הגלה		caret.	
התג[illegible]נה		התגלו				הגלינה		הגלו			
תתגלה		יתגלה	תגלה		יגלה	תגלה		יגלה	תגלה		יגלה
תתגלי		תתגלה	תגלי		תגלה	תגלי		תגלה	תגלי		תגלה
	אתגלה			אגלה			אגלה			אגלה	
תתגלינה		יתגלו	תגלינה		יגלו	תגלינה		יגלו	תגלינה		יגלו
תתגלינה		תתגלו	תגלינה		תגלו	תגלינה		תגלו	תגלינה		תגלו
	נתגלה			נגלה			נגלה			נגלה	

PIEL. Personæ Fem.	Com.	Masc.	NIPHAL. Personæ Fem.	Com.	Masc.	QAL. Personæ Fem.	Com.	Masc.			
גִּלְּתָה		גִּלָּה	נִגְלְתָה		נִגְלָה	גָּלְתָה *migravit.*		גָּלָה	3.	Sing.	PRÆTERITA.
גִּלִּית		גִּלִּיתָ	נִגְלֵית		נִגְלֵיתָ	גָּלִית		גָּלִיתָ	2.		
	גִּלִּיתִי			נִגְלֵיתִי			גָּלִיתִי		1.		
	גִּלּוּ			נִגְלוּ			גָּלוּ		3.	Plur.	
גִּלִּיתֶן		גִּלִּיתֶם	נִגְלֵיתֶן		נִגְלֵיתֶם	גְּלִיתֶן		גְּלִיתֶם	2.		
	גִּלִּינוּ			נִגְלֵינוּ			גָּלִינוּ		1.		
מְגַלָּה		מְגַלֶּה	נִגְלָה		נִגְלֶה	גּוֹלָה		גּוֹלֶה		Sing.	BENONI.
מְגַלּוֹת		מְגַלִּים	נִגְלוֹת		נִגְלִים	גּוֹלוֹת		גּוֹלִים		Plur.	
	caret.			caret.		גְּלוּיָה		גָּלוּי		Sing.	PAOUL.
						גְּלוּיוֹת		גְּלוּיִם		Plur.	
בְּגַלּוֹת		גַּלֵּה	בְּהִגָּלוֹת			בִּגְלוֹת		גָּלֹה			INFINITIVI ET GERUNDIA.
כְּגַלּוֹת		גַּלֵּה	כְּהִגָּלוֹת		הִגָּלֵה	כִּגְלוֹת		גָּלֹה			
לְגַלּוֹת		גַּלּוֹת	לְהִגָּלוֹת		הִגָּלוֹת	לִגְלוֹת		גְּלוֹת			
מְגַלּוֹת			מֵהִגָּלוֹת			מִגְּלוֹת					
גַּלִּי		גַּלֵּה	הִגָּלִי		הִגָּלֵה	גְּלִי		גְּלֵה		Sing.	IMPERATIVI.
גַּלֶּינָה		גַּלּוּ	הִגָּלֶינָה		הִגָּלוּ	גְּלֶינָה		גְּלוּ		Plur.	
תְּגַלֶּה		יְגַלֶּה	תִּגָּלֶה		יִגָּלֶה	תִּגְלֶה		יִגְלֶה	3.	Sing.	FUTURA.
תְּגַלִּי		תְּגַלֶּה	תִּגָּלִי		תִּגָּלֶה	תִּגְלִי		תִּגְלֶה	2.		
	אֲגַלֶּה			אֶגָּלֶה			אֶגְלֶה		1.		
תְּגַלֶּינָה		יְגַלּוּ	תִּגָּלֶינָה		יִגָּלוּ	תִּגְלֶינָה		יִגְלוּ	3.	Plur.	
תְּגַלֶּינָה		תְּגַלּוּ	תִּגָּלֶינָה		תִּגָּלוּ	תִּגְלֶינָה		תִּגְלוּ	2.		
	נְגַלֶּה			נִגָּלֶה			נִגְלֶה		1.		

CONJUGATIO QAL.

APPENDIX

AD PRÆTERITUM.

III. persona singularis masculina.

[גָּלָה *migravit.*] Sic : גָּאָה *magnificatus est*, רָמָה, & ex quiesc. Pé (י) & Lám. ה, יָרָה *dejecit*, הָיָה *fuit* ; חָיָה *vixit* ; duo enim illa verba sunt tantummodo quiesc. Lám. ה, quamvis secunda eorum radicalis sit (י). Vide supra pag. 248. col. 1. ה mutato in א, קָרָא, unde cum affixo, קְרָאַנִי *obvenit mihi*, Job. 4. v. 14. contracte pro קָרָא לִי, aut potius קָרָה לִי, vel retracto accentu ob concursum, קָרָה לִי.

III. persona singularis feminina.

[גָּלְתָה, & in pausa גָּלָתָה *migravit.*] Sic extra pausam, הָיְתָה *fuit*, חָיְתָה & *vivat*, כָּלְתָה *defecit*, רָאֲתָה *vidit*, &c. In pausa, הָיָתָה *fuit*, יָאָתָה *decet*, מָרָתָה *rebellavit*, &c. Sublato per apocopen incremento feminino ה, & motione ejus ה transeunte sub secundam radicalem cujus abjicitur (ְ), וְעָשָׂת Lev. 25. v. 21. pro וְעָשְׂתָה & *faciet.* Sic : וְקָרָאת & *obveniet*, Deut. 31. v. 29. ubi א antiqua vocalis *a* redundat. Vel persona illa formam imitatur quiesc. Lám. א, de qua supra pag. 270. Anomalum est חָיָה Exod. 1. v. 16. & *vivat*, quod nonnulli reducunt ad חָיֵי, unde חָיָה, & mutato (ֵ) cum daghésch in (ָ) per legem æquivalentiæ, חָיָה ; sicque differt à nomine חַיָּה *bestia*, *fera*, &c. Aliis est syncopa pro חָיָתָה in pausa. Si puncta sic mutentur : חַיָּה, erit bénoní singulare femininum, de quo infra. Mutato ה in י ex facili permutatione literarum אָחִי, חָסָיָה *confidit*, Psal. 56. Heb. 57. v. 2. In hac porro mutatione ה in י, quæ infra sæpe recurret, accentus vulgo occupat penultimam ; quare loco (ְ), cum ibi reperitur, subscribitur, ut plurimum, (ָ).

II. persona singularis masculina.

[גָּלִיתָ, vel גָּלְתָ *migrasti.*] Sic : חָיִיתָ, & הָיִתָ *fuisti*, חָיִיתָ וְחָיִיתָ & *vives*, נָחִיתָ *deduxisti*, נָטִתָה *extendisti*, &c. Et expresso ה in fine, quod ibi latebat, בָּנִתָה *ædificasti*, וְהָיִתָה & *eris*, וְחָיִתָה & *vives*, רָאִיתָה *vidisti*, &c. ה isto mutato in (י), aut (י) illo paragogicos adjecto, עָשִׂיתִי 2. Reg. 14. v. 21. *fecisti*, ut ibi legendum docent Massorethæ. At Lxx. ἐποίησα, Vulg. *feci.* Paraph. Chald. Syrus, Arabs, & alii interpretantur etiam *feci* in prima persona ; proindeque legebant עָשִׂיתִי. Analogum est גָּבַהְתָּ *extulisti te*, venit enim à גָּבַהּ cum mappiq in ה, quod proinde sonat. Vide supra pag. 281.

II. persona singularis feminina.

[גָּלִית *migrasti.*] Sic : חָזִית *vidisti*, חָלִית *ægrotasti*, הָיִית *fuisti*, &c. Cum (ְ) sub ת, quamvis non præcedat aliud sub (י), עָשִׂית *fecisti*, quod sic quater legitur secundum Massoram. Sic etiam וְהָיִית & *eris*, & *esto*, 2. Reg. 14. v. 2. Et cum (י) hodie paragogico, sed quo olim (ְ) istud exprimebatur, הָיִיתִי *fuisti*, Ezech. 16. v. 31. עָשִׂיתִי *fecisti*, ibidem, & vv. 43. 47. 51. Vide etiam supra pag. 163. col. 1.

I. persona singularis communis.

[גָּלִיתִי *migravi.*] Sic : הָיִיתִי *fui*, עָשִׂיתִי *feci*, בָּנִיתִי, & sine (י) in medio, בָּנְתִי 3. Reg. 8. v. 44. & eodem deficiente in fine, בָּנִית ibid. v. 48. *ædificavi.* Tertia radicali ה mutata in א loco (י), quasi ex forma quiescentium Lámedh א, רָצָאתִי *volui*, *acceptos habui*, vel *habeo.* Eodem ה mutato in ו pro (י), שָׁלַוְתִּי, pro שָׁלִיתִי, *tranquillus fui*, quasi à שָׁלַו in forma perfectorum.

III. persona pluralis communis.

[גָּלוּ *migraverunt*, contracte pro גָּלְהוּ ; quare accentus est in ultima, quamvis non

præcedat (:).] Sic: חָיוּ fuerunt, חָיוּ vixerunt, &c. Cum א paragogico ex forma Arabica, de qua supra pag. 163. col. 1. אָבוּא voluerunt, Isai. 28. v. 12. nisi sit metathesis pro אָבְאוּ ex forma quiescentium Lámedh א. Mutata tertia radicali ה in (י) præcedente (·) etiam extra pausam, & cum accentu in penultima, נָטָיוּ declinaverunt, חָסָיוּ speraverunt. Eodem ה mutato in י, & cum punctorum vocalium crasi, נָאווּ Cant. 1. v. 10. pro נָאֲווּ ex forma perfectorum, pulchræ sunt genæ, vel maxillæ tuæ. Alii referunt ad niphál verbi אָוָה, unde נַאווּ, & contracte נָאוּ. Ex forma quiescentium Lámedh א, תָּלְאוּ, unde cum affixo, תלאום suspenderunt eos, 2. Reg. 21. v. 12. ubi sic legendum docent Massorethæ. At si literarum habeatur ratio, erit תָּלוּם analogωs, ut videbimus infra in verbis istis cum pronominibus affixis conjunctis. Ita si spectentur literæ in חיה Josue 15. v. 4. erit חָיָה; si vero puncta vocalia, חָיוּ, ut legunt Massorethæ. Vide eamdem anomaliam supra pagin. 163. coll. 1. 2. pag. 170. col. 2. pag. 180. col. 2. &c. Cum accentu in penultima ex forma quiesc. ע, חָזוּ viderunt, כָּלוּ defecerunt, תָּעוּ erraverunt, &c. Perfecta sunt, גָּבְהוּ extulerunt se, תָּמְהוּ cum (·) loco (:), & accentu in penultima ob pausam, admirati sunt. Vide supra pag. 281. Qaméts primæ rad. mutato in (-) sequente daghéich per legem æquivalentiæ, יַדּוּ Abd. v. 11. pro יָדוּ projecerunt. Alii referunt ad verbum inusit. יָדַד, ut סַבּוּ.

II. persona pluralis masculina.

[גְּלִיתֶם migrastis.] Sic: הֱיִיתֶם fuistis, וִהְיִיתֶם & eritis, וִחְיִיתֶם & vivetis, sine dilatatione (:) sub ה, & ח, quod his duobus verbis accidit quoties litera aliqua servilis primæ eorum radicali præponitur. Interdum tamen litera illa servilis eodem modo punctatur, ac si schevá istud fuisset dilatatum. Vide imperativum.

II. persona pluralis feminina.

[גְּלִיתֶן migrastis.] Sic: עֲשִׂיתֶן fecistis, Ezech. 33. v. 26. ubi est vel enallage personæ femininæ pro masculina, vel error amanuensium.

I. persona pluralis communis.

[גָּלִינוּ migravimus.] Sic: הָיִינוּ fuimus, וְהָיִינוּ & erimus. Ex forma quiesc. Lám. א, & sublata prorsus tertia radicali ה, אָתָנוּ venimus.

APPENDIX

AD BENONI.

Singulare masculinum.

[גּוֹלֵה, vel גֹּלֶה migrans.] Sic: חֹוֶה (ab הָוָה) existens, שֹׂכֶה conducens, עֹשֶׂה faciens, &c. ה mutato in א ex forma quiesc. Lám. א, נֹשֵׁא exigens, exactor. Cum (-) loco (·) ex forma eorumdem verborum quiescentium Lám. א; vel potius quia participium istud naturam nominis induit, proindeque formam nominum constructorum imitatur, ut: בּוֹנֵה Psal. 141. Heb. 142. v. 7. ædificans Jerusalem, seu potius ædificator. Sic: עֹשֵׂה faciens, seu factor, רֹאֵה videns, seu conspector, Psal. 63. Heb. 64. v. 9. ubi est status constructus ob ב sequens in בָּם in eis. Vide supra pag. 124. col. 1. קֹנֵה possidens, seu possessor; & sic semper in regimine, præterquam in Prov. 15. v. 32. ubi est cum (·), sic: קוֹנֶה לֵּב possidens cor, cum accentu in penultima ob alium immediate sequentem in לֵּב, cujus ל notatur cum dagh. forti ob vocem præcedentem desinentem in ה, sine accentu in ultima. Vide supra pag. 29. col. 2. רֹעֶה pascens, seu pastor, חֹזֶה videns, seu propheta, רֹמֶה jaculans, seu jaculator, &c. Mutato ה in (י) ex quo factum est hhiriq gadhól, רֹעִי pascens, pastor, Isai. 38. v. 12. Zach. 11. v. 17. Aliis pluralis est numerus cum apocopa ם, pro רֹעִים. Vide supra pag. 54. col. 2.

Singulare femininum.

[גּוֹלָה, vel גֹּלָה, contracte pro גּוֹלִחָה mi-

grans.] Sic : חוֹיָה *existens*, עֹשָׂה *faciens*, רֹעָה *pascens*, &c. Mutato ה in (י), & cum (ְ) sub secunda radicali, ut in forma perfecta, כְּעֹטְיָה Cant. I. v. 7. *sicut amicta*, LXX. ὡς περιϐαλλομένη *quasi circumamicta*, ob luctum & tristitiam; Sym. ῥεμϐομένη *errans*, *vaga.* Vulg. *vagari incipiam.* Cum hhiriq qatón sub secunda radicali, loco hujuscemodi (ְ), בֹּכִיָּה *flens*, צֹפִיָּה *speculans*, פֹּרִיָּה *fructificans*, הֹמִיָּה *strepera*, דּוֹמִיָּה, cum ו loco ו, *silens*, &c. ubi יוד (י) imprimitur daghésch forte, quod venit semper post motiones parvas, quas non sequitur immediate (ְ), vel accentus. Vide supra pag. 29. col. 2. Ceterum hhiriq istud natum est ex hhiriq, quod in hoc participio sing. masculino verborum perfectorum interdum conspicitur. Vide supra pag. 164. col. I. ה converso in ת, פֹּרָת Gen. 49. v. 22. pro פֹּרָה, secundum Qimhhium, *fructificans.*

Plurale masculinum.

[גּוֹלִים, vel גֹּלִים, contracte pro גּוֹלְיִים *migrantes.*]. Sic : עֹשִׂים *facientes*, &c. Ex forma quiescentium Lám. א, quod tamen ibi otiatur, נֹשְׂאִים 2. Esd. seu Nehem. 5. v. 7. *exigentes*, *exactores*; pro נֹשִׁים, unde cum affixo מִנּוֹשַׁי *ex creditoribus meis*, Isai. 50. v. I.

Plurale femininum.

[גּוֹלוֹת, vel גֹּלוֹת, contracte pro גּוֹלִיּוֹת *migrantes.*] Sic : הֹמוֹת *strepera*, שֹׁנוֹת *diversa*, &c. Mutato ה in (י) præcedente hhiriq qatón, ut supra in singulari feminino, אֹתִיּוֹת pro אֹתוֹת *ventura.*

APPENDIX

AD PAOUL.

Singulare masculinum.

[גָּלוּי *revelatus.*] In hoc participio ה mutatur in (י), ut diximus supra pag. 281. pro גָּלוּה. Sic : עָשׂוּי, & sublato (י) per apocopen, הֶעָשׂוּ *factus*, Job. 41. v. 24. al. 25. quod aliis est præteritum. Cum eadem apocopa, וְצָפוּ & *exploratus*, ibidem. cap. 15. v. 22. pro וְצָפוּי, ut legendum docent Massorethæ.

Singulare femininum.

[גְּלוּיָה *revelata.*] Sic : עֲשׂוּיָה, & cum (ְ) euphonico pro ו, עֲשֻׂיָה *facta.*

Plurale masculinum.

[גְּלוּיִם *revelati.*] Sic : עֲשׂוּיִם cum unico (י) pro עֲשׂוּיִים *facti.* ה mutato in א loco (י), ex forma quiescent. Lám. א, תְּלוּאִים *suspensi*, Ose. II. v. 7. pro תְּלוּיִם, aut cum unico (י), תְּלוּיִם, quod legitur Jos. 10. v. 26. Sic : לִשְׁבוּיִם *captivis*, Isai. 61. v. I.

Plurale femininum.

[גְּלוּיוֹת *revelatæ.*] Cum (ְ) euphonico loco ו, הָרְאֻיוֹת *visæ*, *spectatæ*, Esth. 2. v. 9. עֲשֻׂיוֹת *paratæ*, I. Reg. 25. v. 18.

APPENDIX

AD INFINITIVUM.

[גָּלֹה *migrare.*] Sic : גָּאֹה *magnificando*, זָנֹה *scortando*, הָיֹה *esse*, *essendo*, חָיֹה *vivendo*, עָשֹׂה *facere*, *faciendo*, עָלֹה *ascendendo*, שָׁתֹה *bibere*, &c. ה mutato in א, ex forma quiescentium Lám. א, נָצֹא *volando*, *avolando.* Eodem ה converso in ו; aut penitus sublato, si ו spectetur ut comes הֹ hhólem, בָּכוֹ *plorando*, גָּעוֹ *mugiendo*, הָיוֹ *esse*, *essendo*, חָיוֹ *vivendo*, הָגוֹ *auferre*, עָשׂוֹ *facere*, שָׁתוֹ *bibere*, &c. Et cum hhólem in penultima pro (ָ), הֹרוֹ וְהֹגוֹ *concipere & meditari.* Denique ה mutato in ת, רְאוֹת *videre*, שְׁתוֹת *bibere*, אָלוֹת *jurare*, &c.

[גְּלֹה *migrare.*] Sic : קְנֹה *possidere*, עֲשֹׂה *facere*, רְאֹה *videre*, שְׁתֹה *bibere*, &c. Cum (ֵ) in fine ex forma Chaldaica, הֱיֵה *esse*, רְאֵה *videndo.* Sic in Daniele & Esdra sæpe occurrit לֶהֱוֵה *esse*, ab הֲוָה, vel הֲוָא. Mu-

tato ה in א ex forma quiesc. Lám. א, יְרֹא *jaculari*, unde cum ל præfixo, לִירֹא *ad jaculandum*. Eodem ה converſivo in ו, & addito alio ה paragogico, לִרְאֹוָה *ad videndum*. Verum eſt potius nomen verbale ejusdem formæ ac illa, de quibus ſupra pag. 165. col. 2. in fine. Ad nominum etiam claſſem pertinet מֵחָרֹן Pſal. 84. Heb. 85. v. 4. in ſtatu conſtructo loco abſoluti, *à furore*, *ab æſtu*, quod nonnulli volunt eſſe infinitivum cum ן paragogico.

[גְּלוֹת, vel גְּלֹת *migrare.*] Sic: עֲשׂוֹת *facere*, חֲנוֹת, unde וּבַחֲנוֹת *& in castra metando*, בַּחֲרוֹת *in exardeſcendo*, לַעֲנוֹת *ad respondendum*, לַחְתּוֹת contracte pro לַחְתּוֹת *ad capiendum*, לִרְאוֹת *ad videndum*, לִירוֹת & ſine (י) לְרוֹת (à יָרָה) *ad jaculandum*, הֱיוֹת *eſſe*, חֲיוֹת *vivere*; & cum *bikhlám*, לִהְיוֹת *eſſe*, לִחְיוֹת *ad vivendum*; & ſic cum aliis particulis, quibus ad infinitivum iſtum accedentibus, (:) non dilatatur ſub ה & ח, ut diximus ſupra pag. 285. col. 2.

APPENDIX

AD IMPERATIVUM.

II. persona ſingularis maſculina.

[גְּלֵה *migra.*] Sic: בְּנֵה *ædifica*, עֲלֵה *aſcende*, עֲשֵׂה *fac*, הֱיֵה *eſto*, וֶהְיֵה *& eſto*, וִחְיֵה *& vive*, ubi ו copulativum afficitur (ִ), quaſi à חֲיֵה, חְיֵה; unde (ֱ) reducto ad ſimplex (ְ), vel eo non dilatato, ut fit in his verbis cum litera aliqua ſervilis præponitur, ut diximus ſupra pag. 285. col. 2. ו ſuum retinet (ִ). Mutato ה in א, חֱיֵא (ab חֱיֵה) *eſto*.

II. persona ſingularis feminina.

[גְּלִי contracte pro גְּלְיִי *migra.*] Sic: שְׁחִי *incurva te*, וּרְאִי *& vide*, חֲבִי *latita*, עֲשִׂי *fac*, עֲלִי *aſcende*, הֲיִי *eſto*, חֲיִי *vive*, אֱלִי *plange*, *ulula*, &c.

II. persona pluralis maſculina.

[גְּלוּ contracte pro גְּלְיוּ *migrate.*] Sic: פְּרוּ *fructificate*, וּרְבוּ *& multiplicamini*, סְפוּ *adjicite*, יְדוּ *jacite*, עֲלוּ *aſcendite*, וַעֲשׂוּ *& facite*, עֱנוּ *canite*, הֱיוּ *eſtote*, וִהְיוּ *& eſtote*, וִחְיוּ *& vivite*, ubi (:) non dilatatur ob ſervilem præcedentem. Vide ſupra pag. 285. col. 2. Cum (ֶ) ſub prima radicali א loco (ֱ) pronuntiationis dilatandæ gratia, אֵפוּ *coquite*, Exod. 16. v. 23. Sic ה mutato in (י) præcedente (ִ), ut ſupra in præterito, אֵתָיוּ Iſai. 21. vv. 12. 14. &c. & cum ה loco א, הֵתָיוּ Jerem. 12. v. 9. *venite*. Aliis Syriaſmus eſt, quo א afficitur (ֶ) loco (ְ) mobilis, quoties litera illa vel eſt character futuri, vel prima verborum radicalis. In eadem mutatione ה in (י) præcedente (ִ), בְּעָיוּ *quærite*, Iſai. 21. v. 12.

II. persona pluralis feminina.

[גְּלֶינָה *migrate.*] Sic: בְּכֶינָה *flete*, וּרְאֶינָה *& videte*, &c.

APPENDIX

AD FUTURUM.

FREQUENS eſt in hoc futuro apocopa, qua in perſonis incremento deſtitutis tollitur tertia radicalis ה, motio ſecundæ radicalis, quæ eſt (ֶ), tranſit ad primam, & literæ characteriſticæ afficiuntur vel (ִ) ut in forma integra, vel (ַ), ut: יֶרֶב pro יִרְבֶּה *augeſcet*, תֵּפֶן pro תִּפְנֶה *aſpicias*, &c.

Quando prima, vel ſecunda radicalis gutturalis eſt, pro (ֶ) ſub prima radicali, reponitur (ַ), & literæ characteriſticæ afficiuntur

sæpius ( ), vel (-); rarius ( ), ut: יִחַר pro יֶחֱרֶה, aut יחרה *irascetur*, יַעַל pro יַעֲלֶה *ascendet*, תֵּתַע pro תִּתְעֶה *errabis*, &c.

Denique cum secunda radicalis est ex בגד כפת, aut saltem ex eodem organo, seu classe, ( ) primæ radicalis sæpius resolvitur in duo ( ), quorum prius subjicitur primæ radicali, posterius vero secundæ, idque pronuntiationis accelerandæ gratia; & literæ characteristicæ afficiuntur vel ( ), vel (-), ut: וַיֵּשְׁבְּ pro וַיִּשְׁבֶּה *& captivum fecit*, וַיֵּרְדְּ pro וַיִּרְדֶּה *& dominabitur*, &c.

In hac autem apocopa, sive prima radicalis afficiatur ( ), sive notetur cum (-) loco ( ), sive ( ) resolvatur in duo ( ); accentus est in penultima, quam vulgo occupat in vocibus desinentibus in ( ), aut in (-) vicarium τῶ ( ), cum litera sonante in fine, ut videbimus infra lib. 3. in fusiori de accentibus tractatu.

III. persona singularis masculina.

[יִגְלֶה *migrabit.*] Sic: יִהְיֶה *erit*, יִחְיֶה *vivet*, sine dilatatione τῶ ( ). Vide supra p. 285. Et cum apocopa hisce duobus verbis peculiari, hoc est, sublata tertia radicali ה cum ( ) præcedente, & hhiriq characteristicæ, ac ( ) primæ radicalis invicem commutatis, יְהִי *erit*, יְחִי *vivet*, *vivat*, וַיְהִי *& erit*, in pausa וַיֶּחִי *& vivet.* Cur extra pausam ו afficiatur hhiriq loco ( ), vide infra in Conjunctionibus. Cum ו conversivo, וַיְהִי, vel cum méthegh וַיְחִי *& fuit*, וַיֶּהִי, & in pausa וַיֶּחִי *& vixit*, *& revixit.* Citra apocopen, sed ה mutato in א, יִשְׂגֶּא *crescet*, יִשְׁנֶא *mutabitur*, וַיֶּחֱלֶא *& ægrotavit*, &c. Et cum ( ) loco ( ), ex forma quiescent. Lám. א, יִקְרָא *eveniet*, Dan. 10. v. 14. ubi tamen alia exemplaria habent יִקְרֶה.

Anomalum plane est יְהוּא *erit*, Eccle. 11. v. 3. pro יִהְיֶה, aut ex forma Chaldaica יֶהֱוֵא, ab הָיָה *fuit.*

Cum apocopa, יִכַל *consumetur*; וַיִּבֶן *& ædificavit*, וַיִּבֶז *& sprevit*, וַיִּמֶץ *& expressit*, וַיִּפֶן *& aspexit*, וַיִּקֶן *& possedit*, וַיִּקֶשׁ *& durum fuit*, וַיִּרֶף *& destitit*, &c. Cum ( ) sub characteristica, יֵרָא Exod. 5. v. 21. & cum accentu in ultima præter analogiam; א enim, prosodiam quod attinet, literæ sonantis munere fungitur, יֵרָא *videbit*, Gen. 41. v. 33. וַיֵּדֶא *& volavit*, &c. Cum metathesi א & ת, & (-) in ultima loco ( ) ex forma Chaldaica, וַיֵּתֵא Deut. 33. v. 21. *& venit*, pro וַיֶּאֱת, & integro וַיֶּאֱתֶה. Aliis וַיֵּתֵא Chaldaïsmus est, quo prima radicalis א in futuro qal quiescit (expressa vel latens) in ( ); vide Gram. Chald. sicque apocopa non est, sed mutatio ה in א, & aphæresis primæ rad. א. Cum (-) in fine loco ( ), ob primam, vel secundam radicalem gutturalem, יִחַר *irascetur*, וַיִּחַר *& iratus est*, וַיִּמַח *& delevit*, Gen. 7. v. 23. ubi codices impressi habent daghésch in מ quasi ex niphal, licet in (-) desinat loco ( ); וַיִּחַן *& castra metatus est*, וַיִּשַׁע *& respexit*, &c. Et cum (-) sub characteristica, וַיַּחַץ *& divisit*, יַעַל *ascendet*, יַחַד *& in pausa*, יָחַד *acuet*, *acuetur*, וַיַּעַט *& operuit se*, וַיַּעַשׂ & in pausa וַיַּעַשׂ *& fecit*, וַיָּחַל in eadem pausa, & *ægrotavit*, וַיַּאת unde ultimis duobus (-) contractis in unum sub characteristica, וַיָּאת *& venit*, Isai. 41. v. 25. Seghól ultimæ resoluto in duplex ( ), וַיֵּשְׁבְּ *& captivum fecit*, וַיֵּפְתְּ *& seduxit se*, *& seductum est* (cor), &c. Et cum (-) furtivo sub prima radicali gutturali, loco ( ), יִחַד *lætabitur*, וַיִּחַד *& lætatus est.* Cum ( ) sub characteristica, וַיֵּבְךְּ *& flevit*, וַיֵּרְדְּ *& dominabitur*, וַיֵּשְׁתְּ *& bibit*, &c. Sic etiam יִשְׁטְ *declinabit*, cum ט, quod est ejusdem organi ac ת; in hac enim resolutione ( ) in duplex ( ), necesse est ut secunda radicalis sit ex *beghádh kephâth*, ut

dixímus

diximus supra. Huc quoque referunt וַיַּרְא & *vidit*, quamvis secunda radicalis non sit ex *beghádh kephâth*, nec subjiciatur (:) תַּחַת א. Verum brevius & commodius revocatur ad hiphíl, cum apocopa tertiæ radicalis ac præcedentis (֫), pro וַיַּרְאֶה.

Ex defectivis Pé נ & quiescentibus Lámedh ה, יִנְוֶה *habitabit*, Habac. 2. v. 5. ubi retinetur נ ut in forma perfecta. Eo abjecto, יַזֶּה *asperget*. Sublato נ per aphæresin, & ה per apocopen, וַיִּז & *aspergetur*, וַיִּז, וַיִּז, & *aspersus est*, וַיֵּט & *extendet*, וַיֵּט, & sequente maqqáph, וַיֶּט־ & *extendit*, & *tetendit*; ubi prima radicalis excidens non compensatur pro more per daghésch secundæ impressum, quia secunda illa radicalis per apocopen tertiæ fit ultima dictionis litera, quæ daghésch hujusmodi non recipit, ut diximus supra pag. 195.

Ex quiescentibus Pé (י) & Lámedh ה, וַיִּיף pro וַיִּיפֶה & *pulchra fuit*, (cedrus) Ezech. 31. v. 7. ubi secundum apocopæ hujus analogiam legendum esset vel וַיִּיף ut וַיִּבֶן; vel resoluto (֫) in duplex (:), וַיִּיף ut וַיֵּשֶׁב, quemadmodum in libris quibusdam correctis scriptum invenisse se testatur Qimhhi in *Michlól*, & in libro Radicum; & ut legunt filii *Ascher*, i. Judæi occidentales: cum filii *Nephtali*, h. e. Judæi orientales legant וַיִּיף. Vide Institut. Heb. Pagnini lib. 3. cap. 26. pag. 312. edit. Paris. 1549.

III. persona singularis feminina.

[תִּגְלֶה *migrabit.*] Sic: תִּהְיֶה *erit*, וַתְּהִי & *fuit*, תִּחְיֶה *vivet*. Et cum apocopa, de qua in persona præced. תְּהִי *erit*, תְּחִי *vivet*, וּתְהִי & *erit*, וּתְחִי & *vivet*, וַתְּהִי, & in pausa, וַתֶּהִי Thren. 3. v. 37. & *fuit*, וַתְּחִי & *vixit*, & *revixit*. Cum (֫) loco (֫) in ultima, ex forma quiescentium Lám. א, forte etiam ex mendo graphico, תִּכְלָה *consumetur*, 3. Reg. 17. v. 14. ה mutato in (י), & cum (·) loco (֫) sub secunda rad. וַתִּזְנִי Jerem. 3. v. 6. & *scortata est*, pro וַתִּזְנֶה, ut censet Qimhhi. Vel est enallage secundæ personæ sing. femininæ pro tertia singulari feminina; quæ personarum enallage frequens est in Prophetis, ut videbimus in Syntaxi. Vide etiam mox. (֫) characteristicæ, & (֫) primæ radicalis contractis in (·) sub characteristica, תֵּאתֶה Mich. 4. v. 8. *veniet*, pro תֶּאֱתֶה, ut יֶאֱתֶה, quod legitur Job. 37. v. 22.

Cum apocopa, וַתִּבֶן & *ædificavit*, וַתִּזֶן & *scortata est*, ex quo nonnulli factum volunt superius וַתִּזְנִי, adjecto (י) paragogico, & mutato (֫) in (:). Cum (·) sub characteristica, וַתֵּלֶא & *ægre tulit*, וַתֵּרֶא & *vidit*, וַתֵּכֶל & *perfectum est*, וַתֵּרֶב & *major fuit*, &c. Cum (-) in fine pro (֫), וַתֵּתַע & *errabat*, וַתֵּכַהּ & *caligavit*, וַתֵּלַהּ & *furebat*, ubi תַּחַת ה imprimitur mappíq, quo sonans fiat. Cum (-) sub characteristica, & in fine, וַתַּעַד & *ornavit se*, וַתַּעַל & in pausa וַתָּעַל & *ascendit*, וַתַּהַר & *concepit*, וְתַחַז & *aspiciat*, &c. Resoluto (֫) in duplex (:), וַתֵּבְךְּ & *flevit*, &c.

Ex defectivis Pé נ & quiescent. Lám. ה cum apocopa, וַתֵּט & *declinavit*, &c. Vide supra tertiam personam singul. masculinam.

Ex quiescentibus Pé א & Lámedh ה sine apocopa, תֹּאבֶה *voluerit*.

II. persona singularis masculina.

[תִּגְלֶה *migrabis.*] Sic: תִּהְיֶה *eris*, תִּחְיֶה *vives*. Cum (·) loco (֫), תִּהְיֶה *eris*, Jerem. 17. v. 17. ubi tamen alia exemplaria habent (֫), תִּרְאֶה *videbis*, תַּעֲשֶׂה *facies*, quod sic quater legitur secundum Massoram. Mutato ה in (י), punctis transpositis, & cum accentu in penultima ob pausam, תֶּמְחִי Jerem. 18. v. 23. pro תִּמְחֶה *deleas*. Alii deducunt ex futuro hiphíl תַּמְחֶה, unde per apocopen, de qua ibi, תֶּמַח, & cum (י) paragogico præcedente (·), quare (-) mutatur in (·), תֶּמְחִי. Eamdem anomaliam videre est in תֶּשִׁי Deut. 32. v. 18. *oblitus es*, vel *oblivisceris*, à נָשָׁה, unde in futuro תִּשֶּׁה, & mutato ה in (י), ac punctis transpositis, תֶּשִׁי cum accentu in penultima ob pausam, & sine daghésch in שׁ ad compensandum נ radicale abjectum, quia daghésch forte nonnisi raro & improprie venit post accentum tonicum. Alii fingunt verbum שָׁיָה formæ חָיָה, unde תֶּשִׁי in pausa, ut supra וַתֶּהִי.

Ex defectivis Pé נ & quiescentibus Lámedh ה, תַּט *declinabis.* Vide tertiam personam singularem masculinam.

Ex quiescentibus Pé א & Lámedh ה, תֹּבֶה *acquiescas*, Prov. 1. v. 10. ubi (-) est in ultima loco (ֶ), ut supra, & deficit prima radicalis, ut interdum fieri vidimus pagg. 229. 230. pro תֹּאבֶה, quod legitur Deut. 13. v. 9.

Cum apocopa tertiæ radicalis, תֵּפֶן *respicias*, תֵּתַע *erres*, תַּעַשׂ *facias*, וַתַּעַשׂ *& fecisti*, &c. Resoluto (ֶ) ultimæ in duo (ֵ), תֵּשְׁתְּ *bibes.* Vide tertiam perf. sing. mascul.

II. persona singularis feminina.

[תִּגְלִי contracte pro תִּגְלְיִי *migrabis.*] Sic: תִּהְיִי *eris*, Ose. 3. v. 3. & per apocopen, תְּהִי idem, וַתְּהִי *& fuisti.* Sic etiam תִּחְיִי *vives.* Prima gutturali, וַתַּעְדִּי contracte pro וַתַּעֲדִי *& ornata es.* Cum ן paragogico, תַּעֲשִׂין *facies.* Ex quiescent. Pé (י) & Lám. ה, וַתִּיפִי *& pulchra facta es*, Ezech. 16. v. 13. ubi prima radicalis (י) quiescit in (ִ) ut fit interdum in futuro qal quiescentium Pé (י). Vide supra pag. 231. &c

I. persona singularis communis.

[אֶגְלֶה *migrabo.*]. Sic: אֶהְיֶה *ero*, *sum*, אֶחְיֶה *vivam*, אֶחֱזֶה *videbo*, &c. Per apocopen tertiæ radicalis cum motione præcedente (ֶ), & punctis transpositis, ita tamen ut (ִ) primæ radicalis mutetur in (ֱ) sub characteristica, ubi mobile est, utpote initio dictionis, אֱהִי pro אֶהְיֶה *ero.* Sic cum ו conversivo, וָאֱהִי *& fui.* Cum (ֶ) in fine loco (ֶ) ex forma quiescent. Lámedh א, וְאֶשְׁעָה Psal. 118. Heb. 119. v. 117. *& respiciam*, *& delectabor.* Vide supra tertiam personam sing. fem. Mutato ה in (י) præcedente (ֶ), אֶהֱמָיֶה *perstrepam.* Sublata per apocopen tertia radicali ה, ut supra in tertia persona singulari masculina, וָאֵפֶן *& diverti*, אַחַז Job. 23. vers. 9. *aspiciam*, cum (ֶ) sub א loco (-) ob pausam, וָאַעַשׂ *& feci.* Resoluto (ֶ) in duo (ֵ), וָאֵשְׁתְּ *& bibi.* Ex defectivis Pé נ, & quiescent. Lámedh ה, אַטֶּה *inclinabo.*

III. persona pluralis masculina.

[יִגְלוּ, contracte pro יִגְלְיוּ *migrabunt.*] Sic: יִהְיוּ *erunt*, יִחְיוּ *vivent*, יִתְנוּ *mercede conducent*, &c. ה mutato in (י) præcedente (ִ), & cum ן paragogico, יִבְכָּיוּן *flebunt*, יֶחֱזָיוּן *videbunt*, יֶחֱסָיוּן *confident*, וַיֶּאֱתָיוּן *& venerunt*, יִכְלָיוּן *consumentur*, יִשְׁתָּיוּן *bibent*, &c Et absque ן parag. יִשְׁלָיוּ *tranquilli erunt*; in quibus exemplis (י) habet prævium (ָ) maxime ob pausam; at extra eam, usurpatur etiam (ֵ) loco (ָ), maxime cum accedit ן istud paragogic. ut: יִרְבְּיוּן *multiplicabuntur*, יִרְוְיֻן *explebuntur*, *inebriabuntur*, cum (ֻ) euphonico pro וּ. Prima gutturali, יֶחֱזוּ *videbunt*, יַעֲנוּכָה *respondebunt tibi*, Jerem. 7. v. 27. ubi exprimitur ה post affixum, pro יַעֲנוּךָ, quod insuper contractum est pro יַעֲנוּ בָךְ. Ex quiesc. Pé א & Lam. ה, וַיֹּאפוּ *& coxerunt.*

III. persona pluralis feminina.

[תִּגְלֶינָה *migrabunt.*] Sic: תִּהְיֶינָה *erunt*, תִּחְיֶינָה *vivent*, תֶּחֱזֶינָה *videbunt*, &c. Sublato per apocopen ה incrementi, תִּהְיֶין *erunt*, וַתִּכְהֶין *& caligaverunt*, &c. Abjecto per syncopen (י) otioso ante incrementum, וַתִּהְיֶנָה *& erunt*, וַתִּדְלֶנָה *& hauserunt*, תַּעֲשֶׂנָה *facient*, &c. Mutato ה in א ex forma quiescentium Lám. א, תִּקְרֶאנָה *evenient.* Cum daghésch anomalo, vel potius mendoso, in נ incrementi, תִּרְאֶינָּה *videbunt*, Mich. 7. v. 10. תַּעֲנֶינָּה *respondebunt*, Jud. 5. v. 29. ubi tamen codices nonnulli, etiam accuratissimi, habent תַּעֲנֶנָּה sine (י) quiescente, ad cujus excidium compensandum daghésch istud adhiberi potuit. Ex defectivis Pé נ & quiesc. Lám. ה, תִּצֶּינָה *vastabuntur.*

II. persona pluralis masculina.

[תִּגְלוּ, contracte pro תִּגְלְיוּ *migrabitis.*] Sic: תִּהְיוּ, & cum ן paragogico, תִּהְיוּן *eritis*, תִּחְיוּ & תִּחְיוּן *vivetis*, תַּעֲשׂוּן *facietis*, &c. Cum eodem ה parag. & mutato ה in (י) præcedente (ָ), ut in tertia persona plur. masc. תִּבְעָיוּן *quæretis*, &c. Cum (-) anomalo, aut potius mendoso, sub ה loco (-),

וַתֵּעָלוּ Ezech. 36. v. 3. pro וַתַּעֲלוּ *& ascendistis.*

I. persona pluralis communis.

[נִגְלֶה *migrabimus.*] Sic : נִחְיֶה *erimus*, נִחְיֶה *vivemus*, &c. Sublata per apocopen tertia rad. ה cum (‑) præcedente, & reliquis punctis transpositis, וַנֶּחִי pro וַנִּחְיֶה *& fuimus.* Ex quiesc. Pé (י) & Lám. ה, נִירֶה *jaculabimur*, unde cum ו conversivo, & affixo ם cum prævio (‑) loco (‑), וַנִּירָם pro וַנִּירֵם *& jaculati sumus eos*, Num. 21. v. 30. ubi Lxx. ϗ τὸ σπέρμα αὐτῶν *& semen eorum*, pro וַנִּירָם legebant וְנִינָם à נִין *filius, posteritas.* Vulg. *jugum ipsorum*, ex נִיר *novale, aratio, arvum aratum, jugum*, quod apud Varronem significat terræ spatium, quod uno die arare potest jugum boum.

CONJUGATIO NIPHAL.

APPENDIX

AD PRÆTERITUM.

III. persona singularis masculina.

[נִגְלָה *revelatus est.*] Sic : נִהְיָה *factus est, fuit.* Schevá sub prima radicali dilatato in (‑), quare נ afficitur (‑), נַעֲשָׂה *factus*, vel *factum est*, נַאֲוָה *desiderabilis*, vel *decora est* (sanctitas). Ex defectivis Pé נ & quiesc. Lámedh ה, נִקָּה *innocentem asseruit se*, וְנִכָּה *& percutiatur.*

III. persona singularis feminina.

[נִגְלְתָה, in pausa נִגְלָתָה *revelata est.*] Sic : נִהְיְתָה *facta est* (res), *factum est, confectus est* (somnus), Dan. 2. v. 1. Alii ibid. *periit.* Vulg. *fugit.* נֶעֶשְׂתָה Num. 15. v. 24. &c. *factum est*, ubi (:) sub prima radicali dilatatum est in (‑), unde נ afficitur (‑); & (‑) reducitur ad simplex (‑) ob (:) sequens. In pausa, נִפְדָּתָה *redemta est*, נֶעֱשָׂתָה *facta est*, Dan. 11. v. 36. &c. Ex defect. Pé נ & quiesc. Lám. ה, וְנִקָּתָה *& innocens erit.*

II. persona singularis masculina.

[נִגְלֵיתָ, vel נִגְלִיתָ *revelatus es.*] Sic cum (‑) sub secunda radic. נִהְיֵיתָ *factus es.* Ex defect. Pé נ & quiescent. Lám. ה, & cum hhiriq sub secunda radicali, וְנִקִּיתָ *& insons eris.*

II. persona singularis feminina.

[נִגְלֵית, vel נִגְלִית *revelata es.*] Sic ex forma (‑) sub secunda radicali, נִלְאֵית *laborasti, defatigata es*, Isai. 47. v. 13.

I. persona singularis communis.

[נִגְלֵיתִי, vel נִגְלִיתִי *revelatus*, vel *revelata sum.*] Sic : נִלְאֵיתִי *laboravi*, נַעֲוֵיתִי *incurvatus sum*, נַעֲנֵיתִי *humiliatus sum*, alii, *respondebo*, &c. ubi (:) sub prima rad. dilatatur in (‑), unde נ notatur cum (‑).

III. persona pluralis communis.

[נִגְלוּ contracte pro נִגְלְיוּ *revelati*, vel *revelatæ sunt.*] Sic : וְנִלְווּ Jerem. 50. v. 5. *& adhærebunt*, נַחֲלוּ ibid. cap. 12. v. 13. contracte pro נֶחֱלוּ *ægrotarunt*, Vulg. *hæreditatem acceperunt*, legebat נָחֲלוּ, à נָחַל *possedit*, &c. Cum (‑) sub נ loco (‑), נִחֲרוּ pro נֶחֱרוּ *irati sunt*, Cant. 1. v. 6. Vide supra præteritum niphál defect. ע, ad quod nonnulli vocem illam referunt. Pathahh characteristicæ & (‑) primæ radicalis contractis in (‑) sub charact. נָאווּ pro נַאֲווּ *desiderabiles, pulchræ factæ sunt*, &c. ab אוה. Alii tamen referunt ad נָאָה. Vide supra tertiam personam pluralem præteriti qal. Ex defectivis Pé נ & quiescent. Lám. ה, quod insuper mutatur in (י) præced. (‑), ut supra in præterit. qal, pag. 285. col. 1. נִטָּיוּ *extenduntur.* Ex iisdem verbis, & ה mutato in א; vel usurpata forma quiesc. Lám. א, נִכָּאוּ *percussi sunt.*

I. persona pluralis communis.

[נִגְלֵינוּ, vel נִגְלִינוּ *revelati*, aut *revelatæ sumus.*] Sic cum hhiriq sub secunda radicali, וְנִגְלִינוּ *& retegemus nos*, 1. Reg. 14. v. 8.

APPENDIX

AD BENONI.

Singulare masculinum.

[נִגְלָה *revelatus.*] Sic : נִבְעָה *requisita* (iniquitas), נִרְאָה, & cum (ֵ) in fine loco (ָ) ex forma quiesc. Lám. א, נִרְאֶה *visus*, *apparens.* Ita ex eadem forma, & cum ה articulo, הַנִּלְוֶה · Isai. 56. v. 3. *qui adhæret.* Aliis, & forte melius, est tertia persona sing. masc. præteriti hujusce conjugationis.

Singulare femininum.

[נִגְלָה contracte pro נִגְלָהָה *revelata.*] Sic : נִהְיָה Prov. 13. v. 19. *factum*, *confectum*, *completum* (desiderium). Schevá sub prima radicali gutturali dilatato in (ֲ), unde נ afficitur (ַ), נַחְלָה & contracte נַחְלָה *agra*, נַעֲנָה, & in regim. נַעֲנַת *afflicta*, נַעֲוָה const. נַעֲוַת 1. Reg. 20. v. 30. *fili* נַעֲוַת הַמַּרְדּוּת *perversa rebellione*, seu *contumacia.* LXX. κορασίων αὐτομολούντων *puellarum ultro venientium*, *sese offerentium*; legebant נַעֲרֹת הַמֹּרְדוֹת, deducentes הַמֹּרְדוֹת à יָרַד *descendit*, &c. Vulg. eodem sensu, *mulieris ultro virum rapientis.* נָאוָה, & (ָ) ac (ֲ) contractis in (ָ) sub נ, נָאוָה *desiderabilis*, *pulchra*, *decens*, *decora*, ab אָוָה; quamvis alii referant ad נָאָה. Vide supra tertiam personam plur. præteriti. Schevá primæ rad. gutturalis dilatato in (ֱ), unde נ movetur per (ֶ); & (ֱ) reducto euphoniæ causa ad simplex (ְ), נֶחְפָּה pro נֶחְפָּה *tecta.* Ex defectivis Pé נ & quiescent. Lám. ה, & cum duplici terminatione feminina, de qua supra pag. 50. נִקָּתָה Isai. 3. v. 26. *& munda*, *& mundata*, *& evacuata*, Vulg. *& desolata.* נְמִבְזָה 1. Reg. 15. v. 9. *vilis*, *contemtibilis*, cum מ epenthetico pro נִבְזָה, vide in Lexico.

Plurale masculinum.

[נִגְלִים contracte pro נִגְלָהִים *revelati.*] Schevá primæ rad. dilatato in (ֲ), unde נ afficitur (ַ), נֶחֱרִים *excandescentes.* Eodem (ְ) dilatato in (ֲ), quare נ notatur cum (ַ), נַעֲשִׂים *facti.* Ex defect. Pé נ & quiesc. Lám. ה, נִצִּים *contendentes*, *rixantes*, *vastati*, &c. Ex quiesc. Pé (י) & Lám. ה; & cum וּ pro וֹ, נוּגִים unde const. נוּגֵי Sophon. 3. v. 18. *mæstos*, S. Hieron. qui *nugas* interpretatur, Latinæ vocis etymologiam potius quam genuinum Hebraïcæ sensum videtur exprimere. Ceterum ex hac originatione colligit S. Doctor Linguam Hebraïcam omnium esse matricem. *Id quod diximus* NUGAS, inquit, comm. in h. l. tom. 4. nov. edition. col. 1679. *Sciamus in Hebræo ipsum Latinum esse sermonem*, *& propterea à nobis*, *ita ut in Hebræo erat*, *positum : ut nosse possimus Linguam Hebraïcam omnium linguarum esse matricem.* Aquila, teste eodem S. Patre ibidem, reddidit *translatos*, à verbo הָגָה *removere*, *auferre*, *transferre*, &c.

Plurale femininum.

[נִגְלוֹת contracte pro נִגְלָהוֹת *revelata.*] Schevá primæ radicalis gutturalis dilatato in (ֲ), quod tamen euphoniæ gratia ad simplex (ְ) reductum est, remanente interea (ַ) sub characteristica, quo afficiebatur ob (ֲ), הַנַּחְלוֹת, pro הַנַּחֲלוֹת *agra.* Ex quiescentibus Pé (י) & Lámedh ה, & cum וּ pro hhólem, ut in plurali masculino, בְּתוּלֹתֶיהָ נוּגוֹת Thren. 1. v. 4. *virgines ejus mæsta.*

APPENDIX

AD INFINITIVUM.

[הִגָּלֹה *revelari.*] Daghésch excidente ex prima radicali ejus recipiendi incapaci, eoque per (ֵ) loco (ִ) sub characteristica compensato, לְהֵרָאוֹת, & extrusa characteristica, ac ל motionem ejus assumente, לֵרָאוֹת *ut appareret*, *ad apparendum.* Vide supra pag. 148. col. 2. Cum נ communi conjugationis hujus characteristica, & ex forma

præteriti, ut supra in perfectis pag. 172. col. 1. הֲנִגְלֹה *an apparendo* ? נִדְמֹה *succidendo*, *deficiendo*, נִקְרֹא cum א loco ה, *incidendo*, *occurrendo*, &c.

[הִגָּלוֹת *revelari*.] Sic : כְּהִגָּלוֹת *sicut retegendo*, כְּהִתָּעוֹת *secundum errare*, *sicut errat*, &c. Daghésch excidente ex prima rad. ut supra, הֵעָלוֹת *efferre se*, לְהֵעָשׂוֹת *ut fieret*, הֵרָאוֹת *apparere*, &c. Cum affixo, הֵעָשׂוֹתוֹ, & cum (ֵ) euphonico pro (ְ) sub ה secundum alia exemplaria, הֵעָשׂוֹתוֹ *fieri istud*, Ezech. 43. v. 18. Abjecta characteristica, ut in forma præcedente, לֵעָנוֹת pro לְהֵעָנוֹת *humiliari*. Cum נ loco ה, ut in eadem forma, נִגְלוֹת *retegere se*, 2. Reg. 6. v. 20. ubi infinitivus pro præterito usurpatur.

APPENDIX

AD IMPERATIVUM.

II. persona pluralis masculina.

[הֵגָּלוּ contracte pro הִגָּלוּ *revelamini*.] Excidente daghésch ex prima rad. gutturali, ac compensato per (ֵ) loco (ִ) sub characteristica, הֵעָלוּ *tollite vos*, *recedite*, Num. 16. v. 24. Servata characteristica & forma præteriti, secundum Qimhhium in Michlól & in commentariis נִלְווּ Jerem. 50. v. 5. *& adjungite vos*. Vide similem anomaliam in imperativo qal perfectorum, supra pag. 172. col. 2. Aliis est præteritum conversum in futurum per ו præfixum, ut posuimus supra pag. 291. col. 2. & ut interpretantur Lxx. & S. Hieron. illi quidem, καὶ καταφεύξονται *& confugient*; hic vero, *& apponentur*.

APPENDIX

AD FUTURUM.

III. persona singularis masculina.

[יִגָּלֶה *revelabitur*.] Sic : יִמָּחֶה *delebitur*, &c. Daghésch excidente ex prima radicali gutturali, aut ר, ac compensato per (ֵ) loco (ִ) sub characteristica, יֵעָשֶׂה *fiet*, *fit*, יֵעָרֶה *effundetur*, יֵרָאֶה *videbitur*, &c. Cum (ָ) in fine loco (ֶ) ex forma quiescentium Lám. א, יִמָּצָא *exprimetur*, יִקָּרֵא cum א loco ה, pro יִקָּרֶה *& occurrit*. Sublata per apocopen tertia rad. ה cum (ֶ) præcedente, וַיִּקָּר *& occurrit*, וַיֵּרָא *& apparebit*, וַיֵּרָא *& apparuit*, ubi (י) afficitur (ֵ) loco (ִ) ob daghésch ejectum. Cum (ֶ) mendoso, ut videtur, loco (ֶ), יִמַּח *deleatur*, Psal. 108. Heb. 109. v. 13. Ex forma quiesc. Pé (י) & Lám. ה, יִיָּרֶה *jaculis conficietur*, Exod. 19. v. 13. ubi (י) non mutatur in ו, ut fieri solet in hoc futuro quiesc. Pé (י). Vide supra pag. 231. paulo post medium.

III. persona singularis feminina.

[תִּגָּלֶה *revelabitur*.] Sic : תִּבָּנֶה *ædificabitur*, &c. Daghésch excidente ex prima radic. gutturali, aut ר, ac compensato per (ֵ) loco (ִ) sub ת, וְתֵרָאֶה *& apparebit*, תֵּעָשֶׂה *fiet*; & cum (י) epenthetico תֵּיעָשֶׂה idem, Exod. 25. v. 31. Circa (י) istud hodie superfluum plura comminiscuntur Rabbini. Nobis videtur antiqua vocalis *e*, quæ nunc per (ֵ) sub ת exprimitur. Quapropter in libris Gallorum, Hispanorum, & eorum, qui sunt trans mare, (י) non reperisse se testatur Aben-Esra. Desideratur pariter in Samaritano, ubi legitur ࠕࠏࠔࠄ, non ࠕࠉࠏࠔࠄ. Cum apocopa tertiæ radic. ה & (ֶ) præcedentis, תִּגָּל *retegetur*, תִּמָּח *delebitur*, וַתֵּחָץ *& dividetur*, וַתֵּעָשׂ *& fiet*, cum (ֵ) sub ת pro (ִ), in daghésch excidentis supplementum.

I. persona singularis communis.

[אֶגָּלֶה *revelabor*.] Cum (ֶ) loco (ִ) sub א, ut in verbis perfectis etiam non raro accidit, vide supra pag. 173. col. 1. וְאֶבָּנֶה *& ædificabor*, אִקָּרֶה *occurram*, &c. Cum (ֵ) sub eodem א loco (ֶ), vel (ִ), ad compensandum dagh. ejectum, אֵעָנֶה *exaudiar*.

אֵרָאֶה *apparebo*, *ostendam me*, &c. ה cum (..) præcedente sublato per apocopen, וָאֶפְתְּ *& pellectus*, *& seductus sum*, וָאֵרָא *& apparui*, &c.

III. persona pluralis masculina.

[יִגְלוּ contracte pro יִגְלְיוּ *revelabuntur.*] Sic: וַיִּתְלוּ *& suspensi sunt*, &c. Daghésch excidente ex prima gutturali, aut ר, ac compensato per (..) loco (·) sub (י), יֵעָשׂוּ *fient*, &c. Cum (-) forte mendoso sub secunda radicali loco (..), & accentu in penultima ob pausam, יִדַּחוּ *impellentur*, Jerem. 23. v. 12. וְהֵעָלוּ Ezech. 36. v. 3. quod huc referunt nonnulli, vide supra in futuro qal, pag. 290. col. 2. & pag. 291. col. 1. initio.

III. persona pluralis feminina.

[תִּגָּלֶינָה *revelabuntur.*] Sic: תִּבָּנֶינָה *adificabuntur*, תֵּעָשֶׂינָה *fient*, aut *fieri debent*, cum (..) sub ת ad compensandum daghésch ejectum.

CONJUGATIO PIEL.

APPENDIX

AD PRÆTERITUM.

III. persona singularis masculina.

[גִּלָּה *revelavit.*] Sic: חִיָּה *vivificavit*, &c. Daghésch excidente ex secunda rad. gutturali, aut ר, & compensato per (..) loco (·) sub prima rad. עֵרָה *nudavit*, רֵעָה *sociavit*, *societatem iniit*, קֵהָה *hebetavit*, ex forma quiesc. Lám. ה duntaxat, quamvis secunda radicalis geminetur. Cum א in fine pro ה, instar quiesc. Lám. א, שִׁנָּא *mutavit*. Prima rad. affecta (-) loco (·) ex forma Chaldaica, נַשָּׁה, unde cum affixo, נַשַּׁנִי Gen. 41. v. 51. *oblivisci fecit me*. Alii fingunt thema נָשַׁשׁ, ex quo cum affixo נַשַּׁנִי, ut ex חָנַן legitur חַנַּנִי Gen. 33. v. 11. *gratiose largitus est mihi*.

III. persona singularis feminina.

[גִּלְּתָה *revelavit.*] Sic: קִוְּתָה *exspectavit*, וְכִסְּתָה *& operuerit*, &c. Excidente daghésch ex secunda radic. guttur. absque compensatione, וְכִהֲתָה *& caligabit*, *& arctabitur*, Ezech. 21. v. 7. al. 12.

II. persona singularis masculina.

[גִּלִּיתָ, vel גִּלֵּיתָ *revelasti.*] Sic ex forma hhiriq, חִיִּיתָ, unde cum affixo, חִיִּתַנִי, & in pausa, חִיִּתָנִי *vivificasti me*, וְכִסִּיתָ *& operies*, &c. Dagh. excidente ex secunda rad. gutturali, aut ר, ac compensato per (..) sub prima loco (·), זֵרִיתָ *circumplexus es*, &c.

I. persona singularis communis.

[גִּלִּיתִי, vel גִּלֵּיתִי *revelavi.*] Sic ex prima forma, חִלִּיתִי *deprecatus sum*, כִּסִּיתִי *operui*, קִוִּיתִי, & ex secunda forma קִוֵּיתִי *exspectavi*, &c. Mutato ה in א, vel adhibita forma quiesc. Pé א, שִׁשֵּׁאתִי, unde cum ו conversivo & affixo, וְשִׁשֵּׁאתִיךָ *& sextabo te*, Ezech. 39. v. 2. h. e. *sextam tui partem perdam*, *intactis quinque aliis*. Alii è contrario, *quinque tui partes interficiam*, *relicta sexta incolumi*. Alias expositiones vide apud interpretes. LXX. καὶ καθοδηγήσω σε *& deducam*, Vulg. *& educam te*, ex usu Linguæ Æthiopicæ. Abjecto plane ה, & ex forma Poél, שׁוֹשֵׂתִי *prædatus sum*, *diripui*, Isai. 10. v. 13. à שָׁסָה, mutato ס in שׂ. Quibusdam vox illa composita est ex שָׁסָה & שָׁסַס, converso pariter ס in שׂ. Dagh. excidente compensato, וְזֵרִיתִי *& dispergam*.

III. persona pluralis communis.

[גִּלּוּ contracte pro גִּלְּיוּ *revelarunt.*] Sic: חִיּוּ *vivificarunt*, h. e. *in vita conservarunt*, *vivere permiserunt*, *non occiderunt*. Daghésch excidente compensato, זֵרוּ *sparserunt*, &c.

II. persona pluralis masculina.

[גִּלִּיתֶם vel גִּלֵּיתֶם *revelastis.*] Sic cum ה interrogativo, & ex forma hhiriq, הַחִיִּיתֶם

Num. 31. v. 15. *an vivificastis ? i. e. in vita conservastis ?* Lxx. ἱνατί ἐζωγρήσατε *cur vivum servastis ?* Vulg. *cur reservastis ?*

I. persona pluralis communis.

[גִּלִּינוּ *revelavimus.*] Sic : דִּמִּינוּ *imaginati sumus, cogitavimus*, חִלִּינוּ *deprecati sumus*, &c.

APPENDIX

AD BENONI.

Singulare masculinum.

[מְגַלֶּה *revelans.*] Sic : מְחַיֶּה *vivificans*, מְכַסֶּה *operiens*, הַמְקָרֶה cum ה art. & (ְ) loco (ַ) in daghésch ejecti supplementum, *contignans*. Cum (ֶ) in fine loco (ֵ), vel quia participium istud spectatur ut nomen in regimine positum, vide supra bénoni qál, pag. 285. col. 1. vel quia sequitur aliqua ex particulis, quæ efficiunt ut nomen præcedens formam constructam induat, vide supra pag. 124. coll. 1. 2. מְחַכֶּה *exspectans*, וּמְצַוֶּה *& præcipiens*, מְזָרֶה *dispergens*, cum (ְ) sub ז loco (ַ) ob daghésch ejectum. Mutato insuper ה in א; vel ex forma quiescentium Lámedh א, מְרַפֵּא *remissas efficiens* (manus præliatorum) Jerem. 38. v. 4.

Ex verbo quatuor literis composito, מְתַחְרֶה Jerem. 22. v. 15. *miscens te*, *coæquans te*, Vulg. *confers te.* Lxx. Vatic. παρέξυνῃ, Complut. παροξύνθης *accenderis*, *irritaris*, *exacerbaris*, *contendis*, &c. referebant ad חָרָה, legebantque מִתְחָרֶה in hithpaél.

Plurale masculinum.

[מְגַלִּים contracte pro מְגַלְּיִים *revelantes.*] Sic cum ה artic. הַמְכַבְּרִים *amorentes*, &c. Mutato ה in י, & daghésch excidente non compensato, מְטַחֲוִים, unde const. כִּמְטַחֲוֵי Gen. 21. v. 16. *sicut jaculantes*, vel *jaculatores*. Alia exempla ה mutati in י, vide supra pag. 59. coll. 1. 2.

APPENDIX

AD INFINITIVUM.

[גַּלֵּה *revelare.*] Sic : עַנֵּה *affligendo*, וְנַקֵּה *& mundando*, כַּלֵּה *consumendo* ; & mutato ה in א, seu assumta forma quiesc. Lám. א, לְכַלֵּא Dan. 9. v. 24. *ad consumendum*, *ad consummandum*, *ut consumat.* Eodem ה converso in (י) וּכְחַכֵּי Ose. 6. v. 9. pro וּכְחַכֵּה *& secundum præstolari*, h. e. *& sicut præstolantur.* Vulg. *& quasi fauces*, vocem hanc deducebat ex חֵךְ *palatum*, *fauces*, unde plur. const. חִכֵּי, vel cum (ִ) pro (ֵ), חִכֵּי ; à verbo inusit. חָכַךְ. Geminata prima & secunda radicali, ac tertia ה per apocopen sublata, עַרְעֵר *nudando*, Jerem. 51. v. 58.

[גַּלּוֹה *revelare.*] Sic : קַוֹּה *exspectando*, Psal. 39. Heb. 40. v. 2.

[גַּלּוֹת, vel גַּלּוֹה *revelare.*] Sic : כַּלּוֹת *perficere*, לְכַסּוֹת *ad operiendum*, לְחַיּוֹת *ad conservandum in vita*, לְצַוּוֹת *ad præcipiendum*, עַנּוֹת *affligere*, חַלּוֹת *ægrotare*, *infirmari*, unde cum affix. חַלּוֹתִי *ægrotare*, *infirmari meum*, Psal. 76. Heb. 77. v. 11. infinitivus pro substantivo ; hinc Aq. ἀῤῥωσία μȣ *infirmitas mea.* S. Hieron. *imbecillitas mea.* Sym. τρῶσίς μȣ *vulnus meum.* Theod. V. edit. ὠδῖνές μȣ *dolores mei.* Lxx. vero pro præterito qál verbi חָלַל acceperunt, verteruntque ἤρξάμην, Vulg. Lat. *cœpi* ; cui interpretationi favet accentus in penultima. Daghésch excidente compensato per (ֵ) loco (ַ) sub prima radicali, עֵרוֹת *nudando*, לְזֵרוֹת *ad spargendum*, &c. Et cum (ַ) pro (ֵ), ut volunt nonnulli, 1. Reg. 3. v. 2.... *& oculi ejus* (Heli) *cœperant* כַּהוֹת Lxx. Vatic. βαρύνεσθαι *gravari* ; Complut. ἀμαυροῦσθαι *obscurari*, *hebetari*, *caligare* ; Vulg. *caligaverant.* Aliis כֵּהוֹת est plurale femininum *caligantes*, à singulari כֵּהָה, servato (ֵ), quia plus una syllaba ab eo non removetur accentus. Vide supra pag. 60. col. 1. initio.

APPENDIX

AD IMPERATIVUM.

II. persona singularis masculina.

[גַּלֵּה *revela.*] Sic : חַיֵּה *vivifica*, unde cum affixo, חַיֵּנִי *vivifica me*, וְקַוֵּה *& exspecta*, &c. Cum (ֵ) in fine loco (ַ), ex forma futuri, רַבֵּה *multiplica*, Jud. 9. v. 29. Mutato ה in א, & daghésch excidente compensato per (ֵ) loco (ַ) sub prima radic. בָּרֵא *elige*, quasi ex forma quiesc. Lám. א. Sublata per apocopen tertia rad. ה cum (ֵ) præcedente, גַּל *revela*, חַם & in pausa חָם *sile*, חַל *deprecare*, כַּן *præpara*, נַס *tenta*, צַו *præcipe*, &c.

II. persona singularis feminina.

[גַּלִּי contracte pro גַּלְּהִי *revela.*] Sic : פַּתִּי *decipe*, Jud. 14. v. 15. cap. 16. v. 5.

II. persona pluralis masculina.

[גַּלּוּ contracte pro גַּלְּהוּ *revelate.*] Sic : כַּלּוּ *consummate*, *perficite*, &c. Cum accentu in penult. ob pausam, vel ex forma defectivorum ע, & ex terminat. (ַ), חַסּוּ *tacete*, Nehem. seu 2. Esd. 8. vers. 11. עָרוּ *nudate*, *exinanite*, Psal. 136. Heb. 137. v. 7. ubi prima rad. afficitur (ָ) pro (ַ), ad compensandum dagh. ex secunda ejectum; ac insuper accentus est in penult. ob pausam, vel ob concursum. Mutato ה in (י), & extruso daghésch ex ל ob (ְ) ei suppositum, דַּלְיוּ *tollite*, *auferte*, Prov. 26. v. 7.

APPENDIX

AD FUTURUM.

III. persona singularis masculina.

[יְגַלֶּה *revelabit.*] Sic : יְחַיֶּה *vivificabit*, יְצַוֶּה *præcipiet*, &c. Abjecta prima rad. (י), cujus motionem assumit aliud (י) characteristicum, יַגֶּה Thren. 3. v. 33. pro יְיַגֶּה (à יָגָה) *& molestia affecit*, vel *afficit*. Melius referretur ad futurum hiphil verbi נָגַה, quod Arabibus *increpare*, *increpando repellere* significat. Similem anomaliam vide supra in piél perfectorum pag. 177. col. 2. in fine, & pag. 178. col. 1. initio. Sublata per apocopen tertia radicali ה cum (ֶ) præcedente, & excluso daghésch ex secunda, quia fit ultima dictionis litera cui daghésch hujusmodi non imprimitur, יְגַל *revelabit*, יְקַו *exspectabit*, יְרַד *dominari faciet*, יְצַו *præcipiet*, וַיְחַל *& deprecatus est*, וַיְכַס *& texit*, וַיְכַן *& præparavit*, וַיְצַף *& operuit*, וַיְתַו 1. Reg. 21. v. 14. cum (ֵ) anomalo, vel potius mendoso, pro (ַ), *& signabat*, &c.

III. persona singularis feminina.

[תְּגַלֶּה *revelabit.*] Cum apocopa tertiæ radic. ut in perf. præcedenti וַתְּגַל *& retexit*, Ruth. 3. v. 7. וַתְּעַר *& evacuavit*, *& effudit*, Gen. 24. v. 20. וַתְּכַל *& perfecit*, ibid. v. 19. וַתְּקַשׁ *& difficultatem passa est*, ibid. cap. 35. v. 16.

II. persona singularis masculina.

[תְּגַלֶּה *revelabis.*] Sic : תְּחַיֶּה *vivificabis*, תְּכַלֶּה *perficies*, תְּכַסֶּה *operies*, תְּצַוֶּה *præcipies*, &c. Cum (ֶ) in fine loco (ֵ) ob pausam, vel ex forma imperativi, תְּגַלֵּה *reteges*, *revelabis*, Levit. 18. v. 6. &c. Cum apocopa tertiæ radicalis, תְּכַס *obteges*, תְּעַר *nudabis*, &c. Ex verbo quatuor literis constante, תְּתַחֲרֶה Jerem. 12. v. 5. *miscebis te.* Vulg. *contendere poteris.*

I. persona singularis communis.

[אֲגַלֶּה *revelabo.*] Sic : אֲחַיֶּה *vivificabo*, אֲכַלֶּה *consummabo*, *perficiam*, &c. Daghésch excidente compensato per (ֵ) loco (ַ) sub prima radicali, & א affecto (ֱ) loco (ֲ), quia duæ illæ motiones facile invicem permutantur, אֱזָרֶה *dispergam.* Mutato ה in (י), quod præponitur secundæ radicali ו, præcedente

præcedente (ֵ), ut supra in præterito qál pag. 285. col. 1. in tertia persona plurali; & cum accentu in penultima præter analogiam; quare (ֶ) affixi corripitur in (ֵ), אֲרַיֶּוְךָ Isai. 16. vers. 9. *inebriabo te* (à רָוָה), pro אֲרַוֶּךָ, & accentu retracto אֲרַיֶּךָ. Cum apocopa ejusdem ה, ut in personis præcedentibus, וָאֲצַו *& præcepi*, וָאֲכַל *& consumsi*. Patháhh ו copulantis, & (ֲ) characteristicæ contractis in (ָ) sub ו, aut potius abjecto (ֲ) character. וָאעַנֶּה 3. Reg. 11. v. 39. pro וַאֲעַנֶּה *& affligam*.

III. persona pluralis masculina.

[יְגַלּוּ contracte pro יְגַלְּיוּ *revelabunt*.] Sic: יְחַיּוּ *in vita conservabunt*, יְחַלּוּ *orabunt*, וִיצַוּוּ *& præceperunt*, &c. Mutato ה in א, aut ex forma quiesc. Lám. א, וַיְחַפְּאוּ 4. Reg. 17. v. 9. *& occultarunt*, *& occulte perpetraverunt*. Eodem ה mutato in (׳), ut supra in tertia persona plurali præteriti qál, יְכַסְיֻמוּ Exod. 15. v. 5. *operient*, vel potius *operuerunt eos*; ibi enim est enallage futuri pro præterito. Porro in hac voce excidit dagh. ex secunda radicali ob (ְ) suppositum, (׳) afficitur (ֻ) euphonico vice ו, & pro affixo poëtico מוֹ usurpatur מו cum ו loco ו, sphalmate, ut videtur, graphico. Abjecta prima radicali (׳), ut supra in tertia persona singulari masculina, יַדּוּ Thren. 3. v. 52. pro וַיַּדּוּ *& projecerunt*.

II. persona pluralis masculina.

[תְּגַלּוּ contracte pro תְּגַלְּיוּ *revelabitis*.] Sic cum ן paragogico, תְּחַיּוּן *vivificabitis*, *in vita conservabitis*. Cum eodem ן paragogico, & mutato ה in (׳) præcedente (ִ), תְּדַמְּיוּן *assimilabitis*; & cum affixo, תְּדַמְּיֻנִי *assimilabitis me*. Compensato daghésch excidente ex secunda radicali, תְּתָאוּ *definietis*, Num. 34. v. 7.

II. persona pluralis feminina.

[תְּגַלֶּינָה *revelabitis*.] Sic: תְּחַיֶּינָה *vivas conservastis* (animas), Ezech. 13. v. 18. Et sublato ה terminationis, וַתְּחַיֶּיןָ *& vivos conservastis*, Exod. 1. v. 18. Sic etiam in tertia persona plurali feminina, v. 17.

CONJUGATIO PUAL.

APPENDIX

AD PRÆTERITUM.

III. persona singularis masculina.

[גֻּלָּה *revelatus est*.] Daghésch excidente ex secunda radicali, eoque, ut moris est, compensato per hhólem cum prima radicali, הוֹרָה *conceptus est*. Sic: הוֹגָה 2. Reg. 20. v. 13. *amotus est*, quamvis ג daghésch recipiendi sit capax. Ibi igitur vel est hhólem pro (ֻ) & daghésch per legem æquivalentiæ; vel usurpatur forma quiesc. Pé (׳) in hiphil, ut quibusdam placet, *amovit*: & passive *amotus est*; nam tertia persona verborum transitivorum sæpe intransitive exponitur, ut videbimus in Syntaxi. Cum (ֻ) pro (ֻ), וּזֻנָּה Ezech. 16. v. 34. *scortatio fit*.

III. persona singularis feminina.

[גֻּלְּתָה, in pausa גֻּלָּתָה *revelata est*.] Sic ex defectivis Pé נ & quiescentibus Lámedh ה, ac in pausa, נֻכָּתָה Exod. 9. v. 31. *percussum est* (hordeum).

II. persona singularis masculina.

[גֻּלֵּיתָ, vel גֻּלִּיתָ *revelatus es*.] Sic ex forma (ֶ), חֻלֵּיתָ *infirmatus es*. Et expresso ה, quod in fine latebat, צֻוֵּיתָה *jussus es*. Geminata prima & secunda radicali, & cum (ֳ hhatoúph) pro (ֻ), יָפְיָפִיתָ iophiaphítha *pulchrior factus es*, Psal. 44. Heb. 45. v. 3. Geminatio autem primæ & secundæ radic. augmentum; secundæ vero & tertiæ, imminutionem denotat, secundum Aben-Esram in hunc Psalmum.

I. persona singularis communis.

[גֻּלֵּיתִי, vel גֻּלִּיתִי *revelatus sum*.] Sic ex

forma (ֹ), עֻנֵּיתִי *afflictus*, *humiliatus sum*, Psal. 118. Heb. 119. v. 71.

III. persona pluralis communis.

[גֻּלּוּ contracte pro גֻּלְּיוּ *revelati*, aut *revelata sunt.*] Cum (ֻ hhatoúph) pro (ֻ) sub prima radicali, כֻּלּוּ *desierunt*, כֻּסּוּ *operti sunt*, &c. Daghésch excidente compensato per hhólem loco (ֻ), דֹּחוּ *impulsi sunt*, &c. Eodem excidente absque compensatione, רֻאוּ *visa sunt*, *videntur*, Job. 33. v. 21. ubi secundum *Athiam* א notatur cum daghésch, quare illud non excidit, proindeque non compensatur. Vide supra pag. 28. col. 1.

APPENDIX

AD BENONI.

[נִגְלֶה masc. *revelatus.*] Daghésch excidente compensato, זֹרֶה Isai. 30. v. 24. *ventilatum*, *dispersum* (pabulum). Et cum ו pro hhólem, וְהַזּוּרֶה *& fractum*, *& compressum* (ovum), Isai. 59. v. 5. Aliis est paoúl singul. femin. verbi זוּר cum (ּ) loco (ֹ). Vide supra pag. 250. col. 2.

AD PAOUL.

[מְגֻלֶּה masc. *revelatus.*] Sic : מְחֻקֶּה *depictus*, Ezech. 8. v. 10.

[מְגֻלָּה contracte pro מְגֻלְּיָה fem. *revelata.*] Compensato dagh. excidente, מְזֹרֶה *expansum*, *projectum*, *ventilatum* (rete).

[מְגֻלִּים mascul. *revelati.*] Sic : מְצֻפִּים *operti*, Exod. 26. v. 32.

AD INFINITIVUM.

[גַּלּוֹת *revelari.*] Sic : עַנּוֹת, unde cum affix. עַנּוֹתוֹ *affligi ejus*, h. e. *afflictionis ejus*, Psal. 131. Heb. 132. v. 1. ubi infinitivus pro substantivo, ut sæpe fit, ponitur. Aq. *κακωχίας αὐτοῦ*, Sym. *κακώσεως αὐτοῦ*, S. Hieron. *afflictionis ejus.* V. edit. *ταπεινώσεως αὐτοῦ humiliationis ejus.* Lxx. *πραότητος αὐτοῦ* Vulg. Lat. *mansuetudinis ejus*, legebant עַנְוָתוֹ, ab עֲנָוָה.

AD FUTURUM.

[יִגָּלֶה masc. *revelabitur.*] Sic : יְאֻנֶּה *objicietur*, *tradetur*, יְפֻתֶּה *pellicietur*, *seducetur*, &c. Daghésch excidente compensato per hhólem, יְזֹרֶה *spargetur.* Mutato ה in א, & (ּ) in (ֻ) ex forma quiescentium Lámedh א, יְשֻׁנָּא *duplicabitur.*

[תְּגֻלֶּה fem. *revelabitur*,] Sic : תְאֻנֶּה Psal. 90. Heb. 91. v. 10. *causabitur*, *causa dabitur ut obveniat.* Lxx. *προσελεύσεται*, Vulg. Lat. *accedet.*

[יְגֻלּוּ contracte pro יְגֻלְּיוּ masc. *revelabuntur.*] Sic : וַיְכֻלּוּ *& perfecti sunt*, &c.

CONJUGATIO HIPHIL.

APPENDIX

AD PRÆTERITUM.

III. persona singularis masculina.

[הִגְלָה *migrare fecit*, *deportavit*, &c.] Sic : הִקְשָׁה *induravit*, &c. Cum (ֶ) sub characteristica loco (ִ), quia duæ illæ motiones sæpius invicem permutantur, הֶגְלָה *deportavit*, הֶרְאָה *ostendit*, &c. Sic cum affix. הֶרְאַנִי, & in pausa, הֶרְאָנִי *ostendit mihi*, הֶרְאָם *ostendit eis*, הֶלְאָנִי in pausa, *laborare me fecit.* Cum (ֶ) analogo sub eadem characteristica, ob (ֱ) in quod dilatatum est (ְ) primæ radical. guttur. הֶחֱיָה *vivificavit*, הֶעֱרָה *effudit*, וְהֶעֱלָה *& ascendere faciet*, &c. Mutato ה in (ִ) ex dialecto Chaldaïca & Syriaca, הֶחֱלִי Isai. 53. v. 10. *morbo affecit*, *ægrotare fecit.* Lxx. *πληγῆ plaga*, Vulg. *infirmitas*, legebant הָחֳלִי hháhholi substant. Aliis הֶחֱלִי est ex forma quiescentium Lám. א, cum apocopa tertiæ radicalis ה. Schevá primæ radicalis gutturalis dilatato in (ֱ), ut

in perfect. pag. 182. col. 1. quare ה characteriſticum notatur cum (-), הֶעֱלָה, unde cum (-) mendoſo, ut videtur, pro (-), הֶעֱלָה *aſcendere fecit*, Habac. 1. v. 15.

Ex defectivis Pé נ & quieſcent. Lám. ה, הִזָּה *aſperſit*, הִטָּה *inclinavit*, הִכָּה *percuſſit*, &c. Servato נ, quod non raro accidit quando ſecunda radicalis eſt gutturalis, vide ſupra pag. 201. col. 1. הִנְחָה, unde cum affixo, הִנְחַנִי *deduxit me*, Gen. 24. v. 48.

Ex quieſcentibus Pé (י) & Lámedh ה, הוֹגָה *mœrore affecit*, הוֹנָה *oppreſſit*, הוֹרָה *docuit*, *projecit*, &c. Et ſic in aliis perſonis & temporibus.

III. perſona ſingularis feminina.

[הִגְלְתָה, & in pauſa הִגְלָתָה *migrare fecit.*] Sic extra pauſam, הִפְנְתָה *retroceſſit*, *vertit ſe ut fugiat*, &c. In pauſa, הִשְׁקָתָה *bibere fecit*, *potavit.* Sublato ה, & (-) תּ transeunte ad ſecundam radicalem, cujus (:) extruditur, הֶלְאַת cum (-) ſub ה loco (·) ut in perſona præced. *laborare fecit*, וְהִרְצָת Lev. 26. v. 34. *& acquieſcet*, alii, *& perficiet*, *& complebit*, &c. Ceterum forma illa utcunque referri poteſt ad Chaldaïſmum de quo ſupra pagin. 162. col. 1. Schevá pathâhh primæ radicalis gutturalis in quod dilatatum fuerat (:), redacto ad (-) ob (:) ſequens, וְהֶעֱלְתָה *& aſcendere faciebat*, 1. Reg. 2. v. 19.

II. perſona ſingularis maſculina.

[הִגְלֵיתָ, vel הִגְלִיתָ *migrare feciſti.*] Sic ex forma hhiriq, הִקְשִׁיתָ *induraſti*, הִרְאִיתָ *oſtendiſti*, &c. Schevá primæ radicalis gutturalis dilatato in (:), quare ה afficitur (-), הֶעֱלִיתָ, & ex forma (-), הֶעֱלֵיתָ *aſcendere feciſti.* Ex forma hhiriq, & deficiente (י), הֶחִיתָ, unde cum affix. הֶחִיתָנוּ pro הֶחֱיִיתָנוּ *vitam dediſti nobis.* Eodem (:) dilatato in (-), unde ה notatur cum (-), & ex forma (-), וְהַעֲלִיתָ *& aſcendere facies.*

Anomalum eſt וַהֲפִתִּיתָ Prov. 24. v. 28. *& ne decipias*, quod nonnulli componunt ex piél, unde eſſet פִּתִּיתָ, & ex hiphíl ex quo ה deſumitur. Alii formant ex duplici radice, nimirum ex פָּתָה & פָּתַת: ex פָּתָה fit הִפְתִּיתָ; ex פָּתַת vero הֲפַתּוֹתָ, in conjugatione hiphíl. Aben-Eſræ eſt præteritum piél cum ה interrogativo præfixo, *& num decipies*, *pellicies?* Refragatur Elias Levita, qui contendit ו nunquam præponi ה'ל ה interrogativo. Si miſſa ibrida illa conjugationum & radicum compoſitione legas וְהִפְתִּיתָ, vox erit analoga in hoc præterito hiphíl.

Ex defectivis Pé נ & quieſcent. Lám. ה, הִכִּיתָ, & expreſſo ה in fine, הִכִּיתָה *percuſſiſti*, וְהִזֵּיתָ ex forma (-), *& aſperges*, &c.

Ex quieſcentibus Pé (י) & Lámedh ה, הוֹרֵתָ ſine (י), unde cum affix. הוֹרֵתַנִי *docuiſti me*, Pſal. 118. Heb. 119. v. 102. ubi inſuper ה afficitur (-) loco (-), ob pauſam.

I. perſona ſingularis communis.

[הִגְלֵיתִי, vel הִגְלִיתִי *migrare feci.*] Ex forma (-), & ſublato (י), וְהִגְלֵתִי *& migrare faciam*, Amos. 5. v. 27. Sic cum (-) loco (·) ſub ה charact. הֶלְאֵתִי, unde cum affix. הֶלְאֵתִיךָ *laborare feci te*, Mich. 6. v. 3. Servato (י), & cum (-) ſub characteriſt. loco (·) vel (-), quia tres illæ motiones ſunt invicem permutabiles, וְהַרְאֵיתִי *& oſtendam.* Schevá primæ radicalis gutturalis dilatato in (-), unde ה afficitur (-), וְהַעֲלֵיתִי *& aſcendere faciam.*

Ex defectivis Pé נ, & quieſc. Lám. ה, הִטֵּיתִי *inclinavi*, הִכֵּיתִי *percuſſi*, וְהִכֵּיתִי *& percutiam*, &c.

Ex quieſcentibus Pé (י) & Lámedh ה, הוֹרֵיתִי, & ſine (י), & cum hhólem deficiente, הֹרֵתִי *docui.*

III. perſona pluralis communis.

[הִגְלוּ contracte pro הִגְלִיוּ *migrare fecerunt.*] Sic: הִמְרוּ *irritaverunt*, הִזְנוּ *ſcortati ſunt*, הִתְנוּ *mercede conduxerunt*, הִתְעוּ *errare fecerunt*, הִתְעוּם *errare fecerunt eos*, הִתְווּ *circumſcripſerunt*, &c. Dilatato (:) primæ radicalis in (:), quare ה afficitur (-), הֶעֱווּ *perverterunt*, הֶחֱלוּ Oſe. 7. v. 5. *ægrotare fecerunt*, *morbo affecerunt*, &c. Lxx. ἤρξαντο, Vulg. *cœperunt*, legebant הֵחֵלּוּ ab חָלַל.

Ex forma Chaldaïca, הִמְסִיו Joſ. 14. v. 8.

liquefecerunt. Si punctis mutatis legas הִמְסִיוּ, vel הִמְסִיו, vox erit eadem ac quæ supra pag. 285. col. 1. in præterito qál & alibi. Reliquæ voces, quæ huc referuntur, exstant in Danielis capitibus Chaldaïce scriptis. Vide Grammaticam Chaldaïcam.

Ex defectivis Pé נ & quiescent. Lám. ה, הִטּוּ *declinaverunt*, הִכּוּ *percusserunt*, הִצּוּ *rixati sunt*, &c.

Ex quiescentibus Pé (י) & Lám. ה, הוֹנוּ *oppresserunt*, &c.

II. persona pluralis masculina.

[הִגְלִיתֶם, vel הִגְלֵיתֶם *migrare fecistis.*] Transposito (י) quiescente, הִתְעֵתֶים Jerem. 42. v. 20. pro הִתְעֵיתֶם *errare fecistis*, *decepistis.* Compositum, ut volunt, ex תָּוָה & תָּאָה, וְהִתְאַוִּיתֶם Num. 34. v. 10. *& describetis*, *& designabitis.* Ex תָּוָה, fit הִתְוִיתֶם; & ex תָּאָה, הִתְאִיתֶם, unde mutato (·) in (-) sub א, sumto ו ex הִתְוִיתֶם, ac præfixo ו conversivo simul & copulativo, formatur וְהִתְאַוִּיתֶם, cum daghésch in ו, quod daghésch venit semper post motionem parvam (ut est eo loci (-) sub א), quam non sequitur (:), vel accentus tonicus. Vide supra pagin. 37. col. 1. Verum si formam spectes, vox illa analoga est in hithpaél verbi אָוָה vel אָוָה *concupivit*, *desideravit*, & forte etiam olim *definivit*, *determinavit*, *descripsit*, &c.

Dilatato (:) in (-:) sub prima gutturali, quare ה charact. afficitur (-), הֶחֱיִיתֶם *in vita conservastis.*

Ex defectivis Pé נ & quiesc. Lámedh ה, הִטִּיתֶם *inclinastis*, וְהִכִּיתֶם *& percutietis*, &c.

I. persona pluralis communis.

[הִגְלִינוּ, vel הִגְלֵינוּ *migrare fecimus.*] Ex quiescentibus Pé (י) & Lámedh ה, הוֹדִינוּ *celebravimus*, &c.

APPENDIX

AD BENONI.

Singulare masculinum.

[מַגְלֶה *migrare faciens.*] Sic: מַפְנֶה *respiciens*, *vertens se*, כְּמַלְוֶה *sicut fœnerans*, מַרְאֶה *ostendens*, הַמַּעֲלֶה dilatato (:) in (-:) sub gutturali, *ascendere faciens*, &c. Cum (-:) in fine loco (·), ob regimen, vide supra bénoní qál, מַלְוֵה *fœnerator*, מַרְבֵּה *multiplicator*, מַשְׁקֵה *propinator*, *pincerna*, &c.

Ex defectivis Pé נ & quiesc. Lámedh ה, מַכֶּה *percutiens*, &c. Et cum (-) loco (·), ut supra, מַזֵּה *spargens*, מַטֵּה *pervertens*, מַשֵּׁה Deut 15. v. 2. *vindicans*, *creditor.* Aliis substantivum est, *fœnus*, *exactio*, &c.

Ex quiesc. Pé (י) & Lám. ה, מוֹדֶה *confitens*, מוֹרֶה *docens*, &c.

Singulare femininum.

[מַגְלָה contracte pro מַגְלִיָּה *migrare faciens.*] Dilatato (:) in (-:) sub prima rad. gutturali, מַחֲלָה *ægrum efficiens*, מַעֲלָה, & in constructione מַעֲלַת *ascendere faciens.* Cum (.) loco (-) sub characteristica, מַרְבָּה *multiplicans*, unde Ezech. 23. v. 32. מַרְבָּה לְהָכִיל *multiplicans ad continendum*, h. e. *capacissimus* (calix); illæ enim voces trajectæ sunt, pertinentque ad verbum כּוֹס *calix.* Lxx. πλεονάζον τοῦ συντελέσαι μέθην, *redundans ad inebriandum*, vel *ita ut inebriet.* Vulg. *capacissima*, retulit ad vocem *subsannationem*, quæ præcedit, hoc modo: *eris in derisum & subsannationem*, *qua est capacissima.*

Plurale masculinum.

[מַגְלִים contracte pro מַגְלִיִּים *migrare facientes.*] Sic: מַתְעִים *errare facientes*, &c. Cum (-:) loco (:) simplicis ob gutturalem, מַעֲלִים *ascendere facientes.*

Ex defectivis Pé נ & quiescentibus Lámedh ה, מַטִּים unde cum ו copulativo וּמַטִּים, & in constructo, וּמַטֵּי *& inclinantes.*

Ex quiescentibus Pé (י) & Lámedh ה, מוֹדִים *confitentes*, מוֹרִים *jaculantes*, מוֹגִים unde cum affixo, מוֹגַיִךְ *dolore afficientes te.* Sic: מוֹנַיִךְ *opprimentes te.*

APPENDIX

AD INFINITIVUM.

[הַגְלוֹת *migrare facere.*] Sic : הַזְנוֹת *scortando*, וְהַרְבֵּה *& multiplicando*, &c. Dilatato (:) primæ radic. gutturalis in (-), הַעֲוֵה *perverse agendo*, הַעֲלֵה *ascendere facere*, הַחֲיֵה *& in vita conservando*, &c. Cum (‥) in fine loco (‥) ex forma præteriti, הַרְבָּה Gen. 3. v. 16. *multiplicando*, וְהַרְבָּה *& multiplicando*, ibid. cap. 22. v. 17. Et mutato ה in ת, & (‥) in (-) ex forma nominum femin. constructorum, מֵהַרְבַּת *ne multiplicetur*, 2. Reg. 14. v. 11. ubi sic legendum docent Massorethæ; scribitur enim מהרבית cum (י) inter ב & ת, quasi esset מֵהַרְבִּית. Forte (י) istud natum est ו, sic: מֵהַרְבּוֹת, de qua forma mox.

Ex defectivis Pé נ & quiesc. Lámedh ה, הַכֵּה *percutiendo*, &c.

[הַגְלוֹת *migrare facere.*] Sic: הַרְבּוֹת *multiplicare*, הַכְאוֹת *conterere*, לְהַשְׁקוֹת *ad adaquandum*, &c. Cum daghésch anomalo, aut potius mendoso, in prima rad. וּבְהַמְּרוֹתָם Job. 17. v. 2. *& in irritatione eorum.* Dilatato (:) sub eadem prima rad. לְהַחֲיוֹת *ad vivificandum, ad conservandum in vita.* Cum (·) sub characterist. loco (-), הִקְצוֹת *detrahere*, Levit. 14. v. 43. Abjecta secunda radicali ac duobus prioribus punctis transpositis, לַחְשׁוֹת 4. Reg. 19. v. 25. pro לְהַשְׁאוֹת *ad perdendum*, à שָׁאָה. Aliis est Syriasmus, quo א non patitur ante se (:), sed in locum ejus motionem suam substituit, in qua quiescit, & interdum etiam exsulat. Vide supra pag. 184. col. 2. 186. col. 1. initio, 271. col. 1. &c.

Excluso ה characteristico, לַמְרוֹת *ad irritandum*, לַמְחוֹת *ad delendum*, &c. Vide supra pag. 148. col. 2.

Ex defectivis Pé נ & quiescent. Lám. ה, הַכּוֹת *percutere*, הַצּוֹת unde cum ב præfixo, & cum ו affix. בְּהַצּוֹתוֹ *in rixando eo, cum rixaretur*, &c.

Ex quiescentibus Pé (י) & Lámedh ה, לְהוֹדוֹת *ad celebrandum*, לְהוֹרוֹת *ad nuntiandum, ad præmonendum*, לְהוֹנֹתָם *ad opprimendum eos*, &c.

APPENDIX

AD IMPERATIVUM.

II. persona singularis masculina.

[הַגְלֵה *migrare fac.*] Sic : הַשְׁקֵה unde cum affix. הַשְׁקֵהוּ *pota illum.* In hac persona fit interdum apocopa tertiæ radicalis, & prima ac characteristica afficiuntur (‥), vel (-) si prima fuerit gutturalis, cum accentu in penultima in utraque forma, ut : הֶרֶב *multiplica*, הֶרֶף *desiste, absiste*, &c. הַעַל *ascendere fac*, &c. Ex forma quiesc. ע, הָשַׁע *respice*, Psal. 38. Heb. 39. v. 14.

Ex defectivis Pé נ & quiesc. Lámedh ה, הַכֵּה & cum apocopa הַךְ *percute.* Sic : הַטֵּה & הַט *inclina.*

Ex quiescentibus Pé (י) & Lámedh ה, הוֹרֵה *doce*, unde cum affix. & hhólem deficiente, הֹרֵנִי *doce me.*

II. persona singularis feminina.

[הַגְלִי contracte pro הַגְלִיהִי *migrare fac.*] Sic : הַשְׁקִי, unde cum affix. הַשְׁקִינִי *potum da mihi.* Ex defectivis Pé נ & quiescentibus Lámedh ה, הַטִּי *inclina.*

II. persona pluralis masculina.

[הַגְלוּ contracte pro הַגְלִיהוּ *migrare facite.*] Sic: הַשְׁקוּ *adaquate.* Dilatato (:) in (-) sub prima radicali gutturali, הַחֲיוּ *vivos conservate.*

Ex defectivis Pé נ & quiescentibus Lámedh ה, הַטּוּ *inclinate*, הַכּוּ *percutite.*

Ex quiescentibus Pé (י) & Lámedh ה, הוֹדוּ *celebrate*, הוֹרוּ, unde cum affix. הוֹרוּנִי *docete me.*

APPENDIX
AD FUTURUM.

III. persona singularis masculina.

[יַגְלֶה *migrare faciet.*] Sic : יַשְׁקֶה *potum dabit*, *bibere faciet*, &c. Mutato ה in א, & ex terminatione quiescentium Lámedh א, יַפְלִא *separabit*, יַפְרִיא *fructificabit*. Sic ex defect. Pé נ & quiescent. Lámedh ה, יַשִּׁיא, & sublato א, aut mutato ה in (׳), יַשִּׁי *exactorem aget*. Ex iisdem verbis, sed servato ה, & ex forma communi, יַכֶּה *percutiet*, יַטֶּה *extendet*, &c.

Ex quiesc. Pé א & Lám. ה, וַיּאֶל 1. Reg. 14. v. 24. *& adjuravit*, *& juramento adstrinxit*, cum (ֶ) in ultima loco (ַ) ob accentum retractum vi ו convertentis, quasi ex forma יָאֶל, pro יַאֲלֶה ex forma perfect. aut יַאלֶה ex forma quiesc. Pé א.

Ex verbis quiesc. Pé (׳) & Lámedh ה, יוֹנֶה *opprimet*, יוֹרֶה, & servata characteristica præteriti, ex forma Chaldaïca, יְהוֹדֶה *confitebitur*, יוֹרֶא, mutato ה in א, *jaculabitur*, &c.

Cum apocopa, de qua in imperativo, וַיֶּגֶל *& deportavit*, וַיֶּפֶן *& respicere fecit*, *& vertit*, וַיֶּפֶר *& fructificare fecit*, וַיֶּקֶשׁ *& induravit*, &c. Et cum (ַ) loco (ֶ) ultimi ob secundam rad. gutturalem, וַיַּתַע *& errare fecit*. Et cum duplici (ַ) pro duplici (ֶ) ob primam rad. gutturalem, וַיַּעַל *& ascendere fecit*, *& obtulit*, וַיַּהַס *& silere fecit*, *& compescuit*, וַיַּחַר *& irasci fecit*, &c. Resoluto ultimo (ֶ) in duo (ְ), ut supra in fut. qál, & characteristica affecta (ַ), יַרְדְּ *dominari faciet*, יַפְתְּ *alliciet*, וַיַּשְׁקְ *& adaquavit*, וַיַּרְא *& vidit*, cum unico (ְ), quia nunquam exprimitur in fine sub gutturali.

Ex defectivis Pé נ & quiesc. Lámedh ה cum apocopa, יַךְ *percutiet*, וַיַּךְ, & in pausa וַיָּךְ *& percussit*, וַיַּז *& aspersit*, וַיַּט *& inclinavit*, &c. ubi prima radicalis excidit absque compensatione, quia daghésch forte ultimæ dictionis literæ nunquam imprimitur.

Ex quiescentibus Pé (׳) & Lám. ה cum eadem apocopa, וַיּוֹר *& jaculatus est*, &c.

III. persona singularis feminina.

[תַּגְלֶה *migrare faciet.*] Sublata tertia radicali per apocopen, de qua in persona præcedenti, וַתֶּמֶר *& mutavit*, &c. Et cum duplici (ַ) pro duplici (ֶ), ob primam rad. gutturalem, וַתַּעַד *& ornavit se*, תַּעַן *respondebit*, *eloquetur*, &c. Resoluto (ֶ) ultimo in duo (ְ), וַתַּשְׁקְ *& potavit*, *& bibendum dedit*.

Ex defectivis Pé נ & quiesc. Lám. ה, & cum apocopa, וַתַּךְ *& percussit*.

Ex quiesc. Pé (׳) & Lám. ה, תּוֹרֶה, unde cum affixo, וְתוֹרְךָ, & in pausa וְתוֹרֶךָּ *& docebit te*, cum daghésch forti in ךּ, de quo infra in verbis cum pronominibus affixis conjunctis.

II. persona singularis masculina.

[תַּגְלֶה *migrare facies.*] Cum apocopa tertiæ radicalis ה, וַתֶּמֶס *& liquescere fecisti*, וַתֶּרֶב *& multiplicabis*, תֶּרֶף *remittes*, &c. Et cum (ַ) loco ultimi (ֶ) ob secundam radicalem gutturalem, תֶּמַח *delebis*, *delere facies*. Cum duplici (ַ) pro duplici (ֶ) ob primam rad. gutturalem, וַתַּעַל *& ascendere fecisti*.

Ex defectivis Pé נ & quiesc. Lámedh ה, תַּכֶּה *percuties*, תַּטֶּה *inclinabis*, &c. Servato נ ob gutturalem sequentem, תַּנְחֶה unde cum affixo, תַּנְחֵם *deduces eos*. Vide supra pag. 201. col. 1. &c. Ex iisdem verbis, & cum apocopa tertiæ rad. תַּט pro תַּטֶּה *declines*.

Ex quiescentibus Pé (׳) & Lámedh ה, תּוֹדֶה *confiteberis*, *celebrabis*, תּוֹנֶה *opprimes*, &c.

I. persona singularis communis.

[אַגְלֶה *migrare faciam.*] Sic : אַשְׁקֶה *potabo*, &c.

Ex defectivis Pé נ & quiesc. Lámedh ה, אַכֶּה *percutiam*, אַטֶּה *inclinabo*, &c. Et cum apocopa tertiæ rad. אַךְ unde וָאַךְ *& percussi*,

אֵט & in pausa אֵט *declinabo.*

Ex quiesc. Pé (י) & Lám. ה, אוֹרֶה *docebo*, אוֹדֶה *celebrabo*; & servata characteristica præteriti, ut supra in tertia pers. singul. masc. אֲהוֹדֶה; unde cum affix. אֲהוֹדֶנּוּ *celebrabo eum.*

III. persona pluralis masculina.

[יַגְלוּ contracte pro יַגְלִיוּ *migrare facient.*] Sic: וַיַּתְעוּ *& errare fecerunt*, &c.

Ex defectivis Pé נ & quiesc. Lámedh ה, יַטּוּ *extendent*, *inclinabunt*; יַכּוּ *percutient*, וַיַּכּוּ *& percusserunt*, &c.

Ex quiescentibus Pé (י) & Lámedh ה, יוֹדוּ *confitebuntur*, & servata characteristica conjugationis, יְהוֹדוּ, unde cum aff. יְהוֹדוּךָ *confitebuntur tibi*, *celebrabunt te*, יוֹרוּ *jaculabuntur*, *docebunt*, וַיֹּרוּ *& jaculati sunt*, &c.

II. persona pluralis masculina.

[תַּגְלוּ contracte pro תַּגְלִיוּ *migrare facietis.*] Ex quiescentibus Pé (י) & Lám. ה, תּוֹנוּ *opprimetis*, &c. Mutato ה in (י) præcedente (:) non (..) ob accentum in ultima collocatum propter ן paragogicum, תּוֹגְיוּן *mœrore afficietis*, Job. 19. v. 2.

I. persona singularis communis.

[נַגְלֶה *migrare faciemus.*] Ex defectivis Pé נ & quiesc. Lám. ה, וְנַכֶּה *& percutiemus.* Cum apocopa ה & (..) præcedentis, וַנַּךְ *& percussimus.*

CONJUGATIO HOPHAL.

APPENDIX

AD PRÆTERITUM.

III. persona singularis masculina.

[הָגְלָה *deportatus est*, *migrare factus est.*] Cum hhólem loco (ָ hhatoúph) sub characteristica, quare (:) sequens, utpote mobile post motionem magnam non fultam accentu tonico, dilatatur in (ֳ) sub gutturali ע in הֹעֲלָה *oblatus est*, Jud. 6. v. 28. pro הָעְלָה.

Ex defectivis Pé נ & quiesc. Lámedh ה, הֻכָּה, & cum ו pro (ֻ) הוּכָּה *percussus est.*

III. persona singularis fœminina.

[הָגְלְתָה, & in pausa הָגְלָתָה *deportata est.*] Sublato ה in fine, & (..) הּ ה transeunte sub secundam rad. ut supra in tertia pers. sing. fem. præt. qál, הָגְלַת *deportata est.* In pausa, & cum hhólem loco (ָ hhatoúph) sub charact. ut in persona præced. הֹעֲלָתָה Nah. 2. v. 8. *deducta est*, pro הָעְלְתָה.

Ex defect. Pé נ & quiesc. Lám. ה, הֻכְּתָה *percussa est.*

I. persona singularis communis.

[הָגְלֵיתִי *deportatus sum.*] Dilatato (:) primæ rad. gutt. in (ֳ), הָחֳלֵיתִי *infirmatus sum.*

Ex defectivis Pé נ & quiesc. Lámedh ה, הֻכֵּיתִי *percussus sum.* Sic in tertia plur. הֻכּוּ *percussi sunt.*

APPENDIX

AD PAOUL.

Singulare masculinum.

[מָגְלֶה *deportatus.*] Cum (ָ hhatoúph) sub charact. loco (ֻ), ut in perfectis etiam interdum fieri diximus supra pag. 188. col. 1. מָרְאֶה *videre factus*, מָפְנָה *aspicere facta*, *versa*, *obversa*, (porta).

Ex defect. Pé נ & quiesc. Lám. ה, מֻטֶּה *perversus*, מֻכֶּה, & cum (..) loco (ֶ) quasi in regimine, מֻכֵּה *percussus*, &c.

Singulare femininum.

[מְגֻלָּה contracte pro מְגֻלְּהָה *deportata.*] Cum hhólem loco (ֻ) sub characteristica, ut supra in præterito, מֻרְאָה *visu horrenda*, Soph. 3. v. 1. ubi Lxx. ἐπιφανὴς *illustris*, Vulg. *provocatrix*, à מָרָה in bénoní qál, mutato ה in א ex forma quiescentium Lámedh א.

Ex defectivis Pé נ & quiesc. Lámedh ה, & cum ה art. הַמֻּכָּה *percussa.*

Plurale masculinum.

[מְגֻלִּים contracte pro מְגֻלְּהִים *deportati.*] Ex defectivis Pé נ & quiesc. Lám. ה, מֻכִּים & in regimine מֻכֵּי *percussi.*

Plurale femininum.

[מְגֻלּוֹת contracte pro מְגֻלְּהוֹת *deportata.*] Sic ex defect. Pé נ & quiesc. Lám. ה, מֻטּוֹת Isai. 8. v. 8. *extensa.* Alii, *extensiones.* Vulg. in sing. *extensio.*

APPENDIX

AD INFINITIVUM.

[הָגְלָה *deportari.*] Sic: הָפְדֵּה Lev. 19. v. 20. *redimendo.*

AD FUTURUM.

[יָגְלוּ contracte pro יָגְלְהוּ *deportabuntur.*] Ex defectivis Pé נ & quiescentibus Lámedh ה, וַיֻּכּוּ & *percussi sunt.*

[תָּגְלוּ *deportabimini.*] Ex defectivis Pé נ & quiescentibus Lámedh ה, תֻּכּוּ *percutiemini.* Vide aliud תֻּכּוּ supra pag. 249. col. 2. initio.

CONJUGATIO HITHPAEL.

APPENDIX

AD PRÆTERITUM.

III. persona singularis masculina.

[הִתְגַּלָּה *retexit se.*] Ex verbo quiescente Pé (י) & Lám. ה, וְהִתְוַדָּה & *confitebitur*, à יָדָה cujus (י) mutatur euphoniæ causâ in ו, pro וְהִתְיַדָּה. Verbum שָׁחָה *incurvavit se, adoravit*, in tota hac conjugatione præter primæ suæ radicalis metathesin, quæ ipsi cum aliis verbis ab hac litera incipientibus communis est, geminat tertiam suam radicalem ה, ac insuper mutat prius ה in ו mobile, excidente ubique daghésch ex secunda radicali absque compensatione, ut: וְהִשְׁתַּחֲוָה pro וְהִשְׁתַּחְחָה, seu daghésch excidente ex secunda radicali sine compensatione, וְהִשְׁתַּחֲחָה & *incurvaverit se.*

II. persona singularis masculina.

[הִתְגַּלֵּיתָ, vel הִתְגַּלִּיתָ *retexisti te.*] Sic ex forma hhíriq, הִתְרַפִּיתָ *remissus fuisti.* Ex שָׁחָה, וְהִשְׁתַּחֲוִיתָ & *incurves te*, & *adores*, Deut. 4. v. 19. &c.

II. persona singularis feminina.

[הִתְגַּלֵּית, vel הִתְגַּלִּית *retexisti te.*] Sic ex שָׁנָה & cum metathesi, וְהִשְׁתַּנִּית & *mutabis te.*

I. persona singularis communis.

[הִתְגַּלֵּיתִי, vel הִתְגַּלִּיתִי *retexi me.*] Sic ex שָׁחָה ex forma (ֶ), & literis ש & ת transpositis, הִשְׁתַּחֲוֵיתִי *incurvavi me, adoravi*, וְהִשְׁתַּחֲוִיתִי & *incurvabo me*, & *adorabo.*

III. persona pluralis communis.

[הִתְגַּלּוּ contracte pro הִתְגַּלְּהוּ *retexerunt se.*] Sic: הִתְאַוּוּ (ab אָוָה) *concupierunt.* Ex שָׁחָה, הִשְׁתַּחֲווּ *incurvaverunt se, adoraverunt.*

II. persona pluralis masculina.

[הִתְגַּלֵּיתֶם, vel הִתְגַּלִּיתֶם *retexistis vos.*] Sic ex שָׁחָה, וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם & *adorabitis*, & *incurvabitis vos.*

APPENDIX

APPENDIX

AD BENONI.

Singulare masculinum.

[מִתְגַּלֶּה *retegens se.*] Sic : מִתְרַפֶּה *remissus, negligens*, &c. Cum (ֶ) in fine loco (ֵ), vel ex forma quiescentium Lámedh א, vel ob ל sequens, quod vocem præcedentem nonnunquam in regimine ponit, vide supra pag. 124. col. 1. & bénoní singul. masc. qál, מִשְׁתָּאֵה לָהּ Gen. 24. v. 21. (à שָׁאָה) *admirabatur eam*, ubi insuper ת afficitur (ֵ) loco (ַ) ad compensandum daghésch ex secunda radicali ejectum.

Ex quiescent. Pé (י) & Lám. ה, מִתְוַדֶּה pro מִתְיַדֶּה (à יָדָה) *confitens.* Vide supra tertiam personam singul. mascul. præteriti.

Ex שָׁחָה, מִשְׁתַּחֲוֶה *incurvans se, adorans.*

Geminata prima & secunda radicali, מִתְלַהְלֵהַּ *insaniens*, vide supra pag. 191. col. 2. in bénoní perfectorum.

Singulare femininum.

[מִתְגַּלָּה contracte pro מִתְגַּלֶּה *retegens se.*] Sic : מִתְאַוָּה *concupiscens*, &c. Compositum ex niphál & hithpaél, cum (ֻ) loco (ַ) & daghésch per legem æquivalentiæ, & literis transpositis, נִשְׁתַּוָּה (à שָׁוָה) Prov. 27. v. 15. *æquans se, æquata, similis facta es*, &c. pro נִשְׁתַּוָּה, aut potius מִשְׁתַּוָּה ; נ enim librariorum oscitantia irrepsisse videtur in locum מ. Exemplaria quædam, etiam accuratiora, habent נִשְׁתָּוָה cum accentu in penultima, tuncque videtur esse syncopa pro נִשְׁתַּוְתָה, aut cum (ֻ) sub ת loco (ַ) & daghésch, נִשְׁתָּוְתָה, unde ejecto ת, ac motione ejus transeunte sub ו, cujus (ְ) extruditur, נִשְׁתָּוָה in tertia persona singul. fem. præteriti compositi ex niphál & hithpaél. Vide eamdem syncopen supra pagin. 284. col. 1. in præterito qál.

Plurale masculinum.

[מִתְגַּלִּים contracte pro מִתְגַּלְּיִם *retegentes se.*] Sic : מִתְרַפִּים *remissi, negligentes*, &c.

Geminata prima & secunda radicali, מִתְעַתְּעִים (à תָּעָה) *errantes*, vide supra pag. 191. col. 2. in bénoní plurali hithpaél perfectorum.

Ex שָׁחָה, מִשְׁתַּחֲוִים, & forma composita ex præter. ejusdem conjug. מִשְׁתַּחֲוִיתֶם קֵדְמָה Ezech. 8. v. 16. *incurvantes se, adorantes erant ad Orientem.* Forte olim scriptum erat מִשְׁתַּחֲוִים cum ם loco ת, & ultima litera מ incipiebat vocem sequentem, sic : מִקֵּדְמָה *ad Orientem* ; מ enim interdum in lingua Hebraïca, sæpe in Arabica, significat *ad.* Vide Gen. 13. v. 11. ubi מִקֶּדֶם exponendum est *ad Orientem, Orientem versus.* Nec obstat ה locale in fine positum ; quandoque enim ה istud cum alia particula, seu præpositione motum ad locum exprimente conjungitur, ut videbimus in Syntaxi.

APPENDIX

AD INFINITIVUM.

[הִתְגַּלּוֹת *retegere se.*] Sic : לְהִתְחַלּוֹת *ut ægrotaret*, &c. Mutato (י) in ו, כְּהִתְוַדֹּת pro כְּהִתְיַדֹּת (à יָדָה) unde cum aff. וּכְהִתְוַדֹּתוֹ *& cum confiteretur ipse*, Esd. 10. v. 1. Vide etiam supra in præt. & bénoní. Ex שָׁחָה, לְהִשְׁתַּחֲוֹת *ad adorandum.*

APPENDIX

AD IMPERATIVUM.

II. persona singularis masculina.

[הִתְגַּל *retege te.*] Sublata per apocopen tertia radicali ה cum (ֵ) præcedente, & ejecto daghésch forti ex secunda, quia fit

ultima dictionis litera, cui daghésch hujusmodi nunquam imprimitur, הִתְחַל unde in pausa הִתְחָל 2. Reg. 13. v. 5. pro הִתְחַלֵּה *&* *ægrota*, *&* *ægrotare te simula*. Si tamen secunda radic. sit gutturalis, aut ר, daghésch ab ea excidens compensatur per (ֵ) loco (ַ), etiam extra pausam, ut: הִתְגָּר *&* *misce*, *&* *committe* (prælium), Deut. 2. v. 24.

II. persona singularis feminina.

[הִתְגַּלִּי contracte pro הִתְגַּלְּיִי *retege te.*] Ex שָׁחָה, וְהִשְׁתַּחֲוִי *&* *adora*, Psal. 44. Heb. 45. v. 12.

II. persona pluralis masculina.

[הִתְגַּלּוּ contracte pro הִתְגַּלְּיוּ *retegite vos.*]

Sublato per syncopen ת characteristico, eoque per daghésch in prima radicali compensato, הִזַּכּוּ Isai. 1. v. 16. *purificate vos*, à זָכָה, pro הִתְזַכּוּ, aut potius הִזְדַּכּוּ transpositis ת & ז, ac insuper mutato ת in ד, secundum regulas, quas tradidimus supra pag. 189. Sunt tamen, qui nobiscum imperativum istum referunt ad niphal verbi defect. ע, זָכַךְ. Vide supra pag. 220. col. 2. in fine. Nec obstat accentus in ultima positus; non raro enim in his verbis syllabam istam occupat. Vide pag. 216. col. 2. 218. coll. 1. 2. initio, &c. Ex שָׁחָה, הִשְׁתַּחֲוּוּ *adorate.*

Geminata prima & secunda rad. הִשְׁתַּעַשְׁעוּ Isai. 29. v. 9. à שָׁעָה, *oblectamini*, *deliciamini*, &c. quod alii referunt ad præteritum. Vide supra pag. 191. col. 2. initio.

APPENDIX

AD FUTURUM.

III. persona singularis masculina.

[יִתְגַּלֶּה *reteget se.*] Cum apocopa tertiæ rad. ה cum motione præcedente (ֵ), ut supra in imperativo, quem vide, וַיִּתְגַּל *&* *retexit se*, וַיִּתְכַּס *&* *operuit se*, &c. In pausa, וַיִּתְחָל *&* *ægrotare se finxit*. Et etiam extra pausam, וְיִתְאָו *&* *concupiscet*, Psal. 44. Heb. 45. v. 12. ubi Mounáhh mutat (ַ) in (ָ) instar Regis majoris, cujus authoritatem quandoque sibi vindicat, ut videbimus infra in prolixiori de Accentibus tractatu. Ex שָׁחָה, יִשְׁתַּחֲוֶה *incurvabit se*, *adorabit*. Cum apocopa, & ו facto ו, וַיִּשְׁתַּחוּ, & in pausa וַיִּשְׁתָּחוּ *&* *incurvavit se*, *&* *adoravit*, pro וַיִּשְׁתַּחְו.

III. persona singularis feminina.

[תִּתְגַּלֶּה *reteget se.*] Sublato per apocopen altero ת characteristico, eoque per daghésch in prima radicali compensato, תְּכַּסֶּה pro תִּתְכַּסֶּה *operiet se.* Cum apocopa & in pausa, וַתִּתְכָּס *&* *operuit se*. Geminata prima & tertia rad. תִּתְעַרְעָר Jerem. 51. v. 58. *nudabitur.* Ex שָׁחָה, & cum apocopa, ut in tertia pers. sing. masc. וַתִּשְׁתַּחוּ *&* *incurvavit se*, *&* *adoravit*, pro וַתִּשְׁתַּחְו.

II. persona singularis masculina.

[תִּתְגַּלֶּה *reteges te.*] Cum apocopa tertiæ rad. ה & (ֵ) præcedentis, תִּתְחַר *irascaris*, תִּתְחַבְּרִי *consocieris*, תִּשְׁתַּע (à שָׁעָה) *obstupescas*, &c. Et cum (ֵ) loco (ַ), etiam extra pausam, תִּתְאָו *concupiscas*, תִּתְגָּר *misceas*, *committas* (prælium). Ex שָׁחָה, תִּשְׁתַּחֲוֶה *incurvabis te*, *adorabis.*

II. persona singularis feminina.

[תִּתְגַּלִּי contracte pro תִּתְגַּלְּיִי *reteges te.*] Sic: תִּתְיַפִּי *pulchram efficis te*, Jerem. 4. v. 30. Schevá excidente ex secunda rad. compensato per (ֵ) loco (ַ) sub prima, וְתִתְעָרִי *&* *nudabis te*, Thren. 4. v. 21.

I. persona singularis communis.

[אֶתְגַּלֶּה *retegam me.*] Eliso ת characteristico, eoque per daghésch forte in prima radicali compensato, אֶדַּמֶּה Isai. 14. v. 14. pro אֶתְדַּמֶּה *æquabo me*, *similis ero*. Sic: אֶדַּדֵּם à דָּדָה, unde cum affix. אֶדַּדֵּם עַד־בֵּית אֱלֹהִים *progrediar cum illis* (אֶדַּדֵּם enim contracte est pro אֶדַּדֶּה עִמָּהֶם) *usque ad domum Dei*, Psal. 41. Heb. 42. v. 5. ubi Aq. προσβάζων αὐτοὺς ἕως οἴκου τοῦ θεοῦ *præcedens eos us-*

quæ ad domum Dei. Sym. διαβαστάχθήσομαι ἕως οἴκου τοῦ θεοῦ *bajulabor usque ad domum Dei.* S. Hieron. *tacebo usque ad domum Dei*, pro אֶדַּדֵּם legebat אֶדַּדֵּם cum duplici ד expresso, pro דָּמַם à אֶדֹּם; quod firmat conjecturam nostram pag. 30. col. 2. &c. ubi suspicamur literas, quæ nunc per daghésch geminantur, olim inter scribendum fuisse duplicatas. Lxx. sic versum illum distinguunt & interpretantur: ..... כִּי אֶעֱבֹר בַּסָּךְ אֶדַּדֵּם עַד־בֵּית אֱלֹהִים ὅτι διελεύσομαι ἐν τόπῳ σκηνῆς ΘΑΥΜΑΣΤΗΣ, ἕως οἴκου τοῦ θεοῦ, Vulg. Lat. *quoniam transibo in locum tabernaculi ADMIRABILIS, usque ad domum Dei.* Pro סָךְ legebant סֹךְ, & pro אֶדַּדֵּם legebant etiam אַדֶּרֶת *magnificentia*, &c. cum ר pro secundo ד, & ת pro ם. Cum (ֵ) sub א loco (ֶ), & daghésch excidente compensato per (ֵ) loco (ַ) sub prima rad. אֵקָּרֶה pro אֶתְקָרֶה *occurram, obveniam.* At est potius prima persona fut. nipháł; vide pag. 293. col. 2. Mutata prima rad. (י) in ו, וְאֶתְוַדֶּה (à יָדָה) & *confessus sum.* Vide supra pag. 304. col. 2. &c. Ex שָׁחָה, שָׁחָה, אֶשְׁתַּחֲוֶה *incurvabo me, adorabo.* Geminata prima & secunda radicali, & sublata tertia per apocopen, אֶשְׁתַּעֲשַׁע Psal. 118. Heb. 119. v. 16. *oblectabo me, oblectabor*, à שָׁעָה, cum (ַ) in fine loco (ֶ), ob pausam.

III. persona pluralis masculina.

[יִתְגַּלּוּ contracte pro יִתְגַּלְּיוּ *retegent se.*] Ex שָׁחָה, יִשְׁתַּחֲווּ *incurvabunt se, adorabunt.* Et cum (ְ) euphonico pro ו, וְיִשְׁתַּחֲוּוּ & *adorabunt*, Gen. 27. v. 29.

III. persona pluralis feminina.

[תִּתְגַּלֶּינָה *retegent se.*] Ex שָׁחָה cum apocopa ה in fine, וַתִּשְׁתַּחֲוֶיןָ Gen. 33. v. 6. & *incurvaverunt se, & adoraverunt.*

II. persona pluralis masculina.

[תִּתְגַּלּוּ contracte pro תִּתְגַּלְּיוּ *retegetis vos.*] Dagh. excidente compensato, תִּתְגָּרוּ *pugnabitis*, תִּתְרָאוּ *aspicitis vos mutuo*, Gen. 42. v. 21. ubi Vulg. *negligitis.* Ex שָׁחָה, תִּשְׁתַּחֲווּ *adorabitis.*

I. persona pluralis communis.

[נִתְגַּלֶּה *retegemus nos.*] Cum (ֵ) anomalo, aut potius mendoso, in fine pro (ֶ); & compensato daghésch ex secunda radicali ejecto, per (ֵ) loco (ַ) sub prima, וְנִשְׁתָּעָה Isai. 41. v. 23. & *obstupescemus*, à שָׁעָה, & cum accentu in penultima quasi ה esset paragogicum. Ex שָׁחָה, שָׁחָה, נִשְׁתַּחֲוֶה *adorabimus.*

HACTENUS de verbis simpliciter imperfectis: nunc de iis, quæ duplici imperfectione laborant, in sequenti articulo disserendum.

ARTICULUS III.

De verbis dupliciter imperfectis.

QUINQUE numerantur verborum dupliciter imperfectorum genera: Alia siquidem sunt

I. Defectiva Pé נ, & quiescentia Lámedh א, ut: נָשָׂא *tulit.*
II. Defectiva Pé נ, & quiescentia Lámedh ה, ut: נָכָה *percussit.*
III. Quiescentia Pé א, & Lámedh ה, ut: אָבָה *voluit.*
IV. Quiescentia Pé (י), & Lámedh א, ut: יָצָא *exivit.*
V. Quiescentia Pé (י), & Lámedh ה, יָרָה *jecit*: quorum omnium integra linguæ S. candidatis exhibenda sunt paradigmata.

HITHPAEL.	HOPHAL.	HIPHIL.	PUAL.
Personæ Fem. Com. Masc.	Personæ Fem. Com. Masc.	Personæ Fem. Com. Masc.	Personæ Fem. Com. Masc.
התנשאה התנשא התנשאת התנשאת התנשאתי התנשאו התנשאתן התנשאתם התנשאנו	השאה השא השאת השאת השאתי השאו השאתן השאתם השאנו	השיאה השיא השאת השאת השאתי השיאו השאתן השאתם השאנו	נשאה נשא נשאת נשאת נשאתי נשאו נשאתן נשאתם נשאנו
מתנשאה מתנשא מתנשאות מתנשאים	caret.	משיאה משיא משיאות משיאים	נשאה נשא נשאות נשאים
caret.	משאה משא משאות משאים	caret.	מנשאה מנשא מנשאות מנשאים
בהתנשאת כהתנשאת } התנשא להתנשאת } התנשאת מהתנשאת	השא	בהשיא כהשיא } השיא להשיא } השא מהשיא	נשא
התנשאי התנשא התנשאנה התנשאו	caret.	השיאי השא השאנה השיאו	caret.
תתנשא יתנשא תתנשאי תתנשא אתנשא תתנשאנה יתנשאו תתנשאנה תתנשאו נתנשא	תשא ישא תשאי תשא אשא תשאנה ישאו תשאנה תשאו נשא	תשיא ישיא תשיאי תשיא אשיא תשאנה ישיאו תשאנה תשיאו נשיא	תנשא ינשא תנשאי תנשא אנשא תנשאנה ינשאו תנשאנה תנשאו ננשא

PIEL. Personæ Fem.	Com.	Masc.	NIPHAL. Personæ Fem.	Com.	Masc.	QAL. Personæ Fem.	Com.	Masc.			
נִשְּׂאָה		נִשֵּׂא	נִשְּׂאָה		נִשָּׂא	נָשְׂאָה	*tulit.*	נָשָׂא	3.	Sing.	PRÆTERITA.
נִשֵּׂאת		נִשֵּׂאתָ	נִשֵּׂאת		נִשֵּׂאתָ	נָשָׂאת		נָשָׂאתָ	2.		
	נִשֵּׂאתִי			נִשֵּׂאתִי			נָשָׂאתִי		1.		
	נִשְּׂאוּ			נִשְּׂאוּ			נָשְׂאוּ		3.	Plur.	
נִשֵּׂאתֶן		נִשֵּׂאתֶם	נִשֵּׂאתֶן		נִשֵּׂאתֶם	נְשָׂאתֶן		נְשָׂאתֶם	2.		
	נִשֵּׂאנוּ			נִשֵּׂאנוּ			נָשָׂאנוּ		1.		
מְנַשְּׂאָה		מְנַשֵּׂא	נִשָּׂאָה		נִשָּׂא	נוֹשְׂאָה		נוֹשֵׂא		Sing.	BENONI.
מְנַשְּׂאוֹת		מְנַשְּׂאִים	נִשָּׂאוֹת		נִשָּׂאִים	נוֹשְׂאוֹת		נוֹשְׂאִים		Plur.	
	caret.			caret.		נְשׂוּאָה		נָשׂוּא		Sing.	PAOUL.
						נְשׂוּאוֹת		נְשׂוּאִים		Plur.	
בְּנַשֵּׂאת			בְּהִנָּשֵׂאת			בִּשְׂאֵת		נָשׂוֹא			INFINITIVI ET GERUNDIA.
כְּנַשֵּׂאת		נַשֵּׂא	כְּהִנָּשֵׂאת		הִנָּשֵׂא	כִּשְׂאֵת		נְשׂוֹא			
לְנַשֵּׂאת		נַשֵּׂאת	לְהִנָּשֵׂאת		הִנָּשֵׂאת	לָשֵׂאת		שְׂאֵת			
מְנַשֵּׂאת			מֵהִנָּשֵׂאת			מִשְּׂאֵת		שֵׂאת			
נַשְּׂאִי		נַשֵּׂא	הִנָּשְׂאִי		הִנָּשֵׂא	שְׂאִי		שָׂא		Sing.	IMPERATIVI.
נַשֶּׂאנָה		נַשְּׂאוּ	הִנָּשֶׂאנָה		הִנָּשְׂאוּ	שֶׂאנָה		שְׂאוּ		Plur.	
תְּנַשֵּׂא		יְנַשֵּׂא	תִּנָּשֵׂא		יִנָּשֵׂא	תִּשָּׂא		יִשָּׂא	3.	Sing.	FUTURA.
תְּנַשְּׂאִי		תְּנַשֵּׂא	תִּנָּשְׂאִי		תִּנָּשֵׂא	תִּשְׂאִי		תִּשָּׂא	2.		
	אֲנַשֵּׂא			אֶנָּשֵׂא			אֶשָּׂא		1.		
תְּנַשֶּׂאנָה		יְנַשְּׂאוּ	תִּנָּשֶׂאנָה		יִנָּשְׂאוּ	תִּשֶּׂאנָה		יִשְׂאוּ	3.	Plur.	
תְּנַשֶּׂאנָה		תְּנַשְּׂאוּ	תִּנָּשֶׂאנָה		תִּנָּשְׂאוּ	תִּשֶּׂאנָה		תִּשְׂאוּ	2.		
	נְנַשֵּׂא			נִנָּשֵׂא			נִשָּׂא		1.		

HITHPAEL.			HOPHAL.			HIPHIL.			PUAL.		
Personæ			Personæ			Personæ			Personæ		
Fem.	Com.	Masc.	Fem.	Com.	Masc.	Fem.	Com.	Masc.	Fem.	Com.	Masc.
התנכתה		התנכה	הכתה		הכה	הכתה		הכה	נכתה		נכה
התנכית		התנכית	הכית		הכית	הכית		הכית	נכית		נכית
	התנכיתי			הכיתי			הכיתי			נכיתי	
	התנכו			הכו			הכו			נכו	
התנכיתן		התנכיתם	הכיתן		הכיתם	הכיתן		הכיתם	נכיתן		נכיתם
	התנכינו			הכינו			הכינו			נכינו	
מתנכה		מתנכה		caret.		מכה		מכה	נכה		נכה
מתנכות		מתנכים				מכות		מכים	נכות		נכים
	caret.		מכה		מכה		caret.		מנכה		מנכה
			מכות		מכים				מנכות		מנכים
בהתנכות						בהכות					
כהתנכות					הכה	כהכות		הכה			נכה
להתנכות	התנכות				הכות	להכות		הכות			נכות
מהתנכות						מהכות					
התנכי		התנכה		caret.		הכי		הכה		caret.	
התנכינה		התנכו				הכינה		הכו			
תתנכה		יתנכה	תכה		יכה	תכה		יכה	תנכה		ינכה
תתנכי		תתנכה	תכי		תכה	תכי		תכה	תנכי		תנכה
	אתנכה			אכה			אכה			אנכה	
תתנכינה		יתנכו	תכינה		יכו	תכינה		יכו	תנכינה		ינכו
תתנכינה		תתנכו	תכינה		תכו	תכינה		תכו	תנכינה		תנכו
	נתנכה			נכה			נכה			ננכה	

PIEL. Personæ Fem.	Com.	Masc.	NIPHAL. Personæ Fem.	Com.	Masc.	QAL. Personæ Fem.	Com.	Masc.			
נִכְּתָה		נִכָּה	נִכְּתָה		נִכָּה	נָכְתָה		נָכָה *percussit.*	3.	Sing.	PRÆTERITA.
נִכִּית		נִכִּיתָ	נִכֵּית		נִכֵּיתָ	נָכִית		נָכִיתָ	2.		
	נִכִּיתִי			נִכֵּיתִי			נָכִיתִי		1.		
	נִכּוּ			נִכּוּ			נָכוּ		3.	Plur.	
נִכִּיתֶן		נִכִּיתֶם	נִכֵּיתֶן		נִכֵּיתֶם	נְכִיתֶן		נְכִיתֶם	2.		
	נִכִּינוּ			נִכֵּינוּ			נָכִינוּ		1.		
מְנַכָּה		מְנַכֶּה	נִכָּה		נִכֶּה	נוֹכָה		נוֹכֶה		Sing.	BENONI.
מְנַכּוֹת		מְנַכִּים	נִכּוֹת		נִכִּים	נוֹכוֹת		נוֹכִים		Plur.	
	caret.			caret.		נְכוּיָה		נָכוּי		Sing.	PAOUL.
						נְכוּיוֹת		נְכוּיִם		Plur.	
בְּנַכּוֹת		נַכֵּה	בְּהִנָּכוֹת			בִּנְכוֹת		נָכֹה			INFINITIVI ET GERUNDIA.
כְּנַכּוֹת		נַכֹּה	כְּהִנָּכוֹת		הִנָּכֵה	כִּנְכוֹת		נָכוֹה			
לְנַכּוֹת		נַכּוֹת	לְהִנָּכוֹת		הִנָּכוֹת	לִנְכוֹת		נְכוֹת			
מְנַכּוֹת			מֵהִנָּכוֹת			מִנְּכוֹת					
נַכִּי		נַכֵּה	הִנָּכִי		הִנָּכֵה	נְכִי		נְכֵה		Sing.	IMPERATIVI.
נַכֶּינָה		נַכּוּ	הִנָּכֶינָה		הִנָּכוּ	נְכֶינָה		נְכוּ		Plur.	
תְּנַכֶּה		יְנַכֶּה	תִּנָּכֶה		יִנָּכֶה	תִּכֶּה		יִכֶּה	3.	Sing.	FUTURA.
תְּנַכִּי		תְּנַכֶּה	תִּנָּכִי		תִּנָּכֶה	תִּכִּי		תִּכֶּה	2.		
	אֲנַכֶּה			אִנָּכֶה			אֶכֶּה		1.		
תְּנַכֶּינָה		יְנַכּוּ	תִּנָּכֶינָה		יִנָּכוּ	תִּכֶּינָה		יִכּוּ	3.	Plur.	
תְּנַכֶּינָה		תְּנַכּוּ	תִּנָּכֶינָה		תִּנָּכוּ	תִּכֶּינָה		תִּכּוּ	2.		
	נְנַכֶּה			נִנָּכֶה			נִכֶּה		1.		

HITHPAEL. Personæ Fem.	Com.	Masc.	HOPHAL. Personæ Fem.	Com.	Masc.	HIPHIL. Personæ Fem.	Com.	Masc.	PUAL. Personæ Fem.	Com.	Masc.
התאבתה		התאבה	האבתה		האבה	האבתה		האבה	אבתה		אבה
התאבית		התאבית	האבית		האבית	האבית		האבית	אבית		אבית
	התאביתי			האביתי			האביתי			אביתי	
	התאבו			האבו			האבו			אבו	
התאביתן		התאביתם	האביתן		האביתם	האביתן		האביתם	אביתן		אביתם
	התאבינו			האבינו			האבינו			אבינו	
מתאבה		מתאבה		caret.		מאבה		מאבה	אבה		אבה
מתאבות		מתאבים				מאבות		מאבים	אבות		אבים
	caret.		מאבה		מאבה		caret.		מאבה		מאבה
			מאבות		מאבים				מאבות		מאבים
בהתאבות						בהאבות					
כהתאבות					האבה	כהאבות		האבה			אבה
להתאבות		התאבות			האבות	להאבות		האבות			אבות
מהתאבות						מהאבות					
התאבי		התאבה		caret.		האבי		האבה		caret.	
התאבינה		התאבו				האבינה		האבו			
תתאבה		יתאבה	תאבה		יאבה	תאבה		יאבה	תאבה		יאבה
תתאבי		תתאבה	תאבי		תאבה	תאבי		תאבה	תאבי		תאבה
	אתאבה			אאבה			אאבה			אאבה	
תתאבינה		יתאבו	תאבינה		יאבו	תאבינה		יאבו	תאבינה		יאבו
תתאבינה		תתאבו	תאבינה		תאבו	תאבינה		תאבו	תאבינה		תאבו
	נתאבה			נאבה			נאבה			נאבה	

PIEL.

PIEL.			NIPHAL.			QAL.					
Personæ			Personæ			Personæ					
Fem.	Com.	Masc.	Fem.	Com.	Masc.	Fem.	Com.	Masc.			
אבתה		אבה	נאבתה		נאבה	אבתה	*voluit.*	אבה	3.	Sing.	PRÆTERITA.
אבית		אבית	נאבית		נאבית	אבית		אבית	2.		
	אביתי			נאביתי			אביתי		1.		
	אבו			נאבו			אבו		3.	Plur.	
אביתן		אביתם	נאביתן		נאביתם	אביתן		אביתם	2.		
	אבינו			נאבינו			אבינו		1.		
מאבה		מאבה	נאבה		נאבה	אובה		אובה		Sing.	BENONI.
מאבות		מאבים	נאבות		נאבים	אובות		אובים		Plur.	
	caret.			caret.		אבויה		אבוי		Sing.	PAOUL.
						אבויות		אבוים		Plur.	
באבות		אבה	בהאבות			באבות					INFINITIVI ET GERUNDIA.
כאבות		אבה	כהאבות		האבה	כאבות		אבה			
לאבות		אבות	להאבות		האבות	לאבות		אבה			
מאבות			מהאבות			מאבות		אבות			
אבי		אבה	האבי		האבה	אבי		אבה		Sing.	IMPERATIVI.
אבינה		אבו	האבינה		האבו	אבינה		אבו		Plur.	
תאבה		יאבה	תאבה		יאבה	תאבה		יאבה	3.	Sing.	FUTURA.
תאבי		תאבה	תאבי		תאבה	תאבי		תאבה	2.		
	אאבה			אאבה			אבה		1.		
תאבינה		יאבו	תאבינה		יאבו	תאבינה		יאבו	3.	Plur.	
תאבינה		תאבו	תאבינה		תאבו	תאבינה		תאבו	2.		
	נאבה			נאבה			נאבה		1.		

HITHPAEL.			HOPHAL.			HIPHIL.			PUAL.		
Personæ			Personæ			Personæ			Personæ		
Fem.	Com.	Masc.	Fem.	Com.	Masc.	Fem.	Com.	Masc.	Fem.	Com.	Masc.
התיצאה		התיצא	הוצאה		הוצא	הוציאה		הוציא	יצאה		יצא
התיצאת		התיצאת	הוצאת		הוצאת	הוצאת		הוצאת	יצאת		יצאת
	התיצאתי			הוצאתי			הוצאתי			יצאתי	
	התיצאו			הוצאו			הוציאו			יצאו	
התיצאתן		התיצאתם	הוצאתן		הוצאתם	הוצאתן		הוצאתם	יצאתן		יצאתם
	התיצאנו			הוצאנו			הוצאנו			יצאנו	
מתיצאה		מתיצא		caret.		מוציאה		מוציא	יצאה		יצא
מתיצאות		מתיצאים				מוציאות		מוציאים	יצאות		יצאים
	caret.		מוצאת		מוצא		caret.		מיצאת		מיצא
			מוצאות		מוצאים				מיצאות		מיצאים
בהתיצאות						בהוציא					
כהתיצאת		התיצא				כהוציא		הוציא			
להתיצאת		התיצאת			הוצא	להוציא		הוצא			יצוא
מהתיצאת						כהוציא					
התיצאי		התיצא		caret.		הוציאי		הוצא		caret.	
התיצאנה		התיצאו				הוצאנה		הוציאו			
תתיצא		יתיצא	תוצא		יוצא	תוציא		יוציא	תיצא		ייצא
תתיצאי		תתיצא	תוצאי		תוצא	תוציאי		תוציא	תיצאי		תיצא
	אתיצא			אוצא			אוציא			איצא	
תתיצאנה		יתיצאו	תוצאנה		יוצאו	תוצאנה		יוציאו	תיצאנה		ייצאו
תתיצאנה		תתיצאו	תוצאנה		תוצאו	תוצאנה		תוציאו	תיצאנה		תיצאו
	נתיצא			נוצא			נוציא			ניצא	

PIEL. Personæ Fem.	PIEL. Com.	PIEL. Masc.	NIPHAL. Personæ Fem.	NIPHAL. Com.	NIPHAL. Masc.	QAL. Personæ Fem.	QAL. Com.	QAL. Masc.			
יצאה		יצא	נוצאה		נוצא	יצאה		יצא *exivit.*	3.	Sing.	PRÆTERITA.
יצאת		יצאת	נוצאת		נוצאת	יצאת		יצאת	2.		
	יצאתי			נוצאתי			יצאתי		1.		
	יצאו			נוצאו			יצאו		3.	Plur.	
יצאתן		יצאתם	נוצאתן		נוצאתם	יצאתן		יצאתם	2.		
	יצאנו			נוצאנו			יצאנו		1.		
מיצאה		מיצא	נוצאה		נוצא	יוצאה		יוצא		Sing.	BENONI.
מיצאות		מיצאים	נוצאות		נוצאים	יוצאות		יוצאים		Plur.	
caret.			caret.			יצואה		יצוא		Sing.	PAOUL.
						יצואות		יצואים		Plur.	
ביצאת			בהוצאת			בצאת					INFINITIVI ET GERUNDIA.
כיצאת		יצא	כהוצאת		הוצא	כצאת		יצוא			
ליצאת		יצאת	להוצאת		הוצאת	לצאת		צאת			
מיצאת			מהוצאת			מצאת					
יצאי		יצא	הוצאי		הוצא	צאי		צא		Sing.	IMPERATIVI.
יצאנה		יצאו	הוצאנה		הוצאו	צאנה		צאו		Plur.	
תיצא		ייצא	תוצא		יוצא	תצא		יצא	3.	Sing.	FUTURA.
תיצאי		תיצא	תוצאי		תוצא	תצאי		תצא	2.		
	איצא			אוצא			אצא		1.		
תיצאנה		ייצאו	תוצאנה		יוצאו	תצאנה		יצאו	3.	Plur.	
תיצאנה		תיצאו	תוצאנה		תוצאו	תצאנה		תצאו	2.		
	ניצא			נוצא			נצא		1.		

HITHPAEL.			HOPHAL.			HIPHIL.			PUAL.		
Personæ			Personæ			Personæ			Personæ		
Fem.	Com.	Masc.	Fem.	Com.	Masc.	Fem.	Com.	Masc.	Fem.	Com.	Masc.
התירתה		התירה	הורתה		הורה	הורתה		הורה	יורתה		יורה
התירית		התירית	הורית		הורית	הורית		הורית	יורית		יורית
	התיריתי			הוריתי			הוריתי			יוריתי	
	התירו			הורו			הורו			יורו	
התיריתן		התיריתם	הוריתן		הוריתם	הוריתן		הוריתם	יוריתן		יוריתם
	התירינו			הורינו			הורינו			יורינו	
מתירה		מתירה		caret.		מורה		מורה	יורה		יורה
מתירות		מתירים				מורות		מורים	יורות		יורים
	caret.		מורה		מורה		caret.		מיורה		מיורה
			מורות		מורים				מיורות		מיורים
בהתירות		התירות			הורה	בהורות		הורה			יורה
כהתירות					הורות	כהורות		הורות			יורות
להתירות						להורות					
מהתירות						מהורות					
התירי		התירה		caret.		הורי		הורה		caret.	
התירינה		התירו				הורינה		הורו			
תתירה		יתירה	תורה		יורה	תורה		יורה	תיורה		ייורה
תתירי		תתירה	תורי		תורה	תורי		תורה	תיורי		תיורה
	אתירה			אורה			אורה			איורה	
תתירינה		יתירו	תורינה		יורו	תורינה		יורו	תיורינה		ייורו
תתירינה		תתירו	תורינה		תורו	תורינה		תורו	תיורינה		תיורו
	נתירה			נורה			נורה			ניורה	

PIEL. Personæ Fem.	PIEL. Com.	PIEL. Masc.	NIPHAL. Personæ Fem.	NIPHAL. Com.	NIPHAL. Masc.	QAL. Personæ Fem.	QAL. Com.	QAL. Masc.			
יֵרְתָה		יֵרָה	נוֹרְתָה		נוֹרָה	יָרְתָה		יָרָה *jecit.*	3.	Sing.	PRÆTERITA.
יֵרִית		יֵרִיתָ	נוֹרֵית		נוֹרֵיתָ	יָרִית		יָרִיתָ	2.		
	יֵרִיתִי			נוֹרֵיתִי			יָרִיתִי		1.		
	יֵרוּ			נוֹרוּ			יָרוּ		3.	Plur.	
יֵרִיתֶן		יֵרִיתֶם	נוֹרֵיתֶן		נוֹרֵיתֶם	יְרִיתֶן		יְרִיתֶם	2.		
	יֵרִינוּ			נוֹרֵינוּ			יָרִינוּ		1.		
מְיָרָה		מְיָרֶה	נוֹרָה		נוֹרֶה	יוֹרָה		יוֹרֶה		Sing.	BENONI.
מְיָרוֹת		מְיָרִים	נוֹרוֹת		נוֹרִים	יוֹרוֹת		יוֹרִים		Plur.	
	caret.			caret.		יְרוּיָה		יָרוּי		Sing.	PAOUL.
						יְרוּיוֹת		יְרוּיִים		Plur.	
בְּיַרּוֹת כְּיַרּוֹת לְיַרּוֹת מִיַּרּוֹת		יַרֵּה יַרֹּה יַרּוֹת	בְּהִוָּרוֹת כְּהִוָּרוֹת לְהִוָּרוֹת מֵהִוָּרוֹת		הִוָּרֵה הִוָּרוֹת	בִּירוֹת כִּירוֹת לִירוֹת מִירוֹת		יָרוֹה יְרוֹה יְרוֹת			INFINITIVI ET GERUNDIA.
יַרִּי		יַרֵּה	הִוָּרִי		הִוָּרֵה	יְרִי		יְרֵה		Sing.	IMPERATIVI.
יַרֶּינָה		יַרּוּ	הִוָּרֶינָה		הִוָּרוּ	יְרֶינָה		יְרוּ		Plur.	
תְּיַרֶּה		יְיַרֶּה	תִּוָּרֶה		יִוָּרֶה	תִּירֶה		יִירֶה	3.	Sing.	FUTURA.
תְּיַרִּי		תְּיַרֶּה	תִּוָּרִי		תִּוָּרֶה	תִּירִי		תִּירֶה	2.		
	אֲיַרֶּה			אִוָּרֶה			אִירֶה		1.		
תְּיַרֶּינָה		יְיַרּוּ	תִּוָּרֶינָה		יִוָּרוּ	תִּירֶינָה		יִירוּ	3.	Plur.	
תְּיַרֶּינָה		תְּיַרּוּ	תִּוָּרֶינָה		תִּוָּרוּ	תִּירֶינָה		תִּירוּ	2.		
	נְיַרֶּה			נִוָּרֶה			נִירֶה		1.		

NOTÆ.

In præcedentia verborum dupliciter imperfectorum paradigmata.

Verba in præcedentibus schematis descripta duplici ratione imperfecta sunt: eorum enim alia defectiva sunt in penultima, & quiescentia in ultima: alia cum in penultima, tum in ultima syllaba sunt quiescentia. In quavis autem syllaba imperfecta sint, eodem plane modo in ea flectuntur, ac simpliciter imperfecta. Hinc

Defectiva Pé נ, & quiescentia Lámedh א, ut: נָשָׁא *decepit*, נָשָׂא *tulit*, נָבָא, seu in piél נִבָּא *prophetavit*, in prima syllaba flectuntur ut נָגַשׁ pagg. 198. 199. in ultima vero ut מָצָא pagg. 268. 269.

Defectiva Pé נ, & quiescentia Lám. ה, ut: נָדָה in piél *elongavit*, נָזָה *aspersus est*, נָטָה *inclinavit*, נָכָה *percussit*, נָצָה *volavit*, נָקָה *mundus fuit*, נָשָׁה *oblitus est*, in penultima flectuntur ut נָגַשׁ pagg. 198. 199. in ultima autem ut גָּלָה pagg. 282. 283.

Quiescentia Pé א, & Lámedh ה, ut: אָבָה *voluit*, אָוָה, seu in piél אִוָּה *concupivit*, אָלָה *juravit*, אָנָה *luxit*, אָפָה *coxit*, אָרָה *carpsit*, *decerpsit*, אָתָה *venit*, in penultima sequuntur formam verbi ficti אָתַע pagg. 158. 159. vel potius perfecta sunt præterquam in futuris qál & hiphíl, ubi interdum flectuntur ut futura verbi אָכַל pag. 229. Ultimam vero quod attinet, sequuntur גָּלָה pagg. 282. 283. Hic etiam observes in paradig. אָבָה duplex א exaratum esse in 1. perf. sing. futuri hiphíl, ut melius indicaretur analogia.

Quiescentia Pé (י) & Lámedh א, ut: יָצָא *exivit*, יָרֵא *timuit*, in priori eorum syllaba sequuntur flexionem verbi יָשַׁב pagg. 232. 233. in posteriori autem flectuntur ut מָצָא pagg. 268. 269.

Quiescentia Pé (י) & Lámedh ה, ut: יָגָה in hiphíl *mœrore affecit*, יָדָה *jecit*, יָנָה *oppressit*, יָעָה *removit*, יָפָה *pulcher fuit*, יָרָה *projecit*, flectuntur in penultima ut יָשַׁב; pagg. 232. 233. in ultima vero, ut גָּלָה pagg. 282. 283.

Alia verba ejusdem formæ atque illa, quæ in superioribus schematis describuntur, eorum flexionem imitantur, exceptis duntaxat iis, quæ vel paradigmatis ipsis, vel verbis ad illorum normam flexis specialia sunt, quæque in verborum simpliciter imperfectorum expositione satis superque, opinor, à nobis fuerunt observata. Sic v. g. verbi נָשָׂא defectivorum Pé נ & quiescentium Lám. א paradigmatis infinitivus qál præter נְשֹׂא & נַשֵּׂא, est etiam שְׂאֵת, & per contractionem שֵׂאת, quam duplicem ultimam formam non habet נָשָׁא alterum ejusdem formæ verbum, sed tantum נָשָׁא Jerem. 23. v. 39. Ita verbum יָדָה, quod flectitur ut יָרָה paradigma quiescentium Pé (י) & Lámedh ה, in hithpaél mutat (י) in ו ad euphoniam, cum יָרָה illud ibidem retineret, si esset in usu, ut liquet ex verbis quiescentibus tantum Pé (י), & ex יָפָה ejusdem formæ verbo, quod servat (י) istud in hac conjugatione. Mitto daghésch ejecti compensationem, quæ fit in prædicto paradigmate יָרָה ob secundam radicalem ר, locum non habere in alio simili verbo, cujus secunda rad. daghésch hujus recipiendi non fuerit incapax.

ARTICULUS IV.

De verbis quatuor, aut quinque literis constantibus.

Verba Hebraïca cum perfecta, tum imperfecta, tribus duntaxat literis radicalibus vulgo componi diximus supra pag. 129. in notis. Pauca reperiuntur, quæ constant quatuor, aut quinque literis, vel

diversis, vel iisdem, sed geminatis. Eorum exempla, quæ in Bibliis occurrunt, maximam sui partem in verborum perfectorum appendicibus conspiciuntur. Quare brevissime, & majoris tantum perspicuitatis gratia, de verbis istis hîc agendum.

Verba quatuor literis constantia.

Ex quatuor literis diversis componuntur, ac instar piél perfectorum flectuntur, excepto daghésch, quod secundæ radicali nequaquam imprimitur,

כִּרְסֵם *depastus est*, unde in futuro cum affixo יְכַרְסְמֶנָּה Psal. 79. Heb. 80. v. 14. *depascet*, vel *depastus est*, *vastavit eam* (vineam).

פַּרְשֵׁז cum (ֶ) sub prima radicali pro hhiriq qatón, *expandit*, Job. 26. v. 9. Verba duo quæ sequuntur, flectuntur ut puál,

כֻּרְבַּל *opertus, amictus est*, ex quo paoúl מְכֻרְבָּל *opertus, amictus, involutus*, 1. Paral. 15. v. 27.

רֻטֲפַשׁ cum (ֲ) loco (ְ) simplicis sub ט, *recreatus est*, vel *recreata est* (caro ejus), Job. 33. v. 25.

Verba sequentia flectuntur pariter ut piél perfectorum, ac constant quatuor literis, quarum prima geminata secundæ postponitur in

גִּלְגֵּל *devolvit*, (à גָּלַל), unde cum affix. וְגִלְגַּלְתִּיךָ *& devolvam te*, Jerem. 51. v. 25. & in hithpaél, הִתְגַּלְגָּלוּ *devolvunt se*, Job. 30. v. 14. ubi est (ָ) sub ג loco (ַ) ob pausam.

חִרְחֵר *succendit*, (à חָרַר), ex quo infinitivus cum ל præfixo, לְחַרְחַר *ad succendendum*, Prov. 26. v. 21.

סִלְסֵל *exaltavit*, (à סָלַל), hinc in imperativo cum affix. סַלְסְלֶהָ *exalta eam*, Prov. 4. v. 8.

Primam & tertiam radicalem geminant, exsulante secunda,

טִלְטֵל *asportavit, projecit*, &c. (à טוּל, vel טִיל), unde bénoní singulare masculinum cum affix. מְטַלְטֶלְךָ *asportans te est*, Isai. 22. v. 17.

כִּלְכֵּל *sustinuit, sustentavit*, &c. (à כּוּל, vel כִּיל), ex quo bénoní sing. masc. מְכַלְכֵּל *sustinens, sustentans*, Malach. 3. v. 2.

כִּרְכֵּר *saliit, saltavit*, (à כּוּר, vel כִּיר), unde bénoní sing. masc. מְכַרְכֵּר *saliens, saltans*, 2. Reg. 6. v. 14.

קִרְקַר, vel קַרְקַר *vastavit*, (à קִיר), unde וְקַרְקַר cum (ַ) pro (ִ) sub priori ק, *& vastabit*, Num. 24. v. 17.

Primam & secundam radicalem geminant, abjecta tertia,

שִׂגְשֵׂג *crevit*, (à שָׂגָה), unde in secunda pers. singul. fem. futuri תְּשַׂגְשֵׂגִי *cresces*, Isai. 17. v. 11. cum (ֵ) sub posteriori שׂ loco (ִ) ob pausam.

שִׁעֲשַׁע (à שָׁעָה), unde וְשִׁעֲשַׁע *& lætabitur*, Isai. 11. v. 8. שִׁעֲשָׁעְתִּי cum (ָ) loco (ַ) ob pausam; *oblectavi me, oblecto me*, Psal. 118. Heb. 119. v. 70. In fut. יְשַׁעַשְׁעוּ *lætificabunt*, Psal. 93. Heb. 94. v. 19. Conjugationum puál & hithpaél personæ, quæ in Bibliis occurrunt, in appendicibus perfectorum afferuntur.

תִּעְתַּע *illusit, errare fecit*, (à תָּעָה), unde bénoní singul. masc. כִּמְתַעְתֵּעַ *sicut illudens*, Gen. 27. v. 12. Personas geminatas verborum טֵאטֵא *scopavit*, לָחַח, aut לָחָה *insanivit*, & מַהְמַהּ, aut מָהַהּ, *cunctatus est*, unde in infinitivo לְהִתְמַהְמֵהַּ *cunctari*, vide in appendd. pag. 190. col. 2. pag. 191. coll. 1. 2. pag. 276. col. 1. & infra in infinit. cum affixis.

Verba quinque literis constantia.

Verba sequentia constant quinque literis, quarum prima & secunda geminatur in

יְפֵיפָה iophiaphá *pulcher fuit*, (à יָפָה), unde secunda persona singularis masculina, יָפְיָפִיתָ iophiaphítha *pulcher effectus es*, Psal. 44. Heb. 45. v. 3. ex conjugatione puál, cum (ָ hhatoúph) loco qibbúts.

Secundam & tertiam radicalem geminant

סְחַרְחַר Psal. 37. Heb. 38: v. 11. *circuivit*, *palpitavit*, à סְחַר in piél.

חֲמַרְמַר *conturbatus est*, (ab חָמַר), unde in tertia persona plurali comm. præteriti puál, חֳמַרְמָרוּ Thren. 1. v. 20. *conturbata*, *lutulenta facta sunt* (viscera mea), cum (ָ) pro (ַ) sub ultimo מ ob pausam, & cum (ֳ) sub prima radicali loco (ֲ), aut potius loco (ֲ hhatoúph), quo litera illa interdum afficitur in puál, ut diximus supra pag. 138. in append. puál, & pag. 179. col. 1.

Si quæ sunt alia verba ex quatuor, aut quinque literis composita, ea ad præcedentium normam facile à tyronibus accommodabuntur. Jam de verbis & participiis cum pronominibus affixis compositis agendum.

CAPUT X.

De verborum ac participiorum cum perfectorum, tum imperfectorum, cum pronominibus affixis conjunctione.

PRONOMINA affixa cum verbis conjuncta, referunt pronomina ipsa primitiva in obliquis eorum casibus, & interdum etiam in recto, seu nominativo, ut: עֲזָבוֹ *dereliquit eum*, כְּשָׁמְעוֹ keschomyó *cum audiret ipse*, &c. In hac porro affixorum cum verbis compositione, puncta vocis, seu personæ, cui accedunt, sæpius mutantur. Verum antequam mutationis hujus leges expendamus, quædam sunt præmittenda.

I. Conjugationes tantum activæ qál, piél, & hiphíl natura sua suscipiunt affixa; his enim pronominibus denotatur res, aut persona, in quam proxime transit actio verbi, ut: נְתַתִּיךָ *dedi te*, non *dedi tibi*. Quod si aliter accidat, tunc supplenda est particula, aut præpositio cum qua pronomen affixum à verbo etiam activo removendum copuletur, ut: נְתַתָּנִי *dedisti mihi*, quod per contract. est pro נָתַתָּ לִי. Sic: יְגֻרְךָ *habitabit tecum*, resolvendum est in יָגֻר עִמְּךָ; verbis enim neutris non competunt affixa proprie, sicuti nec conjugationibus passivis niphál, puál, hophál, imo nec ipsi hithpaél. Infinitivi quidem niphál non raro, hithpaél rarius, hophál rarissime cum affixis conjunguntur: at tunc temporis considerantur ut nomina, sic: בְּיוֹם הִבָּרְאָם *in die creari eos*, h. e. creationis eorum, Gen. 5. v. 2. De his infinitivis infra ad calcem appendicis ad infinitivum cum affixis. Quum itaque verbis passivis affixa conjuncta reperiuntur, ea vel resolvenda sunt, ac cum præpositione copulanda, ut mox diximus: vel passiva illa ut verba media Græcorum, aut Latinorum deponentia spectanda sunt.

II. Primæ & secundæ personæ non sumunt affixa earumdem, h. e. affixa

affixa primæ personæ non junguntur primis personis, nec affixa secundæ secundis; ita ut dicatur v. g. *tradidi me*, *tradidimus nos*, *tradam me*, *trademus nos*, *tradidisti te*, *tradidistis vos*, *trade te*, *tradite vos*, *trades te*, *tradetis vos*; hanc enim conversionem, seu reciprocationem, exprimit hithpaél, & interdum niphál. Tertiæ tamen personæ conjunguntur cum affixis tertiæ itidem personæ: sed in sensu diverso, non reciproco, ut: מְכָרוֹ *vendidit eum*, non *vendidit se*.

III. Secunda persona singularis feminina præteritorum non sumit affixa in forma propria, sed primæ singularis formam induit, ut: נְשָׂאתִים *portasti eos*, à נָשָׂאת secunda persona singulari feminina præteriti qál verbi נָשָׂא, quæ sumsit formam primæ נָשָׂאתִי, tuncque ab ea cum affixis conjuncta distinguitur vel affixis ipsis; respuit enim affixa secundæ personæ, quæ sibi vindicat prima, dum & ipsa non recipit affixa primæ, ut diximus supra: vel solo sensu; nam secunda illa persona æque sumit affixum tertiæ personæ ac prima, ut: נְתַתִּיהוּ *dedisti*, & *dedi eum*.

Secundæ personæ plurales cum masculinæ, tum femininæ præteritorum, pro terminatione תֶּם, תֶּן, sumunt cum affixis תוּ, seu mutant ם in ו, abjecto (ְ) præcedente, tuncque solus sensus distinguit genera, seu personas, ut: מְסַרְתּוּהוּ *tradidistis eum*, vos viri, vel mulieres.

Denique personæ imperativorum & futurorum desinentes in נָה, cum affixis mutuantur formam secundæ personæ pluralis masculinæ eorumdem temporum, distinguunturque vel solo sensu, ut in imperativis, vel sensu & affixis, ut interdum in futuris. Sic: מְסֹרְנָה in imperativo sumit formam secundæ pluralis masculinæ מִסְרוּ, unde cum affixis מְסָרוּהוּ *tradite eum*, vos viri, vel mulieres. Ita in futuro תִּמְסֹרְנָה *tradent*, vel *tradetis*, fem. cum affix. imitatur formam secundæ pluralis masculinæ תִּמְסְרוּ *tradetis*, masc. hinc cum affix. תִּמְסְרוּנִי *tradent*, vel *tradetis me*, fem. & *tradetis me*, masc. ubi personas illas solus sensus distinguit. At תִּמְסְרוּךָ *tradent te*, est tertia persona pluralis feminina, non secunda itidem pluralis masculina, aut feminina; ea siquidem non recipit affixa secundæ personæ, ut num. II. diximus.

IV. Non omnia affixa verbis conveniunt, ab iis enim excluduntur הֶם & הֶן. Imo ex iis, quæ cum ipsis copulantur, alia certis quibusdam temporibus, aut personis destinantur, quæ cum aliis conjungi nequeunt. Motio etiam, quæ affixa præcedit, non est semper eadem; sed pro varietate temporum, aut personarum, interdum mutatur. Quæ omnia ex sequenti schemate patebunt, quod instar illius, cujus formam supra pag. 83. conspicere licet, adornatum est.

SCHEMA

Pronominum affixorum, quæ verbis conveniunt; una cum præviis eorum motionibus.

AFFIXA

Feminina. — **Communia.** — **Masculina.**

III. p. sing.

- Feminina:
  - נָּה — Non præteritis, nec perſ. deſinentibus in ִי, vel ֻ.
  - הָ — Non ſingul. niſi terminatis in ִי; jungitur tamen infinitivo, imper. & futuro.
  - הָּ — Non pluralibus, nec ſingularibus deſinentibus in vocalem, niſi ſecundæ perſ. ſing. maſc. præteriti.
- Masculina:
  - נּוּ — Non præteritis, nec perſ. deſinentibus in ִי, vel ֻ.
  - הוּ — Ubique convenit. præt. — alibi.
  - ו ad purum. — Non verbis, niſi ſecundæ perſonæ ſing. fem. & primæ ſingulari præteriti.
  - ו ad purū. — Non pluralibus, nec ſingularibus deſinentibus in vocalem, niſi ſecundæ perſonæ ſing. maſc. præteriti, ſuppreſſo ejus (ָ).

II. p. sing.

- Feminina: ךְ
- Masculina: ךָ

I. p. sing.

- Communia: נִי — Ubique convenit. præt. — alibi.
- ִי — Non præteritis, nec perſonis deſinentibus in ִי, vel ֻ.

III. p. plur.

- Feminina: ן — præt. & infin. — fere ſemper tert. p. ſingul. femin. præt. — alibi.
- Masculina: ם — præt. & infinit. — fere ſéper tert. p. ſing. femin. præt. — alibi.

II. p. plur.

- Feminina: כֶן
- Masculina: כֶם

I. p. plur.

- Communia: נוּ — præt. — alibi.

NOTÆ

In præcedens schema.

In præcedenti schemate expressimus puncta vocalia, quæ affixa solent præcedere. Omnia autem affixa prævias hujusmodi motiones habent, præter ו, quod & ipsum vocale est, proindeque afficit ultimam literam personæ cui affigitur; & ו, quod semper jungitur ad purum, hoc est, nulla prævia motione; nulli enim personæ competit, nisi secundæ singulari femininæ præteriti, & primæ singulari ejusdem temporis, quæ desinunt in vocalem; nam secunda persona singularis feminina formam induit primæ, ut diximus supra pag. 321. num. III. Personæ terminatæ in ו & י, sumunt etiam affixa ad purum, utpote quæ desinant in vocalem; numquam enim in lingua Hebraïca duæ motiones sese immediate consequuntur, si exceperis pathâhh furtivum, ut jam monuimus supra pag. 82. Duæ autem vocales concurrerent, si affixum vocale, quale est ו, jungeretur cum persona desinente in vocalem. Illud quidem suscipit secunda persona singularis masculina præteritorum, sed abjecto (-) ultima ejus motione, ac in ejus locum assumto isto ו, ut: מָסַרְתָּ *tradidisti*, cum affixo illo מְסַרְתּוֹ, non מְסַרְתָּהוּ *tradidisti eum.* Imo cum aliis affixis exsulat istud (-), ut: חֲקַרְתַּנִי *investigasti me*, nisi accentus pausans illud ibidem retineat. Vide appendicem.

ARTICULUS I.

Generalis punctorum in verbis ob affixa mutatio.

Ut in nominibus, sic in verbis puncta vocalia mutantur solum in penultima & in ultima syllaba, nulla habita ratione antepenult. Quatuor duntaxat puncta sunt mutabilia; nempe (-), (-), (ו), & (-) ultimæ, idque genuinum, non vero furtivum, quod perit cum affixis; neque positum pro (-), ut fit interdum in bénoní qál, & in conjugationibus piél & hiphíl: ibi enim (-) istud eodem modo mutatur, ac (-) ipsum, cujus mutationem expendemus in articulo sequenti, ubi de mutatione punctorum cum in duabus illis conjugationibus, tum in verbis imperfectis agemus. Hîc solam conjugationem qál excutiemus, circa quam præcipua difficultas versatur, & cujus unius paradigma sequentibus paragraphis attexere sufficiet.

§. I.

Mutatio punctorum in præterito qál.

In omnibus præteriti hujus personis, (-) primæ literæ radicalis, ob accentum plus una syllaba ab eo remotum, mutatur in (-) simplex sub non gutturali, in (-) sub gutturali.

Secundæ autem radicalis (-) convertitur in (.) in tertiis personis tantum. In tertia tamen singulari masculina cum affixis כֶם, כֶן, uti & in aliis temporis hujus personis, remanet. Vide paradigma.

In tertia persona singulari feminina מָסְרָה, (.) primæ radicalis & (:) secundæ sedem commutant. Præterea incrementum ה mutatur in ת ante affixa vocalia ה, ם, ן, ךְ; ante affixa vero consona convertitur in תְ. Vide paradigma. Sæpe etiam ex affixis הו & הָ tollitur ה per syncopen, & imprimitur daghésch forte ac euphonicum ת præcedenti, ut: מְסָרַתּוּ pro מְסָרַתְהוּ *tradidit eum*, מְסָרַתָּה pro מְסָרַתְהָ *tradidit eam*, ubi in hac syncopa exprimitur ה, quod latebat post affixum הָ, ut diximus supra pag. 27. col. 2. Denique pro ם & ן, fere semper usurpatur ם & ן cum accentu in penultima.

In forma מַסֵּר, (.) penultimæ mutatur in (:), ut in forma communi; (..) vero ultimæ remanet in tertiis personis tantum. In aliis mutatur in (-). In eamdem etiam vocalem convertitur in tertia persona singulari masc. cum affix. כֶם, & כֶן.

Forma מְסוֹר mutat quoque (.) penult. in (:), & retinet hhólem in tertiis personis; in aliis mutat illud in (. hhatoúph), sicuti & in tertia singulari masculina cum affixis כֶם, כֶן.

§. II.

Mutatio punctorum in bénoní qál.

MUTATIO punctorum in hoc participio eadem est ac ea, quæ fit in nominibus ejusdem formæ, de quibus supra pagg. 93. & 95. In hoc tantum ab istis nominibus discrepat illud bénoní, quod affixa verbis familiaria non respuat. Hhólem itaque penultimæ remanet, (..) vero ultimæ, aut (-) pro (..) ibidem positum, mutatur in (:), quod sequente altero cum affixis ךָ, כֶם, כֶן, convertitur in (.), & quandoque in (-), vel hhiríq qatón. Vide paginas mox laudatas, paradigma, & appendicem.

Singulare femininum מוֹסְרָה, non suscipit affixa in hac forma, sed in forma ת præcedente duplici (.) מוֹסֶרֶת, aut duplici (-) pro duplici (.), ob tertiam radicalem ח aut ע, ut: בֹּרַחַת *fugiens*, שֹׁמַעַת *audiens*, &c. Utrumque autem illud (.), vel (-), accedentibus affixis, convertitur in duplex (:), quorum prius ob concursum transit in (-). Vide paradigma, appendicem, & supra pag. 98. col. 2.

In plurali tam masculino quam feminino, retinetur punctorum mutatio, quam induxit motio è singulari in pluralem numerum. Eadem

etiam servatur in paoúl plurali, cui interdum adjunguntur affixa, sed in præpositionem & affixum resolvenda, quia participium istud passivum est, ut: הֲרוּגָיו *occisi ejus*, pro הֲרוּגִים מִמֶּנּוּ *occisi ab eo.* Vide appendicem.

§. III.

Mutatio punctorum in infinitivo qál.

FORMA מְסוֹר, vel מְסֹר non recipit affixa præter ךָ, כֶם, כֶן, quibus accedentibus, (ְ) penultimæ mutatur in (ְ), & hhólem ultimæ corripitur in (ָ hhatoúph), ut: מָסְרְךָ *tradere te*, &c. Vide paradigma & appendicem.

In forma מְסוֹר, vel מְסֹר, mutatur hhólem ultimæ in (ָ hhatoúph), quod cum (ְ) penultimæ sedem commutat, sic: מָסְרוֹ *tradere eum*, &c. Vide paradigma & appendicem.

Denique in forma מְסַר, (ַ) ultimæ mutatur in (ְ), hinc (ְ) penultimæ ob concursum transit in hhiríq qatón, ut: מִסְרִי *tradere me*, &c. Vide paradigma & appendicem. In qualibet autem hujusce infinitivi forma, pronomina affixa modo sunt activa, modo passiva, ut: מָסְרוֹ *tradere eum*, h. e. vel quod tradat ipse alium; vel quod alius eum tradat.

§. IV.

Mutatio punctorum in imperativo qál.

IN forma מְסוֹר, vel מְסֹר, puncta eodem modo mutantur, ac in præcedenti infinitivo ejusdem formæ, ab eoque solo sensu distinguitur, ut: מָסְרוֹ *trade eum*, &c. In aliis personis, nempe מִסְרִי *trade*, fem. מִסְרוּ *tradite*, masc. & מְסֹרְנָה *tradite*, fem. quæ persona formam induit secundæ pluralis masculinæ, ut diximus supra pag. 321. nulla alia fit punctorum mutatio præter eam, quam induxit flexio, ut: מִסְרִיו *trade eum*, מִסְרוּהוּ *tradite eum*, masc. vel fem.

In forma מְסַר, (ַ) primariæ hujus vocis mutatur in (ָ), ut: שָׁמְעֵנִי *audi me.* Secunda persona singularis feminina servat puncta flexionis, sicut & secunda pluralis masculina, in qua tamen loco (ְ) sub secunda radicali, interdum reponitur (ָ); sive (ַ) primariæ vocis producitur in (ָ), idque maxime ob pausam, ut: שְׁמָעוּנִי *audite me*, &c. Vide paradigma & appendicem. Secunda persona pluralis feminina sumit cum affixis formam secundæ plur. masc. ut in forma præcedenti.

§. V.

Mutatio punctorum in futuro qál.

FORMA יִמְסוֹר, vel יִמְסֹר, mutat hhólem in (ֳ hhatoúph) cum affixis ךָ, כֶם, כֶן, ut: יִמְסָרְךָ *tradet te*, &c. Cum aliis vero affixis, hhólem istud mutatur in (ְ), ut: יִמְסְרוֹ *tradet eum*, &c. Personæ in י & ו terminatæ nihil mutant, ut in imperativo. Vide paradigma & appendicem.

In forma יִמְסַר, (ַ) mutatur in (ָ), sicut in imperativo, ut: תִּסְעָדֶנּוּ *fulcies eum*, &c. Personæ exeuntes in י & ו sua retinent puncta; nisi quod terminatæ in ו habeant interdum (ֻ) sub secunda rad. loco (ְ) maxime ob pausam, ut in imperativo, יִמְשָׁחֻהוּ, cum (ֻ) euphonico pro ו sub ח, *& unxerunt eum.* Vide paradigma & appendicem.

His circa punctorum mutationem in singulis temporibus & personis conjugationis qál observatis, jam verbum מָסַר *tradidit*, cum affixis in eadem conjugatione conjungendum. Piél & hiphil paradigmata describere operæ pretium esse nequaquam duximus; tum quia conjugationes illæ faciles sunt: tum quia integræ exhibentur cum affixis in appendicibus. In sequenti autem schemate personæ masculinæ in columna, quæ ad dexteram est, collocantur; femininæ in altera, quæ lævam respicit; communes vero, sicut & infinitivus, mediam paginam occupant.

PRÆTERITUM.

AFFIXA

III. persona singularis feminina מָסְרָה tradidit.

Feminina.		Communia.		Masculina.
מְסָרַתָּה, מְסָרָתְהָ	*eam.*		*eum.*	מְסָרַתְהוּ, מְסָרַתּוּ
מְסָרָתֵךְ	*te.*		*te.*	מְסָרַתְךָ
		me. מְסָרַתְנִי		
מְסָרָתָן, מְסָרַתָּן	*eas.*		*eos.*	מְסָרָתַם, מְסָרַתַּם
מְסָרַתְכֶן	*vos.*		*vos.*	מְסָרַתְכֶם
		nos. מְסָרַתְנוּ		

AFFIXA

III. persona singularis masculina מָסַר tradidit.

Feminina.		Communia.		Masculina.
מְסָרָהּ	*eam.*		*eum.*	מְסָרוֹ, מְסָרָהוּ
מְסָרֵךְ	*te.*		*te.*	מְסָרְךָ
		me. מְסָרַנִי		
מְסָרָן	*eas.*		*eos.*	מְסָרָם
מְסַרְכֶן	*vos.*		*vos.*	מְסַרְכֶם
		nos. מְסָרָנוּ		

AFFIXA

Feminina.		Communia.		Masculina.
		II. persona singularis feminina מְסַרְתְּ tradidisti.		
מְסַרְתִּיהָ	*eam.*		*eum.*	מְסַרְתִּיו / מְסַרְתִּיהוּ
		מְסַרְתִּינִי *me.*		
מְסַרְתִּין	*eas.*		*eos.*	מְסַרְתִּים
		מְסַרְתִּינוּ *nos.*		

AFFIXA

Feminina.		Communia.		Masculina.
		II. persona singularis masculina מְסַרְתָּ tradidisti.		
מְסַרְתָּהּ	*eam.*		*eum.*	מְסַרְתּוֹ / מְסַרְתָּהוּ
		מְסַרְתַּנִי *me.*		
מְסַרְתָּן	*eas.*		*eos.*	מְסַרְתָּם
		מְסַרְתָּנוּ *nos.*		

AFFIXA

Feminina.		Communia.		Masculina.
		I. persona singularis communis מְסַרְתִּי tradidi.		
מְסַרְתִּיהָ	*eam.*		*eum.*	מְסַרְתִּיו / מְסַרְתִּיהוּ
מְסַרְתִּיךְ	*te.*		*te.*	מְסַרְתִּיךָ
מְסַרְתִּין	*eas.*		*eos.*	מְסַרְתִּים
מְסַרְתִּיכֶן	*vos.*		*vos.*	מְסַרְתִּיכֶם
		III. persona pluralis communis מָסְרוּ tradiderunt.		
מְסָרוּהָ	*eam.*		*eum.*	מְסָרוּהוּ
מְסָרוּךְ	*te.*		*te.*	מְסָרוּךָ
		מְסָרוּנִי *me.*		
מְסָרוּן	*eas.*		*eos.*	מְסָרוּם
מְסָרוּכֶן	*vos.*		*vos.*	מְסָרוּכֶם
		מְסָרוּנוּ *nos.*		

Feminina.		Communia.		Masculina.
		II. persona pluralis feminina מְסַרְתֶּן tradidistis.		
מְסַרְתּוּהָ	*eam.*		*eum.*	מְסַרְתּוּהוּ
		מְסַרְתּוּנִי *me.*		
מְסַרְתּוּן	*eas.*		*eos.*	מְסַרְתּוּם
		מְסַרְתּוּנוּ *nos.*		

Feminina.		Communia.		Masculina.
		II. persona pluralis masculina. מְסַרְתֶּם tradidistis.		
מְסַרְתּוּהָ	*eam.*		*eum.*	מְסַרְתּוּהוּ
		מְסַרְתּוּנִי *me.*		
מְסַרְתּוּן	*eas.*		*eos.*	מְסַרְתּוּם
		מְסַרְתּוּנוּ *nos.*		

AFFIXA

Feminina.			Masculina.

I. persona pluralis communis

מְסַרְנוּ tradidimus.

מְסַרְנוּהָ	*eam.*	*eum.*	מְסַרְנוּהוּ
מְסַרְנוּךְ	*te.*	*te.*	מְסַרְנוּךָ
מְסַרְנוּן	*eas.*	*eos.*	מְסַרְנוּם
מְסַרְנוּכֶן	*vos.*	*vos.*	מְסַרְנוּכֶם

BENONI.

AFFIXA					AFFIXA				
Feminina.		Communia.		Masculina.	Feminina.		Communia.		Masculina.

Singulare femininum

מוֹסֶרֶת tradens.

מוֹסַרְתָּהּ	*eam.*		*eum.*	מוֹסַרְתּוֹ
מוֹסַרְתֵּךְ	*te.*		*te.*	מוֹסַרְתְּךָ
		מוֹסַרְתִּי *me.*		
מוֹסַרְתָּן	*eas.*		*eos.*	מוֹסַרְתָּם
מוֹסַרְתְּכֶן	*vos.*		*vos.*	מוֹסַרְתְּכֶם
		מוֹסַרְתֵּנוּ *nos.*		

Singulare masculinum

מוֹסֵר tradens.

מוֹסְרָהּ	*eam.*		*eum.*	מוֹסְרוֹ
מוֹסְרֵךְ	*te.*		*te.*	מוֹסֶרְךָ
		מוֹסְרִי *me.*		
מוֹסְרָן	*eas.*		*eos.*	מוֹסְרָם
מוֹסֶרְכֶן	*vos.*		*vos.*	מוֹסֶרְכֶם
		מוֹסְרֵנוּ *nos.*		

Plurale femininum

מוֹסְרוֹת tradentes.

מוֹסְרוֹתֶיהָ	*eam.*		*eum.*	מוֹסְרוֹתָיו
מוֹסְרוֹתַיִךְ	*te.*		*te.*	מוֹסְרוֹתֶיךָ
		מוֹסְרוֹתַי *me.*		
מוֹסְרוֹתֵיהֶן	*eas.*		*eos.*	מוֹסְרוֹתֵיהֶם
מוֹסְרוֹתֵיכֶן	*vos.*		*vos.*	מוֹסְרוֹתֵיכֶם
		מוֹסְרוֹתֵינוּ *nos.*		

Plurale masculinum

מוֹסְרִים tradentes.

מוֹסְרֶיהָ	*eam.*		*eum.*	מוֹסְרָיו
מוֹסְרַיִךְ	*te.*		*te.*	מוֹסְרֶיךָ
		מוֹסְרַי *me.*		
מוֹסְרֵיהֶן	*eas.*		*eos.*	מוֹסְרֵיהֶם
מוֹסְרֵיכֶן	*vos.*		*vos.*	מוֹסְרֵיכֶם
		מוֹסְרֵינוּ *nos.*		

INFINITIVUS.

Forma מְסוֹר, vel מְסֹר *tradere.*

		te.	מְסָרְךָ
מְסָרְכֶן	*vos.*	*vos.*	מְסָרְכֶם

Forma

AFFIXA

Feminina.		Communia.		Masculina.

Forma מְסוֹר , vel מְסֹר *tradere.*

Feminina		Communia		Masculina
מָסְרָהּ, מָסְרָהָ, מָסְרֶנָּה	*eam.*		*eum.*	מָסְרוֹ, מָסְרֵהוּ, מָסְרֶנּוּ
מָסְרֵךְ	*te.*		*te.*	מָסְרְךָ
		me. מָסְרִי, מָסְרֵנִי		
מָסְרָן	*eas.*		*eos.*	מָסְרָם
מָסְרְכֶן	*vos.*		*vos.*	מָסְרְכֶם
		nos. מָסְרֵנוּ		

Forma מְסַר *tradere.*

Feminina		Communia		Masculina
מָסְרָהּ, מָסְרָהָ, מָסְרֶנָּה	*eam.*		*eum.*	מָסְרוֹ, מָסְרֵהוּ, מָסְרֶנּוּ
מָסְרֵךְ	*te.*		*te.*	מָסְרְךָ
		me. מָסְרִי, מָסְרֵנִי		
מָסְרָן	*eas.*		*eos.*	מָסְרָם
מָסְרְכֶן	*vos.*		*vos.*	מָסְרְכֶם
		nos. מָסְרֵנוּ		

IMPERATIVUS.

Forma מְסוֹר , vel מְסֹר *trade.*

AFFIXA

Feminina.	Communia.	Masculina.

II. persona singularis feminina מִסְרִי trade.

Feminina		Communia		Masculina
מִסְרִיהָ	*eam.*		*eum.*	מִסְרִיהוּ
		me. מִסְרִינִי		
מִסְרִין	*eas.*		*eos.*	מִסְרִים
		nos. מִסְרִינוּ		

AFFIXA

Feminina.	Communia.	Masculina.

II. persona singularis masculina מְסוֹר , vel מְסֹר trade.

Feminina		Communia		Masculina
מָסְרָהּ, מָסְרָהָ, מָסְרֶנָּה	*eam.*		*eum.*	מָסְרוֹ, מָסְרֵהוּ, מָסְרֶנּוּ
		me. מָסְרִי, מָסְרֵנִי		
מָסְרָן	*eas.*		*eos.*	מָסְרָם
		nos. מָסְרֵנוּ		

AFFIXA		
Feminina.	Communia.	Masculina.

II. persona pluralis feminina

מְסֹרְנָה tradite.

Feminina.	Communia.	Masculina.
מִסְרוּהָ *eam.*		*eum.* מִסְרוּהוּ
	me. מִסְרוּנִי	
מִסְרוּן *eas.*		*eos.* מִסְרוּם
	nos. מִסְרוּנוּ	

AFFIXA		
Feminina.	Communia.	Masculina.

II. persona pluralis masculina

מִסְרוּ tradite.

Feminina.	Communia.	Masculina.
מִסְרוּהָ *eam.*		*eum.* מִסְרוּהוּ
	me. מִסְרוּנִי	
מִסְרוּן *eas.*		*eos.* מִסְרוּם
	nos. מִסְרוּנוּ	

Forma מְסֹר *trade.*

II. persona singularis feminina

מִסְרִי trade.

Feminina.	Communia.	Masculina.
מִסְרִיהָ *eam.*		*eum.* מִסְרִיהוּ
	me. מִסְרִינִי	
מִסְרִין *eas.*		*eos.* מִסְרִים
	nos. מִסְרִינוּ	

II. persona singularis masculina

מְסֹר trade.

Feminina.	Communia.	Masculina.
מָסְרָהּ, מָסְרֶהָ, מָסְרֶנָּה *eam.*		*eum.* מָסְרוֹ, מָסְרֵהוּ, מָסְרֶנּוּ
	me. מָסְרִי, מָסְרֵנִי	
מָסְרֵן *eas.*		*eos.* מָסְרֵם
	nos. מָסְרֵנוּ	

II. persona pluralis feminina

מְסֹרְנָה tradite.

Feminina.	Communia.	Masculina.
מִסְרוּהָ, מְסָרוּהָ *eam.*		*eum.* מִסְרוּהוּ, מְסָרוּהוּ
	me. מִסְרוּנִי, מְסָרוּנִי	
מִסְרוּן, מְסָרוּן *eas.*		*eos.* מִסְרוּם, מְסָרוּם
	nos. מִסְרוּנוּ, מְסָרוּנוּ	

II. persona pluralis masculina

מִסְרוּ tradite.

Feminina.	Communia.	Masculina.
מִסְרוּהָ, מְסָרוּהָ *eam.*		*eum.* מִסְרוּהוּ, מְסָרוּהוּ
	me. מִסְרוּנִי, מְסָרוּנִי	
מִסְרוּן, מְסָרוּן *eas.*		*eos.* מִסְרוּם, מְסָרוּם
	nos. מִסְרוּנוּ, מְסָרוּנוּ	

FUTURUM.

Forma יִמְסוֹר, vel יִמְסֹר *tradet.*

AFFIXA					AFFIXA				
Feminina.		Communia.		Masculina.	Feminina.		Communia.		Masculina.

III. persona singularis feminina תִּמְסֹר tradet. / *III. persona singularis masculina* יִמְסֹר tradet.

Feminina		Communia		Masculina	Feminina		Communia		Masculina
תִּמְסְרָהּ תִּמְסְרֶהָ תִּמְסְרֶנָּה	*eam.*		*eum.*	תִּמְסְרוֹ תִּמְסְרֵהוּ תִּמְסְרֶנּוּ	יִמְסְרָהּ יִמְסְרֶהָ יִמְסְרֶנָּה	*eam.*		*eum.*	יִמְסְרוֹ יִמְסְרֵהוּ יִמְסְרֶנּוּ
תִּמְסְרֵךְ	*te.*		*te.*	תִּמְסָרְךָ	יִמְסְרֵךְ	*te.*		*te.*	יִמְסָרְךָ
		me. תִּמְסְרֵי תִּמְסְרֵנִי					*me.* יִמְסְרֵי יִמְסְרֵנִי		
תִּמְסְרֵן	*eas.*		*eos.*	תִּמְסְרֵם	יִמְסְרֵן	*eas.*		*eos.*	יִמְסְרֵם
תִּמְסָרְכֶן	*vos.*		*vos.*	תִּמְסָרְכֶם	יִמְסָרְכֶן	*vos.*		*vos.*	יִמְסָרְכֶם
		nos. תִּמְסְרֵנוּ					*nos.* יִמְסְרֵנוּ		

II. persona singularis feminina תִּמְסְרִי trades. / *II. persona singularis masculina* תִּמְסֹר trades.

Feminina		Communia		Masculina	Feminina		Communia		Masculina
תִּמְסְרִיהָ	*eam.*		*eum.*	תִּמְסְרִיהוּ	תִּמְסְרָהּ תִּמְסְרֶהָ תִּמְסְרֶנָּה	*eam.*		*eum.*	תִּמְסְרוֹ תִּמְסְרֵהוּ תִּמְסְרֶנּוּ
		me. תִּמְסְרִינִי					*me.* תִּמְסְרֵי תִּמְסְרֵנִי		
תִּמְסְרִין	*eas.*		*eos.*	תִּמְסְרִים	תִּמְסְרֵן	*eas.*		*eos.*	תִּמְסְרֵם
		nos. תִּמְסְרִינוּ					*nos.* תִּמְסְרֵנוּ		

I. persona singularis communis אֶמְסֹר tradam.

Feminina			Masculina
אֶמְסְרָהּ אֶמְסְרֶהָ אֶמְסְרֶנָּה	*eam.*	*eum.*	אֶמְסְרוֹ אֶמְסְרֵהוּ אֶמְסְרֶנּוּ
אֶמְסְרֵךְ	*te.*	*te.*	אֶמְסָרְךָ
אֶמְסְרֵן	*eas.*	*eos.*	אֶמְסְרֵם
אֶמְסָרְכֶן	*vos.*	*vos.*	אֶמְסָרְכֶם

AFFIXA				AFFIXA			
Feminina.	Communia.		Masculina.	Feminina.	Communia.		Masculina.

III. persona pluralis feminina תִּמְסֹרְנָה tradent.

תִּמְסְרוּהָ	*eam.*	*eum.*	תִּמְסְרוּהוּ
תִּמְסְרוּךְ	*te.*	*te.*	תִּמְסְרוּךָ
	nos. תִּמְסְרוּנִי		
תִּמְסְרוּן	*eas.*	*eos.*	תִּמְסְרוּם
תִּמְסְרוּכֶן	*vos.*	*vos.*	תִּמְסְרוּכֶם
	nos. תִּמְסְרוּנוּ		

III. persona pluralis masculina יִמְסְרוּ tradent.

יִמְסְרוּהָ	*eam.*	*eum.*	יִמְסְרוּהוּ
יִמְסְרוּךְ	*te.*	*te.*	יִמְסְרוּךָ
	me. יִמְסְרוּנִי		
יִמְסְרוּן	*eas.*	*eos.*	יִמְסְרוּם
יִמְסְרוּכֶן	*vos.*	*vos.*	יִמְסְרוּכֶם
	nos. יִמְסְרוּנוּ		

II. persona pluralis feminina תִּמְסֹרְנָה tradetis.

תִּמְסְרוּהָ	*eam.*	*eum.*	תִּמְסְרוּהוּ
	me. תִּמְסְרוּנִי		
תִּמְסְרוּן	*eas.*	*eos.*	תִּמְסְרוּם
	nos. תִּמְסְרוּנוּ		

II. persona pluralis masculina תִּמְסְרוּ tradetis.

תִּמְסְרוּהָ	*eam.*	*eum.*	תִּמְסְרוּהוּ
	me. תִּמְסְרוּנִי		
תִּמְסְרוּן	*eas.*	*eos.*	תִּמְסְרוּם
	nos. תִּמְסְרוּנוּ		

I. persona pluralis communis נִמְסֹר trademus.

נִמְסְרָהּ נִמְסְרֶהָ נִמְסְרֶנָּה	*eam.*	*eum.*	נִמְסְרֵהוּ נִמְסְרֶהוּ נִמְסְרֶנּוּ
נִמְסְרֵךְ	*te.*	*te.*	נִמְסָרְךָ
נִמְסְרֵן	*eas.*	*eos.*	נִמְסְרֵם
נִמְסָרְכֶן	*vos.*	*vos.*	נִמְסָרְכֶם

Forma יִמְסֹר *tradet.*

III. persona singularis feminina תִּמְסֹר tradet.

תִּמְסְרָהּ תִּמְסְרֶהָ תִּמְסְרֶנָּה	*eam.*	*eum.*	תִּמְסְרֵהוּ תִּמְסְרֶהוּ תִּמְסְרֶנּוּ
תִּמְסְרֵךְ	*te.*	*te.*	תִּמְסָרְךָ

III. persona singularis masculina יִמְסֹר tradet.

יִמְסְרָהּ יִמְסְרֶהָ יִמְסְרֶנָּה	*eam.*	*eum.*	יִמְסְרֵהוּ יִמְסְרֶהוּ יִמְסְרֶנּוּ
יִמְסְרֵךְ	*te.*	*te.*	יִמְסָרְךָ

AFFIXA				AFFIXA		
Feminina.	Communia.	Masculina.		Feminina.	Communia.	Masculina.
	me. תמסרי / תמסרני				*me.* ימסרי / ימסרני	
תמסרן *eas.*		*eos.* תמסרם		ימסרן *eas.*		*eos.* ימסרם
תמסרכן *vos.*		*vos.* תמסרכם		ימסרכן *vos.*		*vos.* ימסרכם
	nos. תמסרנו				*nos.* ימסרנו	

II. persona singularis feminina
תמסרי trades.

Feminina	Communia	Masculina
תמסריה *eam.*		*eum.* תמסריהו
	me. תמסריני	
תמסרין *eas.*		*eos.* תמסרים
	nos. תמסרינו	

II. persona singularis masculina
תמסר trades.

Feminina	Communia	Masculina
תמסרה / תמסרה / תמסרנה *eam.*		*eum.* תמסרו / תמסרהו / תמסרנו
	me. תמסרי / תמסרני	
תמסרן *eas.*		*eos.* תמסרם
	nos. תמסרנו	

I. persona singularis communis
אמסר tradam.

Feminina	Masculina
אמסרה / אמסרה / אמסרנה *eam.*	*eum.* אמסרו / אמסרהו / אמסרנו
אמסרך *te.*	*te.* אמסרך
אמסרן *eas.*	*eos.* אמסרם
אמסרכן *vos.*	*vos.* אמסרכם

III. persona pluralis feminina
תמסרנה tradent.

Feminina	Communia	Masculina
תמסרוה / תמסרוה *eam.*		*eum.* תמסרוהו / תמסרוהו
תמסרוך / תמסרוך *te.*		*te.* תמסרוך / תמסרוך
	me. תמסרוני / תמסרוני	

III. persona pluralis masculina
ימסרו tradent.

Feminina	Communia	Masculina
ימסרוה / ימסרוה *eam.*		*eum.* ימסרוהו / ימסרוהו
ימסרוך / ימסרוך *te.*		*te.* ימסרוך / ימסרוך
	me. ימסרוני / ימסרוני	

תִּמְסְרוּן, תִּמְסָרוּן	*eas.*	*eos.*	תִּמְסְרוּם, תִּמְסָרוּם
תִּמְסְרוּכֶן, תִּמְסָרוּכֶן	*vos.*	*vos.*	תִּמְסְרוּכֶם, תִּמְסָרוּכֶם
	nos.	תִּמְסְרוּנִי, תִּמְסָרוּנִי	

יִמְסְרוּן, יִמְסָרוּן	*eas.*	*eos.*	יִמְסְרוּם, יִמְסָרוּם
יִמְסְרוּכֶן, יִמְסָרוּכֶן	*vos.*	*vos.*	יִמְסְרוּכֶם, יִמְסָרוּכֶם
	nos.	יִמְסְרוּנִי, יִמְסָרוּנִי	

II. persona pluralis feminina
תִּמְסֹרְנָה tradetis.

תִּמְסְרוּהָ, תִּמְסָרוּהָ	*eam.*	*eum.*	תִּמְסְרוּהוּ, תִּמְסָרוּהוּ
	me.	תִּמְסְרוּנִי, תִּמְסָרוּנִי	
תִּמְסְרוּן, תִּמְסָרוּן	*eas.*	*eos.*	תִּמְסְרוּם, תִּמְסָרוּם
	nos.	תִּמְסְרוּנוּ, תִּמְסָרוּנוּ	

II. persona pluralis masculina
תִּמְסְרוּ tradetis.

תִּמְסְרוּהָ, תִּמְסָרוּהָ	*eam.*	*eum.*	תִּמְסְרוּהוּ, תִּמְסָרוּהוּ
	me.	תִּמְסְרוּנִי, תִּמְסָרוּנִי	
תִּמְסְרוּן, תִּמְסָרוּן	*eas.*	*eos.*	תִּמְסְרוּם, תִּמְסָרוּם
	nos.	תִּמְסְרוּנוּ, תִּמְסָרוּנוּ	

I. persona pluralis communis
נִמְסֹר trademus.

נִמְסְרָהּ, נִמְסְרֶהָ, נִמְסְרֶנָּה	*eam.*	*eam.*	נִמְסְרוֹ, נִמְסְרֵהוּ, נִמְסְרֶנּוּ
נִמְסְרֵךְ	*te.*	*te.*	נִמְסָרְךָ
נִמְסְרֵן	*eas.*	*eos.*	נִמְסְרֵם
נִמְסָרְכֶן	*vos.*	*vos.*	נִמְסָרְכֶם

ARTICULUS II.

Mutatio punctorum ob affixa in conjugationibus **piél *&* hiphíl *; in infinitivis* niphál , hophál , *&* hithpaél *; & in verbis imperfectis.***

IN conjugatione piél, & in infinitivis niphál, hophál, & hithpaél, (-) ultimæ, vel (-) pro (-) ibi positum, mutatur in (:), quod, altero concurrente, convertitur in (.), quandoque in (-), & inter-

dum etiam in ( ), ut: גִּדְּלוֹ *magnificavit eum*, דַּבֶּרְךָ *loqui te*, וּבְפָרֶשְׂכֶם *& cum extendetis vos*, &c.

Tertia perſ. ſing. fem. præteriti מִסְּרָה mutat ה in ת ante affixa vocalia; in ת ante affixa conſona, ut eadem perſona in præterito qál, vide ſupra pag. 324. ſic: מִסְּרָתַם, vel מִסְּרָתַם *tradidit eos*, מִסְּרָתְהוּ & contracte מִסְּרָתוּ *tradidit eum*, &c.

Bénoní ſingulare femininum מְמַסֶּרֶת ſumit vulgo affixa in forma מְמַסֶּרֶת. De cetero in hac conjugatione nulla alia fit punctorum mutatio.

In conjugatione hiphíl cum affixis ſecunda radicalis vulgo afficitur hhiríq ſæpius magno, rarius parvo; quamvis in primaria voce interdum afficiatur ( ), vel ( ), ut: הִמְסִירוֹ *tradere fecit eum*, &c.

Tertia perſona ſing. feminina præteriti הִמְסִירָה mutat ה in ת ante affixa vocalia, & in ת ante affixa conſona, ut in qál & in piél.

In bénoní ſingulari feminino מַמְסִירָה, ה mutatur in ת cum affixis abſolutis, in ת cum affixis conſtructis, ut in nominibus. Uſurpari etiam poteſt forma ת præcedente duplici ( ), מַמְסֶרֶת cujus duo ( ) mutantur in duo ( ), & prius ob concurſum tranſit in ( ), ut fit in nominibus ejuſdem formæ, quæ vide ſupra pag. 98. col. 2.

Verba imperfecta quod attinet, juncta cum affixis analogiam perfectorum ſequuntur, his exceptis.

Defectiva Pé נ, quæ illud amittunt in infinitivo qál, quem terminant in ת præcedente duplici ( ), aut duplici ( ), ſi tertia radicalis ſit ח, vel ע; mutant duplex ( ) in duplex ( ), quorum prius ob concurſum convertitur in ( ) loco ( ), quod in ejuſdem formæ nominibus uſurpatur. Mutant quoque duplex ( ) in duplex ( ), ſed eorum prius tranſit in ( ). Vide in articulo ſeq. appendicem ad infinitivum.

Defectiva ע mutant hhólem conjugationis qál in ( ), vel in (hhatoúph), ſequente daghéſch forti in tertia radicali ad ſecundam excidentem compenſandam. Si autem tertia illa radicalis daghéſch hujuſmodi recipiendi ſit incapax, remanet hhólem. In poél, remanet hhólem penultimæ, quia ibi ponitur ad daghéſch, quod ſecundæ radicali imprimendum erat, compenſandum. Ultimæ vero ( ) mutatur ut in piél perfectorum. In hiphíl ( ) mutatur in hhiríq qatón ſequente daghéſch forti, eadem de cauſa, qua hhólem in qál. In utraque autem illa conjugatione ( ) remanet, & ſolum daghéſch tertiæ radicali imprimitur. Motiones magnæ ( ) & ( ), quæ characteriſticis ſubjiciuntur, mutantur in ( ) ob accentum plus una ſyllaba ab eis remotum. Illud autem ( ) dilatatur vulgo ſub ה in ( ) in præterito, alibi ſæpius in ( ).

Quiescentia Pé א, & quiescentia Pé (י) sequuntur perfecta, nisi quod nonnulla quiescentia Pé (י) infinitivum qál terminent in ה præcedente duplici (‥), aut duplici (-), ob ultimam rad. gutturalem, ut diximus supra pagg. 231. & 234. col. 1. Cum affixis autem utrumque illud (‥), vel (-) mutatur in (:), & prius ob concursum transit in (.), quandoque in (‥), & interdum etiam in (-). Vide appendicem. In hiphíl eorumdem verborum hhólem penultimæ immutabile perseverat, quia ibi usurpatur ad (י) excidens, aut mutatum in ו, compensandum.

Quiescentia ע eodem modo mutant (‥) & (-) sub characteristicis, ac defectiva ע, de quibus supra. Ceterum nulla alia fit punctorum mutatio, nisi interdum ו in (ֻ), euphoniæ gratia, in personis desinentibus in ו purum, rarius in aliis.

Quiescentia Lámedh א in præterito qál mutant (‥) primæ radicalis in (:) more perfectorum; (‥) vero secundæ retinent non solum in hoc præterito, verum etiam in personis aliorum temporum incremento non auctis, imo & in personis futuri desinentibus in ו. Tseré, quod in hoc verborum quorumdam præterito eidem secundæ radicali subjicitur, remanet ut (‥), cujus loco ponitur. Vide appendicem. In piél (‥) ultimæ ubique mutatur in (:), exceptis primis & secundis personis præteriti, ubi remanet. In hiphíl servatur analogia perfectorum.

Quiescentia Lámedh ה in præterito qál retinent (‥) penultimæ in tertiis personis tantum, in aliis vero ejusdem temporis illud mutant in (.). Præterea in tertia persona singulari feminina præteritorum omnium, (:) secundæ radicalis mutatur in (‥) ante affixa vocalia, in (-) ante affixa consona. Vel, si malueris, (‥) της ה in quod mutatur tertia rad. ה, transit sub secundam radicalem in locum (:); quod (‥) ante affixa consona mutatur in (-). Accedente autem affixo ad hanc personam, perit ה, una cum (‥) præcedente, quod vel transit sub secundam radicalem cujus extrudit (:), ut mox diximus: vel plane excidit. Perit quoque alibi tertia radicalis ה cum puncto prævio, quoties vox incremento destituta jungitur cum affixo. Denique affixum ו excluditur à tertia persona singulari masculina præteriti qál, ne confundatur cum eadem persona verborum quiescentium ע cum eodem affixo conjuncta. Non dicitur itaque עָשׂוּ, sed עָשָׂהוּ *fecit illud*. Quod adnotat Qimhhi in Michlól fol. 161. Idem affixum exsulat etiam à verborum illorum personis incremento non auctis; neque, opinor, exempla ejus reperiuntur, nisi in participiis & in infinitivis. Vide appendices.

ARTICULUS

ARTICULUS III.

De anomaliis in conjunctione affixorum cum verbis.

ANOMALIÆ illæ ſpectant generatim *vel* affixa ipſa, *vel* prævias eorum motiones, *vel* literam נ epentheticam.

I. Pro affixo communi tertiæ perſonæ pluralis maſculinæ ם, interdum uſurpatur affixum poëticum מוֹ, quod prævium habet (ָ) in præteritis, (ֵ) alibi. Vide appendices.

Ut in nominibus: ſic in verbis ה nonnunquam amittit ſuum mappíq, ut: וַתַּחְמְרָה pro וַתַּחְמְרָהּ *& pice obduxit eam*, Exod. 2. v. 3. Vide appendices.

Denique pro affixo feminino conſpicitur interdum affixum maſculinum, ut: וַיְגָרְשׁוּם pro וַיְגָרְשׁוּן *& expulerunt eas*, Exod. 2. v. 17. Vide appendices.

II. Affixa quædam prævias quandoque habent motiones alias ab iis, quas in ſuperiori ſchemate pag. 322. exhibuimus. Nam pro (ֵ) v. g. affixum נִי in futuris aliquando habet prævium (ַ). Affixa נוּ & ם in iiſdem futuris; & ךָ in præterito & bénoní qál, rariſſime ante ſe habent (ָ) loco (ֵ). Accentus pauſantes, ſeu diſtinguentes, mutant vulgo in (ָ) punctum (ַ), quod præit affixo נִי in præteritis; & in (ָ) ᵛᵒ (ְ), quod affixum ךָ ſolet præcedere. Tſeré etiam, quod ſecum apportat ךְ, mutatur in (ָ) cum accentus ab ultima aſcendit ad penultimam. Vide appendices.

III. In futuris frequenter, in aliis temporibus rarius, pleonaſtice inſeritur litera נ ante affixa הוּ, הָ, ךָ, נִי, afficiturque (ְ) motione genuina literarum hujuſmodi ſervilium & epentheticarum; habetque ante ſe (ָ) ſub ultima litera radicali, cum accentu tonico. Excipitur affixum נִי ante quod litera, quæ נ iſtud epentheticum præcedit, afficitur (ַ) loco (ָ), cum accentu etiam tonico, qui ſi fuerit pauſans, mutat (ַ) in (ָ). Sæpe autem נ iſtud inſertum abjicitur ante affixa ךָ & נִי, in quibus per daghéſch forte compenſatur. Vide appendices.

His generatim obſervatis; jam ſingula tempora, temporumque perſonas expendere opus eſt in ſequentibus appendicibus, in quibus præter voces anomalas, afferuntur etiam analogæ non paucæ, quibus regulæ ſuperius traditæ illuſtrantur ſimul & confirmantur. In exponenda autem analogia, verba cum perfecta, tum imperfecta, quibus ceu paradigmatis in flexione verborum uſi ſumus, in exempla proferemus,

quamvis eorum nonnulla neutra ſint, & affixis recipiendis parum idonea. Verum quia tyronibus notiora eſſe ſolent, & de vocum ſignificatione his in exemplis non agitur, ſed de earum forma: verba illa ceteris duximus anteponenda.

Denique tres literæ 'וגו vocibus primariis temporum conjugationis qál cum affixis poſtpoſitæ, initium ſunt vocabuli Hebraïci וְגוֹמֵר, quo Rabbini ad noſtrum *&c.* exprimendum utuntur.

APPENDIX
AD PRÆTERITUM.

III. perſona ſingularis maſculina מָסַר tradidit.

['מְסָרוֹ וגו, vel מְסָרָהוּ *tradidit eum*, &c.] Sic: מְכָרוֹ *vendidit eum*, עֲזָבוֹ *dereliquit eum*, פְּרָעֹה cum ה pro ו, *nudavit eum*, חֲקָרָהּ *pervestigavit eam*, וּשְׁבָרָהּ *& conteret eam*, &c. Et ſine mappiq in ה, ut quidam volunt, שְׁמָרָה *cuſtodivit eam*, Amos. 1. v. 11. cum accentu in penultima ob concurſum. Verum eſt potius tertia perſona ſingularis feminina ſimplex, ut diximus ſupra pag. 162. col. 1. in fine. מְשָׁחֲךָ cum (-) loco (·) ob gutturalem, *unxit te*, יְלָדְךָ, & in pauſa יְלָדֶךָ *genuit te*, שְׁבָרְךָ *contrivit te*, שְׁלָחַנִי, & in pauſa שְׁלָחָנִי *miſit me.* Cum daghéſch in affixo ad compenſandum נ epentheticum abjectum, וּשְׁמָרַנִי Gen. 28. v. 20. pro וּשְׁמָרַנְנִי *& cuſtodierit me.* שְׁלָחָם *miſit eos*, מְכָרָנוּ *vendidit nos*, עֲזָבָנוּ *dereliquit nos*, &c.

Forma (-) illud retinet, ut: וּשְׁאֵלְךָ *& interrogaverit te*, maſc. וּשְׁאֵלֵךְ *& interrogaverit te*, fem. גְּדֵלַנִי Job. 31. v. 18. contracte pro גָּדֵל עִמִּי *crevit mecum*, הִלְבִּשָׁם *& induet eas* (veſtes).

Forma hhólem illud pariter retinet, ut: יְכָלוֹ (ex analogia) *prævaluit ei.*

PIEL, [מִסְּרוֹ, vel מִסְּרָהוּ, מִסְּרָהּ, מִסֶּרְךָ, in pauſa מִסְּרֶךָ, מִסְּרֵךְ, מִסְּרַנִי, in pauſa מִסְּרָנִי, מִסְּרָנוּ, מִסֶּרְכֶם, מִסֶּרְכֶן, מִסְּרָם, מִסְּרָן] Sic: גִּדְּלוֹ *magnificavit eum*, בֵּרֲכוֹ *benedixit ei*, Gen. 27. v. 27. cum (-) ſub ב loco (·) ad compenſandum daghéſch ejectum, quare immutabile ibi remanet. Præterea ר afficitur (-) loco (·) ſimplicis, quamvis non ſit è gutturalium numero. Vide ſupra pag. 35. col. 1. Sic: אֵרְרָהּ *maledixit ei*, Gen. 5. v. 29. ex אֵרַר in forma perfectorum, quare א afficitur (-) loco (·) ad daghéſch excidens compenſandum. בֵּרַכְךָ *benedixit tibi*, Deut. 2. v. 7. ubi (·) natum ex (-) mutatur in (-) loco (•) ob concurſum. Excluſo נ epenthetico, eoque compenſato per dagh. in affixo, וּבֵרַכֶּךָ Deut. 24. v. 13. pro וּבֵרַכְנְךָ *& benedicet tibi.* Cum (-) loco (-) ante affixum fem. ךְ, פֵּאֲרָךְ pro פֵּאֲרֵךְ *ornavit te*, Iſai. 60. v. 9. quod eamdem formam habet ac פֵּאֲרָךְ maſc. ibid. cap. 55. v. 5. ubi puncta, (·) & (•) anomalæ tranſponuntur, ut fit in particulis cum hoc affixo & accentu tonico conjunctis, pro פֵּאֶרְךָ, aut פֵּאַרְךָ, & in pauſa פֵּאֲרֶךָ; נִדַּחֲךָ Deut. 30. v. 4. *impulerit te*, quod nonnulli referunt ad bénoní niphál, quamvis (•) ultimæ ibi remanere debeat ex analogia. Cum daghéſch in affixo ad compenſandum נ epentheticum abjectum, ut ſupra in qál, יִסְּרַנִּי Pſal. 117. Heb. 118. v. 18, pro ſimplici יִסְּרַנִי, aut cum נ inſerto, יִסְּרַנְנִי *caſtigavit me*, וְיִסְּרַנִי cum (-) ſub ר loco (-) *& erudiet me*, Iſai. 8. v. 11. קִלְלַנִי *maledixit mihi*, 3. Reg. 2. v. 8. à קִלֵּל in forma perfectorum, & ejecto dagh. ex priori ל ob (·) ſuppoſitum, אִבְּדָם *perdidit eos*, &c.

HIPHIL, [הִמְסִירוֹ, vel הִמְסִירָהוּ, הִמְסִירָהּ, הִמְסִירְךָ, in pauſa הִמְסִירֶךָ, הִמְסִירֵךְ, הִמְסִירַנִי, in pauſa הִמְסִירָנִי, הִמְסִירָנוּ, הִמְסִירְכֶם, הִמְסִירְכֶן, הִמְסִירָם, הִמְסִירָן] Sic: וְהִבְדִּילוֹ *& ſeparabit eum*, &c.

Verba imperfecta.

Defectiva Pé נ in *qál*, [נְגָשׁוֹ, vel נְגָשָׁהוּ ; נְגָשָׁהּ, נְגָשְׁךָ in pausa נְגָשֶׁךָ, &c.] ut in perfectis. Sic: נְתָנוֹ *dedit eum*, נְתָנְךָ *dedit te*, &c.

Piél, [נִגְּשׁוֹ, vel נִגְּשָׁהוּ ; נִגְּשָׁהּ, נִגֶּשְׁךָ in pausa נִגְּשֶׁךָ, &c.] ut in perfectis.

Hiphíl, [הִגִּישׁוֹ, vel הִגִּישָׁהוּ ; הִגִּישָׁהּ, הִגִּישְׁךָ in pausa הִגִּישֶׁךָ, הִגִּישֵׁךְ, הִגִּישַׁנִי in pausa הִגִּישָׁנִי, הִגִּישְׁכֶם, הִגִּישְׁכֶן, הִגִּישָׁם, הִגִּישָׁן, הִגִּישָׁנוּ.] Sic: הִצִּילוֹ *eripuit eum*, הִצִּילָנִי cum (ָ) pro (ַ) ob pausam, *eripuit me*, הִצִּילָנוּ *eripuit nos*, &c. Sic etiam defectiva Pé (י), הִצִּיגַנִי (à יָצַג) *statuit me*, &c.

Defectiva ע in *qál*, [סַבּוֹ, vel סַבָּהוּ ; סַבָּהּ, סַבְּךָ in pausa סַבֶּךָ, סַבֵּךְ, סַבַּנִי in pausa סַבָּנִי, סַבְּכֶם, סַבְּכֶן, סַבָּם, סַבָּן, סַבָּנוּ.] Ita קַבֹּה cum ה pro ו, sic: קַבּוֹ *maledixit ei*, Num. 23. v. 8. חַנַּנִי contracte pro חָן לִי *largitus est mihi*, &c.

Poél, [סוֹבְבוֹ, vel סוֹבְבָהוּ ; סוֹבְבָהּ, סוֹבֶבְךָ in pausa סוֹבְבֶךָ, סוֹבְבֵךְ, סוֹבְבַנִי in pausa סוֹבְבָנִי, &c.] ut in piél perfectorum servato hhólem penultimæ ad dagh. ex secunda rad. ejectum compensandum.

Hiphíl, [הֵסַבּוֹ, vel הֵסִבּוֹ, vel הֲסִבָּהוּ, aut הֲסִבָּהוּ ; הֲסִבָּהּ, הֲסִבְּךָ in pausa הֲסִבֶּךָ, הֲסִבֵּךְ, הֲסִבַּנִי in pausa הֲסִבָּנִי, &c.] cum (ֲ) aut (ֱ) sub ה loco (ֵ) ob accentum plus una syllaba ab eo remotum. Ultimæ etiam (ַ) mutatur in (ִ) ob sequens daghésch, quod non venit proprie post motiones magnas, nisi accentu tonico fulciantur. Vide pag. 29. col. 2. Sic: הֲדִמָּנוּ cum (ִ) loco (ַ) ob pausam, *silere fecit nos*.

Quiescentia Pé א in *qál*, [אֲכָלוֹ, vel אֲכָלָהוּ *comedit eum*, &c.] ut in qál. perfect.

Piél, [אִכְּלוֹ, vel אִכְּלָהוּ, &c.] ut in piél perfectorum.

Hiphíl, [הֶאֱכִילוֹ, vel הֶאֱכִילָהוּ, &c.] ut in hiphíl perfectorum, servata dilatatione (ֶ) primæ radicalis per (ֱ) ut ibi, vel per (ֲ).

Quiescentia Pé (י) in *qál*, [יְשָׁבוֹ, vel יְשָׁבָהוּ, &c.] ut in qál perfectorum.

Piél, [יִשְּׁבוֹ, vel יִשְּׁבָהוּ, &c.] ut in piél perfectorum, ubi exempla afferuntur.

Hiphíl, [הוֹשִׁיבוֹ, vel הוֹשִׁיבָהוּ, &c.] ut in hiphíl perfectorum: servato ubique hhólem penultimæ, quod hîc adhibetur ad (י) radicale excidens, vel mutatum in ו, compensandum. Cum (ֵ) sub characteristica loco ו, וְהֵיטִיבְךָ *& benefaciet tibi*; eaque anomalia huicce verbo cum aliis quibusdam peculiaris est. Vide supra pag. 238. col. 1. ubique autem retinetur (ֵ) ob sequens (י) quiescens.

Quiescentia ע in *qál*, [קָמוֹ, vel קָמָהוּ ; קָמָהּ, קַמְךָ in pausa קָמֶךָ, קָמֵךְ, קָמַנִי in pausa קָמָנִי, קַמְכֶם, קַמְכֶן, קָמָם, קָמָן, קָמָנוּ.] Retinetur ubique (ָ) ad secundam radicalem excidentem compensandam. Sic: שָׂמוֹ & שָׂמָהוּ *posuit eum*, דָּנַנִּי Gen. 30. v. 6. cum dagh. in affixo ad compensandum נ epentheticum abjectum, pro דָּנַנְנִי *judicavit me*, &c.

Poél, [קוֹמְמוֹ, vel קוֹמְמָהוּ, &c.] ut in piél perfect. vel ut supra in eodem poél defectivorum ע. Retinetur ubique hhólem penultimæ ob secundam radicalem ו excidentem, aut quiescentem. Sic: כּוֹנְנָהּ *stabilivit eam*, מוֹתְתַנִי *interfecit me*, &c.

Hiphíl, [הֱקִימוֹ, vel הֲקִימוֹ, &c.] Servato ubique hhiriq, & (ֵ) characteristicæ dilatato in (ֲ), vel in (ֱ), ut supra in defectivorum ע. Sic: הֱסִיתְךָ *avertit te*, וַהֲשִׁיבְךָ & וֶהֱשִׁיבְךָ *& reducet*, *& restituet te*, וֶהֱפִיצְךָ *& disperget te*, הֱכִינַנִי *stabilivit me*, הֱמִיתָנִי cum (ָ) loco (ַ) ob pausam, *interficiet me*, הֱפִיצָם *dispersit eos*, הֵפֵרַם Num. 30. v. 13. *irritabit ea* (vota), ex forma (ֵ), quod ibi quoque ad secundam radicalem excidentem compensandam retinetur.

Ex בּוֹא, הֱבִיאוֹ *adduxit eum*, וֶהֱבִיאָהּ *& offeret illud*, הֱבִיאֲךָ *adduxit te*, הֱבִיאַנִי *adduxit me*.

Quiescentia Lám. א in *qál*, [מְצָאוֹ, vel מְצָאָהוּ ; מְצָאָהּ, מְצָאֲךָ in pausa מְצָאֶךָ, &c.] ut in perfect. Sic: קְרָאֵךְ Isai. 54. v. 6. cum (ֵ) sub א loco (ַ), *vocat te*, femin. pro קְרָאַךְ. Vide supra pag. 337. & 338. col. 2. Ex forma (ֵ), שְׂנֵאָהּ *odio habuit eam*, אֲהֵבְךָ *diligit te*, &c.

Piél, [מִצְּאוֹ, vel מִצְּאָהוּ ; מִצְּאָהּ, מִצֶּאֲךָ in pausa מִצְּאֶךָ, &c.] ut in piél perfect.

fectorum. Sic : נְשָׂאוֹ *extulit eum*, & וְחִטְּאוֹ *expiabit eum*, &c.

Hiphíl, [חִמְצִיאוֹ , חִמְצִיאוֹ , vel חִמְצִיאֵהוּ ; חִמְצִיאָהּ , חִמְצִיאֲךָ in pausa חִמְצִיאֶךָ , חִמְצִיאֵךְ , &c.] ut in hiphíl perfectorum. Sic : הֶחְבִּיאָנִי *abscondit me*, cum (ׇ) pro (ַ) ob pausam, הֶחֱטִיאָם *peccare fecit eos*, &c.

Ex defectivis Pé נ & quiesc. Lámedh א, הִשִּׁיאַנִי *decepit me*, &c.

Et quiescentibus Pé (י) & Lámedh א, הוֹצִיאֲךָ *eduxit te*, וְהוֹצִיאַנִי & *eduxit me*, הוֹצִיאָם *eduxit eos*, הוֹצִיאָנוּ *eduxit nos*.

QUIESCENTIA Lám. ה in *qál*, [גָּלָהוּ , גָּלָהּ , גָּלְךָ in pausa גָּלֶךָ ; גָּלֵךְ , גָּלַנִי in pausa גָּלָנִי ; גָּלָם , גָּלָן , גָּלְכֶם , גָּלְכֶן , גָּלָנוּ .] Sic : עָנָהוּ *respondit ei*, עָשָׂהוּ *fecit illud*, עָשְׂךָ *fecit te*, וְנָחֲךָ , קָרְךָ contracte pro קָרָה לְךָ *occurrit tibi*, & *deducet te*, פָּדְךָ *redemit te*, עָנָךְ Jerem. 23. v. 37. punctis transpositis etiam extra pausam, quod in hac verborum illorum persona non raro accidit, pro עָנְךָ *respondit tibi*, קָנֶךָ cum (ֶ) pro (ָ) ob pausam, *possedit te*, נָחַנִי *deduxit me*, עָנָנִי *exaudivit me*, עָשַׂנִי *fecit me*, עָשָׂם *fecit eos*, vel *ea*, פָּדָם *redemit eos*, רָאָם *vidit eos*, עָשָׂנוּ *fecit nos*, &c.

Piél, [גִּלָּהוּ , גִּלָּהּ , גִּלְּךָ in pausa גִּלֶּךָ ; גִּלֵּךְ , גִּלַּנִי in pausa גִּלָּנִי ; גִּלָּם , גִּלָּן , גִּלְּכֶם , גִּלְּכֶן , גִּלָּנוּ .] Sic : כִּסָּהוּ *operuit eum*, נִסָּהוּ *tentavit eum*, צִוָּהוּ *præcepit ei*, עִנָּהּ *afflixit eam*, צִוְּךָ , & in pausa צִוֶּךָ , punctis transpositis ut supra in qál, pro צִוְּךָ *præcepit tibi*, צִוָּנִי cum (ָ) loco (ַ) ob pausam, *præcepit mihi*, נַשַּׁנִי Gen. 41. v. 51. cum (ַ) sub שׁ loco (ִ), *oblivisci fecit me*, צִוָּם *præcepit eis*, כִּסָּמוֹ , cum affixo poëtico, *operuit eos*, צִוָּנוּ *præcepit nobis*, &c.

Hiphíl, [הִגְלָהוּ , הִגְלָהּ , הִגְלְךָ in pausa הִגְלֶךָ ; הִגְלֵךְ , הִגְלַנִי in pausa הִגְלָנִי , &c.] Sic : הִשְׁקָהּ & *potavit eam*, הֶרְאַנִי *ostendit mihi*, הֶרְאָם cum (ֶ) pro (ִ) sub charact. *ostendit eis*, &c.

Ex defectivis Pé נ & quiesc. Lámedh ה, הִטָּהוּ *avertit eum*, הִכָּהוּ *percussit eum*, הִשָּׁהּ *oblivisci fecit eam*, *oblivioni tradidit eam*, *deseruit eam*, וְהִכְּךָ & *percutiet te*, הִכֵּנִי & in pausa הִכָּנִי *percutiat me*, הִכָּם *percussit eos*, &c.

Ex quiescentibus Pé (י) & Lámedh ה, הוֹרָהוּ *docuit eum*, הוֹגָהּ *mœrore affecit eam*, הוֹרַנִי *jecit*, *projecit me*, &c.

III. *persona singularis feminina* מָסְרָה *tradidit.*

[מְסָרַתְהוּ וגו׳ , vel מְסָרַתּוּ *tradidit eum*, &c.] Sic : גְּמָלַתְהוּ & contracte גְּמָלַתּוּ *retribuit ei*, *ablactavit eum*, גְּנָבַתּוּ *furata est eum*, שְׁזָפַתּוּ *conspexit eum*, &c. In pausa, סְמָכָתְהוּ *sustentavit eum*, צְרָפָתְהוּ *conflavit eum*, סְמָכָתְנִי *sustentavit me*, שְׁטָפָתְנִי *inundavit me*, שְׂרָפָתַם *combussit eos*, נְצָרָתַם *custodivit ea*, &c. cum (ַ) in fine loco (ׇ) ob accentum in penultima collocatum. עֲנָקַתְמוֹ cum affixo poëtico, pro עֲנָקָתַם, aut accentu retracto עֲנָקָתַם *cingit eos*, Psal. 72. Hebr. 73. v. 6.

PIEL, [מִסְּרַתְהוּ , vel מִסְּרַתּוּ ; מִסְּרַתָּה , vel מִסְּרַתָּה & in pausa מִסְּרָתָּה contracte pro מִסְּרַתְהָ ; מִסְּרַתְךָ in pausa מִסְּרָתְךָ ; מִסְּרָתֵךְ , מִסְּרַתְנִי in pausa מִסְּרָתְנִי ; מִסְּרָתַם , vel מִסְּרַתָּם , מִסְּרַתְכֶם , מִסְּרַתְכֶן , מִסְּרָתַן , vel מִסְּרַתָּן , מִסְּרַתְנוּ in pausa מִסְּרָתְנוּ .] Sic : וּבִעֲתַתְהוּ & *conturbabat eum*, וְתִעֲבַתְהוּ & *abominabatur eum*, וְהִמְּתַתּוּ & *irritabat eam*, quibus in exemplis excidit daghésch sine compensatione : וְכִלְּתָה cum (ׇ) sub ל loco (ַ) ob pausam, & *orbabit*, & *vastabit eam*. Sic extra pausam חִבְּלַתְךָ *concepit te*, Cant. 8. v. 5. ubi in Bibliis Athianis à doctiss. Leusdeno recognitis accentus tonicus est in ultima, sic : חִבְּלַתְךָ ; צִמְּתַתְנִי *succidit me*, בִּעֲתַתְנִי *terruit me*, cum (ׇ) loco (ַ) ob pausam, & sine daghésch excidentis compensatione. Eodem daghésch ejecto ex secunda radicali ob (ְ) suppositum, וּבִקְשָׁתַם & *quæret eos*, Ose. 2. v. 9.

HIPHIL, [הִמְסִירַתְהוּ , in pausa הִמְסִירָתְהוּ ; הִמְסִירַתּוּ vel הִמְסִירַתָּה , & in pausa הִמְסִירָתּוּ ; הִמְסִירַתָּה vel הִמְסִירַתָּהּ , & in pausa הִמְסִירָתָהּ ; הִמְסִירַתְךָ in pausa הִמְסִירָתְךָ ; הִמְסִירָתֵךְ , הִמְסִירַתְנִי , in pausa הִמְסִירָתְנִי ; הִמְסִירָתַם vel הִמְסִירַתָּם , הִמְסִירָתַן , הִמְסִירַתְכֶם , הִמְסִירַתְכֶן , הִמְסִירָתַן vel הִמְסִירַתָּן , הִמְסִירַתְנוּ , in pausa הִמְסִירָתְנוּ .] Sic : הִדְבִּיקָתְהוּ cum (ׇ) loco (ַ) ob pausam, *assequebatur eum*, הֶחֱזִקַתְנוּ *apprehendit nos*, cum (ִ) pro (י.) sub ז.

VERBA IMPERFECTA.

DEFECTIVA Pé נ in *qál*, [נְגַשְׁתִּיהוּ, vel נְגַשְׁתִּיו ; נְגַשְׁתָּהּ, vel נְגַשְׁתָּה ; נְגַשְׁתְּךָ, נְגַשְׁתֵּךְ, נְגַשְׁתַּנִי, &c.] ut in perfectis.

Piél, [נִגַּשְׁתִּיהוּ vel נִגַּשְׁתִּיו ; נִגַּשְׁתָּהּ vel נִגַּשְׁתָּה, &c.] ut in piél perfectorum.

Hiphíl, [הִגַּשְׁתִּיהוּ vel הִגַּשְׁתִּיו ; הִגַּשְׁתָּהּ vel הִגַּשְׁתָּה ; הִגַּשְׁתְּךָ, הִגַּשְׁתֵּךְ, הִגַּשְׁתַּנִי, &c.] abjecta prima radicali, eaque compensata per daghésch in secunda.

DEFECTIVA ע in *qál*, [סַבּוֹתִיהוּ vel סַבּוֹתִיו ; סַבּוֹתָהּ vel סַבּוֹתָה ; סַבּוֹתְךָ, סַבּוֹתֵךְ, סַבּוֹתַנִי, סַבּוֹתָם vel סַבּוֹתָם, סַבּוֹתָן vel סַבּוֹתָן ; סַבּוֹתְכֶם, סַבּוֹתְכֶן, סַבּוֹתָנוּ.]

Poél, [סוֹבַבְתִּיהוּ vel סוֹבַבְתִּיו ; סוֹבַבְתָּהּ vel סוֹבַבְתָּה ; סוֹבַבְתְּךָ, סוֹבַבְתֵּךְ, סוֹבַבְתַּנִי, &c.] ut piél perfectorum in ultima syllaba, & servato hhólem primæ ut in eadem persona masculina, quam vide.

Hiphíl. [הֲסִבּוֹתִיהוּ, vel הֲסִבֹּתִיהוּ, & contracte הֲסִבֹּתִיו, aut הֲסִבּוֹתִיו ; הֲסִבּוֹתָהּ, vel הֲסִבּוֹתָה ; הֲסִבּוֹתְךָ, הֲסִבּוֹתֵךְ, הֲסִבּוֹתַנִי, &c.] mutato (‥) characteristicæ in (:) dilatatum vel in (ֲ), vel in (ֱ) ; & producto, ut moris est, (ַ) tertiæ radicalis in (ָ), quando accentus pausans adjungitur.

QUIESCENTIA Pé א in *qál*, [אֲכַלְתִּיהוּ, vel אֲכַלְתִּיו ; אֲכַלְתָּהּ, vel אֲכַלְתָּה, &c.] ut in qál perfectorum. Sic : אֲהֵבְתִּיהוּ ex forma (‥), quod ibi retinetur ut (ֵ), *dilexit eum*, אֲהֵבָתֶךְ, unde cum (ֵ) in fine loco (ַ) ob accentum ad penultimam retractum, אֲהֵבָתֶךְ *dilexit te*, Ruth. 4. 15. אֲכָלַתְנִי cum (ָ) loco (ַ) sub ל ob pausam, *comedit me*, אֲכָלָתַם *& comedit eos*.

Piél, [אִכַּלְתִּיהוּ, vel אִכַּלְתִּיו, אִכַּלְתָּהּ, vel אִכַּלְתָּה, &c.] ut in piél perfectorum.

Hiphíl, [הֶאֱכַלְתִּיהוּ, vel הֶאֱכַלְתִּיו, &c.] ut in hiphil perfectorum, dilatato (:) primæ radicalis in (ֱ), vel in (ֲ).

QUIESCENTIA Pé (י) in *qál*, [יְשַׁבְתִּיהוּ, vel יְשַׁבְתִּיו, &c.] ut in qál perfectorum. Sic : יְלִדְתִּיךָ & in pausa יְלָדַתְךָ *peperit te*.

Piél, [יִשַּׁבְתִּיהוּ, vel יִשַּׁבְתִּיו, &c.] ut in piél perfectorum. Sic : יִסַּרְתִּיו *erudivit eum*, &c. Daghésch excidente non compensato, & (:) secundæ radicalis dilatato in (ֱ) loco (ֲ), quasi ibi quiesceret ; unde (י) notatur cum (ֵ), יֶחֱמַתְנִי Psal. 50. Heb. 51. v. 7. *concepit me*, pro יִחֲמַתְנִי, & daghésch excidente compensato, יֵחֲמַתְנִי.

Hiphíl, [הוֹשַׁבְתִּיהוּ, vel הוֹשַׁבְתִּיו, &c.] ut in hiphíl perfectorum, ultimam syllabam quod attinet, & servato ubique hhólem characteristicæ, ut in eadem persona masculina, quam vide.

QUIESCENTIA ע in *qál*, [קַמְתִּיהוּ, vel קַמְתִּיו ; קַמְתָּהּ, vel קַמְתָּה ; קַמְתְּךָ, קַמְתֵּךְ, קַמְתַּנִי, &c.] Servato ubique (ָ) primæ radicalis, ut in eadem pers. masc. & mutato (ַ) tertiæ in (ָ), si cum accentu pausante notetur. Sic in pausa, שָׂמְתִּיהוּ *posuit eum*. Extra pausam, שָׂמַתְנִי *posuit me*, בָּאַתְנוּ contracte pro בָּאַת לָנוּ *venit nobis*.

Poél, [קוֹמַמְתִּיהוּ, vel קוֹמַמְתִּיו, &c.] ut supra in poél defect. ע. Sic cum affixo secundæ personæ sing. femin. שׁוֹבְבָתֶךְ Isai. 47. v. 10. *pervertit*, *decepit te*, cum (ֶ) in fine loco (ַ) ob accentum pausantem ab ultima ad penultimam ascendentem. Vide supra qál perfectorum, & quiescentium Pé א.

Hiphíl, [הֲקִימוֹתִיהוּ, vel הֲקִימֹתִיהוּ, & contracte הֲקִימֹתִיו, vel הֲקִימוֹתִיו ; הֲקִימוֹתָהּ, vel הֲקִימוֹתָה ; הֲקִימוֹתְךָ, הֲקִימוֹתֵךְ, הֲקִימוֹתַנִי, &c.] dilatato (:) nato ex (‥) characteristicæ in (ֲ), vel in (ֱ). Sic : הֱצִיקַתְהוּ *molesta erat ei*, הֱצִיקַתְנִי *coarctat me*, &c.

QUIESCENTIA Lám. א in *qál*, [מְצָאתִיהוּ, vel מְצָאתִיו ; מְצָאתָהּ, vel מְצָאתָה ; מְצָאתְךָ, מְצָאתֵךְ, מְצָאתַנִי, &c.] ut in qál perfectorum. Sic : נְשָׂאַתְנִי *tulit me*, מְצָאָתַם *invenit eos*, מְצָאַתְנוּ, & in pausa מְצָאָתְנוּ *invenit nos*, &c.

Piél, [מִצֵּאתִיהוּ, vel מִצֵּאתִיו ; מִצֵּאתָהּ, vel מִצֵּאתָה, &c.] ut in piél perfectorum.

Hiphíl, [הִמְצֵיאתִיהוּ, vel הִמְצֵיאתִיו ; הִמְצֵיאתָהּ, vel הִמְצֵיאתָה, &c.] ut in hiphíl perfect.

QUIESCENTIA Lam. ה in *qál*, [גְּלִיתִיהוּ, vel גְּלִיתִיו ; גְּלִיתָהּ, vel גְּלִיתָה ; גְּלִיתְךָ, גְּלִיתֵךְ, גְּלִיתַנִי, vel גְּלִיתָם, גְּלִיתָם, vel גְּלִיתָן, גְּלִיתָן ; גְּלִיתְכֶם, גְּלִיתְכֶן, גְּלִיתָנוּ.] Sic : עָשָׂתְנִי cum (ָ) loco (ַ) ob pausam, *fecit me*.

Piél, [גִּלִּיתִיהוּ, vel גִּלִּיתִיו ; גִּלִּיתָהּ, vel גִּלִּיתָה ; גִּלִּיתְךָ, גִּלִּיתֵךְ, גִּלִּיתַנִי, &c.] Sic : וְכִלַּתְּהוּ *& consumet eam* (domum), צִוָּתָהּ *preceperat*

ei, כִּפְתַּנִי cum (ּ) loco (-) ob pausam, *operuit me.* Sic: חִיָּתַנִי *vivificavit me*, &c.

Hiphil, [הִגְלַתְּהוּ , vel הִגְלָתוֹ ; הִגְלַתָּה , vel הִגְלַתְהּ ; הִגְלַתְךָ , הִגְלַתְךְ , הִגְלַתְנִי , &c.] Sic: הֶעֱלָתָם *ascendere fecit eos*, &c. Ex defectivis Pé נ & quiescentibus Lámedh ה, הִשַּׁתּוּ *seduxit illum*, *declinare fecit illum*, &c.

II. *persona singularis masculina* מָסַרְתָּ tradidisti.

[מְסַרְתּוֹ וגו׳ , vel מְסַרְתָּהוּ *tradidisti eum*, &c.] Sic: חֲקַרְתַּנִי חֲזַקְתַּנִי *fortior me fuisti*, *investigasti me*, צְרַפְתַּנִי *conflasti me*, &c. In pausa, עֲזַבְתָּנִי *dereliquisti me*, &c. זְכַרְתָּם *recordatus es eorum*, שְׁמַעְתָּם *audivisti ea*, זְנַחְתָּנוּ *repulisti nos*, לְקַחְתָּנוּ *accepisti*, *tulisti nos*, פְּרַצְתָּנוּ *divisisti nos*, שְׁלַחְתָּנוּ *misisti nos*, &c.

PIEL, [מִסַּרְתּוֹ , vel מִסַּרְתָּהוּ ; מִסַּרְתָּהּ , מִסַּרְתַּנִי , מִסַּרְתָּם , מִסַּרְתָּן , מִסַּרְתָּנוּ , מִסַּרְתָּנִי .] Sic: שִׂמַּחְתָּנִי *lætificasti*, *exhilarasti me*, וְחִלַּקְתָּם *& divides eos*, וְגֵרַשְׁתָּמוֹ cum affixo poëtico, & daghésch excidente compensato per (-) sub ג loco (.), *& expelles eos*.

HIPHIL, [הִמְסַרְתּוֹ , vel הִמְסַרְתָּהוּ ; הִמְסַרְתָּהּ , הִמְסַרְתַּנִי , הִמְסַרְתָּם , הִמְסַרְתָּן , הִמְסַרְתָּנוּ .]

VERBA IMPERFECTA.

DEFECTIVA Pé נ in *qál*, נְגַשְׁתּוֹ , vel נְגַשְׁתָּהוּ ; נְגַשְׁתָּהּ , נְגַשְׁתַּנִי , &c.] ut in perfectis. Sic: נְתַתָּנִי cum (ּ) loco (-) ob pausam, *dedisti*, *posuisti me*, נְתַתָּם *dedisti eos*, ex נָתַן cujus ultimum ן abjicitur ante ת in quo compensatur per daghésch forte. Vide supra pag. 206.

Piél, [נִגַּשְׁתּוֹ , vel נִגַּשְׁתָּהוּ ; נִגַּשְׁתָּהּ , נִגַּשְׁתַּנִי , &c.] ut in piél perfectorum.

Hiphil, [הִגַּשְׁתּוֹ , vel הִגַּשְׁתָּהוּ ; הִגַּשְׁתָּהּ , הִגַּשְׁתַּנִי , &c.] ut in perfectis. Sic: הִפַּלְתָּם *dejecisti eos*, &c.

DEFECTIVA ע in *qál*, [סַבּוֹתוֹ , vel סַבּוֹתָהוּ , סַבּוֹתָהּ , סַבּוֹתַנִי , סַבּוֹתָם , סַבּוֹתָן , סַבּוֹתָנוּ .] Sic: וְקַבּוֹתוֹ *& exsecraberis eum*, &c.

Poél, [סֹבַבְתּוֹ , vel סֹבַבְתָּהוּ , סֹבַבְתָּהּ , סֹבַבְתַּנִי , &c.] ut in piél perfectorum.

Hiphil, [הֲסִבּוֹתוֹ , vel הֲסִבּוֹתָהוּ ; aut הֲסַבּוֹתוֹ , vel הֲסַבּוֹתָהוּ ; הֲסִבּוֹתָהּ , הֲסִבּוֹתַנִי , &c.] dilatato (.) nato ex (-) sub charact. in (-), vel in (..). Sic: הֲקִלּוֹתַנִי *vilipendisti me*, &c.

QUIESCENTIA Pé א in *qál*, [אֲכַלְתּוֹ , vel אֲכַלְתָּהוּ , &c.] ut in qál perfectorum. Sic: וַאֲסַפְתּוֹ *& colliges eum*, &c.

Piél, [אִכַּלְתּוֹ , vel אִכַּלְתָּהוּ , &c.] ut in piél perfectorum.

Hiphil, [הֶאֱכַלְתּוֹ , vel הֶאֱכַלְתָּהוּ , &c.] ut in hiphil perfectorum.

QUIESCENTIA Pé (י) in *qál*, [יְשַׁבְתּוֹ , vel יְשַׁבְתָּהוּ , &c.] ut in qál perfectorum.

Piél, [יִשַּׁבְתּוֹ , vel יִשַּׁבְתָּהוּ , &c.] ut in piél perfectorum. Sic: יִחַלְתָּנִי *sperare fecisti me*, cum (ּ) loco (-) sub ת ob pausam, & sine daghésch excidentis compensatione.

Hiphil, [הוֹשַׁבְתּוֹ , vel הוֹשַׁבְתָּהוּ ; הוֹשַׁבְתָּהּ , הוֹשַׁבְתַּנִי , הוֹשַׁבְתָּם , הוֹשַׁבְתָּן , הוֹשַׁבְתָּנוּ .] Sic: הוֹגַעְתַּנִי *laborare fecisti me*, הוֹדַעְתַּנִי *notum fecisti mihi*, וְהוֹדַעְתָּם *& notum facies eis*, &c.

QUIESCENTIA ע in *qál*, [קַמְתּוֹ , vel קַמְתָּהוּ ; קַמְתָּהּ , קַמְתַּנִי , &c.] Sic: שַׂמְתּוֹ *posuisti eum*, &c.

Poél, [קוֹמַמְתּוֹ , vel קוֹמַמְתָּהוּ ; קוֹמַמְתָּהּ , קוֹמַמְתַּנִי , &c.]

Hiphil, [הֲקִימוֹתוֹ , vel הֲקֵמֹתוֹ , vel הֲקִימוֹתָהוּ , הֲקִימוֹתָהּ , הֲקִימוֹתַנִי , &c.] Sic: הֲקֵמֹתוֹ *erexisti eum*, ex forma (-) remanentis ut in flexione. Vide supra pag. 257. col. 1. Pro (..) sub characteristica reponi etiam potest (..), ut supra in defect. ע.

Ex בּוֹא in eadem conjug. וַהֲבֵאתוֹ *& adduces eum*, וַהֲבֵאתָהּ *& introduces eam*, הֲבֵאתָנוּ *induxisti nos*, quæ sunt ex forma quiescent. Lámedh א, vide supra pag. 266. col. 1. Ex forma autem quiesc. ע, הֲבִיאֹתַנִי *deduxisti me*, וַהֲבִיאוֹתָם *& adduces eos*, הֲבִיאֹתָנוּ *introduxisti nos*.

QUIESCENTIA Lám. א in *qál*, [מְצָאתוֹ , vel מְצָאתָהוּ ; מְצָאתָהּ Gen. 38. verf. 23. מְצָאתַנִי , מְצָאתָנוּ , מְצָאתָן , מְצָאתָם .]

Piél, [מִצֵּאתוֹ , vel מִצֵּאתָהוּ ; מִצֵּאתָהּ , מִצֵּאתָנוּ , מִצֵּאתָן , מִצֵּאתָם , מִצֵּאתַנִי .] Sic: מִלֵּאתָנִי cum (ּ) loco (-) ob pausam, *replevisti me*.

Hiphil, [הִמְצֵאתוֹ , vel הִמְצֵאתָהוּ ; הִמְצֵאתָהּ ,

הִמְצֵאתָנוּ , הִמְצֵאתָן , הִמְצֵאתָם , הִמְצֵאתַנִי] Sic ex quiesc. Pé (י) & Lám. א , וְהוֹצֵאתוֹ *& educes eum*, הוֹצֵאתַנִי *eduxisti me*, וְהוֹצֵאתָנִי cum (·) loco (-) ob pausam, *& educes me*, הוֹצֵאתָנוּ *eduxisti nos.*

Quiescentia Lám. ה in *qál*, [גְּלִיתוֹ , vel גְּלִיתָהוּ ; גְּלִיתָהּ , גְּלִיתַנִי , גְּלִיתָם , גְּלִיתָן , גְּלִיתָנוּ .] Sic : עֲשִׂיתָהּ *fecisti hoc*, בְּזִיתָנִי cum (·) loco (-) ob pausam, *sprevisti me*, רְצִיתָם *complacuisti in eis*, וַעֲשִׂיתָם *& facies ea*, &c.

Piél, [גִּלִּיתוֹ , vel גִּלִּיתָהוּ ; גִּלִּיתָהּ , גִּלִּיתַנִי , &c.] Sic : רוֹמַמְתָּנִי *exaltasti me*, חִיִּיתַנִי *vivificasti me*, צִוִּיתַנִי *præcepisti mihi*, cum (·) ubique loco (-) ob pausam ; צִוִּיתָנוּ *præcepisti nobis*, &c.

Hiphil, [הִגְלִיתוֹ , vel הִגְלִיתָהוּ ; הִגְלִיתָהּ , הִגְלִיתַנִי , &c.] Sic : הִרְאִיתַנִי *ostendisti mihi*, הִשְׁקִיתָנוּ *potasti nos*, &c.

Ex defectivis Pé נ & quiesc. Lámedh ה, הִכִּיתַנִי & in pausa הִכִּיתָנִי *percussisti me*, וְהִכִּיתָם *& percuties eos*, הִכִּיתָנוּ *percussisti nos.*

Ex quiesc. Pé (י) & Lám. ה , הוֹרֵתָנִי *docuisti me*, Psal. 118. Heb. 119. v. 102. ex forma (-) sub secunda radicali, deficiente (י) in quod mutatum fuerat ה, & cum (·) loco (-) sub ה ob pausam.

II. *persona singularis feminina* מְסַרְתְּ tradidisti.

[מְסַרְתִּיו וגו׳ , vel מְסַרְתִּיהוּ *tradidisti eum*, &c.]

Piel, [מִסַּרְתִּיו , vel מִסַּרְתִּיהוּ ; מִסַּרְתִּיהָ , מִסַּרְתִּינִי , מִסַּרְתִּים , מִסַּרְתִּין , מִסַּרְתִּינוּ .] Sic : לִבַּבְתִּנִי *traxisti cor meum*, à לָבַב in forma perfectorum, & cum hhiriq qatón pro hhiriq gadhól sub ת.

Hiphil, [הִמְסַרְתִּיו , vel הִמְסַרְתִּיהוּ ; הִמְסַרְתִּיהָ , הִמְסַרְתִּינִי , הִמְסַרְתִּים , הִמְסַרְתִּין , הִמְסַרְתִּינוּ .] Sic : הִכְרַעְתִּנִי *depressisti me*, cum (·) sub ת pro (י.), ut supra in piél ; הִשְׁבַּעְתָּנוּ *adjurasti nos*, Jos. 2. v. 17. cum (-) mendoso, ut videtur, pro (·) sub ת, ut in exemplo præcedenti. Vel est enallage personæ masc. pro feminina, quâ masculus *Rahab* animus, ut volunt nonnulli, significatur.

Verba imperfecta.

Defectiva Pé נ in *qál*, [נְגַשְׁתִּיו , vel נְגַשְׁתִּיהוּ , &c.] ut in perfectis. וּנְתַתִּיהוּ *& dedisti illud*, à נָתַן pro וּנְתַנְתִּיהוּ. Vide supra secundam personam sing. masc.

Piél, [נִגַּשְׁתִּיו , vel נִגַּשְׁתִּיהוּ , &c.] ut in perfectis.

Hiphil, [הִגַּשְׁתִּיו , vel הִגַּשְׁתִּיהוּ , &c.] ut in perfectis, excepto quod prima radicalis, pro more horumce verborum, excidit compensaturque per daghésch in secunda.

Defectiva ע in *qál*, [סַבּוֹתִיו , vel סַבּוֹתִיהוּ ; סַבּוֹתִיהָ , סַבּוֹתִינִי , סַבּוֹתִים , סַבּוֹתִין , סַבּוֹתִינוּ .]

Poél, [סוֹבַבְתִּיו , vel סוֹבַבְתִּיהוּ ; סוֹבַבְתִּיהָ , סוֹבַבְתִּינִי , סוֹבַבְתִּים , סוֹבַבְתִּין , סוֹבַבְתִּינוּ .]

Hiphil, [הֲסִבּוֹתִיו , vel הֲסִבּוֹתִיהוּ , הֲסִבּוֹתִיהָ , הֲסִבּוֹתִינִי , הֲסִבּוֹתִים , הֲסִבּוֹתִין , הֲסִבּוֹתִינוּ .]

Quiescentia Pé א in *qál*, [אֲכַלְתִּיו , vel אֲכַלְתִּיהוּ , &c.] ut in perfectis.

Piél, [אִכַּלְתִּיו , vel אִכַּלְתִּיהוּ , &c.] ut in perfectis.

Hiphil, [הֶאֱכַלְתִּיו , vel הֶאֱכַלְתִּיהוּ , &c.] ut in perfectis.

Quiescentia Pé (י) in *qál*, [יְשַׁבְתִּיו , vel יְשַׁבְתִּיהוּ , &c.] ut in perfectis. Sic : יְלִדְתִּנִי *peperisti me*, cum (·) loco (-) sub ל, quod in simplici flexione interdum etiam fieri diximus supra pag. 163. col. 1. & cum (·) loco (י.) sub ת. Cum (-) mendoso, ut videtur, sub eodem ת, יְלִדְתָּנוּ *peperisti nos*, Jerem. 2. v. 27. ubi pariter est (·) pro (-) sub ל. Vel est enallage personæ masculinæ pro feminina, ut supra in hiphil perfectorum. Adde vocem אֶבֶן ad quam refertur, communis esse generis. Si puncta sic mutaveris : יְלַדְתָּנוּ , vel יְלִדְתָּנוּ , vox erit analoga.

Piél, [יִשַּׁבְתִּיו , vel יִשַּׁבְתִּיהוּ ; יִשַּׁבְתִּיהָ , יִשַּׁבְתִּינִי , &c.] ut in perfectis.

Hiphil, [הוֹשַׁבְתִּיו , vel הוֹשַׁבְתִּיהוּ ; הוֹשַׁבְתִּיהָ , הוֹשַׁבְתִּינִי , הוֹשַׁבְתִּים , הוֹשַׁבְתִּין , הוֹשַׁבְתִּינוּ .] Sic : הוֹרַדְתִּנוּ *demisisti nos*, Jos. 2. v. 18. cum (-) sub ת, pro (·). Vel quia duæ illæ motiones facile invicem permutantur ; vel quia olim scribebatur, הורדתינו cum (י), quod *i* & *e* exprimebat, & quo, utpote inutili

post adſcripta puncta, ſublato, lapſu amanuenſium irrepſit (ֶ) in locum hhiriq.

QUIESCENTIA ע in *qál*, [קַמְתִּיו, vel קַמְתִּיהוּ, קַמְתִּיהָ, קַמְתִּינִי, &c.]

Poél, [קוֹמַמְתִּיו, vel קוֹמַמְתִּיהוּ; קוֹמַמְתִּיהָ, קוֹמַמְתִּינִי, &c.]

Hiphíl, [הֲקִימֹתִיו, vel הֲקִימֹתִיהוּ, הֲקִימֹתִיהָ, הֲקִימֹתִינִי, &c.]

QUIESCENTIA Lám. א in *qál*, [מְצָאתִיו, vel מְצָאתִיהוּ; מְצָאתִיהָ, מְצָאתִינִי, &c.] Sic: כְּלִתְנִי 1. Reg. 25. v. 33. *cohibuiſti me*, duplici (י) deficiente; eſt enim ex forma quieſc. Lám. ה, pro כְּלִיתִנִי, aut ex verborum illorum forma, כְּלָאתִנִי; מְצָאתִים *inveniſti eos*, נְשָׂאתִים *portas ea*, &c.

Piél, [מִצֵּאתִיו, vel מִצֵּאתִיהוּ; מִצֵּאתִיהָ, מִצֵּאתִינִי, &c.]

Hiphíl, [הִמְצֵאתִיו, vel הִמְצֵאתִיהוּ; הִמְצֵאתִיהָ, הִמְצֵאתִינִי, &c.]

QUIESCENTIA Lám. ה in *qál*, [גְּלִיתִיו, vel גְּלִיתִיהוּ; גְּלִיתִיהָ, גְּלִיתִינִי, &c.]

Piél, [גִּלִּיתִיו, vel גִּלִּיתִיהוּ; גִּלִּיתִיהָ, גִּלִּיתִינִי, &c.] Sic: רִמִּיתִנִי cum (ִ) loco (ִי) ſub ת, *decepiſti me*.

Hiphíl, [הִגְלִיתִיו, vel הִגְלִיתִיהוּ; הִגְלִיתִיהָ, הִגְלִיתִינִי, &c.]

I. perſona ſingularis communis מָסַרְתִּי tradidi.

[מְסַרְתִּיו וגו׳, vel מְסַרְתִּיהוּ *tradidi eum*, &c.] Sic: מְשַׁחְתִּיו *unxi eum*, שְׁאִלְתִּיו & שְׁאֶלְתִּיהוּ, cum (ִ) loco (ַ) ſub א, vide perſonam præcedentem, in quieſc. Pé (י), *interrogavi eum*, בְּחַרְתִּיךָ *elegi te*, עֲזַבְתִּיךָ *dereliqui te*, עֲזַבְתִּים *dereliqui eos*, שִׁלַּחְתִּיכֶם *dimiſi vos*, &c.

Forma hhólem mutat illud in (ָ hhatoúph), ut: יְכָלְתִּיו iekholtív *prævalui ei*, quod contractum eſt pro יָכֹלְתִּי, מִמֶּנּוּ.

PIEL, [מִסַּרְתִּיו, vel מִסַּרְתִּיהוּ; מִסַּרְתִּיהָ, מִסַּרְתִּיךָ, מִסַּרְתִּיךְ, מִסַּרְתִּים, מִסַּרְתִּין, מִסַּרְתִּיכֶם, מִסַּרְתִּיכֶן.] Sic: בִּקַּשְׁתִּיהוּ *quæſivi eum*, &c.

HIPHIL, [הִמְסַרְתִּיו, vel הִמְסַרְתִּיהוּ; הִמְסַרְתִּיהָ, הִמְסַרְתִּיךָ, הִמְסַרְתִּיךְ, הִמְסַרְתִּים, הִמְסַרְתִּין, הִמְסַרְתִּיכֶם, הִמְסַרְתִּיכֶן.]

VERBA IMPERFECTA.

DEFECTIVA Pé נ in *qál*, [נְגַשְׁתִּיו, vel נְגַשְׁתִּיהוּ; נְגַשְׁתִּיהָ, נְגַשְׁתִּיךָ, נְגַשְׁתִּיךְ, &c.] ut in perfectis. Ex נָתַן, נְתַתִּיו & נְתַתִּיהוּ *dedi eum*, נְתַתִּיהָ *dedi eam*, נְתַתִּיךָ *dedi te*, maſc. נְתַתִּיךְ *dedi te*, fem. נְתַתִּים *dedi eos*.

Piél, [נִגַּשְׁתִּיו, vel נִגַּשְׁתִּיהוּ; נִגַּשְׁתִּיהָ, נִגַּשְׁתִּיךָ, נִגַּשְׁתִּיךְ, &c.] ut in perfectis.

Hiphíl, [הִגַּשְׁתִּיו, vel הִגַּשְׁתִּיהוּ; הִגַּשְׁתִּיהָ, הִגַּשְׁתִּיךָ, הִגַּשְׁתִּיךְ, &c.] Sic ex defectivis Pé (י), וְהִצַּגְתִּיו *& ſtatuam eum*, וְהִצַּגְתִּיהָ *& ſtatuam eam*, à יָצַג.

DEFECTIVA ע in *qál*, [סַבֹּתִיו, vel סַבֹּתִיהוּ; סַבֹּתִיהָ, סַבֹּתִיךָ, סַבֹּתִיךְ, &c.] Sic: אֲרוֹתִיהָ *maledixi ei*, cum (ֲ) ſub א loco (ַ), ad daghéſch excidens compenſandum; חַקּוֹתִיךָ *deſcripſi te*.

Poél, [סוֹבַבְתִּיו, vel סוֹבַבְתִּיהוּ; סוֹבַבְתִּיהָ, סוֹבַבְתִּיךָ, סוֹבַבְתִּיךְ, &c.]

Hiphíl, [הֲסִבֹּתִיו, vel הֲסִבֹּתִיהוּ; הֲסִבֹּתִיהָ, הֲסִבֹּתִיךָ, הֲסִבֹּתִיךְ, &c.] characteriſtica poteſt etiam affici (ֵ).

QUIESCENTIA Pé א in *qál*, [אֲכַלְתִּיו, vel אֲכַלְתִּיהוּ, &c.] ut in perfectis.

Piél, [אִכַּלְתִּיו, vel אִכַּלְתִּיהוּ, &c.] ut in perfectis.

Hiphíl, [הֶאֱכַלְתִּיו; vel הֶאֱכַלְתִּיהוּ, &c.] ut in perfectis.

QUIESCENTIA Pé (י) in *qál*, [יְשַׁבְתִּיו, vel יְשַׁבְתִּיהוּ, &c.] ut in perfectis. Sic: יְדַעְתִּים maſc. & יְדַעְתִּין fem. *novi ea*. Cum (ִ) ſub ſecunda rad. loco (ַ), ut ſup. יְלִדְתִּיךָ *genui te*.

Piél, [יִשַּׁבְתִּיו, & יִשַּׁבְתִּיהוּ, &c.] ut in perfectis.

Hiphíl, [הוֹשַׁבְתִּיו, vel הוֹשַׁבְתִּיהוּ; הוֹשַׁבְתִּיהָ, הוֹשַׁבְתִּיךָ, הוֹשַׁבְתִּיךְ, &c.] Sic: הוֹדַעְתִּיךָ *notum feci tibi*.

QUIESCENTIA ע in *qál*, [קַמְתִּיו, vel קַמְתִּיהוּ, קַמְתִּיהָ, קַמְתִּיךָ, קַמְתִּיךְ, &c.] Sic: שַׂמְתִּיו *poſui eum*, &c.

Poél, [קוֹמַמְתִּיו, vel קוֹמַמְתִּיהוּ; קוֹמַמְתִּיהָ, קוֹמַמְתִּיךָ, קוֹמַמְתִּיךְ, &c.]

Hiphíl, [הֲקִימֹתִיו, vel הֲקִימֹתִיהוּ; הֲקִימֹתִיהָ, הֲקִימֹתִיךָ, הֲקִימֹתִיךְ, &c.] Sic: הַעִירֹתִיהוּ *excitavi eum*, cum (ַ) ſub ה loco (ֲ) ob ע ſequens. Vide ſup. pag. 257. coll. 1. 2. וַהֲמִתִּיו *& interfeci eum*, & וַהֲמִתִּיהָ *& interfeci eam*, vide ſupra pag. 257. col. 2. וַהֲשִׁיבֹתִיךָ *& reducam te*, וַהֲשִׁיבֹתִים *& reducam eos*.

Ex

Ex בּוֹא in forma quieſc. ע, הֲבִיאֹתִיו *reduxi eum*, וַהֲבִיאֹתִיהוּ & *introducam eum*, וַהֲבִיאֹתִים & *adducam eos.* Ex forma quieſc. Lám. א, הֲבֵאתִיהָ *adduco illud*, וַהֲבֵאתִים & *adducam eos.*

Quiescentia Lám. א in *qál*, [מְצָאתִיו, vel מְצָאתִיהוּ ; מְצָאתִיהָ, מְצָאתִיךָ, מְצָאתִיךְ, &c.] Sic : בְּרָאתִיו *creavi illum*, מְצָאתִיהוּ *inveni eum.*

Piél, [מִצֵּאתִיו, vel מִצֵּאתִיהוּ ; מִצֵּאתִיהָ, מִצֵּאתִיךָ, מִצֵּאתִיךְ, &c.] Sic : מִלֵּאתִיו *implevi illum.*

Hiphíl, [הִמְצֵאתִיו, vel הִמְצֵאתִיהוּ ; הִמְצֵאתִיהָ, הִמְצֵאתִיךָ, הִמְצֵאתִיךְ, &c.] Ex forma quieſc. Lám. ה, הִמְצִיתִיךָ *inveniendum feci te*, *tradidi te*, 2. Reg. 3. v. 8. Ex quieſc. Pé (י) & Lám. א, הוֹצֵאתִיהָ *eduxi eam*, הוֹצֵאתִיךָ *eduxi te*, הוֹצֵאתִים *eduxi eos*, &c.

Quiescentia Lám. ה in *qál*, [גְּלִיתִיו, vel גְּלִיתִיהוּ ; גְּלִיתִיהָ, גְּלִיתִיךָ, גְּלִיתִיךְ, &c.] Sic : רְאִיתִיו *vidi eum*, מְשִׁיתִהוּ cum (ִ) ſub ת loco (י), *extraxi eum*, וּרְאִיתִיהָ & *videbo eum* (arcum), בְּנִיתִיהָ *ædificavi eam*, עֲנִיתִיךָ *reſpondi tibi*, בְּנִתִים deficiente priori (י), *ædificavi eos*, עֲשִׂיתִם deficiente poſteriori, *feci eos.* Sic : עֲשִׂיתָנִי Ezech. 29. v. 3. contracte pro עָשִׂיתִי לִי *feci mihi.* Vulg. *feci memetipſum*, contra affixorum naturam, quæ cum iiſdem perſonis nunquam junguntur, ut diximus ſupra pagg. 320. 321.

Piél, [גִּלִּיתִיו, vel גִּלִּיתִיהוּ ; גִּלִּיתִיהָ, גִּלִּיתִיךָ, גִּלִּיתִיךְ, &c.] Sic : צִוִּיתִיךָ *præcepi tibi*, אִוִּיתִךָ cum (ִ) ſub ת loco (י), *deſideravi te.* Ita quoque שֵׁרִיתִךָ *dimiſi te*, Jerem. 15. v. 11. cum (ֵ) ſub שׁ loco (ִ) ad compenſandum daghéſch ejectum. Vulg. & alii quidam, *reliquiæ tuæ*, à שְׁאֵרִית & contracte, vel ex Chaldaïſmo, שֵׁרִית.

Hiphíl, [הִגְלִיתִיו, vel הִגְלִיתִיהוּ ; הִגְלִיתִיהָ, הִגְלִיתִיךָ, הִגְלִיתִיךְ, &c.] Sic : הֶרְאִיתִיךָ *oſtendi tibi*, cum (ֶ) pro (ִ) ſub charact. ut fit interdum in flexione, vide ſupra pag. 299. col. 2. Ita etiam הֶלְאֵתִיךָ *laborare feci te*, ex forma (ֵ) ſub ſecunda radicali, & abjecto (י) in quod mutata fuerat tertia radicalis ה, vide ibidem.

Ex defect. Pé נ & quieſc. Lámedh ה, וְהִכֵּתִיו & *percutiam eum*, וְהִכֵּתִיךָ & *percutiam te*, ubi deficit (י), ut mox ſupra, הִכִּיתִיךְ *percuſſi te*, fem.

Ex quieſcentibus Pé (י) & Lámedh ה, הוֹרֵתִיךָ *docui te*, Prov. 24. v. 11. ubi deficit quoque (י), quod tertiam radicalem refert.

III. perſona pluralis communis מָסְרוּ tradiderunt.

[מְסָרוּהוּ וגו׳ *tradiderunt eum*, &c.] Sic : וּדְרָשֻׁהוּ & *configent eum*, וּדְקָרוּהוּ & *quærent eum*, cum (ֻ) euphonico pro וּ ; פְּקָדוּךָ *viſitaverunt te*, הֲלָמוּנִי *percuſſerunt*, *contuderunt me*, סְבָבוּנִי *circumdederunt me*, ex סָבַב in forma perfecta ; בְּלָעוּנוּ *abſorbuerunt nos*, שְׁטָפוּנוּ *inundaverunt nos*, &c.

Piel, [מִסְּרוּהוּ, מִסְּרוּהָ, מִסְּרוּךָ, מִסְּרוּךְ, מִסְּרוּנִי, מִסְּרוּם, מִסְּרוּן, מִסְּרוּכֶם, מִסְּרוּכֶן, מִסְּרוּנוּ.]

Hiphil, [הִמְסִירוּהוּ, הִמְסִירוּהָ, הִמְסִירוּךָ, הִמְסִירוּךְ, הִמְסִירוּנִי, הִמְסִירוּם, הִמְסִירוּן, הִמְסִירוּכֶם, הִמְסִירוּכֶן, הִמְסִירוּנוּ.]

Verba imperfecta.

Defectiva Pé נ in *qál*, [נְגָשׁוּהוּ, נְגָשׁוּהָ, &c.] ut in perfectis.

Piél, [נִגְּשׁוּהוּ, נִגְּשׁוּהָ, &c.] ut in perfect.

Hiphíl, [הִגִּישׁוּהוּ, הִגִּישׁוּהָ, הִגִּישׁוּךָ, הִגִּישׁוּךְ, הִגִּישׁוּנִי, &c.] Sic ex defect. Pé (י), הִקִּיפוּנִי (à יָקַף) *circumdederunt me.*

Defectiva ע in *qál*, [סַבּוּהוּ, סַבּוּהָ, סַבּוּךָ, סַבּוּךְ, סַבּוּנִי, &c.] Sic : סַבּוּנִי Pſal. 87. Heb. 88. v. 18. &c. & סַבֻּנִי 2. Reg. 22. v. 6. cum (ֻ) pro וּ, *circumdederunt me.*

Poél, [סוֹבְבוּהוּ, סוֹבְבוּהָ, סוֹבְבוּךָ, סוֹבְבוּךְ, סוֹבְבוּנִי, &c.]

Hiphíl, [הֵסַבּוּהוּ, vel הֱסִבּוּהוּ ; הֵסַבּוּהָ, הֵסַבּוּךָ, הֵסַבּוּךְ, הֵסַבּוּנִי, &c.] cum (ֵ), vel (ֱ) ſub characteriſtica.

Quiescentia Pé א in *qál*, [אֲכָלוּהוּ, אֲכָלוּהָ, אֲכָלוּךָ, אֲכָלוּךְ, אֲכָלוּנִי, &c.] ut in perfectis.

Piél, [אִכְּלוּהוּ, אִכְּלוּהָ, אִכְּלוּךָ, אִכְּלוּךְ, אִכְּלוּנִי, &c.] ut in perfectis.

Hiphíl, [הֶאֱכִילוּהוּ, הֶאֱכִילוּהָ, הֶאֱכִילוּךָ,

הָאֱבִילוּךָ , הָאֱבִילוּנִי , &c.] ut in perfectis.

Quiescentia Pé (י) in *qál*, [יְשָׁבוּהוּ , יְשָׁבוּהָ , יְשָׁבוּךָ , יְשָׁבוּנִי , &c.] ut in perfectis.

Piél, [יִשְּׁבוּהוּ , יִשְּׁבוּהָ , יִשְּׁבוּךָ , יִשְּׁבוּנִי , &c.] ut in perfectis.

Hiphíl, [הוֹשִׁיבוּהוּ , הוֹשִׁיבוּהָ , הוֹשִׁיבוּךָ , הוֹשִׁיבוּנִי , &c.] servato ubique hhólem characteristicæ.

Quiescentia ו in *qál*, [קָמוּהוּ , קָמוּהָ , קָמוּךָ , קָמוּנִי , &c.] Sic: שָׂמוּךָ *posuerunt te*, שָׂמֻנִי cum (ֻ) pro ו, *posuerunt me.*

Poél, [קוֹמְמוּהוּ , קוֹמְמוּהָ , קוֹמְמוּךָ , קוֹמְמוּנִי , &c.]

Hiphíl, [הֲקִימוּהוּ vel הֱקִימוּהוּ ; הֲקִימוּהָ , הֲקִימוּךָ , הֲקִימוּנִי , &c.] Sic: הֱלִיצֻנִי cum (ֻ) pro ו, *derijerunt me*, הֱשִׁיבֻם *referebant ea.* Ex בּוֹא, הֱבִיאוּהוּ *intulerunt eum*, הֱבִיאוּךָ *adduxerunt te*, fem. הֱבִיאוּם *adduxerunt ea*; & cum (ֻ) pro ו הֱבִיאֻם *& adduxerunt ea.*

Quiescentia Lám. א in *qál*, [מְצָאוּהוּ , מְצָאוּהָ , מְצָאוּךָ , מְצָאוּנִי , &c.] Sic ex forma (ֵ), יְרֵאוּהוּ *verentur eum.*

Piél, [מִצְּאוּהוּ , מִצְּאוּהָ , מִצְּאוּךָ , מִצְּאוּנִי , &c.] Sic: יִרְאֻנִי *timorem incusserunt mihi*, cum (ֻ) sub (י) ad daghésch excidens compensandum.

Hiphíl, [הִמְצִיאוּהוּ , הִמְצִיאוּהָ , הִמְצִיאוּךָ , הִמְצִיאוּנִי , &c.] Sic ex quiesc. Pé (י) & Lámedh א, וְהוֹצִיאֻהוּ cum (ֻ) pro ו, *& educent eum.*

Quiescentia Lám. ה in *qál*, [גָּלוּהוּ , גָּלוּהָ , גָּלוּךָ , גָּלוּנִי , &c.] Sic: עָשׂוּהוּ *fecerunt eum*, עָשֻׂנִי *fecerunt me*, קְרָאֻנִי cum (ֻ) pro ו, & ex forma quiesc. Lámedh א, *evenerunt mihi*, Jerem. 13. v. 22. contracte pro קָרְאוּ לִי, aut potius קָרוּ לִי. Ex eadem forma, תְּלָאוּם *suspenderunt eos*, 2. Reg. 21. v. 12. secundum Massorethas, pro תְּלוּם, quod fert כְּתִיב, seu textûs lectio.

Piél, [גִּלּוּהוּ , גִּלּוּהָ , גִּלּוּךָ , גִּלּוּנִי , &c.] Sic: כִּלּוּנִי *consumserunt me.*

Hiphíl, [הִגְלוּהוּ , הִגְלוּהָ , הִגְלוּךָ , הִגְלוּנִי , &c.] Sic: הֶעֱלוּךָ *eduxerunt te*, &c. Ex defectivis Pé נ & quiesc. Lám. ה, הִכֻּהוּ cum (ֻ) pro ו, *percusserunt eum*, הִכֻּנִי *percusserunt me*, הִכּוּם *percusserunt eos.*

II. persona pluralis masculina מְסַרְתֶּם & *II. persona pluralis feminina* מְסַרְתֶּן } tradidistis.

[מְסַרְתּוּהוּ וגו׳ *tradidistis eum*, &c.] Duæ illæ personæ eodem modo, eademque suscipiunt affixa, ut diximus supra pag. 321. & à se invicem solo sensu distinguuntur. Pro terminatione תֶּם , תֶּן sumunt תוּ. Raro cum affixis reperiuntur, cum quibus servant puncta flexionis cum in verbis perfectis, tum in verbis imperfectis. Ex his ultimis unum aut alterum exemplum hîc ponere sufficiat. צַמְתֻּנִי cum (ֻ) pro ו, *jejunastis mihi*, Zach. 7. v. 5. contracte pro צַמְתֶּם לִי à צוּם in qál; הֶעֱלִיתֻנוּ cum eodem (ֻ) pro ו, *ascendere fecistis nos*, Num. 20. v. 5. ab עָלָה in hiphíl.

I. persona pluralis communis מְסַרְנוּ tradidimus.

[מְסַרְנוּהוּ וגו׳ *tradidimus eum*, &c.] Persona illa, in verbis cum perfectis tum imperfectis, servat puncta flexionis cum affixis, nisi prima radicalis afficiatur (ָ), tunc enim illud mutatur in (ְ) simplex sub non gutturali, in schevá compositum sub gutturali, ob accentum tonicum plus una syllaba ab eo remotum. Sufficiat igitur exempla aliquot ex utrisque illis verbis petita hîc oculis subjicere.

Ex verbis perfectis in *qál*, וּנְתַקְּנֻהוּ *& evellamus eum*, Jud. 20. v. 32. cum dagh. anomalo, vel potius mendoso, in ק; דְּרַשְׁנֻהוּ *quæsivimus eum*, חֲשַׁבְנֻהוּ *reputavimus eum*, cum (ֻ) pro ו sub נ; חֲקַרְנוּהָ *investigavimus eam.* Quando tertia radicalis est ח, aut ע, schevá sub ea dilatatur in (ֲ), quamvis remaneat in flexione, ut diximus supra

pag. 34. col. 1. sic: שְׁמַעֲנוּהָ *audivimus eum*, קְבַעֲנוּךָ *spoliavimus te*, שְׁכַחֲנוּךָ *obliti sumus te*, &c.

Piel, בֵּרַכְנוּכֶם *benediximus vobis*, cum (ֵ) loco (ִ) sub ב ob daghésch ejectum compensatum, בִּלַּעֲנוּהוּ *devoravimus eum*, dilatato (ֲ) sub ע, ut supra in qál.

Hiphil puncta flexionis retinet, ut præcedens piél.

Ex verbis imperfectis, יְדַעֲנוּךָ *cognovimus te*, à יָדַע in qál; הֲבִיאֹנוּם *introduximus eos*, à בּוֹא in hiphil; שֶׁקִּוִּינֻהוּ *quem exspectavimus eum*, cum (ֻ) pro ו, & cum pleonasmo affixi, de quo in Syntaxi; קִוִּינוּךָ *exspectavimus te*, à קָוָה in piél. Atque ita in aliis personis & conjugationibus aliorum verborum imperfectorum, quorum exemplis afferendis brevitatis ergo supersedemus.

APPENDIX

AD BENONI.

Singulare masculinum מוֹסֵר tradens.

[מוֹסְרוֹ וגו׳ *tradens eum*, &c.] In hoc qál & piél bénoní, (ֵ) ultimæ, vel (ֵ) positum ibidem pro (ָ), mutatur in (ְ) simplex sub non gutturali, in (ֲ) sub gutturali, quod, altero concurrente, convertitur in (ֶ), quandoque in (ַ), & interdum in (ִ); eodem prorsus modo, quo in fine nominum, in quorum penultima non est (ָ). Vide supra pag. 93. §. V, & pag. 324. §. II. Affixa etiam הו & ני verbis familiaria participium istud non respuit, ut ex exemplis in sequentibus appendicibus afferendis patebit. בֹּרַאֲךָ, & in pausa בֹּרְאֶךָ *creans te.* Sic in pausa, שֹׁמְרֶךָ *custodiens te*, &c. Servato (ֵ) præter analogiam, שֹׁלֵחֲךָ *mittens te*, 1. Reg. 21. v. 2. ubi forte prono amanuensium lapsu irrepsit (ֵ) in locum (ְ). גֹּאֲלֵךְ *& redimens te*, גֹּאֲלִי *redimens me*, חֹרְפִי *exprobrans me*, גֹּאֲלָם *redimens eos*, גֹּאַלְכֶם *redimens vos*, גֹּאֲלֵנוּ *redimens nos*, שֹׁפְטֵנוּ *judicans nos*, &c.

Piel, [מְמַסְּרוֹ, מְמַסְּרָהּ, מְמַסֶּרְךָ, & in pausa מְמַסְּרֶךָ; מְמַסְּרֵךְ, מְמַסְּרִי, מְמַסְּרָם, מְמַסְּרֵנוּ, מְמַסֶּרְכֶם, מְמַסֶּרְכֶן, מְמַסְּרָן.] Sic: מְקַלְלָךְ, & in pausa מְקַלְלֶךָ sine daghésch in priori ל ob (ְ) suppositum, *maledicens tibi*, à קָלַל in forma perfecta; מְשַׁלַּחֲךָ, servato (ַ) ut supra in qál, pro מְשַׁלֵּחֲךָ *mittens te*, מְקַדִּשְׁכֶם *sanctificans vos*, &c.

Anomalum est מְקַלְלוּנִי, & secundum alios codices etiam accuratissimos, מְקַלְלַוְנִי *maledicens mihi*, Jerem. 15. v. 10 quod compositum volunt ex קַלֵּל cujus ה mutatur in ו, & ex קָלַל. Alii vocem hanc repetunt ex קִלְלוּ *maledixerunt*, cujus ו retinetur; & ex participio isto analogo מְקַלְלֵנִי. Missis aliis Grammaticorum opinationibus, suspicor scriptum olim fuisse מְקַלְלֵינִי cum (י) antiqua vocali *e*, quæ exprimitur hodie per (ֵ) sub altero ל, ex quo (י) factum est ו librariorum oscitantia, qua etiam repositum est (ְ) pro (ֵ) sub secundo ל. Præterea daghésch ejicitur ex secunda rad. ob (ְ) suppositum, & adjicitur ני affixum verbis familiare, quod etiam participiis competit, ut diximus supra.

Ex forma *poél*, לִמְשֹׁפְטִי *judicanti me*, *judici meo*, Job. 9. v. 15.

Huc etiam referri potest מלושני, quod secundum scripturam est מְלוֹשְׁנִי *detrahentem mihi*, Psal. 100. Heb. 101. v. 5. ubi contractio est pro מְלוֹשֵׁן לִי, & pleonasmus pronominis *mihi*, de quo in Syntaxi. Massorethis (י) paragogicum est, nobis vero pag. 176. col. 1. antiqua vocalis *e*, cui respondet (ֵ) sub litera ג subintellectum. Præterea iidem Massorethæ legendum docent מְלָשְׁנִי cum (ָ hhatoúph) pro hhólem; quare ex eorum sententia ו antiqua vocalis *o*, punctis inscriptis superfluum est.

Hiphil, [מַמְסִירוֹ, מַמְסִירָהּ, מַמְסִירְךָ, in pausa מַמְסִירֶךָ; מַמְסִירֵךְ, מַמְסִירִי, מַמְסִירָם, מַמְסִירֵנוּ, מַמְסִירְכֶם, מַמְסִירְכֶן, מַמְסִירָן.] Sic: מַשְׁחִיתָם *perdens eos*, &c.

Verba imperfecta.

Defectiva Pé נ in *qál*, [נוֹגְשָׁהּ , נוֹגְשׁוֹ , &c.] ut in qál perfect. Sic: נוֹתְנוֹ *dans eum*, נוֹצְרָהּ *custodiens eam*, נוֹתֶנְךָ *dans te*, masc. נוֹתְנֵךְ Ezech. 23. v. 28. cap. 25. v. 4. *dans te*, fem. cum (ֵ) pro (ֶ). Vide supra pag. 337.

Piél, [מְנַגְּשׁוֹ , מְנַגְּשָׁהּ , &c.] ut in piél perfectorum. Sic: מְנַחֶמְכֶם sine daghésch excidentis compensatione, *consolans vos.*

Hiphíl, [מַגִּישׁוֹ , מַגִּישָׁהּ , &c.] Sic: מַשִּׂיגֵהוּ cum affixo verbis familiari, *assequens, apprehendens eum*, &c.

Defectiva ע in *qál*, participium istud habent perfectum, ut: סוֹבְבוֹ , סוֹבְבָהּ , &c. ut in qál perfectorum.

Poél, [מְסוֹבְבוֹ , מְסוֹבְבָהּ , מְסוֹבֶבְךָ in pausa מְסוֹבְבֶךָ ; מְסוֹבְבִי , מְסוֹבְבֵךְ , &c.] ut in piél perfectorum.

Hiphíl, [מְסִבּוֹ , מְסִבָּהּ , מְסִבְּךָ in pausa מְסִבֶּךָ ; מְסִבִּי , מְסִבֵּךְ , &c.] ubi (ֵ) charact. mutatur in (ְ) ob accentum tonicum plus una syllaba ab eo remotum; ultimæ autem (ֵ) convertitur in (ִ) propter sequens daghésch forte, quod proprie non venit post motiones magnas accentu tonico destitutas.

Quiescentia Pé א in *qál*, [אוֹכְלוֹ , אוֹכְלָהּ , &c.] ut in qál perfectorum. Sic: אֹהַבְךָ *diligens te*, אֹסִפְךָ *congregans te*, אֹסְפָם *congregans ea*, &c.

Piél, [מְאַכְּלוֹ , מְאַכְּלָהּ , &c.] ut in piél perfectorum. Sic: מְאַסִּפְכֶם *colligens vos*, &c.

Abjecta prima radicali, cujus motionem assumit מ characteristicum, מַלְּפֵנוּ Job. 35. v. 11. pro מְאַלְּפֵנוּ *docens nos.* Vide supra pag. 176. col. 1. & in fine libri hujus caput de Syriasmis & Chaldaïsmis, qui in Bibliis observantur.

Hiphil, [מַאֲכִילוֹ , מַאֲכִילָהּ , &c.] ut in hiphíl perfectorum.

Quiescentia Pé (י) in *qál*, [יוֹשְׁבוֹ , יוֹשְׁבָהּ , &c.] ut in qál perfectorum. Sic: יֹצְרוֹ *formans eum*, וְיֹצְרָהּ *& formans eam*, וְיֹצֶרְךָ *& formans te*, &c.

Piél, [מְיַשְּׁבוֹ , מְיַשְּׁבָהּ , &c.] ut in piél perfect. Sic: מְיַסֶּרְךָּ Deut. 8. v. 5. *erudiens te*, cum dagh. in affixo ad compensandum נ epentheticum abjectum, pro מְיַסֶּרְנְךָ.

Hiphíl, [מוֹשִׁיבוֹ , מוֹשִׁיבָהּ , &c.] ut in hiphíl perfectorum. Sic: מוֹשִׁיעוֹ *salvans eum*, מוֹשִׁיעֲךָ & in pausa מוֹשִׁיעֶךָ *salvans te*, masc. מוֹשִׁיעֵךְ *salvans te*, fem. מוֹשִׁיעָם *salvans eos*, &c.

Quiescentia ע in *qál*, [קָמוֹ , קָמָהּ , קָמְךָ in pausa קָמֶךָ , קָמִי , קָמֵךְ , &c.] servato ubique (ָ) primæ radicalis ad secundam excidentem compensandam.

Poél, [מְקוֹמְמוֹ , מְקוֹמְמָהּ , מְקוֹמִמְךָ in pausa מְקוֹמְמֶךָ , מְקוֹמְמִי , מְקוֹמְמֵךְ , &c.] Sic: מְרוֹמְמִי *exaltans me*, &c.

Hiphíl, [מְקִימוֹ , מְקִימָהּ , מְקִימְךָ in pausa מְקִימֶךָ , מְקִימִי , מְקִימֵךְ , &c.] mutato (ָ) characteristicæ in (ְ), ob accentum tonicum plus una syllaba ab eo remotum. Sic: מְנִיפוֹ *agitans eam* (serram), מְעִירָם *suscitans eos*, &c. Ex בּוֹא , מְבִיאֲךָ *introducens te.*

Quiescentia Lám. א in *qál*, [מוֹצְאוֹ , מוֹצְאָהּ , מוֹצַאֲךָ , in pausa מוֹצְאֶךָ , מוֹצְאֵךְ , מוֹצְאִי , &c.] ut in qál perfectorum, ubi aliud exemplum vide. Contractum est בּוֹרָאם *fingens ea*, 2. Esd. seu Neh. 6. v. 8. pro בּוֹרְאָם. Aliis Syriasmus est, quo א vocalem suam in locum (ְ) quiescentis transfert. Vide supra pag. 301. col. 2. ubi varia loca in quibus Syriasmi hujus meminimus, indicantur; & infra cap. 17.

Piél, [מְמַצְּאוֹ , מְמַצְּאָהּ , &c.] ut in. piél perfectorum.

Hiphíl, [מַמְצִיאוֹ , מַמְצִיאָהּ , &c.] ut in hiphil perfectorum.

Ex quiesc. Pé (י) & Lám. א , מוֹצִיאוֹ *educens eum*, הַמּוֹצִיאֲךָ cum ה art. *educens te*, וּמוֹצִיאִי *& educens me*, מוֹצִיאָם *educens eos.*

Quiescentia Lámedh ה in *qál*, [גּוֹלוֹ , vel גּוֹלֵהוּ ; גּוֹלָהּ , vel גּוֹלְתָהּ ; גּוֹלְךָ in pausa גּוֹלֶךָ , גּוֹלִי , גּוֹלֵךְ , vel גּוֹלָם , גּוֹלֵהֶם vel גּוֹלָן ; גּוֹלְכֶם , גּוֹלְכֶן ; גּוֹלֵנוּ , גּוֹלְהֶן .] Sic: עֹשׂוֹ & עֹשֵׂהוּ *faciens eum*, בּוֹזֵהוּ *spernens eum*, עֹנֵהוּ *respondens ei*, וְעֹשָׂהּ *& faciens eam*, עֹשְׂךָ cum (ֳ) pro (ְ) ob pausam, *faciens te*, עֹנְךָ cum daghésch in affixo ad compensandum נ epentheticum abjectum, pro עֹנֶנְךָ *respondens tibi*, חֹנְךָ Psal. 52. Heb. 53. v. 6. punctis transpositis ut fit in particulis cum hoc affixo & accentu pausante conjunctis, pro חֹנֶךָ in pausa, *castra metantis contra te*; עֹשַׂנִי

cum affixo נִי verbis familiari, *faciens me*, רֹעִי *pascens me*, רֹאִי & רֹאֵנִי Isai. 47. v. 10. *videns me*, cum affixo verborum, & præcedente (-) loco (-), quod (-) mutatur ibi in (·) ob pausam. E contrario (-) ponitur pro (·) in רֹדָם Psal. 67. Heb. 68. v. 28. *dominans eis*, pro רֹדֵם, quod contractum est pro רֹדֶה בָּם; רֹאֵנוּ *videns nos*, &c. Mutato ה in (י), aut potius cum (י) antiqua vocali *e*, quæ exprimitur hodie per (-) sub secunda radicali, וְנוֹטֵיהֶם *& extendens eos*, (cœlos), Isai. 42. v. 5. וְרֹעֵיהֶם *& pascens eas* (oves), Zach. 11. v. 5. Aliis participia illa pluralia sunt, utpote quæ ad nomen יהוה referantur, sicque (י) istud analogum est. Nomina autem dominii & excellentiæ singularia cum adjectivis, & pronominibus pluralibus conjungi, videbimus in Syntaxi.

Piél, [מְגַלּוֹ, vel מְגַלֵּהוּ; מְגַלָּהּ, vel מְגַלֶּהָ; מְגַלְּךָ & in pausa מְגַלֶּךָ; מְגַלֵּךְ, מְגַלִּי, &c.] Sic: מְפַתֶּיהָ Ose. 2. 14. al. 16. *pelliciens eam*, cum (י) antiqua vocali *e*, ut supra in qál. Potest etiam esse plurale, refertur enim ad Deum. Vide supra in bénoní qál. מְצַוְּךָ *præcipiens tibi*, Deut. 12. v. 28. cum daghésch in affixo ad compensandum נ epentheticum abjectum, pro מְצַוֶּנְךָ.

Hiphíl, [מַגְלוֹ, vel מַגְלֵהוּ; מַגְלָהּ, vel מַגְלְךָ; מַגְלֶךָ in pausa מַגְלֶךָ; מַגְלֵךְ, מַגְלִי, &c.] Sic: הַמַּעַלְךָ *ascendere faciens te*, הַמַּעֲלֵם Isai. 63. v. 11. cum (-) pro (·), *ascendere faciens eos*, &c.

Ex defectivis Pé נ & quiesc. Lámedh ה, מַכֵּהוּ *percutiens eum*, מַכְּךָ *percutiens te*, fem.

Singulare femininum מוֹסֶרֶת, *& cum affixis* מוֹסַרְתּ tradens.

[מוֹסַרְתּוֹ וגו׳ *tradens eum*, &c.] Sic: סֹחַרְתֵּךְ *negotiatrix tua*, &c.

Piel, [מְסַפֶּרֶת, & cum affixis מְסַפֶּרֶת; hinc מְסַפַּרְתּוֹ, מְסַפַּרְתָּהּ, מְסַפַּרְתְּךָ in pausa מְסַפַּרְתֶּךָ; מְסַפַּרְתֵּךְ, מְסַפַּרְתִּי, מְסַפַּרְתָּם, מְסַפַּרְתָּן, מְסַפַּרְתֵּנוּ, מְסַפַּרְתְּכֶם, מְסַפַּרְתְּכֶן.] Sic in pausa, & sine daghésch excidentis compensatione, מְבַעַתֶּךָ *conturbans te*, 1. Reg. 16. v. 15. quod contractum est pro מְבַעַתְּךָ cum (·) sub ע pro (-), ut fit interdum in nominibus, quæ desinunt in ת præcedente duplici (·). Vide supra pag. 98. col. 2.

Hiphil, [מַסְפִּירָה, vel מַסְפֶּרֶת; hinc cum affixis, מַסְפִּירָתוֹ, מַסְפִּירָתָהּ, מַסְפִּירָתְךָ in pausa מַסְפִּירָתֶךָ; מַסְפִּירָתֵךְ, מַסְפִּירָתִי, מַסְפִּירָתָם, מַסְפִּירָתֵנוּ, מַסְפִּירָתְכֶם, מַסְפִּירָתְכֶן, מַסְפִּירָתָן. Vel ex forma ת, מַסְפַּרְתּוֹ, מַסְפַּרְתָּהּ, מַסְפַּרְתְּךָ, in pausa מַסְפַּרְתֶּךָ; מַסְפַּרְתֵּךְ, מַסְפַּרְתִּי, מַסְפַּרְתָּם, מַסְפַּרְתֵּנוּ, מַסְפַּרְתְּכֶן, מַסְפַּרְתְּכֶם, מַסְפַּרְתָּן.]

Verba imperfecta.

Defectiva Pé נ in *qál*, [נוֹגַשְׁתּוֹ, נוֹגַשְׁתָּהּ, &c.] ut in qál perfectorum.

Piél, [מְנַגַּשְׁתּוֹ, מְנַגַּשְׁתָּהּ, &c.] ut in piél perfectorum.

Hiphíl, [מַגִּישָׁתוֹ, vel מַגַּשְׁתּוֹ, &c.] ut in hiphíl perfectorum.

Defectiva ע in *qál*, [סוֹבַבְתּוֹ, סוֹבַבְתָּהּ, &c.] ut in qál perfectorum.

Poél, [מְסוֹבַבְתּוֹ, מְסוֹבַבְתָּהּ, &c.] ut in piél perfectorum.

Hiphíl, [מְסִבָּתוֹ, מְסִבָּתָהּ, מְסִבָּתְךָ in pausa מְסִבָּתֶךָ; מְסִבָּתֵךְ, מְסִבָּתִי, &c.]

Quiescentia Pé א in *qál*, [אֹכַלְתּוֹ, אֹכַלְתָּהּ, &c.] ut in qál perfectorum. Sic: אֹמַנְתּוֹ *nutriens eum*, &c.

Piél, [מְאַכַּלְתּוֹ, מְאַכַּלְתָּהּ, &c.] ut in piél perfectorum.

Hiphíl, [מַאֲכִילָתוֹ, מַאֲכִילָתָהּ, &c. vel מַאֲכַלְתּוֹ, מַאֲכַלְתָּהּ, &c.] ut in hiphíl perfectorum.

Quiescentia Pé (י) in *qál*, [יוֹשַׁבְתּוֹ, יוֹשַׁבְתָּהּ, &c.] ut in qál perfectorum. Sic: יוֹעַצְתּוֹ *consulens ei*, לְיוֹלַדְתּוֹ *generanti eum*, *genitrici ejus*, יוֹלַדְתֶּךָ cum (·) loco (-) ob pausam, *generans te*, *genitrix tua*, יוֹלַדְתְּכֶם *generans vos*, *genitrix vestra*, &c.

Piél, [מְיַשַּׁבְתּוֹ, מְיַשַּׁבְתָּהּ, &c.] ut in piél perfectorum.

Hiphíl, [מוֹשִׁיבָתוֹ, מוֹשִׁיבָתָהּ, &c. vel מוֹשַׁבְתּוֹ, מוֹשַׁבְתָּהּ, &c.] ut in hiphíl perfectorum.

Quiescentia ע in *qál*, [קָמָתוֹ, קָמָתָהּ, קָמָתְךָ in pausa קָמָתֶךָ, קָמָתֵךְ, קָמָתִי, &c.] servato (·) sub prima radicali, ad secundam excidentem compensandam.

Poël, [מְקוֹמְמְתּוֹ, מְקוֹמְמְתָהּ, &c.] ut in piél perfectorum.

Hiphil, [מְקִימְתוֹ, מְקִימְתָהּ, מְקִימְתְךָ in pausa מְקִימְתֶךָ; מְקִימְתִי, מְקִימְתֵךְ, &c.]

QUIESCENTIA Lám. א in *qál*, [מוֹצְאָתוֹ, מוֹצְאָתָהּ, מוֹצְאָתְךָ in pausa מוֹצְאָתֶךָ; מוֹצְאָתֵךְ, מוֹצְאָתִי, &c. Vel contracto utroque (ּ) in (ֵ) sub secunda radicali מוֹצְאתוֹ, מוֹצְאתָהּ, מוֹצְאתְךָ in pausa מוֹצְאתֶךָ; מוֹצְאתֵךְ, מוֹצְאתִי, &c.]

Piél, [מְמַצְּאָתוֹ, מְמַצְּאָתָהּ, מְמַצְּאָתְךָ in pausa מְמַצְּאָתֶךָ; מְמַצְּאָתֵךְ, מְמַצְּאָתִי, &c. Vel contracto duplici (ּ) in (ֵ), ut supra in qál, מְמַצְּאתוֹ, מְמַצְּאתָהּ, &c.]

Hiphil, [מַמְצִיאָתוֹ, מַמְצִיאָתָהּ, מַמְצִיאָתְךָ in pausa מַמְצִיאָתֶךָ, מַמְצִיאָתֵךְ, מַמְצִיאָתִי, &c.] Vel ex forma ה, מַמְצָאתוֹ, &c. Vel contracto utroque (ּ) in (ֵ), ut in qál, מַמְצִאתוֹ, &c.]

QUIESCENTIA Lám. ה in *qál*, [גּוֹלָתוֹ, גּוֹלָתָהּ, גּוֹלָתְךָ in pausa גּוֹלָתֶךָ; גּוֹלָתֵךְ, גּוֹלָתִי, &c.]

Piél, [מְגַלָּתוֹ, מְגַלָּתָהּ, מְגַלָּתְךָ in pausa מְגַלָּתֶךָ; מְגַלָּתֵךְ, מְגַלָּתִי, &c.]

Hiphil, [מַגְלָתוֹ, מַגְלָתָהּ, מַגְלָתְךָ in pausa מַגְלָתֶךָ; מַגְלָתֵךְ, מַגְלָתִי, &c.

Plurale masculinum מוֹסְרִים tradentes.

[מוֹסְרָיו וגו׳ *tradentes eum*, &c.] Plurale istud in omnibus verborum cum perfectorum, tum imperfectorum conjugationibus, servat puncta status absoluti. Quare exempla aliquot ex utrisque hîc describere sufficiat.

Ex perfectis, צֹפְנֶיהָ *abscondentes eam*, דֹּרְשַׁיִךְ *quærentes te*, masc. לֹחֲמָי cum (ּ) pro (ֵ) ob pausam, *impugnantes me*, לֹחֲצֵיהֶם *opprimentes*, *impugnantes eos*, רֹדְפֵיכֶם *persequentes vos*, &c.

PIEL, מְחַלְלֶיהָ *profanantes illud* (sabbathum), ab חִלֵּל in forma perfecta, & sine daghésch in priori ל ob (ְ) suppositum, quod ibi est pro (ּ), quamvis litera illa non sit gutturalis.

Ex verbis imperfectis, מְסִבַּי cum (ּ) pro (ֵ) ob pausam, *circumdantes me*, à סָבַב in hiphil; אֹכְלָיו *comedentes eum*, אֹכְלַיִךְ *comedentes te*, ab אָכַל in qál. קָמַיִךְ contracte pro קָמִים עָלַיִךְ *insurgentes contra te*, à קוּם in qál; מְבִיאֶיהָ *adducentes eam*, à בּוֹא in hiphil; שֹׂנְאָיו *odientes eum*, à שָׂנֵא in qál; בְּעֹשָׂיו *in facientibus eum*, ab עָשָׂה in qál; צֹפַיִךְ *contemplatores tui*, fem. à צָפָה in ead. conjug. רֹאַי *videntes me*, à רָאָה in eadem conjug. עֹשֵׂיהֶם *facientes ea*, ab עָשָׂה in ead. conjug. מְעַנַּיִךְ *affligentes te*, fem. ab עָנָה in piél; מוֹגַיִךְ *opprimentes*, *depopulantes te*, fem. ab יָגָה in hiphil; מוֹרָי cum (ּ) loco (ֵ) ob pausam, *docentes me*, ab יָרָה in ead. conjug.

Plurale femininum מוֹסְרוֹת tradentes.

In hoc quoque plurali puncta status absoluti retinentur, sive in verbis perfectis, sive in verbis imperfectis, ut: קֹרְאֹתַיִךְ *accidentia tibi*, Isai. 51. v. 19. à קָרָה in qál, & ex forma quiescentium Lám. א. Præterea contractio est pro קֹרְאוֹת לָךְ.

APPENDIX

AD PAOUL

Participium istud, utpote passivum, natura sua non recipit affixa. Quando itaque pronomina illa cum eo conjuncta reperiuntur, sermonis contractio est, & affixa illa cum præpositione copulanda sunt, ut diximus supra pag. 320. In solo autem fere plurali numero paoûl affixa suscipit, in quo flexionis puncta retinentur, ut: הֲרֻגָיו *occisi ejus*, h. e. הֲרוּגִים מִמֶּנּוּ *occisi ab eo*. Sic: קְרֻאָיו *invitati ejus*, masc. קְרֻאֶיהָ cum (ֻ) pro ו, *invitati ejus*, fem. הֲרֻגֶיהָ Isai. 25. v. 22. *occisi ejus*, fem. hoc est, qui occisi in ea

sepeliuntur; quæ exempla sunt ex qal. Ex puál, וּמְאֻשָּׁרָיו *& beatificati ejus*, ab אָשַׁר; לְמֻיֻדָּעַי cum (ּ) in fine loco (ַ) ob pausam, *notis meis*, à יָדַע.

APPENDIX

AD INFINITIVUM.

Forma מְסוֹר, vel מְסֹר tradere.

[מְסָרְךָ וגו׳ *tradere te*, &c.] Forma illa cum tribus duntaxat affixis ךָ, כֶם, כֶן conjungitur, ut diximus supra pag. 325. cum quibus (ּ) penultimæ mutatur in (ְ) simplex, vel compositum, ratione literæ cui subjicitur; & hhólem ultimæ corripitur in (ָ hhatoúph), ut: לְרָדְפְךָ *ad persequendum te*, עָמְדְךָ *stare te*, Abd. v. 11. ubi plurimi codices, etiam accuratissimi, habent méthegh post (ָ), sic: עֲמָדְךָ; at vel méthegh istud perperam ibi collocatur: vel non impedit quominus (ָ) istud sit (ָ hhatoúph). Vide supra pag. 39. col. 2. & infra in forma מְסֹר; לְמָשְׁחֲךָ dilatato (ְ) sub ח in (ֲ) ob præcedens (ָ hhatoúph), *ad ungendum te*, הַרְבֹּתְכֶם *multiplicare vos*, &c.

Forma מְסוֹר, *vel* מְסֹר tradere.

[מָסְרוֹ וגו׳ *tradere eum*, &c.] Affixis ad formam illam accedentibus, hhólem ultimæ mutatur in (ָ hhatoúph), rarissime in (ֻ), quæ utraque motio cum (ְ) penultimæ sedem commutat; seu hhólem ultimæ correptum in (ָ hhatoúph) ascendit ad penultimam, & (ְ) penultimæ descendit ad ultimam, ut diximus supra pag. 325. Sic: בְּבָרְחוֹ bevorhhó *cum fugeret ipse*, בְּמָשְׁכוֹ *cum traxerit ipse*, וּכְשָׁמְעוֹ *& cum audisset ipse*, עָזְבָה *deserere eam*, 4. Reg. 8. v. 6. ubi ה caret mappiq, לְעָבְדָהּ וּלְשָׁמְרָהּ *ut coleret & custodiret eum* (hortum), לְעָבְרְךָ *ut transeas tu*, וּבְשָׁכְבְּךָ *& dormias tu*, Deut. 6. v. 7. ubi daghésch lene imprimitur בּ præter usum communem, vide supra pag. 31. col. 2. בְּקָצְרְךָ cum (ָ) pro (ְ) sub ר ob pausam, *cum messueris tu*, עָזְבְךָ *derelinquere te*, לְגָאָלֵךְ dilatato (ְ) sub א in (ֲ) ob (ָ hhatoúph) præcedens, *redimere te*, Ruth. 3. v. 13. ubi frustra contendunt nonnulli (ָ) sub ג esse (ָ) magnum, seu *a*; לְקָבְצִי *ut congregem ego*, הַלְהָרְגֵנִי *an occidere me vis?* רָדְופִי טוֹב *persequi me bonum*, Psal. 37. Heb. 38. v. 21. qua in voce trajicitur ו, quod reponendum est inter ר & ד, quodque exprimitur hodie per (ָ hhatoúph, non per (ָ) magnum, ut volunt recentiores quidam, quamvis accentus penultimam occupet ob concursum. Vide supra pag. 39. col. 2. ubi vox illa cum accentu duplici notatur, altero in penultima, ut est in Bibliis; altero in ultima in qua esse deberet, nisi concurreret alter in voce seq. טוֹב. בָּחֳרִי dilatato (ְ) sub ח in (ֳ) ob (ָ hhatoúph), quod præcedit, *eligere me*, בְּשָׁמְרָם *in custodiendis illis*, מָאֳסָם *abjicere eos*, לְפָעֳלָם *ad operandum eos*, dilatato (ְ) secundæ radicalis guttur. ut supra, בְּקָצְרְכֶם *cum messueritis vos*, בְּקָרָבְכֶם *cum accesseritis vos*, Deut. 20. v. 2. ubi (ְ) sub ר, licet non gutturali, dilatatur in (ֳ), quod ob sequens (ְ) mutatur in (ָ hhatoúph). Hhólem ultimæ ascendente quidem ad penultimam, sed ibi remanente, nec mutato in (ָ hhatoúph) tum facilioris pronuntiationis gratia, tum quia non sequitur (ְ) ante quod sit (ָ hhatoúph); schevá enim secundæ radicalis ob aliud (ְ) sequens convertitur in (ַ), בּוֹשַׁסְכֶם *conculcare vos*, Amos. 5. v. 11. pro בָּשְׁסְכֶם, aut ex forma מְסוֹר, בָּשְׁסְכֶם; עָבְרֵנוּ *transire nos*, &c.

Cum ה paragogico, quod ad infinitivum illum quandoque adjungitur, sed mutato in ת, ut in nominibus, ad quorum classem infinitivi illi possunt etiam referri, כְּשָׁמְעָתוֹ *secundum audire eum*, חֻמְצָתוֹ *fermentari eam*

(maſſam), בְּקָרְבָתָם *cum accederent ipſi*, &c. Alii infinitivi, quos huc referunt nonnulli, ut : בְּאַהֲבָתוֹ *in amando eum*, מִיִּרְאָתוֹ *propter timere eum*, &c. ſunt potius nomina verbalia, quæ caſum verbi ſui regunt, & de quibus in Syntaxi, quam infinitivi.

Forma מְסַר tradere.

[מָסְרוֹ וגו׳ *tradere eum*, &c.] In forma illa cum affixis conjuncta, (-) ultimæ mutatur in (:), & (:) penultimæ ob concurſum tranſit in (·), quandoque in (·), & non raro in (-), maxime cum prima, aut ſecunda radicalis eſt gutturalis, ut : וּבְפִתְחוֹ *& in aperiendo eo*, לְשִׂטְנוֹ *ut adverſaretur ei*, לְפָעְלוֹ *agere eum*, חֲבָלֵהוּ *pignerari eum*, Prov. 20. v. 16. quod eſt potius imperativus piél *pignerare eum*, daghéſch excidente ex ב ob (:) ei ſuppoſitum; לְחֶנְנָהּ Pſal. 101. Heb. 102. v. 14. *ad gratiam ei exhibendam*, ab חָנַן in forma perfect. לְרַגְּלָהּ *ad explorandam eam*, לְיַחְמֶנָּה contracte pro לְיַחֲמֶנָּה Gen. 30. v. 41. *ut conciperet ipſa*, בְּצַעְדְךָ contracte pro בְּצַעֲדְךָ *in progredi te*, רַקְעֲךָ *plaudere te*, מַחְאֲךָ idem, Ezech. 25. v. 6. ubi ח afficitur (-) loco (-:), ob aliud (-:) ſequens; שְׁאָטְךָ ibidem, *depopulari te*, pro שְׁאָטְךָ ſine dilatatione שׁ (:), aut שְׁאָטְךָ cum (-) ſub א loco (-:) ob (:) ſequens; hinc (-) primæ rad. & (-), aut (:) ſecundæ contractis in (·) ſub prima, שְׁאָטְךָ. Aliis eſt nomen ſubſtantivum. Vide Lexicon. בְּזַעֲקֵךְ *in clamando te*, בִּקְעָם *diffindere eos*, בְּשַׁחֲטָם *in jugulando eos*, בְּמַעֲלָם *in prævaricari eos*, לְחֲנַנְכֶם *ut miſereatur veſtri*, Iſai. 30. v. 18. ab חָנַן in forma perfecta, & ſine mutatione punctorum, pro לְחֲנַנְכֶם.

PIEL, [מַסְּרוֹ, מַסְּרֵהוּ, מַסְּרֵנוּ; מַסְּרָהּ, מַסְּרָהּ, מַסְּרִי, מַסֶּרְךָ, מַסֶּרְךָ; מַסְּרָךְ in pauſa מַסְּרֶנָּה; מַסְּרֵנִי; מַסְּרָם, מַסְּרָן, מַסֶּרְכֶם, מַסֶּרְכֶן, מַסְּרֵנוּ.] Sic : דַּבְּרוֹ *loqui eum*, צַדְּקוֹ *juſtificare eum*, לְבָרְכוֹ cum (·) ſub ב loco (-) ob daghéſch ejectum, *ad benedicendum ei*, לְשַׁלְּחוֹ *dimittere eum*, דַּבֶּרְךָ *loqui te*, כַּבֶּדְךָ cum (·) ſub ד pro (:) ob pauſam, *honorare te*, צַדֶּקְךָ cum daghéſch in affixo ad compenſandum נ epentheticum abjectum, pro צַדְּקֶנְךָ *juſtificare te*. Sic : לְקַלֶּלְךָ Deut. 23. v. 4. *ad maledicendum tibi*, ex קִלֵּל in forma perfect. & ſine daghéſch in priori ל ob (·) ſuppoſitum. בְּשַׁלְּחֲךָ Deut. 15. v. 18. ſervato (-) ſub ſecunda radicali, ut ſupra in bénoní ſing. maſc. qál & piél, *in dimittendo te*, לְשַׁחֶתְכֶם, & ſecundum alios codices, לְשַׁחֶתְכֶם Ezech. 5. v. 16. *ad corrumpendum vos*, ſine daghéſch excidentis compenſatione; בְּכַזֶּבְכֶם *cum mentiremini vos*, לְרַחֶמְכֶם daghéſch excidente non compenſato, *ut miſereatur veſtri*, וּבְפָרִשְׂכֶם *& cum extendetis vos*, &c.

Cum ת epenthetico ante affixum, בְּצַדֶּקְתֵּךְ *cum juſtificaveris tu*, Ezech. 16. v. 52. ubi videtur eſſe punctatio anomala; illud enim ת natum videtur ex ה parag. de quo ſupra in qál, ſic : בְּצַדְּקָה, & cum affixo בְּצַדֶּקְתֵּךְ. Vel eſt à nomine inuſitato צַדֶּקֶת formæ אַדֶּרֶת, unde cum affix. בְּצַדֶּקְתֵּךְ, poſito (·) ſub ד loco (-), quod in nominibus formæ hujus interdum fieri diximus ſupra pag. 98. col. 2. in fine; ſicque nomen iſtud reget caſum verbi ſui; quod inſolens non eſſe videbimus in Syntaxi.

HIPHIL, [הַמְסִירוֹ, הַמְסִירֵהוּ, הַמְסִירֵנוּ, הַמְסִירָהּ, הַמְסִירֶנָּה, הַמְסִירָהּ, הַמְסִירְךָ, הַמְסִירְךָ in pauſa הַמְסִירֵךְ; הַמְסִירִי, הַמְסִירֵנִי; הַמְסִירָם, הַמְסִירָן, הַמְסִירְכֶם, הַמְסִירְכֶן, הַמְסִירֵנוּ.] Infinitivus ille affixa recipit fere in forma hhiríq, ut : הַקְרִיבוֹ *offerre eum*, בַּעֲבוּר הַרְעִמָהּ *quia provocabat eam, fremere faciebat eam*, 1. Reg. 1. v. 6. ubi ע afficitur (·) ſequente daghéſch pro (ִ.) per legem æquivalentiæ; & dagh. forte anomalum imprimitur ד לַד. Vide ſupra pag. 28. col. 1. לְהַעֲצִבָהּ *ad colendam eam*, Jerem. 44. v. 19. ubi deficit mappiq in ה, & (·) ſubjicitur ſecundæ radicali pro (ִ.); בְּהַקְרִיבְכֶם *offerentibus vobis*, &c. Ex terminatione (-), quod ſervatur, הַזְכִּרְכֶם *memorare vos*, Ezech. 21. v. 29.

VERBA IMPERFECTA.

DEFECTIVA Pé נ, quæ in *qál* primam ſuam radicalem ſervant, ſequuntur perfecta. Hinc ex forma מְסֹר, נְפָלוֹ *cadere eum*, 1. Reg.

Reg. 29. v. 3. Ex forma מְסֹר, נִפְלוֹ idem, 2. Reg. 1. v. 10. נִפְלָם *cadere eos*, Jerem. 49. v. 21. Verum quæ literam illam in hoc infinitivo amittunt, & de quibus supra pag. 197. in appendice, illa, inquam, verba mutant duo (ֶ), in duo (ֵ), quorum prius ob concursum transit in (ִ) loco (ַ), quod usurpari solet in ejusdem formæ nominibus. Vide pag. 98. col. 1. Eodem modo mutatur duplex (ַ) positum pro duplici (ֶ); sed prius (ַ) natum ex (ַ) convertitur in (ַ) propter concursum, ut: גִּשְׁתּוֹ (à גֶּשֶׁת) *accedere eum*, בְּקַחְתּוֹ (à קַחַת) *cum acceperit ipse*, לְקַחְתּוֹ *ad accipiendum eum*, לְקַחְתָּהּ *accipere eam*, קַחְתֵּךְ *accipere te*, לְקַחְתֵּךְ *ad accipiendum te*, קַחְתִּי *accipere me*, à לָקַח, quod defectiva Pé נ sequitur; בְּגִשְׁתָּם *accedentibus ipsis*, &c.

Ex נָתַן, תִּתּוֹ *dare eum*, לְתִתָּהּ *dare eam*, תִּתְּךָ *dare te*, וּבְתִתֵּךְ & *in dando te*, תִּתִּי *dare me*, תִּתָּם *dare eos*, וּלְתִתֵּנוּ contracte pro וְלָתֵת לָנוּ & *ad dandum nobis*, &c. abjecta etiam tertia radicali ן ob ת sequens, vide sup. pag. 206. pro תִּנְתּוֹ, &c.

Piél, [נַגְּשׁוֹ, נַגְּשֵׁהוּ, נַגְּשֵׁנוּ, &c.] ut in piél perfectorum.

Hiphíl, [הַגִּישׁוֹ, הַגִּישֵׁהוּ, הַגִּישֵׁנוּ, &c.] Sic: הַגִּיעֵנוּ *pervenire nos*, &c.

Defectiva ע in *qál*, סֹבּוֹ, סֹבֵּהוּ, סֹבֵּנוּ, סֹבָּהּ, סֹבְּךָ; סֹבֵּךְ in pausa סֹבֶּךָ, סֹבֵּנָה, סֹבָּתְ, סֹבִּי, סֹבֵּנִי, &c.] Sic: תֻּמִּי *consumere me*, בְּחֻמָּם *incalescentibus illis*, לְהֻמָּם *ad conterendum eos*, כְּרֻבָּם *secundum multiplicari eos, prout multiplicabantur*, מֵרֻבְּכֶם *à multiplicari vos, eo quod numerosi essetis*, &c.

Cum solo (ֻ), & sine daghésch in tertia radicali, quasi ex forma quiesc. ע, בְּחֻקוֹ *in statuendo eo*. In forma (ַ) illud retinetur, sed sequente pariter daghésch forti, quod si in litera sequenti, utpote gutturali, aut ר, recipi non possit; tunc excidium ejus compensatur mutato (ַ) in (ָ), ut: לְבָרָם pro לְבָרָם Eccle. 3. v. 18. *ad declarandum eos*. Vide supra pag. 217. col. 2.

Poél, [סוֹבְבוֹ, סוֹבְבֵהוּ, סוֹבְבֵנוּ, סוֹבְבָהּ, סוֹבֶבְךָ, סוֹבְבֵךְ, in pausa סוֹבְבֶךָ; סוֹבְבָתְ, סוֹבְבֵנָה, סוֹבְבִי, סוֹבְבֵנִי, &c.] ut in piél perfectorum, quod ultimam syllabam attinet.

Hiphíl, [הֲסִבּוֹ, הֲסִבֵּהוּ, הֲסִבֵּנוּ, הֲסִבָּהּ, הֲסִבְּךָ, הֲסִבֵּךְ; in pausa הֲסִבֶּךָ, הֲסִבֵּנָה, הֲסִבִּי, הֲסִבֵּנִי, &c.] Pro (ֲ) sub charact. reponi etiam potest (ֱ). הַחִלָּם *incipere eos*, Gen. 11. v. 6. cum (ַ) sub ה loco (ֲ) ob literam ח sequentem; quia motio composita non solet gutturales præcedere, ut diximus supra pag. 224. col. 1. Sublata characteristica, בְּהִלּוֹ pro בְּהַהִלּוֹ, Job. 29. v. 3. *cum lucere faceret ipse*. Ex forma quiescentium ע, vel cum hhiriq gadhól pro hhiriq qatón & daghésch per legem æquivalentiæ, כַּהֲתִימְךָ, Isai. 33. v. 1. pro כַּהֲתִמְּךָ *cum absolveris tu*.

Quiescentia Pé א in *qál*, ex forma מְסֹר, אֲבָדְךָ *perire te*, אֲכָלְךָ *comedere te*, בְּאָמְרְכֶם *cum dixeritis vos*, אֲכָלְכֶם *comedere vos*, בְּאָכְלְכֶם *cum comederitis vos*, &c. Ex forma מְסֹר, אָבְדְךָ *perire te*, בְּאָמְרִי *dum dico ego*, כְּאַהֲבָם *cum diligerent ipsi*, מָאָסְכֶם *spernere, abjicere vos*; dilatationem (ֲ) sub secunda rad. gutturali in (ֳ), & ob (ֳ) sequens in (ָ hhatoúph), vide supra pag. 34. coll. 1. 2. & pag. 351. coll. 1. 2. בְּאָכְלֵנוּ *in comedendo nos, quando comedebamus*.

Piél, [אַכְּלוֹ, אַכְּלֵהוּ, אַכְּלֵנוּ, אַכְּלָהּ, אַכֶּלְךָ, אַכְּלֵנָה, &c.] ut in piél perfectorum.

Hiphíl, [הַאֲכִילוֹ, הַאֲכִילֵהוּ, הַאֲכִילֵנוּ, הַאֲכִילָהּ, הַאֲכִילֵנָה, הַאֲכִילָתְ, &c.] ut in hiphíl perfectorum. Sic: לְהַאֲבִידוֹ *ad perdendum eum*, לְהַאֲבִידֵנוּ *ad perdendum nos*, &c.

Quiescentia Pé (י) in *qál*, sequuntur analogiam perfectorum, ut: מִיּוֹרְדִי־בוֹר S. Hieron. *ne descenderem in lacum*, Psal. 29. Heb. 30. v. 4. ubi ו hodie superfluum ostendit lectum olim fuisse miiiordhi, non miiiardhi, ut volunt recentiores quidam ob accentum méthegh post (ָ) positum: ille enim accentus non impedit quominus (ָ) sit (ָ hhatoúph), vide supra pag. 39. col. 2. ubi vocem illam cum duplici accentu exhibuimus, altero in penultima, ut hîc; altero in ultima, quam syllabam occuparet, nisi interponeretur maqqáph. Lxx. ἀπὸ τῶν καταβαινόντων, Vulg. Lat. *à descendentibus*, legebant מִיּוֹרְדֵי in bénoni plurali constructo.

Verba classis hujus, quæ amittunt primam suam radicalem in hoc infinitivo, quem terminant in ת præcedente duplici (ֶ),

aut duplici (-) ob tertiam rad. ח, aut ע, & de quibus supra pag. 231. illa, inquam, verba mutant duo (ּ) in duo (:), quorum prius ob concursum convertitur in (ּ), & quandoque in (ּ), instar ejusdem formæ nominum, quæ vide supra pag. 98. col. 1. Sic etiam mutantur duo (-) posita pro duobus (ּ); sed eorum prius convertitur in (-). Vel, si malueris, ultimum tantum (-) mutatur in (:), remanente priori. Vide etiam supra defect. Pé נ in hoc infinitivo. לֶכְתּוֹ *ire eum*, דַּעְתּוֹ *scire eum*, לִדְתָּהּ *parere eam*, בְּלִדְתָּהּ *cum pareret ipsa*, רִדְתָּהּ *descendere eam*, לְרִשְׁתָּהּ *ad possidendam eam*, בְּלֶכְתְּךָ *in ambulando te*, לֶכְתְּךָ *ambulare te*, לִדְתֵּן, unde cum ה parag. לִדְתֵּנָה *parere eas*, בְּשִׁבְתֵּנוּ *cum sedebamus*, &c.

Piél, [יַשְּׁבֵנוּ, יַשְּׁבֵהוּ, יַשְּׁבוֹ, &c.] ut in piél perfectorum. Abjecto נ epenthetico, eoque compensato per daghésch in affixo, לְיַסְּרָךְ pro לְיַסְּרֶנְךָ *ad erudiendum te*. Excidente daghésch ex secunda rad. ac compensato per (ּ) loco (-) sub prima, לְיָרְאֵנִי *ad terrendum me*.

Hiphíl, [הוֹשִׁיבֵנוּ, הוֹשִׁיבֵהוּ, הוֹשִׁיבוֹ, &c.] Sic: הוֹדִיעֲךָ *notum facere tibi*, לְהוֹדִיעֵנִי *ad scire faciendum me*, לְהוֹשִׁיעֵנִי *ad salvandum me*, &c. servato ubique hhólem characteristicæ ad (י) vel excidens, vel mutatum in ו compensandum.

QUIESCENTIA ע in *qál*, [קוּמוֹ, קוּמֵהוּ, קוּמֵנוּ, &c.] remanente ו, quod ibi ad secundam radicalem quiescentem compensandam adhibetur, & cujus loco interdum ponitur (ּ) euphonicum. Sic: בְּשׂוּמוֹ *cum poneret ipse*, בְּנוּחַ *cum quiesceret ille*, cum ח in fine pro ו; בְּקֻמָהּ *quando surrexit illa*; בְּנֻסָם cum שׁ pro ם, *in discedendo me*, בְּשׁוּרִי *cum fugerent ipsi*, מִמֻּתֵנוּ *quam mori nos*, &c.

Ex בּוֹא *venire*, בֹּאוֹ *venire eum*, בְּבֹאָהּ *cum veniret illa*, בֹּאָהּ, & expresso ה, quod in fine latebat, בְּבֹאֲךָ *venire te*, בְּבֹאֶךָ cum (ּ) pro (-) ob pausam, *in veniendo te*, בֹּאִי *venire me*, בֹּאָם, vel בֹּאָם *venire eos*, בֹּאָן, unde cum ה parag. בֹּאָנָה *venire illas*, בְּבֹאָן *in veniendo illas*, בֹּאֲכֶם *venire vos*, בֹּאֵנוּ *venire nos*, &c.

Poél, [קוֹמְמוֹ, קוֹמְמֵהוּ, קוֹמְמֵנוּ, &c.] ut in piél perfectorum, & supra in poél defectivorum ע.

Hiphíl, [הֲקִימוֹ, הֲקִימֵהוּ, הֲקִימֵנוּ, &c.] usurpata forma hhiríq, quod immutabile vulgo perseverat, & mutato (ּ) charact. in (-), vel in (ּ), ut supra in defect. ע, ob accentum tonicum plus una syllaba ab eo remotum. Sic: בַּהֲכִינוֹ *cum aptaret ipse*, לַהֲמִיתוֹ *ad interficiendum eum*, לַהֲשִׁיבוֹ *ut redderet eum*, לַהֲמִיתְךָ, cum (ּ) pro (:) ob pausam, *ad interficiendum te*, הֲנִיחִי *facere me ut quiescat*, בַּהֲפִיצִי *in dispergendo me*, שִׁתִי Exod. 10. v. 1. cum aphæresi characteristicæ, pro הֲשִׁיתִי *ponere me*, *ut ponam*, ubi insuper est (ּ) sub שׁ, pro (י); לַהֲמִיתֵנִי *ad interficiendum me*, לַהֲמִיתָם *ad interficiendum eos*, הֲסִירְכֶם *removere vos*, לַהֲמִיתֵנוּ *ad interficiendum nos*, &c. Cum (:) sub prima rad. loco hhiríq, accelerandæ pronuntiationis gratia; quare (-) characteristicæ reducitur ad simplex (-), לְהָפֵרְכֶם Levit. 26. v. 15. pro לַהֲפִירְכֶם *ut irritum faciatis vos*.

Ex בּוֹא *venire*, הֲבִיאֲךָ *adducere te*, בַּהֲבִיאִי *in reducere me*, לַהֲבִיאָם *ad introducendos eos*, הֲבִיאֲכֶם *afferre vos*, &c.

QUIESCENTIA Lám. א in *qál* ex forma מְצֹא, [מָצְאוֹ; מְצָאָהוּ, מְצָאֵנוּ, &c.] ut in qál perfect. Sic: בְּקָרְאִי *in clamando me*, *cum clamo*, בְּמֹצַאֲכֶם *cum inveneritis vos*, Gen. 32. v. 20. ubi hhólem ascendens ab ultima ad penultimam ibi invariatum remanet, ut in בּוֹשַׁסְכֶם, quod vide supra pag. 351. col. 2. Ex forma מְסָר, מְחָאֲךָ *plaudere te*, vide supra pag. 352. col. 1. Vox בְּחֶטְאָהּ, quam huc referunt nonnulli, non tam est infinitivus, quam substantivum חֵטְא pro חֵטְא cum affixo הּ, in quo deficit mappíq, sic: בְּחֶטְאָה pro בְּחֶטְאָהּ *in peccato suo*. Vide supra pag. 119. col. 3.

Ex defectivis Pé נ & quiescentibus Lámedh א, שְׂאֵתוֹ *ferre illud*, שְׂאֵתִי *ferre me*, à שְׂאֵת contracte pro שְׂאֵת. Vide supra pag. 271. col. 2.

Ex quiescentibus Pé (י) & Lámedh א, בְּצֵאתוֹ *cum egredietur ipse*, צֵאתְךָ, & in pausa צֵאתֶךָ *exire te*, מִצֵּאתְךָ *ab exire te*, בְּצֵאתִי *in exire me*, בְּצֵאתָם *in exire eos*, בְּצֵאתְכֶם *egredientibus vobis*, צֵאתֵנוּ *exire nos*, à צֵאת,

unde per contractionem צְאֵת, ut ſupra שְׂאֵת; & contractis adhuc (ֵ) in (ֶ) ſub צ, צֵאת, quod vide pag. ſuperius laudata.

Piél, [מַצְּאוֹ, מַצְּאֵהוּ, מַצְּאֵנוּ, &c.] ut in piél perfectorum.

Hiphíl, [הַמְצִיאוֹ, הַמְצִיאֵהוּ, הַמְצִיאֵנוּ, &c.] ut in hiphil perfectorum. Ex quieſcentibus Pé (י) & Lám. א, בְּהוֹצִיאוֹ *cum eduxerit ille*, לְהוֹצִיאֵהוּ *ad educendum eum*, בְּהוֹצִיאֲךָ *cum eduxeris tu*, בְּהוֹצִיאִי *cum eduxi ego*, לְהוֹצִיאָם *ad educendum eos*, לְהוֹצִיאֵנוּ Exod. 14. v. 11. cum (ֵ) loco (ִ), *ut educeres nos*, &c.

Quiescentia Lámedh ה in *qál*, [גְּלוֹתוֹ, גְּלוֹתֵהוּ, גְּלוֹתֵנוּ, גְּלוֹתָהּ, גְּלוֹתָם, גְּלוֹתֵהָ, גְּלוֹתֵנִי, גְּלוֹתִי, גְּלוֹתְךָ, גְּלוֹתֵךְ; in pauſa גְּלוֹתֶךָ, &c.] Verba illa in qál, piél & hiphíl fere ſuſcipiunt affixa in forma ות, ut: כִּנְטוֹתוֹ *cum declinaret ipſa* (umbra), כִּרְאוֹתוֹ *cum videret ipſe*, לַעֲשׂוֹתוֹ *ad faciendum*, *ad celebrandum illud* (Paſcha), לִבְכֹּתָהּ *ad plangendam eam*, לִשְׁתּוֹתוֹ *bibere illum* (calicem), בַּעֲלוֹתָהּ *cum aſcenderet ipſa*, בַּעֲלֹתְךָ *dum aſcenderes tu*, רְאֹתְךָ *videre te*, בִּבְנוֹתַיִךְ *in ædificando te*, Ezech. 16. v. 31. pro בִּבְנוֹתֵךְ, quod olim lectum fuiſſe argumento eſt (י) ex quo cum hhiriq ſuppoſito, & præpoſito (ַ), perperam nata videtur forma illa nominum femininorum pluralium cum affixo ךְ compoſitorum; בַּעֲלֹתִי *dum aſcenderem ego*, חֲיוֹתָם *vivere eos*, בִּרְאוֹתָם *cum vidiſſent ipſi*, לַעֲשֹׂתָם *ut faciatis ea*, בִּבְנֹתְכֶם *ædificantibus vobis*, לַעֲשֹׂתְכֶם *ut faciatis vos*, כִּרְאוֹתְכֶם *cum videritis vos*, חֲנֹתֵנוּ *caſtra metari nos*, &c.

Unum eſt, quod affixum recipit in forma גְּלֹה, nempe עֲשׂהוּ *facere illud*, Exod. 18. v. 18. pro עֲשׂתוֹ.

Piél, [גַּלּוֹתוֹ, גַּלּוֹתֵהוּ, גַּלּוֹתֵנוּ, גַּלּוֹתָהּ, גַּלּוֹתָם, גַּלּוֹתֵהָ, גַּלּוֹתְךָ, in pauſa גַּלּוֹתֶךָ; גַּלּוֹתֵנִי, גַּלּוֹתִי, גַּלּוֹתֵךְ, &c.] Sic: כַּלּוֹתוֹ vel כַּלֹּתוֹ *conſumere eum*, לְכַסּוֹתוֹ *ad operiendum illud*, צַוּוֹתוֹ *præcipere ei*, לְדַמּוֹתֵנִי 1. Paral. 12. v. 17. cum (ַ) ſub ת loco (ֵ), *ad dejiciendum me*, לְחַיּוֹתָם *ad vivificandum eos*, וּלְזָרוֹתָם cum (ָ) loco (ַ) ſub ז ad compenſandum daghéſch ejectum, *& ut diſpergeret eos*, &c.

Hiphíl, [הַגְלוֹתוֹ, הַגְלוֹתֵהוּ, הַגְלוֹתֵנוּ, הַגְלוֹתָהּ, הַגְלוֹתָם, הַגְלוֹתֵהָ, הַגְלוֹתְךָ, in pauſa הַגְלוֹתֶךָ; הַגְלוֹתֵנִי, הַגְלוֹתִי, הַגְלוֹתֵךְ, &c.] Anomalum eſt לַנְחֹתָם Exod. 13. v. 21. cum aphæreſi characteriſticæ cujus motionem aſſumit ל amiſſo ſuo (ְ), pro לְהַנְחֹתָם *ad deducendum eos.* Sic: כַּנְּלֹתְךָ Iſai. 33. v. 1. *cum abſolveris tu*, ubi inſuper daghéſch anomalum, aut potius mendoſum, imprimitur נ, pro כְּהַנְלֹתְךָ. Si punctis mutatis legas לַנְחֹתָם, aut daghéſch excidente compenſato, לְנַחֹתָם & כַּנְלֹתְךָ, aut potius כְּכַלֹּתְךָ à כָּלָה, voces illæ erunt analogæ in piél.

Ex defectivis Pé נ & quieſcentibus Lámedh ה, הַכּוֹתוֹ *percutere eum*, לְהַכּוֹתָהּ *percutere eam*, לְהַטּוֹתָהּ *ad inclinandam*, *ad reducendam eam*, לְהַכּוֹתְךָ *ad percutiendum te*, הַכּוֹתֶךָ cum (ֶ) loco (ְ) ob pauſam, *percutere te*, בְּהַכּוֹתִי *cum percutiam ego*, לְהַכֹּתָם *percutere eos*, &c.

Ex quieſcentibus Pé (י) & Lámedh ה, לְהוֹרֹתָם *ad docendos eos*, &c.

INFINITIVI

NIPHAL, HOPHAL ET HITHPAEL cum affixis.

Diximus ſupra pag. 320. infinitivos illos interdum conjungi cum affixis, tuncque eos non ut verba, ſed ut nomina ſubſtantiva, quod ipſis ſæpius accidit, conſiderari. Exempla ſint in

Niphal, הִלָּקְחוֹ (à לָקַח) unde בְּיוֹם הִלָּקְחוֹ *in die capi*, *ſuſtolli eum*, h. e. ſublationis ejus. Et ſic in ſequentibus exemplis. בְּהִנָּבְאוֹ, & ex forma quieſc. Lámedh ה, בְּהִנָּבְאֹתוֹ (à נָבָא, aut נִבָּא) *in prophetando eo*, בְּהֵאָבְקוֹ (ab אָבַק) *in luctando eo*, בְּהִשָּׁפְטוֹ (à שָׁפַט) *cum judicatur ipſe*, וּבִכָּשְׁלוֹ abjecta characteriſtica, cujus motionem ſibi vindicat ב, pro וּבְהִכָּשְׁלוֹ (à כָּשַׁל) *& cum impegerit ipſe*, בְּהִמֹּלוֹ (à מוּל) *in circumcidi eum*, הֵעָשׂוֹתוֹ, vel ſecundum alios codices, הֵעָשׂתוֹ,

(ab עָשָׂה) Ezech. 43. v. 18. cum (ּ) ſub ה loco (ֵ), ob (ַ) ſeq. ſub ע, vide ſupra pag. 69. col. 1. *fieri*, *fabricari illud*, הִוָּסְדָהּ (à יָסַד) Exod. 9. v. 18. ſine mappiq in ה, *fundari eam*, הִשָּׁמֶדְךָ Deut. 28. v. 20. & in pauſâ הִשָּׁמְדָךְ ibid. v. 24. punctis tranſpoſitis, ut fit in hoc affixo cum particulis & accentu pauſante, (à שָׁמַד) *perire te*, הִבָּרַאֲךָ Ezech. 28. v. 13. & in pauſa הִבָּרְאָךְ ibid. v. 15. trajectis punctis, ut in exemplo præcedente (à בָּרָא) *creari te*, הִבָּרְאָם *creari eos*, ab eod. verbo, בְּהִוָּסְדָם (à יָסַד) *conſultantibus ipſis*, בְּהִנָּשְׂאָם (à נָשָׂא) *cum elevarentur ea* (animalia), וּבְהִכָּשְׁלָם (à כָּשַׁל) *& cum impegerint ipſi*, לְהִשָּׁמְדָם (à שָׁמַד) *ut diſſipentur ipſi*, יַעַן הִזָּכֶרְכֶם (à זָכַר) *propter recordari vos*, בְּהִזָּרוֹתֵיכֶם (à זָרָה) Ezech. 6. v. 8. *in diſpergi vos*, in forma nominum femininorum plur. cum affixis compoſitorum. Vel potius (׳) iſtud erat antiqua vocalis *e*, quæ exprimeretur hodie per (ְ) ſub ת, ſic: בְּהִזָּרוֹתְכֶם. Vide in col. 1. paginæ præcedentis vocem בִּבְנוֹתֵיִךְ in infinitivo qal quieſcentium Lam. ה cum affixis

HOPHAL, הָשַּׁמָּה hoſchſchammá Lev. 26. v. 3. *deſolari eam*, בְּהָשַּׁמָּה bohſchammá *in deſolari eam*, ibid. v. 43. vide ſupra pag. 227. coll. 1. 2. ubi vocum illarum anomalia exponitur.

HITHPAEL, בְּהִתְחַנְנוֹ Gen. 42. v. 21. *cum deprecaretur ipſe*, ſine daghéſch in priori נ ob (ְ) ſuppoſitum, ab חָנַן in forma perfecta; עַד הִתְמַהְמְהָם Jud. 3. v. 6. *dum cunctarentur ipſi*, à מָהַה, aut מָהָה, geminata prima & ſecunda radic. עַל־הִתְנַדְּבָם 1. Paral. 29. v. 9. *ſuper ſponte offerre eos*, h. e. ſpontanea ſua oblatione. Atque ita omnes infinitivi præcedentes cum affixis conjuncti, aut per nomina ſubſtantiva, aut per ablativos, quos vocant abſolutos, exponendi ſunt.

APPENDIX

AD IMPERATIVUM.

II. perſona ſingularis maſculina.

Forma מְסוֹר, *vel* מְסֹר trade.

[מָסְרֵנוּ, מָסְרֵהוּ, מָסְרוֹ וגו׳ *trade eum*, &c.] Forma illa eodem modo puncta mutat, atque infinitivus ejuſdem formæ, quem vide ſupra pag. 351. Sic: קָבְנוֹ *maledic ei*, Num. 23. v. 13. ab inuſitato קָבַן. Aliis eſt à קָבַב cum נ epenthetico, ut à יֵשׁ fit יֶשְׁנוֹ, quod vide infra in mantiſſa 1. Si mutatis punctis legas קָבְנוֹ, vel קָבֶנּוּ, vox erit analoga à קָבַב, ut videbimus infra in defectivis ע. כָּתְבָהּ *ſcribe eam*, זָכְרֵנִי *memento mei*, חָנְנֵנִי Pſal. 9. v. 14. *miſerere mei*, ab חָנַן in forma perfecta. In quibuſdam codd. legitur חַנְּנֵנִי in piél, & ejecto daghéſch ex priori נ ob (ְ) ſubſcriptum; עָזְרֵנִי *adjuva me*, שָׁפְטֵנִי *judica me*, שָׁמְרֵנִי *cuſtodi me*, כָּתְבֵם *ſcribe ea*, קָשְׁרֵם *liga ea*, עָזְרֵנוּ *adjuva nos*, &c.

Forma מְסַר trade.

[מָסְרֵנוּ, מָסְרֵהוּ, מָסְרוֹ וגו׳ *trade eum*, &c.] In forma illa (ַ) ultimæ mutatur in (ָ), ut diximus ſupra pag. 325. Sic: מְשָׁחֵהוּ *unge eum*, פְּרָעֵהוּ *deſere eam* (viam), גְּאָלָהּ *redime eam*, שְׁמָעֶנָּה *audi illud*, וּגְאָלֵנִי *& redime me*, בְּחָנֵנִי *proba me*, וּבְצָעַם anomalωs, aut potius mendoſe, pro וּבְצָעֵם Amos. 9. v. 1. Lxx. καὶ διάκοψον *& concîde*, *& diſcinde* (eos.) Sic etiam recentiores. Vulg. *avaritia enim* (eorum), legebat וּבִצְעָם à בֶּצַע *quæſtus*, *lucrum*, *avaritia*.

PIEL, [מַסְּרוֹ, מַסְּרֵהוּ, מַסְּרֵנוּ, מַסְּרָהּ, מַסְּרֵן, מַסְּרֵם, מַסְּרֵנִי, מַסְּרִי, מַסְּרֶנָּה, מַסְּרֵהָ, מַסְּרֵנוּ.] Sic: וְלַמְּדָהּ *& doce eam*, נַצְּרֶהָ Prov. 4. v. 3. cum (ֶ) ſub prima radic. loco (ַ), *cuſtodi eam*, בָּרְכֵנִי Gen. 27. v. 34. *benedic mihi*, cum (ָ) loco (ַ) ſub ב ob daghéſch ejectum, & cum (ְ) pro (ּ) ſub ר licet non gutturali; שַׂמְּחֵנוּ *lætifica nos*, &c.

HIPHIL, [הַמְסִירוֹ, הַמְסִירֵהוּ, הַמְסִירֵנוּ,

הַמְסִירֵנִי , הַמְסִירִי , הַמְסִירֶנָּה , הַמְסִירָהּ , הַמְסִירָה הַמְסִירָם , הַמְסִירָן , הַמְסִירֵנוּ .] Sic : הַשְׁלִיכֵהוּ , & fine (י) הַשְׁלִכֵהוּ *projice eam* (virgam), הַשְׁמִיעֵנִי *fac me audire*, &c.

Verba imperfecta.

Defectiva Pé נ in *qál* ex forma מְסֹר, [גְּשׁוּ , &c. Ex forma מְסַר, גְּשׁוּ , &c.] ut in qal perfectorum. Ex נָתַן, quod in hoc imperativo, quem terminat in (·), amittit primam suam radicalem, ut diximus supra pag. 206. תְּנֵהוּ *da eum*, תְּנֶנָּה *da eam*, וּתְנֵם *& da eos*. Ex לָקַח, quod pariter primæ suæ radic. excidium patitur, & ex forma (-), קָחֶנּוּ *accipe eum*, קָחֶנָּה *accipe illud*, קָחֶם Gen. 48. v. 9. *accipe eos*, cum (·) in fine loco (-) ob maqqáph sequens.

Piél, [נַגְּשׁוּ , נַגְּשֵׁהוּ , נַגְּשֵׁנוּ , &c.] ut in piél perfectorum.

Hiphíl, [הַגִּישׁוּ , הַגִּישֵׁהוּ , הַגִּישֵׁנוּ , הַגִּישָׁהּ , הַגִּישֵׁנִי , הַגִּישִׁי , הַגִּישֶׁנָּה , הַגִּישָׁה , &c.] Sic : וְהַצִּילֵנִי *& eripe me*, הַדִּיחֵמוֹ cum affixo poëtico, pro הַדִּיחֵם *depelle eos*, הַצִּילֵנוּ *erue nos*, &c.

Defectiva ע in *qál*, [סֹבּוּ , סֹבֵּהוּ , סֹבֵּנוּ , סֹבֵּנוּ , סֹבֵּן , סֹבֵּם , סֹבֵּנִי , סֹבִּי , סֹבֶּנָּה , סֹבָּה , סֹבָּה. Vel cum (· hhatoúph) sub prima rad. סָבּוּ , סָבֵּהוּ , סָבֵּנוּ , &c.] Sic : חֻקָּהּ *exara illud*, חָנֵּנִי *miserere mei*, &c.

Poél, [סוֹבְבוּ , סוֹבְבֵהוּ , סוֹבְבֵנוּ , סוֹבְבָהּ , סוֹבְבֵן , סוֹבְבֵם , סוֹבְבֵנִי , סוֹבְבִי , סוֹבְבֶנָּה , סוֹבְבָה , סוֹבְבֵנוּ .]

Hiphíl, [הָסֵבּוּ , הֲסִבֵּהוּ , הֲסִבֵּנוּ , הֲסִבָּהּ , הֲסִבֵּן , הֲסִבֵּם , הֲסִבֵּנִי , הָסֵבִּי , הֲסִבֶּנָּה , הֲסִבָּה , הֲסִבֵּנוּ .]

Quiescentia Pé א in *qál* ex forma מְסֹר, [אִכְלוּ , אִכְלֵהוּ , אִכְלֵנוּ , אִכְלָהּ , אִכְלָה , אִכְלֶנָּה , &c. Ex forma מְסַר , אֱכֹלוּ , vel אִכְלוּ , אִכְלֵהוּ , אִכְלֵנוּ , &c.] ut in qál perfectorum, & dilatato (·) sub א , vel in (-) , vel in (··). Sic ex forma (-) , אֱהָבֶהָ *dilige eam*.

Piél, [אַכְּלוּ , אַכְּלֵהוּ , אַכְּלֵנוּ , &c.] ut in piél perfectorum.

Hiphil, [הַאֲכִילוּ , הַאֲכִילֵהוּ , הַאֲכִילֵנוּ , &c.] ut in hiphil perfectorum, dilatato duntaxat (·) in (-) sub prima radicali.

Quiescentia Pé (י) in *qál* sequuntur perfecta, nisi sint ex eorum numero, quæ primæ suæ rad. jacturam faciunt in hoc imperativo, qui desinit vel in (·), vel in (-). Si in (·), mutatur in (:) ; si in (-), convertitur in (·), ut : דָּעֵהוּ *cognosce eum*, &c.

Piel, [יַשְּׁבוּ , יַשְּׁבֵהוּ , יַשְּׁבֵנוּ , &c.] ut in piél perfectorum.

Hiphil, [הוֹשִׁיבוּ , הוֹשִׁיבֵהוּ , הוֹשִׁיבֵנוּ , &c.] Sic : הוֹרִידֵמוֹ cum affixo poëtico, pro הוֹרִידֵם *dejice eos*, &c.

Quiescentia ו in *qál*, [קוּמוּ , קוּמֵהוּ , קוּמֵנוּ , &c.] servato ו , ut supra in infinitivo, quem vide. Sic : שׁוּבֵנוּ Psal. 84. Heb. 85. v. 5. *converte, reduc nos*, cum (י) hodie superfluo, sed olim vocali *e*, quæ nunc exprimitur per (··) sub ב . In codd. tamen accuratioribus (י) istud desideratur.

Poél, [קוֹמְמוּ , קוֹמְמֵהוּ , קוֹמְמֵנוּ , &c.] Sic : כּוֹנְנֵהוּ *confirma illud*, וּמוֹתְתֵנִי *& interfice me*, &c.

Hiphíl, [הָקִימוּ , הֲקִימֵהוּ , הֲקִימֵנוּ , &c.] Sic : וַהֲקִימֵנִי *& exsuscita, & resuscita me*, הֲבִינֵנִי *fac me intelligere*, וַהֲשִׁיבֵנִי contracte pro וַהֲשֵׁב לִי *& redde mihi*, הֲשִׁיבֵנוּ *converte nos*, &c. Sublata per aphæresin characteristica ה , שִׂימָהּ Deut. 31. v. 19. pro הֲשִׂימָהּ *pone illud*, שִׁיתֵמוֹ Psal. 82. Heb. 83. vv. 12. 14. cum affixo poëtico pro הֲשִׁיתֵם *pone eos*.

Quiescentia Lám. א in *qál* [מִצְאוּ , מְצָאֵהוּ , מְצָאֵנוּ , &c.] servato (·) ultimæ. Sic : קְרָאֶנָּה *lege illud*, וּקְרָאֵנִי *& invoca me*, רְפָאֵנִי *sana me*, &c.

Piél, [מַצְּאוּ , מַצְּאֵהוּ , מַצְּאֵנוּ , &c.] ut in piél perfectorum.

Hiphíl, [הַמְצִיאוּ , הַמְצִיאֵהוּ , הַמְצִיאֵנוּ , &c.] ut in hiphil perfectorum. Ex quiesc. Pé (י) & Lám. א , הוֹצִיאֵנִי *educ me*, הוֹצִיאֵם *educ eos*, &c.

Quiescentia Lám. ה in *qál*, [גְּלוּ , גְּלֵהוּ , גְּלֵנוּ , גְּלֵם , גְּלֵן , גְּלֵנִי , גְּלִי , גְּלֶנָּה , גְּלָהּ , גְּלָה , גְּלֵנוּ .] Sic : נְחֵנִי *deduc me*, עֲנֵנִי *exaudi me*, עֲנֵנוּ *exaudi nos*, פְּדֵנִי *redime me*, וּפְדֵנוּ *& redime nos*, &c.

Piél, [גַּלֵּהוּ , גַּלֵּנוּ , גַּלֶּהָ , גַּלֵּה , גַּלֵּנָה , &c.] Sic : חַיֵּהוּ *vivifica illud* (opus), חַיֵּנִי *vivifica me*, &c.

Hiphíl, [הַגְלֵהוּ , הַגְלֵנוּ , הַגְלֵה , הַגְלֵה , הַגְלֶנָּה , &c.] Sic : הַעֲלֵהוּ *offer illud*, הַשְׁקֵהוּ *pota eum*, &c.

Ex defectivis Pé נ & quiesc. Lámedh ה, הַכֵּינִי *percute me*, 3. Reg. 20. vv. 35. 37. ubi abundat (י) antiqua vocalis *e*, quæ exprimitur hodie per (ֵ) sub כ.

Ex quiescentibus Pé (י) & Lámedh ה, הוֹרֵנִי, vel הֹרֵנִי *doce me*, &c.

II. persona singularis feminina מַסְרִי trade.

[מַסְרִיו וגו׳ *trade eum*, &c.] Verba cum perfecta, tum imperfecta (si defectiva ע in qál & hiphíl excipias) in hac persona puncta flexionis retinent in omnibus conjugationibus affixorum recipiendorum capacibus; quare exempla huc congerere opus non est. Legitur quidem וְהֵינִקֵהוּ Exod. 2. v. 9. *& lacta eum*, ab יָנַק in hiphíl cum (ֵ) sub charact. loco hhólem, & remanente prima radicali (י) otiosa: Verum anomalia illa huic verbo cum aliis quibusdam, quæ vide supra pagg. 238. 239. in appendicibus, specialis est. Præterea in hac voce pro (י) sub ק reponitur (ִ), vide pag. 239. col. 2. in fine. Denique in plurimis codd. legere est וְהֵינִקֵהוּ cum (ֵ) mendoso, ut videtur, pro (ִ) sub eodem ק. Vel est enallage personæ masculinæ pro feminina. Alia verba imperfecta nihil habent à flexione diversum, ut: הַרְאִינִי *ostende mihi*, à רָאָה in hiphíl, הַשְׁקִינִי *potum da mihi*, à שָׁקָה in eadem conjugatione.

At in verbis defectivis ע, analogia postulat ut in qál hhólem mutetur in (ְ), vel in (ָ hhatoúph); in hiphíl vero ut (ֵ) convertatur in (ִ), ob accentum tonicum, qui à syllaba in qua est hhólem, vel (ֵ), transit ad sequentem; daghésch enim, quod ibi tertiæ radicali ad secundam excidentem compensandam imprimitur, non sequitur vulgo motiones magnas, nisi intercedat accentus tonicus, vide supra pag. 29. col. 2. initio. Sic in qál, סֹבִּיו, vel סָבִּיו, סֹבִּיהוּ, סֹבִּינִי, סֹבִּים, סֹבִּין, סֹבִּינוּ, סֹבִּיהָ.

In hiphíl, הֲסִבִּיו, הֲסִבִּיהוּ, הֲסִבִּיהָ, הֲסִבִּינִי, הֲסִבִּים, הֲסִבִּין, הֲסִבִּינוּ. Patháhh alterius formæ remanet in hac conjugatione.

In poél servantur puncta flexionis, ut in piél perfectorum, sic: סוֹבְבִיהוּ, סוֹבְבִיו, &c.

II. persona pluralis masculina מִסְרוּ & *II. persona pluralis feminina* מְסֹרְנָה } tradite.

[מִסְרוּהוּ וגו׳ *tradite eum*, &c.] Duæ illæ personæ eodem modo suscipiunt affixa, ut diximus supra pag. 321. Nec quidquam in punctis ob flexionem jam mutatis experiuntur novi, nisi quod ortæ ex persona singulari formæ (ַ), illud mutent in (ָ), quando sequitur accentus distinguens, seu pausans. Sic ex forma hhólem, עִזְבוּהָ *derelinquite eam*, דִּרְשׁוּנִי *quærite me*, &c. Ex forma (ַ), שְׁאָלוּנִי *interrogate me*, שְׁמָעוּנִי *audite me*, &c.

PIEL, [מַסְּרוּהוּ, מַסְּרוּהָ, מַסְּרוּנִי, מַסְּרוּם, מַסְּרוּן, מַסְּרוּנוּ.]

HIPHIL, [הַמְסִירוּהוּ, הַמְסִירוּהָ, הַמְסִירוּנִי, הַמְסִירוּם, הַמְסִירוּן, הַמְסִירוּנוּ.]

VERBA IMPERFECTA.

DEFECTIVA Pé נ in *qál* sequuntur perfecta, nisi sint ex eorum numero, quæ primam suam radicalem amittunt; tunc enim (ְ) secundæ radicalis fit mobilis, utpote initio dictionis. In forma (ַ), illud mutatur in (ָ), ut: קְחוּהוּ cum (ְ) euphonico pro ו, *accipite eum*, 3. Reg. 20. v. 33. à sing. קַח verbi לָקַח, quod, ut diximus supra pag. 196. in append. formam defectivorum Pé נ imitatur.

Piél, [נַגְּשׁוּהוּ, נַגְּשׁוּהָ, &c.] ut in piél perfectorum.

Hiphíl, [הַגִּישׁוּהוּ, הַגִּישׁוּהָ, הַגִּישׁוּנִי, הַגִּישׁוּם, הַגִּישׁוּן, הַגִּישׁוּנוּ.]

DEFECTIVA ע in *qál*, [סֹבּוּהוּ, vel סָבּוּהוּ; סֹבּוּהָ, סֹבּוּנִי, סֹבּוּם, סֹבּוּן, סֹבּוּנוּ] mutato hhólem in (ְ), vel in (ָ hhatoúph), ob accentum tonicum à syllaba, in qua est

iſtud hhólem, ad ſequentem ab affixo retractum. Vide ſupra in perſona ſingul. fem. Sic : כַּלּוּהָ *elevate eam*, חָנֵּנִי cum (ּ) pro ו, *miſeremini mei*, חָנֵּנוּ *miſeremini noſtri*, aut potius *gratioſe nobis concedite*, ita ut contractio ſit pro חֹנּוּ לָנוּ.

Poél, [סוֹבְבוּהוּ, סוֹבְבוּהָ, סוֹבְבוּנוּ, סוֹבְבוּם, סוֹבְבוּנוּ, סוֹבְבוּן.

Hiphíl, [הַסִבּוּהוּ, הֲסִבּוּהָ, הֲסִבּוּנִי, הָסִבּוּם, הֲסִבּוּנוּ, הֲסִבּוּן] mutato (ָ) in hhiriq qatón, quia accedente affixo accentus tonicus ad ſequentem ſyllabam tranſit. Vide ſecundam perſonam ſingularem femininam.

Quiescentia Pé א in *qál*, [אִכְלוּהוּ, אִכְלוּהָ, &c.] ut in qál perfectorum.

Piél, [אַכְּלוּהוּ, אַכְּלוּהָ, &c.] ut in piél perfectorum.

Hiphíl, [הַאֲכִילוּהוּ, הַאֲכִילוּהָ, &c.] ut in hiphíl perfectorum, dilatato duntaxat (ְ) primæ radicalis in (ֲ).

Quiescentia Pé (י) in *qál* ſequuntur perfecta. Si in hoc imperativo prima eorum radicalis deficiat, ſuſcipiunt affixa inſtar defectivorum Pé נ, quæ vide ſupra.

Piél, [יַשְּׁבוּהוּ, יַשְּׁבוּהָ, &c.] ut in piél perfectorum.

Hiphíl, [הוֹשִׁיבוּהוּ, הוֹשִׁיבוּהָ, הוֹשִׁיבוּנִי, הוֹשִׁיבוּם, הוֹשִׁיבוּנוּ, הוֹשִׁיבוּן.]

Quiescentia ע in *qál*, [קוּמוּהוּ, קוּמוּהָ, קוּמוּנִי, קוּמוּם, קוּמוּן, קוּמוּנוּ.]

Poél, [קוֹמְמוּהוּ, קוֹמְמוּהָ, קוֹמְמוּנִי, קוֹמְמוּם, קוֹמְמוּנוּ, קוֹמְמוּן.] Sic : וְקִינְנוּהָ *& lamentamini eam*.

Hiphíl, [הָקִימוּהוּ, הֲקִימוּהָ, הֲקִימוּנִי, הָקִימוּם, הֲקִימוּנוּ, הֲקִימוּן.]

Quiescentia Lám. א in *qál* retinent (ּ) ſecundæ ſing. femininæ, ut : קְרָאֻהוּ cum (ֻ) pro ו, *invocate eum*.

Ex defectivis Pé נ & quieſc. Lámedh א, שָׂאוּנִי *tollite me*, à נָשָׂא, quod in hoc futuro primam ſuam radicalem amittit. Vide ſupra pag. 197. col. 2. & pag. 272. col. 2.

Piél, [מַצְּאוּהוּ, מַצְּאוּהָ, מַצְּאוּנִי, &c.] ut in piél perfectorum.

Hiphíl, הַמְצִיאוּהוּ, הַמְצִיאוּהָ, הַמְצִיאוּנִי, &c.] ut in hiphíl perfectorum.

Ex quieſc. Pé (י) & Lámedh א, הוֹצִיאוּהָ *educite eam*.

Quiescentia Lámedh ה in *qál*, [גְּלוּהוּ, גְּלוּהָ, גְּלוּנִי, גְּלוּם, גְּלוּן, גְּלוּנוּ.]

Piél, [גַּלּוּהוּ, גַּלּוּהָ, גַּלּוּנִי, גַּלּוּם, גַּלּוּן, גַּלּוּנוּ.]

Hiphíl, [הַגְלוּהוּ, הַגְלוּהָ, הַגְלוּנִי, הַגְלוּם, הַגְלוּנוּ, הַגְלוּן.]

Ex defectivis Pé נ & quieſc. Lámedh ה, הַכֻּהוּ cum (ֻ) pro ו, *percutite eum*, הַכּוּם *percutite eos*.

Ex quieſcentibus Pé (י) & Lámedh ה, הוֹרוּנִי *docete me*.

APPENDIX
AD FUTURUM.

III. perſona ſingularis maſculina.

Forma יִמְסוֹר, *vel* יִמְסֹר tradet.

[יִמְסְרֵהוּ וגו׳ *tradet eum*, &c.] Forma illa cum affixis mutat hhólem ultimæ in (ְ), exceptis ךָ, כֶם, כֶן, cum quibus hhólem iſtud mutatur in (ָ hhatoúph) ob (ְ), quod affixa illa ſecum apportant. Vide ſupra pag. 326. Sic : יִתְקְפֵהוּ *prævalebit ei*, יִרְדְּפוּ *perſequetur eum*, וַיִּרְדְּפֵהוּ *& perſequutus eſt eum*, יֶהְדָּפֶנּוּ *depulerit eum*, Num. 35. v. 20. cum (ֶ) loco (ְ) ſub ד quamvis non gutturali, vide ſupra pag. 35. col. 1. Præterea (ֶ) in quod dilatatum fuerat (ְ) ſub ה, (quare (י) notatur cum (ְ)) reducitur ad ſimplex (ְ) ob (ֶ) ſequens. יַעַבְרֶנּוּ *tranſibit eum*; & cum נ epenthetico, יַעַבְרֶנְהוּ *præteribit illud*, וַיִּלְכְּדָהּ *& cepit eam*, יַעְזְרֶהָ *adjuvabit eam*, יַחְגְּרֶהָ *accinget eam*, וְיַעַרְכֶהָ *& diſponet eam*, יֶהֶרְסֶנָּה *diruet eam*, יַעַצָרְכָה 3. Reg. 18. v. 44. *prohibebit te*, ubi exprimitur in fine ה, quod ibi latebat ; יִרְדְּפָה ſecundum Judæos occidentales, יִרְדְּפֶה ſecundum Judæos orientales, *perſequetur te*, Ezech. 35. v. 6. cum (ֶ) ſub פ loco (ְ) ob pauſam,

& cum (ֵ) aut (ֶ) loco (ִ) sub ד licet non gutturali, vide supra; יַעְזְרֶךָּ *adjuvabit te*, Isai. 44. v. 2. ubi נ epentheticum abjectum compensatur per daghésch forte in affixo, יִגְמְלֵנִי *retribuet mihi*, יַאַסְפֵנִי *colliget me*, יְהַלְמֵנִי *percutiet me*, וַיִּתְפְּשֵׂם *& cepit eas* (urbes), וַיַּעְזְרֵם *& adjuvit eos*, וַיִּפְרְקֵנוּ *& redemit nos*, &c.

Forma יִמְסֹר tradet.

[יִמְסְרוֹ וגו׳ *tradet eum*, &c.] In forma illa (ֹ) ultimæ mutatur in (ְ), ut: וַיִּפְעָלֵהוּ *& operatus est eum*, וַיִּשְׁאָלֵהוּ *& interrogavit eum*, וַיִּתְקָעֵהוּ *& fixit eum*, וַיִּתְקָעֶהָ *& fixit eam*, יִבְלָעֶנָּה *absorbebit eam*, יִמְהָרֶנָּה *dotabit eam*, יִפְגָּשְׁךָ *obviabit tibi*, יִשְׁאָלְךָ *interrogabit te*, יִשְׁלָחֲךָ *mittet te*, יִסְעָדֶךָּ Psal. 19. Heb. 20. v. 3. cum daghésch in affixo ad compensandum נ epentheticum abjectum, pro יִסְעָדֶנְךָ, *fulciet te*, יִלְחָצֵנִי *opprimet me*, וַיִּשְׁחָטֵם *& occidit, & jugulavit eos*, יִלְבָּשֵׁם cum (ָ) loco (ְ) sub שׁ, *induet eas* (vestes), &c.

Niphal, quod hîc ut verbum deponens Latinorum, aut medium Græcorum spectatur, וַיֶּחָלְקֵם *& divisit eos*, 1. Paral. 24. v. 3.

Piel, [יְמַסְּרוֹ, יְמַסְּרֵהוּ, יְמַסְּרֶנּוּ, יְמַסְּרָהּ, יְמַסְּרֶנָּה, יְמַסֶּרְךָ, in pausa יְמַסְּרֶךָּ; יְמַסְּרֵנִי vel יְמַסְּרֵנִי; יְמַסְּרָם, יְמַסְּרָן, יְמַסֶּרְךָ, יְמַסְּרִי, יְמַסֶּרְכֶם, יְמַסֶּרְכֶן, יְמַסְּרֵנוּ.] In hoc futuro, sicut supra in infinit. & imper. ejusd. conjug. (ֵ) ultimæ mutatur in (ְ), quod altero concurrente, convertitur in (ַ). Sic: יְבָרְכֶנְהוּ Psal. 71. Heb. 72. v. 15. *benedicet ei*, cum נ epenthetico, & (ָ) loco (ַ) sub ב ob dagh. ejectum, יְתָאֲרֵהוּ, & cum (ֲ) mendoso, ut videtur, pro (ְ), יְתָאֲרֵהוּ *formabit eum*, Isai. 44. v. 13. ubi similiter prima rad. notatur cum (ָ) pro (ַ) in daghésch ejecti supplementum, יְכַפְּרֶנָּה *placabit eam*, יְהַלְלֶךָּ ab הִלֵּל in forma perfect. *laudabit te*, יְזַמֶּרְךָ *psallet tibi*, יְכַבְּדָנְנִי *honorificabit me*, Psal. 49. Heb. 50. v. 23. cum נ epenthetico, & (ָ) sub ד loco (ַ), quod (ַ) mutatur in (ָ) ob pausam.

Pual, הַיְחָבְרְךָ haihhovrechá *an sociabitur tibi?* Psal. 93. Heb. 94. v. 20. cum ה interrogativo affecto (ַ) loco (ֲ) ob (ְ) sequens; cum (ָ hhatoúph) sub ח loco (ֻ), & mutato (ַ) in (ְ) sub ב ex quo dagh. ejicitur tum accelerandæ pronuntiationis gratia, tum ob (ְ) suppositum. Ceterum contractio ibi est, pro הַיְחֻבַּר עִמְּךָ *an sociabitur tecum?*

Hiphil, [יַמְסִירוֹ, יַמְסִירֵהוּ, יַמְסִירֶנּוּ, יַמְסִירָהּ, יַמְסִירֶנָּה, יַמְסִירְךָ, in pausa יַמְסִירֶךָּ, יַמְסִירֵנִי, יַמְסִירֵם, יַמְסִירָן, יַמְסִירְךָ; יַמְסִירִי, יַמְסִירְכֶם, יַמְסִירְכֶן, יַמְסִירֵנוּ.] In hoc futuro cum affixis usurpatur vulgo forma hhiriq sæpius magni, rarius parvi, ut: יַשְׁכִּיבֵהוּ *jacêre faciet eum*, וַיַּעֲצִמֵהוּ *& roboravit eum*, וַיַּעֲמִידֶהָ *& statuit eam*, יַרְחִיקֶנָּה *elongabit eam*, יַבְדִּלַנִי *discernet me*, Isai. 56. v. 3. cum (ַ) sub ל loco (ֵ). Sic: יַשְׂבִּעֵנִי *saturabit me*, Job. 19. v. 18. ubi insuper ב afficitur hhiriq qatón, seu deficit (י) index τῶ hhiriq gadhól. Cum (ְ) pro eodem hhiriq, accelerandæ pronuntiationis gratia, יַעְשְׁרֶנּוּ *ditabit eum*, 1. Reg. 17. v. 25.

Verba imperfecta.

Defectiva Pé נ in *qál* ex forma hhólem, [יִגְּשׁוֹ, יִגְּשֵׁהוּ, יִגְּשֶׁנּוּ, &c. Ex forma (ַ), יִגָּשׁוֹ, יִגָּשֵׁהוּ, יִגָּשֶׁנּוּ, &c.] ut in qál perfectorum. Sic ex forma hhólem, יִדְּרֶנּוּ *sponte voverit eum*, יִגְּפֶנּוּ cum (ֵ) loco (ְ) sub נ licet non gutturali, *percusserit eum*, יִצְּרֶנְהוּ cum נ epenthetico, *custodiet eum*, וַיִּתְּשֵׁם *& expulit eos*, &c.

Ex לָקַח in forma (ַ), יִקָּחֵהוּ, יִקָּחֶנּוּ *accipiet eum*, יִקָּחָהּ, יִקָּחֶנָּה *accipiet eam*, יִקָּחֲךָ, in pausa יִקָּחֶךָּ *accipiet te*, יִקָּחֵנִי *accipiet me*, וַיִּקָּחֵם *& accepit eos*, &c.

Ex נָתַן cujus futurum desinit in (ֵ), ut diximus supra pag. 206. וַיִּתְּנֵהוּ *& dedit eum*, יִתְּנֶנּוּ *dabit illud*, וַיִּתְּנֶהָ *& dedit eam*, יִתְּנֶנָּה *dabit eam*, יִתֶּנְךָ *dabit te*, יִתְּנֵנִי *dabit me*, יִתְּנֵם *dabit eos*, &c.

Piél, [יְנַגְּשׁוֹ, יְנַגְּשֵׁהוּ, יְנַגְּשֶׁנּוּ, &c.] ut in piél perfectorum.

Hiphíl, [יַגִּישׁוֹ, יַגִּישֵׁהוּ, יַגִּישֶׁנּוּ, יַגִּישָׁהּ, יַגִּישֶׁנָּה, יַגִּישְׁךָ, in pausa יַגִּישֶׁךָּ; יַגִּישֵׁנִי, יַגִּישֵׁם, יַגִּישָׁן, יַגִּישְׁךָ, יַגִּישִׁי, יַגִּישְׁכֶם, יַגִּישְׁכֶן,

יְגִישֶׁנּוּ , יַגִּישֵׁם .] Sic : יַצִּילֵהוּ , יַצִּילֶנּוּ *eripiet eum* , וְיַגִּידֶהָ , וְיַגִּידָה *& indicabit illud* , וְיַגֵּדְךָ Deut. 32. v. 7. *& annuntiabit tibi* , ex forma (-) mutati in (:) , quod insuper ob concursum convertitur in (-) , ut in piél ; accentus autem est in penultima propter pausam ; יַצִּילֵנִי *eripiet me* , יַנְחִלֵם *possidere faciet eos* , 1. Reg. 2. v. 8. ubi retinetur prima radic. נ ob ח sequens , vide supra pag. 201. col. 1. & 205. col. 1. Praeterea idem ה afficitur (·) sequente dagh. pro (׳) , per legem aequivalentiae ; יַצִּילֵנוּ *eripiet nos* , יַכִּירֵנוּ *agnoscet nos* , Isai. 63. v. 16. cum (-) sub ר loco (-). Vide supra pag. 337.

Defectiva ע in *qál* , [יְסֻבּוֹ , vel יְסֻבּוֹ ; יְסֻבֵּהוּ , יְסֻבֶּנּוּ , יְסֻבָּה , יְסֻבֶּהָ , יְסֻבֶּנָּה , יְסֻבְּךָ , in pausa יְסֻבֶּךָּ ; יְסֻבֵּךְ , יְסֻבִּי , יְסֻבֵּנִי , יְסֻבֵּם , יְסֻבֵּן , יְסֻבְּכֶם , יְסֻבְּכֶן , יְסֻבֵּנוּ .] In hoc futuro (-) charact. mutatur in (:) ob accentum tonicum plus una syllaba ab eo remotum ; hhólem vero primae rad. corripitur in (ֻ) , vel in (- hhatoúph) , cum daghésch in tertia ad secundam excidentem compensandam. Vide supra pag. 335. Sic : וְיָחֻנּוֹ *& miserebitur ejus* , יְסֻבֻּהוּ *circumdabat eam* (columnam) , יָחֻנְּךָ , unde cum ו copulativo , in pausa , & cum dagh. in affixo ad compensandum נ epentheticum abjectum , וִיחֻנֶּךָּ Num. 6. v. 25. *& misereatur tui* , יָחְנְךָ iohhnekhá Isai. 30. v. 19. punctis transpositis , & ejecto daghésch ex tertia radicali , quia nunquam venit post (:) , pro יְחָנְךָ , *miserebitur tui* , וַיַּהֲמֵם *& contrivit eos* , יְשָׁדֵם , & expresso utroque ד , quod ante inventa puncta in literis per daghésch hodie geminatis factum suspicamur , vide supra pag. 30. col. 2. יְשָׁדְדֵם Jerem. 5. v. 6. *vastabit eos* , יְגוֹרֵם *concidet eos* , servato hhólem ob ר cui daghésch imprimi nequit ; יְחָנֵּנוּ *miserebitur nostri* , *gratiam faciet nobis* , &c.

Ex forma quiescentium ע , יְגוּדֶנּוּ *populabitur* , *vastabit eum* , &c.

Poél , [יְסוֹבְבוֹ , יְסוֹבְבֵהוּ , יְסוֹבְבֶנּוּ , יְסוֹבְבָה , יְסוֹבְבֶהָ , יְסוֹבְבֶנָּה , יְסוֹבֶבְךָ , in pausa יְסוֹבְבֶךָּ ; יְסוֹבְבֵךְ , יְסוֹבְבִי , יְסוֹבְבֵנִי , &c.] Cum נ epenthetico , יְסֹבְבֶנְהוּ Deut. 32. v. 10. *circumducet* , *circumduxit eum*.

Hiphíl , [יְסִבּוֹ , יְסִבֵּהוּ , יְסִבֶּנּוּ , יְסִבָּה , יְסִבֶּהָ , יְסִבֶּךָ , in pausa יְסִבֶּךָּ ; יְסִבֵּךְ , יְסִבִּי , יְסִבֵּנִי , יְסִבֵּם , יְסִבֵּן , יְסִבְּכֶם , יְסִבְּכֶן , יְסִבֵּנוּ .] Qaméts characteristicae , & (-) primae radicalis eadem de causa mutantur , qua supra in qál. Sic : יְחִתֵּנִי *conturbabit me* , וַיְסִבֵּנִי *& circumduxit me* , וַיְשִׁמֵּם *& desolavit eos* , יְחִיתַן Hab. 2. v. 17. *terrebit eas* , cum hhiríq magno loco parvi & daghésch per legem aequivalentiae , vel ex forma quiesc. ע , de quibus infra ; & cum (-) in fine loco (-) , nisi sit error amanuensium.

Quiescentia Pé א in *qál* quatenus imperfecta retinent hhólem characteristicae , ac mutant (-) , vel (-) ultimae in (:) , quod altero concurrente convertitur in (-) , ut in piél perfectorum. Sic : יֹאכְלֶנּוּ *comedet eum* , יֹאכְלֶנָּה *comedet eam* , יֹאכְלֵם , & cum affixo poëtico , יֹאכְלֵמוֹ *comedet eos*. Sic : יֹאחֲזֵמוֹ *apprehendet eos* , &c.

In forma perfectorum , & ex terminatione (-) , וַיֶּאֱהָבֵהוּ *& dilexit eum* , 1. Reg. 18. v. 1. quod secundum כְּתִיב טי , seu textûs literas , est : וַיֶּאֱהָבוּ ; secundum vero קְרִי טי , seu Massorethanum lectionem , וַיֶּאֱהָבֵהוּ . Sic in prima persona יֶאֱהָבֵנִי cum (-) pro (-) , vide supra pag. 337. *diliget me*.

Piél , [יְאַכְּלוֹ , יְאַכְּלֵהוּ , יְאַכְּלֶנּוּ , &c.] ut in piél perfectorum.

Hiphíl ex forma imperfecta , [יַאֲכִילוֹ , יַאֲכִילֵהוּ , יַאֲכִילֶנּוּ , &c.]

Ex forma perfecta , [יַאֲכִילוֹ , יַאֲכִילֵהוּ , יַאֲכִילֶנּוּ , &c.] ut in hiphíl perfectorum , dilatato (:) primae radicalis in (-).

Quiescentia Pé (י) in *qál* ex forma (-) , [יִשָּׁבוֹ , יִשָּׁבֵהוּ , יִשָּׁבֶנּוּ , יִשָּׁבָה , יִשָּׁבֶהָ , יִשָּׁבֶנָּה , יִשָּׁבְךָ , in pausa יִשָּׁבֶךָּ ; יִשָּׁבֵךְ , יִשָּׁבִי , יִשָּׁבֵנִי , &c. servato (-) sub characteristica ad primam literam radicalem excidentem , aut quiescentem compensandam. Ex forma (-) , יִשְׁבוֹ , vel יֵשְׁבוֹ , aut יִשָּׁבוֹ , יִשָּׁבֵהוּ , יִשָּׁבֶנּוּ , &c.] mutato (-) in (-) ut fit in verbis perfectis , & retento (-) sub characteristica , ut in forma (-). Sic ex forma (-) , יֵדָעֶנּוּ *cognoscet illud* (cor) , Jerem. 17. v. 9.

Piél , [יְיַשְּׁבוֹ , יְיַשְּׁבֵהוּ , יְיַשְּׁבֶנּוּ , &c.] ut in piél perfectorum. Sic cum ו conjunctivo & copulativo , וַיַּבְּשֵׁהוּ Nah. 1. v. 4. quod contractum est pro וַיְיַבְּשֵׁהוּ , aut sine dagh.

in (י) charact. ob (ּ) suppositum, וַיְּבַשֵׁהוּ *& arefecit illud* (mare), vide supra pag. 178. col. 1. יְיַסְּדֶנָּה *fundabit eam*, &c.

Hiphil, [יוֹשִׁיבֵנוּ, יוֹשִׁיבֵהוּ, יוֹשִׁיבוֹ, &c.] Sic: וַיּוֹרִדֵהוּ *& demisit eum*, וַיֵּנִקֵהוּ Deut. 32. v. 13. cum (ֵ) sub charact. pro hhólem, vide supra pag. 238. col. 1. & cum (ֵ) sub נ loco (ִי), *& sugere fecit eum*, יוֹרִישֶׁנָּה *possidebit eam*, יוֹכִיחֶךָּ cum (ֶ) loco (ֵ) ob pausam, *arguet te*, יוֹעִידֵנִי *tempus*, aut *diem constituet mihi ad litigandum*, Job. 9. v. 19. ubi contractio est pro יוֹעִיד לִי. Et cum (ֵ) & dagh. per legem æquivalentiæ pro (ִ), יוֹעִדֵנִי *contestabitur mecum*, Jerem. 49. v. 19. & cap. 50. v. 44. ubi pariter contractio est pro יוֹעִיד עִמִּי; וַיּוֹשִׁיבֵנִי 3. Reg. 2. v. 24. *& collocavit me*, cum (ֵ) loco (ִ) seu *e*, quo olim efferebatur ב, ut indicat (י) insertum inter & ב, & notatum à Massorethis ut superfluum; וַיּוֹשִׁעָן וְיוֹשִׁיעֵם *& salvabit eos*, Exod. 2. v. 17. cum (ֵ) pro (ִ), *& salvavit eas*, וְיוֹשִׁעֲכֶם *& salvabit vos*, Isai. 35. v. 4. ubi ש loco (ִי) afficitur (ֲ) nato ex (ְ) accelerandæ pronuntiationis gratia.

Quiescentia ע in *qál*, [יְקוּמֵהוּ, יְקוּמוֹ, יְקוּמֶנָּה, יְקוּמֶהָ, יְקוּמֵהָ, יְקוּמֵנוּ, &c.] mutato (ֵ) charact. in (ְ) ob accentum plus una syllaba ab eo dissitum. Sic: יְגוּדֶנּוּ *populabitur, vastabit eum*, quod alii referunt ad defectiva ע, sed assumta horumce verborum forma. Vide pag. præced. col. 1. Cum dagh. anomalo, aut potius mendoso, in tertia radicali, וַיְכוּנֶנּוּ Job. 31. v. 15. *& præparavit eum.* Ex forma, seu terminatione hhólem, יְגֹרֵהוּ *congregabit eum*, &c.

Ex בּוֹא, יְבוֹאֶנּוּ contracte pro יָבוֹא לוֹ *eveniet ei.* Sic: יְבוֹאֵנוּ *eveniet nobis.*

Poél, [יְקוֹמְמֵהוּ, יְקוֹמְמֵנוּ, יְקוֹמְמוֹ, יְקוֹמְמֶנָּה, יְקוֹמְמָה, יְקוֹמְמֵהָ, &c.] ut supra in poél defectivorum ע. Sic: וַיְכוֹנְנֶהָ *& præparavit eum* (arcum), יְרוֹמְמֵנִי *exaltabit me*, &c.

Hiphil, [יְקִימֵהוּ, יְקִימֵנוּ, יְקִימוֹ, יְקִימֶהָ, יְקִימֶנָּה, יְקִימֵהָ, &c.] mutato (ֵ) in (ְ) eadem de causa, qua supra in qál. Sic: וַיְבִינֵהוּ *& intelligere fecit eum*, וַיְמִיתֵהוּ *& interfecit eum*, וַיְשִׂימֵהוּ *& posuit eum*, יְקִימֶנּוּ *suscitabit eum*, יְמִתֶנּוּ *interficiet eum*, יְפֵרֶנּוּ *irritabit illud*, Num. 30. v. 14. ex forma (ֵ), quod retinetur ad secundam radicalem excidentem compensandam; וַיְשִׂמֶהָ *& posuit eam*, יְרִימֶהָ *eriget eam*, יְשִׁיבֶהָ *adducet eam*, יְקִימְךָ *suscitabit te*, יְשִׂימְךָ *ponet te*, יְנִיחֶךָ, unde cum ו copulativo affecto hhiriq ob sequens (י) cum (ִ) notatum, vide infra conjunctiones, cum (ֶ) loco (ֵ) sub ח ob pausam, & cum dagh. in ד ad compensandum נ epentheticum abjectum, וְיָנִחֶךָּ *& requiem dabit tibi*, Prov. 29. v. 17. וַיְשִׂימֵנִי *& posuit me*, יְשִׂימֵם Deut. 7. v. 15. cum (ֵ) loco (ִ), *ponet eos*, וַיְנִעֵם *& errare, & vagare fecit eos*, וַיְמִיתֵם *& interfecit eos*, &c.

Ex בּוֹא, יְבִיאֵנוּ, יְבִיאֵהוּ, *afferet, adducet eum*, יְבִיאֶנָּה, יְבִיאֶהָ *adducet eam*, יְבִיאֶהָ, vel יְבִאֶךָ *adducet, introducet te*, וַיְבִיאֵנִי *& introduxit me*, יְבִיאֵם *reducet eos*, וַיְבִיאֵנוּ *& introduxit nos*, &c.

Quiescentia Lám. א in *qál* retinent (ָ) ultimæ, [יִמְצָאֵהוּ, יִמְצָאֵנוּ, יִמְצָאוֹ, יִמְצָאֶהָ, יִמְצָאֶנָּה, יִמְצָאֵהָ, & in pausa יִמְצָאֶךָ; יִמְצָאֵנִי, יִמְצָאֵךְ, יִמְצָאַנִי, &c.] Sic: יִקְרָאֵהוּ *vocabit eum*, וַיִּקְרָאֶהָ *& vocavit eam*, יִקְרָאֵנִי *vocabit me*, &c. Anomalum est יִקְרְאוֹ Jerem. 23. v. 6. *vocabit eum*, cum (ְ) sub ר loco (ָ). Vel deducitur ex forma inusitata hhólem יִקְרֹא.

Ex defectivis Pé נ & quiesc. Lámedh א, יִשָּׂאֵהוּ *feret eum*, וַיִּשָּׂאֶהָ *& tulit eam*, וַיִּשָּׂאֵם *& tulit eos*, &c.

Piél, [יְמַצְּאֵהוּ, יְמַצְּאֵנוּ, יְמַצְּאוֹ, &c.] ut in piél perfectorum.

Ex defectivis Pé נ & quiesc. Lámedh א, וַיְנַשְּׂאֵם *& elevavit eos*, &c.

Hiphil, [יַמְצִיאֵהוּ, יַמְצִיאֵנוּ, יַמְצִיאוֹ, &c.] ut in hiphil perfectorum.

Ex quiesc. Pé (י) & Lám. א, [וַיּוֹצִיאֲךָ *& eduxit te*, וַיּוֹצִיאֵנִי *& eduxit me*, וַיּוֹצִיאֵם *& eduxit eos*, וַיּוֹצִיאֵנוּ *& eduxit nos.*

Quiescentia Lám. ה in *qál* abjiciunt illud cum (ֵ) præced. sic: [יִגְלֵהוּ, יִגְלֵנוּ, יִגְלֵהוּ, יִגְלֶנָּה, יִגְלֶהָ, יִגְלֵהָ, in pausa יִגְלֶךָ; יִגְלְךָ, יִגְלֵנִי, יִגְלֵם, יִגְלְכֶם, יִגְלֵן, יִגְלְכֶן, יִגְלֵנוּ.] Sic: וַיְכַהוּ *& stravit eum*, וַיִּרְאֵהוּ *& vidit eum*, יִשְׂרֵהוּ *solvet illud*, יַעֲשֵׂהוּ *faciet illud*, וַיִּרְאֶהָ *& vidit eam*, יִרְאֶנָּה *videbit eam*, יִרְעֶנָּה *pascet eam*, וַיַּעֲשֶׂהָ *& fecit illud*

(holocaustum,) יַעַנְךָ *respondebit tibi*, יַחְתְּךָ pro יַחְתֶּךָ *accipiet*, *abripiet te*, יִקְרְךָ 1. Reg. 28. v. 10. cum daghésch anomalo, melius forte mendoso, in ק, & contracte pro יִקְרֶה לְךָ *eveniet tibi*, יִרְאַנִי Exod. 33. v. 20. cum (-) pro (..), *videbit me*, וַיַּרְאֵנִי *& vidit me*, וַיַּעֲנֵנִי *& exaudivit me*, וַיֶּאֱתָיֵנִי Job. 3. v. 25. ubi mutatur ה in (י) præcedente (.), & contractio est pro וַיֶּאֱתֶה לִי, *& evenit mihi*, וַיֶּחֱצֵם *& divisit eos*, יַעֲנֵנוּ *respondebit nobis*, &c.

Piél, [יְגַלֵּהוּ, יְגַלֵּנוּ, יְגַלֶּהָ, יְגַלֶּךָ, יְגַלֶּנָּה, יְגַלֵּךְ, in pausa יְגַלֶּךָּ; יְגַלְּךָ, יְגַלֵּי, יְגַלֵּנִי, &c.] abjecta tertia rad. cum (.) præcedente, ut in qál. Sic: וַיְחַיֵּהוּ cum hhiriq sub ו ob (י) sequens cum (:) notatum, vide infra conjunctiones, *& vivificet eum*, וַיְצַוֵּהוּ *& præcepit ei*, וַיְצַוְּךָ *& præcepit tibi*, וַיְצַוֵּם *& præcepit eis*, וַיְכַסֵּם *& operuit eos*, וַיְצַוֵּנוּ *& præcepit nobis*, יְחַיֵּנוּ *vivificabit nos*, Ose. 6. v. 2. יְכַסְּיֻמוֹ cum affixo poëtico, *operiet eos*, Psal. 139. Heb. 140. v. 9. ubi, sicut & in exemplo præcedenti, abundat (י) antiqua vocalis *e*, quæ exprimitur hodie per (..) sub secunda radicali.

Hiphíl, [יַגְלֵהוּ, יַגְלֵנוּ, יַגְלֶהָ, יַגְלֶךָ, יַגְלֶנָּה, יַגְלֵךְ, in pausa יַגְלֶךָּ; יַגְלְךָ, יַגְלֵי, יַגְלֵנִי, יַגְלֵנוּ, יַגְלֵכֶן, יַגְלֵכֶם, יַגְלֵן, יַגְלֵם.] Sic: יַנְחֵהוּ *ducet eum*, servato נ ob ח seq. vide pag. 201. col. 1. יַשְׁקֵנִי *potum dabit mihi*, יַעֲלֵם contracte pro יַעֲלֶה *ascendere faciet eos*, וַיַּתְעֵם *& errare fecit eos*, יַרְאֵנוּ *ostendit nobis*, וַיַּשְׁקֵנוּ *& potum dedit nobis*, &c.

Ex defectivis Pé נ & quiesc. Lámedh ה, יַטֵּנוּ *inclinabit illud*, יַכֵּהוּ, *percutiet eum*, וַיַּכֶּהָ *& percussit eam*, יַכֶּכָּה, in pausa, & נ epenthetico abjecto compensato per dagh. in affixo, יַכֶּכָּה, expresso utrobique ה, quod in fine latebat, *percutiet te*, יַטְּךָ *declinare te faciet*, ubi נ excidens compensatur quoque per daghésch in affixo, יַכֵּם *percutiet eos*, &c.

Ex quiesc. Pé (י) & Lámedh ה, יוֹרֵנוּ *docebit eum*, וַיּוֹרֵהוּ *& docuit eum*, וַיּוֹרֵנִי *& docuit me*, וַיּוֹרֵם *& docebit eos*, יוֹרֵנוּ *docebit nos*, &c.

In hac persona exponenda paulo prolixiores fuimus, quod aliæ hujus temporis incremento destitutæ ad ejus normam affixa, quæ illis conveniunt, mutato solo charactere, suscipiant; quare ad eam sæpius remittemus.

III. persona singularis feminina תִּמְסוֹר, *vel* תִּמְסֹר, *&* תִּמְסַר tradet.

[תִּמְסְרֵנוּ, תִּמְסְרֵהוּ, תִּמְסְרֵךְ וגו׳] ex forma hhólem; תִּמְסָרֵנוּ, תִּמְסָרֵהוּ, תִּמְסָרֵךְ ex forma (-), *tradet eum*, &c.] Vide tertiam personam singularem masculinam. Sic ex forma hhólem, תִּלְכְּדוֹ *capiet eum*, תִּרְמְסֶנָּה *conculcabit eam*, וְתִשְׁמְרֶךָּ Prov. 4. v. 6. cum daghésch in affixo ad compensandum נ epenth. abjectum, *& custodiet te.* Sic: תִּנְצְרֶכָּה ibid. cap. 2. v. 11. *servabit te*, à נָצַר in forma perfecta, & expresso ה, quod latebat in fine, pro תִּצְּרֶךָ, quod legitur cap. 4. v. 6. Remanente hhólem in cujus locum schouréq mendosum, ut videtur, irrepsit, תִּשְׁמוּרֵם Prov. 14. v. 3. *custodiet eos.* Vel est potius metathesis pro תִּשְׁמְרוּם *custodient eos*, refertur enim ad nomen וְשִׂפְתֵי *& labia.*

Ex forma (-), תִּשְׁאָלְךָ *interrogabit te*, תִּדְבָּקַנִי Gen. 19. v. 19. *adhæreat mihi*, *apprehendat me*, cum (-) pro (..), & contracte pro תִּדְבַּק לִי; וַתִּבְלָעֵם *& deglutivit eos*, תִּבְלָעֵמוֹ cum affixo poëtico, *deglutiet eos*, &c.

Piel, [תְּמַסְּרֵנוּ, תְּמַסְּרֵהוּ, תְּמַסְּרֵךְ, &c.] Vide tertiam personam singul. masculinam. Sic: תְּכַבְּדֶךָּ *glorificabit te.* In pausa, & נ epenthetico abjecto, eoque per daghésch in ך compensato, תְּסוֹכְכֶךָּ *protegat te*, תְּבַעֲתֶךָּ sine daghésch ex secunda radicali excidentis compensatione, *terrebit te*, תְּחַבְּקֵנִי *amplexabitur me*, תְּבַעֲתַנִּי Job. 9. v. 14. *terreat me*, ubi daghésch ex secunda radicali excidit sine compensatione, ח afficitur (-) loco

(ּ) ob insertum נ, quod deinde abjectum compensatur per daghésch in affixo. Sic: תְּבָרְכֵנִי Gen. 27. vv. 19. 31. *benedicat mihi*, compensato quidem daghésch excidente, sed cum (ָ) sub ר loco (ֵ).

Hiphil, [תַּסְגִּירֵנוּ, תַּסְגִּירֵהוּ, תַּסְגִּירוֹ, &c.] Vide tertiam personam singularem masculinam.

Verba imperfecta.

Defectiva Pé נ in *qál*, ex forma hhólem, [תִּגְּשֵׁנוּ, תִּגְּשֵׁהוּ, תִּגְּשׁוֹ, &c. Ex forma (ַ), תִּגְּשֵׁנוּ, תִּגְּשֵׁהוּ, תִּגְּשׁוֹ, &c.] Vide tertiam personam sing. masculinam. Sic ex forma hhólem, in pausa, & נ epenthetico abjecto compensato per daghésch in affixo, וְתִצְּרֶךָּ *& custodiet te*. Ex forma (ַ), וַתִּקָּחֵהוּ *& accepit eum*, וַתִּקָּחֶהָ *& accepit eam*, תִּקָּחֲךָ *capiet te*, וַתִּקָּחֵנִי *& accepit me*, תִּקָּחֵם *accipiet eos*, &c. à לָקַח, quod verborum illorum analogiam sequitur.

Pro *piél* & *hiphíl*, vide tertiam personam singularem masculinam.

Defectiva ע in *qál*, [תְּסֻבּוֹ, vel תְּסֻבּוֹ; תְּסֻבֵּהוּ, תְּסֻבֵּנוּ, &c.] Vide tertiam personam singularem masculinam.

Poél, [תְּסוֹבְבוֹ, תְּסוֹבְבֵהוּ, תְּסוֹבְבֵנוּ, &c.] Vide tertiam personam singularem masculinam. Sic: תְּסוֹבְבֶךָּ *circumdabit te*, cum dagh. in affixo ad compensandum נ epentheticum abjectum.

Hiphíl, [תְּסִבּוֹ, תְּסִבֵּהוּ, תְּסִבֵּנוּ, &c.] Vide tertiam personam singularem masculinam.

Quiescentia Pé א in *qál* ex forma imperfecta, תֹּאכְלֵנוּ *consumet eum*, תְּאָכְלֵהוּ idem, Job. 20. v. 26. ubi hhólem in quo quiescebat א, fit ejus motio, ac insuper mutatur in (ָ hhatoúph); ת vero afficitur (ְ) genuina literarum servilium, præsertimque characteristicarum, motione. Si pro (ְ) supponatur (ַ) sub א, vox erit analoga in piél, in quo daghésch excluderetur à secunda radicali כ ob (ָ) ipsi subscriptum; תֹּאכְלֶךָ *consumet te*, תֹּאכְלֵם *consumet eos*, תֹּאכְלְכֶם *consumet vos*, cum (ְ) sub כ loco (ֵ), תֹּאכְלֵנוּ *consumet nos*.

In *piél* & *hiphíl*, vide tertiam personam singularem masculinam.

Quiescentia Pé (י) in *qál*, [תִּשָׁבוֹ, תִּשָׁבֵהוּ, תִּשָׁבֵנוּ, &c.] Vide tertiam personam singularem masculinam.

Piél, [תְּיַשְּׁבוֹ, תְּיַשְּׁבֵהוּ, תְּיַשְּׁבֵנוּ, &c.] Vide eamdem personam.

Hiphíl, [תּוֹשִׁיבוֹ, תּוֹשִׁיבֵהוּ, תּוֹשִׁיבֵנוּ, &c.] Vide tertiam personam sing. mascul. Sic: וַתּוֹרִידֵם *& demisit eos*, תּוֹרִישֵׁמוֹ cum affixo poëtico, *expellet eos*, &c. Ex forma quiescentium ע, vel, quod idem est, ex antiquo verbo נוּק, וַתְּנִיקֵהוּ Exod. 2. v. 9. *& lactavit eum*.

Quiescentia ע in *qál*, [תְּקוּמוֹ, תְּקוּמֵהוּ, תְּקוּמֵנוּ, &c.] Vide tertiam pers. sing. masc. Ex בּוֹא, תְּבוֹאֵהוּ, תְּבוֹאֵנוּ, *veniet*, *eveniet ei*, תְּבוֹאֶךָ in pausa pro תְּבוֹאֲךָ *veniet tibi*, & servato ה paragogico, quod mutatur in ת ut in nominibus, תְּבוֹאָתְךָ *eveniet tibi*; תְּבוֹאֵנִי *veniat ad me*, &c. Quæ omnia contracta sunt pro תָּבוֹא לוֹ, &c. Vide tertiam personam singularem masculinam.

Poél, [תְּקוֹמְמוֹ, תְּקוֹמְמֵהוּ, תְּקוֹמְמֵנוּ, &c.] Vide tertiam personam sing. mascul. Sic: וּתְרוֹמְמֶךָּ *& exaltabit te*, in pausa, & compensato נ epenthetico abjecto per daghésch in affixo.

Hiphíl, [תְּקִימוֹ, תְּקִימֵהוּ, תְּקִימֵנוּ, &c.] Vide tertiam personam sing. mascul. Sic: תְּבִינֵם *intelligere faciet*, aut *facit eos*, &c. Ex בּוֹא, וַתְּבִיאֵהוּ *& adduxit eum*, וַתְּבִיאֵנִי *& adduxit me*.

Quiescentia Lám. א in *qál*, [תִּמְצָאוֹ, תִּמְצָאֵהוּ, תִּמְצָאֵנוּ, &c.] Vide tertiam personam singularem mascul. Sic: תִּמְלָאֵמוֹ cum affixo poëtico, *implebitur ex eis*, Exod. 15. v. 9. ubi contractio est pro תִּמָּלֵא מֵהֶם.

Ex defectivis Pé נ & quiesc. Lámedh א, וַתִּשָּׂאֵהוּ *& tulit eum*.

Pro *piél* & *hiphíl*, vide tertiam personam singularem masculinam.

Quiescentia Lám. ה in *qál*, [תִּגְלֵהוּ, תִּגְלֵנוּ, &c.] Vide tertiam personam singularem masculinam. Sic: וַתִּרְאֵהוּ *& vidit eum*, וַתִּרְאֵנִי cum (ֵ) pro (ֶ), *& vidit me*.

Piél, [תְּגַלֵּהוּ, תְּגַלֵּנוּ, &c.] Vide tertiam personam sing. masc. Cum (י) antiqua vocali *e*, quæ exprimitur hodie per (ֵ) sub נ, וַתְּעַנֶּהָ *& afflixit eam*, Gen. 16. v. 6.

Hiphil, [תַּגְלֵהוּ , תַּגְלֵנוּ , &c.] Vide tertiam perf. singul. masc. Sic: וַתַּשְׁקֵהוּ *& potum dedit ei*, &c. Ex defect. Pé נ & quiesc. Lámedh ה, וַתַּטֵּהוּ *& inclinavit illud*, &c. Ex quiesc. Pé (י) & Lámedh ה, וְתוֹרְךָ *& docebit te*, &c.

II. *persona singularis masculina*
תִּמְסֹר *&* תִּמְסֹר *aut* , תִּמְסוֹר , trades.

[תִּמְסְרֵנִי , תִּמְסְרֵהוּ , תִּמְסְרֵנוּ ex forma hhólem; תִּמְסָרֵנִי , תִּמְסָרֵהוּ , תִּמְסָרֵנוּ ex forma (-), *trades eum*, &c.] Vide tertiam perf. singul. masc. Sic ex forma hhólem, תְּחַזְּקֵהוּ *roborabis eum*, תִּזְכְּרֶנּוּ *recordaberis ejus*, תִּשְׂרְפֶנּוּ *combures eum*, תַּעַזְבֶהָ *derelinques eam*, תַּחְפְּשֶׂנָּה *investigabis eam*, תִּמְשְׁכֵנִי *trahes me*, תַּעַזְבֵנִי *derelinques me*, תִּצְפְּנֵם *abscondes eos*, &c.

Ex forma (-), תִּבְחָנֵנוּ *probabis eum*, תִּלְחָצֵנוּ *opprimes eum*, תִּשְׂבָּעֶנּוּ Prov. 25. v. 16. contracte pro תִּשְׂבַּע מִמֶּנּוּ *satiaberis ex eo*, תִּסְעָדֵנִי *fulcies me*, תִּשְׁאָלֵנִי *interrogabis me*, תִּשְׁכָּחֵנִי *oblivisceris me*, &c.

Piel, [תְּמַסְּרֵנִי , תְּמַסְּרֵהוּ , תְּמַסְּרֵנוּ , &c.] Vide tertiam personam singul. masc. Sic; וַתְּחַשְּׁבֵהוּ *& reputasti eum*, וַתְּחַלְּלֵהָ *& profanasti illud*, ab חָלַל in forma perfecta, & sine daghésch in priori ל ob (:) suppositum; תְּיַסְּרֵנִי *erudias, arguas me*, תְּלַמְּדֵנִי *docebis me*, וַתְּנַחֲלֵנִי daghésch excidente sine compensatione, *& deduces me*, וַתְּזְרֵנִי 2. Reg. 22. v. 40. contracte, vel per Syriasmum de quo supra pag. 301. col. 2. pro וַתְּאַזְּרֵנִי, quod legitur in Psal. parallelo 17. Heb. 18. v. 40. *& accingis*, vel *& accinxisti me*, וַתְּפַלְּטֵמוֹ *& eruisti eos*, תְּבַהֲלֵמוֹ sine daghésch excidentis compensatione, *conturbabis eos*, &c. cum affixis poëticis pro תְּבַהֲלֵם , וַתְּפַלְּטֵם.

Hiphil, [תַּמְסִירֵנִי , תַּמְסִירֵהוּ , תַּמְסִירֵנוּ , &c.] Vide tertiam perf. singul. masc. Sic: תַּסְתִּירֵנִי *abscondes me*, תַּצְפִּנֵנִי cum (·) sub פ pro (·.), idem, Job. 14. v. 13. ubi exemplaria quædam mendose exhibent צ cum daghésch, פ vero raphatum, seu daghésch destitutum. Cum (:) sub secunda rad. loco (·) accelerandæ pronuntiationis gratia, תַּעְשְׁרֶנָּה *ditabis eam*, Psal. 64. Heb. 65. v. 10. Vide aliud exemplum supra pag. 360. col. 2. in tertia persona singulari masculina.

Hophal, תָּעָבְדֵם tóovdhém, Exod. 20. v. 5. &c. *coles ea*, quod contractum est pro תָּעֳבַד אֹתָם.

Verba imperfecta.

Defectiva Pé נ in *qál* ex forma hhólem, [תִּגְּשֵׁנִי , תִּגְּשֵׁהוּ , תִּגְּשֵׁנוּ , &c. Ex forma (-), תִּגָּשֵׁנִי , תִּגָּשֵׁהוּ , תִּגָּשֵׁנוּ , &c.] Sic ex forma hhólem, תִּקְּבֶנּוּ Num. 23. v. 25. cum (··) sub ק loco (·), *maledices ei*, תִּצְּרֶנּוּ *custodies eum*, תִּנְצְּרֵנִי servato נ more perfectorum, *custodies me*, Psal. 139. Heb. 140. v. 2. Ex forma (-), תִּטָּעֵמוֹ cum affixo poëtico pro תִּטָּעֵם, *plantabis eos*.

Ex לָקַח in eadem forma, תִּקָּחֶנּוּ *accipies eum*, תִּקָּחֶנָּה *accipies eam*, תִּקָּחֵנִי *accipies me*.

Ex נָתַן , תִּתְּנֵנִי , תִּתְּנֵהוּ , תִּתְּנֶנּוּ *dabis eum*, וַתִּתְּנָהּ *& dedisti eam*, תִּתְּנֶנָּה *dabis eam*, וַתִּתְּנֵם *& dedisti eos*, &c. Vide tertiam personam singularem masculinam.

Piél, [תְּנַגְּשֵׁנִי , תְּנַגְּשֵׁהוּ , תְּנַגְּשֵׁנוּ , &c.] Vide tertiam personam sing. masc.

Hiphíl, [תַּגִּישֵׁנִי , תַּגִּישֵׁהוּ , תַּגִּישֵׁנוּ , &c.] Vide tertiam personam singularem mascul. Sic: תַּצִּילֵנִי *eripies me*, &c.

Defectiva ע in *qál*, [תְּסֻבֵּנִי , vel תִּסְּבֵנִי ; תְּסֻבֵּהוּ , תְּסֻבֵּנוּ , &c.] Vide tertiam personam singularem masculinam.

Poél, [תְּסוֹבְבֵנִי , תְּסוֹבְבֵהוּ , תְּסוֹבְבֵנוּ , &c.] Vide tertiam personam singul. masc. Sic: תְּסוֹבְבֵנִי *circumdabis me*, &c.

Hiphíl, [תְּסִבֵּנִי , תְּסִבֵּהוּ , תְּסִבֵּנוּ , &c.] Vide tertiam personam singularem masculinam.

Quiescentia Pé א in *qál* ex forma imperfecta, [תֹּאכְלֵנִי , תֹּאכְלֵהוּ , תֹּאכְלֵנוּ , &c.] Vide tertiam personam singul. masc. Sic: תֹּאכְלֶנּוּ *comedes eum*, תֹּאכְלֶנָּה *comedes eam*, &c.

Piél & *hiphíl* sequuntur perfecta. Vide illic.

Quiescentia Pé (י) in *qál* ex forma (-) in ultima, [תִּשְׁבֵּנִי , תִּשְׁבֵּהוּ , תִּשְׁבֵּנוּ , &c. Ex forma (-) in eadem syllaba, תֵּשְׁבִי ,

תְּשַׁבְּחוּ , תְּשַׁבְּנוּ , &c.] Vide tertiam personam singularem masculinam. Sic ex forma (-) , וְתֵדָעֵהוּ *ut cognoscas eum* , &c.

Piél , [תְּשַׁבְּנוּ , תְּשַׁבְּחוּ , תְּשַׁבּוֹ , &c.] Vide tertiam personam singularem masculinam.

Hiphíl , [תּוֹשִׁבֵנוּ , תּוֹשִׁיבֵהוּ , תּוֹשִׁיבוֹ , &c.] Vide tertiam personam singul. masc. Sic : תּוֹדִיעֵנִי *scire me facies* , תּוֹכִיחֵנִי *argues me* , תּוֹשִׁיעֵנִי *salvabis me* , &c.

QUIESCENTIA ע in *qál* , [תְּקוּמֵהוּ , תְּקוּמוֹ , תְּקוּמֵנוּ , &c.] Vide tertiam personam sing. masc. Sic : תְּעֻגֶנָּה Ezech. 4. v. 12. cum (ֻ) sequente daghésch per legem æquivalentiæ pro ו ; vel ex forma defectivorum ע , pro תְּעוּגֶנָּה , *parabis* , *coques eam* , תְּצוּדֵנִי *venaberis me* , &c.

Poél , [תְּקוֹמְמֵנוּ , תְּקוֹמְמֵהוּ , תְּקוֹמְמוֹ , &c.] Vide tertiam personam singul. masc. Sic : תְּרוֹמְמֵנִי *exaltabis me* , &c.

Hiphíl , [תְּקִימֵנוּ , תְּקִימֵהוּ , תְּקִימוֹ , &c.] Vide tertiam personam singul. masc. Sic : תְּשִׁיתֵהוּ *pones eum* , תְּשִׁיבֶנּוּ *reduces illud* , תְּכִינֶהָ *parabis illam* , תְּקִיאֶנָּה *evomes illam* , תְּדִינֵנִי *judicabis me* , תְּבִישֵׁנִי *confundes me* , תְּשִׁיתֵמוֹ cum affixo poëtico , *pones eos* , תְּשִׁיבֵם *reduces eos* , תְּשִׁיבֵנוּ *reduces* , *convertes nos* , &c.

Ex בּוֹא , תְּבִיאֵהוּ , תְּבִיאֵנוּ *reduces* , *introduces eum* , תְּבִיאֶנָּה *afferes illud* , תְּבִיאֵמוֹ cum affixo poëtico , *introduces eos* , וַתְּבִיאֵם *& introduxisti eos*.

QUIESCENTIA Lám. א in *qál* , [תִּמְצָאוֹ , תִּמְצָאֵהוּ , תִּמְצָאֵנוּ , &c.] Vide tertiam pers. sing. masc. Sic : תִּקְרָאֵם *leges illa* , &c.

Piél , [תְּמַצְּאוֹ , תְּמַצְּאֵהוּ , תְּמַצְּאֵנוּ , &c.] Vide tertiam personam singul. masc. Sic : תְּחַטְּאֵנִי *expiabis me* , &c.

Hiphíl , [תַּמְצִיאוֹ , תַּמְצִיאֵהוּ , תַּמְצִיאֵנוּ , &c.] Vide tertiam personam singul. mascul. Ex quiesc. Pé (י) & Lám. א , תּוֹצִיאֵנִי *educes me* , &c.

QUIESCENTIA Lám. ה in *qál* , [תִּגְלֵהוּ , תִּגְלֵנוּ , &c.] Vide tertiam pers. sing. masc. Sic : תִּרְאֵנִי *videbis me* , &c.

Piél , [תְּגַלֵּהוּ , תְּגַלֵּנוּ , &c.] Vide tertiam personam singularem masculinam. Sic : תְּצַוֶּנּוּ *præcipies ei* , תְּחַיֵּנִי *vivificabis me* , תְּצַוֵּם *præcipies eis* , תְּחַיֵּנוּ *vivificabis nos* , &c.

Hiphíl , [תַּגְלֵהוּ , תַּגְלֵנוּ , &c.] Vide tertiam personam singularem masculinam. Sic : תַּשְׁגֵּנִי *errare facies me* , &c.

Ex defectivis Pé נ & quiescentibus Lámedh ה , תַּכֶּנּוּ *percuties eum* , &c.

Ex quiescentibus Pé (י) & Lámedh ה , תּוֹנֶנּוּ *opprimes eum* , תּוֹרֵם *docebis eos* , &c.

II. persona singularis feminina תִּמְסְרִי trades.

[תִּמְסְרִיהוּ *trades eum* , תִּמְסְרִיהוּ , תִּמְסְרִיו וגו' &c.] In verbis cum perfectis , tum imperfectis , persona illa eodem modo , eademque suscipit affixa , ac secunda pers. sing. feminina imperat. quam vide supra pag. 358. coll. 1. 2. Sic ex נָתַן , וַתִּתְּנִים *& dedisti eos* , Ezech. 16. v. 21. וַתִּזְנִים *& scortata es cum eis* , ibidem v. 28. quod contractum est pro וַתִּזְנִי עִמָּם.

I. persona singularis communis אֶמְסוֹר , *aut* אֶמְסֹר , *&* אֶמְסַר tradam.

[אֶמְסְרֵנוּ , אֶמְסְרֵהוּ , אֶמְסְרוֹ וגו' ex forma hhólem ; אֶמְסָרֵנוּ , אֶמְסָרֵהוּ , אֶמְסָרוֹ ex forma (-) , *tradam eum* , &c.] Vide tertiam personam singularem masculinam. Sic ex forma hhólem , אֶעֶנְדֶנּוּ Job. 31. v. 36. *ligabo eum* , וְאֶשְׁמְרֶנָּה *& custodiam eam* , אֶזְכָּרְךָ *recordabor tui* , אֶרְחָמְךָ *diligam te* , וָאֶנְעָלֵךְ *& calceavi te* , אֶזְכְּרֵכִי cum affixo Chaldaïco & poëtico , vide supra pag. 127. col. 2. pro אֶזְכְּרֵךְ *memi*-*nero tui* , אֶסְפְּרֵם *numerabo eos* , אֶעֶזְבֵם *derelinquam eos* , &c.

Ex forma (-) , אַלְבִּשֶׁנָּה *induam eam* , וְאֶמְאָסְאֵךְ , אֶבְחָנְךָ *probabo te* , אֶשְׁלָחֲךָ *mittam te* , Ose. 4. v. 6. *& repellam* , vel *& repuli te* , cum א hodie superfluo , sed olim vocali *e* , quæ nunc exprimitur per (:) sub ס ; אֶשְׁכָּחֵךְ *obliviscar tui* , וְאֶשְׁחָקֵם *& comminuam eos* , אֶמְחָצֵם *transfigam eos* , &c.

Niphal, וְאֶסָּעֲרֵם Zach. 7. v. 14. & *procellabo eos*, h. e. instar procellæ dispergam eos. Alii, & *procellosum exhibebo me cum eis*, ita ut sit contractio pro וְאֶסָּעֵר עִמָּם, cum (-) sub א loco (·) & daghésch per legem æquivalentiæ. Si punctis leviter mutatis legas וְאֶסַעֲרֵם, vox erit analoga in sequenti conjugatione piél.

Piel, [אֲסַפְּרוֹ, אֲסַפְּרֵהוּ, אֲסַפְּרֵנוּ, &c.] Vide tertiam personam singul. masc. Sic: אֲקַבְּצֵךְ *congregabo te*, Isai. 43. v. 5. אֲהַלְלֶךָּ *laudabo te*, ab הָלַל in forma perfect. & sine daghésch in priori ל ob (·) suppositum, אֲזַמְּרֶךָ *psallam tibi*, אֲשַׁחֲרֶךָּ sine dagh. ejecti compensatione, *mane quæram te*, &c. quibus in exemplis imprimitur daghésch forte in ך ad compensandum נ epentheticum abjectum; וַאֲבָרֲכֵם daghésch excidente compensato, & *benedicam eis*, אֲאַמִּצְכֶם *roborabo vos*, cum (·) pro (·) sub secunda radicali.

Hiphil, [אַמְסִירוֹ, אַמְסִירֵהוּ, אַמְסִירֵנוּ, &c.] Vide tertiam personam singul. masc. Sic: אַשְׂכִּילְךָ *intelligere te faciam*, אַצְמִיתֵם *exscindam eos*, &c.

Verba imperfecta.

Defectiva Pé נ in *qál* ex forma hhólem, [אֶגְּשׁוֹ, אֶגְּשֵׁהוּ, אֶגְּשֵׁנוּ, &c. Ex forma (-), אֶגְּשׁוֹ, אֶגְּשֵׁהוּ, אֶגְּשֵׁנוּ, &c.] Vide tertiam personam singul. mascul. Sic ex forma hhólem, אֶצְּרֶנָּה, & secundum alia exemplaria, אֶצֳּרֶנָּה Isai. 27. v. 3. *custodiam eam*, אֶצָּרְךָ *custodiam te*, אֶתְּקֶנְךָּ Jerem. 22. v. 24. *evellam te*, cum נ epenthetico, & daghésch anomalo in affixo. Vide supra pag. 32. col. 1. Ex forma (-), אֶשָּׁקְךָ *deosculer te*, אֶנְהָגְךָ servato נ ob ה sequens, *deducam te*, &c.

Ex לָקַח in eadem forma, וְאֶקָּחֵהוּ & *capiam eum*, אֶקָּחֲךָ *accipiam te*, וָאֶקָּחֵם & *accepi ea*.

Ex נָתַן, אֶתְּנֵהוּ, אֶתְּנֶנּוּ *dabo eum*, אֶתְּנֶנָּה *dabo eam*, וָאֶתְּנָהּ & *dedi eam*, אֶתֶּנְךָ *dabo te*, masc. אֶתְּנֵךְ *dabo te*, fem. וָאֶתְּנֵם & *dedi eos*, &c.

Defectiva ע in *qál*, [אֲסַבּוֹ, vel אֶסָּבּוֹ, אֲסַבֵּנוּ, אֲסַבֵּהוּ, &c.] Vide tertiam personam singularem masculinam.

Poél, [אֲסוֹבְבוֹ, אֲסוֹבְבֵהוּ, אֲסוֹבְבֵנוּ, &c.] Vide tertiam personam singularem mascul.

Hiphil, [אֲסִבּוֹ, אֲסִבֵּהוּ, אֲסִבֵּנוּ, &c.] Vide tertiam personam singul. masc. Sic: אֲדִקֵּם *comminuam eos*, 2. Reg. 22. v. 43. cujus loco legitur in Psal. parallelo 17. Heb. 18. v. 43. אֲרִיקֵם *evacuabo eos*. Vide infra quiescentia ע.

Quiescentia Pé א in *qál* ex forma imperfecta, [אֹכְלוֹ, אֹכְלֵהוּ, אֹכְלֶנּוּ, &c.] Vide tertiam pers. sing. masc. Sic: וָאֹהֲבֵהוּ & *dilexi eum*, וָאֹהֲבֵם & *dilexi eos*, &c.

Piél, [אֲאַכְּלוֹ, אֲאַכְּלֵהוּ, אֲאַכְּלֶנּוּ, &c.] Vide tertiam personam singularem mascul.

Hiphil ex forma imperfecta, [אֹכִילוֹ, אֹכִילֵהוּ, אֹכִילֶנּוּ, &c.] Vide tertiam personam singul. mascul. Sic: אֹסִפְךָ *perdam te*, 1. Reg. 15. v. 6. cum (·) sub ס loco (·).

Quiescentia Pé (י) in *qál* ex forma (-), [אִשָּׁבוֹ, אִשָּׁבֵהוּ, אִשָּׁבֵנוּ, &c. Ex forma (-), אִשְׁבוֹ, אִשְׁבֵהוּ, אִשְׁבֵנוּ, &c.] Vide tertiam pers. sing. masc. Sic ex forma (-), וְאֵדָעֲךָ & *cognoscam te*, &c.

Piél, [אֲיַשְּׁבוֹ, אֲיַשְּׁבֵהוּ, אֲיַשְּׁבֵנוּ, &c.] Vide tertiam personam singularem mascul.

Hiphil, [אוֹשִׁיבוֹ, אוֹשִׁיבֵהוּ, אוֹשִׁיבֵנוּ, &c.] Vide tertiam personam singul. masc. Sic: אוֹדִיעֲךָ *indicabo tibi*, אוֹכִיחֲךָ cum (·) pro (-) ob pausam, *arguam te*, אוֹבִילֵם *deducam eos*, אוֹדִיעֵם *scire faciam eos*, &c.

Quiescentia ע in *qál*, [אֲקוּמוֹ, אֲקוּמֵהוּ, אֲקוּמֵנוּ, &c.] Vide tertiam personam singularem masculinam.

Poél, [אֲקוֹמְמוֹ, אֲקוֹמְמֵהוּ, אֲקוֹמְמֵנוּ, &c.] Vide tertiam personam singul. masc. Sic: וַאֲרוֹמְמֶנְהוּ cum נ epenthetico, & *exaltabo eum*, אֲרוֹמִמְךָ cum (·) pro (·) sub priori מ, *exaltabo te*, &c.

Hiphil, [אֲקִימוֹ, אֲקִימֵהוּ, אֲקִימֵנוּ, &c.] Vide tertiam personam singul. masc. Sic: אֲשִׁיבֶךָּ *respondebo tibi*, cum dagh. in affixo ad compensandum נ epenthet. abjectum; אֲמִילַם Psal. 117. Heb. 118. v. 10. cum (·) pro (-), *concidam eos*, אֲרִיקֵם Psal. 17. Heb. 18. v. 43. *evacuabo eos*; quod nonnulli referunt ad רָקַק, voluntque hhiriq gadhól hîc positum esse pro hhiriq qatón & daghésch per legem æquivalentiæ, sic: אֲרִקֵּם, cujus loco legitur אֲדִקֵּם 2. Reg. 22. v. 4. qui locus

cum illo geminus est. Vide supra in defectivis ע.

Ex בּוֹא, אֲבִיאֶנּוּ *adduxero, reduxero eum*, אֲבִיאֶנָּה *adducam illud*, אֲבִיאֲךָ *introducam te*, וַאֲבִיאֵם *& adducam, & afferam eos*, vel *ea*.

QUIESCENTIA Lám. א in *qál*, [אֶמְצָאוֹ, אֶמְצָאֵהוּ, אֶמְצָאֶנּוּ, &c.] Vide tertiam pers. singul. masc. Sic: וָאֶמְצָאֵהוּ *& inveni eum*, אֶמְצָאֲךָ *inveniam te*, וָאֶמְצָאֲךָ cum daghésch in affix. ad compensandum נ epentheticum abjectum, *& inveni te*. Sic: אֶקְרָאֲךָ *invocabo te*, &c.

Piél, [אֲמַצְּאוֹ, אֲמַצְּאֵהוּ, אֲמַצְּאֶנּוּ, &c.] Vide tertiam personam singul. masc. Sic: אֲחַטֶּנָּה Gen. 31. v. 39. *expiabam illud*, ex forma quiesc. Lám. ה, pro אֲחַטְּאֶנָּה.

Hiphíl, [אַמְצִיאוֹ, אַמְצִיאֵהוּ, אַמְצִיאֶנּוּ, &c.] Vide tertiam personam singularem masculinam. Sic ex quiesc. Pé (י) & Lámedh א, וָאוֹצִיאֵם *& eduxi eos*, Ezech. 20. v. 10.

QUIESCENTIA Lám. ה in *qál*, [אֶגְלֵהוּ, אֶגְלֶנּוּ, &c.] Vide tertiam pers. sing. masc. Sic: וְאֶעֱנֵהוּ *& respondebo ei*, אֶרְאֶנּוּ *videbo eum*, אֶעֱשֶׂנָּה *faciam illud*, וָאֶכְּרֶהָ Ose. 3. v. 2. cum daghésch anomalo, aut potius mendoso, in כ. Vide supra pag. 29. col. 2. *& comparavi eam*, וְאֶעֶשְׂךָ *& faciam te*, אֶעֶנְךָ Job. 14. v. 15. cum daghésch in affixo ob נ epentheticum abjectum, *respondebo tibi*, וָאֶרְאֲךָ *& vidi te*, &c.

Piél, [אֲגַלֵּהוּ, אֲגַלֶּנּוּ, &c.] Vide tertiam pers. singul. masc. Sic: אֲצַוֶּנּוּ *præcipiam ei*, אֲנַסֶּנּוּ *tentabo eum*, אֲחַוְּךָ *indicabo tibi*, אֲכַלְּךָ *consumam te*, Exod. 33. v. 3. ubi pro (-) sub כ reponitur (·), & ejicitur daghésch ex ל ob (·) suppositum. Abjecto נ epenthetico, eoque per daghésch in affixo compensato, אֲצַוְּךָ *præcipiam tibi*, וַאֲחַוְּךָ *& indicabo tibi*, &c. Cum aliis affixis וַאֲכַלֵּם *& consumam eos*, &c.

Hiphíl, [אַגְלֵהוּ, אַגְלֶנּוּ, &c.] Vide tertiam personam sing. masc. Sic: אַרְאֶנּוּ *videre faciam eum, ostendam illi*, וְאַנְחֵהוּ *& ducam eum*, וַאֲנוֵהוּ Exod. 15. v. 2. *& glorificabo eum*, אַנְחֶנָּה *ducam eam*, à נָחָה & נָוָה in forma perfecta; וְאַרְאֲךָ *& ostendam tibi*, cum daghésch in affixo ad נ epentheticum abjectum compensandum. Anomalum est אַפְאֵיהֶם Deut. 32. v. 26. *in angulos profligabo eos*, cum (י) antiqua vocali *e*, quæ exprimitur hodie per (-) sub posteriori א. Adhibetur præterea affixum הֶם, quod verbis non competit, ut diximus supra pag. 321. Lxx. διασπερῶ αὐτούς *dispergam eos*. Vulg. *ubinam sunt?* legebat divisim אַפּוֹא, vel אַפֹּה הֵם *ubi sunt illi?*

Ex defectivis Pé נ & quiescentibus Lámedh ה, אַכֶּנּוּ *percutiam eum*, וְאַכֵּהוּ *& percutiam eum*, &c.

Ex quiescentibus Pé (י) & Lámedh ה, אוֹדֶנּוּ, & servata characteristica conjugationis ex Chaldaïsmo, (quare א afficitur (-) motione ejus genuina, quando in hac futurorum persona non excludit communem conjugationis characterem, nec ponitur ante aliud (·); vide supra pag. 135.) אֲהוֹדֶנּוּ Psal. 27. Heb. 28. v. 7. *celebrabo eum*; אוֹדְךָ, & abjecto נ epenthetico, eoque compensato per daghésch in affixo, אוֹדְךָ *celebrabo, laudabo te*, וְאוֹרְךָ *& docebo te*, &c.

III. persona pluralis masculina יִמְסְרוּ
&
III. pers. plur. fem. תִּמְסֹרְנָה, *&* תִּמְסַרְנָה } tradent.

[תִּמְסְרוּהוּ, יִמְסְרוּהוּ וגו' ex forma hhólem; תִּמְסָרוּהוּ, יִמְסָרוּהוּ ex forma (-), *tradent eum*, &c.] Duæ illæ pers. eodem modo, eademque suscipiunt affixa, ut diximus supra pag. 321. Exempla femininæ ad calcem masculinæ afferemus. Sic itaque ex forma hhólem, יִדְרְשׁוּהוּ *quærent eum*, יִנְצְרוּהוּ cum (ֻ) pro ו, & servato נ ex forma perfecta, *custodient eum*, pro יִצְּרוּהוּ, vide infra in defect. Pé נ; יַעַבְרֻנְהוּ cum נ epenthetico, & (ֻ) pro ו, *transibunt eum*, יִלְכְּדֻנוּ *capient eum*, cum eodem (ֻ) pro ו, & נ epenthetico, quod in causa est cur affixum ו hîc adhiberi possit, efficit enim ut vox non desinat in vocalem, pro יִלְכְּדוּהוּ, quod legitur 2. Paral. 22. v. 9. יִשְׁטְפוּךָ *inundabunt te*, יִרְדְּפוּנִי.

יִרְדְּפוּנִי *persequentur me*, יַעְזְרֻנִי cum (ְ) pro ו, *adjuvabunt me*, &c.

Ex forma (ַ), יְגָאֲלֻהוּ cum (ְ) pro ו, *polluent eum*, יִנְחָלוּהָ, à נָחַל in forma perfecta, *possidebunt eam*, יִבְעָלוּךְ *mariti tui erunt*, יִשְׁאָלוּנִי *interrogabunt me*, יִסְחָבוּם *raptaverint eos*, וַיִּשְׁחָטוּם *& jugularunt eos*, &c.

Niphal, [וַיִּלָּחֲמוּנִי *& pugnaverunt contra me*, Psal. 108. Heb. 109. v. 3. ubi contractio est pro וַיִּלָּחֲמוּ בִי.]

Piel, [יְסַפְּרוּךָ, יְסַפְּרוּךְ, יְסַפְּרוּהָ, יְסַפְּרוּהוּ, יְסַפְּרוּכֶן, יְסַפְּרוּכֶם, יְסַפְּרוּן, יְסַפְּרוּם, יְסַפְּרוּנִי, יְסַפְּרוּנוּ.] Sic: יְחַלְּלֻהוּ, ab חָלַל in forma perfecta, & cum (ְ) pro ו, *profanabunt illud*, יְבַעֲתֻהוּ cum (ְ) pariter pro ו, & daghésch excidente non compensato, *terrebunt eum*, יְבָרְכוּכָה Psal. 144. Heb. 145. v. 10. daghésch excidente compensato, & expresso ה, quod in fine latebat, *benedicent tibi*, יְשַׁבְּחוּנְךָ Psal. 62. Heb. 63. v. 4. cum נ epenthetico, *laudabunt te*, יְשָׁרְתוּנֶךָ Isai. 60. v. 7. *ministrabunt tibi*, fem. cum (ֶ) ante affixum pro (ֵ), ob accentum pausantem ab ultima ad penultimam retractum, cum נ epenthetico, & (ֶ) loco (ֵ) sub שׁ dagh. ejecti compensandi gratia; יְקַדְּמֻנִי *praevenient me*, יְשַׁחֲרֻנְנִי cum (ְ) pro ו, & sine daghésch excidentis compensatione, *mane quaerent me*, וַיְגָרְשׁוּם *& expulerunt eas*, Exod. 2. v. 17. ubi est enallage affixi mascul. pro affixo femin. וַיְגָרְשׁוּן, ne, inquiunt, ן istud ibi videatur paragogicum. Vide eamdem anomaliam, aut potius idem mendum graphicum, infra in qál quiesc. Pé א, & quiesc. Lámedh א.

Hiphil, [יַמְסִירוּךָ, יַמְסִירוּךְ, יַמְסִירוּהָ, יַמְסִירוּהוּ, יַמְסִירוּכֶם, יַמְסִירוּן, יַמְסִירוּם, יַמְסִירוּנִי, יַמְסִירוּךְ, יַמְסִירוּכֶן, יַמְסִירוּנוּ.] Sic: יַשְׁמִיעֻנוּ cum (ְ) pro ו, *audire facient nos*, Isai. 43. v. 9.

VERBA IMPERFECTA.

DEFECTIVA Pé נ in *qál* ex forma hhólem, [יִגְּשׁוּךָ, יִגְּשׁוּךְ, יִגְּשׁוּהָ, יִגְּשׁוּהוּ, יִגְּשׁוּנִי, &c. Ex forma (ַ), יִגְּשׁוּהָ, יִגְּשׁוּהוּ, &c.] Sic ex forma hhólem, יִצְּרוּנִי *custodient me*, &c.

Ex נָתַן, יִתְּנוּהוּ cum (ְ) pro ו, *dabunt eam* (pecuniam), וְיִתְּנֻהָ cum duplici (ְ) pro duplici ו, *& dabunt eam* (pecuniam) 4. Reg. 22. v. 5. ubi Massorethae legendum monent וְיִתְּנֻהוּ cum unico (ְ). Si legas וְיִתְּנָהּ *& dabit eam* (Helcias), ita ut כֶּסֶף sit communis generis; vel יִתְּנָהּ cum ה pro ו, vox erit analoga; וַיִּתְּנוּם, & cum (ְ) pro ו, וַיִּתְּנֻם *& dederunt eos*, *eas*, vel *ea*.

Ex לָקַח, & forma (ַ), וַיִּקָּחֻהוּ, cum (ְ) pro ו, *& acceperunt eum*, וַיִּקָּחוּם *& acceperunt ea*.

Piél, [יְנַגְּשׁוּךָ, יְנַגְּשׁוּךְ, יְנַגְּשׁוּהָ, יְנַגְּשׁוּהוּ, יְנַגְּשׁוּנִי, &c.] ut in perfectis.

Hiphíl, [יַגִּישׁוּךָ, יַגִּישׁוּךְ, יַגִּישׁוּהָ, יַגִּישׁוּהוּ, יַגִּישׁוּנִי, &c.] Sic: יַגִּרֻהוּ cum (ְ) pro ו, *diffluere facient eum*, &c. Ex defect. Pé (י), וַיַּנִּחֻהוּ cum (ִ) loco (ִי), & (ְ) pro ו, *& collocarunt eum*, וַיַּנִּחוּם *& posuerunt eos*, וַיַּצִּיקֻם cum (ְ) pro ו, *& projecerunt ea*, &c.

DEFECTIVA ע in *qál*, [יְסֻבּוּךָ, vel יְסֻבּוּךְ, יְסֻבּוּךָ, יְסֻבּוּהָ, יְסֻבּוּהוּ; יְסֻבּוּנִי, &c.] cum (ְ) vel (ָ hhatoúph) sub prima radicali, quia non habet secum accentum tonicum. Sic: יְבֹזּוּם *diripient eos*, &c.

Poél, [יְסוֹבְבוּךָ, יְסוֹבְבוּךְ, יְסוֹבְבוּהָ, יְסוֹבְבוּהוּ, יְסוֹבְבוּנִי, &c.]

Hiphíl, [יְסִבּוּךָ, יְסִבּוּךְ, יְסִבּוּהָ, יְסִבּוּהוּ, יְסִבּוּנִי, &c.] Mutatur (ָ) in (ְ) sub prima radicali, quia accentus tonicus ad sequentem syllabam descendit.

QUIESCENTIA Pé א in *qál* ex forma imperfecta, [יֹאכְלוּךָ, יֹאכְלוּךְ, יֹאכְלוּהָ, יֹאכְלוּהוּ, יֹאכְלוּנִי, &c. Ex forma perfecta, יֶאֱכָלוּהוּ, vel יַאֲכָלוּהוּ, &c.] Sic ex forma perfecta, וַיַּאַסְרוּם *& ligaverunt eas* (vaccas), 1. Reg. 6. v. 10. ubi est enallage affixi masc. pro fem. וַיַּאַסְרוּן. Vide in qál perfectorum similem anomaliam.

Piél, [יְאַכְּלוּךָ, יְאַכְּלוּךְ, יְאַכְּלוּהָ, יְאַכְּלוּהוּ, יְאַכְּלוּנִי, &c.] ut in perfectis.

Hiphíl ex forma imperfecta, [יַאֲכִילוּהוּ, יַאֲכִילוּהָ, יַאֲכִילוּךְ, יַאֲכִילוּךָ, יַאֲכִילוּנִי, &c. Ex forma perfecta, יַאֲכִילוּהָ, יַאֲכִילוּהוּ, &c.]

QUIESCENTIA Pé (י) in *qál* ex forma (ֵ) in ult. vocis primariae syllaba, [יֵשְׁבוּהוּ, יֵשְׁבוּהָ, יֵשְׁבוּךְ, יֵשְׁבוּךָ, יֵשְׁבוּנִי, &c. Ex forma (ַ) in eadem syllaba, יִשְׁבָּהוּ, vel יִישָׁבוּהוּ, aut יִשְׁבוּהוּ; יִשְׁבוּהָ, יִשְׁבוּךְ, יִשְׁבוּךָ, יִשְׁבוּנִי, &c.]

Piél, [יְשַׁבְּחוּ , יְשַׁבְּחָהּ , יְשַׁבְּחֵהוּ , יְשַׁבְּחֶךָּ , יְשַׁבְּחוּנִי , &c.] ut in perfectis.

Hiphíl, [יוֹשִׁיבֵהוּ , יוֹשִׁיבוּהָ , יוֹשִׁיבוּךָ , יוֹשִׁיבְךָ , יוֹשִׁיבוּנִי , &c.] Sic : יוֹבִילוּהָ *adducent eam*, וַיּוֹקִיעֻם cum (ֻ) pro וּ, *& suspenderunt eos*, &c.

QUIESCENTIA ע in *qál*, [יְקוּמוּהוּ , יְקוּמוּהָ , יְקוּמוּךָ , יְקוּמוּנִי , יְקוּמֻךָ , &c.] Ex בּוֹא , יְבֹאוּנִי contracte pro יָבֹאוּ לִי *venient mihi*, יְבֹאֻנִי cum (ֻ) pro וּ, & וּ affecto (ּ) ob י sequens cum (ּ) notatum, vide infra conjunctiones, *& venerint mihi*.

Poél, [יְקוֹמְמוּהוּ , יְקוֹמְמוּהָ , יְקוֹמְמוּךָ , יְקוֹמְמוּךְ , יְקוֹמְמוּנִי , &c.]

Hiphíl, [יְקִימוּהוּ , יְקִימוּהָ , יְקִימוּךָ , יְקִימֻךָ , יְקִימוּנִי , &c.] Sic : יְשִׁיתֻהוּ cum (ֻ) pro וּ, *ponent eum*, &c. Ex בּוֹא , יְבִיאֻהוּ cum (ֻ) pro וּ, *adducent eum*, יְבִאוּנִי *adducent me*, יְבִיאוּם *inferent ea*, וַיְבִאוּם, & cum (ֻ), וַיְבִיאֻם, *& attulerunt ea*, &c.

QUIESCENTIA Lám. א in *qál*, [יִמְצָאוּהוּ , יִמְצָאוּהָ , יִמְצָאוּךָ , יִמְצָאוּךְ , יִמְצָאוּנִי , &c.] servato (ָ) ultimæ. Sic : יִמְצָאֻהוּ cum (ֻ) pro וּ, *invenient eum*, יִמְצָאוּנְהָ Jerem. 2. v. 24. cum נ epenthetico, *invenient eam*, יִמְצָאֻנְנִי *invenient me*, יִקְרָאֻנְנִי *invocabunt me*, &c. cum eodem נ epenthetico, & (ֻ) pro וּ.

Ex defectivis Pé נ & quiesc. Lámedh א, יִשָּׂאֻהוּ cum (ֻ) pro וּ, *tollent eum*; יִשָּׂאוּנְךָ cum נ epenthetico, *tollent te*, יִשָּׂאוּם *afferent ea*, וַיִּשָּׂאוּם, & cum (ֻ) pro וּ וַיִּשָּׂאֻם *& exportaverunt ea*, Lev. 10. v. 5. *& acceperunt eas* (filias), 1. Paral. 23. v. 22. cum enallage affixi masculini pro feminino. Vide similem anomaliam in piél perfectorum, & in qál quiescentium Pé א.

Ex quiescentibus Pé (י) & Lámedh א, יִירָאוּךָ, vel abjecto (י) radicali, יְרָאוּךָ *timebunt te*, &c.

Piél, [יְמַצְּאוּהוּ , יְמַצְּאוּהָ , יְמַצְּאוּךָ , יְמַצְּאוּךְ , יְמַצְּאוּנִי , &c.] ut in perfectis. Sic : וַיְמַלְאוּם Gen. 42. v. 25. *& impleverunt eos*, sine dagh. in secunda rad. ob (ְ) subscriptum. Ex defectivis Pé נ & quiesc. Lám. א יְנַשְּׂאֻהוּ cum (ֻ) pro וּ, *tollent eum*.

Hiphíl, [יַמְצִיאוּהוּ , יַמְצִיאוּהָ , יַמְצִיאוּךָ , יַמְצִיאוּךְ , יַמְצִיאוּנִי , &c.] ut in perfectis. Sic : יַקְנִיאֻהוּ, Psal. 77. Heb. 78. v. 58. cum (ֻ) pro וּ in quibusdam codicibus, *ad zelotypiam provocabunt eum*. Ex quiescentibus Pé (י) & Lám. א, יוֹצִיאֻהוּ, & cum hhólem deficiente, וַיֹּצִיאֻהוּ *& eduxerunt eum*, cum (ֻ) utrobique sub א loco וּ; יוֹצִיאוּם *producent ea*, &c.

QUIESCENTIA Lám. ה in *qál*, [יִגְלוּהוּ , יִגְלוּהָ , יִגְלוּךָ , יִגְלוּךְ , יִגְלוּנִי , &c.] Sic : יִרְאֻהוּ *videbunt eum*, וַיִּרְאֻהוּ cum (ֻ) pro וּ, *& viderunt eum*, וַיִּבְזֻהוּ cum eodem (ֻ), *& spreverunt eum*, יִרְאוּהָ *videbunt eam*, יִרְאוּנִי *videbunt me*.

Piél, [יְגַלּוּהוּ , יְגַלּוּהָ , יְגַלּוּךָ , יְגַלּוּךְ , יְגַלּוּנִי , &c.] Cum affixo poëtico, ה mutato in (י) mobile per (ֻ) loco וּ, & ejecto daghésch ex secunda rad. ob (ְ) suppositum, יְכַסְיֻמוּ *operient*, vel potius *operuerunt eos*, Exod. 15. v. 5. ubi in fine est וּ anomalum, melius mendosum, pro וּ.

Hiphíl, [יַגְלוּהוּ , יַגְלוּהָ , יַגְלוּךָ , יַגְלוּךְ , יַגְלוּנִי , &c.] Sic : יַמְרוּהוּ *exacerbabunt*, vel *exacerbaverunt eum*, &c.

Ex defectivis Pé נ & quiesc. Lámedh ה, יַכֻּהוּ cum (ֻ) pro וּ, *percutient eum*, וַיַּכֻּהָ *& percusserunt eam*, יַכּוּךָ *percutient te*, וַיַּכּוּם *& percusserunt eos*.

Ex quiescentibus Pé (י) & Lámedh ה, יוֹרֻהוּ cum (ֻ) pro וּ, *jaculabuntur*, vel *jaculantur eum*, יוֹרוּךָ *docebunt te*, יוֹדוּךָ Gen. 49. v. 8. & servato conjugationis charactere ex Chaldaïsmo, quare (י) afficitur (ּ) communi literarum servilium motione, vide supra pag. 135. in notis, pag. 368. col. 2. & infra cap. XVII. de Chaldaïsmis, num. IX. יְהוֹדוּךָ *celebrabunt te*, Psal. 44. Heb. 45. v. 18. יְהוֹדֻךָ cum (ֻ) pro וּ, *& celebrabunt te*, &c.

Ut in tertia persona singulari masculina hujus temporis exponenda paulo prolixiores fuimus, quod aliarum incremento destitutarum norma sit, ut diximus supra pagin. 363. sic istam fusius prosequuti sumus, quia ceteræ plurales, si primam exceperis, ejus formam imitantur. Hinc in tertia plurali feminina תְּחַשְׁבֻנִי *reputabunt*, vel *reputant me*, Job. 19. v. 5. ab חָשַׁב in *qál*, תּוֹכִיחֻךָ *corripient te*, Jerem. 2. v. 19. ab יָכַח in hiphil, & utrobique cum (ֻ) pro וּ.

II. persona pluralis masculina תִּמְסְרוּ
&
II. pers. plur. fem. תִּמְסֹרְנָה, & תִּמְסְרְנָה } tradetis.

[תִּמְסְרוּנִי, תִּמְסְרוּהָ, תִּמְסְרוּהוּ וגו׳ ex forma hhólem; תִּמְסָרוּנִי, תִּמְסָרוּהָ, תִּמְסָרוּהוּ וגו׳ ex forma (-), *tradetis eum*, vos viri, vel mulieres.] Utraque illa persona in verbis omnibus eodem modo, eademque suscipit affixa; ut diximus supra pag. 321. punctaque retinet, vel mutat ut tertia pluralis masculina, quam idcirco fusiori stylo prosequuti sumus, utpote quæ secundarum illarum sit norma secundum nostram methodum, in qua in futuris, sicut in præteritis, à tertia persona cum flexionem, tum affixorum compositionem auspicamur, quamvis in futuris à prima persona initium faciant plerique omnes Grammatici, ex quorum mente tertiæ personæ ad secundas exiguntur, ut scripsimus pag. superius laudata. Cum itaque secundæ illæ personæ tertiarum in omnibus sequantur rationem, pauca exempla ex verbis quibusdam imperfectis petita hîc ob oculos ponere sufficiat.

Ex defectivis Pé נ in *qál* תִּתְּנוּהָ *dabitis eam* (pecuniam), תִּתְּנוּם *dabitis eos*. In *hiphíl*, תַּשִּׂגוּם cum (-) pro י, *assequemini eos*, &c.

Ex quiescentibus Pé (י) in *qál*, & ex forma (-), תֵּדָעוּהָ *cognoscetis eam*, &c.

Ex quiesc. Lámedh א in piél, תְּדַכְּאוּנַנִי Job. 19. v. 2. *& conteretis me*, cum נ epenthetico affecto (-) loco (-). Ex quiesc. Pé (י) & Lámedh א in *qál*, תִּירָאוּם cum (-) pro י, *timebitis eos*, &c.

Ex quiescentibus Lám. ה in *qál*, תַּעֲנוּהוּ cum (-) pro י, *respondebitis ei*, &c. In *piél*, תְּדַמְּיוּנִי *assimilabitis me*, mutata tertia rad. ה in (י), ut supra in tertia plurali masculina.

I. persona pluralis communis נִמְסֹר, & נִמְסַר trademus.

[נִמְסְרֵהוּ, נִמְסְרֶהָ, נִמְסְרֵךְ וגו׳ ex forma hhólem; נִמְסָרֵהוּ, נִמְסָרֶהָ, נִמְסָרְךָ וגו׳ ex forma (-), *trademus eam*, &c.] Illa quoque persona cum affixis eamdem punctorum mutationem subit, ac tertia singul. masculina, quam vide. Quare plura exempla huc congerere opus non est. Hæc itaque ex verbis tum perf. tum imperfectis adducta sufficiant.

Ex perfectis in *piél*, וַנְּשַׁלֵּחֲךָ *& dimisimus te*, Gen. 26. v. 29. ubi ל afficitur (-) anomalo, forte mendoso, pro (-). Vide supra primam personam singularem.

In *hophál*, וְנָעָבְדֵם venóovdhém Deut. 13. v. 3. *& serviamus eis*, *& colamus eos*. Vide supra secundam personam singularem masculinam.

Ex defectivis Pé נ in *qál*, וַנִּתְּנָהּ *& dedimus eam*, &c.

Ex quiescentibus Pé א in *qál* ex forma imperfecta, וַנֹּאכְלֵהוּ *& comedimus eum*, וְנֹאכְלֶנּוּ *& comedemus eum*, &c.

Ex quiescentibus Pé (י) in *qál* ex forma (-), וְנֵדָעֵהוּ *& cognoscemus eum*, &c.

Ex quiescentibus ע in *hiphíl*, וּנְקִיצֶנָּה Isai. 7. v. 6. *& tædio afficiamus eam* (Judæam). Vulg. *& avellamus eum* (Judam); alii *& discindamus*, *& dividamus eam*, &c. à קוּץ, sed in forma quiescentium ע; vel cum (י) pro (-) & dagh. per legem æquivalentiæ, sic: וּנְקַצֶּנָּה.

Ex בּוֹא in *hiphíl*, וַנְּבִיאֵם *& adducemus eos*, &c.

Ex quiesc. Lám. ה in *hiphíl*; נַשְׁקֶנּוּ *potum demus ei*, &c. Ex defectivis Pé נ & quiesc. Lám. ה, in eadem conjug. נַכֶּנּוּ *percutiemus eum*, וְנַכֵּהוּ *& percutiemus eum*, וְנַכֵּם *& percutiemus eos*, &c. Ex quiesc. Pé (י) & Lám. ה in *qál*, נִינָם *opprimemus eos*, Psal. 73. Heb. 74. v. 8. ubi Lxx. ἡ συγγένεια αὐτῶν Vulg. Lat. *cognatio eorum*; S. Hieron. *posteri eorum*, referebant ad נִין *filius*, *posteritas*, &c. וַנִּירָם *& jaculati sumus eos*, Num. 21. v. 30. cum (-) in hoc utroque exemplo pro (-). Vide supra pag. 291. col. 1. initio.

MANTISSA I.

De verbo יֵשׁ est, sunt, *&c. cum affixis.*

PRÆTER verbum substantivum הָיָה *fuit* aliud est Hebræis, nempe יֵשׁ *est*, *sunt*, quod est flexionis expers, & seorsim sumtum tertias tantum personas habet: at quando jungitur cum affixis, secundas etiam agnoscit. Motio ejus nativa est (..), quod sequente maqqáph, aut accedente affixo, mutatur in (..), ut: הֲיֵשׁ אֶת־לְבָבְךָ יָשָׁר 4. Reg. 10. v. 15. *estne cum corde tuo rectum? rectumne est cor tuum?* פֶּן־יֵשׁ־פֹּה עִמָּכֶם ibid. v. 23. *ne sit hîc vobiscum*, יֶשְׁנוֹ Esth. 3. v. 8. cum נ epenthetico, *est ipse*, יֶשְׁךָ Gen. 24. v. 42. *es tu*, יֶשְׁכֶם ibid. v. 49. *estis vos*; & cum (.) pro (..), ac præposito ה interrogativo, הֲיִשְׁכֶם *an sitis vos?* Deut. 13. v. 4. Mutato (י) in א, quod afficitur hhiriq gadhól, vel qatón, loco (..), אִשׁ 2. Reg. 14. v. 19. ubi Jonathan in Thargum, seu paraphrasi Chaldaïca, אִית, Lxx. ἐστ, Vulg. *est*; הַאִשׁ *estne?* Mich. 6. v. 10. quo in loco Lxx. μὴ πῦρ *nunquid ignis?* Vulg. *adhuc ignis*; legebant אֵשׁ; אִישׁ רֵעִים Prov. 18. v. 24. Chald. אִית חַבְרֵי *sunt socii*, Lxx. edit. Complut. nam versus ille in Vatic. desideratur, ἀνὴρ ἑταίρων *vir amicorum*, Vulg. *vir amabilis*, vocem אִישׁ in communi suo sensu acceperunt.

MANTISSA II.

De affixorum cum verbis transitivis, intransitivis, aut etiam passivis; compositorum resolutione.

PRONOMINA affixa cum verbis & participiis intransitivis, & quandoque etiam transitivis, sed quorum actionem proxime non recipiunt, per contractionem jungi; eaque ex verbis istis detrahenda, ac cum præpositionibus conjungenda diximus supra p. 320. Præter exempla in superioribus appendicibus posita; hæc etiam subjicere non abs re erit alienum.

דַּבְּרוֹ Gen. 37. v. 4. pro דַּבֵּר עִמּוֹ *loqui cum eo.*

וַהֲשִׁבֵנִי Ibid. v. 14. pro וַהֲשֵׁב לִי *& refer ad me.*

קָמֶיךָ Exod. 15. v. 7. pro קָמִים עָלֶיךָ *insurgentes contra te.*

הֲיִקְרְךָ Num. 11. v. 23. pro הֲיִקְרֶה לְךָ *an eveniet tibi?*

וַיִּסָּעֵם Jud. 16. v. 3. pro וַיִּסַּע עִמָּם *& profectus est cum eis.*

יְשַׁלֶּמְךָ 1. Reg. 24. v. 20. pro יְשַׁלֵּם לְךָ *retribuet tibi.*

בִּשְּׁלָם 3. Reg. 19. v. 21. pro בִּשֵּׁל לָהֶם *coxit eis.*

יְשֻׂשׂוּם Isai. 35. v. 1. pro יְשֻׂשׂוּ עֲלֵיהֶם *lætabuntur de eis.*

תִּנָּשֵׁנִי Idem 44. v. 21. pro תִּנָּשֶׁה מִמֶּנִּי *oblivioni tradêris à me.*

קְדַשְׁתִּיךָ Idem 65. v. 5. pro קָדַשְׁתִּי מִמְּךָ *sanctior te sum.*

יְצָאֻנִי Jerem. 10. v. 20. pro יָצְאוּ מִמֶּנִּי *egressi sunt ex me.*

חֲזַקְתַּנִי Idem 20. v. 7. pro חָזַקְתָּ מִמֶּנִּי *fortior fuisti me.*

לְעָמְדָהּ Ezech. 17. v. 14. pro לַעֲמֹד בָּהּ *ad standum in eo* (pacto).

חֹנָךְ in pausa, Psal. 52. Heb. 53. v. 6. pro חֹנֶה עָלֶיךָ *castra metantis contra te.*

שׁוּבֵנוּ ibid. 84. Heb. 85. v. 5. pro שׁוּב אֵלֵינוּ *revertere ad nos*, secundum Aben-Esram.

יֹאמְרוּךָ ibidem 138. Heb. 139. v. 20. pro יֹאמְרוּ בְךָ *loquuntur contra te.*

אֲגִידֶנּוּ Job. 31. v. 37. pro אַגִּיד לוֹ *indicabo ei.*

יִלְוֶנּוּ Eccle. 8. v. 15. pro יִלְוֶה לוֹ *adhærebit ei.*

וַיִּזְעָקוּךָ Nehem. seu 2. Esdr. 9. v. 28. pro וַיִּזְעֲקוּ אֵלֶיךָ *& clamaverunt ad te*, &c.

HÆc de verborum cum pronominibus affixis conjunctione, quam fusius aliis grammaticis duximus exponendam; utpote quæ non mediocrem tyronibus parere soleat molestiam. In his itaque appendicibus, verborum cum perfectorum, tum imperfectorum voces omnes cum primariis saltem affixis conjunctas exhibemus, quamvis earum omnium exempla Scripturæ non suppeditent. Verum ut in nominibus, sic in verbis sequuti sumus analogiam, cui alienum minime credidimus ו *&* י *imperativis & futuris adjungere, quamvis ab his temporibus ea excludant, aut saltem prætermittant grammatici.*

CAPUT XI.

De Adverbio.

ADVERBIUM vox est, quæ nomini, verbo, aut participio addita, varia eorum adjuncta, seu qualitates exprimit: cumque pars illa orationis verbo ad ejus actionem definiendam, determinandamque potissimum adjungatur; hinc *adverbii* nomen obtinuit.

Adverbiorum autem alia sunt loci, alia temporis, alia demonstrationis, alia interrogationis, alia affirmationis, alia negationis & prohibitionis, alia dubitationis, alia qualitatis, alia quantitatis & intensionis, alia remissionis & diminutionis, alia congregationis, alia separationis & exclusionis, alia similitudinis, alia numeri, &c.

Alia item sunt separata, seu quæ vocem integram & separatam constituunt; alia sunt conjuncta, seu quæ in unam dictionem cum voce cui præmittuntur, coalescunt. Quædam etiam cum affixis conjunguntur, aut potius sermonis contrahendi gratia affixis adponuntur. Quæ omnia in sequentibus duobus articulis operæ pretium est exponere.

ARTICULUS I.

Adverbia simplicia, seu cum affixis non composita.

I.

ADVERBIA loci.

אי, איה *ubi.*

איפה, אפוא, איכה *ubinam?*

אן, אנה *quo? ubi?*

מאין *undenam?*

פה, פא *hic, huc.*

מפו, מפה *hinc, inde, illinc.*

הנה, הלם *huc, hic.*

שם, שמה *ibi, illic, illuc, eo.*

משם *inde.*

מבית, מבית, בית *intra, intrinsecus.*

חוץ, חוצה *foris, foras.*

מעל *super.*

מעלה *supra.*

מלמעלה *superne.*

מטה *infra, infime.*

מלמטה *inferne.*

אחור } *retro,*
אחורנית } *retrorsum.*
פנים *ante.*
פנימה *intro, intus, intrinsecus.*

II.

ADVERBIA temporis.

מתי *quando?*
עד־מה } *quousque?*
עד־אן } *usquequo?*
עתה *jam, nunc, modo.*
מחר } *cras.*
מחרת }
יומם *interdiu.*
תמול }
אתמול } *heri.*
אתמל }
שלשום *nudiustertius.*
פנים } *ante, antea,*
מלפנים } *antehac.*
קדם } *pridem, olim,*
מקדם } *antique.*
תמיד *jugiter.*
נצח } *aeternum, per-*
עולם } *petuo, semper.*
עד־אם } *donec, usquedum,*
עד־כי } *usquequum.*
כאשר *quum, quando.*
טרם *antequam.*
פתאם } *repente, subito, in*
רגע } *momento.*
מהר } *cito, celeriter, festinanter,*
מהרה } *velociter.*
אז } *tunc.*
אזי }
אחר } *post, postea.*
אחרי }
כבר *jam pridem, jam ante.*

עוד *adhuc.*
עד־כן *hucusque, hactenus.*
אחר כן *postea.*
בכן *tunc, tunc demum, &c.*

III.

ADVERBIA demonstrationis.

הא }
הן } *en, ecce.*
הנה }

IV.

ADVERBIA interrogationis.

ה *an? utrum? num? &c.* Vide appendicem.
אם *si, an?*
האם *an vero?*
איך }
היך }
איכה } *quomodo?*
איככה }
אככה }
מדוע *quare?*
למה } *ut quid?*
למה } *quamobrem?*
כמה *quot, quoties?*

V.

ADVERBIA affirmationis.

כן *sic, ita.*
אכן } *vere, profecto, certe, utique.*
אך } *omnino, utique.*
אמנם } *vere, revera, profecto,*
אולם } *certe.*

VI.

ADVERBIA negationis, prohibitionis, & dubitationis.

אין }
אין }
לא } *non.*
בלי }
בלתי }
בל *non, nequaquam.*
אל *ne.*
פן *ne forte, ut ne, ut non.*
אולי *fortassis, fortasse, forsitan.*

VII.

ADVERBIA qualitatis.

ריקם *inaniter, immerito, frustra.*
שוא *vane, in vanum, frustra.*
חנם *gratis, immerito.*
יהודית *Judaice.*
עברית *Hebraice.*
ארמית *Syriace.*
Et apud Rabbinos,
יונית *Graece.*
רומית *Romane, i. Latine.*
ערבית *Arabice.*
צרפתית *Gallice, &c.*

VIII.

ADVERBIA congregationis, separationis & exclusionis.

יחד } *una, pariter.*
יחדיו }
לבד *seorsim, separatim.*
רק אך } *tantum, tantummodo, duntaxat.*

IX.

ADVERBIA intensionis.

יותר *nimiũ, amplius, magis, potius.*
מאד *valde, vehementer.*
רב } *multum, sa-*
רבה } *tis, pluri-*
הרבה } *mum.*
אף־כי *quantomagis,* in oratione affirmativâ.

X.

ADVERBIA remissionis & diminutionis.

אט *sensim, lente, leniter.*
מעט *parum, parumper.*
מעט מעט *paulatim.*
כמעט *pene.*
כאין *fere, tantum-non.*
אף־כי *quantominus,* in oratione negativa.

XI.

ADVERBIA similitudinis.

כ }
כמו } *sicut, ita.*
כה } Vide appen-
ככה } dicem.
כמו־כן *similiter.*
בכה *taliter, hoc modo.*

XII.

ADVERBIA numeri.

אחת *semel.*
שנית *secundo.*
שלישית *tertio.*
רביעית *quarto.*

Et sic deinceps feminina usurpantur. Vide infra lib. III. cap. III. art. II. §. III.

APPENDIX

De adverbiorum quorumdam natura & motionibus.

Adverbii excogitandi cauſa fuit ſermonis brevitas; nempe ut voce unica exprimeretur, quod duabus foret enuntiandum, ut: *ſapienter*, pro in ſapientia; *vere*, pro in veritate, &c.

Ex adverbiis in hoc articulo recenſitis, quædam ſunt nomina quibuſcum ſubintelligenda eſt præpoſitio, quæ interdum etiam exprimitur, ut: מִבַּיִת, מִבַּיִת, בַּיִת *intra*, *intrinſecus*; לִפְנֵים pro פָּנִים *ante*, קֶדֶם, מִקֶּדֶם, *olim*, *antiquitus*; לָנֶצַח pro נֶצַח; עוֹלָם pro לְעוֹלָם *æternum*, *perpetuo*, רֶגַע pro בְּרֶגַע, *ſubito*, *in momento*, &c. ut apud Græcos ταχὺ pro κατὰ τὸ ταχὺ *celeriter*, &c. Apud Latinos *multum*, *nimium*, &c. Hinc apud Virgilium *torva tueri*, quod Græci dicunt δεινὰ βλέπειν. Quædam etiam adverbia ſunt ſimul & præpoſitiones, ut כְּ *ſicut* & *ſecundum*, &c.

Adverbii interrogantis הֲ motio genuina eſt (ֲ), ut: הֲשֹׁמֵר *num cuſtos* fratris mei ſum? Gen. 4. v. 9. Ante (ְ) notatur cum (ַ), & literæ ſequenti modo imprimitur daghéſch forte, modo non imprimitur. Elias Levita vult daghéſch iſtud reponi in litera ſervili tantum, non vero in radicali: ſed incerta eſt hæc regula, ut ex ſubjectis exemplis patet. הַכְזוֹנָה *numquid ut ſcorto* abuti debuere ſorore noſtra? Gen. 34. v. 31. ſine daghéſch in ב licet ſervili; הַזְּבָחִים *numquid ſacrificia*.... obtuliſtis mihi in deſerto? Amos. 5. v. 25. ubi inſigitur daghéſch τῷ ז quamvis radicali. Sive autem imprimatur dagh. iſtud, ſive non imprimatur; nihilominus ſchevà iſtud mobile eſt: cum enim non imprimitur, id fit ſolius euphoniæ gratia, quâ à litera affecta (ְ) ſæpius exſulat, ut diximus ſupra pag. 29. col. 1. in fine. Eadem motione afficitur ante ſchevà compoſitum, ut: הַבְרָכָה *an benedictio*? Gen. 27. v. 38. הַיהוָה Jerem. 8. v. 19. haadhonái *an Dominus*? Pro יְהוָה Jehová legi אֲדֹנָי adhonai, vide infra in adverbio ſimilitudinis כְּ. הַצֳּרִי *numquid reſina*, vel *opo-balſamum*? ibidem cap. 8. v. 22. ubi quædam exemplaria, etiam accuratiora, exhibent צ lene, ſeu ſine daghéſch. Item ante gutturales alia motione quam (ַ) affectas, ut: הַאֵינְךָ רֹאֶה *nonne vides*? Jerem. 7. v. 17. הַאִם *num* ad internecionem uſque cuncti delendi ſumus? ibidem cap. 17. v. 13. הַחִיִּיתֶם *num in vita conſervaſtis*? Num. 31. v. 15. הַעַיִט *numquid avis*? Jerem. 12. v. 9. At quando litera illa gutturalis notatur cum (ָ); tunc ה iſtud afficitur (ֶ) ad euphoniam ut ה articulus, vide ſup. pag. 69. col. 1. ſic: הֶאָנֹכִי *numquid ego*? Num. 11. v. 12. הֶהָיְתָה זֹּאת *num factum eſt iſtud*? Joel. 1. v. 2. &c. Triplex autem illa ה interrogantis motio occurrit in hoc verſiculo 18. al. 19. capitis 13. Numerorum: *Et explorabitis*..... *populum*, *qui habitat in eâ* (terra) הֶחָזָק הוּא הֲרָפֶה הַמְעַט הוּא אִם־רָב *utrum fortis ſit*, *an infirmus*? *utrum pauci ſint numero*, *an plures*?

Anomala, aut potius mendoſa ſunt, הַאַתֶּם Jud. 6. v. 31. pro הַאַתֶּם *an vos*? הַיִּיטַב Levit. 10. v. 19. pro הֲיִיטַב *numquid bonum videtur*, aut *videretur*? וַהֲפִתִּיתָ *an decipies*? Prov. 24. v. 28. ubi ה iſtud ſequitur literam ſervilem præfixam, quod nunquam fieri ſcribit Elias Levita ſupra laudatus. Hinc Lxx. μηδὲ πλατύνου *neque dilates*. Alius μὴ ἀπατήσῃς *ne ſis decipiens*, *ne decipias*. Vulg. *nec lactes*, repetita negatione ex membro præcedente; qui omnes legebant וַהֲפִתִּיתָ in hiphil, à פָּתָה *dilatare*, *decipere*, &c. unde Græcum ἀπατάω. Vide ſupra pag. 299. coll. 1. 2. ubi vocis illius analyſis explicatur.

Adverbium ſimilitudinis כְּ *ſicut*, *quaſi*, &c. afficitur (ְ), ut: כְּשׁוֹשַׁנָּה *ſicut lilium*, Cant. 2. v. 2. Quando prima dictionis litera notatur cum (ְ), tunc (ְ) τῷ כ mutatur in (ִ), ut: כִּנְחָלִים *ſicut valles*, Num. 24. v. 6. Si prima illa litera affecta (ְ) ſit (י), ex ejus (ִ), & ex (ְ) τῷ כ, fit hhiriq gadhól ſub כ, ut: כִּימוֹת Pſal. 89. Heb. 90. v. 15. pro כִּיְמוֹת, *ſicut dies*. Id etiam interdum accidit cum (י) iſtud afficitur (ִ), tuncque

est contractio, ut: כִּיתְרוֹן Eccle. 2. v. 13. pro כַּיִּתְרוֹן, *ficut excellentia.*

Ante (ֲ), כ istud notatur cum (ַ), ut: כַּאֲרָזִים *ficut cedri*, Num. 24. v. 6. Sæpe fit contractio ex (ַ) פתח כ, & ex (ֲ) subjecto א חטף; vel, si malueris, (ֲ) plane tollitur, ut: כַּאדֹנָיו Isai. 24. v. 2. pro כַּאֲדֹנָיו *ficut Dominus ejus.* Sic cum nomine יְהוָה, quod habet puncta אֲדֹנָי חטף, כַּיהוָה Psal. 112. Heb. 113. v. 5. *ficut Dominus.*

Ante (ֱ), כ afficitur (ֶ), ut: כֶּאֱמֹר *cum diceretur*, Ezech. 36. v. 20. ubi sic legebat *Pagninus*, cum in nostris exemplaribus scriptum sit בֶּאֱמֹר cum ב, non כ. Ex hoc (ֱ) sub א, & (ֶ) sub כ, fit etiam contractio in (ֵ) sub כ, ut: כֵּאלֹהִים Gen. 3. v. 5. pro כֶּאֱלֹהִים, *ficut Deus.*

Ex eadem analogia, ante (ֳ) כ notandum foret cum (ָ hhatoúph): verum usus obtinuit ut afficeretur (ָ) magno, seu *a*, quia forte supponitur ה articulus exclusus, de quo mox, ut: כָּאֳנִיּוֹת káoniiióth, non kóoniiióth, *ficut naves*, Prov. 31. v. 14.

Sæpe כ excludit ה articulum assumta ejus motione, quæcunque illa fuerit, ut: כַּשֶּׁמֶן Psal. 132. Heb. 133. v. 2. pro כְּהַשֶּׁמֶן, *ficut oleum*; כֶּחָלִיל Isai. 30. v. 29. pro כְּהֶחָלִיל, *ficut qui ambulat*; כַּעֹפֶרֶת Exod. 15. v. 10. pro כְּהָעֹפֶרֶת, *ficut plumbum*; כַּקַּשׁ ibid. v. 7. pro כְּהַקַּשׁ, *ficut stipulam*; כָּעָם Isai. 24. v. 2. pro כְּהָעָם, *ficut populus*; כָּאָבֶן Exod. 15. v. 16. pro כְּהָאָבֶן, *ficut lapis*; כֶּעָרִים Jerem. 20. vers. 16. pro כְּהֶעָרִים, *ficut urbes*, &c. Varias illas ה articuli motiones vide supra pag. 69. coll. 1. 2.

Pro (ַ) sub כ sequente daghésch ob ה articulum exclusum, reponitur interdum (ָ) per legem æquivalentiæ, ut: כָּזֶה Jud. 18. v. 3. pro כַּזֶּה; & in feminino genere, כָּזֹאת 4. Reg. 5. v. 8. pro כַּזֹּאת, *ficut*, vel *secundum hoc.*

Particulæ expletivæ פִּי, מוֹ, דֵּי, quandoque etiam cum hoc adverbio conjunguntur, ut: כְּדֵי־אַרְבֶּה *ficut locusta*, Jud. 6. v. 5. כְּמוֹ־אָבֶן *ficut lapis*, Exod. 15. v. 5. כְּמוֹ־פֶתֶן *ficut aspis*, Psal. 57. Heb. 58. v. 5. כְּפִי נִדְרוֹ *ficut*, vel *secundum votum suum*, Num. 6. v. 21.

Accentus pausantes parvas motiones in magnas commutant, ut: יַחַד in pausa יָחַד Psal. 2. v. 2. *simul, una, pariter.* Interdum etiam ab ultima ascendunt ad penultimam, quam producunt, ut: עַתָּה in pausa עָתָּה Gen. 32. v. 5. *nunc*, &c.

ARTICULUS II.

De Adverbiis cum affixis.

QUÆDAM ex adverbiis in articulo præcedenti descriptis, suscipiunt etiam affixa fere instar nominum; in æoque præsertim ab iis discrepant, quod cum affixis verbis etiam familiaribus interdum conjungantur. Eorum, quæ frequentius in Bibliis occurrunt, hîc paradigmata exhibere juvat.

AFFIXA — אַי *ubi.*

Femin.	Commun.	Mascul.
אַיָּהּ		אַיּוֹ
אַיֵּךְ		אַיֶּךָ
	אַיִּי	
אַיָּן		אַיָּם
אַיְּכֶן		אַיְּכֶם
	אַיֵּנוּ	

Vide appendicem.

AFFIXA — אַיִן *non.*

Femin.	Commun.	Mascul.
אֵינֶנָּה		אֵינֶנּוּ
אֵינֵךְ		אֵינְךָ
	אֵינֶנִּי	
אֵינָן		אֵינָם
אֵינְכֶן		אֵינְכֶם
	אֵינֶנּוּ	

Vide appendicem.

AFFIXA — הֵן *ecce.*

Femin.	Commun.	Mascul.
הִנָּהּ		הִנּוֹ, הִנֵּהוּ
הִנָּךְ		הִנְּךָ
	הִנְנִי	
הִנָּן		הִנָּם
הִנְּכֶן		הִנְּכֶם
	הִנְנוּ	

Vide appendicem.

AFFIXA

AFFIXA			AFFIXA		
Femin.	Commun.	Mascul.	Femin.	Commun.	Mascul.
	כְּמוֹ , כְּ *ſicut.*			עוֹד *adhuc.*	
כְּמוֹהָ		כְּמוֹהוּ	עוֹדֶנָּה		עוֹדֶנּוּ
כָּמוֹךְ		כָּמוֹךָ	עוֹדָךְ		עוֹדְךָ
	כָּמֹנִי			עוֹדִי	
כְּמוֹהֶן		כְּמוֹהֶם	עוֹדָן		עוֹדָם
כְּמוֹכֶן		כְּמוֹכֶם	עוֹדְכֶן		עוֹדְכֶם
	כָּמוֹנוּ			עוֹדֵנוּ	
Vide appendicem.			Vide appendicem.		

APPENDIX

De Adverbiorum cum pronominibus affixis compoſitorum anomaliis.

[אַיֶּכָּה *ubi tu?*] ex radice inuſitata אַיִן, unde אַי cum affixis, & extra ea, אַי; & cum ה paragogico præcedente (ָ) anomalo loco (ֶ), אַיֶּכָּה cum daghéſch in tertia radicali ad ſecundam excidentem compenſandam.

Abjecto נ epenthetico, eoque compenſato per dagh. in affixo, poſt quod exprimitur ה, quod ibi latebat, אַיֶּכָּה Gen. 3. v. 9. pro אֵיכְכָה.

[אֵינֶנִּי *non ego.*] Prius נ afficitur (ֶ) ſequente daghéſch in altero per legem æquivalentiæ, pro (ֵ), ſic: אֵינֶנִּי. Atque ita in ſequentibus הִנְנִי, עוֹדֶנִּי, &c.

[אֵינָם *non ipſi.*] Cum affixo poëtico, אֵינֵמוֹ idem, Pſal. 58. Heb. 59. v. 14. & 72. Heb. 73. v. 8.

[הִנְּךָ *ecce tu*, maſc.] Expreſſo ה quod in fine latebat הִנְּכָה 4. Reg. 7. v. 2. Cum daghéſch in affixo ad compenſandum נ epentheticum abjectum, הִנֶּךָּ pro הִנְנְךָ, Pſal. 138. Heb. 139. v. 8.

[הִנָּךְ *ecce tu*, fem.] cum (ָ) loco (ֵ) ſub נ, ut ſupra pag. 80. in ſchemate pronominum cum obliquis eorum caſibus, & pag. 337. in verbis cum affixis.

[הִנֶּנִּי *ecce ego.*] Cum (ֶ) ſequente daghéſch per legem æquivalentiæ, pro (ֵ), הִנֵּנִי Gen. 22. v. 7. Vide ſupra אֵינֶנִּי. Cum (ְ) ſub priori נ loco ejuſdem (ֶ), & ſine dagh. in eo, accelerandæ pronuntiationis gratia, הִנְנִי, 1. Sam. 12. v. 3.

[הִנֶּנּוּ *ecce nos.*] Suppoſito (ֶ) ſequente daghéſch ſub priori נ, loco (ֵ); הִנֵּנוּ Gen. 50. v. 18. Et cum (ְ) ibidem, eadem de cauſa, qua in perſona ſingulari, cum eo ſolo diſcrimine, quod נ affecto (ְ) modo imprimitur dagh. modo non imprimitur, הִנְּנוּ Joſ. 9. v. 25. 2. Reg. 5. v. 1. quibus in locis נ habet daghéſch ſecundum Maſſoram, quamvis in noſtris exemplaribus, etiam accuratiſſimis, נ iſtud ſit lene; ſeu daghéſch hujuſmodi deſtituatur, ſic: הִנְנוּ, ut Jerem. 3. v. 22. &c.

Porro licet הֵן, quocum pronomina illa conjunguntur, ut vox primitiva, ſeu radicalis ſpectetur à Lexicographis, nihilominus tamen deducenda eſt ex verbo inuſitato הָנַן, ob daghéſch, quod accedentibus affixis נ infigitur.

[כָּמוֹהוּ, aut כְּמוֹהוּ, *ſicut ille.*] Adverbium כְּ cum affixis ſumit vulgo particulam expletivam מוֹ, de qua ſupra pag. 376. col. 2. ac retinet (ְ) cum affixis regiminis tantum; cum aliis vero afficitur (ָ) ob accentum tonicum in ſyllaba ſequente poſitum. Pro כְּמוֹהֶם, כְּמוֹהֶן, כְּמוֹכֶם, כְּמוֹכֶן, dicitur etiam כָּהֶם, כָּהֵן, (& cum ה paragogico, כָּהֵנָּה), כָּכֶם, כָּכֶן, cum (ָ) loco (ְ) ſub כ ob accentûs viciniam.

[עוֹדְךָ *adhuc tu.*] 3. Reg. 1. v. 14. cum (ְ) loco (ֶ), ut ſupra in הִנְּךָ.

[עוֹדִי *adhuc ego.*] Cum affixo נִי præce-

dente (ֵ), ac ſequente daghéſch in affixo, pro (ֶ), per legem æquivalentiæ, ut ſupra עוֹדֶנִּי חַי *adhuc me vivente*, חִנֶּנִּי & אֵינֶנִּי, 1. Reg. 20. v. 14.

[עוֹדֵנוּ *adhuc nos.*] Cum (ֵ) nota pluralis numeri, aut potius antiqua vocali *e*, quæ nunc exprimitur per (ֵ) ſub ד; poſito (ֵ) euphonico pro ו; & uſurpato ה pro ו, ex facili permutatione literarum עוֹדֵינָה, אֹתָהּ, Thren. 4. v. 17.

CAPUT XII.

De Præpositione.

PRÆPOSITIO vox eſt, qua verbo adjungitur nomen, quod locum, tempus, aut cauſam ſignificat ſive *poſitive*, ſive *privative*. Cauſam ſignificant *ob*, & *propter*: privationem indicant *præter* & *ſine*. Cæteræ præpoſitiones aut locum, aut tempus, aut utrumque ſignificant. Dicuntur autem *præpoſitiones*, quod dictionibus, quas regunt, vulgo *præponantur*.

Hebræorum præpoſitiones dividuntur in conjunctas, ſeu *inſeparabiles*; & disjunctas, ſeu *ſeparabiles*. Præpoſitiones conjunctæ unicam dictionem efficiunt cum ea, cui præponuntur; disjunctæ vero vocem ſeparatam ac diſtinctam conſtituunt, niſi cum affixis componantur.

Præpoſitiones conjunctæ quatuor ſunt, nempe בְּ *in*, כְּ *ſecundum*, לְ *ad*, מִ pro מִן, *à*, *ab*, *de*, *ex*, &c. quibus interdum in fine adduntur particulæ expletivæ דֵי, מוֹ, פֵי; nempe דֵי adjicitur præpoſitionibus בְּ, כְּ, & מִ; מוֹ aſſumunt בְּ, כְּ, & לְ; פֵי denique conjunctum reperitur cum כְּ & לְ. Vide exempla infra pag. 380. coll. 1. 2. Illæ autem particulæ expletivæ nihil prorſus addunt præpoſitionum illarum ſignificationi: ſed ſolius euphoniæ & ornatus gratia ad eas accedunt.

Præpoſitiones disjunctæ, ſeu ſeparabiles, variæ ſunt, ac varia ſignificant: ex iis enim, una cum inſeparabilibus, ſive conjunctis, aliæ terminum, vel locum motus, aut quietis denotant: aliæ cauſam ejuſdem motus, vel quietis ſignificant. Quædam loci ſunt ſimul & temporis. Quædam comitatum exprimunt. Quædam denique privationem cauſæ adjuvantis indicant. Quæ omnia ex duobus ſequentibus articulis patebunt, in quorum primo de præpoſitionibus tum conjunctis, tum disjunctis, abſolutis, h. e. cum pronominibus affixis non copulatis, agemus. In altero autem eaſdem præpoſitiones cum affixis compoſitas expendemus.

ARTICULUS I.

De Præpositionibus absolutis.

I.

PRÆPOSITIONES terminum, vel locum motus, aut quietis notantes.

אֶל } *ad, secus, juxta,*
אֱלֵי } *erga.*
אֵצֶל *apud, juxta, penes, prope.*
אַחַר } *post.*
אַחֲרֵי }
בְּ *in, propter.*
בֵּין *inter.*
הָלְאָה *ultra.*
חוּץ *extra.*
כְּ *secundum, juxta.*
לְ *ad.*
לִפְנֵי *ante, coram, præ.*
מִ } *à, ab, abs, de,*
מִן } *è, ex, præ,* & in-
מִנִּי } terdum *propter.*
מִנֵּי }
מוּל }
מִמּוּל } *contra, è regione,*
נֹכַח } *ex adverso, coram,*
לְנֹכַח } *ante.*
נֶגֶד }
סָבִיב *circum, circa.*

עֵבֶר } *cis, trans.*
אֶל־עֵבֶר } *contra.*
מֵעֵבֶר } *trans.*
עַל־עֵבֶר } *è regione.*
עַד } *usque.*
עֲדֵי } *usque ad.*
עַל } *super.*
עֲלֵי }
עֻמַּת } *è regione.*
לְעֻמַּת } *ex adverso.*
מִלְּעֻמַּת }
תַּחַת *sub.*

II.

PRÆPOSITIONES causam motus, vel quietis significantes.

בִּגְלַל }
& בִּגְלַל }
בַּעֲבוּר } *propter.*
לְמַעַן }
מִפְּנֵי }
עַל }
בְּעַד }
חֵלֶף } *pro.*
תַּחַת }

III.

PRÆPOSITIONES locum simul & tempus denotantes.

אַחַר *post.*
בֵּין *inter.*
בְּ *in.*
כְּ *secundum, juxta.*
לְ *ad.*
מִן & מִ, *à, ab,* &c.
לִפְנֵי *ante.*

IV.

PRÆPOSITIONES comitatum exprimentes.

אֵת }
עִם } *cum.*
עִמָּד }

V.

PRÆPOSITIONES privationem causæ adjuvantis denotantes.

בְּלֹא }
בְּלִי }
מִבְּלִי }
בִּלְתִּי }
בִּלְעֲדֵי } *præter, sine.*
מִבַּלְעֲדֵי }
לְבַד }
מִלְּבַד }
זוּלַת }

APPENDIX

De Præpositionum quarumdam natura & motionibus.

PRÆPOSITIONES quædam in hoc articulo descriptæ, nomina sunt substantiva quibuscum subintelligitur præpositio, ut supra in adverbiis, quæque etiam interdum exprimitur, ut: לִפְנֵי *coram*, à פָּנִים in statu constructo, & præposito לְ. Sic: בִּגְלַל, in regimine בִּגְלַל, *propter*, עֻמַּת, pro לְעֻמַּת, quod sæpius reperitur, *contra, ex adverso, è regione*, &c.

Præpositio inseparabilis בְּ eamdem motionum vicissitudinem experitur, atque adverbium כְּ, quod vide supra pag. 375. col. 2. hoc est, (ְ) motione nativa afficitur, ut: בְּרֵאשִׁית *in principio*, Gen. 1. v. 1. &c. Sequente altero (ְ), בּ notatur cum (ִ), ut: בִּמְצוֹלֹת *in profunda*, vel *in profundum*, Exod. 15. v. 5. Si prima dictionis litera, cui (ְ) istud supponitur, sit (י), ב afficitur

hhiriq gadhól, ut: בִּיהוּדָה *in Juda*, 2. Paral. 30. v. 12. בִּירוּשָׁלַיִם *in Jerusalem*, ibid. v. 1. ubi ל notatur cum (ּ) pro (ָ) ob pausam. Quod etiam per contractionem accidit in בִּיקְּרוֹתֶיךָ *inter pretiosas tuas*, Psal. 44. Heb. 45. v. 10. quamvis hhiriq, non (ּ), supponatur יוֹד (י). Præterea daghésch anomalum, aut potius mendosum, imprimitur יוֹד ק. Vide supra pag. 29. col. 2. Ante (ֲ), ב habet (ַ), ut: בַּעֲצַת *in consilio*, Psal. 1. v. 1. Contracto (ֲ), quod supponitur אלף א, & (ַ) ב, in (ַ) sub eodem ב, בַּאדֹנָי *in Domino*, Psal. 72. Heb. 73. v. 28. Sic: בַּיהוָה idem, Deut. 4. v. 4. Ante (ֱ), ב movetur per (ֶ), ut: בֶּאֱמוּנָה *in veritate*, Ose. 2. v. 20. (ֱ) sub א, & (ֶ) sub ב contractis in (ֵ) sub eodem ב, בֵּאלֹהִים *in Deo*, Psal. 55. Heb. 56. v. 12. At ante (ֳ), ב notatur cum (ָ) magno, non cum (ֳ hhatoúph), ut: בָּחֳרִי־אַף *in ira furoris*, Isai. 7. v. 4. בָּעֳנִי *in afflictione*, 1. Reg. 1. v. 11.

Excluso ה articulo, בַּיָּם pro בְּהַיָּם, *in mari*, Exod. 15. v. 1. בַּכֹּחַ pro בְּהַכֹּחַ *in virtute*, ibid. v. 6. בַּקֹּדֶשׁ pro בְּהַקֹּדֶשׁ, *in sanctitate*, ibid. v. 11. בָּאֱלֹהִים pro בְּהָאֱלֹהִים, *in Diis*, Psal. 85. Heb. 86. v. 8. בֶּהָרִים pro בְּהֶהָרִים, *in montibus*, Exod. 32. v. 12. &c. Cum (ָ) sub ב loco (ַ) & daghésch, per legem æquivalentiæ ob ה exclusum, vel ob viciniam accentus, בָּזֶה pro בַּזֶּה, *in hoc* scilicet loco, Num. 22. v. 19.

Cum particulis expletivis מוֹ & דֵי; בְּמוֹ־אֵשׁ *ad ignem*, Jerem. 51. v. 58. בְּמוֹ־אֹפֶל *in caligine*, Psal. 10. Heb. 11. v. 2.

Præpositionem inseparabilem כְּ cum variis suis motionibus & particulis expletivis, vide supra pag. 376. col. 2. in appendice ad articulum I. adverbiorum.

Præpositionem לְ itidem inseparabilem, vide supra pag. 70. ubi vice articuli fungitur. Hic tantum observare juvat ante voces penacutas ל istud affici modo (ָ), modo (ַ). Cum accentu tamen ministro sæpius notatur cum (ְ); cum regio autem sæpius movetur per (ָ), ut: לָנֶפֶשׁ *in animam*, Gen. 2. v. 7. לָנֶצַח *in seculum*, Isai. 34. v. 10. לָנֶצַח idem, Prov. 21. v. 28. לָבֶטַח idem, Psal. 9. v. 19. לָבֶטַח *confidenter*, Psal. 4. v. 9. לָמַיִם *ad aquas*, Gen. 1. v. 6. לָשֹׂבַע *ad saturitatem*, Levit. 26. v. 5. לָטֹרַח *in defatigationem*, Isai. 1. v. 14. לָמַס *in tributum*, Thren. 1. v. 1. &c.

Cum particulis expletivis מוֹ & פִּי; לְמוֹ־פִי *ad os meum*, Job. 40. v. 3. לְפִי רֹב *secundum multiplicari*, Lev. 25. v. 16.

Denique præpositionem מ cum sua originatione & variis suis motionibus, vide supra pagg. 70. 71. Hic addere sufficiat particulam expletivam דֵי, quam interdum recipit, ut: מִדֵּי שָׁנָה *de anno*, 1. Reg. 7. v. 16.

Præpositionum autem cum conjunctarum, tum disjunctarum rectionem quod attinet; aliæ regunt accusativum, aliæ ablativum, aliæ denique utrumque hunc casum, ratione sensus, & præpositionis Latinæ, quæ ipsis respondet. Sæpe etiam cum aliis præpositionibus, & adverbiis conjunguntur. Sed de his in Syntaxi.

ARTICULUS II.

De Præpositionum tum conjunctarum, tum disjunctarum, cum pronominibus affixis compositione.

OMNES ferme præpositiones cum affixis junguntur, & eamdem fere ac nomina punctorum mutationem sustinent; neque etiam affixa verborum propria respuunt. Novem ex eis in forma nominum masc. plur. affixa suscipiunt, nempe: אֱלֵי *ad*, עֲדֵי *usque*, עֲלֵי *super*, לִפְנֵי *coram*, בִּלְעֲדֵי *præter*, אַחֲרֵי *post*, תַּחְתֵּי *sub*, בֵּינֵי & in fem. בֵּינוֹת *inter*, סְבִיבֵי & in fem. סְבִיבוֹת *circa*. Quibus adjungi potest בִּגְלַל *propter*, cum affixo ךָ.

Ut autem Præpositionum tum conjunctarum, tum disjunctarum cum affixis analogia melius cognoscatur, integra quarumdam paradigmata hîc subjiciemus.

AFFIXA

בְּ *in.*

Femin.	Commun.	Mascul.
בָּהּ		בּוֹ
בָּךְ		בְּךָ
	בִּי	
בָּהֶן		בָּהֶם
בָּכֶן		בָּכֶם
	בָּנוּ	

Vide appendicem.

אַחַר , אַחֲרֵי *post.*

Femin.	Commun.	Mascul.
אַחֲרֶיהָ		אַחֲרָיו
אַחֲרַיִךְ		אַחֲרֶיךָ
	אַחֲרַי	
אַחֲרֵיהֶן		אַחֲרֵיהֶם
אַחֲרֵיכֶן		אַחֲרֵיכֶם
	אַחֲרֵינוּ	

אֶל , אֱלֵי *ad.*

Femin.	Commun.	Mascul.
אֵלֶיהָ		אֵלָיו
אֵלַיִךְ		אֵלֶיךָ
	אֵלַי	
אֲלֵיהֶן		אֲלֵיהֶם
אֲלֵיכֶן		אֲלֵיכֶם
	אֵלֵינוּ	

Vide appendicem.

אֵת *cum.*

Femin.	Commun.	Mascul.
אִתָּהּ		אִתּוֹ
אִתָּךְ		אִתְּךָ
	אִתִּי	
אִתָּן		אִתָּם
אִתְּכֶן		אִתְּכֶם
	אִתָּנוּ	

Vide appendicem.

AFFIXA

בְּעַד *pro.*

Femin.	Commun.	Mascul.
בַּעֲדָהּ		בַּעֲדוֹ
בַּעֲדֵךְ		בַּעַדְךָ
	בַּעֲדִי	
בַּעֲדָן		בַּעֲדָם
בַּעַדְכֶן		בַּעַדְכֶם
	בַּעֲדֵנוּ	

בֵּין *inter.*

Femin.	Commun.	Mascul.
בֵּינָהּ		בֵּינוֹ
בֵּינֵךְ		בֵּינְךָ
	בֵּינִי	
בֵּינֵיהֶן		בֵּינֵיהֶם
בֵּינֵיכֶן		בֵּינֵיכֶם
	בֵּינֵינוּ	

Vide appendicem.

לִפְנֵי *ante.*

Femin.	Commun.	Mascul.
לְפָנֶיהָ		לְפָנָיו
לְפָנַיִךְ		לְפָנֶיךָ
	לְפָנַי	
לִפְנֵיהֶן		לִפְנֵיהֶם
לִפְנֵיכֶן		לִפְנֵיכֶם
	לְפָנֵינוּ	

לְמַעַן *propter.*

Femin.	Commun.	Mascul.
לְמַעֲנָהּ		לְמַעֲנוֹ
לְמַעֲנֵךְ		לְמַעַנְךָ
	לְמַעֲנִי	
לְמַעֲנָן		לְמַעֲנָם
לְמַעַנְכֶן		לְמַעַנְכֶם
	לְמַעֲנֵנוּ	

AFFIXA

נֶגֶד *coram.*

Femin.	Commun.	Mascul.
נֶגְדָּהּ		נֶגְדּוֹ
נֶגְדֵּךְ		נֶגְדְּךָ
	נֶגְדִּי	
נֶגְדָּן		נֶגְדָּם
נֶגְדְּכֶן		נֶגְדְּכֶם
	נֶגְדֵּנוּ	

סָבִיב , סְבִיבֵי *circum.*

Femin.	Commun.	Mascul.
סְבִיבֶיהָ		סְבִיבָיו
סְבִיבַיִךְ		סְבִיבֶיךָ
	סְבִיבַי	
סְבִיבֵיהֶן		סְבִיבֵיהֶם
סְבִיבֵיכֶן		סְבִיבֵיכֶם
	סְבִיבֵינוּ	

Et in forma feminina

סְבִיבוֹת

Femin.	Commun.	Mascul.
סְבִיבוֹתֶיהָ		סְבִיבוֹתָיו
סְבִיבוֹתַיִךְ		סְבִיבוֹתֶיךָ
	סְבִיבוֹתַי	
סְבִיבוֹתֵיהֶן		סְבִיבוֹתֵיהֶם
סְבִיבוֹתֵיכֶן		סְבִיבוֹתֵיכֶם
	סְבִיבוֹתֵינוּ	

Vide appendicem.

עַד , עֲדֵי *ad.*

Femin.	Commun.	Mascul.
עָדֶיהָ		עָדָיו
עָדַיִךְ		עָדֶיךָ
	עָדַי	
עֲדֵיהֶן		עֲדֵיהֶם
עֲדֵיכֶן		עֲדֵיכֶם
	עָדֵינוּ	

Vide appendicem.

AFFIXA		
Femin.	Commun.	Mascul.
עַל , עֲלֵי *super.*		
עָלֶיהָ		עָלָיו
עָלַיִךְ		עָלֶיךָ
	עָלַי	
עֲלֵיהֶן		עֲלֵיהֶם
עֲלֵיכֶן		עֲלֵיכֶם
	עָלֵינוּ	
Vide appendicem.		

AFFIXA		
Femin.	Commun.	Mascul.
עִם *cum.*		
עִמָּהּ		עִמּוֹ
עִמָּךְ		עִמְּךָ
	עִמִּי	
עִמָּן		עִמָּם
עִמָּכֶן		עִמָּכֶם
	עִמָּנוּ	
Vide appendicem.		

AFFIXA		
Femin.	Commun.	Mascul.
תַּחַת , תַּחְתֵּי *sub.*		
תַּחְתֶּיהָ		תַּחְתָּיו
תַּחְתַּיִךְ		תַּחְתֶּיךָ
	תַּחְתַּי	
תַּחְתֵּיהֶן		תַּחְתֵּיהֶם
תַּחְתֵּיכֶן		תַּחְתֵּיכֶם
	תַּחְתֵּינוּ	
Vide appendicem.		

HÆc paradigmata integra sufficiant. Quæ sequuntur præpositiones, illæ cum solis affixis in Scriptura usitatis conjunguntur.

אֵצֶל *apud;* אֶצְלוֹ *apud eum,* אֶצְלָהּ *apud eam,* אֶצְלִי *apud me,* אֶצְלָם *apud eos.*

בִּגְלַל, & in regimine בִּגְלַל; בִּגְלָלֶיךָ in forma nominum plural. *propter te*, mascul. בִּגְלָלֵךְ *propter te*, fem. בִּגְלַלְכֶם *propter vos.*

בַּעֲבוּר *propter;* בַּעֲבוּרוֹ *propter eum,* בַּעֲבוּרָהּ *propter eam,* בַּעֲבוּרְךָ *propter te*, masc. בַּעֲבוּרֵךְ *propter te*, fem. בַּעֲבוּרָם *propter eos,* בַּעֲבוּרֵנוּ *propter nos.*

בִּלְתִּי *præter;* בִּלְתְּךָ in pausa בִּלְתֶּךָ *præter te,* בִּלְתִּי *præter me.*

בִּלְעֲדֵי *præter;* בִּלְעָדַי in pausa *præter me.*

זוּלַת *præter;* זוּלָתָהּ *præter eam,* זוּלָתְךָ *præter te,* זוּלָתִי *præter me.*

נֹכַח *coram;* נִכְחוֹ ex forma נֹכַח *coram eo.*

לְעֻמַּת & in regimine לְעֻמַּת *è regione;* לְעֻמָּתוֹ *è regione ejus,* לְעֻמָּתָם *è regione eorum.*

עִמָּד *cum;* עִמָּדִי *mecum.*

מוּל *è regione;* מִמּוּלִי *è regione mei*, cum מ alia præpositione, & (ִ) euphonico pro ו.

APPENDIX

De Præpositionum cum pronominibus affixis conjunctarum anomaliis.

In præpositionibus, ut in nominibus & verbis, accentus pausantes interdum ascendunt ab ultima ad penultimam; & in utravis syllaba reperiantur, mutant parvas motiones in magnas, puta (ַ) ultimæ & penultimæ in (ָ), & (ְ) ante affixum ךָ in (ֶ). Affixa verbis familiaria hîc pariter habent locum, ut jam diximus supra pag. 380. Cum ex his præpositionibus plurimæ componantur ex nominibus, servant cum affixis eamdem fere punctorum mutationem, quam ipsa nomina. Denique ante affixa ךָ & נוּ non raro invenitur (ֶ) pro (ְ).

[בְּ *in.*] Præpositio illa eodem modo sumit affixa, ac לְ, quod vide supra pag. 80. h. e. cum affixis consonis & ךָ, afficitur (ָ). Excipitur tantum ךָ quocum notatur cum (ְ) ad euphoniam ob (ָ) sequens, ut: בְּךָ *in te.* Præterea cum hoc affixo in pausa puncta trajiciuntur, sic: בָּךְ idem, soloque sensu distinguitur à בָּךְ femin. Pro בָּם & בָּן, invenitur etiam בָּהֶם, בָּהֶן, & cum (ֵ) anomalo, vel potius mendoso, בָּהֵן Gen. 30. v. 26. *in*, vel *pro eis.*

[אֶל, & sequente maqqaph אֶל־ *ad.*] Forma (ֶ) reperitur etiam sine maqqaph, Ezech. 6. v. 13. Retinetur (ֶ) cum affixis absolutis; cum affixis vero regiminis mutatur in (ֵ), quasi ab אֵלָה, formæ רֵעָה. Sumuntur autem affixa in forma nominum pluralium, ut diximus supra. Pro אֲלֵיהֶם *ad eos*, legitur אֵלֵימוֹ Psal. 2. v. 5. cum affixo poëtico.

[אֵת *cum.*] Venit ab inusitato אִתַּת; quare cum affixis (ֵ) mutatur in (ִ) se-

quente daghésch, ut in nominibus ejusdem formæ. Vide supra pag. 94. col. 1. Vel (ָ) sic mutatur per legem æquivalentiæ. Pro אִתָּךְ *tecum*, fem. invenitur tantum אִתָּךְ cum (ָ) sub ת, ut particulæ illi accidit quando est accusativi nota in obliquis pronominum casibus. Vide supra pag. 80. Quatenus præpositio, formam articuli interdum imitatur, h. e. א movetur per hhólem, ut: אתו *cum eo*, אוֹתְךָ *tecum*, mascul. אוֹתָךְ *tecum*, femin. מֵאוֹתִי *à mecum;* h. e. *mecum*, אוֹתָם *cum eis.* Denique in forma communi pro אִתָּנוּ *nobiscum*, legitur אִתָּנוּ cum (ָ) sub ת loco (ַ), ut fit in obliquis pronominum casibus. Vide paginam ultimo loco laudatam.

[בֵּין *inter.*] Illa præpositio sumit etiam interdum affixa singularia more nominum pluralium masculinorum, ut: בֵּינֶיךָ *inter te.* Cum affixis vero pluralibus, eorumdem nominum pluralium formam induit, vide paradigma. Cum affixo tamen primæ personæ pluralis invenitur etiam in forma singulari, vel deficit (י) nota pluralis numeri in בֵּינֵנוּ *inter nos*, Jos. 22. v. 25. Assumta nominum femininorum pluralium forma, בֵּינוֹתָם *inter eos*, בֵּינוֹתֵינוּ *inter nos.*

[מִ cum affixis, vide pag. 80.]

[סָבִיב *circum.*] Pro סְבִיבוֹתֵיהֶם legitur quoque סְבִיבֹתָם 4. Reg. 17. v. 15. *circa eos*, vel potius *in circuitibus eorum;* nam vox illa, sive in masculino, sive in feminino genere, purum videtur esse nomen, ante quod subintelligitur ב, aut quævis alia præpositio.

[עַד *ad.*] In hac præpositione cum affixis tum absolutis, tum constructis, (ַ) mutatur in (ָ); aut potius affixa junguntur cum עַד præpositione deducta ex עוּד. At sine iis, עַד & in plur. constructo עֲדֵי, venit à עֲדִי, unde formæ עַד; & in regimine singul. aut in forma regiminis, עַד; in regim. plur. עֲדֵי; ut enim præpositiones cum affixis eodem fere modo puncta mutant ac nomina cum iisdem affixis conjuncta: sic cum illæ regunt nomina, formam nominum regentium, seu in regimine positorum imitantur.

[עַל *super.*] Cum affixis absolutis (ַ) mutatur in (ָ); cum affixis autem regiminis, convertitur in (ֶ), quasi ab עֶל formæ עַד. Vide quæ in superiori præpositione diximus. Pro עָלֶיךָ *super te*, in pausa (ֶ) mutatur in (ָ), sic: מֵעָלָיִךְ *à super te*, *à te*, Jerem. 11. v. 15. & cum affixo Chaldaïco & poëtico, עָלָיְכִי *tibi*, Psal. 115. Heb. 116. v. 17. Vide supra pag. 127. col. 2. Cum affixo simpliciter poëtico, עָלֵימוֹ *super eos*, Psal. 5. v. 12.

[עִם *cum.*] Venit à radice עָמַם, ut ostendit daghésch forte מ impressum quando adjunguntur affixa. Cum (ָ) loco (ִ) ante affixum fem. ךְ, עִמָּךְ *tecum*, Zach. 14. v. 5. Aliis est apostrophe ad Deum, sicque punctatio est analoga in pausa, in qua (ָ) quod præit huic affixo masc. & (ְ) ipsiusmet affixi trajiciuntur, ut cum hoc affixo particulis aut præpositionibus adjecto non infrequenter accidit. Vide Exod. 19. v. 24. cap. 22. v. 25. &c. Cum eodem (ָ) pro (ְ) ante affixum כֶם; pro (ָ) ante affixum נוּ; עִמָּכֶם *vobiscum*, Gen. 42. v. 38. עִמָּנוּ *nobiscum*, ibid. cap. 24. v. 25. &c. Vide supra אִתָּנוּ in אֵת.

[תַּחַת *sub*, *pro.*] Illa præpositio affixa vulgò recipit in forma nominum pluralium masculinorum. Interdum tamen formam singularem retinet, ut: תַּחְתֶּנָּה *pro ea*, Gen. 2. v. 21. תַּחְתֵּנִי *sub me*, 2. Reg. 22. v. 37.

CAPUT XIII.

De Conjunctione.

CONJUNCTIO vox est, quæ sententiam sententiæ conjungit. Sententia autem sententiæ conjungitur, *vel* per copulam *ET*, &c. *vel* per disjunctionem *AUT*, &c. (conjunctiones enim disjunctivæ,

etsi rem disjungant, verba tamen ac sententias conjungunt), *vel* per discretionem *SED*, &c. *vel* per conditionem *SI*, &c. *vel* per causæ redditionem *QUIA*, *ENIM*, &c. *vel* denique per consequutionem *ITAQUE*, *IGITUR*, &c.

Ex conjunctionibus itaque aliæ sunt *copulativæ*; aliæ *disjunctivæ*; aliæ *discretivæ*, seu *adversativæ*; aliæ *conditionales*; aliæ *causativæ*; aliæ denique *conclusivæ*.

I.

Conjunctiones copulativæ.

וְ *&*. Vide append.

אַף } *etiam*,
גַּם } *quoque*.

II.

Conjunctiones disjunctivæ, quibus partes ita segregantur, ac si una tantum vera esse possit.

אוֹ *aut*, *vel*, *sive*.
לֹא־כֵן *non sic*, *secus*.

III.

Conjunctiones conditionales, quibus pars orationis consequens ex antecedentis conditione connectitur.

אִם *si*, *sin*, *siquidem*, *si quando*, *cum*, *quandoquidem*.
כִּי אִם *quod si*.
אִם לֹא *si non*, *ni*, *nisi*.
לוּ } *si*.
אִלּוּ }
לוּלֵא *nisi*.

IV.

Conjunctiones adversativæ, quibus partes ratione tantum segregantur.

אַךְ *verum*, *veruntamen*.
אֲבָל *at*, *ast*, *sed*, *verum*, *veruntamen*.
גַּם כִּי *etiamsi*.
כִּי אִם *sed*.
וְלֹא }
וְלוּ } *etsi*.
אוּלָם *veruntamen*.
כִּי *quamvis*, *sed*.

V.

Conjunctiones causales, quibus antecedentis rei causa redditur.

כִּי *quia*, *quod*, *quoniam*, *nam*, *enim*, *etenim*.
שֶׁ, אֲשֶׁר *quod*, *quia*, *cum*.
יַעַן *quia*, *eo quod*, *quandoquidem*.
יַעַן אֲשֶׁר } *eo quòd*, *propterea*
יַעַן כִּי } *quod*.
עֵקֶב }
עֵקֶב אֲשֶׁר } *quia*, *eo quod*.
בַּעֲבוּר }
לְמַעַן } *ut*, *propterea ut*.
לְבִלְתִּי *ut non*.

VI.

Conjunctiones conclusivæ, quibus ex antecedente consequens certa ratione concluditur.

לָכֵן } *quare*, *quamobrem*,
עַל־כֵּן } *quapropter*, *quocirca*, *ergo*, *ideo*, *itaque*, *igitur*, *idcirco*.

APPENDIX

De variis τῶ ו *motionibus.*

Motio genuina conjunctionis hujus est (ְ), ut: אֵת הַשָּׁמַיִם וְאֵת הָאָרֶץ *cælum & terram*, &c. Sæpe tamen ו istud conjunctivum aliis etiam afficitur motionibus; & quidem

I°. Notatur cum (-) ante (-:), ut: וַעֲבָדִים *& servi*, &c. Cum (-:) reperitur sub א, ex eo & (-) sub ו fit sæpius contractio; vel, si malueris, tollitur (-:), & remanet solum (-) sub ו, ut: וַאדֹנָי pro וַאֲדֹנָי, *& Dominus*, &c. Rarissime sub alia litera gutturali istud (-:) reducitur ad simplex (ְ), ut: וַעְצֹר Job. 4. v. 2. pro וַעֲצֹר, *& probibere*, *probibere enim*. Idem ו habet (-) ante futura, quæ in præterita convertit, ac insuper literæ sequenti daghésch forte imprimit, ut: וַיִּקֹּד *& inclinavit*, &c. Cum litera illa sequens daghésch est recipiendi incapax, pro (-) subjicitur (ָ) ו ante א, ut: וָאֶבְנֶה *& ædificavi*, &c. De hac conversione futuri in præteritum, & præteriti in futurum, fusius in Syntaxi.

II°. Afficitur

II°. Afficitur (ְ) ante (ֱ), ut: וֶאֱמֶת & *veritas*, &c. Interdum (ֱ) mutatur, aut reducitur ad simplex (ְ), remanente (ְ) sub ו cum accentu méthegh, ut: הֱיֵה & *esto*, וֶחְיֵה & *vivito*, &c. Sæpe etiam (ֱ) sub א, & (ְ) sub ו contrahuntur in (ֵ) sub ו, ut: וֵאלֹהִים, pro וֶאֱלֹהִים, & *Deus*, &c. Analogia etiam postulat ut ante (ֳ), ו afficiatur (ָ hhatoúph); verum obtinuit usus ut ibi per (ָ) magnum moveretur, ut: וָאֳנִי váoní non vóoní, & *navis*, וָחֳלִי váhholí non vóhholí, & *infirmitas*, &c.

III°. Ante ב, מ, פ, & alias literas (ְ) affectas, ו fit schouréq, ut: וּמִבְחַר & in const. וּמִבְחַר & *electio*, וּבְרֹב & *in multitudine*, וּמֹשֶׁה & *Moses*, וּפֶרֶץ & *Phares*, וּשְׁמֵי הַשָּׁמַיִם & *cœli cœlorum*, &c.

Excipiuntur literæ ה & ח verborum הָיָה *fuit*, & חָיָה *vixit*, ante quas cum schevá notatas, ו afficitur hhiriq qatón, secundum regulas de concursu schevá vitando supra pag. 35. coll. 1. 2. traditas, ut: וִהְיִיתֶם & *eritis*, וִחְיִיתֶם & *vivetis*, וִהְיוּ & *estote*, וִחְיוּ & *vivite*.

IV°. Ante voces ab (י) cum schevá notato incipientes; ex illo schevá & altero sub ו, fit hhiriq gadhól, ut: וִיהוּדָה pro וִיְהוּדָה, aut וְיְהוּדָה, & *Juda*. Sic: וִידַעְתֶּם & *scietis*, וִיהִי & *erit*, וִילָדֶיהָ & *pueri ejus*, וִירֵשׁוּהָ & *possidebunt eam*, וִירַשְׁנוּהָ & *possidebimus eam*. Huc referunt quidam וִילְלַת & *ejulatus*, Jerem. 25. v. 36. quamvis (י) afficiatur hhiriq parvo, sed est contractio pro וִיְלָלַת. Vide similia exempla supra pag. 376. col. 1. in ב, & infra cap. XVII. in Syriasm. num. III.

V°. Denique ו habet (ָ) etiam ante ב, מ, & פ, 1°. cum duo nomina conjungit, quorum posterius monosyllabum est, aut disyllabum penacutum, ut: כְּסִיל וָבַעַר *stultus & brutus*, אֵימָתָה וָפַחַד *terror & tremor*, לְעֹלָם וָעֶד *in seculum & in perpetuum*, &c. Excipe זְנוּת וְיַיִן Ose. 4. v. 11. *scortatio & vinum*. Si ו plura quam duo nomina copulet, quandoque inter duo tantum posteriora afficitur (ָ), ut: שׁוֹר וְכֶשֶׂב וָעֵז *bovis & agni & capræ*, Levit. 7. v. 23. Interdum etiam inter primum & secundum nomen habet quoque (ָ), ut: פַּחַד וָפַחַת וָפָח *terror, & fovea, & laqueus*, Jerem. 48. v. 43. 2°. ante voces monosyllabas, aut penacutas accentu regio notatas, à quavis litera incipiant, ut: וָמֵת & *mortuus*, cum accentu Sillouq. וָקָם & *surgit*, אַתָּה וָהֵם *tu & illi*, וָלֹא & *non*, יָמָּה & *versus mare*, seu Occidentem, &c. Quandoque etiam eadem motione afficitur cum accentus est minister, ut: וָחַי, וָחָי & *vivet*, Ezech. 20. vv. 11. 13. 21. וָדוּשׁ & *tritura*, Mich. 4. v. 13. &c.

CAPUT XIV.

De Interjectione.

INTERJECTIO vox est affectum mentis significans, ac citra verbi opem sententiam complens, ut: הוֹי לָךְ *væ tibi*. Dicitur *interjectio*, quia sæpe *interjicitur*, seu interseritur orationi; non semper, quia ab ea quoque sermonem recte auspicamur. Ex interjectionibus autem aliæ sunt

Blandientis, ut: בִּי, אָנָּא, נָא, לוּ, *quæso*, *obsecro*, *amabo*.

Comminantis, ut: אוֹי, הוֹי, אִי, *væ*.

Dolentis, ut: { אוֹי, הוֹי, אוֹיָה, *ô*, *hei*, *heu*, *eheu*.
אָח, הָהּ, אֲהָהּ, *ahah*, *ah*. }

Ejulantis, ut: אַלְלַי, *hei, va.*

Exclamantis, ut: הוֹי *ô*, & ה articulus.

Fastidientis & abominantis, ut: חָלִילָה *absit.*

Gaudentis simul & insultantis, ut: הֶאָח הֶאָח *euge, euge, ha, ha, he.*

Hortantis, ut: הָבָה *eia, age.* הָבוּ *agite.*

Vocantis, ut: הוֹי *heus*; & interdum ה artic.

Optantis, ut: { לוּ, לוּא, אַחֲלַי, אַחֲלֵי, *utinam, ô utinam!*
{ אָמֵן *Amen.*

CAPUT XV.

De Nominum Hebræorum forma & origine.

OMNES fere radices in lingua sancta *verba* sunt ex quibus nomina, ceu rivuli è fonte, originem ducunt suam. Ex tribus autem conjugationibus activis, nempe *Qál*, *Piél*, & *Hiphíl*, nomina derivantur; rarius ex aliis. Verba tam perfecta quam imperfecta producunt ex se nomina, eaque vel nuda ac simplicia, vel composita. Nomina simplicia sunt, quæ puris radicalibus constant; composita vero, quæ præter radicales, adsciscunt unam aut plures ex illis sex literis הֶאֱמַנְתִּי héemánti *credidi*; quare vocantur nomina *Heemantica.* א & מ sæpe adhibentur ab initio, מ raro in fine, א nunquam. Vice versa ה, & נ raro præponuntur, sæpius autem ad finem adjunguntur. ת & י utrobique comparent; sed (י) initium nominum propriorum sæpius, & finem gentilitiorum, professionum, & numeralium occupat. His sex literis adjungitur etiam ל, quod nominibus quibusdam præponitur. Vide infra nomina ex verbis defectivis ע derivata.

Hujusmodi nominum originationis cognitio non parum confert. 1°. Ad investigandam cujuslibet nominis radicem, verba enim & nomina sese mutuo respiciunt, ut partus matrem. 2°. Ad melius cognoscendum nominis significatum, quod plerumque in nomine se habet, ut in verbo secundum distinctas suas conjugationes. 3°. Ad facilius intelligendam rationem mutationis nominis secundum diversas suæ mutationis causas; ut sunt declinatio in pluralem & dualem numerum, motio è masculino in femininum genus, structura sive syntaxis cum altero substantivo, conjunctio cum pronomine affixo, &c.

In hoc capite describemus 1°. Nomina, quæ ex verbis perfectis & imperfectis, sed tres literas suas radicales servantibus, derivantur. 2°. Quæ ex imperfectis. In utraque autem verborum specie oculis subjicientur 1°. Nomina simplicia, 2°. Heemantica, secundum ordinem conjugationum ex quibus deducuntur.

ARTICULUS I.

Nomina ex verbis perfectis & imperfectis, sed perfectorum normam sequentibus, derivata.

§. I.

Nomina ex QAL *deducta.*

I.

NOMINA simplicia.

Formæ

1 { אָבָק *pulvis*, בָּשָׂר *caro*, גָּמָל *camelus*, דָּבָר *verbum*, &c.

2 { אָבֵל *lugens*, זָקֵן *senex*, חָצֵר *atrium*, יָבֵשׁ *aridum*, &c.

3 { אָבִיר *robustus*, בָּצִיר *vindemia*, גָּדִישׁ *tumulus*, קָצִיר *messis*, &c.

4 { אָרוֹן *arca*, גָּדוֹל *magnus*, יָתוֹם *pupillus*, כָּבוֹד *gloria*, &c.

5 { חָרוּל *urtica*, עָצוּם *fortis*, קָלוּט *contractum*, &c

6 { אָוֶן *iniquitas*, עָוֶל *perversitas*, &c. Huc referunt שָׁוְא *vanitas*, pro שָׁוְא, quod potius ad quiescentia tertia א pertinet.

7 { אֵילָם *vestibulum*, הֵיכָל *palatium*, חֵמָר *bitumen*, לֵבָב *cor*, &c.

8 הֵילֵל *lucifer*, תֵּבֵל *orbis*, &c.

9 { אֵזוֹב *hyssopus*, אֵזוֹר *cingulum*, אֵפוֹד *Ephod*, עֵירוֹם & עֵרוֹם *nudus*, quod alii ad piél referunt. Vide illic.

10 { אֵבוּס *præsepe*, אֵתוּן *funis*, אֵמוּן *fides*, אֵסוּר *vinculum*, &c.

11 { אֵבֶר *membrum*, גֵּזֶל *rapina*, סֵפֶר *liber*, &c. Resoluto (ֵ) in dupl. (ֶ), נֵרְדְּ *nardus*. Huc pertinent quæ pro (ֶ) habent (ַ) ob ultim. gutturalem sonantem, ut: יֶשַׁע *salus*, נֵצַח *æternitas*, &c.

Formæ

12 { קִיטוֹר *fumus*, צִינוֹק *nervus*, &c.

13 { אוֹצָר *thesaurus*, גּוֹרָל *sors*, חוֹתָם *sigillum*, כּוֹכָב *stella*, &c.

14 { אוֹיֵב *inimicus*, אוֹרֵב *insidiator*, חוֹבֵל *nauta*, יוֹנֵק *lactens*, &c.

15 אוֹכֶל *cibus*, אוֹפִיר *Ophir*, &c.

16 { אֹפֶל *tenebræ*, גֹּדֶל *magnitudo*, קֹדֶשׁ *sanctitas*, &c. Et quæ pro (ֶ) habent (ַ) ob secundam radicalem gutturalem, פֹּעַל *opus*, תֹּאַר *forma*, &c. Resoluto (ֶ) in duplex (ָ), קֹשְׁטְ pro קֹשֶׁט *veritas*.

17 { אוּלָם *porticus*, יָקוּשׁ *auceps*, עוּגָב *organum*, &c. Huc pertinent סוּגַר *claustrum*, cum (ַ) pro (ָ). גּוּמָּץ *fossa*, cum dagh. euphon. in מ, סֻלָּם *scala*, אָמָּן *artifex*, ut quædam exemplaria habent Cant. 7. v. 2. cum (ָ) & (ָ hhatoúph) sequente daghésch per legem æquivalentiæ, pro (וּ).

18 { אֶרֶץ *terra*, בֶּטֶן *venter*, גֶּפֶן *vinea*, דֶּלֶת *ostium*, מֶלֶךְ *rex*, &c. Et cum (ַ) pro ultimo (ֶ) ob tertiam radicalem ח aut ע, בֶּטַח *confidentia*, זֶרַע *semen*, &c. Item cum duplici (ַ) pro duplici (ֶ) propter secundam radicalem ח aut ע, בַּעַל *Dominus*, פַּחַשׁ *mucus*, &c.

Formæ.

19 בְּתָב זְמָן *tempus*, כְּתָב *scriptura*, קְרָב *prælium*, &c. Et cum (..) sub gutturali pro (:), אֱיָל *robur*, אֱסָר *vinculum*.

20 בְּאָב זְאֵב *lupus*, בְּאֵר *puteus*, כְּאֵב *dolor*, פְּאֵר *decus*, &c.

21 כְּפִיר גְּבִיר *herus*, דְּבִיר *adytum*, כְּפִיר *leo juvenis*, &c. Et cum (:) dilatato pro simplici sub gutturali, אֱוִיל *stultus*, חֲסִין *fortis*, עֲוִיל *iniquus*, &c.

22 גָּבֹהַּ *altitudo*, גָּדוֹל *magnitudo*, תְּהוֹם *abyssus*, &c. Et cum (:) dilatato sub gutturali, אֱגוֹז *nux*, חֲמוֹר *asinus*, &c.

23 גְּבוּל *terminus*, זְבוּל *habitaculum*, &c. Et cum (:) dilatato, אֱשׁוּן *nigredo*.

24 גֶּבֶר *vir*, דְּבַשׁ *mel*, &c. Cum (:) dilatato, אֲגַם *stagnum*, הֲדַס *myrtus*, חֲשַׁשׁ *quisquiliæ*, חֲתַת *consternatio*.

25 שְׁכֶם *humerus*.

II.

Aucta, sive Heemantica ab initio cum א.

1 אֶצְבַּע *digitus*, אֶשְׁכָּר *munus*, אֶשְׁפָּר *frustum*, &c. Et cum (-) pro (·) quæ commutatio frequens est, אַכְזָב *fallax*, אַכְזָר *crudelis*, אַשְׁמָן *pinguedo*, &c. quæ alii referunt ad hiphil. Vide pag. 392. col. 1.

2 אֶגְרוֹף *pugnus*, אֶזְרוֹעַ *brachium*, אֶפְרוֹחַ *pullus avium*, אֶשְׁכּוֹל *botrus*, אֶתְמוֹל & אֶתְמוּל *hesternus*.

Cum י initio.

1 יִצְהָר *oleum*, &c. Et cum nominibus propriis sæpissime, יִצְחָק *Isaac*, &c.

2 יַלְקוּט *pera*, יַנְשׁוּף *noctua*, &c. quæ secundum alios pertinent ad hiphil.

3 יַעֲקֹב *Jacob*.
4 יוֹסֵף *Joseph*.
5 יוֹנָתָן *Jonathan*.
} nomina propria.

Formæ.

Cum נ initio.

1 נַפְתּוּל *lucta*.
2 נִמְרוֹד *Nimrod*.
3 נֶפְתּוֹחַ *Nephtoahh*.
4 נַפְתָּלִי *Naphtali*.
5 נְמוּאֵל *Nemouel*.
} nomina propria.

Cum ת initio.

1 תַּדְהָר *tæda*. Inchoata à תַּ, vide in piél, à תַּ in hiphil.

III.

Heemantica, sive aucta à fine cum ה.

1 אוּרְוָה, vel cum (ֲ) euphoniæ causa, אֲרָוָה *stabulum*, *præsepe*, ab אֵרְוָה mutato ה in ו.

2 סוֹחֵרָה *parma*, תּוֹעֵבָה *abominatio*, &c. Et cum (:) pro (-), בּוֹגְדָה *perfidia*, סוֹלְלָה *agger*.

3 אִבְחָה *mucro*, אִמְרָה *sermo*, כִּבְשָׂה *agna*, &c. Cum (-) pro hhiriq, אַמְצָה *robur*, כַּבְשָׂה *agna*, נַעֲרָה *puella*, שַׂלְמָה & שִׂמְלָה *vestis*, &c. Cum (·) pro eodem hhiriq, אֵבְרָה *membrum*, חֶלְקָה *pars*, שְׁאֵלָה *petitio*, &c.

4 חָכְמָה hhochmá *sapientia*, חָרְבָּה *vastatio*, &c. Et cum (ֳ) pro (ֳ hhatoúph), טֻמְאָה *pollutio*, חָפְשָׁה *libertas*, חֻמְצָה *fermentatio*.

5 אֻמָּה *populus*, (arbor), לִבְנָה pro אִשָּׁה *ignitum*, צִחָה pro צִחְחָה *aridum*. Et cum (ֲ), secundum Qimhhi, pro hhiriq, עֲלָפָה *lassum*.

6 בְּרָכָה *benedictio*, גְּעָרָה *increpatio*, צְדָקָה *justitia*, &c. Et cum (ֲ) pro (:) sub gutturali, חֲרָבָה *vastitas*, &c. Cum (ֲ) sub eadem gutturali, עֲגָלָה *plaustrum*, &c.

7 בְּהֵמָה *bestia*, בְּרֵכָה *piscina*, &c. Et dilatato (:) per (-) sub gutturali, אֲבֵדָה *perditio*, חֲשֵׁכָה *tenebræ*, &c.

Formæ.

8 אֲכִילָה *cibus*, נְגִינָה *cantio*, עֲרִיסָה *massa*, cum (-) pro (:) ob gutturalem. Et mutato hhiriq magno in hhiriq qatón & daghésch per legem æquivalentiæ, כְּלִמָּה *ignominia*, שְׁמִטָּה *intermissio*, &c.

9 בְּשׂוֹרָה *nuntium*. Cum (-) pro (:) ob gutturalem, אֲגוֹרָה *nummus*, חֲגוֹרָה *cingulum*, עֲבוֹדָה *servitus*.

10 יְשׁוּעָה *salus*, מְלוּכָה *regnum*, שְׁמוּעָה *auditio*, &c. Cum (-) pro (:) ob gutturalem, חֲלוּשָׁה *debilitas*, &c. Et ו mutato in (ֻ) cum dagh. per legem æquivalentiæ, אֲלֻמָּה *manipulus*, חֲתֻנָּה *desponsatio*, עֲבֻדָּה *famulitium*, &c.

Cum ם in fine.

1 פִּדְיוֹם *redemtio*, שִׁלְשׁוֹם *nudiustertius*, פִּתְאֹם *repente*.

2 סֻלָּם solám *bombyx*, אָמְנָם omnám *vere*. Et cum hhiriq pro (ָ hhatoúph), חִנָּם *gratis*, pro חִנְנָם ab חָנַן.

Cum ן in fine.

1 כִּבְשָׁן *fornax*, מִגְדָּן *pretiosus fructus*, בִּיתָן contracte pro בִּיתְיָן *palatium*. Cum (-) pro (ְ), אַבְדָן, vel sine dagh. אָבְדָן *perditio*, אַלְמָן *viduus*, רַעֲנָן *viridis*.

2 יִתְרוֹן *emolumentum*; זִכְרוֹן *memoria*, צִקָלוֹן *gluma*, רִאשׁוֹן contracte pro רִאשׁוֹן, aut potius רֵאשׁוֹן *primus*. Cum (-) pro hhiriq, אַחֲרוֹן *postremus*, פַּעֲמוֹן *tintinnabulum*. Et cum (ְ) pro eodem hhiriq, חֶסְרוֹן *defectus*, חֶשְׁבּוֹן *supputatio*.

3 קָרְבָּן, & cum (ֻ) pro (ָ hhatoúph), קֻרְבָּן *oblatio*, שֻׁלְחָן *mensa*.

4 לְבָנוֹן *Libanus*, פְּרָזוֹן *pagus*, רְעָבוֹן *fames*.

5 יְשִׁימוֹן *solitudo*, שְׁפִיפוֹן *cerastes*, &c. Cum (-) sub guttur. אֲמִינוֹן & cum (:) sub מ, אַמְנוֹן *Amnon*.

Formæ.

Cum ת in fine.

1 חֹבֶרֶת *junctura*, חוֹתֶמֶת *sigillum*, יוֹתֶרֶת *reticulum hepatis*, &c. Et cum duplici (-) pro duplici (ֶ) ob tertiam radicalem gutturalem, תּוֹלַעַת *vermis*, &c.

2 שְׁחֵלֶת *onyx*, תְּכֵלֶת *hyacinthus*. Cum (-) ob gutturalem, חֲמֵשֶׁת *quinque*.

3 כְּתוֹבֶת *scriptura*, יְבוֹשֶׁת *exsiccatio*, קְטוֹרֶת *suffitus*, &c.

4 גְּבֶרֶת *hera*, דְּבֶלֶת *massa ficuum*, בְּהֶמֶת *bestia*, &c. Cum (-) sub gutturali, עֲטֶרֶת *corona*, עֲקֶרֶת *sterilis*, עֲצֶרֶת *cohibitio*, עֲשֶׂרֶת *decuria*, &c.

5 סִכְלוּת *stultitia*, רִפְאוּת *sanatio*, שִׁפְלוּת *humilitas*, עִקְּשׁוּת *perversitas*, cum daghésch euphonico præter regulas. Alii referunt ad piél. Vide pag. 391. col. 2.

6 גַּבְהוּת *elatio*, יַלְדוּת *juventa*, מַלְכוּת *regnum*, &c. אַשְׁפּוֹת cum ו pro וּ, *stercus*.

7 כְּבֵדוּת *gravitas*, אֱיָלוּת *fortitudo*, cum (ֱ) pro (:) ob gutturalem א.

8 יְדִידוּת *dilectio*, כְּסִילוּת *stultitia*, כְּרִיתוּת *excisio*, &c. Et cum (-) pro (:) ob gutturalem, חֲרִיבוּת *destructio*, עֲלִיצוּת *exsultatio*.

9 גָּפְרִית gophrith *sulphur*, תָּכְנִית tochnith *mensura*.

10 אַחֲרִית *postremum*, תַּחְתִּית sine dilatatione pro תַּחְתִּית *infimum*.

11 שְׁאֵרִית *reliquiæ*, רֵאשִׁית per contractionem, pro רְאשִׁית *principium*. Mutato (-) in hhiriq qatón & daghésch per legem æquivalentiæ, חֲמִשִּׁית *quinta*, ubi insuper est (-) pro (:) ob gutturalem.

12 מָחֳרָת *crastinum*, cui simile non est, quod formam ejus attinet.

Formæ. Cum י in fine.

1 {מְרִירִי *amarus*, פְּנִימִי *interior*, עֲרִירִי *solitarius*, cum (-) pro (·) ob gutturalem; שְׁלִישִׁי *tertius*, רְבִיעִי *quartus*, &c.

2 {תַּחְתִּי *inferior*, נַחֲרַי *Nahharæus*, cum (-) sub ר pro hhiriq.

Formæ.

3 {חָפְשִׁי חָדְשִׁי hhodhſchí *novus*, hhophſchí *liber*, נָכְרִי nochrí *alienus*.

4 {מִצְרִי *Ægyptius*, עִבְרִי *Hebræus*, & ſic multis Gentilitiis ſervit (י) cum diverſis punctis antecedentibus, ut: יִשְׂרְאֵלִי *Iſraelita*, אֲדוֹמִי *Edomæus*, מוֹאָבִי *Moabita*, &c.

§. II.

Nomina ex PIEL deducta.

I.

NOMINA ſimplicia.

. Nomina cum ſimplicia, tum compoſita, quæ ex *Piél* deducuntur, habent daghéſch forte in ſecunda radicali, inſtar conjugationis ex qua derivantur. Si ſecunda illa radicalis daghéſch recipere nequeat, per motionem magnam loco parvæ ſub litera præcedenti compenſatur ejus excidium. Interdum tamen ejicitur iſtud daghéſch ſine ulla compenſatione.

Formæ.

1 {גַּנָּב *fur*, דַּיָּן *judex*, דַּכָּא *attritus*, חַטָּא *peccator*, מַלָּח *nauta*, צַוָּאר *collum*, &c. Dagh. ejecto & compenſato, חָרָשׁ pro חָרָּשׁ *artifex*, גֶּחָל *carbo*, כַּחָשׁ *mendax*, פֶּחָה *dux*, פֶּחָם *pruna*, פֶּחָר *figulus*, cum (·) pro (·) ſub prima radicali, ob ſecundam radicalem n alio (·) affectam. Vide pag. 62. §. 7. col. 1. in fine.

2 {שַׁבָּח מַקֵּל *baculus*, חֵלֶק *lævitas*, *laudans*. Ejecto daghéſch, eoque compenſato, מָאֵן *renuens*, שָׁרֵת *miniſterium*. Dagh. ejecto nec compenſato, מַהֵר *feſtinans*, רַחֵם *miſericordia*.

3 {אַבִּיר *robuſtus*, אַדִּיר *vehemens*, צַדִּיק *juſtus*, שַׁלִּישׁ *dominator*, &c. Daghéſch compenſato, חָרִישׁ *aratio*, סָרִיס *eunuchus*, פָּרִיץ *latro*, &c.

4 {אַלּוֹן *quercus*, כַּמּוֹן *cyminum*, רַתּוֹק *catena*, &c.

Formæ.

5 {אַלּוּף *dux*, חַלּוּק *lævis*, טַבּוּר *umbilicus*, &c. Compenſato daghéſch, חָרוּץ *ſedulus*. Sine compenſatione, בָּחוּן *ſpecula*, בָּחוּר *juvenis*, רָחוּם *miſericors*.

6 {שַׁדַּי *omnipotens*, פַּנַּג *Pannágh*, אַכַּד *Akkádh*, &c. quæ ſunt nomina propria locorum. Compenſato daghéſch פָּרָשׁ *eques*, פָּרָס *Perſa*. Eodem non compenſato, אַחַר *poſt*.

7 {אִכָּר *agricola*, אִסָּר *obligatio*, כִּכָּר *maſſa*.

8 {דִּבֵּר אִטֵּר *occluſus*, אִלֵּם *mutus*, *ſermo*, &c. (-) ultimæ mutato in (·), חִתִּית *conſternatio*. Compenſato dagh. חֵרֵשׁ *ſurdus*, מֵאֵן *renuens*.

9 {גִּבּוֹר *potens*, יִסּוֹר *eruditio*, צִפּוֹר *avis*, &c. Compenſato daghéſch, עֵרוֹם *nudus*, quod etiam referri poteſt ad qal. Vide ibi, pag. 387. col. 1.

10 {בִּכּוּר *primitivus fructus*, גִּדּוּף *convitium*, חִבּוּק *amplexus*, &c. Compenſato daghéſch, יֵרוּעַ *ſativum*. Sine compenſatione, נִחוּם *conſolatio*, בִּעוּת *terror*, נִאוּף *adulteratio*.

11 {סֻבָּל *onus*, סִבּוּךְ *perplexitas*, unde מִסֻּבְּכוֹ Jerem. 4. v. 7. *de perplexitate, de cubili ſuo*, cum (:) ſub ב loco (··), ſic: מִסֻּבְּכוֹ. Vide ſimile exemplum ſupra pag. 97. col. 1. in סֻבָּל.

Formæ.

II.

NOMINA Heemantica, sive aucta cum ה initio.

1 תְּאַשּׁוּר *buxus*, תַּכְלוּל *suffusio*.

Cum ה in fine.

1 בַּקָּרָה *inquisitio*, בַּקָּשָׁה *petitio*, יַבָּשָׁה *arida*, &c. Compensato daghésch, נַאֲצָרָה, פָּרָשָׁה *expositio*, נְאָצָה *contumelia*, חָרָבָה *siccum*, &c. Et cum (ָ) pro priori (ַ) ob gutturalem sequentem cum (ָ) notatam, בֶּהָלָה *perturbatio*, בֶּהָרָה *papula*, לֶהָבָה *flamma*, &c.

2 בַּכּוּרָה *præcox fructus*, בִּטּוּחָה *securitas*, רַתּוּקָה *catena*, &c.

3 בִּכּוּרָה *primus fructus*, גִּדּוּפָה *contumelia*, מִלּוּאָה *plenitudo*.

Cum ת in fine.

1 אַדֶּרֶת *magnificentia*, דַּלֶּקֶת *ardens febris*, יַבֶּשֶׁת *arida terra*, &c. Et cum (ֵ) pro (ֶ) ob tertiam radic. gutturalem, גַּבַּחַת *recalvatio*, קָרַחַת *calvitium*, cum (ָ) sub ק ob daghésch ejectum. Eodem excidente sine compensatione, בַּהֶרֶת *papula*, גַּחֶלֶת *pruna*, לֶהָבֶת *flamma*.

2 אִגֶּרֶת *epistola*, אִוֶּלֶת *stultitia*, כִּנֶּרֶת *cithara*, עִוֶּרֶת *cæcitas*.

3 בַּצֹּרֶת *siccitas*, כַּפֹּרֶת *propitiatorium*, פָּרֹכֶת *velum*, cum (ָ) sub פ ad compensandum daghésch ejectum.

4 בִּקֹּרֶת *flagellatio*, שִׁבֹּלֶת *spica*.

5 כֻּתֹּנֶת *tunica*.

6 כֻּסֶּמֶת *spelta*, קַעֲקַעַת *fax*, cum duplici (ַ) ob ultimam radicalem ע.

7 צַפִּיחִית *laganum*, *placenta*.

8 עִקְּשׁוּת *perversitas*. Alii formam illam referunt ad qál. Vide supra pag. 389. col. 2.

9 חַלָּמוּת *vitellus*.

Cum ן in fine.

1 בִּצָּרוֹן *munitio*, זִכָּרוֹן *memoria*, עִוָּרוֹן *cæcitas*, קִנָּמוֹן *cinnamomum*, &c. Compensato daghésch, דֵּרָאוֹן *contemtus*, הֵרָיוֹן *conceptus*, ab הָרָה cujus ultimum ה mutatur in (י); יֵרָקוֹן *rubigo*. Cum (ַ) pro hhiriq, אַיָּלוֹן *Aiialon* nomen proprium urbis, צִוָּארוֹן *collulum*, שַׁבָּתוֹן *sabbathum*.

2 גִּבְּתוֹן *Gibbethon*, nomen urbis, קִלְּשׁוֹן *tridens*, קִמְּשׁוֹן *urtica*.

Cum מ ab initio, & ה in fine.

1 מְבַשְּׁלוֹת *culina*, מְזַמֶּרֶת *psalterium*, מְקַטֶּרֶת *altare suffimenti*, מְרַאֲשׁוֹת sine daghésch ejecti compensatione, *cervical*; quæ sunt ex forma participii *Piél*, quod interdum etiam in masculino genere naturam nominis induit, ut: מְתָעָב *abominabilis*, cum (ָ) ad compensandum dagh. ejectum, מְמֻלָּא *plenus*, מִקְדָּשׁ *sanctuarium*, &c.

§. III.

Nomina ex HIPHIL & HOPHAL deducta

Omnia nomina, quæ ex hiphil derivantur, heemantica sunt, habentque initio literam ה, sed rarissime, aut potius semel in verbis perfectis in voce הַשְׁמָעוּת *auditio*. At in verbis imperfectis & apud Rabbinos, frequentius. Pro isto ה in vocibus Biblicis interdum ponitur א affectum (ַ); מ cum (ַ), vel (ִ), vel (ָ): ת cum (ַ), aut (ָ): (י) denique cum (ַ). Sunt tamen, qui מָ, מִ, תַּ, imo & יַ referant ad qál. Postponuntur autem ת & מ, ut in præcedentibus conjugationibus.

Formæ.

Cum א ab initio.

1 אַכְזָב *fallax*, אַכְזָר *crudelis*, אַשְׁמָן *pinguedo*, &c. quæ formæ ab aliis referuntur ad qal. Vide supra pag. 388. col. 1.

Cum א ab initio, & ה in fine.

1 אַזְכָּרָה *monimentum*, אֶצְעָדָה *armilla*.

2 אַשְׁמוּרָה *custodia*.

Cum א ab initio, & ת in fine.

1 אַכְזְרִיּוּת *crudelitas*.

2 אַשְׁמֹרֶת *custodia*, *vigilia*.

Cum מ ab initio.

1 מַכְבִּיר *multus*, *multitudo*, מַשְׁחִית *corruptio*, מַשְׂכִּיל *doctrinale*, מַשְׁכִּים *matutinus*, &c.

2 מַחְצֵר *excisio*, מַמְזֵר *spurius*, מַפְתֵּחַ *clavis*, מַרְזֵחַ *curator funebris*, &c.

3 מַטְמוֹן *thesaurus*, מַכְאוֹב *dolor*, מַרְגּוֹעַ *requies*, מַשְׁקוֹף *superliminare*.

4 מַכְלוּל *perfectio*, מַנְעוּל *sera*, מַסְלוּל *agger*, מַעֲרוֹם *nudatio*, &c.

5 מַחְמָד *desiderium*, מַחְמָל *indulgentia*, מַחְשָׁךְ *obscuratio*, &c.

6 מַחֲבַת *scutella*.

7 מִבְחָר *electum*, מִבְטָח *spes*, מִשְׁפָּט *judicium*, &c.

8 מִזְבֵּחַ *altare*, מִסְכֵּן *pauper*, &c.

9 מִבְחוֹר *electus*, מִגְדּוֹל *turris*, מִזְמוֹר *psalmus*, מִכְלוֹל *perfectio*, מִשְׁקוֹל *pondus*, &c.

10 מִכְמָן *thesaurus*, מִשְׂגָּב *arx edita*, מִשְׁמָן *pinguedo*, מִשְׁעָן *scipio*, &c. Et interdum מִזְרָק *pelvis*, מִרְמָס *conculcatio*, מִשְׁפָּט *judicium*.

11 מְשֻׁזָּר moschzár *contortum*, מָשְׁחָת moschhháth *corruptum*, quæ deducta videntur ex hophál.

Formæ.

Cum מ ab initio, & ה in fine.

1 מַמְלָכָה *regnum*, מְרַאֲשָׁה *cervical*, מַחֲשָׁבָה *cogitatio*, &c. Huc etiam pertinet מְלָאכָה *opus*, pro מַלְאָכָה, ut probat plurale constructum מַלְאֲכוֹת.

2 מֶלְתָּחָה *vestiarium*, מֶרְכָּבָה *currus*, מֶמְשָׁלָה *dominium*.

3 מִלְחָמָה *bellum*, מִשְׁפָּחָה *familia*.

4 מַדְמֵנָה *sterquilinium*, מַכְשֵׁלָה *ruina*, מִשְׁעֶנָה *scipio*, מַחֲרֵשָׁה *rutrum*, &c.

5 מַהֲתַלָּה *ludificatio*, מַעֲדַנָּה *oblectatio*.

Cum מ initio, & ת in fine.

1 מַלְכֹּדֶת *decipula*, מַשְׂכֹּרֶת *merces*, מַחֲגֹרֶת *cinctura*, &c.

2 מִכְמֹרֶת *rete jaculum*, מִשְׁקֹלֶת *pondus*, &c.

3 מַמְלְכוּת *regnum*, מִסְכֵּנוּת *paupertas*.

4 מַחְבֶּרֶת *junctura*, מַחְמֶצֶת *fermentatum*, מַחֲשֶׁבֶת *cogitatio*, &c.

5 מִגְעֶרֶת *increpatio*, מִכְמֶרֶת *rete jaculum*, מִשְׁקֶלֶת *pondus*, &c. Et cum duplici (-) pro duplici (·) ob tertiam radicalem gutturalem ח, aut ע, מִרְקַחַת *unguentum*, מִשְׁלַחַת *missio*, &c. Huc etiam pertinent nomina formæ מַמְלָכָה, מִלְחָמָה & מֶמְשָׁלָה in regimine, & cum affixis conjuncta, sic: מִלְחֶמֶת, מֶמְשֶׁלֶת, & מַמְלֶכֶת.

Cum ת initio.

1 תַּשְׁבֵּץ *opus ocellatum*, תַּרְבֵּץ *œsophagus* apud Rabbinos, תַּחְמָס *hirundo*, aliis *struthio*; cum (-) sub מ pro (-).

2 תַּכְרִיךְ *vestimentum latum*, *stola*, תַּלְמִיד *discipulus*.

3 תַּמְרוּק *mundatio*, תַּמְרוּר *amaritudo*; תַּנְחוּם *consolatio*, תַּעֲלוּל *ludificatio*, &c.

Formæ.

Formæ. Cum ת ab initio, & ה in fine.

1 { תַּנְחוּמָה *consolatio*, תַּעֲלוּמָה *absconditum*, תַּעֲנוּגָה *oblectatio*, תַּעֲצוּמָה *potentia*.

2 תִּפְאֶרֶת & תִּפְאָרָה *gloria*.

Cum י initio.

1 { יַלְקוּט *collectio*, יַנְשׁוּף *noctua*, quæ ab aliis referuntur ad qal. Vide pag. 388. col. 1.

ARTICULUS II.

Nomina ex verbis imperfectis derivata.

§. I.

Nomina ex defectivis Pé נ *&* Pé י *deducta.*

Formæ. Ex QAL.

1 { שִׂיג *insectatio*, שִׂיא *excellentia*, in quibus abjicitur prima radicalis.

Ex HIPHIL.

Heemantica cum א & ה ab initio.

1 { אַתִּיק *peristylium*, cum א heemantico.

2 { הַתִּיךְ *fusio*, cum ה heemantico.

3 { הַצָּלָה *liberatio*, הַכָּרָה *agnitio*, cum ה heemantico initio & in fine.

Formæ. Cum מ ab initio.

1 { מַבָּט *exspectatio*, מַזָּל *planeta*, מַטָּע *plantatio*, מַכָּר *notus*, &c.

2 מַשּׂוֹר *serra*.

3 { מַבּוּל *diluvium*, מַבּוּעַ *scatebra*. מַפּוּחַ *follis*.

Cum מ initio & ה in fine.

1 { מַטָּרָה *custodia*, מַפָּלָה *casus*, מַתָּנָה *donum*.

2 { מַגֵּפָה *plaga*, מַסֵּכָה *fusile*, מַפֵּלָה *cadivum*, מַצֵּבָה *statua*, à יָצַב.

Cum מ initio & ת in fine.

1 { מַסֶּכֶת *fusile*, מַפֶּלֶת *cadaver*, מַצֶּבֶת *statua*, à יָצַב.

§. II.

Nomina ex defectivis in secunda radicali derivata.

Formæ. Ex QAL.

NOMINA simplicia.

1 { הַר *mons*, בַּר *purus*, חַם *calidus*, יָם *mare*, תַּם *integer*, שַׂק *saccus*, quæ formam quiescentium ע imitantur, nam secundum analogiam nomina illa desinere debent, & interdum etiam desinunt in (-).

2 { לֵב *cor*, חֵץ *sagitta*, חֵן *gratia*, נֵס *signum*, צִיץ *flos*, עֵת *tempus*, צֵל *umbra*, קֵן *nidus*, &c.

Formæ.

3 { בַּד, בָּד, & cum ל prosthethico לְבַד *solus*, בַּז *præda*, גַּל *acervus*, דַּל *tenuis*, גַּן *hortus*, דַּק *attritus*, רַק *gracilis*, הַר *mons*, חַג *festum*.

4 { חֹם *calor*, כֹּל *omnis*, עֹז *robur*, עֹל *jugum*, קֹר *frigus*, תֹּם *integritas*, אֹם, & cum ל prosthethico לְאֹם *populus*.

5 חוּם *fuscum*.

Ad eamdem conjugationem, sed perfectam, referuntur nomina formæ שָׁלָל *spolia*, &c.

Formæ.

NOMINA heemantica.
Cum ה in fine.

1 { גַּנָּה *hortus*, חַמָּה *sol*, שַׁמָּה *desolatio*, קָרָה *frigus*, cum (‑) sub ק ad compensandum daghésch ejectum; תַּנָּה *draco*.

2 { בִּצָּה *cœnum*, גִּזָּה *vellus*, גִּנָּה *hortus*, זִמָּה *scelus*, חִתָּה *consternatio*, מִלָּה *verbum*, &c. גִּרָה *rumen*, כִּוָּה *contractio*, cum (‑) pro hhiriq ob dagh. ejectum.

3 { גֻּלָּה *lecythus*, חֻפָּה *thalamus*, קֻבָּה *lupanar*, סֻכָּה *tugurium*, &c.

4 { חָגָּא hhoggá pro חָגָּה *titubatio*, מָרָה, unde const. מָרַת *amara*, Prov. 14. v. 10. cum (‑ hhatoúph) & daghésch in ר.

Cum ן in fine.

1 חַמָּן *solaris*, נִצָּן *floridum*.

2 { חַלּוֹן *fenestra*, גָּרוֹן *guttur*, cum (‑) ob dagh. ejectum; סִלּוֹן, vel סַלּוֹן *spina*, רִמּוֹן *malus punica*.

Cum ת in fine.

1 { זֻלּוּת *vilitas*, סֻכּוֹת *tabernaculum*.

2 { גְּזִית pro גָּזִית *cæsus lapis*, secundum Qimhhi, qui censet vocem hanc scribendam esse cum (‑ hhatoúph) & daghésch; בֹּרִית *smegma*, cum ו ob daghésch ejectum, pro בָּרִית.

Ex PIEL & PUAL.
Cum מ initio, & ה in fine.

1 { מְשַׁמָּה *desolatio*, ex piél. מְכֻסָּה *operimentum*, ex puál.

Formæ.

2 { מְגִלָּה *volumen*, מְחִתָּה *consternatio*, מְסִלָּה *via strata*, &c. מְקֵרָה *refrigeratio*, cum (‑) sub ק ob ejectum daghésch. Punctis transpositis, מִכְסָה sine daghésch in ס, quia numquam venit post (:), pro מִכְסָה *summa numerata*. Cum נ loco מ, נְסִבָּה *causa*, pro מְסִבָּה.

Cum ת ab initio, & ה in fine.

1 { תְּהִלָּה *laus*, תְּחִנָּה *supplicatio*, תְּפִלָּה *oratio*.

2 { תָּהֳלָה tóholá *lux*, pro תְּהִלָּה ex puál & sine daghésch in ל, quia daghésch istud nunquam sequitur motiones compositas.

Ex HIPHIL.
Cum מ ab initio.

1 מָסָךְ *tegumentum*.

2 מָגֵן *clypeus*, *scutum*.

3 { מָחוֹל *chorus*, מָעוֹז *robur*, מְתֹם *integritas*, cum (:) pro (‑).

4 { מֵסַב *circuitus*, מֵצַל *umbrosum*, מֵצַר *angustum*, cum (‑) in fine loco (‑).

5 { מוּסַב *ambitus*, מוּסָךְ *tegumentum*, מוּרָד *diductum*.

6 { מִכְסָם *numerus*, מְמַר *amaritudo*, מִשְׁק, & cum duplici (‑) & daghésch in שׁ, מַשָּׁק *discursitatio*.

7 { מֹרֶךְ *mollities*. Et cum (‑) pro (‑) ob ע, מַעַל *elatio*, quasi à עָלַל.

Cum ת initio.

1 תֶּבֶל *confusio*, תֶּמֶס *liquefactio*.

§. III.

Nomina ex quiescentibus & defectivis Pé י deducta.

Formæ.

Ex QAL.
NOMINA simplicia.

1 דֵּעַ *scientia*, צֵא *excrementum*,

2 צוֹא *sordidus*.

3 בּוּל *proventus*.

Formæ.

NOMINA heemantica
cum ה in fine.

1 { דֵּעָה *scientia*, זֵעָה *sudor*, חֵמָה *excandescentia*, לֵדָה *partus*, עֵצָה *consilium*, עֵדָה *cætus*, &c.

2 שיבה *sessio.*
3 צואה *excrementum.*
4 צורה *forma.*

Cum ח in fine.

1 דעת *scientia*, נחת *depositum*, à נחת ; שחת *fovea*, quod vulgo refertur ad שחת.

In omnibus his nominibus prima radicalis (י) abjicitur. In sequentibus verò conjugationibus interdum remanet, sed sæpius mutatur in ו.

Formæ. Ex HIPHIL & HOPHAL.

Cum מ ab initio.

1 מודע *notus*, מורא *reverentia*, מורש *hæreditas*, מושב *sedes*, &c. cum hhólem pro ו, illa enim nomina sunt ex hophál.

2 מוסד *fundamentum*, מוסר *disciplina*; quæ sunt ex hophál.

3 מוסר *vinculum*, מועד *solemnitas*, מופת *prodigium*, מוקד *focus*, מוקש *laqueus.*

4 מיטב *optimum*, מישר *rectum*, מיכל *rivus*, cum hhiriq pro (-).

5 מדע *scientia*, מצב *status*, *statio*, à יצב.

Formæ. Cum מ ab initio, & ח in fine.

1 מוסדה, & cum ו מוסדה *fundamentum*, מועדה *conventus*, מורשה *hæreditas.*

2 מוסרה *vinculum*, מועצה *consilium.*

Cum מ initio & ת in fine.

1 מולדת *nativitas*, מורשת *possessio.* Et cum (- -) pro (‥) ob tertiam radicalem gutturalem, מודעת *cognatio*, מושעת *salus.*

Cum ת initio & ה in fine.

1 תולדה *generatio*, תוכחה, & cum (-) pro priori (-), תוכחה *increpatio*, תועפה *vis.*

Cum ת initio & in fine.

1 תוחלת *exspectatio*, תולדת *generatio*, תועפת *vis.* Et cum (- -) pro (‥) ob ultimam radicalem gutturalem, תוכחת *increpatio.*

1 Repetitis duabus posterioribus literis radicalibus, & abjecta prima, צאצא *progenies*, à יצא.

§. IV.

Nomina ex quiescentibus Aiin ו, *vel* י *deducta.*

Formæ. Ex QAL.

NOMINA simplicia.

1 זר *alienus*, חח *hamus*, עב *nubes*, רע *malum*, רש *pauper*, &c. Et cum (-) ex forma defect. ע, צר *angustus*, פח *laqueus*, *lamina*, פש *abundantia*, &c. quod (-) servatur in plurali.

2 אל *Deus fortis*, גר *peregrinus*, זר *corona*, כן *rectus*, לן *pernox*, נר *lucerna*, &c. Et servato (י), איל *aries*, ריע *socius*, ריש, & mutato (י) in א, ראש *pauper.*

3 ניר *novale*, גיד *nervus*, גיל *exsultatio*, חיל *dolor*, סיר *olla*, שיר *carmen*, &c.

4 אור *lux*, דוד *dilectus*, חול *arena*, טוב *bonus*, צום *jejunium*, &c. Et geminata tertia radicali ניחח *quies.*

5 אור *ignis*, גור *catulus*, חוג *circulus*, נוח *requies*, צור *rupes*, &c.

6 און *iniquitas*, מות *mors*, תוך *medium*, &c. Resoluto (·) in (‥), שוא pro שוא *frustra*, &c.

7 איל *aries*, חיל *robur*, ליל *nox*, ציד *venatio*, &c.

Formæ.

NOMINA heemantica.
Cum ת in fine.

1 { בַּפֹּרֶת excelsum, נִפָּה agitatio, צָרָה angustia, רָעָה malum, &c.

2 { עֵדָה testimonium, צֵדָה viaticum, שֵׂיבָה canities, עֵיפָה obscuritas, &c.

3 { בִּינָה intelligentia, גִּילָה exsultatio, קִינָה lamentatio, שִׁירָה canticum, &c.

4 { אוֹרָה lumen, זוֹנָה caupona, טוֹבָה bonitas, קוֹמָה statura, &c.

5 { דוּמָה silentium, דוּגָה piscatio, עוּגָה placenta, סוּפָה turbo, &c.

Cum ת in fine.

1 { גֵּרוּת hospitium, עֵדוּת testimonium, &c. Cum (:) loco (-) לְזוּת vilitas. Cum (-), רָמוּת altitudo.

2 בֹּשֶׁת pudor, נֹפֶת destillatio.

3 { נֹפֶת tractus. Et cum (--) pro (..) ob ultimam radic. gutturalem, רַחַת vannus.

Cum ן in fine.

1 { זָדוֹן superbia, לָצוֹן derisio, שָׂשׂוֹן lætitia.

2 { אֵלוֹן planities, זֵדוֹן superbus. Et cum (-) pro hhólem, אֵיתָן robustus.

3 { חִיצוֹן exterior, קִיצוֹן extremus, תִּיכוֹן medianum, אִישׁוֹן nigredo.

Ex POEL.

1 { מְשׁוֹרֵר מְקוֹמֵם adversarius, cantor, quæ sunt participia, quæ sæpe nominum naturam induunt.

Formæ. 2 { שׁוֹטֵט vilis, לוֹצֵץ irrisor, זוֹלֵל flagellum, שׁוֹרֵר inimicus, &c.

Cum ת in fine.

1 { רוֹמְמוּת קוֹמְמִיּוּת erectio, exaltatio.

Ex HIPHIL & HOPHAL.
Cum מ ab initio.

1 { מָאוֹר luminare, מָגוֹר formido, מָלוֹן contentio, מָכוֹן sedes, מָדוֹן hospitium, מָנוֹד agitatio, &c.

2 { מְבוּשׁ pudendum, מוּעָף obscuratus, מָצוּד rete, מָצוּק situs, מָצוּר munimentum, &c.

Cum מ ab initio & ה in fine.

1 { מְדִינָה provincia, מְלִיצָה interpretatio, מְרִיבָה contentio.

2 { מְאוֹרָה luminare, מְבוֹאָה aditus, מְגוֹרָה formido, מְעוֹנָה habitaculum, &c.

3 { מְאוּרָה specus, מְבוּסָה conculcatio, מְגוּרָה, & cum dupl. מ, מַמְּגֻרָה granarium, מְדוּשָׁה tritura, מְנוּחָה requies, מְשׁוּבָה aversio, &c.

Cum ת ab initio & ה in fine.

1 { תְּאוּנָה molestia, תְּבוּסָה conculcatio, תְּבוּנָה intelligentia, תְּכוּנָה dispositio, תְּנוּאָה (à נוּא) ruptura, תְּפוּצָה: cum hhólem, pro ו, dispersio, &c.

Cum ה initio & in fine.

1 הֲנָחָה quies.
2 הֲפוּגָה intermissio.

§. V.

Nomina ex quiescentibus Lámedh א derivata.

Formæ.

Ex QAL.
NOMINA simplicia.

1 { בָּכָא morus, צָבָא exercitus, צָמָא sitis.

Formæ. 2 { טָמֵא pollutus, מָלֵא plenus, צָמֵא sitiens.

3 { בָּרִיא pinguis, נָבִיא propheta, נָשִׂיא princeps, קָרִיא vocatus, &c.

Formæ.

4 — פְּלָא *mirabilis*, ut habent exemplaria quædam Isai. 9. v. 5. Resoluto ( ) in ( ), חֵטְא pro חֵטְא *peccatum*. Sic: גַּיְא *vallis*, cum (-) sub ג loco (-), pro גַּיְא, quasi à גָּיְא.

5 — גֹּמֶא *juncus*, דְּבָא *sermo*, סֹבָא *merum*, עֳפָא *ramus*.

6 — קֹרֵא *perdix*.

7 — גֶּבֶא *lacuna*, דֶּשֶׁא *herba*, טֶנֶא *corbis*, כֶּלֶא *carcer*, פֶּלֶא *mirabilis*, &c. Et sublato ultimo ( ), גֵּיא pro גֵּיא *vallis*.

8 — מְלֹא *plenitudo*, מְצֹא *inventio*.

9 — פְּלִי *admirabilis*, vel *admirabile* (nomen), Jud. 13. v. 18. ut legendum docent Massorethæ ex forma quiesc. Lám. ה & in pausa, quare ( ) mutatur in ( ). Secundum vero כְּתִיב est פלאי, trajectis א & (י), pro פְּלִיא formæ בְּרִיא.

NOMINA heemantica.
Cum ה in fine.

1 — חֶמְאָה *butyrum*, cum ( ) pro ( ); טֻמְאָה *immundities*, צִמְאָה *sitis*, קִנְאָה *invidia*, שִׂנְאָה *odium*.

2 — חַטָּאָה *peccatum*, קְרָאָה *occursus*.

3 — בְּרִיאָה *creatio*, *creatura*, קְרִיאָה *lectio*. At בְּרִיאָה saginata, & שְׂנִיאָה *exosa*, sunt feminina adjectivorum בָּרִיא & שָׂנִיא.

4 — נְבוּאָה *prophetia*.

Ex PIEL.
NOMINA simplicia.

1 — דַּכָּא *contritus*, חַטָּא *peccator*, קַנָּא *zelotes*.

2 — מִלֹּא *munitio*, קַנּוֹא *zelotes*.

3 — מִלּוּא *impletio*, קִשּׁוּא *cucumis*.

4 — כִּסֵּא *thronus*, *solium*.

NOMINA heemantica.
Cum ה in fine.

1 — חַטָּאָה, & per contractionem, חַטָּאת *peccatum*.

2 — מִלּוּאָה *impletio*.

Formæ.

Cum ת in fine.

1 — מְלֵאת *impletio*, מַשְׂאֵת *oblatio*; quæ sunt per contractionem pro מְלֵאת, מַשְׂאֵת; aut מְלֵאת, מַשְׂאֵת.

Cum ן in fine.

1 — צִמָּאוֹן *sitis*, קִפָּאוֹן *concretio*, דֵּרָאוֹן *contemtus*, cum ( ) pro hhiriq, ob ejectum daghésch.

Ex HIPHIL.
Cum מ ab initio.

1 — מַחְמָא, unde fem. מַחְמָאָה *butyrina*.

2 — מִבְטָא *pronuntiatum*, מִקְרָא *lectio*, *lectura*, h. e. Scriptura Sacra; מִקְשָׁה cum ה pro א, *cucumerarium*.

3 — מַחְבָא, & cum hhólem in fine, מַחֲבֹא *absconsio*, *latibulum*.

Ex defectivis Pé נ & quiescentibus Lámedh א.

Ex HIPHIL.
Cum מ ab initio.

1 — מַשָּׂא *onus*, *prophetia*, &c.

2 — מַשָּׂא *acceptio*, quæ duæ voces sunt ex נָשָׂא.

Cum מ ab initio & ן in fine.

1 — מַשָּׁאוֹן *deceptio*, à נָשָׁא.

Cum מ ab initio & ת in fine.

1 — מַשְׂאֵת contracte pro מַשְׂאֵת, *onus*, *incendium*, *oblatio*, *munus*, à נָשָׂא.

Ex quiescent. Pé (י) & Lám. א.

Ex HIPHIL.
Cum מ ab initio.

1 — מוֹצָא *exitus*, *prolatio*, *prolatum*, &c. à יָצָא; מוֹרָא *timor*, à יָרֵא.

§. VI.

Nomina ex quiescentibus Lámedh ה *derivata.*

Ex QAL.

NOMINA simplicia.

Nomina simplicia hîc appello illa omnia, quæ nullam ex literis heemanticis adſciſcunt, etiam ſi ה tertia eorum radicalis generi deſignando inſerviat, aut mutetur in (ו), vel (י); aut etiam interdum excidat.

Formæ.

1 — בָּלֶה *vetus*, דָּוֶה *fluens*, יָפֶה *pulcher*, עָלֶה *folium*, קָשֶׁה *durus*, &c. Horum feminina mutant ſolum (ֶ) in (ָ) בָּלָה *trita*, דָּוָה *fluida*, יָפָה *pulchra*, &c. Vel, ut aliis placet, tollitur ה cum (ֶ), & additur aliud ה præcedente (ָ).

2 — אַוָּה *deſiderium*, גַּאֲוָה & per apocopen גֵּא *ſuperbus*, רֵעֶה & per apocopen רֵעַ *ſocius*, &c. At in קָצֶה *finis*, ה paragogicum eſt, ut indicat accentus in penultima.

3 — גֵּאָה & א mutato in ו, גֵּוָה *ſuperbia*, עֵצָה *lignum*. פֵּאָה *angulus*, קֵבָה *ventriculus*, &c.

4 — חוֹזֶה *proviſio*, יוֹרֶה *pluvia prima*, רֹאֶה *viſio*, שׁוֹאָה *vaſtatio*, &c.

5 — חוֹמָה *murus*, עוֹלָה *holocauſtum*, שׁוֹאָה *vaſtatio*, תּוֹעָה *error*, &c.

6 — בְּכִיָּה *fletus*, הֶגֶה *meditatio*, נֵדֶה *pretium*, קָצֶה *finis*, &c.

7 — אָב *pater*, אָח *frater*, חָם *ſocer*, יָד *manus*, צַו *præceptum*, קַו *regula*, &c. in quibus excidit ה.

8 — בֵּן *filius*, גֵּו *corpus*, זֵר *corona*, כֵּם *folium*, עֵץ *lignum*, &c. abjecta tertia radicali ה.

9 — אִי *inſula*, כִּי *aduſtio*, נְהִי *lamentum*, עִי *acervus*, צִי *navis*, רִי *irrigatio*, quorum tertia radicalis excidit remanente ſecunda (י), quaſi ab אִיָּה, כִּיָּה, &c.

Formæ.

10 — גַּי *vallis*, דַּי *ſufficiens*, גַּל *elatio*, חַי *vivum*, צַו *præceptum*, קַו *linea*, שַׁי *munus*, שַׁל *error*, *imprudentia*, in quibus abjicitur tertia radicalis ה.

11 — פֶּה *os*, *oris*, שֶׂה *agnus*, abjecta ſecunda radicali (י), pro פֵּיֶה, שֵׂיֶה.

12 — לֵוִי *levita*, שֵׁנִי *ſecundus*.

13 — בְּכִי *fletus*, גְּדִי *hœdus*, דְּלִי *fiſtula*, פְּרִי *fructus*, שְׁבִי *captivitas*, &c. Cum (ֲ) ſub prima radicali gutturali pro (ְ) ſimplici, חֳלִי *morbus*, חֳרִי *æſtus*, עֳנִי *afflictio*, &c. Et ſub eadem licet non gutturali, דֳּכִי *contritio*, יֳפִי *pulchritudo*, &c. Sic cum (ֲ), עֲבִי *denſitas*, &c. Et cum (ֱ), עֱלִי *piſtillum*; in quibus omnibus tertia radicalis ה mutatur in (י).

14 — דְּיוֹ *atramentum*, פִּטְדָה *topazius*, תְּאוֹ, & trajectis literis, factaque vocalium contractione, תּוֹא *bubalus*; quibus in vocibus ה mutatur in (ו).

15 — דְּוַי *languor*, ה mutato in (י).

16 — כְּסוּי *tegmen*, פְּדוּי *redemtio*, ה mutato in (י).

17 — דָּוִי, נָקִי *innocens*, עָנִי *pauper*, *macies*, שָׁנִי *coccineum*, &c. ה mutato in (י).

18 — אָחוּ *ulva*, שָׂחוּ *natatio*, ה mutato in (ו).

NOMINA heemantica.

Cum ה in fine.

1 — גַּאֲוָה *ſuperbia*, חֲגָוָה *fiſſura*, חֶדְוָה *gaudium*, עֲנָוָה *manſuetudo*, עֶרְוָה *nuditas*, שַׁלְוָה *tranquillitas*, תַּאֲוָה *terminus*, in quibus ה convertitur in ו.

Formæ.

2 { הֲלִיכָה *palmes*, הֲרִיָּה *gravida*, זָוִית זָוִיָּה *angulus*, דּוּמִיָּה *silentium*, ה converso in (י).

3 { בְּנִיָּה *ædificium*, לִוְיָה *adjunctio*, שִׁלְיָה *secundina*, &c. Et cum (ֶ) pro hhiriq sub prima radic. עֶרְיָה *nuditas*, חֶלְיָה *ornamentum*, quorum tertia rad. ה transit in (י).

4 { צְפִיָּה *speculatio*, רְמִיָּה *dolus*, שְׁגִיָּה *error*, שְׂכִיָּה *aspectus*, שְׁתִיָּה *potus*, &c. Et cum (ֲ) pro (ְ) ob gutturalem, אֲנִיָּה, & cum ת initio, תַּאֲנִיָּה *mœror*, עֲלִיָּה *ascensus*, in quibus tertia radicalis ה mutatur in (י).

Cum ן in fine.

1 { גָּאוֹן *excellentia*, חָזוֹן *visio*, חָרוֹן *astus*, יָגוֹן *dolor*, רָזוֹן *macies*, &c. Et cum ו, זְנוּן *scortatio*.

2 { אֶבְיוֹן *egenus*, דִּמְיוֹן *similitudo*, חֶבְיוֹן *absconsio*, פִּדְיוֹן, & cum ם pro ן, פִּדְיוֹם *redemtio*, &c. In his nominibus ה mutatur in (י).

3 { בִּנְיָן *ædificium*, עִנְיָן *negotium*, קִנְיָן *possessio*, ubi ה pariter mutatur in (י).

Cum ת in fine.

1 צְפִיַּת *speculatio*.

2 אָחוֹת *soror*, חָמוֹת *socrus*.

3 { בְּכוּת *fletus*, בָּרוּת *esca*, גָּלוּת *captivitas*, הָגוּת *meditatio*, &c.

4 { גֵּאוּת *excellentia*, עֵדוּת *ornamentum regium*.

5 { קֵבָה *venter*, שֹׁקֶת *canalis*. Formam קֵבָת agnoscit Qimhhi in Michlól fol. 244. 1. & post eum Pagninus, Buxtorfius, &c.

6 { צְפִרַת *coronamentum*, שֶׁקֶת *canalis*.

7 { דְּמוּת *similitudo*, זְנוּת *scortatio*, כְּסוּת, & per aphæresin כ צ״ל, סוּת *operimentum*, פְּדוּת *redemtio*, רְאוּת *visio*, &c.

8 { דְּוַת *languor*, מְנָת *numerus*, פְּנוֹת *aspectus*; & cum (ֲ) ob guttural., חֲזוֹת *visio*, חֲצוֹת *medietas*.

Formæ.

9 { בְּכִית *fletus*, בְּרִית *fœdus*, שְׁבִית *captivitas*, &c. Cum (ֲ) ob gutturalem, חֲנִית *lancea*.

Cum א ab initio.

1 { אֶתְנָה *merces*. Cum א ab initio & ן in fine. אֶתְנַן *merces meretricia*.

Cum ת ab initio.

1 { תִּגְרָה *conflictus*, תִּכְלָה *perfectio*, תִּקְוָה *spes*. Cum (ַ) pro hhiriq, תַּאֲלָה *exsecratio*, תַּאֲוָה *desiderium*; & cum hhólem, תֹּאֲנָה *occasio*. תַּאֲנִיָּה, vide supra in צְפִיָּה.

2 { תְּעָלָה *aquaductus*, תְּלָאָה *labor*.

Geminata secunda radicali,

1 { חָזִיז *fulgetrum*, צָלִיל *tostum*; ad quam formam referri possunt זְנוּנִים *scortatio*, שְׁפִיפֹן *cerastes*.

EX PIEL.

NOMINA simplicia.

1 דַּוָּי *languidus*, ה mutato in (י).

2 { צִפּוּי *obtectio*, שִׁקּוּי *potus*, ה pariter converso in (י).

3 אַוָּה *desiderium*.

NOMINA heemantica.

Cum מ ab initio.

1 { מְקָרֶה *contignatio*, מְעָרָה *spelunca*; & cum hhólem pro priori (ְ), quasi ex puál, מְעֹרֶה *nuditas*. Magnæ illæ motiones sunt pro parvis ad daghésch compensandum.

Cum ן in fine.

1 { גִּלָּיוֹן *volumen*, חִזָּיוֹן *visio*, הֵרָיוֹן, & fine (י), הֵרוֹן *conceptus*, cum (ֵ) loco hhiriq ad compensandum daghésch ejectum; כִּלָּיוֹן *consumtio*, נִקָּיוֹן *mundities*, שִׁגָּיוֹן *error*, *cantio erratica*.

Cum ת in fine.

1 חַיּוּת *vita*.

Formæ.

2 { מְכַסֶּה *tegumentum*, quod est participium naturam nominis induens.

3 { מַנְקִיָּה *scopula*, mutato ה in (י).

Ex HIPHIL & HOPHAL.

Cum א ab initio.

1 אַרְבֶּה *locusta*.

Cum מ ab initio.

1 { מִצְוָה *præceptum*, מִרְמָה *dolus*, מִשְׂרָה *dominatus*, &c. Cum (-) sub מ pro hhiriq, מַרְאֶה *aspectus*, מַחְתָּה *thuribulum*, מַעֲנָה *jugerum*, &c. Et cum (ָ), quare (ְ) sequens dilatatur in (ֲ), מַחֲצָה *dimidium*.

2 { מִקְנֶה *possessio*, מִכְסֶה *operimentum*, מִקְוֶה *exspectatio*, &c. Et ex forma quiesc. Lámedh א, מִקְוֶה & מִקְוֵא *netum*, *filatum*, &c. Cum (-) sub מ pro hhiriq, מַשְׁקֶה *potus*, מַדְוֶה *languor*, מַחֲנֶה *castra*, &c.

3 { מַעַל *altitudo*, מַעַר *nuditas*, cum (- -) pro (ֶ ֶ), & abjecta tertia radicali.

4 { מֻרְאָה, vel מֻרְאָה morá *ingluvies*, ex hophál.

Cum מ ab initio, & ת in fine.

1 { מַרְבִּית *multitudo*, מַשְׂכִּית *imaginatio*.

Formæ.

Cum ת ab initio.

1 { תָּרְמָה tormá *dolus*, ex hophál.

Cum ת initio & in fine.

1 { תַּבְנִית *ædificium*, תַּכְלִית *finis*, תַּרְבִּית *fœnus*.

2 { תַּזְנוּת *scortatio*, תַּרְבּוּת *multitudo*, תַּחֲנוֹת cum וֹ pro וּ, *metatio*, *mansio*.

Ex defectivis Pé נ & quiescentibus Lámedh ה.

Ex HIPHIL.

Cum מ ab initio.

1 { מַטָּה infra, מִטָּה cum (ִ) pro (ַ) *lectus*, מַטֶּה cum (ֶ) pro (ַ) *virga*, מַכָּה *plaga*, מַסָּה *tentatio*, מַצָּה *jurgium*, מַשָּׁא cum א in fine pro ה, venit enim à נָשָׁה, *debitum*.

Cum מ ab initio & ת in fine, & ex eadem conjugatione.

1 { מַצּוּת *concertatio*, *rixa*, *contentio*.

Ex quiescentibus Pé י & Lámedh ה.

Ex HIPHIL.

Cum ת ab initio.

1 { תּוּגָה *mœror*, תּוֹדָה *confessio*, תּוֹעָה *error*, תּוֹרָה *lex*, &c.

ARTICULUS III.

Nomina quatuor, aut quinque literis constantia.

NOMINA, ut & verba, tribus vulgo constant literis radic. Sunt tamen nonnulla, quæ componuntur ex quatuor, aut etiam pluribus, iisque vel geminatis, vel diversis, eadem plane ratione, qua ipsamet verba.

Nomina, quorum una, vel duæ radicales geminantur, pertinent ad piél; alia vero, quorum radicales diversæ sunt, peregrina majori ex parte judicantur, & ad certas conjugationes referri nequeunt.

§. I.

§. I.

Nomina quorum radicales geminantur.

Formæ. Prima radicali geminata.

1 סַנְסִן *palmes*, à rad. inusitata סָנַן. טַלְטֵלָה unde femin. טַלְטֵלָה *asportatio, migratio*, à טוּל, vel טָלַל.

2 זַרְזִיף *stilla*, ab inusitato זָרַף: זַרְזִיר *accinctus, gallus*, &c. à זָרַר inusitato.

3 כַּרְכֹּב *ambitus*, כַּרְכֹּם *crocus*, à radicibus inusitatis כָּרַב, כָּרַם. Sic: קָדְקֹד qodqódh *vertex*, à קָדַד.

4 בַּקְבּוּק *capo*, &c. à בָּקַק; בַּקְבֻּק *lagena*, à בָּקַק: חַרְחוּר *adustio*, ab חָרַר.

5 גַּלְגַּל *orbis*, à גָּלַל: גַּרְגַּר *granum*, à גָּרַר: דַּרְדַּר *carduus*, à radice inusitata דָּרַר: זַלְזַל *flagellum vitis*, à rad. inusitata זָלַל: חַתְחַת *contritio*, ab חָתַת: סַלְסַל *canistrum*, à סָלַל: עַפְעַף *palpebra*, à עוּף: צִלְצַל *fuscina*, à צָלַל: קַעֲקַע *stigma*, ab inusitato קָעַע: תַּלְתַּל *cincinnus*, à תָּלַל: אַרְאֵל *nuntius, legatus*, secundum Chaldæum & Hebræos, à rad. inusit. אָרַל. Alii alias etymologias afferunt, quas vide in Lexico.

6 צְלָצַל *arugo*, à צָלַל.

7 קְלֹקֵל *vilissimus*, à קָלַל.

8 כִּרְכָּרָה, vel כִּרְכָּרָה *currus velox*, à כָּרַר.

9 שַׁרְשֶׁרֶת *catena*, ab inusitato שָׁרַר.

10 צִנְצֶנֶת *urna*, ab inusit צָנַן.

11 קַשְׂקֶשֶׂת *squama*, ab inusitato קָשַׂשׂ.

12 גֻּלְגֹּלֶת *calvaria*, à גָּלַל.

Secunda radicali geminata.

1 פַּרְפַּר *facies exterior*, ab inusitato פָּרַר.

2 מַטְאֲטֵא *scopa*, à טָאטֵא *verrere*.

3 חֲצֹצְרָה *tuba*, ab חָצַר *tuba clangere*.

Prima & secunda radicali geminata.

1 אֲבַעְבֻּעֹת *pustula*, à בָּעָה *intumescere*.

2 זַעֲזוּעַ *motio*, à זוּעַ *movere*. תַּעְתֻּעַ *error*, à תָּעָה *errare*. שַׁעֲשֻׁעַ *oblectatio*, à שָׁעַע *oblectavit se*.

3 עַרְעָר *nudatus*, à עָרָה *nudavit*, à qua radice venit etiam

4 עֲרוֹעֵר *myrica*.

5 צִפְצָפָה *speculatio*, à צָפָה *speculatus est*.

Tertia radicali geminata.

1 פִּרְחָח *flos juventutis*, à פָּרַח *floruit*.

2 שַׁאֲנָן, & inserto ל, שַׁלְאֲנָן *tranquillus*, ab inusitato שָׁאַן: רַעֲנָן *viridis*, ab inusit. רָעַן.

3 בַּעֲלִיל *Dominus*, à בָּעַל *dominatus est*, סַגְרִיר *imber*, à סָגַר *clausit*.

4 גַּבְנֹן *collis*, ab inusitato גָּבַן. שַׁבְּלוּל *limax*, ab inus. שָׁבַל. נַאֲפוּף *adulterium*, à נָאַף *adulteravit*.

5 נִיחֹחַ *quies*, à נוּחַ *quiescere*.

6 חֲבַקּוּק *Hhavaqqoúq*, Vulg. *Habacuc* proph. ab חָבַק *amplexus est*.

Tertia radicali geminata, & addita heemantica.

1 חַכְלִילִי *rubicundus*, ab inusit. חָכַל, unde etiam

2 חַכְלִלוּת *rubedo*.

3 שַׁעֲרוּר unde femininum

4 שַׁעֲרוּרָה } *res horrenda*, à

5 שַׁעֲרוּרִית } שָׁעַר *horrescere*, &

6 שַׁעֲרוּרִיָּה } ex significat. שָׁעַר.

Digitized by Google

Formæ. **Secunda & tertia radicali geminata.**

1 אֲדַמְדָּם *rufus*, unde femin. אֲדַמְדֶּמֶת *rufa*, à radice אָדַם *rubere*. Sic fere שְׁחַרְחֹרֶת *subnigra*, à שָׁחַר *nigrescere*.

Formæ. 2 חֲלַקְלַק *lubricum*, ab חָלַק *lubricum esse*. הֲפַכְפַּךְ *versatile*, ab הָפַךְ *vertit*. יְרַקְרַק *subviride*, ab יָרַק *viridis fuit*. עֲקַלְקַל *tortuosum*, ab inusitato עָקַל. הַבְהָב *donum*, deficiente prima radicali (י) pro יַהְבְהָב, à יָהַב *dedit*.

§. II.

Nomina quorum radicales diversæ sunt.

Formæ. **I.**

NOMINA quatuor literis radicalibus diversis constantia.

1 דָּרְבָן dorbán *stimulus*, cum (ְ hhatoúph) sub ד quamvis לְד *méthegh* fulciatur. Vide alia exempla pag. 39. col. 2. in fine. Aliis tamen, quibus favet ב raphatum in libris accuratius editis, (ָ) est (ָ) magnum, seu *a*. סַלְעָם *bombyx*. Aliis ם est heemanticum. Vide supra pag. 389. col. 1.

2 אַרְגָּז *capsa*, זַלְעָף, vel זִלְעָף *procella*, עַכְבָּר *mus*, עַשְׁתֹּר *grex*, צַנְתֵּר, צַנְתְּרָה *fistula*.

3 גַּנְזַךְ *gazophylacium*, חַרְצַן *acinus*, חַשְׁמַל *pruna*, חַשְׁמַן *primas*, *atis*. כַּרְפַּס *carbasus*, עַקְרָב *scorpio*, שַׁנְהַב *dens elephanti*.

4 בַּרְזֶל *ferrum*, כַּרְמֶל *arvum*, גַּרְזֶן *securis*.

5 אַבְנֵט *balteus*, יַרְדֵּן *Jordanis fluvius*. פַּרְדֵּס *paradisus*, פַּרְתְּמִים *princeps*, אַרְנֶבֶת, unde fem. אַרְנֶבֶת *lepus*, חֶרְמֵשׁ *falx messorum*, סַנְוֵר *cæcitas*.

6 שַׁרְבִיט *coccineum*, כַּרְמִיל, שַׁרְבִיט *sceptrum*.

7 חַרְגֹּל *cantharus*, *scarabæus*, חַרְטֹם *magus*, חַרְצֹב *vinculum*, רַפְסֹד *ratis*. פַּרְעֹשׁ *pulex*, קַרְסֹל *talus*,

8 גַּלְמוּד *desolatus*, עַכְשׁוּב *aspis*.

9 חַלָּמִישׁ *silex*, עַכָּבִישׁ *araneus*.

Formæ. 10 טִפְסַר, גִּזְבָּר *thesaurarius*, טִפְסַר & טִפְסָר *princeps*, סִרְפַּד *paliurus*, פִּתְגָּם *verbum*.

11 גִּבְעוֹל *culmus*.

12 פִּילֶגֶשׁ, & mutato hhiríq gadhól in hhiríq qatón & dagh. per legem æquivalentiæ, פִּלֶּגֶשׁ *concubina*.

13 גְּדָבָר *thesaurarius*, חֲנָמַל *grando major*, סְפָרַד *terra prima*, סְפָרַד *Hispania*, secundum Rabbinos. Et cum (ְ) pro (ֲ), עֲרָפֶל *caligo*.

14 שְׁקַעֲרוּרָה, unde שְׁקַעֲרוּרֹת *fossula profunda fœda*.

15 עֲטַלֵּף *vespertilio*, חֲבַצֶּלֶת, unde fem. חֲבַצֶּלֶת *rosa*, *lilium*.

16 סְנַפִּיר *pinna piscis*, אֲבַטִּיחַ *pepo*, quam ultimam vocem referunt ad בָּטַח Arabibus *peponibus abundavit*.

17 פְּתִיגִיל *toga*.

18 בְּדֹלַח *Bdellium*.

II.

NOMINA quinque radicalibus diversis constantia.

Variæ Formæ.

אֲגַרְטָל *pelvis*.
אֲדַרְכֹּן *drachma*.
אֶלְגָּבִישׁ *grando major*.
אַרְגָּמָן, אַרְגְּוָן, & אַרְגָּמָן *purpura*.
פַּתְשֶׁגֶן & פַּרְשֶׁגֶן *exemplar*.
צְפַרְדֵּעַ *rana*.
שַׁעַטְנֵז *heterogeneum*.

HÆ sunt præcipuæ Nominum verbalium formæ, ad quas cetera facile revocantur. Hic autem observatum velim nomina non pauca in hoc capite ut derivata describi, quæ aliis sunt radices; quod parvi utique est momenti. Non convenit etiam inter Grammaticos de conjugationibus, ad quas nomina illa referenda sunt: alii enim מִשְׁפָּט judicium *deducunt ex gál, alii ex hiphíl. Non minus de literarum quarumdam natura dissident: sunt enim, quibus* ס *in nomine* סָלְעָם bombyx *servile est; aliis eadem litera radicalis munere fungitur; istudque nomen inter ea, quæ ex quatuor literis radicalibus, iisque diversis constant, ab illis numeratur. Alii denique plura, alii pauciora fingunt themata, seu verba, ex quibus illa nomina formantur. Themata autem, seu radices hujusmodi fingere eo magis licet, quod in uno volumine, quod nobis superest hebraïce scriptum, verba omnia reperiri posse à vero videatur alienum. Adde fictas illas radices, majorem sui partem, in linguis hebraïcæ cognatis inveniri.*

CAPUT XVI.

De Thematis, seu Radicis investigatione.

CUM vocabularia hebraïca voces omnes ordine alphabethico vulgo non exhibeant, sed tantum radicales, seu primitivas, quibus derivatæ, ceu filiæ matribus, subjiciuntur: ut tyrones propositæ cujuslibet dictionis thema, seu radicem, investigare possint, adprime teneant necesse est 1°. Literarum in radicales & serviles divisionem, de qua supra pag. 11. in append. & mox infra. 2°. Nominum è masculino genere in femininum, & è singulari in pluralem ac dualem numerum mutationem. 3°. Verborum cum perfectorum, tum imperfectorum flexionem. 4°. denique Pronominum affixorum cum nominibus, verbis, & particulis conjunctionem: adeo ut cum in vocem aliquam inciderint, statim sciant utrum sit nomen, an verbum, an particula indeclinabilis. Si nomen: utrum singulare, plurale, vel duale; masculini, an feminini generis; absolutum, an in regimine, aut cum affixis compositum. Si verbum: perfectumne sit, an imperfectum; simplex, an cum affixis conjunctum; quæ sit ejus conjugatio, quod conjugationis tempus, quæ temporis persona, qui personæ numerus & genus. Si denique particula: utrum sola sit, an cum affixo copulata, &c. Qui hisce præsidiis destituti, ad thematis investigationem accedunt, vix illud possunt deprehendere. Non mediocri tamen adjumento sunt, quæ sequuntur regulæ; sed antequam illas proponamus, non abs re fuerit hîc repetere quæ sint radicales literæ, quæ serviles.

Literæ radicales sunt : ג , ד , ז , ח , ט , ס , ע , פ , צ , ק , ר , quæ retinentur , ac immutabiles perseverant præter ד & ט , quæ in septima verborum conjugatione ponuntur loco ת ; illud quidem in verbis à צ incipientibus : hoc vero in verbis à ז inchoatis. Vide pag. 189.

Literæ serviles sunt reliquæ, nimirum : א , ב , ה , ו , י , כ , ל , מ , ש , ת , quæ sic dictæ sunt , ut monuimus supra pag. 11. in appendice , quod nominum & verborum generibus & numeris ; verborum item incrementis, seu personis , temporum & conjugationum quarumdam characteribus ; pronominibus affixis ; particulis inseparabilibus , &c. formandis inserviant. Interdum etiam in principio , medio , & fine dictionum adjiciuntur. Si in principio , prosthethicæ ; si in medio , epentheticæ ; si in fine, paragogicæ appellantur. Serviunt autem initio , ב , ל , & ש ; initio & in fine , כ & מ ; initio , in medio , & in fine , א , ה , ו , י , נ , & ת. Sæpe etiam literæ serviles radicalium munere funguntur , vide regulam I. His præmissis , regulas illas exponamus , quarum ad faciliorem intelligentiam & recordationem non parum videntur conferre carmina , quibus illas comprehendere solent grammatici.

I. REGULA.

SErviles omnes removendæ sunt, & quæ supererunt literæ, radicem verbi , h. e. dictionis exhibebunt , secundum illud distichon :

Abjice serviles , & tres si forte supersunt ;
Radicem verbi noveris esse tui.

Exemplum : וְהִתְפָּרְדוּ *& dispersa sunt* , amotis servilibus ו , ה , ת ab initio , & ו à fine , restant tres radicales פרד quæ revera vocis hujus radicem constituunt , videlicet : פָּרַד *separavit* , *disjunxit* , *dispersit*. Si ablatis servilibus , plures quam tres literæ radicales supersint : tunc vox erit quadrilitera , aut quinilitera , ut : רַפְסֹדוֹת *rates* , unde abjecta terminatione וֹת , restant quatuor literæ radicales רַפְסֹד *ratis*. At cum serviles radicalium munere fungantur , ut mox diximus ; abjectis aliis servilibus , quæ genera , numeros , in nominibus ; præterea personas , tempora , & conjugationum quarumdam characteres in verbis ; denique pronomina affixa , in utrisque & particulis constituunt ; quæ supererunt serviles , hic radicales censebuntur , ut : וּכְתַבְתָּם *& scribes ea* ; sublata conjunctione ו ab initio , & תָּם cremento & affixo à fine , remanebunt כתב , quæ licet natura sua sint serviles , ibi tamen radicalium partes agunt , efficiuntque thema , seu radicem , כָּתַב *scripsit*.

II. REGULA.

CUm detractis servilibus, duæ tantum supersunt literæ, quarum prior notatur cum daghésch forti; tum præponendum est Vel נ, ut: יִגַּשׁ *accedet*, amoto (י), & in ejus locum suffecto נ, thema erit נָגַשׁ *accessit*. Vel (י), sed rarius, & in verbis defectivis Pé (י), ut: הִצִּיב *statuit*, posito (י) pro ה, fiet radix יָצַב *statuit*. Vel denique ל in duobus verbis לָקַח *cepit*, לָתַע *evulsit*, ut: יִקַּח *capiet*, נִתְּעוּ *evelluntur*, *commoluntur*. Cum posteriori è duabus literis superstitibus imprimitur daghésch hujusmodi, tunc geminanda est, ut: סַבּוּ *circumdederunt*, sublato ו & geminato ב fit radix סָבַב *circumdedit*. Si neutra afficiatur isto daghésch, ו, vel (י) in medio reponendum est, ut: קַמְתָּ *surrexisti*, à קוּם *surgere*; בַּנְתָּ *intellexisti*, à בִּין, vel בִּין *intelligere*. Vel litera ה postponenda, ut: גְּלוּ *migrate*, à גָּלָה *migravit*. Daghésch autem, quod est in נ גּוּ גְּלוּ, lene est, non forte. Si ante duas illas literas sit ו, istud fere mutandum est in (י), ut: נוֹשַׁב *habitatus*, הוּשַׁב *habitari*, הוֹשִׁיב *habitare fecit*, &c. quorum omnium thema est יָשַׁב *sedit*, *habitavit*. Si denique post eas sequatur (י), pro eo sæpius reponendum est ה, ut: גָּלִיתָ *migrasti*, à גָּלָה *migravit*. Quam doctrinam quatuor versus sequentes complectuntur.

Sin tantum remanere duas conspexeris, adde
NOUN, vel IODH capiti; vel dato VAV medio.
Aut HE postponas; aut conduplicato secundam;
Vera statim radix pullulat inde tibi.

III. REGULA.

SI denique unica supersit litera; (י), aut נ præponendum est, & ה in fine adjiciendum, ut in בְּתוֹרָתוֹ *in lege ejus*, amotis servilibus בְּתוֹ à principio, & תוֹ à fine, sola remanet litera ר, cui si præponas (י), & postponas ה, erit radix יָרָה in hiphíl *docuit*, *legem tulit*. Sic: יַכּוּ *percutient*, sublato (י) & ו, supererit tantum כ; huic præpone נ, & adjunge ה, habebis thema נָכָה *percussit*. Sic: יַךְ *percutiet*, pro: יַכֶּה ab eodem themate נָכָה. Hæc sequentia docent carmina.

Unica sed remanet mihi litera, quando removi
Serviles: Radix dic, age, qualis erit?
NOUN da principio, vel IODH: superadde quiescens
HE fini: Radix inde petita venit.

CAPUT XVII.

De Chaldaïsmis, Syriasmis, & fundamentis, quibus nititur punctorum vocalium mutatio.

CHALDAÏSMOS & Syriasmos in Scripturæ Sacræ libris Hebraïce scriptis interdum reperiri, in superioribus libri hujus capitibus jam à nobis est observatum. Qua autem ratione sint invecti, non ita facile est divinare. Videntur nobis *vel* dialecti; linguæ enim Hebraïcæ, sicuti & aliis, suas olim dialectos fuisse, monuimus supra pag. 17. col. 1. *vel* primis post captivitatem Babylonicam SS. Codicum exscriptoribus, & Massorethis excidisse; hi enim cum Chaldaïca & Syriaca dialecto essent imbuti, pro formis Hebraïcis, Chaldaïcas & Syriacas facile scribere potuerunt, ut diximus pag. 54. coll. 1. 2. Missa prolixiori de Chaldaïsmis & Syriasmis illis disputatione, eos in duobus sequentibus articulis post doctissimum *Altingum* proponemus, quibus subjungemus & tertium, in quo fundamenta, quibus innititur punctorum & literarum quarumdam mutatio, retegemus: ut his, quæ sparsim ac breviter hac de re disseruimus, & illis, quæ dicenda supersunt, in unum collectis; mutationem illam facilius & intelligere & memoria retinere valeant Linguæ Sanctæ candidati.

ARTICULUS I.

De Chaldaïsmis.

I.

PRO (-) ultima vocis motione, Chaldæi & Syri usurpant (-), quando sequitur ח, ע, aut ר, ut: שְׁלַח pro שְׁלַחַ *dimisit*, Exod. 9. v. 7. הֲנֹטַע pro הֲנֹטֵעַ *an est plantans*, Psal. 93. Heb. 94. v. 9. סִגַּר pro סִגֵּר *conclusit*, 1. Reg. 26. v. 8. Secundum alios, hîc (-) in locum (-) substituitur, ut gutturalis sequens, aut ר, facilius proferatur; cum enim gutturales literæ & ר aspiratæ sint, plurimum amant (-), vel infra se scriptum, vel literæ præcedenti suppositum. Vide supra pag. 156. §. 1. & pag. 138. in appendice Piël.

II.

LITERA נ interdum adhibetur loco daghésch fortis, quod tertiæ radicali imprimi debet ad secundam excidentem compensandam, ut: קִנְצֵי pro קִצֵּי *fines*, Job. 18. v. 2. מָעוּזְנֶיהָ pro מָעֻזֶּיהָ *munitiones ejus*, Isai. 23. v. 11. Alii fingunt plurale מָעוּזְנִים. Vide Lexicon. קָבְנוֹ qovnó pro קָבּוֹ qobbó, aut קָבוֹ, *maledic ei*, Num. 23. v. 13. Aliis est à radice inusitata קָבַן. Vide pag. 217. in appendice imperativi; תַּמְנוּ pro תַּמּוּ *defecerunt*, Psal. 63. Heb. 64. v. 7. Vide supra pag. 217. col. 1. initio.

III.

CHALDÆI pro ה articulo, seu emphatico, nominibus masc. in fine addunt א præcedente (ָ), לְזָרָא Num. 11. v. 20. *in fastidium*, לְחָגָּא lehhoggá Isai. 19. v. 17. *in commotionem*, כֻּלָּא Ezech. 36. v. 5. *totus*, &c.

Chaldæi & Syri pro terminatione feminina ה ָ, usurpant א ָ, ut: כְּמַטְּרָא pro כְּמַטָּרָה *sicut scopus*, Thren. 3. v. 12. Sic: לְבִיָּא *leæna*, Ezech. 19. v. 2. קָרְחָא qothhá *calvities*, ibid. 27. v. 31. בְּחֵמָא *cum excandescentia*, Dan. 11. v. 14. שֵׁנָא *somnus*, Psal. 126. Heb. 127. v. 2. גָּבְהָא *extulit se*, *excelsa fuit*, Ezech. 31. v. 5. שֶׁיֹּצָא *quæ procedit*, Eccle. 10. v. 5. pro שֶׁיֹּצֵאת ex forma quiesc. Lam. ה. Vide pag. 271. col. 1. initio. דָּשָׁא *triturans*, Jerem. 50. v. 11. bénoní fem. qál verbi דּוּשׁ. Alii: *herbilis*, quasi à דָּשָׁה, ad formam quiesc. Lám. ה, unde fem. דָּשָׁה, & Chaldaïce דָּשָׁא.

IV.

NOMINA pluralia masculina apud Chaldæos & Syros desinunt in ין ִ loco ים ִ hebræorum, ut: מְלָכִין pro מְלָכִים *reges*, Prov. 31. v. 3. Sic: בְּחַיִּין *in vita*, Job. 24. v. 22. עִיִּין *acervi*, Mich. 3. v. 12. הָרָצִין *currentes*, 4. Reg. 11. v. 13. יָמִין *dies*, Dan. 12. v. 13. חִטִּין *tritica*, Ezech. 4. v. 9. הָאִיִּן cum unico (ִ), pro הָאִיִּים *insulæ*, ibid. 26. v. 18. Alia exempla vide supra pag. 54. col. 1.

V.

AFFIXA Chaldaïca, seu Chaldæorum more adjuncta, reperiuntur in תַּגְמוּלוֹהִי pro תַּגְמוּלָיו *beneficia*, *retributiones ejus*, Psal. 115. Heb. 116. v. 12. Vide pag. 127. col. 2. הִבָּרַאֲךְ pro הִבָּרַאֲךָ in pausa, *creari te*, Ezech. 28. v. 15. Sic in eadem pausa: הִשָּׁמְדָךְ *perdi te*, Deut. 28. vv. 24. 45. 51. 61. פֵּאֲרָךְ *decoravit te*, Isai. 55. v. 5. צִוָּךְ *præcepit tibi*, 1. Reg. 13. v. 13. חֹנָךְ *obsidentis te*, *castra metantis contra te*, Psal. 52. Heb. 53. v. 6. Præter Chaldaïsmum, anomalia illa explicari potest punctorum trajectione, quæ locum habet cum affixum illud jungitur particulis, & accentus pausans adscribitur. Vide pagg. 338. col. 2. 340. col. 2. &c. Extra pausam, עָנָךְ *respondit tibi*, Jerem. 23. v. 37. Sic cum ejusdem personæ affixo feminino, & in singulari numero, עֲוֹנֵכִי *iniquitatem tuam*, Psal. 102. Heb. 103. v. 3. הַמְעַטְּרֵכִי *qui coronat te*, ibidem, v. 4. בְּתוֹכֵכִי *in medio tui*, Psal. 115. Heb. 116. v. 19. רָעָתֵכִי *malum tuum*, Jerem. 11. v. 15. אֶזְכְּרֵכִי *recordabor tui*, Psal. 136. Heb. 137. v. 6. In plurali numero & in pausa; quare (ַ) mutatur in (ָ), תַּחֲלֻאָיְכִי *morbos tuos*, Psal. 102. Heb. 103. v. 3. &c. Vide pag. 127. col. 2. Sic cum præpositione עַל, seu עָלַי, עָלָיְכִי *super te*, Psal. 115. Heb. 116. v. 7. Punctis transpositis & in pausa, שְׁכֵנָיְכִי pro שְׁכֵנַיִכִי *vicini tui*, 4. Reg. 4. v. 3. Extra pausam, בָּנַיְכִי pro בָּנָיִכִי *filii tui*, ibid. v. 7. Aliam vocum illarum explicationem vide supra pag. 81. col. 1. Schevá pro (ִ) videtur mendose positum sub כ in נִשְׁיְכִי pro נִשְׁיֵכִי *debitum tuum*, 4. Reg. 4. v. 7. Vel (ִ) istud erat antiqua vocalis *e*, pro נִשְׁיֵךְ ut legendum monent Massorethæ. Sic: לָכִי pro לָךְ 4. Reg. 4. v. 2. Vide pag. 81. col. 1.

VI.

IN bénoní qál prima radicalis apud Chaldæos afficitur (ָ) loco ו, ut: אָבֵל *lugens*, Gen. 37. v. 35. וְגָדֵל *& crescens*, 1. Reg. 2. v. 26. יָשֵׁן *dormiens*, ibid. cap. 26. v. 7. &c. Aliis tamen sunt potius nomina verbalia quam participia, ut diximus supra pag. 164. col. 1.

Paoúl qál, quod iisdem dicitur peíl, habet (ְ) sub prima rad. & (ִ) cum secunda, ut: נְחִתִּים *demissi* 4. Reg. 6. v. 9. cum (ִ) sub ח, sequente daghésch forti per legem æquivalentiæ, pro נְחִיתִים, quod aliis est nomen plurale masculinum. Vide Lexicon.

VII.

TERTIA persona singularis feminina præteritorum desinit in ת præcedente unico (ַ) si tertia radicalis non sit gutturalis: præcedente duplici, si sit gutturalis, ut: אָזְלַת *abiit*, Deut. 32. v. 36. vide pag. 162. col. 1. וְשָׁבַת *& revertetur*, Ezech. 46. v. 17. vide pag. 248. col. 2. וְנִשְׁכַּחַת *& oblivioni tradetur*, Isai. 23. v. 15. וְנוּכָחַת cum (ָ) sub כ loco (ַ) ob pausam, *& erudita fuit*, Gen. 20.

v. 16. Duæ tamen illæ posteriores voces videntur esse potius participia quam præterita. Vide pag. 171. col. 2.

VIII.

In hiphîl & hithpaël pro ה characteristico, Chaldæi usurpant א, quod in his vocibus hebraïcis conspicitur: אֶגְאָלְתִּי cum (ָ) sub posteriori א, loco (ַ) ob pausam, & cum (ֶ) sub priori, loco (ִ), pro הִגְאַלְתִּי *pollui*, Isai. 63. v. 3. Vide pag. 183. col. 1. אַבְרֵךְ pro הַבְרֵךְ *genua flectere*, Gen. 41. v. 43. אַשְׁכֵּים pro הַשְׁכֵּים *mane surgere*, Jerem. 25. v. 3. Vide pag. 184. col. 1. אֶתְחַבַּר pro הִתְחַבֵּר *consociavit se*, 2. Paral. 20. v. 35. Vide pag. 190. col. 1. אֶשְׁתּוֹלְלוּ pro הִשְׁתּוֹלְלוּ *in prædam tradiderunt se*, Psal. 75. Heb. 76. v. 6. Vide pag. 227. col. 1. in fine; הַאִדָּרֵשׁ in niphâl, pro הֲהִדָּרֵשׁ *an requirendo*, *an consulendo*, Ezech. 14. v. 3. Vide pag. 172. col. 1. initio. Cum characteristica Hebraïca & Chaldaïca, הֶאֶזְנִיחוּ pro הִזְנִיחוּ *& retro abierunt*, alii *& retro abjecerunt*, Isai. 19. v. 6. Vide pag. 183. col. 1. initio.

IX.

In Danielis & Esdræ capitibus Chaldaïce scriptis characteristica conjugationis retinetur cum characteristica temporis, quod etiam in his vocibus cernere est: יְהֵילִילוּ pro יְיֵלִילוּ *ejulabunt*, Isai. 52. v. 5. Vide pag. 241. col. 1. initio, יְהוֹשִׁיעַ pro יוֹשִׁיעַ *salvabit*, Psal. 115. Heb. 116. v. 6. Vide pag. 240. col. 1. יְהוֹדֶה pro יוֹדֶה *celebrabit*, *confitebitur*, Nehem. seu 2. Esd. 11. v. 17. Vide pag. 302. col. 1. אֲהוֹדֶנּוּ pro אוֹדֶנּוּ *celebrabo eum*, Psal. 27. Heb. 28. v. 7. Vide pag. 303. col. 1. initio; יְהוֹדוּךָ pro יוֹדוּךָ *celebrabunt te*, Psal. 44. Heb. 45. v. 18. Vide ibidem. Sic in paoûl hophâl, מְהֻקְצָעוֹת pro מְקֻצָעוֹת *angulatæ*, vel *angulata* (atria), Ezech. 46. v. 22. Vide pag. 188. col. 2. initio.

X.

In aphél Chaldæorum, quod τῷ hiphîl Hebræorum respondet, pro (ִי) terminali, seu ultima vocis motione, sæpius adhibetur (ֵ), quod mutatur in (ַ), quando secum non habet accentum. Sic in Hebræo: הַחְבְּאַתָה *diligenter abscondit*, Jos. 6. v. 17. pro הֶחְבִּיאָה, quod legitur v. 25. Vide pag. 278. col. 1. initio, ubi vox illa fusius explicatur; מוֹצֵא pro מוֹצִיא *educens*, Psal. 134. Heb. 135. v. 7. Vide ibid. col. 2. in medio; מַהְלְכִים pro מַהֲלִיכִים Zach. 3. v. 7. *ire facientes*. Vide alia formæ hujus participia pag. 184. col. 2. Sic in infinitivo, הַזְכַּרְכֶם pro הַזְכִּירְכֶם *recordari vos*, Ezech. 21. v. 29. Vide pag. 352. col. 2. in fine; לְהַפְרְכֶם pro לְהַפִירְכֶם *ut irritum faciatis vos*, Lev. 26. v. 15. Vide pag. 354. col. 2. וְיֹשַׁעֲכֶם pro וְיוֹשִׁיעֲכֶם *& salvabit vos*, Isai. 35. v. 4. Vide pag. 362. col. 1. יַעְשְׁרֶנּוּ pro יַעֲשִׁירֶנּוּ *ditabit eum*, 1. Reg. 17. v. 25. Vide pag. 360. col. 2. תַּעְשְׁרֶנָּה pro תַּעֲשִׁירֶנָּה *ditabis eam*, Psal. 64. Heb. 65. v. 10. Vide pag. 365. col. 1. in fine. וַיַּדְרְכוּ pro וַיַּדְרִיכוּ *& intenderunt*, Jerem. 9. v. 3. וַיַּדְבְּקוּ pro וַיַּדְבִּיקוּ *& assequuti sunt*, 1. Reg. 14. v. 22. & cap. 31. v. 2. Vide pag. 186. col. 2. הֲתֵיטְבִי *an melior es?* Nah. 3. v. 8. quod huc refert doctiss. *Altingus*, pertinet ad qâl. Vide pag. 235. col. 2.

XI.

Pro conjugatione hophâl Hebræorum, Chaldæi habent אִתְפְּעֵל Ittaphâl, sic: אִתְּמְסַר, & in defectivis ע, אִתְּסַב, non trajecto ת, quia per daghésch geminari debet. Hoc Chaldaïsmo explicant תִּתַּפָּל cum (ָ) in fine ob pausam, 2. Reg. 22. v. 27. *judicem agis*, vel *ages*, à פָּלַל; & תִּתָּבָר ibidem, *purum te exhibes*, vel *exhibebis*, cum (ָ) sub priori ת, loco (ַ) & daghésch per legem æquivalentiæ; & cùm (ָ) in fine ob pausam, ut supra, pro תִּתַּבַּר, & ex forma hebraïca תִּתְבָּרָר, ut legitur Psal. 17. Heb. 18. v. 27. Vide pag. 193. col. 1. in fine, & col. 2. initio, ubi voces illæ aliter etiam explicantur.

XII.

In conjugationibus qâl, niphâl, hiphîl, & hophâl verborum defectivorum ע, Chaldæi solent compensare secundam radicalem excidentem per daghésch forte in prima, quando ei litera characteristica præponitur; eaque characteristica in tribus primis conjugationibus

gationibus eadem motione afficitur, qua in perfectis.

In qál, יָרֹם pro יָרֹם *filebit*, Amos. 5. v. 13. Sic: יִשֹּׁם *obstupescet*, 3. Reg. 9. v. 8. וַיִּתֹּם *& finitum est*, Gen. 47. v. 15. יָגֵר ex forma (-) mutati in (·) ob pausam, *ruminabit*, Levit. 11. v. 7. אָקֹב *maledicam*, Num. 23. v. 8. וָאֶכֹּת *& contrivi*, Deut. 9. v. 21. וַיִּקְּדוּ *& inclinarunt caput*, Exod. 4. v. 31. וַיִּתְּמוּ *& absoluti sunt*, Deut. 34. v. 8. יִדְּמוּ *filebunt*, *contirescent*, Exod. 15. v. 16. &c. His in exemplis pluralibus prima radicalis afficitur (:) ob incrementum vocale, quia opus non est magna, aut parva motione, cum non sit daghésch in tertia. In pausa tamen revocatur motio primariæ vocis, quæ si fuerit parva, mutatur in magnam sibi respondentem, ut: יִתַּמּוּ *consumentur*, Psal. 101. Heb. 102. v. 28. ex forma (-). Ex eadem forma, sed extra pausam, תְּצִלֶּנָה *tinnient*, Jerem. 19. v. 3. In prima persona plur. cum ה parag. וְנִדְּמָה *& fileamus*, Jerem. 8. v. 14. Hæc & alia exempla vide in qál & niphál defectivorum ע; quædam enim ex illis ad hanc ultimam conjugationem pertinere volunt nonnulli.

In niphál, & quidem in præterito, נִחַר *exsiccatum est*, Psal. 68. Heb. 69. v. 4. sine daghésch excidentis compensatione, quod hic sæpissime accidit, pro נִחַר, quod legitur Jerem. 6. v. 29. Sic: נִחַת *consternatus est*, Malach. 2. v. 5. נִחַל cum (·) ob pausam, *pollutum est*, Ezech. 25. v. 3. וְנִחַתָּה *& frangitur*, Psal. 17. Heb. 18. v. 35. וְנִחַלְתְּ *& profanaberis*, Ezech. 22. v. 16. In quibus exemplis excidit daghésch sine compensatione. Compensatur in נֵחַנְתִּי *gratiosa es*, vel *eris*, Jerem. 22. v. 23. ubi in fine abundat (י), de quo alibi. In plurali, וְנִחֲלוּ *& polluentur*, Ezech. 7. v. 24. נִחָרוּ cum (·) pro (-) ob pausam, *exardescunt*, *adusta sunt*, Psal. 101. Heb. 102. v. 4. In bénoní, & daghésch excidente compensato, נֵאָרִים *maledicti*, Malach. 3. v. 9. הַנֵּחָמִים *incalescentes*, Isai. 57. v. 5. Vide conjugationem niphál defect. ע, ubi hæc & alia exempla per formam defectivorum Pé נ explicata reperies.

In hiphíl, & futuro quidem, וַיָּסֶב pro וַיָּסֵב, aut accentu non pausante retracto ob ו conversivum, וַיַּסֵּב, *& circumduxit*, Exod. 13. v. 18. Sic: וְיַתֵּם *& perficiet*, 4. Reg. 22. v. 4. תָּתֵם *perficies*, Job. 22. v. 3. תַּמֵּר *exacerbabis*, Exod. 23. v. 21. אָחֵל sine daghésch excidentis compensatione, *profanabo*, Ezech. 39. v. 7. וַיַּכְּתוּ *& contriverunt*, Deut. 1. v. 44. וַנַּשִּׁים ex terminatione quiescentium ע, *& desolavimus*, Num. 21. v. 30. Vide hiphíl defectivorum ע, ubi exempla illa per legem æquivalentiæ exponuntur.

In hophál, & futuro, יוּשַּׁד *vastabitur*, Ose. 10. v. 14. cum (·) in fine loco (-) ob pausam, & cum ו initio loco (·), vel (· hhatoúph); in hoc enim Chaldaïsmo characteristica solet affici motione parva, cum daghésch excidens non compensatur; hinc יֻכַּת *conteretur*, Isai. 24. v. 12. & in plurali, & cum accentu pausante, qui parvam motionem vocis primariæ (-) revocavit, ac insuper mutavit in (·) pro (:), יֻכָּתּוּ *contererentur*, Job. 4. v. 20. ubi alia exemplaria accuratissima habent יֻכַּתּוּ cum dagh. in ת, ut expressimus pag. 227. col. 2. in medio; tuncque Chaldaïsmus locum non habet, sed sola æquivalentiæ lex, qua characteristica afficitur (·) sequente daghésch pro ו.

XIII.

In verbis quiescentibus Pé א, illud apud Chaldæos quiescit in futuro qál, expressum, vel latens in tseré, ut: תֵּאתֶה *veniet*, Mich. 4. v. 8. Aliis est punctorum contractio pro תֶּאֱתֶה. Vide pag. 289. col. 1. initio. Sic תֵּחַד excidente א, pro תֶּאֱחַד *uniatur*, Gen. 49. v. 6. quod alii, & melius quidem, referunt ad יָחַד. Vide pag. 235. col. 1. in fine; וָאֵחַר *& moratus sum*, ibidem, cap. 32. v. 5. pro וָאֶאֱחַר; אֵהַב cum (·) loco (-) ob pausam, *diligam*, Prov. 8. v. 6. תֵּזְלִי pro תֶּאֱזְלִי *abibis*, Jerem. 2. v. 26. Vide pag. 230. ubi voces illæ per Chaldaïsmum quoque explicantur. Ex terminatione etiam Chaldaïca, וַיֵּתֵא pro וַיֶּאֱתֶה, vide infra num. XV. *& venit*, Deut. 33. v. 22. Vide pag. 228. col. 2. initio.

In eorumdem verborum futuro hiphíl, א mutatur in ו, ut: וַיּוֹחֶר *& moratus est*, 2. Reg. 20. v. 5. וָאוֹצְרָה *& thesaurarios constitui*, Nehem. seu 2. Esd. 13. v. 13. ubi est ה

paragogicum, ac insuper hhiriq mutatur in (ׂ), vide num. X. & supra pag. 230. coll. 1. & 2. in fine.

XIV.

MEDIA radicalis verborum quiescentium ע, mutatur in א, quod modo quiescit, modo movetur, ut: וְקָאם *& surget*, Ose. 10. v. 14. Vide pag. 248. col. 1. וְרָאמָה *& exaltabitur*, Zach. 14. v. 10. Vide ibid. col. 2. הַשָּׁאטִים Ezech. 28. v. 24. & fem. הַשָּׁאטוֹת ibid. cap. 16. v. 57. *vastantes, flagellantes*. Vide pag. 250. coll. 1. & 2. initio. רָאמוֹת *excelsa*, Prov. 24. v. 7. Vide ibidem. Huc quoque refert D. *Altingus* vocem כָּאֲרִי Psal. 21. Heb. 22. v. 17. cum apocope ם, de qua pag. 54. col. 2. pro כָּאֲרִים *fodientes*. Verum (י) in fine mendum est pro ו, sic: כָּארוּ, & sine א antiqua vocali *a*, כָּרוּ à כָּרָה, *foderunt*. Vide infra lib. III. cap. V. in Massora circa voces.

XV.

VERBORUM quiescentium Lámedh א, & Lám. ה, quæ apud Chaldæos eodem modo flectuntur, tertia radicalis in tertia persona singulari femin. præteritorum, modo quiescit, modo excidit. Sive autem quiescat, sive excidat; secunda radicalis cum (ָ) notatur. Illa etiam persona desinit in ת, ut diximus supra pag. 162. col. 1. Sic: קָרָאת *evenit, contigit*, Jerem. 44. v. 23. וְקָרָאת *& vocabit*, Isai. 7. v. 14. Vide pag. 270. col. 1. נִפְלָאת *mirabile* (istud) *fuit*, Psal. 117. Heb. 118. v. 23. Vide pag. 274. col. 1. וְעָשָׂאת *& faciet*, Levit. 25. v. 21. Vide pag. 284. col. 1. וְהִרְצָת *& acquiescet*, Levit. 26. v. 34. Vide pag. 299. col. 1. הֶלְאָת cum (ָ) pro (ֵ), *fatigavit, laborare fecit*, Ezech. 24. v. 12. Vide ibid. הָגְלָת *deportata fuit*, Jerem. 13. v. 19. Vide pag. 303. col. 2. הֻבָאת (à בּוֹא) *adducta est*, Gen. 33. v. 11. Vide pag. 267. col. 1.

In tertia persona plurali eorumdem præteritorum, tertia radicalis mutatur in (י) præcedente (ִ), ut: הִמְסִיו *liquescere fecerunt, liquefecerunt*, Jos. 14. v. 8. Vide pag. 299. col. 2. in fine.

Horumce verborum participiis interdum adduntur pronomina primæ & secundæ personæ initio decurtata, ut: מִשְׁתַּחֲוִיתֶם *adorantes vos*, Ezech. 8. v. 16. pro מִשְׁתַּחֲוִים אַתֶּם. Vide pag. 305. col. 2. ubi vox illa diligentius exponitur, in hoc enim Ezechielis loco non secundam, sed tertiam personam sensus postulat.

Infinitivi, imperativi, & futura verborum illorum desinunt in (ֶ).

Infinitivi, הֱוֵה *esse*, Ezech. 21. v. 10. וּרְאֵה *& videre*, Psal. 141. Heb. 142. v. 5. Vide pag. 286. col. 2. in fine. לְהֵחָבֵה cum ה in fine pro א, *ut abscondaris*, 3. Reg. 22. v. 25. Vide pag. 275. col. 1. initio, עַנֵּה *affligendo*, Exod. 22. v. 22. Vide pag. 295. col. 1. initio, וּכְחַכֵּי *& sicut præstolantur*, Ose. 6. v. 9. cum (י) in fine pro ה. Vide ibid. קַוֵּה *exspectare*, Jerem. 8. v. 15. הַכֵּה *percutere*, Deut. 13. v. 16. &c. Vide pag. 301. col. 1. הַעֲוֵה *perverse agendo*, Jerem. 9. v. 15. Vide ibidem. וְהָפְדֵּה vehophdé *& redimendo*, Levit. 19. v. 20. Vide pag. 304. col. 1.

Imperativi, הֱוֵא *esto*, Job. 37. v. 6. ubi ה mutatur in א. Vide pag. 287. col. 1.

Futura, תִּהְיֶה *fis*, Jerem. 17. v. 17. Vide pag. 289. col. 2. תִּרְאֶה *videbis*, Dan. 1. v. 13. Vide ibid. תַּעֲשֶׂה *facies*, Gen. 26. v. 29. Vide ibidem. וַנַּעֲשֶׂה *& fecimus*, Jos. 9. v. 24. תְגַלֶּה *reteges*, Levit. 18. v. 7. & sæpius alibi. Vide pag. 296. col. 2. Pro ה in fine, sæpius est א, ut: תֹּבֵא *acquiescas*, Prov. 1. v. 10. ubi insuper deficit prima rad. א, pro תֹּאבֶא, & analog*os*, ex forma quiesc. Pé א & Lám. ה, תֹּאבֶה. Vide pag. 290. col. 1. Sic: וַיֵּתֵא *& veniat*, Deut. 33. v. 21. Vide supra num. XIII. Hactenus de Chaldaismis, quorum nonnulli Syris etiam communes sunt, ut interdum monuimus. Nec mirum: cum lingua Syriaca nova Chaldaïcæ, aut potius Jerosolymitanæ, sit dialectus. Judæi enim Babylone reversi, ex lingua Chaldaïca, qua in captivitate utebantur, & ex Hebraïca novam linguam composuerunt, quæ in Novo Testamento Hebraïca etiam appellatur, & ex qua nata est Syriaca nova; antiqua enim erat plane eadem ac Chaldaïca, quæ etiam Syriaca vocabatur à Syria, vel Assyria, ubi erat vernacula.

ARTICULUS II.

De Syriasmis & anti-Syriasmis.

I.

QUANDO in verbis litera א character est futuri, vel prima rad. ea loco (:) mobilis, afficitur (-), ut: וְאֵסָעֲרֵם Zach. 7. v. 14. pro וַאֲסַעֲרֵם in futuro piël, *& procellabo*, *& disturbabo eos.* Aliis est futurum niphal. Vide supra pag. 366. col. 1. initio; אֵפוּ Exod. 16. v. 23. pro אֱפוּ *coquite*, אֵתָיוּ Isai. 21. vv. 12. 14. &c. & mutato א in ה, הֵתָיוּ Jerem. 12. v. 9. *venite*, pro אֱתָיוּ & הֶתָיוּ. Vide pag. 287. col. 2. in medio.

II.

EADEM litera א nunquam patitur (:) ante se, sed literæ præcedenti dat motionem suam, in qua quiescit, aut plane etiam occultatur, seu excidit, ut: חַטָּאת *peccatum*, Gen. 4. v. 7. pro חֲטְאָת. Aliis est punctorum contractio, qua etiam exempla sequentia explicant. Vide pag. 88. col. 1. & pag. 397. col. 1. in nominibus verbalibus. Sic in plurali const. & cum affixis, חַטֹּאת, & cum ו otioso, חַטֹּאות Nehem. seu 2. Esd. 1. v. 16. pro חַטְאֹת, aut חַטְּאוֹת *peccata.* Vide supra paginam primo loco laudatam. מְלָאכָה *opus*, (unde cum affixis מְלַאכְתּוֹ *opus suum*, Gen. 2. v. 2. quasi ex מַלְאֶכֶת), pro מַלְאָכָה, hinc in plurali const. & cum affixis, מַלְאֲכוֹת *opera.* לָרֵאוּבֵנִי pro לָרְאוּבֵנִי *Rubenitis*, Deut. 3. v. 12. מָאתַיִם pro מְאָתַיִם *ducenti*, Gen. 11. v. 23. חֹטָאִים pro חֹטְאִים *peccantes*, 1. Reg. 14. v. 33. נֹשָׁאִים Nehem. seu 2. Esd. 5. v. 7. & sine א נֹשִׁים vv. 10. 11. pro נֹשְׁאִים *exigentes*, קֹרָאִים pro קֹרְאִים *invocantes*, Psal. 98. Heb. 99. v. 6. Aliis participia illa imitantur formam quiesc. Lam. ה. Vide pag. 271. col. 2. initio. וְנִרְפְּאוּ pro וְנִרְפְּאוּ *& sanabuntur*, Ezech. 47. v. 8. quod alii explicant per formam quiesc. Lam. ה. Vide pag. 274. col. 2. initio. בּוֹדָאם pro בּוֹדְאָם *fingens ea*, Nehem. seu 2. Esd. 6. v. 8. Vide pag. 348. col. 2. in medio. כַּאבִּיר pro כְּאַבִּיר *ut potens*, Isai. 10. v. 13. ubi tamen Massorethæ legendum docent כְּבִּיר; וְאֵעָשֵׁיר pro וְאֶעְשִׁיר Zach. 11. v. 5. *& ditabor*, vel *& ditatus sum.* Vide pag. 286. col. 1. in fine, & col. 2. initio. מַלְּפֵנוּ pro מְאַלְּפֵנוּ, vide pag. 176. col. 1. *docens nos*, Job. 35. v. 11. ubi plane occultatur, seu excidit א, ut & in sequentibus exemplis. וָאַבֶּדְךָ pro וָאֲאַבֶּדְךָ *& perdidi*, vel *& perdam te*, Ezech. 28. v. 16. Vide pag. 178. col. 1. in fine, & col. 2. initio; שֵׁלָתֵךְ pro שְׁאֵלָתֵךְ *petitio tua*, 1. Reg. 1. v. 17. כְּחֵמַת cum (-) sub ח loco (:), ad absolvendam syllabam, de qua mutatione in artic. seq. pro בְּחֶמְאַת *in cremore lactis*, Job. 29. v. 6. שֵׁרִית pro שְׁאֵרִית *residuum*, 1. Paral. 12. v. 38. לְחַטַּת pro לְחַטָּאת *in hostiam pro peccato*, Num. 15. v. 24. וַתַּזְרֵנִי sine daghesch in ז ob (:) suppositum, pro וַתְּאַזְּרֵנִי *& accinxisti me*, 2. Reg. 22. v. 40. Vide pagg. 178. col. 1. 365. col. 1. וְנָשׂוּ pro וְנָשְׂאוּ *& ferent*, Ezech. 39. v. 26. Vide pag. 270. col. 2. in medio, ubi refertur ad formam quiescent. Lam. ה; וּמְדִיבֹת pro וּמְדִאיבֹת Levit. 26. v. 16. *& cruciantes.* Vide pag. 184. col. 2. ubi vox illa ad verbum inusitatum דּוּב melius refertur. לְהַשׁוֹת *ad perdendum*, 4. Reg. 19. v. 25. ubi insuper est punctorum metathesis pro לְהַשְׁאוֹת, quod legitur Isai. 37. v. 26. Vide pag. 301. col. 2. initio.

E contrario vocalis, in qua א debuisset quiescere, nonnunquam ipsi א tribuitur, & litera præcedens afficitur (:) ante quod, si aliud præcesserit, prius illud convertitur in (.) ob concursum. תְּאֵהֲבוּ *diligetis*, Prov. 1. v. 22. pro תֶּאֱהָבוּ, ex num. XIII. articuli præced. Vide pag. 169. ubi vox illa explicatur per futurum piël; קְרָאֶן *vocate*, Exod. 2. v. 20. ubi tollitur ה cum (.) præcedente, pro קְרֶאנָה. Vide pag. 272. col. 1. צְאֶינָה *exite*, Cant. 3. v. 11. cum (') antiqua vocali *e*, quam exprimit hodie (.) sub א, pro צֶאנָה, & si exprimeretur prima radicalis, quæ in hoc imperativo deficit, ut diximus pag. 231.

יָצְאַנָה. Vide pag. 272. col. 2. ubi (׳) istud utpote supervacaneum in hac voce neglectum est. תְּאָכְלֵהוּ teochléhou *consumet eum*, Job. 20. v. 26. ubi hhólem in quo א deberet quiescere, mutatur in (ֻ hhatoúph) euphonicum, pro תֹּאכְלֵהוּ. Vide pag. 364. col. 1.

Huc pertinent שְׂאֵת *ferre*, Deut. 1. v. 9. Vide pag. 271. col. 2. כְּמוֹצְאֵת *sicut inveniens*, Cant. 8. v. 10. Vide ibidem, col. 1. נֹשְׂאֵרֶת *ferens*, *obtinens*, 3. Reg. 10. v. 22. Vide ibidem. Quæ voces deducuntur ex שְׂאֵרֶת, נֹשֵׂאת, כְּמוֹצְאֵרֶת; quæ & ipsæ contractæ sunt pro שְׂאֵת, כְּמוֹצֵאת, נֹשֵׂאת. Vide paginam supra laudatam.

III.

IODH initiale affectum hhiriq qatón, illud rejicit in locum שְׁוָא (ְ) sub litera servili præcedente; quod ab aliis per contractionem explicatur, ut: בִּיקְּרוֹתֶיךָ *inter pretiosas tuas*, Psal. 44. Heb. 45. v. 10. ubi daghésch anomalum דָּגֵשׁ ק imprimitur, pro בְּיִקְרוֹתֶיךָ, ut habent codices quidam. Vide pag. 29. col. 2. כְּיִתְרוֹן *sicut excellentia*, Eccle. 2. v. 13. pro כְּיִתְרוֹן. Vide pag. 376. col. 1. initio; וִילְלַת *& ejulatus*, Jerem. 25. v. 36. pro וְיִלְלַת. Vide pag. 385. col. 2. וִיחֲלוּ, ut legit Athias, Job. 29. v. 21. *& spem faciunt*, alii *& exspectaunt*, pro וְיִחֲלוּ ut vocem illam exhibent exemplaria etiam accuratissima, & ut illam descripsimus pag. 175. col. 2.

Ad hunc Syriasmum revocari etiam possunt futura piël & hithpaél, in quibus (׳) prima litera radicalis, rejecta sua vocali ad characteristicam cum (ְ) notatam, excidit in his vocibus: וַיְחֶל Gen. 8. v. 10. pro וַיְיַחֶל *& exspectavit*. Vide pag. 178. col. 1. initio, וַיַּגֶּה Thren. 3. v. 33. *& molestia affecit*, pro וַיְיַגֶּה. Vide pag. 296. col. 1. וַיְבַּשְׁהוּ Nah. 1. v. 4. *& arefecit illud*, pro וַיְיַבְּשֵׁהוּ. Vide pag. 178. col. 1. initio, & pag. 161. col. 2. in fine. וַיְשְּׁרֵם 2. Paral. 32. v. 30. *& recta duxit eos*, pro וַיְיַשְּׁרֵם, ut indicat (׳) radicale relictum. Vide pag. 178. col. 1. initio. יַדּוּ Joel 3. v. 3. pro יְיַדּוּ *projicient*, וַיַּדּוּ Thren. 3. v. 53. *& projecerunt*, pro וַיְיַדּוּ. Vide pag. 297. col. 2. וַתֵּתַצַּב Exod. 2. v. 4. *& stiterat se*, pro וַתִּתְיַצֵּב, unde secundum hunc Syriasmum, וַתִּתַּצֵּב, & cum (ֵ) pro (ַ) sub priori ת ad complendam syllabam, וַתֵּתַצַּב. Vide pag. 193. col. 1. ubi anomalia illa aliter, & forte melius, explicatur.

Huic Syriasmo contrarium est, cum vocalis in qua (׳) debuisset quiescere, ipsimet (׳) subjicitur, & servili præcedenti (ְ) tribuitur. יְיִדַע cum (ְ) loco (ֵ) ob pausam, *cognoscet*, Psal. 137. Heb. 138. v. 6. pro יֵדַע. Vide pag. 235. col. 1. in fine. יְיטִיב Job. 24. v. 21. *benefaciet*, pro יֵיטִיב. Vide pag. 240. col. 1. in medio. יְיֵלִיל Isai. 15. vv. 2. 3. &c. *ejulabit*, pro יְיֵלִיל. Vide ibid. אֲיֵלִיל Jerem. 48. v. 31. *ejulabo*, pro אֵילִיל. Vide ibidem, col. 2. in fine.

IV.

NOMINA pluralia masculina constructa apud Syros desinunt in ַי, quam formam imitantur hæc Hebraïca: גּוֹבַי & in pausa גּוֹבָי *locustæ*, Nah. 3. v. 17. וְשָׂרַי *& principes*, Jud. 5. v. 15. חוֹרַי & in pausa חוֹרָי *foramina*, *alba opera*, *subtilia*, Isai. 19. v. 9. חַלּוֹנַי & in pausa חַלּוֹנָי *fenestræ*, Jerem. 22. v. 14. Vide alia exempla pag. 54. col. 2. ubi extra pausam exhibentur. Sic particulæ אֲזַי pro אָז *tunc*, Psal. 123. Heb. 124. v. 3. &c. אַחְלַי pro אַחְלֵי *utinam*, Psal. 118. Heb. 119. v. 5. אַחֲרַי pro אַחֲרֵי *post*, Prov. 28. v. 23. בִּלְעָדַי pro בִּלְעָדֵי *præter*, Gen. 14. v. 24.

Nomina pluralia feminina, quæ in singulari numero desinunt in ות, cum affixis sumunt וֹת. Sic: עֵדְוֹתָיו pro עֵדוֹתָיו *testimonia ejus*, 4. Reg. 17. v. 15. עֵדְוֹתֶיךָ pro עֵדוֹתֶיךָ *testimonia tua*, Psal. 118. Heb. 119. v. 14. ab עֵדוּת, cujus ו in his pluralibus mobile est, seu consonat; & retinetur (ְ) ad secundam radicalem excidentem compensandam.

V.

IN verbis defectivis ע, seu quorum secunda radicalis tertiæ similis est, Syri alterutram mutant in א. Alii nova fingunt themata. בָּזְאוּ *diripuerunt*, Isai. 28. v. 2. pro בָּזְזוּ, בָּזָא, melius à בָּזַז. Vide pag. 216. col. 2. וַיִּמָּאֵס *& liquefactus est*, Job. 7. v. 5. pro וַיִּמַּס ex forma perfecta, vel מָסַס & in pau-

ſa וַיִּמַּס, ex forma imperfecta, à מָסַס, vel potius à מָאַס. Vide pag. 221. col. 1. יִמָּאֲסוּ *liquescent*, Pſal. 57. Heb. 58. v. 8. pro יִמָּסְסוּ, ab eodem verbo. Vide pag. 222. col. 1. שֹׁאסַיִךְ *diripientes te*, Jerem. 30. v. 16. cum א otioſo, pro שֹׁאסַיִךְ, quod & ipſum eſt loco שֹׁסַיִךְ à שָׁסַס, aut potius שָׁאַס. Alii referunt ad שָׁסָה, voluntque א eſſe epentheticum. Vel potius א iſtud ibi eſt vocalis *o*, quam olim etiam exprimebat, ut monuimus pag. 16. col. 2. in fine, utque exemplis non paucis liquet. Inſtar omnium ſit נְכֹאת *aroma*, Gen. 37. v. 25. unde ſine א & cum affixis, נְכֹתֹה cum ה pro ו, *aroma ejus*, 4. Reg. 20. v. 13.

Sic in nominibus, צֶאֱלִים Job. 40. vv. 21. 22. pro צְלָלִים, aut צְלָלִים, *umbroſa*, *umbroſæ arbores*, à צָלַל.

Huc etiam refert Doctiſſ. *Altingus*, יַאֲהִיל *ſplendebit*, Job. 25. v. 5. pro יְהִלִּיל, ab הָלַל, mutato priori ל in א, quod deinde primæ radicali præponitur. Vide pag. 225. col. 1. in fine, ubi vox illa commodius explicatur.

VI.

SECUNDA radicalis א primæ interdum apud Syros præponitur. אָדוּשׁ *triturando*, Iſai. 28. v. 28. pro דָּאוּשׁ à verbo inuſitato דָּאַשׁ. Vide pag. 250. col. 2. ubi vox illa pluribus modis explicatur. וְלַאֲדִיב *& ad cruciandum*, 1. Reg. 2. v. 33. loco וְלַדְאִיב à quo excluditur ה charact. pro וּלְהַדְאִיב, à דָּאַב. Vide pag. 185. col. 2.

E contrario prima radicalis poſtpoſita eſt ſecundæ in נוֹאֲלוּ *ſtulte egerunt*, Iſai. 19. v. 13. וְנוֹאָלוּ in pauſa, *& ſtulte egerunt*, Jerem. 50. v. 36. נוֹאַלְנוּ *ſtulte egimus*, Num. 12. v. 11. ab inuſitato אוּל in niphal. Verum hæ voces pertinent ad יָאַל quod in hac conjugatione, ſecundum doctiſſimum Buxtorfium, alioſque melioris notæ grammaticos, *ſtulteſcere*, *ſtulte agere* ſignificat.

Denique ſecunda radicalis tertiæ poſtponitur in לְצֹאנְכֶם, pro לְצֹנַאֲכֶם *gregibus veſtris*, Num. 32. v. 24. niſi ſit mendum graphicum.

VII.

INTERDUM apud Syros affixa junguntur futuris pluralibus deſinentibus in וּן, ſervato ן paragogico, & cum accentu in penultima; quod alii per נ epentheticum explicant. יַעַבְרֻנְהוּ cum (ֻ) pro ו, *tranſibunt eum*, Jerem. 5. v. 22. Vide pag. 368. col. 2. in fine. יִלְכְּדֻנוֹ cum (ֻ) itidem pro ו, *capient eum*, Prov. 5. v. 22. Vide ibid. יִקְרָאֻנְנִי cum eodem (ֻ) loco ו, *invocabunt me*, Prov. 1. v. 28. Vide pag. 370. col. 1. יִמְצָאֻנְהָ *invenient eam*, Jerem. 2. v. 24. Vide ibidem. יְשַׁבְּחוּנְךָ *laudabunt te*, maſc. Pſal. 62. Heb. 63. v. 4. Vide pag. 369. col. 1. יְשָׁרְתוּנֶךָ cum (ֶ) in fine loco (ְ) ob accentum in penultima collocatum, *miniſtrabunt tibi*, fem. Iſai. 60. vv. 7. 10. Vide ibid. יְשַׁחֲרֻנְנִי cum (ֻ) pro ו, *mane quærent me*, Prov. 1. v. 28. תְּדַכְּאוּנַנִי cum (ְ) ſub priori נ loco (ְ), *contereretis me*, Job. 19. v. 2. Vide pag. 371. col. 2.

HÆc de Chaldaïſmis & Syriaſmis, quorum ope anomaliæ quædam commode explicari poſſunt, quamvis alii aliter eas exponant, ut in locis citatis videre eſt. Varios autem voces hujuſmodi anomalas explicandi modos propoſuimus, ut, qui ſibi magis arriſerit, eum ſequatur Linguæ Sanctæ ſtudioſus.

ARTICULUS III.

De mutationis punctorum fundamentis.

FUNDAMENTA, quibus innititur punctorum mutatio, ad quatuor capita revocari poſſunt, I. Syllabæ complementum. II. Dagheſch ejecti, & literæ quieſcentis, interdum etiam excidentis com-

pensationem. III. Accentus tonici, præsertimque pausantis rationem. IV. Euphoniam, qua etiam literæ quædam in alias convertuntur & interdum trajiciuntur.

§. I.

De Syllaba complemento.

SYLLABA duplicis est generis, simplex & composita. Simplex ea est, quæ constat litera & motione magna; vide pag. 35. col. I. in fine. Composita dicitur, quæ ex duabus literis & parva motione coalescit; vide pag. 36. col. 2. in fine. Prima ex his syllabis dicitur longa, quia duobus constat modis, seu mensuris: altera vero appellatur brevis, quia unicum habet modum, sive mensuram. Cum igitur syllaba nec simplex est nec composita: complemento indiget. Hinc post parvam motionem, quæ non est posita loco magnæ, sequitur semper *vel* daghésch forte, quod cum geminet literam cui imprimitur, efficit ut prior è geminatis legatur vi parvæ motionis præcedentis; vide pag. 37. col. I. initio. *Vel* (ְ) mutum; quod literam, quam afficit, annectit syllabæ præcedenti; vide ibid. *Vel* denique accentus tonicus, aut saltem euphonicus, qui syllabam, in qua est parva motio, sustinet & quasi producit; vide ibidem. Cum itaque ex analogia locus non est huicce daghésch, vel (ְ), vel accentui: parva motio mutatur in magnam, vel in (ְ), ut syllaba compleatur, sic: מֶלֶךְ *rex*, plur. מְלָכִים *reges*, non מֶלֶכִּים, aut מֶלְכִים. Eodem modo mutantur (ַ) & (ֶ) vicaria זוּ (ָ), ut: שַׁעַר *porta*, plur. שְׁעָרִים *portæ*; אֲרִי *leo*, plur. אֲרָיִים *leones*, &c. ubi (ָ) cum suis vicariis mutatur in (ְ), non in (ַ), quia in mutatione vocalium longarum in breves, & vicissim brevium in longas, non semper attenditur sonus & oppositio: sed sæpius alia obtinet ratio. Cum enim vocales breves universæ natura sua sint mutabiles, longarum vero tres tantum, scilicet (ָ), (ֵ), & (ֹ); breves quædam non propriam, sed cum aliis oppositam habent longam. Opponuntur igitur (ָ), (ַ), interdum (ָ), & rarius (ֵ). Sibi invicem respondent (ַ), (ְ), & nonnunquam (ָ). Denique (ֹ), (ָ hhatoúph), & (ֻ) sese respiciunt. Interdum etiam pro (ֹ) adhibetur (וּ), & vicissim.

Eadem syllabæ complendæ ratione motiones parvæ characteristicarum futuri qál, præteriti & bénoní niphál, & integrarum conjugationum hiphíl & hophál verborum defectivorum & quiescentium ע, mutantur in longas, ut: יָסֹב *circumdabit*, pro יִסְבֹּב; & abjecta secunda radicali, cujus sola motio retinetur, quæ proinde (ִ) זוּ ס expellit, יִסֹּב, & mutato (ִ) זוּ (י) in (ָ) ad complendam syllabam יָסֹב. Idem faciendum in aliis temporibus & conjugationibus mox recensitis; utque analogia illa melius pateat, vide verborum illorum paradigmata perfecta & imperfecta, supra pagg. 213. 245.

In verbis quiesc. Pé (י), eædem characteristicæ, eadem ob rationem, pro parvis motionibus afficiuntur magnis in iisdem temporibus & conjugationibus, in quibus, excepto futuro qál, (י) mutatur in ו ex facili permutatione literarum אחוי, quod ו quiescit in vocali sibi oportuna, nempe hhólem in præterito & bénoni niphál, & in tota conjugatione hiphíl; in ו vero in tota conjugatione hophál, ut: נוּשַׁב *habitatus est*, pro נִשַּׁב, &c.

At cum daghésch locum habet, illud ad complendam syllabam adhibetur, ut: הֲדַס *myrtus*, plur. הֲדַסִּים *myrti*, אֶרְאֵל *legatus*, alii, *fortis*, *fortissimus*, cum affix. אֶרְאֶלָּם *legatus eorum*, כַּרְמֶל *arvum*, כַּרְמִלָּם *arvum eorum*, mutato (ֶ) in (ִ) ob euphoniam, de qua infra §. IV.

Interdum etiam parva motio plane abjicitur, ac in ejus locum succedit (ְ), ut: גַּרְגַּר *granum*, plur. גַּרְגְּרִים *grana*, אַפֶּדֶן *augustale*, cum affixis אַפַּדְנוֹ *augustale ejus*, ejecto daghésch ex ד ob (ְ) suppositum.

§. II.

De daghésch ejecti, & literæ quiescentis, aut etiam excidentis, compensatione.

DAGHESCH forte ex gutturalibus & ר ejectum compensari vulgo motione magna loco parvæ sub litera præcedenti, diximus supra pag. 28. col. 2. in fine, & pag. 29. col. 1. ubi etiam compensationis hujus leges explicantur. Ista autem compensatio fit ob syllabæ complementum, de quo in §. præced. Sæpe tamen cum ex literis gutturalibus & ר, tum ex aliis (ִ) affectis, daghésch istud excidit sine compensatione, tuncque *implicitum* vocatur, ut, cum imprimitur, dicitur *explicitum*.

Post vocales longas, utpote quæ cum sua sola consonante initio & in medio dictionis syllabam constituant, rarissime & improprie daghésch sequi diximus pag. 29. col. 2. Cum itaque venit daghésch hujusmodi post vocales longas, illæ ut breves, & unius tantum moræ spectantur, ut: לָמָּה pro לָמָה *quare*, הֵנָּה pro הֵנָה *huc*, שַׁמּוֹ pro שָׁמוֹ cum (ֳ hhatoúph) *desolate*, הֲמִתִּיו pro הֲמִיתִיו *& interfeci eum;* unde cum affixo feminino הֲמִתִּיהָ *& interfeci eam*, Ose. 2. v. 3. al. 5. הוּלֶּד pro הִוָּלֵד *nasci*, &c. Hinc in verbis defectivis ע motio magna, quæ accentu tonico ob flexionem, aut affixum, destituitur, mutatur in parvam sibi respondentem.

Litera quiescens, & interdum etiam excidens, vulgo quoque compensatur, sed motione magna loco parvæ sub litera præcedenti. Vide verba quiescentia. Quod si interdum videatur quiescere, aut excidere sine compensatione, quia parva motio præcedens mutata non fuit in magnam: parva illa motio vel ibi vices gerit magnæ, quare fulcitur ut plurimum accentu euphonico, & (ְ) sequens mobile est, ut: יִרְשׁוּ pro יִירְשׁוּ, aut יֵרְשׁוּ *possidebunt*, &c. Vel accentu tonico quasi producitur, ut: קַמְתָּ *surrexisti*, &c. Vel denique specialis aliqua ratio occurrit, quæ in causa est cur vocalis illa brevis non mutetur in longam, puta schevá sequens, quod ibi ex analogia debet quiescere, ut in קַמְתֶּם *surrexistis*, &c.

Magna autem motio, quæ ad daghésch ejectum, vel literam quiescentem, aut excidentem compensandam adhibetur, vix est mutationi obnoxia, ut passim in hoc libro primo videre est; quare accentu euphonico solet insigniri, cum vel sequitur (ְ), vel plus una syllaba distat à tonico, ut: בֵּרְכוּ pro בֵּרֲכוּ *benedixerunt*, הֵרֹנֵךְ pro הֵרָיוֹנֵךְ *& conceptus tuus*, הֵיכָלוֹ *templum ejus*, תֵּבַת const. pro תֵּיבַת *arca*, &c.

§. III.

De mutatione punctorum ob accentum tonicum cum communem, tum pausantem.

EA est Hebræorum pronuntiandi ratio, quemadmodum diximus supra pag. 56. num. III. ut ad syllabæ tonum, seu elationem, quam citissime fieri potest, perveniant. Quare si in flexione, cum affixo, &c. vox è dissyllaba fiat trissyllaba, & accentus tonicus ultimam occupet, magna motio, quæ est in antepenultima post flexionem, &c. vel in penultima ante flexionem, &c. mutatur in (ְ), aut in parvam sibi respondentem; modo tamen magna illa motio sit natura sua mutabilis, neque daghésch ejectum, aut literam quiescentem compenset; quod semper est observandum.

Eamdem ob causam parvæ motiones interdum quoque mutantur, ut: בֶּגֶד *vestis*, בְּגָדִים *vestes*, ubi (ֶ) penultimæ mutatur in (ְ), tum pronuntiationis accelerandæ gratia, tum quia si remaneret, syllaba non esset completa. Sic cum affixis, בִּגְדוֹ *vestis ejus*, &c. ubi duplex (ֶ) mutatur in duplex (ְ), quorum prius ob concursum transit in (ִ). Eadem celeritatis ratione in pluralibus masculinis, & in dualibus cum masculinis tum

femininis, in regimine & cum affixis, ultima litera ם abjicitur.

Non solum autem ad vocis tonum, verum etiam ad sententiæ distinctionem, seu pausam, properant Hebræi. Quare dictiones per maqqaph interdum conjungunt, quo vinculo (id enim significat maqqaph) colligatæ quasi unicam efficiunt. Hinc accentu tonico carent præter ultimam cujus tono innituntur. Sæpius etiam in his vocibus sic unitis, motiones magnæ (ֵ) & (וֹ) mutantur in parvas. Vide infra lib. III. cap. I. Eadem de causa in nominibus constructis vocales longæ, quoad possunt, mutantur in breves, & litera ה in singularibus femininis convertitur in ת, ut (ָ) præcedens, quod literæ hujus quietem compensat, corripiatur in (ַ).

Denique ante tonum & pausam, vocales longæ, quantum per earum naturam & officium licet, corripiuntur. Quare literæ characteristicæ & epentheticæ afficiuntur (ְ) vocali omnium brevissima; hhiriq gadhól, quod natura sua immutabile est, in hiphil interdum corripitur in (ְ), aut potius abjicitur, & in ejus locum substituitur (ִ), daghésch sæpius ejicitur ex literis cum (ְ) notatis, &c.

Quamvis syllabæ tonus ab ejus quantitate sit diversus; vix tamen fieri potest ut attollatur syllaba, quin simul & producatur. Quare accentus pausantes mutant vulgo (ַ) penultimæ & ultimæ syllabæ in (ָ). In eamdem motionem convertunt etiam (ָ), aut (ַ) positum pro (ְ), in penultima nominum in duplex (ָ), aut in duplex (ַ), & literam sonantem desinentium. Præterea cum (ְ) sive simplex, sive compositum, ob nimiam suam in prolatione celeritatem, accentus illos ferre non possit: quando ab ultima ad penultimam ascendunt, ii in nominibus formæ פְּרִי mutant (ְ) in (ֶ), (in quam etiam motionem illud convertunt ante affixum ךָ; (ֲ) in (ַ), & (ֳ) in (וֹ) vulgo deficiens. In verborum personis desinentibus in הָ, יִ, וּ, præcedente (ְ), illud ejiciunt, inque locum ejus revocant motionem primariæ vocis, h. e. personæ singularis, quæ flexioni dat exordium; eamque, si brevis sit, mutant in longam sibi oppositam; puta (ַ) in (ָ). Quorum omnium exempla vide supra pag. 160. & in verborum cum perfectorum, tum imperfectorum appendicibus, &c. præsertimque in lib. III. cap. I. art. I. §. II.

§. IV.

De punctorum & literarum quarumdam mutatione & metathesi ob euphoniam.

PUNCTA mutantur ob euphoniam

I. Cum motiones magnæ in parvas sibi oppositas convertuntur; aut potius cum motiones magnæ parvarum figuram assumunt, servata sua quantitate. Sic hhiriq gadhól mutatur in hhiriq qatón, vel potius (י), quod est nota hhiriq gadhól, excidit; tuncque appellari potest hhiriq gadhól deficiens, ut hhólem, cujus ו abjicitur, dicitur hhólem deficiens.

Istud autem (י) τȣ̃ hhiriq sæpe deficit 1°. In nominibus pluralibus masculinis, quorum singularia desinunt in literam sonantem, seu mobilem, præcedente hhiriq; tumque alterutrum promiscue excidit, hoc est, vel (י) nominis, vel (י) terminationis, ut: שָׂרִיג pro שָׂרִיג *palmes*, plur. שָׂרִגִים excidente (י) nominis, & שָׂרִיגִם abjecto (י) terminationis, *palmites*, &c. Ita antecedente ו, נְתֻנִם *dati.* 2°. In secundis personis singularibus femininis verborum, quibus accedit affixum, ut: מְשִׁיתִהוּ *extraxisti eum*, Exod. 2. v. 10. ubi Lxx. αὐτὸν ἀνειλόμην, Vulg. *tuli eum*, in prima persona. Vide etiam supra pag. 345. col. 1. יְלִדְתִּנִי *peperisti me*, Jerem. 15. v. 10. וְהֵינִקִהוּ *& lacta eum*, Exod. 2. v. 9. הַשְׁמִיעִנִי *audire me fac*, Cant. 2. v. 14. 3°. In conjugatione hiphil, maxime cum præcedit litera quiescens (י), ut: וָאַבְדִל *& separavi*, Levit. 20. v. 16. אֵימִנָה *ad dexteram ibo*, Gen. 13. v. 9. תֵּיטִבִי *bonam facies*, Jerem. 2. v. 33. 4°. In futuro qal verborum quiescentium Pé

(י),

(י), quando characteristica ibidem afficitur hhiriq, ut: יָבֵשׁ *arescet*, Isai. 19. v. 7. וְיִעֲפוּ *& fatigabuntur*, ibid. cap. 40. v. 30. וְיִגָעוּ cum (ִ) loco (ֵ) ob pausam, *& lassabuntur*, ibid. 5°. In verbis quiescentibus Lám. ה, ubi ה istud mutatum fuit in (י), ut: וְהָיִתָ *& eris*, 2. Reg. 15. v. 33. בָּנִתִי *ædificavi*, 3. Reg. 8. v. 44. 6°. Denique in nonnullis dictionibus singularibus usu observandis, ut: דָּוִד *David*, &c.

Schouréq mutatur in (ֻ), vel potius motionis hujus formam sæpe induit 1°. In singularibus femininis constructis, aut cum affixo compositis, ut: קְבֻרַת רָחֵל *sepulchrum Rachelis*, Gen. 35. v. 20. גְּבֻלוֹ *terminus ejus*, Isai. 28. v. 25. &c. 2°. In pluralibus masculinis, cum (י) terminationis exprimitur, ut: נְתֻנִים *dati*, Num. 8. v. 16. הַכִּפֻּרִים *expiationes*, Levit. 23. v. 27. &c. Sic cum affixo ו, עַמֻּדָיו *columnæ ejus*, Exod. 35. v. 11. 3°. In plur. femininis cum hhólem terminationis plenum est, ut: הָעֲרֻכוֹת *dispositæ*, Jos. 2. v. 6. &c. 4°. In personis desinentibus in ו & in נָה futurorum verborum quiesc. ע, ut: יָקֻמוּ *consistent*, Psal. 1. v. 5. תְּמֻתוּן *moriemini*, Gen. 3. vv. 3. 4. תְּשֻׁבֶינָה *revertemini*, Ezech. 16. v. 55. Sic in aliorum verborum personis desinentibus in ו, quibus adjunguntur affixa consona, seu syllabica, ut: תְּלֻהוּ *suspendite eum*, Esth. 7. v. 9. קְרָאֻנִי *evenerunt mihi*, Jerem. 13. v. 22. יַעַבְרֻנְהוּ *transgrediuntur illud*, ibid. 5. v. 22. In his autem exemplis ו mutatur in (ֻ) maxime ob sequens ו, aut (י) quiescens. 5°. Denique in fine quorumdam nominum & participiorum, ut: יְהוֹשֻׁעַ *Josue*, לָבֻשׁ *indutus*, &c.

II. Motiones mutantur ad euphoniam, cum per æquivalentiæ legem magnæ mutantur in parvas sequente daghésch forti: & vice versa parvæ, quas sequitur daghésch hujusmodi, convertuntur in magnas.

Magnæ motiones mutantur in parvas sibi respondentes sequente daghésch forti, in גְּמַלִּים Gen. 24. v. 10. pro גְּמָלִים *cameli*, לְשַׁדִּי Psal. 31. Heb. 32. v. 4. pro לְשָׁדִי *præstans humor meus*, &c. Vide supra pag. 59. col. 1. וַיִּקַּץ 3. Reg. 3. v. 15. pro וַיִּיקַץ *& experge factus est*. Vide pag. 235. col. 1. עֵירֻמִּים Gen. 3. v. 7. pro עֵירֻמִים *nudi*, קָטָנִּי, pro קְטוֹנִי *minimus meus*, 3. Reg. 12. v. 10. ubi rudiorum gratia ט afficitur (ָ) pro (ֳ hhatoúph). Alia exempla vide pag. 61. col. 1. in fine. וְהֻמַּכּוּ Job. 24. v. 24. pro וְהוּמְכוּ (à מוּךְ), *& humiliabuntur*. Alii referunt ad מָכַךְ. Vide supra pag. 226. col. 1. in medio. יֻכַּתּוּ Jerem. 46. v. 5. pro יוּכְתוּ *contererentur*, &c.

Parvæ motiones, quas sequitur daghésch forte, convertuntur in magnas sibi oppositas, in הֵתֶל בִּי Gen. 31. v. 7. *illusit mihi*, pro הִתֵּל, aut accentu retracto ad penultimam ob concursum, eaque de causa correpto (ֶ) in (ֶ), הֵתֶל. Vide pag. 174. col. 1. יְחִיתַן Habac. 2. v. 17. pro יְחִתַּן *terrebit eas*. Vide pag. 361. col. 1. וַיָּזֶד Gen. 25. v. 29. pro וַיַּזֶּד *& coxit*. Vide pag. 205. col. 1. וַנָּבֶל Isai. 64. v. 5. pro וַנִּבֹּל *& defluximus*. Vide pag. 206. col. 2. initio.

III. Eadem euphoniæ lege, (ַ), post quod sequitur daghésch, mutatur in (ָ) loco (ַ) ante literas ה, ח, ע, & interdum א, affectas (ְ); item ante ח notatum cum (ֲ), ut: הַאָנֹכִי pro הַאַנֹכִי *an ego?* Num. 11. v. 12. נָאָצוֹת pro נַאֲצוֹת *irritationes*, Nehem. seu 2. Esd. 9. v. 18. הֶהָרִים pro הַהֲרִים *montes*, Ezech. 18. v. 6. לֶהָבוֹת pro לַהֲבוֹת *flammæ*, Psal. 104. Heb. 105. v. 22. אֶחָד pro אַחַד *unus*, Gen. 2. v. 24. אֶחָת in pausa, pro אַחַת *una*, Gen. 11. v. 1. גֶּחָלִים pro גַּחֲלִים *carbones*, Psal. 17. Heb. 18. v. 19. הַפֶּחָה pro הַפַּחָה *dux*, Neh. seu 2. Esd. 5. v. 14. יִתְנֶחָם cum (ֶ) ob pausam, pro יִתְנַחָם *pœnitebit eum*, Deut. 32. v. 25. תִּתְנֶחָלוּ cum (ֶ) loco (ַ) ob pausam, pro תִּתְנַחֲלוּ *possessionem adibitis*, Num. 33. v. 54. Et cum ח afficitur (ֳ), הֶחֳרָבוֹת pro הַחֳרָבוֹת *vastitates*, Ezech. 36. v. 33. עָרִים pro הֶעָרִים *urbes*, הֶעָרֵל pro הַעָרֵל *præputiatus*, Levit. 26. v. 41. Id etiam accidit ante ר cum (ָ) notatum in הָרָה *montem versus*, Gen. 14. v. 10. pro הָרָה, aut הָרָה.

IV. Denique euphoniæ gratia, non solum tres parvæ motiones (ַ), (ֶ), (ִ) invicem permutantur, ut superiorum capitum sexcentis in locis vidimus; verum etiam puncta rapta, quæ ex duabus prioribus &

(ׅ) componuntur. Unde pro (ֳ) sæpe usurpatur (ֱ), & vice versa ; & pro utroque interdum etiam adhibetur (ֲ). Vicissitudinis hujus exempla hûc congerere inutile videtur.

Eamdem ob causam, ex gutturalibus & ר, necnon ex aliis literis schevá affectis, sæpissime excidit daghésch sine compensatione. Ex his quidem, ob nimiam שְׁוָא (ְ) in ejus prolatione celeritatem, quæ cum literæ geminatione non videtur sat commode cohærere : ex illis vero, propter moram duplicem motionis magnæ, qua daghésch istud excidens compensandum est, & sequentis gutturalis, aut ר, asperitatem, quæ, si sæpius recurrerent, aures possent offendere.

V. Ad euphoniam quoque pertinet 1°. Mutua literarum אֱהֱוִי permutatio, sic:

א pro ה, הָאָמוֹן pro הֶהָמוֹן *multitudo*, Jerem. 52. v. 15.

ה pro א, הֵתָיוּ pro אֵתָיוּ *venite*, Isai. 21. v. 14.

ה pro ו, עִירֹה pro עִירוֹ *pullum suum*, Gen. 49. v. 11.

ו pro ה, וְהִשְׁתַּחֲוָה pro וְהִשְׁתַּחֲחָ *& incurvaverit se*, Ezech. 46. v. 2.

ו pro י, בְּהִתְוַדַּע pro בְּהִתְיַדַּע *in notum faciendo se*, Gen. 45. v. 1.

י pro ו, הַיְשַׁר pro הוֹשַׁר, aut הַוְשַׁר *dirige*, Psal. 5. v. 9.

י pro א, רֵים pro רְאֵם *monoceros*, Job. 39. v. 9.

י pro ה, בָּנוּי pro בָּנוּה *ædificatus*, Cant. 4. v. 4.

2°. Literæ ת metathesis in septima conjugatione verborum à ז, ס, צ, שׂ, vel שׁ, incipientium, ubi interdum etiam abjicitur, ut: תִּשּׁוֹמֵם Eccle. 7. v. 16. *exitium accerses tibi*, pro תִּשְׁתּוֹמֵם, & sine trajectione תִּתְשׁוֹמֵם. Exempla hujus metatheseos vide pag. 189. &c. Eadem euphoniæ causa, idem ת non solum trajicitur, verum etiam mutatur in ד in verbis à ז inchoatis, & in ט in iis, quæ à צ incipiunt. Vide ibidem.

3°. Mutatio ה in ת in tertia persona singulari feminina præteritorum verborum quiescentium Lám. ה, ut ה duplicis vitetur concursus, sic : זָנְתָה Gen. 38. v. 24. pro זָנְהָה *scortata est*, &c. In eamdem literam mutatur in fine nominum singularium femininorum constructorum & cum affixis compositorum, mollioris celeriorisque pronuntiationis gratia, ut: צִדְקַת יְהוָה *justitia Domini*, צִדְקָתוֹ *justitia ejus*, &c. pro צְדָקָה, צִדְקָהוֹ. Eodem modo mutatur in infinitivo verborum quiesc. Lám. ה, maxime cum affixis, & in forma regiminis ; sæpe enim modus ille naturam nominis induit. Vide exempla in hoc infinitivo cum affixis pag. 355. coll. 1. 2.

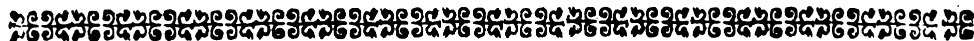
HÆc pro mutationis punctorum, & literarum quarumdam metatheseos fundamentis sufficiant. Qui hæc adprime noverit, is ad ea facile revocabit alias mutationes, quas inducit euphonia, vel syllabæ complementum, puta ex duplici (ְ) mobili prioris in (ִ), vel (ַ), vel (ֶ) conversionem, & alia id genus plurima, quæ longius esset persequi.

Libri primi, qui est de etymologia, seu analogia, finis.

GRAMMATICA HEBRAICA.

LIBER SECUNDUS.

De Syntaxi.

SYNTAXIS est apta vocum in oratione conjunctio. Dividitur in *simplicem* & *figuratam*. Simplex ea est, quæ ordinem à natura institutum sequitur, & ad loquendi rationem in linguis vulgaribus receptam, propius accedit. Figurata dicitur, quæ ab hoc usu communi recedit, ut peculiares structuræ rationes, & quosdam loquendi modos, aut breviores, aut elegantiores consectetur.

Vocum conjunctio fit vel *convenientia*, vel *rectione*.

Convenientia, quando partes orationis in aliqua re inter se conveniunt, estque quadruplicis generis. 1°. Substantivi cum substantivo, ut: *puella virgo*. 2°. Substantivi cum adjectivo, ut: *Deus sanctus*. 3°. Relativi cum antecedente, ut: *Deus qui est*. 4°. Nominativi cum verbo, ut: *ego amo*.

Rectione, cum vox vocem regit natura sua, aut vi alicujus præpositionis expressæ, vel subintellectæ,

In prima hujus libri parte syntaxim, sive constructionem simplicem: in altera vero figuratam, expendemus. In priori autem tradenda, doctissimum *Glassium* sequuti, singulis orationis partibus excussis, quidquid in earum qualibet Linguæ Sanctæ proprium est, distinctis Canonibus, sive Regulis, annotabimus.

PARS PRIMA.

De Syntaxi simplici.

CAPUT I.

De Articulo.

ARTICULUS pars est orationis, quæ nominibus præfixa, eorum significationem speciali quadam ratione sæpe determinat. Nulla est fere lingua, quæ suos non habeat articulos. Hos agnoscit Hebraica ה, ל, את, מ, quamvis alium etiam usum obtineant, ut diximus supra pag. 69. Græca ὁ, ἡ, τό. Gallica *le*, *la*, &c. Caret Latina. In hoc capite agemus 1°. De Hebræorum, 2°. De Græcorum articulis ratione Novi Testamenti, cujus phrasis plerumque Hebraïca est, quamvis Græca sint vocabula. Quare in hac Syntaxi plurima ex eo exempla in canonum Hebraïcorum confirmationem afferemus.

ARTICULUS I.

De Hebræorum articulis, ac præsertim ה.

PRÆCIPUUS Hebræorum articulus est ה, cujus syntaxis exponenda est antequam proprietates ejus expendantur. ה itaque jungitur

1°. Nominibus substantivis, הַמַּיִם *aqua.*

2°. Adjectivis, הַיְקָרִים *pretiosi.* Cum substantivum & adjectivum conjunguntur, nunc alterutri, nunc utrique præponitur, הַנַּעַר הַלָּז *puer iste.*

3°. Propriis locorum & fluviorum, Jud. 8. v. 10. *Zebee autem & Salmana* erant בַּקַּרְקֹר, per contractionem, pro בְּהַקַּרְקֹר *in* urbe *Qarqor.* Lxx. ἐν Καρκὰρ *in Karkar.* Vulg. *requiescebant*, h. e. erant in quiete, seu refrigerio: ex nomine proprio fecit appellativum; rad. enim קָרַר Chaldæis & Rabbinis *refrigescere* significat. Mich. 6. v. 5. מִן־הַשִּׁטִּים עַד־הַגִּלְגָּל *à Sittim Gilgalem usque.* Jos. 13. v. 25. עָרֵי הַגִּלְעָד *urbes Galaad.* Jerem. 40. v. 1. מִן־הָרָמָה *de Rama*, Sic: הַיַּרְדֵּן *Jordanis fluvius*, &c.

4°. Nominibus Gentilitiis, ut: הָעִבְרִי *Hebræus*, הָאֱמֹרִי *Emoræus*, &c. Quod si no-

men Gentilitium ex duabus vocibus componatur, quandoque divellitur, & ה secundæ voci præfigitur, אֲבִי הָעֶזְרִי *Aviesrites*, ex אֲבִי & עֶזְרִי. Sic: בֵּית הָאֱלִי *Bethelites*, ex בֵּית & אֵלִי. Vide 1. Reg. 6. v. 14. c. 16. v. 1. &c.

5°. Pronominibus tertiæ personæ, quæ tunc adjective sumuntur, יוֹם הַהוּא *die eo ipso*. בָּעֵת הַהִיא *in tempore eo ipso*; ut apud Latinos: *ipse ille animus*, &c. Quandoque etiam pronomina illa adjective sumuntur, quamvis ה istud non præponatur, ut: בַּלַּיְלָה הוּא *nocte ipsa*, Gen. 30. v. 16. 1. Reg. 19. v. 10. pro הַהוּא. כָּל־הָאָרֶץ הִיא *universam terram istam*, Jerem. 45. v. 4. pro הַהִיא. Idem articulus jungitur etiam cum pronominibus demonstrativis. Jerem. 26. v. 6. אֶת־הַבַּיִת הַזֶּה וְאֶת־הָעִיר הַזֹּאתָה *domum hanc*, *& urbem hanc*. Vide Gen. 24. v. 65. c. 44. v. 6. Zach. 2. v. 4. &c.

At ה istud non jungitur

1°. Nomini proprio hominis, *quia illud, tanquam individui nomen, sui notitiam per se suo nomine exhibet, neque alio signo opus habet*, ait Qimhhi in Michlól fol. 54. Anomala itaque sunt, לְהַקּוֹץ *Qotso*, 1. Paral. 24. v. 10. & לְהַפִּצֵּץ *Pitsetstso*, v. 15. Alia exempla, quæ proferuntur, ut: הַמְנַשֶּׁה *Manasse*, Jos. 1. v. 12. הַיְמִינִי *Jemini*, 2. Reg. 16. v. 11. הַגָּד *Gad*, 2. Reg. 24. v. 5. הַמָּגוֹג *Magog*, Ezech. 28. v. 2. קִרְיַת הָאַרְבַּע *Cariatharbe*, Nehem. seu 2. Esd. 11. v. 25. הָאֲרַוְנָה *Arauna*, 2. Reg. 24. v. 16. &c. sunt potius nomina Gentilia, quam virorum propria, sic: *Araunæus*, *Manassiticus*, &c. Neque etiam anomala est vox הַקֹּהֶלֶת Eccle. 12. v. 8. nomen enim proprium Salomonis non est, sed ejus cognomentum ratione officii; unde à Græcis redditur ἐκκλησιαστὴς *Ecclesiastes*, i. qui sermonem habet ad populum in Ecclesia collectum. Sic: הָאָדָם Gen. 1. v. 27. &c. nomen est appellativum *homo*; quare Lxx. Aq. Sym. Theod. vertunt τὸν ἄνθρωπον. Aq. præmittit σὺν, hoc modo: σὺν τὸν ἄνθρωπον, quia dictio אֶת־ non solum est articulus accusativi, sed etiam præpositio *cum*, quam significationem utpote primariam attendit Aquila literæ nimium serviens. Præposteræ hujus diligentiæ exempla plurima suppeditat liber Ecclesiastes. Vide cap. 7. v. 30. cap. 8. vv. 15. 17. &c. Quibus ex locis patet saltem in hoc libro Lxx. versionem esse interpolatam. Vide etiam cap. 7. v. 22. al. 23. ubi vocum illarum כִּי גַּם־פְּעָמִים רַבּוֹת יָדַע לִבֶּךָ, duplex interpretatio legitur, prior Lxx. posterior Aquilæ, qui pro יָדַע legebant יָרַע.

2°. Nomini constructo, *quia alterum substantivum prioris declaratio, & quasi notificatio est; unde altero signo, nempe ה notificativo, opus non habet*, ut docet idem Qimhhi. Sunt tamen quædam Scripturæ Sacræ loca, in quibus ה istud nomini constructo præpositum est, ut: Gen. 31. v. 13. *Ego sum* הָאֵל בֵּית־אֵל *Deus Bethél*. Sic c. 2. v. 9. הַדַּעַת *scientiæ* boni & mali. Jerem. 25. v. 26. הַמַּמְלְכוֹת *regna* terræ. Jud. 16. v. 14. הַיְתַד *paxillus* texturæ. 3. Reg. 14. v. 24. הַתּוֹעֲבוֹת *abominationes* gentium. Zach. 4. v. 10. הָאֶבֶן *lapis* stanni. Jerem. 32. v. 12. הַסֵּפֶר *liber* emtionis. 2. Paral. 15. v. 8. וְהַנְּבוּאָה *& prophetia* Oded. Ezech. 45. v. 16. הָעָם *populus* terræ. Jud. 8. v. 11. הַשְּׁכוּנֵי *habitantes* in tabernaculis. Jerem. 25. v. 15. הַיַּיִן *vinum* furoris. 4. Reg. 16. v. 17. הַבָּקָר *bos* æris. Jos. 3. v. 14. הָאָרוֹן *arca* fœderis. In his & similibus exemplis, subintelligitur idem nomen substantivum, sed in forma constructa & sine ה repetitum, v. g. *ego sum* הָאֵל אֵל בֵּית־אֵל *Deus, Deus inquam, Bethél*. Et sic de ceteris. Quare ex his nominibus quædam habent formam absolutam pro constructa, ut: הָאָרוֹן pro הָאֲרוֹן. In his vero, quæ in forma constructa sunt, ut: הַמַּמְלְכוֹת, enallage est status constructi pro absoluto, quod non raro fieri vidimus supra pagg. 122. 123. 124.

3°. Nomini cum affixis conjuncto, *ipsum enim affixum nominis notitiam indicat, unde redundabit ה notificativum*, ut scribit idem Qimhhi. Interdum tamen ad majorem notitiam & emphasim, ה articulus hisce nominibus præfigitur, ut: Jos. 7. v. 21. הָאָהֳלִי *tabernaculi mei*. Ibid. c. 8. v. 33. וְהֶחֶצְיוֹ *& dimidium ejus*. Levit. 27. v. 23. הָעֶרְכְּךָ *æstimationem tuam*. 4. Reg. 15. v. 16. הֶהָרוֹתֶיהָ *prægnantes ejus*. Esd. 10. v. 14. בֶּעָרֵינוּ *in civitatibus nostris*, contracte pro בְּהֶעָרֵינוּ. Sic Isai.

24. v. 2. כַּגְּבִרְתָּהּ, quod pariter per contractionem est pro כְּהַגְּבִרְתָּהּ *sicut domina ejus.*

Ea est ה articuli Syntaxis. Ceteros quod attinet, nempe ל, את, מ, ii à nullis nominibus, neque ab ulla eorum forma, excluduntur; ubique enim conveniunt.

CANON I.

ARTICULUS ה apud Hebræos quandoque emphasim importat, unde vocatur ה הַיְדִיעָה *Hé notificationis*, quod nominis significatum notius reddat, & quasi ostendat. Dicitur etiam ה demonstrativum, & superlativum gradum nonnumquam exprimit. Sæpe etiam caret emphasi.

Deut. 3. v. 25. *Transibo igitur & videbo* אֶת־הָאָרֶץ הַטּוֹבָה Vulg. *terram hanc optimam*, ... הָהָר הַטּוֹב הַזֶּה *montem istum egregium*, seu *optimum.*

Esth. 7. v. 4. *nunc autem* הַצָּר *hostis ille*, nempe *Aman.*

Isai. 7. v. 14. *Ecce* הָעַלְמָה Lxx. ἡ παρθένος *Virgo illa concipiet*, &c.

Sæpe etiam ה istud emphasim non habet, sed ad solum orationis ornamentū adhibetur.

Deut. 8. v. 3..... *ut ostenderet tibi, quod non* עַל־הַלֶּחֶם לְבַדּוֹ *in solo pane vivat homo.* Lxx. & Matth. 4. v. 4. ἐπ᾽ ἄρτῳ μόνῳ, sine articulo.

Lev. 18. v. 5. *custodite leges meas atque judicia, quæ faciens* הָאָדָם, Rom. 10. v. 5. ἄνθρωπος *homo, vivet in eis.* Docti igitur & intelligentis interpretis est expendere quandonam ה istud cum emphasi accipiendum sit, necne.

CANON II.

PRÆTER expositam in canone præcedenti τοῦ ה articuli potestatem, significat etiam *qui, quæ, quod, ô! an? num? numquid?* &c.

I. *Qui, quæ, quod*, si addatur præterito, aut participio.

Præterito. Esd. 8. v. 25. *Appendique eis argentum & aurum & vasa.....* הַהֵרִימוּ *quæ obtulerunt Rex & consiliarii ejus.*

Cap. 10. v. 17. *Et consummati sunt omnes viri* הַהֹשִׁיבוּ *qui duxerant uxores alienigenas.*

2. Paral. 1. v. 4. *Arcam autem Dei adduxerat David de Cariathiarim*, בַּהֵכִין לוֹ *in locum, quem præparaverat ei.* Sic Vulg. interpres, qui recte supplevit vocem *locum*; elliptica enim est oratio, pro: בַּמָּקוֹם הֵהֵכִין לוֹ. Præterea contractio est in בַּהֵכִין pro בְּהַהֵכִין. Vide Jos. 10. v. 24. Job. 34. v. 31. Ruth. 2. v. 6. 1. Paral. 29. v. 17. &c.

Participio. Lev. 17. v. 10. *obfirmabo faciem meam contra animam illam*, הָאֹכֶלֶת *quæ comederit sanguinem.*

Psal. 145. Heb. 146. v. 6. הַשֹּׁמֵר *qui custodit veritatem in sæculum.*

Rarius ה illud præpositioni præfixum, relativum exprimit. 1. Reg. 9. v. 24. *Levavit autem cocus armum*, הֶעָלֶיהָ Lxx. edit. Ald. Complut. & mss. Alex. καὶ τὸ ἐπ᾽ αὐτῆς, *& quod super ipsum erat*, seu *quod adhærebat illi.*

II. Particulam vocandi *ô!* diciturque ab Heb. ה הַקְּרִיאָה *Hé exclamationis.*

Num. 15. v. 15. הַקָּהָל *ô congregatio! statutum unum erit tam vobis quam advenæ peregrinanti*, &c. Lxx. vocem הַקָּהָל ad versum præcedentem sine exclamatione in fine adjungunt. Vulg. totum hoc comma omisit, quia idem est, sensum quod attinet, ac v. 16.

Deut. 32. v. 1. *Audite* הַשָּׁמַיִם *ô cœli! quæ loquor: & audi* (Vulg. *audiat*) הָאָרֶץ *ô terra! verba oris mei.*

Psal. 113. Heb. 114. v. 4. הַיָּם *ô mare!*

Joel. 1. v. 2. הַזְּקֵנִים *ô senes!* &c.

III. Adverbium interrogandi *num? an?* &c. vocaturque ה הַשְּׁאֵלָה *Hé interrogationis.* Vide exempla pag. 385. col. 1. 2.

In interrogationibus affirmativis, ה istud negat; in negativis, affirmat.

In affirmativis. 2. Reg. 7. v. 5. הַאַתָּה *numquid tu ædificabis mihi domum ad habitandum?* cujus loco 1. Paral. 17. v. 4. habetur: לֹא אַתָּה *non tu ædificabis*, &c. Vide Ezech. 18. v. 23. Zach. 1. v. 5. &c. Aliquando tamen affirmat, sed tunc est pro הֲלֹא *annon? nonne?* Vide infra in Syntaxi figurata tract. III. de figuris sententiæ c. 11. art. I. num. VI.

In negativis. 1. Paral. 21. v. 17. הֲלֹא *nonne ego sum qui jussi ut numeraretur populus? ego qui peccavi*, &c. h. e. revera is ego sum, &c. Vide Abd. v. 5.

Nonnumquam deest interrogandi particula ה. Gen. 27. v. 24. אַתָּה *tu es filius meus Esau?* supple הַאַתָּה *num tu*, &c.

1. Reg. 11. v. 12. *Saül regnabit super nos?* supple *num Saül*, &c.

Job. 2. v. 10. *si bona suscepimus de manu Dei, mala* לֹא נְקַבֵּל *non suscipiamus?* supple הֲלֹא *annon.* Vulg. *quare non.*

Ibid. c. 13. v. 15. *Etiamsi occiderit me* (Dominus) לֹא אֲיַחֵל *non sperabo?* pro הֲלֹא *nonne.* Vulg. *in ipso sperabo.* pro לֹא legebat לוֹ, sicuti legendum docent Massorethæ. Ita etiam legit Chald.

Ibid. c. 40. v. 20. al. 24. תִּמְשֹׁךְ *extrahes Leviathan hamo?* pro הֲתִמְשֹׁךְ *an extrahere poteris*, &c. Sic Vulg.

Psal. 104. Heb. 105. v. 28. *Misit* (Dominus) *tenebras & obscuravit*, וְלֹא מָרוּ *& non rebellarunt* (Ægyptii contra) *sermones ejus?* id est, הֲלֹא *nonne rebellarunt?* Lxx. & VI. Editio ad hunc sensum propius accesserunt: καὶ παρεπίκραναν, *& exacerbaverunt.* Aq. καὶ οὐ προσήκεισαν, *& non exacerbaverunt.* Sym. καὶ οὐκ ἠπείθησαν, S. Hieron. *& non fuerunt increduli.* Theod. V. edit. καὶ οὐ παρεπίκραναν *& non exacerbaverunt*; quæ omnes versiones cum interrogatione exponi possunt, si negationem οὐ vel οὐκ interpreteris *nonne*, ut mox videbimus. Alia exempla vide Exod. 8. v. 26. cap. 19. v. 23. 2. Reg. 13. v. 26. 4. Reg. 5. v. 26. Job. 3. v. 26. Ezech. 17. v. 9. confer v. 15. Jon. 4. v. ult. Malach. 2. v. 15. &c.

In novo Testamento: οὐ, vel οὐκ, vel μὴ, *non*, pro interrogativo *nonne* sæpius usurpatur. Matth. 6. v. 26. . . . . . οὐχ ὑμεῖς μᾶλλον διαφέρετε αὐτῶν; *nonne vos magis pluris estis illis?* Vide c. 17. v. 24. al. 23. Marc. 6. v. 3. c. 11. v. 17. c. 12. v. 24. 1. Cor. 6. vv. 2. 3. 9. 15. 16. c. 9. vv. 8. 9. c. 10. v. 21. &c.

ARTICULUS II.

De Græcorum Articulo.

GRÆCORUM articuli ὁ, ἡ, τὸ, tam varius est usus, ut certis præceptis vix possit comprehendi. Aliquando enim emphaticus est, aliquando caret emphasi. Modo redundat, modo deficit. Unde Julio Scaligero, teste Frischlino in Synt. Græc. Lat. dicitur *loquacissimæ gentis flabellum.* Ea est præcipua ejus in N. T. potestas.

CANON I.

ARTICULUS ὁ, ἡ, τὸ, sæpe emphasim importat, ac demonstrativi, vel relativi pronominis vim obtinet. Quod ei accidit

I. Cum præponitur nomini casu convenienti, h. e. quando in eodem casu est ac nomen seq.

Matth. 1. v. 17. πᾶσαι αἱ γενεαὶ, *Omnes istæ generationes*, &c. ut habet Syrus; istæ vide-

licet, quæ hîc numerantur, quamvis reipsa plures fuerint.

Ibid. v. 23. Ecce ἡ παρθένος *virgo illa concipiet*, &c. Sic Isai. 7. v. 14. ubi voci הָעַלְמָה additur ה art. cui respondet ἡ, ut significetur virgo quædam insignis ab æterno selecta, quæ Messiam humani generis redemtorem erat paritura.

Ibidem v. 25...... *donec peperit* τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν πρωτότοκον *filium illum suum primogenitum*, cujus ante ab Angelo facta est mentio; vis enim articuli hoc in loco relativa est, non distinctiva; quasi SS. Virgo alios filios post Christum Jesum pepererit.

Ibidem cap. 2. v. 2. *ubi est* ὁ τεχθεὶς *ille qui natus est*, &c.

Ibidem v. 11. *Et intrantes* εἰς τὴν οἰκίαν *in domum illam*, *invenerunt* τὸ παιδίον *puerulum illum*, &c. quibus articulis certa domus, & puellulus certus indicantur.

Ibidem cap. 16. v. 16. Σὺ εἶ ὁ Χριστὸς, ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ ζῶντος, *Tu es ille Christus filius ille Dei vivi*, à prophetis verus Messias prænuntiatus.

Luc. 2. v. 26. *nisi prius videret* τὸν Χριστὸν κυρίου *Christum illum Domini.*

Joan. 1. v. 21. ὁ προφήτης εἶ σύ; *Propheta ille tu es?* scilicet à Deo, Deut. 18. v. 15. &c. promissus. Quare Divus Joannes negat se esse prophetam illum, de quo loquebantur Sacerdotes illi & Levitæ.

Cap. 6. v. 32. *Non Moises dedit vobis* τὸν ἄρτον *panem illum de cœlo*, id est, panem illum cœlestem, quem ego dabo vobis. Confer seqq.

Act. 3. v. 14. *Vos autem* τὸν ἅγιον καὶ δίκαιον *sanctum illum & justum negastis*, verum Messiam, & mundi Salvatorem. Vide etiam v. 15.

Cap. 9. v. 2. *Ut si quos invenisset* τῆς ὁδοῦ *hujus viæ viros*, i. sectæ. דֶּרֶךְ enim *via* omne vitæ genus denotat.

Ibid. v. 17. *Et introivit* (Ananias) εἰς τὴν οἰκίαν *in domum illam*, quæ v. 11. ipsi designata erat.

1. Cor. 3. v. 11. *Fundamentum enim aliud nemo potest ponere* παρὰ τὸν κείμενον, *præter id, quod positum est, Jesum Christum.* Alia exempla vide Joan. 10. v. 11. 1. Cor. 3. v. 13. c. 5. v. 9. 1. Joan. 5. v. 9. &c.

II. Cum præponitur nomini casu ei non convenienti, i. cum nomen sequens est in alio casu.

Apoc. 1. v. 4. *Gratia vobis & pax* ἀπὸ τοῦ ὁ ὢν, καὶ ὁ ἦν, καὶ ὁ ἐρχόμενος, *ab eo, qui est, & qui erat, & qui venturus est.* Hac periphrasi exprimit S. Joannes proprium Dei nomen יְהוָה, quod cum sit indeclinabile, voces Græcas etiam indeclinabiles reliquit, pro ἀπὸ τοῦ ὄντος, &c. Vel articulus τοῦ ponitur eo loci pro τούτου hoc modo: ἀπὸ τούτου ὁ ὢν ἐστι, *ab eo, qui est existens, qui erat*, καὶ ὁ ἐρχόμενός ἐστιν, *& qui venturus est.*

In hac loquutione non raro subintelligendum est participium ὢν, ὄντος. Matth. 16. v. 23. *non sapis* τὰ τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ τὰ τῶν ἀνθρώπων supp. ὄντα, *ea, quæ Dei sunt, sed ea, quæ hominum.* Vide Matth. 22. v. 21. Luc. 2. v. 49. 1. Cor. 15. v. 5. &c.

Sic cum Articulus præpositioni, aut adverbio additur.

Præpositioni. Matth. 6. v. 9. *Pater noster* ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, supp. ὢν, *qui es in cœlis.* Vide Rom. 16. v. 5. Philipp. 4. v. 22.

Adverbio. Coloss. 3. v. 2. τὰ ἄνω φρονεῖτε supp. ὄντα, *quæ sursum sunt sapite.*

Huc pertinet 1°. Cum Articulus τὸ vim habet demonstrativi, poniturque pro τοῦτο.

Marc. 9. v. 23. al. 22. τὸ εἰ δύνασαι πιστεῦσαι, *hoc si potes credere.* Vulg. *si potes credere.* Legebat sine τὸ, quod etiam in ms. Cantab. desideratur. Vim eamdem obtinet articulus, cum ipsi adjungitur particula δὲ. Matth. 2. v. 5. οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ, *at illi dixerunt ei.* Vide cap. 4. v. 20. Luc. 6. v. 8. &c. Sic passim ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν, *ille autem respondens dixit*, &c.

2°. Quando articulus indefinite pro *quidam* accipitur. Matth. 13. v. 2. εἰς τὸ πλοῖον, pro πλοῖόν τι, *in navem quamdam.* Luc. 8. v. 5. ὁ σπείρων *sator quidam.* Vulg. *qui seminat.*

3°. Quando articulus τὸ præponitur vocibus & sententiis, quæ *materialiter* accipiuntur. Luc. 22. v. 24. *Facta est autem* φιλονεικία *contentio inter eos*, τὸ, τίς αὐτῶν δοκεῖ εἶναι μείζων, *nimirum hoc, quis eorum videretur esse major.*

Rom.

Rom. 13. v. 9. τὸ γὰρ οὐ μοιχεύσεις, *nam hoc, non adulterabis*, &c. *in hoc verbo instauratur*, h. e. summatim comprehenditur, ἐν τῷ, ἀγαπήσεις *nempe in eo: diliges proximum tuum sicut teipsum.*

4°. Cum articulus pluralis cum præpositione & nomine proprio conjunctus, idem est, quod ipsum nomen proprium. Joan. 11. v. 19. *Multi autem ex Judæis venerant* πρὸς τὰς περὶ Μάρθαν καὶ Μαρίαν, Vulg. optime *ad Martham & Mariam.* Sic Aristot. 2. Metaph. 4. οἱ περὶ Ἡσίοδον, pro Ἡσίοδος *Hesiodus.* Interdum tamen ista loquutio comitatum significat. Act. 13. v. 13. οἱ περὶ τὸν Παῦλον, Vulg. *Paulus & qui cum eo erant.* Sic c. 21. v. 8. in Græco, quæ tamen verba desunt in msf. Alex. Cantab. & quibusdam aliis; quæque etiam desiderabantur in eo, quo usus est Vulg. interpres Latinus, qui illa non reddidit.

CANON II.

In quibusdam Scripturæ locis deficit articulus necessario complendus.

Matth. cap. 5. v. 20. *Nisi abundaverit justitia vestra* πλεῖον τῶν γραμματέων, &c. *plusquam Scribarum*, &c. supp. τῆς τῶν γραμματέων scilicet οὔσης, *ea quæ, Scribarum est.*

Cap. 27. v. 9..... *quem appretiaverunt* ἀπὸ υἱῶν Ἰσραὴλ *à filiis Israel*, supp. οἱ ἀπὸ υἱῶν Ἰσραὴλ, *ii, qui sunt ex filiis Israel*, h. e. Israelitæ, nimirum summi Sacerdotes, &c.

Joan. 5. v. 36. *Ego autem testimonium habeo majus Joanne*, supp. τῆς τοῦ Ἰωάννου μαρτυρίας *majus Joannis testimonio.*

Act. 7. v. 14. *Mittens autem Joseph accersivit Jacob patrem suum, & omnem cognationem suam*, ἐν ψυχαῖς ἑβδομήκοντα πέντε *in animabus septuaginta quinque.* supp. τὴν ἐν ψυχαῖς.... συνισταμένην, *quæ constabat ex animabus septuaginta quinque.* Hic locus pugnare videtur cum Gen. 46. v. 27. ubi secundum Hebræum, & Vulg. Lat. septuaginta tantum animæ in Ægyptum ingressæ memorantur. Verum Moyses eos duntaxat recenset, qui ex Jacobo, vel immediate, vel mediate per filios ejus nati erant, excluditque quatuor uxores Jacobi, & duos Judæ filios *Her* & *Onan*, qui in terra Chanaan mortui erant. His exclusis, & Jacobo ipso comprehenso, 70. numerus comprobatur. Sanctus autem Stephanus Jacobum excludit, sed quatuor ejus uxores, & duos Judæ filios *Her* & *Onan* in hoc numero complectitur, proindeque 75. animas enumerat. Neque refert numerum proficiscentium, uti Gen. 46. v. 27. sed summam eorum, quos dicto loco nominatim Moyses enumeravit. Sunt qui existiment Lxx. versionem Gen. 46. v. 27. ad Lucæ contextum reformatam, quapropter τῷ Manasse tribuitur filius nomine *Machir*, qui & ipse genuit *Galaad.* Ephraimo autem assignantur *Suthalaam & Thaam; filii vero*, (i. filius) *Suthalaam*, *Edem:* qui desumti sunt partim ex Num. c. 26. & 1. Paral. c. 7. quique additi τοῖς 70. numerum 75. conficiunt. Ipsi tamen Lxx. Deut. 10. v. 22. ἑβδομήκοντα *septuaginta* transtulerunt, ubi msf. Alex. habet ἑβδομήκοντα πέντε, *septuaginta quinque.* & Ald. ἑβδομήκοντα καὶ πέντε, *septuaginta & quinque*, quæ castigatio facta est ex Gen. c. 46. v. 27. Alii putant S. Lucam scripsisse ἐν ψυχαῖς ἑβδομήκοντα πάντες supp. ἦσαν, *in animabus 70. omnes erant*, pro ἑβδομήκοντα πέντε *septuaginta quinque*, ac librariorum incuria vocem πάντες mutatam fuisse in πέντε. S. Hieron. quæst. in Gen. col. 543. tom. 2. nov. edit. scribit S. Lucam, absque alia disquisitione Lxx. sequutum fuisse. *Non enim debuit S. Lucas*, inquit, *qui ipsius historiæ scriptor est, in gentes Actuum Apostolorum volumen emittens, contrarium aliquid scribere adversus eam Scripturam, quæ jam fuerat gentibus divulgata. Et utique majoris opinionis illo duntaxat tempore septuaginta interpretum habebatur authoritas, quam Lucæ, qui ignotus & vilis, & non magnæ fidei in nationibus ducebatur..... licet plerique tradant Lucam*

Evangelistam, ut proselytum, Hebræas literas ignorasse.

Eadem ellipsi quidam versum 16. ejusdem septimi Actorum capitis explicant. *Et translati sunt* (Patriarchæ) *in Sichem, & positi sunt* (Jacob) *in sepulchro, quod emit Abraham pretio argenti*, παρὰ τῶν υἱῶν Ἐμμὸρ τοῦ Συχὲμ, *à filiis Hemor filii* (melius patris) *Sichem*: pro παρὰ τὸ, τῶν υἱῶν Εμμὸρ τοῦ Συχὲμ, q. d. præter illud monumentum, quod emerat Jacob à filiis Hemor patris Sichem, & in quo positus est Joseph, & forte fratres ejus; S. enim Hieronymus in epitaphio Paulæ, tom. 4. n. ed. col. 677. narrat sepulchra duodecim Patriarcharum ab ea prope Sichem conspecta fuisse. *Atque inde* (Sichimis) *divertens* (S. Paula) *vidit duodecim Patriarcharum sepulchra*. Patriarchæ igitur Jacob & filii ejus, translati sunt ex Ægypto in Sichem ubi conditi sunt Josephus & fratres ejus, secundum Hieronymum; Jacob vero Hebrone sepultus est.

Alii quædam subintelligendo concisum istud comma sic exponunt: *Et translati sunt* (Jacob in Hebron, Gen. 50. v. 13. confer c. 23. v. 19. & Josephus in Sichem, Jos. 24. v. 32.) *& positi sunt* (Jacob) *in sepulchro, quod emit Abraham pretio argenti* ab Ephron filio Seor, Gen. c. 23. vv. 9. 17. Josephus vero, forte & fratres ejus, in sepulchro, quod emerat Jacob *à filiis Hemor patris Sichem*, Gen. 33. v. 19. Jos. 24. v. 32. Loco *Patris*, interp. Lat. habet *filii*, quamvis Hemor fuerit *pater* Sichem, ut liquet ex locis Gen. & Jos. mox laudatis. Græca S. Stephani *patris* etiam sensum exhibent, Articulus enim τοῦ ellipsim quoque dictionis *patris* importat, ut Herodot. in Clio, pag. 7. edit. Henr. Steph. Ἄδρηστος ὁ Γορδίεω τοῦ Μίδεω, *Adrastus* nepos *Gordii* patris *Midæ*. Et in Thalia, Κῦρος ὁ Καμβύσεω, *Cyrus Cambisæ* pater. Quod spectat ad ellipsin, quam in hoc versu complevimus, non solum in SS. Scripturis frequentissima est, verum etiam imprimis eo loci convenit; S. enim Stephanus concise loquitur, & paucis multa conglomerat, utpote qui historiam contribulibus suis notissimam referat, quam proinde fusius explicare necesse non erat.

Alii denique hunc versum sic explicant: *Et translati sunt in Sichem* Josephus, & forte fratres ejus, pars maxima pro toto, Jacobus enim in Hebron translatus est; *& positi sunt in sepulchro, quod emit Abraham, pretio argenti à filiis Hemor patris Sichem.* Abraham, h. e. Abrahamides, seu Jacob Abrahami nepos. Majores enim ac parentes pro nepotibus & filiis sæpe accipiuntur, ut Amos 7. v. 9. *Et demolientur excelsa* יִשְׂחָק *Isaac*, i. Israelis. Sic Æneas vocatur *Dardanus*, pro *Dardanides*, Æn. l. IV. 662. Vide Syntaxim figuratam in Meton. causæ pro effectu.

At Gen. 33. v. 19. Jacobus dicitur emisse agrum illum *centum agnis*. Verum agni illi, sive ut aliis placet, agnæ, nummi erant, quibus impressa erat figura *agni*, sive *ovis*. Sic βοῦς nummus *bovis* imagine signatus; unde proverbium, *bos in lingua*, quod silentium data pecunia imperatum significat. Sic Corinthiorum πῶλοι *pulli*, Peloponnensium χελῶναι *testudines*, &c. Solemne enim erat nummos à figura, quam repræsentabant, cognominare. Sic apud nos *Louis d'or* appellantur nummi, qui figuram Ludovici Regis signatam exhibent.

CANON III.

Ex curiosa & minus necessaria articuli consideratione, falsæ hypotheses & errores facile oriuntur.

DIDYMUS Alexandrinus hanc olim de Spiritu Sancto regulam tradidisse legitur: *Apostoli, quando intelligi volunt personam Spiritus Sancti, addunt articulum* τὸ πνεῦμα, *sine quo Spiritus Sancti dona significantur.* Incerta est hæc regula, quia τὸ πνεῦμα cum articulo, quandoque Spiritus S. dona significat. 1. Thess. 5. v. 19. τὸ πνεῦμα *Spiritum nolite extinguere*, h. e. Spiritus S. dona. Vide Eph. 4. v. 23. 1. Joan. 4. v. 1. &c. Et vicissim

πνεῦμα sine articulo, Spiritus S. personam significat. 1. Cor. 12. v. 11. *Hæc autem omnia operatur unus atque idem* πνεῦμα *Spiritus, dividens singulis prout vult.* Vide Joan. 3. v. 5. Jud. v. 19. &c.

Origenes explicans v. 21. cap. 3. Epist. ad Rom. *Nunc autem* χωρὶς νόμου *sine Lege justitia Dei manifestata est, testificata* ὑπὸ τοῦ νόμου *à Lege & Prophetis*, ait vocem νόμου priori loco positam notare *Legem naturæ*, quia articulus ei non præponitur: posteriori vero, *Legem Mosis*, eo quod ipsi addatur articulus. Verum dictio νόμος sine articulo Legem Mosis interdum etiam denotat, ut v. 20. *Quia ex operibus* νόμου *Legis* (Mosaïcæ scilicet) *non justificabitur omnis caro coram illo;* διὰ γὰρ νόμου *per Legem enim* (Mosaïcam) *cognitio peccati.* Vide v. 31. c. 7. v. 7. &c. E contrario νόμος cum articulo Legem naturæ innuit. Rom. 2. v. 14. *Cum enim Gentes, quæ Legem* (Mosaïcam) *non habent, naturaliter ea, quæ* τοῦ νόμου *legis sunt* (naturalis) *faciunt, ejusmodi Legem* (Mosaïcam) *non habentes, ipsi sibi sunt Lex.*

Asterius, Arii socius, apud S. Athanasium orat. 2. contra Arianos, tom. 1. part. 1. nov. edit. pag. 505. B. Christi divinitatem evertere conatur ex 1. Cor. cap. 1. v. 24. ubi Christus dicitur Θεοῦ δύναμις, καὶ Θεοῦ σοφία *Dei virtus, & Dei sapientia*, sine articulo ἡ. Οὐκ εἶπεν ὁ μακάριος Παῦλος Χριστὸν κηρύσσειν τὴν τοῦ Θεοῦ δύναμιν, ἢ τὴν τοῦ Θεοῦ σοφίαν· ἀλλὰ δίχα τοῦ ἄρθρου προσθήκης, δύναμιν Θεοῦ, καὶ Θεοῦ σοφίαν. *Non dixit beatus Paulus se Christum ipsam Dei virtutem, vel ipsam Dei sapientiam prædicare: sed sine articuli adjectione, virtutem Dei, & Dei sapientiam.* At Christus, qui eo loci dicitur Θεοῦ σοφία *Dei sapientia*, Luc. 11. v. 49. vocatur ἡ σοφία τοῦ Θεοῦ cum articulo, & Matth. 11. v. 19. ἡ σοφία. Par ratio appellationis δυνάμεως Θεοῦ. In his enim loquendi formulis modo adhibentur, modo omittuntur articuli.

Photiniani & Sociniani hanc tradunt regulam: *nomen* Θεὸς *cum articulo, verum Deum notat, sine articulo vero, minime.* Falsa est hæc regula; nam ὁ Θεὸς, cum articulo, interdum idolis tribuitur. Act. 7. v. 43. *Et suscepistis tabernaculum Moloch, & sidus* τοῦ Θεοῦ ὑμῶν *Dei vestri Rempham*, &c. Vide cap. 14. v. 11. 2. Cor. 4. v. 4. Gal. 4. v. 8. Philip. 3. v. 19. Vicissim Θεὸς sine articulo verum Deum designat. Matth. 4. v. 4. *Non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo, quod procedit* διὰ στόματος Θεοῦ *de ore Dei.* Vide c. 5. v. 9. c. 6. v. 24. c. 12. v. 28 Joan. 1. vv. 6. 12. 13. 18. 1. Thess. 1. v. 9. &c. Imo hæc regula Photinianos ipsos & eorum asseclas confodit; Christus enim Joan. 20. v. 28. à S. Thoma dicitur ὁ Θεός μου *Deus meus.* Neque pronomen μου vim articuli infringit, ut effutit Socinus, cum è contrario veram Christi divinitatem adstruat. Frivolum itaque est discrimen illud, quod statuunt Sociniani inter ὁ βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων *Rex Regum*, 1. Tim. 6. v. 15. & βασιλεὺς βασιλευόντων, sine articulo, Apoc. 17. v. 14. c. 19. v. 16. quorum illud Deo Patri, hoc vero Christo tribui aiunt, & exinde inferunt Christum non esse verum & unicum illum Deum, qui est *Rex Regum.* Ejusdem roboris est argumentum, quod deducunt ex Joan. c. 1. v. 1. καὶ Θεὸς ἦν ὁ λόγος *& Deus erat verbum;* quasi articulum ὁ ante vocem Θεὸς omiserit Evangelista, ne eodem sensu, quo præcedens ὁ Θεὸς, acciperetur. Quinetiam Socinus ipse ad regulam quandam articulum Græcum spectantem respondens fatetur *regulam istam in Græca lingua non esse perpetuam, atque ubi ea cesset, ex loci circumstantiis optime dijudicari.* Quod de ipsius etiam observatiunculis circa articulum valere debet.

Bellarminus lib. 3. de Romano Pontifice c. 2. col. 705. edit. Paris. 1608. ex articulo voci ἄνθρωπος 2. Thess. c. 2. v. 3. præposito, colligit etiam Antichristum fore certum quemdam hominem & singularem personam: *Apostolus enim*, inquit, *loquitur de certa quadam persona, ut patet ex articulis Græcis*, καὶ ἀποκαλυφθῇ ὁ ἄνθρωπος ἁμαρτίας, ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας, *& revelatus fuerit homo peccati, filius perditionis.* v. 8. καὶ τότε ἀποκαλυφθήσεται ὁ ἄνομος, *& tunc revelabitur ille iniquus.* Mox ex S. Epiphanio addit: *Articuli Græci contrahunt significationem ad unam certam rem, ita ut* ἄνθρωπος *significet hominem in communi, ut* ὁ ἄνθρωπος *hominem singularem.*

Isthæc quoque Bellarmini regula ruinoso nititur fundamento; vox enim ὁ ἄνθρωπος cum articulo, hominem singularem & individuum non semper denotat, ut patet Marc. 2. v. 27. *Sabbathum διὰ τὸν ἄνθρωπον propter hominem factum est, & non ὁ ἄνθρωπος homo propter Sabbathum.* Luc. 4. v. 4. *Non in solo pane vivit ὁ ἄνθρωπος homo.* Confer Matth. 4. v. 4. ubi in eadem sententia ἄνθρωπος sine articulo ponitur. Vide etiam 2. Tim. 3. v. 17. Sic & aliis vocibus articulus additus singularem personam minime notat, ut ὁ δίκαιος *justus*, Rom. 1. v. 17. ὁ πονηρὸς *malus*, Eph. 6. v. 16. ὁ ἐπίσκοπος *Episcopus*, Tit. 1. v. 7..... *qui non confitentur Jesum Christum venisse in carnem: hic est ὁ πλάνος καὶ ὁ ἀντίχριστος, seductor & antichristus*, 2. Joan. v. 7. ubi præcedit: ὅτι πολλοὶ πλάνοι εἰσῆλθον εἰς τὸν κόσμον, *quoniam multi seductores ingressi sunt in mundum*, Vulg. *exierunt*, legebat ἐξῆλθον, ut habent mss. aliquot codices. Alia exempla vide 1. Petr. 4. v. 18. 1. Joan. 2. v. 18. Apoc. 22. v. 11. &c.

Josephus Scaliger (si tamen illius sint notæ Novo Testamento adjunctæ) explicans locum illum 1. Cor. 15. v. 29. *Quid facient, qui baptizantur ὑπὲρ τῶν νεκρῶν pro mortuis?* urget articulum, contenditque hîc omnes mortuos non significari, sed quosdam tantum; eique articulo vim ὁριστικὴν *definitivam* affingit. At in toto hoc capite, in quo de resurrectione mortuorum disputat Paulus, indiscriminatim duo illa νεκροὶ & οἱ νεκροὶ sine articulo, & cum articulo usurpantur. Sine articulo, vv. 12. 13. 15. 20. 21. 29. 32. cum articulo, vv. 29. 35. 42. 52. Hujus autem versiculi, qui interpretibus cruces figit, is videtur esse sensus: si mortui non resurgunt, ut quid baptizantur nonnulli pro mortuis? i. propter, vel occasione mortuorum, ne & ipsi morte præoccupati, & sine baptismo morientes, æternis deputentur suppliciis. Vero enim simile est eo tempore, quo D. Paulus hanc epistolam scribebat, morbum aliquem pestiferum grassari, quo plurimi è medio tollerentur, &c. Alias versiculi hujus expositiones vide apud interpretes.

Casaubonus in notis ad Matth. c. 10. v. 17. super illud, προσέχετε δὲ ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων, *cavete autem ab hominibus*, contrariam Scaligerianæ de articulo observationem habet; contendit enim vi articuli *omnes homines* significari. *Nam οἱ ἄνθρωποι*, inquit, *valet omnes homines: ἄνθρωποι autem cum dicitur, quosdam homines intelligimus.* Recte autem subjungit: *sed hæc minutiora sunt & subtiliora. Itaque ratio articuli hîc* (adde & in pluribus aliis locis) *non est habenda.*

CANON IV.

ARTICULUS non solum subjecto propositionis, sed & prædicato additur.

CERTA itaque non est ac generalis, quam nonnulli tradunt regulam hoc modo: » Cum dubium est an aliquod nomen vim » habeat subjecti, an prædicati; id facile » apud Græcos cognosci potest. Nam illud » nomen, cui articulus præponitur, sub» jectum est. Valet quidem hæc regula in sequentibus, quia textûs series ostendit ea pro subjectis esse habenda, quibus articuli adduntur, etiamsi fiat terminorum inversio.

Matth. 21. v. 9. εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος, *benedictus qui venit in nomine Domini*, &c. h. e. ὁ ἐρχόμενος εὐλογημένος, *qui venit.... sit benedictus.*

Joan. 1. v. 1. καὶ Θεὸς ἦν ὁ λόγος, *& Deus erat verbum illud*, de quo supra; pro καὶ ὁ λόγος ἦν Θεὸς, *& verbum illud erat Deus.*

Ibid. cap. 4. v. 24. πνεῦμα ὁ Θεὸς, *Spiritus est Deus*, i. ὁ Θεὸς πνεῦμα, *Deus est Spiritus.* Vide Joan. 20. v. 29. Rom. 3. v. 13. cap. 11. v. 29. 1. Cor. 11. v. 3.

Fallit autem hæc regula

I. In illis propositionibus, in quibus subjecti locum obtinent *pronomina primitiva*, aut *demonstrativa*: in his enim prædicato

additur articulus. Matth. 5. v. 13. *Vos estis* τὸ ἅλας τῆς γῆς *sal terræ.* v. 14. *vos estis* τὸ φῶς τοῦ κόσμου *lux mundi.*

Ibid. cap. 21. v. 38. οὗτός ἐστιν ὁ κληρονόμος *hic est hæres.*

Ibid. cap. 26. v. 26. τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου, *hoc est corpus meum.* Perperam itaque *Langus* Calvinista terminos in hac propositione invertit, sic: τὸ σῶμά μου τοῦτό ἐστιν, *corpus meum est hoc;* in his enim & similibus propositionibus mutatio terminorum locum non habet. Vide Bellarminum de Sacra Eucharist. l. 1. c. 8. & alia exempla Joan. 10. vv. 7. 9. 11. 14. c. 6. v. 50. c. 15. vv. 1. 5. Act. 9. v. 22. Philip. 3. v. 3. 1. Joan. 5. v. 20. &c.

II. In aliis propositionibus, in quibus *vel* uterque terminorum articulum præpositum habet, ut 2. Cor. 3. v. 17. ὁ δὲ κύριος τὸ πνεῦμά ἐστιν, *Dominus autem spiritus est.* Vide cap. 4. v. 6. Matth. 13. vv. 37. 38. 39. *Vel* articulus soli prædicato additur, Heb. 13. v. 8. *Jesus Christus* (est) ὁ αὐτὸς *idem heri, hodie & in sæcula*, h. e. immutabilis.

III. In propositionibus, in quibus *subjecti* & *prædicati* fit transpositio, & primæ voci articulus additur, quæ tamen *prædicatum* in propositione est. Act. 18. v. 28. *ostendens* (Apollo) *per Scripturas* εἶναι τὸν Χριστὸν Ἰησοῦν *esse Christum Jesum*, h. e. Ἰησοῦν εἶναι τὸν Χριστὸν, *Jesum esse Christum illum.*

2. Cor. 1. v. 21. ὁ βεβαιῶν ἡμᾶς ..... θεός, *qui confirmat nos ..... Deus*, pro θεὸς ὁ βεβαιῶν ἡμᾶς, *Deus, qui confirmat nos.*

Ibid. 5. v. 5. ὁ κατεργασάμενος ἡμᾶς εἰς αὐτὸ τοῦτο, θεός, *qui effecit nos in hoc ipsum, Deus.* i. θεὸς ὁ κατεργασάμενος ἡμᾶς εἰς αὐτὸ τοῦτο, *Deus, qui effecit nos in hoc ipsum.* Terminos in his exemplis transponi, nemo est, qui non videat. Vide etiam Rom. 6. v. 23.

CAPUT II.

De Nomine.

NOMEN, quod Hebræis dicitur שֵׁם, dividitur in *Proprium* & in *Appellativum.* Vide supra pag. 49. ubi affertur utriusque definitio. In hoc capite agemus 1°. de nomine proprio, 2°. de appellativo.

ARTICULUS I.

De Nomine proprio.

QUÆ de Nomine proprio dicturi sumus, ad tria capita revocantur. I. Ejus formationem. II. Impositionem. III. Peculiarem usurpationem. Formationem quod attinet, nomen proprium consideratur vel *absolute*, respectu linguæ originalis; vel *comparate*, respectu aliarum linguarum. De absoluta consideratione, in Canonibus I. II. III. IV. De comparata, seu relativa, in V. & VI. De ejus circumloquutione in VII. Quod spectat impositionem, ea vel primaria est, vel iterata. De utraque in §. secundo Canonibus. Denique de peculiari nominis proprii usurpatione in §. tertio differemus.

§. I.

De Nominis proprii formatione.

CANON I.

NOMINA quædam propria licet significatione singularia, formam tamen pluralem, aut dualem obtinent.

Pluralem formam habent hæc nomina propria.

Gen. 25. v. 3. *Filii Dedan fuerunt* אשורים ולטושים ולאמים, Vulg. *Assurim, & Latusim, & Leumim*, quæ singulorum hominum, non populorum, ut volunt quidam interpretes, nomina fuisse constat cum ex ipso textu, tum ex v. 6. ubi eos, vivo adhuc Abrahamo, donis instructos fuisse narratur; quod in populos cadere non potest.

Ibid. c. 46. v. 1. *Inter filios Benjamin recensetur* מפים וחפים *Muppim & Hhuppim.* Vulg. *Mophim & Ophim.* Qui חפים hîc dicitur, Num. 26. v. 39. vocatur חופם in sing. num.

Ibid. v. 23. *Filii Dan* חשים Vulg. *Husim*, qui Num. 26. v. 24. dicitur שוחם *Suham* transpositis literis, & terminatione plurali in singularem mutata. Hîc etiam Synecdoche est *filii*, pro *filius*. Vide infra in Syntaxi figurata.

Hæc autem nominum propriorum forma plane insolens videri non debet, quandoquidem nomina sunt appellativa, quæ in singulari numero, terminatione plurali gaudent, ut: תמים *perfectus*, מרים *exaltans*, &c.

In nominibus propriis locorum occurrunt etiam exempla.

2. Reg. 17. v. 18..... *ingressi sunt in domum cujusdam viri* בבחורים *in Bahurim.*

Ibid. c. 19. v. 31. רגלים *Rogelim.*

Num. 25. v. 1. c. 33. v. 49. שטים, Vulg. *Settim.* Alia exempla tam masculinæ quam femininæ terminationis vide Num. c. 33. vv. 5. 7. 9. 15. 17. 25. 30. &c.

His exemplis accenset etiam Glassius istud 1. Reg. c. 15. v. 4. *Præcepitque Saul populo, & recensuit eos* בטלאים *in Telaim.* Sed variant interpretes. LXX. ἐν Γαλγάλοις *in Galgalis.* Vel quia locus iste duplici nomine donabatur, & minus notum cum notiore permutarunt; vel quia loca illa vicina erant, & unus ex alterius celebritate manifestior reddebatur. Vulg. *quasi agnos.* Legisse videtur כטלאים cum כ pro ב, à sing. טלה, & mutato ה in א, טלאים pro טלים; ut à singul. נכה *percussus*, fit plur. נכאים *percussi.* R. Salomon cum aliis Hebræorum doctoribus, *agnos* etiam interpretatur. *Dixit*, inquit, *Rex singulis militibus, ut agnum accipiant singuli de grege Regis, & postea numeravit agnos, propterea quod prohibitus fuit numerare populum*, &c. Causam addit R. Levi, *ne plaga obveniret ipsis, sicut contigit postea Davidi.* Vetus Interpres ἐν ἅρμασι *in curribus*, mendum graphicum, pro ἀρνάσι *agnis.*

Huc pertinet nomen Dei אלהים *Elohim*, quod plurale est, quamvis unius Dei veri nomen. Hac numeri enallage SS. Trinitatem significari vult Glassius cum aliis quibusdam grammaticis. At nomen istud, uti & alia, quæ dominium & excellentiam significant, in plurali loco singularis, ex usu Linguæ Sanctæ poni videbimus in articulo seq. §. VII. Can. II.

Dualem formam habent nomina sequentia.

Gen. 10. v. 6. *Filii autem Cham* ..... מצרים *Mitsraiim*, Vulg. *Mesraim.*

Ibid. cap. 41. v. 52. אפרים, unde in pausa אפרים *Ephraiim* filius Josephi.

Jud. 3. v. 8. כושן רשעתים *Cusan Rischathaiim*, Vulg. *Chusan Rasathaim.*

1. Reg. 1. v. 1. רמתים Vulg. *Ramathaim*, urbs in Tribu Ephraim.

Ose. 1. v. 3. דבלים *Divlaiim*, Vulg. *Debelaim*, &c.

CANON II.

Multa nomina propria ex vocibus simplicibus, intercedente lineola *Maqqáph*, vel sine ea, componuntur.

Cum Maqqáph nomina seqq. componuntur. 1. Reg. 9. v. 1. בֶּן־יָמִין *Benjamin*, ex בֵּן *filius*, & יָמִין *dextera*. Quam tamen vocem monent Massorethæ conjunctim legendam בִּנְיָמִין, sicuti legitur Gen. 35. v. 18. 3. Reg. 4. v. 18. &c. Cum maqqáph etiam patronymicum est Psal. 7. v. 1. בֶּן־יְמִינִי *Benjaminita*. Et interposito ה, 3. Reg. 2. v. 8. בֶּן־הַיְמִינִי. Vide supra pag. 421. Sic: מַלְכִּי־צֶדֶק *Melchisedech Rex justitiæ*, ex מֶלֶךְ *Rex*, cum (י) paragogico מַלְכִּי, & צֶדֶק *justitia*.

Sine maqqáph. Gen. 17. v. 5. אַבְרָם *Abram*, ex אָב *pater*, & רָם *excelsus*. אַבְרָהָם *Abraham* vero componitur ex אָב *pater*, רָם *excelsus*, & הָמוֹן *multitudo*, sublata terminatione וֹן euphoniæ gratia.

Nomen Dei יָהּ abbreviatum ex יְהוָה, ejusmodi nominum compositioni sæpius inservit, tuncque excidit mappiq ex litera ה, ut: עֹבַדְיָה *Abdias*, qui interpretatur *servus Domini*, ex עֹבֵד *serviens*, sive *servus*, & יָהּ *Dominus*. Sic: עֻזִּיָּה *Osias*, i. *fortitudo Domini*, ex עֹז *fortitudo*, & יָהּ *Dominus*, &c. Non solum ex nomine tetragrammato יְהוָה desumuntur duæ priores literæ, (י) & ה verum etiam tertia quoque ו accipitur, ut: חִזְקִיָּהוּ *Ezechias*, i. *fortitudo Domini*, ex חֹזֶק *fortitudo*, & יְהוָה *Dominus*. Sic: יְשַׁעְיָהוּ *Isaias*, i. *salus Domini*, à יֵשַׁע *salus*, & יְהוָה *Dominus*. יִרְמְיָהוּ *Jeremias*, i. *celsitudo Domini*, componitur ex (י), quod nominibus propriis sæpissime præponitur, vide pag. 386. & 388. col. 1. רָם *excelsus fuit*, & יְהוָה *Dominus*.

In nominibus propriis locorum frequens est hæc compositio, ut Gen. 28. v. 19. בֵּית־אֵל cum maqqáph, & sine eo בֵּית אֵל *Bethél*, i. *domus Dei*, ex בַּיִת *domus*, & אֵל *Deus*. 1. Reg. 13. v. 18. בֵּית חוֹרֹן *Beth hhorón domus æstus*, sive *ira*, ex בַּיִת *domus*, & חָרָה *exarsit ira*, unde nomen subst. חָרוֹן *ira*. Mich. 5. v. 1. בֵּית־לֶחֶם *Beth-léhem*, *domus panis*, ex בַּיִת *domus*, & לֶחֶם *panis*. Jerem. 48. v. 23. בֵּית מְעוֹן *Beth meón*, Vulg. *Beth maon*, i. *domus habitaculi*, ex בַּיִת *domus*, & מָעוֹן const. מְעוֹן *habitaculum*.

Glassius profert etiam in exemplum Lev. 16. v. 8. *Mittensque* (Aaron) *super utrumque* (hircum) *sortem*, *unam Domino*, *&* *alteram* לַעֲזָאזֵל *Azazeli*, loco sic dicto in quem hircus peccatis populi onustus emittebatur. At nomen istud ut appellativum habent Lxx. qui interpretantur τῷ ἀποπομπαίῳ *emissario*, vel *malorum depulsori*, quod peccata, malorum omnium causam, auferret. Sic Deos, qui mala avertebant, ἀποπομπαίους, vel ἀποτροπαίους, aut etiam ἀλεξικάκους Græci vocabant. Aq. εἰς τράγον ἀπολελυμένον εἰς τὴν ἔρημον, *in caprum absolutum in desertum*. Sym. εἰς τράγον ἀπερχόμενον, *in caprum discedentem*. Vulg. *capro emissario*; ab עֵז *capra*, sive *caper*, animalium enim nomina vulgo epicœna sunt, & אָזַל *abiit*. Inter tot regionis descriptores, nullus meminit montis, vel loci *Azazel* dicti.

Item Ezech. 3. v. 15. *Et veni ad transmigrationem* תֵּל אָבִיב, quæ verba diversimode ab interpretibus exponuntur. Lxx. μετέωρος, καὶ περιῆλθον, *sublimis*, *&* *circuivi*. Deducebant תֵּל à תָּלָה *suspendit*, & pro אָבִיב videntur legisse אָסֹב *circuibo*, & accepto futuro pro præterito, *circuivi*, à סָבַב in fut. hiphíl, ex forma quiesc. ע. Chald. & Vulg. *ad acervum novarum frugum*. Aq. Sym. Theod. voces Hebraicas Θελ ἀβιβ retinuerunt, teste Hieronymo comm. in h. l. tom. 3. nov. edit. col. 715. *Pro eo quod*, inquit, *nos vertimus*, acervus novarum frugum, *Aquila*, *Symmachus*, *&* *Theodotio ipsa verba posuere Hebraica ..... nos autem ab Hebræis didicimus* Thel abib *significare quando nova frumenta, vel hordea congregantur*. Ex eo tamen conjici potest תֵּל אָבִיב nomen esse proprium loci ab ubertate frugum sic dicti, quod prima vox תֵּל aliis Chaldæorum locorum nominibus præponatur, ut Esd. 2. v. 59. *Thelmala*, *Thelbarsa*.

CANON III.

IN hac nominis proprii compositione, brevitatis ergo, quandoque prior, quandoque posterior pars, omissa altera, exprimitur.

Prior pars, omissa posteriori, exprimitur.

Num. 13. v. 26. Deut. 1. v. 46. locus, qui dicitur קָדֵשׁ *Cades*, is Num. 32. v. 8. Deut. 1. v. 19. vocatur קָדֵשׁ בַּרְנֵעַ *Cadesbarne*.

1. Paral. 20. v. 5. יָעִיר *Iair*, trajectis literis pro יַעֲרֵי, est loco יַעֲרֵי אֹרְגִים, quod nomen legitur 2. Reg. 21. v. 19.

Ose. 10. v. 14. שַׁלְמַן *Salman*, videtur idem esse atque שַׁלְמַנְאֶסֶר *Salmaneser*, Vulg. *Salmanasar*, 4. Reg. 17. v. 3.

Habac. 3. v. 7. כּוּשַׁן & in pausa כּוּשָׁן *Cusan*, vocatur כּוּשַׁן רִשְׁעָתַיִם *Cusan Rischathaiim*, Vulg. *Cusan Rasathaim*.

Posterior pars, omissa priori, exprimitur.

Gen. 19. v. 38. *Minor quoque* (Loti filia) *peperit filium & vocavit nomen ejus* בֶּן־עַמִּי *Ben-ammi*, i. *filius populi mei*, &c. qui vulgo, omissa priori voce בֶּן, & addita terminatione וֹן, vocatur עַמּוֹן *Ammon*, sicuti Vulg. eo loci interpretatur; unde בְּנֵי עַמּוֹן, *filii Ammon*, i. populus Ammoniticus, seu Ammonitæ, Num. 21. v. 24. c. 22. v. 5. Deut. c. 2. vv. 19. 37. & sic sæpissime in libris Josue, Jud. Reg. Paral. &c. Et עַמּוֹנִי Deut. 23. v. 4. *Ammonita*.

Huc pertinet יְמִינִי *Jemini*, quod ex voce בִּנְיָמִין decisum, eum notat, qui de tribu Benjamin ortus est, seu Benjaminitam. Vide 1. Reg. 9. v. 1. ubi *Aphiahh* dicitur *filius viri Jemini*, h. e. Benjaminitæ.

Jud. 19. v. 16. *homines autem regionis illius erant filii Jemini*, i. de tribu Benjamin.

Esth. 2. v. 5..... *filii Cis*, אִישׁ יְמִינִי *viri Jemini*, i. דְּמִן שִׁבְטָא בִנְיָמִין *de tribu Benjamin*, ut interpretatur Chald. Vulg. *de stirpe Jemini*. Cap. 11. v. 2. ubi eadem sententia repetitur, Lxx. vertunt ἐκ φυλῆς Βενιαμὶν, Vulg. *de tribu Benjamin*. Hæc in Hebræo non habentur.

2. Reg. 21. v. 19. *Elhhanan*, Vulg. etymologia expressa, *Adeodatus*, dicitur בֵּית־לַחְמִי *Bethlehemites*; qui 1. Paral. c. 20. v. 5. vocatur simpliciter אֶת־לַחְמִי *Lehemites*. Vulg. utrobique *Bethlehemites*; quia forte in hoc ultimo loco legebat ־בֵּית pro ־אֶת, quæ particula quandoque etiam cum nominativo construitur. Lxx. legebant ut habet textus Heb. hod. scribunt enim 2. Reg. c. 21. v. 19. Βαιθλεεμίτης, vel ut ms. Alex. Βηθλεεμίτης, aut Compl. Βεθλεεμί. At vero 1. Paral. c. 20. v. 5. τὸν Λαχμὶ ἀδελφὸν Γολιὰθ, percussit *Lachmi fratrem Goliath*: ubi לַחְמִי non retulerunt ad Elhhanan, sed pro nomine proprio fratris Goliath acceperunt. Verum alia est difficultas; nam 2. Reg. c. 21. v. 19. Elhhanan occidisse dicitur אֶת־גָּלְיָת *Goliathum*; at 1. Paral. c. 20. v. 5. idem Elhhanan occidit אֲחִי גָּלְיָת *fratrem Goliathi*. Recte, nam Goliathus à Davide occisus est. Quare locus 2. Reg. sic vertendus est: *percussit Elhhanan... Bethlehemites Goliathi*, supp. אֲחִי *fratrem*, quæ vox supplenda est inter ־אֶת & גָּלְיָת, sic, *percussit Elhhanan..... Bethlehemites* אֶת־אֲחִי גָּלְיָת *fratrem Goliathi*. Hujusmodi ellipseos exempla frequentia sunt in Scripturis. Luc. 6. v. 16..... *Et Judam Jacobi*, suppl. *fratrem*. Vide Jud. v. 1.

In nominibus propriis locorum, Jud. 15. v. 17. *Ramathlechi*, (i. projectio, seu ut Vulg. elevatio maxillæ) Samsoni dicitur locus, qui v. 9. appellatur *Lechi*.

1. Reg. 7. v. 1. קִרְיַת יְעָרִים Vulg. *Cariathiarim*, dicitur יַעַר, seu in pausa יָעַר, Psal. 131. Heb. 132. v. 6..... *invenimus eam* (arcam) *in campis* יָעַר *Jaar*; Lxx. Aq. Sym. δρυμοῦ S. Hieron. *sylvæ*. Vocem יַעַר ut nomen appellativum spectarunt. Urbs autem *Cariathiarim*, juxta quam Philisthiim arcam Domini reduxerant 1. Reg. c. 6. v. 21. sic dicta est à locis *nemorosis*, in quibus sita erat.

Psal. 75. Heb. 76. v. 3. *Jerusalem* appellatur *Salem*: וַיְהִי בְשָׁלֵם סֻכּוֹ Aq. cum ceteris interpretibus.

pretibus Græcis præter Lxx. καὶ ἐγένετο ἐν Σαλὴμ ἡ σκηνὴ αὐτῦ, *& factum est in Salem tabernaculum ejus*. S. Hieron. *Et erit in Salem tabernaculum ejus*. Lxx. καὶ ἐγένετο ἐν εἰρήνῃ ὁ τόπος αὐτῦ, Vulg. Lat. *& factus est in pace locus ejus*. Pro שָׁלֵם legerunt שָׁלוֹם; vel etymologiam expresserunt.

1. Paral. c. 4. v. 22. *Bethlehem* vocatur *Lahem*. Et *Bethaven* Ose. 10. v. 5. dicitur *Aven* v. 8.

CANON IV.

UNUM idemque nomen proprium variationi & mutationi in literis, vel syllabis, quandoque est obnoxium. Quod fit

I. In additione & omissione literarum, quæ locum habet *partim* initio, *partim* in medio, *partim* in fine dictionis.

INITIO. Qui 1. Paral. 2. v. 9. רָם *Ram* dicitur, is Matth. 1. v. 3. Ἀράμ *Aram* nominatur. Prius Hebræorum est, posterius Syrorum.

Ibidem v. 13. יִשַׁי Vulg. *Isai*, pater Davidis, vocatur אִישַׁי, præposito א.

2. Paral. 22. v. 5. אֲרָם *Aram* Syria, Job. 32. v. 2. רָם *Ram* appellatur per aphæresin, secundum melioris notæ interpretes.

1. Reg. 17. v. 1. locus אֶפֶס דַּמִּים *Ephes Dammim*, Vulg. *fines Dommim*, 1. Paral. 11. v. 13. dicitur פַּס דַּמִּים *Pas Dammim*, Vulg. *Phesdomim*; quod argumento est vocem אֶפֶס non esse nomen appellativum, sed proprii nominis partem.

Isai. 21. v. 11. דּוּמָה *Douma* appellatur regio, quæ alibi dicitur אֱדוֹם.

IN MEDIO. 2. Reg. 17. v. 25. quæ אֲבִיגַל *Abigal* vocatur, ea 1. Paral. 2. v. 16. אֲבִיגַיִל *Abigail* appellatur. Vulg. utrobique *Abigail*, quia utrobique eodem modo legebat.

2. Reg. 24. v. 24. qui אֲרַוְנָה *Aravna*, Vulg. *Areuna*; is 1. Paral. 21. v. 25. אָרְנָן *ornan* dicitur.

Quæ civitas vulgo דַּמֶּשֶׂק *Damascus* appellatur; ea דַּרְמֶשֶׂק dicitur 2. Paral. 28. v. 5.

Qui 2. Reg. 13. v. 1. אַמְנוֹן *Amnon* dicitur; is v. 20. inserto (י) appellatur אֲמִינוֹן *Aminon*.

Eadem ratione יוֹב *Job* filius Issachar, Gen. 46. v. 13. dicitur יָשׁוּב 1. Paral. 7. v. 1.

Sic filius Isai modo שַׁמָּה *Samma* 1. Reg. 17. v. 13. modo שִׁמְעָא *Sima* 1. Paral. 2. v. 14.

Idem nomen שִׁמְעָא tribuitur etiam Davidis filio, 1. Paral. 3. v. 5. qui vocatur quoque שַׁמּוּעַ *Sammua* 2. Reg. 5. v. 14.

Civitas *Beon* Num. 32. v. 3. eadem est ac *Baal-mehon*, v. 38. *Beth-mehon*, Jerem. 48. v. 23. & *Beth-baal-mehon*, Jos. 13. v. 17.

IN FINE. Urbs אָדָם *Adam*, Vulg. *Adom*, Jos. 3. v. 16. dicitur אֲדָמָה *Adama*, Vulg. *Edema*, c. 19. v. 36.

Isai. 16. v. 7. קִיר־חֲרֶשֶׂת *Qir-hharéseth* urbs quædam nominatur, quæ vers. 11. dicitur קִיר חֶרֶשׂ *Qir hhares*. Lxx. v. 7. pro חֲרֶשֶׂת habent Δεσεθ; ibi enim pro ר legerunt ד, & literam ח omiserunt, quod interdum solent facere. Aq. & Sym. voces קִיר־חֲרֶשֶׂת ut appellativas acceperunt, eas enim interpretantur, ille quidem: τοίχῳ ὀστρακίνῳ, *muro testaceo*; hic vero: ἐν τῷ τείχει τῷ ὀστρακίνῳ, *in muro testaceo*. Hos sequitur Vulg.....*muros cocti lateris*. V. 11. Lxx. ὡς τεῖχος (ὃ) ἐνεκαίνισας, *ad murum*, (quem) *renovasti*; legebant חֲדַשְׁתָּ cum ד pro ר ut v. 7. Ms. Alex. ὡς τεῖχος (ὃ) ἐνεκαίνισας *ad murum*, (quem) *dissipasti*, vel librariorum error est, pro ἐνεκαίνισας; vel author ejus legebat הָרַסְתָּ mutato ה in ח, & שׂ in ס; vel חֲרַשְׁתָּ ab חָרַשׁ, cui affingebat sensum *dissipandi*, à quo non multum recedit etiam in vulgatis lexicis. Ceterum ut in v. 7. sic in v. 11. voces illas sine apocope legebant. Theod. Sym. & Vulg. eas cum apocope legere potuerunt; Theodotio enim teste Hieron. comm. in h. l. interpretatur *murum dissipatum*, legebat חֶרֶשׂ, vel הֶרֶס. Vide supra. Sym. τῷ τείχει τῷ ὀστρακίνῳ *muro testaceo*. Vulg. *ad murum cocti lateris*.

II. In permutatione literarum. 4. Reg. 20. v. 12. בְּרֹאדַךְ *Berodach* cum א epenthetico, ut volunt, sed potius antiqua vocali *o*, nomen est Regis Babylonis, qui Isai. 39. v. 1.

dicitur מְראֹדַךְ, & extrito א utpote inutili post adscripta puncta, מְרֹדַךְ 4. Reg. 25. v. 27. Jerem. 50. v. 2. &c.

Jos. 7. v. 1. עָכָן *Achan* dicitur עָכָר *Achar* 1. Paral. 2. v. 7. mutato ן in ר, ob allusionem, quæ fit ad verbum sequens עָכַר *turbavit*.

2. Reg. 11. v. 3. בַּת־שֶׁבַע *Bathschevа*, Vulg. *Bethsabee* uxor Uriæ postea Davidis, בַּת־שׁוּעַ *Bathschoua* dicitur 1. Paral. 3. v. 6. mutato ב in ו.

Dan. 1. v. 1. נְבוּכַדְנֶאצַּר, & omisso א antiqua vocali *e*, c. 2. v. 1. c. 3. v. 1. נְבוּכַדְנֶצַּר *Nevoucadnetsar*, Vulg. *Nabuchodonosor*, Jerem. 21. v. 2. appellatur נְבוּכַדְרֶאצַּר *Nevouchadretsar*, mutato נ in ר. Sic in nomine רְחוּם *Rehum* Esd. 2. v. 2. quod idem est ac נְחוּם *Nehum*, Vulg. *Nahum*, Nehem. sive 2. Esd. c. 7. v. 7.

Literarum ד & ר frequens est commutatio.

Gen. 10. v. 3. רִיפַת *Riphath* appellatur דִּיפַת *Diphath* 1. Paral. 1. v. 6. Lxx. ubique Ῥιφάθ, Vulg. *Riphath*. Quædam etiam exemplaria Hebraica 1. Paral. 1. v. 6. habent רִיפַת vicum ר pro ד, quæ ultima litera amanuensium procul dubio error est.

Gen. 10. v. 4. qui דֹּדָנִים *Dodanim* dicitur, is 1. Paral. 1. v. 7. רֹדָנִים *Rodanim* appellatur. Lxx. utrobique Ῥόδιοι *Rhodii*. Ald. 1. Paral. Δωδανιν, Compl. Δωδανίμ, legebant cum ד ut Gen. 10. v. 4.

Gen. 36. v. 26. *Hhamdam* dicitur, qui 1. Paral. 1. v. 41. *Hhamram* appellatur.

Num. 1. v. 14. דְּעוּאֵל *Deouel* appellatur רְעוּאֵל *Reouel* cap. 2. v. 14. Lxx. utrobique Ῥαγουὴλ *Rhagouel*, Vulg. *Duel*.

2. Reg. 8. v. 3. הֲדַדְעֶזֶר *Hadadezer* dicitur, qui 1. Paral. 18. v. 5. הֲדַרְעֶזֶר *Hadarezer* appellatur. Lxx. utrobique Ἀδραάζαρ, vel Ἀδρα-ζὰρ, vel Ἀδραζὰρ, vel Ἀδραζζὰρ. Attamen 1. Paral. 18. v. 5. Compl. habet Ἀδαδέζερ, vel Ἀδαρέζερ. Vulg. ubique *Adarezer*. Mendum graphicum videtur alterum ד 2. Reg. 8. v. 3. In nominibus appellativis hæc mutatio frequentissima est, ex eaque profluxit maxima interpretationum varietas, cujus exempla vide in Crit. Cappelli pagg. 250. & seqq.

Act. 1. v. 23. Βαρσαβᾶς idem videtur quibusdam interpretibus ac Βαρνάβας cap. 4. v. 36. mutato σ in ν.

Ibid. cap. 15. v. 14. Συμεὼν dicitur, qui alibi Σίμων appellatur. Interp. Latinus habet *Simon*, quia in suo exemplari legebat Σίμων, non Συμεών; quæ scripturæ diversitas quibusdam veteribus ansam præbuit existimandi non *Petrum* hîc intelligi, sed *Symeonem*, cujus Canticum exstat Luc. 2. v. 29.

4. Reg. 1. v. 2. בַּעַל זְבוּב *Baal zevoubh*, Vulg. *Beelzebub*, i. *muscæ*, seu *muscarum Dominus* (forsan sic dictus, quod muscas abigere crederetur) in N. T. Matth. 12. v. 24. Luc. 11. v. 15. dicitur Βεελζεβοὺλ *Beelzebul*, i. *Dominus stercoris*, זְבוּל enim Chald. & Syris *stercus* significat. Quod nomen illi Deo Accaronitarum ignominiæ causa inditum est. Vide similia exempla apud Seldenum de Diis Syris, Syntag. 2. pag. 211. &c.

2. Pet. 2. v. 15. Apostolus mutavit ע in σ, *sequuti viam Balaam τοῦ Βοσὸρ Bosor*, supple *filii*, ut liquet Num. 22. v. 5. ubi legitur בֶּן־בְּעוֹר *filius Beor*; & mutato ע in σ, seu *s*, prolatoque schevâ initiali secundum sonum vocalis sequentis, ut antiquitus sonabat, vide pag. 37. nata est vox Βοσὸρ *Bosor*.

In nominibus locorum. נֹף Isai. 19. v. 13. & מֹף Ose. 9. v. 6. urbs est in Ægypto versus Æthiopiam ad Nilum sita. Chald. reddit מְפִיס, quod cum *Memphis* Μέμφις Lxx. & Vulg. convenit.

III. In metathesi literarum. 2. Reg. 11. v. 3. pater Bethsabee dicitur אֱלִיעָם *Eliam*, qui 1. Paral. 3. v. 5. vocatur עַמִּיאֵל *Ammiel*, ubi integræ transponuntur syllabæ, nomine & significatione manente eadem; utraque enim vox *populum Dei* significat.

4. Reg. 24. vv. 6. 8. יְהוֹיָכִין *Jehoiachin*, Vulg. *Joachin*, יְכָנְיָה *Iechonia*, Vulg. *Jechonias*, 1. Paral. 3. v. 16. & כָּנְיָהוּ *Coniahou*, Vulg. *Jechonias*, Jerem. 22. v. 24. idem nomen est, sed literis transpositis.

Ibidem c. 15. v. 29. Idem nomen regis Assyriorum תִּגְלַת־פִּלְאֶסֶר *Tiglath-pileser*, Vulg. *Theglathphalasar*, & 1. Paral. 5. v. 6. תִּלְּגַת־פִּלְנְאֶסֶר *Tilgath-pilneser*, Vulg. *Thelgath phalnasar*, inserto præterea נ in posteriori nomine.

Jos. 24. v. 30. urbs eadem dicitur תִּמְנַת־סֶרַח *Timnath-serahh*, Lxx. Θαμνασαραχ, melius, si literarum concursus pateretur, Θαμναθσαραχ, Vulg. *Thamnathsare*; & Jud. c. 2. v. 9. תִּמְנַת־חֶרֶס *Timnath-hheres*. Lxx. Θαμναθαρὲς, Vulg. ut Jos. 24. v. 30. *Thamnath-sare*, quia utroque in loco eodem modo legebat.

Ceterum ex hoc interprete Latino, necnon ex versionibus Græcis conjicere licet literarum hujusmodi adjectarum, detractarum, mutatarumque tantum in antiquis exemplaribus Hebraïcis numerum non fuisse, quantum exhibent hodierna, in quæ procul dubio anomaliæ illæ irrepserunt, vel ex librariorum incuria, vel ex dialectorum varietate, vel denique ex diversitate codicum, ex quibus ii, quos præ manibus habemus, exscripti sunt. Imo nec inter ipsos etiam plane convenit, ut in nomine רִיפַת observavimus.

CANON V.

HEBRÆORUM nominum propriorum origo in Hebræa; Græcorum in Græca; Latinorum in Latina lingua quærenda est, neque ex aliena lingua deducenda.

Perperam itaque in magno etymologico Græco, nomen *CEDAR* exponitur τὸ σκοτεινὸν, παρὰ τὸ κήδω, τὸ κοιμῶμαι; *tenebrosum à* κήδω, i. *morior*; vox enim Græca non est, sed Hebræa: notatque Arabiæ regionem sic dictam à *Cedar* uno ex filiis Ismael, à quo *Cedareni* dicti sunt, quos posterior ætas *Saracenos* appellavit.

PASCHA non venit à πάσχω *patior*, ut veteres quidam existimarunt, sed à פֶּסַח *transitus*, Chald. פִּסְחָא *Pisbha*, unde *Pascha*; Græci enim interpretes ח per χ vulgo exprimunt.

JESUS Hebraïcam originem habet, non Græcam ab ἰάω *sano*, fut. ἰάσω, mutato α in η, ἰήσω, unde ἰησοῦς, ut Basilio Magno (teste Glassio) aliisque nonnullis videtur. Vox ista derivatur à יָשַׁע *salvavit*, quia *salvum faciet populum suum à peccatis eorum*. Matth. 1. v. 21.

SABÆORUM nomen male Servius deducit à σέβεσθαι *colere*, *quia thure*, *quod apud eos nascitur*, *Deos placamus*. Sic dicti sunt à שְׁבָא *Schebha*, seu *Saba* (prolato (ְ) secundum sonum sequentis vocalis) Arabiæ felicis regione, in qua thus nascitur, juxta illud Virgilii Georg. 1. v. 57.

India mittit ebur, molles sua thura Sabæi.

PHILIPPI nomen Græcum est à φίλος *amicus*, & ἵππος *equus*, i. qui equis delectatur, & consequenter bellicosus: non Hebraïcum, ut nonnullis placet, qui illud derivant ex פֶּה *os*, *oris* & לַפִּיד *lampas*; quasi esset *os lampadis*. Constat ex Machabæorum libris Judæos, post commercia cum exteris gentibus inita, externa etiam nomina adscivisse, qualia sunt: *Jason*, *Lysimachus*, *Dositheus*, *Sosipater*, *Aristobulus*, *Alexander*, *Andreas*, *Philippus*, *Nicolaus*, *Nicodemus*, *Timotheus*, &c. quæ omnia Græca sunt.

Quædam etiam Syro-Græca reperire est; ut *Bartimæus*, Marc. 10. v. 46. ex בַּר *filius*, & τιμαῖος *timæus*.

Ἰοῦστος *Justus*, Act. 1. v. 23. Latinum est, non Hebræum, ut vult auctor Glossæ ord. plurimi enim Hebræi præter nomen Gentile, sub Græcis, Græco; sub Romanis, Romano nomine donabantur. Ex eadem Lingua Latina originem ducit nomen *PAULUS*, quod Apostolum sumsisse post *Sergii Pauli* conversionem scribit S. Hieron. comm. in epist. ad Philem. tom. 4. nov. edit. col. 444. ubi insuper ait S. Doctor *PAULUM mirabilem* sonare in Lingua Heb. attendebat nempe ad פָּלָא *mirabilis fuit*. Mitto ridiculam originationem, qua nonnulli volunt *Paulum* formari ex פֶּה *os*, *oris*, & αὐλὸς *tibia*, quasi *os tibiæ*.

Quamvis autem nominis proprii etymon in peregrina lingua quærendum non sit, sunt tamen nonnulla in inferioribus linguis, quæ ex suprema, & omnium matre He-

bræa, commoda ratione deducuntur, ut: *Saturnus* à סָתַר *latuit*, à quo verbo Latino dictum est *Latium*, in quo Saturnus latuit. *Mercurius* mercatorum Deus, à מָכַר *vendidit*. *Cadmus* à קֶדֶם *oriens*, quod ex orientali plaga veniens, Græcis literas tradiderit. *Bacchus*, à בָּכָה *flevit, ejulavit*; unde Virgilius Æneid. 7. v. 395. de Bacchabus sic cecinit:

Ast aliæ tremulis ululatibus æthera complent.

Pytho serpens à פֶּתֶן *aspis, basiliscus, draco*.

Nomina appellativa quod attinet, innumera ex Lingua Heb. deducuntur, ut *Camelus* à גָּמָל mutato ג in *c*, quæ mutatio in omnibus Linguis frequentissima est. *Taurus* à תּוֹר, *Saccus* à שַׂק, quæ vox *sola è Babylonica strage ad omnes linguas salva evasit*, ut loquitur Schikardus. Vide Becmanum de orig. Linguæ Lat. Thomass. in Lexico, &c. Unde scribit Forsterus in præfat. sui Lexici: *ingentem esse gloriam & felicitatem hujus Linguæ præ ceteris, quod ab aliis Linguis nihil mendicet, aut mutuetur: aliæ vero ab hac multas voces mutuentur.* Videndum tamen est in hac nominum originatione, ne idem accidat, quod *Balbo* cuidam, quem irridet Cicero lib. 3. de nat. Deor. n. vulgari 62. Gruteriano 24. quod *Neptunum* deduceret à *nando*, unica servata litera. Hanc etymologiam salse ridet Tullius, aitque personam Cottæ sustinens: *in quo quidem magis tu mihi natare visus es, quam ipse Neptunus.*

CANON VI.

NOMINA propria in Versionibus retinenda sunt, neque ut appellativa interpretanda.

Ab hac regula sæpe discedunt LXX. cum aliis Græcis interpretibus, & Vulg.

Gen. 14. v. 5. *Quartodecimo anno venit Chodorlahomor & reges, qui erant cum eo, percusseruntque Raphaim in Astarothcarnaim*, וְאֶת־הַזּוּזִים בְּהָם *& Zusim in Ham.* LXX. ἔθνη ἰσχυρὰ ἅμα αὐτοῖς, *gentes fortes cum ipsis.* Chald. quoque vocem הַזּוּזִים ut appellativam accepit, reddiditque תַּקִּיפַיָּא *robustos*. Vulg. *& Zusim cum eis.* Ipse & LXX. pro בְּהָם legebant בָּהֶם *cum eis.* S. Hieron. quæst. Heb. in Gen. col. 519. tom. 2. nov. edit. dicit vocem hanc scriptam esse cum ה loco ח, sic: בהם. At vel revera in suis codicibus sic exarata erat; vel eos, cum hæc scriberet, non inspexit; ipse enim transtulit *cum ipsis.*

Cap. 31. v. 13. *Ego sum Deus Bethel.* LXX. ἐγώ εἰμι ὁ θεὸς ὁ ὀφθείς σοι ἐν τόπῳ θεοῦ, *Ego sum Deus, qui apparui tibi in loco Dei*, quia בֵּית־אֵל componitur ex בֵּית const. בַּיִת *domus, locus*, & אֵל *Deus.*

Deut. 1. v. 1. *Hæc sunt verba, quæ loquutus est Moyses ad omnem Israel.... inter Pharan & Thophel, & Laban*, וַחֲצֵרֹת וְדִי־זָהָב *& Hhatseroth, & Di-zahav.* LXX. καὶ αὐλὼν καὶ καταχρύσεα, *& tibiam & auream.* Pro חֲצֵרֹת legebant חֲצֹצְרֹת *tubas* forte etiam *tibias*, & דֵּי, quod *sufficientiam* notat, pro דִּי; unde verterunt καταχρύσεα, spectato זָהָב eo loci ut nomine appellativo, quod alias *aurum* significat. Vulg. retinuit חֲצֵרֹת *Haseroth*, sed דִי־זָהָב appellative accepit, *ubi auri est plurimum.* Legebat pariter דֵּי pro דִּי.

1. Reg. 25. v. 3..... *erat autem* (Nabal) כָּלִבִּי *Calebita.* Chald. מִדְּבֵית כָּלֵב, Vulg. *de genere Caleb.* LXX. ἄνθρωπος κυνικός, *homo caninus*, à כֶּלֶב *canis.*

2. Paral. 3. v. 17. *Ipsas quoque columnas posuit* (Salomon) *in vestibulo templi.... eam, quæ à dextris erat, vocavit* יָכִין, LXX. κατόρθωσις, *directio*, Vulg. *Iachin; & quæ ad Lævam* בֹּעַז, LXX. ἰσχύς, *fortitudo*, Vulg. *Booz.* Attamen 3. Reg. 7. v. 21. nomina Hebræa retinentur apud LXX. Ἰαχὼμ, mſ. Alex. Ἰαχοὺν, legebant יָכוּן; & Βολὼζ, quod mendum est pro Βοὸς, ut legit mſ. Alex. vel Βόαζ, ut habet Complut.

Amos 7. v. 9. *& demolientur excelsa* יִשְׂחָק *Isaac*, LXX. γέλωτος, *risus*; nomen enim *Isaaci* hîc à שָׂחַק *ridere* deducitur. Vulg. *Idoli*, sensum non verbum reddidit.

Malach. 1. v. 1. nomen מַלְאָכִי *Malachiæ*,

Lxx. interpretantur ἀγγέλε αὐτῦ, *angeli sui*, pro מַלְאָכַי legebant מַלְאָכוֹ. Hæc, ut videtur, Lxx. interpretatio occasionem dedit Origeni existimandi *Malachiam* fuisse angelum. Vide S. Hieron. præfat. in hunc proph. tom. 3. nov. edit. col. 1807.

Vulgatus interpres Latinus sequentia nomina appellative accepit. Gen. 2. v. 8. *Plantavit autem Dominus Deus paradisum* בְעֵדֶן *voluptatis*, pro *in Eden*, ut transtulerunt Lxx. Aq. & Syrus. Appellative etiam Sym. interpretatur παράδεισον ἀνθηρὸν, *paradisum florentem*. Ipse tamen Vulg. Gen. 4. v. 16. vocem Hebraïcam עֵדֶן retinuit.

Ibid. cap. 10. v. 11. *Et ædificavit* (Assur) *Niniven*, וְרְחֹבֹת עִיר *& plateas civitatis*, Lxx. ϗ τὴν Ῥοωβὼθ πόλιν, *& Rhoobotb civitatem*. Ipsa est Ptolemæo *Oroba* ad Tigrim sita. Vulg. vocem Hebraïcam retinuit Gen. 36. v. 37. & 1. Paral. 1. v. 48.

Ibid. cap. 14. v. 3. *Omnes hi convenerunt in vallem* הַשִׂדִּים *sylvestrem*. Aq. πεδινῶν *campestrium*, à שָׂדֶה *ager*. Theod. ἀλσῶν *amœnitatum*. Lxx. ἁλυκὴν *salsam*, quod ex sequenti membro desumtum est: αὕτη ἡ θάλασσα τῶν ἁλῶν, Vulg. *quæ nunc est mare salis*. Alii *Siddim*.

Ibid. c. 22. v. 2..... *& vade in terram* הַמֹּרִיָּה, Sym. ὀπτασίας, Vulg. *visionis*. Aq. καταφανῆ *conspicuam*, à רָאָה *vidit*. Alii *Moria*.

Exod. 17. v. 7. *Et vocavit* Moyses *nomen loci illius* מַסָּה וּמְרִיבָה, Vulg. unica voce *Tentatio*. Lxx. πειρασμὸς ϗ λοιδόρησις, *tentatio & jurgium*. Alii *Massa & Meriba*.

Alia exempla vide 2. Reg. 2. v. 29. in voce מַחֲנַיִם. C. 21. v. 19. in יַעְרֵי אֹרְגִים. 1. Paral. 4. v. 22. in שָׂרְפוּ, יוֹאָשׁ, כֹּזֵבָא, יוֹקִים, & quæ sunt nomina propria in Lxx. quæque Vulg. ut appellativa transtulit. C. 7. v. 18. in אִישְׁהוֹד. 2. Esd. 9. v. 7. in voce אוּר, quam Vulg. eo loci interpretatur *ignem*, quam tamen alibi, scilicet Gen. 11. v. 31. &c. optime reddidit *Ur*. Job. 42. v. 14. in יְמִימָה & קֶרֶן הַפּוּךְ, quas voces Lxx. etiam appellative acceperunt. Prov. 30. v. 1. דִּבְרֵי אָגוּר בִּן־יָקֶה הַמַּשָּׂא נְאֻם הַגֶּבֶר לְאִיתִיאֵל לְאִיתִיאֵל וְאֻכָל *Verba Agour filii Iake, prophetia: dictum viri ad Ithiel, ad Ithiel*, inquam, *& Uccal*. Vulg. *Verba congregantis filii vomentis. Visio, quam loquutus est vir cum quo est Deus, & qui Deo secum morante confortatus ait:* אָגוּר ab אָגַר *congregare* deduxit, יָקֶה à קוֹא *vomere*, אִיתִיאֵל ab אֵת *cum* & אֵל *Deus*, & pro אִיתִיאֵל legebat אִתּוֹ־אֵל, vel אִתּוֹאֵל *cum eo Deus*. Denique אֻכָל derivabat à יָכֹל *potuit*, *prævaluit*. Aq. לְאִיתִיאֵל וְאֻכָל interpretatur τῷ Ἐθιὴλ, ϗ τέλεσον, *Ethieli, & perfice*, seu *consume*, legebat וְאַכֵּל. Theod. τῷ Ἐθιὴλ, ϗ δυνήσομαι, *Ethieli, & potero*, legebat וְאוּכַל pro וְאֻכָל. Vide insuper Cant. 8. v. 11. in לִשְׁלֹמֹה. Mich. 1. v. 14. in אַכְזִיב, &c.

E contrario nomina quædam appellativa ut propria accipiuntur.

Gen. 22. v. 13. *Levavit Abraham oculos suos, viditque post tergum suum arietem* נֶאֱחַז בַּסְּבַךְ *detentum in perplexitate* (veprium) *cornibus suis*. Vulg. *inter vepres hærentem cornibus*. Lxx. & Theod. ἐν φυτῷ Σαβὲκ, *in planta Sabek*.

Ibid. c. 28. v. 19. *Appellavitque* (Jacob) *nomen urbis Bethel*, וְאוּלָם לוּז שֵׁם־הָעִיר, Aquila (ϗ) πρότερον Λοὺζ ὄνομα τῇ πόλει, (Et) *prius Luz nomen urbi erat*. Theodori nota in quibusdam mss. ea est: ἰστέον ὅτι οὐλὰμ πρότερον εἶπον οἱ περὶ Ἀκύλαν, ϗ οὐχ ὡς μέρος τοῦ ὀνόματος, *sciendum OUALAM ab Aquila PRIUS redditum fuisse, & non ut partem nominis*. Vulg. *quæ prius Luza vocabatur*. Lxx. voces Hebræas retinuerunt οὐλαμλοὺζ conjunctim. S. Hieron. quæst. Heb. in Gen. col. 532. tom. 2. nov. edit. hæc scribit: *Ridicule quidam verbum Hebraïcum ULAM nomen esse urbis putant, cum ULAM interpretetur PRIUS*, &c. Posset tamen eo loci אוּלָם transferri *sed*, *autem*, ob sequens לָרִאשֹׁנָה *prius*.

Ibid. c. 41. vv. 2. & 18. בָּאָחוּ Aq. & Sym. ut videtur D. Bern. de *Montfaucon*, ἐν τῷ ἕλει *in palude*. Alius ἐν τῇ ὄχθῃ *in ripa*. Vulg. *in locis palustribus*. Lxx. ἐν Ἄχει. Ms. Oxon. & Compl. edit. ἐν τῷ Ἄχι in *Achi*, legebant אָחִי pro אָחוּ cum (י) loco ו. Jam monuimus Lxx. ח exprimere per χ. Attamen Auctor Ecclesiastici c. 40. v. 16. utitur voce Ἄχει pro *palude*. Et vetus scholion: Ἄχος ἐστὶ τὸ λεπτὸν ϗ βοτανῶδες φυτάριον, *Achos est tenuis herbaceusque frutex*. Unde Ἄχει potest

esse nomen appellativum Gen. 41. vv. 2. 18.

Num. 21. v. 1. *Quum audiisset Chananæus rex Arad .... venisse Israel per viam* הָאֲתָרִים, Aq. Sym. κατασκόπων, Vulg. *exploratorum*, i. qua exploratores venerant. Lxx. Ἀθαρείμ *Atharim*, retenta voce Hebraïca.

Deut. 3. v. 10. *Omnes civitates* מִישׁוֹר, Vulg. *quæ sita sunt in planicie*. Lxx Μισώρ *Misor*.

1. Reg. 14. v. 11. *Apparuit igitur uterque* (Jonathas & armiger ejus) אֶל־מַצַּב *stationi Philistinorum*. Vetus interp. εἰς τὸ πλῆθος *multitudini*. Lxx. εἰς Μεσσάβ.

Alia exempla vide ibid. c. 20. v. 20. in לְמַטָּרָה, Aq. εἰς τὸν σκοπόν, *ad scopum*. Aq. Theod. εἰς τὴν φυλακήν, *ad custodiam*. Sym. εἰς τὸ συντεταγμένον, *ad condictum*, Vulg. *ad signum*. Lxx. Ἀματταρεί. Complut. Ἀματταρεί.

4. Reg. 16. v. 18. in מוּסַךְ *tegmen*, *operimentum Sabbathi*, in quo Rex solebat stare, vel sedere Sabbathis & aliis diebus festis, ut sacrificiis interesset, & legem audiret. Alii aliter explicant. Lxx. θεμέλιον *fundamentum*, legebant מוסד pro מוּסַךְ, quam vocem Vulgatus retinuit *Musach*.

2. Paral. 1. v. 13. לַבָּמָה *ab excelso*. Lxx. ἐκ Βαμὰ *ex Bama*, quamvis v. 3. eamdem vocem appellative acceperint, εἰς ὑψηλὴν, *in excelsum*.

2. Esd. 3. v. 6. Et portam יְשָׁנָה *veterem*. Lxx. Ἰασανί. Mss. Alex. Αἰσανά.

Prov. 26. v. 8. *Sicut qui mittit lapidem* בְּמַרְגֵּמָה, Vulg. *in acervum Mercurii: ita qui tribuit insipienti honorem*. Lat. interpres *Mercurium* deduxisse videtur ab Heb. מַרְגֵּמָה ob quamdam literarum similitudinem; facta insuper allusione ad acervos lapidum Mercuriales, quos viatores crebro lapidum jactu in honorem Mercurii viarum præsidis augebant. Isti lapidum acervi ἑρμαῖοι λόφοι *lapidum acervi Mercuriales* veteribus dicebantur. Sensus itaque est: sicuti mittere lapidem in acervum Mercurii, illique Deo cultum exhibere, impium, absurdum, ac vanum est: ita stulto honorem deferre. Alii, *sicut qui mittit lapidem* pretiosum (אֶבֶן enim id interdum significat, vide Exod. c. 39. v. 10. 1. Paral. 29. v. 8. &c.) *in acervum lapidum* vulgarium, ubi nec conspicitur, & conculcatur: *sic qui tribuit insipienti honorem*, officia sua pessime collocat.

Isai. 22. v. 24. אַגָּנוֹת *phialæ*, *crateres*, Theod. Ἀγανώθ.

Jerem. 51. v. 27. טִפְסָר *imperatorem*, Lxx. βασιλεῖς *reges*, Vulg. *Taphsar*.

Cap. 52. v. 15. אָמוֹן Vulg. *multitudo*, Lxx. Ἀμμών.

Amos 3. v. 12. דְּמֶשֶׁק *latus*, *angulus*, Lxx. Δαμασκὸς, Vulg. *Damascus*, legebant דַּמֶּשֶׂק, ut c. 1. v. 3.

Ose. 6. v. 9. שִׁכְמָה *humerus*, ut Soph. 3. v. 9. Lxx. Σίκιμα, Vulg. *Sichem*.

Ibid. c. 13. v. 7. אָשׁוּר *observabo*, Lxx. Ἀσσυρίων, Vulg. *Assyriorum*, legebant אַשּׁוּר.

Act. 27. v. 13. ἆσσον *propius*, Vulg. *Asson*, quæ quidem urbs est in Creta insula, cujus meminere Plinius & Stephanus, unde Jupiter *Asius*. At urbs illa erat mediterranea, teste Plinio 4. 12. Syrus & Arabs in Polyglott. Lond. *Asson*, ut nomen loci non agnoscunt. Versio Æthiopica Latinum interp. sequitur.

CANON VII.

NOMINIS proprii quandoque periphrasis est, sive circumloquutio.

Nominis proprii personæ. 1. Paral. 17. v. 13. *& misericordiam meam non auferam ab eo* (Salomone), *sicut abstuli ab eo*, *qui ante te fuit*, h. e. à Saüle, uti exponitur 2. Reg. c. 7. v. 15.

Isai. 7. v. 6. Quidam ex primoribus Syrorum, mentione patris sui facta, circumscribitur.... *ponamus regem in medio ejus filium Tabeel*. Vide similem periphrasin 1. Sam. 22. vv. 9. 12. Psal. 7. v. 1. quo in ultimo loco Saül dicitur *Chus*, sive *Æthiops*, & filius Jemini, i. viri Benjaminitæ.

Joan. 13. v. 23. Joannes ita se ipse indigitat: *erat ergo recumbens unus ex discipulis ejus in sinu Jesu*, *quem diligebat Jesus*. Sic c. 19. v. 26. c. 21. vv. 7. 20. 24.

Nominis proprii loci. Jud. 5. v. 21. Torrens Cison vocatur torrens קְדוּמִים *antiquitatum.* Vulg. *Cadumim*, ut nomen proprium accepit.

Isai. 18. v. 1. Æthiopia, seu Ægyptus, circumscribitur *terra umbrosa alis*, &c.

Cap. 21. v. 1. Babylon dicitur *desertum maris*. Ezech. 17. v. 4. *terra negotiatorum.*

Cap. 22. vv. 1. 5. Jerusalem appellatur *vallis visionis*. Jerem. 21. v. 13. eadem dicitur *habitatrix vallis solidæ atque campestris.*

Luc. 1. v. 39. *Exurgens Maria in diebus illis abiit in montana* (Judææ) *cum festinatione in civitatem Judæ*, nempe Hebronem, quæ erat civitas Sacerdotalis, & inter novem urbes in tribu Judæ & Simeon filiis Aaronis, Jos. 21. vv. 9. 11. assignatas, primaria. Ita censent melioris notæ interpretes.

§. II.

De Nominis proprii impositione.

HEBRÆI veteres nominum liberis imponendorum certas causas habuere, quæ aliquando exprimuntur in Scripturis, sæpe etiam omittuntur; & in omissis non est quod nos immodice torqueamus, aut certe aliquid pronuntiemus temere: cum multis conjecturis locus est, ut scribit Mercerus in Gen. p. 106.

Impositio autem Nominis proprii vel *prima* est, vel *iterata*. Prima dicitur, cum personis, vel locis, sua primum imponuntur nomina: iterata vero, quando iisdem præter ea, quæ jam indita fuerant, adduntur & alia. Prima nominis impositio spectari potest 1°. Ratione Etymi & significationis, ejusque fundamenti. 2°. Ratione extensionis ad alia & communionis.

CANON I.

PLURIMA nomina propria personarum à Deo & Hebræis imposita sunt ab eventu.

Eventus triplicis est generis, præteritus, præsens, & futurus, sive optatus.

I. Ab eventu, seu re gesta præterita imposita sunt nomina

ISAACI יִצְחָק à *risu* non Saræ matris, ut volunt quidam interpretes, sed patris Abrahami; *postquam enim ad risum Abrahæ vocatus filius ejus Isaac*, Gen. 17. v. 19. *tum legimus risisse Saram.* Sic Hieron. quæst. in Gen. tom. 2. nov. edit. col. 522. צָחַק autem *ridere* significat. Porro iste risus Abrahæ exsultatio est gratulantis, non irrisio diffidentis.

MOSIS מֹשֶׁה, Exod. 2. v. 10. *Vocavitque* (filia Pharaonis) *nomen ejus Moyses, dicens: quia de aqua tuli eum*; à מָשָׁה *extraxit.* Aben-Esra in h. l. *forsitan didicit filia Pharaonis linguam nostram, aut quæsivit de illa.*

ICHABOD אִי כָבוֹד, 1. Reg. 4. v. 21. *Et vocavit* (Heli nurus, uxor Phinees) *puerum Ichabod, dicens: translata est gloria de Israel, quia capta est Arca Dei.* Etymon אֵי *ubi?* vel, ut quibusdam placet, אִי *non* est, & כָּבוֹד *gloria.*

II. A præsenti rerum statu deducta sunt & indita nomina

ABELIS הֶבֶל, Gen. 4. v. 2. *Rursumque peperit* (Heva) *fratrem ejus* (Caini) *Abel*, qui sic appellatus est à rerum mundanarum

vanitate & miseria, in quam post lapsum primi parentes devenerant; הֶבֶל enim *vanitatem* significat.

SETHI שֵׁת, à שׁוּת *ponere*, dixit enim mater ejus Heva: *posuit mihi Deus semen aliud pro Abel, quem occidit Cain*, Gen. 4. v. 25.

ESAU עֵשָׂו, à עָשָׂה *fecit, perfecit*, &c. quia perfectior, quam pueri solent, *totus in morem pellis hispidus* nascebatur, Gen. 25. v. 25.

JACOBI יַעֲקֹב, Gen. 25. v. 26. ab עָקֵב *calcaneus*, quia nascendo calcaneum fratris sui Esaii tenebat.

GAD גָּד, Gen. 30. v. 11. à בְּגָד *venit fortuna*; hanc enim vocem divisim legendam בָּא גָד observant Masorethæ. Jovis autem stella, quam astrologi felicissimam credebant, Arabibus גד appellatur. Unde Lxx. ἐν τύχῃ, *in fortuna*, seu *feliciter*, legebant בְּגָד cum præpositione ב. Msf. Oxon. & Compl. εὐτύχηκα *felix sum*. Vulg. ut Lxx. *feliciter*. Aq. ἦλθεν ἡ ζώνη, *venit accinctio*, forte respexit ad Jos. 1. v. 14. & c. 4. v. 12. ubi Gaditæ, Rubenitæ, & dimidia tribus Manasse εὔζωνοι *bene cincti*, i. *armati* dicuntur. Alii בְּגָד interpretantur *venit turma* filiorum scilicet, à בָּא venit, & גְּדוּד *turma*.

III. Ab eventu futuro sperato desumta sunt nomina

HEVÆ חַוָּה, à verbo חָיָה *vixit*, mutato (י) in ו. Gen. 3. v. 20. *Et vocavit Adam nomen uxoris suæ, Heva: eo quod mater* (futura) *esset cunctorum viventium*, nempe hominum.

NOE נֹחַ, *à consolando*, Gen. 5. v. 29. *Vocavitque* (Lamech) *nomen ejus, Noe, dicens: iste* יְנַחֲמֵנוּ *consolabitur nos ab operibus, & laboribus manuum nostrarum*, &c. à נחם *consolatus est*, resecta ultima litera radicali. Lxx. διαναπαύσει *requiescere faciet*; legisse videntur יְנִיחֵנוּ, à נוּחַ *quievit*: quamvis quietem præstare, & consolari, idem fere sint.

SALOMONIS שְׁלֹמֹה, à שָׁלֵם *pace frui*. Quod nomen isti filio suo imposuit David, quod eum pacificum fore exoptaret, & auguraretur ejus imperium. Salomon enim typus futurus erat Christi *principis pacis*, Isai. 9. v. 6.

CANON II.

NOMINA propria locorum quorumdam itidem ab eventu & re gesta imposita leguntur.

Gen. 4. v. 16. *Egressusque Cain à facie Domini, habitavit in terra* נוֹד *Nod, ad orientalem plagam Eden*. Quod nomen isti terræ inditum est à Caini statu, qui vagus & profugus fuit; נוּד enim *vagari* significat. Lxx. Ναΐδ; vel legebant נַיד; vel Ναΐδ error est amanuensium pro Νώδ. Vulg. appellative accepit, interpretaturque, *profugus*. Sed descriptio situs in textu addita, ostendit certam terræ partem denotari.

Ibid. c. 11. v. 9. *Babel* civitas sic dicta est à *confusione* linguarum. Rad. בָּלַל *confudit*; & geminata prima radicali, extrusoque altero ל, factum est nomen בָּבֶל.

Ibid. cap. 28. vv. 17. 19. בֵּית־אֵל locus ita nuncupatur à visione divina Jacobo ibi facta. Alia exempla vide Gen. 31. vv. 47. 48. in *Galaad*. c. 32. v. 2. in *Mahanaim*, &c.

Interdum per anticipationem locis imponuntur nomina, quæ nonnisi postea consequuta sunt.

Gen. 14. v. 7. *& percusserunt omnem regionem Amalecitarum*, &c. h. e. incolas regionis illius, quam postea occupaverunt Amalecitæ. Amalec enim, unde Amalecitæ nuncupati sunt, & regio illa denominata, longo post tempore natus est, ut Gen. 36. v. 12. memoratur. Alia hujus prolepseos in nominibus propriis locorum exempla vide infra in Synt. fig. tract. 1. de fig. Gram. c. 1. de Synchysi, §. 4. memb. 1.

Per eamdem anticipationem S. Hieron. urbem נֹא No *Alexandriam* interpretatur. *Faciamque*, inquit comm. in cap. 30. Ezech. v. 14. &c. *judicia in Alexandria, quæ hodie sic vocatur. Ceterum prissinum nomen habet NO, quod Aq. Sym. Theod. sicut in Hebræo positum est, transtulerunt. Pro quo nescio quid*

volentes

volentes LXX. dixere Diospolim, quæ Ægypti parva civitas est. Nos autem pro NO Alexandriam posuimus per anticipationem, quæ Græce προλήψις *appellatur, juxta illud Virgilianum:* Lavinaque venit litora: *Non quod eo tempore, quando venit Æneas in Latium, Lavinia dicerentur; sed quæ postea Lavinia nuncupata sunt, ut manifestior locus fieret lectoris intelligentiæ.* Chald. etiam *No* interpretatur *Alexandriam*, Jerem. 46. v. 25. Nah. 3. v. 8.

E contrario, locus interdum appellatur eo nomine, cujus fundamentum & ratio non amplius exstat, ut: 3. Reg. 4. v. 19. terræ *Sehon* regis Amorrhæorum, & *Og* regis Basan fit mentio, cum tamen jamdiu illorum regum esse desierit. Alia denominationis hujus exempla vide in articulo sequenti.

CANON III.

DISTINCTÆ personæ & loci sæpe in Scripturis eodem insigniuntur nomine.

I. Personæ distinctæ sunt uninomines.

Abia est nomen 1°. filii Jeroboam Regis Israel, 3. Reg. 14. v. 1. 2°. filii Roboam regis Juda, 2. Paral. 11. v. 20. 3°. filii Samuelis prophetæ, 1. Reg. 8. v. 2. 4°. sacerdotis octavæ sortis, 1. Paral. 24. v. 10. 5°. alterius sacerdotis de genere Eleazaris, qui reversus est ex captivitate Babylonica cum Zorobabele & aliis quamplurimis, 2. Esd. 10. v. 8. c. 12. v. 4. 6°. viri alterius ex tribu Benjamin, 1. Paral. 7. v. 8. 7°. uxoris Esron, 1. Paral. 2. v. 23. 8°. matris Ezechiæ regis, 2. Paral. 29. v. 1. ubi observandum eadem nomina quandoque viris, quandoque mulieribus imponi. Alia exempla sunt

Miphiboseth, 2. Reg. 4. v. 4. Alter c. 21. v. 8.

Abigail, 1. Paral. 2. vv. 16. 17. Altera, 1. Reg. 25. v. 3.

Nathan, 2. Reg. 5. v. 14. Alter c. 7. v. 2. c. 12. v. 1. &c.

Hiram, seu *Huram*, 2. Paral. 2. v. 2. Alter v. 12. לְחוּרָם אָבִי, *qui fuit Hiram patris mei*, i. cujus opera pater meus Hiram vel Huram utebatur. Alter cap. 4. v. 11. filius alterius Hiram, de quo v. 16. Quatuor itaque numerantur nomine *Hiram*, primus Rex Tyri; secundus pater ejus; tertius artifex, qui *fecit lebetes*, &c. quartus pater hujus artificis.

Duo homines *Esdræ* nomine reperiuntur, alter Levitici ordinis, qui una cum Josue & Zorobabele Hierosolymam ex captivitate ascendit, 2. Esd. 12. v. 1. Alter, qui anno septimo Artaxerxis Memnonis Perside Hierosolymam cum multis aliis Judæis profectus est, Esd. 7. vv. 1. 3. nominaturque *Sacerdos & Legis peritus*, Nehem. 12. vv. 26. 36.

Nehemiæ nomen tribuitur tum præfecto cuidam inter Judæos reduces, Nehem. 3. v. 16. tum celebratissimo illi duci populi Judæorum, cujus historia & res gestæ ab ipso conscriptæ fuerunt.

Quatuor *Zachariæ* nomine appellantur, tres in V. T. & unus in novo. Primus inter templum & altare jussu regis Joas occisus est, 2. Paral. 24. v. 20. Secundus ab Isaia in testem cum Uria sacerdote adscitus, Isai. 8. v. 2. Tertius, qui sub Dario prophetavit, & inter minores prophetas penultimum obtinet locum. Quartus in N. Test. pater Joannis Baptistæ, Luc. 1. v. 5.

Herodes in N. Test. tres numerantur. Primus Herodes Magnus rex Judææ à Senatu Rom. electus annis circiter 35. ante Christum natum, ex Usser. Secundus *Herodes* Antipas, Magni illius filius, Tetrarcha Galilææ, qui etiam rex dicitur Marc. 6. v. 14. ex vulgi & aulicorum adulatione. Is est, qui Joannem Baptistam decollavit, & Christum à Pilato ad se missum contumeliose dimisit, Luc. 23. Tertius *Herodes* Agrippa, qui Jacobum Apostolum capite truncavit, Act. 12. Hujus Herodis Agrippæ filius, *Agrippas* ille est, cujus mentio fit, Act. 25. v. 13.

Judæ nomen tam in Veteri quam in N. Test. pluribus etiam tribuitur. In novo

reperire eſt *Judam* cognominatum à Syris *Thaddæum*, Matth. 10. v. 3. Marc. 3. v. 18. Thaddæus autem idem eſt Syris ac Judas, utriuſque enim nominis rad. eſt יָדָה in Hiph. *confeſſus eſt.* Adde quod omnes fere linguæ nomina extera, quæ ſibi peregrina ſunt, corrumpere ſoleant. Præterea hic Apoſtolus in Græco vocatur etiam Λεββαῖος à לֵב *cor*, q. d. *cordatus*, *prudens*, &c. Quidam eum ſic dictum volunt ab oppido Galilææ maritimo *Lebba* nuncupato, de quo Plinius 5. 19. Alter Judas ad prioris diſtinctionem, dicitur *Iſcariotes*, ab oppido קְרִיּוֹת Vulg. *Carioth*, de quo Joſ. 15. v. 25.

Duo itidem *Jacobi* (præter Patriarcham Gen. 25. &c. & illum, cujus meminit Matth. 1. vv. 15. 16.) in collegio Apoſtolico recenſentur. Unus Zebedæi filius, frater Joannis; alter *minor* dictus, Marc. 15. v. 40. Alphæi filius, Judæ frater, Matth. 10. vv. 2. 3. Ob ſtaturam parvam, vel ætatem *minor* dicitur, ut quibuſdam placet. Alii, ut diſtingueretur ab altero Jacobo fratre Joannis, eum ſic cognominatum volunt.

Mariæ nomen pluribus feminis in N. T. tribuitur. Ac 1°. quidem *Mariæ* Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti matri. 2°. *Mariæ Magdalenæ*, Matth. 28. v. 1. Marc. 16. v. 9. Luc. 8. v. 2. &c. quæ nomen traxiſſe videtur ex patrio vico Μαγδαλὰ *Magdala*, Matth. 15. v. 39. ut habet textus Græcus. Vulg. *Magedan*, legebat Μαγεδὰν, ut ferunt mſſ. quidam codd. S. Hieron. Epiſt. ad *Principiam*, Magdalenæ nomen deducit ex מִגְדָּל *turris.* In etymologiis quiſque in ſuo ſenſu abundat. 3°. *Mariæ* ſorori Lazari & Marthæ, Luc. 10. vv. 38. 39. Joan. 11. v. 12. Has duas Marias Baronius & alii quidam pro una eademque habent, confunduntque cum his aliam mulierem peccatricem, à qua Chriſtus unctus eſt in domo Phariſæi, Luc. 7. v. 37. ſed diſtinctas has tres fuiſſe demonſtrarunt viri cum apud catholicos, tum apud heterodoxos eruditiſſimi. 4°. *Mariæ* Cleophæ, ſcilicet uxori, Joan. 19. v. 25. quæ & *Maria Jacobi* (minoris) vocatur Marc. 16. v. 1. Luc. 24. v. 10. & *Maria Joſeph*, Marc. 15. v. 47. Maria illa ſoror erat SS. Virginis Mariæ, Joan. 19. v. 25. uxor Cleophæ, ſeu Alphæi; idem enim videtur eſſe Lighfooto, 1°. quia Maria uxor Cleophæ Joan. 19. v. 25. dicitur mater Jacobi (minoris) Marc. 16. v. 1. Luc. 24. v. 10. qui Jacobus minor appellatur filius Alphæi, Matth. 10. v. 3. niſi forte duobus viris ſucceſſive nupſerit Maria, qua de re ſilent Evangeliſtæ. 2°. quia nomen Syrum חלפי indiſcriminatim inflecti poteſt in *Hhalphi*, ſeu *Alphæus*, & *Cleophi*, ſive *Cleophas*; ח enim, utpote litera Græcis barbara, initio dictionis reſecari potuit, unde *Alphæus*. Quia vero ab iiſdem Græcis exprimitur ſæpe per χ, inde natum eſt nomen *Chleophas*; & mutata aſpirata in tenuem, *Cleophas*. Hic ille Alphæus, qui ab Alphæo S. Matthæi patre, Marc. 2. v. 14. diſtinguendus eſt, pater fuit trium Apoſtolorum; Maria enim ejus uxor, mater fuit *Jacobi* minoris, & Joſeph, Marc. 15. v. 40. necnon Judæ & Simonis, Marc. 6. v. 3. qui omnes Apoſtoli fuere, excepto uno Joſepho.

Gaius nomen eſt 1°. cujuſdam S. Pauli diſcipuli, patria Derbæi, Act. 20. v. 4. 2°. alterius ejuſdem Pauli diſcipuli Macedonis, c. 19. v. 29. 3°. Corinthii cujuſdam, quem Paulus baptizavit, 1. Cor. 1. v. 4. & cujus mentionem fieri Rom. 16. v. 23. volunt interpretes nonnulli. Alia exempla brevitatis ergo miſſa facio.

Notandum eſt nomina quædam propria in verſionibus eadem videri, *quæ tamen apud Hebræos elementorum diverſitate, & ſuis proprietatibus diſtinguuntur*, ut ſcribit S. Hieron. præf. in *Amos*, quo nomine in Latino vocatur & pater Iſaiæ c. 1. v. 1. & Propheta inter minores tertius. Sed in Hebræo diſcrimen eſt evidens: Ille enim אָמוֹץ dicitur; hic vero עָמוֹס, quæ duo nomina in ſola litera media conveniunt.

II. Loca quædam diverſa eodem pariter vocantur nomine, ut: *Socoth*, qui locus eſt in Ægypto, Exod. 12. v. 37. & in terræ Sanctæ parte illa, quæ tribui Gad aſſignata eſt, Joſ. 13. v. 27. Jud. 8. v. 5. 3. Reg. 7. v. 46.

Berſabee nomen eſt loci, ſeu regionis, Gen. 21. v. 31. & urbis, Gen. 26. v. 33. Sita erat in tribu Simeonis, ſed quia tribus illa Judææ olim permixta fuit, Joſ. 19. vv. 1. 2. appellatur *Berſabee Juda*, 3. Reg. 19. v. 3.

Maſpha quadruplex invenitur. Prima in ingreſſu Libani ſuper Jordanem, Joſ. 11. v. 3. Secunda in tribu Juda, Joſ. 15. v. 38. Tertia in tribu Benjamin, Joſ. 18. v. 26. Quarta Moabitarum, 1. Reg. 22. v. 3.

Carmel mons duplex eſt, alter in tribu Juda, in quo habitavit Nabal, 1. Reg. 25. v. 2. alter Tyrum verſus, mari Galilææ imminens, ubi habitavit Elias, 3. Reg. 18. v. 42.

Bethlehem una fuit in tribu Zabulon, Joſ. 19. v. 15. altera in Juda, Mich. 5. v. 1. Matth. 2. v. 6.

Cana duplex itidem recenſetur, altera in tribu Aſer, Joſ. 19. v. 28. altera in Galilæa, Joan. 2. v. 1. &c.

Cæſarea duplicis in N. T. fit mentio. Alterius *Philippi*, Matth. 16. v. 13. quia condita erat à Philippo Herodis Magni filio, in honorem Cæſaris Tiberii, ad radices Libani, quæ mutato nomine *Paneas* deinde appellata eſt. Alterius, quam Herodes ipſe Magnus inſtauravit in honorem Auguſti Cæſaris, quæque ſita eſt prope Joppen ad mare mediterraneum, ac memoratur Act. 8. v. 40. c. 9. v. 30. c. 10. v. 1.

Laodiceam triplicem agnoſcunt Strabo & Plinius. Prima eſt Metropolis Phrygiæ Pacatianæ, cujus fit mentio Coloſſ. c. 2. v. 1. c. 4. v. 15. Apoc. 3. v. 14. Altera Medorum, à Macedoniis, ſive Græcis condita; unde à Strabone l. 11. civitas Græciæ dicitur. Tertia Syriæ urbs, quam Seleucus Nicanor condidit, & à matre Leodice, *Leodiceam* nuncupari voluit. Strab. l. 16.

Quidam duas urbes nomine *Salem* inſignitas ponunt. Alteram quæ poſtea *Jeruſalem* dicta eſt; alteram vero civitatem Sichimorum, ex Gen. 33. v. 18. *Tranſivitque Jacob* שָׁלֵם עִיר שְׁכֶם, Lxx. *εἰς Σαλὴμ πόλιν Σηκίμων*, mſ. Alex. *Σικίμων*, Vulg. *in Salem urbem Sichimorum*. Alii שָׁלֵם appellative accipiunt, *incolumis*, *ſalvus*, &c. Ita omnes fere Hebræi, Onkelos, Jonathan, & interpp. recentiores non pauci.

CANON IV.

UNI eidemque perſonæ duo, vel plura quandoque impoſita leguntur nomina propria.

Gen. 26. v. 34. uxor Eſau vocatur *Baſemath*, quæ c. 36. v. 2. *Ada* appellatur. Utrobique enim parens *Elon* Hethæus memoratur.

1. Reg. 21. v. 1. אֲחִימֶלֶךְ, Compl. Ἀχιμέλεχ, Vulg. *Achimelech*, Lxx. Vatic. Ἀβιμέλεχ, legebant אֲבִימֶלֶךְ cum ב pro ח, vel error eſt amanuenſium; is inquam, Achimelech dicitur *Abiathar*, Marc. 2. v. 26. Imo ſi quis conferat 1. Paral. 24. v. 3. & 2. Reg. 8. v. 17. cum 2. Reg. 15. vv. 29. 35. & 3. Reg. 2. v. 26. deprehendet & patrem & filium binomines fuiſſe, & utrumque modo Achimelech, modo Abiathar nominari.

2. Reg. 3. v. 3. *Cheleab* filius Davidis, vocatur etiam *Daniel*, 1. Paral. 3. v. 1.

4. Reg. 8. v. ult. *Ochoſias* filius Joram, rex Juda, vocatur *Azarias*, 2. Paral. c. 22. v. 6. In hoc tamen ultimo loco Lxx. interpretantur Ὀχοζίας, & Vulg. *Ochoſias*. Quod argumento eſt eos utrobique in ſuis exemplaribus legiſſe *Ochoſias*. Idem 2. Paral. 21. v. 17. vocatur *Joachas*, quod eſt prius nomen inverſum.

1. Paral. 9. v. 39. *Ner* avus Saülis, vocatur *Abiel*, 1. Reg. 9. v. 1.

1. Paral. 10. v. 2. *Abinadab* Saülis filius, dicitur etiam *Jeſſui*, 1. Reg. 14. v. 49.

2. Paral. 11. v. 20. *Maacha filia Abſalom* alius ab Abſalomo Davidis filio, appellatur *Michaia filia Uriel de Gabaa*, cap. 13. v. 2. Pater igitur & filia binonimes fuerunt.

2. Paral. 15. v. 1. *Azarias filius Oded*; in Heb. v. 8. dicitur ſimpliciter *Oded* patris ſui nomine. Sic Lxx. Vatic. qui transferunt *Adad*. At mſ. Alex. Cantab. & Ald. edit. habent Ἀζαρίας τοῦ Ἀδδὰδ, Vulg. *Azaria filii Oded*. Vel quia ſic habebant codices Heb. quibus utebantur; vel illud ex ſuo ſuppleverunt.

2. Paral. 24. v. 20. *Joiada* ſacerdos voca-

tur *Barachias*, Matth. 25. v. 35. & *Johanan* 1. Paral. 6. v. 9.

2. Paral. 26. v. 1. *Ozias* rex Juda, vocatur *Azarias*, 4. Reg. 15. vv. 1. 2.

Esd. 7. v. 1. *Esdras* Legis peritus appellatur *Josedec*, 1. Paral. 6. v. 15. al. 5. vv. 41. 42. uti genealogia utrobique posita ostendit.

Nomina quædam propria cum בַּעַל composita, componuntur etiam cum voce בֹּשֶׁת *pudor*, *pudendum idolum*; idque fortasse in *Baalis* ignominiam. Sic Jud. 6. v. 32. Gedeon vocatur יְרֻבַּעַל *Jerubbaal*, Vulg. *Jerobaal*, i. *ulciscatur se Baal*. Idem Gedeon vocatur יְרֻבֶּשֶׁת, 2. Reg. 11. v. 21. q. d. *ulciscatur se pudendum idolum*.

2. Reg. 2. v. 8. filius Saülis vocatur אִישׁ בֹּשֶׁת *Isboseth*, & 1. Paral. 8. v. 33. c. 9. v. 39. אֶשְׁבַּעַל *Esbaal*.

In Novo Testam. *Judas* appellatur quoque *Thaddæus*, & Matth. 10. v. 3. in græco *Lebbæus*. Vide supra pag. 442. col. 1.

Matthæus vocatur etiam *Levi*, Marc. 2. v. 14. Luc. 5. v. 27.

Saulus dicitur *Paulus*, Act. 13. v. 9. & postea ubique. Vide supra pag. 435. col. 2.

Act. 13. v. 6. Magus Cyprius nomine *Bar-Jesu*, appellatur *Elymas*, v. 8. quasi עֲלִימָא *occultus*, h. e. rerum occultarum studiosus, ut interpretantur quidam eruditi. In Arabica Pentateuchi interpretatione R. Saadiæ, pro חַרְטֹם, quod Chaldaïce *magum* significat, legitur עֲלִימָא.

Huc referunt quidam, quod *Thomas* Apostolus dicitur *Didymus*, Joan. 20. v. 24. sed Hebrææ vocis interpretatio est, non diversum nomen; תְּאוֹם enim & contracte תֹּאם, unde *Thomas*, *gemellum* significat, sicuti & Græca vox *δίδυμος*.

CANON V.

UNI eidemque loco duo, vel plura interdum imposita leguntur nomina propria.

Gen. 14. v. 7. Fons *Misphat* vocatur etiam *Cades*, ut ibidem dicitur.

Cap. 31. v. 47. Locus, in quo Jacob & Laban fœdus inierunt, vocatur à Labane Syro יְגַר שָׂהֲדוּתָא *Ieghar Sahadhoutha*, à Jacobo Hebræo גַּלְעֵד *Galedh*; utrumque autem *acervum testimonii* significat, illud Syra, hoc Hebræa dialecto. Idem locus v. 49. dicitur etiam מִצְפָּה *Mitspa*, i. *specula*; sequitur ratio: *intueatur & judicet Dominus*, &c.

Deut. 3. v. 9. Mons *Hermon*, qui à Sidoniis *Sarion*, ab Amorrhæis *Sanir* appellatur, is c. 4. v. 48. dicitur etiam שִׂיאֹן *Sion*, estque alius à צִיּוֹן *Sion* monte Sancto. Quidam interpretes existimant vocem minus usitatam שִׂיאֹן mutatam fuisse in communem צִיּוֹן, Psal. 132. Heb. 133. v. 3. *Sicut ros Hermon, qui descendit in montem Sion*, h. e. sicut ros Hermon, qui descendit, inquam, in montem Hermon, ita ut bis idem repetatur; Hermon enim & Sion Jerosolymorum longissime à se invicem distant. Alii commode per ellipsin conjunctionis *&* illud sic explicant: *Sicut ros Hermon*, & *qui descendit in montem Sion*; idem enim ros, specie non numero, cadit super montes Hermon & Sion, eodem tempore, eadem copia, & eadem qualitate fœcundante, &c. Vide infra in conjunctione ו.

Psal. 77. Heb. 78. v. 51. & Psal. 104. Heb. 105. vv. 23. 27. Ægyptus vocatur *Cham*, à Chamo Noe filio, cui Africa, cujus veluti frons est Ægyptus, habitanda obtigit. Unde peritissimis Ægyptiorum Sacerdotibus, teste Plutarcho, antiquitus *Χημία* vocabatur. Et Hieron. trad. in Gen. *Ægyptus usque hodie Ægyptiorum lingua HAM dicitur*. Præcipuum ejus flumen *Nilus* est, qui sic dicitur *κατ' ἐξοχὴν* à נַחַל *flumen*, & eliso ח factum est Phœnicum & Ægyptiorum *Neel*, unde Græcorum *Νεῖλος Nilus*. Vocatur etiam שִׁיחוֹר Jos. 13. v. 3. Isai. 23. v. 3. Jerem. 2. v. 18. à שָׁחוֹר *nigrum* esse, quod aquæ ejus turbidæ sint & subnigræ, quare, teste Eustathio, *μέλας* Græcis primo dictus est. Æthiopibus autem *Siris* (à שִׁיחוֹר, elisa gutturali

ח) nuncupatus eſt, ſecundum Dionyſium.

Huc pertinet plurium nominum impoſitio, quæ ex Chaldaicis paraphraſibus colligitur, ut Gen. 8. v. 4. *Ararat*, Vulg. *Armenia*, Onkelos קַרְדוּ *qardou*, pro קַרְדּוּחַ per eliſionem in Aramæa lingua frequentiſſimam, præſertimque literarum ע & ח, ut: בֵּל pro בַּעַל *Baal*, נַשׁ pro נָחָשׁ *ſerpens*, יוֹנָן pro יוֹחָנָן *Joannes*; unde Matth. 16. v. 17. *Bar-jona*, ſublato etiam ultimo ן, pro *Bar-jobhanan*, filius Joannis. יֵשׁוּ pro יֵשׁוּעַ *Jeſus*, &c. Ex קַרְדּוּחַ fluxit nomen proprium *Carduci*, Epiph. l. 1. contra hæres. & *Carduchi*, ſeu *Cordueni*, aut *Gordiæi*, Plin. lib. 6. hiſt. nat. c. 15.

Gen. c. 10. v. 10. *Sennaar*, Targ. Jeroſoly. *Babel.*

Ibid. *Arach* ab eodem vocatur חֲרָם, quæ eſt *Edeſſa* ad Euphratem ſita. Et *Achad*, eidem Paraphraſtæ dicitur נְצִיבִין, quia reſpexit ad *Niſibin* Meſopotamiæ urbem.

Deut. 1. vv. 2. 44. cap. 2. v. 8. *Seir*, h. e. Idumæa ab eodem interp. Jeroſolymitano vocatur גַּבְלָא, Hieron. *Gebalena*, ab Heb. גְּבֻל *terminus*, quod ſit terræ Sanctæ limes ad Auſtrum. Erat altera *Gabla* ſive *Gebalena* ad Septentrionem Judææ, in extremo Phœniciæ limite poſita, unde *Giblii*, 3. Reg. 5. v. 18. in omni artificio Architectonico & fabrili peritiſſimi. Sic locum Hebræis dictum *Baſan*, Chaldæi Paraphraſtæ vocant ſemper *Mathnan.*

In Novo Teſtam. Matth. 15. v. 39. Μαγδαλὰ vocatur Δαλμανουθὰ Marc. 8. v. 10. Vel igitur locus ille erat binominis; vel *Dalmanoutha* eſt regionis nomen, & Magdala civitatis; vel duo illa loca erant vicina. Lightfoot. præmiſſ. ad Marc. c. 5. arbitratur *Dalmanoutha* locum fuiſſe prope mare Tiberiadis intra fines Magdalenſes ſitum. Deducit à צַלְמוֹן, de quo in Thalmudicis mentio fit, & mutato צ in ד, quod Arabibus & Syris inſolens non eſt, factum eſt nomen דַּלְמוֹן, ſive דַּלְמָנוּתָא. Quod libri quidam Marc. 8. v. 10. habuerint Μαγεδὰν, ſive Μαγηδὰν, aut Μαγδαλὰ, vel Μαδεγαδὰ, interpretamentum videtur ex Matthæo deſumtum.

Matth. 8. v. 28. mentio fit regionis Γεργεσηνῶν *Gergeſenorum*, qui Marc. 5. v. 1. Luc. 8. v. 26. vocantur Γαδαρηνοὶ *Gadareni.* Interp. Lat. vertit ubique *Geraſenorum*, quia legebat Γερασηνῶν, ut habent quidam codd. mſſ. Marc. 5. v. 1. & Luc. 8. v. 26. *Gergeſſa* autem & *Gadara* quibuſdam interpretibus duo erant oppida diverſa, ſed vicina, & ad lacum Genezareth ſita, quorum fines erant commixti, ut cum in horum regionem Chriſtus veniſſe dicitur, in illorum quoque regionem veniſſe intelligendus ſit. Ceterum *Gadara*, teſte Joſepho l. 17. c. 13. erat Græcanici inſtituti, ac proinde mirum non eſt illic fuiſſe greges porcorum, quorum carnes Judæis erant prohibitæ.

Act. 21. v. 7. *Ptolemaïs* Syro interpreti dicitur עַכּוֹ, quæ nonnullis videtur eſſe civitas *Accho*, de qua Jud. 1. v. 31. quæque poſtea vocata eſt *Ptolemaïs.*

Locis quibuſdam nomina emphatica & prophetica tribuuntur.

Iſai. 29. v. 1. Jeruſalem dicitur *Ariel*, quia replenda erat ſanguine interfectorum, ſicut altare holocauſtorum, quod etiam *Ariel* vocatur Ezech. 43. vv. 15. 16. & ad quod reſpicit propheta, ſanguine victimarum ſpargebatur. Quidam exiſtimant Jeruſalem ita vocari, quod futura eſſet quaſi *leo Dei*, ſive *leo potens*, adverſus Chaldæos, qui eam obſeſſuri erant.

Iſai. 51. v. 9. Ægyptus vocatur רָהַב *Rahab* propter ſummam ejus ſuperbiam, רָהַב enim appellative id ſignificat; quare Vulg. interpretatur *ſuperbum.* Vetus interp. Græcus ἀλαζόνειαν *ſuperbiam* tranſtulit. Vide Pſal. 86. Heb. 87. v. 4. Pſal. 88. Heb. 89. v. 11. ubi Ægyptus vocatur pariter רָהַב.

Jerem. 25. v. 26. c. 51. v. 4. *Babylon* vocatur שֵׁשַׁךְ *Scheſchach*, Vulg. *Seſac*, i. Babylonica dialecto *feſtum agens*, qua denominatione innuitur tempus & modus, quo urbs illa à Cyro expugnanda erat. Vide infra in Synt. fig. tract. 11. c. 9. de Ænigmate.

Ezech. 23. v. 4. *Jeruſalem* vocatur à Deo אָהֳלִיבָה Oholiba, i. *tabernaculum meum in ea*, ut oſtendat Judæos Templum Dei, Sacerdotium, & regnum, atque adeo ipſam Majeſtatem Dei apud ſe præſentem habuiſſe. Vide 2. Paral. 13. v. 5. ſeqq. *Samaria* autem

& regnum Israelis dicitur אָהֳלָה Ohola, i. *tabernaculum ejus*, quo innuitur Israelitas inde à tempore discessionis non amplius adhæsisse templo Dei, & domui Davidis; sed tentorium suum habuisse seorsim. Vide 3. Reg. 12. v. 16.

Ose. 4. v. 15. c. 10. v. 5. *Beth-aven*, i. *domus vanitatis*, sive *idoli*, à propheta vocatur, quæ alias *Bethel* est, h. e. *domus Dei*; quod in hoc oppido idololatriam instituerat *Jeroboam*. Vide 3. Reg. 12. v. 29. Est & alia *Bethaven* à *Bethele* distincta, Jos. 7. v. 2. cap. 18. v. 12. 1. Reg. 13. v. 5. Ose. 5. v. 8.

CANON VI.

PERSONIS jam ante nomina sua habentibus, alia quandoque leguntur superimposita, ob certam rationem in SS. Scripturis ut plurimum expositam.

In hac nova nominum impositione, *vel* prius nomen tollitur, & aliud substituitur; *vel* priori novum cognomen superadditur; idque vel à Deo ipso, vel à Prophetis & piis hominibus, vel demum à regibus infidelibus.

I. A Deo, Gen. 17. v. 5. *Abrahami* nomen mutatur in *Abraham*, cujus etymologiam vide supra pag. 430. col. 2.

Ibid. v. 15. *Sarai* שָׂרַי uxoris Abrahæ nomen mutatum fuit in *Sara* שָׂרָה. S. Hieron. quæst. in Gen. tom. 2. nov. edit. col. 522. *caussa autem ita nominis immutati hæc est, quod antea dicebatur princeps mea, unius tantum domus materfamilias. Postea vero dicitur absolute PRINCEPS, id est*, ἄρχουσα; *sequitur enim:* dabo tibi ex ea filium, & benedicam ei, & erit in gentes, & reges populorum erunt ex eo ..... *in Hebræo habetur:* non vocabis nomen ejus SARAI, *id est non dices ei PRINCEPS MEA* es, *omnium quippe gentium futura jam princeps est.* Ita S. Hieron. cui vox שַׂר, aut שָׂר communis erat generis. שָׂרַי autem, secundum S. hujus Doctoris interpretationem, in plurali est, & cum affixo plurali, quo in numero sæpius ponuntur nomina dominii & excellentiæ licet sensu singularia, ut infra videbimus.

Gen. 32. v. 28. Jacobo superadditur *Israelis* nomen, quod compositum est ex (י) nominum propriorum fere formativo, שָׂרָה *principem se gessit*, & אֵל *Deus*; sequitur enim in Heb. *quia* שָׂרִיתָ *principem te gessisti cum Deo, & cum hominibus, & prævaluisti.* Vulg. paululum παραφράζει hoc modo: *Quoniam si contra Deum fortis fuisti, quanto magis contra homines prævalebis?* Aq. ὅτι ἦρξας μετὰ θεοῦ, *quia princeps fuisti cum Deo.* Sym. ὅτι ἦρξω ἰσχύι πρὸς θεὸν, *quia princeps fuisti fortitudine contra Deum.* Lxx. & Theod. ὅτι ἐνίσχυσας μετὰ θεοῦ, *quia invaluisti cum Deo.*

2. Reg. 12. v. 25. A Deo *Salomoni* superadditur nomen יְדִידְיָהּ *Iedhidheia. Misitque* (Dominus) *in manu Nathan prophetæ, & vocavit nomen ejus* (Salomonis) יְדִידְיָהּ בַּעֲבוּר יְהוָה *IEDHIDHEIA propter Dominum*, nempe Christum Salvatorem, qui ex eo nasciturus erat, & cujus typus erat Salomon. Lxx. καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰεδδεδὶ ἕνεκεν κυρίου, *& vocavit nomen ejus IEDDEDI propter Dominum.* Pro Ἰεδδεδὶ, ms. Alex. habet Εἰεδιδιὰ, al. Ἰεδδιδιά. Aq. καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰεδιδία ἕνεκεν κυρίου, *& vocavit nomen ejus IEDIDIA propter Dominum.* Sic Theod. nisi quod pro ἕνεκεν κυρίου, transtulerit ἐν λόγῳ κυρίου *in verbo Domini*; respexit enim ad imperium Domini. Sym. καὶ ἐκάλεσεν τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἀγαπητὸν κυρίου, ἕνεκεν κυρίου, *& vocavit nomen ejus amabilem Domini, propter Dominum.* Vulg. *Amabilis Domino, eo quod diligeret eum Dominus*, sic παραφράζει, & nomen proprium appellative cum Sym. accepit. Etym. יָדִיד *dilectus*, & יָהּ *Dominus*.

Joan. 1. vv. 42. 43. *Simoni* superindicitur à Christo nomen *Cephas*, i. petra, seu *petrus*, quia super eum, tanquam supra firmam pe-

tram ædificaturus erat Ecclesiam suam, Matth. 16. v. 18.

Marc. 3. v. 17. *Jacobus* & *Joannes* filii Zebedæi, à Christo cognominantur Βοανεργὲς, i. *filii tonitrui*, quia futuri erant eximii verbi Evangelici præcones. Et ipse Joannes initio Evangelii sui ceteris Evangelistis altius Verbi Divinitatem intonat. Βοανεργὲς autem componitur ex בְּנֵי *filii*, & רַעַם *tonitru*. In prima voce בְּנֵי, scheva olim legebatur modo per *o*, modo per *a*; & utraque lectione servata, facta est vox Βοανε: in posteriori vero רַעַם, litera ע expressa per γ, ut sæpe fit apud Lxx. & ם mutato in ς, quia in lingua Græca voces non desinunt in μ, natum est vocabulum ργὲς, & ex utraque dictione Βοανεργὲς. Quidam pro רַעַם substituunt רֶגֶשׁ *strepitus*, forte etiam olim & *tonitru*. At vocum peregrinarum etymologiam accuratius investigare operæ pretium non est, cum sæpius ab amanuensibus, quibus ignotæ sunt, corrumpantur. Unde S. Hieron. comm. in cap. 1. Dan. tom. 3. nov. edit. col. 1076. *In Evangelio quoque..... filii Zebedæi appellati sunt* filii tonitrui: *quod non ut plerique putant BOANERGES; sed emendatius legitur BENEREEM.*

II. A Prophetis aliisque piis hominibus mutantur nomina; idque fit vel in bonum, vel in malum.

In bonum. Gen. 35. v. 18. Jacobi filius, quem mater moriens vocaverat *Benoni*, i. *filius doloris mei*, quia in partu ejus ad mortem usque laborarat: is à patre, mutato nomine, appellatus est *Benjamin*, i. *filius dexteræ*, quia ipsi erat charissimus, dextera enim honoratior ac charior est sinistra. Ideo autem filii sui nomen immutasse videtur Jacob, ut videlicet occasionem sibi ipse præcideret de tristi dilectæ Rachelis suæ morte cogitandi.

Num. 13. v. 16. *Osee* filii *Nun* nomen à Moyse mutatum est in יְהוֹשֻׁעַ *Josue*, id est, *servabit*, quasi certissimam Dei per Josue salvationem populi, & introductionem in terram Chanaan voluisset Moyses hac mutatione significare. Etquidem pro (ֹ) deberet esse (י), sic: יְהוֹשִׁיעַ, aut sine (י), יְהוֹשֻׁעַ; at nominum etymologia accuratis Grammatices regulis nequaquam astringitur.

Jud. 6. v. 32. *Gedeon* cognominatus est (à piis scilicet) *Jerobaal*, *eo quod dixisset Joas* pater Gedeonis: *ulciscatur se de eo Baal.* Jerobaal enim componitur ex יָרִיב *contendat, ulciscatur se*, & בַּעַל *Baal.*

Prov. 31. v. 1. *Salomoni* à matre blandiente & erudiente additum est nomen לְמוּאֵל *Lemouel*, h. e. *cujus Deus est*; vel *qui stat à Deo*; vel *quem Deus fovet*; ex לְמוֹ & אֵל, nam v. 4. legitur in melioris notæ codicibus לְמוֹאֵל. Particula מוֹ hîc expletiva est; quare לְמוֹאֵל est pro לְאֵל. Aq. Λαμμοὺν *Lammoun*, Sym. Ἰαμουὴλ *Iamouel.* Theod. Ῥεβουὴλ *Rebouel*, quæ sunt menda amanuensium. Lxx. ὑπὸ Θεοῦ, *à Deo*, appellative transtulerunt.

In malum. Jerem. 20. v. 3. פַּשְׁחוּר Vulg. *Phassur*, i. *dispergens pallorem*, seu efficiens violentia ut pallescant homines & metuant; ex פּוּשׁ *dispergere, diffundere*, & חָוַר *albescere*; cognominatur à Jeremia מָגוֹר מִסָּבִיב *Maghor missaviv*, i. *pavor undique* imminebit tibi. q. d. qui alios terrebas, terrore & ipse concutieris undique. מָגוֹר Lxx. & Theod. interpretantur μέτοικον *migrantem*. Aq. in 2. edit. ξένον *peregrinum*. Verbum גּוּר, unde מָגוֹר, & *peregrinari*, & *metuere* significat. S. Hieron. in h. l. *Juxta superiorem interpretationem, qua PHASCHOR nomen fuerat immutatum ut appellaretur MAGOR, omnes similiter transtulerunt, ut significarent vel PAVOREM, vel PEREGRINATIONEM, vel SUBLATIONEM, & TRANSLATIONEM, & CONGREGATIONEM.* Quod spectat ad מִסָּבִיב, Aq. Sym. Theod. illud interpretantur κύκλοθεν, Vulg. *undique*.

III. A regibus infidelibus mutata sunt nomina eorum, quos peculiari ratione suo addixere vel obsequio, vel servitio, quod non sine omine & certa ratione factum.

Gen. 41. v. 45. *Josephus* cognominatur à Pharaone lingua Ægyptiaca צָפְנַת פַּעְנֵחַ *Tsaphenath paneahh.* Aq. Σαμφανὴ, Symm. Σαφαθφανὴ, Lxx. Ψονθομφανήχ, de hac voce mox. Alius, ᾧ ἀπεκαλύφθη τὸ μέλλον, *cui revelatum est futurum.* Alius, ᾧ κεκρυμμένα ἐκάλυψεν, *cui occulta revelavit* (Deus.) Chald.

vir, cui secreta revelantur. Philo κρυπῶν εὑρετὴς, ἢ ὀνειροκρίτης, *occultorum inventor, vel somniorum interpres.* Syrus ὁ εἰδὼς τὰ κρυπτὰ, *occultorum gnarus.* Quæ omnes interpretationes ex Hebræo proficiscuntur. Melius Hieron. in quæst. Heb. tom. 2. nov. edit. col. 542. *Licet Hebraïce hoc nomen absconditorum repertorem sonet, tamen quia ab Ægyptio ponitur, ipsius linguæ debet habere rationem. Interpretatur ergo sermone Ægyptio* SAPHANETH PHANEE; *sive, ut Lxx. transferre voluerunt*, Psomthom-phanech, *salvator mundi, ex eo quod orbem terræ ab imminente famis excidio liberavit.*

Dan. 1. v. 7. *Asphenez* præpositus eunuchorum nomina hebraïca *Danielis*, *Ananiæ*, *Misaelis*, & *Azariæ* mutavit, ipsisque Chaldaïca imposuit: *Danieli* quidem, בֵּלְטְשַׁאצַּר *Beltesch atsisar*, Vulg. *Baltassar*, i. *Beli recondens thesauros*, seu *Sacerdos mysteriorum Dei*; ex בֵּל *Belus*, טְשָׁא *recondidit*, & אֲצַר *thesaurus.* Danielem autem ab idolo *Bel* sic vocatum fuisse patet cap. 4. v. 5. *Ananias* vero שַׁדְרַךְ *Schadrach*, Vulg. *Sidrach* appellatus est, h. e. *commotio*, seu *afflatus regis*, nimirum *solis*, qui Deus & Rex apud Chaldæos habebatur; confer 4. Reg. 23. v. 11. ex שְׁדָא *commovere*, & רַךְ *Rex. Misaëli* inditum est nomen מֵישַׁךְ *Meschach*, Vulg. *Misach*, h. e. *à festo Sacha*, quod in honorem Deæ *Sacha* celebrabant Babylonii, quo nomine terram colebant; ex מ *à*, vel *ab*, & שַׁךְ *Sacha.* Denique Azariæ nomen commutatum est cum עֲבֵד נְגוֹ *Abhed nego*, Vulg. *Abdenago*, h. e. *servus ignis*, qui à Babyloniis sic vocabatur à נְגַהּ *splendere*, *lucere.* Alii alias horumce nominum etymologias afferunt ex Hebræo plerumque petitas: sed perperam, cum ex Chaldaïca sint origine. S. Hieron. comm. in c. 1. Dan. col. 1076. tom. 3. nov. edit. hanc mutationis nominum causam affert, quod nollent Babylonii *eos* (Danielem, &c.) *in terra captivitatis vocabula habere Judæorum.*

Esth. c. 2. v. 7. *Esther* alio nomine vocabatur הֲדַסָּה *Hadassa*, i. *myrtina*, ab הֲדַס *myrtus.* Vulg. *Edissa*: quam denominationem ab Assuero accepisse Estherem auguratur Drusius. Alia exempla vide 4. Reg. 23. v. 34. c. 24. v. 17. &c.

Locorum quorumdam nomina quoque mutata, ac nova superinducta esse leguntur.

Gen. 19. v. 23. vocatur *Segor*, quæ civitas prius *Bala* dicebatur, conf. c. 14. v. 2.

Ibid. cap. 28. v. 19. *Luza* à Jacobo *Bethel* cognominata est.

Jud. 18. v. 29. urbs *Lais* postmodum appellata est *Dan.*

3. Reg. 9. v. 13. Pars Galilææ, in qua erant 20. civitates, quas Salomon regi Hiramo dedit, pars, inquam, illa ab Hiramo vocata est terra *Chabul*; Josepho Antiq. l. 8. c. 2. *Chabulon*, i. displicentia, quod ipsi displiceret. Qua de causa? hariolantur interpretes.

Jerusalem primum vocata est *Salem*, Gen. 14. v. 18. Epist. ad Heb. 7. v. 1. Deinde *Jebus*, Jud. 19. v. 10. 1. Paral. 11. vv. 4. 5. Tandem *Jerusalem* dicta est, quod nomen vulgo in SS. Scripturis retinuit; raro enim pristino nomine vocatur *Salem*, ut Psal. 75. Heb. 76. v. 3. De hujus nominis etymologia non convenit inter interpretes. Alii Jerosolymam sic dictam volunt à Jebusæis ipsis, quasi יִרְאוּ־שָׁלֵם *timebunt* (hostes) *Salem*, à יָרֵא *timuit.* Confer 2. Reg. 5. v. 6. Alii contendunt urbem hanc à Davide expugnatam, ita ab eo appellatam fuisse, quod sibi pacem polliceretur; id enim nominis componunt ex יִרְאוּ *videbunt*, i. videbitur, à verbo רָאָה *vidit*, & שָׁלֵם olim *pax*; unde vulgo interpretatur *visio pacis.* Quod si ante Davidem hujus nominis fit mentio, ut Jud. 1. v. 8. id per prolepsin explicandum est. Alii alias originationes afferunt. Forma hujus nominis dualis est יְרוּשָׁלַיִם, quia duplex erat civitas, seu duas in partes dividebatur, quarum altera in tribu Judæ, altera cum arce in tribu Benjamini exstructa erat. Cabbalistæ ad duplicem Jerusalem, cœlestem & terrenam respici volunt, atque terrenæ deletionem per literam (י) excidentem significari conjectant; nomen enim istud, quinque locis exceptis, semper defective scribitur hoc modo: יְרוּשָׁלֵם. Alias nominum propriorum locorum mutationes vide Num. 32. vv. 37. 38. &c.

CANON

CANON VII.

PLURES unius regni, vel provinciæ reges, sive principes, sibi invicem succedentes, sæpe uno eodemque vocantur nomine.

PHARAO commune regum Ægyptiorum nomen fuit. *Pharaonis* alicujus mentio fit tempore Abrahami, Gen. 12. v. 15. Alterius tempore Josephi, Gen. 41. v. 1. Alius tempore servitutis Ægyptiacæ, Exod. 1. vv. 8. 21. &c. *Pharao Nechao* memoratur 4. Reg. 23. v. 29. Jerem. 46. v. 2. *Pharao* חָפְרַע *Hophra*, Vulg. *Ephree*, Jerem. 44. v. 30. quem Herodotus lib. 2. Ἀπρίην *Haprien* vocat.

Post Alexandri Magni tempora, Reges Ægypti vocati sunt PTOLEMÆI, à voce Græca πόλεμος, & inserto τ, πτόλεμος, *bellum*, q. d. bellatores. *Ptolemæus Evergetes* memoratur in præfat. Eccli. *Ptolemæus Philometor*, in 1. Macc. 1. v. 18. *Ptolemæus Philadelphus*, apud Joseph. antiq. l. 12. c. 2. Philonem lib. 2. de vita Mosis, Epiphan. lib. de pond. & mens. Zonar. tom. 1. Aug. lib. 18. de civ. Dei, cap. 42. Ptolemæi hujus ætate versionem Græcam, quæ LXX. nomine circumfertur, saltem ex parte ferunt adornatam. Reperitur etiam *Ptolemæus Lagus*, *Ptolemæus Philopator*, &c.

ABIMELECH Philistinorum Regum in Scripturis nomen est, Gen. 20. v. 2. c. 26. v. 1. Psal. 33. Heb. 34. v. 1. qui postremus locus ex hac observatione facile conciliari potest cum 1. Reg. c. 21. vv. 12. 13. ubi pro *Abimelech* legimus *Achis*, quod est nomen proprium regis hujus in Geth tunc temporis imperantis, *Abimelech* vero nomen ipsi cum aliis regibus commune.

ARTAXERXES Reges Persarum vulgo vocatos fuisse probant eruditi non pauci ex Esd. 4. v. 7. c. 7. v. 1. Nehem. 13. v. 6. Rabb. Salomone & Aben-Esra in cap. 6. Esd. v. 14. Seder olam c. 30. ubi dicitur: *omne regnum vocatur* ארתחשׁשׁתא *Artahhschascht*, sic enim Chaldæi exprimunt nomen, quod à Græcis *Artaxerxes* profertur. Item ex Megasthene Persa apud quem legitur *Artaxerxes Assuerus*, *Artaxerxes Ochus*, *Artaxerxes Darius*, &c. Artaxerxes autem interpretatur Græce μέγας ἄρειος *magnus Martius*. Alii eruditi negant nomen istud regibus Persarum fuisse commune, ex eo quod Herodotus, Thucydides, Xenophon, Diodorus, Plutarchus, aliique scriptores Græci, reges Persidis proprio nomine distinguant, vocitantes eos *Cyrum*, *Cambysem*, *Darium*, *Xerxem*, *Artaxerxem*, &c. Verum historici Græci istos Persarum reges nomine proprio, omisso communi, sicuti mox in *Achis* vidimus, appellare potuerunt.

BENADAD commune esse regum Syriæ nomen scribit S. Hieron. comm. in Amos cap. 1. col. 1374. tom. 3. nov. edit. *Ei* (Azaëli) *in regnum successerat filius suus Benadad, à quo omnes postea reges Aram, id est, Syriæ & Damasci, Benadad vocabulum possederunt.* Et sane tres Syriæ reges *Benadad* dicti memorantur 3. Reg. 15. v. 18. 4. Reg. 8. v. 7. c. 13. v. 3. Drusius observ. lib. 11. cap. 24. negat omnes reges Syriæ post *Benadad* eo nomine fuisse insignitos; quandoquidem *Rasin* cujus mentio fit 4. Reg. 15. v. 37. fuit rex Syriæ, neque tamen *Benadad* appellatur. Verum is nomine proprio, non communi, sicut antea de *Achis* observatum est, potuit appellari.

CANDACES nomen, quod occurrit Act. 8. v. 27. commune reginarum Æthiopiæ Africanæ nomen fuisse tradit Plinius lib. 6. c. 29. circa finem. *Regnare* (inquit) *feminam Candacem, quod nomen multis jam annis ad reginas transiit.* Vide Strabon. l. 17. Geograph.

Huc referunt, quod Parthi suos reges appellarint *Arsaces*, Justin. lib. 41. Scythæ suos *Scolotos*, Herod. lib. 4. Albani suos *Sylvios*, Romani suos *Cæsares*, vel *Augustos*. Sic hodie Turcarum imperatores vocantur *Ottomanni* ab Ottomanno primo, sicut & *Sultani*, à dominio, vel potestate; שׁלט enim *imperare* significat, unde Chald. שׁלטן scholtán, Arab. סלטאן sultán, *Dominus*, *Princeps*, *Imperator*.

CANON VIII.

QUÆDAM nomina dubiæ sunt significationis, propriane sint, an appellativa.

Gen. 26. v. 26. אֲחֻזַּת Lxx. ut nomen proprium accipiunt, interpretanturque Ὀχοζὰθ, Vulg. *Ochozath.* Chaldæus autem hanc vocem ut nomen appellativum transtulit סִיעַת *cœtum.*

Num. 24. v. 17. *Orietur stella ex Jacob .... vastabitque omnes filios* שֵׁת, Lxx. Σὴθ, Vulg. *Seth.* Et sic plerique interpretes. Chald. *dominabitur in omnes filios hominum*; à Setho enim omnes propagati sumus, cum in diluvio Caini proles exstincta fuerit, & Noe, à quo genus humanum reparatum est, à Seth originem traxerit suam. Junius interpretatur *filios sedis*, seu posticæ partis, vel qui retro sunt; quibus Ammonitas, Madianitas, & ceteros Orientales ad Euphratem usque pertingentes intelligit Balaamus, qui hoc oraculum edidit in Moabitide, ad Israëlem conversus: proindeque dicti populi pone ipsum erant, quos Judæi postea subegerunt.

Deut. 3. v. 17. אַשְׁדֹּת הַפִּסְגָּה Lxx. Ἀσηδὼθ τῆς Φασγὰ, quæ est urbs Jos. 13. v. 20. Vulg. *montis Phasga.* Pagninus *effusiones* (aquarum) *collis* transtulit.

Jud. 10. v. 1. *Thola filius Phua*, בֶּן־דּוֹדוֹ *filius Dodo*, ut quidam Hebræi, qui nomen esse proprium existimant. Melius Lxx. Θωλὰ υἱὸς Φουὰ, υἱὸς πατραδέλφου αὐτοῦ, *Thola filius Phua, filius patrui ejus*, nempe Abimelechi, cujus præcedit mentio; unde Vulg. *Thola filius Phua patrui Abimelech.*

1. Reg. 20. v. 19. ...... *juxta lapidem* הָאָזֶל, Chald. אָתָא *signi*, id est, qui index est itineris. Alii *aditionis*, eo quod ad eum lapidem aditurus erat Jonathas Davidem, ut ei negotium indicaret. Vulg. ut nomen proprium accepit, *juxta lapidem, cui nomen est Ezel.* Lxx. παρὰ τὸ ἐργὰβ ἐκεῖνο, *juxta illud Ergab*, quod mendum graphicum videtur, quandoquidem ms. Alex. habet ἔργον. Noster D. Bern. *de Montfaucon* putat ἐργὰβ huc translatum ex v. 41. ubi Lxx. הַנֶּגֶב exprimunt per ἐργὰβ, quia legebant הרגב, cum ר pro נ, & ה pro vocali *e* habebant, quam olim litera illa sæpe exprimebat. Vide pag. 16. col. 2. in fine. Aquila ad hunc etiam v. 41. respexisse videtur, cum, teste veteri scholiasta & Theodoreto, interpretatus sit ἐχόμενα τοῦ νοτίου, *juxta australem plagam.* Is tamen secundum Eusebium & S. Hieronymum loca Hebraïca Eusebii interpretantem, transtulit λίθον *lapidem.* Sic etiam vertêre ceteri interpretes Græci, teste Procopio. Aut potius הָאֶבֶן λίθον *lapidem* interpretati sunt, & הָאֵזֶל ἐκεῖνον *illum* transtulerunt, quia legerunt הַלָּז, trajectis ז & ל, & spectato א ut antiqua vocali *a.*

2. Reg. c. 8. v. 1. *Factum est autem post hæc, percussit David Philisthiim .... & tulit David* אֶת־מֶתֶג הָאַמָּה, quas voces ut nomen proprium urbis, aut loci, accipiunt nonnulli, vertuntque *Methegh haamma.* Ita R. Levi Ben-Gerson, Qimhhi, Ariasmontanus, &c. Aq. τὸν χαλινὸν τοῦ ὑδραγωγίου, *frænum aquæductus*; Rabbinis enim אַמָּה & אַמְּתָא est *rivus aquæ, aquæ-ductus.* Idem interp. in alia versione, τὸν χαλινὸν τοῦ πήχεως *frænum cubiti*, quæ est genuina significatio vocum Hebraïcarum, saltem in hodiernis Lexicis. Symm. τὴν ἐξουσίαν τοῦ φόρου, *potestatem tributi*, Vulg. *frænum tributi.* Lxx. τὴν ἀφωρισμένην, *segregatam*, supp. πόλιν, *civitatem*, quæ est *Geth* cum viculis suis, legitur enim in loco parallelo 1. Paral. 18. v. 1. *Factum est autem post hæc, ut percuteret David Philisthiim, ... & tolleret Geth & filias ejus de manu Philisthiim.* Hujus itaque urbis expugnatio, & tributum impositum, fuit veluti frænum, quo Philisthæos coercuit David.

4. Reg. 18. v. 34. ..... *ubi est Deus Sepharvaim*, הֵנַע וְעִוָּה, Lxx. Ἀνὰ καὶ Ἀβὰ, Compl. Ἀυὰ. Aq. Ἀνὲ καὶ Γαυὰ, Vulg. *Ana & Ava.* Has voces appellative accepit Chald. *nonne tulit eos & migrare fecit eos*, à נוּעַ *motus fuit*,

in hiphil *movit, agitavit*, & à עָוָה *perverse egit*, in piél *pervertit*. Symm. ἀνεστάτωσεν καὶ ἐταπείνωσεν, *subvertit & humiliavit*.

Alia exempla vide 1. Paral. 26. v. 18. in voce פַּרְבָּר. Esd. 4. v. 17. in וּכְעֶת. Isai. 6. v. ult. in שַׁלֶּכֶת. cap. 22. v. 6. in קִיר. Jerem. 50. v. 21. in מְרָתַיִם & פְּקוֹד. Ezech. 25. v. 9. in מֵהֶעָרִים. c. 38. v. 2. in גּוֹג. c. 39. v. 16. in הֲמוֹנָה. Ose. 5. v. 13. in יָרֵב. Amos 5. v. 6. & Act. 7. v. 43. quæ duo loca si conferantur & interpretum sententiæ expendantur, aliquot voces utrobique occurrent, de quibus utrum propriæ sint, an appellativæ, dubium est. Nah. 2. v. 7. in וְהֻצַּב. Soph. 1. v. 11. in הַמַּכְתֵּשׁ. Zach. 9. v. 1. in חַדְרָךְ. Ezech. 27. v. 11. in גַּמָּדִים, quam vocem quidam ut nomen proprium accipiunt, *Gammadæi*, seu incolæ *Gammades*, quæ Plinio lib. 2. c. 91. urbs erat Phœniciæ, quam *Gammalen*, pro *Gammadem* vitiose appellat. Symm. ἀλλὰ καὶ Μῆδοι, *sed & Medi*; divisim legebat גַּם מָדִים Theod. Γαμμαδεὶμ *Gammadim*; ex S. Hieronymo autem *Gomadim*. Aq. in prima edit. πυγμαῖοι, Vulg. *Pigmæi*, non fabulares illi homines, qui cubitali mensura finguntur à Poëtis & Rabbinis: sed *bellatores, & ad bella promptissimi*, ἀπὸ τῆς πυγμῆς, *quæ Græco sermone in certamen vertitur*, ut scribit S. Hieron. comm. in h. l. col. 883. tom. 3. nov. edit. Lxx. appellative etiam accipiunt, φύλακες *custodes*. Alia exempla, quæ hic brevitatis causa missa facio, lector diligens & curiosus observabit; eaque vel proprie, vel appellative, pro sua eruditione interpretabitur.

§. III.

De peculiari proprii nominis usurpatione.

PECULIARIS proprii nominis usurpatio triplici ratione contingit. I. Cum nomen pro re ipsa ponitur, quod referri potest ad Metonymiam, qua adjunctum pro subjecto adhibetur. II. Cum nomen unius ob similitudinem alteri tribuitur, quod ad Metaphoram spectat. III. Cum nomen civitatis pro agro circumjacente accipitur, quod itidem Metonymicum est, cum civitas ut subjectum pro adjuncto ipsi agro sumatur.

CANON I.

QUANDOQUE rei nomen pro re ipsa ponitur.

Isai. 7. v. 14. *Ecce virgo concipiet, & pariet filium*, וְקָרָאת Lxx. Aq. Symm. Theod. καὶ καλέσεις *& vocabis* (ô Virgo, verbum enim secundum Massoretharum puncta femininum est) *nomen ejus Emmanuel*. Alii, *& vocabit*, vide supra pag. 270. col. 1. Vulg. *vocabitur*, idem sensus; h. e. revera erit *Emmanuel*, quod interpretatur *nobiscum Deus*. Quæ verba in proprio suo sensu de alio intelligi nequeunt, nisi de æterno Dei verbo, quod in tempore σὰρξ ἐγένετο, καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν, *caro factum est, & habitavit in nobis*, Joan. 1. v. 14.

Cap. 9. v. 6. *Et vocabitur nomen ejus* (Messiæ) *Admirabilis, Consiliarius, Deus, Fortis*, &c. h. e. vere erit *Admirabilis*, &c.

Cap. 62. v. 4. *Non vocaberis amplius desolata ..... sed vocaberis voluntas mea in ea*, i. non eris amplius desolata, sed eris ita exornata & amœna, ut voluntas mea, & beneplacitum meum in te futurum sit.

Jerem. 23. v. 6. *Et hoc est nomen, quod vocabunt eum, Dominus justus noster*, h. e. erit Dominus justus noster. Vide cap. 33. v. 16.

Zach. 8. v. 3. *Et vocabitur Jerusalem civitas veritatis*, &c. h. e. erit civitas veritatis.

CANON II.

NOMEN proprium unius, quandoque alteri imponitur; ob similitudinem, vel etiam typum.

I. In nominibus personarum.

4. Reg. 9. v. 31. *Jehu* vocatur à Jezabele *Zambri*; quia sicut Zambri occiderat dominum suum *Elam* regem Israëlis, 3. Reg. c. 16. v. 10. ita Jehu occidit *Joram* regem Israel dominum suum, 4. Reg. 9. v. 24. ideo ob facti similitudinem *Zambri* à Jezabele appellatur.

Isai. 55. v. 3. Christus servator noster *Davidis* nomine vocatur, quia Christi typus fuit David. Sic Jerem. 30. v. 9. Ezech. 34. vv. 23. 24. cap. 37. vv. 24. 25. Ose. 3. v. 5. &c. Vide etiam Syntax. fig. tract. II. cap. III. art. VIII. §. I.

Malach. 4. v. 5. Joannes Baptista nominatur *Elias*, ut explicat ipse Christus Matth. 11. v. 14. cap. 17. vv. 11. 12. 13. idque ob similitudinem, quia *in spiritu & virtute Eliæ* antecessit Christum Servatorem, explicante Angelo, Luc. 1. v. 17. Præterea cinctura & vestis utriusque eadem fuit. Jezabelem Elias, Herodiadem Joannes libera increpatione offenderat. Ambo vasta & inculta loca, procul à mortalium profana multitudine habitarunt. Eodem numine afflatus, eodemque zelo in peccatores fuit uterque accensus, &c.

II. In nominibus locorum.

Isai. 2. vv. 2. 3. Mons *Sion* & *Jerosolyma* pro Ecclesia Novi Testam. ponuntur; quia ex urbe Jerosolyma vox Evangelii prodiit in universum orbem terrarum. Vide insuper cap. 40. v. 9. cap. 49. v. 14. cap. 59. v. 20. Zach. 9. v. 9. Gal. 4. v. 26. Heb. 12. v. 22.

Joel 3. al. 4. v. 2. Vallis יְהוֹשָׁפָט *Josaphat*, in qua judicaturus est Dominus omnes gentes, quæque ea de causa à Paraph. Chald. vocatur *vallis distributionis Judicii*, sumitur etiam pro Ecclesia Christiana, ante quam in extremo judicio omnes homines judicabit & angelos apostatas, qui *robustorum* nomine v. 11. denotantur. In ipso autem *Josaphati* nomine ad divinum illud judicium alluditur, significat enim *Dominus judicat*, ex יְהוֹ pro יְהוָה *Dominus*, & שָׁפַט *judicavit*.

Matth. 5. v. 22. Infernus, damnatorum locus, dicitur *Gehenna*, ut & Marc 9. vv. 43. 45. 47. Luc. 12. v. 5. Jacob. 3. v. 6. Vox autem illa formatur à גֵּי־הִנֹּם Gehinnom, i. e. *vallis Hinnom*, Jos. 15. v. 8. quæ etiam dicebatur גֵּי בֶן־הִנֹּם *vallis filii Hinnom*, ibid. Hæc vallis vicina erat urbi Jerusalem, in eaque erat locus editus dictus *Topheth*, in quo Judæi idololatræ filios suos in honorem *Molochi* adurebant, vide 4. Reg. 21. v. 6. cap. 23. v. 10. 2. Paral. 28. v. 3. Jerem. 7. v. 31. cap. 19. vv. 3. 4. 6. cap. 32. v. 35. &c. Locum hunc polluit Josias projiciendo illuc cadavera, fimum, stercora, &c. Vide 4. Reg. 23. v. 10. Ex hoc porro igne, Infernus dictus est *Gehenna*.

Apoc. 11. v. 8. Roma gentilis vocatur *spiritualiter Sodoma & Ægyptus*, ob similem idololatriam & morum depravationem. Urbs eadem appellatur etiam *Babylon*, 1. Pet. 5. v. 13. *Salutat vos ecclesia, quæ est in Babylone coëlecta.* Hic Babylonis nomine Romam designari, scribunt veteres interpretes, quibus assentitur Grotius.

Cap. 16. v. 16. Locus in quem congregandi sunt reges totius terræ in prælium, vocatur Ἀρμαγεδδὼν, vel Ἀρμαγεδὼν, *Armageddon*, vel *Armagedon*, ab Hebræo חֵרְמָה *exitium, perditio*, & מְגִדּוֹ *Megiddo*, Vulg. *Mageddo*, qui locus erat in tribu Manassis, ubi *Josias* interfectus est. Vide 4. Reg. c. 23. v. 29. 2. Paral. c. 35. v. 22. Zach. 12. v. 11. Secundum hanc etymologiam Ἀρμαγεδδὼν per syncopen dicitur pro Ἀρμαμαγεδδών. Alii nomen istud componunt ex הַר *mons*, & מְגִדּוֹ, forte quia juxta planitiem mons erat, qui una cum planitie *Mageddo* appellabatur. *Armageddon* itaque Apocalypseos, ob eventus similitudinem, id nominis habuit à *Mageddo*, 4. Reg. cap. 23. v. 29. &c.

CANON III.

NOMEN proprium civitatis aliquando pro agro, sive tractu circumjacente, usurpatur.

Josue 14. v. 14. *Atque ex eo fuit Hebron* (לוֹ) *Caleb filio Jephone Cenezæo* (vel Cenezæi) *in possessionem*, h. e. ager Hebronis, ut liquet ex cap. 21. vv. 11. 12.

Ibid. cap. 24. v. 1. *Congregavitque Josue omnes tribus Israël in Sichem*, i. in agrum Sichemiticum, sive in Silo, ubi tunc erat tabernaculum Dei; sequitur enim: *steteruntque in conspectu Domini.* Ibidem v. 32. *Ossa quoque Joseph .... sepelierunt in Sichem*, h. e. in parte agri Sichemitici. Confer Gen. 33. vv. 18. 19. & vide supra pag. 426. coll. 1. 2.

1. Reg. 11. v. 8. *Et recensuit eos* (Saül) *in Bezech*, i. in agro Bezech, confer Jud. 1. v. 4. Planum hoc est ex numero recensitorum, qui erat 330000. hominum. Sic cap. 15. v. 4. *Et recensuit eos* בַּטְּלָאִים *in Telaim*, ut quibusdam videtur, i. in agro Telaim, quæ erat civitas tribus Juda. Confer Jos. 15. v. 24. ubi טֶלֶם appellatur. Vulg. *sicut agnos*, legebat כַּטְּלָאִים cum כ pro ב, ut jam monuimus supra pag. 430. col. 2.

HActenus de nominibus propriis, in quorum prolatione LXX. & Vulgatum interpretem Latinum ut plurimum sequuti sumus eorum gratia, qui Hebraïcæ pronuntiationi non sunt adsueti. Ceterum nomina illa, maximam sui partem, aliter ab his interpretibus, aliter à Judæis proferri, nihil est, quod miremur; illi enim Græcis & Latinis auribus, quantum potuere; ea accommodarunt. Quapropter non solum ultimas syllabas Græca, aut Latina terminatione sæpius donarunt: verum etiam ceteras, quantum per earum naturam licuit, mollire conati sunt. Præterea, cum lingua Hebraïca literas quasdam habeat, quæ in Græca & Latina non occurrunt; fieri non potest ut nomina propria, in quibus illæ reperiuntur, eadem plane sint in Græco, vel Latino idiomate, atque in Hebræo. Denique vocales quod attinet, si nomina usitatiora exceperis, cetera librariorum indiligentia simul & ignorantia ita depravata sunt, ut vix eadem credideris. Corruptionis hujus exempla quædam in hoc articulo protulimus: innumera alia in libris cum editis, tum manuscriptis reperies. Adde prolationem τῦ *schevá initialis ratione vocalis, quæ sequitur, qua de re pag. 37. coll. 1. 2. ad Hebræos cum Græcis & Latinis conciliandos non mediocriter conducere. Ex nominibus itaque propriis ab Hebræis & Græcis, vel Latinis, aliter atque aliter lectis, aut pronuntiatis, nullum adversus Massoretharum punctationem firmum colligi potest argumentum. Massorethæ enim nomina illa, prout à Judæis semper pronuntiata sunt, & pro linguæ, ex qua deducuntur, indole, punctis vocalibus instruxerunt. Sed hæc fusius disputata vide in diatriba, quæ aliquot abhinc annis ad Massorethárum punctationem asserendam à nobis elaborata, in altero operis hujus volumine, typis, si Deus dederit, mandabitur.*

ARTICULUS II.

De Nomine appellativo.

NOMEN appellativum dividitur in *Substantivum* & in *Adjectivum*, ut diximus supra pag. 49. in append. Sunt etiam, qui illud tribuant in *Abstractum* & *Concretum*; Latinis enim substantivum & abstractum nonnihil differunt, sicuti adjectivum & concretum: nam neque omne substantivum est abstractum, neque omne concretum est adjectivum: licet omne abstractum sit substantivum, & omne adjectivum sit concretum. Latius igitur patet substantivum quam abstractum; & concretum quam adjectivum.

Nomen, sive substantivum, sive abstractum, Hebræi vocant שֵׁם הַדָּבָר *nomen rei*, qua voce non solum intelligunt substantiam rei, aut personæ; verum etiam accidens, relationem, privationem, &c.

Nomen, sive adjectivum, sive concretum, appellant שֵׁם הַתֹּאַר *nomen formæ*, quod qualitatem quampiam subjecto alicui inhærentem habitu, vel potentia significat, ut: *justus*, *sapiens*, *medicus*, *grammaticus*, &c. In eo autem nomen istud differt à participio, quod participium actum significet, ut: גּוֹנֵב *furans*, seu, qui actu furatur: גַּנָּב vero nomen *Tóar*, habitum, vel potentiam furandi habentem, seu furem exprimit. Sæpe tamen participia nominum *Tóar*, seu *formæ*, naturam induunt, ut: גֹּאֵל *redemtor*, רֹפֵא *medicus*, &c. quæ sunt participia bénoní verborum גָּאַל *redemit*, & רָפָא *sanavit*.

CANON I.

ADJECTIVUM, seu concretum, pro substantivo, seu abstracto, interdum ponitur.

Gen. 21. v. 16. כִּמְטַחֲוֵי קֶשֶׁת *sicut jaculantes arcu*, h. e. ut vertunt Lxx. ὡσεὶ τόξȣ βολὼν, *quasi arcus jactum*. Vulg. *quantum potest arcus jacere*. Alii, *ut jaculantes arcu* solent scopo abesse.

Num. 24. v. 20. עֲדֵי אֹבֵד *usque ad pereuntem*, h. e. perditionem.

Psal. 118. Heb. 119. v. 176. כְּשֶׂה אֹבֵד *sicut ovis pereuntis*, i. perditionis, שֶׂה enim est in forma constructa, ut (-) denotat.

Dan. 9. v. 24. *Ad obsignandam visionem*, וְנָבִיא *& prophetam*, h. e. *prophetiam*. Vulg. *ut impleatur visio & prophetia*. Lxx. τȣ̃ σφραγίσαι ὅρασιν ϗ προφήτην, *ad obsignandum visionem & prophetam*, i. *prophetiam*; unde Compl. loco προφήτην habet προφητείαν *prophetiam*. Huc etiam refertur à Glassio illud Isai. 53. v. 9. וַיִּתֵּן אֶת־רְשָׁעִים קִבְרוֹ וְאֶת־עָשִׁיר בְּמֹתָיו, *& dedit*, vel *posuit impios*, (i. impietates, iniquitates) *in sepulchro suo, & divitem*, (h. e. divitias) *in morte sua*; subintellecta in priori membro præpositione בְּ, quæ in poste-

riori exprimitur. Sensus itaque est: Christus Dominus peccata hominum, quæ in corpore suo portaverat super crucem, intulit quasi secum in sepulchrum, ut à facie Dei essent abscondita, & remissa iis, qui in eum (Christum) crederent. Posuit etiam divitias in morte sua, ex qua omnes divitiæ spirituales hauriuntur. Quare S. Petrus epist. 1. c. 1. v. 19. sanguinem Christi τίμιον *carum* & *pretiosum* vocat, & omnibus mundi thesauris opponit. Vide Ephes. 1. vv. 7. 8. 18. cap. 2. v. 7. cap. 3. v. 8.

Ephes. 6. v. 12. *contra* πνευματικὰ τῆς πονηρίας, *spiritualia nequitiæ*, h. e. spiritus nequitiæ, sive spiritus malos.

Heb. 2. v. 16. *Nusquam enim angelos*, (i. angelicam naturam) *apprehendit* (filius Dei) *sed semen Abrahæ*, h. e. naturam humanam ex stirpe Abrahami *apprehendit*. Conf. Rom. 1. v. 3.

2. Pet. 2. v. 14. ὀφθαλμοὺς ἔχοντες μεστοὺς μοιχαλίδος, *oculos habentes plenos adulteræ*, h. e. adulterii, ut optime interpretatur Vulg.

Sic τὸ χρηστὸν τοῦ Θεοῦ, pro ἡ χρηστότης, *bonitas Dei*, Rom. 2. v. 4. τὸ μωρὸν, pro ἡ μωρία, *stultitia*, 1. Cor. 1. v. 25. τὸ ἀσθενὲς, pro ἡ ἀσθένεια, *infirmitas*, Phil. 4. v. 5. &c.

Apud profanos. τὸ δίκαιον, pro ἡ δικαιοσύνη, *justitia*, τὸ ἡδὺ, pro ἡ ἡδονὴ, *voluptas*, &c.

Apud Latinos. Persius Satyra prima: *Quantum est in rebus inane!* pro quanta inanitas!

Hucusque de enallage concreti pro abstracto. De enallage abstracti pro concreto, infra §. II. Can. II. Sed antequam ultra progrediamur, expendenda est regula de *epithetis* & *denominativis*, quæ sic traditur:

CANON II.

Denominativa & epitheta quandoque de subjectis suis prædicantur, etiamsi fundamentum ipsorum, & denominationis ratio perierit. Et vicissim denominantur quædam talia, etiam ante rem ipsam, ob quam ista fit denominatio.

I. Aliquando in Scriptura, mutata re, pristinum nomen remanet.

Gen. 2. v. 23. *Hæc est os ex ossibus meis, & caro de carne mea.* Sic loquitur Adamus de Heva, quæ ex costa cum carne ex latere ipsius extracta, formata fuerat.

Exod. 7. v. 12. Virga Aaronis in serpentem conversa, appellatur virga, quia talis erat natura sua, & quia mox in pristinam formam erat reditura.

2. Reg. 24. v. 23. *Areuna* rex appellatur, quia ante captam à Davide Jebus, sive Jerusalem, rex erat Jebusæorum.

Isai. 11. v. 6. *Habitabit lupus cum agno*, &c. i. qui prius erat lupus, &c. Qua metaphora intelliguntur homines feri ac crudeles ante suam ad Christum conversionem.

Matth. 10. v. 3. Matthæus dicitur *publicanus*, quia talis olim fuerat. Confer c. 9. v. 9.

Cap. 11. v. 5. *Cæci vident, claudi ambulant, surdi audiunt*, &c. hoc est, qui erant cœci, claudi, surdi, &c.

Cap. 21. v. 31. *Publicani & meretrices præcedent vos in regnum Dei*, i. qui antea erant publicani, &c. sed conversi sunt.

Cap. 26. v. 6. *Simon leprosus* memoratur, h. e. qui olim fuit leprosus.

Cap. 27. v. 53. Jerusalem dicitur *civitas sancta*, quia olim talis fuerat.

Joan. 9. v. 17. *Dicunt ergo cæco iterum*, &c. h. e. illi, *qui fuerat cœcus*, ut describitur v. 24.

Joan. 12. v. 1. ὅπου ἦν Λάζαρος ὁ τεθνηκὼς, *ubi erat Lazarus mortuus*, Gallice *où étoit Lazare le mort*; h. e. ubi erat Lazarus, qui fuerat mortuus, sed quem suscitaverat Jesus. Articulus ὁ voci τεθνηκὼς præpositus, indicio est eam esse Lazari epitheton, non vero prædicatum.

1. Cor. cap. 11. vv. 26. 27. 28. Corpus Christi dicitur *panis*, & sanguis ejus *vinum*.

seu *calix*, per metonymiam continentis pro contento; quia fit ex pane & vino, quæ vi verborum sacramentalium in corpus & sanguinem Christi οὐσιωδῶς convertuntur.

Photiniani hac regula abutuntur ad carnis resurrectionem impugnandam; aiunt enim *carnem resurrecturam dici, sicut meretrices & publicanos in regnum cælorum ingressuros*, Matth. 21. v. 31. *nimirum, qui olim publicani & meretrices fuerint: Ita quod caro fuit, resurrecturum.* At aliud est dicere Scripturæ verba sic, vel sic accipi posse; aliud vero demonstrare sic eo loci accipi debere. Carnis resurrectio evidenter probatur Job. 19. v. 25. Joan. 5. vv. 28. 29. 1. Cor. 15. vv. 42. 44. 53. 2. Cor. 5. v. 10. Philip. 3. v. 12. 2. Thess. 4. v. 14. &c. Quibus argumentis accedit ἀναμάρτητον Ecclesiæ judicium, quod in iis, quæ ad fidem & mores pertinent, unus est Scripturæ sensus interpres.

II. In Sacris literis res interdum describitur, non qualis nunc est, sed qualis futura est.

Gen. 1. v. 1. *cælum & terram* dicitur rudis indigestaque illa moles, quæ primitus creata est, & ex qua cœli & terra facti sunt, ac postmodum eo nomine donati, vv. 8. 10.

Gen. 3. v. 20. Adamus nominat uxorem suam *Hevam, eo quod* (futura) *esset mater cunctorum viventium*, nempe hominum.

Gen. c. 29. v. 21. Deut. 22. v. 24. Matth. 1. v. 20. *desponsata* vocatur *uxor*, quia est uxor promissa & futura.

Joan. 10. v. 16. Christus *oves suas* appellat eos, qui olim tales futuri erant, nunc autem erant lupi. Quamvis etiam ob æternum prædestinationis decretum, hoc nomine insigniri potuerint. Vide c. 11. v. 52.

Ephes. 5. v. 27. Apostolus vocat Ecclesiam *gloriosam, non habentem maculam, aut rugam*, &c. quod intelligendum est de Ecclesia in *statu patriæ, non autem in statu viæ, in quo si dixerimus, quod peccatum non habemus, nos ipsos seducimus*, S. Thom. part. 3. quæst. 8. art. 3. resp. ad 2. Vide Apoc. 19. vv. 7. 8. Hactenus de prima nominis appellativi distributione: nunc de altera, qua in substantivum & adjectivum dividitur.

§. I.

De Nomine substantivo.

DUo in nomine substantivo notanda sunt. I. Appositio. II. Repetitio, quæ in duobus sequentibus canonibus explicantur.

CANON I.

SUBSTANTIVUM cum substantivo ejusdem rei, in eodem genere, numero, & casu convenit; quam constructionem Latini appositionem vocant.

Deut. 22. v. 28. נַעֲרָה בְתוּלָה *puella virgo.*

2. Reg. 14. v. 5. אִשָּׁה אַלְמָנָה *mulier vidua.*

Gen. 13. v. 8. אֲנָשִׁים אַחִים *viri fratres.*

Alia exempla vide Num. 32. v. 14. Jud. 11. v. 1. 2. Sam. 3. v. 18. cap. 20. v. 3. &c.

In Novo Testamento. Luc. 4. v. 26. πρὸς γυναῖκα χήραν, *ad mulierem viduam.* Vide Matth. 18. v. 23. c. 20. v. 1. Luc. 2. v. 15. cap. 24. v. 19. Act. 2. v. 29. cap. 7. v. 59. κύριε Ἰησοῦ, *Domine Jesu*, utraque voce in vocandi casu posita, non *Domine Jesu*, ita ut Jesu sit in genitivo, quasi invocatio esset non ipsius Jesu, sed Dei patris, qui sit Dominus Jesu, in gignendi casu, ut impie asserit *Franciscus Davidis* Antitrinitarius. Nam ut hæretici illius sententia stare posset, dicendum foret, κύριε τοῦ Ἰησοῦ. Præterea Apoc. 22. v. 20. eadem loquendi ratio occurrit ἔρχου κύριε

ἐϱχου Ἰησοῦ, *veni Domine Jesu*; ubi ipsum Jesum compellari, nullus est dubitandi locus. Denique S. Stephanus invocat eum, quem vidit stantem à dextris Dei; is vero *Jesus* est, vv. 55. 56.

Apud Profanos. *Mulier ancilla*, Sallustio. *Ancilla virago*, Plauto.

In hac substantivorum appositione, utrique sæpe articulus, præpositio, aut alia litera servilis præponitur, pleonastice quidem, sed elegantia & emphasi singulari.

Gen. 32. v. 18. לְעַבְדְּךָ לְיַעֲקֹב *servi tui Jacobi*. Ibidem, לַאדֹנִי לְעֵשָׂו *Domino meo Esau*. Vide 2. Reg. 7. v. 10. Psal. 73. Heb. 74. v. 14.

2. Reg. 7. v. 7. אֶת־עַמִּי אֶת־יִשְׂרָאֵל Matth. 2. v. 6. τὸν λαόν μου τὸν Ἰσραήλ, *populum meum Israelem*.

Ibid. cap. 18. v. 12. בַּנַּעַר בְּאַבְשָׁלוֹם *in puerum istum, in Absalom*.

Ibid. cap. 7. v. 5. אֶל־עַבְדִּי־אֶל־דָּוִד *ad servum meum, ad Davidem*.

Ibid. v. 8. עַל־עַמִּי עַל־יִשְׂרָאֵל, Lxx. ἐπὶ τὸν λαόν μου, τὸν Ἰσραήλ, *super populum meum, super Israelem*.

Ibid. v. 23. מִי כְעַמְּךָ כְּיִשְׂרָאֵל *quis sicut populus tuus, sicut Israel?*

Gen. 21. v. 10. עִם־בְּנִי עִם־יִצְחָק, *cum filio meo, cum Isaaco*.

Loco appositionis, interdum status regiminis ponitur.

Gen. 15. v. 18. נְהַר פְּרָת *fluvius Euphratis*, pro נָהָר פְּרָת *fluvius Euphrates*.

Ezech. 3. v. 15. נְהַר כְּבָר *fluvius Chobaris*.

Amos 5. v. 2. בְּתוּלַת יִשְׂרָאֵל *virgo Israelis*, i. populus Israeliticus.

Act. 8. v. 5. εἰς πόλιν τῆς Σαμαρείας, *in urbem Samariæ*, h. e. Samariam. Confer vv. 9. 14. Sic Cicero ad Attic. l. 5. epist. 18. *in oppido Antiochiæ*.

Huc etiam referunt quidam illud Rom. 4. v. 11. σημεῖον περιτομῆς, *signum circumcisionis*, h. e. circumcisionem, quæ signum est. Matth. 12. v. 39. *signum Jonæ*, i. Jonas, qui signum, seu typus est filii hominis, ut ibidem sequitur.

CANON II.

IDEM substantivum, eodem casu & numero, sæpius in S. Scriptura repetitur, idque

I. Ad emphasin & evidentiam, vel etiam continuationem designandam.

Deut. 2. v. 27. בַּדֶּרֶךְ בַּדֶּרֶךְ *in eadem via, in eadem via procedam*, h. e. continuo eadem via procedam, *non declinabo ad dexteram vel sinistram*. Vulg. *publica gradiemur via, non declinabimus*, &c.

Ibid. cap. 16. v. 20. צֶדֶק צֶדֶק *justitiam justitiam sectaberis*, i. indesinenter & constanter justitiam sectaberis. Vulg. *juste, quod justum est, persequêris*.

Psal. 21. Heb. 22. v. 1. אֵלִי אֵלִי *Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquisti me?* Confer Matth. 27. v. 46. Marc. 15. v. 34. &c. quæ repetitio valde emphatica est. Lxx. adjiciunt πρόσχες μοι, *respice in me*, quia אלי significare etiam potest *in* vel *ad me*, si legatur אֵלַי. Vocem autem πρόσχες *attende, respice*, sensus complendi gratia addiderunt. Ista autem pericope in aliis interpretibus Græcis, & in S. Hieron. desideratur.

Alia iterationis hujus exempla vide 2. Reg. 18. v. 33. 4. Reg. 4. v. 19. Psal. 132. Heb. 133. v. 2. Jerem. 4. v. 19. Sic cum quis geminato nomine proprio vocatur, ut Gen. 22. v. 11. *Abraham, Abraham!* c. 46. v. 2. *Jacob, Jacob!* Exod. 3. v. 4. *Moyses, Moyses!* 1. Reg. 3. v. 10. *Samuel, Samuel!*

Si ter fiat illa repetitio, major adhuc orationis vis ac evidentia designatur.

Jerem. 7. v. 4. *Templum Domini, templum Domini, templum Domini est*, hoc est, unicum & charissimum Domini templum, in quo habitat, & in quo nos maxime confidimus.

Cap. 22. v. 29. *Terra, terra, terra, audi sermonem Domini*, i. ô terra omnium terrarum præstantissima!

Ezech. 21. v. 27. *Perversitatem, perversitatem, perversitatem ponam eam* (coronam), h. e. funditus evertam regnum Israeliticum. Vulg. *iniquitatem, iniquitatem, iniquitatem ponam eam*, i. pœnam iniquitatis.

II. Ad multitudinem significandam, quod plerumque in repetitione substantivorum pluralium fit.

Gen. 14. v. 10. *Vallis autem Siddim* (Vulg. sylvestris) *erat putei putei bituminis*, i. *habebat puteos multos bituminis*, ut optime interpretatur Vulgatus.

Exod. 8. v. 14. *Et colligebant eas* (ranas) *acervos acervos*, h. e. acervatim, seu ut Vulg. *in immensos aggeres*.

Jud. 5. v. 22. *Tunc obtusæ sunt*, (Vulg. *ceciderunt*) *ungulæ equi propter plausus plausus fortium ejus*, h. e. propter multiplicem & incitatissimum equorum cursum.

4. Reg. 3. v. 16. *Fac torrentem hunc foveas foveas*, h. e. fac in torrente isto plurimas foveas.

Isai. 25. v. 7. *Et præcipitabit* (Dominus) *in monte hoc faciem* חַלוּט חַלוּט *vinculi vinculi*, h. e. multiplicis vinculi. Vulg. *vinculi colligati*; pro ultimo חָלוּט legebat הָלוּט in participio. Aq. cum Theod. teste Hieron. comm. in h. l. *faciem tenebrarum* interpretatus est. At Symmach. ἐξουσιαστοῦ τοῦ ἐξουσιάζοντος, *dominatoris dominantis*; quæ omnes interpretationes eumdem sensum efficiunt; vincula enim sive involucra, victoris potentiam denotant, & infelicem captivorum statum, quem *tenebrarum* voce recte expressit Aquila. Sensus autem literæ is est: post reditum è captivitate Babylonica, conteret Dominus in monte Sion vincula, quibus alligati fuerant omnes populi, nempe Israelitæ. Clarius autem innuitur Gentium ad Christi fidem conversio, quarum vincula, quibus à Diabolo captivæ tenebantur, contrivit Dominus in Ecclesia, quæ *montis* nomine significatur.

Joel 3. al. 4. v. 14. הֲמוֹנִים הֲמוֹנִים *multitudines multitudines*, Vulg. *populi populi in valle concisionis*. h. e. tanta erit strages, ut cumuli cadaverum passim coacervati appareant. Qua allegoria infinitus damnatorum numerus significatur. Confer Isai. 66. v. 24.

III. Ad distributionem indicandam.

Gen. 32. v. 16. *Et dedit* (Jacob) *in manu servorum suorum gregem gregem seorsim*, h. e. *singulos seorsim greges*, Vulg.

Num. 5. v. 12. *Vir vir, cum declinaverit uxor ejus*, hoc est, cujuscumque viri uxor declinaverit. Sic Lev. 15. v. 2. cap. 24. v. 15. Ezech. 14. v. 4. cui respondet ἕκαστος *unusquisque*, Matth. 16. v. 27. c. 25. v. 15. 1. Cor. 4. v. 5.

Num. 17. v. 2. *Accipe ab eis virgam virgam*, hoc est, *virgas singulas*, Vulg.

Ibid. c. 28. v. 21. *decimam decimam parato*, i. singulas decimas.

Alia exempla vide 4. Reg. 17. v. 29. *in gens gens*. 1. Paral. 26. v. 13. *ad portam & portam*. 2. Paral. 19. v. 5. *urbe & urbe*. Esd. 10. v. 14. *civitatis & civitatis*. Esth. 8. v. 9. *provinciæ & provinciæ, populo & populo*, &c. Marc. 6. v. 39. συμπόσια συμπόσια, *per convivia convivia*, i. per singulas convivantium classes. v. 40. πρασιαὶ πρασιαί, *areolæ areolæ*, h. e. areolatim, sive per singulas areolas, &c.

Eadem fere ratio est adjectivorum numeralium, quæ, si geminentur, distributiva fiunt.

Gen. 7. v. 9. *Duo duo ingressa sunt* animalia munda, i. bina. Vide v. 2.

Marc. 6. v. 7. *& cœpit* (Jesus) *eos mittere* δύο δύο, *duos duos*, i. binos.

IV. Ad diversitatem & varietatem innuendam. Quod fit si copula ו interponatur, etsi exempla quædam in præced. numero posita ostendant distributionem indicari, etiam dum copula illa interjicitur.

Deut. 25. v. 13. *Non erit tibi in loculo tuo pondus & pondus*, h. e. *diversa pondera*, Vulg. nempe *majus & minus*, ut ibidem exponitur. Vide v. 14.

Psal. 11. Heb. 12. v. 3. *In corde & corde loquuntur*, i. duplici corde.

Psal. 86. Heb. 87. v. 5. *homo & homo natus est in ea*, h. e. diversi & quamplurimi homines.

Joel 2. v. 2. *usque in annos generationis & generationis*, i. diversarum ac plurimarum generationum.

Sic in diverso genere, vel numero. Isai. 3. v. 1. *Ecce enim dominator Dominus exercituum auferet à Jerusalem & Juda* מַשְׁעֵן וּמַשְׁעֵנָה *scipionem & scipionem*, i. hunc & illum robustum. Vulg. *validum & fortem.*

Eccle. 2. v. 8. שָׁרִים וְשָׁרוֹת *cantores & cantatrices*, h. e. varios cantores, diversa musices genera. Ibid. שִׁדָּה וְשִׁדּוֹת *symphoniam & symphonias.* Ita recentiores quidam interpretes. LXX. οἰνοχόον καὶ οἰνοχόας, *ministrum & ministras vini.* Aq. κυλίκιον καὶ κυλίκια, *parvos calicem & calices.* Vulg. *scyphos & urceos in ministerio ad vina fundenda.* S. Hieronym. comment. in h. l. *Denique Symmachus, licet verbum non potuerit exprimere de verbo, ab hac opinione non longe est, dicens* mensurarum species & appositiones. *Sive igitur urceos, sive scyphos, sive crateras, qui in ministeriis ordinantur, auro gemmisque distinctos, Salomonem habuisse credendum est: & quod ex uno* κυλικίῳ, *id est, cratere, aliis* κυλικίοις, *minoribus scilicet vasculis, hauriretur: & per ministrorum manus, potantium vinum turba susciperet.* Hæc interpretationum varietas ex eo nata est, quod voces istæ שִׁדָּה & שִׁדּוֹת eo' tantum loci reperiantur. Symm. qui interpretatus est mensurarum species, &c. videtur legisse מִדָּה & מִדּוֹת.

§. II.

De Nomine adjectivo.

NOMEN adjectivum in lingua Hebraïca, sicut & in aliis, cum suo substantivo in eodem genere, numero, & casu concordat; ac ut plurimum post substantivum ponitur: prius est enim natura τὸ τί, quam τὸ πῶς; prius subjectum, quam ei accidens, vel adjunctum. Ut Prov. 15. v. 14. לֵב נָבוֹן *cor sapiens quærit doctrinam.* Cap. 19. v. 4. *Divitiæ addunt* רֵעִים רַבִּים *amicos plurimos.* Sic participia & pronomina adjective nominibus substantivis addita, Gen. 6. v. 4. בַּיָּמִים הָהֵם *in diebus illis.* Prov. 28. v. 7. בֵּן מֵבִין *filius intelligens.*

Sæpe tamen adjectivum præcedit, & sequitur substantivum. Psal. 88. Heb. 89. v. 51. רַבִּים עַמִּים *multi populi.* Hab. 2. v. 6. עָב טִיט *densum lutum*, &c. Cumque adjectivum ita præcedit, sæpe est ellipsis verbi substantivi intercedentis. Psal. 32. Heb. 33. v. 4. יָשָׁר דְּבַר יְהוָה *rectum* (est) *verbum Domini.* Eccle. 7. v. 12. טוֹבָה חָכְמָה עִם נַחֲלָה *bona* (est) *sapientia cum possessione*, &c. De constructione adject. numeralium infra lib. III. cap. III.

Circa nomen adjectivum hæc in specie notanda sunt. I. Ejus *constitutio*, seu quomodo singulari idiotismo exprimatur: neque enim in sua forma semper venit. II. Ejus *ellipsis*, sive defectus. III. Ejus *enallage*, seu permutatio.

Primum quod attinet, exprimitur adjectivum 1°. Per duo substantiva, quorum alterum loco adjectivi est. 2°. Per abstractum pro concreto positum. 3°. Per duo nomina, quorum alterum altero regitur, & rectum adjectivi munere fungitur. 4°. Per substantivum cum præpositione compositum. 5°. Per adverbium. De quibus omnibus in sequentibus canonibus agendum.

Adjectivi constitutio.

CANON I.

Duo nomina substantiva, vel synonyma, vel disparatæ significationis, conjunguntur, & eorum alterum vicem adjectivi cum emphasi sustinet.

Hæc loquendi forma appellatur vulgo *Hendiadys*, h. e. ἓν διὰ δυοῖν, *unum per duo*, quando scilicet una res per duo, vel synonymæ, vel disparatæ significationis vocabula exprimitur.

Gen. 1. v. 26.... *ad imaginem & similitudinem*, h. e. imaginem simillimam.

Ibid. cap. 19. v. 24. *Pluit Dominus super Sodomam & Gomorrham sulphur & ignem*, id est, sulphur igneum, vel ignem sulphureum.

Job. 4. v. 16. דְּמָמָה וָקוֹל *silentium & vocem audivi*, h. e. tacitam & submissam vocem. Vulg. *vocem quasi auræ lenis.* Quidam interpretantur *cum silentio*, per ellipsin ב ante דְּמָמָה.

Ibid. cap. 10. v. 17. חֲלִיפוֹת וְצָבָא *mutationes & exercitus* (sunt) *contra me*, h. e. quasi exercitus alii aliis succedentes me oppugnant. Exercitus illi pœnæ sunt, unde optime Vulg. *& pœnæ militant in me.*

Psal. 115. Heb. 116. v. 1. *Dilexi* (Dominum) *quoniam exaudiet Dominus* אֶת־קוֹלִי תַּחֲנוּנָי *vocem meam, supplicationes meas*, h. e. vocem meam humillime supplicem. Lxx. S. Hieron. *vocem deprecationis meæ*, considerabant (י) vocis קוֹלִי, ut vocalem antiquam *e* sub ל subintellectam.

Jerem. 22. v. 3. *facite* מִשְׁפָּט וּצְדָקָה *judicium & justitiam*, i. judicium justum.

Ibid. cap. 29. v. 11. *ut dem vobis finem & expectationem*, Vulg. *patientiam*, h. e. finem expectatum, seu exoptatum.

Matth. 3. v. 11. *Ipse* (Christus) *vos baptizabit in Spiritu Sancto & igne*, h. e. in Spiritu Sancto ignito, i. illuminante, inflammante, & purificante corda vestra.

Act. 14. v. 12. al. 13. *Sacerdos autem Jovis.... tauros & coronas afferens*, hoc est, tauros coronatos.

In profanis scriptoribus. Virg. l. 2. Georg. v. 192. *pateris libamus & auro*, i. pateris aureis. Lucan. *chalybem frænosque momordit*, h. e. frænos chalybeos.

CANON II.

Sæpius abstractum pro concreto, sive substantivum pro adjectivo, cum insigni emphasi & energia ponitur.

Gen. 46. v. 34. תּוֹעֲבַת *abominatio Ægyptiorum* (est) *omnis pastor pecoris*, h. e. summe abominabilis. Vulg. *quia detestantur Ægyptii omnes pastores ovium*, quia mactabant & comedebant pecora, quæ colebantur ab Ægyptiis. Vel quia pastores in Ægyptios olim rebellarant.

Psal. 5. v. 10. *Cor eorum* הַוּוֹת *perversitates*, h. e. perversum maxime ac pravum est.

Psal. 34. Heb. 35. v. 6. *Sit via illorum tenebræ & lubricitates*, i. tenebrosa & lubrica.

Psal. 38. Heb. 39. v. 6. *Ecce* טְפָחוֹת *palmos posuisti dies meos.* Sym. ὡς σπιθαμὰς, *sicut palmos.* Lxx. παλαιὰς, *veteres*, sed mendum est pro παλαιστὰς *palmos*, ut habent Ald. & Complut. h. e. posuisti dies meos palmares, non longiores, quam sit hominis palmus. Vulg. Lat. *Ecce mensurabiles posuisti dies meos.* Egregia vitæ humanæ brevitatis descriptio. S. Hieron. *Ecce breves posuisti dies meos.* Sensum optime reddidit. Ibid. *Veruntamen universa vanitas omnis homo* נִצָּב Symm. ἑστὼς,

S. Hieron. *stans*. Aq. ἐστηλωμένος *erectus*. Lxx. ζῶν *vivens*, idem sensus, h. e. veruntamen omnis homo vivens vanissimus est; hoc enim substantivo pro adjectivo posito, superlativus gradus nonnunquam exprimitur. Sym. μόνον γὰρ ἀτμὸς πᾶς ἄνθρωπος ἑστὼς, *solum enim vapor est omnis homo stans*.

Cant. 1. v. 17. *Tigna domorum nostrarum* ארזים *cedri* sunt. Vulg. optime, *cedrina*.

Agg. 2. v. 8. *Et veniet* חמדת *desiderium omnium gentium*, i. desideratus & expetitus cunctis gentibus: nempe Christus Messias, qui & *ipse erit expectatio gentium*, Gen. 49. v. 10.

Luc. 16. v. 15. *Quod hominibus altum est, abominatio est ante Deum*, h. e. abominabile.

Joan. 17. v. 17. *Sermo tuus veritas est*, i. verissimus. Sic Psal. 118. Heb. 119. vv. 142. 151.

2. Cor. 5. v. 21. *Eum, qui non noverat peccatum, pro nobis peccatum fecit* (Deus Pater) *ut nos efficeremur justitia Dei in ipso*, h. e. Deus Pater fecit Christum filium suum peccatorem non suis, sed alienis peccatis, ut efficeremur justi. S. Chrysost. *Justum fecit peccatorem, ut peccatores faceret justos*. Vide Eph. 5. v. 8. ubi *tenebræ* pro tenebricosi; *Lux in Domino*, pro illuminati à Spiritu Sancto ponuntur. Rom. 2. v. 26. c. 3. v. 30. ubi Judæi vocantur *circumcisio*, i. circumcisi; Gentiles vero *præputium*, h. e. incircumcisi.

CANON III.

Ex duobus substantivis, quorum alterum altero regitur, modo prius; modo posterius, loco adjectivi ponitur: quandoque etiam utrumvis pro adjectivo commode potest accipi.

I. Prius substantivum loco adjectivi est.

Gen. 17. v. 5. *Patrem* המון *multitudinis gentium constitui te*, h. e. multarum, uti Rom. 4. v. 17. exponitur.

Ibid. cap. 45. v. 22. חלפות *mutationes vestium*, h. e. vestes mutatoriæ. Vulg. *binæ stolæ*. Vide Jud. 14. vv. 13. 14.

Lev. 6. v. 14. *Coctiones muneris frustorum*, i. cocta muneris frusta.

Ibid. cap. 7. v. 35. *Hæc est* (pars) *unctionis Aaron, & unctionis filiorum ejus*, h. e. uncti Aaronis, & unctorum filiorum ejus.

Ibid. cap. 16. v. 12. *plenitudo thuribuli, & plenitudo pugillorum*, h. e. plenum thuribulum, pleni pugilli.

Num. 30. v. 13. *juramentum obligationis*, i. juramento confirmata obligatio.

1. Reg. 17. v. 40. *lubricitates lapidum*, i. lubrici, læves. Vulg. *limpidissimi lapides*.

4. Reg. 19. v. 23. *proceritas cedrorum, delectus abietum*, i. cedri proceræ, electæ abietes. Vulg. *sublimes cedros, electas abietes* interpretatur.

Psal. 1. v. 1. *Beatitudines viri*, i. beatus vir. Aliis tamen אשרי est potius adverbium *beate*, quam substantivum *beatitudines*.

Psal. 73. Heb. 74. v. 5. *implexitas lignorum*, h. e. implexa ligna. Vulg. *sylva lignorum*.

Psal. 76. Heb. 77. v. 5. אחזת Theod. ἐκράτησας *tenuisti*, Aq. κάτεσχες *detinuisti vigilias oculorum meorum*, h. e. vigiles oculos meos tenuisti.

Psal. 98. Heb. 99. v. 4. *fortitudo*, Vulg. *honor regis judicium diligit*, h. e. rex fortissimus, honoratissimus, &c.

Psal. 138. Heb. 139. v. 22. *perfectione odii*, i. *perfecto odio*, Vulg.

Eccle. 1. v. 18. *in multitudine sapientiæ, multitudo indignationis est*. Vulg. optime, *in multa sapientia, multa est indignatio*.

Isai. 22. v. 7. *Electio vallium*, h. e. *electæ valles*, Vulg.

Alia exempla vide Jud. 20. v. 40. Job. 33. v. 3. Psal. 49. Heb. 50. v. 2. Psal. 75. Heb. 76. v. 4. Prov. 20. v. 20. Isai. 2. v. 11. &c.

In Novo Testamento.

Matth. 13. v. 5. *profunditas terræ*, i. profunda terra.

1. Cor. 1. v. 21. *stultitia prædicationis*, h. e. stulta coram ratione humana prædicatio.

Gal. 3. v. 14. *Promissio Spiritus*, h. est, promissus Spiritus.

Cap. 4. v. 4. *plenitudo temporis*, h. e. plenum, seu completum tempus.

1. Thess. 1. v. 3. *opus fidei, labor charitatis, patientia spei*, i. fides operosa, laboriosa charitas, spes tolerans, sive patiens.

1. Pet. 1. v. 7. *probatio fidei*, i. fides probata & explorata, &c.

Alia exempla vide Luc. 1. v. 48. cap. 5. v. 9. Rom. 5. v. 17. Ephes. 4. v. 29. 1. Pet. 3. v. 20. Apoc. 17. v. 1. cap. 18. v. 3.

In profanis. Euripid. in Hecuba. καὶ μὴν Ὀδυσσεὺς ἔρχεται σπουδῇ ποδὸς, *Etquidem Ulysses venit celeritate pedis*, h. e. celeri pede.

Sic adjectivum neutrum pro substantivo positum, eadem constructione, idem substantivum in genitivo regit.

2. Cor. 4. v. 2. τὰ κρυπτὰ τῆς αἰσχύνης, *occulta dedecoris*, h. e. occulta dedecora.

2. Pet. 2. v. 18. ὑπέρογκα ματαιότητος, *superba vanitatis* loquentes, i. superbam vanitatem.

Cap. 3. v. 3. ἔσχατον τῶν ἡμερῶν, *ultimum dierum*, h. e. dies ultimi, sive novissimi.

Apud profanos. Lucian. Menip. ἀλλόκοτον τοῦ σχήματος, *insolens habitus*; τὸ πιστὸν τῆς ἀληθείας, *fidelis veritas*; τὸ βάρβαρικὸν τῆς γλώσσης, *barbara lingua*. Tacit. lib. 6. Annal. *lubricum juventæ*, pro lubricam juventutem. Idem, *humidum paludum, secretum loci*, pro humidæ paludes, locus secretus. Apul. *proclive montis, lubricum ætatulæ virentis*. Hor. *amara curarum*. Catull. *truculenta pelagi*. Virgil. *telluris operta*, &c. pro mons proclivis, lubrica ætatula virens, amaræ curæ, truculentus pelagus, tellus operta, &c.

II. Posterius substantivum loco adjectivi est, cum in singulari, tum in plurali numero.

In singulari. Exod. 15. v. 3. אִישׁ מִלְחָמָה *vir belli*, seu *pugnæ*, h. e. bellicosus, pugnator.

Psal. 22. Heb. 23. v. 2. בִּנְאוֹת דֶּשֶׁא *in caulis*, sive *pascuis herbæ*, h. e. in pascuis herbidis. Vulg. *in loco pascuæ*.

Psal. 30. Heb. 31. v. 3. *petra fortitudinis, domus munitionum*, h. e. petra fortis, domus munita.

Psal. 54. Heb. 55. v. 9. רוּחַ סֹעָה *spiritus profectionis*, h. e. spiritus, sive ventus rapidissimus, cujus impetu omnia dispelluntur, & quasi è loco suo proficiscuntur.

Psal. 67. Heb. 68. v. 31. חַיַּת קָנֶה *catervam arundinis*, h. e. sagittis, quæ ex arundinibus fiebant, armatam. Vulg. *feras arundinis*, (videtur legisse חַיּוֹת,) i. quæ in arundinetis degunt; חַיָּה & *feram* & *catervam* significat.

Psal. 139. Heb. 140. v. 12. *vir linguæ*, i. linguosus, seu maledicus.

Ibid. *vir violentiæ*, h. e. violentus. Sic Isai. 8. v. 18. *vir ingenii*, i. ingeniosus.

Abacuc 1. v. 8. *lupi vesperæ*, h. e. vespertini, qui cum nihil prædæ tota die nancisci potuerint, vespere grassantur. Sic Jerem. 5. v. 6. Sophon. 3. v. 3.

Matth. 26. v. 64. *à dextris virtutis*, h. e. ad dexteram potentissimam, Dei scilicet, ut addit Luc. c. 22. v. 69.

Rom. 7. v. 24. *Quis me liberabit de corpore mortis hujus?* i. de hoc mortali corpore.

Ephes. 4. v. 24. *justitia & sanctitas veritatis*, i. vera, non ficta & fucata sanctitas.

Philip. 3. v. 21. *corpus humilitatis nostræ*, h. e. corpus nostrum humile, sive humiliatum.

Col. 1. v. 13. *filius dilectionis suæ*, i. filius ejus dilectus. Confer Matth. 3. v. 17.

2. Thess. 2. v. 3. *homo peccati*, h. e. peccator. Ibid. *filius perditionis*, i. perditus, sive perditioni destinatus.

Jacob. 1. v. 23. *vultus nativitatis*, i. nativus.

2. Pet. 2. v. 1. *sectæ perditionis*, i. perdentes, seu perniciosæ.

Apoc. 18. v. 3. *vinum veneni*, h. e. venenatum. Vulg. *vinum iræ*. Vox θυμὸς, quæ respondet Hebraicæ חֵמָה, & *iram*, & *venenum* significat. Confer Psal. 57. Heb. 58. v. 5. Psal. 139. Heb. 140. v. 4. Job. 6. v. 4. Deut. 32. v. 33.

Vide alia exempla Ephes. 4. v. 16. Jac. 2. v. 4. &c.

In plurali numero. Exod. 19. v. 6. *Regnum sacerdotum*, i. sacerdotale, inclytum, eximium; nam apud omnes populos, sacerdotes erant ceteris honoratiores.

Jud. 7. v. 13. *panis hordeorum*, h. e. hordeaceus.

1. Reg. 1. v. 11. *semen virorum*, i. virile. Vulg. optime *sexum virilem* reddidit.

2. Reg. 1. v. 21. שְׂדֵי תְרוּמוֹת *agri elationum*,

1. editi. Alii ut Lxx. ἀγροὶ ἀπαρχῶν, Vulg. *agri primitiarum*. Alii, *agri oblationum*, ex quibus fiunt oblationes. Quæ est communior vocis תְּרוּמָה significatio.

Psal. 22. Heb. 23. v. 2. *super aquas* מְנוּחוֹת *quietum*, id est quietas & leniter fluentes, non turbidas & exitiosas. Vulg. *refectionis*; idem sensus.

Psal. 115. Heb. 116. v. 13. *Calicem salutum accipiam*, i. maxime salutarem. Sacrificia Eucharistica (quæ hic per calicem, seu libationem vini significantur) offeram Domino pro omnimoda salute ab eo accepta.

Prov. 5. v. 17. *cerva amorum*, h. e. *charissima*, Vulg. C. 14. v. 5. *testis veritatum*, i. verax, seu *fidelis*, Vulg.

Isai. 13. v. 8. *facies flammarum*, h. e. inflammatæ, Vulg. *combustæ*.

Jacob. 1. v. 17. *à patre luminum*, i. luminosissimo & gloriosissimo. Confer Job. 25. v. 3.

Heb. 12. v. 9. *patri spirituum*, h. e. spirituali & cœlesti, cui paulo ante opponuntur *patres carnis*, h. e. carnales.

In hac autem constructione, si pronomen affixum nomini posteriori adjungatur, ad prius magis pertinet.

Deut. 1. v. 41. Heb. *Et accinxistis vos quisque armis belli sui*, i. armis suis bellicis.

Psal. 2. v. 6. Heb. *super Sion montem sanctitatis meæ*, h. e. super Sion montem meum sanctum. Sic Psal. 88. Heb. 89. v. 21. *oleo sanctitatis meæ*, h. e. oleo meo sancto.

Isai. 2. v. 20. *projiciet homo idola argenti sui, & idola auri sui*, h. e. idola sua argentea, & idola sua aurea.

Dan. 9. v. 24. *super urbem sanctitatis tuæ*, i. super urbem tuam sanctam. Vide etiam Psal. 40. Heb. 41. v. 10. Ezech. 9. v. 1. &c.

Matth. 25. v. 31. *super thronum gloriæ suæ*, i. super thronum suum gloriosum. Vide supra Coloss. 1. v. 13. & 2. Thess. 1. v. 7.

III. Utrumvis substantivum pro adjectivo commode accipi potest. Psal. 144. Heb. 145. v. 5. הֲדַר כְּבוֹד הוֹדֶךָ *gloriam honoris magnificentiæ tuæ eloquar* (ô Deus), h. e. vel gloriosum honorem & magnificentiam, vel gloriam honorificam & magnificam.

Matth. 5. v. 22. εἰς γέενναν τοῦ πυρός, in *gehennam ignis*, i. in gehennam igneam & ardentem; vel in gehennalem & infernalem ignem; vel, ut aliis placet, per hypallagen, in ignem gehennæ, seu inferni.

Ephes. 1. v. 18. & Col. 1. v. 17. *Divitiæ gloriæ*, h. e. dives & superabundans gloria, vel divitiæ gloriosæ.

2. Thess. 1. v. 8. ἐν πυρὶ φλογός, *in igne flammæ*, i. in ignea flamma, vel in igne flammante.

Huc pertinet Matth. 24. v. 15. *Abominatio desolationis*, h. e. abominabilis desolatio, vel uti Dan. 12. v. 11. שִׁקּוּץ שֹׁמֵם *abominatio desolans*.

CANON IV.

ADJECTIVUM eleganter exprimitur per substantivum cum aliqua ex his præpositionibus ב, ל, מ, vel מִן conjunctum.

I. Cum ב *in*. Exod. 32. v. 22. *Tu nosti populum istum, quod* בְּרָע *in malo est*, h. e. malus. Vulg. *proclivis ad malum*. Conf. 1. Joan. 5. v. 19.

Ibid. cap. 1. v. 14. *in omni opere in agro*, i. agresti.

1. Paral. 26. v. 14. *consiliarius in intellectu*, h. e. intelligens.

Psal. 28. Heb. 29. v. 4. *vox Domini in virtute, vox Domini in magnificentia*, i. potens & magnifica.

Psal. 50. Heb. 51. v. 7. *Ecce in iniquitate formatus sum, & in peccato concepit me mater mea*, h. e. iniquum & peccatorem, peccato scilicet originali, concepit me mater mea. Conf. Job. 14. v. 4.

Psal. 89. Heb. 90. v. 5. *Custodia in nocte*, i. nocturna.

Cant. 3. v. 8. *propter timorem in noctibus*, i. nocturnum.

Matth. 22. v. 16. *viam Domini in veritate doces*, i. veram viam, vel adverbialiter, vere.

Luc. 4. v. 32. *quia in potestate erat sermo ejus* (Christi), i. quia potens erat sermo ejus; vel quia *loquebatur tamquam potestatem habens*, ut Matth. 7. v. 29.

Joan. 9. v. 34. *in peccatis totus natus es*, h. e. omnino sceleratus & peccator.

1. Cor. 2. v. 7. *Loquimur Dei sapientiam in mysterio*, h. e. mysticam & hujus mundi sapientibus *absconditam*, ut statim sequitur. Conf. Matth. 11. v. 25.

1. Thess. 2. v. 6. *cum possemus vobis ἐν βάρει εἶναι in onere esse*, i. onerosi ac molesti. Vulg. eleganter, *oneri esse*.

2. Pet. 2. v. 13. *voluptatem existimantes τὴν ἐν ἡμέρᾳ τρυφὴν, in die delicias*, i. quotidianas delicias. Vide insuper 2. Cor. 15. vv. 42. 43. 44. 1. Tim. 3. v. 4. &c.

Huc etiam referri possunt hæc: Marc. 5. v. 2. *homo in spiritu immundo*, h. e. habens spiritum immundum. Ibid. v. 25. *mulier in fluxu sanguinis*, i. fluxum sanguinis habens, seu αἱμοῤῥοοῦσα, ut Matth. 9. v. 20.

II. Cum ל *ad* vel *in*. Isai. 4. v. 2. *In die illa erit germen Domini* (Messias Christus salvator) לִצְבִי וּלְכָבוֹד *in magnificentiam & gloriam*, h. e. magnificum & gloriosum. Ibid. *& fructus terræ* לְגָאוֹן וּלְתִפְאֶרֶת *in sublimitatem & decorem*, i. sublimis & decorus.

Ibid. cap. 7. v. 23. *Omnis locus erit* לַשָּׁמִיר וְלַשָּׁיִת *in veprem & spinam*, h. e. vepribus obsitus & spinosus.

Psal. 99. Heb. 100. v. 1. *Psalmus* לְתוֹדָה Lxx. εἰς ἐξομολόγησιν, *ad confessionem*, h. e. ἐξομολογητικὸς, *ad confitendum*, sive *gratias agendum* compositus.

Psal. 37. Heb. 38. v. 1. & 69. Heb. 70. v. 1. לְהַזְכִּיר *ad commemorandum*, Lxx. εἰς ἀνάμνησιν, *ad recordationem*; (infinitivi enim interdum substantive accipiuntur,) h. e. μνημονευτικὸς, *memorialis*.

Psal. 59. Heb. 60. v. 1. *Aureum Davidis carmen* לְלַמֵּד *ad docendum*, Lxx. εἰς διδαχὴν, *ad doctrinam*, h. e. διδασκαλικὸς, sive διδακτικὸς, *ad docendum appositus*, *didacticus*.

Tob. 13. v. 1. προσευχὴ εἰς ἀγαλλίασιν, *precatio ad exsultationem*, h. e. exsultatoria, qua Deo grates persolvuntur cum singulari mentis gaudio, quale fuit canticum B. M. Virginis, *Magnificat anima mea*, &c. Luc. 1. v. 46.

Joan. 8. v. 52.... *non gustabit mortem εἰς αἰῶνα, in æternum*, i. mortem æternam.

III. Cum מ vel מִן *à, ab, de, ex*. Psal. 15. Heb. 16. v. 4. S. Hieron. *Non libabo libamina eorum* מִדָּם *de sanguine*. Aq. οὐ μὴ σπείσω σπονδὰς αὐτῶν ἐξ αἱμάτων, *non libabo libamina eorum de sanguinibus*, i. sanguinea, vel cruenta.

Psal. 79. Heb. 80. v. 14. *exterminavit eam* (vineam) *aper de sylva*, i. sylvestris. Sic Jerem. 5. v. 6. *Leo de sylva*.

Prov. 7. v. 19. *Abiit via de longinquo*, h. e. *longissima*, Vulg. Sic Jerem. 31. v. 10. Alia exempla vide Psal. 16. Heb. 17. v. 4. &c.

Joan. 3. v. 31. *qui de terra est*, h. e. terrenus, *de terra loquitur*, i. terrena.

Cap. 6. v. 31. *panem de cœlo dedit eis*, i. panem cœlestem, qui Psal. 77. Heb. 78. v. 24. *frumentum cœlorum* dicitur, hoc est, cœleste.

Hac ratione Apost. Rom. 3. v. 26. cap. 4. v. 16. Gal. 3. vv. 7. 8. credentes, seu fideles vocat τοὺς ἐκ πίστεως, *qui sunt ex fide*. Et Rom. 4. vv. 14. 16. legales, seu eos, qui in operibus legis justitiam quærebant, τοὺς ἐκ νόμου, *qui sunt ex lege*. Idem Rom. 4. v. 12. Coloss. 4. v. 11. Tit. 1. v. 10. *circumcisos*, sive Judæos vocat τοὺς ἐκ περιτομῆς, *qui sunt ex circumcisione*. Et Rom. 2. v. 8. Philipp. 1. v. 16. *contentiosos τοὺς ἐξ ἐριθείας, qui sunt ex contentione*.

Apud profanos. *Mercenarius de villa*, Ter. Adelph. *Aper de sylva*, Florus. *Vicini è proximo*, Plaut. Aul. *Poëta de populo*, Cicer. pro Arch.

Præpositio separata *cum*, adjectivi etiam periphrasi inservit.

Psal. 88. Heb. 89. v. 14. *tuum brachium* (est) עִם *cum potentia*, h. e. potens est.

1. Tim. 3. v. 4. *Filios habentem in subjectione* (Vulg. *subditos*) μετὰ πάσης σεμνότητος, *cum omni honestate* (Vulg. *castitate*), h. e. subditos & honestissimos, seu castissimos.

Sic κατὰ *secundum*, 2. Cor. 8. v. 2. ἡ κατὰ βάθους πτωχεία αὐτῶν, *secundum profunditatem paupertas eorum*, h. e. profundissima. Vulg. *altissima eorum paupertas*.

CANON

CANON V.

ADVERBIUM substantivo additum, adjectivi significationem non raro induit.

1. Reg. 25. v. 31. .... *quod effuderis sanguinem* חִנָּם *innoxie*, h. e. *innoxium*, Vulg.

Prov. 3. v. 25. *non timebis à timore* פִּתְאֹם *subito*, h. e. subitaneo.

Cap. 15. v. 24. *ab inferno* מָטָּה *infra*, h. e. inferiore.

Cap. 24. v. 28. *Ne sis testis* חִנָּם *temere*, i. temerarius, falso testimonium dicens.

Zach. 12. v. 6. *omnes populos* סָבִיב *circum*, h. e. circumjacentes, qui sunt in circuitu. Sic: יוֹם מָחָר *dies cras*, Gen. 30. v. 33. Prov. 27. v. 1. i. crastinus.

Luc. 10. v. 30. Καὶ τίς ἐστί μου πλησίον; *Et quis est meus prope*, i. meus proximus? πλησίον adverbium esse liquet ex Joan. 4. v. 5. Usurpatur etiam ut nomen, Matth. 22. v. 39. Rom. 13. v. 10.

2. Cor. 4. v. 16. ὁ ἔξω ἡμῶν ἄνθρωπος, *qui foris est homo noster*, i. externus, ὁ ἔσωθεν, *qui intus est*, internus.

2. Petr. 1. v. 9. *oblitus purgationis* τῶν πάλαι αὐτοῦ ἁμαρτιῶν, *suorum olim delictorum*, h. e. *veterum suorum delictorum*, Vulg.

Alia exempla vide Joan. 15. v. 5. in χωρὶς ἐμοῦ, pro χωρισθέντες ἀπ' ἐμοῦ. 2. Cor. 4. v. 17. in τὸ παραυτίκα ἐλαφρὸν, &c.

Apud profanos auctores. Xenoph. pæd. 2. & 8. αἱ παραυτίκα ἡδοναὶ, *momentaneæ voluptates*. Demosth. Philip. 2. ἡ παραυτίκα ἡδονὴ, *momentanea voluptas*. Sophocl. τὰ πρὶν ἔργα, *res præteritæ*. Eurip. ἡ πάλαι γυνὴ, *natu grandior mulier*.

Apud Latinos. Terent. Andr. Act. 1. Scen. 2. *Heri semper lenitas*, i. perpetua lenitas. Virg. Æneid. lib. I. v. 202. .... *neque enim ignari sumus ante malorum*, i. præteritorum, &c.

Adjectivi ellipsis.

CANON VI.

QUANDOQUE adjectivum deest, sed commode supplendum.

Gen. 18. v. 11. *venerant* (Abraham & Sara) בַּיָּמִים *in dies*, supple רַבִּים multos. Vulg. *provectæ erant ætatis*. Confer Luc. 2. v. 36.

Cap. 36. v. 6. *Et abiit* (Esau) *ad terram*, scilicet aliam, quod supplet Chald. Sic Vulg. *in alteram regionem*.

3. Reg. 22. v. 10. *Rex autem Israel, & Josaphat rex Juda, sedebant unusquisque in solio suo, induti vestibus*, supple regiis. Vulg. *vestiti cultu regio*.

Psal. 33. Heb. 34. v. 13. *Quis est homo, qui vult vitam*, supp. longævam, *& diligit dies*, supple bonos, uti 1. Petr. 3. v. 10. unde in textu additur לִרְאוֹת טוֹב *videre bonum*.

Prov. 18. v. 22. *Qui invenit mulierem*, supp. cum LXX. ἀγαθὴν, Vulg. *bonam, invenit bonum*.

Isai. 1. v. 18. *si fuerint* (peccata vestra) *rubra quasi vermiculus, sicut lana erunt*, supp. cum Vulg. *alba*. Ibi præterea notanda est hypallage, qua peccatis tribuitur, quod hominis peccatoris & pœnitentis est; non enim peccata, sed peccator albescit. Conf. Psal. 50. Heb. 51. v. 9.

Cap. 37. v. 25. *Ego fodi & bibi aquas*, supp. alienas, quæ vox 4. Reg. c. 19. v. 24. completur.

Cant. 5. v. 9. *Quid dilectus tuus* מִדּוֹד *præ dilecto*, supp. alio. Vulg. *ex dilecto*, h. e. dilectissimus.

Malach. 1. v. 14. *Maledictus dolosus, qui habet in grege suo masculum*, supp. integrum, eximium, &c. sequitur enim: *& votum faciens immolat debile Domino*.

CANON VII.

QUANDOQUE è contrario adjectivum tantum exprimitur, substantivo commode subintellecto.

Gen. 25. v. 30. *Da mihi de rufo, rufo isto*, suppl. edulio. Vulg. *de coctione ista rufa.*

2. Reg. 8. v. 4. *Et cepit David ex ipsis mille*, supp. currus, *& septingentos equites*, &c. quæ ellipsis 1. Paral. c. 18. v. 4. completur.

2. Reg. c. 21. v. 16. *Et accinctus erat novo*, supp. cum Vulg. *ense*.

Psal. 5. v. 10. *Non est in ore eorum* נְכוֹנָה *recta*, supp. אִמְרָה *loquutio*. Vel femininum genus pro neutro usurpatur.

Psal. 72. Heb. 73. v. 10. וּמֵי מָלֵא יִמָּצוּ לָמוֹ *& aquæ pleni* (scilicet poculi) *exprimentur eis*, hypallage pro vasa aquæ plena exprimentur eis: qua loquutione ingens lacrymarum copia innuitur. Lxx. *Et dies pleni invenientur in eis*. Pro וּמֵי legebant יְמֵי subintellecta copula ו, vel יְמֵי à יוֹם *dies*, plur. absol. יָמִים, const. יְמֵי. Deinde pro מָלֵא legebant מְלֹא *plenitudo*, dies plenitudinis, i. pleni; & יִמָּצוּ deducebant à מָצָא *invenit*; verba enim quiescentia Lamedh א & Lamedh ה formas suas non raro commutant.

Cant. 4. v. 2. *Dentes tui sicut grex tonsarum*, supp. ovium.

Isai. 30. v. 13. *Propterea erit vobis iniquitas ista sicut ruina cadentis*, supp. muri.

Ibid. v. 16. *super veloces ascendemus*, supp. equos.

Cap. 34. v. 4. *sicut defluit folium de vinea, & deciduus de ficu*, supp. fructus, aut grossulus.

Jerem. 15. v. 18. *facta est mihi* (plaga mea) *quasi* אַכְזָב *fallax*, supp. מְקוֹר *fons aquarum infidelium*.

Ezech. 8. v. 3. *ad ostium portæ interioris*, supp. atrii; שַׁעַר enim *porta* masc. est, הַפְּנִימִית vero *interioris*, femin. quare refertur ad חָצֵר *atrium*, comm. gen. sed sæpius feminini.

Huc pertinet, cum adjectivum, sive masc. sive femininum, absolute & neutraliter accipitur. Quidam tamen substantivum subintelligendum asserunt.

Gen. 42. v. 30. *Loquutus est nobis Dominus terræ* קָשׁוֹת *dura*, supp. cum quibusdam, אֲמָרוֹת *verba*. Vulg. *dure*. Vide Prov. 18. v. 23. Job. 40. v. 22. Isai. 32. v. 4.

Psal. 11. Heb. 12. v. 4. *disperdat Dominus* ... *linguam loquentem* גְּדֹלוֹת *magna*, supp. ut supra אֲמָרוֹת *verba*. Vulg. *magniloquam*.

Psal. 37. Heb. 38. v. 8. *Lumbi mei impleti sunt* נִקְלֶה *vili*, supp. דָּבָר *re*, vel נֶגַע *plaga*.

Psal. 105. Heb. 106. v. 21. *Qui fecit* גְּדֹלוֹת *magna in Ægypto*, supp. מַעֲשׂוֹת *opera*.

Jerem. 25. v. 38. *à facie iræ* הַיּוֹנָה *opprimentis*, supp. חֶרֶב *gladii*, ut supplementum istud exstat cap. 46. v. 16. cap. 50. v. 16. & ut suppleverunt Lxx. ἀπὸ προσώπου τῆς μαχαίρας τῆς μεγάλης, *à facie gladii magni*. Iidem cap. 46. v. 16. & c. 50. v. 16. vocem הַיּוֹנָה verterunt Ἑλληνικῆς, sic: ἀπὸ προσώπου μαχαίρας Ἑλληνικῆς, *à facie gladii Græci*. Attendebant ad יָוָן filium Japheth, & mutatis punctis, יוֹן, à quo Græci Ἴωνες *Iones* dicti sunt. Verum his in locis de Græcis sermo non est, sed de Babyloniis & Persis. S. Hieron. ubique interpretatur *à facie iræ columbæ*; יוֹנָה enim & *columbam*, & *opprimentem* significat. Columba autem significari volunt Chaldæos, qui in vexillis & labaris suis præferebant columbam; idque, ut notat Diodorus Siculus, in honorem & memoriam Semiramidis primæ Babyloniorum reginæ à columbis, ut scribit Gnidius, enutritæ, ac post mortem in columbam conversæ, ut vulgus credidit. Aq. Sym. Theod. cap. 25. v. 38. ἀπὸ προσώπου ὀργῆς τῆς μεγάλης, *à facie iræ magnæ*.

In novo Testamento hæc ellipseos substantivi exempla legere est.

Matth. 10. v. 42. *Quicunque potum dederit uni ex minimis istis*, ποτήριον ψυχροῦ, *calicem frigidæ*, supp. ὕδατος *aquæ*; quod supplementum in quibusdam mss. codd. legitur, & à Vulg. additum est.

Ibid. cap. 11. v. 8. *qui mollibus vestiuntur*,

supp. ἱματίοις *vestibus*; quæ vox in priori hujus versiculi membro ponitur in Græco communi, nam in mss. Cantabrigiensi abest, neque à Vulg. redditur.

Luc. 12. v. 47. δαρήσεται πολλὰς, *vapulabit multis*, supp. πληγὰς *plagis*.

Cap. 14. v. 18. *Et cœperunt* ἀπὸ μιᾶς, *ab una se excusare omnes*, supp. γνώμης *sententia*, aut φωνῆς *voce*, aut βουλῆς *sententia*, aut ὥρας *hora*. Vulg. *simul*.

Act. 19. v. 35. *Quis est hominum, qui nesciat Ephesiorum civitatem cultricem esse magnæ Dianæ,* καὶ τοῦ Διοπετοῦς; *& à Jove delapsi?* supp. ἀγάλματος *simulachri*, quod Dianæ simulachrum è cœlo delapsum populis persuasere Deæ hujus sacerdotes, quia ejus fabricatio omnem memoriam superabat. Idem Numa persuasit Romanis de ancilibus, & Asiatici de Pessinuncio suo simulachro. Euripides de Tauricæ Dianæ simulachro: λαβεῖν τ' ἄγαλμα θεᾶς ὅ φασιν ἐνθάδε εἰς τούσδε ναοὺς οὐρανοῦ πεσεῖν ἄπο, *accipere simulachrum Deæ, quod in hæc templa de cœlo cecidisse dicunt.* Idem postea vocat διοπετὲς ἄγαλμα, *simulachrum à Jove delapsum.* Jovem autem pro cœlo dici, Græcis frequens est.

Apoc. 3. v. 4. *Ambulabunt mecum* ἐν λευκοῖς, *in albis*, sup. vestibus.

Sic apud profanos auctores Græcos, πρὸς ὀρθὴν supp. γραμμὴν, ad *rectam* lineam. Synes. ἐκ νέας supp. ἡλικίας, *ab ineunte ætate*.

Huc pertinet cum adjectivum respondet substantivo, quod cum altero substantivo constructum est; tunc enim substantivum absolutum subintelligitur; nam convenientia est inter voces integras, non ob structuram immutatas.

Psal. 17. Heb. 18. v. 31. אִמְרַת יְהוָה צְרוּפָה *sermo Domini igne conflatus*, i. purus est; supple absolutum אִמְרָה ante צְרוּפָה, sic: אִמְרַת יְהוָה אִמְרָה צְרוּפָה *sermo Domini, sermo igne conflatus*, seu *purus* est.

Psal. 18. Heb. 19. v. 8. תּוֹרַת יְהוָה תְּמִימָה *Lex Domini perfecta* est, repete תּוֹרָה ante תְּמִימָה.

Ibid. v. 9. פִּקּוּדֵי יְהוָה יְשָׁרִים *præcepta Domini recta* sunt, subintellige פִּקּוּדִים ante יְשָׁרִים.

Ibid. v. 10. יִרְאַת יְהוָה טְהוֹרָה *timor Domini purus* est, supple יִרְאָה ante טְהוֹרָה.

Plenæ loquutionis hujus exemplum legere est Psal. 11. Heb. 12. v. 7. אִמְרוֹת יְהוָה אֲמָרוֹת טְהֹרוֹת *eloquia Domini, eloquia munda* sunt.

Adjectivi, constructionem quod attinet, enallage.

CANON VIII.

SUBSTANTIVO plurali adjectivum singulare quandoque jungitur, quo distributio, seu partitio, denotatur.

Psal. 77. Heb. 78. v. 15. *Et potum dedit eis* כִּתְהֹמוֹת רַבָּה *in abyssis magna*, h. e. quaque abyssorum magnarum. In aliis codicibus legitur כִּתְהוֹמוֹת *sicut* (in) *abyssis*, cum כ pro ב.

Psal. 118. Heb. 119. v. 137. *Justus es Domine*, וְיָשָׁר מִשְׁפָּטֶיךָ *& rectum est judicia tua*, h. e. quodque judiciorum tuorum. Nisi (י) nota pluralis numeri, sit antiqua vocalis *e*, tuncque locum non habet enallage.

Isai. 16. v. 8. שַׁדְמוֹת חֶשְׁבּוֹן אֻמְלָל *Arva Hesebonis languidum est*, i. quodque arvum; ubi insuper in Hebræo est enallage generis; substantivum enim femin. est, adjectivum vero masculinum.

Huc pertinet nomen Toár רֹעֵה, Gen. 47. v. 3. רֹעֵה *pastor ovium servi tui sunt*, pro pastores, h. e. servorum tuorum quilibet pastor est ovium.

Sic apud profanos. Terent. Eunuch. Act. IV. Scen. III. Vers. VII. *Nescio quid profecto absente nobis turbatum est domi*, h. e. absente unoquoque nostrûm. Sic Varro, *præsente legatis omnibus*. Pomponius, *præsente amicis*. Catullus carm. CIV. *insperanti nobis*. Tibullus lib. III. Eleg. ult. *nobis merenti*. Vide Donatum ad locum Terentii mox laudatum, & Vossium in Aristarcho, cap. 55. de construct. pag. 532. edit. Amstelod. 1662.

CANON IX.

DUOBUS substantivis pluralibus diversi generis, subjicitur adjectivum in genere masculino, tamquam digniore.

Deut. 28. v. 32. בָּנֶיךָ וּבְנֹתֶיךָ נְתֻנִים, *filii tui, & filiæ tuæ traditi* (erunt) *populo alteri.*

3. Reg. 7. v. 5. כָּל־הַפְּתָחִים וְהַמְּזוּזוֹת רְבֻעִים *omnes portæ & postes quadratæ*, ita Lxx. at in Vulg. hæc verba desiderantur,

Job. 1. v. 13. וּבָנָיו וּבְנֹתָיו אֹכְלִים *& filii ejus, & filiæ ejus comedentes* erant.

2. Esd. 9. v. 13. חֻקִּים וּמִצְוֹת טוֹבִים, *statuta & præcepta bona.* His in exemplis adjectiva masc. sunt, & substantivis masc. respondent.

CANON X.

QUANDOQUE duobus, vel pluribus substantivis, adjectivum jungitur, quod cum propiore tantum convenit.

Jerem. 7. v. 20. אַפִּי וַחֲמָתִי נִתֶּכֶת *furor meus, & indignatio mea fusa* est, Vulg. *conflatur.* Adjectivum convenit cum חֲמָתִי fem. quamvis præcesserit אַפִּי masc,

Ezech. 1. v. 11. וּפְנֵיהֶם וְכַנְפֵיהֶם פְּרֻדוֹת *vultus eorum & alæ eorum extentæ.* Adjectivum convenit cum voce וְכַנְפֵיהֶם, quæ est feminini generis.

CANON XI.

QUANDOQUE duobus substantivis subjicitur adjectivum conveniens posteriori, cum convenire deberet priori.

Gen. 4. v. 10. *Vox* דְּמֵי אָחִיךָ צֹעֲקִים *sanguinum fratris tui clamantium ad me* est, h. e. clamans est, vel ut Lxx. βοᾷ, Vulg. *clamat.* Alii enallagen hîc non agnoscunt. Confer Heb. 12. v. 24.

Exod. 25. v. 5. וְעֹרֹת אֵילִים מְאָדָּמִים *& pelles arietum rubro tinctorum*, h. e. rubro tinctas, sive, ut Vulg. *rubricatas.*

1. Reg. 2. v. 4. קֶשֶׁת גִּבֹּרִים חַתִּים *arcus fortium fractorum*, pro חַתָּה *fractus.* Vulg. *superatus est.*

3. Reg. 17. v. 16. וְצַפַּחַת שֶׁמֶן לֹא חָסֵר *& ampula olei non* (erit) *deficiens,*

Huc etiam referunt illud Act. 5. v. 20. *Loquimini populo* πάντα τὰ ῥήματα τῆς ζωῆς ταύτης, *omnia verba vitæ hujus*, pro πάντα τὰ ῥήματα ζωῆς ταῦτα, omnia hæc verba vitæ, ut legit Syrus interpres. Vide etiam c. 13. v. 26.

CANON XII.

DUOBUS, vel pluribus substantivis singularibus, sive unius, sive diversi sint generis, jungitur adjectivum plurale genere masculino.

Gen. 18. v. 11. אַבְרָהָם וְשָׂרָה זְקֵנִים *Abraham & Sara senes* erant.

2. Reg. 1. v. 23. שָׁאוּל וִיהוֹנָתָן הַנֶּאֱהָבִים *Saül & Jonathan amabiles.*

3. Reg. 1. v. 21. אֲנִי וּבְנִי שְׁלֹמֹה חַטָּאִים *Ego* (loquitur Bethsabee) *& filius meus Salomon peccatores* erimus.

Jerem. 34. v. 9. הָעִבְרִי וְהָעִבְרִיָּה חָפְשִׁים *Hebræum & Hebræam liberos.* Vide etiam Psal. 96. Heb. 97. v. 2. in סְבִיבָיו.

§. III.

De adjectivi comparatione, seu de comparativo gradu.

HEBRÆI, pro comparandi gradu exprimendo, adjectiva non inflectunt, sicuti Græci & Latini; sed præpositione מִן, vel מ *præ* utuntur, quam præponunt positivo.

Eccle. 4. v. 9. טוֹבִים הַשְּׁנַיִם מִן־הָאֶחָד *boni sunt duo præ uno*, i. meliores.

Amos 6. v. 2. הֲטוֹבִים מִן־הַמַּמְלָכוֹת הָאֵלֶּה *an boni sunt præ regnis illis?* h. e. meliores.

Agg. 2. v. 10. גָּדוֹל *magna erit gloria domus hujus posterioris*, מִן־הָרִאשׁוֹן *præ priori illa*, i. major, præstantior. Vide & Ezech. 28. v. 3. Amos. 6. v. 2.

Jud. 11. v. 25. *An bonus es* מִבָּלָק *præ Balaq?* h. e. melior.

Prov. 8. v. 11. *Bona est sapientia* מִפְּנִינִים *præ margaritis*, i. melior.

Isai. 54. v. 1. *multi sunt filiæ desertæ*, מִבְּנֵי *præ filiis maritatæ*, Vulg. *ejus quæ habet virum*, h. e. plures sunt filii desertæ, filiis maritatæ. Vide Galat. 4. v. 27.

Rabbini in his loquutionibus usurpant etiam particulam יוֹתֵר *magis*, servata præpositione מ, vel מִן, quæ per *quam* explicatur, ut: גְּדוֹלָה תוֹרָה יוֹתֵר מֵחָכְמָה *magna est lex magis præ sapientia*, h. e. quam sapientia. Huic loquendi modo consonat illud Act. 20. v. 35. *μακάριόν ἐστι διδόναι μᾶλλον, ἢ λαμβάνειν*, *beatum est magis, dare quam accipere*, i. beatius est.

§. IV.

De superlativo gradu.

SUPERLATIVUM gradum terminatione cum non habeant Hebræi, illum circumscribendo exprimunt, cum in genere, tum in specie.

I. In Genere, efferunt superlativum

I. Per continuam adjectivi repetitionem.

Gen. 25. v. 30. *Da mihi* מִן הָאָדֹם הָאָדֹם *de rufo, rufo isto*, sup. הַתַּבְשִׁיל *edulio*, h. e. da mihi de edulio isto valde rufo.

1. Reg. 2. v. 3. *Ne loquamini* גְּבֹהָה גְּבֹהָה *elatum, elatum*, i. elatissime, superbissime.

Prov. 20. v. 14. רַע רַע *malum, malum est, ait emtor*, h. e. pessimum.

Eccle. 7. v. 25: וְעָמֹק עָמֹק *& profundum profundum* quiddam est sapientia, h. e. profundissimum quid. Vulg. *alta profunditas.*

Isai. 6. v. 3. *Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus exercituum*, i. sanctissimus. Christiani quidam hac trina repetitione, Sanctissimæ Trinitatis mysterium significari volunt.

Adjectivo tamen repetito, superlativus semper non exprimitur, ut Num. 3. v. 9. *Et dabis Levitas Aaroni ac filiis ejus*, נְתוּנִים נְתוּנִים *donati, donati sunt ei & filiis ejus*, h. e. certissime donati sunt; hac enim repetitione non superlativus gradus, sed certa donatio significatur.

II. Per substantivum in genitivo casu seipsum regens.

Gen. 9. v. 25. *Chanaan erit* עֶבֶד עֲבָדִים *servus servorum*, h. e. vilissima servitute pressus, & fratribus suis addictus. Sic Summi Pontifices suis in diplomatibus vocant se *servos servorum Dei*, i. servos humillimos.

Exod. 26. v. 33. *Et dividet vobis velum inter sanctitatem*, וּבֵין קֹדֶשׁ הַקֳּדָשִׁים *& inter sanctitatem sanctitatum*, i. sanctissimum locum in

Tabernaculo, ſive Templo, qui locus ſanctuatium appellabatur.

Num. 3. v. 32. *Princeps principum Levi*, i. ſummus princeps ordinis Levitici.

Deut. 10. v. 17. *Deus Deorum, & Dominus Dominantium*, h. e. ſupremus omnium Deus & Dominus.

3. Reg. 8. v. 27. *Cœli cœlorum*, i. cœli altiſſimi.

Eccle. 1. v. 2. *Vanitas vanitatum*, h. e. vanitas maxima.

Cant. c. 1. v. 1. *Canticum canticorum*, i. canticum præſtantiſſimum.

Oſe. 10. v. 15. *propter malitiam malitiæ veſtræ*, h. e. ſummam malitiam veſtram, ſummamque perverſitatem.

1. Tim. 6. v. 15. Deus vocatur *ὁ βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων, καὶ κύριος τῶν κυριευόντων, rex regum, & Dominus Dominantium*, h. e. ſummus rex & Dominus. In hoc exemplo non nomen ſeipſum regit, ſed nomen conjugatum. Verum idem ſemper idiotiſmus.

Apoc. 1. v. 6. *Ipſi gloria .... εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, in ſæcula ſæculorum*, i. in ſæcula infinita.

Sic in profanis. Sophocl. in Elect. *δειλαία δειλαίων infelix infelicium*, h. e. infeliciſſima.

Virg. Æneid. l. 7. v. 266. *Pax*, al. *Pars mihi pacis erit, dextram tetigiſſe tyranni*, i. maxima pax.

Superlativum gradum exprimunt etiam duo ſubſtantiva ſynonyma per copulam ו conjuncta, ut: Ezech. 35. v. 3. שְׁמָמָה וּמְשַׁמָּה *deſolationem & deſolationem*, h. e. deſolatiſſimam. Vide etiam v. 7.

III. Per adjectivum regens ablativum cum præpoſitione ב *in*.

Joſ. 14. v. 15. *Nomen Hebron ante vocabatur Cariat Arbe* (i. urbs Arbe, qui) *homo magnus fuit* בָּעֲנָקִים *in*, vel *inter Anakæos*. Vulg. *Enacim*, i. maximus Anakæorum.

1. Reg. 17. v. 12. *Vir ille* (Iſai) .... *ſenex venerat* בָּאֲנָשִׁים *in hominibus*, vel *inter homines*, h. e. maxime ſenuerat præ ceteris hominibus, erat valde ſenex.

Pſal. 93. Heb. 94. v. 8. *Intelligite inſipientes in populo*, h. e. populorum inſipientiſſimi.

Prov. 30. v. 30. *Leo fortis in beſtiis*, i. *fortiſſimus beſtiarum*, Vulg.

Cant. 1. v. 8. *Pulchra in mulieribus*, h. e. mulierum pulcherrima. Vulg. *pulcherrima inter mulieres*.

Jerem. 49. v. 15. *Ecce parvum in gentibus dedi te, & contemtum in hominibus*, h. e. minimum gentium, contemtiſſimumque hominum.

Luc. 1. v. 28. *εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξὶν, benedicta tu in mulieribus*, i. benedictiſſima mulierum.

Et ſine præpoſitione, ſubſtantivoque in genitivo caſu per adjectivum recto.

4. Reg. 10. v. 6. גְּדוֹלֵי הָעִיר *magni urbis*, i. *optimates*, Vulg.

2. Paral. 21. v. 17. קְטֹן בָּנָיו *parvus filiorum ejus*, i. *minimus natu*, Vulg.

Prov. 30. v. 24. *Quatuor ſunt* קְטַנֵּי אָרֶץ *parva terræ*, h. e. *minima*, Vulg.

Iſai. 23. v. 8. *honorati terræ*, i. honoratiſſimi in terra.

Ezech. 28. v. 7. *feroces gentium*, h. e. ferociſſimi. Vulg. *robuſtiſſimi gentium*.

Sic apud Hom. Iliad. α. v. 540. *δολομῆτα θεῶν, aſtute Deorum*, i. aſtutiſſime. Virg. Æneid. lib. 4. v. 576. *ſequimur te ſancte Deorum*, h. e. ſanctiſſime.

Eumdem ſenſum efficit affixum cum adjectivo junctum. Jon. 3. v. 5. מִגְּדוֹלָם *à magno eorum*, i. à maximo, Vulg. à *majore* eorum, וְעַד־קְטַנָּם *& ad parvum eorum*, h. e. minimum, Vulg. *minorem*.

IV. Quandoque per nomen abſtractum pro concreto, ſeu adjectivo, poſitum.

Gen. 3. v. 6. *Viditque mulier, quod bonum eſſet lignum* (arbor) *ad veſcendum, &* תַּאֲוָה *deſiderium oculis*, i. deſideratiſſimum.

Gen. 12. v. 2. *eriſque* בְּרָכָה *benedictio*, i. benedictiſſimus.

Cant. 5. v. 19. *Guttur illius* מַמְתַקִּים *dulcedines, ſuavitates*, Vulg. *ſuaviſſimum; & totus ipſe* (dilectus eſt) מַחֲמַדִּים *deſideria*, hoc eſt, deſideratiſſimus.

Ezech. 35. v. 15. שְׁמָמָה *deſolatio erit mons Seir*, h. e. deſolatiſſimus.

Dan. 9. v. 23. *Quia* חֲמוּדוֹת *deſideria tu es*, i. deſideratiſſimus. Theod. ἀνὴρ ἐπιθυμιῶν, Vulg. *vir deſideriorum*, Sym. ἀνὴρ ἐπιθυμητὸς, *vir deſiderabilis*, &c. Vide ſup. p. 460. col. 1. in fine.

V. Per adverbium intendendi מְאֹד *valde* adjectivo adpositum.

Gen. 1. v. ult. *Viditque Deus cuncta, quæ fecerat, & erant* מְאֹד *valde bona*, i. optima.

Jerem. 24. v. 3.... *ficus bonas, bonas* מְאֹד *valde*, h. e. optimas; *& ficus malas, malas* מְאֹד *valde*, i. pessimas.

Quod si adverbium istud repetatur, auget emphasin. Num. 14. v. 7. *Bona est terra* מְאֹד מְאֹד *valde valde*, h. e. perquam optima.

Matth. 2. v. 10. *Gavisi sunt* (Magi) *gaudio magno* σφόδρα *valde*, i. maximo. Sic Demosthenes hominem ditissimum vocat σφόδρα πλούσιον. Isoc. λίαν πικρῶς *amarissime*. Plutarch. σφόδρα ἑτοίμως *promptissime*, &c.

VI. Per syllabæ, vel literæ in substantivo repetitionem, *quæ ad intendendam significationem, reique duplicationem facit*, ut scribit Qimhhi in Ose. 8. v. 7. & Psal. 3. v. 1.

Exod. 15. v. 16. אֵימָתָה *maximus terror*, ab אֵימָה *terror*, cujus ultima litera ה mutatur in ת, & præterea additur aliud ה nota femin. gen. Vide supra pag. 50. Sic: יְשׁוּעָתָה *maxima salus*, Psal. 3. v. 3. à יְשׁוּעָה *salus*. עֶזְרָתָה *omnimodum auxilium*, Psal. 43. Heb. 44. v. 27. Psal. 62. Heb. 63. v. 8. ab עֶזְרָה *auxilium*. צָרָתָה *maxima angustia*, Psal. 119. Heb. 120. v. 1. à צָרָה *angustia*. עַוְלָתָה *summa nequitia*, Job. 5. v. 16. ab עַוְלָה *nequitia*. עֵיפָתָה *maxima obscuritas*, Job. 10. v. 22. ab עֵיפָה *obscuritas*. סוּפָתָה *ingens procella*, Ose. 8. v. 7. à סוּפָה *procella*, &c.

In alia forma, geminatis nempe radicalibus, חַלְחָלָה *dolor maximus*, Nehem. 2. v. 10. à חוּל *dolere*. צְפַצְפָה *circumspectio accuratissima*, à צָפָה *contemplatus est*. פְּקַח־קוֹחַ *omnimoda apertio*, Isai. 61. v. 1. ubi scribitur ut duæ voces, sed unica est constans ex geminatis duabus ultimis literis radicalibus, à פָּקַח *aperuit*. זְנוּנִים *scortationes maximæ*, Ose. 2. v. 2. à זָנָה *scortatus est*. Ibidem נַאֲפוּפִים *adulteria maxima*, à נָאַף *adulteravit*.

In adjectivis. Jerem. 46. v. 20. יְפֵה־פִיָּה *pulcherrima*, à יָפֶה *pulcher*. *Quod nomen*, inquit Qimhhi, *scribitur ut duæ dictiones, significatio autem unius est, & secunda ac tertia radicalis geminatæ sunt, ad summam pulchritudinem indicandam.*

In verbis. Psal. 44. Heb. 45. v. 3. יָפְיָפִיתָ iophiaphítha *pulcherrimus effectus es*, in puál verbi יָפָה *pulcher fuit*. Sic Thren. 1. v. 20. *viscera mea* חֳמַרְמָרוּ *maxime turbata sunt*, ab חָמַר *turbari*, in puál. Confer. Thren. 2. v. 11. Job. 16. v. 16. Psal. 45. Heb. 46. v. 4. Isai. 57. v. 24. Eamdem regulam statuit Aben-Esra Psal. 45. Heb. 46. *Cùm*, inquit, *prima & secunda thematis geminantur, hoc fit ad auxesin significationis; cum secunda & tertia; hoc fit ad diminutionem significationis.*

II. In specie, superlativus gradus effertur quibusdam vocibus, quæ miram emphasin ac intensionem in Lingua Sancta obtinent. Illæ autem sunt

I. בְּכוֹר *primogenitus*, quo nomine in Scripturis vocatur, quod in suo genere excellit & summum est. Metaphora autem desumitur ex nobilitate & præstantia juris primogenitorum; eaque vox tam in *bonum*, quam in *malum* usurpatur.

Psal. 88. Heb. 89. v. 28. *Ego* בְּכוֹר *primogenitum ponam illum* (Christum), *excelsum in regibus terræ*, hoc est, mirum in modum exaltabo illum, & glorificabo in regibus, vel inter reges terræ.

Job. 18. v. 13. *Comedat ramos ejus* (impii) בְּכוֹר מָוֶת *primogenitus mortis*, i. mors cruentissima. Vulg. *consumat brachia ejus primogenita mors.*

Isai. 14. v. 30. *Pascentur primogeniti pauperum*, i. Judæi pauperrimi, multisque calamitatibus attriti. Sic cum verbo inde deducto:

Ezech. 47. v. 12. *Per singulos menses* יְבַכֵּר *primogenitabit* (arbor pomifera) h. e. fructus præstantissimos afferet.

Col. 1. v. 15. Christus æternus Dei filius dicitur πρωτότοκος πάσης κτίσεως, *primogenitus omnis creaturæ*, h. e. princeps & Dominus omnium creaturarum, non ut creatura, sed ut creaturarum opifex & conditor. Quæ explicatio statim in textu subjungitur, v. 16. *Quoniam in ipso condita sunt universa.... omnia per ipsum, & in ipso creata sunt.* V. 17. *Et ipse est ante omnes, & omnia in ipso constant*, &c. Præterea Christus vocatur primogenitus omnis creaturæ, quod à Patre ab æterno

genitus sit antequam ulla creatura fieret. Quod autem ante omnem creaturam fuisse dicitur, simpliciter æternum est, Psal. 89. Heb. 90. v. 2. Prov. 8. v. 22. seqq. quo ex ultimo loco desumta videtur vox ab Apostolo usurpata.

Ibidem, v. 18. & Apoc. 1. v. 5. Christus dicitur πρωτότοκος ἐκ τῶν νεκρῶν, *primogenitus ex mortuis*, h. e. præstantissimus; sequitur enim: *ut sit ipse in omnibus πρωτεύων, primatum tenens.* Præstantissimus igitur resurgentium est Christus, *tum* ratione personæ, quæ Divina est, *tum* ratione potentiæ & operationis; illius enim merito & virtute omnes credentes ad vitam resurgent.

II. חֵלֶב *adeps*, sive *medulla*, quæ pro optimo cujusque rei ponitur.

Gen. 45. v. 18. *ut comedatis* אֶת־חֵלֶב הָאָרֶץ *adipem*, Vulg. *medullam terræ*, h. e. fructus terræ selectissimos. Ubi simul causæ efficientis metonymia est, neque enim pinguedinem terræ, sed fructus optimos, quos illa producit, comedunt homines. Quod Græcis στέαρ πυρῶ, *pinguedo tritici* dicitur, illud Suidas κάλλιστον σῖτον, *pulcherrimum*, aut *optimum triticum* interpretatur. Alia exempla vide Num. 18. vv. 12. 29. 30. 32. Deut. 32. v. 14. Psal. 80. Heb. 81. v. ult.

III. Nomina Dei אֵל, אֱלֹהִים, יְהוָה, quibus, quod est excellentissimum, aut maximum & vehementissimum significatur, superlativo gradui exprimendo serviunt; *rem enim, quam vult* (Scriptura Sacra) *magnificare, eam jungit Deo*, ut scribit Qimhhi in 1. Reg. c. 26. Idem in Psal. 64. Heb. 65. *Vox Elohim est cognomen rei maximæ & admirabilis.*

Gen. 23. v. 6. נְשִׂיא אֱלֹהִים *princeps Dei es apud nos*, h. e. princeps maximus.

Gen. 30. v. 8. נַפְתּוּלֵי אֱלֹהִים *luctationibus Dei*, hoc est, vehementissimis & gravissimis.

Gen. 35. v. 5. חִתַּת אֱלֹהִים *terror Dei*, i. maximus.

1. Reg. 14. v. 15. *trepidatio Dei*, h. e. gravissima.

Ibid. c. 26. v. 12. תַּרְדֵּמַת יְהוָה *sopor Domini*, i. gravissimus.

2. Paral. 28. v. 13. *reatus Domini*, h. e. gravissimus.

Job. 1. v. 16. *ignis Dei*, hoc est, maximus & terribilis.

Psal. 35. Heb. 36. v. 7. הַרְרֵי אֵל *montes Dei*, h. e. maximi.

Psal. 64. Heb. 65. v. 10. *rivus Dei*, i. præstantissimus & maximus.

Psal. 79. Heb. 80. v. 11. אַרְזֵי אֵל *cedri Dei*, h. e. procerissimæ.

Psal. 103. Heb. 104. v. 16. *saturabuntur* עֲצֵי יְהוָה *ligna Domini*, i. arbores celcissimæ. Lxx. τὰ ξύλα τῶ πεδίω *ligna campi*, pro יְהוָה legisse videntur שָׂדֶה, facto ש ex (י) & ה, ac mutato ו in ד. Ceteri interpretes Græci, teste Eusebio & 2. mss. codd. regiis, vertenrunt τὰ ξύλα τῶ κυρίω, S. Hieron. *ligna Domini.*

Huc etiam pertinent 1°. Vocabula, quæ cum Dei nomine componuntur.

Cant. 8. v. 6. *carbones ejus* (amoris, sive æmulationis) *carbones* (sunt) *ignis* שַׁלְהֶבֶתְיָה *flammæ Domini*, sive qui est flamma Domini, i. ardentissima & maxima. Ex שֶׁ, & cum (-) pro (ֶ), שַׁ, vide supra pag. 74. col. 1. in fine, *qui, quæ, quod*, לֶהָבֶת *flamma*, & יָהּ *Deus*, sive *Dominus*. Exemplaria quædam etiam accuratissima, pro שַׁלְהֶבֶתְיָה habent שַׁלְהֶבֶתְיָה sine mappiq in ה; & cum duabus vocibus per maqqaph conjunctis, שַׁלְהֶבֶת־יָה.

Jerem. 2. v. 31. *Terra* מַאְפֵּלְיָה *caliginis Domini*, h. e. maximæ. Ex מַאְפֵּל *caligo*, & יָהּ *Dominus*. 2°. Quando nomen Divinum cum præfixo componitur.

Ruth. 2. v. 20. *Benedictus sit ille* לַיהוָה *Domino*, h. e. omnibus modis benedictus.

Ibid. 3. v. 10. *Benedicta es* לַיהוָה *Domino*, h. e. benedictissima.

Isai. 28. v. 2. *Validus & fortis* לַאדֹנָי *Domino*, i. validissimus & fortissimus. Vulg. *Validus & fortis Dominus*, ל ut prosthethicum accepit.

Jon. 3. v. 3. *civitas magna* לֵאלֹהִים *Domino*, h. e. maxima.

In Novo Test. Act. 7. v. 20. *Eodem tempore natus est Moyses, & fuit* ἀστεῖος τῷ Θεῷ *pulcher Deo*, h. e. pulcherrimus.

2. Cor. 10. v. 4. *Arma militiæ nostræ* ..... *potentia sunt* τῷ Θεῷ *Deo*, h. e. potentissima.

§. V.

§. V.

De Graduum inter se enallage, seu permutatione.

ISTHÆC enallage locum habet in Novo Testamento, cujus lingua comparativi & superlativi distinctam terminationem agnoscit.

CANON I.

POSITIVUS pro comparativo ponitur, quam enallagen Atticorum dialecto adscribunt Græci.

Matth. 18. v. 8. καλόν σοι, *bonum tibi est ad vitam ingredi debilem, vel claudum*, ἢ *quam duas manus, vel duos pedes habentem mitti in ignem æternum*, h. e. κάλλιον *melius est*.

Luc. 18. v. 14. *Descendit hic* (publicanus) δεδικαιωμένος, *justificatus*, ἢ ἐκεῖνος *quam ille* (Pharisæus), h. e. magis justificatus. Vulg. *ab illo*, legebat παρ' ἐκεῖνον, ut habent quidam mss. codd.

Sic in V. Test. Græca versione, Psal. 117. Heb. 118. v. 8. ἀγαθὸν πεποιθέναι ἐπὶ κύριον, ἢ πεποιθέναι ἐπ' ἄνθρωπον, *bonum est confidere in Domino, quam confidere in homine*, h. e. melius est, &c.

Homer. Iliad. α. v. 117. βούλομ' ἐγὼ λαὸν σόον ἔμμεναι, ἢ ἀπολέσθαι, *volo ego populum servari, quam perire*, i. malo populum, &c.

Menand. καλὸν τὸ μὴ ζῆν ἐστὶν, ἢ ζῆν ἀθλίως, *bonum est non vivere, quam misere vivere*, h. e. melius est.

Apud Latinos. Plaut. in Rud. *Tacita mulier bona est semper, quam loquens*, h. e. melior. Tacitus. *Claris majoribus, quam vetustis*, h. e. clarioribus. Seneca lib. 1. de ira, *Vir ingenii magni, quam boni*, h. e. majoris. Alii subintellectum volunt adverbium μᾶλλον *magis*, quod in verbis necessario est subintelligendum.

Positivus pro superlativo interdum etiam ponitur, ut: Matth. 22. v. 36. *Magister, quod est* ἐντολὴ μεγάλη, *mandatum magnum in Lege?* h. e. mandatum maximum, ut liquet ex responsione Christi v. 38. *Hoc est maximum & primum mandatum*. Ita Vulg. interpres Latinus, qui in suo codice legebat μεγίστη, ut habet mss. Velesii. Conf. Marc. 12. vv. 28. 29.

CANON II.

SUPERLATIVUS pro comparativo quandoque ponitur.

Joan. 1. vv. 15. 30. ὅτι πρῶτός μου ἦν, Vulg. *quia prior me erat*, utpote verus Dei filius ab æterno existens. πρῶτος igitur eo loci est loco πρότερος. πρῶτος autem superlativus est ex πρὸ, comparativus πρότερος, superlativus προτατος, per syncopen πρόατος, deinde per crasin πρῶτος.

Joan. c. 15. v. 18. *Si mundus vos odit, scitote quia me* πρῶτον ὑμῶν, *primum vobis odio habuit*, h. e. πρότερον *priorem*, Vulg.

1. Cor. 14. v. 30. *Quod si alii revelatum fuerit sedenti*, ὁ πρῶτος *primus taceat*, i. *prior*, Vulg.

1. Joan. 4. v. 19. *Nos ergo diligamus Deum, quoniam Deus* πρῶτος *primus dilexit nos*, h. e. *prior*, Vulg.

Apoc. 13. v. 12. *Et potestatem* τοῦ πρώτου, *primæ bestiæ omnem faciebat coram eo*, h. e. *prioris bestiæ*, Vulg.

Quidam hac enallage explicant illud Luc. 2. v. 2. αὕτη ἡ ἀπογραφὴ πρώτη ἐγένετο, ἡγεμονεύοντος τῆς Συρίας Κυρηνίου, *Hæc descriptio prior erat ea, quæ facta est à præside Syriæ Cyrenio*, quem Tacitus *Quirinium* vocat. Secundum hanc interpretationem πρώτη est loco προ-

τέρα. Insuper subaudiendus est articulus τ̃ hoc modo: αὕτη ἡ ἀπογραφὴ πρώτη (i. πρότερα) ἐγένετο τ̃ (supp. γινομένης) ἡγεμονεύοντος, &c. Descriptionis autem alterius à Quirinio factæ mentio fit Act. 5. v. 37. Nempe decem annis post eam, quæ nascente Christo contigit; secundum Usserium; nam eo tempore, quo natus est Christus, & facta hæc descriptio, Syriæ præerat Sentius Saturninus, teste Tertulliano in Marc. l. 4. c. 19. & Joseph. antiq. l. 17. c. 7.

Alii existimant hanc Lucæ descriptionem factam per Quirinium, non Syriæ præsidem, sed Sentio Saturnino, jussu Cæsaris, adjunctum. Neque huic sententiæ adversatur vox ἡγεμονεύοντος; ea siquidem de quavis potestate, præsertim majore, usurpatur. Hinc Josephus de his temporibus agens, Volumnium, quem Saturnino adjungit, vocat ἡγέμονα, l. 16. antiq. c. 17. cum tamen Volumnius ἐπίτροπος tantum fuerit, i. *procurator*, ut eum appellat idem Josephus l. 1. de bello Jud. c. 17. Quirinii autem potius quam Saturnini meminit Lucas, quod præsentem descriptionem cum altera post decennium sub eodem Quirinio facta, conferre voluerit.

Sunt nonnulli, qui hunc textum sic explicent: *Hæc autem descriptio prior erat Quirinio Syriæ præside*, seu antequam Syriæ præesset Quirinius. Vide R. P. Calmetum, Schimidium, &c.

CANON III.

COMPARATIVUS pro superlativo interdum usurpatur.

Matth. 11. v. 11. ὁ μικρότερος, *qui minor est in regno cœlorum, major est illo* (Joanne Baptista), h. e. qui minimus est, ὁ μικρότατος.

Matth. 13. v. 32. *Quod* (granum sinapis) μικρότερον, *minus quidem est omnibus seminibus*, i. *minimum*, Vulg. *cum autem creverit*, μεῖζον *majus est omnibus oleribus*, h. e. maximum. Sic Marc. 4. vv. 31. 32.

Matth. 18. v. 1. *Quis putas* μείζων *major est in regno cœlorum?* h. e. μέγιστος maximus. Confer v. 4. c. 23. v. 11.

Joan. 10. v. 29. *Pater meus*, ὃς δέδωκέ μοι, *qui dedit mihi* (oves istas), μείζων *major est omnibus*, h. e. maximus. Vulg. *Pater meus quod dedit mihi, majus omnibus est*, pro ὃς legebat ὃ, & pro μείζων in masc. gen. μεῖζον in neutro. Sic etiam habent codd. Velesii, Hilar. August. & Cyril. Mſ. Alex. legit etiam μεῖζον. Vide Nov. Test. D. Mill. p. 227. col. 2.

1. Cor. 15. v. 19. *Si in hac vita tantum sperantes sumus in Christo*, ἐλεεινότεροι *miserabiliores sumus omnibus hominibus*, h. e. miserrimi.

2. Pet. 1. v. 19. *habemus* βεβαιότερον *firmiorem propheticum sermonem*, h. e. βεβαιότατον *firmissimum*.

Nilus. πάντων χαλεπώτερόν ἐστιν ἄρχειν ψυχῶν, h. e. χαλεπώτατον, *omnium difficillimum est animabus præesse*.

Synesius. μακρῷ πάντων βαρύτερος, pro βαρύτατος, *longe omnium gravissimus*.

Prudentius hym. 12. *O sola magnarum urbium major Bethleem!* i. maxima. Q. Curt. *Duo majora omnium navigia*, i. maxima.

§. VI.

De Nominum Hebræorum genere.

CANON I.

IN nominibus & pronominibus, pro neutro genere, quo caret Lingua Sancta, Hebræi cum masculino, tum feminino utuntur.

Masculino pro neutro genere posito. Gen. 2. v. 18. לֹא טוֹב *non* (est) *bonus hominem esse solum*, hoc est, *non est bonum*, Vulg. Vide supra pag. 50.

Psal. 118. Heb. 119. v. 65. טוֹב *bonum fecisti cum servo tuo*, Vulg. *bonitatem*. Alia exempla vide Gen. 1. v. ult. Isai. 5. v. 20. c. 7. v. 15. &c.

In pronominibus. Eccle. 9. v. 9. *Fruere vita cum uxore, quam diligis ..... quia* הִיא *hoc ipsum* (est) *pars tua in hac vita.* Sic Jos. 13. v. 14.

Feminino pro neutro eodem usurpato.

Gen. 50. v. 20. *Vos cogitastis de me* רָעָה *malam*, h. e. *malum*, Vulg. *sed Deus* חֲשָׁבָהּ *cogitavit*, Vulg. *vertit illud* לְטֹבָה *in bonam*, i. *bonum*, Vulg. Sic Job. 5. v. 9. Psal. 11. Heb. 12. v. 4. Psal. 26. Heb. 27. v. 4. &c.

In pronominibus tam separatis, quam affixis.

Gen. 15. v. 6. *credidit Abraham Deo*, וַיַּחְשְׁבֶהָ *& reputavit illam ei* (Deus) *ad justitiam*, h. e. reputavit illud. Vulg. *reputatum est illi ad justitiam*, in passiva voce, sicut Apost. transtulit Rom. 4. v. 3.

Gen. 43. v. 32. Heb. *Non possunt Ægyptii comedere cum Hebræis cibum, quia abominatio* הִוא *illa est*, h. e. illud est.

Exod. 10. v. 11. *Ite tantum viri, & sacrificate Domino, quia* אֹתָהּ *hanc vos petiistis*, Vulg. *hoc enim & ipsi petistis*.

Num. 23. v. 19. *An loquetur* (Deus) *& non* יְקִימֶנָּה *implebit*, seu *præstabit illam?* h. e. illud, quod loquutus est.

Psal. 117. Heb. 118. v. 23. *A Domino* הָיְתָה זֹּאת *facta est ista*, הִיא נִפְלָאת *hæc mirabilis est in oculis nostris.* Sic Lxx. παρὰ κυρίου ἐγένετο αὕτη, καὶ ἔστι θαυμαστὴ ἐν ὀφθαλμοῖς ἡμῶν. Aquila vero, vel, ut aliis placet, Symmachus, hunc idiotismum recte expressit: παρὰ κυρίου ἐγένετο τοῦτο, αὐτὸ παράδοξον ἐφάνη ἡμῖν, *à Domino factum est istud, ipsum incredibile visum est nobis.* S. Hieron. *A Domino factum est istud, & hoc est mirabile in oculis nostris.* Vide Matth. 21. v. 42. & Marc. 12. v. 11. ubi versiculus iste allegatur servato Hebraïsmo.

Joan. 17. v. 3. αὕτη *hæc autem vita æterna*, &c. id est, τοῦτο *hoc* est vita æterna, &c.

CANON II.

CUM de persona sermo est, neutrum genus pro masculino interdum usurpatur.

Matth. 1. v. 20. τὸ ἐν αὐτῇ γεννηθὲν, &c. *quod in ea* (Maria) *natum est, de Spiritu Sancto est*, pro ὁ ἐν αὐτῇ γεννηθεὶς, *qui in ea natus est*, &c. loquitur enim angelus de conceptione Christi. Sic Luc. 1. v. 35. διὸ καὶ τὸ γεννώμενον ἐκ σοῦ ἅγιον, *ideoque est quod nascetur ex te sanctum, vocabitur filius Dei.* Syrus, *is qui nasciturus est ex te, sanctus ipse, & filius Dei vocabitur.*

Matth. 12. v. 6. *Dico autem vobis*, ὅτι τοῦ ἱεροῦ μεῖζόν ἐστιν ὧδε, *Dico autem vobis, quia templo majus est hîc.* Sic in neutro genere legunt mss. Steph. omnes, Cantab. aliique plurimi, quos vide apud D. mill. p. 26. Quæ lectio confirmatur infra v. 41. *Et ecce* πλεῖον Ἰωνᾶ ὧδε, *plus Jona hîc.* v. 42. *Et ecce* πλεῖον *plus Salomone hîc*, in neutro genere: loquitur autem in his locis Christus de seipso. Quamplurimi tamen libri editi habent μείζων *major*, sicut & Vulg. interp. Latinus, qui ita in suo codice legebat.

Matth. 18. v. 11. *venit enim filius hominis salvare* τὸ ἀπολωλὸς, *quod perierat*, h. e. hominem perditum.

Joan. 1. v. 46. al. 47. *A Nazareth potest aliquid boni esse?* h. e. aliquis homo bonus.

Joan. 3. v. 6. *Quod natum est ex carne, caro est: & quod natum est ex spiritu, spiritus est*, h. e. homo, qui in peccatis conceptus est, nec renatus, totus carnalis est: qui autem renatus est per spiritum, totus spiritus, seu spiritualis est. Confer 1. Joan. 5. v. 4.

Heb. 7. v. 7. *Quod minus est à meliori*, seu *majori benedicitur*, h. e. minor à majori. Vide insuper Luc. 16. v. 15. Joan. 6. v. 39. (conf. v. 40.) 1. Cor. 1. vv. 27. 28.

1. Joan. 1. v. 1. *Quod fuit ab initio, quod audivimus, quod vidimus oculis nostris, quod perspeximus, & manus nostræ contrectaverunt de verbo vitæ.* v. 3. *Quod vidimus & audivi-*

mus, &c. hoc est, qui fuit ab initio, ut Joan. I. v. I. *In principio erat verbum*, &c. Quem audivimus, quem vidimus oculis nostris, &c. ista enim verba Christum respiciunt, & eadem plane sunt atque illa Joan. I. v. 14. *Et verbum caro factum est, & habitavit in nobis, & vidimus gloriam ejus*, &c.

Huc referunt quidam illud I. Petr. 2. v. 8. Christus factus est *lapis offensionis & petra scandali his, qui offendunt* τῷ λόγῳ *verbo, nec credunt*, εἰς ὃ καὶ ἐτέθησαν, *in quod & positi sunt*, h. e. εἰς ὅν, *in quem* (λόγον) ut crederent positi, i. ordinati & conditi sunt. Syrus: *quod non acquiescunt sermoni, in quem positi sunt* ut acquiescerent. Alii: *in quo*, nimirum ut non crederent, positi sunt non à Deo eos reprobante, ut vult Beza, aliique Calvini assecla: sed à sua malitia & improbitate; nam ut scribit Oecumenius in h. l. οὐχ ὡς ἀπὸ τοῦ θεοῦ εἰς τοῦτο ἀφωρισμένοις εἴρηται· οὐδεμία γὰρ αἰτία ἀπωλείας παρὰ τοῦ πάντας ἀνθρώπους θέλοντος σωθῆναι, βραβεύεται· ἀλλὰ τοῖς ἑαυτοὺς σκεύη κατηρτικόσιν ὀργῆς, καὶ ἡ ἀπείθεια ἐπηκολούθησε, καὶ εἰς ἣν παρεσκεύασαν ἑαυτοὺς τάξιν, ἐτέθησαν, *non quasi ad hoc sint segregati à Deo, hoc dictum est: nulla enim perditionis causa ab eo, qui vult omnes homines salvos fieri, ministratur: sed eis, qui seipsos vasa iræ effecerunt, & incredulitas sequuta est, & in ordine constituti sunt, ad quem sese præparaverant.*

§. VII.

De Nominum Hebræorum numero.

CANON I.

INTERDUM singularis numerus pro plurali, ad collectam multitudinem, vel etiam speciem exprimendam, adhibetur.

Gen. 3. v. 8. *Abscondit se Adam & uxor ejus .... in medio* עֵץ *ligni*, seu *arboris paradisi*, h. e. lignorum, seu arborum.

Gen. 49. v. 6. *In furore suo occiderunt* אִישׁ *virum, & in voluntate sua avulserunt* שׁוֹר *bovem*, h. e. viros, boves. LXX. ἐνευροκόπησαν ταῦρον, *subnervaverunt taurum.* Aq. Symm. ἐξερρίζωσαν τεῖχος, *eradicaverunt*, Vulg. *suffoderunt murum.* שׁוֹר *& bovem*, seu *taurum*, & *murum* significat. Vide c. 34. v. 25. seqq.

Exod. 23. v. 28. *Emittam crabronem ante te*, h. e. *crabrones*, Vulg. Vide etiam c. 14. v. 17. *in curru ejus.* c. 15. vv. 1. 21. *equum & ascensorem ejus.*

Lev. 11. v. 2. *Hæc est* הַחַיָּה *bestia, quam comedetis.* Vulg. *hæc sunt animalia*, &c.

Num. 21. v. 7. *Ora ut tollat* (Dominus) *à nobis* הַנָּחָשׁ *serpentem*, Vulg. *serpentes.*

Deut. 20. v. 19. *Quoniam vita hominis arbor agri*, h. e. arbores.

Prov. 17. v. 22. *Spiritus tristis exsiccat* גָּרֶם *os*, i. *ossa*, Vulg. Sic c. 30. vv. 17. 18. Ose. 5. v. 6.

Isai. 15. v. 9. *His, qui fugerint de Moab*, (mittam) *leonem*, i. leones.

Jon. 2. v. 4. *Et flumen circumdedit me*, h. e. flumina. LXX. καὶ ποταμοὶ ἐκύκλωσάν με, *& flumina circumdederunt me.*

Alia exempla vide Gen. 32. v. 5. Exod. 10. v. 12. Jud. 4. v. 5. Job. 14. v. 1. Isai. 1. v. 3. c. 16. v. 1. Jerem. 8. v. 7. &c.

CANON II.

VICE versa pluralis numerus pro singulari quandoque ponitur, ad denotandam magnitudinem & excellentiam.

Gen. 19. v. 11. *Et eos, qui foris erant, percusserunt* (Angeli) סַנְוֵרִים *cæcitatibus*, i. summa ac densissima cæcitate. Vide 4. Reg. 6. v. 18. ubi vox eadem in plurali numero usurpatur.

Job. 40. v. 10. al. 15. *Ecce* בְּהֵמוֹת Lxx. θηρία *bestiæ, quas feci tecum*, &c. h. e. bestiarum maxima, quæ interpretibus est elephas, vel hippopotamus. Vulg. retinuit vocem Heb. *Behemoth.*

Ibid. v. 11. בִּשְׁרִירֵי *in umbilicis ventris ejus*, i. in umbilico forti.

Psal. 21. Heb. 22. v. 4. תְּהִלּוֹת *laudes Israelis*, h. e. perfecta laus.

Psal. 33. Heb. 34. v. 5. & Psal. 41. Heb. 42. v. 6. יְשׁוּעוֹת *salutes*, i. omnimoda salus.

Vide Psal. 44. Heb. 45. v. 16. *Lætitiæ.* Psal. 89. Heb. 90. v. 10. *in excellentiis*, Vulg. *potentatibus.*

Prov. 1. v. 20. חָכְמוֹת *sapientiæ*, i. summa & eximia sapientia, nempe Christus. Vide etiam c. 5. v. 2. c. 6. v. 14. c. 9. v. 1.

Eccle. 5. v. 6. *vanitates*, i. maxima vanitas.

Isai. 58. v. 11. בְּצַחְצָחוֹת *in siccitatibus, ariditatibus*, h. e. in summa ariditate. Vulg. *splendoribus.* Rad. צָחַח etiam *splendere* significat. Vide & cap. 59. v. 9.

Thren. 3. v. 22. *Misericordiæ Domini*, &c. i. maxima Domini misericordia est. Vide Psal. 85. Heb. 86. v. 2. Rom. 12. v. 1. 2. Cor. 1. v. 3.

Ezech. 28. v. 10. מוֹתֵי *mortibus incircumcisorum morieris*, h. e. morte truculentissima. Mors etiam duplex considerari potest, temporalis & æterna.

Mich. 5. v. 1. וּמוֹצָאֹתָיו *& egressus ejus* (Messiæ) *ab initio, à diebus æternitatis*, h. e. eminentissima & maxime miranda illa generatio Divina.

Nahum. 2. v. 6. al. 7. *portæ* הַנְּהָרוֹת *fluminum aperientur*, i. fluminis illius maximi, qui Tigris appellatur. Portæ autem, munitiones sunt, quarum apertio & dejectio hîc prædicitur.

Heb. 9. v. 23. *Necesse est ergo .... ipsa cœlestia* κρείττοσι θυσίαις παρὰ ταύτας, *melioribus hostiis, quam istis, mundari*, h. e. præstantiori hostia, nempe Christo in cruce immolato. Per cœlestia autem hîc intelliguntur electi in cœlum introducendi.

CANON III.

NOMINA Dominii אֱלֹהַּ, בַּעַל & אָדוֹן, sive ad dignitatem personæ dominantis exprimendam, sive ex solo Linguæ Sanctæ usu, plurali numero, pro singulari, sæpius efferuntur.

Gen. 1. v. 1. *In principio* בָּרָא אֱלֹהִים *creavit Dii*, h. e. אֱלֹהַּ *Deus.* Sunt qui hoc plurali SS. Trinitatis mysterium denotari existiment. In ea fuit olim sententia Bellarminus, qui institutionum suarum Hebraïcarum parte quarta, cap. IV. de Syntaxi, num. V. pag. 235. edit. Paris. 1622. scribit hoc nomine plurali cum verbo singulari composito, Trinitatis mysterium insinuari. At re accuratius perpensa, calculum reduxit; ait enim contr. tom. 1. lib. 2. cap. 6. col. 322. edit. Paris. 1608. se non putare argumentum istud esse admodum solidum, *siquidem*, inquit, *Scripturæ consuetudo id habere videtur, ut nomina illustrium personarum ponantur in numero multitudinis, licet verba retineant numerum singularem.*

Gen. 24. v. 9. *Posuit ergo servus manum suam sub fœmore Abraham* אֲדֹנָיו *Dominorum suorum*, h. e. *Domini sui.*

Gen. 40. v. 1. *Peccaverunt pincerna regis Ægypti, & pistor* לַאֲדֹנֵיהֶם *Dominis suis*, i. Domino suo.

Gen. 42. v. 30. *Loquutus est nobis* אֲדֹנֵי הָאָרֶץ *Domini terræ istius dure*, h. e. Dominus; de solo enim Josepho sermo est.

Exod. 21. v. 4. *Si* אֲדֹנָיו *Domini ejus* (servi) *dederit ei uxorem*, h. e. Dominus ejus. Sic vv. 6. 8.

Ibid. v. 29. *Quod si bos cornupeta fuerit.... & contestati sunt* בְּעָלָיו *Dominos ejus*, h. e. *Dominum ejus..... bos lapidibus obruetur*, וּבְעָלָיו *& Domini ejus morietur*, i. Dominus. Vide Isai. 1. v. 3.

Jos. 24. v. 19. כִּי אֱלֹהִים קְדֹשִׁים הוּא *quia Dii sancti ipse est*, h. e. Deus sanctus. Et sic sæpius in Scripturis.

CANON IV.

In Novo Testamento quædam etiam vocabula in plurali numero modo cum emphasi, modo sine emphasi, & ex solo linguæ usu, efferuntur.

Matth. 8. v. 11. oriens exprimitur vocabulo ἀνατολαὶ, & occidens voce δυσμαί. Vide Luc. 13. v. 29. Matth. 2. v. 13. &c.

Heb. 1. v. 2. Mundus, qui à Deo per filium ejus Christum factus est, dicitur αἰῶνες *sæcula*. Vide c. 11. v. 3.

Heb. 9. vv. 2. 12. pars Tabernaculi, in qua erant candelabrum, mensa, & panes propositionis, vocatur τὰ ἅγια *sancta*. Pars autem, in qua erat arca, dicitur ἅγια ἁγίων *sancta sanctorum*, ibid. v. 3. h. e. sanctum sanctorum, sive sacratissimus Templi, aut Tabernaculi locus, quem τὸ ἅγιον τῶν ἁγίων *sanctum sanctorum* interpretantur LXX. Exod. 26. v. 33.

Alia exempla sunt: τὰ δεξιὰ *dextra*, pro ἡ δεξιὰ, Matth. 26. v. 64. Marc. 16. vv. 5. 19. Luc. 22. v. 69. Act. 1. v. 34. Heb. 1. v. 13. Psal. 109. Heb. 110. v. 1. in LXX. quamvis in Heb. sit לִימִינִי *ad dexteram meam*, in sing. ut redditur Heb. 8. v. 1. c. 12. v. 2.

τὰ ἱμάτια *vestimenta*, pro ἱμάτιον, Matth. 26. v. 65. Marc. 5. v. 30. Joan. 13. v. 4. cap. 19. v. 23. Act. 18. v. 6.

οἱ οὐρανοὶ *cœli*, pro οὐρανὸς, Marc. 12. v. 25. quocum confer Matth. 22. v. 30. conf. etiam Matth. 16. v. 19. cum cap. 18. v. 18. quibus in locis indifferenter singularis & pluralis numerus usurpantur.

τὰ σάββατα *Sabbatha*, pro σάββατον, Matth. 12. v. 1. *In illo tempore abiit Jesus per sata* τοῖς σάββασι, *Sabbathis*, Vulg. *Sabbatho*, legeb. τῷ σαββάτῳ, ut habet ms. Velés. Vide v. 2. ubi mss. aliquot legunt τοῖς σάββασιν, Vulg. *Sabbathis*. Vide insuper vv. 10. 11. 12. Luc. 4. v. 16. ubi tamen ms. Velés. habet σαββάτῳ, Vulg. *Sabbathi*, Act. 13. v. 14. cap. 16. v. 13.

Vox eadem sive in plurali, sive in singulari numero, dies septimanæ, seu septimanam integram synecdochice denotat. Matth. 28. v. 1. *Vespere autem* σαββάτων *Sabbathorum*, *quæ lucescit* εἰς μίαν σαββάτων, *in una Sabbathorum*, h. e. in prima die septimanæ. Vulg. utrobique *Sabbathi*, quia legebat σαββάτου. Sic etiam ms. Velés.

1. Cor. 16. v. 2. κατὰ μίαν σαββάτων, *in una Sabbathorum*, h. e. prima die septimanæ. Vulg. *per unam Sabbathi*, legeb. σαββάτου, ut habent mss. quidam codices. In his exemplis *una* est pro *prima*; sæpe enim numerus cardinalis pro ordinali ponitur, ut videbimus infra l. 3. de numeris.

Luc. 18. v. 12. *Jejuno* δὶς τοῦ σαββάτου, *bis in Sabbatho*, h. e. in hebdomada, nempe die primo & quinto, i. lunæ & Jovis. Quod jejunium etiamnum observant Judæi, qui aliis religiosiores videri volunt. Triplici autem de causa jejunium illud imperaverunt Rabbini, 1°. propter destructum Templum. 2°. legem conflagratam. 3°. probrum Divini nominis.

Denique Philip. 2. v. 6. neutrum plurale ἴσα *æqualia*, usurpatur pro accusat. singul. masc. ἴσον, *æqualem*. *Qui* (Christus) *cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est* τὸ εἶναι ἴσα Θεῷ, *esse æqualia Deo*, h. e. *esse se æqualem Deo*, Vulg.

CANON V.

Pluralis numerus pro uno aliquo non definito, seu plurale pro uno ex pluribus quandoque ponitur.

Quidam in hac Syntaxi ellipsin distributivi אֶחָד *unus*, vel אַחַת *una*, statuunt.

Gen. 8. v. 4. *Requievitque arca* עַל הָרֵי *super montes Ararat*, Vulg. *Armeniæ*, hoc est,

super unum montium.

Jud. 12. v. 7. *Sepultus est* (Jephte) בְּעָרֵי גִלְעָד *in urbibus Galaad*, hoc est, in una urbium.

Nehem. 3. v. 8. *Ananias* בֶּן־הָרַקָּחִים *filius pigmentariorum*, h. e. *pigmentarii*, Vulg.

Cap. 6. v. 2. *Conveniamus una* בַּכְּפָרִים *in viculis*, h. e. in uno, seu aliquo viculorum.

Job. 21. v. 32. *Ipse* (impius) *ad sepulchra ducetur*, h. e. unum ex sepulchris. Sic 2. Paral. 16. v. 14.

Psal. 1. v. 3. *Et erit tanquam lignum* (arbor), *quod plantatum est secus decursus*, sive *rivos aquarum*, h. e. aliquem rivorum.

Psal. 18. Heb. 19. v. 5. *Soli posuit* (Deus) *tabernaculum in eis* (cœlis), h. e. in uno eorum.

Jon. 1. v. 5. *Descendit* (Jonas) *ad latera navis*, h. e. unum è lateribus. Sic Amos 6. v. 10.

Zach. 9. v. 9. *super pullum filium asinarum*, h. e. unius ex asinabus. Vulg. *asinæ*.

Matth. 24. v. 1. *Et accesserunt discipuli ejus* (Jesu) *ut ostenderent ei ædificationes Templi*, h. e. *unus ex discipulis suis*, ut Marc. 13. v. 1. dicitur.

Matth. 26. v. 8. *Videntes autem discipuli indignati sunt*, &c. h. e. *unus ex discipulis*, nempe *Judas Iscariotes*, ut dicitur Joan. 12. v. 4.

Matth. 27. v. 44. *Idipsum autem & latrones .... improperabant ei*, h. e. *unus de latronibus*, Luc. 23. v. 39.

Marc. 1. v. 2. *Scriptum est in prophetis*, h. e. aliquo prophetarum, nempe prius : *Ecce ego mitto angelum meum*, &c. Malach. 3. v. 1. posterius vero : *Vox clamantis in deserto*, &c. Isai. 54. v. 13.

Act. 13. v. 40. *Videte ne superveniat vobis, quod dictum est in prophetis : videte contemtores*, &c. h. e. in uno prophetarum, scilicet Habac. 1. v. 5. Alia exempla vide Gen. 19. v. 29. Matth. 24. v. 26. &c.

§. VIII.

De Nominum Hebræorum casu.

CANON I.

NOMINATIVUS in oratione quandoque ponitur absolute, adeo ut vim integri membri in sententia absolvat.

Hic Hebraïsmus reperitur in nominibus & in pronominibus.

In nominibus. Psal. 10. Heb. 11. vers. 4. יְהוָה בַּשָּׁמַיִם כִּסְאוֹ *Dominus, in cœlo sedes ejus*, h. e. Dominum quod attinet, sedes ejus in cœlo est.

Psal. 17. Heb. 18. v. 31. *Deus, perfecta* (est), *via ejus*.

Psal. 103. Heb. 104. v. 17. חֲסִידָה בְּרוֹשִׁים בֵּיתָהּ *Ciconia, abietes domus ejus*, h. e. in abietibus nidificat, vel commoratur. Aq. ἐρωδιῷ ἐλάται οἶκος αὐτῷ, *Erodio abietes domus ipsi*. Erodius, teste Suida, est εἶδος ὀρνέου, ἢ πελαργὸς λεγόμενος, ἢ ὅμοιος αὐτοῦ, *species avis, vel ciconia dicta, vel ipsi similis*. Sym. τῷ ἰκτῖνι βόρατον οἴκησις, *milvo abies domus* ejus, vocem Hebraicam בְּרוֹשִׁים græcis literis expressit, mutato ש in τ. Lxx. τοῦ ἐρωδιοῦ ἡ οἰκία ἡγεῖται αὐτῶν, *Erodii domus dux est eorum*, pro בְּרוֹשִׁים legebant בְּרֹאשָׁם *in capite eorum*, quod idem est ac *dux eorum*.

Eccle. 2. v. 14. *Sapiens, oculi ejus in capite ipsius* sunt.

Ose. 9. v. 11. *Ephraim, ut avis avolat gloria eorum*.

Cap. 12. v. 7. *Chanaan*, i. *mercator, in manu ejus* (est) *statera dolosa*.

Nah. 1. v. 3. *Dominus, in tempestate & turbine via ejus*.

Sunt qui hæc exempla per pleonasmum relativi cum suo antecedente concurrentis explicent, ita ut sensus sit : *Domini sedes in cœlo* est. *Dei perfecta* (est) *via*. Et sic de reliquis.

In N. T. nominativus & accusativus hoc sensu sic usurpantur.

Nominativus. Act. 7. v. 40. *Moyses enim hic, qui eduxit nos de terra Ægypti, nescimus quid factum sit ei.*

Apoc. 2. v. 26. καὶ ὁ νικῶν, *& qui vicerit ... dabo illi potestatem super gentes.*

Cap. 6. v. 8. καὶ ὁ καθήμενος, *& qui sedebat super eum* (equum pallidum), *nomen illi mors.*

Accusativus. Matth. 21. v. 42. λίθον *Lapidem, quem reprobaverunt ædificantes, hic factus in caput anguli.*

Act. 10. v. 36. τὸν λόγον, *verbum quod misit Deus filiis Israël ..... v. 37. Vos scitis quod factum est verbum* (istud) *per universam Judæam*, &c. in Græco pro λόγον posterioris membri, est synonymum ῥῆμα.

In profanis. Virg. Æn. I. v. 577. *Urbem, quam statuo, vestra est.* Terent. in Eunuch. Act. 4. Scen. 3. v. 11. *Eunuchum, quem dedisti nobis, quas turbas dedit.*

Quidam hunc accusativum per metathesin relativi sic explicant: ὃν λίθον, *quem lapidem reprobaverunt*, &c. *quod verbum*, &c. *quam urbem*, &c. *quem eunuchum*, &c.

In pronominibus separatis similis nominativi absolute & emphatice positi loquutio occurrit. 1. Paral. cap. 28. v. 2. אֲנִי עִם לְבָבִי לִבְנוֹת בֵּית מְנוּחָה, *Ego, cum animo meo* (fuit) *ædificare domum quietis*, &c. Vulg. *Cogitavi ut ædificarem domum, in qua requiesceret arca fœderis Domini.*

Isai. 59. v. 21. *Ego autem, hoc* (erit) *fœdus meum cum ipsis.* Cap. 66. v. 18. *Ego autem, cum operum cogitationumque ipsorum quæque advenerit*, &c. Vide Psal. 68. Heb. 69. v. 14. 72. Heb. 73. v. 2. Sic apud Lat. *de me, de me autem*, &c. vel plene: *me quod attinet.*

In Novo Test. 1. Joan. 2. v. 27. al. 28. καὶ ὑμεῖς, *& vos: unctio quam accepistis ab eo, manet in vobis.* Vulg. *& vos, unctionem quam accepistis*, &c. cum accusativo absolute sumto, ut supra, vel *quam unctionem*, &c.

CANON II.

CASUUM inter se non raro enallage, seu permutatio occurrit; præcipue autem usurpatur

I. Nominativus pro vocativo; vel, ut rectius loquamur, vocativus similis est nominativo, quod ad dialectum Atticam pertinet.

Matth. 1. v. 20. *Joseph* υἱὸς Δαβίδ, *fili David*, pro υἱέ.

Matth. 27. v. 29. *Salve* ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων, *rex Judæorum*, pro βασιλεῦ. Vide Marc. 10. v. 47. Luc. 8. v. 54. c. 12. v. 32. c. 18. v. 13.

Rom. 18. v. 15. *Accepistis Spiritum adoptionis, in quo clamamus*, ἀββᾶ ὁ πατὴρ, *abba pater*, pro ὦ πάτερ. Vide Marc. 14. v. 36. ubi Christi orantis eadem verba legere est, & ubi voces ὁ πατὴρ interpretationis gratia ab Evangelista additæ sunt; Christus enim Syriace, non Græce, loquebatur.

Eph. 6. v. 1. τὰ τέκνα, *filii obedite parentibus vestris*, pro ὦ τέκνα. Sic v. 4. In versione Græc. Psal. 50. Heb. 51. v. 1. *Miserere mei* ὁ θεὸς, *Deus*, &c. pro ὦ θεέ.

In profanis. Hom. Iliad. γ. vv. 276. 277. Ζεῦ πάτερ, ἠέλιός θ' ὃς πάντ' ἐφορᾷς, &c. *Jupiter pater, & Sol, qui omnia vides*, &c. pro ἠέλιε. Virg. l. 1. Æneid. v. 738. *Adsis lætitiæ Bacchus dator*, pro Bacche. Lucan. *degener ô populus*, pro ô popule.

II. Accusativus pro nominativo ponitur.

Nehem. 9. v. 19. אֶת־עַמּוּד *columna nubis non recessit ab eis per diem.*

1. Reg. 17. v. 34. *Et veniebat leo*, וְאֶת־הַדּוֹב *& ursus*, &c.

4. Reg. 6. v. 5. *Accidit autem.... ut* אֶת־הַבַּרְזֶל *ferrum* (securis) *caderet in aquam.*

Dan. 9. v. 13. אֵת כָּל־הָרָעָה *omne malum hoc venit super nos.*

Amos 9. v. 12. לְמַעַן יִירְשׁוּ אֶת־שְׁאֵרִית אֱדוֹם Lxx. & Jacobus Act. 15. v. 17. ὅπως ἂν ἐκζητήσωσιν οἱ κατάλοιποι τῶν ἀνθρώπων, *ut requirant reliqui hominum* κύριον *Dominum*, quam vocem sensus gratia addiderunt. Pro יִירְשׁוּ *possideant*;

possideant, legebant יִדְרְשׁוּ *requirant*, & pro אֱדוֹם *edom*, legebant אָדָם *homo*. Vulg. Amosi textum sic interpretatur: *ut possideant reliquias Idumææ;* atque ita casus enallage locum non habet. Sic etiam S. Hier. comm. in h. l. t. 3. col. 1451. nov. edit. hunc contextum explicat: *& possideant credentes reliquias Idumææ, & omnes nationes: ut quidquid reliquum fuerit regno sanguinario atque terreno, in cœlestia regna mutetur; & omnes gentes, quæ oblitæ sunt Dominum, convertantur & revertantur ad eum.* Vide etiam Agg. 2. v. 17. ubi pronomen אֶתְכֶם in nominandi casu ponitur.

Alia exempla, quæ afferuntur, prætereo; tum quia aliter explicari possunt; tum quia את certa non est articuli nota, ut jam diximus pag. 69. col. 2. initio, & ut in cap. sequenti in verbis passivis videbimus.

§. IX.

De Nominum Hebræorum regiminis statu.

IN regiminis statu quinque notanda sunt. I. Idiotismus. II. Pleonasmus. III. Ellipsis. IV. Enallage. V. Hypallage.

Idiotismus occurrit tum *in genere*, tum *in specie*.

In genere, I. ratione *significationis*. II. ratione *constructionis*.

De Idiotismo in genere considerato.

Idiotismus ratione significationis.

MONOCANON.

NOMEN rectum in genitivo casu, ratione usus & significationis, varie accipitur, denotatque

I. CAUSAM EFFICIENTEM. Deut. 32. v. 19. *Vidit Dominus, & sprevit eos,* מִכַּעַס בָּנָיו וּבְנֹתָיו *præ indignatione filiorum suorum, & filiarum suarum*, h. e. præ indignatione, cujus causa exstiterunt filii & filiæ ejus. Vulg. *Quia provocaverunt eum filii sui & filiæ.*

Esd. 3. v. 7. *Secundum facultatem Cyri regis Persidis super eos*, h. e. à Cyro ipsis datam, seu ut Vulg. *juxta quod præceperat Cyrus rex Persarum eis.*

Job. 14. v. 1. *Homo natus mulieris*, i. *de muliere*, Vulg. Sic: *nati mulierum*, Luc. 7. vers. 28.

Isai. 1. v. 7. *Secundum subversionem alienorum*, i. quam alieni inferunt.

Ibid. 53. v. 4. *Et nos putavimus eum quasi leprosum*, מֻכֵּה אֱלֹהִים *percussum Dei*, h. e. *à Deo*, Vulg. Si pro מֻכֵּה in reg. legatur מַכֵּה in absol. sensus erit: *percussum Deum*, quod Christi Divinatem mirum in modum asserit.

Ibid. v. 13. *Ponam universos filios tuos doctos Domini*, i. *doctos à Domino*. Vulg.

Ezech. 1. v. 1. *Visiones Dei*, i. à Deo oblatas. Vide etiam Isai. 54. v. 13. &c.

Matth. 25. v. 34. *Venite benedicti patris mei*, h. e. à patre meo. Conf. Eph. 1. v. 3.

Joan. 12. v. 43. *Dilexerunt gloriam hominum magis, quam gloriam Dei*, h. e. maluerunt ab hominibus, quam à Deo glorificari. Conf. cap. 5. v. 44.

Rom. 3. v. 23. *Omnes enim peccaverunt, & egent gloria Dei*, i. à Deo collata. Sic *justitia Dei*, cap. 1. v. 17. h. e. quæ à Deo confertur. Hinc Aug. Serm. 131. de verbis Apost. tom. 5. nov. edit. col. 644. *Quomodo dicitur:* Domini est salus, *non qua salvus est Dominus, sed quam dat eis, quos salvos facit: sic & Dei gratia per Jesum Christum Dominum nostrum,*

justitia Dei dicitur, non qua justus est Dominus, sed qua justificat eos, quos ex impiis justos facit.

In Pronominibus possessivis. Psal. 2. v. 6. *Ego autem unxi regem meum*, h. e. qui à me est. Loquitur Deus pater de filio suo unigenito Jesu Christo.

Psal. 36. Heb. 37. v. 22. *Quia* מְבֹרָכָיו *benedicti ejus hæreditabunt terram*, וּמְקֻלָּלָיו *& maledicti ejus disperibunt*, h. e. ut sym. interpretatur, *εὐλογημένοι ὑπ' αὐτοῦ*, S. Hieron. *qui benedicti fuerint ab eo*, *& καταρώμενοι ὑπ' αὐτοῦ*, S. Hieron. *qui maledicti ab eo.* Lxx. *οἱ εὐλογοῦντες αὐτὸν . . . . . οἱ δὲ καταρώμενοι αὐτὸν*, *benedicentes ei . . . . . maledicentes ei*, legebant in act. voce מְבָרְכָיו & מְקַלְלָיו.

Prov. 9. v. 18. *invitati*, Vulg. *convivæ ejus*, h. e. invitati ab ea.

Ezech. 21. v. 28. al. 33. *Hæc dicit Dominus Deus ad filios Ammon, & ad opprobrium illorum*, quo videlicet meos indesinenter affecerunt. Conf. c. 25. v. 6. Soph. 2. v. 8.

Interdum etiam genitivo indicatur causa instrumentalis. Isai. 33. v. 21. אֳנִי שַׁיִט *navis remi*, seu *remorum*, Vulg. *remigum*, h. e. remis impulsa.

II. CAUSAM MATERIALEM. Gen. 3. v. 21. *Fecit quoque Dominus Deus Adæ & uxori ejus* כָּתְנוֹת עוֹר *tunicas pellis*, h. e. *pelliceas*, Vulg.

Gen. 6. v. 14. *Fac tibi arcam* עֲצֵי גֹפֶר *lignorum Gopher*, h. e. ex lignis illis. Vox גֹּפֶר alibi non occurrit, quare ab interpretibus antiquis varie redditur. Lxx. *ἐκ ξύλων τετραγώνων*, *ex lignis quadratis.* Alius: *ἐκ ξύλων ἀσήπτων, ἢ κεδρίνων*, *ex lignis imputribilibus, aut cedrinis.* Alius: *ἐπὶ πλακῶν πυξίνων*, *super tabulis buxinis*, Vulg. *de lignis lævigatis.* Quidam recentiores *cupressum* interpretantur, facili mutatione g. in c. Ex ea materia naves fabricatas fuisse testantur Plutarch. Symp. l. 1. probl. 2. Veget. 4. c. 34. Cassiod. Var. l. 5. epist. 16. Plato lib. 4. de Leg. Diod. l. 19. Arrian. in Alex. l. 7. Strabo lib. 16. His adde quod in Assyria, vel Babylonia, ubi primos homines habitasse constat, nulla est alia materies navibus construendis idonea. Vide Boch. in Phaleg, l. 1. c. 4.

Jud. 7. v. 13. *panis hordeorum*, i. hordeaceus.

Psal. 2. v. 9. תְּרֹעֵם בְּשֵׁבֶט בַּרְזֶל *conteres eos in virga ferri*, h. e. *ferrea*, Vulg. Lxx. *ποιμανεῖς αὐτοὺς*, *pasces*, Vulg. *reges eos*, legebant תִּרְעֵם.

III. CAUSAM FINALEM. Psal. 34. Heb. 35. v. 16. בְּחַנְפֵי לַעֲגֵי מָעוֹג *cum hypocritis*, seu *profanis sannionum placentæ frenduerunt super me dentibus suis*, h. e. cum profanis sannionibus, qui placentæ gratia, quæ ibi omne ciborum genus significat, aliis adulantur. Lxx. *ἐπείρασάν με, ἐμυκτήρισάν με μυκτηρισμὸν*, &c. Vulg. Lat. *tentaverunt me, subsannaverunt me subsannatione*, &c. pro בְּחַנְפֵי legeb. בְּחָנוּנִי à בָּחַן *tentavit*, & pro לַעֲגֵי legeb. לְעָגוּנִי addito pronomine *me*, sensus gratia. Denique מָעוֹג retulerunt ad radicem לָעַג, contra hodiernæ grammatices analogiam. Vel dictio ista forte etiam olim *μυκτηρισμὸν subsannationem* significabat.

Psal. 43. Heb. 44. v. 23. *Æstimati sumus sicut oves occisionis*, i. occisioni, seu mactationi destinatæ. Conf. Rom. 8. v. 36.

Psal. 101. Heb. 102. v. 21. *ut solveret filios mortis*, i. morti destinatos, &c.

Joan. 6. v. 29. *Hoc est opus Dei, ut credatis in eum, quem misit ille*, h. e. opus in gloriam Dei cedens, proindeque ipsi gratum & acceptum.

2. Cor. 1. v. 5. *Passiones Christi*, h. e. ob Christi confessionem toleratæ.

1. Petr. 2. v. 19. *conscientia Dei*, h. e. studium Deo placendi. Vide Eph. 3. v. 1. ubi Paulus vocat se *vinctum Christi*, i. ob Christi prædicationem, &c.

IV. EFFECTUM. Gen. 2. v. 9. *Lignum vitæ*, h. e. quod vitam conservabat integram semper & incolumem.

Psal. 4. v. 2. *Deus justitiæ meæ*, i. qui justam causam meam tueris.

Psal. 64. Heb. 65. v. 12. *Coronas annum benignitatis tuæ*, i. in quo hominibus benignitatem tuam bonorum abundantia exhibes.

Isai. 9. v. 5. al. 6. *Princeps pacis*, i. qui pacem cœlestem confert.

Ibid. c. 11. v. 2. *Spiritus sapientiæ & intellectus*, &c. h. e. qui hæc dona credentibus impertitur, & quorum plenitudo in Christo Servatore residet.

Ibid. c. 53. v. 5. *Disciplina pacis nostræ super eum* (Christum Messiam), h. e. castigatio, quæ pacem nostram operata est, super eum cecidit.

Luc. 1. v. 69. *Et erexit cornu salutis nobis in domo David pueri sui*, i. potentiam Christi, à quo salus nostra proficiscitur, erexit Deus in familia David servi sui; sive salutem potentissimam nobis præstitit.

Rom. 5. v. 18. *in justificationem vitæ*, h. e. quæ vitam operatur. Sic *verba vitæ*, Joan. 6. v. 68.

V. SUBJECTUM RECIPIENS. Deut. 16. v. 17. כְּמַתְּנַת יָדוֹ *secundum donum manus suæ*, h. e. donum Dei manui ipsius collatum. Vulg. *offeret unusquisque secundum quod habuerit, juxta benedictionem Domini Dei sui, quam dederit ei.*

Isai. 55. v. 3. . . . *Misericordias Davidis fideles*, i. Davidi à Deo promissas, nempe Christum ex prosapia ejus nasciturum. Conf. Act. 13. v. 34.

Dan. 4. v. 14. *In sententia vigilum decretum est*, &c. h. e. in sententia vigilibus manifestata. Per *vigiles* autem eo loci, & in sequentibus verbis per *sanctos* intelliguntur Angeli, qui mandatis Dei exsequendis invigilant.

Luc. 21. v. 4. *Munera Dei*, h. e. Deo dicata & consecrata, & metonymice Gazophylacium. Alias, *dona Dei*, ea sunt, quæ dat Deus. Vide Eph. 2. v. 8. &c.

Act. 7. v. 30. ἐν φλογὶ πυρὸς βάτου, *in flamma ignis rubi*, h. e. in rubo visi. Vulg. *in igne flammæ rubi*, legeb. cum mss. quibusdam ἐν πυρὶ φλογὸς βάτου. Vide D. Mill. p. 271.

Apoc. 14. v. 12. *Patientia Sanctorum*, quæ scilicet data est sanctis. Sic *aves cœli*, Matth. 6. v. 26. quia in cœlo, seu aëre volant. *Lilia agri*, ibid. v. 28. quia in agro crescunt, &c.

VI. SUBJECTUM OCCUPANS, quod & *objectum* vocatur. Psal. 149. v. 6. *Exaltationes Dei in gutture eorum*, h. e. laudes, quibus excelsus Deus prædicatur.

Prov. 1. v. 7. *Timor Domini*, i. quo Dominus sicut pater à filiis timetur.

Isai. 3. v. 14. *rapina pauperis*, h. e. quod pauperi ereptum ablatumque est.

Joel 3. al. 4. v. 19. מֵחֲמַס בְּנֵי יְהוּדָה *propter violentiam filiorum Juda*, h. e. ut optime interpr. Vulg. *pro eo quod inique*, seu violenter *egerint in filios Juda.*

Zach. 9. v. 1. *Domini est oculus hominis*, i. respiciens homines; qua loquutione providentia Dei significatur.

Matth. 10. v. 1. *Potestas spirituum immundorum*, h. e. in spiritus immundos. Sic cap. 14. v. 1. *fama Jesu*, h. e. de Jesu.

Act. 4. v. 9. *Beneficium hominis infirmi*, h. e. in eum collatum.

Gal. 3. v. 22. *Fides Jesu Christi*, i. in Jesum Christum.

1. Joan. 2. v. 5. *Charitas Dei*, h. e. qua Deus diligitur.

In Pronominibus possessivis. Gen. 50. v. 4. *Et præterierunt dies fletus ejus* (Jacobi), h. e. tempus, quo deflebatur.

Isai. 21. v. 2. *omnem gemitum ejus* (Babelis) *cessare faciam*, h. e. *quo* (homines) *ingemunt præ timore ejus*, ita Qimhhi, qui addit: *affixa in nominibus cadunt tam supra activam, quam supra passivam significationem*, hoc est, tam efficientem causam, quam objectum designant.

Ibid. c. 53. v. 11. *In scientia sua justificabit ipse justus servus meus multos*, h. e. scientia, sive cognitione, qua per fidem cognoscetur Christus, multi justificabuntur, modo tamen fides illa sit cum charitate conjuncta. Confer Joan. 17. v. 3.

Ibid. c. 56. v. 7. *Lætificabo eos in domo orationis meæ*, h. e. in qua invocor.

Jerem. 51. v. 35. *iniquitas*, seu *violentia mea*, h. e. quæ fit mihi. Vulg. *iniquitas adversum me.*

VII. ADJUNCTUM tam *inhærens*, quam *adhærens* & *connexum*.

Inhærens. Prov. 29. v. 8. אַנְשֵׁי לָצוֹן *viri derisionis*, h. e. derisores, Vulg. *pestilentes*; sensum non verbum reddidit, ut Psal. 1. v. 1. & *in cathedra* לֵצִים *derisorum*, Lxx. λοιμῶν *pestilentium*, Vulg. *pestilentiæ.*

Isai. 52. v. 1. עִיר הַקֹּדֶשׁ *civitas sanctitatis*, i. sancta. Vulg. *sancti*, legeb. הַקָּדוֹשׁ.

Jud. v. 18. *ambulantes secundum* ἐπιθυμίας τῶν ἀσεβειῶν, *desideria impietatum*, h. e. maxime impia.

Adhærens & connexum. 1. Reg. 16. v. 20. *Tulit itaque Isai* חֲמוֹר לֶחֶם וְנֹאד יַיִן *asinum panis, & utrem vini*, h. e. asinum pane onustum, & utrem vino plenum.

Isai. 34. v. 5. *populum anathematis mei*, Vulg. *interfectionis meæ*, i. quem devovi internecioni, seu interfectioni.

Cap. 51. v. 20. *Bubalus*, Vulg. *Oryx retis*, h. e. *illaqueatus*, Vulg.

Cap. 54. v. 9. *aquas Noë*, h. e. quæ tempore Noë orbem terrarum inundarunt.

Ezech. 20. v. 7. *offensiones oculorum suorum*, h. e. idola, quæ oculis eorum placent, quamvis abominabilia sint, & oculos divinæ majestatis offendant. Vel quæ oculos eorum offendere deberent, nedum ipsis placere.

Cap. 30. v. 3. *Tempus gentium*, i. quo puniendæ sunt gentes.

Matth. 26. v. 7. *Alabastrum unguenti*, i. unguento plenum.

VIII. COMPARATIONEM. 4. Reg. 24. v. 3. *Propter peccata Manassis, quæ fecit* (Juda), i. peccata similia iis, quæ fecerat Manasses.

2. Paral. 24. v. 6. *Quare tibi non fuit curæ, ut cogeres Levitas inferre de Juda & de Jerusalem* אֶת־מַשְׂאַת מֹשֶׁה *collectam*, seu *oblationem Mosis?* i. pecuniam similem ei, quam Moyses ad structuram Tabernaculi collegit. Vide v. 9.

Isai. 1. v. 10. *Principes Sodomorum .... populus Gomorrhæ*; i. Sodomæ & Gomorrhæ incolis sceleribus æquiparandi.

Jerem. 22. v. 19. *sepultura asini sepelietur*, h. e. sepultura asini sepulturæ simili, seu insepulta sepultura, ut vocat Cicero Philipp. 1.

Luc. 1. v. 17. *Et ipse* (Joannes) *præcedet ante illum* (Christum) *in spiritu & virtute Eliæ*, i. in spiritu & virtute Eliæ simili.

Joan. 10. v. 23. *Ambulabat Jesus in porticu Salomonis*, h. e. ædificata in loco, & ad similitudinem ejus, quam ædificaverat Salomon.

2. Pet. 2. v. 16. *Subjugale mutum animal hominis voce loquens*, i. voce simili voci hominis.

Jud. v. 11. *in via Cain abierunt, & errore Balaam mercede effusi sunt*, h. e. in via Caini viæ simili, & errore errori Balaami simili.

In pronominibus. Psal. 54. Heb. 55. v. 14. *Tu vero homo* כְּעֶרְכִּי *secundum estimationem*, vel *comparationem meam*, i. tanti æstimatus, quanti & ego. Lxx. ἰσόψυχε, S. Hieron. *unanimis meus*. Sym. ὁμοιότροπός μοι, *similis moris mihi.*

Idiotismus ratione constructionis.

CANON I.

NON solum nomen substantivum aliud substantivum simpliciter regit: verum etiam intercedentibus quandoque præpositionibus inseparabilibus ב, ל, מ, & quibusdam separabilibus, quarum omnium vide exempla supra pagg. 123. 124.

CANON II.

INFINITIVUS, ceu nomen substantivum, quandoque ab altero nomine substantivo regitur.

Gen. 2. v. 4. בְּיוֹם עֲשׂוֹת *in die facere*, h. e. in die factionis, seu *quo fecit Dominus Deus cœlum & terram*, Vulg.

Ruth. 1. v. 1. בִּימֵי שְׁפֹט *in diebus judicare judices*, h. e. judicii judicum, seu *quando judices præerant* (reipublicæ Israëlis,) Vulg.

Isai. 20. v. 1. בִּשְׁנַת בֹּא *in anno venire Thartan*, h. e. adventus, seu quo venit Thartan.

Mich. 7. v. 15. כִּימֵי צֵאתְךָ *secundum dies egredi te*, i. ἐξόδου σου, Lxx. *egressionis tuæ*, Vulg. Vide etiam Jos. 19. v. 27. Eccle. 3. v. 4. Soph. 3. v. 8.

Sic etiam Participia quandoque regunt infinitivum. Psal. 126. Heb. 127. v. 2. מַשְׁכִּימֵי קוּם מְאַחֲרֵי שֶׁבֶת *diluculantes surgere, tardantes sedere*, h. e. qui summo diluculo surgitis, qui sero admodum sedetis. Totius versiculi sensus est: vanum est vobis summo diluculo surgere, & sero admodum sedere. Aq. εἰκῆ ὑμῖν ὀρθρίζουσιν ἀνίστασθαι, βραδύνουσι καθῆσθαι, *frustra* (est) *vobis mane experrectis surgere, tardantibus sedere.*

Prov. 30. v. 29. *Tres sunt* מֵיטִבֵי צָעַד *bene facientes procedere*, h. e. *qui bene gradiuntur*, Vulg. *& quatuor* מֵיטִבֵי לָכֶת *benefacientes ambulare*, i. qui bene & magnifice ambulant. Idiotismus in secundo tantum membro est, צָעַד enim prioris, substantivum, non infinitivus est.

Isai. 56. v. 10. אֹהֲבֵי לָנוּם *amantes dormire*, i. dormitionem.

Substantivorum ante adverbia quædam constructorum exempla vide supra pag. 124. col. 2.

CANON III.

DUORUM synonymorum rectio auxesin & evidentiam denotat.

Psal. 10. Heb. 11. v. 6. רוּחַ זִלְעָפוֹת *ventus*, seu *spiritus procellarum*, h. e. ventus procellosissimus.

Psal. 15. Heb. 16. v. 5. *Dominus* מְנָת־חֶלְקִי *pars portionis*, Vulg. *hæreditatis meæ*, i. pars, hæreditas mea omnimoda.

Psal. 31. Heb. 32. v. 5. *Remisisti iniquitatem peccati mei*, h. e. peccatum meum gravissimum. Vel iniquitas hîc sumitur pro pœna peccati, seu iniquitatis.

Psal. 39. Heb. 40. v. 3. *Et eduxit me de luto cœni*, Vulg. *fæcis*, h. e. de luto profundissimo. Sic Plaut. in Bacch. *ut eum ex lutulento cœno ejiciat foras.*

Zach. 10. v. 1. *pluviam imbris*, h. e. abundantissimam. Alia exempla vide Isai. 32. v. 13. Ezech. 21. v. 3. al. 20. v. 47. Ibid. cap. 39. v. 4. Mich. 2. v. 4.

2. Thess. 1. v. 8. ἐν πυρὶ φλογὸς, *in igne flammæ*, h. e. in igne ardentissimo, & maxime flammante, Vulg. *in flamma ignis*, legeb. ἐν φλογὶ πυρὸς, ut habent mss. quidam codd. Vide D. Mill. pag. 482.

2. Pet. 2. v. 17. & Jud. v. 13. *caligo tenebrarum*, h. e. densissimæ tenebræ & horribilis caligo. Vide Eph. 1. v. 19.

Sic in adjectivis synonymis. Ezech. 32. v. 21. *Alloquentur illum* אֵלֵי גִבּוֹרִים *fortes potentum*, h. e. duces potentissimi. Vulg. *potentissimi robustorum.*

Jerem. 6. v. 28. סָרֵי סוֹרְרִים *contumaces contumacium*, h. e. contumacissimi. Vulg. *principes declinantes.* Chald. *principes eorum rebellantes.* Vel pro סָרֵי legerunt שָׂרֵי; vel ס in סָרֵי pro שׂ positum existimarunt.

Interdum tamen illa emphasis locum non habet, sed duntaxat pleonasmus est. Num. 19. v. 2. *hoc est* חֻקַּת הַתּוֹרָה *statutum legis*, i. statutum, sive lex.

Psal. 39. Heb. 40. v. 8. בִּמְגִלַּת סֵפֶר *in volumine libri*, h. e. in volumine, sive in libro, S. Scripturæ scilicet.

Psal. 66. Heb. 67. v. 1. *Psalmus cantici*, Psal. 47. Heb. 48. v. 1. *canticum Psalmi*, h. e. canticum, vel Psalmus. Non possumus distinguere, scribit Aben-Esra, inter canticum psalmi, & psalmum cantici, sicut nec inter rupem petræ, Deut. 8. v. 15. & inter petram rupis, Deut. 32. v. 13. Alia exempla vide Isai. 33. v. 23. Dan. 12. v. 2. Rom. 1. v. 23. ὁμοίωμα εἰκόνος *imago similitudinis*, h. e. imago, vel similitudo.

2. Cor. 5. v. 1. *Domus tabernaculi*, i. domus, vel tabernaculum.

Eph. 4. v. 23. *renovamini spiritu mentis vestræ*, i. spiritu, vel mente. Vide etiam 1. Thess. 2. v. 13. Heb. 4. v. 2. Apoc. 16. v. 19.

Apud profanos. Æschylus: χθονὸς πέδον, *terræ solum.* σκάφη νεῶν *scapha navium*, &c.

Sic in adjectivis. Deut. 33. v. 19. שְׂפֻנֵי טְמוּנֵי חוֹל *occulta absconditorum arenæ*, h. e. abscondita arenæ. Vulg. *thesauros absconditos arenarum*, i. thesauros maris, juxta quod habitabat Zabulon, de quo loquitur Moyses.

CANON IV.

ADJECTIVA nominalia & participialia regunt genitivum, qui diversimode Latinis exprimitur.

Adjectiva nominalia regunt genitivum, qui per ablativum redditur, si genitivus iste *rei* sit; si *personæ*, per accusativum cum præpositione *inter* exprimitur.

Genitivus rei. Psal. 23. Heb. 24. v. 4. נְקִי כַפַּיִם וּבַר לֵבָב *innocens manuum & purus cordis*, i. manibus, corde.

Psal. 118. Heb. 119. v. 1. *Beati* תְּמִימֵי דָרֶךְ *immaculati via*, h. e. *via*, seu ut Vulg. *in via*. Sic Horat. *integer vitæ scelerisque purus*.

Jerem. 32. v. 19. גְּדֹל הָעֵצָה וְרַב הָעֲלִילִיָּה *magnus consilii, & multus operis*, i. consilio, opere.

Genitivus personæ. Prov. 14. v. 1. חַכְמוֹת נָשִׁים *sapientes mulierum ædificat domum*, h. e. quæque sapientum inter mulieres; hic enim idiotismus distributionem quoque complectitur. Vulg. *sapiens mulier*. Vide etiam cap. 15. v. 20. cap. 21. v. 20.

Isai. 3. v. 3. חֲכַם חֲרָשִׁים *sapientem artificum*, h. e. inter artifices, Vulg. *de artificibus*.

Cap. 29. v. 19. וְאֶבְיוֹנֵי אָדָם *& pauperes hominum*, i. inter homines.

Sic cum nomen אָדָם participio additur, ut; Ose. 13. v. 2. זֹבְחֵי אָדָם *sacrificantes hominum*, i. inter homines. Lxx. θύσατε ἀνθρώπους, *immolate homines*. Sym. teste S. Hier. comm. in h. l. *immolate, homines vitulos adorent*, ita ut post *immolate* sequatur distinctio. Hi pro זֹבְחֵי legebant זִבְחוּ.

Apud profanos. γνήσιοι τῶν φίλων, *genuini amicorum*, i. inter amicos. Sic apud Latinos: *ovorum oblonga; nigræ lanarum; canum degeneres*, &c. Sunt tamen, qui per simplicem adjectivi cum substantivo constructionem ista explicent: *sapientes mulierum*, i. sapientes mulieres: *sapiens artificum*, h. e. sapiens artifex: *pauperes hominum*, i. pauperes homines.

Adjectiva participialia, sive proprie participia sint, sive nomina à verbis formata, formæ אָבֵל *lugens*, de quibus infra cap. V. de participiis, regunt genitivum, quo denotatur

I. *Causa efficiens*, explicaturque per ablativum cum præpositione *à*, vel *præ*.

Gen. 24. v. 31. *Ingredere* בְּרוּךְ יְהוָה *benedicte Domini*, h. e. à Domino. Sic Job. 14. v. 1. Isai. 53. v. 4. Matth. 25. v. 34.

Psal. 21. Heb. 22. v. 7. בְּזוּי עָם *contemtus populi*, h. e. à populo.

Cant. 2. v. 5. חוֹלַת אַהֲבָה *ægra amoris*, i. præ amore.

II. *Subjectum*, & sic per accusativum, vel ablativum exprimitur.

Gen. 22. v. 12. יְרֵא יְהוָה *timens Domini*, i. Dominum. Sic apud Lat. *timens mortis*.

Psal. 33. Heb. 34. v. 19. דַּכְּאֵי רוּחַ *contritos spiritus*, i. spiritu.

Isai. 6. v. 5. טְמֵא שְׂפָתַיִם *pollutus labiorum*, i. labiis.

Sic in participio pure activo, Psal. 18. Heb. 19. v. 8. *Lex Domini immaculata* מְשִׁיבַת נָפֶשׁ *restituens animæ*, h. e. animam, seu restitutrix animæ. Ibidem *instituens imperiti*, sive *parvuli*, h. e. institutrix. V. 9. *Illuminans oculorum*, h. e. oculos; vel illuminatrix oculorum.

III. *Adjunctum*; tuncque vel genitivus retinetur, vel ablativus adhibetur.

1. Paral. 29. v. 28. שְׂבַע יָמִים *satur dierum, divitiarum & gloriæ*. Vulg. *plenus dierum, divitiis & gloria*. Sic Jerem. 6. v. 11. מְלֵא יָמִים *plenus dierum*.

Psal. 31. Heb. 32. v. 1. *Beatus* נְשׂוּי פֶּשַׁע כְּסוּי חֲטָאָה *levatus defectionis, tectus peccati*, h. e. defectione, peccato. Conf. Rom. 4. vv. 6. 7.

Joel. 1. v. 8. חֲגֻרַת שַׂק *accincta sacci*, i. saccô.

Eandem constructionem sæpius imitantur adjectiva numeralia, quæ modo loquendi Hebræis proprio, substantivorum naturam videntur induere.

Gen. 17. v. 12. *Filius* שְׁמֹנַת יָמִים *octonarii dierum*, h. e. octo dierum.

De Idiotismo in specie considerato.

STATUS constructi idiotismus specialis spectat potissimum voces quatuor, aut quinque, quæ sunt אִישׁ *vir*, אֱנוֹשׁ *homo*, בַּעַל *Dominus*, בֵּן *filius*, & בַּיִת *domus*, de quibus ordine agemus.

CANON I.

NOMINA substantiva אִישׁ *vir*, & אֱנוֹשׁ *homo*, si aliud substantivum in genitivo regant, respectu illius significant

I. SUBJECTUM respectu accidentis, vel adjuncti, notantque in arte vel facultate aliqua peritum; itemque re aliqua, virtute, vel vitio præditum.

Exod. c. 4. v. 10. אִישׁ דְּבָרִים *vir verborum*, h. e. *eloquens*., Vulg.

1. Reg. c. 16. v. 18. *vir belli*, i. *bellicosus*, Vulg. Ibid. *vir formæ*, i. *pulcher*, Vulg. Sic c. 17. v. 33.

2. Reg. c. 16. v. 7. *vir sanguinum*, *& vir belial*, i. vir sanguinolentus, homicida, & nequissimus. Vide Deut. 17. v. 13. 1. Reg. 1. v. 16. &c.

3. Reg. c. 2. v. 26. *vir mortis*, i. morte dignus.

Job. c. 11. v. 2. *vir labiorum*, i. *verbosus*, Vulg.

Prov. c. 15. v. 18. *vir iræ*, h. e. *iracundus*, Vulg. Vide etiam c. 22. v. 24.

Prov. c. 18. v. 24. *vir amicorum*, i. cui sunt amici.

Prov. c. 19. v. 6. *vir muneris*, i. munificus, qui large dat munera.

Prov. c. 29. v. 1. *vir correptionum*, h. e. sæpius correptus.

Isai. c. 53. v. 3. *vir dolorum*, h. e. multis doloribus affectus.

Sic אֱנוֹשׁ in plurali numero. Gen. c. 6. v. 4. *viri nominis*, h. e. celebres. Vulg. *famosi*.

Gen. c. 46. v. 34. *viri pecoris*, h. e. *pastores*, Vulg.

Gen. c. 47. v. 6. *viri roboris*, h. e. robusti, strenui. Vulg. *industrii*. Vide 4. Reg. c. 24. v. 16.

4. Reg. cap. 19. v. 29. *viri mortis*, i. rei mortis.

Job. c. 34. v. 8. *viri improbitatis*, h. e. improbi. Ibid. v. 10. *viri cordis*, i. cordati, prudentes.

Psal. 118. Heb. 119. v. 24. *viri consilii mei*, h. e. *consiliarii mei*.

1. Reg. c. 31. v. 3. ubi forma nominis absoluta adhibetur cum præpositione, אֲנָשִׁים בַּקֶּשֶׁת, *viri in arcu*, h. e. in arte jaculatoria instructi. Vulg. *viri sagittarii*.

II. ADJUNCTUM respectu subjecti, vel *occupantis*, vel *recipientis*.

Occupantis; sicque pro occupato circa aliquid, vel rem illam tractante accipitur.

Gen. c. 9. v. 20. *Noe* אִישׁ אֲדָמָה *vir terræ*, h. e. agriculturæ deditus. Vulg. *agricola*.

Gen. cap. 25. v. 27. *vir agri*, i. crebo in agrum egrediens venationis gratia.

Recipientis; ac incolam alicujus loci, tribus, vel urbis; itemque ex ea oriundum significat.

Jud. c. 10. v. 1. אִישׁ יִשָּׂשכָר *vir Issachar*, h. e. ex tribu Issachar oriundus.

Sic Judas Christi proditor dicitur Ἰσκαριώτης, Matth. 10. v. 4. ex patria קְרִיּוֹת, Vulg. *Carioth* opido, aut vico in tribu Juda, de quo Jos. 15. v. 25.

In feminino. Jud. c. 4. v. 4. Debora dicitur אֵשֶׁת לַפִּידוֹת *mulier Lappidoth*, h. e. Lappidoth oriunda. Alii tamen *Lappidoth* Deboræ maritum fuisse existimant; unde Vulg. *uxor Lapidoth*.

In plur. num. Gen. c. 19. v. 4. אַנְשֵׁי סְדֹם *viri Sodomæ*, h. e. cives Sodomæ.

Gen. c. 24. v. 13. *viri civitatis*, i. habitantes civitatem.

Gen. c. 39. v. 14. *viri domus*, i. domestici.

Luc. c. 11. v. 32. *viri Ninives*, i. Ninivitæ.

III. EFFICIENTEM respectu actionis cujusdam, vel effecti.

Jud. c. 12. v. 2. אִישׁ רִיב *vir rixæ*, h. e. qui rixatur, qui litem intentat. Eadem loquutio passive accipitur Jerem. 15. v. 10. ubi *vir rixæ*, is est in quem lis intenditur. E contrario Isai. c. 41. v. 11. active sumitur in plur. *viri contentionis tuæ*, i. qui contra te rixantur.

1. Reg. c. 17. v. 4. Goliath dicitur אִישׁ הַבֵּנַיִם *vir medietatum*, propterea quod quotidie exiret inter duos exercitus, ut pugnam singularem decerni postularet, vv. 8. 9. 10. Lxx. ἀνὴρ δυνατός, *vir potens*, seu *gigas*, ut Syrus & Arabs interpretantur. Vulg. *spurius*, q. d. inter duos patres conceptus, cujus scilicet pater incertus est. Et sane Goliathi mater *Arapha* tantum exprimitur in ejus genealogia, non pater. Forte Lxx. & Vulg. respexerunt ad Genes. 6. v. 4. ubi ex illicitis connubiis filiorum Dei cum filiabus hominum, gigantes nati dicuntur.

2. Reg. c. 18. v. 20. *vir nuntii*, i. nuntius.

Isai. c. 46. v. 11. אִישׁ עֲצָתִי *vir consilii mei*, h. e. qui consilia mea exsequatur. Vulg. *vir voluntatis meæ*, i. qui voluntatem meam perficiat.

IV. EFFECTUM, vel potius actionis subjectum, respectu efficientis.

Psal. 79. Heb. 80. v. 18. *Fiat manus tua super* אִישׁ יְמִינֶךָ *virum dexteræ tuæ*, h. e. quem dextera tua, seu virtute tua protegis & roboras.

Huc pertinet loquutio אִישׁ אֱלֹהִים *vir Dei*, qua propheta à Deo missus & Spiritu Sancto afflatus exprimitur 3. Reg. 13. vv. 1. 4. Deut. 33. v. 1. Jerem. 35. v. 4. &c. & uti explicatur 2. Pet. 1. v. 21. ὑπὸ πνεύματος ἁγίου φερόμενοι ἐλάλησαν οἱ ἅγιοι Θεοῦ ἄνθρωποι, *Spiritu Sancto inspirati loquuti sunt sancti Dei homines.* Eadem phrasis ὁ ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ, *homo Dei*, occurrit 1. Tim. 6. v. 11. 2. Tim. 3. v. 17. eaque potissimum minister Dei in annuntiando ejus verbo & voluntate indicatur.

CANON II.

NOMEN בַּעַל *Dominus*, substantivo in gignendi casu additum, significat

I. REI POSSESSOREM. Exod. 22. v. 7. בַּעַל הַבַּיִת *Dominus domus*, h. e. paterfamilias. Sic in fem. בַּעֲלַת הַבַּיִת *materfamilias*, 3. Reg. 17. v. 17.

1. Sam. 28. v. 7. *Quærite mihi mulierem* בַּעֲלַת אוֹב *dominam Pythonis*, h. e. Pythonissam. Vulg. *habentem Pythonem*. Lxx. ἐγγαστρίμυθον *ventriloquam*. Pythonissa mulier erat per cujus inferiores ventris partes loquebatur Dæmon.

4. Reg. 1. v. 8. *Dominus pili*, h. e. pilosus.

Prov. 1. v. 17. *Dominus alæ*, i. habens alas, alatus, seu ales.

Isai. 41. v. 15. *Dominus rostrorum*, h. e. rostra habens, rostratus.

Dan. 8. v. 6. *Dominus cornuum*, i. cornutus, cornupotens.

Nah. 3. v. 4. *Domina præstigiorum*, Vulg. *maleficiorum*, h. e. præstigiatrix.

Sic cum affixo, Eccle. 7. v. 12. *Sapientia vivificat* בְּעָלֶיהָ *dominos suos*, h. e. qui illam possident.

II. REI SUBJECTUM. Gen. 14. v. 13. *Et ipsi erant* בַּעֲלֵי בְרִית *domini fœderis Abram*, h. e. *pepigerant fœdus cum Abram*, Vulg. Lxx. συνωμόται *conjurati*. Sic Nehem. 6. v. 18. *viri juramenti*, h. e. conjurati, fœderati.

Gen. 37. v. 19. *Dominus somniorum*, i. *somniator*, Vulg.

Gen. 49. v. 23. *Domini sagittarum*, h. e. sagittarii, sagittandi periti.

Exod. 24. v. 14. *Dominus verborum*, seu *negotiorum*, h. e. qui habet controversias, seu dubia aliqua.

Prov. 22. v. 24. *Dominus iræ*, h. e. iracundus.

Cant. 8. v. 11. *Vinea est Salomoni*, (Vulg. *pacifico*, vocem שְׁלֹמֹה ut appellativam accepit) בְּבַעַל הָמוֹן *in Domino multitudinis*, vini

scilicet;

ſcilicet; h. e. in loco feraci. Aq. ἐν ἔχοντι πλῆθος, *in* (loco) *habente multitudinem* vini. Lxx. Βεελαμὼν, ut nomen proprium acceperunt. Sym. ἐν κατοχῇ λαῦ, al. ὄχλυ, *in detentione populi*, al. *turbæ*. Vulg. *in ea, quæ habet populos*, ſupp. regione.

III. LOCI INCOLAM, ſeu habitatorem. Num. 21. v. 28. בַּעֲלֵי בָּמוֹת *Domini excelſorum*, h. e. *habitatores excelſorum*, Vulg.

Jud. 9. vv. 2. 3. 6. &c. *Domini*, Vulg. *viri Sichem*, h. e. habitatores Sichem, ſive Sichemitæ.

IV. REI ALICUI, quacumque ratione, deditum. Eccle. 12. v. 11. *Verba ſapientium quaſi ſtimuli* (ſunt,) *& clavi infixi* בַּעֲלֵי אֲסֻפּוֹת *domini collectionum*, h. e. qui in dicta ſapientum colligenda incumbunt, quoſque Græci ῥαψῳδὺς appellant.

Prov. 18. v. 9. *Dominus diſſipationis*, h. e. prodigus, decoctor.

Cum affixis. Prov. 1. v. 19. *animam* בְּעָלָיו *dominorum ſuorum rapiet quæſtus*, de quo in verbis præcedentibus, h. e. animas eorum, qui ipſi addicti ſunt, perdet.

Prov. 3. v. 27. *noli prohibere bonum* מִבְּעָלָיו *à dominis ſuis*, h. e. ab eis, qui opus habent, & quibus jure debetur. Quod quidam intelligunt de eleemoſina, quæ Hebræis צְדָקָה *juſtitia* vocatur, quod pauperibus ſubvenire jus & æquum ſit. Vulg. aliter hunc contextum explicat. *Noli prohibere benefacere eum, qui poteſt: ſi vales, & ipſe benefac.*

Prov. 17. v. 8. *Gemma gratiſſima eſt munus in oculis* בְּעָלָיו *dominorum ſuorum*, ſeu *Domini ſui*, hoc eſt, ejus, qui illud diligit, ſive ut Chald. interp. *ejus, qui accipit illud.*

CANON III.

NOMEN maſculinum בֵּן *filius*, & femininum בַּת *filia*, cum nomine rei animæ expertis conſtructum, multos facit hebraïſmos, & pro ratione ſequentis genitivi diverſimode explicandum eſt.

I. Si nomen *qualitatis*, vel *adjuncti* addatur, per concretum, ſeu adjectivum ei reſpondens, explicari debet; tuncque ſæpius ſupervacaneum eſt nomen *filii*, vel ſynecdochice pro homine in genere ponitur.

Deut. 13. v. 13. *Egreſſi ſunt* בְּנֵי־בְלִיַּעַל *filii Belial*, h. e. viri iniqui & impii. בְלִיַּעַל enim componitur vel ex בְּלִי *non*, & יָעַל in hiphil *profuit*; h. e. ſecundum Hebraïſmum, *nocuit*. Vel ex בְּלִי *ſine*, & עֹל *jugum*, q. d. ſine jugo, qui jugum legis ac timoris Dei excuſſit. Unde Lxx. *filios Belial* quandoque interpretantur παρανόμους *iniquos*. Jud. 19. v. 22. emphatice per pleonaſmum additur: *viri filiorum Belial*, h. e. improbiſſimi.

2. Reg. 2. v. 7. *filii fortitudinis*, h. e. robuſti, fortes, ſtrenui.

Sic Deut. 3. v. 18. 3. Reg. 1. v. 52.

4. Reg. 14. v. 14. *filii fidejuſſionum*, h. e. *obſides*, Vulg.

Iſai. 5. v. 1. *cornu filius olei*, i. clivus pinguis, adeoque uberrimus. Lxx. τόπον πίονα, *locum pinguem* interpretantur.

Luc. 16. v. 1. οἱ υἱοὶ τῦ φωτὸς, *filii lucis*, i. homines à Deo illuminati, quibus ibidem opponuntur *filii hujus ſæculi*, h. e. præſenti vitæ addicti. Paulo aliter *filii hujus ſæculi* accipiuntur cap. 20. v. 34. nempe pro hominibus in hoc mundo adhuc verſantibus, quibus v. 35. opponuntur *filii reſurrectionis*, i. beatæ reſurrectionis participes. Vide Joan. 12. v. 36. 1. Theſſ. 5. v. 5. Epheſ. 5. v. 8. ubi exſtat etiam appellatio *filiorum lucis*.

Epheſ. 2. v. 2. *filii incredulitatis*, Vulg. *diffidentiæ*, h. e. increduli, inobedientes. Sic c. 5. v. 6.

1. Petr. 1. v. 14. *filii obedientiæ*, i. obedientes.

Quandoque nomen *filii* ſubintelligitur. Heb. 10. v. 39. *Nos autem non ſumus* ὑποστολῆς *ſubſtractionis*, ſupp. υἱοὶ *filii*, ut ſupp. Vulg. interp. qui forte etiam in ſuo cod. legeb. υἱοὶ, ut habet mſ. Veleſ. *ſed fidei* πίστεως, ſupple ex membro præced. *filii*; h. e. ii non ſumus, qui nos ſubducamus in perditionem, ſed vera fide præditi ſumus in acquiſitionem;

hoc est, in salutem animæ.

II. Si nomen *præmii*, vel *pœnæ* addatur; tum per *dignum esse*., *destinatum esse* explicatur.

1. Reg. 20. v. 31. בֶּן־מָוֶת *filius mortis est*, h. e. morte dignus. Sic 2. Reg. 12. v. 6.

Psal. 101. Heb. 102. v. 21. *filii mortis*, h. e. morti destinati. Vide Psal. 78. Heb. 79. v. 11.

Cum infinitivo loco nominis posito. Deut. 25. v. 2. בֶּן־הַכּוֹת *filius cædendi*, h. e. dignus qui percutiatur. Vulg. *dignus plagis*.

Matth. 23. v. 15. *filius gehennæ*, seu *inferni*, h. e. gehenna, inferno dignus.

Luc. 10. v. 6. *filius pacis*, h. e. pace dignus, ut exponitur Matth. 10. v. 13.

Joan. 17. v. 12. *filius perditionis*, h. e. perditione dignus. Vide 2. Thess. 2. v. 3.

Ephes. 2. v. 3. *filii iræ*, h. e. ira digni.

2. Pet. 2. v. 14. *maledictionis filii*, i. maledictione digni.

III. Si nomen *ætatis*, seu *temporis* addatur; per *natum esse*, vel alia convenienti voce exponendum est.

Gen. 17. v. 1. בֶּן־תִּשְׁעִים שָׁנָה *filius nonaginta annorum*, &c. h. e. 90. annos natus. Vide vv. 12. 17. cap. 50. v. 26. Num. 3. v. 15.

Exod. 12. v. 5. *Agnus .... filius anni*, h. e. anniculus, nimirum qui annum non excesserit, etiamsi annum præcise non compleverit, nam aptus esse incipiebat ab octavo die, cap. 22. v. 30. c. 34. v. 26. Lev. 22. v. 27. Deut. 14. v. 21.

1. Reg. 13. v. 1. בֶּן־שָׁנָה שָׁאוּל בְּמָלְכוֹ וּשְׁתֵּי שָׁנִים מָלַךְ עַל־יִשְׂרָאֵל *filius anni* (erat) *Saül in regno suo; aut duobus annis regnaverat super Israël.* v. 2. *Cum elegit*, &c. h. e. primo aut secundo anno regni sui super Israël, elegit Saül tria millia, &c. Hæc explicatio ab Hebræo aliena non est, & omnes difficultates tollit. Quod conjunctio ו significet etiam *aut*, multis exemplis probabimus infra, in conjunctione ו.

Isai. 65. v. 20. *Puer filius centum annorum morietur*, h. e. Puer ad centum annos perveniet antequam moriatur; seu centum annos natus erit, cum morietur.

Jon. 4. v. 10. *filius noctis*, h. e. qui una nocte crevit & periit.

Huc referunt Gen. 37. v. 3. *Israël autem diligebat Josephum .... quia filius senectutis erat ipsi*, h. e. in senectute ipsi natus. Vulg. *eo quod in senectute genuisset eum*. Chald. vertit: *filius sapiens;* cum senectute enim sapientia vulgo conjuncta est.

IV. Si nomen *loci*, *urbis*, *populi* addatur; per *civem*, *incolam*, &c. aut *patronymicum* nomen explicandus est idiotismus.

Gen. 15. v. 3. בֶּן־בֵּיתִי *filius domus meæ*, h. e. *vernaculus meus*, Vulg.

Gen. 23. v. 11. *filii populi mei*, h. e. cives mei, populares mei. Sic Jud. 14. v. 16. 2. Paral. 35. v. 13.

Esd. 2. v. 1. *filii provinciæ*, i. incolæ.

Psal. 148. Heb. 149. v. 2. *filii Sion*, h. e. incolæ Sionis.

Eccle. 2. v. 7. *filii domus*, i. vernæ. Vulg. *familia*.

Isai. 11. v. 14. *filii orientis*, h. e. orientales populi.

Jerem. 2. v. 16. בְּנֵי נֹף *filii Noph*, Vulg. *Mempheos*, h. e. incolæ Mempheos.

Ezech. 16. v. 26. *filii Ægypti*, h. e. Ægyptii. Sic & v. 28.

Ezech. 30. v. 5. *filii terræ fœderis*, h. e. incolæ terræ illius, quibuscum fœdus initum est; seu simpliciter juncti fœdere.

Sic *filia Sion*, 4. Reg. 19. v. 21. *filia Jerusalem*, Thren. 2. v. 16. *filia Tyri*, Psal. 44. Heb. 45. v. 13. *filia Babel*, Zach. 2. v. 11. pro harum civitatum incolis. Vide infra in Syntaxi figurata.

Matth. 8. v. 12. *filii regni*, h. e. indigenæ. Quo in loco notantur Judæi.

V. Si nomen *rei continentis* addatur, ad sensum commode instituenda est explicatio.

Job. 41. v. 19. בֶּן־קֶשֶׁת *filius arcus*, h. e. sagitta, quæ Hebræis masculini est generis. Vulg. *vir sagittarius*.

Thren. 3. v. 13. *filii pharetræ*, i. sagittæ, quæ in pharetra continentur.

Isai. 21. v. 10. *filius areæ*, hoc est, frumentum, quod in area trituratur & ventilatur.

Isai. 23. v. 10. *filia maris*, i. navis.

In Nov. Test. Matth. 9. v. 15. οἱ υἱοὶ τοῦ νυμφῶνος, *filii thalami nuptialis*, h. e. amici

ſponſi, quos Græci παρανυμφίυς appellant. Vulg. *filii ſponſi*, legeb. νυμφίυ, ut habent mſſ. quidam. Vide D. Mill. pag. 20.

VI. Sunt & aliæ loquutiones ſingulariter notandæ, & congrue explicandæ.

Job. 38. v. 32. *Nunquid.... Arcturum* עַל *cum filiis ſuis deduces?* per cœlum ſcilicet, h. e. Arcturum cum ſtellis propinquis, vel etiam ex quibus componitur. עַל enim eo loci uſurpatur pro עִם *cum*.

Eccle. 12. v. 4. *filiæ cantici*, i. aures, in quibus recipitur cantionum ſonus. Vide infra Synt. fig.

Cant. 6. v. 14. al. 7. v. 4. *porta filiæ multorum*, h. e. maxime frequentata, per quam multi ingrediuntur & egrediuntur.

Iſai. 14. v. 12. *Quomodo cecidiſti de cœlo lucifer*, בֶּן־שָׁחַר *filius auroræ?* h. e. ut Lxx. interpretantur, ὁ πρωῒ ἀνατέλλων, *mane oriens*, ſeu ut Vulg. *qui mane oriebaris*. Hac autem Luciferi, ſeu ſtellæ matutinæ periphraſi, rex Babylonis ſignificatur, ut liquet ex contextu.

Ezech. 27. v. 6. קַרְשֵׁךְ עָשׂוּ־שֵׁן בַּת־אֲשֻׁרִים *tranſtra tua fecerunt ex dente filiæ Greſſuum*, i. ex ebore optimo, illud enim ebur præſtantiſſimum eſt, quod ab elephantibus defoditur in terram, & in ea pedibus teritur. Vide Plinium hiſt. nat. lib. 8. c. 3. Lxx. τὰ ἱερά σε ἐποίησαν ἐξ ἐλέφαντος, οἴκυς ἀλσώδεις. &c. *templa tua fecerunt ex ebore, domus ſylveſtres*, &c. pro קַרְשֵׁךְ legebant קָדְשֵׁךְ *ſanctitatem tuam*, i. templum, vel templa tua; & pro בַּת־אֲשֻׁרִים legeb. בֵּית־אֲשֵׁרִים *domum lucorum*, ſive *ſylvarum*, h. e. domos ſylveſtres. Chald. interpretatur *aſſeres buxorum*, ſive *tabulas buxinas*, pro בַּת־אֲשֻׁרִים legebat unica voce בִּתְאַשֻּׁרִים, ex ב præpoſitione & תְּאַשּׁוּר *buxus*, quæ vox exſtat Jerem. 41. v. 19. Vulg. *tranſtra tua fecerunt tibi ex ebore Indico, & prætoriola de inſulis Italiæ*. Poſt vocem *ebore*, addit *Indico*, & בַּת־אֲשֻׁרִים interpretatur *prætoriola*, quæ erant in prora navis. Videtur legiſſe cum Lxx. בֵּית־אֲשֵׁרִים *domum ſylvarum*, i. domos ligneas.

Gal. 4. v. 28. *filii promiſſionis*, h. e. ad quos pertinet promiſſio Abrahæ facta: nempe libertas filiorum Dei atque hæreditas.

Huc referunt quidam illud Gen. 49. v. 22. בֵּן פֹּרָת *filius fructificantis*, ſeu *frugiferæ* (arboris) *Joſeph*; h. e. ramus fœcundus. Lxx. υἱὸς ηὐξημένος, Vulg. *filius accreſcens*, videntur legiſſe בֵּן פֹּרֶה.

Eodem idiotiſmo Rabbini nomen יְהוָה vocant *nomen filium quatuor litterarum*, h. e. quatuor litteris conſtans.

Sic apud Latinos. Horat. 1. carm. Od. 14. .... *pinus ſylvæ filia nobilis*. 2. Serm. Satyra 6. *fortunæ filius*, &c.

Denique בֵּן ſignificat etiam *diſcipulum*, ut: בְּנֵי־הַנְּבִיאִים *filii prophetarum*, 4. Reg. 2. v. 3. & ſic ſæpe in hoc libro & alibi, h. e. prophetarum diſcipuli.

Hinc Judæi orientales, qui ſequuntur punctationem R. *Moſis* (vel ut placet Eliæ Levitæ præf. III. ad lib. Maſſoreth Hammaſſoreth, R. *Jacob*) *filii Davidis, de tribu Nephtali*; vocantur *filii Nephtali*, i. e. diſcipuli. Ita Judæi occidentales, qui adſtipulantur lectioni R. *Aaron filii Moſis, de tribu Aſcher*, vel *Aſer*; appellantur *filii Aſcher*, vel *Aſer*, h. e. diſcipuli. Vide ſupra pag. 289. col. 1. Porro in laudandis illis doctoribus, brevitatis ergo omiſſis eorum nominibus, tribus duntaxat, unde oriundi erant, memorantur. Vixerunt autem circa annum Chriſti 1034. ſecundum ſcriptorem *Schalſcheleth*; vel 1037. ſecundum *Zemahh David*. Non fuerunt ergo primi punctorum vocalium inventores, ut ſcribit *Vignalius* in notis ad *Quinquarborei* inſtitutiones linguæ Hebraicæ, pag. 8. edit. Pariſ. 1621. Diſſident à ſe invicem circa puncta quædam vocalia & accentus, quorum indices ad calcem Bibl. Rabb. editionis Venet. & Baſileenſis, & in tom. 6. Bibl. polyglott. Lond. pag. 8. exhibentur. Illæ autem diſcrepantiæ, quæ nullius ſunt momenti, quæque ut variantes lectiones ad ſummum ſpectari poſſunt, punctationem Maſſorethicam mirum in modum confirmant, nedum eam elevent. Hîc etiam operæ pretium eſt obſervare in codicibus noſtris, qui lectionem R. Aſcher exhibent, nonnunquam inveniri punctationem R. Nephtali, & viciſſim. Vide exemplum in וַיְהִי, pag. ſuperius laudata 289.

CANON IV.

NOMEN בית *domus*, in statu constructo positum, pro quovis continente, vase, aut loco accipitur.

Deut. 5. v. 6. בית עבדים *domus servorum*, h. e. locus, in quo dura servitute premebatur populus Israëliticus. Vulg. *domus servitutis*. Conf. Levit. 26. v. 13.

Jud. 16. v. 21. *Domus vinctorum*, h. e. carcer. Sic 2. Reg. 20. v. 3. *domus custodiæ*, i. custodia. Jerem. 37. v. 4. *domus carceris*, h. e. carcer. Vide vv. 15. 18.

2. Reg. 15. v. 17. *domus remotionis*, h. e. *locus remotus*, ita Targum.

Eccle. 12. v. 5. *Domus æternitatis*, Vulg. vel *sæculi*, i. *sepulchrum*, secundum Targum, in quo manent sepulti usque ad diem resurrectionis.

3. Reg. 18. v. 32. *Fecitque* (Elias) *aqueductum* כבית סאתים זרע *quasi domum duorum satorum seminis*. Vulg. *quasi per duas aratiunculas*, h. e. fecit circa altare foveam, in qua decurrerent aquæ, & latitudo istius aquæductus erat juxta mensuram loci capientis quasi duo sata sementis.

Cant. 2. v. 4. *Domus vini*, h. e. *cella vinaria*, Vulg.

Isai. 3. v. 21. *Domus animæ*, h. e. *olfactoriola*, Vulg. Alii, myrothecia, in quibus servantur unguenta fragrantia, quæ recreant animam, ac veluti in corpore, ceu in domo retinent, cum ex eo per deliquium videtur exire. Alii per *animam* intelligunt halitum, quem ex se exhalant pixides olfactoriæ.

§. X.

De Nominis constructi pleonasmo.

MONOCANON.

E duobus substantivis in regiminis statu copulatis, significatio posterioris, vel unice, vel cumprimis attenditur: adeo ut prius in subjectis vocibus & exemplis redundare videatur.

I. פנים *facies*.

Gen. 1. v. 2. *Et tenebræ erant* על־פני תהום *super faciem abyssi*, h. e. super abyssum.

Gen. 23. v. 3. *Cumque surrexisset* (Abraham) מעל־פני מתו *à facie mortui sui*, h. e. à mortuo suo, in masc. gen. quamvis de mortua Sara sermo sit, quia respicit ad גוף *corpus*. Vulg. *Cumque surrexisset ab officio funeris*, h. e. postquam planxit & flevit Saram. Vide v. præcedentem. Alia exempla vide 1. Reg. 14. v. 26. Isai. 14. v. 21. Luc. 21. v. 35. ubi πρόσωπον τῆς γῆς, *facies terræ* est pro *terra*.

II. פה *os*, *oris*.

Deut. 13. v. 15. *Percuties habitatores urbis illius* לפי חרב *in ore gladii*, h. e. gladio. Vide Luc. 21. v. 24.

Gen. 43. v. 7. *Et nos respondimus ei* (Josepho) על־פי הדברים האלה *secundum os verborum illorum*, h. e. secundum verba illa. Eleganter Vulg. *consequenter juxta id, quod fuerat sciscitatus*.

Num. 26. v. 56. על־פי הגורל *secundum os sortis*, i. secundum sortem. Vulg. *quidquid sorte contigerit*.

Prov. 22. v. 6. על־פי דרכו *secundum os viæ suæ*, h. e. *secundum viam suam*, Vulg.

Sic quando vox illa particula expletiva est cum ל & כ. לפי & כפי *juxta*, *secundum*. Vide Gen. 47. v. 12. Exod. 16. v. 21. Mal. 2. v. 9.

III. בנים *filii*.

Psal. 35. Heb. 36. v. 8. בני אדם *filii homi-*

num, i. homines. Sic Marc. 3. v. 28. υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων. Christus etiam seipsum vocat *filium hominis*, Matth. 16. v. 13. cap. 20. v. 28. &c. h. e. hominem κατ' ἐξοχήν. Ezechiel sæpius à Deo appellatur *filius hominis*, h. e. homo. Vide cap. 2. vv. 1. 11. &c.

Psal. 126. Heb. 127. v. 4. בְּנֵי הַנְּעוּרִים *filii juventutis*, h. e. juvenes, vel in juventute procreati; sicque בְּנֵי non redundat.

Joel 3. al. 4. v. 6. *filiis Græcorum*, h. e. Græcis. Sic Deut 9. v. 2. *filii Enacim*, h. e. gigantes. Enac enim fuit celebris gigas, de quo Num. 13. vv. 22. 28. cujus nomen ad omnes gigantes postea traductum fuit.

Apud profanos. υἷες Ἀχαιῶν, *filii Archivorum*, i. Archivi, seu Græci, Hom. Iliad. α. v. 162. &c. Sic *filii medicorum*, i. medici; *filii musicorum*, i. musici, &c.

IV. שֵׁם *nomen*.

Psal. 19. Heb. 20. v. 2. *protegat te nomen Dei Jacob*, h. e. Deus Jacob. Et sic sæpius in Scripturis.

Apoc. 11. v. 13. *occisa sunt .... ὀνόματα, nomina hominum septem millia*, h. e. septem millia hominum.

V. יָד *manus*.

Vox illa, quæ in Hebræo pro quovis instrumento sumitur, quandoque etiam redundat.

Gen. 9. v. 5. *Sanguinem vestrum .... requiram* מִיַּד *de manu omnis bestiæ*, h. e. ab omni bestia.

Exod. 9. v. 35. *Sicut præceperat Dominus per manum Moysi*, h. e. per Moysen.

3. Reg. 8. v. 53. *Sicut loquutus est per manum Moysi*, i. *per Moysen*, Vulg. Vide Psal. 21. Heb. 22. v. 21. Psal. 48. Heb. 49. v. 16. Psal. 106. Heb. 107. v. 2.

4. Reg. 17. v. 13. *Per manum omnium prophetarum*, h. e. per omnes prophetas.

1. Paral. 6. v. 16. al. 31. *Isti sunt, quos constituit David super manus cantici*, h. e. super cantica, ministerium musicum. Vulg. *cantores*. Vide 2. Paral. 29. v. 27.

Isai. 64. v. 6. *In manu iniquitatis nostræ*, i. propter iniquitatem nostram.

VI. קֶרֶב & תָּוֶךְ *medium*.

Duæ illæ voces sæpius aut supervacaneæ sunt, aut *medium* non significant, sed *in*, *inter*, &c.

Gen. 45. v. 6. *Biennium est, quod cœpit fames esse* בְּקֶרֶב *in medio terræ*, h. e. *in terra*, Vulg. Vide Exod. 8. v. 22. Jos. 3. v. 17. 4. Reg. 4. v. 13. Psal. 21. Heb. 22. v. 15. Psal. 39. Heb. 40. vv. 9. 11. Psal. 47. Heb. 48. v. 10. Isai. 10. v. 23. Conf. Rom. 9. v. 28.

Habacuc 3. v. 2. *Domine, opus tuum* בְּקֶרֶב שָׁנִים חַיֵּיהוּ *in medio annorum vivifica illud*, h. e. populum Israëliticum, qui opus tuum est, interea temporis cum calamitatibus opprimitur, serves incolumem. Aq. ἐν τῷ ἐγγίζειν τὰ ἔτη, ζώωσον αὐτὸ, *in appropinquando annos vivifica illud*, legeb. בְּקָרֵב pro בְּקֶרֶב. Symm. ἐντὸς τῶν ἐνιαυτῶν ἀναζώωσον αὐτὸ, *intra annos revivifica illud*. Theod. ἐν μέσῳ ἐτῶν ζώωσον αὐτὸ, Vulg. *in medio annorum vivifica illud*. Lxx. & alius interpres, ἐν μέσῳ δύο ζώων γνωσθήσῃ, *in medio duorum animalium cognosceris*. Pro שָׁנִים *annorum*, legebant שְׁנַיִם *duorum*; & pro חַיֵּיהוּ *vivifica illud*, חַיּוֹת *animalium*. Denique vocem γνωσθήσῃ *cognosceris*, addiderunt ex membro sequenti תּוֹדִיעַ *notum facies*, cujus loco legebant תִּוָּדַע in passiva voce, *cognosceris*. Multa insuper in hoc versu παραφραστικῶς addidêre, quæ frustra in Hebræo quæsieris; nisi forte plures simul conjunctæ sint versiones, quod vero similius videtur.

Zach. 2. v. 8. *Præ multitudine hominum & jumentorum in medio ejus* (Jerusalem), h. e. in ea. Vide vers. sequentem.

Matth. 13. v. 25. *seminavit zizania in medio tritici*, i. inter triticum.

Luc. 17. v. 11. *Transibat* (Jesus) *per mediam Samariam*, i. per Samariam. Vide Heb. 2. v. 12. &c.

Cor pro *medio* in hoc sensu interdum metaphorice ponitur. Prov. 30. v. 19. *viam navis in corde maris*, h. e. in mari.

Ezech. 27. v. 4. Tyrus sita dicitur *in corde maris*, h. e. in mari, etquidem non longe à continente.

Matth. 12. v. 40. *Sic erit filius hominis in corde terræ*, h. e. in terra.

VII. דָּבָר *verbum*, *res*.

Job. 41. v. 4. Heb. *Non silebo* בַּדָּיו *vectes*

ejus (Leviathan, sive crocodili) h. e. membra ejus instar vectium robusta, דְּבַר גְּבוּרוֹת & *verbum virium*, h. e. & vires ejus.

Psal. 64. Heb. 65. v. 4. *verba iniquitatum*, i. iniquitates.

Psal. 104. Heb. 105. v. 27. *verba signorum*, h. e. signa, miracula.

Psal. 144. Heb. 145. v. 5. *verba mirabilium tuorum*, h. e. *mirabilia tua*, Vulg.

Esth. 9. v. 31. *verba jejuniorum & clamoris eorum*, h. e. *jejunia & clamores*, Vulg.

Sic apud Plaut. in Amphitr. *res voluptatum*, pro, voluptates.

Dictiones קוֹל *vox*, & יָמִים *dies*, quandoque etiam abundare videntur, ut: Isai. 24. v. 18. *à voce formidinis*, h. e. à formidine. 2. Reg. 19. v. 35. *Quot sunt dies annorum vitæ meæ?* h. e. quot sunt anni vitæ meæ? Vide Psal. 89. Heb. 90. v. 10. Et extra regimen, Jud. 19. v. 2. *mansitque ibi* יָמִים אַרְבָּעָה חֳדָשִׁים *diebus, quatuor mensibus*, h. e. *quatuor mensibus*, Vulg. nulla facta dierum mentione. Sunt tamen, qui hîc enallagen absoluti pro constructo agnoscant, nempe יָמִים, pro יְמֵי, *diebus quatuor mensium*, h. e. quatuor mensibus integris, ut per hypallagen dicitur *mensis dierum*, Gen. 29. v. 14. Num. 11. vv. 20. 21. pro *diebus mensis*, seu mense completo. Sic *biennium dierum*, Gen. 41. v. 1. 2. Reg. 14. v. 28. pro *biennio integro*.

§. XI.

De Nominis constructi ellipsi.

MONOCANON.

Ex duobus substantivis, quorum alterum altero regitur, modo prius, sive regens; modo posterius, sive rectum deficit.

Prioris substantivi ellipsis.

I. אִישׁ *vir*.

Jud. 5. v. 19. *supellex varia* לְצַוְּארֵי שָׁלָל *ad colla spolii*, h. e. *ad colla* אַנְשֵׁי *virorum spolii*, i. *spoliantium ornanda congeritur*, ut ultima hæc verba supplevit Vulg.

Ruth. 3. v. 2. *cognatio nostra est*, i. vir cognationis nostræ. Vulg. *propinquus noster est*.

2. Reg. 23. v. 6. *Belial*, pro viri Belial, ut integre habetur cap. 16. v. 7. Vulg. *prævaricatores*.

3. Reg. 22. v. 36. *Et transivit clamor*, h. e. vir clamoris. Vulg. *præco*. Alii supplent קוֹל *vox* clamoris.

Job. 15. v. 34. *tabernacula muneris*, h. e. viri muneris. Vulg. *eorum, qui munera libenter accipiunt*.

Job. 32. v. 7. *Dies loquentur, & annorum multitudo notam faciet sapientiam*, h. e. viri dierum, & multitudinis annorum, provecti ætate, annosi, valde senes.

Prov. 13. v. 6. *impietas peccatum supplantat*, h. e. virum peccati. Vulg. *peccatorem*.

Isai. 41. v. 24. *Abominatio eliget vos*, h. e. vir abominationis; quare verbum masc. est, quamvis nomen תּוֹעֵבָה *abominatio* sit femininum.

Alia exempla vide Psal. 35. Heb. 36. v. 12. Psal. 108. Heb. 109. vv. 2. 4. Psal. 119. Heb. 120. v. 7. Prov. 17. v. 4. c. 20. v. 1. c. 23. v. 28. cap. 24. v. 9. Isai. 17. v. 5. Dan. 9. v. 23. &c.

Et fem. אִשָּׁה *mulier*. Prov. 14. v. 1. *Sapiens mulier ædificat domum, & stultitia manibus suis destruit eam*, h. e. mulier stultitiæ, stulta. Vulg. *insipiens*.

II. בַּיִת *domus*.

Mich. 3. v. 1. *Principes Jacob*, supp. domus Jacob, ut v. 9. legitur.

Mich. c. 4. v. 2. *Mons Domini*, i. domus Domini. Conf. v. 1.

Apoc. 3. v. 7. *Qui habet clavem David*, h. e. domus David. Conf. Isai. 22. v. 22.

Huc pertinet Act. 2. vv. 27. 31. εἰς ᾅδου, *in inferni*, supp. οἶκον *domum*; quæ ellipsis apud auctores profanos tam Græcos quam Latinos frequens est. Euripid. ἐν ἀνδρὸς δυσσεβοῦς

τεαφεὶς, *in viri religiosissimi*, supp. οἴκῳ *domo nutritus*. Ita Cicero, *ad Opis*, *ad Pollucis*, scilicet ædem.

III. אֱלֹהֵי *Deus*.

Frequens est hæc ellipsis in phrasi, quæ sæpissime in Scripturis occurrit: יְהוָה צְבָאוֹת *Dominus Sabaoth*, seu *exercituum*, quæ plena legitur Psal. 88. Heb. 89. v. 9. Jerem. 15. v. 16. Ose. 12. v. 6. Amos 3. v. 3. &c. יְהוָה אֱלֹהֵי צְבָאוֹת *Dominus Deus exercituum*. Vox enim יְהוָה nunquam in regiminis statu ponitur.

IV. אֶחָד *unus*, vel אחת *una*.

Hujus ellipseos exempla vide supra p. 478. Canon V.

V. אָבִי *pater*, אֵם *mater*, בֵּן *filius*, אָחִי *frater*, אֵשֶׁת *uxor*, &c.

2. Reg. 21. v. 19. *Goliath Gethæi*, supp. *fratrem*, ut suppletur 1. Paral. 20. v. 5. Vide supra in nom. prop. pag. 432. col. 2.

Matth. 1. v. 6. *ex ea, quæ fuit Uriæ*, sup. uxor.

Matth. 4. v. 21. *Jacobum Zebedæi*, supp. filium. Sic Joan. 21. v. 2.

Marc. 2. v. 14. *Levi Alphæi*, sup. filium.

Marc. 15. v. 47. *Maria Jose*, Vulg. *Joseph*, ut habet ms. Alex. sup. mater. Eadem c. 16. v. 1. dicitur *Maria Jacobi*, scilicet mater. Jacobus enim & Joseph erant ejus filii.

Luc. 6. v. 16. *Judas Jacobi*, supp. frater. Vide Jud. v. 1.

Luc. 24. v. 10. *Maria Jacobi*, sup. mater, quod Syrus expressit ex Marc. 15. v. 40.

Joan. 13. v. 2. *Judas Simonis*, sup. filius, ut Syrus exprimit. Sic & v. 26. c. 6. v. 71. cap. 12. v. 24.

Joan. 19. v. 25. *Maria Cleophæ*, sup. uxor.

Joan. 21. v. 15. *Simon Jonæ*, supp. filius. Conf. Matth. 16. v. 17.

Act. 1. v. 3. *Jacobus Alphæi*, supp. filius. Ibid. *Judas Jacobi*, h. e. filius.

Act. 7. v. 16. *à filiis Emmor* τοῦ Συχέμ, h. e. Patris Sichem. Conf. Gen. 33. v. 19.

2. Petr. 2. v. 15. *Balaam* τοῦ Βοσὸρ, supp. filii.

Hæc ellipsis vocis *filii* perpetua est in genealogia Christi Luc. 3. v. 23. seqq. nisi quod v. 23. in illo: Ἰωσὴφ τοῦ Ἡλὶ, subintelligendum sit nomen *gener*, non enim Josephi, ut Matth. cap. 1. sed Mariæ genealogia texitur; & v. 38. Ἀδὰμ τοῦ Θεοῦ, supp. *creatura*.

Huc pertinet illud Rom. 16. v. 10. al. 11. *salutate* τοὺς ἐκ τῶν Ἀριστοβούλου, *eos qui sunt ex Aristobuli*, sup. οἰκετῶν domesticis. Vulg. *domo*.

In profanis. Herodot. in Clio, Ἄδρηστος ὁ Γορδίεω, τοῦ Μίδεω, *Adrastus* (nepos) *Gordii*, (patris) *Midæ*. Et in Thalia, Κῦρος ὁ Καμβύσεω, *Cyrus Cambysis*, supp. pater. Dionys. Halicar. παρὰ τῷ τοῦ Ὀλόρου, *apud Olori*, supp. filium, nempe Thucydidem; παρὰ τῷ τοῦ Ἀρίστωνος, *apud Aristonis*, supp. filium, Platonem scilicet. Plato ipse, Ζωροάστρης τοῦ Ὠρομάζου, *Zoroastres* (filius) *Horomazi*. Virg. Æneid. lib. 6. v. 36. &c. *Deiphobe Glauci*, supp. filia. Cicero lib. 9. epist. fam. epist. 10. *Sophia Septimiæ*, supp. filia, &c.

VI. Vocis cujuslibet alius, quæ commode supplenda est.

Gen. 42. v. 33. רַעֲבוֹן בָּתֵּיכֶם *famem domorum vestrarum accipite*, h. e. שֶׁבֶר *annonam* contra famem domorum vestrarum, &c. quæ vox v. 19. suppletur. Vulg. *cibaria domibus vestris necessaria accipite*, sensum recte expressit.

Exod. 12. v. 11. *Quia est phase*, seu *pascha Domini*, h. e. זֶבַח פֶּסַח *sacrificium paschatis*.

Exod. 25. v. 4. c. 35. vv. 6. 23. 26. c. 36. v. 14. &c. vox עִזִּים *capræ*, sumitur pro *pilis caprarum*. Lxx. τρίχας αἰγείας, *pilos caprinos*, Vulg. *pilos caprarum* interpretantur.

Deut. 20. v. 19. *Quando obsederis civitatem .... Non succides arbores, de quibus vesci potest ....* כִּי הָאָדָם עֵץ הַשָּׂדֶה *quia homo arbor est agri*, h. e. quia חַיֵּי *vita* hominis est arbor agri, seu ex fructibus arboris, quæ est in agro, sustentatur. Lxx. & Vulg. alium sensum exhibent. Lxx. μὴ ἄνθρωπος τὸ ξύλον τὸ ἐν τῷ ἀγρῷ, εἰσελθεῖν ἀπὸ προσώπου σου εἰς τὸν χάρακα, *homo non est lignum agri ut veniat, seu fit ante te in vallum*. Vulg. *Quoniam lignum est, & non homo, nec potest bellantium contra te augere numerum*. Paulo aliter legisse videntur atque habet Hebræus textus hodiernus, qui sensum maxime cohærentem cum versu sequente exhibet, nimirum: *Quando obsederis civitatem .... non exscindes arbores .... ex quibus vesci potest, illas, in-*

quam, *non exscindes*, (*quia vita hominis ex fructibus arborum, quæ sunt in agro, sustentatur*), *ut sint ante te propugnaculum*. v. 20. *Sed arbores, quas esui nequaquam aptas noveris, exscindes ut ædifices propugnaculum contra civitatem, quæ adversum te bellum gerit, donec ea corruat.*

Deut. 24. v. 6. *Quia vitam pignore acciperet*, h. e. vitam animæ, seu quæ ad vitæ sustentationem pertinent.

Jud. 7. v. 18. *Domini & Gedeonis*, sup. gladius, ut v. 20. suppletur.

Ruth. 3. v. 15. *Et mensus est sex hordeorum*, supp. mensuras, Vulg. *modios hordeorum.*

4. Reg. 18. v. 31. *comedite quisque vitem suam, & quisque ficum suam*, h. e. fructus vitis suæ, & ficus suæ. Vulg. *de vinea suā, & de ficu sua.*

2. Paral. 30. v. 22. *Et comederunt* אֶת־הַמּוֹעֵד *solemnitatem septem diebus*, h. e. sacrificia solemnitatis. Vulg. paulo aliter: *& comederunt septem diebus solemnitatis.* Lxx. ϰὶ συνετέλεσαν τὴν ἑορτὴν, *& perfecerunt festivitatem*, pro וַיֹּאכְלוּ *& comederunt*, legebant וַיְכַלּוּ à כִּלָּה *perfecit*; vel וַיְאַכַּלּוּ, ita ut א spectaverint ut vocalem *e* τῦ (י), ab eadem radice כִּלָּה.

Nehem. 10. v. 31. *Et dimittemus annum septimum*, h. e. culturam terræ anno septimo, quæ Lex exstat Exod. 23. v. 11. Deut. 15. vv. 1. 2.

Esth. 5. v. 1. *induta est Esther regno*, h. e. vestibus regni, seu regiis. Vulg. *regalibus vestimentis.*

Psal. 145. Heb. 146. v. 8. *Dominus aperit cæcorum*, supp. oculos. Vulg. *Dominus illuminat cæcos.*

Prov. 8. v. 6. *Audite, quoniam principum eloquar*, h. e. verba principum, principibus digna. Vulg. *de rebus magnis loquutura sum.*

Prov. 26. v. 18. *Sicut noxius est, qui mittit sagittas mortem*, &c. supp. instrumenta mortis. Vulg. *in mortem.*

Rom. 11. v. 4. *Qui non curvaverunt genua* τῇ Βάαλ *Baali*, supp. τῇ εἰκόνι, vel στήλῃ Βάαλ, *imagini*, vel *statuæ Baal.* Conf. 4. Reg. 10. v. 18.

Posterioris substantivi ellipsis.

Posterius substantivum deficit in

Psal. 73. Heb. 74. v. 19. *Ne tradas* לְחַיַּת *catervæ animam turturis tuæ*, supp. inimicorum, hoc est, ne tradas catervæ inimicorum: Lxx. Μὴ παραδῷς τοῖς θηρίοις ψυχὴν ἐξομολογουμένην σοι, *ne tradas bestiis animam confitentem tibi.* Pro חַיַּת *bestia, caterva*, legebant חַיּוֹת; & pro תּוֹרְךָ *turturis tuæ*, תּוֹדְךָ, quæ *confitebitur*, vel *confitetur* tibi; à יָדָה in hiphil *confessus est, laudavit.*

Isai. 14. v. 6. מַכַּת *plaga sine aversione*, sup. manus, h. e. plaga manus indesinente. Vulg. *plaga insanabili.*

Isai. 51. v 21. שְׁכֻרַת *ebria, sed non à vino*, sup. afflictionibus, h. e. ebria afflictionibus. Hæc & alia, quæ adducuntur, exempla referunt quidam ad status constructi pro absoluto positi enallagen, de qua in §. seq.

§. XII.

De Enallage.

ENALLAGE, quantum ad præsentem scopum attinet, duplex est; I. in *formatione*, II. in *constructione.*

In formatione, cum nomen regens, quod mutationi obnoxium est, vel non mutatur cum deberet, vel mutatur cum non deberet. Hujus enallages exempla vide supra pagg. 122. 123.

In constructione, I. cum genitivus verbali nomini addendus, resolvitur in casum verbi. II. Cum genitivus resolvitur in casum nominis regentis, cum conjunctione *&*.

CANON

CANON I.

NOMINA verbalia, tam absoluta, quam constructa, casum verbi sui regunt, qui Latinis per genitivum explicandus est.

Num. 10. v. 2. לְמִקְרָא הָעֵדָה וּלְמַסַּע אֶת־הַמַּחֲנוֹת *ad convocationem cœtum*, i. cœtus, *& ad motionem castra*, i. castrorum.

Isai. 11. v. 9. *repleta est terra* דֵּעָה אֶת־יְהוָה *scientia Dominum*, h. e. *Domini*, Vulg.

Ezech. 17. v. 9. לְמַשְׂאוֹת אוֹתָהּ מִשָּׁרָשֶׁיהָ *ad sublationes eam*, i. ejus, *à radicibus suis.* Vulg. *ut evelleret eam radicitus.*

Si aliud nomen, vel pronomen genitivi casus substantivo verbali addatur, tum accusativus, qui per substantivum illud verbale regitur, per accusativum cum præpositione, aut alia ratione, exponendus est.

Deut. 1. v. 27. מִשִּׂנְאַת יְהוָה אֹתָנוּ *propter odium Domini nos*, i. adversum nos. Vel per ellipsin verbi conjugati, i. שָׂנֵא *odio habuit*, quod includitur in nomine substantivo שִׂנְאָה *odium*, sic: *propter odium Domini*, quo *odit nos.* Vide Deut. 7. v. 8. Ose. 3. v. 1.

2. Reg. 3. v. 11. מִיִּרְאָתוֹ אוֹתוֹ *propter timorem ejus ipsum*, h. e. ab ipso, seu ut Vulg. *quia metuebat illum.*

Isai. 13. v. 19. כְּמַהְפֵּכַת אֱלֹהִים אֶת־סְדֹם, *secundum subversionem Domini Sodomam*, h. e. qua subvertit Dominus Sodomam. Sic etiam Amos 4. v. 11.

Isai. 29. v. 13. יִרְאָתָם אֹתִי *timor eorum me*, h. e. erga me. Vulg. *timuerunt me.*

Apud profanos. Plaut. Amph. Act. 1. *Quid tibi hanc curatio est rem?* Idem in Pœn. *Quid tibi hanc digito tactio est?* Cicero l. de Divin. *domum itio*, &c.

CANON II.

INTER duo substantiva per copulam & connexa, alterum per genitivum quandoque exponitur.

Gen. 3. v. 16. *Multiplicabo* עִצְּבוֹנֵךְ וְהֵרֹנֵךְ *dolorem tuum & conceptum tuum*, h. e. dolorem conceptus, seu partus tui.

Isai. 1. v. 13. *Non possum* (ferre) *iniquitatem & cœtum*, h. e. iniquitatem cœtus.

Jerem. 36. v. 27. *Postquam combusserat rex volumen & sermones*, i. volumen sermonum.

Jerem. 29. v. 11. *ut dem vobis finem & expectationem*, i. finem expectationis, seu expectatum. Vulg. *finem & patientiam.*

Act. 23. v. 6. περὶ ἐλπίδος καὶ ἀναστάσεως νεκρῶν, *de spe & resurrectione mortuorum*, h. e. *de spe resurrectionis mortuorum.*

Rom. 1. v. 5. *Per quem accepimus gratiam & Apostolatum*, h. e. gratiam Apostolatus.

Rom. 11. v. 17. *Socius radicis & pinguedinis*, h. e. pinguedinis radicis.

1. Cor. 11. v. 7. *imago & gloria Dei*, h. e. *imago gloriæ Dei.*

Sic Virgil. lib. 1. Æneid. vv. 65. 66. *molemque & montes insuper altos imposuit*, h. e. molem altorum montium, &c.

§. XIII.

De Nominis constructi hypallage.

MONOCANON.

IN statu regiminis quandoque hypallage, seu vocum inversio, contingit.

Levit. 12. v. 4. *Ipsa vero triginta tribus diebus manebit* בִּדְמֵי טָהֳרָה *in sanguinibus purificationis*, h. e. in purgatione sanguinis; qui eo loci metonymice accipitur pro im-

puritate ex eo contracta, ut liquet ex versu 7.

Lev. 22. v. 4. *concubitus seminis*, h. e. *semen concubitus*, Vulg.

Jos. 2. v. 6. *Ipsa autem* (Rahab)... *abscondit eos* (exploratores) *inter lina ligni*, h. e. inter ligna, seu calamos lini. Vulg. *operuitque eos stipula lini.*

3. Reg. 17. v. 14. *Hydria*, sive *cadus farinæ non deficiet, nec lecythus olei minuetur*, h. e. farina cadi non deficiet, oleum lecythi non minuetur.

Nehem. 10. v. 34. *oblationes lignorum*, h. e. ligna oblationum.

Esth. 9. v. 19. *Judæi, qui habitabant in urbibus pagorum*, h. e. in pagis urbium.

Job. 29. v. 10. *vox principum occultabant se*, i. principes voce, eloquentes. Vulg. *vocem suam cohibebant duces.*

Prov. 26. v. 23. *Argentum scoriarum*, h. e. scoriæ argenti. Vulg. *argentum sordidum.*

Ezech. 21. v. 25. al. 30. *iniquitas termini*, i. terminus iniquitatis.

Ezech. 34. v. 18. *sedimentum aquarum*, h. e. aquæ sedimenti, in quibus omnis crassa subsidit, & in profundum depressa est. Vulg. optime *aquam purissimam* interpretatur.

Rom. 9. v. 31. *Lex justitiæ*, h. e. justitia legis.

Apoc. 21. v. 24. καὶ τὰ ἔθνη τῶν σωζομένων, *& gentes salvatorum*, pro salvati gentium, seu ex gentibus.

Huc etiam referunt, quæ supra ad §. II. Can. III. pag. 461. & seqq. pertinere possunt.

Lev. 5. v. 15. *argento siclorum*, pro siclis argenti, seu argenteis. Vulg. *qui emi potest duobus siclis*, pro שְׁקָלִים in plur. legeb. שִׁקְלַיִם *duobus siclis*, in duali numero. Lxx. τιμῆς ἀργυρίου σίκλων, *pretio argenti siclorum*, legebant etiam שְׁקָלִים in numero plurali.

Lev. 7. v. 21. *Immunditiam hominis*, pro hominem immunditiei, i. immundum.

Deut. 12. v. 3. *Sculptilia Deorum comminuetis*, h. e. Deos sculptilium, sive sculptiles.

Sic secundum quosdam, Psal. 1. v. 1. *Beatitudines viri*, pro, vir beatitudinum, sive beatus, &c.

CAPUT III.

De Pronomine.

PRONOMINA Hebræorum dividuntur in *separata* & *conjuncta*. Ex separatis, alia sunt *primitiva*, seu *personalia*; alia *demonstrativa*, alia *relativa*, alia denique *interrogativa*. De primitivis, & interrogativis egimus supra lib. I. cap. VII. art. I. §. I. & IV. De conjunctis egimus etiam in eodem capite, art. II. §. I. II. III. &c. Supersunt igitur eo loci demonstrativa & relativa, singulares eorum idiotismos quod attinet, expendenda; nam de eorum quoque etymologia in §. II. & III. articuli I. ejusdem capitis disseruimus.

ARTICULUS I.

De Pronomine demonstrativo.

DUo circa Pronomen demonstrativum consideranda sunt; *generalia* & *specialia*. Generalia sunt, I. Ejus repetitio. II. Pleonasmus. III. Enallage.

§. I.

De Pronominis demonstrativi repetitione.

MONOCANON.

DEMONSTRATIVI pronominis repetitio distributionem indicat.

Num. 22. v. 24. *Et stetit Angelus Domini in tramite vinearum*, גְּדֵר מִזֶּה וְגָדֵר מִזֶּה *maceria ex hoc, & maceria ex hoc*, i. hinc illinc, seu utrinque maceriam habente. Vulg. *in angustiis duarum maceriarum.*

Jud. 18. v. 4. כָּזֹה וְכָזֶה *secundum hanc, & secundum hunc fecit mihi*, h. e. rationem & modum. Vel, usurpato masculino & feminino genere pro neutro, hoc & hoc fecit mihi. Vulg. *hæc & hæc præstitit mihi.*

2. Reg. 12. v. 8. כָּהֵנָּה וְכָהֵנָּה *secundum hæc, & secundum hæc*, i. & hæc & alia; alia atque alia. Vulg. *multo majora*, sensum non verba, reddidit.

Psal. 19. Heb. 20. v. 8. אֵלֶּה *hi in curribus*, וְאֵלֶּה *& hi in equis*, h. e. alii in curribus, alii in equis. Vide Isai. 6. v. 3.

In Novo Testam. hujus demonstrativi distributivi vim obtinet relativum ὃς, ἣ, ὃ, cum particulis μὲν & δέ.

Matth. 13. v. 8. *Alia autem* (semina) *ceciderunt in terram bonam, & dederunt fructum*, ὃ μὲν *aliud centesimum*, ὃ δὲ *aliud sexagesimum*, ὃ δὲ *aliud trigesimum.* Vide Act. 17. v. 32. Rom. 14. vv. 2. 5. 1. Cor. 11. v. 21. cap. 7. v. 7.

Matth. 28. v. 17. οἱ δὲ pro τινὲς δὲ *quidam autem* usurpatur, quamvis οἱ μὲν non præcesserit.

Apud profanos etiam in tali usu est articulus ὁ, ἡ, τὸ, cum iisdem particulis. Plato epist. 9. τῆς γενέσεως ἡμῶν τὸ μὲν τι πατρὶς μερίζεται, τὸ δὲ τι οἱ γεννήσαντες, τὸ δὲ οἱ λοιποὶ φίλοι, *ortus nostri partem sibi patria vendicat, partem parentes, partem reliqui amici.*

Democritus: ζημίαν αἱρῦ μᾶλλον, ἢ κέρδος αἰσχρὸν, ἡ μὲν γὰρ ἅπαξ σε λυπήσει, τὸ δὲ διὰ παντὸς, *elige potius damnum, quam turpe lucrum; illud enim semel tantum te dolore afficiet, hoc vero semper.*

§. II.

De Pronominis demonstrativi & reciproci pleonasmo.

CANON I.

PRONOMEN demonstrativum זֶה interdum cum emphasi pleonastice additur

I. Nominibus numeralibus, & vulgo per adverbium temporis *jam* exprimitur.

Gen. 31. v. 38. זֶה עֶשְׂרִים שָׁנָה *his viginti annis fui tecum*, i. jam viginti annis.

Num. 14. v. 22. זֶה *his decem vicibus*. Vulg. *jam per decem vices*. Cap. 22. v. 28. זֶה *istis tribus vicibus*. Vulg. *ecce jam tertio.*

II. Pronomini interrogativo מַה־, aut לָמָּה; tuncque relativum אֲשֶׁר vel שֶׁ subintelligitur.

Gen. 18. v. 13. לָמָּה זֶּה *quid hoc* (est quod) *risit Sara*? Vulg. *quare risit Sara?* Sic cap. 25. v. 22. Jerem. 20. v. 18.

4. Reg. 1. v. 5. מַה־זֶּה שַׁבְתֶּם *quid hoc* (est quod) *reversi estis?* Vulg. *quare reversi estis?*

III. Adverbio עַתָּה *nunc*. 3. Reg. 17. v. 24. עַתָּה זֶה *nunc hoc cognosco, quoniam vir Dei es tu*, h. e. jam nunc. Vulg. *nunc in isto cognovi*, &c. suppl. præposit. בְּ. Vide 4. Reg. 5. v. 22.

CANON II.

PRONOMEN reciprocum in dandi casu, frequenter nominibus & verbis, interdum etiam & adverbiis, per pleonasmum quemdam emphaticum additur.

Pronomine reciproco hîc intelligit *Glassius* affixa cum articulo ל conjuncta, quæ pronominum reciprocorum munere utcunque funguntur.

Pronomen additum nomini.

Psal. 143. Heb. 144. v. 2. *Susceptor meus, & liberator meus* לִי *mihi.*

Ose. 8. v. 9. *Quia ipsi ascenderunt ad Assur, onagrum solitarium* לוֹ *sibi.* Vulg. *onager solitarius sibi*, retulit ad Israeliticum populum.

Amos 2. v. 10. al. 13. *sicut stridet*, vel *premit plaustrum onustum* לָהּ *sibi.*

Pronomen additum verbo.

Gen. 12. v. 1. לֶךְ־לְךָ *egredere tibi de terra tua.* Vulg. *egredere de terra tua*, neglecto pronomine, ut in sequentibus exemplis.

Gen. 21. v. 16. *& sedit* לָהּ *sibi è regione*, Vulg. *seditque è regione.*

Gen. 22. v. 5. *sedete* לָכֶם *vobis hîc*, Vulg. *exspectate hîc.*

Num. 11. v. 16. אֶסְפָה־לִּי *congrega mihi.*

Ibidem v. 29. *Nunquid æmularis* אַתָּה לִי *tu mihi?* h. e. nunquid invides, &c.

Alia exempla vide Gen. 23. v. 8. Exod. 18. v. ult. Jos. 7. v. 10. 2. Reg. 16. v. 20. Job. 12. v. 11. cap. 7. v. 3. Psal. 79. Heb. 80. v. 7. Psal. 119. Heb. 120. v. 6. Psal. 121. Heb. 122. v. 4. Cant. 1. v. 8. Ezech. 37. v. 11. Jerem. 15. v. 8. Zach. 9. v. 9. Isai. 31. v. 8. Mich. 1. v. 11. &c.

Pronomen additum adverbio.

2. Reg. 18. v. 5. לְאַט־לִי *leniter mihi* (agite) *erga puerum istum, erga Absalomum.* Vulg. *servate mihi puerum Absalom.* Sensum optime reddidit.

Eodem idiotismo explicari etiam potest (י) paragogicum in fine benoni qal, de quo pag. 164. col. 1. ut: אֹסְרִי *ligans mihi ad vineam pullum suum*, Gen. 49. v. 11. contracte pro אֹסֵר לִי. Sic מְלוֹשְׁנִי, vel secundum Massorethas, מְלָשְׁנִי, Psal. 100. Heb. 101. v. 5. *detrahentem mihi proximo suo*, &c. Vide etiam supra pag. 347. col. 2.

In Novo Test. Matth. 23. v. 31. *Itaque μαρτυρεῖτε ἑαυτοῖς, testimonio estis vobismetipsis*, &c. h. e. *testificamini, quia filii estis eorum, qui prophetas occiderunt.* Alii sine pleonasmo sic explicant: testificamini contra vosmetipsos, in vestrum exitium, &c. quia filii estis, &c. Conf. Marc. 6. v. 11. Luc. 9. v. 5.

In Syriaca Novi Testamenti versione frequens est ille pleonasmus.

Matth. 3. v. 2. קָרְבַת לָהּ *appropinquat sibi regnum cælorum.* Vide cap. 4. vv. 10. 12. &c.

Apud profanos. Demosth. *τούτῳ μοι προσέχετε νῦν, huic rei mihi mentem advertite, πῶς ἡμῖν ἔχεις, quomodo nobis habes?* &c. Apud Latinos. Terent. *scin' ubi nunc sit tibi tua Daphnis?* &c.

§. III.

De Pronominis demonstrativi enallage.

CANON I.

PRONOMINA demonstrativa nominibus subjuncta, verbi substantivi loco, singulari cum elegantia, ponuntur.

Pronominibus demonstrativis, primitiva etiam eo loci intelligit *Glassius.*

Gen. 3. v. 10. *Timui eo quod* עֵירֹם אָנֹכִי *nudus ego*, h. e. *nudus essem*, Vulg. Vel *eo quod*

nudus ego essem; illa enim pronomina, secundum alios quosdam grammaticos, retinentur, & subintelligitur cum eis verbum substantivum *sum*. Vide etiam vv. 7. 19.

Cap. 6. v. 2. *Videntes filii Dei filias hominum, quod* טֹבֹות הֵנָּה *bonæ essent*, supp. forma, Vulg. *pulchræ essent*. Vide c. 42. v. 11. Exod. 12. v. 11. Deut. 7. v. 26. Psal. 34. Heb. 35. v. 3. Eccle. 1. v. 10.

Cum nominibus præponuntur, verbi substantivi ellipsis est, remanente pronominum illorum significatione.

Gen. 6. v. 9. אֵלֶּה תּוֹלְדֹת *ista* (sunt) *generationes*.

2. Paral. 28. v. 22. הוּא מֶלֶךְ *iste* (erat) *rex*, &c.

Isai. 28. v. 12. זֹאת הַמְּנוּחָה *hæc* (est) *requies*.

Ibid. cap. 57. v. 6. הֵם הֵם *illi, illi* (sunt) *sors tua*, &c.

CANON II.

Loco pronominis demonstrativi primæ & secundæ personæ, quandoque ipsum nomen ejus, qui loquitur, vel ad quem fit sermo, ponitur.

Per pronomen demonstrativum, affixum & hîc intelligit *Glassius*.

Primæ personæ. Exod. 30. v. 16...... *eritque filiis Israël monumentum coram Domino*, h. e. coram me, loquitur enim Dominus.

Lev. 10. v. 11. *Doceatisque filios Israël omnia legitima mea, quæ loquutus est Dominus ad eos per manum Moysi*, h. e. quæ loquutus sum; verba enim Domini sunt ad Aaronem.

Psal. 49. Heb. 50. v. 14. *Sacrifica Deo laudem*, Vulg. *immola Deo sacrificium laudis*, h. e. immola mihi. Loquitur & hîc Deus.

Psal. 131. Heb. 132. v. 1. *Memento Domine David*, h. e. memento mei. Sic enim orat David ipse.

Secundæ personæ. Zach. 3. v. 9. *Quia ecce lapis, quem dedi* (seu) *posui coram Jesu*, h. e. coram te; Jesum enim alloquitur Deus.

Utriusque personæ. Num. 27. v. 11. *Sicut præcepit Dominus Moysi*, h. e. sicut præcepi ego Dominus tibi; Deus enim ibi Moysem alloquitur.

CANON III.

Pronomina demonstrativa הוּא & זֶה, quandoque vel cum emphasi majori, quam proprie sonant, vel in alia paululum diversa significatione, accipiuntur.

I. הוּא *ipse* de Deo usurpatum, immutabilitatem ejus notat, id significans, quod Latinis fere *idem*.

Psal. 101. Heb. 102. v. 28. וְאַתָּה הוּא Lxx. σὺ δὲ ὁ αὐτὸς εἶ, *tu autem idem es*, sequitur explicatio: *& anni tui non deficient*. Vide Heb. 1. v. 12. & c. 13. v. 8. ubi loquutio ὁ αὐτὸς eodem sensu de Christo legitur.

II. זֶה pro indefinito *quidam* interdum accipitur.

1. Reg. 17. v. 12. *David autem erat filius viri Ephratæi* הַזֶּה *illius*, h. e. *cujusdam*. Vulg. *David autem erat filius viri Ephratæi, de quo supra dictum est*, nempe cap. 16. v. 1.

Ibid. v. 34. *veniebat leo, vel ursus, & tollebat* זֶה *illud de medio gregis*, h. e. aliquid. Lxx. πρόβατον, *ovem*, Chald. אִמְּרָא *agnum*, Vulg. *arietem*, pro זֶה legebant שֶׂה, ut in duobus mss. codd. exstare testantur Junius & Tremellius; vel ז positum pro שׂ crediderunt, ex vicaria harum literarum inter se permutatione.

3. Reg. 19. v. 5. *Et ecce* זֶה *ille angelus tetigit eum* (Eliam), h. e. quidam angelus. Lxx. καὶ ἰδού τις (Complut. ἄγγελος) ἥψατο αὐτοῦ.

III. זֶה & οὗτος nonnumquam idem est ac *talis*.

Deut. 5. v. 29. *utinam esset cor eorum* זֶה

illud ad timendum me, &c. h. e. tale, ut timeat me. Vulg. *Quis det talem eos habere mentem, ut timeant me?*

2. Joan. v. 7. *Qui non confitetur Jesum Christum venisse in carnem*, οὗτος *hic seductor est & antichristus*, h. e. talis seductor est, &c. quamvis etiam pronomen demonstrativum sensum commodum efficiat.

IV. αὐτὸς *ipse*, interdum idem est atque αὐτόματος, *ultroneus*, *spontaneus*, ut: Joan. 16. v. 27. αὐτὸς, *ipse enim pater amat vos*, h. e. sponte & ultro amat vos. Confer quæ præcedunt.

V. Denique אַתֶּם *tu*, masculinum est Num. 11. v. 15. Deut. 5. v. 24. Ezech. 28. v. 14. אַתֵּנָה *vos*, femininum est Ezech. 3. v. 20. sicut & הֵמָּה *illi*, Cant. 6. v. 8. Ruth. 1. v. 22. Zach. 5. v. 10. E contrario, הֵן *illa*, masc. est 2. Reg. 4. v. 6. Jerem. 50. v. 5. & לָהֵן Ruth. 1. v. 13. Vide supra pagg. 72. 73. in append.

ARTICULUS II.

De Pronomine relativo.

RELATIVI pronominis voce, non solum eo loci intelligitur אֲשֶׁר, vel שֶׁ, *qui*, *quæ*, *quod*: verum etiam ipsa pronomina primitiva, & quæ ex eis deducuntur, affixa, quæ eo etiam nomine insigniri possunt, quod ad rem, vel personam, de qua habetur sermo, referantur.

Ad quatuor autem reduci possunt, quæ in hoc articulo de pronomine relativo dicturi sumus. I. Idiotismum. II. Enallagen. III. Ellipsin. IV. Pleonasmum.

§. I.

De Pronominis relativi idiotismo.

CANON I.

RELATIVA quandoque referunt ea, quæ remotius distant, licet adsint propiora, ad quæ referri posse videantur.

Gen. 10. v. 12. *Resen quoque inter Niniven & Chale*, הִוא *ipsa est civitas magna*, nimirum Ninive, non Chale. Confer Jon. c. 3. vv. 2. 3. & cap. 4. v. 11.

Gen. 19. v. 12. ..... *omnes, qui tui sunt, educ de urbe hac*. V. 13. *Delebimus enim locum istum* .... *misit nos Dominus* לְשַׁחֲתָהּ Lxx. ἐκτρίψαι αὐτήν, *ad perdendum eam*, nempe civitatem, de qua v. præced.

2. Reg. 20. v. 6. *Tolle ergo servos Domini tui, & persequere eum*, non Dominum tuum Amasam; sed Sebam, cujus mentio præcessit.

Psal. 98. Heb. 99. v. 6. *Moyses & Aaron in sacerdotibus ejus, & Samuel inter eos, qui invocant nomen ejus*. V. 7. *In columna nubis loquebatur ad eos*, scilicet Moysen & Aaronem, non Samuelem & alios.

Huc pertinet adverbium loci שָׁם *ibi*, quod etiam ut relativum considerari potest.

1. Reg. 7. v. 17. *ædificavit etiam ibi altare Domino*, non in Ramatha, quæ immediate præcedit, sed in urbe Cariathiarim, de qua v. 1. Quod tamen nimis coactum videtur nonnullis, qui singulari Dei dispensatione altare in Ramatha à Samuele extructum opinantur.

In Novo Test. Joan. 8. v. 44. *Cum loquitur mendacium* (Diabolus), *ex propriis loquitur, quia mendax est, & pater ejus*, mendacii scilicet, quæ vox præcedit; non quod Diabolus patrem habeat *draconem, qui regnat in mari, & quem Hebræi appellant Leviathan;* quæ erat veterum quorumdam sententia, referente Hieron. comm. in cap. 14. Isaiæ, tom. 3. nov. edit. col. 163. Erravit etiam Nonnus sic vertens :

ψεύστης αὐτὸς ἔφυ, ψευδήμονος ἐκ γενετῆρος.

Mendax ipse est, mendace ex patre.

Act. 8. v. 26. *Surge & vade contra meridianum, ad viam, quæ descendit ab Jerusalem in Gazam, hæc est deserta*, non Gaza, sed via ob intercurrentes Casii montis solitudines, secundum Strabonem lib. 16. Hujus autem itineris minus triti admoneri Philippum necesse fuit, alioqui communem viam ingressurum. Sunt tamen, qui hæc verba: *hæc est deserta*, ad Gazam veterem referant, quæ ab Alexandro destructa, adhuc Strabonis tempore erat μένουσα ἔρημος, *manens deserta*, quæ sunt Strab. verba, ibid. p. 759. edit. Paris. 1620.

2. Thess. 2. v. 9. *Cujus est adventus secundum operationem Satanæ;* cujus, &c. scilicet hominis iniqui, de quo v. 8.

Heb. 9. v. 2. Σκηνὴ γὰρ *tabernaculum enim factum est* πρώτη *primum, in quo erant candelabra*, (i. septem lucernæ candelabri), *mensa, & propositio panum*, (hypallage, pro panes propositionis,) ἥτις λέγεται ἅγια, *quæ dicitur Sancta*, in neutro plurali. Non propositio panum dicitur *Sancta*, sed σκηνὴ *tabernaculum;* sequitur enim v. 3. *Post velamentum autem secundum, tabernaculum, quod dicitur Sancta Sanctorum.* Apostolus eo loci describit Tabernaculum tempore Mosis erectum, cujus erant duæ partes; prima, quæ dicebatur ἅγιον *Sanctum*, vel ἅγια *Sancta*, & secunda, quæ vocabatur ἅγια ἁγίων *Sancta Sanctorum.*

Eodem idiotismo explicant quidam duos sequentes versiculos. v. 4. *Aureum habens thuribulum, & arcam Testamenti ..... in qua erat urna aurea habens manna, & virga Aaron, quæ fronduerat, & Tabulæ Testamenti.* Has voces *in qua* non referunt ad *arcam*, sed ad σκηνὴν *tabernaculum*, v. 3. Nam ex 3. Reg. cap. 8. v. 9. & 2. Paral. cap. 5. v. 10. *in arca nihil erat aliud, nisi duæ Tabulæ lapideæ, quas posuerat in ea Moyses*, &c. Verum isthæc expositio hîc locum non habet, sequitur enim v. 5. *superque eam erant Cherubim gloriæ*, &c. quæ verba ad arcam, non ad Tabernaculum pertinent. Præterea Tabulæ Testamenti erant non solum in ea Tabernaculi parte, quæ dicebatur *Sancta Sanctorum:* verum etiam intra ipsam arcam.

Locum hunc sic exponit Glassius. Arca duplici ratione considerari potest, *stricte & late.* Stricte sumta, est ipsum corpus arcæ, quæ tecta erat propitiatorio. Late vero, non solum corpus arcæ comprehendit, sed etiam lateralia receptacula, sive appendices. Fuisse autem in lateribus arcæ hujusmodi receptacula, colligitur ex Deut. 31. v. 26. ubi liber Legis reponi jubetur מִצַּד *ex latere arcæ.* Vide etiam 1. Reg. 6. v. 8. ubi capsula cum muribus aureis posita dicitur à latere arcæ, quod v. 15. ita exponitur, quod illa capsula fuerit אִתּוֹ *cum ipsa*, scilicet arca, h. e. ipsi exterius in receptaculo quodam addita. Priori modo arca sumitur 3. Reg. 8. posteriori, Heb. 9. Insuper præpositio hebraica ב & Græca ἐν, non solum significat *in, intra*, sed etiam *juxta, prope*, &c. Sensus itaque hujus loci ille est 1°. quod prope alteram Tabernaculi partem, quæ dicitur *Sancta Sanctorum*, fuerit *thuribulum aureum*, h. e. altare thymiamatis; vox enim ἔχουσα *habens*, non significat semper rem eo in loco contentam. 2°. quod in illa altera Tabernaculi parte fuerit arca Testamenti, *juxta* quam erat urna aurea continens manna, & virga Aaron, quæ fronduerat; & *intra* quam (arcam)erant tabulæ Testamenti.

Alii, distinctis temporibus, existimant vas manna plenum, & virgam Aaronis cum Decalogo in arca inclusa fuisse quandiu duravit Tabernaculum à Mose jussu Dei extructum; postquam vero à Salomone ædificatum est Templum, ea ab arca extracta fuisse, ac prope eam posita; quod Apostolus, inquiunt, traditione acceperat. Alias explicationes vide apud Interpretes.

CANON II.

ALIQUANDO relativum respicit ad consequens, sive ad id, quod in textu sequitur.

Num. 24. v. 17. אֶרְאֶנּוּ וְלֹא עַתָּה אֲשׁוּרֶנּוּ וְלֹא קָרוֹב, *videbo eum, sed non modo: intuebor illum, sed non prope*, illum scilicet, de quo mox dicturus sum, nempe *orietur stella ex Jacob*, &c. quæ stella Christus est Messias. Aq. ὄψομαι αὐτὸν, καὶ οὐ νῦν, προσκοπῶ αὐτὸν, ἀλλ' οὐκ ἐγγὺς, *videbo illum, & non nunc; prospiciam illum, sed non prope.* Symm.... ὁρῶ αὐτὸν, ἀλλ' οὐκ ἐγγὺς, *video illum, sed non prope.* Lxx. δείξω αὐτῷ, καὶ οὐχὶ νῦν· μακαρίζω, καὶ οὐκ ἐγγίζει, *ostendam ei, & non modo; beatifico, & non appropinquat.* Pro אֶרְאֶנּוּ legebant אַרְאֶנּוּ in hiphil, contracte pro אַרְאֶה לוֹ *ostendam ei.* אֲשׁוּרֶנּוּ deducebant à verbo אִשֵּׁר *beatificavit*, & קָרוֹב ut nomen adjectivum *propinquus* acceperunt: *neque propinquus est.* Vel קָרוֹב ibi est ex forma יָכוֹל *potuit.*

Psal. 86. Heb. 87. v. 1. *Fundamenta ejus in montibus sanctis*, &c. ejus, nempe Sionis, ut mox sequitur, sive urbis Jerusalem, quæ exstructa erat partim super montem *Sion*, partim super montem *Moria.* Neque generis discrepantia inter pronomen masc. & urbem Jerusalem feminini generis huic explicationi adversatur; magis enim populus Jerosolymitanus, quam ipsa civitas attenditur. Alii reciproce accipiunt hoc sensu: *Fundationem suam diligit Deus, in montibus sanctis*: nempe *portas Sion super omnia tabernacula Jacob*, i. urbem Jerusalem, quam ipse fundavit Deus in montibus sanctis, diligit præ ceteris urbibus Judææ. Portæ synecdochice pro tota urbe ponuntur. Quidam hæc verba *Fundamentum ejus in montibus sanctis*, ad titulum Psalmi pertinere existimant hac ratione: *Filiis Core; psalmus cantici, cujus fundamentum*, i. argumentum, materies, est *in montibus sanctis*, in quibus ædificata est Jerusalem. Montes isti sunt, ut diximus, *Sion* & *Moria.* Prior, sanctus dicitur propter arcam illuc à Davide translatam; posterior, ob Templum in eo exstructum.

Psal. 104. Heb. 105. v. 18. *Donec veniret verbum ejus*, scilicet Domini, cujus mentio sequitur.

Prov. 7. vv. 7. 8. *Video juvenem, qui transit per plateam juxta angulum illius, & prope viam domus illius graditur*, illius, h. e. meretricis, de qua v. 10.

Jerem. 40. v. 5. וְעוֹדֶנּוּ לֹא־יָשׁוּב וְשֻׁבָה אֶל־גְּדַלְיָה *cum non ille revertatur, revertere ad Godoliam*, ille, nimirum Godolias, de quo statim fit mentio. Sensus est: Aut veni mecum Babylonem; aut, si istud tibi non placet, ibi remane; & quandoquidem non revertitur nobiscum Godolias, quem præposuit Rex Babylonis civitatibus Juda, habita cum eo in medio populi tui.

Matth. 17. v. 17. al. 18. *Et increpavit illud Jesus, & exiit ab eo dæmonium*, illud, scilicet dæmonium. Vulg. *& increpavit illum*, retulit ad lunaticum. Relativum αὐτῷ, & lunatico & dæmonio convenire potest. Ex Marc. 9. v. 25. & Luc. 9. v. 42. Jesus Dæmonium increpuit.

Act. 12. v. 21.... *& sedens super tribunali, concionem habebat ad ipsos*, auditores scilicet, quorum in versu sequenti fit mentio.

Apoc. 20. v. 4. *Et vidi sedes, & sederunt super eas, & judicium datum est illis*, scilicet *animabus decollatorum propter testimonium Jesu*, de quibus in verbis sequentibus.

§. II.

De Relativi enallage.

ISTHÆC enallage spectat vel *relativum* ipsum, vel ejus *accidentia*; videlicet, genus, numerum, & casum. In relativo ipso duo consideranda

randa sunt. I. Quod sæpius pro antecedente suo ponatur. II. Quod pro relativo alia quandoque usurpentur, ut nomen antecedens repetitum, pronomen demonstrativum, conjunctiones *&*, *quia*, de quibus in sequentibus canonibus agendum.

CANON I.

RELATIVUM sæpius pro ipso antecedente ponitur.

Num. 7. v. 89. *Cumque ingrederetur Moyses tabernaculum fœderis*, לְדַבֵּר אִתּוֹ, Lxx. λαλῆσαι αὐτῷ, *ut loqueretur cum ipso*, h. e. cum Deo. Vulg. *ut consuleret oraculum*, sensum, non verba, reddidit.

Num. 25. v. 4. *Tolle cunctos principes populi, & suspende eos contra solem in patibulis.* Eos, hoc est; illos, *qui initiati sunt Beelphegor*, ut v. 5. explicatur, ubi quos antea principes, nunc judices vocat, quia in hoc à Moyse convocantur, ut judicium exsequantur in transgressores, quos quisque subditos habebat.

Josue 13. v. 8. *Cum ipsa Ruben & Gad possederunt terram, quam tradidit eis Moyses famulus Domini, trans fluenta Jordanis, ad orientalem plagam.* Cum ipsa, h. e. cum altera dimidiata tribu Manassè. Qimhhi in h. l. *dixit*, cum ipsa (altera dimidiata tribu), *etiamsi mentionem ejus non fecerit; verum quia mentionem fecit alterius dimidiatæ tribus* (v. 7.), *dixit* cum ipsa, *ac si alteram etiam memorasset.*

2. Reg. 11. v. 25. *Conforta* מִלְחַמְתְּךָ *prælium tuum* .... וְחַזְּקֵהוּ *& confirma eum*, h. e. militem tuum. Optime Vulg. *conforta bellatores tuos .... & exhortare eos*; abstracto per concretum reddito.

4. Reg. 3. v. 24. *Et percusserunt* בָּהּ *in ea*, scilicet regione. Conf. Masoram & Chald. In Hebræo וַיַּכּוּ־בָהּ, sed Massorethæ legendum notant וַיַּכּוּ *& percusserunt*, cum כ pro ב. Lxx. καὶ εἰσῆλθον εἰσπορευόμενοι, *& ingressi sunt ingredientes*, legebant וַיָּבֹאוּ pro וַיַּכּוּ, & בָּא pro בָּהּ, à verbo בּוֹא *venire*. Vulg. *venerunt igitur*, &c. legebat ut Lxx. Correctio itaque Massorethica temporibus Lxx. & Vulgati interpretis est recentior.

Esth. 9. v. 25. וּבְבֹאָהּ *& cum ingrederetur illa ad Regem.* Illa, h. e. Esther, ut optime supplevit Vulg. *Et postea ingressa est Esther ad regem.*

Job. 40. v. ultimo, al. 41. v. 1. אֶל־מַרְאָיו *ad conspectum illius* (hominis) *præcipitabitur* Leviathan. Vulg. *videntibus cunctis præcipitabitur.*

Psal. 15. Heb. 16. v. 4. *Non libabo libamina eorum de sanguine, neque assumam nomina eorum in labiis meis.* Eorum, h. e. idolorum.

Psal. 113. Heb. 114. v. 2. *Facta est Judæa sanctificatio ejus, Israël potestas ejus*, nempe Dei, cujus in hoc psalmo nulla mentio præcessit.

Prov. 25. v. 27. Ut *comedere plurimum mellis non est bonum: sic investigatio eorum* (non est) *gloria.* Eorum, h. e. cœlestium, rerum Divinarum & abstrusarum. Vulg. optime sensum sic expressit: *Sicut qui mel multum comedit, non est ei bonum: sic qui scrutator est majestatis, opprimetur à gloria.* Conf. v. 2. & Rom. 11. v. 33.

Eccle. 4. v. 15. *Cum adolescente secundo, qui consurget pro eo*, i. pro patre.

Isai. 3. v. 26. *Et mœrebunt atque lugebunt portæ ejus*, nempe Jerusalem. Videtur etiam esse enallage personæ, *ejus* scilicet pro *tuæ*.

Isai. cap. 8. v. 21. *Et transibit per eam*, h. e. Judæam, sive terram, ut expressit Chald. בְּאַרְעָא *per terram.*

Isai. 21. v. 2. *Omnem gemitum ejus cessare feci.* Ejus, i. Babylonis, quæ v. 1. per *desertum maris* describitur.

Jon. 1. v. 3. *ut iret cum ipsis*, hoc est, cum nautis.

Matth. 11. v. 24. *Quod abscondisti hæc à sapientibus*, &c. i. cœlestia mysteria.

Marc. 9. vv. 44. 46. 48. *ubi vermis eorum non moritur, & ignis eorum non extinguitur.*

Eorum, i. damnatorum. Conf. Isai. 66. v. 24. unde verba Christi desumta sunt.

Marc. 14. v. 69. *Quia hic ex illis est*, h. e. ex Christi discipulis, sive Galilæis. Sic v. 70.

Joan. 9. v. 22. .... *ut si quis eum confiteretur esse Christum, extra synagogam fieret.* Eum, i. Jesum.

Joan. cap. 20. v. 15. *Domine, si tu sustulisti eum, dicito mihi ubi posuisti eum, & ego eum tollam.* Eum, h. e. Jesum. Mos est ferventer amantium æstimare, quod omnes cogitent de eo, quod cordi habent. Liran.

Sic usurpatur adverbium loci שָׁמָּה *illuc.*

Job. 1. v. 21. *Nudus egressus sum, de utero matris meæ, & nudus revertar* שָׁמָּה *illuc*, h. e. in terram, sive pulverem.

CANON II.

PRO relativo & reciproco, interdumque etiam possessivo pronomine, sæpius ponitur antecedens in textu repetitum.

Gen. 1. v. 27. *Et creavit Deus hominem ad imaginem suam; ad imaginem Dei creavit illum*, &c. h. e. ad imaginem, inquam, suam creavit illum. Vide etiam cap. 5. v. 1.

Gen. 4. v. 23. *Dixitque Lamech uxoribus suis: .... audite vocem uxores Lamech*, h. e. uxores meæ.

Gen. 12. v. 5. *Et egressi sunt ut venirent in terram Chanaan, & venerunt in terram Chanaan*, h. e. in eam. Vulg. *cumque venissent in eam.* Vide etiam vv. 4. 8.

Gen. 16. v. 16. *Octoginta & sex annorum erat Abram, quando peperit Agar Ismaëlem Abramo*, h. e. ut optime reddidit Vulg. *quando peperit ei Agar Ismaëlem.* Alia exempla vide Lev. 7. v. 19. cap. 14. vv. 15. 26. 1. Reg. 3. v. 21. cap. 15. v. 22. 3. Reg. 8. v. 1. cap. 12. v. 21. Psal. 24. Heb. 25. v. 9. Zach. 1. v. 16. &c.

In Novo Test. Luc. 3. v. 19. *Herodes autem tetrarcha, cum corriperetur ab illo de Herodiade uxore fratris sui, & de omnibus malis, quæ fecit Herodes*, h. e. quæ ipse fecit.

1. Cor. 1. v. 8. *Qui & confirmabit vos usque in finem sine crimine, in die adventus Domini nostri Jesu Christi*, h. e. in die adventus sui, præcedit enim v. 7. mentio revelationis Domini nostri Jesu Christi.

2. Thess. 3. v. 5. *Dominus autem dirigat corda vestra in charitate Dei*, h. e. in charitate sua. Emphatice enim nomen cognatum, sive synonymum *Deus* pro reciproco ponitur.

Sunt tamen quædam loca, in quibus antecedentis repetitio personarum distinctionem denotat.

Gen. 19. v. 24. *Igitur* יְהוָה *Dominus pluit super Sodomam & Gomorrham sulphur & ignem* מֵאֵת יְהוָה *à Domino de cælo*, h. e. Deus Pater pluit sulphur & ignem de cælo, à, h. e. per Dominum filium suum; *quæcumque enim ille fecerit, hæc & filius similiter facit*, Joan. 5. v. 19. Nullus autem sensus esse videtur, si dicatur Deus pluere ignem & sulphur à seipso.

Psal. 109. Heb. 110. v. 1. *Dixit Dominus Domino meo: sede à dextris meis*, h. e. Dixit Deus Pater Christo Deo filio suo, & Domino meo, sede à dextris meis, i. æqualem mecum habeto potestatem. Ex hoc loco probavit Christus Pharisæis Matth. 22. v. 42. & seqq. Messiam non esse filium Davidis eo sensu, quo ipsi intelligebant, sed Dei; ac proinde ipsum esse Deum, non purum hominem. Vide Act. 2. v. 34. Heb. 1. v. 13. &c.

Jerem. 23. v. 5. *Ecce dies veniunt, dicit* יְהוָה *Dominus, & suscitabo Davidi germen justum .... v. 6. .... Et hoc est nomen, quod vocabunt eum,* יְהוָה *Dominus justus noster.* Hinc liquet Deum Patrem non de seipso loqui, sed de Messia filio suo, qui etiam vocandus erat יְהוָה, h. e. *Dominus.* Vide cap. 35. v. 15.

Ose. 1. v. 7. *Et domui Jacob miserebor* (ego Dominus) *& salvabo eos in* יְהוָה *Domino Deo suo*, h. e. in Christo, ut 2. Tim. 1. v. 18. *Det illi* (Onesiphoro) *Dominus invenire misericordiam à Domino in die illa*, h. e. Deus Pater concedat illi, ut inveniat misericordiam à Deo filio suo Domino nostro Jesu Christo, quem constituit judicem vivorum & mortuorum, Joan. 5. v. 22. Act. 10. v. 42.

CANON III.

Loco pronominis relativi אֲשֶׁר, interdum ponitur demonstrativum זֶה, vel זוּ, *iste*.

Psal. 9. v. 16. *in laqueo* זוּ *istum absconderunt mihi*, &c. h. e. אֲשֶׁר, *quem absconderunt mihi*. Sic Psal. 31. Heb. 32. v. 8.

Psal. 103. Heb. 104. v. 8. *Ascendunt montes .... in locum* זֶה *istum fundasti eis*, i. *quem fundasti eis*.

Psal. 141. Heb. 142. v. 4. *In via* זוּ *ista ambulabam*, h. e. *qua ambulabam*.

Isai. 43. v. 21. *Populum* זוּ *istum formavi mihi*, h. e. *populum, quem formavi mihi*, Vulg. per attractionem substantivi à relativo, pro, populus, quem formavi mihi. Alia exempla vide Exod. 15. vv. 13. 16. &c.

Quidam tamen, ut Qimhhi, istud per ellipsin relativi explicant, ita ut demonstrativum sua gaudeat significatione. Sic LXX. Psal. 9. v. 16. ἐν παγίδι ταύτῃ, ᾗ ἔκρυψαν, pro ἣν, attracto relativo à demonstrativo praecedente, Vulg. Lat. *in laqueo isto, quem absconderunt*, &c. Et Psal. 141. Heb. 142. v. 3. al. 4. ἐν ὁδῷ ταύτῃ, ᾗ ἐπορευόμην, Vulg. *in via hac, qua ambulabam*.

Paraphrastes Chald. Psal. 103. Heb. 104. v. 8. expressit etiam pronomen relativum, servato demonstrativo, *in locum* דֵּין דִּיסַדְתָּא לְהוֹן *hunc, quem fundasti eis*.

In Novo Test. Huc referunt Act. 8. v. 26. cap. 10. v. 36. ubi αὕτη pro ὃς accipitur; etsi his in locis pronomen demonstrativum sine ullo incommodo retineri potest.

CANON IV.

Loco pronominis relativi, quandoque usurpatur:

I. Conjunctio ו. Exod. 10. v. 25. *Hostias quoque & holocausta dabis nobis*, וְעָשִׂינוּ *& offeremus Domino Deo nostro*, h. e. *quae offeramus*, Vulg.

Ruth. 3. v. 16. *Et venit ad socrum suam*, וַתֹּאמֶר *& dixit ei*, hoc est, *quae dixit ei*, Vulg.

1. Reg. 20. v. 2. *Neque enim faciet pater meus quidquam grande vel parvum*, וְלֹא *& non indicabit mihi*, i. quod non indicet mihi. Vulg. *nisi prius indicaverit mihi*.

Isai. 8. v. 3. *Et accessi ad prophetissam*, וַתַּהַר *quae concepit & peperit filium*.

Ibid. cap. 39. v. 6. *Ecce dies veniunt*, וְנִשָּׂא, *quibus auferetur quidquid in domo tua est*.

Malach. 3. v. 1. *Ecce ego mitto angelum meum*, וּפִנָּה *qui praeparabit viam ante me*. Confer Matth. 11. v. 10. & Marc. 1. v. 2. ubi pro *ante me*, duo illi Evangelistae habent ἔμπροσθέν σου, *ante te*; sed in Propheta loquitur Christus, in Evangelio Deus Pater ad Filium.

Ephes. 5. v. 5. *In regno Christi & Dei*, h. e. qui est Deus.

II. Particula causalis כִּי *quia*. Gen. 3. v. 19. *Donec revertaris in terram*, כִּי מִמֶּנָּה *quia ex ea sumtus es*, pro אֲשֶׁר מִמֶּנָּה. LXX. ἐξ ἧς ἐλήφθης, Vulg. *de qua sumtus es*. De hoc idiotismo fusius infra §. IV. can. III.

Gen. 4. v. 25. *Posuit mihi Deus semen aliud pro Abel*, כִּי *quia occidit eum Cain*, i. *quem occidit Cain*, Vulg.

Psal. 70. Heb. 71. v. 15. *Os meum annuntiabit justitiam tuam, tota die salutare tuum*, כִּי *quia non novi numeros*, h. e. cujus non novi numeros. Alii כִּי adversative exponunt: *quamvis ignorem* (ejus) *numeros*, h. e. amplitudinem.

Psal. 89. Heb. 90. v. 4. *Quia mille anni ante oculos tuos*, (sunt) *tamquam dies hesterna*, כִּי *quae praeteriit*, &c.

Prov. 11. v. 15. *Affligetur malo*, כִּי *qui fidem facit* (spondet) *pro extraneo*.

Ibid. cap. 20. v. 16. *Tolle vestimentum ejus*, כִּי *qui spopondit pro alieno*.

CANON V.

IN pronomine relativo, non raro diversitas est generis ab antecedente, quæ vel per aliquod conveniens synonymum, vel alia quavis ratione concilianda est.

Gen. 2. v. 15. *Tulit ergo Dominus Deus hominem, & posuit eum* בְגַן (mascul.) *in horto voluptatis*, seu *Eden*, לְעָבְדָהּ (fem.) *ad colendum eum*, וּלְשָׁמְרָהּ (femin.) *& ad custodiendum eum*. Vel גַּן erat olim utriusque generis; vel pro לְעָבְדָהּ & לְשָׁמְרָהּ, olim legebatur לְעָבְדוֹ & לְשָׁמְרוֹ, cum ה pro ו, ut interdum accidit. Vel denique synonymum גַּנָּה, aut גִּנָּה (fem.) subintelligendum est.

Exod. 11. v. 6. *Eritque* צְעָקָה (fem.) *clamor magnus in universa terra Ægypti, cui* כָּמֹהוּ (masc.) *similis non fuit*. Vulg. *qualis nec ante fuit*. Supplendum est nomen קוֹל (masc.) *vox clamoris*, &c.

Exod. 22. v. 26. *Si* חָבֹל *pignus acceperis* שַׂלְמַת (fem.) *vestem proximi tui, ante solis occasum* תְּשִׁיבֶנּוּ (mascul.) *restitues eam*. Vel affixum masculinum refertur ad חֲבֹל *pignus*, ut vult Aben-Esra; vel ad synonymum subintellectum לְבוּשׁ, aut בֶּגֶד *vestis*, ut placet Qimhhi; vel תְּשִׁיבֶנּוּ est pro תָּשִׁיב לוֹ *reddes ei*.

Deut. 7. v. 26. *Nec inferes* תּוֹעֵבָה (fem.) *abominationem in domum tuam, ne fias anathema* כָּמֹהוּ (mascul.) *sicut ille*, vel *illud*, &c. supple דָּבָר (masc.) Ne inferas rem abominationis, i. abominabilem.

Jud. 19. v. 24. *Ecce filiam meam virginem, & concubinam illius* (hominis) *educam nunc* אוֹתָם *eos, & comprimite* אוֹתָם *eos, ac facite* לָהֶם (masc.) *illis, quod bonum in oculis vestris* (videbitur.) Pronomina illa masculina sunt, licet ad substantiva feminina referantur, quia iis, ut volunt nonnulli, flagitiosissima Benjaminitarum propositio perstringitur.

Jud. 21. v. 22. *Cumque venerint* אֲבוֹתָם *patres earum* (filiarum Silo) *ac* אֲחֵיהֶם *fratres earum .... tum dicemus ad illos; gratificamini nobis* אוֹתָם *eas*. Pronomina masculina sunt, pro אוֹתָן, אֲחֵיהֶן, & אֲבוֹתָן, Qua de causa? Forte amanuensium oscitantia.

Ruth. 1. v. 8. *Faciat Dominus* עִמָּכֶם *vobiscum misericordiam*, affixum masculinum est, quamvis sermo sit de Noëmi nuribus, eaque enallage virilis earum animus denotatur, ut volunt quidam interpp. Vide etiam vv. 9. 11. 13. 19. 22.

Prov. 4. v. 13. *Tene* בַּמּוּסָר (masc.) *disciplinam ....* נִצְּרֶהָ (fem.) *custodi illam, quia* הִיא *ipsa est vita tua*. Vel מוּסָר communis erat generis, vel ejus loco supplenda est vox חָכְמָה *sapientia*, quæ in versibus superioribus præcedit.

Isai. 3. v. 16. בְּרַגְלֵיהֶם *pedibus suis compeditas agunt* (filiæ Sion,) h. e. inter gradiendum leges numerorum observant, quasi compeditæ essent. Pronomine masculino, masculam earum protervíam indicari volunt.

Thren. 2. v. 20. *comedent mulieres* פִּרְיָם *fructum suum*, pro פִּרְיָן. Quod videtur esse sphalma graphicum.

Alia hujus in pronominibus affixis enallages exempla sunt: נּוּ pro נָּה in מִמֶּנּוּ pro מִמֶּנָּה *ab illa, prater illam*, Jud. 11. v. 34. הֵם pro הֵן in בָּהֶם pro בָּהֵן *inter illas*, Cant. 4. v. 2. cap. 6. v. 6. Vide etiam Exod. 1. v. 21. Num. 36. v. 6. Job. 19. v. 15. 2. Reg. 20. v. 3. Ezech. 23. vv. 45. 47. Esd. 10. vv. 3. 44. Zach. 5. v. 9. & cap. 11. v. 5. ם pro ן in שֶׁכֻּלָּם pro שֶׁכֻּלָּן *quæ omnes*, Cant. 4. v. 2. & cap. 6. v. 6. Vide etiam Exod. 2. v. 17. 2. Reg. 20. v. 3. Ezech. 13. v. 20. Psal. 118. Heb. 119. v. 152. ן pro ם in לְאַרְבַּעְתָּן *quatuor illis*, Ezech. 1. vv. 10. 16. 18. pro לְאַרְבַּעְתָּם, quod legitur v. 8. בְּלֶכְתָּם pro בְּלֶכְתָּן *in eundo illos, cum irent ipsi*, ibid. vv. 9. 12. 17. הֶן pro הֶם in רִבְעֵיהֶן pro רִבְעֵיהֶם *quatuor latera ipsorum*, Ezech. 1. v. 17. Vide etiam ibid. vv. 18. 24. 25. cum ה parag. כֵּם pro כֶן, in גְּוִיֹּתֵיהֶנָה *corpora ipsorum*, ibid. v. 11. אֲבִיכֶם pro אֲבִיכֶן *patris vestri*, Gen. 31. v. 9. Vide quoque Ezech. 13. vv. 19. 20. 21. Jerem. 9. v. 19. Hæc autem affixorum enallage ex eo nata videtur, quod vel nomina

ad quæ referuntur, vel ipsa etiam affixa, ut nonnullis placet, communis olim essent generis. Forte etiam anomaliæ hujus partem non minimam sibi vindicat amanuensium oscitantia.

In Novo quoque Testamento hanc enallagen reperire est, quam σύνθεσιν vocant; cum videlicet sensus magis, quam verba, respicitur.

Matth. 28. v. 19. *Euntes ergo docete πάντα τὰ ἔθνη, omnes gentes, baptizantes αὐτοὺς, eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.* Neutro masculinum respondet, quia de hominibus loquitur Christus.

Joan. 15. v. 26. τὸ πνεῦμα, *Spiritus veritatis, qui à Patre procedit,* ἐκεῖνος *ille testimonium perhibebit de me.*

Cap. 16. v. 13. *cum autem venerit* ἐκεῖνος *ille* τὸ πνεῦμα *Spiritus veritatis......* v. 14. ἐκεῖνος *ille me clarificabit.* Qua enallage Spiritum Sanctum vere esse personam indicatur. Vide etiam cap. 17. v. 2.

Gal. 4. v. 19. τεκνία μου, οὓς πάλιν ὠδίνω, *filioli mei, quos iterum parturio.*

Coloss. 2. v. 19. *Et non tenens* τὴν κεφαλὴν, ἐξ οὗ, *caput, ex quo totum corpus constructum,* &c. caput eo loci Christus est, ideo pronomen masculini est generis. Vide etiam v. 15. & Philip. 2. v. 15. Philem. v. 10. 1. Joan. 5. v. 21. 2. Joan. v. 1. &c.

Ex LXX. Græc. versione adducunt locum Gen. 3. v. 15. *Inimicitias ponam inter te & mulierem,* ἀνὰ μέσον τοῦ σπέρματός σου, καὶ ἀνὰ μέσον τοῦ σπέρματος αὐτῆς, αὐτός σου τηρήσει (melius quam τηρήσει) κεφαλὴν σου, &c. *inter semen tuum, & inter semen illius, ipse conteret caput tuum,* &c. qua generis discrepantia ostenditur Deum non loqui de universo genere humano, ut interpretantur Rabbini, sed de una certa persona, nempe Christo.

Apud Latinos. In hymno laudum tempore Adventus.

Verbum supernum prodiens
E Patris æterni sinu,
Qui natus, &c.

Horat. lib. 1. carm. Od. 37. de Cleopatra sic cecinit..... *daret ut catenis*

Fatale monstrum, quæ generosius
Perire quærens, &c.

Terent. Eun. Act. 2. Scen. 3.

Ut Dî illum Deæque senium perdant, qui me hodie remoratus est.

CANON VI.

In relativo interdum etiam contingit diversitas numeri ab antecedente.

I. Substantivo plurali nonnunquam respondet pronomen singulare, quo distributio plerumque denotatur.

Deut. 21. v. 10. *Si egressus fueris ad pugnam contra hostes tuos,* וּנְתָנוֹ *& tradiderit eum Dominus Deus tuus,* &c. hoc est, unumquemque illorum, vel *eos*, ut Vulg.

Jos. 2. v. 4. *Tollensque mulier viros,* וַתִּצְפְּנוֹ *abscondit eum,* h. e. utrumque, vel eos.

4. Reg. 3. v. 3. *Verumtamen* בְּחַטֹּאות *peccatis Jeroboam..... adhæsit* (Joram), *nec recessit* מִמֶּנָּה *ab eo*, i. ab ullo eorum.

Alia exempla vide Psal. 34. Heb. 35. v. 8. Eccle. 10. v. 15. al. 12. Isai. 5. v. 23. Malach. 2. v. 2. &c.

Philipp. 3. v. 20. *Nostra autem conversatio* ἐν οὐρανοῖς, *in cœlis est,* ἐξ οὗ, *ex quo etiam Salvatorem exspectamus,* &c. Relativum singulare ad mentem refertur, quasi scriptum esset ἐν οὐρανῷ *in cœlo.* Vel supplenda est vox τόπου *loco*, ex quo loco.

Huc pertinet, cum diversis substantivis respondet pronomen singulare.

Gen. 2. v. 19. *Formatis igitur Dominus Deus de humo cunctis animantibus terræ, & universis volatilibus cœli, adduxit ad Adam, ut videret, quod nomen inderet* לוֹ *ei,* i. unicuique illorum. Vulg. *quid vocaret ea.*

Huc etiam referunt nomina pluralia cum affixo singulari, sive ea forma, qua singularibus adjici solet, conjuncta.

Deut. 28. v. 59. *Augebit Dominus* מַכּוֹתְךָ

plagas tuam, h. e. unamquamque plagarum tuarum, pro מַכּוֹתֶיךָ *plagas tuas.*

Psal. 131. Heb. 132. v. 12. *Si custodierint filii tui* עֵדֹתִי *testimonia meum*, h. e. singula testimonia mea, pro עֵדֹתַי *testimonia mea*, ut reddit Vulg.

II. Nomini collectivo singulari respondet pronomen multitudinis.

Gen. 15. v. 13. *Peregrinum erit* זַרְעֲךָ *semen tuum* .... *& affligent* אֹתָם *eos.* Semen hîc pro posteris ponitur.

Num. 16. v. 3. *Quia omnis hic cœtus* כֻּלָּם *omnes illi* קְדֹשִׁים *sancti sunt.*

4. Reg. 7. v. 10. *Et venerunt & clamaverunt ad* שֹׁעֵר *janitorem civitatis, & nuntiarunt* לָהֶם *eis*, pro לוֹ *illi.* Sed *janitor* eo loci sumitur pro excubitorum cœtu. Vulg. *cumque venissent ad portam civitatis*, pro שֹׁעֵר *janitor*, legebat שַׁעַר *porta.*

Act. 15. v. 36. *Revertentes visitemus fratres nostros*, κτ̀ πᾶσαν πόλιν, *per universam civitatem*, ἐν αἷς, *in quibus prædicavimus verbum Domini.* Vulg. *per universas civitates*, πόλις enim collective hîc sumitur, unde relativum plurale ei subjicitur. Vel distributio est pro, *in earum* (urbium) *qualibet.*

CANON VII.

RELATIVUM quandoque convenit genere & numero, (vel horum alterutro), cum substantivo consequente, cum deberet respondere antecedenti.

Marc. 12. v. 42. *Cum venisset autem vidua una pauper*, *misit* λεπτὰ δύο, ὅ ἐστι κοδράντης, *minuta duo*, *quod est quadrans*, pro ἅ ἐστι, *quæ sunt.* Relativum genere convenit cum priori substantivo, numero autem cum posteriori.

Galat. 3. v. 16...... καὶ τῷ σπέρματί σε, ὅς ἐστι Χειςός ..... *& semini tuo*, *qui est Christus*, pro ὅ, *quod* (semen), *est Christus.*

Ephes. 1. v. 13. *Signati estis* τῷ πνεύματι *Spiritu promissionis sancto.* V. 14. ὅς ἐστιν ἀῤῥαβὼν, *qui est pignus hæreditatis nostræ*, &c.

Cap. 3. v. 13. *Propter quod peto ne deficiatis in tribulationibus meis pro vobis*, ἥτις *quæ est gloria vestra*, pro, quæ (tribulationes) sunt gloria vestra.

Sic in pronominibus primitivis, cum relative, aut demonstrative accipiuntur.

Lev. 25. v. 33. *Nam* בָּתֵּי *domus urbium Levitarum*, הִוא אֲחֻזָּתָם *ipsa est possessio eorum*, הוא pro הֵם *ipsa* (domus sunt) *possessio eorum.* Vulg. *Quia domus urbium Levitarum, pro possessionibus sunt inter filios Israel.* Vide etiam Jerem. 10. v. 3.

Matth. 13. v. 38. τὸ δὲ καλὸν σπέρμα, οὗτοί εἰσιν οἱ υἱοὶ τῆς βασιλείας, *bonum vero semen*, *hi sunt filii regni*, pro τοῦτο *hoc* (semen) *sunt filii regni.*

Galat. 4. v. 24. *Quæ sunt per allegoriam dicta*, αὗται γάρ εἰσιν αἱ δύο διαθῆκαι, *illa enim sunt duo Testamenta*, pro ταῦτα *hæc*, per allegoriam dicta, duo Testamenta significant.

Ex Profanis. Plato, λόγοι μὲν ἐν ἑκάστοις ἡμῶν εἰσιν, ἃς ἐλπίδας ὀνομάζομεν, pro οὓς, *in unoquoque nostrûm sermones sunt*, *quas spes vocamus.* Sallust. *Et nunc domicilia conjuncta*, *quas urbes dicimus*, pro *quæ*, &c.

CANON VIII.

RELATIVUM apud Græcos quandoque convenit casu cum antecedente substantivo, nulla habita verbi sequentis ratione.

Marc. 13. v. 19. *Ab initio* κτίσεως, ἧς ἔκτισεν ὁ Θεὸς, *creaturæ*, *quam condidit Deus*, pro ἣν ἔκτισεν.

Joan. 2. v. 22. *Et crediderunt* ..... τῷ λόγῳ, ᾧ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς, *sermoni*, *quem dixit Jesus*, pro ὃν εἶπεν. Vide etiam cap. 4. v. 50. 1. Cor. 6. v. 19. Ephes. 2. vv. 4. 10. &c.

Psal. 9. Heb. 10. v. 2. LXX. *comprehendantur*

ἐν διαβουλίοις, οἷς διελογίζοντο, Vulg. Lat. servato idiotismo, *comprehendantur in consiliis, quibus cogitant*, pro, *quæ cogitant.* Isthæc loquutio, quæ Atticorum propria est, quæque à grammaticis *attractio* vocatur, in profanis auctoribus sæpissime occurrit, ut: χρῶμαι, οἷς ἔχω, βιβλίοις, utor *iis, quibus*, pro, *quos habeo, libris.* ἀπολαύω, ὧν ἔχω, ἀγαθῶν, *fruor iis, quibus*, h. e. *quæ habeo, bonis*, &c.

CANON IX.

E contrario, relativum pronomen quandoque in casum suum pertrahit antecedens, quod ipsi interdum subjicitur.

Marc. 6. v. 16. ὃν ἐγὼ ἀπεκεφάλισα Ἰωάννην, οὗτός ἐστιν, *quem ego decollavi Joannem, hic est*, &c. pro, οὗτος Ἰωάννης, ὃν ἐγὼ ἀπεκεφάλισα, &c. Vulg. non legebat οὗτός ἐστιν, *hic est*, sed οὗτος ἠγέρθη *hic surrexit à mortuis*, ut habent mss. aliquot codd. Vide D. Mill. pag. 85.

Act. 21. v. 16. *Venerunt autem & ex discipulis à Cæsarea nobiscum, adducentes secum* παρ' ᾧ ξενισθῶμεν, Μνάσωνί τινι Κυπρίῳ, *apud quem hospitaremur, Mnasonem quemdam Cyprium*, pro, Μνάσωνά τινα Κύπριον. Vide Rom. 6. v. 17. 1. Cor. 10. v. 16. 1. Joan. 2. v. 25. &c. Vide etiam sup. p. 480. col. 1. initio.

Apud Profanos. Terent. *Eunuchum, quem dedisti nobis, quas turbas dedit.* Virg. *Urbem, quam statuo, vestra est*, &c. Vide p. 480. col. 1.

Denique ad pronominis enallagen pertinet, quando affixum, quod cum particula, aut præpositione jungendum erat, cum substantivo præcedente copulatur, eodem modo, quo supra pag. 372. in verbis. Psal. 114. Heb. 115. v. 7. יְדֵיהֶם *manus illorum*, pro יָדַיִם לָהֶם *manus* (sunt) *illis*, sive ut Vulg. Lat. *manus habent*, ut v. 6. פֶּה לָהֶם *os* (est) *illis*.

§. III.

De Pronominis relativi ellipsi.

PRONOMINIS relativi ellipsis triplicis est generis. I. Nominis antecedentis. II. Relativi & reciproci. III. Utriusque simul.

CANON I.

RELATIVUM אֲשֶׁר *qui, quæ, quod*, cum particulis אֶת־, ל, מ, ב, conjunctum, non raro antecedens suum includit, quod commode subintelligendum est.

Gen. 44. v. 1. *Præcepit autem Joseph*, אֶת־אֲשֶׁר *cui præerat domui suæ*, h. e. illi, qui. Vulg. *dispensatori domus suæ.* Sic לַאֲשֶׁר v. 4.

Ruth. 2. v. 9. *Et bibas*, מֵאֲשֶׁר *ex quo hauserint pueri isti*, h. e. ex eo, quod, seu ex aqua, quam, &c. Vulg. *Et bibe aquas, de quibus & pueri bibunt.*

Rom. 6. v. 21. *Quem igitur fructum habuistis* ἐφ' οἷς, *in quibus nunc erubescitis*, pro, in illis, in quibus, &c.

Cum de *loco* sermo est, frequens est hæc ellipsis.

Gen. 21. v. 17. *Exaudivit enim Deus vocem pueri*, בַּאֲשֶׁר הוּא שָׁם *in quo ipse est*, supple בַּמָּקוֹם *in loco, in quo ipse est.* Vulg. *de loco, in quo est.* Vide Jud. 17. v. 8. Num. 22. v. 19. Ruth. 1. v. 16. 2. Reg. 7. v. 7. 3. Reg. 18. v. 12. &c.

Sic cum demonstrativo, Gen. 37. v. 17. *recesserunt* מִזֶּה *de hoc*, Vulgatus, *de loco isto*,

recte supplevit nomen substantivum *loco*. Num. 13. v. 17. al. 18. עֲלוּ זֶה *ascendite hac*, supple דֶרֶךְ *via*. Vide etiam cap. 29. v. 19.

CANON II.

RELATIVUM pronomen tam in Hebræo Veteris Testamenti, quam in Græco Novi, non raro deficit.

In Hebræo. Gen. 39. v. 4. וְכָל־יֶשׁ־לוֹ *& omne erat sibi, tradidit in manum ejus*, pro, וְכָל־אֲשֶׁר יֶשׁ־לוֹ *& omne, quod erat sibi*, &c. ut v. 5.

Exod. 15. v. 7. *misisti iram tuam, devoravit eos*, supple cum Vulg. *quæ devoravit eos*.

Ibid. v. 17. *In loco habitationis tuæ, operatus es*, &c. supple cum LXX. & Vulg. *quem* locum, vel *quam* habitationem.

Isai. 6. v. 6. *& in manu ejus calculus forcipe tulerat de altari*, supple, *quem forcipe tulerat*, Vulg.

Isai. 42. v. 5. *dans flatum populo* עָלֶיהָ *super eam*, supp. אֲשֶׁר *qui* (est) *super eam* (terram), sic Vulg. Vide c. 55. v. 13. cap. 56. v. 2. Thren. 1. v. 21. &c.

In Græco. 1. Joan. 3. v. 12. *Non sicut Cain, ex maligno erat*, supp. cum Vulg. *qui ex maligno erat*.

Præter ellipsin relativi שׁ, vel אֲשֶׁר, alia est etiam, 1°. Relativi *ille*, *ipse*, &c. 2°. Reciproci & possessivi pronominis.

Relativi *ille*, *ipse*. Deut. 6. v. 13. *Non tentabitis Dominum Deum vestrum, sicut tentastis* (supp. eum) *in Massa*. Vulg. *in loco tentationis*, nomen proprium appellative accepit.

Job. 18. v. 9. *Tenebit calcaneum*, (sup. illius improbi) *laqueus*. Vulg. *tenebitur planta illius laqueo*.

Ibid. 42. v. 6. *Idcirco aspernor*, supp. ea, quæ cogitaveram & dixeram. Vulg. *idcirco meipsum reprehendo*. Vide Gen. 9. v. 3. ubi vox *illis* subintelligenda est post *viridem herbam*, ut patet ex cap. 1. v. 29. Vide etiam Exod. 13. v. 8. ubi supplendum pronomen *illa* post *fecit*.

Matth. 21. v. 7. *Et imposuerunt super eos*, (asinam & pullum), *vestimenta sua*, καὶ ἐπεκάθισαν *& collocaverunt*, (supp. ipsum, nempe Christum) *super ea*. Vulg. *& eum desuper sedere fecerunt*, legeb. αὐτὸν pro αὐτῶν, ut msf. Curcel.

Matth. 24. v. 33. *Ita & vos cum videritis hæc omnia, scitote quia prope est in januis*, supp. ille, videlicet filius hominis, ex v. 30. vel *regnum Dei*, ex Luc. 21. v. 31.

Joan. 3. v. 34. *Quem misit Deus, verba Dei loquitur, non enim ad mensuram dat Deus* (sup. illi) *spiritum*.

Act. 13. v. 3. *Tunc jejunantes & orantes, imponentesque eis manus, dimiserunt*, sup. *illos*, ut Vulg. qui legebat ἀπέλυσαν αὐτούς, ut habent quidam codd. msf. Vide D. Mill. pag. 285.

1. Cor. 10. v. 9. *Neque tentemus Christum, sicut & quidam illorum tentaverunt* (supp. illum,) *& à serpentibus perierunt*. Vide Num. 21. v. 5. & seqq.

Reciproci & possessivi pronominis ellipseos hæc afferuntur exempla.

Gen. 9. v. 6. *Quicumque effuderit humanum sanguinem, fundetur sanguis illius: quia ad imaginem Dei fecit hominem*, h. e. ad imaginem suam Deus fecit hominem. Vel, ut Vulg. *ad imaginem quippe Dei factus est homo*.

3. Reg. 2. v. 27. *Ejecit ergo Salomon Abiathar, ut non esset Sacerdos Domini, ut impleret verbum Domini*, &c. hoc est, ut Dominus impleret verbum suum, &c. Vel, ut Vulg. *ut impleretur sermo Domini*, &c. Nam verba activa in tertia persona tam singulari quam plurali, sæpe intransitive & passive accipiuntur, ut videbimus in capite sequenti.

Ibid. cap. 13. v. 2. al. 10. *Sic enim præcepit mihi in sermone Domini*, h. e. Sic enim præcepit mihi in sermone suo Dominus. Vel, ut Vulg. *Sic enim mandatum est mihi in sermone Domini*.

Esd. 5. v. 17. *& voluntatem regis super hac re mittat ad nos*, h. e. & voluntatem suam super hac re mittat rex ad nos. Vel mittatur, &c.

Job.

Job. 37. v. 10. *A flatu Dei fortis producit glaciem*, h. e. Deus fortis flatu suo glaciem producit. Vel, ut Vulg. *flante Deo, concrescit gelu*, seu *glacies*. Vel denique *producitur*; ita ut tertia illa persona passive sumatur, ut videbimus in cap. seq. Alia exempla vide Esth. 3. v. 7. Prov. 12. v. 13. (al. 14.) Cap. 21. v. 8. (Confer Jac. 1. v. 8.) Eccle. 2. v. 26. &c.

CANON III.

ELLIPSIS quandoque est antecedentis simul & relativi.

Exod. 4. v. 13. *Mitte, quæso,* בְּיַד תִּשְׁלָח *per manum missurus es*, supp. illius, quem *missurus es*.

1. Paral. 15. v. 12. *Afferte arcam Domini Dei Israël* אֶל־הֲכִינוֹתִי לוֹ *ad præparavi ei*, supp. locum, quem, ut habetur integre v. 3. & Exod. 23. v. 20.

Job. 18. v. 21. *Et iste* (est) *locus non novit Deum*, supp. viri, qui, &c. Vulg. *ejus, qui ignorat Deum*.

Job. 24. v. 19. Heb. (Quemadmodum) *siccitas & æstus rapiunt aquas nivis*: (sic) *infernus peccaverunt*, supp. rapit eos, qui peccaverunt.

Jerem. 2. v. 8. *Prophetæ prophetaverunt in Baal, & post* (supp. Idola, quæ) *non prosunt, ambularunt*. Vulg. *& idola sequuti sunt*.

Ibid. v. 11. *Populus vero meus mutavit gloriam suam in* (supp. idolum, quod) *non prodest*. Vulg. *in idolum*. Alia exempla vide Psal. 80. Heb. 81. v. 6. Prov. 8. v. 32. Isai. 55. v. 2. Jerem. 51. v. 3. Thren. 1. v. 14. &c.

§. IV.

De Pronominis relativi, &, ad quod refertur, substantivi pleonasmo.

CANON I.

ANTECEDENS, seu nomen ad quod relativum pertinet, quandoque post relativum ipsum repetitur.

Isthæc antecedentis repetitio fit לְתוֹסֶפֶת הַבִּיאוּר *amplioris declarationis gratia*, ut loquuntur Hebræi, sive ad tollendam ἀμφιβολίαν, id est, sermonis ambiguitatem.

Gen. 13. v. 16. *Faciamque semen tuum sicut pulverem terræ, quem si quis potest hominum numerare pulverem terræ, semen quoque tuum numerare poterit*, ubi redundant posteriores voces *pulverem terræ*.

Alia exempla vide Gen. 2. v. 19. Exod. cap. 35. v. 5. Jos. 1. v. 2. 2. Reg. 6. v. 4. ubi עִם pro אֶת־ ponitur, Jerem. 27. v. 8. &c.

Huc pertinet in N. T. Matth. 26. v. 24. *Væ autem homini illi, per quem filius hominis tradetur: bonum erat ei, si natus non fuisset homo ille*, quæ ultimæ voces *redundant*. Vide etiam 2. Cor. 4. v. 4. ubi vox ἀπίστων *infidelium*, quæ in fine versus ponitur, abundat. Aliis verborum trajectio est pro *in quibus infidelibus*.

CANON II.

ANTECEDENTI substantivo relativum quandoque adjungitur, pleonastice quidem, sed evidenter & cum energia; cum alioquin solum substantivum sufficeret.

In hoc idiotismo relativum modo præponitur, modo postponitur.

Præponitur. Exod. 2. v. 6. Et *aperuit* (arcam), וַתִּרְאֵהוּ אֶת־הַיֶּלֶד *& vidit eum pueru-*

lum ipsum, pro & vidit puerulum illum.

1. Reg. 21. v. 13. וַיְשַׁנּוֹ אֶת־טַעְמוֹ *& mutavit eam speciem suam.*

Job. 33. v. 20. וְזִהֲמַתּוּ חַיָּתוֹ לָחֶם *& abominatur ipsum anima ejus panem.*

Alia exempla vide Prov. 5. v. 22. cap. 14. v. 13. Jerem. 9. v. 15. Habac. 1. v. 11. &c. In lingua Chaldaica & Syriaca frequens est hic pleonasmus.

Postponitur. Gen. 2. v. 17. *De arbore autem scientiæ boni & mali non comedes* מִמֶּנּוּ *ex ea*, hoc est, ex ea, inquam, plane non comedes.

Exod. 32. v. 1. *Moysi enim huic viro, qui eduxit nos de terra Ægypti, ignoramus quid acciderit ei.* Sic 2. Reg. 6. v. 23. Job. 3. v. 5. Psal. 9. Heb. 10. v. 5. Eccle. 2. v. 14.

Isai. 8. v. 13. *Dominum exercituum ipsum sanctificate.* Alia exempla vide c. 45. v. 9. Ezech. 33. v. 2. Dan. 1. v. 17. &c.

Math. 12. v. 36. *Dico autem vobis, quoniam omne verbum otiosum, quod loquuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die judicii*, pro, de omni verbo otioso, &c.

Ibidem cap. 21. v. 41. *Dicunt illi: κακοὺς κακῶς ἀπολέσει αὐτούς, malos male perdet ipsos.* Vide insuper Joan. 17. v. 2. Act. 10. v. 38. Rom. 16. v. 27. Apoc. 6. v. 4. &c.

Apud profanos. Thucyd. pag. 267. edit. Oxon. 1696. *τῷ δ' Ἱπποκράτει ὄντι περὶ τὸ Δήλιον, ὡς αὐτῷ ἠγγέλθη, Hippocrati vero apud Delium versanti, ut ipsi nunciatum est*, &c.

CANON III.

DUPLEX relativum quandoque usurpatur, cum unum sufficeret.

I. Affixum & integrum pronomen interdum cum eleganti emphasi conjunguntur.

4. Reg. 9. v. 27. גַּם אֹתוֹ הַכֻּהוּ *etiam hunc percutite ipsum.*

Psal. 9. v. 7. אָבַד זִכְרָם הֵמָּה *periit memoria eorum ipsorum.* Vel *ipsi* etiam in solidum perierunt. Quidam interpretes Græci, *σὺν αὐτοῖς*, S. Hieron. *cum ipsis.* Lxx. *μετ' ἤχου*, Vulg. Lat. *cum sonitu*, pro הֵמָּה legebant הֶמָּה, vel הֲמָה, quæ vox legitur Ezech. 7. v. 11. significatque, secundum Qimhhi & alios, *strepitum, tumultum, sonitum.* Hinc Vulg. ibidem מֶהֱמֵהֶם interpretatur *ex sonitu eorum.*

Sic in pronominibus primitivis primæ & secundæ personæ. Gen. 27. v. 34. בָּרְכֵנִי גַם־אָנִי *benedic mihi, etiam ego*, h. e. *mihi*, inquam, ita ut nominativus sit loco dativi. Vel *quantum ad me attinet*; sicque nominativus phrasim integram conficiet, ut vidimus supra pag. 479. col. 1. Atque ita explicari possunt, quæ sequuntur exempla.

1. Reg. 25. v. 24. בִּי אֲנִי *in me* (sit) *ego Domine mi, hæc iniquitas*, hoc est, in me, in me, inquam, &c. Vel quantum ad me pertinet.

Prov. 22. v. 19. הוֹדַעְתִּיךָ הַיּוֹם אַף־אָתָּה *nota facio ea tibi hodie, etiam tu.*

Agg. 1. v. 4. הַעֵת לָכֶם אַתֶּם *nunquid tempus vobis est, vos*, &c.

Zach. 7. v. 5. *nunquid jejunium jejunastis mihi, ego?*

Huc pertinet nominativus אֲנִי *ego*, qui pro dativo לִי *mihi* sumitur. Prov. 8. v. 14. אֲנִי בִינָה *ego prudentia*, h. e. mihi est prudentia, præcedit enim & sequitur לִי *mihi.* Vulg. *mea est prudentia.*

II. Relativum *is*, *ipse* repetitur.

1. Reg. 9. v. 13. *Quia* אֹתוֹ *eum hac ipsa hora invenietis* אֹתוֹ *eum*, h. e. eo ipso certe tempore eum invenietis.

Matth. 8. v. 1. *καταβάντι δὲ αὐτῷ ἀπὸ ὄρους, ἠκολούθησαν αὐτῷ ὄχλοι πολλοί, cum autem descendisset ipse* (Jesus) *de monte, sequutæ sunt eum turbæ multæ.* Vide Marc. 9. v. 28. &c.

III. Relativum אֲשֶׁר *qui, quæ, quod*, cum alio relativo sæpissime in oratione conjungitur, tuncque posterius relativum negligitur.

Gen. 1. v. 11. אֲשֶׁר זַרְעוֹ־בוֹ *quo* (sit) *semen suum in eo*, h. e. in quo sit semen suum.

Exod. 6. v. 4. .... *terram peregrinationis eorum*, אֲשֶׁר־גָּרוּ בָהּ *qua peregrinati sunt in ea*, h. e. בַּאֲשֶׁר *in qua peregrinati sunt.*

Psal. 1. v. 4. *tamquam gluma*, seu *pulvis*, אֲשֶׁר תִּדְּפֶנּוּ *quem projicit eum ventus*, h. e.

quem projicit. Lxx. addunt explicationis gratia, ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς, *à facie terræ*. Alia exempla vide Exod. 25. v. 29. 2. Reg. 6. v. 2. 4. Reg. 13. v. 14. Jerem. 1. v. 2. &c.

Marc. 7. v. 25. *Mulier....* ἧς εἶχε τὸ θυγάτριον αὐτῆς, *cujus habebat filia ejus spiritum immundum*, ubi redundat αὐτῆς *ejus*.

Joan. 1. v. 27. *Cujus non sum dignus ut solvam ejus corrigiam calceamenti*, abundat *ejus*.

Act. 15. v. 17. ἐφ' οὓς ἐπικέκληται τὸ ὄνομά μου ἐπ' αὐτοὺς, *super quos*, vel *super quas* (gentes) *invocatum est nomen meum super eos*, vel *eas*.

1. Pet. 2. v. 24. οὗ τῷ μώλωπι αὐτοῦ ἰάθητε, *cujus livore ejus sanati estis*.

Alia exempla vide Apoc. 7. vv. 2. 9. &c. Antequam huic capiti finem imponamus, quædam observanda sunt.

1°. Loco posterioris relativi, usurpatur interdum adverbium loci שָׁם *ibi*, cum de loco sermo est.

Gen. 2. v. 11. Vulg. *Ipse est* (Phison), *qui circuit omnem terram Hevilath*, Heb. *Hhavila*, אֲשֶׁר שָׁם *qua illic aurum est*, pro אֲשֶׁר בָּהּ, quod & ipsum est pro בַּאֲשֶׁר *in qua*, &c. Vide c. 3. v. 23. Exod. 12. v. 13. Ruth. 1. v. 7. &c.

Huc pertinet Apoc. 12. v. 14. ubi duplex adverbium loci ponitur, ὅπου τρέφεται ἐκεῖ, *ubi alitur ibi*, h. e. *ubi alitur*, Vulg.

2°. Prioris relativi אֲשֶׁר quandoque ellipsis est.

Exod. 18. v. 20. *Ostendasque.... viam bonam* יֵלְכוּ בָהּ *ambulent in ea*, pro אֲשֶׁר יֵלְכוּ בָהּ, *qua ambulent in ea*, h. e. in qua ambulent.

2. Paral. 16. v. 9. *Oculi Domini discurrunt per universam terram, ut robustum se exhibeat* עִם־לְבָבָם שָׁלֵם *cum cor eorum integrum est*, hoc est, עִם־אֲשֶׁר לְבָבָם שָׁלֵם *cum* (iis) *quorum cor eorum integrum est*.

Job. 3. v. 3. *Pereat dies* אִוָּלֶד בּוֹ *natus sum in ea*, h. e. in qua natus sum. Vide etiam v. 15. Psal. 10. Heb. 11. v. 4. Jerem. 2. v. 6. &c.

3°. Pro priori *relativo*, nonnunquam adhibetur, 1°. Particula causalis כִּי *quia*.

Gen. 3. v. 19. *Donec revertaris in terram*, כִּי מִמֶּנָּה *quia ex ea sumtus es*, pro אֲשֶׁר מִמֶּנָּה *qua ex ea*, i. de qua. 2°. Conjunctio &.

Gen. 22. v. 24. *concubina vero illius* (Nachoris) וּשְׁמָהּ *& nomen ejus Reuma*, pro אֲשֶׁר שְׁמָהּ *cujus nomen*, &c.

CAPUT IV.

De Verbo.

QUÆ de Verbo, quantum ad præsentem scopum attinet, dicturi sumus, ad quatuor capita revocantur. I. Idiotismum. II. Enallagen. III. Ellipsin. IV. Pleonasmum. Quæ omnia in sequentibus quatuor articulis expendentur.

ARTICULUS I.

De Verborum Idiotismo.

IDIOTISMUS cum *significationem*, tum *constructionem* verborum spectat. Significatio, vel *generalis* est, vel *specialis*. De utraque in paragraphis sequentibus.

§. I.

De ſignificatione verborum in genere.

CANON I.

Simplicia verba apud Hebræos, adjectis præpoſitionibus, & ſæpe etiam ſine iis, habent compoſitorum ſignificationem.

Omnia verba apud Hebræos ſunt ſimplicia. Præpoſitio igitur, quam Græci & Latini cum verbo componunt, diverſarum ſignificationum cauſa, ab Hebræis inter *verbum* & *nomen* ſequens diſponitur, ut v. g. הָלַךְ *ire*, cum præpoſitione אֶל *ad*, ſignificat *adire*; cum מִן *ab*, *abire*; cum לִפְנֵי *ante*, *præire*; cum אַחַר *poſt*, *ſequi*, &c.

Quandoque etiam ſine hujuſmodi præpoſitionis adjectione, verbum ſimplex compoſiti ſignificationem obtinet; quod ex contextu ipſo eruendum.

Sic עָמַד *ſtetit*; item *obſtitit*, *reſtitit*, Dan. 11. v. 5. קוּם *ſtare*; item *ſubſiſtere*, *conſiſtere*, Joſ. 7. v. 12. Pſal. 1. v. 5. &c. item *reſtare*, *ſuperſtitem eſſe*, Joſ. 2. v. 11. Ita quoque נָפַל *cadere* & *excidere*, ſeu *deficere*, & *irritum fieri* ſignificat. נָתַן *dare* & *reddere*. רָעָה *paſcere* & *depaſcere*, ſeu *perdere*. אָמַר *dicere* & *obloqui*. קָרָא *vocare* & *invocare*. Vide alia exempla in Lexicis.

In N. T. Joan. 14. v. 18. ἔρχομαι, *venio ad vos*, Vulg. *veniam*, optime, enallage enim eſt præſentis pro futuro ἐλεύσομαι, quod & ipſum futurum ſimplex eſſet pro ἐπανελεύσομαι *redibo*. Ibidem v. 31. ἄγωμεν ἐντεῦθεν, pro ὑπάγωμεν, *abeamus hinc*.

E contrario, nonnunquam verbum compoſitum pro ſimplici ponitur. Joan. 9. vv. 11. 15. 18. de cœco nato dicitur, quod ἀνέβλεψε, *deperditum videndi uſum rurſus obtinuerit*. Igitur verbum iſtud compoſitum poſitum eſt pro ſimplici ἔβλεψε *vidit*, quod vv. 7. 15. uſurpatur. Jacob. 1. v. 17. ἔνι (per ſyncop. pro ἔνεστι) *ineſt*, adhibetur pro ἐστὶ *eſt*.

CANON II.

In uno verbo eodemque quandoque duæ ſignificationes concurrunt, ſeu unicum verbum pro duobus ponitur.

Gen. 12. v. 15. וַתֻּקַּח *& capta eſt mulier in domum Pharaonis*, h. e. capta perducta eſt. Sic לָקַח accipitur cap. 15. vv. 9. 10. Exod. 18. v. 2. cap. 25. v. 2. cap. 27. v. 20. Num. 19. v. 2. Eſth. 2. v. 16.

Gen. 43. v. 33. וַיִּתְמְהוּ *& mirati ſunt homines illi, quiſque ad proximum ſuum*, h. e. mirantes reſpexerunt alter ad alterum.

Ibidem v. 34. וַיִּשָּׂא *Accepit* (Joſeph) *fercula de eo, quod erat in conſpectu ſuo, ad eos*, h. e. accipiens miſit ad eos, ſeu diſtribuit eis. Ita נָשָׂא accipitur Exod. 18. v. 12. c. 25. v. 2. cap. 28. v. 20. &c.

Exod. 23. v. 18. *Non mactabis ſanguinem ſacrificii mei cum fermentato*, h. e. non mactando fundes. Sic cap. 34. v. 25.

2. Paral. 32. v. 1. *Et cogitavit* (Sennacherib) *diſcindere eas* (urbes munitas) *ad ſe*, h. e. divellendo eas à regno Juda, ſibi adjungere.

Eſd. 2. v. 62. *Et polluti ſunt à Sacerdotio*, h. e. quaſi polluti *ejecti ſunt de Sacerdotio*, Vulg.

Pſal. 21. Heb. 22. v. 22. *Salva me ex ore leonis, & à cornibus unicornium* עֲנִיתָנִי *exaudies me*, vel, qui à cornibus unicornium exaudiſti me, i. exaudiens liberaſti me. Lxx. τὴν ταπείνωσίν μου, *humilitatem meam*, pro עֲנִיתָנִי

legeb. עֲנוֹתְנִי, ab עֲנוָה *manſuetudo, humilitas*, cum ו loco (י), & affixo verbali נִי loco י.

Pſal. 117. Heb. 118. v. 5. *Et exaudivit me in latitudine Dominus*, i. exauditum collocavit me in latitudine.

Pſal. 54. Heb. 55. v. 19. *Redemit in pace animam meam*, h. e. redemtum me collocavit in pace.

Pſal. 67. Heb. 68. v. 19. *Accepiſti dona in hominibus*, vel *in homines*, i. accipiens dediſti hominibus. Quæ Eph. 4. v. 8. de Chriſto intelligit Apoſtolus. Alia exempla vide Pſal. 41. Heb. 42. v. 2. Pſal. 62. Heb. 63. v. 9. Pſal. 65. Heb. 66. v. 14. Pſal. 72. Heb. 73. v. 27. Pſal. 88. Heb. 89. v. 40. Pſal. 136. Heb. 137. v. 9. &c.

Prov. 25. v. 22. *Prunas* חֹתֶה *accipis ſuper caput ejus*, h. e. acceptas coacervas ſuper caput ejus. Confer Rom. 12. v. 20. ubi legere eſt σωρεύσεις *congeres.*

Iſai. 11. v. 10. *Ad eam* (radicem Jeſſe) *gentes requirent*, h. e. requirendo venient.

Ibid. cap. 14. v. 17. *Vinctos ſuos non ſolvebat* בָּיְתָה *domum*, h. e. ut domum reverterentur.

Ibid. cap. 38. v. 17. *Tu autem* חָשַׁקְתָּ *amaviſti animam meam ex fovea conſumtionis*, i. amando eruiſti animam meam, &c. Vulg. optime: *Tu autem eruiſti animam meam, ut non periret.*

Ibid. v. 21. *Sumant palatham ficuum* וְיִמְרְחוּ *& contundant ſuper vulnus*, h. e. contuſam applicent ſuper vulnus.

Ibid. cap. 46. v. 6. *Vilipendentes aurum de crumena*, h. e. aurum vilipendentes, illud producunt de crumena, & profundunt.

Ibid. cap. 57. v. 9. al. 13. *Et contemplaris ad regem cum unguentis*, h. e. contemplata mittis ad regem, nempe Tiglathphalaſar, 4. Reg. 16. v. 7. Conf. Ezech. 16. v. 33.

Jerem. 41. v. 7. *Et jugulavit eos* (Iſmael filius Nathaniæ) *in medium foveæ*, h. e. jugulatos eos projecit in medium foveæ. Vide etiam Ezech. 19. v. 4. Amos 9. v. 3. &c. Sic verbum חָרַד *trepidavit*, ſignificat interdum *trepide accurrere.* Vide 1. Reg. 13. v. 7. cap. 16. v. 15.

In Novo Teſt. Matth. 4. v. 5. *Tunc* παραλαμβάνει, *aſſumit eum* (Jeſum) *Diabolus in ſanctam civitatem*, h. e. aſſumtum transfert. Sic v. 8. & cap. 27. v. 27.

Luc. 21. v. 38. *Et omnis populus* ὤρθριζε, *diluculo ſurgebat ad eum*, h. e. diluculo ſurgens veniebat ad eum.

Act. 7. v. 9. *Et Patriarchæ æmulantes Joſeph vendiderunt in Ægyptum*, ſupple abducendum.

Apoc. 13. v. 3. *Et admirata eſt univerſa terra poſt beſtiam*, hoc eſt, admirata ſequuta eſt beſtiam.

CANON III.

VERBUM, quod actum completum ſignificat, accipiendum quandoque inchoative. Et viciſſim, quod actum inchoatum denotat, accipiendum quandoque completive.

I. Verba completiva inchoative intelligenda ſunt, ſeu factum ipſum pro ejus initio accipitur.

1. Reg. 3. v. 21. *Et addidit Dominus ut appareret in Silo, poſtquam revelaverat ſe Dominus Samueli in Silo*, h. e. poſtquam revelare ſe cœperat.

2. Reg. 2. v. 10. *Quadraginta annorum erat Iſboſeth filius Saul, cum regnaret*, h. e. *cum regnare cœpiſſet*, Vulg.

3. Reg. 6. v. 1. *Factum eſt quadringenteſimo & octogeſimo anno .... ædificavit* (Salomon) *domum Domino*, h. e. ædificare cœpit, ut 2. Paral. 13. v. 1. legere eſt. Quare optime Vulg. *ædificari cœpit domus Domino.*

Ibidem v. 37. *Anno quarto fundata eſt domus Domini*, h. e. fundari cœpit, ut reddidit Chald. & ut liquet ex v. 38.

In Novo Teſtamento. Matth. 2. v. 7. *Diligenter didicit* (Herodes) *ab eis* (Magis) *tempus ſtellæ, quæ apparuerat*, h. e. apparere cœperat, ſeu quo tempore primum apparuerat.

II. Verba inchoativa complertive intelligenda sunt.

ACCIPERE, pro acceptum retinere. Gen. 38. v. 23. תקח *accipiat sibi*, hoc est, acceptum retineat. Vulg. *habeat sibi*.

CONGREGARE, pro congregatos detinere. 1. Paral. 16. v. 35. *Salva nos Deus, Salvator noster, & congrega nos, & erue nos de gentibus*, h. e. congregatos contine, ne dissipemur; nam tunc temporis inter gentes dispersi non erant Israëlitæ.

APERIRE, pro apertum tenere. Isai. 60. v. 11. *Et aperient portas tuas jugiter interdiu & noctu*, &c. h. e. apertas tenebunt ministri Ecclesiæ, ut singulis horis animas lucrifaciant Christo, & intromittant ad Ecclesiam.

VINCIRE, seu *ligare*, pro vinctum retinere. Marc. 5. v. 3. *Et neque catenis jam quisquam poterat eum* (hominem spiritu immundo obsessum) *ligare*, h. e. ligatum retinere, ut liquet ex v. 4.

Sic quando verbum *incipiendi* cum altero conjungitur.

Gen. 9. v. 20. ויחל *& cœpit Noe vir terræ*, (h. e. agricola,) *& plantavit vineam*, h. e. Noe autem plantavit vineam.

Num. 25. v. 1. *Et cœpit fornicari populus*, h. e. *fornicatus est*, Vulg.

Matth. 16. v. 22. *Et assumens eum* (Jesum) *Petrus, cœpit increpare illum*, hoc est, increpavit.

Marc. 2. v. 23. *Et discipuli ejus cœperunt progredi*, h. e. progressi sunt. Sic cap. 4. v. 1.

Luc. 3. v. 8. *Facite ergo fructus dignos pœnitentiæ, & ne cœperitis dicere*, &c. h. e. ne dicatis.

Ibid. cap. 15. v. 24. *Et cœperunt epulari*, h. e. epulati sunt. Sic cap. 5. v. 21. cap. 11. v. 29. cap. 19. vv. 37. 45. cap. 20. v. 9. cap. 21. v. 28. &c.

Act. 1. v. 1. .... *quæ cœpit Jesus facere & docere*, h. e. quæ fecit & docuit. Sic cap. 2. v. 4.

Ibid. cap. 11. v. 15. *Cum autem cœpissem loqui*, h. e. cum loquerer. Conf. c. 10. v. 44. ubi verba ἔτι λαλοῦντος τοῦ Πέτρου, *adhuc loquente Petro*, indicant eum per aliquod tempus loquutum, cum Spiritus Sanctus in eos, qui illum audiebant, cecidit.

Hoc idiotismo explicant quidam illud Luc. 3. v. 23. αὐτὸς ἦν ὁ Ἰησοῦς ὡσεὶ ἐτῶν τριάκοντα ἀρχόμενος, *ipse Jesus erat incipiens quasi annorum triginta*, h. e. triginta annos natus erat; adverbium enim *quasi* hîc non dubium, sed rem certam indicat, ut ejus synonymum ὡς Joan. 1. v. 14. *gloriam quasi unigeniti*, i. vere unigeniti. Alii: Jesus erat incipiens esse triginta circiter annorum, parum aberat quin triginta annos exegisset, vel paululum trigesimo anno excesserat. Ex Lege Num. 4. vv. 3. 47. confer 1. Paral. 23. vv. 2. 3. Levitæ functionem suam aggrediebantur, cum erant *tricenarii*, quamquam ex alia Lege Num. 8. v. 24. anno vigesimo quinto exacto ministerii sui rudimenta jaciebant. Imo minores quasdam operas præstitisse videntur ab anno vigesimo. Vide 1. Paral. 23. vv. 24. 27. 2. Paral. c. 31. v. 17. Esd. c. 3. v. 8.

CANON IV.

VERBUM quandoque de continuatione rei significatæ intelligendum est. Sive, res sæpe fieri dicitur, cum continuatur & augescit.

Gen. 15. v. 6. *Credidit Abraham Deo, & reputatum est illi ad justitiam*, h. e. fides ejus continuata & confirmata est; jam enim ante crediderat, teste Apost. Heb. 11. v. 8.

Lev. 6. v. 5. al. 12. *Ignis autem in altari semper ardebit*, h. e. perget ardere.

Ibid. cap. 26. v. 11. *Ponam tabernaculum meum in medio vestri*, h. e. gratiosam habitationem meam continuabo vobiscum. Conf. v. 12.

Josue 24. v. 14. *Nunc ergo timete Dominum, & servite ei perfecto corde*, &c. h. e. pergite timere Dominum, &c. Conf. vv. 16. 20. 21.

2. Paral. 29. v. 11. *Filii mei nolite errare*, Vulg. *negligere*, h. e. nolite perseverare in errore, quo cultum Dei omisistis.

Jerem. 7. v. 3. *Bonas facite vias vestras* .... וְאֲשַׁכְּנָה אֶתְכֶם Lxx. Sym. *ἢ κατοικιῶ ὑμᾶς ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ*, *& faciam vos habitare in loco isto*, h. e. conservabo vos in loco isto, neque ex illo deportabimini. Sic v. 7. Vulg. *& habitabo vobiscum in loco isto*, legebat וְשָׁכַנְתִּי אִתְּכֶם.

Huc pertinet verbum חיה *vivificare*, Num. 31. v. 15. & alibi, pro in vita conservare.

Luc. 11. v. 13. *Quanto magis pater vester de cœlo dabit spiritum bonum petentibus se*, h. e. dona Spiritus Sancti augebit; neque enim eo loci agitur de prima eorum collatione, quandoquidem sine Spiritu Sancto preces Deo gratæ fieri non possunt, Zach. 12. v. 10. 1. Cor. 12. v. 13. Præterea loquitur Christus cum Apostolis, qui Spiritus Sancti primitias jam tum acceperant.

Joan. 2. v. 11. *Et crediderunt in eum discipuli ejus*, i. hoc miraculo in fide confirmati sunt; jam enim in Christum crediderant, ut liquet ex cap. 1. vv. 41. 42. &c.

Ibid. cap. 14. v. 1. *Creditis in Deum*, *& in me credite*, h. e. pergite credere. Sic cap. 16. v. 30.

Ibid. v. 29. *Et nunc dixi vobis priusquam fiat*, *ut*, *cum factum fuerit*, *credatis*; *non fide nova*, *sed aucta*, inquit, S. Aug. tract. 79. in Joannem, tom. 3. part. 2. nov. edit. col. 701. B.

Ibid. c. 20. v. 22. *Accipite Spiritum Sanctum*, h. e. donorum Spiritus Sancti incrementa.

Act. 10. v. 34. *In veritate comperi*, *quia non est personarum acceptor Deus*, h. e. novo isto miraculo in sententia confirmatus sum.

Huc pertinet 1°. Verbum *innovari*, seu *renovari*, quod interdum pro incremento novitatis à Spiritu Sancto collatæ accipitur. Vide 2. Cor. 4. v. 16. Ephes. 4. v. 23. Col. 3. v. 10. &c. 2°. Cum verbum aliquod de *instauratione*, vel *confirmatione* rei accipitur.

Gen. 4. v. 26. *Tunc cœptum est invocari in nomine Domini*, vel ut Vulg. *Iste* (Enos) *cœpit invocare nomen Domini*, h. e. cultum Divinum instauravit; nam procul dubio primi parentes invocaverant nomen Domini. Lxx. *ἤλπισεν*, *speravit*; pro הוּחַל *cœptum est*, legerunt הוחִיל à יחל.

Deut. 10. v. 8. *Eo tempore separavit Dominus tribum Levi*, *ut portaret arcam fœderis*, &c. h. e. jam ante separatam in functione sua confirmavit.

Joan. 1. v. 17. *Lex per Moysen data est*, &c. h. e. solemniter promulgata; nam ante eum data fuerant Sabbathum, Decalogus, circumcisio, &c. Confer Gal. 3. v. 17. ubi in promulgatione solemni Lex dicitur *γεγονὼς* facta.

Ibid. c. 11. v. 53. *Ab illo ergo die cogitaverunt*, *ut interficerent eum* (Jesum). *Antea quidem cædem ejus meditabantur*, inquit, Theophyl. in h. l. *sed remissius*, *& quæstio magis erat quam sententia*: *nunc autem perfectum judicium*, *& firma sententia*.

Huc pertinet illud 2. Reg. 19. v. 23. *An ignoro hodie me factum regem super Israël?* i. me esse confirmatum regem super Israël.

CANON V.

VERBUM, quod actionem, seu effectum notat, de potestate, seu facultate agendi, non raro intelligendum est, & per *possum* cum infinitivo exponendum.

Gen. 16. v. 10. *Multiplicans multiplicabo semen tuum*, *& non numerabitur præ multitudine*, h. e. non poterit numerari. Sic 3. Reg. 3. v. 8.

Exod. 9. v. 15. *Quia jam extendi manum meam*, *& percussi te*, &c. hoc est, extendere potuissem manum meam, & percutere potuissem te, &c. Conf. v. 16.

4. Reg. 5. v. 12. *Nonne lavabo me in illis* (fluminibus Damasci,) *& mundus ero?* h. e. lavare possem.

Job. 9. v. 6. *Qui commovet terram de loco suo*, *& columnæ ejus concutiuntur*. v. 7. *Qui præcipit soli & non oritur*, &c. h. e. qui potest commovere terram, qui potest præcipere soli, &c.

Psal. 21. Heb. 22. v. 18. אֲסַפֵּר *numerabo omnia ossa mea*, sic Hieron. hoc est, numerare possem præ macie, seu distractione violenta.

Prov. 20. v. 9. מִי־יֹאמַר *quis dicet, purificavi cor meum, mundus sum à peccato?* h. e. *Quis dicere potest*, ut optime Vulg. Alia exempla vide Zach. 2. v. 4. al. 8. Isai. 49. v. 15. &c.

Matth. 12. v. 31. *Omne peccatum & blasphemia remittetur hominibus*, h. e. remitti potest. Nam alioqui non omnia peccata ejusmodi remittuntur actu, impœnitentibus scilicet & incredulis. Sequitur: *Spiritus autem blasphemia*, i. blasphemia in Spiritum Sanctum, *non remittetur ei*, h. e. difficilius remittetur. Alia exempla vide Matth. 7. v. 16. Rom. 10. v. 14. &c.

CANON VI.

Verbum, quod actionem, seu effectum notat, de jure ac debito quandoque intelligendum est, & per *debeo*, sequente infinitivo, vertendum.

Gen. 20. v. 9. *Opera, quæ non* יֵעָשׂוּ *fient, fecisti mecum*, h. e. quæ fieri non debent. Vulg. *Quæ non debuisti facere; fecisti nobis.* Sic Lev. 4. vv. 7. 13. 22. 27.

Psal. 31. Heb. 32. v. 8. *Instruam te in via hac, qua gradieris*, h. e. qua gradi debeas.

Ezech. 34. v. 2. *Væ pastoribus Israël*, אֲשֶׁר הָיוּ רֹעִים אוֹתָם *qui pascunt eos* (Israelitas), h. e. qui debebant pascere. Vulg. *qui pascebant semetipsos*, אוֹתָם reciproce accepit, quod in Hebræo rarissimum. Vide seqq.

Malach. 1. v. 6. *Filius honorat patrem*, &c. h. e. honorare debet.

Ibid. cap. 2. v. 7. *Labia Sacerdotis custodient*, vel *custodiunt scientiam*, i. custodire debent. Vide etiam Exod. 33. v. 5. Neh. 5. v. 8. Confer Levit. 25. v. 47. & sequentes.

Matth. 2. v. 4. *Sciscitabatur* (Herodes) *ab eis* (principibus Sacerdotum & Scribis) *ubi Christus* γεννᾶται *nascitur*, i. nasci deberet, secundum oracula Prophetarum. Vulg. *nasceretur.*

Luc. 7. v. 42. *Quis ergo eum plus diligit?* h. e. diligere debet. *Non quærit quid evenire soleat, sed quid ex ratione beneficii evenire deberet*, Salmeron in h. l.

Heb. 5. v. 4. *Nec quisquam sibi sumit honorem, sed qui vocatur à Deo tanquam Aaron*, h. e. sumere debet; eo enim tempore, quo hæc epistola scripta est, venalis erat Pontificatus. Alia exempla sunt, Matth. 18. v. 21. 26. v. 52. Luc. 3. v. 14. &c.

CANON VII.

Verbum, quod actionem, seu effectum notat, de voluntate & voto agendi, non raro intelligitur; & per *volo*, seu *opto*, cum infinitivo, exponitur.

Gen. 24. v. 58. הֲתֵלְכִי *num ibis cum homine isto?* h. e. *vis ire?* Vulg.

Exod. 12. v. 48. *Et si peregrinabitur apud te peregrinus*, וְעָשָׂה *& fecerit Pascha Domini*, &c. h. e. & voluerit facere Pascha Domini. Vulg. *Quod si quis peregrinorum in vestram voluerit transire coloniam, & facere Phase Domini*, &c.

Ibid. cap. 16. v. 23. *Quod coquetis, coquite*, &c. h. e. quod coquere vultis, seu ut Vulg. *quæ coquenda sunt, coquite.*

1. Reg. 21. v. 9. *Si eum* (gladium) *accipis tibi, accipe*, hoc est, si vis accipere. Vulg. *si istum vis tollere, tolle.*

Matth. 13. v. 13. *Ideo in parabolis loquor eis, quia videntes non vident, & audientes non audiunt, neque intelligunt*, i. quia nolunt videre, audire, & intelligere, ut v. 15. exponitur.

Ibid.

Ibid. cap. 23. v. 8. *Vos autem* μὴ κληθῆτε, *ne vocemini Rabbi*, i. *nolite vocari Rabbi.* Vulg. ne optetis, ne affectetis vocari Rabbi.

Luc. 11. v. 52. *Ipsi non introistis, & eos, qui introibant, prohibuistis*, h. e. qui introire volebant.

Ibid. cap. 22. v. 26. *Qui major est in vobis, fiat sicut minor*, &c. h. e. qui major esse desiderat, qui aliis præesse vult, uti explicatio habetur Matth. 20. v. 22. Marc. 10. v. 43.

Act. 7. v. 26. *Et reconciliabat eos dicens*, &c. h. e. reconciliare volebat, cupiebat. Vide etiam Joan. 15. v. 15. 1. Cor. 10. v. 22. Heb. 2. v. 10. &c.

CANON VIII.

VERBUM, quod actionem, aut effectum notat, de conatu agendi quandoque intelligitur, exponiturque per *conor*, &c. cum infinitivo.

Gen. 37. v. 21. *Et audivit Ruben*, וַיַּצִּלֵהוּ *& liberavit eum* (Josephum) *de manu eorum*, h. e. *nitebatur liberare*, ut optime Vulg. & ut v. 22. exponitur.

Exod. cap. 8. v. 14. al. 18. *& fecerunt similiter* (malefici Pharaonis), h. e. conati sunt facere similiter, neque enim cyniphes eduxerunt.

Deut. 26. v. 5. *Syrus* אֹבֵד אָבִי *perdidit patrem meum*, h. e. perdere conatus est. Vulg. *persequebatur patrem meum.* Syrus eo loci est Laban, qui Gen. 28. v. 5. dicitur אֲרַמִּי *Syrus.* Is dura servitute premebat Jacobum, & persequebatur in patriam redeuntem, uti Gen. 31. v. 23. narratur. Alia exempla vide Psal. 68. Heb. 69. v. 5. Ezech. 24. v. 13. Amos. 9. v. 3. &c.

Act. 17. v. 15. οἱ δὲ καθιστῶντες τὸν Παῦλον, *qui vero constituebant Paulum*, supp. in tuto, h. e. qui constituere conabantur.

1. Cor. 10. v. 33. *Sicut & ego per omnia omnibus placeo*; h. e. placere studeo.

Gal. 5. v. 4. *Evacuati estis à Christo, qui in Lege*, seu *per Legem justificamini*, h. e. justificari conamini. Vel qui putatis justificari. Vide quoque Joan. 5. v. 34. c. 41. v. 44. &c.

CANON IX.

VERBUM, quod actionem, seu effectum notat, de consuetudine agendi quandoque intelligendum est, & per *soleo* cum infinitivo exponendum.

Gen. 6. v. 21. *Tolles igitur tecum, de omni cibo, qui* יֵאָכֵל *comeditur*, h. e. comedi solet, vel potest, ut Vulg.

Ibid. cap. 29. v. 26. *Et dixit Laban:* לֹא־יֵעָשֶׂה כֵן *non sic fiet in loco nostro*, h. e. fieri non solet, seu *non est in loco nostro consuetudinis*, ut optime Vulg.

Deut. 1. v. 44. *Persequuti sunt vos, ut apes faciunt*, Vulg. *sicut solent apes persequi.*

1. Reg. 20. v. 2. *Ecce pater meus non facit quidquam grande vel parvum, quod mihi non indicet*, h. e. non solet facere.

Ibid. v. 5. *Calendæ*, seu *novilunium est cras, quo ego sedendo sedeo cum Rege ad comedendum*, i. sedere soleo, sive ut Vulg. *ex more sedere soleo.*

Ibid. c. 23. v. 22. *Dictum est enim mihi, quod is* (David) *calliditate agendo, callide agat*, h. e. soleat callide agere.

Marc. 15. v. 6. *Per diem autem festum* ἀπέλυε, *dimittebat illis unum ex vinctis*, h. e. *solebat dimittere*, Vulg. & uti Matth. 27. v. 15. explicatur. Sic c. 14. v. 12.

Joan. 12. v. 20. *Erant autem quidam Græci* ἐκ τῶν ἀναβαινόντων, *ex his, qui ascendebant, ut adorarent in die festo*, h. e. qui ascendere solebant. Vide etiam Joan. 4. v. 9. 1. Cor. 9. v. 24. &c.

CANON X.

VERBUM, quod actionem, sive effectum notat, de occasione ejus quandoque intelligendum est, ac per *occasionem dare*, &c. explicandum.

Gen. 42. v. 38. *Deducetis canos meos cum dolore ad inferos*, h. e. morti meæ occasionem præbebitis.

Ibid. c. 43. v. 5. al. 6. *Quare* הֲרֵעֹתֶם *malo affecistis me?* h. e. cur occasionem huic malo meo dedistis? Vulg. *in meam hoc fecistis miseriam.* Sic Exod. 5. v. 22.

2. Reg. 12. v. 14. *Verumtamen, quia blasphemare fecisti inimicos Domini*, h. e. blasphemandi ansam tribuisti, vel ob Uriæ mortem, vel propter adulterium cum uxore illius perpetratum.

3. Reg. 14. v. 16. *Propter peccata Jeroboam, qui peccavit, & peccare fecit Israël*, h. e. occasionem peccati & idololatriæ Israëlitis dedit. Sic c. 15. v. 26.

Isai. 19. v. 11. *Quomodo dicitis Pharaoni: filius sapientum ego sum*, &c. h. e. Quomodo occasionem præbetis Pharaoni dicendi de se ipso, *filius*, &c.

Jerem. 38. v. 23. *Et civitatem hanc* תִּשְׂרֹף *combures igni*, i. occasionem præbebis illam comburendi. Lxx. καὶ ἡ πόλις αὕτη κατακαυθήσεται, *& urbs ipsa comburetur*, legeb. תִּשָּׂרֵף in fut. Niphal.

Alia exempla vide Exod. 23. v. 8. Deut. 1. v. 26. 3. Reg. 18. v. 9. Psal. 75. Heb. 76. v. 11. Isai. 43. v. 24. Ezech. 19. v. 7. &c.

Act. 1. v. 18. *Hic (Judas) acquisivit agrum ex mercede iniquitatis*, h. e. occasio acquirendi exstitit. Conf. Matth. 27. v. 3.

Rom. 14. v. 15. *Noli cibo tuo illum (fratrem tuum) perdere*, &c. h. e. perditioni illius ansam ne præbeas. Vide insuper 1. Cor. 7. v. 16. 1. Pet. 3. v. 1. &c.

Sic apud Mantuan. lib. 1. Parth. v. 164.

Blanda patrum segnes facit indulgentia natos.

Huc pertinent sequentia, in quibus non ad solum verbum, sed ad totum sermonem habetur respectus.

Act. 5. v. 3. *Anania, cur implevit Satanas cor tuum, ut mentireris Spiritui Sancto*, &c. h. e. cur occasionem dedisti Satanæ veneno inficiendi cor tuum, & te ad hoc mendacium impellendi. Vulg. *cur tentavit Satanas*, &c. pro ἐπλήρωσεν, *implevit*, legisse videtur ἐπείρασεν *tentavit*. Vide D. Mill. pag. 265.

1. Tim. 4. v. 12. *Nemo adolescentiam tuam contemnat*, h. e. ne cui occasionem præbeas adolescentiam tuam contemnendi. Vide præterea Rom. 14. v. 16. 2. Cor. 10. v. 2. &c.

CANON XI.

VERBUM, quod actionem, seu effectum notat, de permissione, seu concessione, quandoque intelligendum est, & per *sino*, *permitto*, &c. exponendum.

Deut. 2. v. 28. *Cibum pro pecunia* תַּשְׁבִּרֵנִי *comparare me facies*, h. e. comparandi facultatem mihi concedes. Vulg. *alimento pretio vende nobis, ut vescamur.*

Job. 1. v. 21. *Dominus dedit, Dominus abstulit*, &c. i. auferri permisit.

Psal. 118. Heb. 119. v. 31. *Adhæsi testimoniis tuis Domine, noli me confundere*, h. e. noli permittere ut confundar.

Isai. 63. v. 17. al. 64. v. 3. *Quare errare nos fecisti Domine, de viis tuis, indurasti cor nostrum*, &c. i. quare permisisti, ut erraremus, &c. induraretur cor nostrum, &c. Vide insuper Gen. 24. v. 17. cap. 25. v. 30. Jerem. 15. v. 15. &c.

Matth. 6. v. 13. *Et ne nos inducas in tenta-*

tionem, h. e. & ne sinas nos in tentationem induci, aut ea opprimi. Conf. 1. Cor. 10. v. 13.

Joan. 6. v. 39. *Hæc est autem voluntas ejus, qui misit me, patris, ut omne, quod dedit mihi, non perdam ex eo*, h. e. perire sinam. Vide insuper 1. Cor. 6. vv. 7. 12. &c.

In eadem significatione quandoque accipitur,

I. Verbum נָתַן *dare*, Gen. 20. v. 6. *Propterea* לֹא־נְתַתִּיךָ *non dedi te*, vel *tibi*, *ut tangeres eam*, hoc est non permisi, sive ut Vulg. *non dimisi*. Vide insuper Gen. 31. v. 7. Exod. 3. v. 19. cap. 10. v. 25. cap. 12. v. 23. Num. 20. v. 21. cap. 22. v. 13. Jud. 1. v. 34. cap. 3. v. 28. cap. 15. v. 1. 1. Reg. 18. v. 2. 3. Reg. 15. v. 17. Psal. 15. Heb. 16. v. 10. Confer Act. 2. v. 27.

Apoc. 13. v. 7. ϗ ἐδόθη αὐτῷ, *& datum est illi* (bestiæ), i. permissum est.

II. חָיָה, vel חִיָּה *vivificare*, pro in vita relinquere, seu vivere permittere. Exod. 1. v. 17. *Timuerunt autem obstetrices Deum*..... וַתְּחַיֶּיןָ *& vivificarunt mares*, h. e. in vita conservarunt, vivere permiserunt. Vide insuper Deut. 20. v. 16. Jos. 2. v. 13. cap. 9. vv. 15. 20. 1. Reg. 27. v. 11. 2. Reg. 8. v. 2. &c.

Permissio autem negotii alicujus apud Hebræos petitur in futuro rei agendæ. Deut. 2. v. 27. *Transibo per terram tuam*, h. e. transeam quæso. Vide Ruth. 2. v. 2. 2. Reg. 16. v. 9. Jerem. 40. v. 15. &c.

CANON XII.

VERBUM potestatis non raro pro verbo debiti & juris accipitur, exponiturque per *debeo, licet*, &c. cum infinitivo.

In propositionibus negantibus magis, quam in affirmantibus, locum habet iste idiotismus.

Gen. 24. v. 50. *A Domino egressum est verbum istud*, i. res ista; *non possumus eloqui tibi malum, aut bonum*, h. e. non debemus.

Ibid. cap. 34. v. 14. *Non possumus facere, quod petitis*, h. e. non debemus.

Ibid. c. 43. v. 32. *Quia non possunt Ægyptii comedere cum Hebræis*, h. e. non debent, eis non licet. Cujus rei rationem reddit Chald. *Quia pecus, quod Ægyptii colunt, comedunt Hebræi.*

Ibid. c. 44. v. 22. *Non poterit puer relinquere patrem suum*, h. e. non convenit, non decet, ut relinquat. Vide etiam v. 26. & Deut. 16. v. 5. c. 17. v. 15. c. 21. v. 16. 2. Reg. 17. v. 17. &c.

Act. 4. v. 20. *Non possumus nos, quæ vidimus & audivimus, non loqui*, h. e. non debemus. Vide etiam 1. Cor. 3. v. 11. cap. 10. v. 21. Gal. 4. v. 15. &c.

Interdum verbum *potestatis*, pro verbo *difficultatis* ponitur.

Ruth. 4. v. 6. *Non possum redimere mihi, ne perdam possessionem meam*, h. e. difficile mihi est, & cum dispendio rei familiaris conjunctum.

Esth. 8. v. 6. *Quomodo potero aspicere illud malum.... & perditionem cognationis meæ?* h. e. sine insigni luctu ac molestia non potero, &c.

Psal. 100. Heb. 101. v. 5. *Superbum oculo, & tumentem corde*, לֹא אוּכָל אֹתוֹ *non potero ipsum*, supp. ferre, h. e. permolestum est mihi hujusmodi hominem tolerare. S. Hieron. *Superbum oculis, & altum corde, cum hoc esse non poteram.* LXX. τούτῳ ὀ συνήσθιον, Vulg. Lat. *cum hoc non edebam*, legeb. אֹתוֹ לֹא אוֹכֵל à verbo אָכַל *comedit*, in bénoni qal.

Marc. 6. v. 5. *Et non poterat* (Jesus) *ibi virtutem ullam facere*, h. e. difficulter miracula ibi patrabat ob eorum incredulitatem.

Luc. 11. v. 7. *Non possum surgere & dare tibi*, h. e. vix possum, grave mihi est, &c.

Joan. 6. v. 60. *Durus est hic sermo, quis potest eum audire?* h. e. nemo sine tædio & molestia eum audiet. Alii, nemo eum credet.

Ibid. cap. 7. v. 7. *Non potest mundus odisse vos*, h. e. difficulter vos mundus oderit.

1. Cor. c. 3. v. 1. *Et ego, fratres, non potui loqui vobis quasi spiritualibus*, hoc est, vix potui.

Apoc. 2. v. 2. *Non potes sustinere malos*, hoc est, ægre admodum sustines.

CANON XIII.

Verbum voluntatis quandoque non de simplici & nudo voluntatis arbitrio accipitur, sed interdum causam simul & conditionem effectus includit.

Dan. 5. v. 19. *Quos volebat* (Pater tuus Nabuchodonosor) *interficiebat*, &c. Hic respicit Daniel ad causam occisionis, cap. 2. vv. 12. 13. ubi jubentur occidi sapientes Babylonis, eo quod somnium regis interpretari non potuissent. Vide etiam cap. 4. v. 14. ubi voces illæ: *Deus cui voluerit, dabit regnum*, explicantur per id, quod sequitur, *& humillimum hominem constituet super illud.*

Rom. 9. v. 18. Deus, *cujus vult miseretur: & quem vult, indurat.* Prius membrum pœnitentiæ conditionem includit, ut liquet Exod. 33. vv. 4. 5. 19. qui locus hîc ab Apostolo adducitur. Posterius includit etiam conditionem pervicaciæ, & in peccatis perseverantiæ, cujus occasione Deus peccatorem indurat suam ei denegando gratiam, non impertiendo malitiam.

CANON XIV.

Verba quædam, præter usitatam significationem, quoddam ejus adjunctum, aut conditionem in genere indicant. Eorum exempla sunt:

Ædificari. Ezech. 26. v. 14. de Tyro dicitur: *non ædificaberis amplius*, h. e. ea dignitate & elegantia, qua antea exstructa eras; postea enim instaurata est hæc civitas. Imo Isai. 23. vv. 15. 17. ejus instauratio post 70. annos prænuntiatur.

Audire: Joan. 8. v. 47. *Qui ex Deo est, verba Dei audit*, &c. quo in loco auditus ille intelligitur, qui Luc. 8. v. 15. describitur, quique cordis conversionem cum bonorum operum fructu conjunctam includit.

Confiteri. 1. Joan. 4. v. 15. *Confiteri Christum*, non quamvis confessionem notat, sed eam, quæ ex vera fide manat, & quam charitas consequitur, Rom. 10. vv. 9. 10. Sic & Matth. 10. v. 32.

Dicere, *Posse dicere*, pro vere & ex animo dicere posse accipitur

Prov. 20. v. 9. *Quis potest dicere; purificavi cor meum?*

1. Cor. 12. v. 3. *Nemo potest dicere: Dominus Jesus, nisi in Spiritu Sancto*, h. e. nemo potest dicere: *Dominus Jesus*, ratione, quæ ad salutem prosit, & ex salutari & vivifica cognitione, nisi singulari motu, & impulsu Spiritus Sancti. Vel nemo potest dicere *Dominum Jesum*, ut habet Græc. Vulg. hoc est, agnoscere, confiteri, & prædicare, Jesum esse Dominum & Messiam, nisi ex Spiritus Sancti gratia.

Facere. 1. Joan. 3. v. 9. *Omnis, qui natus est ex Deo, peccatum non facit*, i. habitu non peccat; quæ interpretatio liquet ex ipso verbo *facere*, quod habitum notat, ut *medicinam facere* dicitur, qui eam exercet; *mathematicam facere*, in Lampridio, qui ei studet; *aruspicinam, argentariam, mercaturam facere*, in Cicerone, qui has in artes incumbit. Conf. cap. 1. vv. 8. 10. ubi, qui ex Deo nati sunt, h. e. filii Dei, peccare dicuntur. Vide etiam cap. 5. v. 18. Joan. c. 8. v. 34.

Velle, pro sponte & alacriter aliquid velle & peragere. 2. Cor. 8. v. 10. al. 11. *Qui non solum facere, sed etiam velle cœpistis anno superiore.* Item pro cupide optare, Marc. 10. v. 35. c. 12. v. 38.

Vivere, pro bene & feliciter vivere, incolumem esse. 1. Reg. 10. v. 24. 3. Reg. 1. v. 25. יְחִי הַמֶּלֶךְ *vivat rex.* Targ. *felix sit, prosperetur.* Conf. 1. Reg. 25. v. 6. Psal. 21. Heb. 22. v. 27. Psal. 68. Heb. 69. v. 33. Eccle. 6. v. 8. Thess. 3. v. 8. &c.

CANON XV.

VERBA, quæ *fieri*, *esse*, vel *agere* quid significant, quandoque non tam actum, quam ejus notificationem, & prænuntiationem denotant.

Gen. 27. v. 37. *Dominum illum tuum* (Jacobum) *constitui*, &c. h. e. talem eum futurum disposui & significavi.

Ibid. cap. 30. v. 13. *Beatificabunt me filiæ*, i. beatam me prædicabunt. Sic Psal. 71. Heb. 72. v. 17. Luc. 1. v. 48.

Ibid. cap. 35. v. 12. *Terram dedi Abrahamo & Jacobo*, h. e. daturum me promisi.

Exod. 13. v. 2. *Sanctifica mihi omne primogenitum*, h. e. indica meo nomine populo, ut sanctificet. Conf. vv. 11. 12.

Ibid. cap. 20. v. 7. *Non faciet insontem*, &c. h. e. non declarabit, seu ut Vulg. *non habebit insontem.*

Levit. 13. v. 3. *Et inspiciet eum Sacerdos*, וְטִמֵּא אֹתוֹ *& impurabit eum*, h. e. impurum declarabit. Vulg. qui sensum non verba reddit, *& ad nutum illius* (Sacerdotis) *separabitur.* Sic vv. 13. 17. טִהַר *mundabit*, h. e. mundum pronuntiabit.

2. Reg. 15. v. 4. *& justificem eum*, h. e. justum declarem, seu absolvam. Sic Prov. 17. v 15.

Job. 10. v. 2. אַל־תַּרְשִׁיעֵנִי *ne facias me impium*, i. ne me impium pronuncies. Vulg. *noli me condemnare.*

Ibid. cap. 24. v. 25. *Quis mendacem faciet me?* i. *Quis me potest arguere esse mentitum?* Vulg.

Psal. 33. Heb. 34. v. 4. *Magnificate Dominum mecum*, h. e. magnum prædicate.

Isai. 6. v. 10. *Excæca cor populi hujus, & aures ejus aggrava, & oculos ejus claude, ne forte videant*, &c. hoc est, vaticinare populo huic, fore ut cor ejus excœcandum sit, aures ejus aggravandæ, & oculi eorum claudendi, adeo ut non videant, &c. idque si resipiscere noluerint.

Isai. 29. v. 23. Et *Deum Israëlis* יַעֲרִיצוּ *formidabilem*, seu *robustum*, vel *fortem facient*, h. e. *prædicabunt*, Vulg. Vide insuper cap. 43. v. 28. *Et contaminavi, & dedi*, &c.

Jerem. 1. v. 10. *Ecce constitui te hodie super gentes, & super regna, ut evellas & destruas, & disperdas & dissipes, & ædifices & plantes*, h. e. ut aliis ruinam, aliis incolumitatem denunties. In Scripturis enim ministri Dei id facere dicuntur, quod Deus verbo ipsorum prædicit & præstat.

Ibid. c. 4. v. 10. *Decepisti populum istum & Jerusalem*, h. e. populum istum per pseudoprophetas pacem denuntiantes deceptum ostendisti.

Ibid. c. 15. v. 1. *Ejice eos à facie mea*, i. ejiciendos vaticinare. Conf. v. 7.

Ezech. 13. v. 19. *Ut interficerent animas, quæ non moriuntur, & vivificarent animas, quæ non vivunt, mentientes populo meo*, &c. h. e. ut pronuntiarent morituras, vel victuras esse.

Ibid. cap. 20. v. 26. *Et pollui eos in muneribus suis*, i. pollutos declaravi, ut impollutos habui.

Jon. 1. v. 16. *Et immolaverunt hostias Domino*, h. e. immolare statuerunt. Conf. seq. Hæc sufficiant exempla, ad quorum normam alia plurima, quæ brevitatis gratia missa facio, explicanda sunt.

In novo Test. Luc. 7. v. 29. *Et omnis populus audiens, & publicani justificaverunt Deum*, h. e. justum prædicaverunt. Sic verbum istud accipitur v. 35. c. 10. v. 29. cap. 16. v. 15.

Act. 10. v. 15. *Quod Deus purificavit, tu ne κοίνου polluas*, Vulg. *commune dixeris.*

1. Tim. 3. v. 16. Græc. *Deus manifestatus est in carne, justificatus est in spiritu*, &c. h. e. declaratus & confirmatus est justus per Spiritum Sanctum; vel per divinitatem suam, cujus vi miracula fecit, & seipsum ex mortuis excitavit. Confer Rom. 1. v. 4.

Heb. 1. v. 6. *Et cum iterum introducit* (Deus)

primogenitum in orbem terræ, dicit: & adorent eum omnes Angeli Dei, h. e. introducendum eum per prophetas suos denuntiat. Confer Psal. 96. Heb. 97. v. 7.

Ibid. cap. 10. v. 5. *Ideo ingrediens mundum dicit: hostiam & oblationem noluisti*, &c. hoc est, prænuntians se mundum aliquando ingressurum. Hoc testimonium exstat Psal. 39. Heb. 40. vv. 7. 8.

Huc pertinet Rom. 11. v. 32. *Concludit enim Deus omnia*, (Græc. Vulg.) *omnes in incredulitate*, h. e. in verbo suo declaravit omnes esse conclusos in incredulitate. Gal. 3. v. 22. idem dicitur, sed *Scripturæ* tribuitur, quod eo loci de *Deo* dicitur.

Huc quoque referuntur alia verba, quæ per declarationem, aut quid aliud exponenda sunt, ut: הִשְׁבִּית *cessare facere*, Isai. 30. v. 11. pro amovere, silere, non loqui de, &c. *Iram operari*, Rom. 4. v. 15. pro iram manifestare. Confer cap. 3. v. 20. ubi ex Lege cognitio peccati fieri dicitur, proindeque iræ divinæ, & pœnæ peccato debitæ. נָתַן *docere*, Prov. 9. v. 9. לֶקַח *discere*, Prov. 1. v. 3. unde לֶקַח *doctrina*, cap. 4. v. 12. & Deut. 32. v. 2. Sic λαμβάνειν, *discere*, Joan. 16. v. 14.

CANON XVI.

VERBA, quæ rei appellationem, vel ejus notificationem significant, quandoque pro ipsa rei productione & essentia usurpantur.

I. קָרָא καλεῖν, *vocare*, seu *appellare*.

Isai. 47. v. 1. *Ultra non vocaberis mollis & tenera*. Vers. 5. *Non vocaberis ultra domina regnorum*, h. e. non eris.

Ibid. cap. 56. v. 7. *Domus mea, domus orationis vocabitur*, hoc est, erit. Sic Matth. 21. v. 13.

Matth. 5. v. 9. *Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur*, h. e. erunt. Vid. v. 19. Luc. 1. v. 76. 1. Joan. 3. v. 1.

Apud Profanos. Hom. Iliad. δ. vv. 60. 61. οὕνεκα σὴ παράκοιτις κέκλημαι, *quapropter uxor tua vocor*, i. *sum*, exponente Eustathio, qui in hunc versum sic scribit p. 445. edit. Rom. 1542. τὸ κέκλημαι, οὐκ ἐνδοιασμὸν δηλοῖ, ἀλλ' ἀντὶ τοῦ εἰμὶ κεῖται, vox κέκλημαι, *dubitationem non significat, sed pro* sum *ponitur*.

II. *Dicere*, & quæ huic analoga sunt.

Isai. 4. v. 3. *Omnis, qui relictus fuerit in Sion .... sanctus* יֵאָמֵר *dicetur*, h. e. erit. Vide etiam Amos 6. v. 1. &c.

Rom. 7. v. 3. *Igitur vivente viro* (mulier) *adultera* χρηματίσει *vocabitur, si fuerit cum alio viro*, h. e. erit adultera. Vide etiam 1. Cor. 5. v. 1.

Hinc דָּבָר, apud Hebræos, ῥῆμα, λόγος, apud Græcos, *verbum, sermo*, rem significant Gen. 18. v. 14. Exod. 9. v. 4. 1. Reg. 14. v. 12. Amos 3. v. 7. &c. Luc. 2. v. 15. cap. 1. v. 37. Marc. 1. v. 45. Luc. 9. v. 28. Rom. 9. v. 28. &c.

III. *Docere, notum facere, ostendere*.

1. Reg. 14. v. 12. *Ascendite ad nos, & ostendemus vobis verbum*, Vulg. *rem*, i. vobis malum faciemus.

Psal. 44. Heb. 45. v. 5. *& docebit te mirabilia*, Vulg. *mirabiliter, dextera tua*, h. e. dextera tua mirabilia efficiet.

Psal. 59. Heb. 60. v. 5. *Ostendisti populo tuo dura*, h. e. afflixisti eum. Vide etiam Psal. 15. Heb. 16. v. ult. Psal. 70. Heb. 71. v. 20. &c.

Joan. 5. v. 20. *Pater diligit filium, & omnia demonstrat ei, quæ ipse facit, & majora his demonstrabit ei opera, ut vos miremini*, h. e. Pater omnia opera sua per filium, & cum filio operatur, ut vv. 17. 19. 21. declarant. Vide & cap. 10. v. 32. Act. 9. v. 16. 2. Tim. 4. v. 14. Sic in LXX. Gen. 50. v. 17. ὅτι πονηρά σοι ἐνεδείξαντο, *quia mala ostenderunt tibi*, h. e. intulerunt. Vulg. *exercuerunt*. Heb. גְמָלוּךָ *rependerunt tibi*.

Sic *benedicere* & *maledicere* passim in Scripturis pro bonum conferre, & malum inferre accipiuntur. *Benedicere* etiam sæpius *multiplicationem* significat. Vide Gen. 1. v. 28. cap. 9. v. 1. cap. 17. v. 20. quam etiam significationem obtinet verbum, εὐχαριστεῖν, *gratias agere*, Joan. 6. v. 23.

CANON XVII.

VERBA, quæ *fieri*, *eſſe*, vel *agere* ſignificant, quandoque pro rei cognitione ponuntur.

Job. 5. v. 3. *Ego vidi ſtultum firma radice, & maledixi* נָוֵהוּ *habitaculo ejus ſtatim*, h. e. & ſtatim cognovi habitaculum ejus fore maledictum, ſeu reputavi fore ut domui & familiæ ejus male cederet. Confer ſeqq. Aq. καὶ κατηρασάμην τὴν εὐπρέπειαν αὐτοῦ παραχρῆμα, Vulg. *& maledixi pulchritudini ejus ſtatim.* Lxx. ἀλλ' εὐθέως ἐβρώθη αὐτῶν ἡ δίαιτα, *ſed ſtatim abſumta eſt illorum habitatio.* Heb. נָוֶה *habitaculum* & *pulchritudinem*, pro diverſis radicibus, ſignificat.

Pſal. 50. Heb. 51. v. 6. *Ut juſtificeris in ſermonibus tuis*, h. e. ut juſtus agnoſcaris.

Pſal. 118. Heb. 119. v. 128. *Propterea omnia mandata tua* יִשָּׁרְתִּי, S. Hieron. *direxi*, h. e. recta agnovi ac prædicavi. Lxx. κατωρθούμην, Vulg. Lat. *dirigebar*, legeb. in paſſiva voce יִשָּׁרְתִּי, addebantque ſenſus gratia præpoſitionem πρὸς *ad* omnia mandata tua, &c.

Oſe. 5. v. 15. *Donec* יֶאְשְׁמוּ *rei ſint*, hoc eſt, reos ſe agnoſcant. Vulg. *deficiatis*, enallage perſonæ. Verbum אָשַׁם *deficere* etiam ſignificat.

Matth. 12. v. 33. *Aut facite arborem bonam, & fructum ejus bonum; aut facite arborem malam, & fructum ejus malum*, h. e. agnoſcite & fatemini arborem illam eſſe bonam, quæ fructum bonum affert; aut cognoſcite arborem malam ex fructu ejus malo.

Joan. 9. v. 41. *Si cæci eſſetis, non haberetis peccatum*, hoc eſt, ſi cœcitatem veſtram agnoſceretis, peccatum vobis remitteretur. Patet hæc explicatio ex membro ſeq. *Nunc vero dicitis: videmus*, &c.

Rom. 5. v. 20. *Lex autem ſubintravit, ut abundaret delictum*, h. e. ut melius delictum agnoſceretur abundare.

Huc pertinet, quod de Melchiſedecho dicitur, Heb. 7. v. 3. quod fuerit *ſine patre, ſine matre, ſine genealogia*, &c. h. e. quod parentes ejus in Scriptura non memorentur, nobiſque cogniti non ſint, ut explicat Theophylactus.

CANON XVIII.

VERBA, quæ *eſſe*, vel *facere*, &c. ſignificant, quandoque pro rei opinione ponuntur.

Gen. 42. v. 30. *Loquutus eſt nobis Dominus terræ dure*, וַיִּתֵּן *& dedit*, ſeu *poſuit nos exploratores terræ*, Vulg. *provinciæ*, h. e. *putavit*, ut optime interp. Vulg.

3. Reg. 1. v. 21. *Erimus ego & Salomon filius meus, peccatores*, h. e. reputabimur peccatores.

Prov. 3. v. 7. *Ne ſis ſapiens in oculis tuis*, h. e. ne videaris tibi ipſi ſapiens.

Matth. 10. v. 39. *Qui invenit animam ſuam, perdet illam*, hoc eſt, qui putat vitam ſuam tueri per abnegationem Evangelii, perdet eam.

Ibid. cap. 13. v. 12. *Qui autem non habet, & quod habet, auferetur ab eo*, &c. & quod habet, h. e. *quod putat ſe habere*, ut explicatur Luc. 8. v. 18.

Joan. 5. v. 31. *Si ego teſtimonium perhibeo de me, teſtimonium meum non eſt verum*, h. e. falſum à vobis reputatur. Confer c. 8. v. 16.

Ibid. c. 7. v. 28. *Et me ſcitis, & unde ſim ſcitis*, i. ſcire putatis.

Rom. 2. v. 25. *Si autem prævaricator Legis ſis, circumciſio tua præputium facta eſt*, h. e. reputata eſt, ut verſ. ſeq. explicatur. Vide inſuper Philip. 3. v. 7. &c.

Sunt tamen quædam loca, in quibus *opinio* pro *re* ipſa ponatur.

Philip. 2. v. 6. *Qui* (Chriſtus) *cum in forma Dei eſſet*, (i. vere Deus, ut liquet ex verſ.

seq. *formam servi accipiens*, h. e. re vera servus) *non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo*, i. non rapuit, seu instar rapinæ usurpavit.

1. Thess. 5. v. 13. καὶ ἡγεῖσθαι, *& ut existimetis eos quam maxime charos*, h. e. ut optime reddidit Vulg. *ut habeatis illos abundantius in charitate*. Confer 1. Tim. cap. 6. v. 1.

Heb. 4. v. 1. *Timeamus ergo, ne forte relicta pollicitatione introeundi in requiem ejus*, δοκῇ *existimetur aliquis ex vobis deesse*, seu *frustratus esse*, hoc est, ne revera frustretur. Vide etiam cap. 10. v. 29. Marc. 10. v. 42. 1. Cor. 11. v. 16. cap. 12. v. 22. &c.

CANON XIX.

VERBA affirmantia pro contrariis negantibus quandoque ponuntur.

ODISSE pro *non curare*, seu *posthabere*.

Gen. 29. v. 31. *Videns autem Dominus, quod* שְׂנוּאָה *exosa esset Lia*, h. e. Racheli postposita, uti v. 30. exponitur: *Tandemque potitus optatis nuptiis* (Jacob), *amorem sequentis priori prætulit*.

Luc. 14. v. 26. *Si quis venit ad me, & non odit patrem suum, & matrem, &c. non potest meus esse discipulus*, quod Matth. 10. v. 37. sic exponitur: *Qui amat patrem, aut matrem, plusquam me, non est dignus*.

Joan. 12. v. 25. *Qui odit animam suam in hoc mundo*, &c. h. e. qui minus diligit vitam, quam Christum. Conf. Matth. 10. v. 39. c. 16. v. 25. Marc. 8. v. 35. Luc. 9. v. 24. c. 17. v. 33. Apoc. 12. v. 11.

Rom. 9. v. 13. *Jacob dilexi, Esau autem odio habui*, h. e. minus dilexi. Vide Malach. 1. v. 3. unde Apostolus hunc contextum desumsit.

Huc pertinet Job. 2. v. 6.... *verumtamen animam ejus custodi*, h. e. vitam ei ne adimas.

CANON XX.

VERBA negantia pro contrariis affirmantibus sæpius cum emphasi usurpantur.

Exod. 20. v. 7. *Non habebit insontem Dominus eum, qui assumserit nomen Domini Dei sui in vanum*, h. e. maxime sontem habebit, & gravissime puniet.

Lev. 10. v. 1. *Obtulerunt coram Domino ignem alienum, quod non præceperat eis*, i. quod ipsis fortiter prohibuerat.

Num. 21. v. 23. *Qui concedere noluit ut transiret per fines suos*, h. e. qui omni vi adhibita prohibuit. Confer Deut. 20. v. 30. Sic & Gen. 20. v. 6. cap. 31. v. 7. Exod. 3. v. 19.

1. Reg. 12. v. 21. al. 23. *Nolite declinare post vana* (idola), *quæ non proderunt vobis*, i. maxime oberunt. Sic Jerem. 2. vv. 8. 11.

Psal. 77. Heb. 78. v. 50. *Non prohibuit à morte animam eorum*, h. e. morti violentæ tradidit.

Psal. 83. Heb. 84. v. 12. al. 13. *Non cohibet bonis eos, qui ambulant in innocentia*, i. bona largissime confert.

Psal. 106. Heb. 107. v. 38. *Et jumenta eorum non minoravit*, h. e. auxit plurimum.

Prov. 12. v. 2. al. 3. *Non roborabitur homo ex impietate*, h. e. radicitus eradicabitur.

Ibid. c. 17. v. 21. *Non lætabitur pater stulti*, h. e. continuo dolore afficietur.

Isai. 42. v. 3. & Matth. 12. v. 20. *Calamum quassatum non conteret* (Messias), i. confirmabit solidabitque; *& linum fumigans non exstinguet*, h. e. accendet & illuminabit.

Zach. 8. v. 17. *Juramentum mendax*, (i. falsum), *ne diligatis*, h. e. odio habetote.

Joan. 14. v. 18. *Non relinquam vos orphanos*, h. e. certo adero vobis, & potenter vos protegam.

Rom. 4. v. 19. *Et non infirmatus est fide* (Abraham), h. e. fortissimus & constantissimus

tissimus fuit, nec ab ea unquam recessit.

1. Cor. 10. v. 1. *Nolo vos ignorare*, i. scire vos maxime cupio.

Heb. 13. v. 2. *Hospitalitatem nolite oblivisci*, i. omni studio eam sectamini. Vide insuper Matth. 12. v. 32. Apoc. 12. v. 11. &c.

§. II.

De speciali Verborum significatione.

SPECIALIS verborum significatio *activum* & *passivum* verbum seorsim considerat. Quæ de utroque dicenda sunt, sequentibus quatuor canonibus comprehenduntur.

CANON I.

ACTIVUM verbum quandoque non actionem, sed habitum denotat.

Gen. 2. v. 17. *In quocunque die comederis ex eo*, מוֹת תָּמוּת *morte morieris*, h. e. ut reddidit Sym. θνητὸς ἔσῃ *mortalis eris.*

Exod. 4. v. 14. *Aaron frater tuus Levites, scio, quod* דַּבֵּר יְדַבֵּר *loquens loquetur*, i. eloquens sit, Vulg.

Levit. 11. v. 3. *Omne, quod dividit ungulam*, h. e. *divisam habet ungulam*, Vulg. Sic v. 5. &c.

Matth. 23. v. 5. *Dilatant enim phylacteria sua, & magnificant fimbrias*, h. e. latis phylacteriis, & magnificis fimbriis utuntur. Phylacteriorum & fimbriarum descriptionem ac figuram vide in lib. III. cap. IX.

2. Pet. 2. v. 8. *Aspectu enim & auditu justus erat* (Lot) *habitans apud eos, qui de die in diem animam justam iniquis operibus* ἐβασάνιζεν, *excruciabat*, h. e. cruciatus continuos anima ejus sentiebat ob iniqua illa Sodomitarum opera. Vulg. *Cruciabant*, legebat ἐβασάνιζον, ut habet mss. Veless. Vide D. Mill. p. 566. quæ lectio commodum sensum parit.

CANON II.

VERBA activa interdum tribuuntur illis, quæ non proprie & proxime agunt, sed certa tantum ratione concurrunt. Tribuuntur itaque

I. Agendi vim ac potestatem conferenti.

Matth. 19. v. 5. *Et dixit* (Deus) *propter hoc dimittet homo patrem & matrem*, &c. Hoc immediate non dixit Deus, sed Adamus, Gen. 2. vv. 23. 24. At Deus per Adamum, organum suum, hanc legem promulgavit.

Act. 10. v. 20. Spiritus Sanctus dicitur misisse viros illos, qui Petrum accerserant, ... *quia ego misi illos;* cum tamen eos miserit Cornelius, ut liquet ex v. 8. Verum id Cornelio per angelum mandaverat Spiritus Sanctus, ut dicitur v. 5.

Rom. 8. v. 26. *Spiritus* (Sanctus) *postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus*, h. e. Spiritu Sancto afflati postulamus gemitibus inenarrabilibus. Vel, ut scribit pseudo-August. in append. tom. 6. nov. edit. col. 10. B. *eo quod nos gementes facit*, efficitque ut postulemus gemitibus inenarrabilibus; ita ut verbum illud in sensu *Hiphil* Hebræorum accipiatur.

II. Actionem mandanti & procuranti.

Gen. 46. v. 29. *Junxit Joseph currum suum*, h. e. jungi curavit.

2. Reg. 12. v. 9. *Uriam Hethæum percussisti gladio*, h. e. occidi curasti gladio Ammonitarum.

3. Reg. 19. v. 16. *Jehu filium Namsi* (id est, nepotem, 4. Reg. 9. v. 2.) *unges regem super Israël.* Elias Jehu non unxit, sed Elisei

discipulus, 4. Reg. 9. v. 2. Eum itaque ungendum curavit Elias, qui illud injunxit Eliseo, qui & ipse discipuli sui ministerio id præstitit.

Marc. 10. v. 35. *Et accedunt ad eum* (Jesum) *Jacobus & Joannes filii Zebedæi, dicentes: Magister volumus*, &c. quod Matth. 20. v. 20. matri filiorum Zebedæi, non filiis ejus, tribuitur. At filii, Marc. 10. v. 35. petiisse dicuntur, quia matri, ut id faceret, auctores fuere; unde Christus respondet, Matth. 20. v. 21. *nescitis quid petatis*.

Joan. 4. v. 1. *Ut ergo cognovit Jesus, quia audierunt Pharisæi, quod Jesus plures discipulos facit & baptizat, quam Joannes*, &c. Vide c. 3. v. 22. Christus non baptizabat, sed ejus discipuli, ut constat cap. 4. v. 2. Verum baptizabat, & non baptizabat. *Baptizabat, quia ipse mundabat: non baptizabat, quia non ipse tinguebat.* S. Aug. tract. 15. in Joan. tom. 3. nov. edit. part. 2. col. 408. Alia exempla vide Joan. 19. vv. 1. 19. Act. 3. v. 15. c. 4. v. 10. &c.

III. Consentienti & actionem approbanti.

Jud. 9. v. 18. *Surrexistis contra domum patris mei, & interfecistis filios ejus septuaginta viros, super unum lapidem.* Id fecerat Abimelech, uti v. 5. habetur, sed Sichemitæ factum approbaverant, imo & juverant, ut v. 24. legitur.

2. Reg. 3. v. 30. *Igitur Joab & Abisai frater ejus, interfecerunt Abner.* Joab interfecerat Abnerum v. 27. Sed Abisai consenserat, quare & ipsi hæc interfectio tribuitur.

IV. Causæ organicæ, seu instrumentali.

Dan. 12. v. 3. מַצְדִּיקֵי הָרַבִּים *qui justificant multos*, (erunt) *quasi stellæ in perpetuas æternitates*, h. e. ii, quibus, tanquam instrumentis utitur Deus ad justificandum multos. Unde Vulg. *qui ad justitiam erudiunt multos.*

Luc. 16. v. 9. *Facite vobis amicos ex mammona iniquitatis, ut, cum defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula*, h. e. ut precibus, quas pro vobis fundent, exoratus Deus recipiat vos in æterna tabernacula.

1. Tim. 4. v. 16. *Attende tibi & doctrinæ; insta illis; hoc enim faciens, & teipsum salvum facies, & eos, qui te audiunt*, hoc est, Deus, ratione habita doctrinæ tuæ, & bonorum operum tuorum, tanquam mediorum ab eo præstitutorum, te & eos, qui te audiunt, salvabit. Vel alios salvare dicuntur Verbi Divini ministri, quod verbum illud virtus est Dei ad salutem omni credenti, modo tamen accedant opera bona, quæ sunt Dei dona, & sine quibus fides mortua est. Vide etiam Jac. 5. v. 20. Rom. 11. v. 14. &c.

Huc pertinent, 1°. Miracula, quæ hominum ministerio operatur Deus, quæque hominibus tanquam eorum primariis auctoribus tribuuntur, etsi uni omnipotentiæ Divinæ accepta referenda sint. 2°. Quæ in negotio salutis hominibus præscribuntur, quæque soli Deo competunt; & nihil aliud hujuscemodi phrasibus significatur, quam ut Spiritus Sancti operationi non resistant, vel ut gratiam, qua, quod eis præcipitur, fiat, à Deo postulent.

Sic Ezech. 18. v. 31. *Projicite à vobis omnes prævaricationes vestras, ... & facite vobis cor novum, & spiritum novum*, h. e. nolite reluctari gratiæ Divinæ, qua cor & spiritus innovantur. Dei enim est, non hominis, cordis renovatio, Psal. 50. Heb. 51. vv. 12. 13. Ezech. 36. v. 26. cap. 11. v. 19. Jerem. 31. v. 33. Eadem adhortationis Paulinæ ratio est Ephes. 4. vv. 23. 24. &c. Vide insuper 2. Cor. 7. v. 1. 1. Joan. 3. v. 3. &c.

V. Rei, quæ actionem illam manifestat.

Rom. 9. v. 17. *Dicit enim Scriptura Pharaoni: quia in hoc ipsum excitavi te*, &c. h. e. Deus dicit Pharaoni, secundum Scripturæ testificationem.

Galat. 3. v. 8. *Providens autem Scriptura, quia ex fide justificat gentes Deus; prænuntiavit Abrahæ*, &c. h. e. prævidens Deus, quod gentes ex fide justificaturus esset, prænuntiavit Abrahæ, &c. sicuti in Scripturas relatum est.

VI. Signo cuipiam actionem signanti.

Deut. 13. v. 8. *Non acquiescas ei, nec audias, neque parcat ei oculus tuus*, h. e. neque parcas ei. Hîc oculis tribuitur, quod personæ competit; oculi enim animum ad veniam pronum ostendunt. Sic Isai. 3. v. 17. Ezech. 5. v. 11. cap. 7. v. 4. cap. 16. v. 5. &c. In hac

phrasi vox עַיִן *oculus*, quandoque deficit, ut 1. Reg. 24. v. 11. ubi eam recte supplevit Vulg. Tribuitur & oculis *ira*, *cupiditas*, & *misericordia*, quia horumce affectuum indices sunt.

Eccli. cap. 48. v. 26. *In diebus ipsius* (Ezechiæ) *retro rediit sol, & addidit regi vitam*, h. e. signum fuit vitæ regi à Deo concessæ. Vide hanc historiam Isai. 38.

Huc pertinet Luc. 9. v. 53. *Et non receperunt eum* (Jesum Samaritani) ὅτι πρόσωπον αὐτοῦ ἦν πορευόμενον εἰς Ἱερουσαλήμ, *quia facies ejus proficiscebatur in Jerusalem*, h. e. quia præ se ferebat speciem euntis in Jerusalem ad diem festum; ex quo facile perspicere potuerunt Samaritani Christum esse Judæum; quare eum recipere noluerunt; nullum enim cum Judæis commercium habebant. Vulg. *quia facies ejus erant euntis in Jerusalem*, legisse videtur πορευομένου, vel sensum duntaxat reddidit, ac per faciem *habitum* intellexit.

VII. Denique verbum activum nonnunquam tribuitur agenti, etsi res præter ejus intentionem accidat.

Prov. 28. v. 8. *Qui coacervat divitias usuris & fœnore, liberali in pauperes congregat eas*, eventu scilicet, & divina sic disponente providentia: non improbi illius hominis consilio.

Matth. 10. v. 34. *Non veni pacem mittere, sed gladium*. V. 35. *Veni enim separare hominem adversus patrem suum*, &c. Christi mens non fuit, ut separaret hominem à patre suo, &c. sed hîc tantum declaratur fore ut, qui Evangelio crederent, segregarent se ab incredulis, etiam parentibus & domesticis. Confer Luc. 12. vv. 51. 52. 53. Hîc autem per *gladium* omne genus persequutionis intelligitur.

Ibid. c. 23. v. 31. *Itaque testimonio estis vobismetipsis, quia filii estis eorum, qui occiderunt prophetas*, h. e. ex vestra agendi ratione hoc testimonium consequitur.

Act. 13. v. 46. *Sed quoniam repellitis illud* (verbum Dei), *& indignos vos judicatis vitæ æternæ*, &c. Judæi indignos se vitæ æternæ non judicabant; sed ex eorum pertinacia & incredulitate id consequutum est.

Rom. 8. v. 28. *Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum*, omnia, non solum Dei dona, sed & *tribulatio, angustia, fames, nuditas, periculum, persequutio, gladius*, v. 35. etsi præter voluntatem & consilium eorum, qui hujuscemodi calamitates inferunt.

Verba activa, quæ Deo tribuuntur, & quibus malum aliquod inferre dicitur, ita exponenda sunt, ut malum istud non *positive*, sed *privative*, ut loquuntur, inferat; h. e. non impertiendo malitiam, sed justo judicio denegando gratiam, ex cujus privatione homines indurantur, &c. Deus enim peccati auctor non est, sed osor & vindex, Psal. 5. vv. 5. 6. 7. Nah. 1. v. 2. Rom. 2. vv. 4. 5. &c.

CANON III.

ACTIVA verba in tertiis personis, significationem passivorum sæpius assumunt, seu passive exponuntur.

Gen. 16. v. 14. *Propterea* קָרָא *appellavit puteum illum*, h. e. appellatus est. Huic enim nomen non indidit *Agar*, cum verbum sit masculinum.

Exod. 10. v. 21. *Sint tenebræ super terram Ægypti* (tam densæ), וְיָמֵשׁ *ut palpet tenebras*, i. ut palpentur, sive ut Vulg. *ut palpari queant*.

1. Reg. 23. v. 22. כִּי אָמַר אֵלַי *quia dixit mihi, quod astute admodum soleat agere*, hoc est, quia dictum est mihi, quod astute, &c.

Neh. seu 2. Esd. 2. v. 7. *Si regi videtur bonum, epistolas* יִתְּנוּ לִי *dent mihi*, i. dentur.

Job. 3. v. 2. *pereat* .... *nox, in qua* אָמַר *dixit*, h. e. *dictum est*, Vulg.

Ibid. c. 18. v. 18. *Expellent eum de luce in tenebras, & de orbe transferent eum* (impium), i. expelletur, transferetur.

Ibid. cap. 19. v. 26. *Et postquam pellem meam* נִקְּפוּ *confoderint hanc*, &c. h. e. post-

quam pellis illa mea confossa fuerit.

Ibid. cap. 34. v. 20. *Et auferent violentum absque manu*, h. e. auferetur violentus.

Psal. 48. Heb. 49. v. 15. *Et sicut oves in inferno posuerunt* eos, h. e. *positi sunt*, Vulg.

Isai. 9. v. 6. *Parvulus enim natus est nobis* .... וַיִּקְרָא *& vocavit*, vel *& vocabit nomen ejus, admirabilis*, &c. h. e. *vocabitur*; unde LXX. καλεῖται, *vocatur*. Aquila, ἐκλήθη, *vocatum est nomen ejus*; & in altera versione ἐκάλεσε, sic etiam Theod. *vocavit*. Sym. κληθήσεται, Vulg. *vocabitur*. Ex his veterum interpretationibus liquet vocem Hebraïcam ויקרא modo per activam, modo per passivam conjugationem hîc redditam fuisse, sed eodem sensu; si enim à quibusdam active conversa est, in significatione passiva ab iisdem accepta fuit.

Isai. 38. v. 16. *Domine, si sic* יְחְיוּ *vivunt*, i. *vivitur*, Vulg.

Ezech. 28. v. 3. *Omne secretum non absconduut tibi*, h. e. *non est absconditum à te*, Vulg.

Ose. 10. v. 2. *Divisit cor eorum*, h. e. *divisum est*, Vulg.

Mich. 2. v. 4. *In die illa sumet super vos parabolam*, i. *sumetur*, Vulg.

Habacuc 3. v. 17. *Abscindet de ovili pecudem*, i. *abscindetur de ovili pecus*, Vulg.

Zach. 13. v. 6. *Et dicet ei*, h. e. *dicetur*, Vulg.

Alia exempla vide in Amos. 4. v. 2. וְנִשָּׂא *& tollet*. Ose. 12. v. 9. יִמְצְאוּ *invenient*. Esth. 2. v. 2. יְבַקְשׁוּ *quærant*. Job. 4. v. 19. יְדַכְּאוּם *conterent eos*, &c.

Luc. 12. v. 20. *Animam tuam repetunt à te*, h. e. repetitur, aut potius repetetur.

Joan. 15. v. 6. *Et colligent eum*, i. colligetur; *& in ignem mittent*, h. e. mittetur.

Apoc. 16. v. 15. *Et videant turpitudinem ejus*, h. e. videatur.

Sic etiam verborum quorumdam infinitivus usurpatur.

Gen. 4. v. 13. *Major est iniquitas mea*, מִנְּשֹׂא *à remittendo*, h. e. quam ut remittatur. Vulg. eodem sensu, *quam ut veniam merear*.

Exod. 9. v. 16. *Propter* סַפֵּר *enarrare nomen meum*, h. e. *ut enarretur*, Vulg. Vide Rom. 9. v. 27.

3. Reg. 13. v. ult. *Peccavit domus Jeroboam ad evertendum & delendum*, h. e. *eversa est & deleta*, Vulg.

Psal. 41. Heb. 42. v. 4. בֶּאֱמֹר *in dicendo mihi quotidie*, h. e. *dum dicitur mihi quotidie*, Vulg.

Psal. 65. Heb. 66. v. 10. *Conflasti nos secundum conflare argentum*, h. e. sicut conflatur, seu, ut Vulg. *examinatur argentum*. Vide etiam Psal. 50. Heb. 51. v. 6. in בְּשָׁפְטֶךָ *cum judicaris*. Prov. 25. v. 7. in אֲמָר־לְךָ *ut dicatur tibi*, &c.

Philip. 1. v. 23. *Desiderium habens* εἰς τὸ ἀναλῦσαι, *dissolvere*, h. e. ἀναλύεσθαι, aut ἀναλυθῆναι, *dissolvi*, Vulg.

CANON IV.

Verba passiva quandoque active, instar mediorum apud Græcos, & deponentium apud Latinos, usurpantur.

Exempla pro Veteri Testamento vide supra pag. 132. col. 1. In Novo hæc suppetunt, quæ, ut plurimum, ex verbis in activa voce inusitatis deducuntur.

In præterito. Act. 8. v. 14. δέδεκται, *recepit*. cap. 13. v. 47. ἐντέταλται, *præcepit*. c. 17. v. 7. ὑποδέδεκται, *suscepit*. Rom. 4. v. 21. ἐπήγγελται, *promisit*. 2. Cor. 2. v. 10. κεχάρισμαι, *donavi*. Alia exempla vide Act. c. 23. v. 1. c. 27. v. 24. 2. Cor. c. 7. v. 14. Gal. 3. v. 18. 1. Tim. 5. v. 8. 2. Tim. 3. v. 5. c. 4. v. 7. 1. Petr. 4. v. 1. 2. Petr. 1. v. 4. &c. quibus in locis passiva illa quandoque *neutraliter* accipiuntur.

In Aoristo primo. Act. 18. v. 19. διελέχθη, *disseruit, disputavit*. Rom. 1. v. 25. ἐσεβάσθησαν, *coluerunt*. Heb. 11. v. 27. φοβηθεὶς, *veritus*. Sic v. 23. Jac. 2. v. 4. διεκρίθητε *judicatis*.

Ex profanis. Lucian. ἠγάσθης, *amasti*. Isoc. ad Dæmonic. πεποίηνται, *fecerunt*, &c.

Verba quædam activa, imo & neutra, duplicem quandoque actionem, instar *hiphil* Hebræorum, includunt.

Matth. 5. v. 4. ἀνατέλλει, *oritur*, h. e. *oriri facit*, Vulg.

Luc. 11. v. 53. ἀποστοματίζειν, *loqui facere*, ad loquendum allicere. Conf. v. 54.

1. Cor. 3. v. 6. ηὔξανεν, *incrementum dedit*, quod alias significat, *crescere*, *augescere*, Matth. 6. v. 28. Joan. 3. v. 38. &c.

2. Cor. 2. v. 14. θριαμβεύειν, *triumphare facere*, ut quis triumphet efficere.

Heb. 4. v. 8. καταπαύειν, *cessare facere*, requiem præstare. Vide etiam Rom. 8. v. 26. in Can. II. num. I. pag. 529. col. 1.

§. III.

De Verborum constructione.

VERBORUM constructio vel *generalis* est, vel *specialis*, nempe verbi passivi, & verbi substantivi *sum*. In genere, constructio verbi est vel cum *nomine*, vel cum *verbo altero*.

CANON I.

VERBA Hebræa crebro & eleganter regunt nomen conjugatum, vel cognatum, quo vel significati emphasis intenditur, vel effectus & objectum actionis innuitur.

I. Emphasis significati intenditur, nomenque à Latinis per ablativum vulgo exprimitur in iis, quæ sequuntur, exemplis.

Gen. 27. v. 33. וַיֶּחֱרַד יִצְחָק חֲרָדָה גְּדֹלָה *& timuit Isaac timore magno*, h. e. maximo timore perculsus est.

Ibid. c. 30. v. 8. *Luctationibus Dei luctata sum cum sorore mea*, h. e. vehementi lucta luctata sum.

2. Reg. 13. v. 36. *Fleverunt fletu magno*, h. e. maximo.

Isai. 22. v. 17. *Ecce Dominus asportari te faciet* טַלְטֵלָה גָּבֶר *asportatione viri*, h. e. virili, vehementi. Vulg. *sicut asportatur gallus gallinaceus.* S. Hieron. Comm. in h. l. tom. 3. nov. edit. col. 200. GEBER *omnes* VIRUM *interpretati sunt. Hebræus autem, qui nos in veteris instrumenti lectione erudivit*, gallum gallinaceum *transtulit. Sicut, inquit, gallus gallinaceus humero portitoris de alio loco transfertur in alium: sic te Dominus de loco tuo leviter asportabit.* Rabbi Salomon in h. l. *Et transportabit te sicut gallum gallinaceum, qui transportatur de loco uno in alium.* In *Midras Misle*, h. e. in commentatione allegorica & historica, vox גֶּבֶר, Prov. 30. v. 19. exponitur etiam *gallus gallinaceus.* Lxx. & alii interpretes Græci vocem גֶּבֶר *virum* reddiderunt, teste S. Hieron. loco superius laudato. Alia exempla vide Gen. 11. v. 3. ubi ל nomini conjugato præfigitur. 3. Reg. 1. v. 40. 4. Reg. 4. v. 13. Psal. 52. Heb. 53. v. 6. Isai. 22. v. 18. Ezech. 37. v. 35. Dan. 11. v. 3. Jon. 1. v. 10. Zach. 1. vv. 2. 14. 15. &c.

In Novo Testamento. Luc. 2. v. 9. καὶ ἐφοβήθησαν φόβον μέγαν, *& timuerunt timore magno.* Sic 1. Petr. 3. v. 14. Apoc. 17. v. 6. Et in ablativo casu, Joan. 3. v. 29. χαρᾷ χαίρει, *gaudio gaudet.* Sic Luc. 22. v. 15. Act. 4. v. 17. c. 5. v. 28. Qui idiotismus apud profanos cum Græcos, tum Latinos etiam in usu est.

II. Effectus, sive objectum actionis innuitur, ac nomen à Latinis per accusativum fere exprimitur.

Gen. 1. v. 11. *Germinet terra herbam virentem* מַזְרִיעַ זֶרַע *sementantem semen*, h. e. *facientem semen*, Vulg.

Ibid. c. 8. v. 21. *Et odoratus est Dominus odorem quietis*, h. e. acceptum habuit Noe sacrificium, quod effecit ut ira ejus quiesceret.

Ibid. c. 27. v. 3. *Venare mihi venationem.* Sic Lxx. θήρευσόν μοι θήραν. Alia exempla

vide Gen. 18. v. 20. cap. 43. v. 16. Exod. 13. v. 5. Num. 25. v. 11. 2. Reg. 12. v. 16. 4. Reg. 13. v. 14. c. 19. v. 7. Psal. 143. Heb. 144. v. 6. Isai. 8. v. 12. cap. 66. v. 19. Jerem. 22. v. 16. Thren. 3. v. 59. Ezech. 18. v. 2. cap. 28. v. 2. Mich. 2. v. 4. Nah. 1. v. 10. Hab. 3. v. 2. Zach. 3. vv. 7. 9. Esd. 4. v. 14. &c.

Quandoque nomen conjugatum deficit. Psal. 12. Heb. 13. v. 4. *Illumina oculos meos* פֶּן־אִישַׁן הַמָּוֶת *ne dormiam mortis*, supp. שְׁנַת *dormitionem*, sive *somnum*. Vide Num. 11. v. 14.

In Novo Testam. Coloss. 2. v. 19. αὔξει τὴν αὔξησιν τοῦ Θεοῦ, *augescit augmentum Dei*, h. e. à Deo profectum.

Sic apud profanos, & quidem Græcos: ἁμαρτάνω ἁμάρτημα, *pecco peccatum*, δουλεύω δουλείαν, *servio servitutem*, μάχομαι μάχην, *pugno pugnam*, βουλεύομαι βουλὴν, *do consilium*, ἱδρόω ἱδρῶτα, *sudo sudorem*, &c. Latinos: *vitam vivere*, *pugnare pugnam*, &c.

CANON II.

VERBA quædam Græca duos accusativos vel conjugatos, vel cognatos, alterum personæ, rei alterum, eleganter regunt.

In hac duorum accusativorum constructione, accusativus rei, quem Latini per ablativum vulgo exprimunt, præpositione regitur.

Matth. 10. v. 42. al. 43. ὃς ἐὰν ποτίσῃ ἕνα τῶν μικρῶν τούτων ποτήριον ψυχροῦ μόνον, *quicunque potaverit unum ex his pusillis, poculo aquæ frigidæ tantum*, &c. supp. κατὰ ποτήριον, *secundum poculum*. Vide Marc. 9. v. 41. 1. Cor. 3. v. 2.

Eodem modo construuntur μισέω, *odio habeo*, Psal. 24. Heb. 25. v. 19. apud Lxx. λούω *lavo*, apud Aristoph. &c.

In passivo accusativus rei manet, subintellecta quoque præpositione.

Matth. 16. v. 26. *Quid enim prodest homini, si mundum universum lucretur*, τὴν δὲ ψυχὴν αὐτοῦ ζημιωθῇ, supp. κατὰ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, *secundum vero animam suam*, Vulg. *animæ vero suæ detrimentum patiatur.* Sic βαπτίζομαι, *baptizor*, cap. 20. vv. 22. 23. Luc. 7. v. 29.

In eodem Luca, c. 12. v. 47. *Servus, qui cognovit voluntatem Domini sui* .... δαρήσεται πολλὰς, scilicet πληγὰς, *vapulabit multis*, supp. *plagis.*

Sic apud Aristot. πλεῖστα ἀδικεῖσθαι, *multis injuriis affici*. Plat. lib. 8. de Leg. μαστιγούσθω πληγὰς ἰσαρίθμους, *flagelletur plagis totidem*, seu *numero paribus.*

Huc pertinent verba *faciendi*. Matth. 27. v. 22. τί οὖν ποιήσω Ἰησοῦν, τὸν λεγόμενον Χριστόν; Vulg. *Quid igitur faciam de Jesu, qui dicitur Christus?* Sic Marc. 15. v. 12. Attamen Matth. 21. v. 40. per dativum nomen personæ exprimitur. Item πράττω *facio*, apud Demosth. δράω, *facio*, apud Isocratem; εὐλογέω, *benedico*, Luc. 2. v. 34. εὐαγγελίζω, seu εὐαγγελίζομαι, *evangelizo*, Luc. 3. v. 10. Act. 8. v. 40. Tamen Luc. 1. v. 19. cap. 2. v. 10. c. 4. v. 18. Act. 8. v. 35. &c. postremum illud verbum cum dativo etiam construitur.

CANON III.

Ex duobus verbis finitis, & per conjunctionem copulatis, vel etiam sine copula conjunctis, alterum quandoque in infinitum, seu infinitivum resolvitur.

Gen. 9. v. 20. וַיָּחֶל נֹחַ אִישׁ הָאֲדָמָה וַיִּטַּע כָּרֶם *Et cœpit Noe vir terræ* (i. agricola), *& plantavit vineam*, h. e. cœpit plantare vineam, vel plantavit.

Deut. 2. v. 31. *Incipe, posside*, hoc est, *incipe possidere*, Vulg.

Jos. 7. v. 7. *Utinam voluissemus, & mansissemus trans Jordanem*, h. e. voluissemus manere.

1. Reg. 2. v. 3. *Ne multiplicetis, ne loqua-*

mini, h. e. *nolite multiplicare loqui*, Vulg.

2. Reg. 7. v. 29. *Velis & benedic domui servi tui*, h. e. velis, seu placeat tibi benedicere, &c.

Esth. 8. v. 6. *Quomodo potero, & aspiciam perditionem cognationis meæ?* hoc est, potero aspicere.

Isai. 1. v. 19. *Si volueritis & audieritis me*, h. e. si volueritis audire me.

Ibid. c. 47. v. 1. *Non perges, vocabunt te mollem & teneram*, i. *ultra non vocaberis mollis & tenera*, Vulg. Præterea tertia pers. plur. activa *vocabunt*, passive accipitur, ut sup. §. 2. Can. III. pag. 531. Vide etiam Job. 31. v. 22.

Sic in Participiis. Prov. 4. v. 18. *pergens & lucens*, h. e. pergens lucere.

Hîc etiam observandum, ex duobus verbis finitis sine copula conjunctis, nonnunquam posterius importare particulam causalem *ut*; sic: Psal. 93. Heb. 94. v. 4. *Eructabunt, loquentur vetera*, h. e. ut loquantur vetera. Vide etiam Psal. 87. Heb. 88. v. 11. Psal. 101. Heb. 102. v. 14. &c. ubi alii ellipsin copulæ & esse volunt, quam Lxx. & Vulg. Lat. suppleverunt, præterquam in ultimo exemplo, ubi תָּקוּם per participium reddiderunt: *σὺ ἀναστὰς οἰκτειρήσεις τὴν Σιών, tu exsurgens misereberis Sion.*

CANON IV.

CUM duo verba ejusdem temporis conjunguntur, vel copula intercedente, vel sine ea; tum prius verbum sæpe per adverbium Latinis exprimitur.

Gen. 24. v. 18. *Et festinavit & demisit hydriam*, h. e. *celeriter demisit*, Vulg.

Ibid. c. 25. v. 1. *Et addidit Abraham, & accepit uxorem*, h. e. denuo, iterum accepit uxorem. Vulg. *aliam duxit uxorem.*

Ibid. c. 26. v. 18. *Et reversus est Isaac, & fodit puteos*, h. e. *rursum fodit*, Vulg.

Ibid. c. 30. v. 31. *Revertar, pascam, pecora tua custodiam*, h. e. *iterum pascam & custodiam pecora tua*, Vulg.

Psal. 77. Heb. 78. v. 41. *Et reversi sunt, & tentaverunt Deum*, h. e. rursus tentaverunt.

Psal. 101. Heb. 102. v. 3. *Festina, exaudi me*, h. e. *velociter exaudi me*, Vulg.

Psal. 105. Heb. 106. v. 13. *Festinarunt, obliti sunt opera ejus*, h. e. cito obliti sunt.

1. Reg. 4. v. 14. *At ille festinavit & venit*, h. e. festinanter venit.

3. Reg. 19. v. 6. *Et reversus est & obdormivit*, h. e. *iterum obdormivit*, Vulg.

1. Paral. 13. v. 2. *Erumpamus, mittamus ad fratres nostros*, i. huc illuc celeriter amandemus cursores. Metaphora ab aquis inundantibus sumta.

Neh. seu 2. Esd. 3. v. 20. הֶחֱרָה הֶחֱזִיק *accendit, instauravit*, h. e. ardenter instauravit. Vulg. *in monte ædificavit.* Pro הֶחֱרָה legebat הָהָרָה *montem versus*, ab הַר *mons*, & cum ה artic. ab initio, & locali à fine, הָהָרָה.

Isai. 6. v. 13. וְשָׁבָה וְהָיְתָה *& convertetur, & erit ad flagrandum*, i. iterum flagrabit. Sym. *καὶ πάλιν ἔσται εἰς καταβόσκησιν, & rursus erit in devastationem.* Lxx. *καὶ πάλιν ἔσται εἰς προνομὴν, & rursum erit in deprædationem.* Sic etiam convertit Hieron. commentario in h. locum. Vulg. *& convertetur, & erit in ostensionem*, quod in malam partem accipiendum est.

Isai. 64. v. 4. *Occurristi lætanti & facienti justitiam*, hoc est, lætanter justitiam facienti.

Jerem. 13. v. 18. *Humiliamini, sedete*, h. e. humillime sedete.

Ose. 9. v. 9. *Profundum fecerunt, corruperunt, sicut in diebus Gabaa*, h. e. profundissime corruperunt, sive, ut Vulg. *profunde peccaverunt.* Gabaonitarum scelus quod attinet, vide Jud. capp. 19. & 20.

Act. 15. v. 16. *μετὰ ταῦτα ἀναστρέψω, καὶ οἰκοδομήσω τὴν σκηνὴν Δαυίδ, Post hæc revertar, & ædificabo tabernaculum David*, h. e. iterum ædificabo. Conf. Amos. 9. v. 11.

Rom. 10. v. 20. *Isaias autem audet & dicit*, h. e. audacter & libere dicit.

CANON V.

VERBUM finitum cum infinitivo junctum, quandoque adverbialiter exponendum est, & infinitivus in tempus & personam finiti convertendus.

Gen. 8. v. 10. וַיֹּסֶף שַׁלַּח *& adjecit* (Noe) *dimittere columbam ex arca*, h. e. *iterum dimisit*, Vulg. Sic v. 12. Psal. 77. Heb. 78. v. 17. &c.

Ibid. v. 21. *Non addam maledicere amplius terræ*, h. e. *nequaquam ultra maledicam terræ*, Vulg.

Ibid. cap. 12. v. 11. *Cum appropinquasset* (Abram) *ingredi in Ægyptum*, h. e. cum prope venisset in Ægyptum; cum jam jam ingressurus esset in Ægyptum.

1. Reg. 19. v. 8. *Et addidit bellum esse*, h. e. *motum est rursum bellum*, Vulg.

Esd. 9. v. 14. *An reverteremur ad irrita facienda mandata tua?* h. e. an iterum irrita faceremus? Sic Job. 7. v. 7. Psal. 70. Heb. 71. v. 20.

Psal. 32. Heb. 33. v. 3. *Benefacite psallere*, i. *bene psallite*, Vulg.

Psal. 77. Heb. 78. v. 38. *Et multiplicavit avertere iram suam*, h. e. plurimum avertit.

Psal. 125. Heb. 126. v. 2. *Magnificavit Dominus facere cum eis*, h. e. magnifice egit. Sic v. 3. 1. Reg. 16. v. 17.

Cum participiis. Psal. 112. Heb. 113. v. 5. *Quis sicut Dominus Deus noster*, הַמַּגְבִּיהִי לָשָׁבֶת *qui exaltat habitare*, h. e. qui altissime habitat, seu ut Vulg. *qui in altis habitat*. V. 6. וְהַמַּשְׁפִּילִי לִרְאוֹת *& humiliat respicere*, h. e. demisse respicit, seu infime demittit se respiciendo. Participia illa sunt cum (י), quod vocant paragogicum, sed quod revera est antiqua vocalis *e* sub ultima litera subintellecta. Vide pag. 183. col. 2. in fine.

Psal. 126. Heb. 127. v. 2. *Frustra est vobis matutinantibus surgere*, h. e. mane surgentibus; *& tardantibus sedere*, h. e. tarde sedentibus. Sensus est: frustra mane surgitis, & tarde sedetis, seu cubatis, ob vile lucrum; sicque panem multis curis ac laboribus dilutum comeditis, nisi Dominus laboribus vestris faveat.

Prov. 30. v. 29. *Tria sunt benefacientia procedere*, h. e. *quæ bene procedunt*, Vulg. Sic Jerem. 1. v. 12.

Interdum deficit infinitivus. Num. 14. v. 24. וַיְמַלֵּא אַחֲרָי *& implevit post me*, sup. *ire*, h. e. plane sequutus est me. Sic cap. 32. vv. 11. 12. Deut. 1. v. 36. Jos. 14. v. 8. 3. Reg. 11. v. 6.

1. Reg. 18. v. 27. *Et impleverunt ea* (præputia) *regi*, supp. *dare*, h. e. plene dederunt. Vulg. *annumeravit* (David) *ea regi*.

Quandoque etiam infinitivus iste loco adverbii est. 1. Reg. 17. v. 16. *Et appropinquabat Philisthæus* הַשְׁכֵּם וְהַעֲרֵב *matutinare & vesperascere*, h. e. *mane & vespere*. Vulg.

Ex Novo Testamento. Luc. 20. v. 11. *Et addidit alium servum mittere*, sic etiam v. 12. h. e. *& iterum misit*, explicante Marco c. 12. vv. 4. 5. Ita Joan. 6. v. 21. ἤθελον *volebant*, commode explicatur per ἐθελημῶς *voluntarie*, *ultro*, *cupide*. Conf. Matth. 14. v. 32. & Marc. 6. v. 51. Vide etiam Joan. 5. v. 35.

CANON VI.

VERBUM finitum quodvis regit suum infinitivum ad certiorem rei cognitionem, & evidentiam exprimendam.

Hæc verbi cum suo infinitivo syntaxis, non tantum locum habet in eadem conjugatione, sed etiam in diversis. Insuper infinitivus verbum finitum modo præcedit, modo sequitur, eadem utrobique emphasi. Volunt tamen nonnulli, cum infinitivus sequitur, *continuationem* indicari. Hic autem infinitivus, sive præcedat, sive sequatur tempus finitum,

finitum, explicationis causa in *gerundium* convertitur.

Denique Idiotismi hujus exempla tam in oratione *affirmativa*, quam in *negativa* reperiuntur.

I. IN ORATIONE AFFIRMATIVA.

Gen. 2. v. 16. *Ex omni ligno paradisi* אָכֹל תֹּאכֵל *comedendo comedes*, h. e. libere comedere poteris.

Ibid. v. 17. *moriendo morieris*, id est, certissime morieris, seu eris morti obnoxius, ut vidimus supra pag. 529. Can. I. col. 1.

Ibidem c. 37. v. 33. טָרֹף טֹרַף *discerpendo discerptus est Joseph*, i. crudeliter, vel certo certius discerptus est Joseph. In hoc exemplo, infinitivus טָרֹף est in qál, præteritum vero טֹרַף in puál.

Exod. 21. v. 19. וְרַפֹּא יְרַפֵּא *Et medicando medicabitur*, h. e. *mercedem curationis reddet*, Chald. Vel *impensas in medicos restituet*, Vulg. qui optime loci hujus sensum reddidit.

4. Reg. 8. v. 10. *Vade*, אֱמָר־לֹא חָיֹה תִחְיֶה *dic illi: vivendo vives*, i. certissime *sanaberis*, Vulg. quod ironice dictum est. Quidam tamen לֹא ut particulam negativam accipiunt, ac interpretantur *non vivendo vives*; at Massorethæ notant לֹא scriptum esse pro לוֹ, quam ultimam lectionem sequitur Vulg. MS. Alex. Ald. & Complut. habent etiam αὐτῷ *illi*. Alia exempla vide Exod. 19. vv. 12. 13. Num. 11. v. 32. Jos. 7. v. 7. cap. 24. v. 10. 1. Reg. 23. v. 22. 2. Reg. 9. v. 11. 4. Reg. 3. v. 23. Psal. 49. Heb. 50. v. 21. Et sic sæpissime alibi.

Quandoque diversi verbi infinitivus sequitur tempus finitum, quo fere *continuatio* actionis innuitur.

Gen. 8. v. 3. וַיָּשֻׁבוּ .... הָלוֹךְ וָשׁוֹב *Et reversæ sunt aquæ .... eundo & revertendo*. Vulg. *euntes & redeuntes*, i. continuo recedendo.

Ibidem v. 7. וַיֵּצֵא יָצוֹא וָשׁוֹב *Et egrediebatur* (corvus) *egrediendo & revertendo*, h. e. continuo ibat & redibat, ultro citroque circa arcam volitabat, nec tamen intra eam redibat; unde Lxx. καὶ ἐξελθὼν οὐκ ἀνέστρεψεν, Vulg. *& egrediens non revertebatur*. Sensum, non verba, expresserunt. Vide etiam c. 12. v. 9. Psal. 125. Heb. 126. v. 6. Jerem. 29. v. 19.

Pro altero infinitivo, nomen interdum ponitur.

Jud. 4. v. 24. וַתֵּלֶךְ *& ivit manus filiorum Israël* הָלוֹךְ וְקָשָׁה *eundo & dura*, h. e. perrexit indesinenter durior esse. Vulg. *qui* (filii Israël) *crescebant quotidie, & forti manu opprimebant Jabin regem Chanaan*. Sensum optime reddidit.

Pro infinitivis, quandoque participia ponuntur.

1. Reg. 17. v. 41. *Ibat autem Philisthæus* הֹלֵךְ וְקָרֵב *incedens & appropinquans adversum David*, h. e. continenter appropinquabat ad Davidem.

Denique interdum ellipsis est infinitivi verbo cognati. 1. Reg. 14. v. 16. Et *ecce multitudo illa colliquescebat*, וַיֵּלֶךְ וַהֲלֹם *& ibat contundendo se*, pro, וַיֵּלֶךְ הָלוֹךְ וַהֲלֹם *& ibat eundo & contundendo se*, i. indesinenter contundebat se.

In Nov. Testam. Act. 7. v. 34. ἰδὼν εἶδον (cum participio pro infinitivo) *videns vidi afflictionem populi mei*, cujus loco legitur Exod. 3. v. 7. רָאֹה רָאִיתִי *videndo vidi*. Vide etiam Act. 5. v. 4.

Apud profanos. Lucian. ἰδὼν εἶδον, *videns vidi*. Æschyl. βλέποντες ἔβλεπον, *videntes videbant*.

II. IN ORATIONE NEGATIVA.

Gen. 3. v. 4. לֹא־מוֹת תְּמֻתוּן *non moriendo moriemini*, h. e. *nequaquam morte moriemini*. Vulg.

Exod. 5. v. 23. וְהַצֵּל לֹא־הִצַּלְתָּ *& liberando non liberasti*, hoc est, omnino, prorsus non liberasti; quo in exemplo, sicut & in quibusdam sequentibus, negatio verbo & infinitivo interponitur.

Ibid. c. 34. v. 7. וְנַקֵּה לֹא יְנַקֶּה *& mundando non mundabit*, h. e. mundando non mundabitur; illa enim tertia persona activa, passive accipienda est. Vide supra pag. 531. Can. III. Vulg. *nullusque apud te per se innocens est*.

Lev. 19. v. 20. וְהָפְדֵּה לֹא נִפְדָּתָה *& redimendo non fuit redemta*, h. e. nullo modo redemta. Præteritum est ex niphál, infinitivus ex hophál. Vide Ezech. 16. v. 4. Dan. 10. v. 3.

Psal. 48. Heb. 49. v. 8. אָח לֹא־פָדֹה יִפְדֶּה אִישׁ *Fratrem non redimendo redimet quisquam*, h. e. nullo modo redimet. S. Hieron. *Fratrem redimens non redimet vir.* LXX. ἀδελφὸς οὐ λυτροῦται, λυτρώσεται ἄνθρωπος, *frater non redimit, redimet homo.* Pro פָּדֹה legeb. פָּדָה *redemit.*

CANON VII.

VERBIS passivis nominativus subjunctus non raro præcedentem habet particulam אֶת vulgarem accusativi notam, pleonastice quidem, sed emphatice, & amplioris declarationis gratia.

Gen. 17. v. 5. *Nec ultra vocabitur* אֶת־שִׁמְךָ *nomen tuum Abram.*

Ibid. c. 21. v. 5. בְּהִוָּלֶד־לוֹ *cum natus est ei* (Abrahamo) אֵת־יִצְחָק *Isaac.*

Lev. 13. v. 49. וְהָרְאָה אֶת־הַכֹּהֵן *& videre fiet Sacerdos.* Quidam tamen existimant אֶת־ ibi positum esse pro אֶל־ *ad*, unde Vulg. *& ostendetur Sacerdoti.*

Num. 26. v. 55. *Sorte* יֵחָלֵק אֶת־הָאָרֶץ *dividetur terra.* Vide etiam Deut. 20. v. 8. Si puncta mutentur in hujusmodi verbis passivis, facile in activa convertentur, ita tamen ut passive accipiantur. Sic v. g. *Nec ultra* יִקְרָא אֶת־שִׁמְךָ *vocabit nomen tuum Abram*, hoc est, vocabitur, ut supra §. II. Can. III. pag. 531.

CANON VIII.

VERBUM passivum *vocandi* cum dativo construitur, quem Latini per alterum nominativum exprimunt.

Gen. 2. v. 23. לְזֹאת יִקָּרֵא אִשָּׁה *huic vocabitur virago*, i. hæc vocabitur. Alia exempla vide Isai. 1. v. 26. cap. 32. v. 5. cap. 35. v. 8. cap. 62. v. 4. Quandoque etiam alter nominativus exprimitur, ut Isai. 56. v. 7. כִּי בֵיתִי בֵּית־תְּפִלָּה יִקָּרֵא *quia domus mea, domus orationis vocabitur.*

Idoneus hîc esset de speciali aliorum quorumdam verborum constructione disserendi locus. Ex verbis enim, alia casum suum nude & simpliciter, alia intercedente aliqua præpositione, & id quidem frequentissime, regunt. Verum quia hæc in lexico, quod Deo dante, Grammaticam illam excipiet, annotabuntur; ea nunc missa facimus, ut ad singularem verbi substantivi *sum* constructionem deveniamus. Interea temporis, præpositiones illas negligere sufficiat.

CANON IX.

VERBUM substantivum *sum*, vel expressum, vel subintellectum, loco posterioris nominativi, eleganter regit nomen cum præpositione.

I. Cum præpositione ב *in.*

Jud. 11. v. 35. אַתְּ הָיִית בְּעֹכְרָי *tu es in perturbatoribus meis*, h. e. perturbans me. LXX. καὶ σὺ ἦς ἐν τῷ ταράχῳ μου, *& tu eras*, vel *es in turbatione mea*, h. e. turbas me.

Psal. 53. Heb. 54. v. 6. אֲדֹנָי בְּסֹמְכֵי נַפְשִׁי *Dominus* (est) *in sustentantibus animam meam*, h. e. sustentans. Vulg. *susceptor animæ meæ.*

Psal. 117. Heb. 118. v. 7. *Dominus* (est) *mihi* בְּעֹזְרָי *in adjutoribus meis*, h. e. ut LXX. interpretantur, ἐμοὶ βοηθός, Vulg. *mihi adjutor.* Vide insuper Prov. 3. v. 26.

Apud profanos. Euripid. in Hippolyto, κάρτ' ἂν ἐν σοφοῖσιν ἦν, *valde in sapientibus fuissem*, h. e. valde sapiens. Cicero: *hîc in magnis viris non est habendus*, h. e. magnus vir, &c.

Interdum tamen illa præpositione μειωτικῶς,

seu divisio & distinctio significatur, ut 2. Reg. 15. v. 31. *Achitophel est* בַּקֹּשְׁרִים *cum conjuratoribus*, h. e. conjuratorum unus. Vide etiam Prov. 22. v. 26. cap. 23. v. 20.

II. Cum præpositione ל *ad*, vel *in*.

Gen. 2. v. 24. *Et erunt* (duo) לְבָשָׂר *in carnem unam, vel in carne una*, h. e. *una caro*, ut explicatur Matth. 19. v. 6. Sic Gen. 20. v. 12. Ruth. 4. v. 13.

Gen. cap. 17. v. 4. *Erisque* לְאַב *in patrem multarum gentium*, h. e. *pater*, Vulg.

Deut. 28. v. 44. *Ipse erit* לְרֹאשׁ *in caput*, *& tu eris* לְזָנָב *in caudam*, h. e. caput, cauda; superior, inferior.

Alia exempla vide Psal. 30. Heb. 31. v. 3. Thren. 1. v. 5. Heb. 8. v. 10.

1. Joan. 5. v. 8. καὶ οἱ τρεῖς εἰς τὸ ἕν εἰσιν, *& hi tres in unum sunt*, h. e. *unum*, Vulg.

Quandoque hac phrasi *conversio* innuitur. Exod. 4. v. 4. וַיְהִי לְמַטֶּה *& fuit in virgam*, h. e. *versa est in virgam*, Vulg. Sic v. 9. וְהָיוּ לְדָם *& erunt* (aquæ) *in sanguinem*, h. e. *vertentur*.

ARTICULUS II.

De Verborum enallage.

VERBORUM enallagen, secundum varia eorum accidentia, distinguemus. I. Erit modorum. II. Temporum. III. Personarum. IV. Numeri. V. Generis.

§. I.

De modorum enallage, & optativo modo.

CANON I.

INFINITIVUS pro præterito vel præsenti, futuro, imperativo, participio, & nomine interdum ponitur.

I. Infinitivus pro præterito, vel præsenti.

Exod. 8. v. 15. al. 11. *Videns autem Pharao, quod data esset requies*, וְהַכְבֵּד *& aggravare cor suum*, h. e. aggravavit; vel, ut Vulg. *ingravavit*.

2. Paral. 31. v. 10. *Ex quo cœperunt offerri primitiæ in domo Domini*, אָכוֹל וְשָׂבוֹעַ וְהוֹתֵר *comedere, & saturari & remanere plurima*, h. e. *comedimus; & saturati sumus, & remanserunt plurima*, Vulg. Suppleri posset verbum *cœpimus*, sic: *cœpimus comedere*, &c.

Psal. 21. Heb. 22. v. 9. גֹּל *sperare in Domino*, h. e. *speravit*, Vulg. Lat. Verum potest esse præteritum formæ hholem, ut posuimus supra pag. 216. col. 1. initio.

Prov. 12. v. 6. al. 5. *Verba impiorum* אֱרָב־דָּם *insidiari sanguini*, h. e. *insidiantur*, Vulg.

Prov. 15. v. 22. הָפֵר *dissipare cogitationes in non consilio*, h. e. *dissipantur*, Vulg.

Ezech. 1. v. 14. *Et animalia* רָצוֹא וָשׁוֹב *currere & redire*, h. e. currebant, Vulg. *ibant & redibant*. Quidam subintelligunt tempus finitum, רָצוּ רָצוֹא *currebant currendo*, & שָׁבוּ שׁוֹב *redibant redeundo*.

Alia exempla videsis Isai. 38. v. 16. Jerem. cap. 7. v. 9. cap. 10. v. 13. cap. 14. v. 5. cap. 31. v. 2. Amos. 8. v. 4. &c.

II. Infinitivus pro futuro.

Exod. 18. v. 22. וְהָקֵל מֵעָלֶיךָ *& alleviare à te*, h. e. levius erit tibi, sive, ut eleganter Vulg. *leviusque sit tibi, partito in alios onere*.

2. Reg. 3. v. 18. *In manu servi mei David* הוֹשִׁיעַ *salvare populum meum Israël*, pro אוֹשִׁיעַ *salvabo*, ut reddidit Vulg.

2. Paral. 18. v. 29. *Dixitque rex Israël ad Josaphat :* הִתְחַפֵּשׂ וָבוֹא *mutare habitum & ad pugnam ire*, h. e. *mutabo habitum, & sic ad pugnam vadam*, ita optime Vulg. qui tamen 3. Reg. 22. v. 30. ubi eadem verba Hebraïca legere est, interpretatur : *sume arma & ingredere prælium*, qui non est hujus loci sensus, ut liquet ex contextus serie. Rex autem Israël mutavit habitum, ne à Syris agnosceretur; sequitur enim: *Tu autem* (Josaphat) *induere vestibus tuis* solitis, tibi enim non imminet tantum periculum, quantum mihi primario Syrorum hosti.

Isai. 5. v. 5. הָסֵר *removere sepem ejus* ..... פָּרֹץ *dirumpere maceriam ejus* .... i. removebo, dirumpam. Sive ut Vulg. *auferam, diruam*.

Jerem. 13. v. 16..... וְשִׂית *& ponere*, h. e. ponet, vel ponat. Quæ enallage in hoc Propheta frequentissima est.

Ezech. 11. v. 7. *Et vos* הוֹצִיא *educere*, pro אוֹצִיא *educam*, Vulg. qui forte ita legebat.

Zach. 12. v. 10. *Et plangent eum planctu quasi super unigenitum*, וְהָמֵר, *& amare dolere super eum*, h. e. & amare dolebunt.

III. Infinitivus pro imperativo.

Exod. 20. v. 8. זָכוֹר *recordari diei Sabbathi, ut sanctifices illum*, h. e. recordare, sive, ut Vulg. *memento ut diem Sabbathi sanctifices*, forte legeb. זְכוֹר.

Num. 4. v. 1. נָשׂא *tollere summam filiorum Caath*, &c. h. e. *tolle* (נְשָׂא) ut forte olim legebatur.

Deut. 5. v. 12. שָׁמוֹר *observare diem Sabbathi*, &c. id est, observa. A vero alienum non est antiquitus lectum fuisse שְׁמוֹר *observa*, in imperativo. Alia exempla vide Jos. 1. v. 13. Job. 32. v. 10. Psal 16. Heb. 17. v. 4. Jerem. 2. v. 2. &c.

Luc. 22. v. 42. *Pater, si vis*, παρενεγκεῖν *transferre calicem istum à me*, h. e. *transfer*, Vulg. nisi legerit παρένεγκε, in imperat. ut habetur Marc. 14. v. 36. & ut præ se ferunt mss. quidam codd. quos vide apud D. Mill. pag. 188. col. 2.

Sic apud Greg. Nazian. μὴ σφόδρα θαῤῥεῖν, μηδ' ἀπελπίζειν ἄγαν, *ne aude nimium, nec nimis despera*. Phocylid. μαρτυρίαν ψευδῆ φεύγειν, τὰ δίκαια ἀγορεύειν, *falsum testimonium fuge, justa loquere*. Virg. 3. Georg. vv. 331. 335.

> *Æstibus at mediis umbrosam exquirere vallem.*
>
> *Tum tenues dare rursus aquas, & pascere rursus.*

pro, exquire, da, pasce. Sunt tamen, qui in hac loquutione supplendum existiment θέλεις *velis*, χρὴ, δεῖ *oportet*, προσήκει, πρέπει *decet, convenit*, &c. Posset etiam in Hebræo subintelligi tempus finitum, sic : זָכוֹר תִּזְכֹּר *recordando recordaberis*.

IV. Infinitivus pro participio.

Num. 6. v. 5. גַּדֵּל *magnificare*, i. *magnificans*, seu *crescere faciens*, aut *nutriens*, (ut Lxx. τρέφων,) *comam, capillum capitis sui*, &c.

Jos. 3. v. 17. *Et Sacerdotes....stabant super siccam humum in medio Jordanis*, הָכֵן *accingere se*, h. e. *accincti*, Vulg. Aq. Sym. ἕτοιμοι *parati*. Apud Lxx. vacat.

Psal. 31. Heb. 32. v. 9. *Nolite fieri sicut equus & mulus*, אֵין הָבִין *non intelligere*, h. e. non intelligentes. Sive, ut Vulg. *quibus non est intellectus*; relativum enim אֲשֶׁר sæpe deficit, & infinitivus pro nomine substantivo usurpatur, ut dicemus infra num. V.

Isai. 49. v. 7. *Hæc dicit Dominus* ....לִבְזֹה *ad contemnere animam*, h. e. ad animam contemnentem; sequitur enim in participio : לִמְתָעֵב גּוֹי *ad abominantem gentem*. Lxx. τὸν φαυλίζοντα τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, τὸν βδελυσσόμενον ὑπὸ τῶν ἐθνῶν, *eum, qui despicit animam suam, qui abominationi est gentibus*. Theod. referente Hieron. comm. in h. l. tom. 3. nov. edit. col. 353. *ei, qui despicit animam, qui abominationi est genti*, &c. cui interpretationi consentit Aq. teste eod. Hieron. qui ibidem Lxx. quod prophetiæ hujus, quam Christo applicat, sensum mutaverint, & extenuaverint, insimulat. Vide ejus verba. Vulg. *ad contemtibilem animam, ad abominatam gentem*.

Habac. 2. v. 15. הוֹי מַשְׁקֵה רֵעֵהוּ מְסַפֵּחַ חֲמָתְךָ וְאַף שַׁכֵּר *Væ potum præbenti amico suo, adhibenti furorem*, vel *venenum tuum*, (חֵמָה enim) pro diversis radicibus utrumque significat) *etiam inebriare*, h. e. inebrianti. Vulg. *Væ*

qui potum dat amico suo mittens fel suum, & inebrians. Pro חֲמָתְךָ legeb. חֲמָתוֹ *fel*, seu *venenum suum.* Sic etiam legebat Sym. καὶ ἀφιὼν ἀκρίτως τὸ θυμὸν ἑαυτοῦ, *& emittens absque judicio furorem*, vel *venenum suum.* Aq. vero, V. edit. & Theod. legebant ut Heb. Aq. ἐξ ἐκπιμψεως χόλου σου, *ex emissione iræ tuæ.* V. edit. ἐξ ἀπροσδοκήτου ἀναστροφῆς τῆς ὀργῆς σου, *de insperata subversione iræ tuæ.* Theod. ἀπὸ χύσεως θυμοῦ σου, *de effusione furoris tui.* Illi insuper interpretes ם τοῦ מְסַפֵּחַ, ut præpositionem spectarunt, מִסְפַּח. Hujus porro versiculi sensus est: væ illi, qui eodem furore, quo tu, percitus potum dat amico suo ad ebrietatem usque. Vel: væ ei, qui in furore suo potum dat amico suo, eumque inebriat.

V. Infinitivus pro nomine substantivo.

3. Reg. 8. v. 52. *Et exaudies eos* בְּכֹל קָרְאָם *in omni invocare ipsos*, h. e. in omni invocatione, seu oratione ipsorum. Vulg. *in universis, pro quibus invocaverint te.*

4. Reg. 19. v. 27. *Et sedere tuum, & egredi tuum, & venire tuum scio, & furere tuum contra me*, h. e. sessionem tuam, &c. Vulg. *habitaculum tuum, & egressum tuum, & introitum tuum, & viam tuam ego præscivi .... & furorem tuum contra me.* Per egressum autem, ingressum, sessionem, &c. quælibet vitæ actiones significantur.

1. Paral. 16. v. 37. *Et dicat omnis populus: amen* וְהַלֵּל *& laudare Domino*, h. e. laudem, seu *hymnum*, Vulg.

Psal. 100. Heb. 101. v. 3. עֲשֹׂה סֵטִים *facere declinantium odi*, h. e. opus, factum.

Psal. 131. Heb. 132. v. 1. *Memento Domine David* אֵת כָּל עֻנּוֹתוֹ *cum omni affligi eum*, vel (&) *omnis affligi eum*, h. e. afflictionis ejus. Aq. κακουχίας αὐτοῦ, *ærumnæ ejus.* Sym. κακώσεως αὐτοῦ, S. Hieron. *afflictionis ejus.* V. edit. ταπεινώσεως αὐτοῦ, *humiliationis ejus.* Lxx. πραότητος αὐτοῦ, *mansuetudinis ejus*, legebant עַנְוֺתוֹ ab עֲנָוָה *mansuetudo, humilitas*, &c. Alia exempla vide Isai. 4. v. 4. cap. 32. v. 17. c. 38. v. 12. Dan. 10. v. 1. &c.

Luc. 7. v. 21. *& cœcis multis donavit* (Jesus) τὸ βλέπειν *videre*, h. e. *visum*, Vulg. Vide etiam Heb. 2. v. 15. &c.

Apud profanos. ἐκ τοῦ ὁρᾷν γίγνεται τὸ ἐρᾷν, *ex videre nascitur amare*, i. ex visu nascitur amor. τὸ μαθεῖν πραΰνει τὰ ἤθη, *eruditio emollit mores*, quod convenit cum illo Latino: *didicisse fideliter artes, emollit mores.* Plaut. in Bach. *hic vereri perdidit*, i. verecundiam.

Vice versa interdum nomen pro infinitivo ponitur.

Deut. 10. v. 12. *Et nunc, Israël, quid Dominus Deus tuus petit à te, nisi* לְיִרְאָה *timorem Dominum Deum tuum*, &c. h. e. ad timendum, sive *ut timeas*, Vulg. sequitur enim infinitivus לָלֶכֶת *ad ambulandum.*

Isai. 7. v. 1. *Et factum est in diebus Achaz, filii Joathan .... ascendit Rasin rex Syriæ, & Phacee filius Romeliæ, rex Israel in Jerusalem,* לַמִּלְחָמָה *ad prælium contra eam* (Jerusalem,) h. e. *ad præliandum*, Vulg.

Huc etiam pertinent nomina, quæ casum verbi sui regunt, & de quibus supra cap. II. art. II. §. XII. Can. I. pag. 497.

Marc. 12. v. 38. *Et dicebat* (Jesus) *eis* ἐν τῇ διδαχῇ αὐτοῦ, *in doctrina sua*, h. e. ἐν τῷ διδάσκειν, *inter docendum*, vel *docendo.* Sic cap. 4. v. 2.

CANON II.

IMPERATIVUS quandoque pro præterito seu præsenti, pro futuro indicativi, & pro subjunctivo usurpatur. Interdum etiam permissive exponendus est.

I. Imperativus pro præterito, seu præsenti.

Psal. 8. v. 2. *Quoniam* תְּנָה *dedisti*, vel *das*, aut *ponis*, vel *posuisti*, ut S. Hieron. *magnificentiam tuam super cœlos.* Lxx. ἐπήρθη, Vulg. Lat. *elevata est.* Sym. ἔταξας *ordinasti.* Porro תְּנָה imperativus est cum ה parag. ut posuimus supra pag. 208. col. 2. non infinitivus, ut volunt plerique omnes Grammatici.

II. Imperativus pro futuro indicativi.

Gen. 20. v. 7. *Et orabit pro te*, וֶחְיֵה *& vi-*

ve, hoc est, *& vives*, Vulg.

Ibid. c. 42. v. 18. *Facite, quæ dixi*, וִחְיוּ *& vivite*, h. e. *& vivetis*, Vulg.

Ibid. c. 45. v. 18. *Et ego dabo vobis omnia bona Ægypti*, וְאִכְלוּ *& comedite*, h. e. & comedetis.

Psal. 36. Heb. 37. v. 27. *Declina à malo & fac bonum*, וּשְׁכֹן *& inhabita in sæculum*, i. & inhabitabis.

Alia exempla vide Deut. 32. v. 50. Prov. 3. v. 4. cap. 4. v. 4. Isai. 54. v. 14. Jerem. 27. v. 17. &c.

Joan. 2. v. 19. λύσατε, *solvite templum hoc*, &c. i. solvetis.

Ex profanis. Menand. οἶδ' ὅτι ποίησον, pro ποιήσεις, *scio, quod facturus sis.* Virg. Ecl. 7. v. 36. *Si fœtura gregem suppleverit, aureus esto*, i. eris.

Huc pertinet, quod futura à prophetis prænunciantur forma imperandi.

Isai. 47. v. 1. *Descende, sede in pulvere, virgo filia Babylon*, &c. V. 5. *Sede tacens, & intra in tenebras, filia Chaldæorum*, hoc est, descendes, sedebis, &c.

Psal. 78. Heb. 79. v. 6. *Effunde iram tuam in gentes, quæ te non noverunt*, &c. hoc est, effundes. V. 12. *Redde vicinis nostris septuplum in sinu eorum*, &c. i. reddes. Vide Psal. 68. Heb. 69. vv. 25. 28. Jerem. cap. 18. v. 21. &c. quod *non optantis est, sed prophetantis: non ut fiat, sed quia fiet*, scribit S. Aug. in Psal. 78. v. 24. tom. 4. nov. edit. col. 705. Idem in Psal. 5. v. 11. *Reos illos perage*, vel ut Vulg. *judica, i. condemna illos, Deus*, &c. *prophetia est*, inquit ibid. col. 20. *non maledictio: non enim optat* (Propheta) *ut veniat, sed cernit quid eventurum sit.* Pseudo-Hieron. comm. in cap. 1. Thren. tom. 5. nov. edit. col. 810. in fine. *Quando sancti viri deprecatorio more contra hostes suos rogant, non voto malitiæ, sed spiritu prophetiæ, hoc, quod præsciunt, futurum prædicunt.*

III. Imperativus pro subjunctivo cum conjunctione *si*, vel *quanvis*.

Num. 24. v. 21. *Robustum quidem est habitaculum tuum*, וְשִׂים *& pone in petra nidum tuum*, h. e. *sed si posueris*, Vulg.

Psal. 4. v. 5. *Irascimini*, vel *commovemini; & nolite peccare*, h. e. *si irascimini*, &c.

Nah. 3. v. 15. *Congregare ut bruchus, multiplicare ut locusta*, h. e. quanvis congregata, seu numerosa fueris ut bruchus, & multiplicaveris te ut locusta.

Eccli. 30. v. 9. τιθήνησον τέκνον, καὶ ἐκθαμβήσει σε, σύμπαιξον αὐτῷ, καὶ λυπήσει σε, *lacta filium, & terrorem incutiet tibi, lude cum eo, & contristabit te*, h. e. si lactaveris, &c.

IV. Imperativus quandoque permissive exponendus est.

2. Reg. 18. v. 23. *Et ait ei: curre*, hoc est, curras sino; antea enim nolebat Joab, sed efflagitanti Achimaaso illud permisit.

3. Reg. 22. v. 22. *Egrediar & ero spiritus mendax in ore omnium prophetarum ejus. Et dixit Dominus ..... egredere & fac ita*, h. e. permitto ut egrediaris, & ita facias; non enim jubet Dominus, sed permittit.

4. Reg. 2. v. 17. *Coegeruntque eum donec acquiesceret & diceret: mittite*, h. e. sino ut mittatis.

Matth. 8. v. 32. *Et ait illis* (Dæmonibus) *ite*, h. e. sino ut eatis; nam Luc. 8. v. 32. pro hoc imperativo legitur, καὶ ἐπέτρεψεν αὐτοῖς, *& permisit illis.*

CANON III.

OPTATIVUS modus, quo carent Hebræi, variis modis apud ipsos effertur.

I. Per particulam לוּ, vel לוּא *utinam*, junctam cum *præterito*, vel cum *futuro*.

Cum præterito. Num. 20. v. 3. לוּ גָוַעְנוּ *utinam expirassemus*, Vulg. *periissemus.* Vide etiam Isai. 64. v. 1. al. 63. v. 19.

Huc pertinet in Novo Test. ὄφελον cum aoristo primo. Vide 1. Cor. 4. v. 8.

Cum futuro. Gen. 17. v. 18. לוּ *utinam Ismael* יִחְיֶה *vivat coram te.* Sic ὄφελον cum futuro, Gal. 5. v. 12.

Interdum etiam usurpatur participium, ut Psal. 80. Heb. 81. v. 14. לוּ *utinam populus meus* שֹׁמֵעַ לִי *audisset me*, ubi futurum sequitur.

II. Per futurum sine particula.

Job. 3. v. 3. יֹאבַד *peribit dies*, *in qua natus sum*, h. e. utinam periisset, Vulg. *pereat*. Et sic in seqq. verbis.

Cant. 1. v. 2. יִשָּׁקֵנִי *osculabitur me osculo oris sui*, h. e. (utinam) *osculetur me*, Vulg. Vide etiam Psal. 69. Heb. 70. vv. 3. 4. 5. Psal. 121. Heb. 122. vv. 6. 7.

III. Per imperativum. Psal. 44. Heb. 45. v. 5. *& decore tuo* צְלַח *prosperare*, h. e. utinam prosperetis.

Huc pertinent omnes imperativi *petitorii*, quibus rogatur Deus, ut suam nobis gratiam conferat, & prohibeat mala. Illi enim imperativi optandi vim prorsus obtinent.

IV. Per circumscriptionem מִי יִתֵּן *quis dabit?*

Psal. 13. Heb. 14. v. 7. *Quis dabit ex Sion salutare Israël?* hoc est, utinam detur! Sic Exod. 16. v. 3. Num. 11. v. 29. Deut. cap. 28. v. 67. 2. Reg. 19. v. 1. Psal. 54. Heb. 55. v. 7. Cant. 8. v. 1. Jerem. 9. vv. 1. 2. &c.

Pronomini interrogativo aliud verbum nonnunquam adjungitur.

2. Reg. 23. v. 15. מִי יַשְׁקֵנִי *quis bibere me faciet aquas de cisterna, quæ est in Bethlehem?* i. utinam, seu, ut Vulg. *ô si quis mihi daret potum aquæ*, &c. Vide Psal. 4. v. 7.

§. II.

De temporum enallage.

CANON I.

PRÆTERITUM perfectum quandoque pro plusquam-perfecto, præsenti, & futuro ponitur.

I. Pro plusquam perfecto.

Gen. 2. v. 2. וַיְכַל *complevitque Deus die septimo opus suum, quod fecerat*, h. e. compleverat. Alioqui, si in die septimo complevisset, hoc in die laborasset, quod Scripturæ ibidem adversatur. Quare LXX. pro *die septimo*, transtulerunt: τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἕκτῃ, *die sexto*, contra omnium codicum fidem. In hoc exemplo, & in quibusdam sequuturis, futurum quidem est, sed conversum in præteritum ob ו præpositum cum pathahh. Vide infra cap. VIII. art. I.

Gen. 36. v. 6. *Tulit autem Esau uxores suas*, &c. h. e. tulerat; jam enim ex terra Chanaan recesserat. Conf. c. 33. vv. 14. 16.

Exod. cap. 12. v. 35. *Feceruntque filii Israël sicut præceperat Moyses, & petierunt ab Ægyptiis vasa argentea*, &c. sic v. 36. h. e. fecerant, petierant, ut liquet cap. 11. v. 2.

Jud. 1. v. 8. *Oppugnantes filii Juda Jerusalem, ceperunt eam*, h. e. ceperant, ut constare videtur Jos. 15. v. 63. Adduxerunt itaque Judæi Adonibezec in Jerusalem, quæ olim à filiis Juda expugnata fuerat.

Alia exempla vide, Gen. 29. v. 12. *& nuntiavit*, i. nuntiaverat. Conf. v. 10. Exod. 33. v. 5. *& dixit Dominus*, i. dixerat, ut ex contextu patet.

In Novo Test. Præterita & aoristi, qui præteritorum significationem habent, eodem modo accipiuntur.

Matth. 14. v. 3. *Herodes autem tenuit Joannem, & alligavit eum, & posuit in carcerem*, &c. h. e. tenuerat, alligaverat, posuerat. Et sic in tota illa recensione.

Luc. 19. v. 15. *Jussit vocari servos suos, quibus dedit pecuniam*, h. e. dederat.

Joan. 4. v. 44. *Ipse enim Jesus testimonium perhibuit, quia propheta in sua patria honorem non habet*, h. e. testimonium perhibuerat.

Joan. 5. v. 13. *Jesus enim declinavit à turba*, h. e. declinaverat. Alia exempla vide, Joan. 18. v. 24. *misit*, i. miserat. Apoc. 21. v. 1. *abiit*, h. e. abierat.

II. Pro præsenti, quo caret lingua sancta.

Gen. 4. v. 1. קָנִיתִי *possedi hominem per Deum*, h. e. possideo. Ibid. v. 9. *nescivi*, h. e. *nescio*, Vulg.

Gen. 32. v. 10. קָטֹנְתִּי *minor fui cunctis miserationibus tuis*, i. *minor sum*, Vulg.

2. Reg. 1. v. 5. *Unde scivisti, quia mortuus est Saul?* h. e. *unde scis*, Vulg.

4. Reg. 3. v. 11. *Est hic Eliseus filius Saphat, qui fundebat aquam super manus Eliæ*, i. fundit; adhuc enim in vivis erat Elias, ut ex 2. Paral. 21. v. 12. apparet. Fundere autem aquam super manus alicujus, omne ministerium synecdochice denotat.

Psal. 1. v. 1. *Beatus vir qui non abiit*, &c. h. e. non abit, &c. Vide insuper Psal. 13. Heb. 14. v. 1. Psal. 24. Heb. 25. v. 2. Psal. 30. Heb. 31. v. 1. Et sic alias sæpissime.

Joan. 1. v. 26. *Medius autem vestrum* ἕστηκε *stetit*, h. e. stat, *quem vos nescitis*. Sic præteritum hoc in infinitivo ἑστηκέναι *stetisse*, pro præsenti usurpatur, Luc. 8. v. 20. Act. 1. v. 11. Rom. 5. v. 2. &c. & ejus contractum ἑστάναι, Act. 12. v. 14. Imperfectum verbi εἰμὶ *sum*, quod est ἦν *eram*, vel *erat*, sumitur etiam pro præsenti, Joan. 1. v. 15. οὗτος ἦν, *hic erat*, i. hic est, *de quo dixi*, &c.

1. Joan. 3. v. 6. *Omnis, qui peccat non vidit, nec cognovit eum* (Deum), h. e. non videt, nec cognoscit, quia destituitur vera fide & charitate, quæ spiritualis Dei visio est & cognitio. Conf. c. 2. v. 4. 3. Joan. v. 11. & alia exempla vide, Joan. 5. v. 45. c. 11. v. 27. c. 16. v. 27. Rom. 5. v. 2. 1. Tim. 4. v. 10.

Apud Profanos. Demosth. pro corona, ὑπείληφα *existimo*. Lucian. μέμνημαι, apud Lat. *memini*. Sic *odi*, &c.

III. Pro futuro. Isthæc enallage locum habet præsertim in prophetiis, in quibus futura per præterita vulgo enuntiantur. Unde Rabbi Salomon in c. 42. Isaiæ: *Omnis lingua prophetica loquitur de futuro tanquam de præterito: & hoc ideo, quia dictum Dei habetur pro facto.* Vide infra in Syntax. fig. tract. 1. c. 3. art. 2. §. 4. ubi de hoc argumento disputatur, & exempla ex Vet. Test. adducuntur.

Joan. 5. v. 24. *Qui verbum meum audit, & credit ei, qui misit me, habet*, i. habebit *vitam æternam, & in judicium non venit*, i. non veniet, seu non condemnabitur, *sed transiit à morte ad vitam*, h. e. transibit; unde quædam exemplaria habent μεταβήσεται, in futuro. Vide D. Mill. pag. 210. col. 2.

Huc pertinet præteritum pro imperativo positum.

Ezech. 32. v. 19. רְדָה וְהָשְׁכְּבָה *descendit* (רְדָה enim, secundum hanc enallagen, est pro יָרְדָה per aphæresin) *& dormivit*, vel *prostrata est*, pro *descende & dormi*, ut reddidit, Vulg. Sic Jerem. 49. v. 8. נֻסוּ הָפְנוּ *fugerunt, aversi sunt*, pro *fugite, avertimini*, aut *terga vertite*, Vulg. Vel הָשְׁכְּבָה & הָפְנוּ, quorum causa istud notatur, imperativi sunt hophal, ut volunt quidam grammatici, quamvis conjugatio illa, utpote passiva, modo, seu tempore isto vulgo careat.

CANON II.

AORISTUS Græcorum cum primus, tum secundus, præter ordinariam præteriti significationem, etiam pro præsenti & futuro usurpatur.

I. Pro tempore præsenti usurpatur.

Matth. 3. v. 17. *Hic est filius meus dilectus, in quo* εὐδόκησα *bene complacui*, i. bene complaceo. Sic Luc. 3. v. 22.

Matth. 23. v. 2. *Super cathedram Moysi sederunt Scribæ & Pharisæi*, h. e. sedent. Qua loquutione docendi potestas intelligitur.

Luc. 1. v. 47. *Et exsultavit spiritus meus*, &c. i. exsultat. Sic v. 68. *visitavit*, i. visitat, *& fecit redemtionem*, h. e. facit. Alia exempla sunt, Luc. 15. v. 16. Joan. 1. v. 12. 1. Joan. 4. v. 8. &c.

II. Pro tempore futuro ponitur.

Joan. 11. v. 56. *Quid vobis videtur?* ὅτι οὐ μὴ ἔλθῃ, *an non venerit ad diem festum?* h. e. venturus sit. ὅτι hîc abundat, & alias sæpissime in Novo Testam. Vulg. *Quid putatis, quia non venit ad diem festum?* Et sic plerique

que interpretes præteriti significationem in ἐβλήθη agnoscunt.

Joan. 15. v. 6. *Si quis in me non manserit*, ἐβλήθη, *missus est foras*, καὶ ἐξηράνθη, *& exaruit*, h. e. *mittetur*, *& arescet*, Vulg.

Rom. 8. v. 30. *Quos autem justificavit, illos &* ἐδόξασε *glorificavit*, h. e. glorificabit in vita æterna.

Sic quando aoristi cum πρὶν, vel πρὸ, *ante*, *priusquam*, construuntur.

Marc. 14. v. 30. *Amen dico tibi, quia tu hodie in nocte hac*, πρὶν ἢ δὶς ἀλέκτορα φωνῆσαι, *priusquam gallus bis vocem dederit, ter me es negaturus.*

Joan. 4. v. 49. *Dicit ad eum regulus: Domine, descende* πρὶν ἀποθανεῖν, *priusquam moriatur filius meus.*

Joan. 8. v. 58. *Amen amen dico vobis*, πρὶν Ἀβραὰμ γενέσθαι, ἐγώ εἰμι, *antequam Abraham fieret*, i. nasceretur, *ego sum.* Non dicit *eram*, quia hoc præsenti Christus æternam suam exsistentiam, necnon Divinitatem declarat; sic enim Deus, Exod. 3. v. 4. vocat se *ego sum, qui sum.* Unde Theophylactus in h. l. ὅρα, οὐκ εἶπε πρὶν Ἀβραὰμ γενέσθαι ἤμην, ἀλλ' εἰμί· αὕτη γὰρ ἡ λέξις, τὸ εἰμὶ, ἐπὶ θεοῦ κυριωτέρα, ἅτε τοῦ διηνεκῶς εἶναι καὶ ἀεὶ σημαντική . . . . ἐπὶ δὲ τοῦ Ἀβραὰμ εἶπε τὸ γενέσθαι, εἰκότως ὡς φθαρτοῦ, τὸ γὰρ γεγονὸς καὶ φθείρεται, τὸ δὲ εἰμὶ, πάσης φθορᾶς ἀμεθεξίαν καὶ ἀϊδιότητα θείαν ἐμφαίνει, *vide, non dicit antequam Abraham fieret, ego eram, sed sum. Istud enim verbum, sum, Deo proprie convenit, eo quod perpetuus sit & sempiternus, id quod hoc verbum significat.... de Abraham vero dixit, fieret, merito tanquam de corruptibili; nam quod factum est, corrumpitur. Verbum autem sum, Divinam & ab omni corruptione alienam æternitatem significat.*

Joan. 13. v. 19. *Amodo dico vobis*, πρὸ τοῦ γενέσθαι, *priusquam fiat, ut, cum factum fuerit, credatis*, &c. Alia exempla vide cap. 14. v. 29. &c.

CANON III.

TEMPUS præsens apud Græcos quandoque pro præterito, quandoque pro futuro, vel paulo post futuro ponitur.

I. Præsens pro præterito.

Matth. 2. v. 13. *Qui* (Magi) *cum recessissent, ecce angelus Domini* φαίνεται, *apparet in somnis Joseph*, &c. h. e. *apparuit*, Vulg.

Marc. 2. v. 4. *Et patefacientes* χαλῶσι, *demittunt grabbatum*, h. e. demiserunt, seu ut Vulg. *submiserunt.* Et sic frequentissime, etiam apud profanos, in narrationibus historicis.

Heb. 2. v. 16. *Nusquam enim angelos* ἐπιλαμβάνεται, *assumit, sed semen Abrahæ* ἐπιλαμβάνεται, *assumit*, h. e. assumsit.

II. Præsens pro futuro.

Matth. 2. v. 4. *Sciscitabatur ab eis*, ποῦ ὁ Χριστὸς γεννᾶται, *ubi Christus nascitur*, hoc est, *nasceretur*, Vulg. seu nasciturus esset.

Matth. 5. v. 46. *Si enim diligitis eos, qui vos diligunt, quam mercedem* ἔχετε, *habetis?* h. e. *habebitis*, Vulg.

Matth. 17. v. 11. *Elias quidem* ἔρχεται, *venit*, h. e. *venturus est*, Vulg.

Matth. 26. v. 29. *Non bibam amodo de hoc genimine vitis, usque in diem illum, cum illud* πίνω, *bibo*, h. e. *bibam*, Vulg. *vobiscum novum in regno patris mei.* Alia exempla vide Matth. 11. v. 3. Luc. 13. v. 32. Joan. 7. vv. 27. 33. cap. 10. vv. 17. 18. c. 16. v. 16. Act. 1. v. 1. 1. Cor. 15. v. 35. c. 16. v. 5. Apoc. 11. v. 5. &c. Sic apud profanos. Eurip. in Hecub. στείχω, & Aristoph. in Pluto, εἶμι, *eo.*

III. Præsens pro paulo post futuro.

Matth. 26. v. 24. *Væ homini illi, per quem filius hominis* παραδίδοται, *traditur*, h. e. jamjam *tradetur*, Vulg. Sic v. 45. Vide etiam Marc. 14. v. 41. Luc. 22. vv. 21. 22. 37. Joan. 13. vv. 3. 11. 27. 33. cap. 14. vv. 3. 18. 19. cap. 17. v. 11. &c.

Luc. 22. v. 19. *Hoc est corpus meum*, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν διδόμενον, *quod pro vobis datur*, hoc est, δεδοσόμενον, *mox dandum.* V. 20. *Hic est calix novum testamentum in sanguine meo*, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν ἐκχυνόμενον, *quod pro vobis funditur*,

h. e. κεχυσόμενον, *mox fundendum*, seu, ut Vulg. *qui funditur.* Sic Matth. 26. v. 28. Marc. 14. v. 24. 1. Cor. 11. v. 24.

Luc. 24. v. 49. *Et ecce ego mitto promissum patris mei*, h. e. mox missurus sum. Sic Joan. 20. v. 17.

CANON IV.

FUTURUM tempus interdum pro præterito, interdum pro præsenti, interdum etiam pro imperativo accipitur.

I. Futurum pro præterito.

Exod. 15. v. 5. *Abyssi* יְכַסְיֻמוּ *operient eos*, h. e. *operuerunt*, Vulg.

Num. 23. v. 13. *Veni, quæso, mecum in alterum locum*, אֲשֶׁר תִּרְאֶנּוּ מִשָּׁם אֶפֶס קָצֵהוּ תִרְאֶה וְכֻלּוֹ לֹא תִרְאֶה *ex quo videas eum* (totum populum Israëliticum): *tantum extremum ejus videbis*, h. e. vidisti, *& totum ipsum non videbis*, i. non vidisti. Hæc explicatio patet ex cap. 22. v. 41. ubi Balaam *extremam* tantum *populi partem intuitus* dicitur. Quapropter hæc verba, *tantum extremum ejus vidisti*, &c. includenda sunt parenthesi hoc modo: *Veni, quæso, mecum in alterum locum, ex quo totum Israëlem videre possis (tantum enim extremum ejus vidisti, & totum ipsum non vidisti) & inde maledicito ei.* Confer etiam seqq. Existimabat Balac nolle Balaamum populo Israëlitico maledicere, eo quod partem tantum ejus prospexisset, sibique in animum induxisset maledictione nequaquam opus esse, cum parvas illas copias facile delere possent Moabitæ.

Jud. 2. v. 1. אַעֲלֶה *faciam ascendere vos ex Ægypto*, וָאָבִיא *& introducam in terram*, &c. h. e. ascendere feci, sive ut Vulg. *eduxi .... & introduxi.*

2. Reg. 3. v. 33. *Nequaquam ut mori solent ignavi*, יָמוּת *morietur*, hoc est, *mortuus est Abner*, Vulg.

Ibid. c. 12. v. 31. *Populum quoque ejus adducens serravit....* וְכֵן יַעֲשֶׂה *& sic faciet universis civitatibus filiorum Ammon*, h. e. *sic fecit*, Vulg.

Alia exempla sunt Exod. 15. v. 1. אָז יָשִׁיר *tunc cecinit*, Vulg. hoc enim adverbium, teste Aben-Esra comm. in h. l. mutat in lingua sancta, sicut & in Arabica, futurum in præteritum. Item Job. 4. vv. 15. 16. Isai. 41. vv. 2. 3. ubi unicum est præt. הֵעִיר *excitavit.*

II. Futurum pro præsenti.

Gen. 2. v. 10. *Et fluvius egrediebatur de Eden*, Vulg. *de paradiso voluptatis.... qui inde* יִפָּרֵד *dividetur in quatuor capita*, h. e. *dividitur*, Vulg.

Num. 18. v. 7. *Ministerium doni* אֶתֵּן *dabo Sacerdotium vestrum*, h. e. do.

Job. 3. v. 19. *Quare* יִתֵּן *dabit* (h. e. dat Deus) *lucem misero?* Vulg. *quare misero data est lux?* legeb. יֻתַּן in pass. & futurum pro præterito accepit. Vel sequutus est idiotismum, de quo supra pag. 531. Can. III.

Psal. 1. v. 2. *Et in lege ejus* (Domini) יֶהְגֶּה *meditabitur die ac nocte*, hoc est, meditatur, qui non abit in consilium impiorum, &c. Sic Psal. 3. v. 7. Psal. 21. Heb. 22. v. 3. Psal. 24. Heb. 25. v. 1. Psal. 30. Heb. 31. v. 6. Ose. 1. v. 2. &c.

Luc. 23. v. 46. *Pater, in manus tuas* παραθήσομαι, *commendabo spiritum meum*, id est, *commendo*, Vulg.

Rom. 3. v. 30. *Quoniam quidem unus est Deus, qui* δικαιώσει, *justificabit circumcisionem ex fide*, h. e. *justificat*, Vulg.

Huc pertinent, secundum quosdam grammaticos, futura quædam subjunctivi passivi, quæ in Novo Test. occurrunt, quæque per præsens tempus exponuntur, ut: 1. Pet. 3. v. 1. *Ut, si qui non credunt verbo ....* κερδηθήσωνται, *lucrifiant.* Ad idem tempus referunt Matth. 5. v. 25. *& in carcerem* βληθήσῃ, *conjiciaris.* Ephes. 6. v. 3. *ut bene tibi sit*, καὶ ἔσῃ, *& sis longævus super terram.*

III. Futurum pro imperativo, quæ enallage perpetua est in præceptis, quæ *negativa* appellant; *Præcepta enim negativa non veniunt*, scribit Elias Levita in lib. Habbahhur, *nisi in forma futuri*, ut: לֹא תִרְצָח לֹא תִנְאָף

לֹא תִגְנֹב non occides, non mœchaberis, non furtum facies, Exod. 20. vv. 13. 14. 15. &c. *Nec poteris dicere*, לֹא־רְצַח, לֹא־נְאַף, לֹא־גְנֹב, non occide, non mœchare, non furtum fac; *quia nunquam venit imperativus post unam harum dictionum* אַל, לֹא *non*, פֶּן *ne*, כִּי *quia*, אִם *si*, אֲשֶׁר *quod*, אַף *etiam*, לְמַעַן, בַּעֲבוּר *propter*, *propterea*.

Huc pertinent 1°. Verba *exhortatoria*, Gen. 33. v. 10. *Si inveni gratiam in oculis tuis*, וְלָקַחְתָּ *accipies munusculum de manibus meis*, h. e. *accipe*, Vulg. Conf. v. 11. ubi est imperativus קַח *accipe*. Jud. 5. v. 21. תִּדְרְכִי *conculcabis*, *anima mea*, *robur*, sive *robustos*, h. e. *conculca*, Vulg. 2°. Verba *petitoria*, quorum exempla vide supra pag. 523. col. 1. in fine Can. XI.

§. III.

De personarum enallage.

CANON I.

PRIMA persona quandoque pro tertia ponitur.

Hæc regula libro *Ecclesiastis* intelligendo plurimum inservit; in eo siquidem sæpius in prima persona referuntur sententiæ aliquot absurdæ, imo impiæ, ut cum scriptor ejus dicit c. 3. v. 12. se deprehendisse optimum esse lætari & epulari, & v. 19. eandem esse sortem hominum & jumentorum, piorum & impiorum, quæ & similia ex persona aliena dicuntur. Unde v. 18. legitur: *dixi ego in corde meo* עַל־דִּבְרַת בְּנֵי הָאָדָם *secundum rationem filiorum hominum*, h. e. secundum rationem humanam & corruptam. Ex qua phrasi constat ea, quæ sequuntur, & alia in hoc libro, μιμητικὰ esse, & in iis hominem mundo addictum loquentem induci.

Huc pertinet, cum in sermone *increpatorio* & *exhortatorio* loquens, iis se admiscet, ad quos, vel de quibus loquitur; idque leniendæ invidiæ causa, dum culpæ partem quandam in se recipere videtur.

1. Cor. 10. v. 6. *Hæc autem in figura* (h. e. in exemplo) *facta sunt nostri, ut non simus concupiscentes malorum*.... V. 8. *Neque fornicemur*.... V. 9. *neque tentemus Christum*, &c. Confer vv. 7. 10. ubi in secunda persona sermo habetur. Vide insuper cap. 11. vv. 31. 32. Heb. 2. vv. 1. 2. 3. &c.

Item in sermone *indicativo* & *narrativo*. 1. Thess. 4. v. 14. *Nos, qui vivimus, qui residui sumus in adventum Domini*, &c. V. 16. *Deinde nos, qui vivimus, qui relinquimur, simul rapiemur cum illis in nubibus obviam Christo in aëra*, &c. h. e. ut optime explicat Corn. à lapide in h. l. *nos, qui vivimus*, id est, *quicunque vivent, sive ex nobis, sive ex posteris nostris, quorum personam hic induo & subeo.* Vide etiam Erasmum in 1. Cor. 15. vv. 51. 52.

Huc etiam refert Qimhhi peccatorum confessiones à prophetis in prima persona plurali factas. Jerem. 14. v. 7. *Si iniquitates nostræ responderint nobis*, seu testimonium dicant contra nos, *Domine, fac propter nomen tuum, quoniam multæ sunt aversiones nostræ, tibi peccavimus.* Vide Thren. 3. v. 42. &c.

CANON II.

SECUNDA persona quandoque pro tertia usurpatur.

Psal. 21. Heb. 22. v. 9. גֹּל *spera in Domino, eripiat eum*, pro *speravit*, Vulg. Lxx. ἤλπισεν ἐπὶ κύριον, *speravit in Domino.* S. Hieron. *confugit ad Dominum.* Chald. etiam in tertia persona interpretatur. Legebant itaque גָּל *volvit, devolvit se.* Aut potius præteritum

est ex forma hhólem. Vide supra pag. 216. col. 1. initio.

2. Esd. 4. v. 42. *Ex omnibus locis, quibus* תְּשׁוּבוּ *reversi fueratis*, i. reversi fuerant, sive *venerant*, Vulg.

Jerem. 29. v. 19. *Misi ad eos servos meos prophetas....* וְלֹא שְׁמַעְתֶּם *& non audistis*, h. e. non audierunt.

Ibid. c. 49. v. 11. *Et viduæ tuæ in me* תִּבְטָחוּ *sperabitis*, i. *sperabunt*, Vulg. ubi insuper est enallage mascul. pro femin. תִּבְטַחְנָה. Sic Ezech. 37. v. 7. וַתִּקְרְבוּ עֲצָמוֹת *& appropinquastis ossa ad ossa*, h. e. *appropinquaverunt*, Vulg. pro וַתִּקְרַבְנָה, ut videtur Glassio. Verum עֶצֶם communis est generis, ac proinde sola personarum enallage, non simul generis, hoc in exemplo spectari potest.

Huc etiam referunt illud Job. 19. v. 15. *Inquilini domus meæ, & ancillæ meæ sicut alienum* תַּחְשְׁבֻנִי *reputastis me.* At תַּחְשְׁבֻנִי est tertia persona plural. fem. fut. qál, quæ sumit affixa more tertiæ plur. masc. nempe in forma ו, quod ibi mutatur in (ֻ) euphonicum; tuncque non est enallage personæ, nec generis, quia refertur ad nomen proximum *ancillæ meæ*, quod femininum est.

CANON III.

TERTIA persona quandoque pro prima, vel secunda, usurpatur.

Psal. 6. v. 3. *Miserere mei, Domine, quoniam* אֻמְלַל *languet ego*, h. e. quoniam langueo, seu, ut Vulg. *infirmus sum.* Unde quidam volunt אֻמְלָל esse participium *puál*, sed anomalum, nimirum cum (ַ) loco (ָ).

Isai. 1. v. 29. כִּי יֵבֹשׁוּ *confundentur enim propter idola*, seu *lucos*, *quos desiderastis*, pro תֵּבֹשׁוּ *confundemini*; orationis enim series secundam personam hîc postulat.

Isai. 54. v. 1. *Lauda sterilis, quæ non* יָלָדָה *parit; decanta laudem .... quæ non* חָלָה *parturit*, h. e. quæ non paris, quæ non parturis. Si punctis & accentibus vel levissime mutatis legas חָלָה & יֹלֵדָה erunt participia feminina, quæ per secundam personam facile explicabuntur, nempe *quæ non* (es) *pariens*, *quæ non* (es) *parturiens.*

Thren. 3. v. 1. *Ego vir* רָאָה *vidit paupertatem meam*, h. e. vidi. Vulg. *videns*, legisse videtur רֹאֶה in participio. Alia exempla vide Mich. 7. v. 18. Mal. 2. v. 15. & infra in Synt. fig. tract. 1. cap. III. §. III.

§. IV.

De numeri enallage.

CANON I.

VERBUM pluralis numeri, quandoque pro singulari ponitur.

I. In secunda persona. Job. 18. v. 2. *Quousque* תְּשִׂימוּן *imponetis finem sermonibus? Quousque* תָּבִינוּ *instruetis*, &c. h. e. impones, instrues, solum enim Jobum alloquitur Baldad.

II. In tertia persona. Gen. 34. v. 27. *Et depopulati sunt urbem*, אֲשֶׁר טִמְּאוּ *quia polluerant sororem eorum*, h. e. polluerat Sichem. Tertia illa persona activa, passive etiam accipi potest, *polluta fuerat.* Vide supra pag. 531. Can. III.

Ezech. 46. v. 10. *Princeps autem in medio eorum cum ingredientibus* יָבוֹא *ingredietur, & cum egredientibus* יֵצְאוּ *egredientur*, h. e. egredietur; de solo enim principe sermo est.

Matth. 2. v. 20. *Defuncti sunt enim, qui quærebant animam pueri*, h. e. qui quærebat, nempe Herodes.

Rabbini quidam recentiores cum Socinianis, volunt enallagen istam in prima etiam persona locum habere; ac in exemplum proferunt Gen. 2. v. 26. נַעֲשֶׂה *faciamus hominem*

ad imaginem & similitudinem nostram. Verum hoc testimonio Sanctissimæ Trinitatis mysterium innui asserunt SS. Patres cum Græci, tum Latini, maxime post concilium Nicænum. Imo concilium Sirmiense eos, qui aliter hæc verba exposuerint, anathemate percellit. Vide S. Barnabæ epist. Tertul. de resurrect. l. 5. c. 6. Clem. Alex. Strom. l. 5. c. 6. Iren. l. 4. c. 37. Basil. homil. 9. in Gen. Chrysost. homil. 8. in Gen. Aug. de Civit. l. 16. c. 6. &c. Præsertim vero Theodoret. quæst. 19. tom. 1. pagg. 15. 16. edit. Paris. 1642. Alia, quæ afferunt exempla, sunt:

Gen. 29. v. 27. *Imple hebdomadam .....* וְנִתְּנָה *& dabimus tibi etiam istam.* Sed נִתְּנָה, teste Aben-Esra, potest esse tertia pers. sing. fem. præt. niphál conversi in futurum ob ו præpositum, *& dabitur.* Nec obstat articulus אֶת־ vulgaris accusativi nota, quandoquidem cum verbis etiam passivis construitur. Vide supra pag. 538. Can. VII. Vel Laban suo, & parentum cognatorumque suorum nomine loquitur. Confer cap. 24. vv. 50. 57. 58. &c.

Num. 22. v. 6. *Veni igitur & maledic populo huic ....* אוּלַי אוּכַל נַכֶּה־בּוֹ *fortassis prævalebo, percutiemus eum,* &c. h. e. percutiam. Respondet Aben-Esra hîc intelligi Balac cum exercitu suo. Vel נַכֶּה esse infinitivum piël cum (ֶ) pro (ֵ) ob sequens maqqáph, quanvis dictio desinat in literam quiescentem. In hoc sensu interpretati sunt Lxx. ἐὰν δυνώμεθα (melius Ald. δυνήσομαι) πατάξαι ἐξ αὐτῶν, *si possimus*, Ald. *si possim percutere ex eis*, &c. Vulg. *si quomodo possim percutere eum, & ejicere eum de terra mea.*

2. Reg. 16. v. 20. *Dixit autem Absalom ad Achitophel: inite consilium* (tu & alii consiliarii) *quid agere debeamus*, h. e. ego & alii duces, qui mecum sunt.

Job. 18. v. 2. *Intelligite prius, & sic loquamur, quare reputati sumus ut jumenta, & sorduimus in oculis vestris?* At non solum de se ipso, verum etiam de sociis suis loquitur Baldad.

Cant. 1. v. 4. *Trahe me post te, curremus in odorem unguentorum tuorum .... exsultabimus & lætabimur in te*, &c. h. e. ego & puellæ meæ curremus, &c. Sponsa enim sola non est, sed comites habet filias. Confer cap. 2. v. 2. Præterea cum nomine sponsæ significetur Ecclesia, merito pluralis numerus adhibetur.

Dan. 2. v. 36. *Interpretationem quoque ejus* (somnii) *dicemus coram rege.* In plurali loquitur Daniel, quia & sibi & sociis interpretationem illam attribuit, qui & conjunctis precibus à Deo illam obtinuerant. Vide vv. 17. 18. 23.

Alia Veteris Testamenti loca, quæ affert Schmalzius contra Schopperum, quæque sunt 3. Reg. 12. v. 9. (Confer 2. Paral. 10. v. 9.) Item 3. Reg. 22. v. 3. eodem plane modo, quo præcedentia, explicanda sunt; in priori enim Roboam suo & consiliariorum suorum nomine loquitur. Ita in posteriori Achab duces suos secum loquentes inducit.

Marc. 4. v. 30. *Cui assimilabimus regnum Dei, aut cui comparabimus illud?* Hîc, inquiunt, Christus de se, & solus loquitur in prima persona plurali. Verum hallucinantur Sociniani: Christus quidem de se loquitur, sed auditorum etiam, quos compellat, personam induit.

Joan. 3. v. 11. *Amen, amen dico tibi, quia quod scimus loquimur, & quod vidimus testamur.* Frustra hunc contextum proferunt adversarii ad pseudocanonem suum stabiliendum; hoc enim testimonio adstruitur SS. Trinitatis mysterium, ac explicari debet per illud 1. Joan. 5. v. 7. *Tres sunt, qui testimonium dant in cœlo, Pater, Verbum, & Spiritus Sanctus, & hi tres unum sunt.* Confer Joan. 8. vv. 16. 17. 18. Luc. 4. v. 18. Heb. 1. v. 1. &c. Is itaque versiculus eodem modo intelligendus est, quo Joan. 14. v. 23. *Pater meus diliget eum,* (qui me diligit) *& ad eum veniemus* (Ego, & Pater, & Spiritus Sanctus) *& mansionem apud eum faciemus.*

Joan. 21. v. 24. *Hic est discipulus ille, qui testimonium perhibet de his, & scripsit hæc, & scimus, quia verum est testimonium ejus,* h. e. scio ego, inquiunt regulæ hujus assertores. Sed facilis est responsio; nam prima illa persona pluralis non ad solum Joannem, sed ad Ecclesiam ejusque membra pertinet,

quorum personam induit S. Evangelista, qui cum solus loquitur, in tertia persona singulari loquitur: *hic est discipulus ille, qui testimonium perhibet de his, & scripsit hæc.* Deinde in sua, & aliorum persona: *& scimus, quia verum est testimonium ejus,* non *meum*, aut *nostrum*, quia tertiam personam singul. resumit. Vide 1. Joan. 5. vv. 18. 19. 20. &c.

Rom. 1. v. 5. *Per quem* (Jesum Christum) *accepimus gratiam & apostolatum.* Accepimus, ego scilicet & ceteri Apostoli. Conf. 2. Cor. 2. v. 15. seqq. cap. 3. v. 1. seqq. &c.

Hæc sunt loca, quæ ex utroque Testamento proferunt cum Judæi quidam recentiores, tum Socini asseclæ; quæque, ut ex dictis manifestum est, ad stabiliendam eorum opinionem infirmi sunt roboris. Imo quædam ex illis Aben-Esra rejicit, asseritque in cap. 1. Gen. v. 26. quod עֵדֵי שֶׁקֶר הֵם *testes falsi sint*, h. e. testimonia ad id, quod volunt, probandum nequaquam idonea. Denique etiamsi nonnulla aliter explicari non possent, quam regula ab Antitrinitariis illis statuta, non inde tamen sequeretur contextum illum *faciamus hominem*, &c. ad eam referendum; aliud enim est, ut jam diximus, Scripturæ locum sic explicari posse, aliud sic explicari debere. Ecclesia autem sola scripturarum interpres, hunc versiculum *faciamus hominem*, &c. de SS. Trinitate exponit. Præpostere igitur Judæi, & eorum sequaces Sociniani, eum aliter exponendum effutiunt.

CANON II.

VERBUM singularis numeri quandoque jungitur cum nomine, vel participio plurali, quo sæpius distributio innuitur.

Gen. 35. v. 26. *Hi sunt filii Jacob, qui* יֻלַּד *natus est ei in Mesopotamia*, hoc est, quorum unusquisque natus est ei, &c. Vulg. *qui nati sunt ei*, sensum, non numerum, reddidit.

Exod. 17. v. 12. וַיְהִי יָדָיו *& fuit manus* (plur.) *ejus* (Moysi) *firma*, h. e. utraque manus ejus. Vulg. *Et factum est ut manus ejus non lassarentur.* וַיְהִי impersonaliter accepit. LXX. κ) ἐγένοντο αἱ χεῖρες Μωυσῆ ἐστηριγμέναι, *& factæ sunt manus Moysi firmæ*, sensum recte expresserunt.

Ibid. c. 31. v. 14. מְחַלְלֶיהָ מוֹת יוּמָת *profanantes illud* (Sabbathum), *morte morietur*, h. e. quisque profanantium. Vulg. *qui polluerit illud, morte morietur.*

Num. 32. v. 25. וַיֹּאמֶר בְּנֵי־גָד *& dixit filii Gad*, h. e. quisque filiorum. Quidam sic supplent: *Et dixit* (tribus) *filiorum Gad.*

Jerem. 35. v. 14. הוּקַם אֶת־דִּבְרֵי *firmatum est verba Jonadab*, h. e. quodlibet verbum.

Alia exempla vide 1. Reg. 16. v. 4. al. 5. Esth. 9. v. 23. Job. 12. v. 7. Jerem. 36. v. 28. Psal. 72. Heb. 73. v. 7. Hæc enallage in participiis etiam locum habet, ut Psal. 86. Heb. 87. v. 3. Prov. 3. v. 18.

Huc referri potest Hellenismus, quo neutro plurali jungitur verbum singulare, ut Rom. 1. v. 20. τὰ ἀόρατα καθορᾶται, *invisibilia enim conspicitur*, i. *conspiciuntur*, Vulg. Et sic sæpius in N. Test.

Apud profanos. Diodor. τῷ ἀργυρίῳ ὑποτάσσεται πάντα, *pecunia obedit*, h. e. *obediunt omnia*, &c. Quod ad Atticum dicendi genus referunt.

CANON III.

VICE versa, verbum pluralis numeri construitur interdum cum nomine singulari.

I. Cum nomine singulari *collectivo*, quia pluralitatem comprehendit.

Gen. 33. v. 13. וָמֵתוּ כָּל־הַצֹּאן *morientur omnis grex*, hoc est, morietur. Vulg. *morientur cuncti greges.*

Ibid. c. 41. v. 57. וְכָל־הָאָרֶץ בָּאוּ *& omnis*

terra veniebant, hoc est, veniebat. Vulg. *omnesque provinciæ veniebant.*

Alia exempla vide Num. 10. v. 3. 3. Reg. 1. v. 40. 1. Paral. 10. v. 6. Esd. 10. v. 12. Psal. 67. Heb. 68. v. 11. Isai. 25. v. 3. cap. 34. v. 10. Et in N. T. Marc. 3. vv. 7. 8.

Apud Profanos. Herod. ἐς Πόντον νέμονται τὸ Ταυρικὸν ἔθνος, *ad Pontum usque habitant Taurica gens*, &c. Ovid. *Quo ruitis generosa domus?* &c.

II. Cum nomine singulari etiam non collectivo, quo partitionem denotari volunt.

Exod. 1. v. 10. *Cum* תִקְרֶאנָה מִלְחָמָה *evenerint bellum*, id est, evenerit, seu, ut Vulg. *ingruerit* (quodque) *bellum.* Vel singula bella ingruerint.

Psal. 118. Heb. 119. v. 103. *Quam dulcia* (sunt) *faucibus meis eloquium tuum!* hoc est, quam dulcia sunt singula eloquia tua!

Prov. 28. v. 1. נָסוּ *fugiunt nemine persequente* רָשָׁע *impius*, h. e. *fugit*, Vulg. Vel fugiunt singuli improbi.

1. Tim. 2. v. 15. *Salvabitur autem* (mulier) ἐὰν μείνωσιν, *si permanserint in fide*, h. e. *permanserit*, Vulg. Vel *mulier* eo loci spectatur, ut nomen collectivum, quod totum sexum femineum denotat. Vide similem enallagen Isai. 49. v. 15.

CANON IV.

Quando duo nomina substantiva, quorum alterum altero regitur, conjuncta sunt, verbum quandoque numero respondet posteriori nomini, cum deberet priori respondere.

Exod. 15. v. 4. וּמִבְחַר שָׁלִשָׁיו טֻבְּעוּ *& electio principum*, seu *tribunorum ejus submersi sunt*, h. e. submersa est. Vel cum hypallage, principes electionis ejus, h. e. principes ejus electi, præstantissimi, submersi sunt.

2. Reg. 10. v. 9. *Videns igitur Joab*, כִּי הָיְתָה אֵלָיו פְּנֵי הַמִּלְחָמָה *quod esset contra se facies* (plur.) *belli*, &c. pro הָיוּ *essent*; verbum enim construi deberet cum פְּנֵי, convenit autem cum altero nomine מִלְחָמָה, quasi voces sic ordinarentur: כִּי פְּנֵי הַמִּלְחָמָה הָיְתָה אֵלָיו *quod facies belli esset contra se.* Vulg. *quod præparatum esset adversum se prælium.*

Job. 15. v. 20. מִסְפַּר שָׁנִים נִצְפְּנוּ *numerus annorum absconditi sunt*, h. e. absconditus est, sive ut Vulg. *incertus est.*

Cap. 29. v. 10. קוֹל־נְגִידִים נֶחְבָּאוּ *vox principum abscondebant se*, hoc est, abscondebatur. Sensus est: vel ipsi principes coram me tacebant.

Agg. 2. v. 7. וּבָאוּ חֶמְדַּת כָּל־הַגּוֹיִם *& venient desiderium cunctarum gentium*, h. e. veniet desiderium, nempe Messias. Hæc autem sic ordinanda sunt: חֶמְדַּת כָּל־הַגּוֹיִם בָּאוּ *& desiderium cunctarum gentium venient.* Vulg. *Et veniet desideratus cunctis gentibus.*

§. V.

De generis enallage.

Qua ratione concilianda sit generis discrepantia, quæ intercedit verbum inter & nomen ipsi præpositum, docebimus in Synt. figurata. Duo tantum loca hîc expendemus, quæ ad præcedentem canonem aliquo modo pertinent, & in quibus verbum, genus quod attinet, respondet nomini posteriori, cum respondere deberet priori.

Levit. 13. v. 9. נֶגַע צָרַעַת כִּי תִהְיֶה בְּאָדָם *plaga lepræ cum fuerit in homine*, verbum תִהְיֶה, quod femininum est, pertinet ad נֶגַע masculinum, sed construitur cum צָרַעַת feminino. Nisi antiquitus נֶגַע communis fuerit generis.

Jerem. 10. v. 22. קוֹל שְׁמוּעָה הִנֵּה בָאָה *vox auditionis ecce venit.* Verbum בָּאָה construitur cum שְׁמוּעָה, quanvis pertineat ad קוֹל, quæ vox forte etiam olim utroque genere

gaudebat. Cum enim unicus superſit liber Hebraice ſcriptus, ſicut is vocum omnia ſignificata non includit; ita etiam forte nec genera.

ARTICULUS III.

De verborum ellipſi.

MONOCANON.

VERBUM quandoque in oratione deeſt, commoda ratione ſupplendum.

I. Verbum finitum deficit.

2. Reg. 18. v. 12. *Obſervate* (ne) *quis in puerum iſtum Abſalom*, ſupp. mittat manum, ſeu interficiat. Lxx. φυλάξατέ μοι τὸ παιδάριον τὸν Ἀβεσσαλώμ, Vulg. *cuſtodite mihi puerum Abſalom.*

Ibid. c. 23. v. 17. *Num ſanguinem iſtorum hominum* .... ſupp. cum Lxx. πίομαι, Vulg. *bibam*, quæ vox ſuppletur 1. Paral. 11. v. 19.

3. Reg. 11. v. 25. *Et hoc eſt malum, quod Adad*, adde cum Lxx. ἐποίησεν, Chald. דַּעֲבַד *fecerat.* Vulg. *Et hoc eſt malum Adad*, pronomen אֲשֶׁר ut pleonaſticum neglexit.

Ibid. c. 22. v. 36. *Unuſquiſque in civitatem ſuam, & in terram ſuam*, ſupp. cum mſ. Alexand. ἀποστρεφέτω, Vulg. *revertatur.*

Pſal. 24. Heb. 25. v. 15. *Oculi mei ſemper ad Dominum*, ſupp. reſpiciunt.

Pſal. 119. Heb. 120. v. 7. ſecundum Maſſoretharum diſtinctionem, אֲנִי־שָׁלוֹם וְכִי אֲדַבֵּר הֵמָּה לַמִּלְחָמָה *Ego pacem*, ſupp. diligo, & *cum loquebar, illi ad bellum*, ſupp. clamabant. S. Hieron. eleganter: *Ego pacifica loquebar, illi bellantia.* Lxx. aliter diſtinguentes: v. 6. *Multum incola fuit anima mea, cum his qui oderunt pacem, eram pacificus.* V. 7. *Cum loquebar illis, impugnabant me gratis.* Vocem δωρεὰν, *gratis* ſenſus gratia addiderunt. Aq. ὅταν ἐλάλουν αὐτοῖς, εἰς πόλεμον, *cum loquebar illis, ad bellum*, ſupp. ut ſupra, clamabant. Sym. ὅτε ἐλάλουν αὐτοῖς, πολεμικῶς, cum loquebar *illis, hoſtiliter*, ſupp. agebant. Theod. ὅταν ἐλάλουν αὐτοῖς, ἐπολέμουν με, *cum loquebar illis, impugnabant me.* Hi omnes הֵמָּה interpretantur αὐτοῖς *illis*, forte legebant לָהֶמָּה; vel ל iſtud ſubintelligendum exiſtimabant.

Prov. 14. v. 14. *Viis ſuis replebitur ſtultus, & ab eo vir bonus*, ſupp. recedet, cavebit ſibi, &c.

Eccle. 8. v. 2. אֲנִי פִּי־מֶלֶךְ שְׁמֹר *Ego os regis* (i. mandatum) *obſervare*, ſupp. moneo obſervandum. Lxx. στόμα βασιλέως φύλαξον, *os regis obſerva*, neglexerunt pronomen אֲנִי, & שְׁמֹר ut imperat. ſpectarunt. Vulg. *os regis obſervo*, legiſſe videtur שֹׁמֵר *obſervans* (ſum.)

Iſai. 5. v. 9. *In auribus meis Dominus exercituum*, ſupp. dixit.

Oſe. 8. v. 1. *Sicut aquila in domum Domini*, ſuppl. involat, nimirum hoſtis.

Rom. 8. v. 3. *Nam, quod impoſſibile erat legi .... Deus filium ſuum mittens*, &c. ſupp. præſtitit.

Apoc. 19. v. 10. ὅρα μή, *vide, ne* ſupp. *feceris*, Vulg.

II. Verbum infinitum deeſt.

Pſal. 20. Heb. 21. v. 12. *Cogitaverunt conſilia, quæ non potuerunt*, ſupp. *ſtabilire*, Vulg. ſeu perficere.

Pſal. 100. Heb. 101. v. 5. *Elatum oculis, & tumentem corde*, אֹתוֹ לֹא אוּכָל *ipſum non poſſum*, ſupp. ferre. Vide Jerem. 44. v. 22. ubi completur infinitivus ille לָשֵׂאת *ferre.* Lxx. τούτῳ οὐ συνήσθιον, Vulg. Lat. *cum hoc non edebam.* Pro אוּכָל, legebant אוֹכֵל in benoni qal verbi אָכַל *edit, comedit.* S. Hieron. *Cum hoc eſſe non poteram*, ſupplebat verbum *ſum.*

Pſal. 138. Heb. 139. v. 6. *Mirabilis facta eſt ſcientia tua ex*, vel *præ me, confortata eſt*, vel *elevata eſt, & non potero ad eam*, ſupp. pertingere.

Iſai.

Isai. I. v. 13. *Non possum iniquitatem & cætum*, supp. ferre. Alia exempla vide Ose. 8. v. 5. Luc. 13. v. 33. ubi subintelligendum verbum *operari*, quod supplet Syrus. 1. Cor. 3. v. 2. &c.

III. Verbum substantivum deest quam sæpissime.

Gen. I. v. 2. *Et tenebræ* (erant) *super faciem Abyssi.*

Ibid. cap. 3. v. 6. *Vidit igitur mulier, quod bonum* (esset) *lignum*, seu *arbor ad vescendum*, i. fructus ligni, sive arboris. Alia exempla sunt c. 4. v. 13. c. 5. v. 1. 4. Reg. 6. v. 33. Psal. 32. Heb. 33. v. 4. Eccle. 7. v. 12. Isai. 44. v. 6. In Novo Testamento, Luc. 2. v. 14. c. 22. vv. 20. 21. Joan. 4. v. 24. Ephes. 3. v. 1. 2. Tim. 3. v. 16. &c.

Sic in profanis. Menand. πλεονεξία μέγιστον ἀνθρώποις κακὸν, *avaritia* (est) *maximum mortalibus malum*, &c.

ARTICULUS IV.

De Verborum pleonasmo.

MONOCANON.

VERBUM substantivum *sum* in præterito sæpius, in futuro rarius redundat.

Gen. 41. v. 13. וַיְהִי *Et fuit, sicut interpretatus est nobis, sic fuit*, vel *evenit*. Prius *fuit* pleonasticum est. Et sic alias sæpissime, præsertim in initiis librorum & pericoparum; ut Ruth. I. v. I. Esth. I. v. I. &c.

Matth. 7. v. 28. *Et factum est, cum consummasset Jesus verba hæc, admirabantur turbæ.* Vide c. II. v. I. c. 13. v. 53. c. 19. v. I. c. 26. v. I. &c.

In futuro. Act. 2. v. 21. καὶ ἔσται, *& erit, omnis, qui invocaverit nomen Domini, salvus erit.* Vide etiam c. 3. v. 22. Sic in Heb. Deut. 18. v. 19. וְהָיָה *& erit*, &c.

CAPUT V.

De Participio.

TRIA in participiis consideranda sunt. I. Eorum natura. II. Enallage. III. Peculiaris constructio. Participiorum naturam expendimus supra lib. I. c. VIII. art. VI. pag. 144. & seqq. Supersunt igitur excutiendæ enallage, & constructio singularis.

Enallage locum habet 1°. Cum participium usurpatur pro nomine 2°. Quando cum verbo *sum* expresso vel subintellecto junctum, pro variis verbi hujus temporibus, sumitur pro præsenti, præterito, futuro, &c. 4°. Cum apud Græcos pro infinitivo, ponitur.

Singularis participiorum constructio referri etiam potest ad enallagen cum numeri, tum generis. Quæ omnia in duobus sequentibus articulis eorumque canonibus expendentur.

ARTICULUS I.

De Participiorum enallage.

CANON I.

PARTICIPIA cum activa tum passiva sæpius loco nominum usurpantur, seu in nomina degenerant.

Activa. רועה *pascens* & *pastor*, Jerem. 23. v. 2. שומר *custodiens* & *custos*, Psal. 129. Heb. 130. v. 6. אוהב *amans* & *amicus*, Prov. 14. v. 20. רופא *sanans* & *medicus*, Job. 13. v. 4. מושל *dominans* & *dominator*, Mich. 5. v. 1. סוחר *negotians* & *negotiator*, Gen. 23. v. 16. גואל *redimens* & *redemtor*, *propinquus*, Job. 19. v. 25. Ruth. 3. vv. 12. 13. חוזה *videns* & *propheta*, 1. Reg. 9. v. 9. &c.

In Piél, ממשל *parabolarum artifex*, q. d. proverbificator, Ezech. c. 21. v. 5.

In Hiphil, מלין *murmurans* & *murmurator*, Num. 14. v. 27.

In Novo Testamento. ὁ πειράζων, *tentans* & *tentator*, Matth. 4. v. 3. 1. Thess. 3. v. 5. ὁ βαπτίζων, *baptizans* & *baptista*, Marc. 6. v. 14. ὁ ἀπολλύων, *perdens* & *perditor*, Apoc. 9. v. 11.

Passiva. רצוץ *confractus*, hoc est, fragilis, 4. Reg. 18. v. 21.

Soph. 2. v. 1. *Gens* לא נכסף *non desiderata*, i. non desiderabilis, sive ut Vulg. *non amabilis*.

Psal. 17. Heb. 18. v. 4. מהלל, S. Hieron. *laudatum invocabo Dominum*, h. e. laudabilem. Lxx. αἰνῶν ἐπικαλέσομαι κύριον, Vulg. Lat. *laudans invocabo Dominum*, legebant מהלל in activa voce. At 2. Reg. c. 22. v. 4. ubi idem psalmus legitur, Lxx. interpretantur, αἰνετὸν ἐπικαλέσομαι κύριον, Vulg. *laudabilem invocabo Dominum*.

Prov. 21. v. 20. *Thesaurus* נחמד *desideratus*, h. e. *desiderabilis*, Vulg.

Psal. 38. Heb. 39. v. 12. *Et tabescere fecisti sicut aranean* חמודו *desideratum ejus*, h. e. desiderabile. Sym. καὶ διαλύεις ὡς βρῶτα τὸ ἐπιθυμητὸν αὐτοῦ, *& dissolvis sicut cariem desiderabile ejus*, S. Hieron. *& posuisti quasi tineam desiderabilia ejus*. Lxx *& tabescere fecisti sicut araneam*, τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, *animam ejus*, sensum non verbum reddiderunt, h. e. tabescere fecisti sicut araneam ea, quæ sicut animam suam diligebat homo.

Gal. 2. v. 11. κατεγνωσμένος, *reprehensus*, h. e. *reprehensibilis*, Vulg.

Heb. 12. v. 18. ψηλαφωμένῳ, *tractatus*, i. *tractabilis*, Vulg.

Ibid. v. 27. σαλευόμενα *motus*, h. e. *mobilis*, Vulg.

Sic apud Latinos. *invictus*, *indomitus*, *immotus*, &c. pro invincibilis, indomabilis, immobilis. Et apud Ciceronem, *damnatior* pro damnabilior.

Non solum autem participium in nominis adjectivi naturam transit, verum etiam substantivi interdum significationem & naturam induit, ut צפון *absconditum*, significat etiam *thesaurum*, seu *opes*, quæ recondi solent, Psal. 16. Heb. 17. v. 14. בחור *electus*, item *juvenis*, Ezech. 9. v. 6. cap. 23. v. 6. &c. פרודות *separata*, h. e. grana, Joel. 1. v. 17. Sic οἰκουμένη *habitata*, sumitur pro *orbe* terræ habitabilis, Heb. 1. v. 6. Apoc. 12. v. 9. Item pro futuro beatorum sæculo, Heb. 2. v. 5. Perinde ut & adjectiva quædam pro substantivis usurpantur, ut יבשה *arida*, h. e. terra, Gen. 1. vv. 9. 10. &c. לבנה *alba*, h. e. *luna*, Vulg. Isai. 24. v. 23. Possunt tamen illa nomina ut adjectiva considerari, quorum substantiva subintelliguntur.

Participium passivum *paoul*, cum pro nomine accipitur, interdum active significat, ut יקוש *auceps*, Prov. 6. v. 5. שכנים *habitatores*, Jud. 8. v. 11. נושע σώζων, *salvator*, Zach. 9. v. 9. &c.

CANON II.

PARTICIPIA, quæ natura sua tempus præsens significant, si verbo substantivo הָיָה *fuit*, jungantur, notant etiam præteritum, futurum, vel imperativum, si verbum substantivum sit in præterito, vel futuro, aut imperativo.

Gen. 1. v. 6. וִיהִי מַבְדִּיל *& erit* (expansum, seu firmamentum) *dividens*, h. e. dividet, vel dividito, aut *dividat*, Vulg.

Deut. 9. v. 24. מַמְרִים הֱיִיתֶם *rebellantes fuistis*, h. e. rebellastis. Sic v. 22.

2. Reg. 3. v. 6. *Abner* הָיָה מִתְחַזֵּק *erat roborans se in domo Saülis*, h. e. roborabat se, potens erat, Lxx. ἦν κρατῶν, Vulg. *regebat domum Saül.*

Alia exempla vide 2. Paral. 24. v. 14. Neh. seu 2. Esd. 1. v. 4. c. 2. vv. 13. 15. Jerem. 26. v. 18. &c.

In Novo Test. Marc. 1. v. 4. ἐγένετο Ἰωάννης βαπτίζων ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ κηρύσσων βάπτισμα μετανοίας, *fuit Joannes in deserto baptizans, & prædicans regnum pœnitentiæ*, h. e. baptizabat & prædicabat. Vide insuper Luc. 11. v. 14. cap. 15. v. 1. Act. 8. v. 9. 2. Cor. 1. v. 9. cap. 5. v. 19. &c. Et geminato verbo substantivo, seu juncto προϋπάρχω, cum εἰμὶ, Luc. 23. v. 12. προϋπῆρχον γὰρ ἐν ἔχθρᾳ ὄντες πρὸς ἑαυτοὺς, *antea enim inimici erant inter se.*

Apud Profanos. Sophocl. χάρις χάριν ἐστὶν ἡ τίκτουσ᾽ ἀεὶ, *beneficium semper est pariens beneficium*, h. e. semper parit. Et sic sæpissime in elegantioribus scriptoribus cum Græcis, tum Latinis. Ovid. *Omnia sunt hominum tenui pendentia filo*, h. e. pendent, &c.

Interdum deficit participium.

1. Paral. 17. v. 5. *Et fui* מֵאֹהֶל אֶל־אֹהֶל *de tabernaculo* (Mosaïco) *in tabernaculum* (Davidicum), supple מִתְהַלֵּךְ *itans.* Frequentissima vero est ellipsis verbi substantivi, ut in canone sequenti videbimus.

CANON III.

PARTICIPIUM pro præsenti, quo carent verba Hebræa, præterito perfecto, vel imperfecto, & futuro, quanvis verbum substantivum deficiat, sæpius usurpatur.

I. Pro præsenti ponitur participium.

Exod. 2. v. 14. *An ad occidendum me tu* אֹמֵר *loquens?* hoc est, loqueris, seu cogitas, Vulg. *Num occidere me tu vis?* Vide etiam cap. 23. v. 19. Jos. 1. v. 2.

Jud. 17. v. 9. וְאָנֹכִי הוֹלֵךְ *ego autem vadens ad peregrinandum, seu habitandum*, hoc est, *vado*, Vulg.

Eccle. 1. v. 7. *Omnia flumina* הֹלְכִים *euntia in mare*, h. e. eunt, Vulg. *intrant.* Alia exempla vide c. 4. v. 5. Isai. 1. v. 7. &c.

Interdum etiam participium per ablativum, quem vocant absolutum, exponitur, ut 3. Reg. 1. v. 42. עוֹדֶנּוּ מְדַבֵּר *adhuc eo loquente.*

Alia hujus ablativi exempla vide Gen. 18. v. 22. c. 29. v. 9. Job. 2. v. 9. Esth. 6. v. 14. &c.

In Novo Test. Rom. 5. v. 11. καυχώμενοι, *gloriantes in Deo per Dominum nostrum Jesum Christum*, h. e. *gloriamur*, Vulg. Vide Act. 26. v. 20.

2. Cor. 10. v. 5. λογισμοὺς καθαιροῦντες, *consilia destruentes*, i. destruimus..... καὶ αἰχμαλωτίζοντες, *& in captivitatem redigentes*, h. e. redigimus.

Synonymum יֵשׁ quandoque pro præsenti verbi substantivi ponitur.

Gen. 24. v. 42. אִם־יֶשְׁךָ־נָּא מַצְלִיחַ דַּרְכִּי *si es tu nunc secundans viam meam*, h. e. si secundas. Vide v. 49. & cap. 43. v. 4.

II. Pro præterito perfecto, vel imperfecto; tuncque subintelligitur verbum substantivum in præterito.

Gen. 42. v. 23. *Nesciebant autem, quod* שׁוֹמֵעַ *intelligens Joseph*, supp. הָיָה *esset*, Vulg. *intelligeret*.

Exod. 10. v. 11. *Hoc vos* מְבַקְשִׁים *requirentes*, supp. הֱיִיתֶם *fuistis*. Vulg. *petistis*. Vide c. 13. v. 21. c. 14. v. 8. Deut. 4. v. 3. &c.

In N. Test. Matth. 3. v. 17. *Et ecce vox de cœlis* λέγουσα, *dicens*, h. e. dixit.

Act. 24. v. 5. εὑρόντες, *invenientes hunc hominem pestiferum*, hoc est, *invenimus*, Vulg. Vide 1. Thess. 2. vv. 11. 12.

III. Pro futuro participium ponitur, & tunc subintelligendum est verbum substantivum in futuro.

Gen. 6. v. 17. *Ecce ego* מֵבִיא *adducens*, supp. אֶהְיֶה *ero*. Vulg. *adducam*.

Deut. 2. v. 4. אַתֶּם עֹבְרִים *vos transeuntes* (supp. תִּהְיוּ *eritis*), *per terminos fratrum vestrorum*. Vulg. *transibitis*. Alia exempla sunt Gen. 19. v. 13. cap. 20. v. 3. 4. Reg. 4. v. 16. Nah. 1. v. 9. Agg. 2. v. 6. &c. Pro N. Testam. vide sup. cap. IV. art. II. §. II. Can. III. pag. 545. col. 2. Ex his porro exemplis quædam tempus paulo post futurum respiciunt, ut Gen. 19. v. 13. c. 20. v. 3. Luc. 22. v. 19. &c. & infra Can. V.

CANON IV.

PARTICIPIUM eleganter apud Græcos pro infinitivo ponitur.

Matth. 11. v. 1. *Et factum est, cum consummasset Jesus* διατάσσων, *præcipiens duodecim discipulis suis*, h. e. διατάσσειν, *præcipere*.

Ephes. 1. v. 16. οὐ παύομαι εὐχαριστῶν ὑπὲρ ὑμῶν, *non cesso gratias agens pro vobis*, h. e. gratias agere. Sic Coloss. 1. v. 9. Alia exempla vide Luc. 5. v. 4. c. 7. v. 45. Act. 5. v. 42. cap. 6. v. 13. c. 13. v. 10. c. 20. v. 31. c. 21. v. 32. Heb. 10. v. 2. &c. Isque Hellenismus sæpissime occurrit, apud præstantissimos quosque auctores cum sacros, cum profanos, maxime post verba, *videndi, audiendi, cognoscendi, recordandi, existimandi, ostendendi, convincendi, perseverandi, desistendi*, &c.

CANON V.

PARTICIPIUM præsens pro participio futuro, aut mox futuro ponitur.

Exod. 11. v. 5. *A primogenito Pharaonis* הַיֹּשֵׁב *sedente super solio ejus*, h. e. sessuro.

Psal. 77. Heb. 78. v. 4. Heb. *Non celabimus filios eorum* (patrum), *generationem alteram*, מְסַפְּרִים *narrantes laudes Domini*, h. e. narraturos. Conf. v. 6.

Eccle. 2. v. 16. Heb. 17. יָמִים הַבָּאִים *dies venientes*, h. e. venturi. Vulg. *futura tempora*.

Jon. 1. v. 3. *Et invenit navem* בָּאָה *euntem in Tharsis*, hoc est, mox ituram. Vide etiam Jerem. 21. v. 9.

Matth. 11. v. 3. *Tu es* ὁ ἐρχόμενος, *veniens*, h. e. *venturus*, Vulg. Sic Apoc. 1. v. 8. *Qui est, & qui erat*, καὶ ὁ ἐρχόμενος, *& qui venturus est*, pro ὁ ἐλευσόμενος. Vide insuper 2. Pet. 3. v. 11. Heb. 11. v. 21.

ARTICULUS II.

De singulari participiorum constructione.

SINGULARIS participiorum constructio est vel cum *nomine*, vel cum *verbo*. De constructione cum nomine, in §. I, cum verbo, in §. II. differemus.

§. I.

De peculiari participiorum constructione cum nomine.

NOMEN vel præcedit, vel sequitur. Cum præcedit; interdum est enallage numeri vel generis, de qua in Canonibus I. & II. Cum sequitur, quandoque participia nominum constructorum formam imitantur. Qua de re in Canone III.

CANON I.

NOMINI collectivo singulari respondet participium plurale.

2. Reg. 3. v. 1. וּבֵית שָׁאוּל הֹלְכִים וְדַלִּים & *domus* (sing.) *Saülis euntes* (erant) & *tenues*, h. e. magis magisque attenuebatur. Vulg. *domus autem Saül* (erat) *decrescens quotidie.*

3. Reg. I. v. 40. *Et populus canentes* (erant) *tibiis*, h. e. canebat. Sic Thren. I. v. II.

Ose. II. v. 7. *Populus autem meus suspensi* (sunt), hoc est, suspensus, nempe animo.

CANON II.

PARTICIPIUM nonnunquam genere discrepat à nomine quocum convenire debet.

Gen. 4. v. 7. הֲלוֹא אִם־תֵּיטִיב שְׂאֵת וְאִם לֹא תֵיטִיב לַפֶּתַח חַטָּאת רֹבֵץ *Nonne si bene egeris, recipies ; sin autem male, statim ad fores peccatum* (fem.) *cubans* est (masc.)? Hæc generis anomalia tollitur supplendo aliud nomen synonymum masc. in locum חַטָּאת, nempe חֵטְא, vel עָוֺן masc. generis. Lxx. οὐκ ἐὰν ὀρθῶς προσενέγκῃς, ὀρθῶς δὲ μὴ διέλῃς, ἥμαρτες; ἡσύχασον, *Nonne si recte obtuleris, non autem recte diviseris, peccasti? quiesce.* Vocem תֵּיטִיב adverbialiter, ut interdum fit, accepere, *nonne si bene feceris offerre*, seu *offerendo*, h. e. nonne si bene obtuleris, &c. Pro לַפֶּתַח *ad ostium*, legerunt לִפְתֹּחַ *ad dividendum ; sed si non benefeceris ad dividendum*, h. e. si male diviseris. Denique pro חַטָּאת legebant חָטָאתָ *peccasti*, & pro רֹבֵץ *cubans*, רְבָץ *cuba*, *quiesce.* Sym. ἀλλ' ἐὰν ἀγαθύνῃς, ἀφήσω· ἐὰν δὲ μὴ ἀγαθύνῃς, παρὰ θύραν ἁμαρτία ἔγκειται, *sed si bene feceris, dimittam* (ad verbum שְׂאֵת *remissio* erit) *si vero non bene feceris, ad januam peccatum jacet.* Theod. οὐκ ἂν ἀγαθῶς ποιῇς, δεκτόν; καὶ ἂν μὴ ἀγαθῶς ποιῇς, ἐπὶ θύρας ἁμαρτία ἐγκάθηται; *nonne si bene feceris, acceptabile* (erit?) & *si non bene feceris, super januam peccatum insidet?*

Jerem. 4. v. 30. וְאַתְּ שָׁדוּד מַה־תַּעֲשִׂי *tu autem vastata quid facies?* Pronomen & verbum feminina sunt, participium vero masculinum; *quia*, scribit Qimhhi, *Scriptura de synagoga Israëlis quandoque genere masculino loquitur, & quandoque genere feminino ; & utrumque rectum est*, nam si usurpetur masculinum genus, ad *populum* refertur; si femininum, ad *synagogam* pertinet. Forte etiam antiquitus legebatur שדודה *vastata*, & ה librariorum incuria excidit, sicuti in aliis quibusdam nominibus, puta נַעֲרָה *puella*, cujus ה in toto Pentateucho, si Deut. 22. v. 19. exceperis, excidit.

Jerem. 44. v. 19. *Quod si nos* מְקַטְּרִים *sacrificantes sumus reginæ cœli*, &c. participium masculinum est, licet sermo sit de mulieribus, quia consciis & permittentibus maritis, incensum istud obtulerant; adeo ut mariti ipsi id fecisse censerentur. Unde sequitur: *Numquid sine viris nostris fecimus ei placentas ad colendum eam, & libandum ei libamina?*

CANON III.

PARTICIPIA, maxime passiva, more & forma nominum regunt genitivum, qui Latine vel per casum verbi, cujus est participium, exponendus est; vel participium ut nomen consideratur, & genitivus remanet.

Gen. 4. v. 2. רֹעֵה צֹאן *pascens oves*, vel *pastor ovium.*

Ibid. c. 23. v. 10. לְכֹל־בָּאֵי שַׁעַר עִירוֹ *cunctis ingredientibus portam civitatis suæ*, vel *cunctis ingressoribus portæ civitatis suæ.*

Exod. 1. v. 5. יֹצְאֵי יֶרֶךְ *egressi femore*, vel *egressores femoris.*

Alia exempla sunt 4. Reg. 11. vv. 5. 7. 9. Esth. 1. v. 14. Psal. 77. Heb. 78. v. 9. Psal. 98. Heb. 99. v. 6. Thren. 1. vv. 4. 12. &c.

§. II.

De peculiari participii cum verbo constructione.

MONOCANON.

PARTICIPIUM cum verbo constructum quandoque per infinitivum; quandoque per adverbium exponitur. Interdum etiam nominis ellipsin includit.

I. Participium per infinitivum exponitur.

Ose. 7. vers. 4. *Omnes ipsi adulterantur* (æstuantes) *sicut clibanus succensus à pistore*, (quando) *cessat* מֵעִיר *vigilans*, (h. e. vigilare) *& depsere massam, donec tota fermentetur*; tunc enim clibanum pistor solet accendere & dormire, donec calefactus fuerit. Alii alias expositiones afferunt, quas vide apud interpretes. Aliis tamen מֵעִיר infinitivus est hiphil, abjecta characteristica, pro מֵהָעִיר. Vide supra pag. 259. coll. 1. 2. initio.

Isthæc enallage participii pro infinitivo frequens est apud Græcos, ut diximus supra art. I. Can. IV. pag. 556. col. 2. idque peculiare habet cum λανθάνω compositum, quod in causa sit cur verbum istud vel per nomen, vel per participium vertendum sit, ut Heb. 13. v. 2. *Hospitalitatem nolite oblivisci; per hanc enim* ἔλαθόν τινες ξενίσαντες ἀγγέλους, pro λαθόντες ἐξένισαν, *inscii hospitio exceperunt angelos*, ut Lot Gen. 19. ad cujus etiam nomen hîc respexisse epistolæ hujus auctorem volunt nonnulli subtiliter magis quam solide, ex eo quod לוֹט derivetur à לוּט *abscondere*, unde λήθω & λανθάνω, quo utitur Scriptor sacer. Hac loquutione nihil frequentius in profanis, apud quos verbum λανθάνω per adverbium interdum etiam exponendum est, ut Arist. in problem. λανθάνει ἐκπίπτουσα, *latenter excidit.* Hom. Iliad. Ω. v. 477. Τοὺς δ' ἔλαθ' εἰσελθὼν Πρίαμος, *clam autem illis ingressus Priamus*, &c.

II. Participium verbi *mitto* sæpe includit ellipsin nominis ratione sententiæ supplendi.

Matth. 2. v. 16. *Tunc Herodes .... iratus est valde*, καὶ ἀποστείλας, ἀνεῖλε πάντας τοὺς παῖδας, *& mittens* (milites, satellites, carnifices, &c.) *occidit omnes pueros*, &c.

Ibid. cap. 14. v. 10. καὶ πέμψας, ἀπεκεφάλισε τὸν Ἰωάννην ἐν τῇ φυλακῇ, *& mittens* (supp. σπεκουλάτωρα, spiculatorem, ut supplet S. Marcus cap. 6. v. 27.) *decollavit Joannem in carcere.*

Apud profanos. Strabo, Ἀθηναῖοι δέ ποτε πέμψαντες, ἡδηδὸν κατέσφαξαν τοὺς πλείστους, *Athenienses autem mittentes petulanter jugularunt multos.*

Eadem ellipsis in Veteri Testamento,

quandoque etiam cernitur, sed cum tempore, seu modo diverso à participio.

Gen. 41. v. 14. *Et misit Pharao* (nuntium) *& vocavit Joseph.*

Psal. 56. Heb. 57. v. 4. *Misit de cœlo* (angelum) *& liberavit me.* Vide etiam 3. Reg. 2. v. 25. & confer Apoc. 1. v. 1. ubi ellipsis illa cum participio completur.

CAPUT VI.

De Adverbio.

ADVERBIUM eo loci cum *in genere*, tum *in specie* considerabimus.

ARTICULUS I.

De Adverbio in genere considerato.

IN adverbio generatim spectato occurrit I. Ejus circumscriptio. II. Repetitio. III. Singularis constructio.

CANON I.

ADVERBIUM quandoque aliarum vocum positione circumscribitur, & constituitur.

I. Nomen substantivum cum præpositione, vel sine præpositione, cum verbo conjunctum, adverbii loco interdum ponitur.

Cum præpositione.

Gen. 34. v. 13. *Responderunt filii Jacob Sichem & patri ejus* בְּמִרְמָה *in dolo*, h. e. dolose. Sic בְּפָרֶךְ Exod. 1. v. 14. in *sævitia*, seu *duritie*, h. e. dure. בְּצֶדֶק בְּמֵישָׁרִים *in justitia*, *in rectitudinibus*, Psal. 9. v. 9. hoc est, juste, rectissime. לָבֶטַח *ad securitatem*, Jud. 18. v. 7. Lev. 25. v. 18. Ose. 2. v. 20. Psal. 4. v. 9. h. e. secure. לְמַכְבִּיר *ad multiplicitatem*, Job. 36. v. 31. h. e. multipliciter, abunde, &c.

Matth. 22. v. 16. *Magister, scimus quia verax es, & viam Dei* ἐν ἀληθείᾳ, *in veritate doces*, h. e. vere, recte.

Marc. 12. v. 32. ἐπ' ἀληθείας, *in veritate dixisti*, i. vere.

Act. 26. v. 7. ἐν ἐκτενείᾳ, *in extensione*, sive *assiduitate*, hoc est, assidue.

2. Cor. 9. v. 6. *Qui parce seminat parce & metet, & qui seminat in* vel *de benedictionibus*, h. e. copiose & abundanter, *in benedictionibus & metet*, i. copiose & liberaliter, uti oppositio cum priori membro ostendit. Alia exempla vide Heb. 12. v. 1. Apoc. 18. v. 2. &c.

Sine præpositione.

Psal. 74. Heb. 75. v. 3. *Cum accepero tempus, ego* מֵישָׁרִים *rectitudinibus judicabo*, h. e. in rectitudinibus, sive rectissime. Præpositio בְּ *in*, quæ hîc subintelligitur, cum hoc nomine exprimitur Psal. 95. Heb. 96. v. 10. Psal. 97. Heb. 98. v. 9. Lxx. εὐθύτητας, *rectitudines*, Vulg. *justitias judicabo*, subintelligi potest præpositio κατὰ, *secundum rectitudines*, i. rectissime.

Psal. 138. Heb. 139. v. 14. *Confitebor tibi, quo-*

niam נוֹרָאוֹת נִפְלֵיתִי *terribilibus magnificatus sum*, h. e. *terribiliter*, Vulg. stupendum in modum, mirabiliter. Lxx. *quoniam* φοβερῶς ἐθαυμαστώθης, *terribiliter mirificatus es*, in secunda persona, quia legebant נִפְלֵיתָ. Vel librariorum oscitantia mendose irrepsit ς pro ν, nimirum ἐθαυμαστώθης pro ἐθαυμαστώθην.

Prov. 31. v. 9. *Aperi os tuum*, שְׁפָט־צֶדֶק *judica justitiam*, hoc est, juste. Vulg. *decerne quod justum est.* Alia exempla vide Isai. 21. v. 7. Thren. 1. v. 9. &c.

Marc. 7. v. 3. *Pharisæi enim, & omnes Judæi, nisi* πυγμῇ; *crebro laverint manus, non manducant.* Hanc esse significationem vocis πυγμῇ liquet ex vicino vocabulo πύξ, quod apud Suidam exponitur ἐπὶ πολὺ, *crebro, diligenter*, & *assidue*. Alii, nisi ad carpum, vel cubitum usque laverint manus; πυγμὴ enim utrumque significat. Sic παῤῥησίᾳ, *palam, libere, aperte*, Marc. 8. v. 32. Joan. 7. vv. 13. 26. cap. 10. v. 24. c. 11. v. 14. c. 16. vv. 25. 29. c. 18. v. 20. &c. δημοσίᾳ *publice*, Act. 16. v. 37. ἰδίᾳ *sigillatim*, 1. Cor. 12. v. 11.

Apud profanos. σπουδῇ *celeriter*, σιγῇ, σιωπῇ *tacite*, &c. quæ omnia adverbia substantiva sunt in ablativo casu, quibuscum subintelligitur præpositio ἐν *in*.

II. Cum duo verba ejusdem temporis conjunguntur, prius sæpe adverbii naturam induit. Vide supra cap. IV. art. I. §. III. Can. IV. pag. 535.

III. Verbum finitum cum infinitivo junctum, quandoque pro adverbio ponitur. Vide exempla ibidem, pag. 536.

CANON II.

ADVERBIUM idem repetitum, vel cum synonymo suo conjunctum, emphasin significationis importat.

I. Si repetatur, superlativam fere loquutionem indicat.

Exod. 23. v. 30. מְעַט מְעַט *parum parum expellam eos à facie tua*, &c. hoc est, sensim admodum & paulatim.

Deut. 28. v. 43. *Advena, qui tecum versabitur in terra, ascendet super te* מַעְלָה מָעְלָה *supra, supra*, h. e. perquam supreme, *tu autem descendes* מַטָּה מָּטָּה *infra, infra*, id est, perquam infime.

4. Reg. 10. v. 4. *Et timuerunt* מְאֹד מְאֹד *valde, valde*, i. maxime, vehementissime. Priori מְאֹד interdum additur præpositio ב in, Gen. 17. v. 6. *Faciamque te crescere* בִּמְאֹד מְאֹד *in valde valde*, hoc est, *vehementissime*, Vulg.

Exod. 1. v. 7. *Filii Israël creverunt, & quasi germinantes multiplicati sunt, ac roborati sunt* בִּמְאֹד מְאֹד *in valde valde*, i. *nimis*, Vulg. Vide etiam Ezech. 16. v. 13.

Ezech. 42. v. 15. *Et mensus est eam* (portam) סָבִיב סָבִיב *circum, circum*, h. e. circumquaque, ab omnibus partibus.

Interdum etiam hac repetitione distributio significatur. Levit. 6. v. 5. al. 12. *Et accendet super eo* (altari) *Sacerdos ligna* בַּבֹּקֶר בַּבֹּקֶר *mane, mane*, i. singulis matutinis. Vulg. *mane per singulos dies.*

II. Si jungatur adverbium cum suo synonymo, emphasis denotatur.

Num. 12. v. 2. הֲרַק אַךְ *an solum tantummodo per Moysen loquutus est Dominus?* hoc est, an omnino solum per Moysen loquutus est Dominus, ceteris omnibus exclusis? Vulg. *Num per solum Moysen*, &c.

Isai. 30. v. 13. פִּתְאֹם לְפֶתַע *repente, momento veniet contritio ejus*, h. e. maxime subito & repente. Vulg. *subitò dum non speratur.*

Isai. 5. v. 26. Joel. 3. v. 4. al. cap. 4. v. 4. קַל מְהֵרָה & מְהֵרָה קַל, quæ sunt nomina substantiva pro adverbiis posita, *cito velociter reddam vicissitudinem* seu *ultionem vobis super caput vestrum*, hoc est, velocissime. Alia exempla sunt: הֲבִלְתִּי אֵין *an ne non?* Exod. 14. v. 11. הַאִם *an num?* Job. 6. v. 13. כְּמוֹ־כֵן *similiter sic*, Isai. 51. v. 6. &c.

Apud profanos. Plaut. Milit. *abripuit repente sese subito.* Terent. Heautont. *una mecum simul.* Cicero Verr. 1. *repente è vestigio*, &c.

CANON

CANON III.

ADVERBIUM Græcum, quod affectionem animi, vel corporis denotat, cum verbo ἔχω constructum, ut nomen cum verbo substantivo quandoque exponendum est.

Marc. 5. v. 23. *filia mea* ἐσχάτως ἔχει, *extreme habet*, h. e. *in extremis est*, Vulg. morti vicina est; mors enim ultima linea rerum est. Sic Act. 21. v. 13. ἑτοίμως ἔχειν, *parate habere*, i. paratum esse. Ita 2. Cor. 12. v. 14. 1. Pet. 4. v. 5.

Interdum etiam Latinus sermo Græco ex asse respondet. Marc. 6. v. 55. κακῶς ἔχειν, *male se habere*, i. ægrotare. Joan. 4. v. 52. κομψότερον ἔχειν, *melius se habere*, seu convalescere.

Hujus etiam idiotismi elegantissimi, apud profanos frequentia sunt exempla. Isoc. ἡγεμονικῶς ἔχειν, *imperium appetere.* δυσπείστως ἔχειν, *impersuasibilem esse.* ἡδέως ἔχειν, *jucundum esse.* μαλακῶς ἔχειν, *infirmum esse*, &c.

ARTICULUS II.

De Adverbio in specie considerato.

ADVERBIA in specie considerata notant, vel *circumstantiam*, vel *actionem*, vel *qualitatem*.

Circumstantiam exprimunt adverbia 1°. Loci. 2°. Temporis. 3°. Numeri.

Actionem notant adverbia 1°. Demonstrationis. 2°. Confirmationis. 3°. Negationis. 4°. Dubitationis. 5°. Exclusionis.

Qualitatem designant adverbia 1°. Similitudinis. 2°. Limitationis.

§. I.

Adverbia Loci.

MONOCANON.

ADVERBIUM loci repetitum, intercedente conjunctione copulativa; aut alia voce, loci diversitatem significat.

Exod. 2. v. 12. *Cumque circumspexisset* (Moyses) כֹּה וָכֹה *huc & huc*, h. e. *huc atque illuc*, Vulg.

Jos. 8. v. 20. *Et non potuerunt fugere* הֵנָּה וָהֵנָּה *huc & huc*, h. e. *huc illucque*, Vulg. Sic 4. Reg. 2. v. 8. Vide insuper Jos. 8. v. 33. 3. Reg. 2. vv. 36. 42. 4. Reg. 4. v. 35. Ezech. 40. v. 49.

Pro adverbio loci interdum usurpatur pronomen, ut: οὗ *ubi*, Matth. 2. v. 9. Act. 2. v. 2. c. 7. v. 29. c. 20. v. 8. &c. Significat etiam motum ad locum, 1. Cor. 16. v. 6. αὐτοῦ pro ἐκεῖ, hîc Matth. 26. v. 36. Act. 18. v. 19. c. 21. v. 4. Sic ταύτῃ, *hac* vel *isthac*, ἐκείνῃ, *illac*, ἑτέρᾳ, *aliorsum*, &c. subintellecto substantivo ὁδῷ, *via.*

Quandoque etiam adverbium *quietis* pro *motus* adverbio usurpatur, ut Matth. 2. v. 22. ἐκεῖ, *ibi* pro *eò*, *illuc*; quod etiam apud profanos insolens non est.

Denique adverbium *loci* pro adverbio temporis nonnunquam ponitur.

Ose. 2. v. 15. מִשָּׁם *ex ibi*, pro ex eo tempore, statim. Vulg. tamen interpretatur *ex eodem loco*.

Sunt etiam, qui Psal. 13. Heb. 14. v. 5. Psal. 35. Heb. 36. v. 13. Eccle. 3. v. 17. שָׁם interpretentur *tunc*.

§. II.

Adverbia temporis.

CANON I.

ADVERBIA temporis certi & determinati, nonnunquam indeterminate & indefinite sumuntur.

I. HERI pro quolibet tempore præterito.

2. Reg. 15. v. 20. תְּמוֹל *heri venisti, & hodie compelleris nobiscum egredi?* h. e. nuperrime venisti. Alia exempla sunt 4. Reg. 9. v. 26. Job. 8. v. 9. Isai. 30. v. 33. (Conf. Matth. 25. v. 41.) Mich. 2. v. 8. Sic *heri*, *nudius tertius*, Gen. 31. vv. 2. 5. Exod. 21. vv. 29. 36. 2. Reg. 3. v. 17.

II. HODIE pro præsenti tempore.

Deut. 27. v. 9. *Hodie factus es populus Domini Dei tui*, i. hoc tempore.

Psal. 94. Heb. 95. v. 7. *Hodie si vocem ejus audieritis*, &c. i. hoc tempore, quo verbum Divinæ gratiæ vobis prædicatur. Conf. Heb. 3. vv. 8. 13. 2. Cor. 6. v. 2. Vide insuper Isai. 58. v. 4. Ose. 4. v. 5.

Longe alia ratione accipitur *hodie*, Psal. 2. v. 7. *Dominus dixit ad me* (loquitur æternus Dei filius) *filius meus es tu, ego hodie genui te*, h. e. ab æterno. *In æternitate enim nec præteritum quicquam est, quasi esse desierit; nec futurum, quasi nondum sit, sed præsens tantum.* S. Aug. comm. in h. l. tom. 4. nov. edit. col. 5.

III. CRAS pro futuro tempore indeterminato.

Gen. 30. v. 33. *Respondebitque mihi*, seu *pro me* מָחָר *cras justitia mea*, h. e. posthac.

Exod. 13. v. 14. *Cumque interrogaverit te filius tuus cras*, i. ut LXX. μετὰ ταῦτα, *posthac*. Alia exempla sunt Deut. 6. v. 20. Jos. 4. vv. 6. 21. c. 22. v. 24. Prov. 27. v. 1. Isai. 22. v. 13. c. 56. v. 12. Matth. 6. v. 34. 1. Cor. 15. v. 32. Jacob. 4. vv. 13. 14. *Hodie & cras, ac tertia die*, Luc. 13. v. 32. pro exiguo tempore dicitur.

CANON II.

ADVERBIUM temporis *semper*, seu *jugiter*, per *sæpe*, vel *frequenter*, aut quid aliud, interdum exponendum est.

Exod. 27. v. 20. *Præcipe filiis Israël, ut afferant tibi oleum .... ut ardeat lucerna semper in Tabernaculo testimonii*, &c. semper, i. à vespere ad mane, uti constat ex v. 21. cap. 30. v. 8. Lev. 24. v. 3. 1. Reg. 3. v. 3.

Ibid. 28. v. 30. *Et gestabit* (Aaron) *judicium filiorum Israël in pectore suo, in conspectu Domini semper*, scilicet quoties ingredietur Tabernaculum. Confer v. 29.

3. Reg. 10. v. 8. *Beati viri tui .... qui stant coram te semper*, h. e. frequenter.

Luc. 18. v. 1. *Quoniam oportet semper orare*, &c. h. e. sæpissime.

Ibid. cap. 24. v. 53. *Et erant semper in Templo, laudantes & benedicentes Deum*, hoc est, frequentissime. Vide insuper Joan. 18. v. 20. 1. Cor. 1. v. 4. &c. Sic εἰς τέλος *in finem*, Luc. 18. v. 5.

CANON III.

ADVERBIA temporis distributiva *quotannis, in dies*, elegantibus sermonis flosculis exprimuntur.

Exod. 13. v. 10. *Custodies hujuscemodi cultum statuto tempore*, מִיָּמִים יָמִימָה *a diebus in dies*, seu ab anno in annum, h. e. quotannis; pluralis enim יָמִים hîc, & sæpe alibi, pro anno sumitur. Sic 1. Reg. 1. v. 3.

Deut. 15. v. 20. שָׁנָה בְשָׁנָה *anno in annum*, h. e. *per singulos annos*, Vulg. Sic 1. Reg. 7. v. 16. 4. Reg. 17. v. 4.

1. Paral. 12. v. 22. יוֹם בְּיוֹם *die in diem*, h. e. singulis diebus, quotidie. Pro ב ante nomen alterum adhibetur ל, Esth. 3. v. 7. & עַל 2. Paral. 21. v. 15.

Heb. 9. v. 7. τοῦ ἐνιαυτοῦ, *anni*, tanquam adverbium ponitur, ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ, *semel annuatim*, seu in anno. Alias etiam nomina temporis per genitivum apud Græcos efferuntur, νυκτὸς, *noctu*, Joan. 3. v. 2. ὄρθρου, *diluculo*, c. 8. v. 2. ἡμέρας καὶ νυκτὸς, *die ac nocte*, Psal. 1. v. 2. sed subintelligitur præpositio διὰ, *per*.

Apud Hebræos vero per accusativum exprimuntur; item per ablativum cum præpositione, vel sine præpositione.

Per accusativum. Gen. 29. v. 14. *Et mansit apud eum* חֹדֶשׁ יָמִים *mensem dierum*, hypallage, pro *dies mensis*, hoc est, mensem integrum. Sic Deut. 21. v. 13. Vide insuper Gen. 8. v. 10. cap. 29. v. 18. Exod. 2. v. 2. Jud. 19. v. 2. &c.

Per ablativum cum præpositione. Gen. 7. v. 11. בִּשְׁנַת שֵׁשׁ־מֵאוֹת *In anno sexcentesimo vitæ Noe, in mense secundo, in septimo decimo die mensis, in die ipso*, &c. Vide Prov. 7. v. 9. Interdum usurpatur ל, ut: Gen. 8. v. 11. *Reversaque est ad eum columba* לְעֵת עֶרֶב *ad tempus vesperæ*, h. e. vespertino tempore. Vide etiam c. 7. v. 10.

Per ablativum sine præpositione. 2. Esd. 2. v. 12. וָאָקוּם לַיְלָה *& surrexi nocte*. Vide Exod. 33. v. 5. 1. Reg. 30. v. 12.

CANON IV.

ADVERBIUM temporis indeterminati *cum*, vel *quum*, *quando*, per conjunctionem כִּי *quia*, non raro exprimitur.

Gen. 4. v. 12. כִּי *Cum operatus fueris terram, non dabit vim suam*, hoc est, *fructus suos*, ut optime reddidit Vulg.

Num. 22. v. 22. *Et iratus est Deus* כִּי *quando abiit ipse* (Balaam); profectio enim ista, quam præceperat Deus v. 20. non causa fuit iræ Divinæ, sed malus Balaami proficiscentis animus. Non enim irascitur Deus, quia solum proficiscitur Balaam, sed quia proficiscitur cum animo maledicendi populo Dei, (ut liquet v. 32. *quia*, ait illi angelus, *declinat hæc via in conspectu meo*, sive ut interp. Vulg. *quia perversa est via tua, mihique contraria*), quod prohibuerat Deus v. 12.

Alia exempla vide Gen. 31. v. 37. Exod. 7. v. 9. c. 30. v. 12. Lev. 1. v. 2. c. 2. v. 1. Deut. 21. v. 22. Jud. 21. v. 22. 1. Reg. 3. v. 21. 2. Reg. 7. v. 1. (Conf. 1. Paral. 17. v. 1. ubi pro כִּי habetur כַּאֲשֶׁר *quando*) Prov. 23. v. 22. &c.

In N. Test. idem adverbium *cum*, quandoque exprimitur per conjunctionem causalem ὅπως, ὡς, ἵνα, *ut*.

Act. 3. v. 19. *Resipiscite*, Vulg. *pœnitemini igitur, & convertimini, ut deleantur peccata vestra*. V. 20. ὅπως ἂν, *cum venerint tempora refrigerii*, &c. ubi ὅπως ἂν est pro ἐπειδὰν, quæ significatio in profanis etiam auctoribus reperitur; puta Herodot. Sophocl. &c.

Rom. 15. v. 24. ὡς ἐὰν, *cum in Hispaniam proficisci cœpero*, &c. Vide 1. Cor. 11. v. 34.

Joan. 16. v. 2. *Venit hora*, ἵνα *cum omnis, qui interficit vos*, &c. Sic v. 32. 3. Joan. v. 4. &c.

CANON V.

ADVERBIUM temporis *statim*, *cito*, interdum moram includit.

Psal. 36. Heb. 37. v. 2. *Quoniam tanquam fœnum* מְהֵרָה *velociter arescent*, seu *succidentur* (impii), h. e. post aliquod tempus, confer vv. 10. 35. 36. Psal. 72. Heb. 73. vv. 17. 18. 19.

Matth. 13. v. 5. Marc. 4. v. 5. *Alia autem* (semina) *ceciderunt in petrosa*, καὶ εὐθέως ἐξανέτειλε, *& continuo exorta sunt*, h. e. post breve tempus. Sic Marc. 1. v. 21. Jacob. 1. v. 24. 3. Joan. v. 14. Et præsertim Marcus sæpissime hac voce utitur, qua sequentia præcedentibus connectit.

Matth. 24. v. 29. *Statim autem post tribulationem dierum illorum*, (h. e. post urbis Jerosolymæ per Titum expugnationem) *sol obscurabitur*, &c. adverbium *statim* expendendum non est ad nostram numerandi rationem, sed Dei, in cujus oculis mille anni sunt tanquam dies hesterna, quæ præteriit. Ad hæc Christus eo loci sequitur consuetudinem prophetarum, qui tum de peculiari judicio, tum de universali sic loquuntur, ac si essent in propinquo. Vide Deut. 32. v. 35. Isai. 5. v. 26. Soph. 1. vv. 14. 15. &c. Idem & Apostoli Domini sequuti sunt, qui totum illud tempus, quod à primo Christi adventu, ad secundum usque intercedit, vocant *ultimum* (tempus), *novissimam horam*, Act. 2. v. 17. 1. Cor. 10. v. 11. Philip. 4. v. 5. Heb. 1. v. 1. cap. 9. v. 26. c. 10. vv. 25. 37. Jac. 5. v. 8. 1. Pet. 4. v. 7. 1. Joan. 2. v. 18. Imo S. Paulus de extremo die ita loquitur, ac si ipse cum iis, ad quos scribit, ad eum usque superstes in vita mansurus esset, 1. Thess. 4. v. 15. idque cum ad excutiendam hominibus securitatem, & vigilantiam suadendam; Matth. 24. v. 47. 1. Thess. 5. vv. 1. 2. 3. 4. tum ad occurrendum curiositati eorum, qui dies ac tempora temere scrutantur, Act. 1. v. 7. &c.

Eodem modo explicandum est illud Apoc. c. 1. v. 1. *quæ oportet fieri* ἐν τάχει, *cito*, h. e. sequuturis temporibus usque ad consummationem sæculi.

CANON VI.

ADVERBIUM temporis οὐκ ἔτι, οὐκέτι, μηκέτι, *non amplius*, interdum ad antecedens tempus nullum respectum habet, sed simpliciter pro *non* ponitur.

Act. 13. v. 34. *Quod autem suscitavit* (Deus Pater) *eum* (Jesum) *à mortuis*, μηκέτι, *non amplius reversurum in corruptionem*, h. e. non reversurum, vel potius non perventurum; Christus enim nunquam corruptioni fuit obnoxius, secundum illud Psal. 15. Heb. 16. v. 10. *non dabis sanctum tuum videre* (i. experiri) *corruptionem*, quæ verba Christo applicat Paulus ibidem v. 35. Vide etiam v. 37. ubi pro ὑποστρέφειν, *reverti*, legere est ἰδεῖν, *videre*.

Rom. 6. v. 9. *Christus resurgens ex mortuis non amplius moritur, mors illi* οὐκέτι, *non amplius dominabitur*, h. e. non dominabitur; neque enim prius mors dominata erat Christo, cum Act. 2. v. 24. de eo dicatur, quod *impossibile erat* κρατεῖσθαι αὐτὸν ὑπ' αὐτοῦ (sup. θανάτου, ut legitur in eodem versu) *teneri*, Vulg. vel potius *superari, vinci eum ab ipsa morte*; id enim verbum κρατεῖν, proprie significat. Heb. 2. v. 14. Christus *per mortem destruxit eum qui habebat mortis imperium, id est, Diabolum.* Non fuit igitur sub dominio & imperio mortis. Vide etiam Joan. 14. v. 30. ubi Christus asserit principem hujus mundi in se non habere quicquam. Princeps autem hujus mundi Diabolus est, qui per mortem dominatur.

Alia exempla οὐκέτι, in hoc sensu accepti vide Joan. 15. v. 15. ubi Christus discipulos

suos alloquens dicit: οὐκέτι, *non amplius dicam vos servos*, &c. h. e. non dicam, quatenus videlicet nomen istud amicis opponitur, & timoris servilis, ac dominationis statum includit; Christus enim, ut amicus, amicissime cum discipulis suis conversatus est, conf. Luc. 12. v. 4. neque illos eo nomine unquam vocavit. At ministerii & obsequii debiti ratione, Christus discipulos suos servos appellaverat Matth. 10. vv. 24. 25. Joan. 13. v. 16. & postea eo nomine vocavit eos Joan. 15. v. 20. Vide etiam Rom. 7. vv. 17. 20. Gal. 3. v. 18. &c. Sunt tamen, qui his in locis οὐκέτι interpretentur, *non jam*, sive, ut Vulg. *jam non*.

CANON VII.

Adverbia temporis *donec* & *usque*, non semper tempus præteritum determinant & futurum excludunt: sed sæpius indeterminate accipiuntur, ita ut sequens tempus omne includatur; ac proinde per *semper*, vel *nunquam* oratio exponenda sit.

Hæc adverbia in propositionibus tum affirmantibus, tum negantibus reperiuntur. In propositionibus affirmantibus, *donec* & *usque*, per τὸ *semper* exponenda sunt.

Psal. 109. Heb. 110. v. 1. *Dixit Dominus Domino meo: sede à dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum*, hoc est, sede in perpetuum ad dexteram meam, & mecum regna, etiam dum ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum.

Psal. 122. Heb. 123. v. 2. *Oculi nostri ad Dominum Deum nostrum, donec misereatur nostri*, &c. h. e. oculi nostri semper in Dominum intenti erunt, non solum donec misereatur nostri, verum etiam postquam misertus fuerit. Vide insuper Isai. 46. v. 4.

Matth. 28. v. 20. *Ecce ego vobiscum sum .... usque ad consummationem sæculi*, h. e. in æternum, etiam dum variis ærumnis ac calamitatibus obruemini, ac præsentia mea in dubium vocari posse videbitur. Quin autem post consummationem sæculi Christus cum sua Ecclesia futurus sit, nullus est ambigendi locus.

Act. 3. v. 21. *Quem* (Christum) *oportet cœlum suscipere, usque in tempora restitutionis omnium*, hoc est, in cœlo dominari usque ad illud tempus, quo omnia instaurabuntur, i. cœlum novum & terra nova creabuntur, ac perfecte glorificabuntur electi. Exinde autem non sequitur, postquam omnia instaurata fuerint, Christum in cœlo non regnaturum. Confer 1. Cor. 15. v. 25.

1. Tim. 4. v. 13. ἕως ἔρχομαι, *donec venio, attende lectioni*, &c. h. e. donec veniam, & postquam venero intentus esto lectioni; mens enim Apostoli non est, ut post adventum suum Timotheus à legendo, exhortando, & docendo abstineat. Vide etiam Rom. 5. v. 13.

In propositionibus negantibus adverbia temporis *donec* & *usque*, per *nunquam* sæpius exponenda sunt.

Gen. 8. v. 7. ex versione Vulg. *Corvus non revertebatur, donec siccarentur aquæ*, hoc est, nunquam reversus est.

Ibid. c. 28. v. 15. *Nec dimittam te, donec perfecero id, quod loquutus sum tibi*, i. nunquam dimittam te. Simile exemplum vide Psal. 111. Heb. 112. v. 8.

Deut. 34. v. 6. *Non cognovit homo sepulchrum ejus* (Moysi) *usque in præsentem diem*, adde: neque etiam in futurum cognoscet, nisi Deus illud revelaverit.

1. Reg. 15. v. 35. *Et non vidit Samuël ultra Saul usque in diem mortis suæ*, h. e. nunquam vidit. Alia exempla vide 2. Reg. 6. v. 23. Isai. 22. v. 14. c. 42. v. 4.

Matth. 1. v. 25. *Et non cognoscebat eam* (Josephus Mariam) *donec peperit filium suum primogenitum*, h. e. nunquam cognovit. Male ex hoc loco & v. 18. *antequam convenirent*, &c. colligebat Helvidius Josephum Mariam post partum cognovisse. Vide ejus confutationem apud S. Hieron. tom. 4. nov. edit. part. 2. col. 131. & seqq.

Ad hunc canonem referuntur à nonnullis loquendi formulæ, quibus æternitas innuitur per particulas *donec*, *usque*, creaturis additas. Vide Gen. 49. v. 26. Psal. 71. Heb. 72. v. 7. ubi phrases *ad finem collium sæculi*, *donec auferatur luna*, significant *in perpetuum*.

CANON VIII.

Adverbium *non amplius*, *non ultra*, non semper omne tempus removet, sed pro aliquo temporis spatio nonnunquam sumitur.

1. Reg. 7. v. 12. al. 13. *Et humiliati sunt Philisthiim, nec apposuerunt ultra ut venirent in terminos Israël*, nempe temporibus Samuelis, seu quo tempore Samuel Israëlem Judicavit, ut ibidem narratur; nam Saüle imperante Philisthinorum incursiones in terram Israël memorantur cap. 13. & seqq.

4. Reg. 24. v. 7. *Et ultra non addidit rex Ægypti, ut egrederetur de terra sua*, scilicet usque ad ultimos annos Sedeciæ. Confer Jerem. 37. v. 5.

Isai. 23. v. 12. *Non adjicies ultra ut glorieris .... virgo filia Sidonis*, (h. e. ô Tyre à Sidoniis condita, ut est apud Justinum lib. 18. c. 3.) Hic non omne futurum tempus excluditur; nam post 70. annos *ipsi futurum erat quasi canticum meretricis*, v. 15. seqq. Vide insuper Ose. 1. v. 6. &c.

Denique hunc paragraphum claudat particula νῦν *nunc*, quæ interdum adverbium temporis non est, sed quasi conjunctio vel adversativa, vel ratiocinativa, argumentorum seriem connectens.

1. Cor. 12. v. 18. νῦν *nunc autem posuit Deus membra unumquodque eorum in corpore, sicut voluit*, &c. h. e. sed Deus posuit membra, &c. vide v. 20. cap. 7. v. 14. Heb. 11. v. 16. Sic etiam à Demosthene usurpari aiunt. Quandoque etiam est particula expletiva Luc. 11. v. 39.

§. III.

Adverbia numeri.

MONOCANON.

Adverbia quædam numeri, præter vulgarem suam significationem, quandoque alia speciali donantur.

I. Semel,

Nonnunquam idem est ac *prorsus*, *omnino*, *certe*, *immutabiliter*, *perfecte*, &c.

Psal. 88. Heb. 89. v. 36. אַחַת *semel juravi per sanctitatem meam*, Vulg. *in sancto meo*, h. e. irrevocabiliter, immutabiliter juravi. Confer vv. 34. 35. & Psal. 61. Heb. 62. v. 12. Esth. 4. v. 11.

Judæ v. 3. *Deprecans supercertari semel traditæ sanctis fidei*, h. e. certo & immutabiliter traditæ. Vide insuper 1. Petr. 3. v. 20. Heb. 6. v. 4. &c.

II. Primum,

Quandoque *inprimis*, *præsertim*, &c. significat, neque semper respicit *secundum*.

Rom. 1. v. 8. πρῶτον, *primum quidem gratias ago Deo meo*, &c. h. e. inprimis, ante omnia. Sic cap. 3. v. 2. Sic πρῶτος, *præcipuum* etiam significat, Luc. 15. v. 22. &c.

Primum etiam pro *prius* usurpatur per graduum comparationis enallagen.

Matth. 17. v. 10. *Quid ergo Scribæ dicunt, quod Eliam oporteat primum venire?* hoc est, prius. Vide etiam Joan. 19. v. 39. 2. Thess. 2. v. 3.

III. Secundo,

Speciali ratione accipitur in exemplis seqq.

Josue 5. v. 2. *Fac tibi cultros lapideos, &*

circumcide secundo filios Israël, h. e. circumcisionem intermissam in deserto ob frequentem castrorum motionem fieri præcipe, non in eodem homine, ut nugantur Rabbini, sed in eodem populo, *qui per quadraginta annos itineris latissimæ solitudinis incircumcisus fuit*, Vulg. v. 6. Vide etiam v. 7.

Adverbium *secundo* interdum supponit membrum primum, quod deficit.

Esth. 2. v. 19. *Cumque secundo quærerentur virgines & congregarentur*, h. e. secundo quærerentur pro celebratione nuptiarum Regis cum Esther, sicuti primo quæsitæ fuerant pro nuptiis Vasthi, quod membrum subintelligitur.

Denique *secundo* pro *postea* accipitur Jud. v. 5. *Scientes semel* (i. omnino) *omnia*, *quoniam Jesus populum de terra Ægypti salvans*, *secundo* (i. postea) *eos*, *qui non crediderunt*, *perdidit*. Vel adverbium *primo* subintelligendum est ante hæc verba: *quoniam Jesus populum de terra Ægypti salvans*, vel *salvavit*, &c.

IV. ITERUM, RURSUS,

Non sunt semper particulæ iterationem significantes rei jam factæ, aut sermonis jam dicti; sed interdum oppositionem denotant, ac per *è diverso*, *è contrario*, explicari debent.

1. Joan. 2. v. 7. *Non mandatum novum scribo vobis*, *sed mandatum vetus*.... V. 8. *Iterum*, h. e. è contrario, imo, *mandatum novum scribo vobis*, &c.

Quandoque idem est ac *præterea*, Matth. 18. v. 19. *Iterum dico vobis*, hoc est, præterea dico, &c.

Interdum quoque significat *etiam*, Matth. 4. v. 7. *rursum scriptum est*, i. etiam. Cap. 5. v. 33. *Iterum audistis*, &c. i. audistis etiam, &c.

Gal. 4. v. 9. *Quomodo convertimini iterum ad infirma & egena elementa*, &c. h. e. ad ceremonias legales, quæ non possunt salvare hominem, neque magis utiles sunt, quam idola, quibus ante conversionem vestram serviebatis; Galatæ enim gentiles erant, ut patet v. 8. Adverbium itaque πάλιν *rursus*, non rem eandem, sed similem, ibi significat, ac proinde reddendum est *etiam*.

Huc pertinet Hebræum עוד *adhuc*, *amplius*, quod non modo actum continuatum, sed etiam novum ei similem significat, ac per *iterum*, *rursus*, exponendum est. Gen. 8. v. 21. *Non adjiciam maledicere* עוד *adhuc terræ*, &c. h. e. ut Vulg. *nequaquam ultra*, vel rursus, *maledicam terræ*, &c. Vide seq. & Ose. 3. v. 1.

V. TER,

Pro multifariam accipitur Prov. 22. v. 20. *Ecce descripsi eam* (doctrinam) *tibi* שָׁלִשִׁים, LXX. τρισσῶς, Vulg. *tripliciter*, h. e. multifariam & multoties, cum in hoc libro, tum in aliis à me conscriptis. Hîc itaque numerus determinatus pro indeterminato ponitur. Chald. עַל תְּלָתָא זִמְנִין *tribus temporibus*, vel *vicibus*. Aben-Esra *nudius tertius*, quia scribitur שלשום cum ו pro (י). R. Salomon *tria*, vel *triplicia*, nempe Legem, Prophetas, & Hagiographa. Alii subintellecta voce דִּבְרֵי *verba principum*, h. e. honorabilia, seu nobilia & egregia interpretantur; nam שָׁלִישִׁים cum (ּ) in antepen. significat *principes*, *duces*, *tribunos*, &c. Vide Gramm. p. 58. col. 1. & Lexic.

Huc etiam refertur 2. Cor. 12. v. 8. *Ter Dominum rogavi*, &c. pro *aliquoties*, sicuti *septies* pro *sæpe*, sumitur Psal. 11. Heb. 12. v. 7. &c.

§. IV.

Adverbia demonstrandi.

MONOCANON.

ADVERBIA demonstrandi *En*, *Ecce*, sæpius emphasin important, & ad attentionem excitandam adhibentur. Eorum autem usus est,

I. In mirandæ, novæ, expetitæque rei enarratione. Isai. 7. v. 14. *Ecce virgo concipiet*, &c. Vide Zach. 9. v. 9. Matth. 21. v. 5. cap. 25. v. 6. &c.

II. In rei præsentis demonstratione. Gen. 29. v. 2. *Cumque circumspiceret, ecce puteus in quodam agro, & ecce ibi tres greges pecudum*, &c. Vide v. 15. Joan. 1. v. 29. Act. 1. v. 10. &c.

III. In certæ & exploratæ rei asseveratione. Gen. 1. v. 29. *Ecce dedi vobis omnem herbam .... & universa ligna, ut sint vobis in escam.* Vide v. 31. cap. 12. v. 11. cap. 16. v. 2. cap. 28. v. 15. &c.

IV. In celeritatis ad obsequendum, aut benefaciendum declaratione. Psal. 39. Heb. 40. v. 8. *Tunc dixi: ecce venio*, &c. confer Heb. 10. v. 7. & seqq. Luc. 1. v. 38. *Ecce ancilla Domini*, &c. Sic cum affixo הִנְנִי aut הִנֵּנִי *ecce ego*, Gen. 31. v. 11. 1. Reg. 3. vv. 4. 8. Isai. 6. v. 8. cap. 58. v. 9. c. 65. v. 1. In his duobus ultimis locis, Dei in exaudiendo & benefaciendo celeritatem indicat.

Pro adverbio demonstrandi *Ecce*, interdum adhibetur 1°. Imperativus רְאֵה *vide*. 2. Reg. 7. v. 2. רְאֵה נָא *vide, quæso, quod ego habitem in domo cedrina*, &c. pro quo 1. Paral. 17. v. 1. legitur הִנֵּה *ecce*. Vide insuper Gen. 27. v. 27. Sic ἴδε, *vide* pro ἰδὲ *ecce* ponitur Matth. 25. vv. 20. 22. 25. Marc. 2. v. 24. c. 3. v. 34. c. 11. v. 21. &c. 2°. Pronomen demonstrativum; quod enim Exod. 24. v. 8. sic exprimitur: הִנֵּה *Ecce sanguis fœderis, quod pepigit Dominus vobiscum*, id Heb. 9. v. 20. ubi eadem verba referuntur, sic effertur: τοῦτο τὸ αἷμα τῆς διαθήκης, ἧς ἐνετείλατο πρὸς ὑμᾶς ὁ θεὸς, *hic sanguis testamenti, quod mandavit ad vos Deus.* Cum autem eadem verba à Christo recitata fuerint in SS. Eucharistiæ institutione, in qua novum fœdus sanxit, ad antiquum illud procul dubio respexit. Et quemadmodum Exod. 24. v. 8. adverbium *Ecce*, & Heb. 9. v. 20. pronomen demonstrativum *hic*, rem ipsam, videlicet sanguinem monstrant adesse, nec figuras, umbras, aut metonymias admittunt: sic in N. Test. hæc verba: *hic est sanguis meus*, &c. aperte demonstrant præsentiam sanguinis Christi in Eucharistico poculo. Idem dicendum de his verbis: *hoc est corpus meum.*

§. V.

Adverbia confirmandi.

MONOCANON.

INTER adverbia confirmandi, primas tenet dictio *amen*, de qua hæc annotare sufficiat.

AMEN *in genere* vox est confirmatoria. Confirmat autem vel qui *proponit*, vel qui *rei propositæ* assentitur.

Si voce *amen* utatur, qui proponit; tunc adverbium istud significat *vere, certo, profecto*, &c. unde Christus sæpe utitur hac loquendi formula: *amen dico vobis*, h. e. vere, certe dico vobis.

Matth. 16. v. 28. Quod Christus ait: ἀμὴν λέγω ὑμῖν, *amen dico vobis*, id Lucas 9. v. 27. ita exprimit: λέγω ὑμῖν ἀληθῶς, *dico vobis vere.* Conf. Marc. 12. v. 43. cum Luc. 21. v. 3.

Cum geminatur dictio *amen*, superlativus gradus innuitur, *amen, amen dico vobis*, h. e. certissimum est, quod dico.

Quod spectat ad eum, qui rei propositæ assentitur, vel illa res est *benedictio*, vel *maledictio*. Si benedictio, adverbium *amen* particula optantis est, qua, qui assentitur, desiderat rem ita fieri sicuti proponitur. Jerem. 11. v. 5. post proposita Dei promissa magnifica respondet Jeremias: *amen Domine.* Huc pertinet *amen*, quod in fine precum respondetur, Matth. 6. v. 13. Rom. 15. v. 33. Et sic sæpissime in D. Pauli Epistolis, & in Ecclesiæ Catholicæ liturgia. Quando vero maledictionibus in Lege propositis, Dei mandato respondebatur *amen*, id *dictum erat per modum receptionis*, inquit Qimhhi, *qua in se, & super se recipiebant* (qui ita respondebant)

debant), *illas imprecationes, si transgressi essent.*

Præter dictionem *amen*, sunt & alia asseverationis & confirmationis adverbia, cum apud Hebræos, quæ in Lexico annotabimus; tum apud Græcos, quorum sequentia tantum hîc observasse sufficiat.

I. τὴν ἀρχὴν. Joan. 8. v. 25. *Dicebant ergo ei: tu quis es? Dixit eis Jesus:* τὴν ἀρχὴν, ὅτι καὶ λαλῶ ὑμῖν, *omnino* (sum id) *quod & loquor vobis*, nempe *lux mundi*, v. 12. Sic Demosth. contra Androt. περὶ ὧν γε μὴ κεῖνται νόμοι, οὐδὲ γράφειν τὴν ἀρχὴν προσήκει, *de quibus leges non ponuntur, ea scribere omnino non licet.* Soph. in Antigone: ἀρχὴν δὲ θηρᾶν οὐ πρέπει τἀμήχανα, *omnino tentanda non sunt impossibilia.* Sic etiam τὴν ἀρχὴν, usurpant Plato, Pausanias, Xenophon, &c. Porro τὴν ἀρχὴν est pro κατὰ τὴν ἀρχὴν, ab ἀρχὴ *principium.*

II. ἀλλά. Joan. 16. v. 2. *Absque synagogis facient vos,* ἀλλ' ἔρχεται ὥρα, *quin imo, sane venit hora*, &c. Sic Lxx. אָכֵן *certe*, Job. 32. v. 8. per ἀλλά interpretantur.

III. γάρ. Act. 16. v. 37. *Et nunc occulte nos ejiciunt?* οὐ γὰρ *non certe*, Vulg. *non ita, sed veniant* ipsi, &c.

§. VI.

Adverbia negandi.

IN adverbiis negandi considerabimus I. Constructionem. II. Significationem. III. Permutationem, sive enallagen. IV. Metathesin. V. Pleonasmum.

CANON I.

ADVERBIA negandi non promiscue, sed cum distinctione in Syntaxi usurpantur.

Hebræis septem sunt negandi adverbia, פֶּן, לֹא, בִּלְתִּי, בְּלִי, בַּל, אַל, אַיִן & אֵין, quæ in Syntaxi ita se habent.

I. אֵין non jungitur verbis, nisi verbo substantivo subintellecto. Si interdum construatur cum infinitivo, ut Psal. 31. Heb. 32. v. 9. tunc infinitivus loco nominis ponitur. Vide supra cap. IV. art. II. §. I. Can. I. num. V. pag. 541. col. 1. Videtur tamen jungi cum futuro, Jerem. 38. v. 5. כִּי אֵין הַמֶּלֶךְ יוּכַל אֶתְכֶם דָּבָר *quia rex non poterit contra vos quidquam.* Vulg. *Nec enim fas est regem vobis quidquam negare.* Sed post אֵין subintelligitur verbum substantivum *est*, (ut fit Prov. 21. v. 30. Jerem. 8. v. 13.) hoc modo: non est rex, qui possit contra vos quidquam facere. Relativum etiam sæpe subintelligitur. אֵין itaque jungitur tantum nominibus, participiis, quæ more nominum sese habent, & particulis, ac de tota specie negat.

Exod. 5. v. 16. *Palea* אֵין נִתָּן *non* (est) *data servis tuis*, hoc est, nulla palea datur. Vide 1. Reg. 26. v. 12.

Dan. c. 9. v. 26. *Post hebdomades sexaginta duas occidetur Christus*, וְאֵין לוֹ *& non ei*, supp. erit quidquam, i. putabitur plane excisus, ita ut nihil ejus supersit. Conf. Jerem. 11. v. 19. Aq. καὶ οὐκ ἔστιν αὐτῷ, *& non est ei.* Sym. καὶ οὐχ ὑπάρξει αὐτῷ, *& non subsistet ei.* Theod. καὶ κρίμα οὐκ ἔστιν ἐν αὐτῷ, *& judicium non est in eo.* Vocem *judicium* supplevit sensus gratia. Vulg. *& non erit ejus populus, qui eum negaturus est*, verba, *populus qui eum negaturus est*, ad sententiam complendam addidisse videtur. Quidam, nec male, existimant וְאֵין לוֹ positum esse pro וְאֵינֶנּוּ *& non ipse*, supple erit superstes. Quæ loquutio usurpatur de Henocho, Gen. 5. v. 24. de Josepho, ibid. c. 42. v. 36. & de Rachelis liberis, Jerem. 31. v. 15.

Ceterum אֵין quasi formam nominis constructi imitatur, hujus absoluta forma est

אַיִן, quæ adhibetur in fine alicujus membri sententiæ, & ab antecedentibus semper dependet, nunquam autem cum sequentibus conjungitur. Exod. 17. v. 7. *Estne Dominus nobiscum* אִם אָיִן *an non?* Vide Gen. 30. v. 1. Job. 3. v. 8. cap. 33. v. 33. &c. אַיִן vero alibi usurpatur.

Quidam etiam volunt per apocopen dici אִי pro אַיִן, quod sic legitur 1. Reg. 21. v. 9. ubi mendum esse videtur pro אִים aut אִם; sed exempla, quæ adducuntur, ejusmodi apocopen non probant; nam primum locum quod attinet, Prov. 31. v. 4. אִי redditur à Vulg. *ubi*, legebat proculdubio אֵי. Alter locus est Job. 22. v. 30. יְמַלֵּט אִי־נָקִי *eruet* (Deus) *non innocentem*, Lxx. Theod. ῥύσεται ἀθῷον, *eruet innocentem*. Vulg. *salvabitur innocens*. Hi interpretes neglexerunt אִי, pro quo forte legebant אֶת־. Tertium locum profert Glass. 1. Reg. 4. v. 21. ubi Heli nepos vocatur à matre אִי כָבוֹד *Ichabod*, h. e. ut interpretatur, *non gloria*. Verum verti etiam potest אִי *ubi est gloria?* quæ interrogatio æquivalet negationi *non est gloria*. Non constat igitur אִי per apocopen positum fuisse pro אַיִן, vel אֵין.

II. אַל tantum futuro convenit, & deprecantis, aut dehortantis particula est. Prov. 23. v. 4. אַל תִּיגַע *ne labores ut ditescas*, &c. Vulg. *noli laborare ut diteris*. Rarissime negat, vide v. 13. c. 3. v. 25. 4. Reg. 6. v. 27. &c. Qimhhi vult istud adverbium etiam negantis esse, Gen. 49. v. 6. Exod. 12. v. 9. Psal. 120. Heb. 121. v. 3. Jerem. 14. v. 17. sed hæc loca facile explicari possunt per particulam dehortantem.

Speciale est אַל־פְּשַׁטְתֶּם *quo irruistis hodie?* 1. Reg. 27. v. 10. ubi אַל est pro אָן *quo*, secundum Paraph. Chald. qui vertit לְאָן *quo*. Vel potius subintelligitur מִי *quis*, & pro אַל, legendum אֶל־ *ad*, loco עַל *contra*, sic: אֶל־מִי pro עַל־מִי *contra quem irruistis hodie?* Ita Lxx. ἐπὶ τίνα, Vulg. *in quem irruisti hodie?* Quod de solo Davide intellexit; vel sphalma graphicum est pro *irruistis*.

III. בַּל jungitur præterito & futuro.

Præterito. Prov. 9. v. 13. וּבַל־יָדְעָה מָּה *& nescit quidquam* (mulier stulta & clamosa.) Vide c. 23. v. 35.

Futuro. Prov. 22. v. 29. בַּל יִתְיַצֵּב *non stabit* (vir in opere suo velox) *ante ignobiles*. Vide Isai. 26. v. 11. Ose. 7. v. 2. &c. Reperitur & cum infinitivo, sed anomalus, Psal. 31. Heb. 32. v. 9. בַּל קְרֹב אֵלֶיךָ *non appropinquare ad te*, pro שֶׁלֹּא קָרֹב *ut non appropinquet*, quomodo Rabbini passim loquuntur.

IV. בְּלִי Præterito & futuro jungitur, negatque absolute.

Præterito. Gen. 31. v. 20. *Et furatus est Jacob cor Labanis Syri*, עַל־בְּלִי הִגִּיד לוֹ *eo quod non indicasset ei, quod fugeret*. Vulg. *noluitque Jacob confiteri socero suo, quod fugeret*. Hebraismum *furari cor* ad linguæ Latinæ indolem eleganter accommodavit. Vide Psal. 18. Heb. 19. v. 4. Isai. 14. v. 6.

Futuro. Isai. 32. v. 10. *Collectio* בְּלִי יָבוֹא *non veniet*. Vide Ose. 8. v. 7. Jungitur quoque participio, Ose. 7. v. 8.

V. בִּלְתִּי construitur cum præterito & participio.

Cum Præterito. Num. 21. v. 35. *Percusserunt igitur & hunc* (Og regem Basan) *cum filiis suis*.... עַד־בִּלְתִּי הִשְׁאִיר־לוֹ שָׂרִיד *adeo ut non relinqueret* (Moyses) *ei superstitem*. Breviter & eleganter Vulg. *usque ad internecionem*.

Cum Participio. מַכַּת בִּלְתִּי סָרָה *plaga non recedens*, Isai. 14. v. 6. Sæpissime בִּלְתִּי לְ præponitur ל, construiturque 1°. cum infinitivo, & exponitur *ut non*. Deut. 17. v. 20. לְבִלְתִּי רוּם *ut non elevetur cor ejus* (Regis) *super fratres suos*, וּלְבִלְתִּי סוּר *& ut non declinet à præcepto illo, ad dexteram vel sinistram*. 2°. Cum præterito. Jerem. 23. v. 14. לְבִלְתִּי שָׁבוּ *ut non revertantur*. Vide cap. 27. v. 18. Ezech. 13. v. 3. 3°. Cum futuro. Exod. 20. v. 20. לְבִלְתִּי תֶחֱטָאוּ *ut non peccetis*.

VI. לֹא omnibus temporibus convenit, excepto imperativo, cui nulla particula negans præponitur, quique per futurum, præposita negatione, exponitur. Vide Decalog. Cum participio conjunctum, de certo quodam & individuo negat, ut: Soph. 3. v. 5. לֹא יוֹדֵעַ עַוָּל בֹּשֶׁת *non* (est) *sciens*, i. nescit *iniquus confusionem*, nempe populus Judaïcus, de quo loquitur Propheta.

VII. פֶּן cum futuro construitur. Gen. 3.

v. 21. פֶּן־יִשְׁלַח *ne extendat*. Sic Prov. 5. v. 6. Malach. 4. v. ultimo. Semel jungitur cum præterito loco futuri posito, 2. Reg. 20. v. 6. פֶּן־מָצָא *ne inveniat*, pro פֶּן־יִמְצָא. Sic & Chald. per futurum vertit, דִּלְמָא יִשְׁכַּח *ne inveniat*, &c.

CANON II.

PARTICULA negativa אַיִן, לֹא, בִּלְתִּי, & præposito ל, לְבִלְתִּי, universali כָּל־ *omnis* addita, universalem negationem indicat, ita ut *non omnis* idem sit, quod *nullus*.

Gen. 4. v. 15. *Posuitque Dominus Caïn signum*, לְבִלְתִּי *ut non interficeret eum* כָּל־ *omnis qui invenisset eum*, h. e. nemo, nullus.

Ibid. c. 39. v. 23. אֵין *non præfectus carceris inspiciebat* אֶת־כָּל־ *omne quidquam*, i. nihil quidquam, rem plane nullam. Sic 2. Reg. 12. v. 3. Eccle. 1. v. 9.

Deut. 8. v. 9. *Non indigebis omni in ea* (terra), i. nulla re indigebis. Sic Psal. 48. Heb. 49. v. 18. Jerem. 13. v. 7. Dan. 11. v. 37.

Psal. 142. Heb. 143. v. 2. *Non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens*, h. e. nullus vivens justificabitur ante te, si cum eo summo jure agas.

Matth. 24. v. 22. *Et nisi abbreviati fuissent dies illi, non fieret salva omnis caro*, hoc est, nulla caro.

Luc. 1. v. 37. *Non erit impossibile apud Deum omne verbum*, i. nihil omnino erit impossibile.

Rom. 3. v. 20. *Ex operibus legis non justificabitur omnis caro*, hoc est, nulla caro. Vide Joan. 6. v. 39. Ephes. 4. v. 29. 1. Joan. 2. v. 21. cap. 3. vv. 6. 15. 2. Petr. 1. v. 20.

In his exemplis negatio afficit *verbum*, non particulam universalem. Quod si in eam cadat, tunc particularis est negatio.

Matth. 7. v. 21. *Non omnis, qui dicit mihi Domine, Domine, intrabit in regnum cælorum*, hoc est, aliquis intrabit, & aliquis non intrabit.

Cum particula negativa præponitur voculis עַד־מְאֹד *usque valde, usquequaque*, non solum negat summum gradum & inferiorem admittit; sed universalis est, ac eandem rationem obtinet, atque *non omnis*, h. e. nullus. Psal. 118. Heb. 119. v. 8. *Non me derelinquas* עַד־מְאֹד *usquequaque*, i. nequaquam, ne in minimo quidem derelinquas me. Vide ibid. v. 43. Sic in negatione implicita, Isai. 64. v. ult. *Nunquid Domine ..... affliges nos usquequaque?* h. e. non affliges nos ullo modo; interrogatio enim hîc negationi æquipollet.

CANON III.

ADVERBIA *negandi* cum verbis & nominibus composita, nonnunquam speciali quædam ratione significant.

I. Contrarium affirmatum cum emphasi denotant. Exempla verborum vide cap. 4 art. I. §. I. Can. XX. pag. 528.

Psal. 42. Heb. 43. v. 1. מִגּוֹי לֹא־חָסִיד *de gente non sancta*, id est, impia, maligna & crudeli.

Ose. 13. v. 13. *Ipse* (Ephraim est) *filius non sapiens*, h. e. stultissimus.

Prov. 18. v. 5. *Accipere personam impii* לֹא־טוֹב *bonum non* (est), i. pessimum est.

Matth. 2. v. 6. *Et tu Bethlehem terra Juda, nequaquam minima es*, &c. h. e. maxima es.

Apoc. 18. v. 7. *Vidua non sum*, h. e. sum opulentissima.

II. Adverbia negandi nominibus præposita, habent interdum vim *privativam*, ut α apud Græcos, & *in* apud Latinos.

1. Reg. 20. v. 26. בִּלְתִּי טָהוֹר *non mundus*, h. e. immundus.

Prov. 12. v. 28. *In semita justitiæ, vita* (est):

וְדֶרֶךְ נְתִיבָהּ אַל־מָוֶת *& via semita ejus. non mors*, h. e. immortalis est. Vulg. *iter autem devium ducit ad mortem*, pro אַל *non* legebat אֶל־ *ad*. Sic etiam legerunt Lxx. & Chald. quorum illi *εἰς θάνατον*, hic vero לְמוֹתָא *in mortem* interpretati sunt.

Ibid. cap. 30. v. 25. *Formicæ* (sunt) *populus* לֹא־עָז *non firmus*, h. e. *infirmus*, Vulg.

Alia exempla sunt Psal. 35. Heb. 36. v. 5. Isai. 5. v. 14. Jerem. 8. v. 6. Ose. 13. v. 13. &c.

III. Duæ negationes apud Græcos fortius negant.

Luc. 21. v. 33. *Cælum & terra transibunt, verba autem mea οὐ μὴ, non transibunt.* Sic apud Lat. Plaut. Mil. 5. 1. *Jura te non nociturum esse homini de hac re nemini.* Vide eundem Epid. 5. 1. Bacch. 4. 9.

Sic οὐ vel οὐκ, & οὐδεὶς *nullus*, vel οὐδὲν *nihil*, conjunguntur; tuncque nomina illa negativa per *quisquam*, vel *quidquam* exponuntur.

Luc. 20. v. 40. *Et amplius non audebant eum interrogare οὐδὲν nihil*, h. e. *quidquam*, Vulg. Sic Joan. 5. v. 30. c. 12. v. 19. c. 15. v. 5. c. 16. v. 24.

Joan. 19. v. 41. *Et in horto erat monumentum novum, in quo οὐδέπω οὐδεὶς ἐτέθη, in quo nondum quisquam positus erat.*

Interdum etiam triplicantur & quadruplicantur negationes apud Græcos. Marc. 14. v. 25. οὐκέτι οὐ μὴ πίω, *non amplius bibam*, &c. Vide Matth. 24. v. 21.

Luc. 10. v. 19. καὶ οὐδὲν ὑμᾶς οὐ μὴ ἀδικήσει, *& nihil omnino vobis nocebit.* Vide etiam cap. 23. v. 53.

Apud profanos. Plato: οὐ δύναται οὐδέποτε οὐδὲν τούτων πράττειν, *non potest quicquam horum facere.*

Demosth. οὐδέποτε οὐδὲν οὐ μὴ γένηται τῶν δεόντων, *nunquam quidquam fiet eorum, quæ oportet.*

Aliquando tamen duæ vel plures negationes apud Græcos, perinde ut apud Latinos, affirmant.

Act. 4. v. 20. οὐ δυνάμεθα γὰρ ἡμεῖς, ἃ εἴδομεν καὶ ἠκούσαμεν, μὴ λαλεῖν, *non possumus enim nos, quæ vidimus & audivimus, non loqui*, h. e. oportet nos ea loqui.

Xenoph. οὐ δύναμαι μὴ μεμνῆσθαι αὐτοῦ, *non possum ejus non meminisse*, h. e. cogor ejus meminisse. Idem: οὐ δύναμαι μὴ οὐκ ἐπαινεῖν, *non possum non laudare*, &c.

CANON IV.

PRO negativo adverbio quandoque comparativa particula adhibetur.

Psal. 117. Heb. 118. v. 8. *Bonum* (melius) *est confidere in Domino, quam confidere in homine*, h. e. bonum est confidere in Domino, non vero in homine. Vide v. 9. & confer Psal. 145. Heb. 146. v. 3. Jerem. 17. v. 5. Exempla similia vide Prov. 25. v. 7. Jon. 4. v. 3. Heb. 2. v. 15. Matth. 18. v. 8.

Ose. 6. v. 6. *Quia misericordiam volui & non sacrificium, & scientiam Dei, plusquam holocausta*, h. e. scientiam Dei, non holocausta, ut patet ex membro præced. Confer Matth. 9. v. 13. Hic holocausta sine fide & cum hypocrysi oblata intelliguntur, quæ non vult Deus, Isai. 1. v. 11. c. 66. v. 3. Prov. 15. v. 8. c. 21. v. 27. Jerem. 7. vv. 9. 10. &c.

Luc. 18. v. 14. *Descendit hic* (Publicanus) *in domum suam* (magis) *justificatus, ἢ quam ille* (Pharisæus), sive, ut Vulg. *justificatus ab illo*, h. e. descendit hic justificatus, ille vero condemnatus, vel non justificatus, ita ut ἢ positum sit pro οὐ *non.* Sic veteres exposuerunt illud Homeri, Il. A. v. 117.

Βούλομ' ἐγὼ λαὸν σόον ἔμμεναι, ἢ ἀπολέσθαι.
Volo ego populum servari, non vero perire.

Vide insuper 1. Cor. 7. v. 9. 1. Petr. 3. v. 17.

Hunc inprimis idiotismum efficit particula μᾶλλον *magis*, quæ non est semper comparationis nota, sed sæpius *correctionis* & *oppositionis*; h. e. non semper ita comparat, ut aliquid utrique tribuatur, uni vero magis quam alteri: sed sæpius simpliciter rem totam transfert in unum, & alterum ei contradictorie opponit.

Joan. 3. v. 19. *Lux venit in mundum, &*

dilexerunt homines μᾶλλον τὸ σκότος, ἢ τὸ φῶς, *magis tenebras, quam lucem*, h. e. dilexerunt tantum tenebras, non vero lucem. Confer vv. 20. & 21. c. 1. v. 15.

Joan. 12. v. 43. *Dilexerunt gloriam hominum* μᾶλλον ἤπερ, *magis quam gloriam Dei*, hoc est, nequaquam dilexerunt gloriam Dei. Vide Act. 4. v. 19. c. 5. v. 29. 1. Tim. 1. v. 4. 2. Tim. 3. v. 4. (conf. v. 5. Tit. 1. v. 16.) Hebr. 11. v. 25.

Sic cum simpliciter μᾶλλον ponitur, & tamen oppositio tacite fit. Marc. 15. v. 11. *Pontifices autem concitaverunt turbam, ut* μᾶλλον *magis Barabbam dimitteret eis*, supp. quam Jesum, hoc est, ut Barabbam, non Jesum dimitteret eis. Vide Matth. 25. v. 9. 1. Cor. 5. v. 2. c. 6. v. 7. 2. Pet. 1. v. 10.

Denique cum μᾶλλον particulæ negativæ postponitur, ut: Matth. 10. vv. 5. 6. *In viam gentium ne abieritis*, &c. *Ite autem* μᾶλλον *potius ad oves, quæ perierunt, domus Israël*, h. e. in viam gentium ne abieritis, sed ite ad oves, &c. Sic v. 28. Luc. 10. v. 20. Rom. 14. v. 13. Ephes. 4. v. 28. c. 5. v. 4.

Huc pertinet, cum adverbia comparativa non occurrunt quidem, sed tamen comparatio institui videtur.

Matth. 21. v. 31. *Publicani & meretrices* (i. qui tales ante conversionem exstiterunt) *præcedent vos in regnum Dei*, hoc est, in regnum Dei intromittentur, vos autem excludemini.

Eadem ratione *primi* dicuntur respectu regni cœlorum, qui ejus fiunt participes; *ultimi* vero, qui eo excluduntur, Matth. 19. v. ult. Luc. 13. v. 30. Sic *maximus* in regno cœlorum is est, qui illud ingreditur, Matth. 18. v. 4. *minimus* vero, qui ejus possessione excidit, Matth. 5. v. 19.

CANON V.

VICE versa quandoque adverbium negans pro comparativa particula ponitur.

Gen. 45. v. 8. *Nequaquam vos misistis me huc, sed Deus ipse*, h. e. non tam vos, quam ipse Deus.

Exod. 16. v. 8. *Nec contra nos est murmur vestrum, sed contra Dominum*, i. sed potius contra Dominum. Vel non tam contra nos est, quam contra Dominum.

Prov. 8. v. 10. *Accipite disciplinam*, seu *eruditionem meam, & non pecuniam*, hoc est, potius quam pecuniam; sequitur enim: *& doctrinam, magis quam aurum eligite.*

Ibid. c. 17. v. 12. *Occurrat ursa orba in virum, & non stultus in stultitia sua*, h. e. ut optime reddidit Vulg. *Expedit magis ursæ occurrere, raptis fœtibus; quam fatuo confidenti sibi in stultitia sua.* Vide Jerem. 7. v. 22. Joel 2. v. 13.

Luc. 14. v. 12. *Cum facis prandium aut cœnam, noli vocare amicos tuos*..... V. 13. *sed voca pauperes, debiles, claudos*, i. potius hos quam illos voca.

Joan. 5. v. 45. *Nolite putare, quod ego accusaturus sim vos apud patrem; est, qui accusat vos, Moyses*, &c. h. e. potius accusabit vos Moyses quam ego, cum ipsi de me testanti non credatis. Vide etiam Joan. 6. v. 27. 1. Cor. 1. v. 17. quo in ultimo loco Paulus dicit se à Christo non missum fuisse ad baptizandum, sed ad evangelizandum, cum tamen baptizaverit, vv. 14. 16.

Huc pertinet idiotismus, quo adverbium *solum* post particulam negativam subintelligitur, ac *non* per *non solum* explicandum est. Qua significatione pleraque ex præcedentibus accipi possunt, & vicissim multa exempla ex iis, quæ allaturi sumus, cum præcedentibus coincidunt.

Gen. 32. v. 28. *Nequaquam Jacob appellabitur nomen tuum, sed Israël*, hoc est, non solum Jacob appellaberis, sed etiam Israël, nam utroque nomine postea indiscriminatim vocatur Jacob.

1. Reg. 8. v. 7. *Non te abjecerunt, sed me, ne regnem super eos*, h. e. non solum te, sed me abjecerunt.

Ezech. 16. v. 47. *Et non in viis earum ambulasti.... tanquam parvum fastidio fuit hoc*,

& corruptionem adhibuisti majorem eis, in omnibus viis tuis, i. non solum in viis earum ambulasti, sed longe deterior eis facta es.

Matth. 10. v. 20. Marc. 13. v. 11. *Non vos estis, qui loquimini, sed Spiritus Sanctus*, &c. h. e. non tam vos, quam Spiritus Sanctus, seu, quod idem est, non solum vos, sed Spiritus Sanctus. Vide & Matth. 18. v. 22.

Act. 5. v. 4. *Non est mentitus hominibus, sed Deo*, hoc est, non solum hominibus, sed etiam Deo.

Alia exempla sunt Marc. 9. v. 36. Græc. 37. Joan. 5. v. 30. cap. 12. v. 44. Ephes. 6. v. 12. 1. Thess. 4. v. 8. &c.

CANON VI.

ADVERBIUM negandi quandoque extra locum suum ponitur.

Eccle. 10. v. 10. *Si retusum fuerit ferrum* (securis) וְהוּא לֹא־פָנִים קִלְקַל *& ipse* (scindens, de quo v. præced.) *non aciem acuerit*, pro *aciem non acuerit*, *tunc vires roborabit*, i. majoribus viribus ipsi ad cædendum opus erit, *præstantia autem dirigendi est sapientia*, h. e. sapientia autem præstantissima est actionum directrix, efficitque ut nihil cum mediis, seu instrumentis minime aptis aggrediamur. Vulg. obscurum hunc versum sic interpretatur: *Si retusum fuerit ferrum, & hoc non ut prius* (acutum fuerit) *sed hebetatum fuerit, multo labore exacuetur, & post industriam sequetur sapientia.* Vocem פָנִים ut adverbium *prius* accepit.

Joan. 6. v. 32. *Non Moyses dedit vobis panem de cœlo*, id est, cœlestem, pro *Moyses non dedit vobis*, &c. Hic enim non quæritur quis manna dederit, Moyses an Deus? sed quid datum fuerit, an verus cœlestisque panis, an alius corporalis tantum? Probat Christus manna non fuisse vere cœlestem panem, se vero cœlestem esse panem à Deo patre datum.

Rom. 1. v. 21. *Cum cognovissent Deum, non sicut Deum glorificaverunt*, pro *sicut Deum non glorificaverunt*; posset enim quis putare, quod aliter eum nihilominus glorificaverint. Vide simile exemplum 1. Cor. 10. v. 5.

Rom. 3. v. 9. *Quid ergo? præcellimus eos?* οὐ πάντως, *non omnino*, Vulg. optime *nequaquam*; nam οὐ πάντως hîc est pro πάντως οὐ, *omnino non*; neque enim οὐ ita determinat vocem πάντως, ut *non omnino* sit pro *aliquatenus*; sed τὸ *omnino* particulam negativam intendit, ut fortior sit negatio.

Huc pertinet, quando adverbium negans priori propositionis connexæ membro præponitur, cum pertineat ad posteriorem; & in priori est ellipsis particulæ conditionalis *si*.

Exod. 33. v. 20. לֹא *non videbit me homo & vivet*, h. e. si viderit me homo, non vivet. Non potest me videre ullus homo, dum vivit. Vide alia exempla Deut. 22. vv. 1. & 4.

CANON VII.

VERBIS negativis & prohibitivis particula negativa interdum adjicitur, quæ videtur abundare.

Luc. 20. v. 27. *Accesserunt autem quidam Sadducæorum*, οἱ ἀντιλέγοντες ἀνάστασιν μὴ εἶναι, *contradicentes resurrectionem non esse*, h. e. ut interp. Vulg. *qui negant esse resurrectionem.* Alii ἀντιλέγοντες, pro simplici λέγοντες positum esse volunt.

Luc. 22. v. 34. *Non cantabit hodie gallus*, πρὶν ἢ τρὶς ἀπαρνήσῃ μὴ εἰδέναι με, *priusquam ter neges te non nosse me*, hoc est, *donec ter abneges nosse me*, Vulg.

1. Joan. 2. v. 22. al. 23. *Quis est mendax nisi is*, ὁ ἀρνούμενος ὅτι Ἰησοῦς οὐκ ἔστιν ὁ Χριστὸς, *qui negat quoniam Jesus non est Christus?* hoc est, *quoniam Jesus est Christus.* Vulg.

Apud profanos. Demosth. μὴ πέμπειν ἀποψηφίζομαι, *non mittere meo calculo veto*, h. e.

mittere veto. Idem, ἀπιςῶ μὴ δυνήσεσθαι, *diffido me non posse*, h. e. diffido me posse. Lucian. οὐκ ἂν ἔξαρνος γένοιο, μὴ οὐκ ἐμὸς υἱὸς εἶ, *negare haud queas, te meum non esse filium*, h. e. te meum esse filium. Vide eandem loquutionem apud Thucyd. &c.

§. VII.

Adverbia dubitandi.

MONOCANON.

Dubitandi adverbia non semper rem incertam denotant; sed ejus difficultatem interdum innuunt, aut alia de causa emphatice adhibentur.

I. אולי *fortasse*, non semper particula dubitantis est, sed interdum confidentis & bene sperantis ominantisque.

Exod. 32. v. 30. *Ascendam ad Dominum*, אולי *si quomodo quivero eum deprecari pro scelere vestro*, sic Vulg. At Lxx. ἵνα ἐξιλάσωμαι, *ut expiationem faciam pro scelere vestro.*

Jerem. 26. v. 3. אולי *si forte audiant, & convertantur unusquisque à via sua mala*, Vulg. Hæc verba per ἀνθρωποπάθειαν Deo tribuuntur; quibus non dubium, sed liberum hominis arbitrium significatur. Unde Hieron. comm. in h. l. tom. 3. nov. edit. col. 653. *Verbum ambiguum*, forsitan, *Majestati Divinæ non potest convenire; sed nostro loquitur affectu, ut liberum hominis servetur arbitrium, ne ex præscientia ejus, quasi necessitate, vel facere quid, vel non facere cogatur. Non enim ex eo, quod Deus scit futurum aliquid, idcirco futurum est; sed quia futurum est, Deus novit, quasi præscius futurorum.*

Thren. 3. v. 29. *Ponet in pulvere os suum, si forte sit spes.* Particula *si forte* hîc dubitantis non est, sed potius affirmantis; ex humilitate enim & patientia concipitur spes, quæ non confundit. Sensus itaque est: *ponet in pulvere os suum*, hoc est, humiliabit se, quia spem habet.

Alia exempla vide Jos. 14. v. 12. (& confer v. 9.) 1. Reg. 14. v. 6. 2. Reg. 16. v. 12. 4. Reg. 19. v. 4. Amos 5. v. 15.

II. פן *ne forte*, dubitationem non semper importat, sed interdum rem certo futuram exprimit.

Gen. 3. v. 3. *De fructu vero arboris, quæ est in medio Paradisi, præcepit Dominus* (dicens) *non comedetis ex eo, & non tangetis eum,* פֶּן־תְּמֻתוּן *ne moriamini.* Vulg. commutatis personis, *ne forte moriamur.* Sed dubium hîc non est, quare Lxx. recte interpretati sunt, ἵνα μὴ ἀποθάνητε, *ut non moriamini.*

Ibid. c. 38. v. 23. *Habeat sibi* (Thamar pignora) לָבוּז פֶּן נִהְיֶה *ne simus contemtui*, si diutius inquiramus. פן itaque eo loci prohibentis est adverbium, non dubitantis; neque enim ignorabat Judas infamem esse scortationem. Vulg. פן affirmative interpretatur: *certe mendacii arguere nos non potest*, quandoquidem stetimus promissis. Judæ sermonis sensum, non textus verba stricte reddidit.

III. Particula ἂν, quam Vulgata nostra versio sæpius *dubitative* exponit, plerumque expletiva est, vel sumitur pro *sane, utique, certe*, &c.

Joan. 5. v. 46. *Si crederetis Moysi, crederetis* ἂν *utique mihi.* Vulg. *crederetis forsitan & mihi.*

Cap. 8. v. 19. *Si me sciretis*, ἂν *certe & patrem meum sciretis.* Vulg. *forsitan & patrem meum sciretis.* Vide insuper Matth. 11. v. 21. ubi particula ἂν à Vulg. reddita non est, quia eam ut expletivam spectavit. V. 23. ubi per *forte* exprimitur. Joan. 4. v. 10. ubi *forsitan* transfertur. Quibus in locis hæc particula affirmat, dubium vero nequaquam innuit. Imo Vulg. Psal. 50. Heb. 51. v. 18. & Heb. 8. v. 7. particulam ἂν per *utique* exprimit; & Matth. 12. v. 7. οὐκ ἂν *nequaquam* interpretatur.

§. VIII.

Adverbia excludendi.

MONOCANON.

ADVERBIUM excludendi *præterquam*, *nisi*, non raro pro conjunctione adversativa *sed* ponitur.

4. Reg. 5. v. 17. *Non faciet ultra servus tuus holocaustum, aut victimam Diis alienis, nisi Domino*, h. e. sed Domino.

Matth. 12. v. 3. *Non legistis quid fecerit David.... V. 4. quomodo panes propositionis comedit, quos non licebat ei edere, neque his, qui cum eo erant, nisi solis sacerdotibus*, h. e. sed solis sacerdotibus.

Luc. 4. v. 27. *Multi leprosi erant in Israël sub Eliseo propheta, & nemo eorum mundatus est, nisi Naaman Syrus*, h. e. sed Naaman, qui ex leprosorum in Israël numero non excipitur, sed iis opponitur.

Joan. 5. v. 19. *Non potest filius à se facere quidquam, nisi quod viderit patrem facientem*, h. e. sed quod viderit patrem facientem, hoc & ipse similiter facit, quia scientia filii à patre est, non per doctrinam, sed per generationem; nam idem est Deo scire & esse, & proinde idem est filio accipere sapientiam, sive doctrinam, & accipere essentiam.

Gal. 2. v. 16. *Scientes autem, quod non justificatur homo ex operibus legis, nisi per fidem Jesu Christi*, h. e. sed per fidem Jesu Christi, quæ operibus legis opponitur; unde subdit Apostolus: *& nos in Christo Jesu credimus, ut justificemur ex fide Christi, & non ex operibus legis.* Bona tamen opera tanquam media à Deo præstituta & data non excluduntur, imo requiruntur. Vide præterea 1. Cor. 7. v. 17. Apoc. 9. v. 4. cap. 21. v. ult. &c.

E contrario, *sed* pro *nisi* adhibetur, Marc. 9. v. 7. al. 8. *Neminem amplius viderunt, ἀλλὰ sed*, h. e. εἰ μὴ *nisi Jesum tantum secum.*

§. IX.

Adverbia comparandi.

QUATUOR in adverbiis comparandi observari possunt. I. Eorum significatio. II. Enallage, seu permutatio. III. Ellipsis, sive defectus. IV. Pleonasmus, seu redundantia.

CANON I.

ADVERBIA comparandi ὡς, ὥσπερ, καθὼς, οὕτως, non semper omnimodam similitudinem, aut æqualitatem denotant, sed de aliqua interdum convenientia intelligenda sunt.

Matth. 5. v. 48. *Estote ergo vos perfecti, sicut & pater vester cœlestis perfectus est.* Non injungitur à Christo perfectionis nostræ cum perfectione Divina æqualitas, quæ quidem impossibilis est, sed perfectionis ejus, de qua loquitur, necessitas. Quemadmodum v. g. pater cœlestis bonis & malis benefacit: ita & nos amicos & inimicos diligamus, iisque benefaciamus oportet.

Luc. 6. v. 36. *Estote ergo misericordes, sicut & pater vester misericors est.* Hoc exemplum ut præcedens, explicandum est.

Joan.

Joan. 17. v. 21. *Ut omnes unum sint, sicut tu pater in me & ego in te, ut & ipsi in nobis unum sint....* V. 22. *ut sint unum, sicut & nos unum sumus.* Non vult Christus hac comparatione, ut fideles unum sint inter se eadem ratione, qua & ipse unum est cum patre; hæc enim unitas patris cum filio in ὁμουσίᾳ, *consubstantialitate* posita est; fidelium vero in ὁμονοίᾳ, *animorum consensu*, Act. 4. v. 32. consistit. Unitas inter Patrem & Filium *essentialis* est, Joan. 10. v. 30. c. 14. vv. 9. 10. 1. Joan. 5. vv. 7. 9. Unitas autem fidelium inter se & cum Christo, *spiritualis* & *mystica*, Rom. 12. v. 5. Ephes. 4. v. 3.

Alia exempla vide Matth. 6. vv. 10. 11. 12. (conf. Luc. 11. v. 4.) Joan. 6. v. 57. cap. 10. vv. 14. 15. cap. 15. v. 10. cap. 17. vv. 16. 18. 23. cap. 20. v. 21. &c.

CANON II.

SIMILITUDINIS particula quandoque non similitudo, sed res ipsa notatur.

Gen. 25. v. 33. *Jura mihi* כַּיּוֹם *sicut hodie*, h. e. hodie, ut Lxx. interpretantur, ὄμοσόν μοι σήμερον, *jura mihi hodie.* Caph istud similitudinis vocatur à Qimhhi *Caph veritatis*, ideoque ab interpretibus negligitur; vel si exprimatur, abundat.

Num. 11. v. 1. *Fuit autem populus* כְּמִתְאֹנְנִים *sicut quiritantes*, h. e. quiritantes. Lxx. καὶ ἦν ὁ λαὸς γογγύζων, *erat autem populus murmurans*, sine particula similitudinis.

2. Esdræ 7. v. 2. *Ipse enim* (Hananias) כְּאִישׁ *quasi vir veritatis.... plus ceteris videbatur*, h. e. *erat vir veritatis.* MS. Alex. ἦν ἀνὴρ, *erat vir*, sine particula comparativa.

Job. 24. v. 14. *Mane primo consurgit homicida, & interficit egenum & pauperem, per noctem vero erit* כְגַנָּב *quasi fur*, h. e. erit fur. Ald. ὁ κλέπτης.

Psal. 121. Heb. 122. v. 3. *Jerusalem, quæ ædificatur* כְּעִיר *ut civitas*, h. e. civitas.

Alia exempla sunt Isai. 1. v. 7. cap. 13. v. 6. Ose. 4. v. 4. apud quem frequentissimæ sunt similitudines. Abd. v. 11. &c.

Matth. 14. v. 5. *Quia sicut prophetam eum* (Joannem) *habebant*, h. e. pro vero propheta eum habebant.

Luc. 22. v. 44. *Et factus est sudor ejus* (Christi) *sicut guttæ sanguinis decurrentis in terram*, h. e. guttæ sanguinis.

Joan. 1. v. 14. *Vidimus gloriam ejus, gloriam* ὡς μονογενοῦς, *quasi unigeniti à Patre*, h. e. vere unigeniti à Patre; illa enim particula ὡς est βεβαιώσεως καὶ ἀναμφισβητοῦ διορισμοῦ, *confirmationis & indubitatæ definitionis*, S. Chrysost. hom. 11. in Joan. tom. 2. ed. Paris. 1636. p. 76.

Rom. 9. v. 32. *Quare? quia non ex fide, sed* ὡς *quasi, seu tanquam ex operibus*, i. ex operibus justificari voluerunt.

Alia exempla vide 1. Cor. 4. v. 1. 2. Cor. 2. v. 17. c. 3. v. 18. Philip. 2. v. 12. Philem. v. 9. 1. Pet. 1. v. 19. &c. quibus in locis ὡς & καθάπερ redundant.

CANON III.

ADVERBIUM comparandi οὕτως *sic*, non in comparatione solum, sed in aliis etiam loquutionibus usurpatur.

I. Rei qualitatem, sive adjuncta exprimit. Matth. 1. v. 18. *Christi autem generatio sic erat*, &c. i. hac ratione se habebat. Sic cap. 3. v. 15. cap. 5. vv. 19. 47. & alias sæpissime.

II. Rei magnitudinem ac præstantiam indicat. Joan. 3. v. 16. *Sic Deus dilexit mundum, ut filium suum unigenitum daret*, q. d. tantus tamque ardens fuit Dei amor ergà homines, ut &c. Vide etiam c. 7. v. 46.

III. Pro conjunctione conclusiva *itaque* adhibetur. Apoc. 3. v. 16. οὕτως *itaque, quia tepidus es*, &c. Vulg. *sed quia tepidus es*, &c.

IV. Notanda est significatio, quæ Joan. 4. v. 6. occurrit, ubi de Christo dicitur: *Erat autem ibi fons Jacob. Jesus ergo fatigatus ex itinere, sedebat* οὕτως *sic supra fontem*, i. simpliciter, neglectim, &, ut Græci loquuntur, ὡς ἔτυχε, *ut res dabat.*

V. Hebræum adverbium כֵּן *sic*, quandoque intendendi significationem habet. Exod. 1. v. 12. *Et sicut affligebant eum* (populum Israeliticum) כֵּן *sic multiplicabatur*, וְכֵן *& sic crescebat.* Vulg. eleganter: *Quantoque opprimebant eos, tanto magis multiplicabantur & crescebant.* Vide etiam Ose. 4. v. 7. cap. 11. v. 2. &c.

Denique אַחֲרֵי־כֵן *post sic*, sæpissime ponitur pro *post hæc*, *postea*, ita ut adverbium istud naturam pronominis induat, ut: 2. Reg. 2. v. 1. *Et factum est* אַחֲרֵי־כֵן *post sic*, *consuluit David Dominum*, &c. Vulg. *Igitur post hæc consuluit David Dominum.*

CANON IV.

Pro particula comparativa quandoque aliæ particulæ usurpantur.

I. Copulativa ו *&*. 1. Reg. 12. v. 15. *Tunc erit manus Domini super*, seu *contra vos*, וּבַאֲבֹתֵיכֶם *ut* (fuit) *super patres vestros.* Sic Paraph. Chald.

Prov. 10. v. 25. *Sicut transit turbo*: וְאֵין *sic non est impius.* Sic c. 17. v. 3. c. 25. vv. 23. 25. 26. &c.

Isai. 53. v. 7. *Et sicut agnus coram tondente se obmutescet*: וְלֹא *sic non aperiet os suum* Christus Messias. Quod Act. 8. v. 32. optime redditur: οὕτως οὐκ ἀνοίγει τὸ στόμα αὐτοῦ, *sic non aperuit os suum*, ita Vulg. qui pro ἀνοίγει videtur legisse ἤνοιξε, ut habent mss. quidam codd. Vide D. Mill. p. 275. & Amos 8. v. 7.

Matth. 6. v. 10. *Fiat voluntas tua sicut in cœlo, & in terra*, h. e. sic in terra. Vide insuper Act. 7. v. 51. &c.

II. Præfixum ל *ad.* Isai. 1. v. 31. *Et erit fortis* לַנְּעֹרֶת *sicut stupa, & opus ejus* לְנִיצוֹץ *sicut scintilla.* Vulg. *ut favilla stupæ.... quasi scintilla.*

Abd. v. 18. *Et erit domus Jacob ignis, & domus Joseph flamma, domus autem Esau* לְקַשׁ *sicut stipula*, quæ ab igne consumitur.

III. Præpositio עִם *cum.* Job. 9. v. 26. *Dies mei transierunt* עִם אֳנִיּוֹת אֵבֶה *cum navibus desiderii*, h. e. sicut naves desiderii; sequitur enim: *sicut aquila volans ad escam.* Naves autem desiderii dicuntur naves desideratissimæ, seu præstantissimæ, velocissimæ: quare Sym. interpretatur, ὁμοίως ναυσὶ σπευδούσαις, *quemadmodum naves festinantes.* Paraph. Chald. transtulit *naves optimis fructibus onustas*, quæ celerrime feruntur, cum ne fructus putrescant, tum etiam ut citius divendantur. Hunc sequutus est Vulg. *quasi naves poma portantes.* אֵבֶה deducebant ab אֵב *fructus recens.* Recte autem cum navibus & avibus, quæ in aëre vel in mari nullam sui notam relinquunt, conferuntur decurrentis ævi spatia, tum ob celeritatem, tum quia temporis semel elapsi nullum remanet vestigium.

Psal. 119. Heb. 120. v. 4. *Sagittæ potentis acutæ cum carbonibus juniperorum*, sic S. Hier. h. e. sicut sagittæ potentis acutæ, sicut carbones juniperorum es, ô lingua dolosa! Psaltes hic commemorat carbones juniperorum, qui ceteris vehementius adurunt, & diutius ignem fovent. Retineri tamen potest significatio *cum*, sicuti retinuerunt Aquila, σὺν ἀνθρακίαις ἀρκευθίναις, *cum carbonibus juniperinis.* Sym. Theod. μετὰ ἀνθράκων ἐσωρευμένων, *cum carbonibus congestis*, (רֹתֶם unde רָתַם *juniperus*, *congerere* significat) Lxx. σὺν τοῖς ἄνθραξι τοῖς ἐρημικοῖς, *cum carbonibus solitariis*, quia carbones arborum, quæ in desertis nascuntur, ardentiores sunt ob materiæ densitatem. Vulg. *cum carbonibus desolatoriis*, ipse & Lxx. sensum, non verbum reddiderunt.

Huc etiam refert Glass. v. 5. *habitavi*, vel *habito, cum habitantibus Cedar*, h. e. ut habitatores Arabiæ desertæ & petrææ (dicti *Cedareni* Lampridio, à Cedar Ismaëlis filio) certas & fixas sedes non habent, sed huc illuc vagantur, ac in tentoriis degunt: sic & ego locum continuo mutare cogor. Alii re-

tinent *cum* : habito cum hominibus feris ac barbaris, quales ſunt habitantes Cedar; neque enim apud Arabes David manſiſſe legitur, ſi tamen illius eſt iſte pſalmus. Sic Gallice dicimus : *j'aimerois mieux demeurer avec un Arabe.*

CANON V.

COMPARANDI particulæ non raro in oratione deſunt.

I. In ſimilitudine contracta.

Gen. 16. v. 12. *Hic* (Iſmaël) *erit onager homo*, h. e. ut onager. Vulg. *ferus homo.*

Exod. 19. v. 4. *Vos vidiſtis .... quomodo portaverim vos ſuper alas aquilarum*, h. e. quaſi ſuper alas aquilarum, quæ pullos ſuos transferunt non unguibus, aut pedibus, ut reliquæ aves, ſed ſuper alas & dorſum. Hac loquutione indicatur celeritas, qua Deus Iſraëlitas ex Ægypto eduxit.

Pſal. 10. Heb. 11. v. 1. *In Domino confido, quomodo dicitis animæ meæ* (i. e. mihi) *fuge* (tu & qui tecum ſunt, unde ſecundum literas legitur נוּדוּ *fugite*) הַרְכֶם צִפּוֹר *in montem*, vel *è monte veſtro paſſer* ? ſupple : ſicut paſſer. Lxx. *μεταναστεύου ἐπὶ τὰ ὄρη ὡς στρουθίον*, *tranſmigra in montes* (Vulg. *montem*) *ſicut paſſer.* Aq. *ἀνάστατου εἰς τὰ ὄρη ὡς στρουθίον*, *abſcede in montes ſicut paſſer.* S. Hieron. *tranſvola in montem ut avis.* Chald. ut Vulg. Lat. Hi omnes legeb. הַר כְּמוֹ צִפּוֹר, ſicque particula ſimilitudinis exprimitur, nec ſubintelligitur.

Vide inſuper Pſal. 11. Heb. 12. v. 7. *argentum*, ſupple ſicut argentum. Iſai. 9. v. 18. *ſuperbia fumi*, ſeu *elevatio fumi ;* ſupple ſicut ſuperbia. Ibid. cap. 21. v. 8. *Et clamavit leo*, ſup. ſicut leo, &c.

II. In ſimilitudine explicata, ubi quandoque prioris membri particula comparandi deficit, poſterioris vero per conjunctionem copulativam loco comparativæ exprimitur.

Pſal. 124. Heb. 125. v. 2. *Jeruſalem, montes in circuitu ejus, & Dominus in circuitu populi ſui*, i. Jeruſalem quod attinet, quemadmodum montes ſunt in circuitu ejus, qui eam contra hoſtes tuentur : ita Dominus eſt in circuitu populi ſui, eumque in æternum proteget.

Prov. 26. v. 9. *Spina venit in manu ebrii, & parabola in ore ſtultorum*, ſupp. cum. Vulg. *Quomodo ſi ſpina naſcatur in manu temulenti : ſic parabola in ore ſtultorum eſt*, h. e. quemadmodum male ſpina in manu ebrii eſt, quia & ſe & alios ea lædit : ſic parabola ſeu ſententia ſtultum non decet ; is enim dum male vivit & bene loquitur, gravius judicium ſibi ipſe accerſit ; dum vero parabolam aliis intempeſtive applicat, eorum in ſe concinat odium.

Joan. 5. v. 17. *Pater meus uſque modo operatur, & ego operor*, i. quemadmodum pater meus operatur : ita & ego operor, quæ facit, ſimiliter facio. Vide v. 19.

Ibid. c. 14. v. 1. *Creditis in Deum, & in me credite*, h. e. ſicut in Deum creditis, ita & in me credite. Ibid. v. 19. *Ego vivo & vos vivetis*, i. ſicut ego vivo, ſic vos vivetis.

Interdum prioris membri, quod *πρότασις* dicitur, particula deeſt, quæ in poſteriori, quod *ἀπόδοσιν* vocant, occurrit.

Jac. 1. v. 11. *Exortus eſt enim ſol cum ardore, & areſecit fœnum .... οὕτω καὶ, ſic & dives in itineribus ſuis*, (i. in actionibus ſuis) *marceſcet*, h. e. ſicut exortus eſt ſol, &c.

Quandoque poſterioris membri ſive *ἀποδόσεως* particula deeſt.

Abd. v. 15. *Sicut feciſti, fiet tibi*, ſup. ſic fiet tibi.

Interdum utraque & *προτάσεως* & *ἀποδόσεως* particula deſideratur.

Job. 24. v. 19. *Siccitas & æſtus rapiunt* (i. citiſſime abſumunt) *aquas nivis : ſepulchrum* (eos, qui) *peccaverunt*, i. quemadmodum ſiccitas & æſtus, &c. ſic ſepulchrum rapit eos, &c.

Eccle. 10. v. 1. *Muſcarum mortis* (id eſt, mortuarum una) *fœtere facit & vaporare*, ſeu *exhalare* (tetrum odorem) *unguentum aromatarii : quod pretioſum eſt ob ſapientiam & gloriam, parum ſtultitiæ* (perdit & cor-

rumpit), hoc est, quemadmodum vel una musca mortua unguentum pigmentarii fœtidum reddit: ita parum stultitiæ hominem alias ob sapientiam & gloriam illustrem dedecorat. Vide etiam Prov. 11. v. 12.

Jerem. 17. v. 11. *Perdix fovit* (ova) *quæ non peperit: fecit divitias & non in judicio*, &c. h. e. sicut perdix fovet ova aliena, neque ea excludit: ita, qui comparat opes injustas *in dimidio dierum suorum derelinquet eas.* Id genus ellipseos in Jobi & proverbiorum libris frequenter occurrit.

CANON VI.

VICISSIM, adverbium comparationis interdum abundat.

I. Cum non similitudo, sed rei veritas indicatur. Vide supra Can. II. pag. 577.

II. Cum verbum ipsum comparationis adest, & tamen adverbium similitudinis ponitur, quod in Heb. pro ל est.

Job. 30. v. 19. הֹרָנִי לַחֹמֶר וָאֶתְמַשֵּׁל כֶּעָפָר וָאֵפֶר *projecit me*, vel *projectus sum in lutum*, & *assimilatus sum sicut pulvis & cinis*, hoc est, pulveri & cineri.

Psal. 48. Heb. 49. v. 13. וְאָדָם בִּיקָר בַּל־יָלִין נִמְשַׁל כַּבְּהֵמוֹת נִדְמוּ *Et homo in honore non pernoctabit*, seu *permanebit*, *comparatus est sicut jumenta*, (h. e. jumentis, quæ) *exscinduntur*, seu *intereunt.* Lxx. Καὶ ἄνθρωπος ἐν τιμῇ ὢν οὐ συνῆκε, παρασυνεβλήθη τοῖς κτήνεσι ἀνοήτοις, καὶ ὡμοιώθη αὐτοῖς, Vulg. Lat. *Et homo cum in honore esset, non intellexit; comparatus est jumentis insipientibus, & similis factus est illis.* Pro יָלִין *pernoctabit*, *commorabitur*, & posito futuro pro præterito, ut supra pag. 546. col. 1. *pernoctavit*, *commoratus est*, legebant יָבִין, ut infra v. 21. *intelliget*, vel *intellexit*; & vocem ultimam נִדְמוּ quam retulerunt ad ἄνθρωπον, quod nomen utpote collectivum cum plurali numero construi potest, in sensu *assimilandi* interpretati sunt, & sententiæ complendæ gratia, voces ἀνοήτοις & αὐτοῖς addiderunt. Vel duplex vocis hujus נִדְמוּ in hoc hemistichio interpretatio est, quod in Psalmis interdum contingit; altera, qua redditur per ἀνοήτοις, *insipientibus*, q. d. jumentis, quæ silent; verbum enim דָּמָה & *assimilare*, & *silere* significat: altera, qua vulgaris ejus significatio retinetur, nempe ὡμοιώθη, *assimilatus est*, *similis factus est*, αὐτοῖς *ipsis*, quæ ultima dictio ad sensum perficiendum adjicitur. S. Hieron. *Et homo in honore non commorabitur*, *assimilatus est jumentis*, & *exæquatus est.* Pro *commorabitur*, quod habent mss. nostri Sangermanenses 1. & 9. mendose in Bibliotheca Divina edidit *Martianæus* noster *commovebitur.*

Marc. 4. v. 31. *Cui assimilabimus regnum Dei*.... V. 31. ὡς κόκκῳ, *ut grano sinapis*, hoc est, grano sinapis assimilabimus illud. Vulg. *sicut granum sinapis*, &c. pro κόκκῳ legeb. κόκκος, ut habent non pauci codd. mss.

Rom. 9. v. 29. *Nisi Dominus Sabaoth reliquisset nobis semen*.... ὡς Γόμοῤῥα ἂν ὡμοιώθημεν, *sicut Gomorrhæ similes fuissemus*, h. e. ut in Heb. habetur Isai. 1. v. 9. לַעֲמֹרָה דָּמִינוּ *Gomorrhæ similes fuissemus.*

§. X.

Adverbia limitandi.

MONOCANON.

ADVERBIUM limitandi, seu restringendi, *quatenus*, quo caret lingua Hebraïca, aliis particulis exprimitur.

Gen. 39. v. 9. *Nec quidquam est, quod non in mea sit potestate*... *præter te*, בַּאֲשֶׁר, *in quo*, h. e. *quatenus uxor ejus es*; in ceteris enim Josephi curæ etiam commissa erat.

Matth. 10. v. 41. *Qui recipit prophetam in nomine prophetæ*, h. e. quatenus prophetam. Sic mox *in nomine justi*, v. 42. *in nomine discipuli.*

Joan. 5. v. 27. *Et potestatem dedit ei* (Christo Deus pater) *etiam judicium facere*, ὅτι *quatenus filius hominis est*, h. e. quatenus homo, quatenus enim Deus est, habet illam potestatem essentialiter & ab æterno.

Rom. 1. v. 3. *De filio suo, qui factus est ei ex semine David*, κατὰ σάρκα *secundum carnem*, h. e. quatenus homo est; caro enim hîc synecdochice pro toto homine sumitur.

Cap. 11. v. 13. ἐφ᾽ ὅσον, *quatenus quidem ego sum Gentium Apostolus.* Vulg. *quamdiu*, nec male.

CAPUT VII.

De Præpositionibus.

PRÆPOSITIONES apud Hebræos sunt vel conjunctæ, seu *inseparabiles*, vel disjunctæ, aut separatæ, seu *separabiles*, ut diximus supra pag. 378. In hoc capite agemus I. De præpositionibus quibusdam disjunctis, seu separatis, quarum tum constructionem, tum significationem expendemus. II. Præpositiones conjunctas, seu inseparabiles, discutiemus.

ARTICULUS I.

De Præpositionum separabilium constructione.

MONOCANON.

QUÆDAM præpositiones junguntur infinitivo, illæque per verbum finitum & conjunctionem exponuntur.

Gen. 5. v. 4. *Et facti sunt dies Adam* אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ *post gignere eum*, i. *postquam genuit*, Vulg.

Gen. 18. v. 12. אַחֲרֵי בְלֹתִי *post consenescere me*, i. *postquam consenui*, Vulg.

Ibid. v. 19. לְמַעַן הָבִיא *propter adducere Dominum Abrahamo*, h. e. *ut adducat Dominus*, Vulg.

Exod. 9. v. 16. *Ideo autem posui te*, בַּעֲבוּר הַרְאֹתְךָ *propter ostendere tibi potentiam meam*, h. e. ut ostendam, &c. וּלְמַעַן סַפֵּר *& propter narrare nomen meum*, i. ut enarres, vel, ut Vulg. *narretur.* Vide etiam c. 20. v. 20. Num. 9. v. 17. Ezech. 13. v. 8. Jon. 4. v. 2. &c.

Matth. 24. v. 12. διὰ τὸ πληθυνθῆναι τὴν ἀνομίαν, *propter abundare iniquitatem*, h. e. quia abundabit iniquitas. Vulg. *quoniam abundavit iniquitas.*

Luc. 22. v. 20. *Similiter & calicem* μετὰ τὸ δειπνῆσαι, *post cœnare*, h. e. postquam cœnavissent, vel *postquam cœnavit*, Vulg.

Ibid. cap. 23. v. 8. διὰ τὸ ἀκούειν πολλὰ περὶ αὐτοῦ, *propter audire multa de eo*, h. e. *eo quod audierat multa de eo*, Vulg.

Jac. 4. v. 15. ἀντὶ τοῦ λέγειν ὑμᾶς, *pro dicere vos*, h. e. *pro eo, ut dicatis*, Vulg.

ARTICULUS II.

De præpositionum quarumdam separabilium significatione.

OMNES Hebræorum præpositiones vocem, quæ ab eis regitur; antecedunt. Specialem quarumdam significationem, quæ in enallage præsertim sita est, hoc in articulo operæ pretium est expendere.

§. I.

De præpositione אֶל *, vel* אֶל־ ad.

CANON I.

PRÆPOSITIO אֶל *ad*, ex earum numero est, quibus motus ad locum exprimitur.

Gen. 6. v. 19. *Ex cunctis animantibus universæ carnis bina introduces* אֶל־הַתֵּבָה *ad*, vel *in arcam*. Vide Isai. 2. v. 2. &c.

Pro אֶל, vel alia præpositione motum ad locum denotante, non raro usurpatur ה, præcedente (ָ) & rarissime (ֶ), quod ה ad finem dictionis adjicitur. Vide supra pag. 102.

Gen. 19. v. 1. *Veneruntque duo illi angeli* סְדֹמָה *Sodomam vespere.*

Ibid. 33. v. 14. *Donec veniam ad Dominum meum* שֵׂעִירָה *in Seir.*

Ibid. 46. v. 4. *Descendam tecum* מִצְרַיְמָה *in Ægyptum.*

Alia exempla vide Gen. 10. v. 19. cap. 12. v. 5. Deut. 1. v. 47. c. 2. v. 2. 1. Reg. 9. v. 22. 3. Reg. 18. v. 46. c. 19. v. 15. Jerem. 29. v. 15. Ezech. 47. v. 17. Jon. 1. v. 3. &c.

Speciale est מִדְבָּרָה *versus desertum*, 3. Reg. 19. v. 15. cum (ַ) sub ב loco (ָ) ob statum constructum, ut observant Masiorethæ & Qimhhi, qui eandem anomaliam in eadem voce esse Jos. 18. v. 12. testantur. At in Bibliis nostris etiam emendatioribus (ָ) non (ַ) ב subjicitur.

Quandoque nomini proprio loci composito per tmesin diviso, ה locale interponitur, ut Gen. 46. v. 1. בְּאֵרָה שָׁבַע *in Bersabee.* Lxx. ἐπὶ τὸ φρέαρ τοῦ ὅρκου, Vulg. *ad puteum juramenti*, nomen proprium ut appellativum interpretati sunt.

Interdum pleonastice ל synonymum τοῦ אֶל à fronte præponitur, & ה in fine adjungitur. 1. Paral. 26. v. 17. לַצָּפוֹנָה *ad septentrionem*, לַנֶּגְבָּה *ad meridiem.* Psal. 9. v. 18. לִשְׁאוֹלָה *ad sepulchrum.*

Loco (ָ) ante ה rarissime usurpatur (ֶ), ut: נֹבֶה *Nobam versus*, 1. Reg. 21. v. 1. וְדֹדָנֶה *& Dedanem versus*, Ezech. 25. v. 13. &c. In his autem exemplis (ֶ) positum esse pro (ָ) ostendit accentus in penultima.

Sæpe ה, aut אֶל deficiunt, sed supplentur; nam apud Hebræos cum nominibus propriis urbium & locorum præpositio vel exprimitur, vel subintelligitur.

3. Reg. 3. v. 15. *Cumque venisset* (Salomon) יְרוּשָׁלַםִ in *Jerusalem*, pro יְרוּשָׁלַיְמָה, vel אֶל־יְרוּשָׁלַםִ, aut לִירוּשָׁלַםִ. Vide etiam c. 19. v. 3. Deut. 28. v. 68. 3. Reg. 2. v. 41. 2. Paral. 34. v. 30. Psal. 5. v. 8. Jon. 1. v. 3. &c.

Motum ex loco significare volunt ה Gen. 13. v. 1. ubi הַנֶּגְבָּה explicari videtur v. 3. per מִנֶּגֶב *à meridie*, sive *à meridiano tractu.*

Denique ה ponitur pro *in*, vel *ad*, quanvis de loco sermo non habeatur. 1. Reg. 1. v. 3. יָמִימָה *in dies.* Psal. 43. Heb. 44. v. 27. עֶזְרָתָה *in*, vel *ad auxilium*, &c.

CANON II.

SÆPE præpositiones אֶל & εἰς *ad*, pro בְּ & ἐν *in*, sive de loco sermo sit, sive de alia re, ponuntur. Seu Præpositiones motum significantes pro Præpositionibus quietem exprimentibus interdum usurpantur.

I. De loco.

Gen. 49. v. 29. *Sepelite me cum patribus meis*, אֶל־הַמְּעָרָה *ad speluncam duplicem*, pro בְּ *in spelunca duplici*, Vulg.

3. Reg. 8. v. 30. *Et exaudies* אֶל־מְקוֹם *ad locum tabernaculi tui*, &c. h. e. *in loco*, Vulg. vel *de loco*, adeo ut אֶל־ ponatur pro מִן, quod legitur 2. Paral. 6. v. 21. Vide etiam 1. Reg. 10. v. 22.

Matth. 2. v. 23. *Et veniens* (Joseph) *habitavit* εἰς πόλιν, *ad civitatem*, h. e. *in civitate*, *quæ vocatur Nazareth*, Vulg.

Marc. 1. v. 9. *Venit Jesus à Nazareth Galilææ, & baptizatus est à Joanne* εἰς τὸν Ἰορδάνην, *ad Jordanem*, hoc est, ἐν τῷ Ἰορδάνῃ, *in Jordane*, Vulg.

Alia exempla vide v. 39. cap. 2. v. 1. c. 13. v. 16. cap. 14. v. 9. Luc. 9. v. 61. cap. 11. v. 7. Joan. 1. v. 18. cap. 8. v. 26. Act. 2. v. 31. &c.

In profanis. Diodorus: ὡς ἔφησεν αὐτὸν εἰς τὴν ὑστεραίαν εἰς Συρακούσας δειπνήσειν, *qui dixerat eum postridie in Syracusas cœnaturum*, h. e. Syracusis.

II. De alia re.

Gen. 6. v. 6. *Et doluit* (Deus) אֶל־לִבּוֹ *ad cor suum*, h. e. in corde suo.

Cap. 8. v. 21. *Et dixit Dominus* אֶל־לִבּוֹ *ad cor suum*, i. in corde suo, intra se.

Cap. 24. v. 45. *Ego antequam finirem loqui* אֶל־לִבִּי *ad cor meum*, hoc est, in corde meo. Vulg. *Dumque tacitus hæc mecum volverem.*

Matth. 12. v. 18. *Ecce .... dilectus meus* εἰς ὃν εὐδόκησεν, *in quem bene complacuit animæ meæ*, h. e. ἐν ᾧ *in quo*, uti cap. 3. v. ultimo legitur.

Ibid. c. 12. v. 41. *Quia pœnitentiam egerunt* (Ninivitæ) εἰς τὸ κήρυγμα Ἰωνᾶ, *ad prædicationem Jonæ*, hoc est, *in prædicatione Jonæ*, Vulg.

Marc. 5. v. 34. ὕπαγε εἰς εἰρήνην, *vade in pacem*, hoc est, in pace. Sic Luc. 7. v. 10. cap. 8. v. 48. Sic apud Heb. לֵךְ לְשָׁלוֹם Exod. 4. v. 18. pro לֵךְ בְּשָׁלוֹם 2. Reg. 15. v. 9. Vide insuper Luc. 16. v. 8. Act. 7. v. 53. cap. 8. v. 13.

Act. 13. v. 42. Ἐξιόντων δὲ ἐκ τῆς συναγωγῆς τῶν Ἰουδαίων, παρεκάλουν τὰ ἔθνη εἰς τὸ μεταξὺ σάββατον λαληθῆναι αὐτοῖς τὰ ῥήματα ταῦτα, *exeuntibus autem ex Synagoga Judæorum, rogabant gentes ut in sequens Sabbathum loquerentur sibi verba hæc*, h. e. ἐν τῷ μεταξὺ σαββάτῳ, *in sequenti Sabbatho*. Eam esse quoque vocis μεταξὺ significationem liquet ex Joseph. de bello Jud. l. 6. c. 6. Δαυὶδ τε καὶ Σολομῶντος, ἔτι δὲ τῶν μεταξὺ τούτων βασιλέων, *Davidis & Salomonis, & eorum, qui hos sequuti sunt reges*; nulli enim inter Davidem & Salomonem reges fuerunt. Vide etiam S. Clementem in Epist. ad Corinth. Pro μεταξὺ in hoc Act. loco quidam codd. mss. legunt ἐσόμενον *futurum*, quidam ἑξῆς *sequens*. Vulg. Lat. *Exeuntibus autem illis, rogabant ut sequenti Sabbatho loquerentur sibi verba hæc*. Legebat αὐτῶν cum quibusdam mss. pro ἐκ τῆς συναγωγῆς τῶν Ἰουδαίων, quæ in pluribus codd. mss. desiderantur. Non legebat τὰ ἔθνη, quas voces non agnoscunt pariter codd. nonnulli. Vide D. Mill. pag. 228. col. 2. & confer v. 44. *Sequenti vero Sabbatho*, &c.

Frustra sunt igitur, qui per εἰς τὸ μεταξὺ σάββατον, intelligunt sextiduum inter duo Sabbatha, quod Hebræis חוֹל appellatur.

Eadem enallage reperitur etiam apud LXX. Gen. 21. v. 2. εἰς τὸ γῆρας, *in senectutem*, pro ἐν τῷ γήρᾳ, *in senectute*, quod legitur v. 7.

Apud profanos sumitur etiam εἰς pro ἐν. Demosth. pro cor. τοσούτῳ ἀμείνων πολίτης γέγονα εἰς αὐτὰ, ἃ λέγω, *tanto in his rebus, quas dico, præstantior civis fui.*

Euripid. in Rheso: εἰς καιρὸν ἥλθες, *in tempore opportuno venisti*, &c.

CANON III.

VICISSIM, ב *in* pro אֶל *ad*, & apud Græcos ἐν pro εἰς interdum veniunt, sive de loco, sive de qualibet alia re sermo habeatur. Seu præpositiones quietis loco præpositionum motus quandoque adhibentur.

I. De loco.

Levit. 16. v. 22. *Et emittet hircum illum* בַּמִּדְבָּר *in deserto*, pro אֶל־הַמִּדְבָּר *in desertum*, Vulg.

Luc. 7. v. 17. *Et exiit hic sermo* ἐν ὅλῃ τῇ Ἰουδαίᾳ, *in universa Judæa*, h. e. *in universam Judæam*, Vulg. καὶ ἐν πάσῃ τῇ περιχώρῳ, *& in omni circa regione*, h. e. *& in omnem circa regionem*, Vulg. pro εἰς ὅλην τὴν Ἰουδαίαν, εἰς πᾶσαν τὴν περίχωρον. Vide c. 10. v. 30. c. 21. v. 23.

Apud profanos. Xenoph. ἦλθον ἐν Ἑλλάδι, pro εἰς Ἑλλάδα, *veniret in Græciam.* Homer. κάππεσον ἐν Λήμνῳ, pro εἰς Λῆμνον, *decidi in Lemnum.*

II. De qualibet alia re.

Luc. 1. v. 17. *Ut convertat corda patrum in filios, & incredulos* ἐν φρονήσει, *in prudentia justorum*, pro εἰς φρόνησιν, *in prudentiam.* Confer Malach. 3. v. 24. al. 4. v. 6.

Alia exempla vide Rom. 1. vv. 23. 24. 25. (confer v. 26. cum v. 24.) 1. Thess. 4. v. 7. 1. Joan. 4. v. 9. Heb. 4. v. 11. &c.

CANON IV.

PRÆTER significata superius recensita, præpositio אֶל *ad*, *in*, aliis etiam quandoque insignitur. Ac significat quidem

I. DE. Job. 42. v. 7. *Non estis loquuti rectum* אֵלַי *ad me*, h. e. de me, *sicut servus meus Job.*

Jerem. 40. v. 16. אֶל־יִשְׁמָעֵאל *de Ismaël.*

Ezech. 21. v. 28. al. 33. *Hæc dicit Dominus Deus* אֶל־ *ad filios Ammon*, וְאֶל־ *& ad opprobrium eorum*, h. e. de filiis Ammon, & de opprobrio eorum. Vide etiam Psal. 2. v. 7. Psal. 68. Heb. 69. v. 27. &c.

Luc. 19. v. 9. *Ait Jesus ad eum* (Zachæum), *quia hodie salus domui huic facta est*, &c. id est, ait de ipso; non enim sermo ad Zachæum, sed ad circumstantes dirigitur, ut & verba ipsa declarant. Insuper particula ὅτι *quia*, hîc ut & alias sæpissime in N. Testam. abundat.

Act. 2. v. 25. *David enim dicit* εἰς αὐτὸν, *in eum* (Jesum), h. e. περὶ αὐτοῦ *de eo.* Alii, *in eum*, supple respiciens.

Heb. 1. v. 7. *Et ad angelos quidem dicit*, &c. hoc est, de angelis; afferuntur enim ab Apostolo verba Psal. 103. Heb. 104. v. 4. Vide etiam Ephes. 5. v. 32. & Heb. 4. v. 13.

II. SUPER; tuncque אֶל pro עַל ponitur.

Levit. 14. v. 50. *Et immolabit passerem unum* אֶל־ *ad vas fictile*, i. super vas fictile, in quo erat aqua viva; sequitur enim: עַל *super aquas vivas.*

2. Reg. 2. v. 9. *Et constituit eum* (Isbosethum) אֶל־ *ad Galaad*, h. e. *super Galaad*, Vulg. unde mox sequitur: וְעַל־אֶפְרָיִם *& super Ephraim.*

III. PROPTER; tumque אֶל itidem pro עַל usurpatur.

1. Reg. 1. v. 27. אֶל־ *ad puerum istum oravi*, hoc est, propter puerum istum, sive, ut Vulg. *pro puero isto.*

1. Reg. 4. v. 21. *Et vocavit puerum Ichabod, dicens: translata est gloria de Israël*, אֶל־הִלָּקַח *propter capi arcam Dei*, h. e. propterea quod capta esset arca Dei; וְאֶל־ *& propter socerum suum, & propter virum suum*, sive, ut Vulg. *pro socero suo, & pro viro suo.*

2. Reg. 21. v. 1. *Dixitque Dominus*: אֶל־ *propter Saülem*, וְאֶל־ *& propter domum ejus sanguinum*, i. sanguinariam.

IV.

IV. CONTRA. אֶל pariter pro עַל, & πρὸς pro κατὰ adhibetur.

Isai. 32. v. 6. *Ad loquendum errorem* אֶל־יְהוָה *ad Dominum*, h. e. contra Dominum.

Ezech. 13. v. 9. *Et erit manus mea* אֶל־ *contra prophetas istos*, &c. Vulg. *super*, eodem sensu. Sic v. 20.

Ita πρὸς pro κατά.

Marc. 12. v. 12. *Cognoverunt enim, quoniam* πρὸς αὐτοὺς, *ad eos*, vel *ad se*, (h. e. contra eos) *parabolam hanc dixerit*. Vide etiam Luc. 20. v. 19.

Joan. 10. v. 35. *Si illos dixit Deos*, πρὸς οὓς *ad quos sermo Dei factus est*, i. contra quos, in hoc enim psalmo 81. Heb. 82. vv. 2. 5. 7. iniqui judices ob neglectum officium à Deo graviter objurgantur.

Alia exempla vide Act. 9. v. 5. Rom. 10. v. 21. (conf. c. 11. v. 2.) Ephes. 6. vv. 11. 12.

Sic εἰς *in* pro *contra*, *adversus*, Luc. 7. v. 30. cap. 12. v. 10. (confer Matth. 12. v. 32.) 1. Cor. 8. v. 12. &c.

Eadem præpositio usurpatur etiam loco πρὸς *ad*. Act. 16. v. 40. . . . . . *introierunt* εἰς τὴν Λυδίαν, *in Lydiam*, i. *ad Lydiam*, Vulg. Sic Matth. 15. v. 24. Joan. 11. vv. 31. 32. Et apud profanos. Appian. εἰς Σύλλαν *ad Syllam*. Demosth. εἰς ὑμᾶς *ad vos*. Hom. ἐς Δάναιραν *ad heram*, &c.

V. CUM. אֶל pro עִם.

Thren. 3. v. 41. *Levemus corda nostra* אֶל־ *ad manus*, i. *cum manibus ad Dominum*, Vulg.

Ezech. 16. v. 26. *Et fornicata es* אֶל־ *cum filiis Ægypti*.

VI. אֶל pro אֶת־ articulo accusandi casus usurpatur Psal. 2. v. 7. אֲסַפְּרָה אֶל־חֹק *narrabo decretum*. Vide Jud. 7. v. 25. Isai. 38. v. 19. Jerem. 4. v. 23. 2. Paral. 6. v. 27. cum quo confer 3. Reg. 8. v. 36.

VII. אֶל cum aliis quibusdam præpositionibus, in quarum naturam transit, conjungitur. אֶל־מוּל *è regione*. אֶל־מִחוּץ *extra*. אֶל־הַחוּץ *foris*. אֶל־תַּחַת *sub*, *pro*, *in locum*; sive *loco*. אֶל־נֹכַח *coram*; seu *è regione*. אֶל־עֵבֶר *trans*. אֶל־מִבֵּית *extra*. אֶל־אַחֲרֵי *post*. Et cum adverbio, אֶל־חִנָּם *frustra*.

VIII. Præpositio אֶל & εἰς *ad*, *in*, interdum deficit. Exempla אֶל, vide sup. Can. I. p. 582. col. 2. Pro εἰς hæc afferuntur:

Act. 5. v. 3. *Cur implevit Satanas cor tuum*, ψεύσασθαί σε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον; *ut mentireris*, supp. εἰς *in Spiritum Sanctum*? ut habent mss. quidam codd. Vide D. Mill. pag. 265. col. 2.

2. Pet. 3. v. 12. *Exspectantes & properantes*, sup. εἰς, *in adventum diei Domini*, sicuti Vulg. supplevit. Sic Thucyd. σπεύδω τὴν ἡγεμονίαν, supp. εἰς, *ad principatum propero*. Pind. βίον ἀθάνατον σπεύδει, *ad vitam immortalem propera*.

§. II.

De Præpositione אַחַר, *vel* אַחֲרֵי post.

MONOCANON.

PRÆPOSITIO אַחַר, sive אַחֲרֵי, & ejus synonyma מִקֵּץ, מִקְצֵה, & Græc. μετὰ *post*, cum locum, tum tempus interdum ratione speciali denotant.

I. אַחַר *post*, si de loco accipiatur, nonnunquam pro nomine sumitur.

3. Reg. 14. v. 10. *Et removebo* אַחֲרֵי *post domum Jeroboam*, h. e. asseclas domus Jeroboam. Vulg. *reliquias*, hoc est, posteritatem. Sic cap. 16. v. 3. ubi Vulg. *posteriora*. Quidam supplent participium *euntes* post domum Jeroboami.

Ose. 5. v. 8. *Clangite buccina in Gabaa*, *tuba in Rama: ululate in Bethaven* אַחֲרֶיךָ *post te*, *Benjamin*, h. e. posteriori te, Benjamin. Hieron. comm. in h. l. *Pulchre dixit*, *quod Bethaven post tergum sit Benjamin: ubi enim tribus finitur Benjamin*, *haud procul in tribu Ephraim hac urbs condita est*. Aliter Glassius post Junium: sensus est, inquit, Juda quo-

que ad bellicas clades perferendas seipsum compareat, qui *posterior te* est, ô Benjamin, seu, qui post regionem tuam habitat. Quamobrem Israëlis mentio fit v. 9. & Judæ v. 10.

II. Præpositio *post*, si de tempore accipiatur, non semper ultimam temporis partem exactam ac præteritam denotat, sed interdum pro *intra* sumitur, ac interjectum & adhuc vigens tempus significat.

Deut. 14. v. 28. מִקְצֵה *à fine trium annorum*, Lxx. μετὰ τρία ἔτη, *post tres annos separabis omnes decimas*, &c. i. *anno tertio*, Vulg. Vide c. 26. v. 12. ubi legere est בַּשָּׁנָה הַשְּׁלִישִׁית Lxx. ἐν τῷ ἔτει τῷ τρίτῳ, *in anno tertio*.

Deut. 31. v. 10. מִקֵּץ *à fine septem annorum*, Lxx. μετὰ ἑπτὰ ἔτη, Vulg. *post septem annos*, h. e. septimo anno, qui *annus remissionis* est, ut ibidem exponitur. Aliter hic sentiunt Rabbini interpretes, qui annum octavum, atque ita primum sequentis hebdomadis annalis intelligunt.

Josue 9. v. 16. *Et fuit* מִקְצֵה *à fine trium dierum*, Lxx. μετὰ τρεῖς ἡμέρας, Vulg. *post tres dies*, i. die tertio, ut v. 17. explicatur.

4. Reg. 18. v. 10. *Et ceperunt eam* (Samariam) מִקְצֵה *à fine trium annorum*, Lxx. Vatic. ἀπὸ τέλους, Complut. εἰς τέλος τριῶν ἐτῶν, *in fine trium annorum*, Vulg. *post tres annos*, h. e. tertio anno; nam anno Osee 7°. obsederunt eam, v. 9. & nono ejusdem anno expugnaverunt, ut v. 10. & cap. 17. v. 6. narratur.

Jerem. 34. v. 14. מִקֵּץ *à fine septem annorum*, Vulg. *cum completi fuerint septem anni, dimittat unusquisque fratrem suum Hebræum*, &c. hoc est, septimo anno, ut liquet Exod. 21. v. 2. Deut. 15. v. 12. nempe postquam sex anni exacti fuerint; quare Lxx. reddiderunt: ὅταν πληρωθῇ ἓξ ἔτη, *cum impleti fuerint sex anni*, quæ explicatio statim sequitur: *serviet tibi sex annis, & dimittes eum à te liberum*, nempe anno septimo.

Matth. 1. v. 12. Μετὰ δὲ τὴν μετοικεσίαν Βαβυλῶνος, *Post transmigrationem autem Babylonis*, &c. h. e. per, intra eam transmigrationem, toto captivitatis tempore. Vel si μετὰ transferatur *post*, tunc μετοικεσία sumitur pro μετοικισμῷ, ipsa transmigratione, seu actione, qua in Babyloniam translati sunt Judæi.

Cap. 27. v. 63. μετὰ τρεῖς ἡμέρας, *post tres dies resurgam*, h. e. tertia die, ut v. 64. explicatio sequitur. Sic quod Marc. 8. v. 31. Christus dicit μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀναστῆναι, *post tres dies resurgere*: hoc Matth. 16. v. 21. per τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθῆναι, *tertia die resurgere* exprimitur.

Sic apud Hom. Οδ. χ. μετὰ δαῖτα, *in prandio*. Euripid. Βακχ. μεθ' ἡμέραν, *interdiu*, cui ibidem opponitur νύκτωρ *noctu*.

Huc pertinet oratio, quæ completum tempus interdum significare videtur, cum tamen de incompleto intelligenda sit.

Jerem. 25. v. 12. כִּמְלֹאות *cum impleti fuerint septuaginta anni*, &c. h. e. initio septuagesimi, quo liberati sunt Israëlitæ. Vide cap. 29. v. 10. & Usserium in Annalibus pag. 82. edit. Paris. 1673.

Luc. 2. v. 21. καὶ ὅτε ἐπλήσθησαν ἡμέραι ὀκτὼ, *& postquam consummati sunt dies octo*, &c. hoc est, cum exactis septem diebus, octavus advenisset, quo die circumcisio fiebat, Lev. 12. v. 3. Luc. 1. v. 59. Alia exempla sunt Luc. 9. v. 51. Act. 2. v. 1.

§. III.

De Præpositionibus אֵת, עִם, עִמָּד, cum.

MONOCANON.

Præpositio *cum* variis vocibus speciali significatione gaudentibus exprimitur.

I. אֶת־, & sine maqqaph, אֵת. Illa præpositio cum affixis mutat (..) in hhiriq qaton sequente daghésch in ת, ut אִתִּי *mecum*, &c. Interdum tamen (..) mutatur in ו, sicuti cum pronominis vice fungitur, ut וַיִּשְׁכַּב אֹותָהּ *& dormivit cum illa*, Gen. 34. v. 2.

אוֹתִי *mecum*, Jos. 14. v. 12. אִתּוֹ *cum illo*, 4. Reg. 3. v. 12. אוֹתָם *cum illis*, Isai. 59. v. 11. &c. Vide supra 385. col. 1. Atque ita punctata hæc vox, interdum significat *ex*. Exod. 1. v. 7. וַתִּמָּלֵא הָאָרֶץ אֹתָם Aq. Theod. ἐπληρώθη ἡ γῆ ἐξ αὐτῶν, *repleta est autem terra ex eis.* Vide etiam Joel 2. v. 19.

Præterea אֵת *cum*, significat 1°. Comitatum & conjunctionem. Exod. 1. v. 1. *Hæc sunt nomina filiorum Israël, qui ingressi sunt in Ægyptum* אֵת־ *cum Jacob.* Sic Gen. 34. v. 10. Cant. 4. v. 8. Isai. 40. v. 14. &c. 2°. Intimam conjunctionem, seu potius identitatem personarum SS. Trinitatis in agendo. Agg. 2. v. 5. *Et nunc confortare, Zorobabel .... & omnis populus terræ .... & facite, quoniam ego vobiscum sum, dicit Dominus exercituum.* V. 6. אֶת־הַדָּבָר *cum* VERBO, *quo pepigi vobiscum* (fœdus), *cum egrederemini de terra Ægypti, &* (cum) SPIRITU *meo stante in vobis*, &c. VERBUM Dei, quo pepigit fœdus cum Israëlitis, vocatur *angelus fœderis*, seu *testamenti*, Malach. 3. v. 1. Confer Isai. 63. vv. 9. 10. 3°. Propinquitatem. Esth. 1. v. 10. *Itaque die septimo .... præcepit rex .... septem eunuchis, qui ministrabant* אֶת־פְּנֵי *coram facie regis.* 4°. Auxilium. 4. Reg. 9. v. 32. מִי־אִתִּי *quis mecum est?* h. e. quis mihi auxiliaturus est? 5°. *De*, poniturque pro מ, vel מִן. Num. 35. v. 6. וְאֵת הֶעָרִים, &c. Vulg. *de ipsis autem opidis, quæ Levitis dabitis*, &c. 6°. *Præter*. 3. Reg. 11. v. 1. *Rex autem Salomon adamavit mulieres alienigenas multas*, וְאֶת־ *idque præter filiam Pharaonis.* Vide 2. Paral. 11. v. 18. &c. Alia significata τῶ אֵת facilia sunt, ut v. g. cum usurpatur pro *contra*, *adversus*, 1. Paral. 20. v. 5. Ezech. 21. v. 20. &c.

II. עִם *cum*, eadem fere significata obtinet ac præcedens אֵת, quare denotat, 1°. Conjunctionem. Gen. 39. v. 7. עִמִּי *mecum*. Sic Cant. 4. vv. 13. 14. Et in genere quanvis analogiam, sive convenientiam, ut Psal. 105. Heb. 106. v. 6. *Peccavimus* עִם *cum patribus nostris*, i. perinde ut patres nostri, videlicet eorum peccata imitando. Vide Job. 9. v. 26. &c. 2°. Propinquitatem, sive vicinitatem. Gen. 25. v. 11. *Et habitavit Isaac* עִם *cum*, hoc est, *juxta puteum*, &c. Vulg. Sic cap. 35. v. 4. Jos. 7. v. 2. al. 3. cap. 18. v. 22. cap. 19. v. [illegible] 2. Reg. 19. v. 37. &c. 3°. Præsens auxilium, Gen. 26. v. 3. *Et ero* עִמְּךָ *tecum*, *& benedicam tibi.* Sic Jos. 1. vv. 5. 17. 3. Reg. 1. v. 8. &c. Huc pertinet nomen עִמָּנוּאֵל *Immanuel*, sive, ut legunt Lxx. & Vulg. *Emmanuel*, i. *nobiscum Deus*, quod Chald. Isai. 8. v. 10. interpretatur *in auxilio nostro Deus.* 4°. Durationem respectu temporis. Psal. 71. Heb. 72. v. 5. יִירָאוּךָ עִם־שָׁמֶשׁ וְלִפְנֵי יָרֵחַ דּוֹר דּוֹרִים *timebunt te cum sole*, *& ante lunam*; (in) *generationem generationum.* Vel *timebunt te* (plur. ob nomen collectivum) *cum sole & ante lunam generatio generationum*, h. e. ut optime reddidit S. Hieron. *& timebunt te quandiu erit sol*, *& ultra lunam*, *in generatione generationum.* Sym. καὶ φοβηθήσονταί σε ἐφ᾽ ὅσον ὁ ἥλιος, καὶ ἔμπροσθεν τῆς σελήνης, *& timebunt te quandiu* (erit) *sol*, *& ante lunam*, i. quandiu sol & luna permanebunt. Lxx. καὶ συμπαραμενεῖ τῷ ἡλίῳ, καὶ πρὸ τῆς σελήνης, Vulg. Lat. *& permanebit cum sole & ante lunam.* Pro יִירָאוּךָ legisse videntur יַאֲרִיךְ *prolongabitur*, *permanebit*, א transposito.

III. עִמָּד *cum*, isthæc præpositio jungitur tantum cum affixo primæ personæ, ut עִמָּדִי *mecum*, Gen. 3. v. 12. Psal. 22. Heb. 23. v. 4. Job. 9. v. 35. &c.

IV. Præpositio *cum*, Hebræis quandoque per copulativam & in oratione negativa, vel negativæ æquipollente exprimitur.

Jos. 22. v. 24. מַה־לָּכֶם וְלַיהוָה *Quid vobis & Domino Deo Israël?* h. e. cum Domino Deo Israël? non est vobis quidquam cum Domino Deo Israëlis. Alia exempla vide Jud. 11. v. 12. 2. Reg. 16. v. 10. 3. Reg. 17. v. 18. 4. Reg. 3. v. 13. &c. Esd. 4. v. 3. לֹא לָכֶם וָלָנוּ *non vobis & nobis*, h. e. nihil est vobis nobiscum. Alii, non est vestrum nobiscum ædificare domum Deo nostro, idem sensus. Vide Ose. 14. v. 9. & Joel 3. v. 9. al. 4. v. 4.

Joan. 2. v. 4. τί ἐμοὶ καὶ σοί, γύναι, *quid mihi & tibi, mulier?* hoc est, quid mihi tecum est? Alii supplent κοινὸν *commune*, vel πρᾶγμα *negotium.* Vide etiam Matth. 8. v. 29. cap. 28. v. 19.

Apud profan. Anacr. τί γὰρ μάχαισι κἀμοί; *quid enim mihi cum bellis?* Arist. τί κοινὸν

Eeee ij

κυνὶ καὶ βαλανείῳ; *quid cani commune cum balneo?* Demosth. οὐδέν ἐστιν ἐμοὶ καὶ σοὶ πρᾶγμα, *nihil mihi tecum est negotii.*

Denique præpositiones אֶת & עִם interdum pleonastice cum alia præpositione conjunguntur. Vide infra in præfixo מ in fine. E contrario aliquando desunt. Levit. 26. v. 42. *Et recordabor fœderis mei Jacob, & fœderis mihi Isaac, & fœderis mei Abraham.* supple *cum* Jacob, &c. Vulg. *quod pepigi cum Jacob*, &c. Vide etiam Deut. 22. v. 43. & conf. Rom. 15. v. 10.

Apoc. 8. v. 3. *Et data sunt illi* (Angelo) *incensa multa*, ἵνα δώσῃ ταῖς προσευχαῖς τῶν ἁγίων, *ut daret*, seu *offerret*, supple σὺν *cum precibus sanctorum.* Vide etiam v. 4.

§. IV.

De Præpositione עֵבֶר trans.

MONOCANON.

PRÆPOSITIO Hebræa עֵבֶר, Græca πέραν, *trans*, non semper ulteriorem partem loci significat, sed & citeriorem; adeoque etiam vicina & proxima citerioris partis loca.

Deut. 1. v. 1. *Hæc sunt verba, quæ loquutus est Moyses ad omnem Israel*, בְּעֵבֶר *trans Jordanem, in solitudine campestri*, &c. h. e. cis, secundum Jordanem, quem Moses nunquam transiit. Sic Jos. 1. v. 14.

Isai. 9. v. 1. *Primo tempore alleviata est terra Zabulon, & terra Nephthali ..... via maris* עֵבֶר *trans Jordanem.* Sic Matth. 4. v. 15. h. e. juxta Jordanem; Zabulon enim, Nephthali, & utraque Galilæa sunt cis Jordanem ratione Judææ.

Matth. 14. v. 22. *Et statim compulit Jesus discipulos ascendere in naviculam, & præcedere eum* εἰς τὸ πέραν, Vulg. *trans fretum*, h. e. ad remotiorem citerioris partis locum, nempe *Bethsaidam*, ut exprimitur Marc. 6. v. 45. Eremus autem, Bethsaïda, & urbs Capharnaum ad idem latus citerius maris Tiberiadis sitæ sunt. τὸ πέραν igitur eo loci non *trans* significat, sed *ultra*; *longius*, *remotius*, idque ex eadem ripa. Confer v. 34. ubi διαπεράσαντες, *transfretantes*, sumitur pro διαπλεύσαντες, *pernavigantes*, *enavigantes*; Genesareth enim, quo Christus cum discipulis suis Bethsaïda venit, juxta eandem ripam est, atque Bethsaïda.

Marc. 10. v. 1. *Et inde exsurgens* (Jesus) *venit in fines Judææ*, διὰ τοῦ πέραν Ἰορδάνου, h. e. *iter faciens secundum Jordanem*; Capharnaum enim, unde veniebat Jesus, & Judæa sitæ sunt cis Jordanem.

Joan. 1. v. 28. *Hæc in Bethania facta sunt* πέραν τοῦ Ἰορδάνου, *penes Jordanem, ubi erat Joannes baptizans*; Bethania enim non est *trans*, sed *cis* Jordanem. Pro ἐν Βηθανίᾳ *in Bethania*, quam lectionem exhibent Vulg. Syrus, Pers. Arab. Æthiop. Copt. Heracleon. Euthym. & innumeri pene mss. codd. à D. *Mill.* laudati; editi cum quibusdam mss. habent ἐν Βηθαβαρᾷ, *in Bethabara.* Hanc lectionem priori anteponendam & amplectendam docent Suidas, Theophilact. ac inprimis Chrysostomus, qui homil. 16. in cap. 1. Joan. sic scribit: ὅσα τῶν ἀντιγράφων ἀκριβέστερον ἔχει ἐν Βηθαβαρᾷ φησιν· ἡ γὰρ Βηθανία οὐχὶ πέραν τοῦ Ἰορδάνου, οὐδὲ ἐπὶ τῆς ἐρήμου, ἀλλ᾽ ἐγγύς που τῶν Ἱεροσολύμων, *exemplaria quædam accuratiora habent in Bethabara; neque enim Bethania trans Jordanem est, neque in deserto; sed prope Jerusalem.* Prima Chrysostomi ratio solida non est; πέραν enim non semper *trans* significat, ut vidimus supra. Multo adhuc luculentius Origenes in Joan. tom. 2. pag. 130. edit. Huet. ἐπιδημήσαντες μὴ δεῖν Βηθανίᾳ ἀναγινώσκειν, ἀλλὰ Βηθαβαρᾷ, γενόμενοι ἐν τοῖς τόποις, ἐπὶ ἱστορίαν τῶν ἰχνῶν Ἰησοῦ, καὶ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, καὶ τῶν προφητῶν. Βηθανία γὰρ, ὡς αὐτὸς ὁ εὐαγγελιστής φησιν, ἡ πατρὶς Λαζάρου, καὶ Μάρθας, καὶ

Μαρίας, ἀπέχει τῶν Ἱεροσολύμων σαδίους δεκαπέντε· ἧς πέῤῥω Ἰορδάνης ποταμὸς, ὡς ἀπὸ σαδίων πλατεῖ λόγῳ ρπ. ἀλλ' ἐδὲ ὁμώνυμος τῇ Βηθανίᾳ τόπος ἐςὶ περὶ τὸν Ἰορδάνην. Δείκνυσθαι δὲ λέγουσι παρὰ τῇ ὄχθῃ τοῦ Ἰορδάνου τὰ Βηθαβαρᾶ, ἔνθα ἱςοροῦσι τὸν Ἰωάννην βεβαπτικέναι, *sed persuasi sumus non Bethania, sed Bethabara legere, cum ad loca pervenissemus, ut Jesu discipulorumque ejus ac prophetarum vestigia inspiceremus. Bethania namque, ut ipse inquit Evangelista, patria Lazari, & Marthæ, & Mariæ, quindecim stadiis à Jerosolymis distat, qua (* Bethania *) Jordanes fluvius, lato computo abest stadiis circiter octoginta supra centum. Sed neque locus est circa Jordanem, qui nomen commune habeat cum Bethania. Dicunt autem ostendi circa ripam Jordanis Bethabara, ubi historiæ dicunt Joannem Baptizasse.* Recte Origenes in assignando intervallo, quod intercedit Bethaniam inter & Jordanem, addidit πλατεῖ λόγῳ, *lato computo*; nam Josephus, quocum itinerarium vetus Jerosolymitanum convenit, centum & quinquaginta stadia ponit inter Jerosolymas & Jerichuntem; & à Jerichunte ad Jordanem, sexaginta. Vide Doctiss. Reland. in Palæst. sua sacra tom. 1. pag. 509. Bethabara autem collocatur vulgo ad oram Jordanis orientalem, in tribu Ruben. Secundum hanc lectionem & situm, præpositio πέραν *trans*, in hoc Joannis contextu, nativa sua significatione gaudebit.

§. V.

De Præpositione עַל super.

MONOCANON.

PRÆPOSITIO עַל *super*, præter communem significationem; alias obtinet, quarum præcipuas operæ pretium est recensere. Significat itaque

I. JUXTA. Gen. 16. v. 7. *Et invenit eam* (Agarem) *angelus Domini* עַל־עַיִן *juxta fontem*, Vulg. Alia exempla vide Exod. 14. v. 9. Psal. 1. v. 3. &c.

II. VERSUS. Gen. 19. v. 28. *Et respexit* (Abraham).... עַל *versus universam terram regionis illius*. Vide etiam Exod. 9. v. 22. cap. 10. vv. 12. 22. &c.

III. AD. Gen. 38. v. 12. *Et ascendit* (Judas) עַל *ad tonsores ovium suarum*, &c. Vide Exod. 20. v. 26. Psal. 47. Heb. 18. v. 41. &c.

IV. CORAM, maxime si jungatur cum פָּנִים *facies*. Exod. 20. v. 3. *Non habebis Deos alienos* עַל־פָּנָי *coram me*, Vulg. Vide Deut. 21. v. 15. Psal. 9. v. 20. Zach. 4. v. ult.

V. IN. 2. Paral. 1. v. 1. *Confortatus est ergo Salomon*..... עַל *in regno suo*. Vide Psal. 21. Heb. 22. v. 11. Isai. 38. v. 20. Ezech. 36. v. 11. Jon. 4. v. 12. &c.

VI. EX. Exod. 23. v. 13. *Nomen Deorum alienorum non recordabimini, non audietur* עַל *ex ore tuo.* Vide Jerem. 7. v. 31. Ezech. 29. v. 32. c. 38. v. 10. &c.

VII. ERGA. Gen. 19. v. 16. *In clementia Domini* עָלָיו *erga eum.* Eleganter Vulg. *eo quod parceret Dominus illi*. Sic 1. Reg. 20. v. 8. Psal. 4. v. 7. נְסָה עָלֵינוּ אוֹר פָּנֶיךָ יְהוָה, Aq. ἐπαρον *attolle*, S. Hieron. *leva super nos*, i. erga nos *lumen vultus tui, Domine.* LXX. ἐσημειώθη *signatum est*, &c. legeb. נִסָּה à נָסָה *attollere*, quod & ipsum formatum est à נָשָׂא, vide supra p. 272. col. 1. & ob affinitatem, quam habet cum נֵס, significare etiam potest *vexillum, signum erigere.* Sym. ἐπίσημον ποίησον, *insigne fac*, legeb. נְסָה in imperat. qal. Eadem ferme loquutio occurrit Num. 6. v. 26. ubi pro עַל ponitur אֶל *ad, in, erga.*

VIII. CONTRA. Num. 14. v. 2. *Et murmuraverunt* עַל־מֹשֶׁה וְעַל־אַהֲרֹן *contra Moysen & contra Aaronem.* Vide Psal. 2. v. 2. Psal. 3. v. 2. Isai. 2. v. 12. &c. Sic fere accipitur, cum peccatum ac pœna peccati dicitur esse

super aliquem; tunc enim maledictio, quam lex Divina vibrat, innuitur. Ezech. 33. v. 10. *Iniquitates & peccata nostra* עָלֵינוּ *super nos sunt*, h. e. contra nos, pœnam peccatorum & iniquitatum nostrarum luimus. Vide Gen. 27. v. 13. Jon. 1. v. 14.

IX. PROPTER. Gen. 26. v. 7. *Ne occidant me viri loci illius* עַל *propter Rebeccam*, &c. Sic cap. 37. v. 8. 2. Reg. 1. v. 26. Psal. 7. v. 8. &c.

X. PRO. Levit. 4. v. 3. *Offeret* עַל *pro peccato suo vitulum*, &c. Neh. seu 2. Esd. 4. v. 8. *& pugnate* עַל *pro fratribus vestris.*

XI. DE. Gen. 41. v. 15. *Ego audivi* עָלֶיךָ, LXX. περὶ σοῦ, *de te.* Vide insuper Isai. 2. v. 1. Zach. 12. v. 1. & sic sæpe in prophetis. Tale est illud Virg. Æneid. I. v. 774.

Multa super Priamo rogitans, super Hectore multa.

XII. CUM. Exod. 35. v. 22. *Et venerunt viri* עַל *cum mulieribus*, &c. Vide Levit. 2. v. 2. cap. 3. v. 4. cap. 4. v. 11. cap. 19. v. 26. 1. Reg. 14. v. 35. Isai. 7. v. 2. Ezech. 25. v. 10. Mich. 7. v. 13. &c.

Antequam huic parag. finem imponamus, quædam notanda sunt. 1°. עַל scribitur pro אַל, Ezech. 9. v. 5. עַל־תָּחוֹס *non parcat oculus vester*, וְאַל־ *neque misereamini*, Vulg. quod etiam notarunt Massorethæ. E contrario, אֶל ponitur pro עַל 1. Reg. 27. v. 10. עַל־, supple מִי *contra quem irruistis*, diffudistis vos hodie? Vide supra pag. 570. col. 1. 2°. עַל cum præfixo מ conjunctum abundat. 4. Reg. 15. v. 18. *Non*, recessit מֵעַל *à peccatis Jeroboam.* Sic 1. Reg. 6. v. 5. 3°. Vice versa, עַל quandoque deest. Psal. 3. v. 8. *Quoniam tu percussisti omnes adversantes mihi* לֶחִי, pro עַל־לֶחִי, *super maxillam*, vel *in maxilla.* Vulg. *sine causa*, cujus interpretationis rationem vide infra in Synt. fig. in Proverbio. In hac loquutione præpositio עַל exprimitur 2. Paral. 18. v. 23. Mich. 4. v. 14. al. c. 5. v. 1.

Ezech. 12. v. 10. *Sic dicit Dominus* הַנָּשִׂיא pro עַל־הַנָּשִׂיא *super ducem .....* וְכָל־ pro וְעַל־כָּל־ *& super omnem domum Israël*, Vulg. Hanc præpositionem deficientem supplet quoque Chald. Paraphrastes.

§. VI.

De Præpositione תַּחַת, sub, subter.

MONOCANON.

PRÆPOSITIO תַּחַת *sub, subter*, præter communem hanc notionem, significat etiam

I. LOCUM. Exod. 16. v. 29. *Maneat unusquisque* תַּחְתָּיו *sub se*, h. e. in loco suo. Vulg. *apud semetipsum.*

Jos. 5. v. 8. *Et manserunt* תַּחְתָּם *in locis suis*, Vulg. *in eodem castrorum loco.* Vide etiam c. 6. v. 4. al. 5. Isai. 25. v. 10. al. 12. Jerem. 38. v. 9. &c.

II. PRO, LOCO, VICE. Gen. 4. v. 25. *Posuit mihi Deus semen aliud* תַּחַת *pro Abel, quem occidit Cain.*

Ibid. c. 30. v. 2. *Et iratus est Jacob contra Rachelem, & dixit:* הֲתַחַת *nunquid pro Deo ego sum?*

Exod. 21. v. 23. *Et dabis animam* תַּחַת *pro anima.* Vide vv. 24. 25. 26. Gen. 30. v. 2. c. 50. v. 19. Jos. 5. v. 7. Psal. 44. Heb. 45. v. 17. &c.

III. PROPTER, EO QUOD. Prov. 30. v. 21. תַּחַת שָׁלוֹשׁ *propter tria contremiscit*, vel *movetur terra*, &c. hoc est, terræ incolæ.

Ibid. v. 22. תַּחַת *propter servum, cum regnaverit, &* (propter) *stultum, cum saturatus fuerit pane.*

Ibid. v. 23. תַּחַת *propter odiosam mulierem, cum in matrimonium fuerit assumta, &* (propter) *ancillam, cum fuerit hæres dominæ suæ.*

Isai. 60. v. 15. תַּחַת הֱיוֹתֵךְ *pro eo quod fuisti derelicta.*

Interdum adjicitur אֲשֶׁר, Isai. 53. v. 12. תַּחַת אֲשֶׁר *pro eo quod tradidit in mortem animam suam*, &c. Sic Deut. 28. v. 47.

ARTICULUS III.

De præpositionum inseparabilium constructione & significatione.

PRÆPOSITIONES Hebræorum conjunctæ, sive *inseparabiles*, quatuor sunt, nempe : ב , כ , ל , מ , quæ idcirco dicuntur *inseparabiles*, quod cum aliis vocibus componi debeant, ut certa ipsis constet significatio. Componuntur autem ab initio, unde & *præfixa* vocantur.

§. I.

De præpositione præfixa ב.

Præpositionis hujus significatio primaria est IN cum ablativo, notatque *vel* locum & subjectum in quo, ut: בַּבַּיִת *in domo*, Gen. 39. v. 5. בְּעַמְּךָ *in populo tuo*, Exod. 22. v. 28. *Vel* tempus, ut: בְּרֵאשִׁית *in principio*, Gen. 1. v. 1. *Vel* qualitatem, aut rem quancumque, ut: בֶּאֱמוּנָה Psal. 32. Heb. 33. v. 4. *in veritate*, sive *constantia*, h. e. verum & constans, sicque periphrasin efficit *adjectivi*, vide supra pag. 463. can. IV. & *adverbii*, ut: בְּמִרְמָה Gen. 34. v. 13. *in dolo*, h. e. dolose, vide pag. 559. can. I. Præterea ב significat

I. INTER. Psal. 67. Heb. 68. v. 19. *Accepisti dona* בָּאָדָם *inter homines* distribuenda. Confer Ephes. 4. v. 8. Vide etiam Psal. 59. Heb. 60. v. 12. &c. & supra pag. 517. col. 1.

II. AD, vel IN cum accusativo, notatque *vel* causam finalem, Eccle. 10. vers. 17. בִּגְבוּרָה וְלֹא בַשְּׁתִי *ad robur, & non ad compotationem*, Vulg. *ad reficiendum*, &c. *Vel* motum ad locum, aut subjectum, Gen. 11. v. 4. *Faciamus nobis civitatem & turrim, cujus culmen pertingat* בַשָּׁמַיִם *ad cœlum*. Job. 5. v. 19. *Non pertinget* בְּךָ *ad te malum*. Vide etiam Levit. 16. v. 22. 1. Reg. 8. v. 2. Psal. 18. Heb. 19. v. 5. (confer Rom. 10. v. 18.) Prov. 30. v. 19. Isai. 10. v. 22. &c. Usurpatur etiam de tempore. 1. Reg. 1. v. 7. שָׁנָה בְשָׁנָה *anno in annum*, hoc est, quotannis. Vide etiam Isai. 66. v. 23.

III. CONTRA. Gen. 16. v. 12. *Manus ejus* (Esau) בַּכֹּל *contra omnes, & manus omnium* בּוֹ *contra eum*. Vide Exod. 14. v. 25. Num. 12. v. 1. cap. 21. v. 5. 3. Reg. 2. v. 23. Jerem. 31. v. 20. Mich. 1. v. 2. Psal. 104. Heb. 105. v. 27. Isai. 21. v. 13. &c.

IV. EX, DE; atque ita innuit 1°. Causam materialem, Exod. 35. v. 32. *Ad faciendum opus* בַּזָּהָב *ex auro, & argento, & ære, & ferro*. Vide c. 38. v. 8. 2. Paral. 16. v. 16. &c. 2°. Subjectum cujuscunque actionis, Exod. 12. v. 43. *Omnis alienigena non comedet* בּוֹ *ex eo* (agno paschali.) Vide Lev. 8. v. 32. c. 26. v. 36. Deut. 6. v. 7. cap. 11. v. 19. &c. 3°. Modum actionis & rei, Deut. 6. v. 5. *Diliges Dominum Deum tuum* בְּכָל־לְבָבְךָ *ex toto corde tuo*, &c. Marc. 12. v. 30. Luc. 10. v. 27. ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου. Vide Habac. 2. v. 4. & confer Rom. 1. v. 17. Gal. 3. v. 11.

V. PRO, eoque innuitur 1°. Commodum, 1. Reg. 19. v. 3. *loquar* בְּךָ *pro te ad patrem*. Sic v. 4. Vel incommodum, Jos. 6. v. 26. בִּבְכֹרוֹ *contra primogenitum suum fundamenta illius* (Jericho) *jaciat*, &c. 2°. Pretium cum verbis *mercandi*; & quantitas, cum verbis *æstimandi*, Deut. 2. v. 6. *Cibum emetis ab eis* בַּכֶּסֶף *pro pecunia*. Isai. 2. v. 22. *Nun* בַּמֶּה *pro quo æstimatur ipse*, h. e. quanti. Vide insuper Gen. 37. v. 28. Exod. 22. v. 3. 1. Paral. 21. v. 24. Isai. 52. v. 3. Thren. 4. v. 2. cap. 5. v. 4. &c.

VI. PROPTER. Gen. 18. v. 28. *An delebis* בַּחֲמִשָּׁה *propter quinque* (ex quinquaginta deficientes) *universam urbem?* Vide Prov. 27.

v. 1. ubi etiam verti potest *de*, Psal. 149. Heb. 150. vv. 1. 2. Jerem. 17. v. 3. c. 18. v. 18. Jon. 1. v. 4. &c.

VII. PER. Num. 12. v. 2. *Num* בְּמֹשֶׁה *per solum Moysen loquutus est Deus?* Sic 2. Reg. 23. v. 2. Heb. 1. v. 1. Vide præterea Deut. 32. v. 21. &c. In juramento quandoque adhibetur, Isai. 45. v. 23. בִּי *per me juravi.*

VIII. CUM, idque *vel* de causa instrumentali, aut modo actionis, Gen. 48. v. 22. *Do tibi partem unam .... quam tuli de manu Amorrhæi*, בְּחַרְבִּי וּבְקַשְׁתִּי *cum gladio meo, & cum arcu meo*, h. e. gladio meo & arcu meo; Latini enim hanc præpositionem negligunt. Vide Psal. 2. v. 9. Prov. 24. v. 5. ubi modus actionis innuitur. Interdum ב subintelligitur, Psal. 43. Heb. 44. v. 3. יָדְךָ *manu tua gentes expulisti.* Sic Psal. 59. Heb. 60. v. 7. Psal. 137. Heb. 138. v. 7. Isai. 1. v. 20. *Vel* de causa principali, cujus auxilium indicatur. Psal. 17. Heb. 18. v. 30. בְּךָ *in te*, hoc est, tecum, tua ope, tuo auxilio, אָרֻץ *transgrediar turmam*, hostium cuneos perrumpam, וּבֵאלֹהַי *& cum Deo meo transiliam murum.* Vide Psal. 59. Heb. 60. v. 14. *Vel* denique de conjunctione & comitatu, Gen. 32. v. 10. בְּמַקְלִי *cum baculo meo transivi Jordanem istum*, h. e. præter baculum meum nihil mecum habebam cum Jordanem hunc transii. Vide quoque Exod. 19. v. 9. 1. Reg. 1. v. 24. Jerem. 11. v. 19. Ose. 5. v. 6. &c.

IX. SIVE, vel *tam, quam*, cum repetitur, & distributive accipitur. Exod. 12. v. 19. *Peribit anima illa de cœtu Israël*, בַּגֵּר וּבְאֶזְרַח *tam de advenis, quam de indigenis terræ*, Vulg. Vel sive sit peregrinus, sive indigena. Vide Ose. 4. v. 3. &c.

X. CUM, vel QUUM, POSTQUAM, si infinitivo addatur, & gerundium in *do* constituat. Vide supra pagg. 147. 148. 149.

Lev. 12. v. 6. בִּמְלֹאת *cum expleti fuerint dies purificationis suæ*, Vulg. Vide Deut. 4. v. 46. Psal. 4. v. 2. &c.

XI. Præfixa ב sæpius venit post verba, & modo *dativo*, modo *accusativo* exprimendo inservit, prout verbum Latinum Hebræo respondens postulat.

Dativo, Exod. 14. v. 31. *Et crediderunt* (Israëlitæ) בַּיהוָה וּבְמֹשֶׁה *Domino & Moysi servo ejus.* Sic Deut. 28. v. 66. 1. Reg. 27. v. 12. 2. Paral. 20. v. 20. &c.

Accusativo, Gen. 31. v. 7. *Sed & pater vester* הֵתֶל בִּי *circumvenit me.* Vide c. 34. v. 1. c. 37. v. 2. Exod. 4. v. 4. Prov. 9. v. 5. Psal. 71. Heb. 72. v. 3. &c. Sic Matth. 10. v. 32. *Qui confitebitur* ἐν ἐμοὶ *in me*, hoc est, *me*, *coram hominibus*, *confitebor & ego* ἐν αὐτῷ *in eo*, h. e. eum, *coram patre meo*, Vulg.

XII. Quandoque *deficit*, quandoque *redundat* ב.

DEFICIT. Prov. 8. v. 22. *Dominus possedit me* רֵאשִׁית *principium*, pro בְּרֵאשִׁית *in principio*, sive, ut Vulg. *in initio viarum suarum;* quæ expositio confirmatur textu seq. *antequam quidquam facerer à principio.* Alii ellipsin hîc non agnoscunt, vertuntque: *Dominus possedit me principium viarum suarum*, h. e. operationum suarum; principium, inquam, per quod omnia facta sunt, & sine quo factum est nihil. Sic fere antiqui interpretes Græci. Aq. κύριος ἐκτήσατό με κεφ. τῶν ὁδῶν αὐτοῦ, ἀρχῆθεν κατεργασμάτων αὐτοῦ, *Dominus possedit me capitulum viarum suarum, à principio operum suorum.* Sym. κύριος ἐκτήσατό με ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ, πρὸ τῆς ἐργασίας αὐτοῦ, *Dominus possedit me principium viarum suarum ante operationem suam.* Theod. κύριος ἐκτήσατό με ἀρχὴν ὁδοῦ αὐτοῦ, πρὸ τῆς ἐργασίας αὐτοῦ ἀπὸ τότε, *Dominus possedit me principium viæ suæ, ante operationem suam ex tunc.* LXX. κύριος ἔκτισέ με ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ εἰς ἔργα αὐτοῦ, *Dominus creavit me principium viarum suarum, in opera sua.* Vero simile est amanuensium incuria irrepsisse in LXX. versionem ἔκτισέ με, *creavit me*, pro ἔκτησέ με, *possedit me*, à κτάω, quod licet in hac forma activa usitatum non sit, potuit tamen ab illis interpretibus usurpari, qui non semper purioris græcitatis vocibus utuntur. Vel si transtulerunt ἔκτισε, forte ipsi affinxerunt significatum τοῦ ἐγέννησε *genuit*; sicuti verbum istud קָנָה reddiderunt, Zach. 13. v. 5. unde Latini dicunt *creare & procreare liberos*, pro *gignere*. Præterea Gen. 4. v. 1. קָנִיתִי *possedi hominem cum Deo*, nihil aliud est quam *genui* hominem. Æterna itaque sapientia à Deo possessa est in initio viarum, i. operationum

tionum suarum, hoc est, ab æterno; vel Deus *genuit* eam ab æterno, quod eodem recidit.

Isai. 41. v. 2. *Quis suscitavit ab oriente justum* (Abrahamum).... *dabit* (h. e. dedit) *in conspectu ejus* (in potestatem ejus) *gentes*, וּמְלָכִים יַרְדְּ pro וּבִמְלָכִים & *in reges dominari fecit?* Vulg. & *reges obtinebit*, h. e. obtinuit. Vide Gen. 14. Aliis tamen justus ille est *Messias*, aliis *Cyrus*. Alia exempla τοῦ ב deficientis, vide Gen. 45. v. 16. & *vox audita est* בֵּית *domo*, pro בְּבֵית *in domo Pharaonis*. Num. 12. v. 8. מַרְאֶה pro בְּמַרְאֶה *in visione*, Vulg. *palam*. Jerem. 36. vv. 7. 8. 9. בֵּית יְהוָה pro בְּבֵית *in domo Domini*, &c.

Interdum ex præcedenti membro ב repetendum est. Exod. 6. v. 3. *Ego Dominus apparui Abrahamo, Isaaco, & Jacobo*, בְּאֵל שַׁדָּי *in Deo omnipotente*, וּשְׁמִי יְהוָה לֹא נוֹדַעְתִּי לָהֶם supp. ב, וּבִשְׁמִי & *in nomine meo* יְהוָה *non innotui eis*. Vulg. & *nomen meum* ADONAI *non indicavi eis*; niphal enim interdum active significat, vide supra pag. 132. col. 1. Secundum hanc interpretationem non est ellipsis τοῦ ב. Sensus autem hujus loci non est, quod Abraham, Isaac, & Jacob nomen יְהוָה ignoraverint; contrarium enim evincitur ex Gen. 14. v. 22. c. 15. vv. 2. 7. c. 26. v. 25. c. 27. v. 20. &c. sed innuit Deus illustriorem sui, suarumque perfectionum cognitionem factam fuisse Moysi, quam Patriarchis istis, quibus facie ad faciem, sicut Moysi, non apparuit. Vide Exod. 33. v. 11. Num. 12. v. 8. Alii ad *αὐτουσίας à se existentiæ* (quæ est genuina vocis יְהוָה significatio) attributa quædam attendentes, puta veritatem, & in exsequendis promissis fidelitatem, hunc locum sic exponunt: apparui quidem Abrahamo .... in Deo omnipotente, h. e. quatenus Deus omnipotens, atque ita docui posse me præstare promissionem terræ Chanaan: at in nomine יְהוָה non innotui illis, h. e. nondum præstiti, quod promisi. Nunc autem cognoscetis vim hujus nominis, & quod promisi Abrahamo, jam exsequar. Huic sententiæ adstipulatur R. Salomo comm. in h. l. Denique existimant nonnulli nomen יְהוָה primis Patriarchis ignotum fuisse, ac Moysi primo revelatum. Ad loca autem Geneseos mox laudata, quod attinet: respondent nomen istud loco aliorum Dei nominum, quibus Patriarchis innotuerat, à Moyse scriptum fuisse, utpote quod perfectiorem essentiæ Divinæ cognitionem in suo conceptu includeret. Sic, qui linguam Hebraïcam mundi coævam negant, argumentum ex nominum propriorum etymologia petitum solvunt, aiuntque originationem à Mose in lingua, qua scribebat, servatam fuisse, antiquam vero minime expressam; ut v. g. si quis Hebræa in linguam Latinam vertens scriberet Hevæ primogenitum vocatum fuisse *possessionem*, quia Heva dixit: *possedi* hominem per Deum, seu Dei auxilio. Vide argumentum istud fusius explicatum in præfat. pagg. xxiv. xxv.

Job. 12. v. 12. בִּישִׁישִׁים חָכְמָה וְאֹרֶךְ יָמִים תְּבוּנָה *in antiquis est sapientia, &* (in) *longitudine dierum intelligentia.* Vulg. & *in multo tempore prudentia.* Recte præpositionem *in* supplevit. Alia exempla sunt Isai. 48. v. 14. Jerem. 27. v. 18. &c.

REDUNDAT ב. Job. 16. v. 10. al. 11. *Aperuerunt contra me* בְּפִיהֶם *in ore suo*, hoc est, *os suum*. Vulg. *ora sua*.

Prov. 9. v. 5. *Venite, comedite* בְּלַחְמִי *panem meum, & bibite* בְּיַיִן *vinum, quod miscui vobis.* Vide Thren. 1. v. 17. &c. Sæpius enim ב istud post verba pleonasticum est.

In aliquibus sententiis ב istud repetitum *ἀντίστροφον* efficit. 1. Paral. 7. v. 23. כִּי בְרָעָה הָיְתָה בְּבֵיתוֹ *quia malum fuit in domo ejus*, vel *quia in malo fuit domus ejus.* Duo alia exempla vide Job. 18. v. 8. Ose. 13. v. 8. al. 9.

Denique ב cum vocibus indeclinabilibus interdum jungitur, idque sæpius pleonastice, sed eleganter, ut: בְּאֵין מֵבִין *in non intelligente*, h. e. nemine advertente. בִּבְלִי־דַעַת *in non scientia*, i. sine scientia, vel studio. בְּלֹא כֶסֶף *in non argento*, h. e. sine argento. בְּבֵין *in inter*, hoc est, inter. בְּטֶרֶם *in antequam*, i. antequam. בְּכֵן, בְּכֹה *in sic*, hoc est, sic. בִּמְאֹד *in valde*, i. valde. בְּעֵבֶר *in trans*, i. trans. בְּעַד *in usque, in propter*, id est, pro, propter, per. בְּעוֹד *in adhuc*, hoc est, adhuc, dum, בְּיוֹמָם *in interdiu*, hoc est, interdiu, &c.

§. II.

De præpositione præfixa כ.

Primaria ejus significatio est *sicut*, *tanquam*. Psal. 1. v. 3. *Et erit* כְּעֵץ *sicut*, Vulg. *tanquam lignum, quod plantatum est secus decursus aquarum.* Vide Psal. 43. Heb. 44. v. 23. Psal. 142. Heb. 143. v. 6. &c.

Cum geminatur כ, significat rerum inter se ex æquo comparationem, ita ut prius πρότασιν, posterius ἀπόδοσιν similitudinis denotet. Gen. 18. v. 25. *Et erit* כַּצַּדִּיק כָּרָשָׁע *sicut justus, sic impius*, concise pro & erit justus sicut impius, & impius sicut justus. Vide cap. 44. v. 18. 3. Reg. 22. v. 4. Isai. 24. v. 2. quo in ultimo loco כ duodecies geminatur. Quandoque tamen כ repetitum *tum*, vel *tam*, *quam* redditur, Zach. 9. v. 15.

Præterea כ significat

I. CIRCITER, PROPE, notatque *numeri*, *mensuræ*, aut *temporis* conjecturam.

Numeri. Exod. 12. v. 37. *Profectique sunt filii Israël....* כְּשֵׁשׁ *circiter sexcenta millia virorum.* Vide 1. Reg. 14. v. 14.

Mensuræ. Ruth. 2. v. 17. *Quæ collegerat* (Ruth) *virga cædens & excutiens, invenit hordei* כְּאֵיפָה *circiter*, Vulg. *quasi Ephi mensuram.* Vide Jos. 3. v. 4.

Temporis. Gen. 18. v. 10. *Revertens veniam ad te* כָּעֵת חַיָּה *circa hoc tempus vitæ.* Vulg. *tempore isto, vita comite*, i. in quo vita supererit vobis, ut fere Chald. interpretatur. R. Salomo, *circa tempus hoc in anno sequuturo.* Vide Ruth. 1. v. 4.

Huc pertinet כִּמְעַט *circiter parum*, hoc est, ferme, parum abfuit. Vide Prov. 5. v. 14.

II. JUXTA, SECUNDUM, ita ut normam vel exemplar respiciat.

Gen. 1. v. 26. *Faciamus hominem...* כִּדְמוּתֵנוּ *secundum similitudinem nostram.* Alia exempla vide Isai. 44. v. 13. 1. Reg. 13. v. 14. (confer Psal. 88. Heb. 89. vv. 19. 20. Act. 13. v. 22.) Psal. 50. Heb. 51. v. 3. Prov. 24. v. 12. Jerem. 31. v. 32.

III. QUOMODO, QUA RATIONE. Eccle. 11. v. 5. *Quomodo ignoras, quæ sit via spiritus*, h. e. quomodo anima creetur infundendo in corpus, & creando infundatur, & בַּעֲצָמִים *qua ratione compingantur ossa in ventre prægnantis: sic nescis opera Dei, qui fabricator est omnium.*

IV. QUUM, vel CUM, POSTQUAM, & fere tempus præteritum notat, si videlicet infinitivis præponatur. Vide supra pagg. 147. 148. 149.

Gen. 27. v. 34. כִּשְׁמֹעַ *Cum audisset Esau verba patris sui*, LXX. ἡνίκα ἤκουσεν Ἡσαῦ, *cum audivit Esau*, Vulg. *auditis Esau sermonibus patris.* Vide insuper Deut. 20. v. 9. Jud. 2. v. 4. Jerem. 36. v. 23.

Psal. 11. Heb. 12. v. 9. *In circuitu impii ambulant* (bonis nocendi causa) כְּרֻם זֻלּוּת לִבְנֵי אָדָם *cum exaltatur vilitas*, seu *cum exaltantur vilitates* (quædam enim exemplaria habent זוּלוּת) *filiorum hominum*, h. e. ut optime reddidit Hieron. *cum exaltati fuerint vilissimi hominum.* Sym. ὅταν ὑψωθῶσιν οἱ ἀτελεῖς τῶν υἱῶν τῶν ἀνθρώπων, *cum exaltati fuerint viles filiorum hominum.* LXX. κατὰ τὸ ὕψος σου ἐπολυώρησας τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων, *secundum altitudinem tuam multa cura dignatus es*, vel *laute excepisti filios hominum*, quod recidit cum Vulg. Lat. *multiplicasti*, bonorum enim abundantia homines multiplicantur. Porro LXX. legisse videntur זְלוּת à זָלַל inusitato, unde זוֹלֵל *epulo.* VI. Edit. ἐξουδένωσας *contemsisti*, legebat quoque זְלוּת, sed vocem hanc deducebat à זוּל *vilipendere*, quod flectebat ut זָלַל; duæ enim illæ verborum species formas interdum commutant, ut diximus supra pag. 210. in fine.

Sic cum participio, Gen. 38. v. 29. *Et fuit* כְּמֵשִׁיב *cum retraxisset manum suam*, &c.

Interdum etiam כ cum infinitivo per similitudinem explicatur. 1. Reg. 15. v. 22. *Nunquid vult Dominus holocausta & victimas*, כִּשְׁמֹעַ *sicut quum quis obtemperat voci Domini?* Vulg. *& non potius ut obediatur voci Domini?* idem sensus. Vide Ezech. 35. vv. 14. 15.

Denique כ & שׁ conjuncta similitudinem denotant. Eccle. 12. v. 7. *Et revertatur pulvis in terram suam*, כְּשֶׁהָיָה *sicut fuerat.* Vulg. *unde erat.* Item *cum*, *quandoquidem.* Eccle. 9. v. 12. כְּשֶׁתִּפּוֹל *cum eis extemplo supervenerit.*

V. כ interdum *deficit*, interdum *redundat.*

DEFICIT. Gen. 49. v. 9. *Catulus leonis Juda*, h. e. sicut catulus leonis. Sic Deut. 33. v. 21.

2. Paral. 3. v. 16. *Fecit quoque* (Salomon) *catenulas in oraculo*, h. e. sicut catenulas, seu catenulas similes eis, quæ erant in oraculo. Vulg. *quasi catenulas in oraculo;* trajectio verborum, pro catenulas quasi in oraculo. Vide Prov. 25. vv. 11. 12. 14. c. 17. v. 22. Et sic sæpe in hoc libro.

Ezech. 4. v. 12. וְעֻגַת *& placentam hordeaceam comedes illud* (nempe mixtum ex frumento, hordeo, faba, lente, milio, & vicia, v. 9.) hoc est, quasi placentam, Vulg. *quasi subcinericium hordeaceum*, &c.

Sic apud Horatium in Art. poët. v. 133.

Nec verbum verbo curabis reddere fidus Interpres, h. e. sicut fidus interpres.

REDUNDAT. Vide supra cap. VI. art. II. §. IX. Can. VI. pag. 580.

§. III.

De præpositione præfixa ל.

Significatio primaria est AD, vel IN cum accusativo, notatque 1°. *Motum* ad aliquid. Psal. 67. Heb. 68. v. 19. *Ascendisti* לַמָּרוֹם, *εἰς ὕψος*, Ephes. 4. v. 8. *in altum.* Vide Isai. 53. v. 7. (conf. Act. 8. v. 32.) Deut. 32. v. 46. &c.

2°. *Essentiam* rei, vel *conditionem*, & *statum.* Essentiam, Gen. 2. v. 7. *Et factus est homo* לְנֶפֶשׁ *in animam viventem*, conf. 1. Cor. 15. v. 45. Vide insuper Gen. 2. v. 22. Jud. 8. v. 27. &c. Conditionem & statum, Gen. 20. v. 12. *Et fuit mihi* לְאִשָּׁה *in uxorem.* Vide 2. Reg. 8. v. 3. & Act. 7. v. 21. ubi εἰς in eodem significatu accipitur.

3°. *Adjectivi periphrasin.* Vide supra in nominibus adjectivis, cap. II. art. II. §. II. can. IV. pag. 464. col. 1. num. 2.

4°. *Causam finalem.* Isai. 58. v. 4. *Ecce* לְרִיב *ad litem & contentionem jejunatis*, hoc est, ut ad litigandum otium habeatis. Sic quando jungitur infinitivo, Jud. 6. v. 11. לְהָנִיס *ut fugeret à facie Madian.* Vide etiam cap. 9. v. 24.

Præterea ל significat

I. IN. 1°. De loco & subjecto. Psal. 9. v. 5. *sedisti* לְכִסֵּא *in*, vel *super solium*, estque pro ב, vel עַל. Vide Psal. 15. Heb. 16. v. 10. (confer Act. 2. v. 27.) Ose. 7. v. 2. &c. 2°. De instrumento, ponitur que pro ב. Levit. 26. v. 7. *Corruent coram vobis* (inimici vestri) לֶחָרֶב *in gladio*, i. per gladium. 3°. De tempore. Gen. 3. v. 8. *Et cum audiissent vocem Domini Dei deambulantis in paradiso*, לְרוּחַ הַיּוֹם *in aura diei*, h. e. sub vesperam, quo tempore zephyrus sese attollere, & aspirare solet. Vulg. *ad auram post meridiem.* S. Hieron. quæst. in Gen. tom. 2. nov. edit. col. 510. *In plerisque codicibus Latinorum, pro eo quod hîc posuimus* AD VESPERAM, post meridem *habet: quia τὸ δειλινὸν Græcum sermonem ad verbum transferre non possumus: pro quo in Hebræo scriptum est* LARUE AIOM, *quod Aquila interpretatus est ἐν τῷ ἀνέμῳ τῆς ἡμέρας, id est*, in vento diei. *Symmachus vero διὰ πνεύματος ἡμέρας, id est*, per spiritum diei. *Porro Theodotion manifestius ἐν τῷ πνεύματι πρὸς καταψύχειν τῆς ἡμέρας*, [in spiritu ad refrigerium diei] *ut meridiano calore transacto, refrigerium auræ spirantis ostenderet.* Vide insuper Psal. 72. Heb. 73. v. 14. Isai. 27. v. 3. Psal. 21. Heb. 22. v. 31. quibus in locis ל distributionem indicat.

II. INTER. Exod. 12. v. 2. *Mensis iste.... primus erit* לְחָדְשֵׁי *inter menses anni.* Vulg. *in mensibus anni.*

III. JUXTA. Gen. 49. v. 13. *Zabulon* לְחוֹף *juxta litus*, Vulg. *in litore maris habitabit.*

IV. ERGA. 2. Reg. 18. v. 5. *Leniter mihi* לַנַּעַר לְאַבְשָׁלוֹם *erga puerum istum, erga Absalom*, supp. agite. Vulg. eleganter: *servate mihi puerum Absalom.*

V. SECUNDUM. Gen. 1. v. 21. לְמִינֵהֶם *se-*

cundum ſpeciem ſuam. Sic vv. 24. 25.

VI. CONTRA. Prov. 1. v. 11. *Abſcondamus nos* לְנָקִי *contra inſontem fruſtra*, i. ſine cauſa. Vulg. *abſcondamus tendiculas*, &c. vocem tendiculas ſenſus complendi gratia adjecit. Lxx. aliam ſuppleverunt: *abſcondamus eis γῆν in terra*, &c.

VII. DE. Gen. 20. v. 13. אִמְרִי־לִי *dic de me: frater meus eſt.* Vide cap. 26. v. 7. c. 44. v. 20. Exod. 14. v. 3. 2. Reg. 11. v. 7. Eſth. 3. v. 2. Pſal. 3. v. 3. Pſal. 44. Heb. 45. v. 2. Pſal. 90. Heb. 91. v. 11. (confer Matth. 4. v. 6.) Prov. 30. v. 1. Vide etiam Jun. & Tremel. ad Iſai. 41. v. 7. Jon. 1. v. 6. Habac. 2. v. 6.

VIII. A, vel AB. 2. Paral. 1. v. 13. *Venit ergo Salomon* לַבָּמָה *ab excelſo Gabaon in Jeruſalem.* Vide etiam Exod. 12. v. 13. Prov. 24. v. 23.

IX. PRÆ, PROPTER, SUPER. Num. 16. v. 34. *At vero omnis Iſraël .... fugit* לְקֹלָם *præ voce*, vel *propter vocem eorum.* Vulg. recte, *ad clamorem pereuntium.* Vide Iſai. 36. v. 9. Oſe. 10. v. 5. c. 11. v. 7. &c.

Lev. 21. v. 11. Sacerdos magnus לְאָבִיו וּלְאִמּוֹ *ſuper patre ſuo, aut matre ſua non polluetur.*

X. PRO, notatque 1°. Commodum. Exod. 14. v. 25. *Dominus enim pugnat* לָהֶם *pro eis contra nos.* Vide Num. 25. v. 13. Jud. 6. v. 31. Mich. 2. v. 11. 2°. *loco*, ſeu *vice* ſignificat. Gen. 11. v. 3. *Habueruntque lateres* לְאָבֶן *pro ſaxis.* Vide c. 16. v. 3. Exod. 4. v. 16. &c.

XI. CUM. 1°. De auxilio. Gen. 31. v. 42. *Niſi Deus patris mei Abraham ....* הָיָה לִי *fuiſſet mecum.* Vulg. *adfuiſſet mihi.*

Pſal. 117. Heb. 118. v. 6. יְהוָה לִי *Dominus mecum* (eſt), *non timebo quid faciat mihi homo.* Confer v. ſeq. Lxx. ſuppleverunt vocem *βοηθὸς adjutor*, ſic: *Dominus mihi adjutor*, &c.

Pſal. 123. Heb. 124. v. 1. *Niſi quia Dominus erat* לָנוּ *nobiſcum*, &c. Vulg. *in nobis.*

2°. De conjunctione vel comitatu. Gen. 46. v. 26. *Cunctæ animæ, quæ ingreſſæ ſunt* לְיַעֲקֹב *cum Jacob in Ægyptum.* Sic etiam Vulg.

XII. SICUT. Exempla vide ſupra in adverbiis comparandi cap. VI. §. IX. can. IV. num. II. pag. 578. col. 1.

XIII. QUOAD, QUOD ATTINET. Prov. 25. v. 3. *Ut cœlo* לָרוּם *quoad altitudinem, & terra* לָעֹמֶק *quoad profunditatem: ita animo regis non eſt perveſtigatio.*

XIV. Quamvis ל dativi caſus proprie articulus ſit, aliis tamen caſibus interdum inſervit. Etquidem 1°. Nominativo, quando cum verbo ſubſtantivo conſtruitur. Ezech. 37. v. 27. *Ero eis* לֵאלֹהִים *Deus, & ipſe erunt mihi* לְעָם *populus*, Vulg. Sic v. 23. Levit. 26. v. 17. (confer 2. Cor. 6. v. 16.) Vide etiam ſupra in verbo ſubſtantivo *ſum*, pag. 539. col. 1. 2°. Genitivo, cum rei alicujus auctor vel poſſeſſor memoratur. Auctor, ut Pſal. 3. v. 1. מִזְמוֹר לְדָוִד *Pſalmus Davidis.* Et ſic ſæpe in Pſalmis. Poſſeſſor, Gen. 32. v. 18. לְעַבְדְּךָ לְיַעֲקֹב *ſervi tui Jacobi* ſunt ea, &c. Pſal. 23. Heb. 24. v. 1. לַיהוָה *Domini eſt terra & plenitudo ejus*, &c. ל iſtud cum pronominibus affixis in eo caſu conjunctum, ea interdum ex demonſtrativis, ſeu perſonalibus, efficit poſſeſſiva, ut Pſal. 49. Heb. 50. v. 10. לִי *mea eſt omnis beſtia ſylvæ.* Pſal. 118. Heb. 119. v. 94. לְךָ *tuus ſum ego*, &c. Hab. 2. v. 6. *væ ei, qui multiplicat* לֹא־לוֹ *non ſua.* Denique cum quævis alia relatio notatur, ut Gen. 7. v. 11. *Anno ſexcenteſimo* לְחַיֵּי *vitæ Noe.* Pſal. 120. Heb. 121. v. 1. *Canticum* לַמַּעֲלוֹת *graduum*, quod Pſal. 119. Heb. 120. v. 1. & ſeqq. ſcribitur הַמַּעֲלוֹת. Ezech. 10. v. 3. *à dextris* לַבַּיִת *domus.* Mich. 4. v. 8. *Regnum* לְבַת *filiæ Jeruſalem.* 3°. Dativo, idque communiter. Gen. 21. v. 7. *Quis dixiſſet* לְאַבְרָהָם *Abrahamo*, &c. Vide etiam Deut. 9. v. 5. Pſal. 109. Heb. 110. v. 1. &c. Huc pertinet *vel* cum officium & debitum notatur, 2. Paral. 20. v. 17. לֹא לָכֶם *non veſtrum erit pugnare*, &c. Vulg. *non eritis vos, qui pugnabitis.* Mich. 3. v. 1. *Nunquid non* לָכֶם *veſtrum eſt ſcire judicium?* Vulg. Prov. 31. v. 4. אַל לַמְלָכִים לְמוֹאֵל אַל לַמְלָכִים שְׁתוֹ־יָיִן וּלְרוֹזְנִים אֵו שֵׁכָר *regum non eſt, Lemoel, regum non eſt bibere vinum: & potentum* (non eſt) *deſiderium vini*, ſive potus inebriantis, h. e. potentes vinum appetere non debent. Vulg. *Noli regibus, ô Lamuel, noli regibus dare vinum: quia nullum ſecretum eſt, ubi regnat ebrietas.* Prioris hemiſtichii ſenſum, non omnia verba, reddidit; at in poſteriori, pro וּלְרוֹזְנִים videtur legiſſe וְלוֹ רְזָנִים diviſim & trajecto ו, quod ibi eſt pro א, ut fit interdum, nempe וְלוֹ pro וְלֹא *non enim* (ſunt) *ſecreta*, vel

posito singulari pro plurali, *non enim*, vel *quia nullum est secretum*, sumta voce רָזִים in sensu alterius, quæ ab eadem radice רָזָה deducitur, nempe רָזִי, aut sine affixo רָז, quam Isai. 24. v. 16. Chald. Syr. Arab. Ox. & ipse Vulgat. interpretantur *secretum*, quam etiam significationem habet in Chald. Syr. & Samaritana dialecto. Præterea loco אֵי legebat אַיֵּ *ubi*, cum (י) pro ו, ut ibi legendum monent Massorethæ. Denique שֵׁכָר *ebrietatem* interpretatur, per metonymiam effectus pro causa. *Vel* cum rei causa innuitur, Psal. 3. v. 9. לַיהוָה *Domino est salus*, h. e. Dominus salutis auctor est. Sic Jon. 2. v. 10. Apoc. 7. v. 10. *Salus τῷ θεῷ ἡμῶν Deo nostro*, non enim salutem Deo precantur, sed Deum salutis auctorem agnoscunt & prædicant. 4°. Accusativo, quando videlicet cum verbis hunc casum in lingua Latina regentibus construitur. 2. Reg. 3. v. 30. *Igitur Joab & Abisai frater ejus occiderunt* לְאַבְנֵר *Abnerum*. Vide etiam Psal. 103. Heb. 104. v. 32. Jerem. 40. v. 2. Ose. 1. v. 6. &c.

XV. ל infinitivo præpositum diversimode exponitur. 1°. Per gerundium in *di*, vide supra pagg. 147. 148. 149. 2°. Per gerundium in *dum*, vide ibid. 3°. Per gerundium in *do*, 2. Reg. 13. v. 2. *Et angebatur Amnon* לְהִתְחַלּוֹת *conficiendo se morbo propter Thamar sororem suam*. Vulg. *ita ut propter amorem ejus ægrotaret*. 4°. Per infinitivum; tuncque supervacaneum est ל. Vide sup. pag. 149. coll. 1. 2. In hac loquutione verbum finitum quandoque deficit. Jud. 1. v. 19. *nec* לְהוֹרִישׁ *expellere*, seu *delere habitatores vallis*, supple *potuit*. Vide Amos 8. v. 4. ubi ante לְהַשְׁבִּית supplendum est cum Chald. *putatis*, aut quid simile. Thren. 3. v. 34. לְדַכֵּא *conterere sub pedibus suis omnes vinctos terræ*. v. 35. לְהַטּוֹת *declinare judicium viri*, &c. v. 36. לְעַוֵּת *pervertere hominem in judicio suo*, in his tribus infinitivis ל abundat, & reguntur à verbo finito sequente: *Dominus ignoravit*, h. e. nescit conterere, &c. 5°. Per participium, Jos. 2. v. 5. *Et erat porta* לִסְגּוֹר *claudenda*, Vulg. *cumque porta clauderetur*. 2. Reg. 18. v. 3. *melius est ut sis nobis in*, vel *ex urbe* לַעְזוֹר *opitulans*, Vulg. *præsidio*. 6°. Per nomen, vide supra pag. 149. col. 2. 7°. Per adverbium, Mich. 7. v. 3. עַל הָרַע כַּפַּיִם לְהֵיטִיב *ad male faciendum manibus egregie* proni, seu intenti sunt. In hac phrasi ל interdum deficit, Deut. 9. v. 21. *Et contrivi illum* (vitulum aureum) טָחוֹן הֵיטֵב *molendo benefacere*, h. e. bene, valde, omni studio & opera molendo. Cap. 17. v. 4. *Audiensque inquisieris* הֵיטֵב *diligenter*, Vulg. Alia exempla vide Deut. c. 19. v. 18. c. 27. v. 8. 4. Reg. 11. v. 18. Huc refert Qimhhi Jon. 4. v. 4. הַהֵיטֵב *an benefaciendo ira est tibi?* h. e. an ita valde iratus es? vox enim illa (הֵיטֵב), secundum eundem Qimhhi, ad augendam significationem adhibetur. Vide etiam v. 9.

XVI. ל quandoque *deficit*, quandoque *redundat*.

DEFICIT. 2. Reg. 15. v. 31. וְדָוִד pro וּלְדָוִד. *Davidi autem nuntiatum est*. Psal. 44. Heb. 45. v. 7. *Sedes tua, ô Deus*, עוֹלָם *in sæculum*, pro לְעוֹלָם, ut v. 3. exprimitur. Psal. 118. Heb. 119. v. 33. *& exquiram eam* (legem) עֵקֶב pro לְעֵקֶב *in finem*. Lxx. διὰ παντὸς, Vulg. Lat. *semper*. Sic v. 112. Eccle. 12. v. 13. *Deum time, & mandata ejus observa, quia hoc* כָּל־אָדָם pro לְכָל־ *omni homini* convenit; vel omnis hominis officium est. Jerem. 23. v. 17. וְכֹל pro וּלְכֹל *& omni*. Ose. 7. v. 16. *Revertuntur* לֹא עָל pro לֹא לְעָל *non ad excelsum*, h. e. Deum verum. Vulg. *Reversi sunt ut essent absque jugo*, pro עָל legeb. עֹל. Sic Symm. ἀπέστρεψαν εἰς τὸ μὴ ἔχειν ζυγὸν, *reversi sunt ut non haberent jugum*. V. edit. ἀπέστησαν ἵνα διάγωσιν ἄνευ ζυγοῦ, *defecerunt ut viverent sine jugo*. Lxx. ἀπεστράφησαν εἰς οὐδὲν, *conversi sunt in nihilum*, pro עָל legisse videntur אַל *non, nihil*, vel inter vertendum ע cum א commutandum existimaverunt. Alia exempla vide 1. Reg. 5. v. 8. cap. 16. v. 16. &c.

Interdum ל ex præcedenti membro repetendum est. Gen. 41. v. 12. *Interpretatus est* (Joseph) לָנוּ *nobis somnia nostra*, אִישׁ pro לְאִישׁ *cuilibet secundum somnium suum*. Vide Deut. 33. v. 4. ubi est קְהִלַּת pro לִקְהִלַּת *congregationi*, seu *multitudini Jacob*.

REDUNDAT. 1°. Quando nomini præfigitur, & nominativus simpliciter intelligitur. 1. Paral. 3. v. 1. *Hi sunt autem Davidis filii*.... v. 2. *tertius* לְאַבְשָׁלוֹם *Absalom*. Conf. 2. Reg.

3. v. 3. ubi sine ל est. 1. Paral. c. 5. v. 2. *Judas erat fortissimus inter fratres suos, & de stirpe ejus* לְנָגִיד *princeps*, Vulg. *principes germinati sunt.* Quidam per *principem* illum Messiam intelligunt, qui ex tribu Juda venturus erat. Alia exempla vide 1. Paral. 28. v. 21. in vocibus לְכָל־נָדִיב *omnis spontaneus.* Cap. 29. v. 5. in לַזָּהָב *aurum*, לַכֶּסֶף *argentum*, pro הַזָּהָב & הַכֶּסֶף, ut v. 2. legitur. Isai. 32. v. 1. in לְשָׂרִים *principes.* Cap. 63. v. 2. in לִלְבוּשֶׁךָ *vestimentum tuum.* Jerem. 30. v. 12. in לְשִׁבְרֵךְ *confractio tua.* Prov. 14. v. 34. in לְעֶבֶד *servus*, &c. 2°. Quando præpositionibus emphatice subjungitur, ut Gen. 1. v. 6. ***Et dividat*** (firmamentum, seu expansum, aut aër) בֵּין מַיִם לָמָיִם *inter aquas ad aquas*, id est, inter aquas & aquas. Videlicet inter aquas superiores, quæ sunt nubes; & aquas inferiores, puta flumina, lacus, maria. Deut. 17. v. 8. בֵּין־דָּם לְדָם בֵּין־דִּין לְדִין וּבֵין נֶגַע לָנֶגַע *inter sanguinem & sanguinem, inter judicium & judicium, & inter plagam & plagam*, ubi ל est pro ו quod in hac loquutione locum non habet, nisi repetatur præpositio, ut Gen. 1. v. 4. בֵּין הָאוֹר וּבֵין הַחֹשֶׁךְ *inter lucem, & inter tenebras.* Vide Levit. 11. v. 47. Alia exempla τοῦ ל post præpositiones pleonastice adjuncti vide Gen. 1. v. 7. c. 19. v. 16. c. 22. v. 9. c. 35. v. 21. Levit. 4. v. 12. Num. 1. vv. 50. 53. c. 18. v. 7. c. 32. v. 19. Deut. 23. v. 10. c. 30. v. 13. 2. Paral. 33. v. 15. Psal. 33. Heb. 34. v. 8. Eccle. 3. v. 21. Cant. 4. v. 1. cap. 2. v. 6. Ezech. 1. v. 26. &c. 3°. Quando vocibus indeclinabilibus præfigitur, ut לְלֹא, לְבִלְתִּי, לִבְלִי, לְאֵין *ad non*, h. e. absque, לְאָחוֹר *retrorsum*, לְאַל *ad non*, h. e. in nihilum, לְבַעֲבוּר *ad propter*, i. propter, ut, לְחוּץ *ad extra*, i. foras, לְיַחַד *ad simul*, i. unum, una, לָכֵן *ad sic*, id est, quamobrem, idcirco, propterea, לְמַטָּה *ad infra*, i. deorsum, inferne, לְמַעְלָה *ad supra*, id est, sursum, superne, לְמִן, לְמִנִּי *ad ab*, i. inde ab, לְמִבָּרִאשׁוֹנָה *inde à principio*, ubi מ anomalus afficitur (ְ) pro hhiriq qatón, לְמִבָּרִאשׁוֹנָה. Sic: לְמֵרָחוֹק *à longinquo*, לִמְעַט *parum*, לְמָתַי *quando*, לְנֶגֶד, לְנֹכַח, לְעֻמַּת *coram.* In quibus omnibus ל pleonasticum est. Denique ל cum duobus præfixis ב & כ, sumit syllabam מוֹ, non adsignificantem aliquid, sed expletivam tantum; idque maxime in libris poëticis, ut Psal. 10. Heb. 11. v. 2. בְּמוֹ־אֹפֶל *in caligine.* Exod. 15. v. 5. כְּמוֹ אָבֶן *sicut lapis.* Job. 27. v. 14. לְמוֹ־חָרֶב *ad gladium.* Vide supra pag. 376. col. 2. 378. in cap. 12. 380. coll. 1. 2. ubi etiam particularum expletivarum הֵי & פִּי cum his præpositionibus conjunctarum afferuntur exempla.

§. IV.

De Præpositione præfixa מ.

Præpositionis hujus significatio primaria est 1°. A vel AB. 2°. DE vel EX. 3°. PRÆ. I. A vel AB, notatque 1°. Causam efficientem, Psal. 117. Heb. 118. v. 23. מֵאֵת יְהוָה *à Domino factum est istud.* Vide Gen. 49. v. 25. Ose. 7. v. 4. &c. 2°. Temporis circumstantiam, Isai. 64. v. 3. וּמֵעוֹלָם *& à sæculo non audierunt*, &c. Vide 1. Paral. 15. v. 13. Jerem. 7. v. 7. &c. 3°. Loci circumstantiam, Job. 39. v. 22. לְמֵרָחוֹק *à*, Vulg. *de longe oculi ejus* (Aquilæ) *prospiciunt.* 4°. Negationem, aut privationem; idque *vel* ante verbum infinitum, cujus constituit gerundium in *do*, fereque explicatur per *ne, ut non.* Vide supra pagg. 147. 149. ubi præter exempla allata, vide Gen. 31. v. 29. 1. Reg. 15. v. 26. c. 8. v. 7. Job. 33. v. 28. Psal. 68. Heb. 69. v. 24. (conf. Rom. 11. v. 10.) Isai. 5. v. 6. cap. 8. v. 11. c. 17. v. 1. c. 23. v. 1. c. 33. vv. 15. 19. c. 54. v. 9. &c. Sic præpositio integra מִן cum futuro, Deut. 33. v. 11. *& qui oderunt eum* (Levi) מִן־יְקוּמוּן *non consurgant*, seu *non consistant.* Interdum מ deficit, Exod. 19. v. 12. *cavete* עֲלוֹת, pro מֵעֲלוֹת *ne ascendatis in montem.* Sic Isai. 58. v. 13. *Vel* ante nomina, ubi negationem pariter aut privationem innuit. 1. Reg. 15. v. 23. *abjecit te Dominus* מִמֶּלֶךְ *à rege*, h. e. *ne sis rex.* Vulg. Vide c. 16. v. 1. ubi pro nomine infinitivus est מִמְּלֹךְ *à regnando, ne regnes.* 3. Reg. 15. v. 13. *Insuper & Maacham matrem suam*

amovit (Asa) מִגְּבִירָה *à Domina*, h. e. ne esset Domina, Vulg. *princeps in sacris Priapi.* Vide Isai. 23. v. 1. Jerem. c. 48. v. 2. Ose. 9. v. 12. Mich. 3. v. 6. Job. 33. v. 21. *Tabescet caro ejus* מֵרֹאִי *à visu*, h. e. ita ut non videatur, non appareat ob maciem.

Huc pertinet quando מ cum אַחֲרֵי *post* conjungitur. 2. Reg. 20. v. 2. *Et ascendit omnis vir Israëlis* מֵאַחֲרֵי דָוִד *à post Davidem*, hoc est, ne deinceps sequeretur Davidem. Sic c. 7. v. 8. Psal. 77. Heb. 78. v. 71. Ose. 1. v. 2. Soph. 1. v. 6. Ita etiam מֵעַל, Gen. 40. v. 18. *Tres adhuc dies sunt*, v. 19. *post quos* יִשָּׂא פַרְעֹה אֶת־רֹאשְׁךָ מֵעָלֶיךָ *tollet*, seu *auferet Pharao caput tuum à te*, i. recensebit te, ita ut non sit deinceps de te recensio, neque inter ministros ejus habearis; hac enim loquutione *auferet*, seu *tollet caput tuum*, non innuitur caput pistorum principi amputandum; is siquidem in cruce suspensus est, ut ibidem legitur & v. 22. Præterea eadem phrasis occurrit v. 13. de præposito pincernarum, quam eleganter ad sensum reddidit Vulgatus: *recordabitur Pharao ministerii tui*, h. e. inter ministros suos recensebit te, *& restituet te in gradum pristinum;* quod factum narratur v. 21. Isthæc autem loquendi ratio: *tollere*, vel *auferre caput*, pro *recensere*, frequens est in Scriptura. Vide Exod. 30. v. 12. Num. 1. vv. 2. 49. c. 4. vv. 2. 22. c. 31. v. 26. 4. Reg. 25. v. 27. Jerem. 52. v. 31. unde Rabbi Salomoni *significatio numerandi & computandi est.* Quandoque tamen illa præpositio non plane negat, sed comparationem tantum innuit, ut Jos. 19. v. 47. *Et exiit terminus* (seu sors, vel hæreditas) *filiorum Danis* מֵהֶם *ab eis*, h. e. minor quam illis ob eorum numerum sufficeret. Hinc explicandus versus primus 18. capitis Judicum, ubi tribus Dan usque ad illum diem inter ceteras sortem non accepisse dicitur. 5°. Distributionem, si cum sequente עַד *usque*, *ad* jungatur. Gen. 31. v. 24. *Cave tibi ne loquaris cum Jacob* מִטּוֹב עַד־רָע *à bono ad malum*, hoc est, sive bonum, sive malum, quo eum à proposito suo deterreas. Sic 2. Reg. 13. v. 22. Vide etiam Exod. 22. v. 4. Num. 6. v. 4. Jon. 3. v. 5. Illud autem Psal. 89. Heb. 90. v. 2. מֵעוֹלָם עַד־עוֹלָם *à sæculo usque ad sæculum*, absolutam æternitatem denotat. Sic Psal. 102. Heb. 103. v. 17.

II. Ex, vel de, ac indicat 1°. Causam materialem, Cant. 3. v. 9. *Ferculum*, sive *lecticam fecit sibi rex Salomon* מֵעֲצֵי *de lignis Libani*, &c. 2°. Motum ex loco, Ose. 11. v. 1. מִמִּצְרַיִם *ex Ægypto vocavi filium meum*, &c. 3°. Subjectum ex vel de quo, Gen. 15. v. 4. *Qui egredietur* מִמֵּעֶיךָ *ex utero tuo, ipsum habebis hæredem*, h. e. qui ex te nascetur. Vide Psal. 21. Heb. 22. v. 11. Eaque ratione interdum adjectivi periphrasin efficit. Vide supra pag. 464. col. 2. Item quod præstantissimum est, denotat. Vide art. seq. num. VI. in præpositione ἐκ vel ἐξ. Præterea continuationem & incrementum innuit, si cum sequente אֶל jungatur. Psal. 83. Heb. 84. v. 8. *Ibunt* מֵחַיִל אֶל־חָיִל *de virtute in virtutem*, seu *de victoria in victoriam*, i. magis magisque vincent. Vide Jerem. 9. v. 3. Rom. 1. v. 17. 2. Cor. 3. v. 18. &c. Sic apud Hom. Il. 19. v. 290. ὥς μοι δέχεται κακὸν ἐκ κακοῦ αἰεὶ, *ut mihi semper malum ex malo succedit.* Denique distributionem & partem aliquam significat, 1. Paral. 9. v. 3. *commorati sunt in Jerusalem* מִבְּנֵי *de filiis Juda*, &c. hoc est, aliquot de filiis Juda. Vide c. 12. v. 20. c. 27. v. 18. 2. Paral. 32. v. 21. &c. 4°. Aliam quamlibet circumstantiam, Job. 23. v. 12. *A mandatis labiorum ejus* (Dei) *non recessi*, מֵחֻקִּי *ex instituto meo* (i. more meo) *abscondi verba oris ejus*, h. e. abscondita, recondita apud me servavi. Lxx. ἐν δὲ κόλπῳ μου, Vulg. *& in sinu meo*, &c. legeb. מֵחֵקִי ab חֵיק *sinus*, quod interdum etiam scribitur sine (י).

III. Præ, atque in hac significatione notat 1°. Causam, Psal. 6. v. 8. *Contabescit* מִכַּעַס *præ indignatione oculus meus*, hoc est, propter indignationem. In hac loquutione rei defectus sæpe innuitur, ut Psal. 108. Heb. 109. v. 24. *Caro mea emaciatur* מִשָּׁמֶן *præ defectu pinguedinis.* Vulg. *propter oleum*, i. defectum olei; שֶׁמֶן & *pinguedinem* & *oleum* significat. Sym. ἡ σάρξ μου ἠλλοιώθη ἀπὸ ἀναλειψίας, *caro mea immutata est à defectu unctionis.* Jerem. 48. v. 45. *In umbra Hesebon steterunt*, מִכֹּחַ *præ defectu roboris*, *fugientes.* Theod. ἀπὸ παγίδος φεύγοντες, Vulg. *de laqueo fugientes*, pro מִפַּח

legebant פַּח ,à פַּח *laqueus*. Deest apud Lxx. Vide etiam Thren. 4. v. 9. ubi Vulg. מִתְּנוּבֹת שָׂדָי *præ fructibus*, seu *proventibus terræ*, eleganter reddidit *à sterilitate terræ*. 2°. Comparationem, *tum* in nominibus, vide sup. pag. 469. §. III. Infinitivus loco nominis in hac phrasi interdum etiam adhibetur, vide supra pag. 572. can. IV. *Tum* in verbis, iisque tam *neutris*, quam *activis*. Neutris, 2. Reg. I. v. 23. *Saul & Jonathas....* מִנְּשָׁרִים קַלּוּ מֵאֲרָיוֹת גָּבֵרוּ *præ aquilis veloces, præ leonibus fortes fuere*, hoc est, *aquilis velociores, leonibus fortiores*, Vulg. Vide alia exempla Jerem. 15. v. 8. Thren. 4. v. 7. Activis, Psal. 8. v. 6. *Minuisti eum paulo* מֵאֱלֹהִים *præ angelis*, hoc est, paulo minorem angelis reddidisti. Vide insuper Psal. 44. Heb. 45. v. 8. Jerem. 48. v. 32. Eccle. 23. v. 11. &c.

Præter significata superius allata, מ significat etiam

I. PROPTER, EO QUOD, & causam moventem ac finalem denotat. Deut. 7. v. 8. מֵאַהֲבַת *propter amorem Domini erga vos*, וּמִשָּׁמְרוֹ *& propter custodire eum juramentum suum*, &c. Vulg. *quia dilexit vos Dominus*, &c. Vide Psal. 11. Heb. 12. v. 6. Psal. 67. Heb. 68. v. 30. Prov. 20. v. 4. Isai. 1. v. 29. cap. 21. v. 3. c. 53. vv. 5. 8. Jerem. 22. v. 22. Zach. 9. v. 8. &c.

Huc pertinet Jerem. 10. v. 6. מֵאֵין כָּמוֹךָ יְהוָה *propter non* (esse) *sicut tu, Domine*, h. e. quia *non est similis tui, Domine*, Vulg.

II. ANTE, de tempore. Psal. 92. Heb. 93. v. 3. *Parata sedes tua* מֵאָז *ante tunc*, h. e. ante ullum certum ac finitum tempus, de quo vox *tunc* ab homine enuntiari possit, unde sequitur: *à sæculo tu es*.

Prov. 8. v. 23. מֵעוֹלָם *ante sæculum ordinata sum*, מֵרֹאשׁ *ante principium*, מִקַּדְמֵי־אָרֶץ *ante primordia terræ*, h. e. *antequam terra fieret*, Vulg. Ita loquitur Sapientia æterna.

Isai. 43. v. 13. מִיּוֹם *ante diem ego ipse* (sum), h. e. antequam esset dies. Vulg. *ab initio*.

Mich. 5. v. 2. *Egressus ejus* (Messiæ) מִקֶּדֶם מִימֵי עוֹלָם *ante principium, ante dies sæculi*, Vulg. *æternitatis*; qua loquutione æterna Christi filii Dei nativitas demonstratur.

In N. Testam. 2. Thess. 2. v. 12. al. 13. *Nos autem debemus gratias agere Deo semper pro vobis, fratres dilecti à Deo, quod elegerit vos Deus ἀπ' ἀρχῆς, ante initium*, Vulg. *primitias*, legebat ἀπαρχὴν, vel ἀπαρχὰς, ut habent mss. quidam codd. Vide D. Mill. p. 484.

Apoc. 13. v. 8. *Et adoraverunt eam* (bestiam) *omnes, qui inhabitant terram, quorum non sunt scripta nomina in libro vitæ agni, qui occisus est ἀπὸ καταβολῆς τοῦ κόσμου, ante constitutionem mundi*, hoc est, qui decretus est occidi; vel ut Vulg. *qui occisus est ab origine mundi*, nam quotquot ante Christi adventum salvi facti sunt, per virtutem sanguinis ejus quondam effundendi salvati sunt. Quidam hyperbaton hîc agnoscunt hoc modo: *quorum non sunt scripta nomina ante constitutionem mundi, in libro vitæ agni, qui occisus est.* Conf. c. 17. v. 8. Quod autem hîc dicitur ἀπὸ καταβολῆς τοῦ κόσμου, id Ephes. 1. v. 4. per πρὸ καταβολῆς τοῦ κόσμου, *ante constitutionem mundi* exprimitur. Sic 1. Joan. 1. v. 1. *Quod fuit ἀπ' ἀρχῆς ab initio*, hoc est, ante initium, proindeque ab æterno. Vide etiam art. seq. in præpositione ἀπό.

III. POST. Gen. 2. v. 2. *Et requievit* (Deus) *die septimo*, מִכָּל־מְלַאכְתּוֹ *post omne opus suum, quod fecerat.*

Gen. 4. v. 3. *Factum est autem* מִקֵּץ *post finem dierum*, h. e. *post multos dies*, &c. Vulg. Ose. 6. v. 4. *Vivificabit nos* מִיֹּמָיִם *post duos dies*. Vulg.

IV. AD, VERSUS, cum motum ad locum denotat.

Gen. 13. v. 11. *Et recessit* (Lot) מִקֶּדֶם *ad orientem*; Jordanis enim versus quem profectus est Lot, fluit ad orientem Bethel & Hai, unde veniebat.

2. Reg. 6. v. 2. *Surrexitque David & abiit, & universus populus, qui erat cum eo*, מִבַּעֲלֵי יְהוּדָה *ad Baalim Juda*, &c. In loco parallelo 1. Paral. 13. v. 6. legitur בַּעֲלָתָה cum ה locali. Baalim autem, sive Baala, urbs erat dicta etiam *Cariathiarim*, Jos. 15. v. 9. & *Cariathbaal*, v. 60. Lxx. Vulg. & plurimi alii interpretes vocem מִבַּעֲלֵי, ut appellativam accipiunt. Lxx. ἀπὸ τῶν ἀρχόντων Ἰούδα, de *principibus Juda*. Vulg. *de viris Juda*. Sed adverbium loci מִשָּׁם, *inde*, quod sequitur, *ut addu-*

adducerent inde arcam Dei, nomen eſſe civitatis indicat.

Iſai. 17. v. 13. *Et fugiet* מִמֶּרְחָק *ad longinquum*, Vulg. *procul.*

V. Apud, cum vel locus, vel aliud ſubjectum denotatur. Exod. 33. v. 6. *Depoſuerunt ergo filii Iſraël ornatum ſuum* מֵהַר *apud montem Horeb.*

Num. 32. v. 22. *Et eritis innocentes* מֵיהוָה וּמִיִּשְׂרָאֵל *apud Dominum, & apud Iſraël.*

Pſal. 30. Heb. 31 v. 12. מִכָּל־צֹרְרַי הָיִיתִי חֶרְפָּה *apud omnes inimicos meos factus ſum opprobrium.* Lxx. παρὰ πάντας τοὺς ἐχθρούς μου, Vulg. *ſuper omnes inimicos meos*, &c. Sed præpoſitio παρὰ hîc explicanda eſt *apud*, quam ſignificationem cum accuſandi caſu constructa apud profanos etiam obtinet.

VI. In, vel de tempore, vel de loco. Exod. 25. v. 18. *Duos quoque Cherubim aureos & productiles facies* מִשְּׁנֵי *in duabus extremitatibus propitiatorii.* Verſ. 19. *Cherub unus ſit* מִקָּצָה מִזֶּה *in latere inde*, h. e. *uno*, &c.

Exod. 32. v. 30. *Et fuit* מִמָּחֳרָת *in craſtino die.* Vulg. *facto autem altero die.*

Pſal. 71. Heb. 72. v. 16. *Et florebunt* מֵעִיר *in civitate ſicut fœnum terræ.*

Ezech. 48. v. 29. *Hæc eſt civitas, quam divideris* מִנַּחֲלָה *in hereditatem*, Lxx. ἐν κλήρῳ, *in ſorte filiis*, ſeu *tribubus Iſraël.*

VII. Contra. Jerem. 3. v. 20. *Sicut perfide agit mulier* מֵרֵעָהּ *contra ſocium ſuum: ſic perfide agit* בִּי *contra me domus Iſraël.* Vide Levit. 4. v. 2. ubi מ ſignificat *contra*, vel *præter.*

VIII. Cum. Deut. 33. v. 2. *Et venit* (Dominus) מֵרִבְבֹת Lxx. σὺν μυριάσι, *cum decem millibus ſanctorum.*

Denique מ interdum *deficit*, interdum *redundat.*

Deficit. Gen. 18. v. 28. *Si forſitan defuerint* חֲמִשִּׁים pro מֵחֲמִשִּׁים *de quinquaginta juſtis, quinque*, &c.

Joſ. 10. v. 13. *Donec ulciſceretur ſe gens* אֹיְבָיו pro מֵאֹיְבָיו *de inimicis ſuis.*

2. Reg. 23. v. 24. *Elhhanan filius* דֹּדוֹ (Lxx. πατραδέλφου αὐτοῦ, Vulg. *filius patrui ejus*, quidam, *filius Dodonis*,) בֵּית לָחֶם pro מִבֵּית לָחֶם, Lxx. Vatic. ἐν *in*, mſ. Alex. Ald. ἐκ Βηθλεὲμ, Vulg. *de Bethlehem*, hoc eſt, Bethlehemita.

Ibid. v. 32. בְּנֵי יָשֵׁן pro מִבְּנֵי *de filiis Jaſen.* Lxx. υἱοὶ Ἀσὰν, *filii Aſan.* Vulg. *filii Jaſſen.*

Iſai. 52. v. 2. הִתְפַּתְּחִי מוֹסְרֵי צַוָּארֵךְ *ſolve te vinculis colli tui*, pro מִמּוֹסְרֵי *de vinculis.* Vulg. *ſolve vincula colli tui*, recte; ibi enim neceſſaria non videtur præpoſitio.

3. Reg. 8. v. 32. *Tu exaudies* הַשָּׁמַיִם pro מֵהַשָּׁמַיִם *de cœlis;* unde Lxx. ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, *de cœlo.* Vulg. *in cœlo.* Vide vv. 34. 36. 39. 43. 45. 49. ubi eadem præpoſitio deficit ante eandem vocem הַשָּׁמַיִם.

Methatheſis τοῦ מ, vel מִן, videtur eſſe in illo Gen. 2. v. 7. *Formavit igitur Dominus Deus* אֶת־הָאָדָם עָפָר מִן־הָאֲדָמָה *hominem pulverem de terra*, pro מֵעָפָר הָאֲדָמָה *de pulvere*, ſeu, ut Vulg. *de limo terræ.* Veteres tamen interpretes hanc trajectionem retinent. Aq. καὶ ἔπλασε κύριος ὁ θεὸς σὺν τὸν ἄνθρωπον χοῦν ἀπὸ τῆς χθονὸς, *& formavit Dominus Deus hominem humum ab humo*, hic interpres אֶת־ vulgo reddit σὺν *cum*, ut jam monuimus pag. 421. coll. 1. 2. quia vox illa primum ſignificat *cum*, neque Aquila diſtinguit loca in quibus eſt præpoſitio vel articulus. Sym. & Theod. καὶ ἔπλασε κύριος ὁ θεὸς τὸν Ἀδὰμ χοῦν ἀπὸ τῆς Ἀδαμα, *& formavit Dominus Deus Adam pulverem ab Adama*, voces Hebraïcas אָדָם & אֲדָמָה retinuerunt. Lxx. καὶ ἔπλασεν ὁ θεὸς τὸν ἄνθρωπον χοῦν ἀπὸ τῆς γῆς, *& formavit Deus hominem pulverem de terra.*

Redundat מ in illis vocibus, quibuſcum jungitur, ut מִטֶּרֶם *ab ante*, h. e. ante, priuſquam. מִתַּחַת *de ſub*, hoc eſt, ſub, ſubter. מֵעַל *de ſuper*, h. e. ſuper, ſupra. מִלְמַטָּה *de infra*, h. e. infra. מִלִּפְנֵי *de ante*, h. e. ante. מִלְעֻמַּת *de coram*, h. e. coram, in quibus ל & מ concurrunt. מִנֶּגֶד *de coram*, h. e. coram. מֵעֵבֶר *de trans*, h. e. trans. מֵעִם *de cum*, hoc eſt, cum, vel à, aut ab. Sic מֵאֵת idem. מֵעַתָּה *à nunc*, ut & Græci dicunt ἀπὸ τοῦ νῦν. מִשָּׁם *de illic*, i. inde. מִחוּץ *de extra*, i. extra. מֵאֵין *à non*, hoc eſt, *non*, Jerem. 10. vv. 6. 7. Et ſic plura alia, quorum uſus & ſtructura in ſermone Hebræo elegans eſt. Talia quædam apud Latinos occurrunt, ut *de repente*, Cic. *de procul*, Plaut. *de ſubito*, idem. *à foris*, Plin. &c.

ARTICULUS IV.

De speciali Græcarum quarumdam præpositionum significatione.

PRÆPOSITIONIBUS Hebræis Græcas aliquot, ob earum peculiarem in Novo Testamento potestatem, hîc non ab re fuerit subjicere. Quanvis enim Novum illud Fœdus Græcis vulgo scriptum sit vocabulis, ejus tamen loquutio, seu phrasis, plerumque Hebraïca est, aut Syriaca; neque voces eodem plane sensu, quo apud profanos auctores, in eo semper accipiendæ sunt; sed sæpius ex Hebræarum, quibus respondent, significatione explicandæ. Quod non solum in Novo Testamento, verum etiam in Veteri Græce à Lxx. reddito faciendum. Illarum itaque præpositionum vulgari sensu duntaxat indicato, illius exempla afferemus, qui, vel ex Hebræo idiomate pendet, vel saltem in profanis auctoribus non ita frequens deprehenditur.

I. Ἀνά.

I. Ista præpositio distributionem æqualem exprimit, & per nomina numeralia distributiva explicatur.

Matth. 20. vv. 19. 20. *Acceperunt* ἀνὰ δηνάριον, *singuli denarium.*

Luc. 9. v. 3. μήτε ἀνὰ δύο χιτῶνας ἔχειν, *neque duas tunicas habere.*

Joan. 2. v. 6. *Hydriæ capientes* ἀνὰ μετρητὰς δύο, ἢ τρεῖς, *singulæ metretas binas, aut ternas.*

Alia exempla vide Marc. 6. v. 40. Luc. 9. v. 14. cap. 10. v. 1. Apoc. 4. v. 8. cap. 21. v. 21. &c.

II. Distributionem per vices significat.

1. Cor. 14. v. 27. *Sive lingua quis loquitur, secundum duos, aut ut multum tres,* καὶ ἀνὰ μέρος, *& vicissim*, seu *per vices.* Gallice, *l'un aprés l'autre.*

III. Cum μέσον constructa, *intermedium* denotat tum ratione loci, Matth. 13. v. 25. *Seminavit autem* ζιζάνια ἀνὰ μέσον τοῦ σίτου, *in medio tritici.* Vide etiam Marc. 7. v. 31. Tum ratione personarum, 1. Cor. 6. v. 5. *Sic non est inter vos sapiens quisquam, qui possit judicare* ἀνὰ μέσον τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, *inter fratrem suum?*

IV. In compositione iterationem exprimit, ut ἀναγγέλλω *renuntio.* Sæpe tamen simpliciter *nuntiare* significat. Item *sursum*, ab ἄνω. Vide Matth. 17. v. 1. Luc. 24. v. 51. 1. Pet. 2. v. 24. &c.

II. Ἀντί.

Illa præpositio significat

I. PRO, LOCO, VICE. Joan. 1. v. 16. *Et de plenitudine ejus nos omnes accepimus*, καὶ χάριν ἀντὶ χάριτος, *& gratiam pro gratia*, hoc est, gratiam Novi Testam. pro gratia Veteris, ut explicat Chrysostomus, ἀντὶ τῆς παλαιᾶς τὴν νέαν, *pro antiqua* (gratia) *novam* accepimus; ubi gratiæ veteris nomine, Legem Mosaïcam; novæ autem, Evangelium intelligit. Conf. v. 17.

II. Permutationem. Matth. 5. v. 38. ὀφθαλμὸν ἀντὶ ὀφθαλμοῦ, *oculum pro oculo.* Vide etiam cap. 2. v. 22. Luc. 11. v. 11. Rom. 12. v. 17. Heb. 12. vv. 2. 16. Jac. 4. v. 15. 1. Pet. 3. v. 9. &c.

III. Commodum, vel utilitatem. Matth. 20. v. 28. *Filius hominis venit .... ut daret animam suam* ἀντὶ πολλῶν, *pro multis*, hoc est, in salutem multorum. Vide insuper cap. 17. v. 27. Marc. 10. v. 45. &c.

IV. Causam finalem. 1. Cor. 11. v. 15.... ὅτι ἡ κόμη ἀντὶ περιβολαίου δέδοται αὐτῇ, *quoniam*

capilli pro velamine dati sunt ei (mulieri), h. e. ut essent velamen.

V. Rationem quancunque, aut causam. Luc. 1. v. 20. ἀνθ' ὧν, *pro eo quod, propterea quod non credidisti*, &c. Vide c. 12. v. 3. (ubi significat *igitur*) c. 19. v. 44. Act. 12. v. 23. Ephes. 5. v. 31. 2. Thess. 2. v. 10. &c.

VI. CONTRA, seu ADVERSUS; idque tantum in compositione, ut ἀντίδικος *adversarius*, Matth. 5. v. 25. ἀνθύπατος *proconsul*, Act. 13. v. 7. &c. ἀντιλέγω *contradico*, Luc. 2. v. 34. ἀντιπέραν *opposita ripa*, Luc. 8. v. 26.

III. Ἀπό.

I. A, vel AB, Matth. 2. v. 1. &c. DE, vel Ex, Matth. 3. v. 4. &c.

II. PER. Apoc. 14. v. 20. *Et exivit sanguis de lacu.....* ἀπὸ σαδίων, *per stadia mille sexcenta.*

III. ANTE. Matth. 25. v. 34. *Possidete paratum vobis regnum* ἀπὸ καταβολῆς κόσμου, *ante constitutionem mundi*, h. e. ab æterno. Vide etiam 2. Thess. 2. v. 13. Apoc. 13. v. 8. Conf. Ephes. 1. v. 4. 2. Tim. 1. v. 9.

IV. POST. Luc. 2. v. 36. *Vixerat cum viro suo annis septem*, ἀπὸ τῆς παρθενίας αὐτῆς, *post virginitatem suam.*

V. PRÆ, vel PROPTER. Matth. 13. v. 44. καὶ ἀπὸ τῆς χαρᾶς αὐτοῦ ὑπάγει, *& præ gaudio illius vadit*, &c. Rom. 9. v. 3. *Optabam* (melius optarem) *enim ego ipse anathema esse* ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ, *propter Christum, pro fratribus meis*, &c. hoc est, optarem esse ab hominibus despectus, exosus, diris devotus, &c. modo fratres meos Christo lucrifacerem. Ibi enim ἀπὸ respondet Hebrææ præpositioni מִן, quæ etiam *propter* significat. Vide etiam Matth. cap. 18. v. 7. c. 28. v. 4. Luc. 19. v. 3. c. 21. v. 26. c. 22. v. 45. Joan. 21. v. 6. Act. 20. v. 9. &c.

VI. Interdum abundat. Matth. 26. v. 58. Luc. 16. v. 23. ἀπὸ μακρόθεν, *procul*, quod Luc. 18. v. 13. simpliciter dicitur μακρόθεν.

VII. In compositione significat 1°. *inde, ex eo*, Luc 6. v. 35. μηδὲν ἀπελπίζοντες, *nihil inde sperantes*, Vulg. 2°. *intensionem*, Philipp. 3. v. 20. *Unde & Salvatorem* ἀπεκδεχόμεθα, *sollicite & vehementer exspectamus.* 3°. *separationem*, Joan. 16. v. 2. ἀποσυνάγωγος, *ex synagoga exclusus.* 4°. *privationem*, Matth. 15. v. 10. Marc. 6. v. 16. ἀποκεφαλίζειν *decollare*. 1. Pet. 2. v. 24. ἀπογενόμενοι, *mortui*, q. d. denati, vita privati.

IV. Διά.

I. PER, de via, ordine, tempore, &c. Luc. 17. v. 11. Act. 14. v. 22. Heb. 2. v. 5. &c.

II. POST. Marc. 2. v. 1. *Et iterum intravit* (Jesus) *Capharnaum* δι' ἡμερῶν, *post dies aliquot.*

Act. 24. v. 17. δι' ἐτῶν δὲ πλειόνων, *post annos autem plures.* Sic Plut. διὰ ἔτους τρίτου, *post tertium annum.*

III. IN. Rom. 2. v. 27. *Judicabit te præputium.....* τὸν διὰ γράμματος καὶ περιτομῆς, *qui in litera & circumcisione prævaricator Legis es.*

Ibid. cap. 4. v. 11. *Ut sit pater omnium credentium* δι' ἀκροβυστίας, *in præputio.*

Heb. 7. v. 9. διὰ Ἀβραάμ, *in Abrahamo decimatus est Levi.*

Alia exempla vide Rom. 7. v. 4. Gal. 4. v. 13. 1. Tim. 2. v. 15. 2. Pet. 3. vv. 5. 12.

Sic in Sophocl. Tyran. νόμοι ὑψίποδες δι' αἰθέρα τεκνωθέντες, *leges cælesti in æthere generatæ.*

V. Εἰς.

I. AD, IN, tum de motu, tum de quiete; CONTRA, &c. Vide supra art. II. can. II. & IV. pagg. 583. 585.

II. DE. Vide ibid. can. IV. p. 584. col. 1.

III. CAUSAM FINALEM, vel USUM denotat. 1. Cor. 10. v. 6. *Hæc autem facta sunt in figura* vel *exemplo nostri*, εἰς τὸ μὴ, *ut non simus concupiscentes malorum*, pro ἵνα μή. Vide etiam 1. Tim. 4. v. 3. Eph. 4. v. 19. Rom. 4. v. 18. &c.

IV. EVENTUM præter agentis intentionem & finem proprium exprimit. Luc. 2. v. 34. Ἰδοὺ, οὗτος κεῖται εἰς πτῶσιν, *Ecce hic positus est in ruinam & resurrectionem multorum in Israel*, &c. Christus enim non venit ut homines perderet, sed ut servaret eos. Vide etiam Joan. 9. v. 39.

V. USQUE AD, Joan. 13. v. 1.... εἰς τέλος, *usque ad finem dilexit eos.* Vide insuper Gal. 3. v. 23. Ephes. 3. v. 19.

VI. PER, Matth. 5. v. 35..... μήτε εἰς Ἱεροσόλυμα, *neque per Jerusalem* jurate. Vide quoque 1. Cor. 10. v. 2.

VII. PROPTER, Matth. 6. v. 34. *Nolite ergo solliciti esse εἰς τὴν αὔριον*, Vulg. *in*, alii, *propter crastinum diem.* Vide etiam 1. Tim. 4. v. 10.

VIII. Interdum periphrasin constituit 1°. *Nominativi*, Matth. 19. v. 5..... *& erunt duo εἰς σάρκα μίαν, in carnem unam*, hoc est, una caro. Vide etiam Heb. 8. v. 10. 1. Joan. 5. v. 8. 2°. *Dativi*, Coloss. 1. v. 20. Καὶ δι' αὐτοῦ ἀποκαταλλάξαι πάντα εἰς αὐτὸν, pro ἑαυτῷ, *& per ipsum* (Jesum) *reconciliare omnia sibi ipsi.*

VI. Ἐκ vel ἐξ.

I. Ex pro A, vel AB, notatque causam efficientem. Vide Matth. 1. v. 20. (& conf. Luc. 1. v. 35.) Joan. 6. v. 65. (confer v. 45.) Joan. 18. v. 3. Rom. 11. v. 36.

1. Cor. 10. v. 4. *Bibebant ἐκ πνευματικῆς ἀκολουθούσης πέτρας, ex spirituali consequente*, seu *comitante eos petra*; *petra autem erat Christus*, h. e. potus ille à Christo spirituali petra illis suppeditabatur, adeo ut aquæ illius miraculo eductæ auctor esset & scaturigo.

II. POST, Joan. 13. v. 4. *Surgit* (Jesus) ἐκ τοῦ δείπνου, *à cœna*, Vulg. hoc est, post cœnam. Sic apud Eurip. in Hecuba, ἐκ δείπνου, *post cœnam.* Xenoph. ἐξ ἀρίστου, *post prandium*, &c.

III. Cum ἐκ, vel ἐξ nomini præponitur, dignitatem & excellentiam interdum significat. Philip. 3. v. 5. Ἑβραῖος ἐξ Ἑβραίων, *Hebræus ex Hebræis*, hoc est, non infimi apud Hebræos nominis; non vero, ut quibusdam placet, genere Hebræus, opposite ad proselytos, qui Hebræi quidem erant, sed non genere; id enim in verbis præcedentibus dixerat Apostolus: ἐκ γένους Ἰσραὴλ, φυλῆς Βενιαμὶν, *ex genere Israëlis, ex tribu Benjamin.* Sic apud Heb. Amos. 6. v. 4. *qui comeditis agnos* מִצֹּאן *è grege*, & vitulos מִתּוֹךְ *è medio armenti*, seu *saginarii*, i. optimos, pinguissimos, &c. Hinc in compositione illa præpositio vehementiam interdum notat, ut ἐκπλήσσεσθαι *percelli*, Matth. 7. v. 28. ἐξηρτισμένος, *perfecte instructus*, 2. Tim. 3. v. 17. &, secundum nonnullos, ἐκπορνεύσασαι, Jud. v. 7. *in scortationem penitus effusæ.*

VII. Ἐν.

I. IN, de quiete, & interdum etiam de motu. Vide pag. 584. Can. III. coll. 1. 2.

II. DE, Rom. 11. v. 2. *An nescitis quid ἐν Ἡλίᾳ, in Elia dicat Scriptura?* h. e. de Elia. Vide etiam 2. Tim. 1. v. 13. Philip. 1. v. 30. &c.

III. A vel AB, Luc. 4. v. 1. *Et actus est* (Jesus) ἐν τῷ πνεύματι, *in Spiritu in desertum*, h. e. *à Spiritu*, Vulg. ibi enim ἐν πνεύματι, est pro ὑπὸ τοῦ πνεύματος, ut apud Matth. 4. v. 1. exponitur.

IV. CUM, Matth. 3. v. 11. *Ego baptizo vos* ἐν ὕδατι, *in aqua*, h. e. cum aqua, aut sine præpositione, quæ apud Latinos vulgo negligitur, aqua.

Luc. 14. v. 34. *Si sal infatuatum fuerit*, ἐν τίνι, *in quo*, h. e. *quo salietur?* (ipsum sal, confer Marc. 9. v. ult.) Vide insuper Luc. 11. v. 20. c. 22. v. 49. &c.

Idem sæpe significat ἐν cum ad comitatum exprimendum adhibetur. Vide Matth. 6. v. 29. c. 11. v. 21. 2. Cor. 13. v. 4. Ephes. 6. v. 2. 1. Thess. 4. v. 16. 2. Pet. 1. vv. 5. 6. 7. Jud. v. 14. &c.

V. PER, Rom. 5. v. 9. *Justificati* ἐν τῷ αἵματι, *in sanguine ejus*, h. e. per sanguinem ejus. Sic Gal. 1. v. 16. c. 3. v. 11. Vide etiam Coloss. 2. v. 18. &c.

Ita in juramentis, Matth. 5. v. 34. *Non jurare, neque* ἐν τῷ οὐρανῷ, *in cœlo, neque* ἐν τῇ γῇ, *in terra*, h. e. *per cœlum, per terram*, ut interpretatur Vulg.

VI. PROPTER, Matth. 6. v. 7. *Putant enim, quod* ἐν τῇ πολυλογίᾳ αὐτῶν, *in multiloquio suo exaudiantur*, h. e. propter multiloquium suum. Vide cap. 11. v. 6. c. 26. vv. 31. 33. Act. 7. v. 29. Ephes. 1. vv. 3. 4. &c.

VII. POST, Luc. 9. v. 36. καὶ ἐν τῷ γενέσθαι τὴν φωνὴν, *& cum fieret hæc vox*, h. e. postquam facta est. Vide etiam c. 11. v. 37. c. 14. v. 1. &c.

VIII. INTER, Luc. 16. v. 15. *Quia, quod*

ἐν ἀνθρώποις, *in hominibus*, h. e. *inter homines altum est*, &c. Vide etiam 1. Tim. 4. v. 15. &c.

Ceterum præpositio illa tot significationibus in N. Testamento gaudet, quia respondet Hebraïcæ ב, quæ pene innumeros sensus habet, ut in art. præcedenti vidimus.

In compositione, verbo interdum jungitur, cum præponenda esset nomini, ut Act. 3. v. 25. τῷ σπέρματί σου ἐνευλογηθήσονται πᾶσαι αἱ πατριαὶ τῆς γῆς, pro ἐν σπέρματί σου εὐλογηθήσονται, *in semine tuo benedicentur omnes familiæ terræ*. Vel subintelligenda est illa præpositio, quam exhibet mſ. Alexand.

Interdum abundat, Act. 4. v. 12. *Nec enim aliud nomen est sub cœlo datum* ἐν ἀνθρώποις, *in hominibus*, i. hominibus, vel inter homines, ut supra num. VIII.

VIII. Ἐπί.

I. IN, de loco, subjecto, instrumento, &c. Matth. 6. v. 10. cap. 14. v. 11. Marc. 2. v. 4. &c.

II. AD, de loco, subjecto, &c. Luc. 1. v. 17. c. 3. v. 2. c. 10. v. 9. Item de causa finali, Matth. 26. v. 50. *Amice* ἐφ᾽ ᾧ πάρει; *ad quid venisti?* Ephes. 2. v. 10. *Creati sumus in Christo Jesu*, ἐπὶ ἔργοις ἀγαθοῖς, *in bonis operibus*, h. e. ad bona opera exercenda, *quæ præparavit Deus*, &c.

III. AD, APUD, sine motu, Matth. 9. v. 9. Luc. 24. v. 22. Marc. 13. v. 9.

IV. JUXTA, SECUS, Matth. 21. v. 19. *Et videns ficum* ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, *juxta viam*, paululum tamen longe ab ea, ut habet Marc. 11. v. 13. ubi legitur μακρόθεν, quod de distantia non ita magna accipitur, Matth. 27. v. 55. Marc. 5. v. 6. c. 13. v. 40. Luc. 18. v. 13.

V. CUM, Apoc. 7. v. 15. σκηνώσει ἐπ᾽ αὐτοὺς, *habitabit cum illis*, pro μετ᾽ αὐτῶν, quod legitur c. 21. v. 3.

VI. SUPER, SUPRA; idque tum de loco, persona, & re, Matth. 24. vv. 2. 3. &c. tum de statu & excellentia ac dignitate, Matth. 24. v. 47. c. 25. v. 23. Luc. 1. v. 33. &c.

VII. CONTRA, Luc. 11. v. 17. Πᾶσα βασιλεία ἐφ᾽ ἑαυτὴν διαμερισθεῖσα ἐρημοῦται, καὶ οἶκος ἐπὶ οἶκον, πίπτει, *Omne regnum in*, vel *contra se divisum desolabitur, & domus contra domum* (divisa) *cadet*. Vel *domus supra domum cadet*, ut Vulg. Vide etiam cap. 9. v. 5. Ephes. 5. v. 6.

VIII. SUB, 1°. De persona, Marc. 2. v. 26. ἐπὶ Ἀβιάθαρ, *sub Abiathar*, hoc est, ejus tempore. Vide insuper Luc. 3. v. 2. cap. 4. v. 27.

Huc etiam referunt quidam 1. Tim. 6. v. 13...... *& Christo Jesu, qui testimonium reddidit* ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου, *sub Pontio Pilato*. Et illud Heb. 9. v. 17. *Testamentum enim* ἐπὶ νεκροῖς, *sub mortuis confirmatum est*, h. e. tempore, quo testator obiit; sequitur enim: *alioquin nondum valet, dum vivit, qui testatus est*. Confer etiam v. 16. Alii ἐπὶ in hoc contextu per *post* exponunt.

2°. De tempore, Matth. 1. v. 11. *Josias autem genuit Jechoniam* (non immediate, sed mediante Joakimo patre ejus, 1. Paral. 3. vv. 15. 16. qui Joakim, cum indignus fuerit sepultura regum Juda, Jerem. 22. v. 8. dignus etiam Matthæo visus non est, qui Christi genealogiæ insereretur) *& fratres ejus* (i. & fratrem ejus, nempe Sedeciam, 1. Paral. 3. v. 16. Vel si alios fratres habuit, de his silet Scriptura Hebraïca) ἐπὶ τῆς μετοικεσίας Βαβυλῶνος, *sub*, vel *circa transmigrationem Babylonis*; nam Josias ante illam mortuus est, 2. Paral. 34. v. 28. ea enim tantummodo incœpit sub Joakimo ejus filio, continuata est sub Jechonia filio Joakim, & consummata sub Sedecia Jechoniæ patruo. Vide 4. Reg. c. 24. & 2. Paral. c. 36. In quibusdam codd. mſſ. quos vide apud D. Millium & alios, legitur: Ἰωσίας δὲ ἐγέννησε τὸν Ἰωακείμ· Ἰωακεὶμ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἰεχονίαν, &c. *Josias autem genuit Joakim: Joakim autem genuit Jechoniam*, &c. Hoc additamento complentur duæ tessaradecades, quæ à Davide ad Christum usque à S. Matth. memorantur, quæque alioquin videntur deficere, nisi sanctissima Christi mater in genealogia censeatur, quem ei honorem decernunt nonnulli præ aliis mulieribus, quæ in genealogiis locum non habent, quod ex illa sine viri consortio natus sit Christus.

IX. SECUNDUM, DE, Luc. 1. v. 59. καὶ

ἐκάλουν αὐτὸν ἐπὶ τῷ ὀνόματι, *& vocabant eum secundum nomen*, vel *de nomine patris sui*, *Zachariam.* Vide etiam c. 5. v. 5.

X. Per, Act. 3. v. 16. καὶ ἐπὶ τῇ πίστει τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ, *& per fidem nominis ejus* (Christi), &c.

XI. Propter, Luc. 1. v. 29. *Quæ cum vidisset* (Vulg. *audisset*, pro ἰδοῦσα legebat ἀκούσασα, ut habent codd. quidam mss.) *turbata est* ἐπὶ τῷ λόγῳ αὐτοῦ, *propter sermonem ejus.* Vide etiam c. 9. v. 43. Apoc. 1. v. 7. Heb. 7. v. 11. &c.

Huc etiam referunt illud Act. 11. v. 19. *Et illi quidem, qui dispersi fuerant à tribulatione*, seu *persequutione*, *quæ facta est* ἐπὶ Στεφάνῳ, *propter Stephanum*, vel *occasione Stephani.*

Denique illa præpositio interdum abundat. Act. 10. v. 16. ἐπὶ τρὶς, Vulg. *per ter*, hoc est, ter. Vide insuper 1. Cor. 8. v. 11.

IX. Κατά.

I. Contra, Rom. 8. v. 32. 1. Pet. 2. v. 11. &c.

II. Ad, de loco, Luc. 10. v. 32. &c. De re, aut persona, Act. 17. v. 28. *Sicut & quidam* τῶν καθ' ὑμᾶς ποιητῶν, *poëtarum vestrorum dixerunt.*

III. In pro εἰς, Marc. 14. v. 3. *Effudit illud* κατὰ τῆς κεφαλῆς, *in*, vel *super caput ejus.* Vide etiam Gal. 2. v. 11. 2. Tim. 1. v. 1. &c. Pro ἐν, de loco, Act. 22. v. 19. &c. De tempore, Luc. 11. v. 3. &c. De re quacunque, Matth. 1. v. 20. κατ' ὄναρ, *in somno*, Heb. 11. v. 13. κατὰ πίστιν, *in fide.* Distributive, Marc. 15. v. 6. κατὰ ἑορτὴν, *in singulis festis.* Luc. 21. v. 11. κατὰ τόπους, *in singulis locis.* Act. 16. v. 5. καθ' ἡμέραν, *singulis diebus*, *quotidie.* 1. Cor. 16. v. 2. κατὰ μίαν σαββάτων, *primo quoque die Sabbathi*, seu hebdomadis. Vide etiam Tit. 1. v. 5. Act. 20. v. 20. &c. ubi *per* exponitur.

IV. Ex, Marc. 5. v. 13. *Et impetu ruit se grex* κατὰ τοῦ κρημνοῦ, *ex præcipitio in mare.* Tit. 3. v. 5. κατὰ ἔλεον, *ex misericordia.* Philem. v. 14. κατὰ ἀνάγκην, *ex necessitate*, &c.

V. Per, de loco, Act. 9. v. 42. καθ' ὅλης τῆς Ἰόππης, *per totam Joppen.* Vide etiam cap. 21. v. 21. De tempore, Apoc. 22. v. 2. κατὰ μῆνα ἕνα ἕκαστον, *per singulos menses.* De jurejurando, Heb. 6. v. 13. ὤμοσε καθ' ἑαυτοῦ, *juravit per semetipsum.* De causa & modo agendi, Marc. 1. v. 27. κατ' ἐξουσίαν, *per potestatem.* 1. Tim. 5. v. 21. κατὰ πρόσκλισιν, *per inclinationem*, h. e. ut reddit Vulg. *in alteram partem declinando.*

VI. Ante, Luc. 2. v. 31. *Quod parasti* κατὰ πρόσωπον, *ante faciem omnium populorum.*

VII. Propter, Philip. 4. v. 11. οὐχ ὅτι καθ' ὑστέρησιν λέγω, *non quasi propter penuriam dico.*

VIII. De, 1. Cor. 15. v. 15. ὅτι ἐμαρτυρήσαμεν κατὰ τοῦ Θεοῦ, *quoniam testimonium diximus de Deo*, &c. Vide etiam Tit. 1. v. 9.

IX. Secundum, Luc. 6. v. 23. κατὰ ταῦτα γὰρ ἐποίουν τοῖς προφήταις οἱ πατέρες αὐτῶν, *secundum hæc enim faciebant prophetis patres eorum.* Vide etiam Rom. 8. v. 1. cap. 9. v. 11. 2. Cor. 11. v. 29. 1. Tim. 1. v. 11. &c.

X. Inservit periphrasi 1°. Adjectivi, Act. 25. v. 23. τοῖς κατ' ἐξοχὴν οὖσι τῆς πόλεως, *urbis proceribus.* 2. Cor. 8. v. 2. ἡ κατὰ βάθος πτωχεία, *profunda egestas.* 2°. Adverbii, κατὰ κράτος, *fortiter*, Act. 19. v. 20. καθ' ὃν τρόπον, *quemadmodum*, Act. 15. v. 11. κατ' ἰδίαν, *seorsim*, Marc. 9. v. 31. κατ' ὄνομα, *nominatim*, Joan. 10. v. 3. εἷς καθ' εἷς, *singulatim*, Marc. 14. v. 19. & Joan. 8. v. 9. ubi pro καθ' ἕνα legitur καθ' εἷς in nominandi casu ex Hebræa dialecto, in qua nomina sunt ἄκλιτα, *indeclinabilia.*

XI. In compositione, modo *contra* significat, ut καταφρονεῖν, *contemnere*, Matth. 6. v. 24. κατηγορεῖσθαι, *accusari*, cap. 27. v. 12. καταγινώσκειν, *condemnare*, 1. Joan. 3. v. 20. &c. Modo significationem intendit, ut κατεσθίειν, καταφάγειν, *devorare*, Matth. 13. v. 4. c. 23. v. 14. Modo verbi simplicis significationi nihil addit, ut καταγγέλλειν, *nuntiare*, Act. 13. v. 5. &c. κατακυριεύειν, *dominari*, Matth. 20. v. 25. &c. Confer Luc. 22. v. 25.

XII. Denique illa præpositio interdum deficit, ut Matth. 4. v. 15. ὁδὸν θαλάσσης, pro καθ' ὁδὸν, *secundum*, *juxta viam maris.*

X. Μετά.

I. Cum, Matth. 12. v. 30. &c.

II. Apud, Joan. 3. v. 26. *Magister, qui erat* μετὰ σοῦ, *apud te trans Jordanem*, &c.

quamvis vulgaris significatio *cum* hîc etiam retineri possit.

III. CORAM, ANTE, Act. 2. v. 28. *Implebis me lætitia* μετὰ τοῦ προσώπου σου, *coram vultu tuo*, h. e. coram te, seu cum intuebor te.

IV. INTER, Luc. 24. v. 5. *Quid quæritis viventem* μετὰ τῶν νεκρῶν, *inter mortuos?*

V. PER, Act. 14. v. 27. *Retulerunt quanta fecisset Deus* μετ' αὐτῶν, *per eos.* Vide etiam cap. 15. v. 4.

VI. CONTRA, Apoc. 11. v. 7. *Faciet bellum* μετ' αὐτῶν, *contra eos.*

VII. POST, Joan. 3. v. 22. Μετὰ ταῦτα, *Post hæc venit Jesus*, &c. Vide Act. 7. v. 4. cap. 13. v. 15. cap. 28. v. 11. &c.

Interdum tamen μετὰ, cum de tempore sermo est, significat *intra.* Exempla vide in art. II. §. II. pag. 586. coll. 1. 2.

VIII. Cum infinitivo constructa exponitur *postquam*, & infinitivus in tempus finitum convertitur. Act. 7. v. 4. Μετὰ τὸ ἀποθανεῖν τὸν πατέρα αὐτοῦ, *postquam mortuus est pater ejus*, &c. Vide cap. 15. v. 13. &c.

IX. In compositione illa præpositio significat 1°. *Trans*, ut μεταβαίνειν *transire*, Matth. 11. v. 1. &c. 2°. *Ad*, ut μετακαλέσασθαι, *advocare*, *accersere*, Act. 7. v. 14. 3°. *Circum*, ut μετάγω, *circumago*, μετάγεσθαι, *circumagi*, Jac. 3. vv. 3. 4. 4°. *Cum*, ut μετέχειν, *participare*, 1. Cor. 9. vv. 10. 12. &c.

XI. Παρά.

I. A, vel AB, Joan. 6. v. 45. &c.

II. AD, Matth. 15. vv. 29. 30. &c.

III. APUD, Luc. 1. v. 30. c. 5. v. 1. &c.

IV. JUXTA, Matth. 4. v. 18. c. 20. v. 30. &c.

V. IN, Matth. 13. vv. 4. 19. Joan. 14. v. 23. &c.

VI. PRÆTER, ULTRA, Luc. 3. v. 13. *Nihil amplius* παρὰ τὸ διατεταγμένον ὑμῖν, πράσσετε, *præter*, vel *ultra id, quod vobis constitutum est, facite.* Vide etiam 1. Cor. 3. v. 11. &c.

VII. CONTRA, Act. 18. v. 13. παρὰ τὸν νόμον, *contra legem hic persuadet hominibus colere Deum.* Vide insuper Rom. 1. vv. 25. 26. c. 4. v. 18. &c.

VIII. PRÆ, Luc. 13. v. 2. *Putatis, quod hi Galilæi* παρὰ πάντας τοὺς Γαλιλαίους, *præ omnibus Galilæis peccatores fuerint.* Vide etiam v. 4. Rom. 14. v. 5. Heb. 1. vv. 4. 9. &c.

IX. PROPTER, 1. Cor. 12. v. 16. οὐ παρὰ τοῦτο, *num propter hoc* (Vulg. *ideo*) *non est de corpore?*

X. MINUS, de numero, 2. Cor. 11. v. 24. *A Judæis quinquies quadraginta* (plagas) παρὰ μίαν, *una minus, accepi.*

XI. SUPRA, MAGIS QUAM, Rom. 1. v. 25. *Et servierunt creaturæ* παρὰ τὸν κτίσαντα, *magis quam creatori.* Vide etiam cap. 14. v. 5. Heb. 1. v. 9.

In compositione significat 1°. *Ad*, Matth. 2. v. 1. παραγίνομαι, *adsum.* 2°. *Trans*, Matth. 5. v. 2. παραβαίνω, *transgredior.* 3°. *Comparationem*, Matth. 4. v. 30. παραβάλλω, *confero, comparo.* 4°. Significationem auget, Matth. 1. v. 19. παραδειγματίζω, *ignominiæ expono.* Vulg. *traduco.*

XII. Περί.

I. DE. Joan. 1. v. 22. c. 5. v. 46. &c.

II. PRO, de utilitate. Matth. 26. v. 28. Marc. 14. v. 24. &c.

III. PER, Rom. 8. v. 3. περὶ ἁμαρτίας, *per peccatum condemnavit peccatum in carne*, hoc est, peccatum destruxit per carnem Christi, *quem fecit pro nobis peccatum*, h. e. hostiam pro peccato, 2. Cor. 5. v. ult. Tit. 2. v. 7. περὶ πάντα, *per omnia* (Vulg. *in omnibus*) *te ipsum præbe exemplum bonorum operum*, &c.

IV. PROPTER, Luc. 19. v. 37. περὶ πασῶν ὧν εἶδον δυνάμεων, *propter omnes, quas viderant, virtutes.* Vide etiam Joan. 6. v. 61. &c.

V. CONTRA, Joan. 6. v. 41. *Murmurabant ergo Judæi* περὶ αὐτοῦ, *contra illum*, &c.

VI. CUM, Act. 21. v. 8. *Altera autem die exeuntes* οἱ περὶ τὸν Παῦλον, *qui erant cum Paulo*; quæ verba (οἱ περὶ τὸν Παῦλον) Latinus interpres non reddidit, ut diximus supra pag. 425. col. 2. initio.

VII. CIRCUM, de loco, Act. 28. v. 7. Apoc. 15. v. 6. De tempore, Act. 22. v. 6. De alia re, 1. Tim. 6. v. 4.

In compositione significat 1°. *Circum*, ut περιάγειν, *circumire*, Matth. 4. v. 23. 2°. Signi-

ficationem auget, ut: περίλυπος, *valde tristis, admodum dolens*, &c.

XIII. Πρός.

I. AD, Joan. 14. v. 12. 1. Cor. 7. v. 3. &c.

II. APUD, Matth. 13. v. 56. Marc. 14. v. 49. &c.

III. PROPE AD, Joan. 18. v. 16. *Petrus autem stabat* πρὸς τῇ θύρᾳ ἔξω, *prope ad ostium foris.*

IV. USQUE AD, Apoc. 1. v. 13. *Et præcinctum* πρὸς τοῖς μασοῖς, *usque ad*, vel simpliciter *ad*, *versus mammas zona aurea.*

V. CONTRA, ADVERSUS, Luc. 20. v. 19. *Cognoverunt enim, quod* πρὸς αὐτοὺς, *adversus se dixerit similitudinem hanc.* Vide etiam Act. 9. v. 5. &c. & supra art. II. §. I. can. IV. pag. 585. col. 1.

VI. ERGA, 2. Tim. 2. v. 24. *Servum autem Domini non oportet litigare, sed mansuetum esse* πρὸς πάντας, *erga omnes.*

VII. DE, Heb. 1. v. 7. Καὶ πρὸς μὲν τοὺς ἀγγέλους λέγει, *Et de angelis quidem dicit*, &c. Vide etiam v. 8. c. 4. v. 13. &c. & supra art. II. §. I. can. IV. pag. 584. col. 1.

VIII. EX, Ephes. 3. v. 4. πρὸς ὃ, *ex quo*, Vulg. *prout potestis legentes intelligere*, &c.

IX. PRO, Act. 27. v. 34. τοῦτο γὰρ πρὸς τῆς ὑμετέρας σωτηρίας ὑπάρχει, *hoc enim pro vestra salute est.*

X. SECUNDUM, 2. Cor. 5. v. 10. πρὸς ἃ ἔπραξεν, *secundum ea, quæ fecit*; Vulg. *prout gessit.* Vide etiam Gal. 2. vv. 2. 14.

XI. PROPTER, Matth. 19. v. 8. πρὸς τὴν σκληροκαρδίαν ὑμῶν, *propter duritiam cordis vestri*, &c.

XII. CIRCITER, FERE, Luc. 24. v. 29. *Mane nobiscum, quoniam* πρὸς ἑσπέραν ἐστὶ, *fere vespera est.* Vulg. *advesperascit.*

XIII. Illa præpositio in comparatione usurpatur, Rom. 8. v. 18. *Existimo enim, quod non sunt condignæ passiones hujus temporis*, πρὸς τὴν μέλλουσαν δόξαν, *comparatæ ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis.*

XIV. Cum infinitivo constructa denotat 1°. Causam finalem, & exponitur per *ut.* Matth. 6. v. 1. ..... πρὸς τὸ θεαθῆναι αὐτοῖς, *ut videamini ab eis.* Vide etiam c. 13. v. 30. 2°. Quandoque eventum, Marc. 13. v. 22. πρὸς τὸ ἀποπλανᾶν, *ad seducendos, si fieri potest, etiam electos*, hoc est, unde fiet ut seducantur, &c. 3°. Adjunctum aliquod, seu rei conditionem, Matth. 5. v. 28. *Qui viderit mulierem* πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι αὐτῆς, *ad concupiscendam eam*, hoc est, ita ut eam concupiscat.

XV. In compositione vel *ad* significat, ut προσέρχεσθαι, *accedere*, Matth. 4. v. 3. προστίθεσθαι, *adjici*, cap. 6. v. 33. &c. Vel certum respectum addit verbo, ut προσαιτεῖν, *mendicare*, Marc. 10. v. 46.

XIV. Σὺν vel Ξύν.

I. CUM, Matth. 27. v. 38. &c.

II. PRO, Act. 14. v. 4. *Et alii quidem erant* σὺν τοῖς Ἰουδαίοις, *cum Judæis, alii vero* σὺν τοῖς ἀποστόλοις, *cum apostolis*, h. e. pro Judæis, pro apostolis.

III. APUD, Luc. 1. v. 56. *Mansit autem Maria* σὺν αὐτῇ, *apud eam*, Vulg. *cum ea tribus circiter mensibus.* Vide etiam Philip. 1. v. 23. ubi tamen σὺν exponi etiam potest *cum*, ut reddidit Vulg.

IV. Illa præpositio interdum deficit. Vide in artic. II. §. III. pag. 588. col. 2. Quandoque etiam deest apud profanos. Thucyd. πορευόμενος χιλίοις ὁπλίταις ἐς τὰ ἐπὶ Θρᾴκης, *profectus* (σὺν *cum*) *mille armatis in Thraciam.*

V. In compositione vel retinet significationem *cum*, ut συνευδοκεῖν, *consentire, comprobare*, Luc. 11. v. 48. Vel nihil significat, ut συνήδομαι, *delector*, Rom. 7. v. 22. ubi tamen Vulg. *condelector* transtulit.

XV. Ὑπέρ.

I. PRO, notatque 1°. Causam, ut Philip. 2. v. 13. *Deus est, qui operatur in vobis & velle & perficere*, ὑπὲρ τῆς εὐδοκίας, *pro bona voluntate*, vel *pro beneplacito suo.* 2°. Commodum, ut Joan. 6. v. 51. *Caro mea, quam ego dabo* ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς, *pro mundi vita.*

Rom. 5. v. 8. *Christus* ὑπὲρ ἡμῶν, *pro nobis mortuus est*, &c. Et sic in sexcentis Scripturæ locis.

Huc

Huc pertinet Col. I. v. 24. *Gaudeo in passionibus meis* ὑπὲρ ὑμῶν *pro vobis, & adimpleo ea, quæ desunt passionum Christi, in carne mea,* ὑπὲρ τοῦ σώματος αὐτοῦ, *pro corpore ejus, quod est Ecclesia.* Christus plene satisfecit pro nobis patri suo, nec quidquam deest passionum ex parte ejus; at deest aliquid ex parte membrorum, nempe fidelium, in quibus patitur, cum & ipsi patiuntur & exagitantur ab improbis. Unde Paulus eum persequutus dicitur, cum in eum credentes insectaretur, Act. 9. v. 4. Idem ex persequutore factus apostolus, & Christi membrum, *adimplet*, melius ex msf. nostro cod. Sangermanensi & Claromontano, *supplet*, quæ desunt passionum Christi, cum in confirmandis in fide Colossensibus patitur. Cum abundant in eo passiones Christi, & tribulatur pro Corinthiorum exhortatione & salute, 2. Cor. I. vv. 5. 6. Cum pro Evangelio annuntiando laborat usque ad vincula, & omnia sustinet propter electos, ut & ipsi salutem consequantur, 2. Tim. 2. vv. 9. & 10. &c.

II. SUPER. Tum de *loco*, tum de *statu*. 1°. De loco, I. Cor. 15. v. 29. *Quid facient, qui baptizantur* ὑπὲρ τῶν νεκρῶν, *super mortuos*, hoc est, mortuorum sepulchra, supra quæ Christianos olim baptizatos fuisse in signum fidei & confessionis de resurrectione mortuorum scribit Glassius post Lutherum, Flaccium, &c. qui gratis id asserunt. Vide supra pag. 428. coll. I. 2. aliam versiculi hujus expositionem, quæ est doctissimi *Harduini* S. J. quamque sequenti postponit in epistola ad nobiliss. virum D. *Delanghenmantel* Canonicum Augustanum, quæ exstat in operibus selectis eruditissimi illius Jesuitæ Amstelodami MDCC. IX. editis, pag. 237. In ea itaque epistola sic Paulinum istud comma aliter exponit: *Quid facient, qui baptizantur pro mortuis, si omnino mortui non resurgunt?* » h. e. qua spe ducuntur ii, qui immissis ab » adversariis fidei Christianæ molestiis ærum- » nisque, iis veluti quadam aquarum mole » perfunduntur, merguntur, obruuntur, » pro incredulis, pro convertendis ad Deum » Christumque gentibus ac Judæis: qui hac « veritatis luce destituti, vere pro mortuis « habendi sunt? Nam & vidua, *quæ in deliciis est, vivens mortua est*, I. Tim. 5. v. 6. Deinde laudat Luc. 15. v. 32. Matth. 4. v. 16. Luc. I. v. 79. Eph. 2. v. I. cap. 5. v. 14. Rom. 6. v. 13. &c. quibus in locis vox *mortuus* metaphorice accipitur. Probat etiam verbum *baptizari* interdum esse metaphoricum, & in hujus rei confirmationem affert loca Luc. 12. v. 50. *Baptismo autem habeo baptizari: & quomodo coarctor, usque dum perficiatur?* Et Marc. 10. v. 38. *Potestis bibere calicem, quem ego bibo, aut baptismo, quo ego baptizor, baptizari?* Baptismo autem, sive aquis, calamitates, ærumnas, perpessiones, &c. significari, passim in Scripturis legere est. Unum pro omnibus exemplum affert scriptor celeberrimus, nempe Psal. 123. Heb. 124. vv. 4. 5. *Forsitan aqua absorbuisset nos..... Forsitan pertransiisset anima nostra aquam intolerabilem.* Vox itaque *mortui*, quæ in hoc Apostoli contextu bis ponitur, metaphorice accipitur priori loco, posteriori vero genuinum suum sensum retinet. Ceterum postrema illa expositio doctissimo suo auctori sic arridet, ut præ illa se prioris pœnitere asserat.

Quandoquidem locus ille obscurissimus est, duabus eruditissimi Harduini expositionibus tertiam juvat adjungere. Ea est veterum quorumdam interpretum, qui existimant Paulum eo loci argumentari contra eos, qui resurrectionem negabant, quam probat ex prava nonnullorum consuetudine, qui pro mortuis non baptizatis baptizari se curabant, quasi baptismus ille *vicarius*, ut eum appellat Tertullianus, illis ad peccatorum remissionem esset profuturus. Sic igitur ex illo baptismate, quod tamen non approbat, ratiocinatur Apostolus: si mortui non resurgunt, quid faciunt, qui baptizantur pro mortuis? Quid alieni corporis ablutio prodest corpori, quod nunquam est resurrecturum? Baptismi hujus meminit Tertullianus, Epiphanius, aliique Patres antiqui, quos vide laudatos in speciali diatriba, quam Doctissimus P. *Calmetus* super hunc Pauli contextum edidit, & in qua 24. diversas interpretum sententias commemorat.

2°. De statu, Matth. 10. v. 24. *Non est discipulus* ὑπὲρ τὸ διδάσκαλον, *supra magistrum, nec servus* ὑπὲρ τὸ κύριον αὐτοῦ, *super dominum suum.* Vide etiam v. 37. Act. 26. v. 13. 1. Cor. 4. v. 6. &c. In hac significatione comparationibus etiam inservit, Luc. 16. v. 8. *Filii hujus seculi prudentiores sunt* ὑπὲρ τοὺς υἱοὺς φωτός, *super filios lucis*, h. e. filiis, vel quam filii lucis.

III. DE. Rom. 9. v. 27. *Isaias autem clamat* ὑπὲρ τὸ Ἰσραήλ, *de Israël.*

2. Cor. 1. v. 6. *Et spes nostra firma est* ὑπὲρ ὑμῶν, *de vobis.*

Ibid. c. 7. v. 4. *Multa mihi fiducia est apud vos, multa mihi gloriatio* ὑπὲρ ὑμῶν *de vobis*, Vulg. *pro vobis.*

Ibid. c. 8. v. 22. *Misimus autem cum illis & fratrem nostrum, quem probavimus in multis sæpe solicitum esse .... v. 23. sive* ὑπὲρ Τίτου, *de Tito*, Vulg. *pro Tito*, &c. v. 24. *Ostensionem ergo charitatis vestræ & nostræ gloriæ* ὑπὲρ ὑμῶν *de vobis*, Vulg. *pro vobis*, *in illos ostendite in faciem Ecclesiarum.*

Ibid. c. 12. v. 5. Ὑπὲρ τοῦ τοιούτου καυχήσομαι· ὑπὲρ δὲ ἐμαυτοῦ οὐ καυχήσομαι, &c. *De hujusmodi gloriabor: de me autem non gloriabor*, &c. Vulg. *pro hujusmodi*, &c. *pro me*, &c. Vide etiam Philip. 1. v. 7.

Eodem modo hanc præpositionem explicat Flaccius, & post eum Glassius, 2. Thess. 2. v. 1. *Rogamus autem vos, fratres*, ὑπὲρ τῆς παρουσίας τοῦ κυρίου ἡμῶν, *de adventu Domini nostri J. C. & nostra congregatione ad ipsum*, &c. h. e. adventum Domini, quod attinet, ne putetis eum instare, &c. Conf. vers. 2. 3. 4. &c. Vulg. & alii interpretantur, *per adventum*, &c.

XVI. Ὑπό.

I. SUB, SUBTER, de loco, Joan. 1. v. 49. &c. De statu, seu subjectione, Matth. 8. v. 9. &c.

II. A, vel AB, cum verbis passivis & neutris, Matth. 2. v. 17. &c.

III. PER, de instrumento, Apoc. 6. v. 8. καὶ ὑπὸ τῶν θηρίων τῆς γῆς, *& per bestias terræ.*

IV. In compositione significat 1°. *Sub*, ut ὑποβάλλειν, *subjicere*, Act. 6. v. 11. 2°. *Iterationem*, ut ὑποστρέφειν, *reverti*, Luc. 1. v. 56. 3°. *Quidlibet aliud*, ut ὑπομένειν, *tolerare*, Matth. 10. v. 22. &c. ὑποκρίνεσθαι, *simulare*, Luc. 20. v. 20. &c.

CAPUT VIII.

De Conjunctione.

CONJUNCTIO vel *enuntiativa* est, vel *ratiocinativa.*

Enuntiativa ea est, qua orationis partes cohærent; idque tum *affirmative*, & hæc conjunctio *copulativa* & *conditionalis* est: tum *opposite*, & ista conjunctio *disjunctiva* & *adversativa* dicitur.

Ratiocinativa est, qua enuntiationis, sive orationis, pars alia ex altera ratiocinando velut asseritur; estque vel *causalis*, qua antecedentis causa redditur; vel *conclusiva*, qua ex antecedente consequens concluditur.

Sex itaque numerantur conjunctionum species. Aliæ siquidem sunt I. Copulativæ. II. Conditionales. III Disjunctivæ. IV. Adversativæ. V. Causales. VI. Conclusivæ. Vide supra pagg. 383. 384.

ARTICULUS I.

De Conjunctione copulativa.

CANON I.

INTER conjunctiones copulativas primum locum obtinet ו, quod præterea in verbis mutat vulgo præteritum in significationem futuri, & vice versa, futurum in significationem præteriti.

Motio genuina τῶ ו copulantis est schevá, ut diximus supra pag. 384. in appendice, quod schevá retinet ante præteritum, quod commutat in significationem futuri (modo præteritum istud non incipiat à labiali; tunc enim ו fit schouréq: aut modo prima ejus litera non habeat (ְ), nam ו afficitur (ִ)) ut: וְעָבַר *& transibit Dominus*, Exod. 12. v. 23. וּפָחַד *& expavescet*, Isai. 19. v. 16. וַעֲבַדְתֶּם *& servietis*, Exod. 23. v. 25. Si tamen præcesserit aliud præteritum, aut futurum pro præterito positum, ו istud præterito præfixum, copulat tantum, non vero convertit. Isai. 41. v. 4. מִי־פָעַל וְעָשָׂה *quis fecit & operatus est?*

Ante futurum, ו conversivum notatur cum (ַ); & præterea, syllabæ complendæ gratia, imprimit daghésch forte characteristicæ, quæ si fuerit א in quo, utpote gutturali, daghésch istud non recipitur, pro (ַ) ו habet (ָ).

Exod. 12. v. 27. וַיִּקֹּד הָעָם וַיִּשְׁתַּחֲווּ *& inclinavit se populus, & adoravit.* Sic passim וַיְהִי *& fuit*, sine daghésch in (י), quia ex litera schevá affecta sæpius excidit, & semper, aut saltem fere semper, ex isto (י) tertiæ personæ futuri charactere. Vide supra p. 29. col. 1. 3. Reg. 8. v. 20. וָאֶבְנֶה *& ædificavi.*

Excipiuntur duo, in quibus ו istud ante א afficitur (ַ) loco (ָ), 2. Reg. 1. v. 10. וַאֲמֹתְתֵהוּ *& occidi illum.* Ezech. 16. v. 10. וַאֲכַסֵּךְ, *& operui te.* Sed possunt esse futura pro præteritis posita, nec per ו conversa.

Quandoque etiam adverbium temporis אָז *tunc, tum*, futuro præpositum, illud in præteritum mutat, ut: Exod. 15. v. 1. אָז יָשִׁיר *tunc cecinit.* Deut. 4. v. 41. אָז יַבְדִּיל *tunc divisit*, &c. Vide supra pag. 546. col. 1. in fine.

Interdum tamen ו illud copulat tantum & non convertit, Isai. 5. v. 15. וַיִּשַּׁח *& incurvabitur homo*, וַיִּשְׁפַּל *& humiliabitur vir.* Vide v. 16. c. 22. v. 7. &c.

E contrario ו conversivum, in præterito & futuro, ea convertit solum, non vero copulat.

Gen. 22. v. 4. *Die autem tertio* וַיִּשָּׂא *sustulit Abraham oculos suos*, &c.

Exod. 12. v. 15. *Quicunque comederit fermentatum*, וְנִכְרְתָה *peribit anima illa de Israël.* Vide Num. 14. v. 37. 2. Paral. 9. v. 1. Jerem. 28. v. 7. &c. Sic in initiis librorum, ut Ruth. 1. v. 1. וַיְהִי *fuit*, &c.

CANON II.

PRÆTER hunc copulandi & convertendi usum, ו illud plurimis etiam aliis significationibus insignitur, ac significat quidem

I. ETIAM. Prov. 24. v. 27. *Præpara foris opus tuum .... postea* וּבָנִיתָ *etiam ædificabis domum tuam.* Posset etiam ו spectari eo loci ut simpliciter convertens.

Ose. 8. v. 6. *Quia ex Israël* וְהוּא *etiam ipse est* (vitulus Samariæ in Dan & Bethel positus.)

II. SI. Exod. 12. v. 13. וְרָאִיתִי *si videro sanguinem, tunc transibo*, &c.

Jud. 6. v. 13. וְיֵשׁ *si Dominus nobiscum est, cur apprehenderunt nos hæc omnia?* Vide etiam Lev. 10. v. 29.

III. AUT. Exod. 12. v. 5. *Erit autem agnus absque macula, masculus, anniculus,* מִן־הַכְּבָשִׂים וּמִן־הָעִזִּים תִּקָּחוּ *ex ovibus, aut ex capris accipietis.*

Exod. 21. v. 15. *Qui percusserit patrem suum,* וְאִמּוֹ Lxx. ἢ μητέρα αὐτοῦ, Vulg. *aut matrem suam, morte moriatur.* Conf. Matth. 15. v. 4.

Deut. 17. v. 9. *Veniesque ad Sacerdotes Levitici generis,* וְאֶל־ *aut ad judicem*, &c. Conf. v. 12. ubi pro ו habetur אוֹ *aut.* Alia exempla vide 2. Reg. 2. v. 19. *ad dexteram aut ad sinistram*, Prov. 30. v. 8. *paupertatem aut divitias*, &c. Isai. 7. v. 6. *aut ponamus regem*, &c.

Huc pertinet, secundum quosdam interpretes, illud Judicum 11. v. 31. *Et erit, quod egredietur è foribus domus meæ in occursum meum, cum revertar in pace à filiis Ammon,* וְהָיָה לַיהוָה וְהַעֲלִיתִיהוּ עוֹלָה *aut erit Domino, aut offeram illud in holocaustum*, h. e. si fuerit homo, consecrabitur Domino, & cultui ejus dicabitur; si fuerit animal, quod ex Lege immolari potest, immolabitur. Qui hanc explicationem sequuntur, contendunt filiam Jephthæ combustam non fuisse, sed cœlibatui perpetuo addictam. Id probant ex v. 37. *dimitte me, ut .... plangam virginitatem meam*, & v. 39. *Et fecit ei* (Pater) *sicut voverat,* וְהִיא לֹא־יָדְעָה אִישׁ *& ipsa non cognovit virum*, quandiu vixit. Versum autem quadragesimum sic exponunt: *Et consuetudo servata est, ut post anni circulum conveniant in unum filiæ Israel,* לְתַנּוֹת *ad colloquendum*, seu *confabulandum, cum filia Jephthæ Galaaditæ, diebus quatuor.* Contrariam sententiam tuentur quamplurimi SS. Patres cum Græci, tum Latini. Tertull. Athanasius, Nazianzenus, Hieronymus, Ambros. Chrysost. August. Theodor. &c. Ita veteres Judæi, & Joseph. lib. 5. antiq. c. 9. pag. 158. F edit. Genev. 1611. θύσας τὴν παῖδα ὡλοκαύτωσεν, *mactatam filiam in holocaustum obtulit.* Ex hac historia nata est Iphigeniæ à patre sacrificatæ fabula.

Apud profan. Virg. Æneid. l. 2. vv. 36. 37.
Aut pelago Danaûm insidias, suspectaque dona
Præcipitare jubent, subjectisque urere flammis,

ubi conjunctio *que* significat *aut*, ut sensus postulat. Si ו repetatur, per *sive* exponitur. Exod. 21. v. 16. *Qui furatus fuerit hominem,* וּמְכָרוֹ וְנִמְצָא *sive vendiderit eum, sive deprehensus fuerit in manu ejus, morte moriatur.*

IV. SED, AUTEM, VERO. Gen. 3. v. 3. וּמִפְּרִי *de fructu vero ligni*, &c. Sic c. 30. v. 30. c. 42. v. 10. Exod. 13. v. 18. c. 14. v. 8. Isai. 9. vv. 9. 10. c. 29. v. 13. (confer Matth. 15. v. 8.) c. 53. v. 5. Zach. 8. v. 19. Malach. 1. vv. 2. 3. &c. In N. Testam. καὶ sæpe hanc significationem obtinet. Exempla vide infra in conjunctione adversativa.

V. TAMEN, ATTAMEN. Psal. 43. Heb. 44. v. 18. *Hæc omnia venerunt super nos,* וְלֹא *neque tamen obliti sumus te.* Vide etiam Exod. 5. v. 16. Job. 3. v. 26. Prov. 21. v. 2. Jon. 2. v. 6. &c.

VI. QUANVIS. Gen. 18. v. 27. *Loquar ad Dominum meum* וְאָנֹכִי *quanvis*, Vulg. *cum sim pulvis & cinis.* Sic c. 48. v. 14. Vide etiam 2. Reg. 9. v. 11. 2. Paral. 30. v. 19. Zach. 12. v. 8. &c.

Act. 7. vers. 5. *Et non dedit* (Deus) *illi* (Abrahamo) *hæreditatem in ea ....* καὶ ἐπηγγείλατο, *quanvis promisisset se illam daturum ei*, &c. Vide etiam Luc. 18. v. 7. in καὶ μακροθυμῶν, *quanvis patientiam habeat*, i. tardus videatur in ulciscendis eorum injuriis. Sic Heb. 3. v. 9.

VII. QUIA, ENIM, NAM. Gen. 14. v. 18. *At vero Melchisedech proferens panem & vinum,* וְהוּא Lxx. ἦν δὲ, Vulg. *erat enim Sacerdos Dei altissimi*, &c.

Gen. c. 20. v. 3. *En morieris propter mulierem, quam tulisti;* וְהִוא *quia juncta est marito.* Vulg. *habet enim virum.*

Isai. 39. v. 1. *In illo tempore misit Merodach... munera ad Ezechiam;* וַיִּשְׁמַע *audierat enim, quod ægrotasset & convaluisset.* Vide 4. Reg. 20. v. 12. ubi pro ו ponitur כִּי *quia.* Vide insuper Gen. 30. v. 27. Isai. 33. v. 11. c. 64. v. 4. Psal. 59. Heb. 60. v. 12. Psal. 107. Heb. 108. v. 13. &c.

Sic in N. Testam. Luc. 6. v. 32. καὶ, *nam si diligitis eos, qui vos diligunt*, &c.

VIII. UT. Exod. 7. vv. 16. 26. *Dimitte populum meum,* וְיַעַבְדֻנִי Lxx. ἵνα μοι λατρεύσῃ,

Vulg. *ut mihi serviat.* Vide etiam cap. 5. v. 1. 1. Reg. 20. v. 16. &c.

Thren. 1. v. 19. *Quæsierunt cibum sibi* וְיָשִׁיבוּ *ut refocillarent animam suam.* Cap. 3. v. 26. טוֹב וְיָחִיל *bonum est ut exspectet*, &c. Vide etiam Jon. 1. v. 11. Isai. 53. v. 2. Ose. 2. v. 2. &c.

IX. ITAQUE. Amos 5. v. 27. וְהִגְלֵיתִי *itaque migrare vos faciam*, &c. Sic Psal. 2. v. 10. Ezech. 18. v. ult. &c. Marc. 6. v. 12. καὶ ἐξελθόντες, *itaque exeuntes*, &c. Vide c. 10. v. 26. 1. Cor. 5. v. 12. cap. 6. v. 2. c. 12. v. 26. Gal. 4. v. 7. &c.

X. CUM. Gen. 46. v. 1. *Profectus est itaque Israël*, וְכָל *cum omnibus, quæ habebat*, Vulg. 1. Reg. 14. v. 18. *Erat enim arca Dei in die illa*, וּבְנֵי *cum filiis Israël*, Vulg. Sic etiam Chald. qui interpretatur עִם *cum.* Vide etiam 2. Reg. 8. v. ult. & conf. c. 20. v. 23.

XI. TUNC. Gen. 3. v. 5. *Scit enim Deus, quod in quocunque die comederitis ex eo*, וְנִפְקְחוּ *tunc aperientur oculi vestri*, &c. Vulg. non expressit ו quod potest eo loci tantum convertere. Vide c. 18. v. 10. Exod. 7. v. 9. Lev. 26. v. 2. 1. Reg. 12. v. 15.

Luc. 2. v. 15. *Et cum discederent ab eis angeli in cœlum*, καὶ, *tunc pastores dicebant*, &c.

Cap. 21. v. 25. καὶ ἔσται, *tunc erunt signa in sole & luna*, &c. transit Christus ab excidio Jerosolymitano ad extremi Judicii vaticinium.

XII. DONEC. Gen. 18. vv. 4. 5.... *requiescite sub arbore*, וְאֶקְחָה *donec accipiens afferam frusta panis.* Vide etiam 1. Sam. 14. v. 25.

XIII. QUUM, QUANDO. Gen. 47. v. 30. וְשָׁכַבְתִּי *quum dormiero cum patribus meis*, וּנְשָׂאתַנִי *tunc tolles me ex Ægypto.*

2. Esd. 2. v. 6. *Et misit me* (rex) וָאֶתְּנָה *postquam dedissem ei tempus*, h. e. cum certum reditus mei tempus ipsi designassem. Vide Zach. 7. v. 2. c. 14. v. 4. &c.

Marc. 15. v. 25. *Erat autem hora tertia*, καὶ, *cum crucifixerunt eum* (Christum), h. e. hora tertia desinens, & incipiens sexta; nam Joan. 19. v. 14. à Pilato condemnatus est circa horam *quasi* sextam, incipientem scilicet, quæque nostræ horæ duodecimæ respondet. Judæi enim diem ab ortu solis ad occasum, in quatuor partes seu horas dividebant, & earum quælibet tribus horis constabat. Prima pars sive prima hora incipiebat oriente sole, & durabat ad horam nonam ubi incipiebat *tertia* Judæorum. Secunda pars ab hora nona, seu *tertia* Judæorum, ad horam duodecimam, seu meridiem à quo initium ducebat *sexta* Judæorum. Tertia pars ab hora duodecima, seu *sexta* Judæorum, ad horam tertiam pomeridianam, quæ erat initium *nonæ* Judæorum. Quarta denique pars incipiebat ab hora tertia pomeridiana, sive *nona* Judæorum, & ad solis occasum desinebat. Christus itaque cruci affixus fuit hora circiter duodecima, in qua desinebat tertia Judæorum, & incipiebat sexta. Sic nox in quatuor vigilias dividebatur. Prima incipiebat ab occasu solis ad horam nonam. Secunda ab hora nona, ad duodecimam, sive mediam noctem. Tertia ab hora duodecima, sive media nocte, ad tertiam post mediam noctem. Quarta denique ab hora tertia post mediam noctem, ad ortum solis. Judæi, cum penes ipsos erat jus armorum, noctem in tres tantum vigilias dividebant, quarum singulæ quatuor horis constabant: at postquam sub Romanorum ditione fuerunt, eorum divisionem sequuti sunt. Vigiliæ autem ab arte militari dictæ sunt, quod vigiles quater in nocte, hoc est, singulis ternis horis mutarentur. Ex his porro liquet (si æquinoctiorum tempus excipias) noctis horas duodecim inæquales fuisse, utpote quæ breviores essent in æstate, in hyeme longiores. Sic horæ diei longiores erant in æstate, in hyeme breviores. De his fusius in Kalendario Judaïco, quod in alterius tomi libro tertio describetur.

XIV. SIC, in comparationis ἀποδόσει. Vide pag. 578. col. 1.

XV. IMO, QUIN. Prov. 6. v. 16. *Sex sunt, quæ odit Dominus;* וְשֶׁבַע *imo septem detestatur anima ejus*; æque enim coram Deo abominabilia sunt scelera, quæ priori senario continentur, atque illud, quod septimo loco ponitur. Vide etiam c. 30. vv. 15. 18. Psal. 7. v. 5. וָאֲחַלְּצָה *quin eripui hostiliter insequentem me immerito.* Innuit David occasiones quibus Saülem occidere potuisset, quæque narrantur 1. Reg. 24. v. 6. seqq. c. 26. v. 9.

Act. 7. v. 43. καὶ ἀνελάβετε, *imo suscepistis*, vel *bajulastis tabernaculum Moloch*.

XVI. NEMPE. Jerem. 40. v. 8. *Et venerunt ad Godoliam in Mitspa, & Ismaël filius Nathaniæ*, &c. h. e. nempe Ismaël, &c.

XVII. INQUAM. Gen. 14. v. 23. *Si accepero à filo usque ad corrigiam caligæ*, וְאִם *si, inquam, accepero ex omnibus, quæ tua sunt*, &c. Vulg. *non accipiam*, idem sensus, juramentum enim negationem hîc includit.

Isai. 55. v. 1. *Properate, emite, & comedite*, וּלְכוּ *properate, inquam, emite absque argento.*

Cap. 57. v. 17. הַסְתֵּר וְאֶקְצֹף *abscondendo me, inquam, indignatus sum*, seu *efferbui*.

XVIII. ID EST, cum aliquid clarius exponitur. Gen. 35. v. 12. *Terram, quam dedi Abraham & Isaac* (i. daturum me promisi) *dabo tibi*, וּלְזַרְעֲךָ *id est, semini tuo post te.* Sic Lev. 5. v. 1. *Et anima, cum peccaverit*, וְשָׁמְעָה *id est, audierit vocem juramenti*, &c.

Num. 31. v. 6. *Et vasa sancta*, וַחֲצֹצְרוֹת *id est, tubæ clangoris in manu ejus* (erant).

1. Reg. c. 28. v. 3. *Et sepelierunt eum* (Samuelem) *in Rama* וּבְעִירוֹ, *id est, in urbe sua.* Vulg. *in Ramatha urbe sua.* Alia exempla vide 1. Reg. 17. v. 40. 2. Reg. 17. v. 12. Isai. 57. v. 18. Jerem. 34. v. 21. Ose. 2. v. 15. Zach. 1. v. 4.

Matth. 13. v. 41. *Mittet filius hominis angelos suos, & colligent de regno ejus omnia scandala*, καὶ τοὺς ποιοῦντας τὴν ἀνομίαν, *id est, eos, qui faciunt iniquitatem.* Alii per *scandala* eos intelligunt, qui à fide deflectunt, ac prava dogmata disseminant; per *facientes* vero *iniquitatem*, eos, qui Christianam professionem morum corruptelis dedecorant.

Joan. 10. v. 33. *De bono opere* (ob bonum opus) *non lapidamus te, sed de blasphemia* (ob blasphemiam), καὶ, *id est, quia tu homo cum sis, facis te ipsum Deum.* Sic Col. 2. v. 8.

Apud profanos. Hesiod. l. 2. ἔργ. ἄστρε καὶ κυνὸς ἀρχομένου, *sidere, id est, cane exoriente.* Virg. l. 1. Æneid. vers. 31.

Judicium Paridis, spretæque injuria formæ.
id est, spretæ injuria formæ.

XIX. QUI, QUÆ, QUOD. Vide supra pag. 507. col. 1. in can. IV.

XX. AN? UTRUM? NUNQUID? Ezech. 18. v. 13.... וָחָי *an vivet?* Vide etiam v. 24.

XXI. ו interdum *deficit*, interdum *abundat*.

DEFICIT. 1. Reg. 4. v. 8 *Hi sunt Dii, qui percusserunt Ægyptum*, sive *Ægyptios, in omni plaga* (in Ægypto), בַּמִּדְבָּר *in deserto*, pro וּבַמִּדְבָּר, Lxx. καὶ ἐν τῇ ἐρήμῳ, *& in deserto*, hoc est, in mari rubro, quod deserto adjacet.

Psal. 132. Heb. 133. v. 3. *Sicut ros Hermon*, שֶׁיֹּרֵד *qui descendit in montem Sion*, h. e. & sicut ros, qui descendit in montem Sion. Mons Hermon eo loci non is est, qui ad fines septentrionales terræ Israëliticæ situs est, quique centum milliarium Romanorum spatio à monte Sion distat, unde æstivæ nives Tyrum solebant deferri, teste Hieronymo, & in quem proinde ros non descendebat: sed Hermon iste non longe est à monte Thabor. Tanta in eum roris copia decidit, ut *Maundrellus* scribat se, cum his in locis pernoctaret, abunde didicisse quid esset ros Hermon, qui tentoria ipsius adeo copiose perfuderat, ac si tota nocte pluisset. Vide doctissimum *Relandum* tom. 1. Palæst. Sacræ, pagg. 325. 326. à quo hæc mutuati sumus. Idem conjicit montem Sion, in quem ros Hermonis descendit, esse שִׁיאֹן Jos. 19. v. 19. in tribu Issachar, non longe ab Hermone monti Thabor vicino. Cum literæ ש & צ facile commutentur, scribi potuit צִיּוֹן pro שִׁיאֹן aut שִׁיאוֹן. Vide etiam supra in nom. proprio pag. 444. col. 1. Isai. 63. v. 11. *Et recordatus est* (Dominus) *dierum seculi, Moysi*, עַמּוֹ *populi sui*, h. e. *& populi sui*, Vulg. Apud Lxx. vacat *Moysi* & *populi sui*. Hab. 3. v. 11. *Sol, luna steterunt in habitaculo suo*, h. e. *sol & luna*, ut conjunctionem supplent Lxx. & Vulg.

ABUNDAT ו,

1°. Quando solummodo convertit futurum in præteritum, & vice versa, non vero copulat. Vide supra pag. 611. col. 2.

2°. Quando aliis vocibus præfigitur. Gen. 20. v. 16. וְאֵת כֹּל וְנֹכָחַת, *& coram omnibus & reprehensa fuit* (Sara), hoc est, reprehensa fuit, vel esto, sine conjunctione *&*. Vulg. *mementoque te deprehensam.* Addidit *mementoque* ad sensum explendum, ait Mercerus.

Lxx. καὶ πάντα ἀλήθευσον, *& omnia vere dicito*, h. e. dicito verum deinceps, neque te sororem Abrahami dixeris, cum sis uxor illius. נכחת deducebant à נָכַח inusitat. unde נְכֹחַ *æquitas*, *rectum*, *verum*. Qui vero interpretantur *& reprehensa fuit*, vocem hanc derivant à יָכַח *arguit*, *reprehendit*, unde in tertia perf. sing. fem. præt. niphal ex forma Chald. supra p. 407. col. 2. in fine, נֹכָחַת & in pausa נֹכָחַת. Aliis est bénoni singul. fem. ejusdem conjug. ex forma ח præcedente duplici (-) pro duplici (˅) ob tertiam rad. ח, & mutato priori (-) in (˅) ob pausam.

Levit. 7. v. 16. *Et die postero* וְהַנּוֹתָר *reliquum ex eo comedetur.*

2. Reg. 13. v. 20. *Mansit itaque Thamar* וְשֹׁמֵמָה *desolata*, Vulg. *contabescens in domo Absalom fratris sui.* Alia exempla vide c. 15. v. 34. וַאֲנִי *ego.* Job. 23. v. 12. וְלֹא *non.* Psal. 4. v. 4. וּדְעוּ *scitote.* Eccle. 5. v. 6. וַהֲבָלִים *vanitates.* Isai. 9. v. 7. וְלָכֵן *idcirco.* Amos. 4. v. 10. וּבְאַפְּכֶם *in nasum vestrum*, &c.

Matth. 9. v. 10. *Et factum est discumbente eo in domo*, καὶ ἰδοὺ, *ecce multi publicani*, &c. ubi καὶ redundat; quare ab interpr. Latino negligitur. Vide etiam cap. 28. v. 9. Luc. 23. v. 51. Joan. 6. v. 51. Act. 1. v. 10. 1. Cor. 10. vv. 6. 9. (& confer vv. 7. 8.) 1. Joan. 1. v. 3. Jac. 2. v. 4.

3°. Sæpe ו pleonastice ponitur in initiis librorum, capitum, & quarumlibet sententiarum, ubi non copulat, sed inchoat sermonem, idque ex usu & proprietate Linguæ Sanctæ; quare à Qimhhi in libro Radicum vocatur וָו תְּחִלַּת הַדְּבָרִים *vav principium verborum.* Incipiunt autem ab hac litera *Exodus*, *Leviticus*, *Josue*, *Judices*, *Ruth*, *quatuor libri Regum*, *secundus Paralipom. Esdras*, *Esther*, *Ezechiel*, *& Jonas.* Vulgo etiam narrationes historicæ incipiunt à וַיְהִי *& fuit*, & plurima capita sunt, quorum singuli versus ab hac litera incipiunt.

Hæc de multiplici usu præfixi ו, quod, ut mox vidimus, per omnes fere orationis partes vagatur; unde à quibusdam, nec male, *Proteus* appellatur.

CANON III.

Pro conjunctione copulativa aliæ interdum usurpantur particulæ.

I. Relativum אֲשֶׁר *qui*, *quæ*, *quod.* Eccle. 5. v. 17. *Hoc itaque visum est mihi* טוֹב אֲשֶׁר־יָפֶה *bonum & pulchrum comedere*, &c. pro וְיָפֶה.

Ose. 12. v. 9.... *in omnibus laboribus meis non invenient* עָוֹן אֲשֶׁר־חֵטְא *iniquitatem & peccatum*, i. non invenietur. Vulg. *iniquitatem*, *quam peccavi*, videtur legisse חָטָא *peccans fui.* Sic etiam Lxx. sed verterunt in 3. perf. δι' ἀδικίας ἃς ἥμαρτεν, *propter iniquitates, quas peccavit.*

II. Præpositio עִם *cum.* 1. Reg. 16. v. 12. *Erat autem* (David) *rufus* עִם־יְפֵה *& pulcher aspectu*, Vulg. Sic c. 17. v. 42.

Nah. 3. v. 12. *Omnes munitiones tuæ* (sunt sicut) *ficus*, עִם־בִּכּוּרִים *& primitivi fructus; si concussæ fuerint* (ficus illæ), *cadent in os comedentis.* Sic pari facilitate munitiones tuæ corruent ante hostes tuos, cum te in obsidione concutient.

CANON IV.

In copulativa enuntiatione contingit quandoque ἀσύνθετον, seu copulativa omittitur in pluribus membris, cum vel semel poni debuisset. E contrario quandoque πολυσύνθετον est, seu pluries quam necesse erat, conjunctio copulativa repetitur.

I. Conjunctio omittitur. Exod. 15. v. 9. *Dixit inimicus: persequar*, *comprehendam*, *dividam spolia*, *implebitur*, seu *explebitur eis anima mea*, *evaginabo gladium*, *interficiet eos manus mea;* pro *persequar & comprehendam*, Vulg. Hoc asyntheto hostium victoriam sibi polli-

centium confidentia innuitur. Alia exempla vide Jud. 5. v. 27. 1. Reg. 15. v. 6. 1. Cor. 12. v. 4. seqq. 1. Thess. 5. v. 14. seqq.

II. Conjunctio repetitur. Gen. 25. v. 34. *Et Jacob dedit Esavo panem, & jusculum*, seu *edulium lentium, & comedit ille, & bibit, & surrexit, & abiit, & contemsit Esau primogenita sua.* Vide c. 43. v. 8. Jos. 7. vv. 11. 24. 4. Reg. 2. v. 14. Psal. 106. Heb. 107. v. 35. seqq. Isai. 37. v. 37. Joan. 10. vv. 27. 28. 1. Cor. 13. vv. 1. 2. 3. &c.

Conjunctionis copulativæ repetitio distributionem nonnunquam denotat. Psal. 75. Heb. 76. v. 7. *Ab increpatione tua, Deus Jacob*, נִרְדָּם וְרֶכֶב וָסוּס *consopitus est & currus & equus*, h. e. cum currus, tum equus. Seu consopiti sunt, vel perierunt tam qui currus, quam qui equos ascendebant. Aq. ἀπὸ ἐμβειμήσεως (al. ἐπιτιμήσεως) θεὲ Ἰακὼβ, κατεφέρετο καὶ ἅρμα, καὶ ἵππος, *à fremitu* (al. *ab increpatione*), *Deus Jacob, dejiciebatur & currus & equus.* Symm. ἀπὸ ἐμβειμήσεώς σου, θεὲ Ἰακὼβ, ἐκαρώθη καὶ ἅρμα, καὶ ἵππος, *à fremitu tuo, Deus Jacob, soporatus est & currus & equus.* LXX. ἀπὸ ἐπιτιμήσεώς σου, ὁ θεὸς Ἰακὼβ, ἐνύσταξαν οἱ ἐπιβεβηκότες τοὺς ἵππους, Vulg. Lat. *ab increpatione tua, Deus Jacob, dormitaverunt* [*omnes*] *qui ascenderunt equos.* Pro וְרֶכֶב וָסוּס videntur legisse יִרְכְּבוּ סוּס (qui) *ascendent equum*, i. ascendunt, vel ascendebant, cum (י) loco prioris ו, posteriori ו conjuncto cum voce præcedenti, & mutato singulari in pluralem numerum. S. Hieron. *Ab increpatione tua, Deus Jacob, consopitus est currus & equus.* Neglexit prius ו, quod supervacaneum esse docet etiam R. Salomon.

Gen. 36. v. 24. *Et filii Sebeon* וְאַיָּה וַעֲנָה *& Aiia & Ana.* Vulg. *Aia & Ana*, omisso priori ו. Vide etiam Ezech. 42. v. 11.

CANON V.

CONJUNCTIO copulativa non solum conjungit, sed interdum in eo, cui additur, singulare aliquid designat, & per adverbia *maxime, præsertim, potissimum*, &c. exponenda est.

Jos. 2. v. 1. *Ite & considerate terram, & Jericho*, h. e. & potissimum Jericho.

2. Esd. 8. v. 15. *Ut prædicent in universis urbibus, & in Jerusalem*, h. e. præsertim in Jerusalem. Alia exempla sunt 2. Reg. 2. v. 30. 2. Paralip. 26. v. 10. Psal. 17. Heb. 18. v. 1. Jerem. 4. v. 3. Soph. 1. v. 4. Zach. 2. v. 2. Prov. 6. v. 16. de quo ultimo loco vide supra pag. 613. col. 1.

Marc. 16. v. 7. *Sed ite, dicite discipulis ejus, & Petro*, h. e. & cumprimis Petro. Vide etiam c. 3. vv. 7. 8. Act. 1. v. 14. c. 26. v. 22. 1. Cor. 9. v. 5.

Sic in profanis. Virg. Æneid. 3. v. 87.

..... *relliquias Danaûm, atque immitis Achillei.*

Conjunctio copulativa quandoque affectum emphatice exprimit, ac instar *interjectionis* est.

Act. 23. v. 3. καὶ, *& tu sedens judicas me*, &c. ubi affectus Pauli indignantis exprimitur. Vide etiam 2. Cor. 2. v. 2.

Virg. Æneid. l. 1. v. 52.

.... *& quisquam numen Junonis adoret Præterea?*

CANON VI.

COPULATIVÆ אַף & גַּם *etiam*, præter copulandi officium, quandoque non carent emphasi; eaque de iis in specie notanda sunt.

I. Augendæ & intendendæ sententiæ inserviunt. Gen. 18. v. 23. הַאַף *an etiam perdes justum cum impio?* Vide etiam cap. 31. v. 15. Levit. 26. vv. 28. 29.

Sic

Sic in N. Test. καὶ *&*, *etiam*. Apoc. 1. v. 7. *Et videbit eum* (Jesum) *omnis oculus*, καὶ *etiam qui eum pupugerunt*. Cap. 2. v. 13. *neque negasti fidem meam*, καὶ *etiam in diebus illis*, &c. Vide etiam Matth. 10. v. 30. καὶ *etiam capilli*, &c. Luc. 19. v. 42. *Quia si cognovisset* καὶ σὺ, *etiam tu*, &c.

II. אַף כִּי in collatione rerum affirmativa, valet *quanto magis*; in negativa, *quanto minus*.

In affirmativa. Deut. 31. v. 27. *Adhuc vivente me .... semper contentiose egistis contra Dominum*: וְאַף כִּי *quanto magis cum mortuus fuero*. Sic 1. Reg. 14. v. 30. Prov. 11. v. 31. cap. 15. v. 11.

In negativa. 3. Reg. 8. v. 27. *Si cælum & cæli cælorum te capere non possunt*: אַף כִּי *quanto minus domus hæc, quam ædificavi?* Sic Job. 9. v. 14.

Extra comparationem, אַף כִּי significat *eo quod*, *quia*. Prov. 21. v. 27. *Hostiæ impiorum abominabiles* (sunt coram Domino) אַף כִּי בְזִמָּה *quia in scelere*, Vulg. *ex scelere offeruntur*.

Gen. 3. v. 1. אַף כִּי varie ab interpretibus redditur. Lxx. τί ὅτι, Vulg. *cur præcepit vobis Deus*, &c. Chald. בִּקְוּשְׁטָא *in veritate*, *verumne est*, *quod præcepit vobis Deus*, &c. Interpretationum illarum alterutram sequuntur doctiores.

גַּם כִּי *etiam quia*, significat quoque *etiamsi*, *etsi*, *quamvis*. Psal. 22. Heb. 23. v. 4. גַּם כִּי *etiamsi ambulavero in medio umbræ mortis*, &c. Et sola conjunctio גַּם, Psal. 94. Heb. 95. v. 9. *ubi tentaverunt me patres vestri*, *probaverunt*, seu *tentaverunt* (me inquam), גַּם *etiamsi vidissent opera mea* plena prodigiis; quomodo scilicet eduxissem eos ex Ægypto, scidissem mare, manna pluissem, petram rupissem, &c. Eodem sensu exponendum est καὶ in hoc versiculo, qui Heb. 3. v. 9. ab Apostolo laudatur.

III. גַּם *etiam* interdum repetitur, nec sine emphasi. Gen. 50. v. 9. *Habuit quoque* (Joseph) *in comitatu* גַּם רֶכֶב גַּם פָּרָשִׁים *etiam currum*, (Vulg. *currus*,) *etiam equites*, h. e. tum currus, tum equites. Sic Exod. 12. v. 31.

Conjunctio אַף interdum cum altera ו pleonastice conjungitur. Levit. 26. v. 42. *Et recordabor fœderis mei* (cum) *Jacob*, וְאַף *& etiam fœderis mei* (cum) *Isaac*, וְאַף *& etiam fœderis mei* (cum) *Abraham*, h. e. *cum Jacob*, *& Isaac*, *& Abraham*, Vulg. Ad duas illas conjunctiones interdum accedit tertia גַּם, Ibid. v. 44. וְאַף גַּם־זֹאת *& etiam quoque hoc*, pro, attamen.

Sic apud profanos conjunctio *etiam* interdum abundat. Terent. Hecy. Act. 5. Scen. 1. v. 7. *Ego pol quoque etiam timida sum*, &c. v. 35. *Ego quoque etiam credidi*.

ARTICULUS II.

De Conjunctione conditionali.

CANON I.

PRO conjunctione conditionali *si*, aliæ orationis partes interdum usurpantur.

I. In Veteri Testamento pronomen relativum אֲשֶׁר *qui*, *quæ*, *quod*. Levit. 4. v. 22. אֲשֶׁר נָשִׂיא יֶחֱטָא, Lxx. ἐὰν ὁ ἄρχων ἁμάρτῃ, Vulg. *si peccaverit princeps*, &c. Conf. vv. 3. 27. ubi in simili loquutione est אִם. Vide etiam Exod. 21. v. 13. Deut. 11. v. 27. (& confer v. 28. ubi pro אֲשֶׁר legitur אִם). 3. Reg. 8. v. 31. אֵת אֲשֶׁר *si peccaverit quis in proximum suum*, &c. cujus loco 2. Paral. 6. v. 22. habetur אִם *si*.

II. In N. Test. μήποτε *ne quando*, interdum accipitur pro εἴποτε, *si quando*, vel εἰ ἄρα, *si forte*; tuncque negativa particula affirmative intelligenda est. Luc. 3. v. 15. *Existimante autem populo*, *& cogitantibus omnibus in cordibus suis*, μήποτε, *ne forte ipse esset*

Christus, hoc est, si forte, num ipse esset Christus. Vide 2. Tim. 2. v. 25.

Huic simile est εἰ δὲ μήγε, *quod si non*, quæ voculæ subjiciuntur non solum affirmativis sententiis, ut Luc. 10. v. 6. Joan. 14. vv. 2. 11. Apoc. 2. vv. 5. 16. verum etiam negativis, ubi contra quam sonant, affirmative accipiendæ sunt. Matth. 9. v. 17. *Neque mittunt vinum novum in utres veteres*, εἰ δὲ μήγε, *quod si non, rumpuntur utres*, &c. hoc est, *sin autem*, vel ut Vulg. *alioquin*, sive *quod si* nimirum mittant vinum novum, &c. Sic Matth. 6. v. 1. Marc. 2. vv. 21. 22. 2. Cor. 11. v. 16.

III. In eod. Novo Test. ὅταν *cum*. Luc 17. v. 10. *Sic & vos*, ὅταν *cum feceritis omnia, quæ præcepta sunt vobis, dicite: servi inutiles sumus*, &c. h. e. si feceritis; ad eam enim perfectionem in hac vita perveniri non potest.

CANON II.

CONDITIONALIS *si* aliam quandoque significationem obtinet, poniturque sæpissime,

I. Pro adverbio interrogandi. Jud. 9. v. 2. *Quid vobis est melius, ut dominentur vestri septuaginta viri, omnes filii Jerobaal*, אִם *an ut dominetur unus vir?*

Job. 6. v. 5. הֲ‍אִם *an mugiet bos, cum ante præsepe plenum steterit?* Vide vv. 6. 12. c. 7. v. 12. c. 10. vv. 4. 5. Isai. 66. v. 9. Thren. 5. v. ult. Et cum præfixo ה interrogativo, Job. 6. v. 13. הַאִם *nonne* אֵין *nullum auxilium meum in me est?* h. e. omni prorsus auxilio destituor. Vulg. *Ecce non est auxilium mihi in me.* Quidam e contrario hæc affirmative accipiunt, *nunquid non auxilium meum in me est?* sed sensus Vulg. commodior videtur.

In N. Test. Matth. 12. v. 10. cap. 19. v. 3. εἰ ἔξεστιν, *si licet*, h. e. an licet? Vide Marc. 15. v. 44. Luc. 13. v. 23. cap. 14. v. 3. c. 22. v. 49. Act. 1. v. 6. c. 4. v. 19. c. 19. v. 1. Phil. 1. v. 21. &c. Et sic etiam apud profanos.

II. Pro adverbio negandi, quod fit in formulis juramenti ellipticis, cum membrum orationis conditionalis, quod mali imprecationem continet (si jurans fallat), per aposiopesin reticetur; tuncque conditionalis, sensum quod attinet, idem est ac *non*. Gen. 14. v. 22. *Levo manum meam ad Dominum*, &c. id est, juro. V. 23. אִם *si à filo usque ad corrigiam caligæ*, וְאִם *si, inquam, accepero ex omnibus, quæ tua sunt*, h. e. juro quod *non accipiam ex omnibus, quæ tua sunt*, Vulg. 3. Reg. 1. v. 51. *Juret mihi rex Salomon hodie*, אִם *si interficiet servum suum gladio*, h. e. *quod non interficiat*, Vulg. Alia exempla vide Gen. 21. v. 23. cap. 26. v. 29. Deut. 1. v. 34. Jud. 5. v. 8. 1. Reg. 3. v. 14. Psal. 94. Heb. 95. v. 11. &c.

In N. Test. Marc. 8. v. 12. *Amen dico vobis*, εἰ *si dabitur generationi isti signum*, h. e. non dabitur, ut Syrus habet eo loci, & ut legitur Matth. 16 v. 4. *signum non dabitur ei.*

Quandoque negativa לֹא in hac loquendi formula usurpatur. Ezech. 14. v. 18. *Vivo ego, dicit Dominus*, לֹא *non liberabunt filios neque filias*, pro אִם *si liberabunt.* E contrario אִם־לֹא nonnunquam affirmativum sensum habet. 3. Reg. 20. v. 23. *Pugnemus contra eos in campestribus*, אִם־לֹא *si non prævalebimus eis*, h. e. certe prævalebimus. Vulg. *& obtinebimus eos.* Vide etiam Gen. 24. vv. 37. 38. Isai. 14. v. 24. Jerem. 22. v. 6. Ezech. 3. v. 6. &c.

Pro אִם־לֹא quandoque est 1°. Copulativa ו, quæ tunc vertitur *quia*. Ezech. 35. v. 11. *Vivo ego, dicit Dominus Deus*, וְעָשִׂיתִי *quia faciam juxta iram tuam*, &c. 2°. כִּי *quia, quoniam*. 3. Reg. 2. v. 23. *Juravit itaque rex Salomon.... Hæc faciat mihi Deus & hæc addat*, כִּי *quia contra animam suam loquutus est Adonias verbum hoc*, pro אִם־לֹא *si non contra animam suam*, &c. Vide Ruth. 1. v. 17. Jerem. 22. v. 5.

Ezech. 35. v. 6. *Vivo ego, dicit Dominus*, כִּי *quoniam sanguini tradam te*, pro, si non sanguini tradam te. Aliter vero explicandæ sunt illæ particulæ, quæ ibidem sequuntur, nempe

per *quia.* אִם־לֹא *quia non odisti sanguinem* (fundere), *sanguis persequetur te.* Aliter Vulg. *Et cum sanguinem oderis*, &c. Per sanguinem intelligit Israëlitas Idumæorum fratres; unde Symm. τὸ αἷμά σου ἐμίσησας, *sanguinem tuum odisti*, i. Israëlitas cum quibus communem patrem habes Isaacum. Vide Hieron. comm. in h. l. tom. 3. nov. edit. col. 948.

III. Pro conjunctione causali *quia.* Job. 14. v. 5. אִם *quia breves dies hominis sunt*, &c.

Sic εἰ significat *quod*, Act. 26. v. 8. *Quid incredibile judicatur apud vos, εἰ quod Deus mortuos suscitat?* Vide v. 23. 1. Tim. 5. v. 10. Marc. 15. v. 44. Heb. 7. v. 15. Item *cum*, *quandoquidem*, Act. 4. v. 9. εἰ ἡμεῖς, *quandoquidem nos hodie dijudicamur*, &c. Vide etiam cap. 11. v. 17. Rom. 8. v. 31. c. 11. v. 17. 1. Pet. 1. v. 17. &c.

Sic etiam אִם, pro *quandoquidem* ponitur, Psal. 138. Heb. 139. v. 19. אִם *Si occideris, Deus, peccatores*, &c. h. e. quandoquidem occisurus es, &c.

IV. Pro adverbio indeterminati temporis ὅταν *cum, postquam.* Isai. 4. v. 3. *Omnis, qui relictus fuerit in Sion .... sanctus vocabitur....* V. 4. אִם־ *si abluerit Dominus sordes filiarum Sion*, hoc est, postquam abluerit, &c. Vide Prov. 3. v. 24. Amos 7. v. 2. &c. Joan. 14. v. 3. καὶ ἐὰν *& si abiero, & præparavero vobis locum*, &c. hoc est, cum abiero, &c. Vide 1. Joan. 3. v. 2. &c. Sic illud Virg. l. 5. Æneid. vv. 64. 65.

Præterea, si nona diem mortalibus almum
Aurora extulerit, &c. i. postquam extulerit, Donato interprete.

Quidam opinantur conditionalem ἐὰν *si*, affirmative significare *vere, utique, certe*, &c. quam sententiam probare nituntur ex Joan. c. 21. v. 22. ἐὰν αὐτὸν θέλω μένειν ἕως ἔρχομαι, τί πρὸς σε; *certe volo eum manere donec veniam, quid ad te?* quare, inquiunt, Vulg. interpr. Lat. transtulit *sic.* At mendum esse graphicum pro *si* agnoscunt interpretum doctissimi. Maldonatus inter alios fatetur *locum hunc incredibili scriptorum negligentia esse contaminatum.* Et Jansenius Gandavensis *corruptionem adeo certam esse* scribit, *ut protervus esse videatur, qui inveteratum errorem agnoscere nolit, aut agnitum corrigere.* Et sane Lucas Brugensis 7. antiquissimos codices Latinos memorat, in quibus *si*, non *sic* legitur; atque ita habent Biblia Polyglotta Philippi II. Hispaniarum Regis. Præterea conjunctio ἐὰν 42. vicibus (hoc loco non connumerato) in Joanne exstat, & 213. vicibus in N. Test. præter Joannem, & ubique conditionem exprimit, aut saltem significationem affirmativam & absolutam ne unus quidem admittit locus. Insuper tractatores Græci hunc contextum hypothetice exponunt. Vide Chrysost. Cyrill. &c. Denique cum Joannes scribit v. 23. *& non dixit ei Jesus: non moritur*, &c. aperte declarat primam propositionem, *si eum volo manere*, hypotheticam esse, non vero absolutam & affirmativam, *certe volo eum manere*, &c. alioquin periret oppositio, & in errore firmarentur discipuli; quid enim aliud Christus dixisset asserendo se velle Joannem manere donec veniret, quam eum non moriturum? Vide R. P. *Calmet* in h. l. diatribam.

CANON III.

CONJUNCTIO conditionalis quandoque deest, quandoque etiam redundat.

DEEST. Gen. 42. v. 38. וּקְרָאָהוּ *Et* (si) *quid ei* (Benjamin) *adversi acciderit in via*, &c. pro וְאִם. Sic•

Levit. 10. v. 19. וְאָכַלְתִּי *&* (si) *comedissem hostiam pro peccato hodie, an placuisset* (illud) *in oculis Domini?*

Deut. 30. v. 8. וְאַתָּה *Tu autem* (si) *reversus fueris*, &c. Sequitur v. 9. *Tum abundare te faciet Dominus Deus tuus in cunctis operibus manuum tuarum*, &c.

Matth. 18. v. 21. *Domine, quoties peccabit in me frater meus, & dimittam ei?* hoc est, si peccaverit in me frater meus, quoties dimittam ei? in hoc enim contextu adverbium

interrogandi *quoties* extra locum suum ponitur.

REDUNDAT אִם quando aliis particulis otiose conjungitur, ut Gen. 28. v. 15. עַד אֲשֶׁר אִם *usque quo si*, pro עַד אֲשֶׁר *usquequo, donec*, &c. Cap. 47. v. 18. בִּלְתִּי אִם *præter si*, pro solo בִּלְתִּי *præter*. Ezech. 20. v. 39. אַחַר אִם pro אַחַר אֲשֶׁר אִם *posteaquam*, ubi אֲשֶׁר subauditur, & abundat אִם; vel, ut aliis placet, אִם ponitur pro אֲשֶׁר.

ARTICULUS III.

De Conjunctione disjunctiva.

CANON I.

CONJUNCTIO disjunctiva *aut*, *sive*, non semper separandi, sed interdum distinguendi tantum, imo & conjungendi vim habet.

Levit. 4. v. 22. *Si peccaverit princeps....* V. 23. אוֹ־הוֹדַע *aut notum factum fuit ei peccatum ejus*, &c. LXX. καὶ γνωσθῇ αὐτῷ ἡ ἁμαρτία, *& notum fuerit ei peccatum*. Vulg. *& postea intellexerit peccatum suum.*

Prov. 30. v. 29. *Tria sunt, quæ bene gradiuntur, & quartum, quod incedit feliciter*, Vel *imo quatuor*, &c. vide supra pag. 613. col. 2. num. XV. V. 30. *Leo fortissimus bestiarum*, &c. V. 31. זַרְזִיר מָתְנַיִם אוֹ־תַיִשׁ *gallus succinctus lumbos, aut aries*, i. *& aries*, Vulg. וּמֶלֶךְ אַלְקוּם עִמּוֹ *& rex, cum quo stare, seu comparare se nemo potest*. Vox אַלְקוּם quanvis in Massora non recenseatur inter eas, quæ conjunctim scribuntur, & divisim leguntur; in duas tamen dividenda est hoc modo: אַל קוּם. Præterea videtur esse ellipsis τοῦ אֲשֶׁר, sic: וּמֶלֶךְ אֲשֶׁר אַל קוּם עִמּוֹ *& rex, cum quo non* (licet) *stare*, seu *componere se*; vel cui resistere nemo potest; hunc enim sensum admittit etiam Hebræus. Vulg. *nec est rex, qui resistat ei*, arieti sive hirco; quæ expositio commoda non videtur, in ea siquidem ex quatuor, quæ bene gradiuntur, tria tantum recensentur. De voce זַרְזִיר non minor est inter eruditos controversia. Cumque uno hoc in loco legatur, non ab re fuerit veterum interpretum versiones adscribere. LXX. ὡς ἀλέκτωρ ἐμπεριπατῶν, *sicut gallus circumincedens*. Aq. Theod. ἀλεκτρύων νώτῳ, *gallus dorso*, supple cum Sym. περιεσφιγμένος, *succinctus*. Sym. περιεσφιγμένος τὴν ὀσφὺν, *succinctus lumbos*, repetita ἀπὸ κοινοῦ voce ἀλέκτωρ, sive ἀλεκτρύων, *gallus*, Vulg. *gallus succinctus lumbos*. Videtur & nomen, & etymologiam nominis expressisse; זְרַז enim Chaldaice *accingere* significat. Chald. Syrus, & Arabs זַרְזִיר *gallum* etiam interpretantur. Per gallum autem lumbos succinctum, alii intelligunt gallum fortem ac robustum; alii gallum ad pugnam, &c. procedentem.

Huc etiam refert Glassius Matth. 5. v. 17. *Nolite putare, quoniam veni solvere legem*, ἢ *aut prophetas*, i. & prophetas; non enim separatur lex à prophetis; quanvis enim distinctæ, ejusdem tamen Scripturæ sacræ partes sunt, quæ conjunguntur. Vide etiam 1. Cor. 12. v. 13. c. 13. v. 8. c. 15. v. 11. &c.

CANON II.

DISJUNCTIVA particula interdum deficit.

1. Reg. c. 20. v. 12. *Si investigavero sententiam patris mei, crastino perendie*, hoc est, *vel perendie*, Vulg. 4. Reg. 9. v. 32. *Et inclinaverunt se ad eum* (Jehu) *duo tres eunuchi*, hoc est, *duo vel tres eunuchi*, Vulg. Vide Isai. 17. v. 6. c. 38. v. 14.

Jerem. 11. v. 19. *Ego autem quasi agnus bos, qui ducitur ad mactandum*, h. e. agnus aut bos. Vulg. *agnus mansuetus*, ex usu linguæ Arabicæ, in qua אַלַף (unde אַלּוּף) *mansuefacere* significat, & אַלּוּף familiare est ovis epitheton. Lxx. ἀρνίον ἄκακον, *agnus innocens*.

Notandus est usus disjunctivæ particulæ ἢ *aut* in argumentationibus. Matth. 7. v. 9. *Aut quis est ex vobis, quem si petierit filius suus panem, nunquid lapidem porriget ei?* Hîc Christus transit ad alium argumentationis locum; nam illius præcepti *petite & dabitur vobis*, &c. duplex affertur confirmatio: prior à natura Dei, à quo, utpote optimo, *omnis qui petit* (ut par est), *accipit*, &c. posterior à comparatione naturæ hominum, q. d. aut si hoc non capitis, considerate naturam vestram, *quis est ex vobis*, &c. Eundem usum particulæ, *aut* vide cap. 12. v. 29. c. 20. v. 15. c. 26. v. 53.

ARTICULUS IV.

De Conjunctione adversativa.

CANON I.

Pro adversativa *sed*, aliæ etiam particulæ usurpantur.

I. Conjunctio copulativa ו, cujus exempla pro Veteri Testamento, vide supra pag. 612. col. 2. num. IV. Ex Novo,

Matth. 11. v. 19. καὶ ἐδικαιώθη, *sed justificata est sapientia à filiis suis*, Pharisæi me reprehendunt, inquit Christus æterna Dei sapientia, sed tamen justitiæ testimonium consequor à filiis meis, h. e. electis, qui sunt veri sapientes. Significatio nativa τοῦ καὶ retineri etiam potest hoc modo: *& condemnata est sapientia à filiis suis*, h. e. à Judæis, qui ejus discipuli esse debuerant; verbum enim δικαιοῦν Atticis *condemnare* significat, & nomen *filius* pro discipulo sæpe in Scripturis usurpatur, ut *filii prophetarum*, h. e. discipuli. Vide supra pag. 491. col. 2.

Matth. 12. v. 39. *Generatio mala & adultera signum quærit*, καὶ *sed signum non dabitur ei*, &c. Alia exempla vide Matth. 1. v. 25. c. 13. v. 22. Joan. 5. v. 40. Act. 10. v. 28. 1. Cor. 5. v. 10. c. 16. v. 12. 1. Thess. 2. v. 18. Heb. 10. v. 38. 1. Joan. 2. v. 20. Apoc. 20. v. 9.

II. Conjunctio causalis כִּי *quia*. Psal. 36. Heb. 37. v. 19. *Non confundentur* (justi, seu immaculati) *in tempore malo*.... V. 20. כִּי *sed peccatores peribunt*.

Psal. 129. Heb. 130. v. 4. כִּי *sed apud te est propitiatio*, &c.

Jerem. 48. v. 45. *In umbra Hesebon steterunt*.... כִּי *sed ignis egressus est de Hesebon*, &c. Vide etiam Exod. 5. v. 11. Jud. 1. v. 19. Isai. 2. v. 6. &c.

Act. 8. v. 39. ἐπορεύετο γὰρ, *ibat autem*, &c. Vulg. Philip. 3. v. 20. ἡμῶν γὰρ τὸ πολίτευμα ἐν οὐρανοῖς ὑπάρχει, *nostra autem conversatio in cœlis est*, Vulg.

Adversativa *sed* quandoque deest. Isai. 1. v. 3. *Cognovit bos possessorem suum, & asinus præsepe domini sui: Israël me non cognovit*, h. e. sed Israël, vel ut Vulg. *Israël autem*, &c.

CANON II.

Pro adversativa *atqui*, & *attamen*, interdum usurpatur conclusiva לָכֵן *propterea*, *idcirco*.

I. Pro *atqui*. Gen. 4. v. 15. *Dixitque ei* (Caino) *Dominus*: לָכֵן *atqui omnis, qui occiderit Cain, septuplum punietur*. Vulg. *nequaquam ita fiet*, &c. pro לָכֵן legebat לֹא כֵן *non*

sic, nequaquam. S. Hieron. in epist. ad Damasum, tom. 2. col. 563. nov. edit. sic verba Hebraïca legit, aut potius librariorum ignorantia sic eum illa partim mendose legentem exhibet: VAIOMER LO ADONAI LOCHEN CHOL OREG CAIN SOBATHAIM IOCCAMO. In fine vocis יֻקָּם adjunxit ו sequentis dictionis וַיָּשֶׂם. Vel in ejus exemplari addebatur ו paragogicum, aut affixum; vel denique error est amanuensium, qui scripserunt *ioccamo* pro *ioccam.* Aquila, *Et dixit ei Dominus: propterea omnis, qui occiderit Cain, septempliciter ulciscetur,* legeb. לָכֵן. Sym. *Et dixit ei Dominus: non sic, sed omnis, qui occiderit Cain, hebdomas* (forte hebdomos) *sive septimus vindicabitur,* legeb. לֹא כֵן. Lxx. Theod. καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ κύριος, οὐχ οὕτως, πᾶς ὁ ἀποκτείνας Κάϊν, ἑπτὰ ἐκδικούμενα παραλύσει, *& dixit ei Dominus: non sic, sed omnis, qui occiderit Cain, septem vindictas exsolvet,* legebant לֹא כֵן, ut Sym. Sic Hieron. Aq. Sym. & Theod. versiones Latine refert in epistola illa, in qua sequutus Hebræos שִׁבְעָתַיִם *septuplum, septempliciter, septies,* exponit, non de pœnis illius, qui occiderit Cain; sed de Caïno ipso in septima generatione occiso; volunt enim Hebræi eum interfectum fuisse à Lamecho, qui septimus est ab Adam. *Verum Deus nolens,* inquit S. Doctor, *eum* (Cainum) *compendio mortis finire cruciatus, nec tradens pœnæ, qua se ipse damnaverat, ait:* non sic, *id est, non, ut æstimas, morieris, & mortem pro remedio accipies: verum vives usque ad septimam generationem, & conscientiæ tuæ igne torqueberis; ita ut quicunque te occiderit secundum duplicem intelligentiam, aut in septima generatione, aut septimo te liberet cruciatu. Non quod ipse, qui occiderit Cain, septem ultionibus subjiciendus sit; sed quod septem vindictas, quæ in Cain tanto tempore cucurrerunt, solvat interfector, occidens eum, qui vita fuerat derelictus ad pœnam.* Huic expositioni favere videtur v. 24. *septuplum ultio dabitur de Cain.* Secundum hanc explicationem voces כָּל־הֹרֵג per ablativum absolutum, ut vocant, exponendæ sunt, *quovis occidente, Cain septuplum,* seu *septies,* h. e. *in septima generatione punietur.* Alii tamen Caïni interfectorem pœnis illis subjiciendum putant, & numerum certum pro incerto positum arbitrantur, hoc modo: omnis qui occiderit Cain, gravius ipso punietur, utpote qui ejus exemplo & suppliciis ab homicidio perpetrando deterritus non fuerit. Eodem sensu dicitur v. 24. *De Lamech vero septuagies septies* ultio dabitur, h. e. qui occiderit Lamechum longe adhuc gravioribus, suppliciis afficietur.

II. Pro *attamen.* Ose. 2. v. 14 לָכֵן *attamen ecce ego lactabo eam, & ducam in solitudinem, & loquar ad cor ejus,* h. e. quamvis populus Israëliticus (de quo sub uxoris adulteræ imagine loquitur Deus) à me recesserit, ut Diis alienis serviret; attamen lactabo eum, ducam in solitudinem, & cordi ejus jucunda eloquar, seu consolabor eum. Phrasis enim *loqui ad cor,* consolari significat.

Huc referunt quidam illud Joan. 7. v. 22. διὰ τοῦτο, *propterea,* h. e. *attamen Moyses dedit vobis circumcisionem,* &c. ita ut novum argumentum incipiat, quo adversariorum opinio convellatur. Sed Theophylactus, cum quibusdam interpretibus, has voces cum præcedentibus sic conjungit: *unum opus feci, & omnes miramini* διὰ τοῦτο, *propter hoc.* Postea incipit aliud argumentum, *Moyses dedit vobis circumcisionem,* &c. Quidam subintelligunt *audite,* sic: *Propterea audite,* &c.

CANON III.

PRO adversativa *quanvis, etsi,* sæpius causalis כִּי *quia* ponitur.

Gen. 8. v. 21. *Nequaquam ultra maledicam terræ propter hominem,* כִּי *quia figmentum cordis humani est in malum à pueritia sua,* seu, ut Vulg. *sensus enim & cogitatio humani cordis in malum prona sunt ab adolescentia sua,* hoc est, quanvis sensus & cogitatio, &c.

Ibid. cap. 47. v. 15. *Da nobis panes; quare morimur coram te,* כִּי *quia deficit pecunia?* hoc

est, quanvis deficiat pecunia.

Ibid. c. 48. v. 14. *Intelligere fecit manus suas* (Jacob, sive Israël) h. e. sciens & consulto direxit eas, posita dextera super caput Ephraim, sinistra vero super caput Manasse, כִּי *quia*, id est, *quanvis Manasse esset primogenitus*, ut explicat Aben-Esra.

Exod. 13. v. 17. *Non eos* (Israëlitas) *duxit Deus per viam terræ Philisthiim*, כִּי *quanvis vicina esset*. Vulg. *quæ vicina est.*

Josue 17. v. 18. *Expelles Chananæum*, כִּי *quanvis currus ferati sint ei*, כִּי *quanvis robustus sit.* Alia exempla vide 1. Paral. 26. v. 10. 2. Paral. 28. v. 21. Prov. 6. v. 35. Isai. 54. v. 10. Jerem. 4. v. 30. Hab. 3. v. 17. Zach. 9. v. 2. Nah. 2. v. 2. Psal. 70. Heb. 71. v. 15. &c.

Luc. 23. v. 40. *Neque tu times Deum*, ὅτι *quanvis in eadem damnatione sis.* Sic Joan. 8. v. 45.

Act. 1. v. 16. *Qui* (Judas) *fuit dux eorum qui comprehenderunt Jesum*, v. 17. ὅτι *quanvis connumeratus esset in nobis*, &c.

Denique particula adversativa Græca μὲν *quidem*, interdum in oratione abundat; quare nec eam sequitur δὲ, quæ illi respondere solet.

Act. 1. v. 1. Τὸν μὲν πρῶτον λόγον ἐποιησάμην, *Primum quidem sermonem habui*, &c. Vide etiam cap. 3. vv. 21. 22. Quandoque etiam δὲ, conjunctio adversativa non est, sed particula exegetica, aut confirmativa δὴ *sane, nimirum.* Gal. 2. v. 4. διὰ δὲ, *nimirum propter irreptitios*, Vulg. *subintroductos fratres*, &c.

ARTICULUS V.

De Conjunctione causali.

CANON I.

CONJUNCTIO causalis *quia*, *enim*, non semper notat causam rei, sed sæpe rationem conclusionis.

Matth. 16. v. 2. *Facto vespere dicitis: serenum erit; rubicundum enim est cœlum.* V. 3. *Et mane: hodie tempestas; rutilat enim triste cœlum.* Cœlum rubicundum causa non est serenitatis, sed signum. Sic v. 3. cœlum rutilans tempestatem non efficit, sed denotat.

Luc. 7. v. 47. *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum.* Remissionis multorum peccatorum causa non fuit multa dilectio; sed è contrario, ideo multum dilexit mulier illa peccatrix, quia multa illi peccata remissa fuerant. Quod liquet cum ex ipsa parabola, tum ex verbis sequentibus: *cui autem minus dimittitur, minus diligit.*

Joan. 16. v. 27. *Ipse pater amat vos, quia vos me amastis, & credidistis, quia ego à Deo exivi.* Sensus est: ideo vos me amastis, &c. quia pater meus amat vos; qui enim amat filium, amat & patrem. Porro ex 1. Joan. 4. vv. 10. & 19. Deus prior dilexit nos, & non vicissim.

1. Cor. 10. v. 5. *Sed non in pluribus eorum beneplacitum est Deo: nam prostrati sunt in deserto.* Hæc prostratio consequens & effectus est displicentiæ, seu reprobationis Divinæ, non causa, quæ peccatum est, v. 6. & seqq. Alia exempla vide Joan. 10. v. 26. 1. Joan. 3. v. 14. &c.

CANON II.

CONJUNCTIO causalis *quia*, *quod*, &c. aliis etiam modis, quam per כִּי exprimitur.

I. Copulativa ו, vide supra pag. 612. col. 2. num. VII.

II. Conditionali *si*, vide supra pag. 619. col. 1. num. III.

III. Conclusiva עַל־כֵּן *quapropter, ideo.* Psal. 44. Heb. 45. v. 8. *Dilexisti justitiam & odisti iniquitatem,* עַל־כֵּן *quia unxit te, Deus, Deus tuus oleo lætitiæ, præ consortibus tuis;* non enim Deus Pater unxit filium suum Christum, quia recte administravit regnum; sed ideo unxit, ut recte illud administraret. Conf. Isai. 61. v. 1. Luc. 4. v. 18. Eodem sensu accipitur עַל־כֵּן Gen. 38. v. 26. Jud. 6. v. 22.

IV. Pronomine אֲשֶׁר *quod.* Gen. 34. v. 13. אֲשֶׁר *quia polluerat* (Sichem) *Dinam sororem eorum.* Vide v. 27. c. 24. v. 3. 3. Reg. 15. v. 13. Psal. 8. v. 2. Psal. 30. Heb. 31. v. 8.

V. עֵקֶב אֲשֶׁר *propterea, quod.* Gen. 22. v. 18. *Et benedicentur in semine tuo omnes gentes terræ,* עֵקֶב אֲשֶׁר *quia obedisti voci meæ.* Sic c. 26. v. 5. Num. 14. v. 24. Amos 4. v. 12.

VI. Præpositione תַּחַת *sub,* &c. vide supra pag. 590. in §. VI. col. 2. num. III.

VI. Apud Græcos præpositionibus ἐν, ἐπὶ, διὰ, ἀντὶ, cum pronomine relativo, ut: ἐν ᾧ, *eo quod infirmabatur per carnem,* &c. Rom. 8. v. 3. ἐφ' ᾧ, *eo quod omnes peccaverunt,* ibid. c. 5. v. 12. 2. Cor. 5. v. 4. δι' ὧν, *ex eo quod maxima,* &c. 2. Pet. 1. v. 4. ubi Vulg. *per quem,* legebat δι' ὃν, ut habet mſ. Stephani. ἀνθ' ὧν, *eo quod non credidisti,* &c. Luc. 1. v. 20. Vide etiam cap. 19. v. 44. & supra pag. 603. col. 1. initio.

CANON III.

CONJUNCTIO causalis כִּי, ὅτι, *quia, quod,* interdum alias etiam significationes obtinet, poniturque

I. Pro pronomine אֲשֶׁר *qui, quæ, quod.* Vide supra pag. 607. col. 2. in can. IV. num. II.

II. Pro adverbio temporis indeterminati *quum, quando.* Vide supra pag. 563. can. IV.

III. Pro conjunctione adversativa *sed.* Vide supra pag. 621. col. 2. *Attamen,* Isai. 39. v. 8. c. 66. v. 8. *Quamvis,* supra pag. 622. can. III.

IV. Pro particula interrogativa. Isai. 36. v. 19. *Ubi est Deus Emath & Arphad...* וְכִי *nunquid liberaverunt Samariam de manu mea?* Vulg. Marc. 9. v. 11. ὅτι, *quid ergo dicunt Pharisæi & Scribæ, quia Eliam oportet venire primum?* Vide etiam v. 28.

Hæc autem conjunctio ὅτι, interdum explicativa est significans *nempe.* Matth. 26. v. 54. *Quomodo ergo implebuntur Scripturæ,* ὅτι *nempe, sic oportet fieri?* Vide Rom. 9. v. 30. 1. Cor. 11. v. 23. &c.

CANON IV.

CONJUNCTIO causalis & explanativa *quia, quod,* &c. quandoque deest, quandoque etiam redundat.

DEEST. Gen. 17. v. 14. *Masculus, cujus præputii caro circumcisa non fuerit, delebitur anima illa de populo suo: pactum meum irritum fecit,* h. e. *quia pactum meum irritum fecit,* Vulg.

Exod. 29. v. 14. *Carnes vero vituli, & corium, & fimum combures foris extra castra, oblatio est pro peccato,* h. e. quia oblatio est pro peccato, sive, ut Vulg. *eo quod pro peccato sit* (oblatio).

Psal. 9. v. 21. *Ut sciant gentes, homines sunt,* hoc est, *quoniam homines sunt,* Vulg. i. se homines esse; qui infinitivus cum accusativo rarissimus est. Exstat exemplum Gen. 2. v. 18. לֹא־טוֹב הֱיוֹת הָאָדָם לְבַדּוֹ *non est bonum esse hominem solum.* Vulgo autem hæc loquutio effertur per nominativum cum verbo finito, addita conjunctione אֲשֶׁר, כִּי, vel שֶׁ. Alia exempla conjunctionis causalis deficientis vide Psal. 114. Heb. 115. v. 9. Zach. 8. v. 23. &c.

REDUNDAT. Ruth. 3. v. 12. וְעַתָּה כִּי אָמְנָם כִּי אִם גֹּאֵל אָנֹכִי *jam igitur vere,* seu verum est, *quia propinquus ego sum,* ubi prius כִּי redundat,

redundat, ficuti אם, quod idcirco puncto vocali destituitur.

Zach. 3. v. 8. *Audi, Jesu, Sacerdos magne....* כי־הנני *quia ecce ego adducam servum meum Orientem*, i. Messiam, pro, ecce ego, &c. Vide Dan. 6. v. 14. ubi Chaldaïcum די *quod*, pleonasticum quoque est.

Matth. I. v. 18. *Christi autem generatio sic erat: μνηστευθείσης γὰρ, cum enim desponsata esset mater ejus Maria Joseph*, &c. hoc est, *cum esset desponsata*, &c. Vulg.

I. Joan. 3. v. 20. *Quoniam si reprehenderit nos cor nostrum*, ὅτι *quia major est Deus corde nostro*, hoc est, *major est Deus*, &c. Vulg. neglecta causali particula.

Huc pertinet, quando duplex causalis conjunctio ponitur, cum una sufficeret. Lev. 26. v. 43. יען וביען *quia & quia judicia mea spreverunt*, pro, quia judicia mea spreverunt, sive, ut Vulg. *eo quod abjecerint judicia mea.* Vide Ezech. 13. vers. 10. Sic conjunguntur יען כי & יען אשר, *propterea quod.*

In Novo Testamento particula ὅτι sæpissime redundat, nec Latine vertenda est. Matth. 4. v. 6. *Scriptum est enim:* ὅτι *quia angelis suis mandavit de te*, &c. pro, scriptum est enim angelis suis, &c.

Apoc. 3. v. 17. *Quia dicis:* ὅτι *quod dives sum*, &c. h. e. quia dicis: dives sum; hæc enim ad angelum Laodicææ Ecclesiæ pertinent, non ad Christum. Alia exempla vide Matth. 7. v. 23. cap. 9. v. 18. c. 20. v. 7. c. 21. v. 3. c. 26. vv. 65. 72. Marc. I. v. 40. c. 3. v. 21. cap. 14. vv. 58. 69. 71. Luc. 4. vv. II. 21. 43. cap. 5. v. 26. c. 6. v. 5. cap. 7. vv. 4. 16. c. 12. v. 55. c. 19. vv. 7. 9. 40. 42. c. 20. v. 6. c. 21. v. 8. cap. 24. v. 7. Joan. I. v. 20. cap. 4. v. 17. cap. 9. v. 41. Act. 3. v. 22. Rom. 3. vv. 8. 10. c. 10. vv. 5. 9. c. 14. v. II. Gal. I. v. 23. Jac. I. v. 13. Quidam originem particulæ hujus redundantis deducunt ex Chaldæo-Syriasmo, in quo conjunctio inseparabilis ד, cui Græcum ὅτι respondet, sæpissime occurrit ac πλεονάζει. In quibusdam tamen locis ὅτι non male reddi potest, *certe, utique.*

Denique Glassius cum aliis quibusdam interpretibus existimat כי esse quoque nomen substantivum, *adustionem* significans, Isai. 3. v. 24. כי־תחת יפי *adustio pro pulchritudine.* Huic interpretationi favet, quod in eodem versu præpositio תחת quater cum duobus nominibus substantivis componatur, proindeque vero simile sit כי esse quoque substantivum formæ רי, quod cum præposito ב legitur ברי *in irrigatione*, ut interpretantur nonnulli, Job. 37. v. II. ubi Lxx. transtulerunt ἐκλεκτὸν *electum.* Vulg. *frumentum*; is & Lxx. legebant בר, aut בר à ברר *elegit, purgavit*, &c. neglecto (י) τῷ ברי utpote paragogico, aut potius antiqua vocali *e*; & spectata litera ב ut radicali. Sym. καρπὸν *fructum* reddidit, quia legebat פרי. Ad prædictum Isaïæ locum quod attinet, Aquila, forte etiam & Sym. (vide Hexapla nostri D. Bern. de *Montfaucon*, tom. 2. pag. 94. col. 2. initio), כי interpretatur ὅτι *quia.* Lxx. ὧ *&.* Vulg. *quoque.*

CANON V.

CONJUNCTIO causalis למען ἵνα, *ut*, & quæ illi respondent, non semper notant causam rei finalem, sed sæpius consequentiam duntaxat, aut eventum.

Exod. II. v. 9. *Non audiet vos Pharao, ut multa signa fiant in terra Ægypti*, h. e. quia non audiet vos Pharao, inde consequetur ut multiplicentur signa sive portenta, &c.

Exod. 17. v. 3. *Cur fecisti nos exire de Ægypto, ut occideres nos?* &c. h. e. ita ut ex nostro exitu sequatur mors nostra.

Psal. 50. Heb. 51. v. 6. *Tibi soli peccavi, & malum coram te feci, ut justificeris in sermonibus tuis, & vincas*, sive *purus sis, cum judicaris*, sive *judicaveris*, h. e. ex eo quod tibi peccaverim, & peccatum meum mihi condonaveris, sequetur te justum in sermonibus tuis, & purum, i. veracem in judiciis tuis agnitum iri; quandoquidem per prophetas tuos promisisti veniam resipiscentibus, è quo-

rum numero ego sum. Confer Ezech. 18. vv. 21. 22. *Si impius egerit pœnitentiam*, &c. Alia exempla vide Num. 32. v. 14. Jerem. 7. v. 18. c. 27. v. 15. Ose. 8. v. 4. Amos. 2. v. 7. &c.

In Novo Testamento. Matth. 23. v. 34. *Ecce ego mitto ad vos prophetas.... & ex illis occidetis....* V. 35. *Ut veniat super vos omnis sanguis justus*, &c. h. e. unde eveniet, ut super vos omnis illius sanguinis reatus ac pœna veniat, uti v. 36. explicatur.

Joan. 9. v. 2. *Quis peccavit, hic, aut parentes ejus, ut cæcus nasceretur?* h. e. ex quo natus est cœcus.

Ibidem v. 3. *Respondit Jesus: neque iste peccavit, neque parentes ejus; sed ut manifestentur opera Dei in illo*, i. sed ex eo, quod cœcus natus est, manifesta fiet Dei potentia & bonitas in ejus sanatione à me præstanda. Non ideo itaque homo iste cœcus natus est, ut manifesta fierent opera Dei in ipso; sed ex eo, quod talis natus sit, manifesta facta sunt opera Dei in ejus sanatione.

Ibidem v. 39. *In judicium ego in hunc mundum veni, ut, qui non vident, videant, & qui vident, cæci fiant*, h. e. sequetur ex adventu meo in hunc mundum, ut, qui in negotio salutis oculatos se esse putant, justo judicio excœcentur. Quanvis autem hæc duo cohæreant: *ut, qui non vident, videant, & qui vident, cæci fiant*, voces tamen *in judicium*, &c. spectant tantum ad posteriorem commatis hujus partem, *& qui vident, cæci fiant.* Christus enim non venit ad excœcandos & judicandos, sed ad illuminandos homines, Joan. 1. v. 9. cap. 3. v. 17. c. 12. v. 47.

Sic Matth. 11. v. 25. *Confiteor tibi, pater.... quia abscondisti hæc à sapientibus & prudentibus, & revelasti ea parvulis*, h. e. confiteor tibi, pater, seu gratias tibi ago, quod cum absconderis mysteria verbi tui sapientibus hujus sæculi, tamen ea revelaveris humilibus & simplicibus. Pro posteriori itaque, non pro priori, Christus patri suo gratias agit, quanvis illa duo membra cohæreant. Vide etiam Rom. 6. v. 17. 1. Tim. 1. vv. 12. 13. &c.

Rom. 1. v. 20. *Invisibilia enim ipsius* (Dei) *à creatura*, sive *creatione mundi, per ea, quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur.... εἰς τὸ εἶναι αὐτοὺς ἀναπολογήτους, ut sint inexcusabiles*, h. e. ex quo sequitur eos esse inexcusabiles, seu, ut Vulg. *ita ut sint inexcusabiles.*

1. Cor. 11. v. 19. *Oportet & hæreses esse, ut, & qui probati sunt, manifesti fiant in vobis.* Non ideo necesse est esse hæreses, ut, qui probati sunt, manifesti fiant: sed ex eo, quod sint hæreses, qui probati sunt, cognoscuntur.

Huc pertinent illa Scripturæ loca, in quibus hoc vel illud malum dicitur factum, *ut implerentur Scripturæ*; non enim ideo mala futura sunt, quia Scriptura illa prædicit: sed quia futura sunt ex agentium malitia, Deo ad finem bonum ea permittente, à prophetis prænuntiantur.

Matth. 27. v. 35. *Postquam crucifixerunt eum* (Jesum), *diviserunt vestimenta ejus, sortem mittentes, ut impleretur, quod dictum est per prophetam: diviserunt sibi vestimenta mea*, &c. h. e. sic evenit illud, quod olim prænuntiatum fuerat à Davide, Psal. 21. Heb. 22. v. 19.

Joan. 12. v. 37. *Cum autem tanta signa fecisset* (Jesus) *coram eis, non crediderunt in eum*, v. 38. *ut sermo Isaiæ prophetæ impleretur, quem dixit: Domine, quis credidit auditui nostro*, &c. h. e. sic verum comprobatum est Isaiæ vaticinium.

Ibid. v. 39. *Propterea non poterant credere, quia iterum dixit Isaias: excœcavit oculos eorum*, &c. Isaiæ sermo causa non fuit impotentiæ illius ad credendum, sed excœcatio & induratio Judæorum.

Ibid. c. 15. v. 24. *Nunc autem & viderunt & oderunt & me & patrem meum*, V. 25. ἀλλ' ἵνα, *ut impleatur sermo, qui scriptus est in Lege eorum*, &c. Non ideo Judæi oderunt Christum & patrem ejus, ut impleretur sermo, qui scriptus est, &c. sed ex eo quod illum & patrem ejus oderint, impletus est. Vide etiam c. 17. v. 12. &c.

Denique pro conjunctione causali לְמַעַן *ut*, usurpatur interdum אֲשֶׁר.

Jos. 3. v. 7. אֲשֶׁר יֵדְעוּן *Ut sciant, quod sicut cum Moyse fui, ita & tecum sim.* Vide Gen. 11. v. 7. Exod. 20. v. 25. Ruth. 3. v. 1. Sic שֶׁ, Eccle. 3. v. 14.

ARTICULUS VI.

De Conjunctione conclusiva.

MONOCANON.

Pro conjunctione conclusiva לָכֵן, עַל־כֵּן *igitur, ergo*, &c. aliæ etiam particulæ interdum usurpantur.

I. Causalis כִּי *quia.* Gen. 22. v. 16. *Per memetipsum juravi, dicit Dominus, quia fecisti hanc rem*, &c. V. 17. כִּי *igitur benedicens benedicam tibi*, &c. Lxx. ἦ μὴν *certe benedicens benedicam tibi.* Vulg. *benedicam tibi*, neglecta particula כִּי, uti eam hoc in loco supervacaneam esse arbitrantur interpretes quidam doctissimi.

1. Reg. 2. v. 25. *Et non audierunt* (filii Heli) *vocem patris sui*, כִּי *quapropter voluit*, h. e. *decrevit Dominus occidere eos.*

Ose. 9. v. 15. *Omnes nequitiæ eorum in Galgal*, כִּי *idcirco ibi exosos habui eos.*

Psal. 115. Heb. 116. v. 1. *Credidi*, כִּי Lxx. & Apostolus 2. Cor. 4. v. 13. διὸ, Vulg. *propter quod loquutus sum.*

Sic etiam explicant quidam illud Luc. 7. v. 47. de quo supra pag. 623. col. 1. in art. V. *Remittuntur ei peccata multa*, ὅτι *idcirco, quapropter dilexit multum.*

II. Adverbium temporis עַתָּה & *nunc.* Gen. 4. v. 11. וְעַתָּה *igitur maledictus eris super terram.*

Ibid. c. 21. v. 23. וְעַתָּה *jura ergo per Deum*, &c. Vulg.

Psal. 2. v. 10. וְעַתָּה *itaque, reges, intelligite*, &c.

III. Adversativa ἀλλὰ *sed.* 2. Cor. 8. v. 7. ἀλλὰ *itaque sicut in omnibus abundatis fide*, &c. (videte) ἵνα *ut & in hac gratia abundetis.*

Gal. 2. v. 14. ἀλλ' ὅτε εἶδον, *itaque cum vidissem, quod non recte ambularent ad veritatem Evangelii*, &c. Eadem particula adversativa frequenter etiam apud Atticos usurpatur pro ὥστε *itaque.*

Item πλὴν *veruntamen.* Matth. 11. vv. 22. 24. πλὴν λέγω ὑμῖν, *quapropter dico vobis.* Vide c. 26. v. 64.

Luc. 6. v. 35. πλὴν *itaque diligite inimicos vestros*, &c.

Ibid. c. 12. v. 31. πλὴν *igitur quærite regnum Dei, & hæc omnia adjicientur vobis.*

Ephes. 5. v. 33. πλὴν *itaque & vos singuli, unusquisque uxorem suam sicut seipsum diligat.*

IV. Præpositio cum pronomine demonstrativo. Matth. 19. v. 5. ἕνεκεν τούτου, *propter hoc relinquet homo*, &c. i. quapropter, igitur; respondet enim Heb. עַל־כֵּן Gen. 2. v. 24. Sic διὰ τοῦτο, Joan. 12. v. 39. διὰ τοῦτο, *propter hoc*, i. *ergo non poterant credere, quia iterum dixit Isaias*, &c. Isaiæ autem vaticinium causa non erat, cur Judæi illi credere non possent, sed eorum malitia, ex qua factum est ut Isaias prædixerit fore ut cor eorum excæcaretur, &c. Vide supra pag. 623. art. V. can. I.

V. Adverbium similitudinis οὕτως *sic*, Apoc. 3. v. 16. οὕτως *itaque, quia tepidus es*, &c.

Notandum conclusivam οὖν *igitur*, nonnunquam redundare. Matth. 7. v. 12. *Omnia* οὖν *ergo, quæcunque vultis, ut faciant vobis homines, & vos facite illis*, pro, omnia, quæcunque vultis, &c. nihil enim præcedit, ex quo conclusio hæc elici possit; sed est simplex mandatum à superioribus sensu distinctum.

Interdum etiam οὖν transitioni inservit. Joan. 9. v. 18. *Non crediderunt* οὖν *ergo Judæi de illo, quia cæcus fuisset*, &c. pro, non crediderunt autem, &c. 1. Cor. 14. v. 23. ἐὰν οὖν *si ergo conveniat universa Ecclesia in unum*, &c. Vulg. h. e. si autem conveniat, &c. quamvis etiam particula conclusiva hîc retineri possit.

CAPUT IX.

De Interjectione.

EX Interjectionibus aliæ sunt *obsecrantis*, aliæ *hortantis*, seu *excitantis*, aliæ *abominantis*, aliæ *comminantis* & quandoque *prædicentis*, *deplorantis*, ac *dolentis*, aliæ denique *insultantis* & *exprobrantis*.

I. *Obsecrantis interjectiones.*

Obsecrantis interjectiones sunt

1°. נָא *quæso*, *obsecro*. Gen. 18. v. 30. אַל־נָא *ne*, *quæso*, *irascatur Dominus meus*, &c. Vide etiam Num. 12. v. 12. &c.

Interdum etiam נָא est temporis particula *nunc*. Vide exempla Gen. 18. v. 27. Cant. 3. v. 2. &c. Sæpius tamen à Vulg. ut particula expletiva negligitur. Semel nomen est, quod *crudum* ex usu linguæ Arabicæ significat, Exod. 12. v. 9. *Non comedetis ex eo* (agno paschali) נָא *crudum*, &c.

Ex hac particula natum videtur *ναὶ* Græcorum, quod præter communem *asseverandi* significationem, *obsecrantis* etiam est particula apud Nonnum in Joan. 13. v. 9. Euripid. in Hippol. Aristoph. in Nub. &c. &, ut quibusdam placet, Matth. 15. v. 27. Philem. v. 20. Apoc. 22. v. 20.

2°. אָנָּא, & sexies cum ה in fine, secundum Massoram, אָנָּה. Psal. 117. Heb. 118. v. 25. אָנָּא יְהוָה הוֹשִׁיעָה נָּא S. Hieron. *obsecro*, *Domine*, *salva*, *obsecro*. Aq. Sym. Theod. & V. edit. teste Hieron. in epist. ad Damasum, tom. 4. nov. edit. col. 146. 1. part. *ὦ δὴ*, *κύριε*, *σῶσον δὴ*, *obsecro*, *ô Domine*, *salva*, *obsecro*. Lxx. & VI. edit. *ὦ κύριε*, *σῶσον δὴ*, *ô Domine*, *salva*, *obsecro*. Vulg. Lat. *ô Domine*, *salvum me fac*. Ex הוֹשִׁיעָה נָּא facta est per elisionem vox *OSANNA*, vel *HOSANNA*, Matth. 21. v. 9. Marc. 11. v. 9. Joan. 12. v. 14. Vide supra pag. 30. col. 1. eaque corrupta est pro *OSIANNA*, ut scribit S. Doctor in epistola mox laudata, in qua pro הוֹשִׁיעָה נָּא, quod in hodierno textu conspicitur, legebat הוֹשִׁיע אָנָּא, ut liquet ex col. 148. ubi sic loquitur: *OSI* (הוֹשִׁיע) *ergo SALVIFICA interpretatur; ANNA* (אָנָּא) *interjectio deprecantis est. Si ex duobus his velis compositum verbum facere, dices OSIANNA, sive, ut nos loquimur, OSANNA, media vocali litera elisa*, (nempe ע, quæ S. Doctori erat vocalis) *sicut facere solemus in versibus Virgilii, quando pro* Mene incœpto desistere victam, *scandimus*: Menincœpto; *Aleph namque litera verbi sequentis prima*, (אָנָּא) *extremam prioris verbi* (הוֹשִׁיע) *Ain veniens excludit*. Aliæ etiam discrepantiæ in hac epistola observantur, quæ vel ex codicum diversitate repetendæ sunt, vel potius ex maximis S. Doctoris occupationibus, per quas, dum hæc scriberet, codicem suum non licuit inspicere.

3°. בִּי. Gen. 43. v. 20. *Et dixerunt*: בִּי *quæso*, vel *quæsumus*, *Domine*, &c. Vulg. *oramus Domine*, &c.

Jud. 6. v. 15. *Qui* (Gedeon) *respondens ait*; בִּי *Obsecro*, *mi Domine*, *in quo liberabo Israël?*

1. Reg. 1. v. 26. *Et ait* (Anna): בִּי *Obsecro*, *mi Domine*, *vivit* (vel vivat) *anima tua*, &c. Vulg.

4°. לוּ. Gen. 23. v. 13. לוּ *quæso*, *ut audias me*, &c. Vulg.

II. *Hortantis* seu *excitantis interjectio.*

Hortantis, seu excitantis interjectio quandoque est הַב *eia*, à verbo Chald. יְהַב *dedit*, unde imperativus הַב, & cum ה paragogico הָבָה, vide supra pag. 234. col. 1. Gen. 11. v. 3. *Dixitque alter ad proximum suum*; הָבָה *age*

dum, vel *agite, faciamus lateres*, &c. Lxx. δεῦτε, Vulg. *venite;* qui imperativi, in hac loquutione, hortantis particulæ ſunt. Sic vv. 4. 7. Exod. 1. v. 10. quibus in locis Lxx. δεῦτε, Vulg. *venite* interpretantur. Quidam alios etiam imperativos huc referunt, ut לְכָה *ito*, h. e. age, Gen. 19. v. 32. לְכוּ *ite*, ſeu agite, Oſe. 6. v. 1. Pſal. 94. Heb. 95. v. 1. &c. בֹּאוּ *venite*, Deut. 1. v. 8. &c. h. e. agite. קוּמִי *ſurge*, Iſai. 60. v. 1. &c. קוּמוּ *ſurgite*, Neh. ſeu 2. Eſd. 9. v. 5. hoc eſt, agite, rumpite moras, &c.

III. *Abominantis interjectio.*

Abominantis interjectio eſt חָלִילָה *abſit!* à verbo חָלַל in piél *profanavit*; unde חָלִילָה idem eſt ac τὸ βέβηλον, *profanum*, ſicuti Aquila interpretatur. Hæc autem interjectio uſurpatur, vel abſolute, ut 1. Reg. 14. v. 45. חָלִילָה *abſit*. Vide etiam cap. 20. v. 2. &c. Vel cum nominibus ac pronominibus, Gen. 18. v. 25. חָלִלָה לְּךָ *abſit tibi*. C. 44. v. 7. חָלִילָה לַעֲבָדֶיךָ *abſit à ſervis tuis*.

Majorem abominationem denotat, *vel* cum repetitur, ut 2. Reg. 20. v. 20. *Reſpondenſque Joab ait:* חָלִילָה חָלִילָה *abſit, abſit à me*, &c. *Vel* cum nomen Dei adjicitur, 3. Reg. 21. v. 3. חָלִילָה לִּי מֵיְהוָה *abſit mihi à Domino*. 1. Paral. 11. v. 19. חָלִילָה לִּי מֵאֱלֹהַי *abſit mihi à Deo meo*. Præpoſitio מ interdum in hac phraſi deſideratur, 2. Reg. 23. v. 17. *Et dixit:* חָלִילָה לִּי יְהוָה, pro, מֵיְהוָה, *abſit mihi à Domino, ut hoc faciam*, &c. Cum alio nomine aut pronomine ſimplicem abominationem ſignificat, Joſ. 22. v. 29. חָלִילָה לָּנוּ מִמֶּנּוּ *abſit nobis ab hoc*, ſupple ſcelere. Vulg. *abſit à nobis hoc ſcelus*.

Interpretes Græci hanc interjectionem diverſimode interpretantur. Aq. βέβηλον, *profanum*, ut diximus ſupra. Sym. ἀπύη, Vulg. *abſit*. Lxx. vel μηδαμῶς, *nequaquam*; vel μὴ γένοιτο, *non fiat*; vel ἵλεώς μοι ὁ Θεὸς, *propitius ſit mihi Deus*, ſi prima perſona loquatur. Unde patet ratio loquutionis hujus, Matth. 16. v. 22. ἵλεώς σοι, κύριε, *propitius ſit tibi* (Deus), *Domine*, h. e. *abſit à te*, ut optime reddidit Vulg. Vox *Deus* ſubintelligitur etiam in Græca Lxx. verſione, Gen. 43. v. 23. ἵλεως ὑμῖν, *propitius ſit vobis* (Deus).

IV. *Comminantis, &c. interjectio.*

Comminantis interjectio eſt אוֹי, vel הוֹי, Græc. οὐαὶ, *væ!* quæ tamen lugentis & dolentis ſignificationem interdum etiam obtinet.

1°. Comminantis & ſimul prædicentis particula eſt in prophetarum & Chriſti ad impios vaticiniis. Iſai. 1. v. 4. הוֹי *væ genti peccatrici!* &c.

Matth. 11. v. 21. οὐαὶ *væ tibi Corozain!* &c.

Cap. 23. v. 13. οὐαὶ *væ vobis, Scribæ & Phariſæi!* Vide vv. 14. 15. 16. 23. 25. 27. 29.

Comminantis, prædicentis, & deplorantis particula eſt, Matth. 26. v. 24. οὐαὶ *væ autem homini illi, per quem filius hominis traditur*, Vulg. *tradetur*, &c. Vide etiam Marc. 14. v. 21. Luc. 22. v. 22.

2°. Dolentis ac lugentis. Iſai. 6. v. 5. אוֹי לִי *Heu mihi, quia tacui!* Vulg. *væ mihi*.

Jerem. 22. v. 18. אוֹי אָחִי *heu, frater mi!*

Matth. 24. v. 19. οὐαὶ, *væ autem prægnantibus & nutrientibus in illis diebus*.

Interdum ſcribitur אִי pro אוֹי. Eccle. 4. v. 10. וְאִילוֹ *& væ ſibi*, vel *ei*, i. *ſoli*, Vulg. Vox illa ex duabus componitur, nempe ex אִי & לוֹ, ſed conjunctim ſcribitur, ut liquet ex Maſſora, quæ illam inter quinque dictiones duobus accentibus (*mounâhh* & *reviá*) notatas recenſet. Male igitur in quibuſdam codd. ſeparatim ſcribitur וְאִי לוֹ.

Ibid. c. 10. v. 16. אִי־לָךְ אֶרֶץ *væ tibi, terra, cujus rex puer eſt*, &c.

V. *Inſultantis interjectio.*

Inſultantis & exprobrantis interjectio eſt הֶאָח, *vah!* Pſal. 34. Heb. 35. v. 21. *Et dilataverunt contra me os ſuum, dicentes:* הֶאָח הֶאָח, Lxx. εὖγε εὖγε, Vulg. Lat. *euge euge*. Sic v. 25.

Pſal. 38. Heb. 39. v. 16. *Qui dicunt mihi:* הֶאָח הֶאָח, Aq. ἀὰ, ἀὰ; Lxx. Symm. εὖγε εὖγε, Vulg. Lat. *euge euge*, S. Hieron. *vah, vah!*

Ezech. 36. v. 2. *Hæc dicit Dominus Deus: eo quod dixerit inimicus de vobis:* הֶאָח, Lxx. εὖγε, Vulg. *euge*, &c.

Marc. 15. v. 29. οὐὰ *vah, qui deſtruis templum*, &c.

MANTISSA

De voce Hebraïca סֶלָה Sela, *& Græca* ΔΙΑΨΑΛΜΑ Diapsalma.

Interjectionibus vocem סֶלָה, quam Lxx. Sym. & Theod. interpretantur *διάψαλμα*, subjungimus, quod ea interpretibus non paucis exclamationis nota, ac interjectionis species esse videatur. Alii aliter sentiunt. Juvat audire S. Hieronymum in epist. ad Marcellam, tom. 2. nov. edit. col. 706. & seqq. ubi diversas affert de hac voce veterum sententias.

Quidam Diapsalma *commutationem metri dixerunt esse; alii pausationem spiritus; nonnulli alterius sensus exordium. Sunt, qui rythmi distinctionem; & quia psalmi tunc temporis juncta voce ad organum canebantur, cujusdam musicæ varietatis existiment silentium. Nobis nihil horum videtur, quum Aquila, qui verborum diligentissimus explicator est, SELA, hoc est,* Diapsalma, *quod ex Samech, Lamed, He, scribitur, SEMPER transtulerit: & inveniamus in psalmorum quoque fine* Diapsalma *positum, ut est illud in tertio.....* Domini est salus, & super populum tuum benedictio tua, *SELA; id est, SEMPER. Et vigesimo tertio:* Quis est iste rex gloriæ? Dominus virtutum ipse est rex gloriæ, *SEMPER. E contra, in psalmis multorum versuum penitus non inveniatur: in tricesimo videlicet sexto, & septuagesimo septimo, & in centesimo decimo octavo. Rursus nonus psalmus distinguatur cantico Diapsalmatis; cum utique, sicut quibusdam videtur, Diapsalma indicium silentii esse non possit. Ex quo animadvertimus hoc verbum (Sela) superiora pariter inferioraque connectere; aut certe docere sempiterna esse, quæ dicta sunt; ut est illud in tertio:* Multi dicunt animæ meæ, non est salus ipsi in Deo suo, *SEMPER. Et rursum:* Voce mea ad Dominum clamavi, & exaudivit me de monte sancto suo, *SEMPER. Et in quarto:* Ut quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium? *SEMPER. Et alibi:* Quæ dicitis in cordibus vestris; & in cubilibus vestris compungimini, *SEMPER. Et in Abacuc:* Deus ab austro veniet, & sanctus de monte Pharan, *SEMPER. Et infra:* Juramenta tribubus, quæ loquutus es, *SEMPER.*

Scire autem debemus, apud Hebræos in fine librorum, unum è tribus solere subnecti: ut aut AMEN scribant, aut SELA, aut SALOM, quod exprimit pacem.... Igitur ut solemus nos completis opusculis, ad distinctionem rei alterius sequentis, medium interponere explicit, *aut* feliciter, *aut aliquid istiusmodi: ita & Hebræi, ut, quæ scripta sunt, roborentur, facere solent; ut dicant AMEN, aut IN SEMPITERNUM: aut scribenda commemorant, ut ponant SELA, aut transacta feliciter protestantur, PACEM in ultimo subnotantes.*

Hanc epistolam suam claudit Hieronymus fragmento Origenis, qui in eo scribit se diligentissime observasse, ubi in Hebræo habetur *Sela*, Septuaginta, Theodotionem, & Symmachum transtulisse *diapsalma*; alios vero Græcos interpretes, *semper*, aut aliquid istiusmodi. Postea Psalmorum loca quædam profert, in quibus revera Lxx. Theod. & Sym. *Sela* interpretantur *διάψαλμα diapsalma*, Aq. & V. edit. ἀεὶ *semper*, VI. vero, *διαπαντὸς perpetuo*, *εἰς τέλος in finem*, quod idem est ac *semper*. Fragmentum istud, cujus meminit *Martianæus* noster in notis Hieronymianæ illi epistolæ subjectis, col. 707. quodque ex codice Regio 1807. Græce & Latine edidit noster itidem D. Bernardus *de Montfaucon*, in prælimin. Hexapl. Origenis, tom. I. pag. 80. col. 1. hîc referre, Hebræorum philologorum gratia, operæ pretium esse existimo. Πολλάκις ζητήσας τὴν αἰτίαν ἐπιγράφεσθαι μεταξὺ τῶν ψαλμῶν, διάψαλμα, ὕστερον παρατηρήσας ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ, καὶ συνεξετάζων αὐτῷ τὸ Ἑλληνικὸν, εὗρον ὅτι ὅπου τὸ Ἑβραϊστὶ σελ (סֶלָה), Ἑλληνιστὶ δὲ, ἀεὶ, ἤ τι τοιοῦτο ἰσοδυναμοῦν, ἐκεῖ οἱ Ο καὶ Θεοδοτίων, καὶ Σύμμαχος ἔταξαν τὸ διάψαλμα. οὐ χεῖρον δὲ παραδείγματι τὸ λεγόμενον βεβαιῶσαι· οἷον ἐν τῷ οδ ψαλμῷ, οὗ ἡ ἀρχή· ἐξομολογησόμεθά σοι ὁ θεὸς,

ἐξομολογησόμεθά σοι, καὶ ἐπικαλεσόμεθα τὸ ὄνομά σου· μετὰ τὸ, ἐγὼ ἐστερέωσα τοὺς στύλους αὐτῆς, παρὰ τοῖς Ο καὶ Θεοδοτίωνι, καὶ Συμμάχῳ, ἐστὶ, διάψαλμα· ἀντὶ δὲ τούτου, παρὰ μὲν Ἀκύλᾳ· ἐγὼ ἐσταθμισάμην τοὺς στύλους αὐτῆς ἀεί. ἐν δὲ τῇ ε ἐγώ εἰμι ἡτοίμασα τοὺς στύλους αὐτῆς ἀεί· ἐν δὲ ς. ἐγὼ ἐστερέωσα τοὺς στύλους αὐτῆς διαπαντός. ἔκειτο δὲ ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ μετὰ τὸ ἀμουδᾶ (עַמּוּדֶיהָ), ὅ ἐστι, στύλους αὐτῆς, τὸ σὲλ (סֶלָה). πάλιν τε αὖ ἐν τῷ οε, οὗ ἀρχή· γνωστὸς ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ ὁ θεὸς, εὕρομεν παρὰ τοῖς Ο καὶ Θεοδοτίωνι μετὰ τὸ, ὅπλα, καὶ ῥομφαίαν, καὶ πόλεμον, διάψαλμα. παρὰ δὲ Συμμάχῳ μετὰ τὸ, ἀσπίδα, καὶ μάχαιραν, καὶ πόλεμον, ὁμοίως διάψαλμα. ἀντὶ δὲ τούτου παρὰ μὲν Ἀκύλᾳ μετὰ θυρεὸν, καὶ πόλεμον, καὶ μάχαιραν, τὸ ἀεί. ἐν δὲ τῇ ε. μετὰ ὅπλον, καὶ ῥομφαίαν, καὶ πόλεμον, τὸ ἀεί. ἐν δὲ τῇ ς. μετὰ τὸ, ὅπλον, καὶ ῥομφαίαν, καὶ πόλεμον, τὸ, εἰς τέλος. ἦν δὲ πάλιν ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ μετὰ τὸ, οὐμαλαμα (וּמִלְחָמָה), ὅ ἐστιν, καὶ πόλεμον, τὸ, σὲλ (סֶלָה). καὶ ἔτι ἐν τῷ αὐτῷ ψαλμῷ, μετὰ τὸ τοῦ σῶσαι πάντας τοὺς πραεῖς τῆς γῆς, ὁ Σύμμαχος ὁμοίως διάψαλμα. παρὰ δὲ τῷ Ἀκύλᾳ μετὰ τὸ, πάντας τοὺς πραεῖς τῆς γῆς, τὸ ἀεί. οὕτω δὲ καὶ ἐν τῇ πέμπτῃ μετὰ τὸ, πάντας τοὺς πραεῖς τῆς γῆς, τὸ ἀεί. ἐν δὲ τῇ ἕκτῃ μετὰ τὸ, τοῦ σῶσαι τοὺς πραεῖς τῆς γῆς, τὸ, εἰς τέλος. καὶ ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ μετὰ τὸ, ἀνὶη ἄρς (עַנְוֵי־אֶרֶץ) ὅ ἐστι πραεῖς τῆς γῆς, τὸ σὲλ (סֶלָה). καὶ οὕτως ἀδιάπτωτον εὑρόντες τὴν τοιαύτην παρατήρησιν, ταῦτα ἐσημειωσάμεθα. πότερον δὲ μουσικοῦ τινος μέλους, ἢ ῥυθμοῦ γινομένου ἐναλλαγῆς ἔγραψαν τὸ διάψαλμα οἱ ἑρμηνεύσαντες, ἢ ἄλλως κινηθέντες, καὶ σὺ ἐπιστήσεις. Hæc Origenis Græca ita se ad verbum latina fecisse, epistola superius laudata, profitetur Hieronymus. *Sæpe quærens causas, cur in quibusdam Psalmis interponatur DIAPSALMA, observavi diligentissime in Hebræo, & cum Græco contuli, inveniquе quia ubi lingua Hebræa SELA* (Græc. *SEL*) *habet, Græca vero SEMPER, aut aliquid istiusmodi; ibi Septuaginta & Theodotion, & Symmachus transtulerunt DIAPSALMA. Neque vero nocet exemplis affirmare, quod dicimus. In septuagesimo quarto Psalmo, cujus principium est :* Confitebimur tibi, Deus, confitebimur (Græc. tibi) & invocabimus nomen tuum : *& post illud :* ego confirmavi columnas ejus, *apud Septuaginta, & Theodotionem, & Symmachum est, DIAPSALMA; pro quo apud Aquilam :* ponderavi columnas ejus, *SEMPER. In quinta autem editione :* ego sum, qui paravi columnas ejus *SEMPER. In sexta vero :* ego firmavi columnas ejus *JUGITER. Porro in Hebraico habet post*, amuda, *quod est* columnas ejus, *SELA* (Græc. *SEL*). *Et rursum in septuagesimo quinto, cujus principium est :* Notus in Judæa Deus, *invenimus apud Septuaginta & Theodotionem, post*, scutum, & frameam, & bellum, *DIAPSALMA. Apud Symmachum, post*, clypeum, & gladium, & bellum, *similiter DIAPSALMA. Pro quo apud Aquilam, post*, clypeum, & gladium, & bellum, *SEMPER. In sexta vero, post*, scutum, & gladium, & bellum, *IN FINEM. Eratque rursum in Hebraico, post*, umalama, *quod est* & bellum, *SELA* (Græc. *SEL*). *Et in eodem Psalmo, post illum locum :* ut salvos faceret [Græc. omnes] mites terræ, *DIAPSALMA; apud Symmachum similiter, DIAPSALMA : & apud Aquilam* [*post illud :* omnes mites terræ] *SEMPER : necnon & apud quintam* [*post illud :* omnes mites terræ] *SEMPER. In sexta vero* [*post illud :* ad salvandum mites terræ] *IN FINEM. Et in Hebraico, post*, *ANIE ARES* (Græc. ΑΝΙΉ ἌΡΣ), *quod est*, mites terræ, *SELA* (Græc. *SEL*). *Atque ita cum talem uniuscujusque editionis opinionem reperissemus, hæc annotavimus. Utrum autem cujusdam musicæ cantilenæ, aut rythmi immutationem, qui interpretati sunt DIAPSALMA, senserint, aliudve intellexerint, tuo judicio derelinquo.*

Quanvis fragmentum istud Origenis ad verbum se transtulisse dicat Hieronymus : ea tamen neglexit, quæ uncinis includuntur, utpote quæ eadem essent verba repetita; solamque varietatem interpretationis vocis סֶלָה attendit. Neque etiam Græca Origenis mendo carent; σὲλ enim sphalma graphicum est pro σέλα, ut legunt Hieronymus, & Judæi cum veteres, tum recentiores. ἄρς quoque error est, pro ἄρες, uti vocem hanc alibi legit ipse Origenes. Vide Hexaplorum ejus fragmenta. Corruptum etiam videtur ἀμουδᾶ, S. Hier. *amuda*, pro *ammoudeha*, nisi lectum olim fuerit עִמּוּדָהּ in singul. numero, pro

hodierno עמודיה. Sanius non est verbum ὑμάλαμα, S. Hieron. *umalama*, ut in postrema editione ad Græcum Origenis restituit *Martianæus*; nam in aliis exemplaribus legitur *omalama*, vel *omalaama*, cum *o* pro *u*, vel *ou*. Denique ἀνίν, S. Hieron. *anie*, mendosum est pro ἀνὺν *anve*; nisi in suo codice legerit Origenes עֲנִיֵּ cum (י) pro ו, (ut ad ejus Græcum notavimus), quod tamen vero simile non est, cum nomen istud *pauperes & afflictos* significet, ut illud interpretantur Aq. Psal. 11. Heb. 12. v. 6. &c. Sym. Job. 24. v. 9. &c. עֲנָוִי autem, quod in exemplaribus hodiernis legitur, *mites* & *mansuetos* exprimit, ut & eo loci à LXX. Aq. V^a. VI^a. editt. auctoribus, necnon à S. Hieronymo transfertur. In quibusdam etiam S. Hieronymi codicibus vox illa cum sequente *ares* jungitur, & unam cum ea efficit, sic: *aniares*.

Hæc circa istud Origenis fragmentum observanda duximus, ut constaret quo fundamento nitantur argumenta ex Hebræis vocibus Græco aut Latino charactere apud SS. Patres scriptis, & amanuensium imperitia corruptis petita, quibus Massorethicam punctationem oppugnant recentiores quidam. Sed istud argumentum alias urgebimus.

Alia duo fragmenta Græca, in quibus vocis *Diapsalma* expositiones partim superius ex Hieronymo positæ, partim aliæ afferuntur, vide in Glossario mediæ & infimæ Latinitatis, ubi etiam laudatur Greg. Nyss. tract. 2. in Psal. cap. 10. & Chronicon Alexandrinum pag. 202.

Ex his omnibus vocis סֶלָה interpretationibus, commodior videtur, quam afferunt Aquila, & V^a. ac VI^a. editionis auctores, quamque sequutus est Hieronymus in suo Psalterio, in quo verbum illud SEMPER interpretatur; isque sensus adprime convenit quatuor & Septuaginta Scripturæ locis, in quibus legitur סֶלָה.

Paraphrastes Chald. Habac. 3. v. 3. transtulit בִגְבוּרַת עָלְמִין *in potentia sæculorum.* Idem vv. 9. 13. לְעָלְמִין *in sæcula.* Et sic sæpissime in Psalmis. At in Psal. 43. Heb. 44. v. 9. interpretatus est לְעָלְמֵי עָלְמִין *in sæcula sæculorum.* Syrus Psal. 3. v. 9. *in sæculum*, Psal. 4. v. 3. *in sæcula.* Vulg. ipse interpres Psal. 61. Heb. 62. v. 9. *in æternum.* Alibi vocem illam omisit, quod eam ad musicam pertinere crediderit. Non desunt etiam Thalmudis loca, quibus evincitur סֶלָה *in æternum* significare. Unum laudasse sufficiat. In Erouvin c. 5. paulo post medium legitur: *Traditio est scholæ R. Eliezer, filii Jacobi: omnis locus, in quo dictum est SELA, non est ei interruptio æternitatis.* Vide etiam de hac voce R. P. *Calmeti* diatribam.

Syntaxis simplicis, & tomi I. finis.

